

प्रस्तावना.

मवतु मुविदित समस्तसज्जनविद्वज्जनाना पुरत, इह खलु जगति विशुद्धविज्ञानमयवाङ्मयप्रचारप्रसारेण सकलजना समुपाक्रियन्ताद्यवावदन्तावधि कालमारभ्य श्रुतिप्रतिपाद्येनानेकावतारधारिणा परमेश्वरेणेति । तत्र च श्रुतिस्मृतिपुराणाद्यद्यदशमहाविद्यामयस्य वाङ्मयस्य बहुश शाखा प्रशाररात्र्य समततो विस्तार्यमाणा सकलमहाप्रमुखैः ससेज्जनेन सनाथीक्रियमाणाश्च सकलसासारिकजनानि विज्ञानमयच्छायासत्कलैः समुपकुर्वन्तीति सार्वजनीनमेवेतन्महर्षिनाना सौन्य कस्य सहृदयस्य मनो नाहादयेत् । अथ तत्रापि प्रत्यक्ष फलप्रदर्शकानि तावच्छास्त्राणि साक्षाददर्शरूपाण्येव जाप्रतितमाम् । नैतादृशानि खलु शास्त्राणि सर्वसामान्यजनसुलभाधिगमानि, त्रिन्तीतीत्रतस्तपोनलाराधितभगवत्प्रसादसमधिगतापारबुद्धिवेगवाधिगम्यान्वेवेति निपुण विमुग्धन्तु सन्तो महान्त सज्जना । तादृशशास्त्राणा भूतले प्रचारोऽपि तावद्भूतलनिवासिनामसदादीना भूयसो भाग्योदरुर्पादेवेति वाढ प्रतिभाति । अन्यथा तु दरीदृश्यते कैवाचिदमूल्यरत्नसाराणामपि गात्रपुस्तकाना मूर्खहस्तपतितत्वादिदोषेण विनाशकृतोऽपरिमितशास्त्रग्रन्थविरचनेलेखनप्रयासविनाशोऽस्या भारतवभुधराया सत्सुत्र कतिपयैः सज्जनैर्वावच्छिन्य निराक्रियमाणोऽपि । अस्तु, एव स्थितेऽपि ' सन्ति सन्त कियन्त ' इति न्यायेन तानि महार्थफलानि शास्त्रपुस्तकानि गोपयन्ति कतिचन सज्जना इति महद्भागधेय भूतलनिवा मिना सकलसज्जनानामिति सशिर कम्पमभिनन्दयामोऽनेकविधप्राचीनग्रन्थसरक्षणबद्धपरिकरान्तसज्जनशिरो मणीत् । अथ चेद् तावत्प्रस्तुत प्रस्तुतम् — सकलशास्त्रपुस्तकाना प्रकाशनेन भूतलनिवासिना यावच्छिन्य सेजा विधातयेति मनसि निधायाद्यवावन्मयाऽनेके श्रुति-स्मृति पुराणेतिहास वेदान्त-न्याय-मीमासा-धर्मशास्त्र-काव्य अलंकार-छन्दो-नाटक चम्पू-वैद्यक ज्योतिष-भक्ति नीति-प्रभृतिशास्त्रप्रथा भाषाप्रथाश्चापि समुद्य प्रकाशिता सन्ति तत्कमेणाप्यमपूर्वं श्रीवृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकग्रन्थोऽपि समस्तसज्जनाना पुरत प्रकाश्य समुपस्थापितोऽस्ति । अम्मिन्ग्रथे च-भगवता श्रीसूर्यनारायणेन निचपरमभक्त्या अरुणाय स्वसारथये सर्व प्राणिना भूतभविष्यद्वर्तमानकालिकुरुखदु सादिफलप्रदायकशुभाशुभकर्मविपाक सन्त्युपदिष्टोऽस्ति । एतस्य कर्मविपाकस्य भूतले प्रसिद्धिश्च पूर्वं सूर्यो यमायोपादिशत्, यम शुक्राय, तथा सूर्यो बृहस्पतये, तथैव सूर्यो याज्ञवल्क्याय, तथैव गुरुसप्रदायपरपरया तेभ्यो यमादिभ्यो गन्धर्वसिद्धनागादिपरपरयेति । इत्यमय कर्मविपाक प्रसिद्धि भूयस्तरा प्रचय चावाप्य समस्तसासारिकजनानुपकरोति । तदतस्मुद्मेवेतद्ग्रन्थवाचनेन न्यायेव विद्वज्जनेष्विति कि विशेषोल्लेखनेन । नहि हस्तस्थिते क रणे मुक्तनिरीक्षणेच्छा समुद्भवैश्चक्षुष्मताम् । सोऽयमेतादृश सर्वनगटुपकारको ग्रन्थोऽद्यावधि कापि नामुद्यत न प्राकाश्यत चेति समवलीच्यास्माभ्यिरेत दग्रन्थप्रकाशनेच्छा प्रकाशिता । अथ चेतन्यातिप्राचीनस्य श्रीवृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकग्रन्थस्य हस्तलिखित पुस्तके देशदेशात्प्रस्थिताभ्या परममान्ययोर्महोदययो प्राचीनसरस्वतीभाडागाराभ्या समुपलभ्य, तयोरादर्श पुस्तकयो साहाय्येन प्रतिपुस्तक जयपुरस्थनेदारनाथद्वारा-सलिस्य समानीय विद्वच्छास्त्रिभि सगोच्य महता पारश्रमेण भूयमा द्रव्यज्येन च मन्त्रीये ' लक्ष्मीवृद्धेश्वर ' मुद्रणालय मुद्रयित्वा सकलसज्जनाना पुरत माऽयग्रथ प्राकाश्यमानोयत । अथ चात्र समस्तसज्जनविद्वज्जनमहाजनसदग्रहस्थान्साञ्जलिन्ध विज्ञापयामा यत्नेन सर्वथा सर्वतो दुर्लभ श्रीवृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकग्रन्थ सगृह्य सकलसामागिकजनाना भूतभविष्यद्वत मानकालिकत्रिभिचनम्बन्तुत्राभूयमानशुभाशुभकर्मचन्यमुखदु स्वरूपफलविषापरिज्ञानपूर्वकमशुभकर्मफलनिर्गमनपुर मरशुभकर्मफलोदयममुचितनपतपोत्पन्नानुष्ठानविधिज्ञानार्थमुपयुज्जन्तु-इति श्रम ।

श्रीमता कृपाकाशी-

गङ्गाविष्णु श्रीकृष्णदासश्रेष्ठी "लक्ष्मीवृद्धेश्वर" मुद्रणालयाध्यक्ष, बलयाण-उम्पट्टम्भः ।

अभिनन्दनपूर्वकं धन्यवादः ।

एतस्य श्रीवृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकग्रन्थस्यादर्श (प्रति) पुस्तके ययोर्महोदययोरद्वारचरितयो
प्राचीनसम्बन्धीभाण्डागारदुपलब्धे तयोरभिनन्दन महताऽऽन्दने प्रशययितुमुत्सहतेऽम्मदीय मानसम् ।

१ पञ्चाशत्तमश्रीयलाहोरानधानीनिवासिना रानासाहिबदयालुपौत्रश्रीठाकुरमहान्चन्द्राभिधेयाना
प्राचीनपुस्तकालयादिके प्राचीनपुस्तकमुपलब्धम्

२ अन्यच्च पर्यनदेश्चिन्तातिवृहत्तमप्राचीनपुस्तकभाण्डागारात्तदधिपते मरुतात्ममागतम् ।

एताभ्यामत्युदाचरिताभ्या सज्जनाभ्या श्रीवृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकस्य प्राचीने प्रति (आदर्श) पुस्तके
मुद्रणोपयोगिमशोधनार्थं मिलिते । तद्द्वारतत्पुस्तकरूपाठनम् समुपगृह्याम्माभिरेतत्पुस्तक साद्यत परिष्कृत्य
मुद्रितम् । प्रोक्तमहाभ्युदयान्या प्राचीनपुस्तकप्रदानमाहाय्येन वयमत्युपट्टता स्म । अतस्तयो सशिर -
कपमभिनन्दनपूर्वकमनन्तान्धन्यवादान्संस्थावामह । एतादृशपरोपकारिणोर्विमला कीर्तनगत्युनात्विति शम् ।

श्रीमतामुपकारस्मर्ता--

गङ्गाधिष्णु श्रीकृष्णदास,

“लक्ष्मीनेत्रेश्वर मुद्रणालयान्यथ, कल्याण-बम्बई.

अथ वृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकविषयानुक्रमणिका ।

अ०	विषयाः	पृ० । अ०	विषयाः	पृ०
१	मङ्गलाचरणम्, नृगां कर्मविपाक ध- र्माधर्मौ च वेत्तुं तपस्यन्तमरणं प्रति तत्तपसा संतुष्टस्य रवेरेतच्छास्त्रप्रति- पादनोपनमः, वृद्धसूर्यारुणाख्य- स्यास्य शास्त्रस्य श्रवणोपासनापूर्वक- कर्तव्यकथनं तच्छ्रवणपठनफल- वर्णनञ्च ।	१	परिज्ञानम् ।	२३
२	उत्करीत्या गणितं विधाय खेचराणां साधनात् पूर्वजन्मनिह जन्मनि च देशजातिवयःसहायादिपरिज्ञानरीति- कथनम् ।	३	१० साधितसौरेर्जांबस्येह जन्मनि जन्मा- न्तरे च आयुर्माननिरूपणम् ।	२८
३	व्याध्याधिदोषरक्षाणां सोपपत्तिं निरूपणम् ।	४	११ साधितराहोर्जांबस्य जन्मनि जन्मा- न्तरे च आचरितपापानां परिज्ञानम् ।	३१
४	भारतवर्षप्रशंसापूर्वकं साधितसूर्धात् प्राग्भवेऽत्र जन्मनि च जीवस्य जन्मदेशपरिज्ञानम् ।	५	१२ साधितात्केतोर्जांबस्य प्राग्जन्मनि इह शुभकर्माचरणाच्चारिष्टपरि- ज्ञानम् ।	३५
५	साधितचन्द्रात् प्राग्भवेऽत्र जन्मनि च जातिज्ञानम् ।	९	१३ वातगुल्मापस्मारोदिगनिवारणार्थं गणेशमूर्तिदानम्, गणेशमूर्ति- निर्माणप्रकारश्च ।	३८
६	साधितभौमात् जीवने प्राग्भवे इह जन्मनि च यास्त्ववस्थानुयायि शुभा- शुभकर्माणि विरचितानि तासां बाल्याद्यवस्थानां परिज्ञानम् ।	१२	१४ विद्याहरणजात्यापास्तमुत्पन्नस्य मूक- त्वरोगस्य परिहाराय सुवर्णसरस्वती- मूर्तिदानम्, सरस्वतीरूपनिरूपणञ्च ।	३९
७	साधितबुधात् जीवस्य प्राग्जन्मन्यत्र च स्त्रीपुत्रपुंसकृत्वादिज्ञानम् ।	१६	१५ लक्ष्मीहरणजात्यापात् समुत्पन्न- दारिद्र्यस्य निवारणाय लक्ष्मीमूर्ति- दानम्, लक्ष्मीरूपनिरूपणञ्च ।	४०
८	साधितगुरोः प्राग्भवे अत्र जन्मनि च जीवस्य शुभाशुभकर्मकरणे सहायानां निरूपणम् ।	१९	१६ समन्त्रकष्टवाराधनस्वर्णप्रतिमादान- तन्मूर्तिनिरूपणम् ।	४०
९	साधितशुकात् जीवस्य इह प्राग्जन्म- नि च श्रद्धावृत्तया समाचरितधर्म-		१७ विप्रपीडाजनितदोषोत्थरोगादिनिर- सनाय चन्द्रमूर्तिदानम्, तन्मूर्ति- निर्माणकथनञ्च ।	४०
			१८ भूमिसुतस्य मूर्तिनिर्माणतत्पूजनदान- विधिकथनम्, दानादिफलकथनञ्च ।	४०
			१९ सर्वकार्यसिद्ध्यर्थं बुधमूर्तिप्रदानम्, बुधमूर्तिनिरूपणञ्च ।	४१
			२० गुरुवादादिजात्यापात् समुद्रमूतानां नानाविधाशुभानां निश्चय्यं गुरु- मूर्तिप्रदानम्, गुरुमूर्तिनिरूपणञ्च ।	४१

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
२१	प्रसिद्धोपनिवृत्तये शुक्रस्य मूर्तेर्दानं शुक्रमूर्तिनिरूपणम् ।	४१	३१	गौरीस्वरूपनिर्माणकथनम्, गौरी- मूर्तिदानकथनम् ।	४६
२२	सर्गपुत्रस्य शनिश्चरस्य पूजादानविधि- निरूपणम्, शनिमूर्तिनिरूपणम् ।	"	३७	भैरवस्वरूपनिर्माणकथनम्, (भैरव- मूर्तिदानम्) ।	"
२३	राहुदानपूजाविधिकथनम्, राहु- मूर्तिनिरूपणम् ।	४२	३८	स्कन्दमूर्तिदानकथनम्, स्कन्दस्वरूप- निर्माणम् ।	"
२४	केतुदानपूजादिविधिवर्णनम्, केतु- मूर्तिनिर्माणप्रकारकथनम् ।	"	३९	वीरमद्रनाथो गणस्य मूर्तिदानकथ- नम्, वीरभद्रमूर्तिनिर्माणम् ।	"
२५	इन्द्रनक्षत्रजनितबालवाद्युपत्यमान- दुःखपरिहारार्थेन्द्रमूर्तिदानविधेः सम- न्वकस्य निरूपणम्, इन्द्रमूर्तिनिर्माण- कथनम् ।	४३	४०	कालपुरषमूर्तिनिर्माणकथनम्, काल- पुरषस्य समन्वकदानविधिनिरूपणम् ।	४७
२६	अग्निदाहजनितदोषनिवारणाय अग्नि- मूर्तिदानम्, अग्निमूर्तिनिर्माणम् ।	"	४१	अपमृत्युविनाशाय कालचक्रदानम्, कालचक्रनिर्माणप्रकारकथनम् च ।	"
२७	यमस्वरूपनिर्माणकथनं यमरूप- दानविधिवर्णनम् ।	"	४२	चतुर्थांशकादिज्वरपीडानिरमनाय अमृतमूर्तिदानं अमृतमूर्तिनिर्माणप्रकार- कथनम् च ।	४८
२८	निर्ऋतिरूपनिर्माणकथनम्, निर्ऋते- र्मूर्तिदानविधिवर्णनम् ।	४४	४३	अर्चया दानकर्मणि शान्तिके वा परमोपयुक्तममृतमूर्तिनिर्माणकथनम् ।	"
२९	वरुणस्वरूपनिर्माणकथनम्, वरुण- मूर्तिदानविधिवर्णनम् ।	"	४४	प्राग्भवे स्त्रीहितकस्य पुनस्त्रीसमुद्र- वारोष्ठनिवारणाय ब्रह्मणीमूर्तिदानं, ब्रह्मणीस्वरूपनिर्णयकथनम् च ।	४९
३०	वायुपीडानिवारणाय वायुमूर्तिनिर्माण- कथनम्, वायुमूर्तिदानविधिम् ।	"	४५	श्लोथापिणो गर्भहन्तृर्वा दोषनिवृ- त्तये प्रजापतिमूर्तिदानविधिकथनम्, प्रजापतित्वरूपनिर्णयकथनम् च ।	"
३१	धनापद्रिवापाय बुधेरमूर्तिप्रदानं बुधेरमूर्तिनिर्माणकथनम् ।	४५	४६	नानाविधनेत्ररोगनिवृत्त्यर्थं विष्णु- मूर्तिदानविधिकथनम्, विष्णुस्वरूप- निर्णयकथनम् च ।	"
३२	विप्राङ्घ्रितनयापनिवारणाय शिव- मूर्तिपूजनदानविधेः समन्वकस्य नि- रूपणम्, शिवमूर्तिनिर्माणकथनम् ।	"	४७	क्षामलाक्ष्यनेत्ररोगनिवारणाय गरुड- मूर्तिदानविधेः कथनं गरुडस्वरूप- निर्माणकथनम् च ।	५०
३३	सर्वदापनिवृत्तये पंचवक्त्रदानम्, तन्मूर्तिनिर्माणप्रकारवर्णनम् ।	"	४८	वातपित्तोद्भवरोगनिवारणाय लक्ष्मी- नारायणमूर्तिपूजादानविधिकथनम्, लक्ष्मीनारायणस्वरूपनिर्माणकथनम् च ।	"
३४	आकाशास्वरूपनिर्माणकथनम्, आका- शादानकथनम् ।	४६	४९	ब्रह्महत्यादिपापनिरस्तनाय गायत्री- जपसंख्याकथनम् ।	५१
३५	भूमिभूतिनिर्माणकथनम्, भूमिमूर्ति- दानविधिम् ।	"			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
६०	मोक्षादिकामनासिद्धये गायत्रीजप- विधिसंख्यानिरूपणम् ।	६१	६६	अष्टविधमूर्तिनिर्माणकथनम् ।	६६
६१	जपं कर्तुं स्वपमशक्तस्य ब्राह्मणद्वारा जपकरणम् ।	"	६७	पूजनदानादिषु मूर्तिमानकथनम् ।	"
६२	आजन्मोपाजितविविधतापविना- शाय प्रयुक्तस्य गायत्रीजपस्य नियम- कथनम् ।	"	६८	सर्वदेवतानां प्रतिष्ठाविधिकथनम् ।	"
६३	सर्वपापविशोधनाय गायत्रीमंत्रवत् त्रिव्युमंत्रजपकथनम् ।	६२	६९	देवप्रतिष्ठांगभूतहोमत्तर्पणादिकथनम् ।	९७
६४	पापमूलमहारिप्रहरमृत्युंजयपूजा- विधानम् ।	"	७०	शक्तियुक्तमहादेवबलस्मीनारायणादीनां मन्त्रकथनम् ।	"
६५	मृत्युंजयमूर्ति विधाय तदग्रे सर्वा- रिष्टनिरसनाय मृत्युंजयमंत्रजपप्रयोग- कथनम् ।	"	७१	अप्रतिष्ठितदेवतापूजनादौ दोषकथनम् ।	"
६६	नानाविधकार्यसाधकमृत्युंजयमंत्रान्य- प्रयोगकथनम् ।	६३	७२	पंचगव्यपंचामृतकथनम् ।	९८
६७	त्र्यंबकमंत्रजपदशांशहोमार्थं बहि- कुंटादिनिर्माणप्रकारकथनम् ।	"	७३	देवतापूजने पुष्यगन्धधूपदीपकथनम् ।	"
६८	कलशे मृत्युंजयवाहने द्वारदेवतायां कथनम्, मृत्युंजयदेवताविसर्जनमंत्र- कथनं च ।	"	७४	उपवीतवर्द्धनवेद्यार्धदानकथनम् ।	९९
६९	पूर्वोक्तसांगमृत्युंजयजपप्रयोगस्य फल- निरूपणम् ।	"	७५	पोडशोपचारसमर्पणे पुरुषसूक्तमंत्र- कथनम् ।	"
६०	पापशोधनाय विनिर्दिष्टानां नाना- विधदानानां फलस्याक्षयतासिद्धये द्रव्यमानकथनम् ।	६४	७६	दानविधिसाफल्यार्थं संकल्पादिकथनम् ।	"
६१	सप्तधान्याष्टादशान्यसप्तैविधीनां विवरणम् ।	"	७७	सामान्यतः प्रायश्चित्तविहीनानां व्याधि- रूपेण पातकविह्वकथनम् ।	६०
६२	सर्वौषधिरस्तपद्कस्तथातृपंचरत्न- सर्वघातूनां विवरणम् ।	"	७८	पातकनिरसनाय ब्राह्मणोक्तप्राय- श्चित्तकरणम्, तत्प्रसंगेन ब्राह्मणानां महत्त्वकथनञ्च ।	"
६३	दानकर्मण्युपयुक्तानां द्रव्याणां विस्त- रेण देवतानिरूपणम् ।	६६	७९	ब्रह्महत्यागर्मघातक्षत्रमारणैः क्षय- रोगावाप्तिः तस्य निरसनाय प्राय- श्चित्तकथनं च ।	६१
६४	भूमिदानप्रकरणे भूमिमानकथनम् ।	"	८०	शूलरोगस्य निरसनार्थं शूलदानम्, नेत्रशूलनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	६२
६५	सर्वदेवतामूर्तिमानकथनम् ।	"	८१	शीतज्वरादिनिदानम्, ज्वरपूर्वस- चितपातकप्रायश्चित्तकथनं च ।	६३
			८२	कफश्वासोष्णज्वरपित्तुरोगाणां निदान- कथनम्, तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
			८३	शोकरोगनिदानम्, तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	६४
			८४	पाण्डुरोगनिदानम्, तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"
			८५	शीतोष्णज्वरच्छिन्नान्त्रभेद्वरोगनिदा- नम्, तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
			८६	मस्तकादिषु जायमानव्रणरोगनिदा- नम्, तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	६५

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
	मासादितं तस्य क्षयरोगसमुत्पत्ति- कथनम्, तत्प्रायश्चित्ताभावकथनं च । ७७		११८	कस्यचिद्विप्रकुलजस्य उदरगतवात- रोगस्य अक्षिपाण्डुरादिरोगयुक्तस्य मृतवत्साया भार्यायाः कथं स्थिरगर्भ- त्वमिति अरुणप्रश्नः ।	८०
१०६	अपोध्यायां समुत्पन्नस्य क्षत्रियाधमस्य युवावस्थायामेव क्षयरोगसंप्राप्तिस्त- त्प्रायश्चित्तकथनपूर्वकं पूर्वनिदान- कथनम् ।	७८	११९	मृतवत्सात्वनिदानकथनम्, तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
१०७	पूर्वजन्मनि कामतो ब्रह्महत्यायां कृतायां स्त्रीदेहमेवाश्रित्य विना प्राय- श्चित्तं क्षयरोगेण मृतिकथनम् ।	"	१२०	प्राग्जन्मनि काकघातादत्र कूर्च- हीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	८१
१०८	पुरुषस्य पूर्वजन्मनि स्वसृजातादत्र वधिरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१२१	काकघातादत्र जन्मनि स्त्रीणां कूर्चोत्पत्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	८२
१०९	अज्ञानाद् ब्रह्मघातकरणत् त्रिया अत्र जन्मनि क्षयरोगार्पाडा तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१२२	प्राग्जन्मनि मक्षितादमदयादत्र क्रियिलोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
११०	कामतः पूर्वजन्मनि भ्रातृघातादि- ष्कृतिरहितमूकत्वसंप्राप्तिकथनम् ।	"	१२३	स्त्रीणामपि तथा ।	"
१११	नार्याः प्राग्जन्मनि मोहाक्तृतस्य कुक्कुटवधस्य दोषेण नासावक्रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१२४	प्राग्जन्मनि दुष्टस्पर्शं जातेऽपि मोहा- दन्नभोक्तुः कृशोदरत्वं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
११२	गंगायाः प्राक्परदेशेशतयोजनसंगिते जातस्य शूद्रस्य बलवतो धर्मशठस्य संपत्नीवास्य अपुत्रतानिदानकथनम्, तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	७९	१२५	स्त्रीणामपि तथैव ।	"
११३	विराटदेशे जातायाः क्षत्रियकन्यका- या बाल्ये क्षयरोगयुतायाः प्रायश्चित्त- रहितं पुत्रराहित्यनिदानकथनम् ।	"	१२६	गंगायाः पूर्वभागे द्विजवंशसमुद्भवस्य मृतपुत्रकत्वनिदाननिरूपणं तत्प्रा- यश्चित्तनिरूपणं च ।	"
११४	प्राग्जन्मनि सारिकाहननात् स्तलित- वाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	८०	१२७	पुत्रसंततिहीनाया युवभाव एव क्षय- रोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	८३
११५	स्त्रीणामपि सारिकाहननात्स्वलित- वाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तनिरूपणञ्च ।	"	१२८	पूर्वजन्मन्युच्छिष्टभोजनादत्र राज्यन्ध- त्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
११६	प्राक् बकहननात्कंठरोगोऽत्र जायते तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१२९	स्त्रीणामपि तथैव ।	"
११७	स्त्रीणामपि तथैव ।	"	१३०	विडालोच्छिष्टभोजनाद्वाय्वंधत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
			१३१	स्त्रीणामपि तथैव ।	"
			१३२	पूर्वजन्मनि चाण्डालीगमनादत्राज- गत्वं मूढत्वं च तत्प्रायश्चित्तनिरूपण- मपि ।	८४
			१३३	स्त्रीणामपि तथैव ।	"
			१३४	प्राग्जन्मनि परान्नविभ्रकारिणामजीर्ण- रोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१६१	उत्तमजातिजातस्य वधुसौख्ययुतस्य संगत्समन्वितस्य जातसन्ततिदुःख-निवारणाय प्रायश्चित्तकथनम् ।	९१	१७६	अज्ञानात्स्त्रीहृतुरत्र जन्मनि कार्श्य-दीर्घव्यप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	९९
१६२	ग्राम्ये कस्यचिद्वातादस्या तनौ शूलरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	९२	१७७	बालवातिन्या अत्र नार्या अष्टवर्षा-दवागेष पुत्रमृतिस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	११
१६३	पूर्वजन्मनि मित्रघाताद्वायुरोगस्तत्प्रायश्चित्तवर्णनम् ।	११	१७८	पुरा ज्ञानवर्जितब्राह्मणघातादत्र कुष्ठ-रोगस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	९६
१६४	गोत्रघातादत्र स्त्रीणां क्षतारोगम-म्प्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	११	१७९	प्राग्जन्मनि देवद्रव्यापहारद्वारा वायु-पीडा तत्प्रायश्चित्तम् ।	११
१६५	खेहदरणात् राजयक्ष्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	११	१८०	देवागारे पुरा मलमूत्रोत्सर्गाकारिण्या नार्या अत्र जन्मनि गुदरोगप्राप्ति-स्तत्प्रायश्चित्तम् ।	११
१६६	ग्राम्ये जास्मात्प्रित्य विषेण पति-मारणादत्र बालवैष्यं तत्प्रायश्चित्तम् ।	११	१८१	विद्याधनसमन्वितस्य नानाकलाकुशा-लस्य विष्णुमक्तिरतस्य प्रयागे ग्रहणे सर्वस्वदानात् पुण्यसंपाकस्यापि द्विजस्य क्षत्रियामनात् अन्यजन्मनि विपारानिकटे वैश्यत्वप्राप्तिः, तस्य वार्षिक्ये कर्हुरोगस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	११
१६७	पूर्वं देवागारदाहादत्र रक्तातिसाररोग-स्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	९३	१८२	काममोहितः कामास्यतिप्रता हन्ति तस्य कार्श्यरोगेण विना प्रायश्चित्त-मृत्तिकथनम् ।	११
१६८	प्रयागनिकटे देशे जातस्य नाना-मनोरथैः पूर्णस्य धनधान्यसमेतस्य ब्राह्मणस्यापरस्माररोगेण पुत्रद्वयमरण-निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	११	१८३	कन्यकावधादस्मिञ्जन्मनि कन्यका-सन्ततिजननं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	९७
१६९	ग्राम्ये गर्भपातनपातकादत्र नार्या गर्भपातदुःखं तत्प्रायश्चित्तम् ।	११	१८४	नार्याः प्राग्जन्मनि देवद्रव्यापहरणा-दत्र वायुपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	११
१७०	देवागारदाहानार्या अतीसारपीडा तत्प्रायश्चित्तम् ।	११	१८५	भगवत्पुत्रोर्मध्ये समुत्पन्नस्य क्षत्रि-यस्य क्रूरकर्मिण उद्यमशालिनः कुष्ठ-रोगनिदानम् ।	११
१७१	प्राग्जन्मनि ब्रह्महत्याकर्णादत्र कुष्ठ-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	९४	१८६	कस्मिंश्चिदपि पर्वते क्षारकुले समुत्प-न्नाया राश्या वास्ये आश्विन्याधिसुत-त्वस्य वार्षिक्ये पुत्रनाशस्य च निदानकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	११
१७२	पतिमित्रघातनानार्या वायुरोगपीडा तत्प्रायश्चित्तम् ।	११	१८७	ब्राह्मणकुलोपन्नस्य कस्यचित्सदा-चारवतो दयान्वितस्य ऋयकर्तु-र्नरस्य मार्याया मृतपुत्रवनिदान-निरूपणम् तत्प्रायश्चित्तम् ।	९८
१७३	ग्राम्ये अज्ञानादोतुहस्या क्षतारोग-पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	११			
१७४	ब्राह्मणकुलोत्पन्नस्य वातपित्तयुतस्य शिरोरोगयुतस्य सुखिनो धीमतो धर्मवत्सलस्य द्विजस्य मार्यायाः कान-बन्धावनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	११			
१७५	देवागारे शंकुन्मूत्रोत्सर्गादत्र जन्मनि गुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	९९			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
१८८	प्राग्जन्मनि राजवातादत्र राजयस्म- रोगस्तत्प्राप्यधित्तम् ।	९८	२००	परमर्माधातिन्या नार्था विशेषतो जलोदरपीडा तत्प्राप्यधित्तं च ।	१०१
१८९	पुरा जन्मनि गर्भहृन्नादत्र जलोदर- रोगस्तत्प्राप्यधित्तम् ।	"	२०१	पूर्वजन्मनि वादिनो कामिरोघादत्र मूकत्वं तत्प्राप्यधित्तकथनं च ।	१०२
१९०	शतदृष्टिकटे जातस्य द्विजस्य युव- माव एव कुष्ठश्वनिदानं तत्प्राप्य- धित्तं च ।	"	२०२	भुखवर्जितायाः शूद्रायाः पुत्रहीनता- निदानं तत्प्राप्यधित्तकथनं च ।	"
१९१	प्राग्भ्रूयत्न्याः पातिप्रत्यपालनादत्र कार्यां श्रमार्गीत्वं प्राप्य सुखभोगो- त्तरं सहगमनात्कर्मप्राप्तिः पत्युः प्राप्यकत्वप्राप्तिश्च ।	"	२०३	प्राग्जन्मनि पर्यनिदाकरणादत्र खल्वा- टत्वं तत्प्राप्यधित्तं च ।	"
१९२	शूद्रशूरे द्विजमार्थायाः कामसेवनाथं प्रयत्नान्न जन्मनि दास्यवातपीडा तत्प्राप्यधित्तम् ।	१००	२०४	पुरा राजवधादत्र नर्त्याः क्षयरोगेण विना प्राप्यधित्तं मरणकथनम् ।	"
१९३	नार्थाः प्राग्जन्मनि गर्भपातादत्र जलो- दरपीडा तत्प्राप्यधित्तम् ।	"	२०५	भर्त्रा सह वाधिवरोघादत्र मूकत्वप्राप्ति- स्तत्प्राप्यधित्तं च ।	"
१९४	कामिन्याः प्राग् चौर्येण पककल- प्रोन्नादसादत्रपर्यवसिक् मृतपुत्रत्वं तत्प्राप्यधित्तम् ।	"	२०६	प्राग्जन्मनि देवताप्रतिमासंगादत्र नार्थाः सर्वत्राप्रतिष्ठा तत्प्राप्यधित्तं च ।	"
१९५	पूर्वजन्मनि शक्यजातादत्र नार्थाः वृष्टेन मय्ये वयसि पीडा, शुभान्दृष्टौ नस्ति मउःकुष्टेन विना प्राप्यधित्तं मरणम् ।	"	२०७	मथुरामंडले देशे जातस्य धनमान- रूपबहुदेवाधिकारवतो द्विजस्य सन्तानहीनत्वादिकथननिदानं तत्प्राप्य- धित्तं च ।	"
१९६	विषयानिकटे सप्तस्योन्नममितदेशे जातस्य वर्योनितो देवतातिविदूष- कस्य वटुपार्षण्यं अग्नपुत्रहीनत्वनि- दानं तत्प्राप्यधित्तकथनं च ।	"	२०८	वाताधिकारारिस्य ऊर्शांगस्य स्वरूप- वृत्तौद्वैजस्य पतिभक्तिभ्रमणयायाः शुभाचारायाः प्रियाया मृतापत्यैव- निदानं तत्प्राप्यधित्तं च ।	१०६
१९७	पूर्वजन्मनि अन्नशार्पणाः शिवा अन्नोपरोधप्रानिगतप्राप्यधित्त- कथनं च ।	१०१	२०९	पर्यनिदाकरणात्नार्थाः खल्वाटत्वद्वेगो- सप्राप्तिस्तत्प्राप्यधित्तम् ।	१०४
१९८	देस्यभिमंगदत्र जन्मनि अप्रतिष्ठत्वं तत्प्राप्यधित्तं च ।	"	२१०	प्राग्भवे अमङ्गलमक्षणादत्र गंडमाला- रोगस्तत्प्राप्यधित्तं च ।	"
१९९	द्वैत्र राजवधादत्र शूद्रस्यः मनु- रुन्नम प्राप्यधित्तं च ।	"	२११	द्वन्द्ववातादत्रपुत्रहीनत्वं प्रयागक्षेत्रे सततनिवासात्प्राप्यधित्तं च ।	"
			२१२	समायां माहात्म्यपक्षवातात् जन्ममद्य पक्षायातरोगः ।	"
			२१३	अमङ्गलमक्षणात्नार्था गण्टमाहारा- स्तत्प्राप्यधित्तं च ।	१०६
			२१४	गौडजातस्य सर्वकल्पभिक्षस्य नाना- शास्त्रविदो वर्योमुत्तमस्य पुत्रमत्तति-	

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
	हीनस्य क्षयरोगनिदानं तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	१०५	२३०	रौप्यहरणादस्मिन्नमनि चित्रदुष्ट- प्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१०९
२१५	प्राग्भवे सुरापानादत्र मूत्रकृच्छ्ररोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	२३१	सिनोः पश्चिममार्गे नानामोमेत्तम- न्वितस्य पुत्रह्रीसहितस्य म्लेच्छस्य वृत्तेः पद्माशेऽन्वेऽरिष्टप्राप्तिस्त- त्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
२१६	पापाक्रान्तिमहीतले दुष्टक्षत्रविवाताय मधुरायां हरेखताः ।	"	२३२	पूर्वजन्मनि पुरुषमन्य रममाणाय नार्या अत्रोन्मादरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
२१७	स्वर्णापहरणादत्र कुनखित्वं तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	१०६	२३३	त्रपुहरणादत्र श्लेष्मरोगप्राप्तिस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	११०
२१८	राहो घातादत्र नार्या रज्यपद्मरोग- संभवस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	२३४	पत्यौ विद्यमानेऽपि जारातूर्ध्वारण- तोऽत्र गर्भधारणामावस्तत्प्रायश्चि- त्तञ्च ।	"
२१९	निरुपराधिनो वैश्यस्य हननाद्रक्ता- र्बुदरोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	२३५	आखेटं विना हस्तिघातादत्र सर्व- कार्येष्वसिद्धिकथनम् ।	"
२२०	मैरोः समागताया मधुरामंडलं प्राप्ताया नार्या अत्र अद्रुतकार्याणि कृत्वा पुनः स्वस्थाने प्रापणकथनम् ।	"	२३६	त्रपुहरणादस्मिन् जन्मनि श्लेष्म- रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
२२१	अन्यजन्मनि वैश्यहननादत्र रक्ता- र्बुदरोगः ।	"	२३७	विप्रवंशे समुपजस्य किंचिद्रोग- समन्वितस्योदरार्तमते नार्या भृत- पुत्रत्वनिदानकथनं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
२२२	पुराग्भवे सुरापानान्नार्या अत्र मूत्र- कृच्छ्ररोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	२३८	ताम्रहारिण्या अस्मिन्नमनि औदुव- राख्यरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१११
२२३	कस्यचिद्विजस्य कासश्वासादितस्य कृषिवाणिज्याभ्यां क्रयविक्रयकारिणो- ऽपस्माररोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	१०७	२३९	आस्तत्रार्भाऽजामांसमक्षणोऽत्र जन्मनि गर्भधारणामावस्तत्प्रायश्चि- त्तञ्च ।	"
२२४	ब्राह्मण्याः सुरापानादत्र प्रदररोग- स्तत्प्रायश्चित्तं च ।	१०८	२४०	मृगयायां गजराजवधदस्मिन्नमनि मज्जचर्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	११२
२२५	पौनःपुन्येन प्राग्जन्मनि सुरापाना- स्तत्तत्रन्मप्यवतं मूत्रकृच्छ्रेण मृत्युको- नतः करणे तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	२४१	परसिद्धाद्गृहणादत्र जन्मनि मूल- रोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
२२६	सारस्वतदेशे समुत्पन्नायाः क्षत्रियायाः युवभावे क्षयरोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	२४२	यमुनातटे समुत्पन्नस्य चारणस्य गोत्रप्रायश्चित्ताकरणे षष्टिमिते वर्षेऽरिष्टप्राप्तिकथनम् ।	"
२२७	बलोत्कर्षात्परह्रीसामनया अत्र यौवने उन्मादरोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	२४३	शतदृग्निकटे निवसतो बलात्कारेण शूद्रकन्यादूषणकर्तुः शूद्रस्य षण्डत्व- कथनम् ।	"
२२८	परस्वर्णापहरणादत्र नार्याः कुनख- रोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"			
२२९	वैश्यहत्या नार्या अत्रार्बुदरोग- प्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	१०९			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
२४४	मार्गे परलुटनादत्र जन्मनि पादरोग- स्तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	११२	२५६	मासुरमडले जातयाः मुखदुःख- समाकातायाः क्षत्रियस्त्रियौ जात- सततिनाशनिदानं तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	११७
२४५	पर्वतगामे जातस्य वामपक्ष्य सन्भ्र- पत्स्य राजसमानवतो महोरस्य क्षत्रियस्य पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तञ्च ।	"	२५७	पुरा जन्मनि शुनो वधादत्र चक्राद- रोगस्तत्प्रापयश्चित्तकथनं च ।	"
२४६	क्षेत्रवशसमुद्भवस्य गुल्माशुद्ध- पीडितस्य द्विभार्यस्य निष्कल्याणा- रस्य स्त्रीगर्भस्थिरोभवनोपायकथनम् ।	११६	२५८	ग्रामभवे शूद्रघाताद्वन्तपातनरोग- निरूपणं तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	११८
२४७	वैद्यगनाया नामानिभूतिपशुमुख- मोग्युताया वर्षत्रयवर्षत गर्भमोहन- दुःखाकुलत्व तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च ।	११४	२५९	शुनो वधानारोगाम् अस्मिन्नमनि चक्रपादरोगस्तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	"
२४८	विषाशानिकटदेशे समुपवनस्य द्वि- जस्य वृद्धजीवनसमुक्तस्य जातपुत्र- विहीनवनिदानं तत्प्रापयश्चित्तकथ- नञ्च ।	११५	२६०	शूद्रघातादत्र नार्या दन्तपातनज- रोगस्तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च ।	"
२४९	पूर्वजन्मवजाहननादत्राधिकामत्र तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च ।	"	२६१	गोदावरीतीरे जातस्य शूद्रस्य पूर्व धनिनो मध्येऽन्ते च दुःखिनो मध्यमवर्णस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च ।	"
२५०	पूर्व लोहरणादत्र जन्मनि वर्षराक्ष- त्परोगपीडा तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	"	२६२	पूर्वजन्मनि वज्रघातादत्र वज्रमडल- रोगपीडा तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	११९
२५१	राजकुलजाया विलासानुपपन्न सर्व- कुटुम्बगताना मरणविलोकनदुःखा- पनुभवः ।	"	२६३	पूर्वं ननाविधनीवाश्रयवनदाहादत्र नार्याः शूद्रया जातसततिहीनत्व वृष्टरोगश्च तद्विप्रेक्ष्ये प्रापयश्चित्त- कथनञ्च ।	"
२५२	पुत्र अजसुतघातादत्र नार्या अगा- शिकाञ्च तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	११९	२६४	पूर्वं शशाघातादत्र कुञ्जवर्णत्व तत्प्रा- यश्चित्तकथनं च ।	"
२५३	ग्रामभवे मोहरणादत्र नार्या वर्ष- सहस्रमित्तव तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	"	२६५	स्वपत्न्याः पण्यस्त्रीकर्मत उपजी- वनादस्मिन्नमनि पठत्व तत्प्राप- यश्चित्तमावश्च ।	"
२५४	मोक्षप्राप्त्याऽवर्जितानी अजासाऽजा- विषागी तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	"	२६६	पूर्वं मज्जुघातादत्र जन्मनि बभ्रु- मडलाक्षयरोगस्तत्प्रापयश्चित्तकथनं च ।	"
२५५	क्षत्रशुनो पत्नस्य गुल्मत्राणोदरामप- स्य धनधान्यमामन्वितस्य नारोद्वय- सुतस्थानि पुत्रगतविशारिपनिदानं तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	"	२६७	क्षत्रशूद्रे जातस्पोऽनातिपुतस्य कटिपृष्ठोऽखंशेषु चाल्ये प्रहणीगद्- सुतस्य भार्यायाः सन्ततिहीनत्व तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	१२१
			२६८	स्त्रीगामपि तथा ।	"

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
२६९	प्राग्जन्मनि दिवाभीतप्रातादत्र पाण्डु- रोगस्तप्रापश्चित्कथनम् ।	१२१	२८२	अनिर्देशायागो पय पाने स्फोटरोग- स्तप्रापश्चित् च ।	१२८
२७०	गगाया प्राक्पूर्वदेशे जानस्य शूद्रस्य अपुत्रत्वनिदानं तप्रापश्चित् च ।	"	२८३	स्वामिद्रोहाद् देवब्राह्मणधनहरणाच्चा- स्मिद्धन्मनि वातरोगस्तप्रापश्चित्- कथनं च ।	"
२७१	शतद्रो पूर्वभागे धत्रकुलोत्पन्नस्य भ्रातृमित्रधनयुतस्य सौम्यस्य स्त्री- द्वययुतस्य नार्थं मृतप्रजत्वनिदानं तप्रापश्चित् च ।	१२२	२८४	सवर्णागमनाद् वातरोगो लघुन- गृजनतालफलाशानाद्वातपित्तरोग- स्तप्रापश्चित्कथनं च ।	"
२७२	कुश्वेजायाम्ये जातस्य वैश्यकुल- जम्प वट्टपुत्रीममन्वितस्य जातपुत्र- विहीनत्वनिदानं तप्रापश्चित् च ।	"	२८५	वैद्यशास्त्रमदादौषधमन्यया श्लेष्मा प्रयु- चानस्य रक्तपित्तरोगस्तप्रापश्चित्- कथनं च ।	१२९
२७३	पचनद्रदेशनमुत्पन्नस्य द्विजस्य पित्ता विकल्पेष्टमनोरथहीनस्य पुत्रसतति- दु खनिदानं तप्रापश्चित् च ।	१२३	२८६	ब्रपुदरणादत्र श्लेष्मरोगस्तप्रापश्चित्- कथनं च ।	"
२७४	ऐरावतीनिकटे त्रिंशद्योजनान्तदेशे जातस्य वैश्यस्य मनोदु खसमन्वितस्य यौवनं एव नेत्ररोगस्तप्रापश्चित् च ।	१२४	२८७	धूर्तताकरणाद्ब्रह्मरोगस्तप्राप- श्चित्कथनं च ।	"
२७५	गगाया सप्तयोनिसमितपश्चिमभागे जातस्य ऋणिकुसुतस्य जातमत्तति- नाशनिदानं तप्रापश्चित् च ।	"	२८८	नागहरणाच्छीर्षरोगस्तप्रापश्चित्कथ- नम्, गुरुपरोषाच्छीर्षरोगस्तप्राप- श्चित्कथनम्, प्रसूचारीणो भिन्नपात्र- भोचने शिरोरोगस्तप्रापश्चित् च ।	"
२७६	कुश्वजागडे जातस्य ब्राह्मणस्य शिशु- नाशनिदानं तप्रापश्चित् च ।	१२५	२८९	धर्मकर्माण्युपक्रम्य मध्ये तस्यागात्पूति- वत्ररोगस्तप्रापश्चित् च ।	१३०
२७७	शतद्रो समीपे वदियु जातस्य गौरस्य श्रद्धान्वितस्य मार्याया गर्भधारणा- मावनिदानं तप्रापश्चित् च ।	१२६	२९०	पञ्चानहरणाजिह्वारोगस्तप्रापश्चित्- कथनं च ।	"
२७८	शतद्रो पूर्वभागे जातस्य शूद्रस्य पूर्व- जमनि ब्राह्मणगमनदोषस्यापनम् ।	"	२९१	आमानहरणादन्तपीडारोगस्तप्राप- श्चित्कथनं च ।	"
२७९	पूर्वेन द्रव्यहरणादस्मिन्देशे गलगड- रोगस्तप्रापश्चित् च ।	१२७	२९२	परोषा नियुक्त्वनात्त्वरोक्तिहास्यकर- णाच्च मूत्रं च तप्रापश्चित् च ।	"
२८०	मोजनसमये चाण्डालवच धवगा- पित्तोद्रेकपाण्डुरत्वरोगस्तप्रापश्चित् च ।	"	२९३	लवणस्यापहरणात् प्राणाद्भ्रमिपाणि- शीर्षावयवस्फोटारोगस्तप्रापश्चित्- कथनं च ।	१३१
२८१	पुरा खरकाकादिमानसक्षणादत्र स्फोट- रोगस्तप्रापश्चित् च ।	"	२९४	कुक्कुटननादत्र नासिकाव तप्राप- श्चित् च ।	१३२
			२९५	देवदिजगृहे मूत्रपुतीकरणाद्दुरोग- स्तप्रापश्चित्कथनं च ।	१३३

अ०	विषयः	पृ० ।	अ०	विषयः	पृ०
२९६	प्राग्जन्मनि श्रमगतापान्द्रुष्टरोग- स्तप्रायश्चित्तकथन च ।	१३४		मतिमतो रानचयान्वितस्य धर्मशास्त्र- क्रियाहीनवनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	१४२
२९७	शुभ्रिकाभस्पादुदरकुम्भरोगस्तप्रा- यश्चित्तिरूपम् च ।	"	३११	नर्मदातटे जाताया राजकन्याया यवत्या महाविभूतिपुतायाः पुत्रआत्- विहीनायाः पूर्वापरजन्मकथनम् ।	१४३
२९८	गर्भपातनाद्यदृक्लीहाजलोदररोग- स्तप्रायश्चित्तकथन च ।	"	३१२	सिंधुमहले रम्यपर्वते जातस्य सुख- श्रयधनान्वितस्य षड्वनिदान तत्प्रा- यश्चित्तकथन च ।	"
२९९	मन्दाग्निरोगजननरयानकरिरूपण तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	१३६	३१३	पुष्करात्प्राक् परदेशं जातस्य महाभूमि- भुजां म्हेच्छाना वशे समुपपन्नस्य प्राक्परलोकनिर्णयकथनम् ।	"
३००	वेदाध्ययनसमये गुरुरा अतनुयानस्य प्रार्थनैवजट वमप्राग्जन्मप्रायश्चि- त्तय ।	"	३१४	मर्त्या सहानुगामिनीना नारीणा गति- वर्णनम् ।	१४४
३०१	मूत्रदृश्रोगजनकगानककथन तत्प्रायश्चित्त च ।	"	३१५	कामतं ब्रह्महत्याकरणाक्षयरोगो जन्मरथात्प्राग्मुक्तिकथन च ।	"
३०२	घातजलीगमना प्रनेहरोगमप्राप्तिस्त- प्रायश्चित्तकथनम् ।	१३९	३१६	पूर्वजन्मन्यज्ञानतो ब्रह्मचातेऽपि क्षय- रोगस्तप्रायश्चित्तकथन च ।	"
३०३	मायामने दिङ्मनाशधातुलीगमने फिन्टुष्टरोगम्, ममामेन तत्प्राय- श्चित्तकथनम् ।	"	३१७	कल्पविन्महासाथोश्वाङ्घ्र्यस्य द्विस्य स्वाचारकुलधर्मज्ञस्य भार्यायाः पाति- त्रयपराया शत्रुहीनवनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	"
३०४	गुदरोगजनकदोगकथन तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	१३७	३१८	प्राक् सीमावादे ब्राह्मणगानादत्र क्षत्रि- यब्रमासाय जावस्य पुत्रमरणोत्तर क्षय- रोगस्य स्वमरणकथनम् ।	१४६
३०५	ग्यार्वादिरोमनरग्यादीमारोगमन्- प्रायश्चित्तकथन च, हरिवशप्रग- विनिदानम् च ।	"	३१९	अथोप्यानिधदेशे समुपपन्नय वैश्यस्य गौत्वस्य दशस्य महोपासिनो युव- मावै श्ययोगप्राप्तिनिदानकथनं त- त्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
३०६	शुभ्रिकरपावनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	१३८	३२०	वामान् पूर्वजन्मनि श्रमगतादप्र नायाः श्वशरीरस्य मरणकथनम् ।	"
३०७	श्रीमन्मन्दिनिदानकथन तत्प्राय- श्चित्तकथनम् च ।	१३९	३२१	शत्रुगणानुविभङ्गमनि कारियरोग- स्तप्रायश्चित्त च ।	१४५
३०८	श्रमगतापान्द्रुष्टरोगजनककथन- तत्प्रायश्चित्तकथन च । श्रमगतापान्द्रुष्टरोगजनककथनम् च ।	१४०			
३०९	श्रीमन्मन्दिनिदानकथन तत्प्राय- श्चित्तकथनम् च ।	१४१			
३१०	श्रमगतापान्द्रुष्टरोगजनककथन- तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	१४२			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषया	पृ०
३२२	पुरा अन्न नतो ब्रह्मजातादत्र नार्था, क्षयरोगप्राप्तिन्तत्प्रायश्चित्तरुचयन च ।	१४८	३२८	कस्याश्चिद्विज्जिभार्याया, पुत्रसतति- हीनाया क्षयरोगनिदानं तत्प्राय- श्चित्तं च ।	१५१
३२३	प्राग्जन्मनि मोहात्कृच्छ्रटवातादत्र नार्था नासावक्रत्वरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३२९	पूर्वजन्मनि श्रोत्रिष्ठमक्षणाद्वाज्य- धत्त तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३२४	गगाता प्राकूपदेशे जातस्य शूद्रस्य अपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३३०	स्त्रीणामपि तथा ।	"
३२५	विराटदेशे जाताया क्षत्रियाया वास्ये क्षयरोगयुताया अनपत्याया पूर्ववृत्त- कथनं तस्या विना प्रायश्चित्तं त्रयो- विंशे वर्षे मरणनिरूपणं च ।	१४८	३३१	त्रिदालोच्छिष्टमोजनादपि राज्यधत्त तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३२६	पूर्वे जन्मनि सारिकाजातादत्र जन्मनि सखलितवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	३३२	स्त्रीणामपि तथा ।	१५२
३२७	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३३३	चाढालीगामनादजगत्स्य मूढत्वं च तत्प्रायश्चित्तनिरूपणमपि ।	१५३
३२८	वक्रजातादत्र जन्मनि लम्बकण्ठत्व तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	३३४	स्त्रीणामपि तथा ।	"
३२९	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३३५	पूर्वमेने परान्विघ्नकरणादत्र जन्मनि अर्जाणरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३३०	कस्यचिद्विजकुलजस्य धामष्ठस्य वित्त- वतो गुल्मादिवतरोगयुतस्य शीर्ष- पीडायुतस्य भार्याया मृतवत्साव- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३३६	स्त्रीणामपि तथा ।	"
३३१	पूर्वजन्मनि काकवातादत्र कूर्चहीनत्व तत्प्रायश्चित्तं च ।	१५०	३३७	द्विजकुलोत्पन्नस्य धर्मवत्सलस्य कि- लासदहकण्ठनादिरोगयुतस्य भार्याया, वातव्यधायुताया मृतवत्सावप्रश्नं ।	"
३३२	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३३८	पूर्वाच्यायोक्तद्विजभार्याया मृतवत्सा- वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३३३	पूर्वमेने अमक्ष्यमक्षणादत्र छमि- लोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३३९	प्राग्जन्मनि ब्राह्मणजातार्थं विषदाना- दत्र छर्दिरोमेण विना प्रायश्चित्तं मृत्युकथनम् ।	१५४
३३४	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३४०	स्त्रीणामपि तथा ।	"
३३५	दुष्टस्पृष्टपदार्थमक्षणादत्र जन्मनि छसोदरत्वोर्गस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	३४१	द्विजेतराया विषदानादपि छर्दिरोम- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
३३६	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३४२	कामतो ब्राह्मणतो विना प्रायश्चित्तं मूकत्वम् ।	"
३३७	गगापूर्वभागे जातस्य द्विजस्य बन्धु- स्त्रीतीक्ष्णयुतस्य भार्याया गर्भ- दोषनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३४३	पञ्चनददेशे जाताया सुनीश्वर्य- समन्विताया यवत्या पुत्रजन्मनि- राहित्यनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
			३४४	देवद्रव्यापहरणादत्र जन्मनि पाण्डु- रोगप्राप्तिन्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
३५५	कम्पिचिदपि पूर्वभवे विपदानान्नाया अत्र जन्मनि छर्दीरोगस्तत्प्रायश्चित्त च ।	१५५	३६९	अन्नहरणादजीर्णरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	१५८
३५६	गगाया दशयोजनसमिते क्षत्रियबुले जातस्य बहुकन्यायुतस्य जातपुत्रमृति- निदान तत्प्रायश्चित्तनिरूपण च ।	"	३७०	प्राग्जन्मनि मोहतो भ्रातृवातादत्र नार्या भूक्तवं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३५७	पूर्वं व्यभिचारेण नरकयातना उप- भुज्य पुनरत्र व्यभिचारतायाः कार्गीनिवासप्रायश्चित्तकथन च ।	"	३७१	पूर्वजन्मनि बालघातादत्र मृतपुत्र- त्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३५८	प्राग्जन्मनि द्विजवचनाद्राजपस्मार- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	३७२	पुत्रपौत्रघनधान्यगाजाद्वोष्टवाहनादि- युताया यवन्याः पूर्ववृत्तकथनम् ।	"
३५९	पूर्वभवे आसुधातादत्र जन्मनि नार्या भूक्तं तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	१५६	३७३	कस्यचित्सर्वत्रियाविशारदस्य घनपुत्र- युतस्य द्विजस्य क्षयरोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
३६०	क्षत्रियस्य अग्निप्रवीहितस्य पूर्वजन्मनि देवद्रव्यापहरणादिशो वर्षे व्यतीते देहभगस्तत्प्रायश्चित्त च ।	"	३७४	कुक्षेत्रादशयोजनोत्तरमागे जातस्य क्षत्रियस्य शोभनस्त्रीभृत्यसुखैश्वर्य- नानावाहनभोगभुजो जातपुत्रविनाश- निदानकथन तत्प्रायश्चित्त च ।	"
३६१	सर्वेलेहहरणादत्र जन्मनि क्षयरोग- प्राप्तिस्यत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	३७५	सर्वपापविशोयनप्रायश्चित्तम् ।	१६०
३६२	पूर्वं ब्रह्मवादादरतस्य पतिव्रताया भार्यायाः पतिदोषात् मानुषत्व तस्माच्छिव- लोकप्राप्तिश्च ।	"	३७६	तीर्थमार्गे ब्राह्मणलुठनाद्दन्तद्वन्ध- ब्राह्मणमरणे राज्ञः पुत्राभावस्तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	"
३६३	प्राग्भवेऽज्ञानान्नातृवधकारिण्या भूक्त- त्व तत्प्रायश्चित्तनिरूपण च ।	"	३७७	पूर्वजन्मनि उद्धरुघातान्नार्याः पाण्डु- रोगोऽत्र जन्मनि तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३६४	पूर्वं कम्पिचिदपि वचनान्नार्या अप- स्माररोगस्तत्प्रायश्चित्तवर्णन च ।	"	३७८	लोहितनदत्तमार्गे रम्यस्थलदेशे जातस्य प्रियाघनबुद्धियुतस्य द्विजस्य मनोदुःखनिदानं तत्प्रायश्चित्त च ।	"
३६५	कम्पिचिद् ब्राह्मणस्य उदरे वायु- रोगयुतस्य शिरःपीडायुतस्य भार्याया मृतवसावनिदानं तत्प्रायश्चित्त च ।	"	३७९	सर्वरोगनिवारणाय परमायुःकामस्य शान्तिपुष्टिकप्रयोगकथनम् ।	"
३६६	पूर्वजन्मनि खेहहरणानार्याः क्षय- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१५७	३८०	खेहहरणादत्र जन्मनि राजयक्ष्मरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१६१
३६७	पूर्वभवे धीर्येण लोकवचनाद्राजप- स्माररोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	३८१	प्राग्भवे जाराश्रयेण विषदानात्पति- ण्या नार्या अत्र वात्य एव विधवात्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३६८	स्वर्गेश्वरानार्याः सुरर्गकास्त्रीच तत्र पुत्राभावे प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३८२	पुत्र देवागारदाहादत्र रक्तातितार- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१६२

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
३८३	प्रयागनिकटे जातस्य सर्वशास्त्रार्थको- विदस्य विविधधनधान्ययुतस्य द्विज- स्य सततिदु खनिदान तत्प्रायश्चित्तम् ।	१६२	३९७	पूर्वमवे कन्यावधादत्र कन्याप्रजत्व तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	१६५
३८४	प्राग्जन्मनि गर्भपातनपापान्नाया अत्र गर्भपातदु ख तत्प्रायश्चित्त च ।	"	३९८	देवद्रव्यापहणादत्र नार्या वातपीडा तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	१६६
३८५	प्राग्देवागारदाहकर्त्र्या नार्या अत्रा- र्त्तिसारपीडा तत्प्रायश्चित्त च ।	१६३	३९९	पूर्वजन्मनि ब्राह्मणलुट्टनात्नमरणे अत्र जन्मनि क्षत्रियस्य इष्टरोगस्त- व्यायश्चित्तकथन च ।	"
३८६	पूर्वजन्मनि पतिमित्रघातादत्र नार्या वायुरोगपीडा तत्प्रायश्चित्त च ।	"	४००	क्षारकुले समुत्पन्नाया पतिप्रिय- रताया सुद्विध्वंसयुताया वार्धक्ये पुन- र्वर्जननिदान तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
३८७	पुरा अज्ञानाद्गोत्रघातकरणे नार्या अत्र दूतारोगपीडा तत्प्रायश्चित्त च ।	"	४०१	विप्रदुलजस्य सदाचारवतो दया- नियमतत्परस्य क्रयविक्रयकर्तृभ्या- र्याया पतिमक्तिपरायणाया मृतपुत्रव- निदान तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	१६७
३८८	अल्पद्रव्यस्य पित्तवायुपीडितस्य सद्- त्तस्य सुखिनो द्विजस्य शुभाचार- या भार्याया काकवन्ध्यात्वनिदान तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	४०२	राजवातादत्र राजयक्ष्मरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	"
३८९	पूर्वजन्मनि देवतागहे शकृन्मूत्रकर्तु- र्गुदरोगार्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	१६४	४०३	पुरा गर्भपातनादत्र जन्मनि जलोदर- रोगस्त प्रायश्चित्तकथन च ।	१६८
३९०	अज्ञानात्पूर्वजन्मनि स्त्रीघातकस्य बलनाशकार्श्यरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"	४०४	अतदृनिकटे जातस्य द्विजस्य वेदा- भ्यामकरणात्सुकृष्टक्षयप्रातिस्तलि दानकथनपूर्वक प्रायश्चित्तकथन च ।	"
३९१	प्राग्मवे बालपातित्या अत्राष्टवर्षा- दर्वाक् बालमरण तत्प्रायश्चित्त च ।	"	४०५	काश्या पातितरथपराया सर्वनीरय- युताया भर्तृतोषिण्या सद्गतिकथन पूर्वश्चित्तकथन च ।	"
३९२	ब्राह्मणवातादत्र कुष्ठरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	"	४०६	पूर्व शूद्रगृहाश्रिताभ्यहननेऽत्र बाल- रोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	१६०
३९३	देवद्रव्यहरणादत्र जन्मनि वायुपीडा तत्प्रायश्चित्तनिरूपण च ।	१६५	४०७	प्राक् स्वर्गपातनेनात्र जन्मोदररोग- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
३९४	देवागारे मूत्रपुरीषोन्मार्गादत्र नार्या गुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	४०८	पूर्वजन्मनि मक्षणापि फलचौर्य- कारिण्या नार्या अत्र अष्टवर्षादर्वाक् पुननियन तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
३९५	विपादानिकटे सप्तप्रोजनदूरे जात- स्य क्षत्रियाधमस्य सर्वसौरिययुतस्य वार्धक्ये कण्डुरोगनिदान तत्प्राय- श्चित्त च ।	"	४०९	पूर्व ब्राह्मणघातादत्र जन्मनि तस्मि- न्नेव वयसि कुष्ठरोगेण मृति ।	"
३९६	कामास्ताधीनीघातकरूपेह जन्मनि कार्श्यरोगेण मरणकथनम् ।	"			

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
४१०	विषाशानिरुद्धदेशे जातस्य शूद्रस्य भ्रातृपुत्रविहीनत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तं च ।	१६९	४२४	प्राग्जन्मनि अमक्ष्यभक्षणान्नादत्र जन्मनि गटमालारोगस्तत्प्रायश्चित्तरूपेण च ।	१७३
४११	पूर्वजन्मनि परानहरणादत्र देहे नार्या अर्जणरोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	१७०	४२५	पुरा कुलघातिन्या अत्र संकरोपना- या धनपुत्रहीनत्व तत्प्रायश्चित्त- रूपेण च ।	"
४१२	देवागारे परस्थापिता मूर्तिं भक्त्वा सर्व- त्राप्रतिष्ठाप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तरूपेण च ।	"	४२६	पूर्वमेव अमक्ष्यभक्षणान्नाया अत्र गट- मालारोगस्तत्प्रायश्चित्तरूपेण च ।	"
४१३	मोहाद्राजवधे कृतोऽत्र राजयक्ष्मपीडा तत्प्रायश्चित्तरूपेण च ।	"	४२७	ब्राह्मणार्थे ब्राह्मणहननादत्र जन्मनि पुत्रस्ततिरहितस्य क्षयरोगस्तत्प्राय- श्चित्तरूपेण च ।	१७४
४१४	पूर्वमेव परराज्यापातनादत्र जलोदर- पीडा तत्प्रायश्चित्तरूपेण च ।	"	४२८	पूर्वं विनाऽपराध परपञ्चचातिन्या नार्या अत्र पक्षघातारोगस्तत्प्रायश्चित्त- रूपेण च ।	"
४१५	पूर्वजन्मनि वादिना वाग्बिरोधेनात्र मूकत्व तत्प्रायश्चित्तरूपेण च ।	१७१	४२९	पूर्वजन्मनि सुधयाह्निविषायाः पानात् जन्मन्यत्र मूत्रकृच्छ्ररोगत पीडा तत्प्रायश्चित्तरूपेण च ।	"
४१६	पुरा सपत्नीगर्भपातनादत्र नार्या. शूद्रदेहगताया नर्बद्धा खादताया मुनाभावस्तत्प्रायश्चित्तरूपेण च ।	"	४३०	मदुराया जातविष्वक्तातरूपेण च ।	१७५
४१७	पूर्वं राजवत्पादत्र नार्यास्तस्मिन्काले क्षयरोगपीडा तत्प्रायश्चित्तरूपेण च ।	"	४३१	पूर्वमेव स्वर्णपहरणादत्र कुनखित्व तत्प्रायश्चित्तरूपेण च ।	"
४१८	प्राग्मेव परनिद्राकर्तुं प्रायश्चित्त- रूपेण च ।	"	४३२	पुरामेव राजघातकारिण्या नार्या अत्र तस्मिन्वयसि राजयक्ष्मरोगस्तत्प्राय- श्चित्तरूपेण च ।	"
४१९	पूर्वमेव मर्तुर्वाग्बिरोधेनात्र अत्र मूकता भवति तत्प्रायश्चित्तरूपेण च ।	"	४३३	पुरामेव अनागत वैद्य हत्वा अत्र रक्तार्जुदारोगत पीडन तत्प्राय- श्चित्तरूपेण च ।	"
४२०	पूर्वमेव देवागारम्यितमूर्तिभेदनात्ना- र्या अत्र प्रतिष्ठाभावस्तत्प्रायश्चित्त- रूपेण च ।	"	४३४	मेरो समागताना मधुरामडलजानां प्रदासासम्बन्धित पुनस्तत्रैव गमनम् ।	"
४२१	प्राग्जन्मनि द्विजद्रव्यापहरादग्निम् मेव सुरुपर्वसुरोऽजिनस्य सन्तान- सुगृहीतव तत्प्रायश्चित्तं च ।	१७२	४३५	अन्यजन्मनि मोहाद्विषयघातेनात्र रक्तार्जुदारोगपीडन तत्प्रायश्चित्त- रूपेण च ।	"
४२२	वाग्बिरोधेनात्र क्षामाद्रस्य नेत्र- तोदयुतस्य द्विजकुलोपनस्य मार्वाया. गतिमन्त्रियुताया मृतारण्यनिदान तत्प्रायश्चित्तरूपेण च ।	"	४३६	पूर्वजन्मनि सुरापानेन अत्र मर्तुर्वाग्बिरोधेनात्र अत्र मर्तुर्वाग्बिरोधेनात्र अत्र मर्तुर्वाग्बिरोधेनात्र अत्र	"
४२३	पूर्वं मोहाद्विषयघातेनात्र नार्या. मर्तुर्वाग्बिरोधेनात्र अत्र	१७३			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
४३७	कस्यचिद्विप्रस्थानवित्तस्य कासश्वा- सोदरपीडाद्युत्तस्य क्रयविक्रयकर्तुः प्रियायाः स्ववाक्यप्रतिपादिन्या रजो- र्या पीडिताया अपत्यमृतिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१७६	४४७	पुरामवे परपुरुषेण रतौ कृतायामत्र नार्या उन्मादरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	१७८
४३८	मोहात्प्राग्जन्मनि सुरापानादत्र जन्मनि नार्याः प्रदररोगपीडा तन्नि- रसनाय प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१७७	४४८	पत्यौ पुत्रे च विद्यमाने जारादूर्म- धारणे अत्र नार्याः शूद्रा गर्भधारणा- भावस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१७९
४३९	पुरामवे त्रिविधसुरापानादस्मिन्नम- नि मूत्रावरोधरोगेण मृत्युप्राप्तिः, सप्तमे जन्मनि सान्त्पनाद्यप्राय- श्चित्तकथनं प्रतिजन्मनि सुरापान- चिह्नकथनं च ।	"	४४९	गुग्यां विना हस्तिमारणे अत्र जन्मनि तर्बकार्षेष्वासिद्विस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
४४०	प्राग्भवे अकामतो वैश्यवधादत्र नार्या रक्तार्तुरोमादरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"	४५०	बलोकर्षेण ब्राह्मणगमनादत्रोन्माद- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४४१	प्राजन्मनि कंठपाशादिसंभवदुस्तर- पापादत्र क्षयरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"	४५१	पूर्वजन्मनि त्रपुहरणादत्र श्लेष्मरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४४२	पूर्वजन्मनि बलोकर्षणात् परलो- कामिनोऽत्रोन्मादरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"	४५२	धनधान्यसम्पन्नस्य द्विजस्योदराति- मतो बहुकृत्यस्य भार्याया मृतपुत्र- स्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४४३	पुरा परद्रव्यापहारादत्र नार्याः कुन- खरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४५३	पूर्वजन्मनि ताम्रहरणादत्रौदुम्बररोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१८०
४४४	पूर्वमे वैश्यहननादत्र नार्या रक्ता- र्तुरोमापीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१७८	४५४	आसन्नप्रसवाजावधादत्र जन्मनि नार्या गर्भधारणाभावः तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
४४५	पूर्वमे वैश्यहरणादत्र चित्रकुष्ठस्त- त्प्रायश्चित्तं च ।	"	४५५	पूर्वजन्मनि परसिद्धाश्वहरणादत्र मल- रोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१८१
४४६	सिंधोः पश्चिमभागे शतयोजनसंमिते श्लेष्मद्वेदे समुद्रवस्य यवनस्य राक्षस्यभोगिनः पशारोऽन्द्रेऽरिष्ट- प्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४५६	नेत्ररोगार्दितस्य जातसंततिनाश- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
			४५७	पूर्वमे रीन्यपहारकस्यात्र विंगलाक्ष्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१८२
			४५८	पूर्वजन्मनि खरहननादत्र खररोगत्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
			४५९	प्राग् गर्भपुष्ट्यर्थमंडमक्षणादत्र मंजर- जातो समुपच न गर्भधारणं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
			४६०	पूर्वमे खरहननादत्र नार्या अपि खररोगत्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
४६१	पुरा रीतिहरणादग्निम् मन्वे नार्था- पिगाङ्गित्वे तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	१८३	४७७	पुरा गर्भघातकरणादत्र नार्था गर्भ- घातनदुःखे तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	१८६
४६२	प्राज्ञन्मनि परमिद्धाबहरणादत्र नार्थाः शूद्ररोगान्तप्रायश्चित्तकथनम् च ।	"	४७८	क्षान्तकुले समुत्पन्नस्य पाण्डुरद्युते- वीत्ये गृहणीरोगिणो भार्याया गर्भा- स्थिरत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	"
४६३	पुरा दृष्टमातादत्र विद्वत्तत्परत्वे तत्प्रा- यश्चित्तकथनम् च ।	"	४७९	पूर्वजन्मनि तुरंगघातादत्र वक्रकंठ- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१८७
४६४	बन्ध्यायाः सन्ततिजनकोषायाः ।	"	४८०	पुरामने शृगालघातादत्र पादघात- स्तत्पीडानिवृत्तये प्रायश्चित्तकथनम् च ।	"
४६५	प्राज्ञन्मनि काश्यपहरणादत्र शीर्षरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	"	४८१	गगतीरे समुत्पन्नस्य शूद्रस्य धनपुत्र- सम्पत्तित्वस्य युवभावे चतुर्होतृत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तम् च ।	"
४६६	पचनदंशे जातस्य क्षत्रियाधारस्य सुशोभनयुतस्य बहुकल्पस्य ज्येष्ठ भार्याया गृहपुत्रवनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् च ।	"	४८२	पूर्वजन्मनि शृगालघातादत्र नार्था ऊर्ध्वपतनात्पादमगास्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	१८८
४६७	पूर्वं काश्यपरणात्पुत्रीरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनम् च ।	१८४	४८३	धनुनातीरे समुत्पन्नस्य क्षत्रियस्य धनसौख्ययुतस्य पितृभ्रातृविहीनत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	"
४६८	श्रीगामयि तया ।	"	४८४	पूर्वजन्मनि बलाकारेण शूद्रकन्या- दूषणादत्र तस्य पण्डित्वकथनं तत्प्रायश्चित्तम् च ।	१८९
४६९	पूर्वजन्मनि काश्यपरणात्प्राया विद्वत्- स्वत्वे तत्प्रायश्चित्तम् च ।	"	४८५	पुरा मागे परदृष्टनादत्र पादरोगस्त- त्प्रायश्चित्तम् च ।	"
४७०	पूर्वने मोगपरपृष्ठदृष्टेन मेरुरोग- स्तत्प्रायश्चित्तम् च ।	"	४८६	पुरा भक्षणार्थमजायात्प्राज्ञापिकाव- त्तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	"
४७१	प्राग्भवे स्वसागीविद्वदर्थं गृहभक्षणा- द्व्यापरीश्रयः ।	१८५	४८७	परवित्तस्य दृष्टनादग्निपन्नमनि पुत्र- हीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	"
४७२	पुरा गृहदृष्टनात्प्राया अत्र गुल्मादोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	"	४८८	भ्रातरक्षयपुत्रस्य गुल्मादिवातापी- दित्यस्य भार्याद्वयवगो गृहपुत्रव- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	"
४७३	पूर्वजन्मनि श्वशुरादागादत्र श्रीवि- वर्धित्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	"	४८९	पुरा क्षान्तकुलकरणादत्र जन्मपण्ड- त्रप्रेरकदृष्ट्याग्निनिवृत्तये प्रायश्चित्त- कथनम् च ।	१९१
४७४	गृहवा विना गृहवाप्यत्र तत्प्रायश्चित्त- कथनम् तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	"			
४७५	पूर्वजन्मनि परमिद्धादृष्टनादत्र वृद्ध- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	१८६			
४७६	पंचमं मंत्रं गृहमापय्य शस्त्रदंशे प्रायश्चित्तकथनम् च ।	१८६			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
४९०	विषाशानिरुद्धे जातस्य द्विजस्य जातपुत्रविहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१९१	५०३	बभ्रुहननादस्मिन्नमनि बभ्रुमडक-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९५
४९१	पुरा अजासुतहननादधार्मिकाङ्गत्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१९२	५०४	कम्पाधिच्छृद्रया जातमततिही-नायाः ऊरुरोगनिदानं तत्प्रायश्चित्त-कथनञ्च ।	"
४९२	लोहहरणादस्मिन्नमनि वर्धरार्यरोग-स्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	५०५	शशयातादत्र मणे कुञ्जकर्णरोगस्त-त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
४९३	राजकुलजायाः शतद्रुसमीपे स्तुत्य-ज्ञाया अष्टोत्तरशततमे वर्षे वंश-जाना मरणोत्तरं मृतिनिदानं तत्प्रा-यश्चित्तं च ।	"	५०६	पुरा पण्यशालाया स्यापितायाः पत्न्याः पण्यस्त्रीकर्मत उपजीवनात् पटन्वम ।	"
४९४	पूर्वजन्मनि लोहहरणाज्जार्था वर्धरार्य-रोगस्तन्निवारणाय प्रायश्चित्तं च ।	"	५०७	पूर्वमने नकुञ्जहननाज्जार्था अस्मिन्न-मनि बभ्रुमडकुरोगस्तत्प्रायश्चित्त-कथनञ्च ।	"
४९५	प्राग्मवेऽजघातान्जार्था अधिकागम्ब तत्प्रायश्चित्तवर्णनं च ।	"	५०८	क्षान्कुलजस्य वातपीडितस्य मेढा-दितस्य बाल्ये ग्रहर्णागद्वनो मार्यायाः सदाचारखत्याः पितृमालुमुलोजित-तायाः सन्तविहीनं वनिदानं तत्प्रा-यश्चित्तकथनञ्च ।	१९६
४९६	क्षान्कुलसमुत्पन्नस्य गुल्मवातोऽरा-मपस्य घनगान्ययुतस्य बहुकन्यस्य पुत्राभावनिदानं तत्प्रायश्चित्त-कथनं च ।	"	५०९	प्राग्मने उद्भक्ततापाण्डुरोगस्त-त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९७
४९७	माथुसमण्डलजायाः क्षत्रियनार्थाः सुरन्दुःखसक्रान्ताया जातसफल-मततिविनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्त-कथनं च ।	१९३	५१०	नार्था अपि तथैव ।	"
४९८	पूर्वजन्मनि शुनो घातादत्र चक्रपाद-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१९४	५११	लोहितनद्रसर्माने जातस्य द्विजस्य नार्था गर्भधारणामावनिदानं तत्प्रा-यश्चित्तकथनञ्च ।	"
४९९	प्राग्मने गृध्रघातान्तपातनजात्रो-गापीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	५१२	पूर्वजन्मनि सीमावादे भूमिकोपाद् ब्राह्मणहनननोऽत्र क्षत्रियदेहे क्षय-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१९८
५००	पुरामवे शुनो नाशान्जार्था अपि चक्र-पादरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	५१३	अपोष्यादेशे जातस्य क्षत्रियस्य महोरगिनीो दक्षस्य यौवने क्षयरोग-स्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१९९
५०१	प्राजन्मनि गृध्रघातान्जार्था दन्त-पातनज्जोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	५१४	कामनो द्विजगते शुनेऽत्र नार्था अपि क्षययोगतो मृतिनिन्द्यदग्म ।	"
५०२	गोदावरीन्ममोर्देशममुद्रकस्य गृध्रस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्त-कथनं च ।	"	५१५	पूर्वजन्मनि स्वभ्रूनातादत्र कार्थि-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
११६	पुरा शकामतो द्विजघातेन नार्या क्षयरोगसम्प्राप्तानि तत्रिरसनाय प्रायश्चित्तकथन च ।	१९९	१३२	गमापूर्वमागे अनुत्पत्तस्य दिनदृक्- जस्यैव सूत्रपुराणविद्वान् तस्यापश्चित्त- कथन च ।	"
११७	पुरा जातघातिनोऽत्र जनुषि जीवस्य मूत्रव कामत कृते प्रायश्चित्ता- प्रायश्चित्त च ।	"	१३३	विप्रनार्याः पुत्रमततिर्गमाया क्षय- रोगस्य निदानं त प्रायश्चित्तकथन च । २०४	"
११८	पूर्वं कुक्कुटघातेऽत्र पशुव त प्राय- श्चित्तकथन च ।	२००	१३४	उच्छिष्टान्नभक्षणोऽप्यत्र त प्राय- श्चित्तविवारश्च ।	"
११९	गमाया प्राक्पूर्वदेशे रक्तयोजनता पर जातान्न शूद्रस्य पितृविकारिण स्वल्पवित्तस्य भार्याया मृतवत्स्व- निदानं त प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१३५	स्त्रीगामपि तथैव ।	"
१२०	विराटदेशे समुपनाया क्षत्रियाया अपुत्राया यौवने क्षयरोगतो मृति- निदानम् ।	"	१३६	पूर्वजन्मनि विद्वान्प्रेच्छित्तमोजनाद्वा- न्यपत्त त प्रायश्चित्तकथन च ।	"
१२१	गारिकाहृन्नादाश्मिन्नमनि स्पष्टित वाक्त्र त प्रायश्चित्तकथन च ।	२०१	१३७	स्त्रीगामपि तथैव ।	"
१२२	स्त्रीगामपि तथैव ।	"	१३८	प्राग्भवे वाण्डार्जगमिताडनाजगर- त्वमूढत्वे त प्रायश्चित्तकथन च ।	२०९
१२३	वक्रनासादिह्रमवे रक्तशूल तस्याप- श्चित्तकथन च ।	"	१३९	स्त्रीगामपि तथैव ।	"
१२४	नार्या शयि वक्रनासात्कठरोगस्तथा- पश्चित्तकथन च ।	"	१४०	द्विजद्विष्टोत्पन्नस्य नदीचामस्युत्सेवा- पत्तस्य फिलासद्वेकण्डुसुतस्य भार्याया वातोदरपीडिताया मृतवत्स्वनि- दानं त प्रायश्चित्तकथन च ।	"
१२५	काम्यविष्टिः कुलजातस्य गुल्मापुत्र- रोगरोगो धनसम्पन्नस्य भार्याया मृत- वत्स्वनिदानं त प्रायश्चित्त च ।	"	१४१	विषदानेन द्विजघातद्वय जन्मनि छदिरोगेण निष्कृतिं विना यौवने मृतिः ।	२०६
१२६	पुरा कौकयातादन जन्मनि पूर्व- दीनव तस्यापश्चित्तकथन च ।	२०२	१४२	स्त्रीगामपि तथैव ।	"
१२७	स्त्रीगामपि तथैव कूर्शोपतिः ।	२०३	१४३	विषदानेन द्विजेतरघातादिह छदि- रोगस्तथापश्चित्तकथन च ।	"
१२८	अपश्यभक्षणोऽत्र जन्मनि कुम्भिलो- दगव त प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१४४	पूर्वपत्रे जातुचास्तादन मूत्रव ज्ञानत- कृते जातुवने प्रायश्चित्तमावश्च ।	२०७
१२९	स्त्रीगामपि तथैव ।	"	१४५	प्राग्भवे पुत्रानिलापापवनसत्सोऽत्र यवनीत्वे अफयवाहित्य तस्यास्तु- पापकथन च ।	"
१३०	दुग्धशूत्रमक्षणादिह जन्मनि वृशो- दएव त प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१४६	देवप्रत्यक्षोद्धारोऽत्र मने पाण्डुरोग- स्तथापश्चित्तकथन च ।	"
१३१	स्त्रीगामपि तथैव ।	"	१४७	पूर्वजन्मनि कर्मविदपि विषदाना- दन नार्यादृष्टिरोगेण पीडित तस्याप- श्चित्तकथन च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१४८	गंगायाः पूर्वभागे दशयोजनसमित्त- देशे जातस्य क्षत्रियस्य जातपुत्र- मृतिनिदानकथनं तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	२०७	१६०	पूर्वजन्मनि सिद्धान्तहरणादत्र जन्मनि अर्जीरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	२१०
१४९	पूर्वं कृतव्यमिचारेण नरकयातना अपभुज्यात्रागतायाः पुनर्व्यमिचारे नार्याः प्रवृत्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनम्, पूर्वत्र धूर्ततया ब्राह्मणवंचनादत्राप- स्माररोगेण मृतिश्च ।	२०८	१६१	अज्ञानान्नार्याः पूर्वभवे आतृघातादत्र मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
१५०	आतृघातादिह भवे नार्या मूकत्वं ज्ञात्वा कृते प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"	१६२	प्राजन्मनि बालघातादत्र मृतपुत्रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
१५१	पूर्वजन्मनि देवद्रव्यापहरणादत्र नेत्र- पीडा तत्प्रायश्चित्तविधिकथनं च ।	"	१६३	कमताः सूकरनिषादशुद्धदेहानासाद्य चरमदेहे नार्यास्तीर्थराजसेवनाद्वना- दिसंपन्नायाः पूर्वपापाद्यवनीत्वप्राप्ति- कथनम् ।	"
१५२	सर्वज्ञेहरणादिह भवे अथरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१६४	प्रयागे स्थितस्य द्विजस्य धनपुत्र- युतस्य क्षयरोगनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
१५३	पूर्वं ब्रह्मनादरताया नार्याः पतिदोषा- न्मानुषीं तनुमाश्रित्य भोग्यभोगा- च्छिवपंदावासिकथनम् ।	२०९	१६५	यमुनाप्रदेशे ब्राह्मणाद्भो जातस्य पित्ताधिकस्यप्रातमनोरथस्य जात- पुत्रविनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	२११
१५४	अज्ञानात्पूर्वजन्मनि आतृघातेनात्र मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१६६	सर्वपापविशेषविशोधनम् ।	२१२
१५५	लोकवंचनादिह जन्मनि नार्या अप- स्माररोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१६७	जात्युत्तमानां जनुषि सदासंपत्स- मृद्धिमतो जातवैष्णवीमतिपरिवर्त- नस्य जातसंततिविनाशनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनम् ।	"
१५६	कस्यचिदतिश्रेष्ठवर्णस्य शिरोर्तिमतो दद्गुणद्वयुतस्य प्रदार्तिमत्या भार्याया मृतवत्सत्त्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"	१६८	प्राग्भवे पुष्यघातान्नार्या अत्र शूल- रोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	२१३
१५७	सर्वज्ञेहरणादस्मिञ्जन्मनि नार्याः क्षयरोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	२१०	१६९	अज्ञानात्पूर्वभवे सुतमित्रयोवति- नात्र वायुरोगेण पीडनं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
१५८	धूर्तकर्मणा लोकवंचनादत्रापस्मा- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१७०	गोत्रघातादिह क्षताख्यरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१५९	स्वर्णहरणादत्र नार्याः स्वर्णकार- खीत्वमापन्नायाः पुत्रहीनत्वं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"	१७१	पुराभवे स्नेहरणादस्मिञ्जन्मनि राज- यक्ष्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
			१७२	पूर्वजन्मनि जारमाश्रित्य पतिव्या- नार्या अत्र बालवैधव्यं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१७३	पूर्व देवागारदाहादत्र रक्तातिसार- रोगस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	२१४		धनसंयुतस्य वार्धक्ये कण्डूरोगनिदानं तप्रायश्चित्तकथनम् ।	२१७
१७४	प्रवामनिकटे धातुस्य द्विजस्य सर्व- भक्षस्य स्वल्पपापस्तथापस्माररोगेण मुलद्रव्यमृनिनिदानं तप्रायश्चित्तकथ- नम् ।	"	१८८	देवागारे मूत्रपुरीषोन्मार्गादत्र शुद्ध- रोगस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७५	पूर्व नार्वा गर्भपातपापेनेह मये गर्भ- पातनदुःखं तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१८९	पापविमोहितस्य कामास्ताव्यीक्री- घातिनोऽत्र कार्द्वेनीव मृत्तिकथनम् ।	२१८
१७६	देवागारदाहेनेह जग्मनि नार्वा क्लृप्ता- स्रगतः पीडा तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१९०	कन्यावधुहृत्कन्यात्वं तन्निवृत्ती प्राय- श्चित्तकथनम् ।	"
१७७	पूर्वजग्मनि श्रद्धापातादत्र जग्मनि तग्मिन्वयनि परपीडा ।	२१५	१९१	देवद्रव्यापहारेणात्र शरीरे वायुपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७८	पतिमित्रयानादत्र नार्वा वायुरोग- स्य प्रायश्चित्तं च ।	"	१९२	गणायतुनयोर्मध्ये जातस्य क्रूरकर्मणो महोपनिनः कुष्ठरोगप्राप्तिनिदानं तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७९	गौरगतकरणादत्र नार्वा दूताह्व- रोगस्य प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१९३	क्षानकुलमन्त्रया रक्षया अपुत्रत्वा वर्षके कुष्ठरोगपीडानिदानं तप्रा- यश्चित्तकथनम् ।	"
१८०	दिग्बुद्धोपस्य वातवित्तयुक्तस्य तिरोनिमतो मार्याषाः पाकव्या- खनिदानं तप्रायश्चित्तं च ।	"	१९४	विपुत्रोद्भवस्य ऋषयित्त्यकर्तुः सदाचारस्य मार्याषा अस्तुवात- मदसाया अपुत्रत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनम् ।	२१९
१८१	देवमंदिरे शरन्नुपपरिव्यागादुदर- रोगस्य प्रायश्चित्तम् ।	२१६	१९५	पूर्वमेव मृषपातादत्र राजयक्ष्मरोग- स्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	२२०
१८२	शराना स्त्रीगतिनोऽत्र देहे यन्महि- स्य वारंरोगस्य प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१९६	प्राग्जग्मनि परगर्भवत्तादिके देहे जन्तोदररोगस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१८३	पुरमये कालपापदग्मिष्टमनि नार्वा मृतपुत्रं च तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१९७	समातीपस्यान्वस्य सा शक्तिशोका- दत्र जग्मनि कुष्ठरोगस्तप्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
१८४	शरान्मन्त्रादत्र कुष्ठरोगस्तप्राय- श्चित्तकथनम् ।	२१७	१९८	पातिप्रायपरायाः कस्याश्चिन्मृतवत्याः स्वान्तोवजातिकथनम् ।	२२१
१८५	देवद्रव्यस्नानस्य वायुरीडा च प्राय- श्चित्तकथनम् ।	"	१९९	शुद्धचित्तद्वैप्रियातादत्र वायुरोगेण दास्यरीडा तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१८६	देवार्थे मूत्रपुरीषोन्मार्गात् पुर- दोऽत्र प्रायश्चित्तम् ।	"	२००	परमोदरगर्भानेनेह जलोदर- पीडा मदनसायातिनिवास्तप्राय- श्चित्तम् ।	"
१८७	दिव्यनिवर्तः देवेः पुत्रपापयो- ज्यास्य विद्वन्मन्त्रात् प्रायश्चित्तम् ।	"			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
६०१	सर्गायाः फललालसायाः फल- चौर्यादिह जन्मनि पुत्रहीनत्वं तत्प्रा- यश्चित्तकथनं च ।	२२१	६१६	किञ्चित्केशकारिण्या मार्याया मृता- पत्यत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२२४
६०२	प्राग्भवे ब्राह्मणघातादत्र जन्मनि तस्मिन्नेव वयसि कुष्ठरोगप्रातिस्त- प्रायश्चित्तं च ।	"	६१७	परनिदाकरणादत्र नार्याः छत्वाटत्वं दुष्प्रोग्ध तच्छमनाय प्रायश्चित्तमपि ।	२२५
६०३	विवाशानिकटे जातस्य शूद्रस्य देव- तातिथिपूजकस्य आतृपुत्रहीनत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६१७	पूर्वभवे अमक्ष्यमक्षणादिह गंडमाला- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
६०४	पूर्वभवे परान्नहरणादत्र नार्या अजीर्ण- रोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	२२२	६१८	कुलहननादत्र जन्मनि नार्या धनपुत्र- विहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
६०५	देवतागारे परस्यापितमूर्तेर्मंगात्सर्व- त्रापतिष्ठा तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	६१९	प्राग्भवे समाया ब्राह्मणपक्षपातात् पक्षाघातरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२२६
६०६	मोहात्पूर्वभवे राजवधतोऽत्र राज- यक्ष्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२०	अमक्ष्यमक्षणान्नार्या गंडमालाख्य- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
६०७	पूर्वजन्मनि परगर्भघातादिह नार्या जलोदररोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	२२३	६२१	पूर्वजन्मनि द्विजपुत्रहननादिह भवे क्षयरोगपुत्रसंततिनाशां तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
६०८	वादिनां वाग्धरोधकरणेनात्र देहे मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२२	विनाऽपराधं परपक्षघातिन्या नार्याः पक्षाघातरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
६०९	सपत्न्या गर्भनाशतोऽत्र जन्मनि सुत- राहित्यं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२३	प्राग्जन्मनि सुरापानादत्र जनुषि मूत्रहृन्शूरोगतः पीडा तच्छिवायं प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२२७
६१०	पुरामवे परनिदाकरणात्खल्व्वाटता तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२४	वेकुंठादागतस्य घोरे कलौ दुष्करं कर्म कुंवा पुनर्वकुंटे प्रयाणकथनम् ।	"
६११	प्राग्भवे राजवधादिह नार्याः क्षयरोग- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२५	स्वर्णापहरणात् प्राग्भवे अत्र कुन- खित्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
६१२	पूर्वं मर्तुर्वाग्धरोधादिह नार्या मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२६	नार्या राजयक्ष्मनिवात्कार्यं प्राय- श्चित्तविधिकथनम् ।	"
६१३	पूर्वभवे परस्यापितप्रतिमार्मगादत्रा- प्रतिष्ठा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२७	विनाऽपराधं वैश्यहननादिह रक्तार्तुद- रोगेण मरणम् ।	"
६१४	प्राग्जन्मनि परद्रव्यापहारात् संतान- सुखहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	२२४	६२८	मेरोः समाप्तस्य कश्चिद्युगं अद्भुत- कर्माणि कृत्वा स्वयान्ने गमनम् ।	"
६१५	कस्यचिद् भूमिदेवकुलोत्पन्नस्य वाता- धिकशरीरत्वतो देवतातिथिभक्तस्य		६२९	मोहादिश्रयते कृते रक्तार्तुदरोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	
			६३०	काम्यनाः प्राग्भवे सुरापानात् हृन्शूः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
६५८	पूर्वजन्मस्युद्भवात्तादत्र जन्मनि विरुन- स्वस्त्वं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	२३५	६७३	पुरा वृषममुष्कनिहुडनादत्र भवे धण्डत्व तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२३६
६५९	पूर्वं गर्भपातरताया अत्र भवे नार्या वन्ध्यात्वं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"	६७४	पूर्वं मोहान्परप्लुतहरणे नार्या नेत्ररोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६०	प्राक्तु कास्यहरणादिह शीर्षरोगस्तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	२३६	६७५	पूर्वभवे महिषीवत्वाद्भवे कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६१	पञ्चमदंशे जातस्य ब्राह्मजाऽवमस्य जातपुत्रविनाशकत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	६७६	धनश्रुत्याद्यैश्वर्यवन्ध्याः शूद्रा गौर- वर्गीयाः पुत्रसंततिहीनत्वनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२४०
६६२	प्राग्भवे कास्यहरणादत्र शीर्षरोगतः पीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२३७	६७७	प्राग्जन्मनि दुग्धहरणादत्र बहुमूलव तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६३	बन्ध्यायाः पुत्रविधायकप्रापश्चित्त- कथनम् ।	"	६७८	स्त्रीगामपि तया ।	"
६६४	सती स्वभार्या परमां मन्थल्य परस्त्री- गमनात् ग्रहणरोगः, द्विजजगिमाने तु प्रापश्चित्तानात्र एव ।	"	६७९	पुरा नवयौवनमहिषीवातकृष्ण्ये कृष्णगुल्मरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६५	प्राग्भवे कास्यहरणात्नार्याः शीर्षरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६८०	पूर्वं द्विजमुष्कनिहुडनादत्र निष्कृति- रहित धण्डत्वम् ।	"
६६६	उद्भवात्नार्या अत्र भवे विरुन- स्वस्त्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	६८१	पूर्वजन्मनि पकात्रकलानां पाताप- हारतः परजनुषि पुत्रहीनता तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६७	परप्लुतहरणादस्मिन्नन्मनि नेत्ररोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	६८२	पुराभवे महिषीवातनाभार्याः कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२४१
६६८	स्वपतिं परित्यज्य पुरुषमन्यं संगताया इह जन्मनि ग्रहणीरोगस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	"	६८३	वृषमनानामवेगाद्भवे भवे नानाप्र- च्छेदः ।	"
६६९	पूर्वजन्मनि परप्लुतपहारादिह नेत्र- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	२३८	६८४	तिथोः पश्चिममार्गे महाभूतिभुजा कृते समुत्पन्नस्य सुखैश्वर्यसमायुक्तस्य पंचपंचादशे वर्षेऽरिष्टनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तञ्च ।	"
६७०	विप्रतुलोपनस्य किंचिद्विदित्तसम्पत्ति- तस्योदरे धानरोगिणो भार्यायाः पति- व्रताया मृतापयन्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	"	६८५	पूर्वं तरङ्गुवातेऽत्र जन्मनि नेत्रका- तस्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
६७१	बन्ध्यायाः सुपुत्रजननयोगविधिः ।	२३९	६८६	पुरा देवालये परस्योपितर्द्रागपहर- णादिह चतुःपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	२४२
६७२	पूर्वं देवद्रव्याहरणादत्र भवे विप्रान्ति- वर्षे व्यतीते नेत्रमङ्गलप्रापश्चित्त- कथनं च ।	"	६८७	पूर्वं तरङ्गुवातादिह भवे नार्याः फान- रार्थन्त्र तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
६८८	आहारास्य मुष्कमेदानसहजन्मपर्यन्तं पण्डितं तत्प्रायश्चित्तमात्रम् ।	२४२	७०२	विप्रवर्णकुलोद्भवस्य उदरे जात- वातोऽस्योऽस्य किञ्चित्कोषलोमवित्त- वतोऽत्र सदाचारवत्या भार्याया मृतपुत्रकावनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	२४५
६८९	क्षामकुलभवस्य शर्मोद्दिगुणवतो भार्यायाः सप्रायश्चित्तं मृतपत्यत्व- निरूपणम् ।	"	७०३	घनहृत्पाश्चभोगोद्यैरुक्तायाः शूद्रा- समाया गौरवर्णायाः पुत्रसततिहीन- त्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तम् ।	२४६
६९०	प्राग्भवे महेन्द्रभास्विकहरणेनात्र नार्वा दुर्गन्धादृष्यत्वं तत्प्रायश्चित्तम् ।	२४३	७०४	प्राग्भवे दुग्धहरणादत्र बहुमूत्ररोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
६९१	धगम्यागमनातिसेवनादिह वधबंध- नादिषु कर्मवर्त्मसु नियोगप्राप्तिः ।	"	७०५	स्त्रीयामादि तथैव ।	"
६९२	जन्मान्तरे विवदानेन सपत्नीकुमार- घाताद्द्वितीयमर्षं कन्यावरधामात्रेण कुष्ठान्वित्तत्र तृतीयं यवनीचमासाय चतुर्विंशतिमितेऽतिदाहः ।	"	७०६	प्राग्भवे मरिषीवातादिह कृष्णगुल्म- रोगस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
६९३	पूर्वं वातहृत्ननेऽत्र दन्तुत्तवरोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	७०७	पुरा जलपुत्रस्य मुष्कनिवृद्धनतोऽत्र मर्षं षण्डितं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	२४७
६९४	पुराग्भवे गुटररणादत्र गुल्मरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	२४४	७०८	पूर्वं फलापहरणादस्मिन्मन्वे नार्वाः पुत्रविहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
६९५	यमुनानदीतीरे जानायाः शूद्रपा यान्ने वपति कुष्ठरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"	७०९	पूर्वं दधिहरणादत्र मेदस्ता परिर्वाडनं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
६९६	हृत्मध्ये शृगमस्य नागसन्मन्मन्मुष्क- भ्याश्च गन्धुमण्डे पण्डित्यनन्देह- प्रातिपत्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	७१०	पुराग्भवे मरिषीवातादिस्मिन् जन्मनि नार्वाः कृष्णगुल्मरोगस्तत्प्राय- श्चित्तम् ।	"
६९७	पुरा नार्वा वातनाशे हृत्मे हृ दन्तुत्तं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"	७११	शृगमानां नासावेवादिह जन्मनि नासा- पण्डितस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
६९८	हृत्मे मेदहरणादत्रोऽत्र तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"	७१२	सिंधोः पश्चिमभागे जातस्य म्लेच्छ- वशाभवस्य सन्निधाविशारदस्य सुनि- धार्थपनवाहनसमुत्सव पञ्चपञ्चो वेर्गोऽतिहरणरूपेण तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
६९९	शिता प्रसोक्तं मन्त्ररथ्यागादत्र नपुंसकस्य तत्प्रायश्चित्तकथने प्रायश्चि- त्तमात्रम् ।	"	७१३	हृत्मे दधिहरणादिह नार्वा मेदःपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	२४८
७००	हृत्मध्ये मृगमयादत्र मरे वायु- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	२४५	७१४	तत्प्रायश्चित्तकथने तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
७०१	वर्णने परिचयः पशुना श्वाया इत पत्नीतोऽत्र तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"			

अ०	विषयः	पृ० ।	अ०	विषयः	पृ०
७१६	नानाधातुमयदीपपात्रहरणादत्र चक्षुः- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२४८	७२९	पूर्वजन्मनि स्त्रीपरित्यागादत्र षड्व- प्रायश्चित्ताभावश्च ।	२६१
७१६	पूर्वं मधुहरणातोऽत्र दुष्टग्रयुतत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७३०	स्वभक्षणार्थं भृगवचादत्र खड्गतारोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७१७	तरङ्गघातादिह नार्याश्वक्षुरोगेण कातराक्षित्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७३१	पुरा गुडहरणाभार्या अत्र गुल्मोदर- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७१८	पूर्वं दिजाण्डच्छेदास्ततजन्मसु षण्ड- त्व प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"	७३२	पुरा म्वस्त्रिय परित्यज्य परदारगमना- दत्र स्त्रीवार्जित्व तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
७१९	क्षान्दुलजस्य शौर्यैर्दार्यशोमनयशो- युतस्पोदरे किञ्चिद्वातविकारस्य भार्याया यौवने पुण्यशान्तिनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२४९	७३३	शृप विना प्राड्भृगवधादिह भृग- हृत् खड्गत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६२
७२०	पूर्वभवे माक्षिकहरणादत्र नार्या दृग्- घादशत्रु तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७३४	परतैलापहरणादत्र नार्या कङ्कुरोग- प्रातिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७२१	अगम्यागमनादिह जन्मनि षड्व- तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	२५०	७३५	पूर्वभवे राजपत्न्या गर्भधारणादत्र श्रुद्देहे षण्डत्व तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"
७२२	पूर्वं धनलोमास्तपनोसुतस्य विषतो घातादत्र बाल्ये कुष्ठरोगतो नार्या अविषाब्धत्व तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"	७३६	स्वगर्भपालनार्थं पूर्वं भृगुघातादत्र नार्यास्तद्वातकांक्षे खड्गत्व तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
७२३	बराहम्य घातेनेह जन्मनि दन्तुख- तत्प्रायश्चित्तवर्णनञ्च ।	"	७३७	क्षान्दुलसमुद्भवस्य पाण्डुरद्युतेर्दान- दाक्षिण्यपरस्य ग्रहणीवातपीडित- स्य भार्याया सदाचारवत्सा गर्मा- रिथरतानिदानकथनम् ।	"
७२४	प्राग्भवे गुडापहरणातोऽत्र गुल्मोदर- रोगस्तत्प्रायश्चित्त च ।	"	७३८	पुरा नानागर्भविहिंसनादत्र बध्यात्वं तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	२६३
७२५	यमुनानर्दनीरजाया कस्याश्चिच्छू- द्रा बाल्ये कुष्ठप्राप्तिनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	७३९	पूर्वं तुरगाघातादत्र बरुकडरोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६४
७२६	पूर्वभवे वृषभ्य नासामुच्छेदनादत्र यवनदेहे षण्डत्व तत्प्रायश्चित्ता- भावश्च ।	"	७४०	प्राग्भवे शृगालघातादिह पादहानत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७२७	पूर्वं बराहघातादस्मिन् भवे नार्या दन्तुख तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	२६१	७४१	मगातारे जानस्य शुभाचारस्य कस्य- चिच्छूद्रस्य सुवभावे चञ्चुर्हानत्व तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७२८	सैरहरणादत्र कङ्कुरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	७४२	पूर्वं शृगालघातादस्मिन्भवे नार्या ऊर्ध्वत पातात् पादमगस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	"

अ०	विषया	पृ० ।	अ०	विषया	पृ०
७४३	पुरा अश्वयातादिह नार्या ब्रह्मकठ- रोगस्तत्प्रायश्चित्त च ।	२९४	७६३	अजबधानार्या दहायिकाह्वय तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	२९९
७४४	यमुनातीरे क्षत्रियकुलप्रसूतस्य घन- सौख्यान्वितस्य पूर्वकृतदोषविह्वलतो बहुवर्षस्य पुत्रवृद्धयमात्रनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७६७	क्षेत्रकुलजस्य गुन्मोदरामयपीडि- तस्य कृपणस्य वित्तवतो दामर्द- शत्रुवर्षीहितस्य मृतपुत्रनिदान तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	"
७४५	कन्यधिकृष्टस्य प्रातःसर्वमनोरथस्य षण्डत्वनिदान तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	२९५	७६८	माधुरमडले जातया क्षत्रियपत्न्या जातसत्तिनाशनिदान तत्प्रायश्चि- त्तञ्च ।	"
७४६	पुरा मार्गे घनलोभेन परलुठकस्यैह पादसमवमहापीडा तत्प्रायश्चित्त कथनञ्च ।	"	७६९	प्राग्भवे शूनो बधाकार्या इह चक्र- पादरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६०
७४७	पर्वतभागे जातस्य ब्राह्मणस्य महौ- मस्य वामनस्य मन्त्रपाठास्य पुत्रहो- नन्वनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७६०	पुरा शूद्रवधादिह भवे दन्तपासक- जरोप्रसूतत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७४८	क्षेत्रकुलजस्य गुल्मानुदरपीडावतो निष्कलौघमस्य भाष्यद्विपुत्रस्य मृत- वग्मात्रनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२९६	७६१	प्राग्भवे शूनो बधानार्या इह चक्र- पादरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७४९	वेश्यांगनाया नानाविधवृत्तुताया मुत्तमोगवत्या युवभागे गर्भतो द्वे ख- भिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२९७	७६२	पुरा शूद्रघातादिह नार्या दसपत्नि- नजरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६१
७५०	विवाशान्निष्टे जातस्य द्विजस्य जातपुत्रविनाशनिदान तत्प्रायश्चि- त्तञ्च ।	"	७६३	स्वजात्या कीर्तिदानादत्र जातपुत्र- विनाशस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७५१	ब्रह्मनादजासूतवधादिहाधिका- मात्र तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	२९८	७६४	बधुनाशादत्र जन्मनि बभूवनामकरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७५२	लोहहरणात्पूर्वमत्र रयत्तत्प्रायश्चित्त- त्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	७६५	शूद्रकुलवत्या जातसत्तिहीनत्व- निदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७५३	प्राग्भवे नशुद्रवधादिह सर्ववशीय- भरगद्वृ पतिरीक्षणम् ।	"	७६६	स्वपत्न्या पण्यशालास्यापनात्पण्य- स्त्रीकर्मतः स्वोपजीवितभेदे षण्डत्व तत्प्रायश्चित्ताभावञ्च ।	२६२
७५४	अजनःसनादादिह गोपिकाव- प्राप्ति ।	२९९	७६७	पूर्वे मंशुलवातादन नार्या बभूवमडल- रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७५५	मौरुणादिह सर्वरूपरोगाल पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७६८	क्षेत्रकुलोद्भवस्य नानारक्तानिल- पीडितस्य भाष्योपा सपत्तिहीनता- निदान तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
			७६९	ब्रह्मवाताक्षयोरोगस्तत्प्रायश्चित्तविधि- कथनञ्च ।	२६३

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
७७०	अन्नहरणादिह जन्मनि मूलरोगस्त- प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६३	७८४	पूर्वं सवर्गागमनेऽत्र वातरक्तविकार- स्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६९
७७१	पूर्वजन्मनि मूलकर्मनिषेवणाच्छीत- स्वरपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६४	७८५	पुरा विना वैद्यशास्त्राभ्ययनं रुग्णोप- प्रदानादत्र रक्तपित्तुरोगो मध्या- नादपि, तदोषशमनाय प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"
७७२	कृतप्रस्य देहान्तरे कफश्वासादि- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७८६	पूर्वं त्रपुहरणादिह जन्मनि श्लेष्म- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तं च ।	२७०
७७३	राजमार्गनदीतीरादौ मूलरूपादिह शिरोर्तिस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६५	७८७	पुरा धूर्ततया जनवंचनादत्रापस्मार- रोगस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
७७४	देवद्विजद्रव्यहरणादन्यजागमनाच्चेह पाण्डुरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६६	७८८	पुरा मवे नागापहरणादस्मिन्मवे शीर्षरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७७५	प्राग्मवे यज्ञविघ्नकरणादिह अन्नवृद्धि- रोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७८९	धर्म क्रमादुपक्रम्य तस्य मध्ये परि- त्यागादत्रातिचक्राख्यरोगपीडा त- त्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
७७६	पूर्वमवे जायुत्तमस्त्रीगमनात् अत्र हृदयघ्नरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७९०	पूर्वं पकान्नहरणादिह नरस्याशु जिहा- रोगस्तप्रायश्चित्तं च ।	२७१
७७७	अतिमानातिक्रोधातिस्वेहभयाद्धर्मनि- श्चयज्ञानान्ययाकर्तणेन प्रथशोणित- घ्नरोगतः परमपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	२६७	७९१	पूर्वं अत्रवर्गाय विद्याप्रदानादिह छर्दिरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७७८	पुरा परेण मर्ममेदान्मुष्टिपातादतस्य- वचनादत्र मवे स्त्रीहारोगतः पीडा तदुपरि प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	७९२	पूर्वमात्रापहरणेनात्र दन्तपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७७९	पद्मव्यहरणाद्गुल्वंचनादमध्यमक्षणा- च्चेह गण्डमालारोगस्तप्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	२६८	७९३	परेषां कटुवचनतः पीडकस्येह छर- स्वनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८०	चाण्डालवचःश्रवणेऽपि मोजनादिह पाण्डुरोगस्तप्रायश्चित्तं च ।	"	७९४	पूर्वमवे लवणापहरणादिह वर्षरस्वत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२७२
७८१	पुरामवे खरकाकादिमांसभक्षणदिह रक्तोदरोगस्तप्रायश्चित्तकथनं च ।	"	७९५	पुरा जन्मनि सुककुटहननादन वन- नास्तवं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८२	अनिर्दिशाया गोः पयः पीन्वेह रक्तो- दवान्मवति तच्छमनाय प्रायश्चित्त- कथनम् ।	२६९	७९६	ददुरोगोराशमनाय प्रायश्चित्तविधे- र्विस्तरेण निरूपयम् ।	२७३
७८३	पूर्वमवे देवव्राह्मणधनापहरणास्वा- निद्रोशावात्र वातरोगस्तप्रायश्चित्त- कथनं च ।	"	७९७	पूर्वं विनिहतेऽप्येऽत्र वक्रकण्ठ- तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२७४
			७९८	पाशवतभाग्यानादिह जन्मनि पा- निर्हानं च तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
			७९९	शुक्लविकारहरणादत्रोदरे गुन्मरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२७५

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
८००	पुरा गर्भप्राप्तनतोऽत्र यच्छुक्लीह- जलोद्भूतः पीडा संप्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२७५		वीथनेऽपि पुष्पनाशस्तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	२८३
८०१	मन्दाग्निरोगजनकद्रोषस्तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"	८१५	पूर्वमेवे त्रिषवामनात् अत्र रक्तार्जुद- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
८०२	पूर्वमेवे सिद्धाकहरणतोऽत्र मंदाग्निवा- दजीर्णरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	८१६	द्विचौर्यतो जातस्य कित्त्विपर्या- पहाण्य प्रापश्चित्तं, सर्वाग्वेदना- निदानकथनपूर्वकं तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"
८०३	पूर्वं सुरोत्सुहामननाप्य वेदाध्ययन- कारणादिह प्रहाहीनत्व तत्प्राप- श्चित्तञ्च ।	२७६	८१७	शतद्रोः पूर्वमागौ समुत्पन्नस्य भ्रातृ- मित्रपुत्रपुत्रस्य द्विजस्य अवेष्टपार्या- या मृतापत्यत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	२८४
८०४	पूर्वं शुक्रजायाभिगमनतोऽत्र सूत्रकृच्छ्रं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	८१८	कुक्षेत्राद्योम्यभागे कस्यचिद्दण्डिक्- सुतस्य स्वल्पचित्तस्य चातपित्त्रय- सुतस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२८५
८०५	पूर्वं मातृगमनादिह जन्मनि लिङ्ग- विनाशस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२७७	८१९	पञ्चदददेशे जातस्य गौरवर्णस्य पित्तधिकस्य पुत्रस्य तित्दुःखनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२८६
८०६	सुषुप्त्ये जलोऽन्वय वा शङ्कन्त्रकारणा- दन सुदुरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	८२०	हेरावतीनदीतीरे जातस्य क्षत्रियस्य पुनदारधनसुतस्य धौवने नेत्ररोगा- निदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
८०७	पूर्वं स्मार्तस्त्रिसामनादिह मवेऽतिसार- रोगप्राप्तिसत्पठननाय प्रापश्चित्तविधि- निरूपणञ्च ।	२७८	८२१	यामुनदेशभवस्य कस्यचित्त्वाद्वाह- जस्य पुत्रतीक्ष्णराहित्यनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२८७
८०८	पुरा ब्रधन्वियोगनतोऽत्र बलुविध- वंप्याथं तत्प्राप्तिकाराय प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"	८२२	इरवाहून् जातस्य द्विजस्य जातशिश्नु- नाशनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२८८
८०९	अनन्यगतिकामदृष्टां भार्या विना प्रयो- जने परित्यज्य व्यवहर्तुञ्च प्ररुपी- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२७९	८२३	शतद्रुनिकटे जातस्य बंदिनो मधुर- वचनो लोके पुत्राभावनिदानं तत्प्रा- पश्चित्तञ्च ।	"
८१०	रारिणादिपुत्रहने ह्य जन्मनि खड्ग- त्वादिरोगास्तत्प्रापश्चित्तानि च ।	"	८२४	शतद्रुनिकटे जातस्य शुद्धस्य धन- वतः पितृमत्तिसुतस्य नैकरीभोग- संयुतस्य मृतापुत्रावनिदानं तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	२८९
८११	धर्मप्रापणादिह त्वद्रोषस्तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	२८०			
८१२	मातृरिपुमुद्येवत्राक्षनिदानप्रसवगान् कर्मान्पामत्र पूषणो गितप्रसवस्तत्प्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	"			
८१३	पुत्रा अरुहन्सुरिह जन्मनि पाण्डु- रुष्टोगत्या प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२८१			
८१४	धुंगिनासलुवतथा मर्तामयमय सर्गं निशान्वयणादिह भार्या				

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
८२५	शतद्रुनिकटे जातस्य क्षत्रियस्य पितृ- मातृसुखहीनस्य जातपुत्रविनाश- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२९०		व्यययुक्तस्य विशन्मिताब्दके महा- रिष्टप्राप्तिस्तन्निष्कृतिश्च ।	२९९
८२६	ऐरावतीतीरे जातस्य द्विजस्य मृत- पुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	८२६	शतद्रुनिकटे जातस्य क्षत्रियस्य भार्यायाः सुखेहायाः सदाचाराया उदरे रक्तलावात्पीडावत्या गर्भास्त्य- रतानिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	२९७
८२७	रामहृदायाम्ये जाङ्गलदेशसमुद्भवस्य शूद्रस्य सन्ततिराहित्यनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	२९१	८२६	कुरुक्षेत्रे जातस्य क्षत्रियस्य पुत्रवि- वर्जितस्य यौवने क्षयप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	२९८
८२८	सरस्वत्या याम्यमगे जातस्य स्वल्प- धनस्य धितापरस्य जातपुत्रविनाश- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	८२७	शूद्रस्य कस्यचित् स्त्रीमित्रसंपुतरस्यै- श्वर्यवतो मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"
८२९	विपाशादेशे जातस्य क्षत्रियस्य पूर्वजन्मनि ब्राह्मणस्य यत्र यत्र कृता घातास्तत्र तत्र कुष्ठरोग- युतस्य स्त्रीपुत्रहीनत्वकथनं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	२९२	८२८	विपाशावतीमध्ये क्षत्रियस्य स्वल्प- वित्तस्य बहुभार्यस्य जातपुत्रविनाश- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२९९
८३०	शतद्रुनिकटे जातस्य द्विजस्य पितृ- कफान्वितस्य भार्याद्वययुतस्य ज्येष्ठ- भार्याया अपुत्रत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	२९३	८२९	पर्वते जातस्य क्षत्रियस्य देवब्राह्मण- पूजकस्य भार्याद्वयवन्धात्त्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८३१	सौराष्ट्रदेशे जातस्य द्विजस्य दुःख- समन्वितस्य राजोपसेवकस्य पुत्र- हीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२९४	८४०	रामहृदायाम्ये दशयोजनाभ्यन्तरे जातस्य वणिजो धनिनां वृत्ते समु- त्पन्नस्य जातसंततिनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३००
८३२	रामहृदायाम्ये षष्टियोजनसंमिते देशे जातस्य वणिक्सुतस्य स्वल्पवित्तस्य भार्याया गर्भदुःखाकुलत्वं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	८४१	पर्वते दुष्टक्षत्रियकुलजस्य विद्याभ्यास- रतस्य सुवैश्वर्यवतो भार्यात्रयस्य पुत्रविहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	३०१
८३३	पर्वतोपरि भूमिपालकुलजस्य बहु- व्ययपरस्य बहुभार्यस्य सुखान्वि- तस्य पुत्रेभ्योऽतिदुःखप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२९५	८४२	पुष्करसमीपे जातस्य क्षत्रियस्य सुखिनो विद्याभगे श्रीमन्मनः पंच- षत्वार्थिंशे धनमो वर्षे महागिष्ट- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३०१
८३४	पर्वताश्रितशतयोजनविस्तीर्णप्रदेशे जातस्य भूपस्य वयसो द्वादशवर्षं राज्याधिक्यस्य यौवने पादोदर-		८४३	पथमद्वयं जातस्य ब्राह्मण- जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
८४४	सरस्वतीपरभागे जातस्य क्षत्रियस्य पुत्रामावनिदानं तत्प्रायश्चित्तविधिकथनञ्च ।	३०३	८९९	प्राग्भवे कांस्यहरणात् शीर्षरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३०९
८४५	पुरा तिर्यग्गमनादिह शूलप्रमेहरोगौ तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३०४	८६०	वन्ध्यात्वहरप्रायश्चित्तम् ।	"
८४६	पूर्वभवे विषदानाद्बालकहननेन नार्या अत्र स्रवद्रुमत्व तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८६१	सती स्वमार्या परित्यज्याम्पत्नीगमनादत्र ग्रहणीरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३१०
८४७	प्राग्भवे परमौक्तिकहरणादिह पुत्रसुखामावस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३०६	८६२	कांस्यहरणादिह नार्याः शीर्षरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८४८	पूर्वं रीत्यपहरणादत्र जन्मनि विज्ञलाक्षत्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३०७	८६३	पूर्वं मोहादुद्वेगस्य नाशे कृतंऽत्र नार्या विकृतस्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८४९	पुरा खरहननादत्र खरोमत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	८६४	पुरा घृतहरणादिह नेत्ररोगयुतत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८५०	पूर्वं गर्भपुष्ट्यर्थं कुक्कुटाण्डमक्षणादिह सकरजाताया नार्या गर्भधारणामावस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८६५	पूर्वं स्वकं पतिं परित्यज्य परपुरुषसेवनादिह जन्मनि नार्या ग्रहणीरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८५१	भ्रूणकारकुले जातस्य लोभपरस्य धूर्तस्य राजजनप्रियस्य सुलैश्वर्यधनयुक्तस्य पुत्रहीनत्व तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८६६	विप्रवर्णकुलोत्पन्नस्य रक्ताक्षदर्शनस्य उदरे वातरोगवतः किञ्चिद्विषमन्वि-तस्य भार्याया मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८५२	पूर्वं खरहननादिह नार्याः खरोमत्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३०८	८६७	वन्ध्यात्वहरप्रायश्चित्तस्य प्रकारान्तरेण निरूपणम् ।	३११
८५३	पुरा रीत्यपहरणादिह भवे नार्याः विज्ञाक्षीव तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	८६८	देवद्रव्यापहरणादत्र विशद्वर्षोत्तरं नेत्रभङ्गस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८५४	पूर्वं परसिद्धान्तरहरणादिह शूलरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८६९	पूर्वभवे वृषभस्य मुष्कनिकुडनादिह घण्टत्वम् ।	३१२
८५५	पुराभवे उष्ट्रजातादिह विटतस्वरत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	८७०	पूर्वजन्मनि परघृतहरणादिह नार्या नेत्रपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८५६	गर्भपातरताया इह भवे वन्ध्यात्व तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८७१	पूर्वभवे महिषीहननादत्र कृष्णगुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८५७	पूर्वं कांस्यहरणादत्र शीर्षरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८७२	धनभृत्याश्रमोगार्थैर्युतायाः शूद्रयाः पुत्रसंततिहान्यनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८५८	पश्चनददेशे जातस्य वैश्यस्य सुर्वाभययुतस्य जानपुत्रविनाशकत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३०९	८७३	पूर्वजन्मनि दुग्धहरणादिह वटमूत्रत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
			८७४	स्त्रीगामपि तथैव ।	३१३

अ०	विषया.	पृ०	अ०	विषया	पृ०
८७९	पूर्वं नववौचनमहिधीगातादिह कुष्ठ- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	३१३	८८८	क्षात्रकुलजस्य वातरक्तपीडितस्य नार्याया एकापस्यानंतरं पुष्यविनाश- निदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८७६	श्वसस्य मुष्कनिड्डनादिह मये षट्त्वं ज्ञानाज्ञानरुनेऽपि प्रायश्चित्ता- मावश्च ।	"	८८९	पूर्वमने माक्षिकहरणादिह नार्या दुर्गन्धाद्यत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३१७
८७७	पूर्वमये प्रमादेन फल्हरणादिह नार्या पुत्रहीनत्व तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	"	८९०	अगम्यागमनत पूर्वमत्र षट्त्वं तत्प्रायश्चित्तामावश्च ।	"
८७८	दग्निहरणादत्र मये मेदोरोगस्तच्छम- नार्यं प्रायश्चित्तकथन च ।	"	८९१	पुरा सपत्न्या कुमारस्य विषेण कृताद्रतादिह नार्या बाल्ये कुष्ठ- समुद्भवकथनम् ।	"
८७९	पूर्वजन्मनि महिधीगातादिह कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	८९२	वराहनातादत्र जन्मनि दन्तुस्त्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८८०	श्वभाषा नाताप्रच्छेदादिह युवाव- स्याया नामाप्रच्छेदस्तत्प्रायश्चित्त च ।	"	८९३	पुरा मये गुडहरणादत्र गुल्मरोगेण पीडा तच्छमनोपायकथनञ्च ।	"
८८१	गगापश्चिममार्गं मायापुरे जातस्य द्विजस्य राजमान्यस्य विष्णुभक्ति- परस्य पुत्रविहीनत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	"	८९४	यमुनातीरे जाताया शूद्र्या पति- सेवाराया बाल्ये कुष्ठरोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८८२	महाभूमिभुजा बरो जातस्य यवनस्य सर्वविद्याविशास्यस्य सुनिश्चर्यत्वा युक्तस्य पद्मपट्टिमितवर्षे महारिष्ट निदानं तत्प्रायश्चित्त च ।	३१५	८९५	सिंधुमण्डले जातस्य यवनस्य सुत्रि- श्वर्यघनान्वितस्य षट्त्वं तस्य सद्रुतये प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३१८
८८३	पूर्वमये तरक्षुघातादिह नेत्रेषु कात- रत्व तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	८९६	पुरा वराहपातेन दन्तुर्भाव तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
८८४	पुरा देवमदिरगतधातुमयदीपपात्रा- पहरणादिह नार्याश्वसु पीडा तलि- श्रुतये प्रायश्चित्तकथन च ।	"	८९७	पूर्वं तैलहरणादिह नार्या कम्बू- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८८५	पुरा मधुहरणादत्र जन्मनि दुष्टगन्ध तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८९८	पूर्वं स्त्रीभारत्यागादिह जातस्य षट्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८८६	पूर्वं तरक्षुघातानार्या इह कातरा- क्षीव तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३१६	८९९	पुरा स्वपश्यायं मृगानादिह अन्यत- खजव तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८८७	पुरा विप्रस्य मुष्कनिड्डनादत्र मये जानस्य शूद्रस्य षट्त्वं तत्प्राय- श्चित्तामावश्च ।	"	९००	पूर्वं गुटहरणादिह जन्मनि सुमी दारोग्यस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
			९०१	पर्वतदेशे तनुपतस्य महाविभवपुनस्य स्त्रीवर्चिन बनिदानम् ।	३१९
			९०२	नृप विना मृगघातादत्र एषत्व तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
९०३	परतैलपहरणादिह भवे कंठरोगस्त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३१९	९१६	स्वर्णकारकूले जातस्य सुखश्र्व- धनयुक्तस्य स्त्रीसुखिनो लोकव- क्तस्य पुत्ररहितत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
९०४	पूर्वं राजपत्न्या गर्भधारणादिह विना प्रायश्चित्तं स्त्रीपुत्रसुखहीनत्वम् ।	"	९१७	पुत्रं घरघातादिह भवे नार्याः खररोमवत् तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३२३
९०५	स्वर्गभरिपोषाद्यं पूर्वं सृग्वधादत्र नार्यास्तदातकाले खजत्व तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	९१८	पूर्वं रीत्यपहरणादिह नार्याः पिङ्गा- क्षित्व तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
९०६	क्षेत्रहृलभवस्य दानदाक्षिण्यपरस्य मेहादिपौडितस्य मार्यायाः सदाचार- वत्या गर्भास्तिरत्ननिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	३२०	९१९	प्राग्भवे परलिङ्गाग्रहरणादिह नार्याः शूलरोगस्तत्प्रायश्चित्तवर्णनं च ।	३२४
९०७	पूर्वजन्मनि तुरगघातादिह वक्र- कण्ठत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३२१	९२०	पूर्वम् उट्टूपातादत्र नरस्य विकृत- स्वस्त्वं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
९०८	पूर्वं शृगालघातेनात्र भवे पादक्षीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	९२१	पूर्वं गर्भापातादत्र पवनोत्तं प्राप्य बन्ध्यात्वं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
९०९	गमातीरि जातस्य शूद्रस्य धनपुत्रा- न्वितस्य युवभावे चक्षुर्हीनत्वं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	९२२	कास्यहरणादिह नरस्य शीर्षपीडा तच्छन्नाय प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
९१०	पूर्वं शृगालघातादिह भवे नार्याः पादभंगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	९२३	पवनददेशे जातस्य वैश्यस्य सुखे- श्र्वधेभ्युक्तस्य जातपुत्रविनाशकत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
९११	पुत्रं वाग्निघातादिह नार्याः वक्रकठञ्च तत्प्रायश्चित्तवर्णनञ्च ।	"	९२४	पूर्वं कास्यहरणादिह भवे शीर्षरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३२५
९१२	यमुनातीरे क्षत्रियवधोभवस्य धन- गौड्यभोगवतां नितप्रदस्य चक्षुर्ही- क्तस्य विशेषतो बुद्धिमत्तः पुत्राभाव- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३२२	९२५	बन्ध्यायाः पुत्रसन्तानोत्पत्तिविधान- कथनम् ।	"
९१३	पूर्वं रीत्यपहरणादिह भवे पिङ्गलाक्षत- वत् तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	९२६	साध्वी स्वर्गायां प्रतिपद्य परदार- गमनादिह भवे प्रहर्षरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"
९१४	पुत्रं घरघातादत्र खररोमवत् तच्छ- न्नाय प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	९२७	पुत्रं जन्मनि कास्यहरणादिह नार्याः शीर्षपीडा तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
९१५	प्राग्भवे गर्भपुष्टयर्थं कुक्कुटोदभक्षण- ात् नार्याः गर्भधारणाप्रावर्त- नप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	९२८	पूर्वं नार्याः उट्टूपातदोषादत्र विकृत- स्वस्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
			९२९	पूर्वं परसुतापहरणात् अत्र भवे नेत्र- रोगस्तत्प्रायश्चित्तनाशाय तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	।	अ०	विषयाः	पृ०
९३०	स्वपति परित्यज्य पूर्वभवे परपुरुष- गमनान् नार्या ग्रहणीरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	३२६		९४५	पूर्वदधिहर्त्या नार्या अत्र मेदोरोगतः परमपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३२९
९३१	विप्रवर्णकुलोपनस्य उदरे वातपीडि- तस्य आदिपुत्रविनाशोत्तरम् अप- त्याभावनिदानं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"		९४६	पूर्वभवे तरक्षुहर्णनादत्र नेत्रेषु कात- रत्वं तत्प्रायश्चित्तवर्णनञ्च ।	"
९३२	वृषस्य मुष्कनिकुङ्कनतोऽत्र नरस्य षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	३२७		९४७	पुरा देवालयस्यघातुमपदीपपात्र- हरणादिह नार्याश्चभुःपीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
९३३	मोहात्परघृतप्राधानत इह नार्या नेत्र- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९४८	पुरा मधुहरणादत्र जन्मनि नरस्य पूतिगन्धित्वं तत्प्रायश्चित्तवर्णनञ्च ।	३३०
९३४	पूर्वभवे महिषीवयादत्र कृष्णगुल्म- रोगेण नरस्य परमपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"		९४९	पूर्वं तच्छुधातादत्र भवे नार्याः कातराक्ष्या नेत्रपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
९३५	प्राग्गोघातादत्र भवे नार्याः पुत्र- संततिहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९५०	पञ्चनददेशे जातस्य शूद्रस्य सकर्ल- श्वर्यसंपन्नस्य षण्ढत्वनिदान- कथनम् ।	"
९३६	प्राग्भवे दुग्धहरणादत्र नरस्य बहुमूत्र- रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"		९५१	क्षेत्रकुलजस्य शौर्यैर्दार्ययशो- धनयुतस्य वातपीडावतो मार्श्याः शुभाचारवत्याः पुष्पनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तवर्णनञ्च ।	"
९३७	पूर्वभवे परदुग्धहरणादिह नार्या बहु- मूत्ररोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३२८		९५२	पूर्वभवे माक्षिकहरणादत्र नार्याः पूतिगन्धित्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३३१
९३८	मोहान्महिषीवातेनात्र नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९५३	पुरा अग्न्यागमनादत्र नरस्य षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
९३९	वृषस्य मुष्कनिकुङ्कनतोऽत्र भवे षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९५४	सपत्न्याः सुतस्य विषदानेन प्राण- हरणादिह भवे नार्या वास्ये कुष्ठ- रोगप्राप्तिश्चतुर्विंशतिमिते वर्षे मरणञ्च ।	"
९४०	पक्कफलाहरणादिहार्त्यन्तं पुत्रविनाश- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९५५	पूर्वं वराहहननादिह नरस्य दन्तु- रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
९४१	पूर्वं दधिहरणादिह नरस्य मेदोरोगेण पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९५६	पूर्वं गुडहरणादिह नरस्य गुल्मोद- राख्यरोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथ- नञ्च ।	"
९४२	पूर्वभवे महिषीवातादिह कृष्णगुल्म- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९५७	यमुनातीरजायाः शूद्रावात्ये कुष्ठ- रोगप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथ- नञ्च ।	३३२
९४३	पूर्वजन्मनि वृषभाणां नासाभ्येदेदादत्र नरस्य नासाभ्येदेस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३२९				
९४४	भूमियुजां म्बेच्छानां कुले जातस्य पञ्चपवादात्तमे वपति महारष्ट्र- प्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"				

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
९९८	पर्वताभ्रितसिंधुमंडले जातस्य वन- नस्य सुखैर्धर्मनान्वितस्य षण्ढत्व- निदानकथनम् ।	३३२	९७०	पूर्वजन्मनि तुरंगमनादिह नरस्य वक्रकण्ठत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	३३९
९९९	पूर्वभवे ब्राह्मणादात्र नार्या दन्तु- रत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	९७१	पुराभवे शृगालघातादात्र विशेषतः पादहीनत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"
९९०	पूर्व तैलशूणादात्र नरस्य कण्डूरोगे- स्तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	९७२	गंगातीरे जातस्य वृद्धस्य धनपुत्र- समन्वितस्य युवावस्थायां चक्षुर्ही- नत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"
९९१	पूर्वभवे त्रिनाडपरार्धं भार्यापरित्यागा- दात्र षण्ढत्वं तत्प्रापश्चित्तकथना- भावश्च ।	"	९७३	पूर्वजन्मनि शृगालघातादात्र नार्या ऊर्ध्वपातात्पादभंगस्तत्प्रापश्चित्तकथ- नम् ।	"
९९२	पुरा स्वभार्याय मृगहननादात्र नरस्य खेजत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	९७४	पूर्वमथवातादिह नार्या वक्रकण्ठत्वं तच्छमनाय प्रापश्चित्तकथनम् ।	३३६
९९३	प्राग्भवे मोहात् परशुदापहरणादात्र नार्या गुल्मोदरपीडा तत्प्रापश्चित्त- कथनम् ।	३३६	९७५	यसुनातीरे जातस्य क्षत्रियस्य मृत- पुत्रत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"
९९४	कुमाननां सुस्वरूपां स्वस्त्रियं परि- त्यज्य परदारमगनादात्र स्त्रीविवा- रत्वं तन्निष्ठितिकथनम् ।	"	९७६	कामतः प्राग्भवे वक्षवातादात्र नरस्य क्षयरोगप्राप्तिकथनम् ।	"
९९५	नृपे विना मृगघातादात्र तद्गतकाळे मृगहन्तुः खेजत्वं तत्प्रापश्चित्तकथ- नम् ।	"	९७७	पूर्वजन्मनि मोहादक्षीमतो द्विजघाता- दात्र क्षयरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	३३७
९९६	पुराभवे परनेत्रापहरणादात्र नार्याः कण्डूरोगतः पीडा तन्निष्ठितिकथनम् ।	"	९७८	भर्तृभरणानंतरं सहयमन्तः स्त्रीयां गतिवर्णनम् ।	"
९९७	पुरा राजपत्न्यां गर्भधारणादात्र भवे सर्वधर्मपश्चिच्छित्तिकरषण्ढत्वं तत्प्राप- श्चित्तकथनम् ।	३३४	९७९	कुम्भलोपोपारे जातस्य क्षत्रियस्य क्षयरोगप्राप्तिनिदानं तदप्रे क्षयरोगे- ष्वैव पुत्रादिहजनमरणप्राप्तिश्च ।	"
९९८	भगर्भपत्न्यार्थं पुरा मृगहननादिह नार्यास्तकाटि गेजत्वं तन्निष्ठिति- कथनम् ।	"	९८०	विशेषतो वृद्धस्य जित्तिककलमूपस्य व्योव्याभिचदेशे जातस्य क्षत्रियस्य युवाभवे क्षयरोगोपत्तिनिदानं तन्नि- ष्ठस्युपायकथनम् ।	"
९९९	छत्रवृद्धमनुभवस्य दावदाक्षिण्यरसस्य मैत्रादिकापीडितस्य भार्याया गर्भधारणाज्जन्मनिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथनम् ।	"	९८१	पूर्वभवे मोहात्कुम्भलोडवधादात्र नार्या नासावक्रत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	३३८
			९८२	पुराभवे श्राद्धगहननाचार्यां अत्र क्षयरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"
			९८३	पुरा स्वसृघातादात्र नरस्य वधित्वं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
९८४	प्राग्भ्रूवातजपापादिह नार्याः क्षय- रोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३३८	९९९	पुरा विडालोच्छिष्टमोजनतोऽत्र नर- स्य रात्र्यंघ्रत्वं प्रायश्चित्तकथनं च ।	३४२
९८५	गंगायाः प्राक्पददेशे जातस्य शूद्रस्य स्वल्पवित्तस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१०००	स्त्रीणामपि तथैव ।	३४३
९८६	विराटदेशे जातायाः पतिशुश्रूषण- परायाः धनधर्मादयायाः क्षयरोग- वत्याः पुत्रामावनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	३३९	१००१	चांडालागमनादत्राजगरवन्मूढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
९८७	पूर्वजन्मनि सारिकाघातादत्र नरस्य स्वलितवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१००२	पूर्वं चांडालपुरुषसंगमादिह नार्या अजगरवन्मूढत्वं प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
९८८	नार्या अपि तथा ।	"	१००३	पराश्रविघ्नकरणादिह भवे अजीर्ण- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
९८९	पूर्वजन्मनि शकघातादत्र नरस्य लंघ- कण्ठत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३४०	१००४	परानविघ्नकरणान्नार्या अजीर्णरोग- स्तत्प्रायश्चित्तविकथनं च ।	"
९९०	स्त्रीणामपि तथैव ।	"	१००५	द्विजकुलोद्भवस्य किलासद्वृकंडू- नेत्रतोदवतो भार्याया मृतवत्सत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
९९१	कस्यचिद्द्विजकुलजस्य वातपीडाभवतो धर्मनिःश्रावतो वित्तयुतस्य भार्यायाः सदाचारकत्या मृतवत्सनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनं च ।	"	१००६	पूर्वजन्मनि द्विजाय घातार्यं विप- दानादत्र च्छर्दिरोगेण यौवन एव प्राणहानिकथनम् ।	३४५
९९२	पूर्वममध्यमश्रणतोऽत्र नरस्य कुमिलो- दरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३४१	१००७	पुरा द्विजाय विषदानादिह नार्या- श्छर्दिरोगेण यौवन एव मरणकथनम् ।	"
९९३	स्त्रीणामपि तथैव ।	"	१००८	द्विजेतरस्मै कस्मैचिदपि विषदाना- दिह च्छर्दिरोगतः पीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"
९९४	दुष्टस्पर्शादत्र नार्याः कृशोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१००९	भ्रातृघातान्मूकत्वम् ।	"
९९५	गंगायाः पूर्वभागे द्विजवंशसमुद्भवस्य बन्धुस्त्रीमुखसंयुतस्य मृतपुत्रव- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१०१०	पुत्राभिलाषापूत्रं यवनपुरुषसंभोगा- दत्र यवनीत्वे पुत्रभूततिवाजैतत्वं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
९९६	द्विजभार्यायाः क्षयान्वितायाः पुत्र- संततिहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	३४२	१०११	गंगाभ्रयपर्वते जातस्य भूपस्य भूत- दयावतो वास्ये पाडुरोगप्राप्ति- निदानं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
९९७	उच्छिष्टमक्षणादत्र नरस्य रात्र्यंघ्रत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१०१२	पूर्वभवे द्विजेतरस्मै विषदानादत्र नार्याश्छर्दिरोगतः पीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	३४६
९९८	पूर्वभवे रसलोमादुच्छिष्टमक्षणातो नार्या अपि रात्र्यंघ्रत्वं तत्प्राय- श्चित्तं च ।	"	१०१३	गंगायाः पूर्वभागे जातस्य क्षयियस्य यदृद्वन्पराक्रमस्य जातपुत्रविनाश-	

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
	निदान तच्छमनाय प्रापश्चित्त कथन च ।	३४६	१०२६	यमुनाया जातस्य क्षत्रियस्य धन- मित्रसुलैश्वर्यनानाङ्गीभोग्युतस्याप्रा- प्तमनोरथस्य जातपुत्रविनाश- निदान तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	३४९
१०१४	क्षत्रियकुलमवाया दुःखाकुलाया दमित्तोज्ज्वलाया बन्ध्यात्वनिदान तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१०२७	जात्युत्तमाना जनुषि प्राप्तस्य सर्व- मपत्सृष्टस्य बन्धुसौम्ययुतस्य जातस्य तत्तदुःखनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	३५०
१०१५	आवृषातकरणादत्र नार्या मूकत्वम् ।	"	१०२८	पूर्वं पुरुषघातादत्र नार्या शूल- रोगत पीडा तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
१०१६	देवद्रव्यापहरणादक्षिपीडालो विशति वर्षोत्तरं नेत्रभगस्तदुपायकथनञ्च ।	३४७	१०२९	पूर्वजन्मनि नरघाताद्वा मित्रघाता- दत्र वायुरोगत पीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
१०१७	सर्वस्नेहहरणादत्र भवे नरस्य क्षय- रोगत पीडा तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१०३०	ज्ञानपूर्वककर्मकर्तुर्मोगादेव कर्मण क्षयकथनम् ।	३५१
१०१८	पूर्वभवे ब्रह्मनाशरताया इह किञ्चि त्पतिदोषाच्चनुभगीकृत्यान्ते पार्वती- समीपताप्राप्तिकथनम् ।	"	१०३१	पूर्वभवे स्नेहहरणतो नरस्य क्षय- रोगत पीडा तच्छमनोपायवर्णनञ्च ।	"
१०१९	अज्ञानात् पूर्वभवे आवृषाततो मूकत्व, नरस्य पुत्रसत्तानलाभाय प्राय- श्चित्तविधिरूपणञ्च ।	"	१०३२	पुरा जाराश्रयात्पतिहृन्त्या नार्या अत्र भवे बाल्ये वैषम्यकथन तदु- पायकथनञ्च ।	"
१०२०	क्षत्रियकुलमवाया धनभोगवत्या नार्या पुत्रान्विताया क्षयरोग प्राप्तिस्तच्छमनाय प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१०३३	पूर्वं देवतागारदाहादत्र रक्तातीसार- रोगत पीडा तच्छमनोपायश्च ।	"
१०२१	धूर्तकर्मणा लोकवचनादत्र भवे अपस्माररोगत पीडा तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	३४८	१०३४	प्रयागनिकटे जातस्य सर्वशास्त्रार्थ- कोविदस्य द्विगस्य सन्ततिदुःख- निदान तच्छान्त्युपायवर्णनञ्च ।	"
१०२२	पूर्वभवे स्वर्गापहरणादिह पुत्रहीन त्व तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१०३५	पुरा गर्भपातनपायकरणादत्र नार्या गर्भपातनदुःख तदुपायश्च ।	३५२
१०२३	पुरा यावृषातादिह नरस्य सुतपुत्र- त्व तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१०३६	देवागारघातादिह नार्या अतिसा- रत परमपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१०२४	पूर्वदोषा सूक्ष्मादिवोनीत्यमुष्य य- वनाश्रवमायनाया नार्या मर्त्या सह तार्थराजनेवनात् सर्वैश्वर्यप्राप्ति- कथनम् ।	"	१०३७	कुष्ठरोगप्राप्तिनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
१०२५	पूर्वं सर्वभेदहरणादिह प्रयागे जात स्य धनपुत्रभोगे वेदभक्तुर्द्विजस्य क्षयरोगत पीडा तत्प्रायश्चित्त कथन च ।	"	१०३८	पूर्वभवे पशुमिन्वातिन्वा नार्या अत्र वायुरोगपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	"

अ०	विषयाः	पृ० ।	श०	विषयाः	पृ०	
१०३९	पुरा मने गोत्रघातकरणाभ्यां दत्ता- रोगपीडा तन्निवृत्त्युपायकथनञ्च ।	३९२		१०६१	पूर्वं शूद्रगृहाश्रितस्य नरस्येह भवे वातरोगेण पीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	३९७
१०४०	द्विजकुलोत्पन्नस्य वातचित्तयुतस्य किञ्चिद्विस्तमन्वितस्य मार्यायाः पतिव्रतायाः कारुवध्यान्विदानं तदुपायवर्णनञ्च ।	"		१०६२	पूर्वं पापमोहनाद्गर्भहत्या नार्या अत्र जलोदरपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३९८
१०४१	पुरा नारीवातादिह कृशस्य नरस्य बलविवाजितत्वं तच्छमनविधिवर्ण- नञ्च ।	३९३		१०६३	पूर्वं फलवौर्षादिह भवे नार्याः फल हीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१०४२	इरावतीचन्द्रमागान्ते जातस्य द्विजस्य नातिचित्तयुनस्य सकन्यस्य पुत्रनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	"		१०६४	पूर्वजन्मनि द्विजघातादत्र नार्याः कुश्रोगावातिकथनं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१०४३	वातूल्लक्षणादयस्य नरस्य तद्योष- निवृत्त्ये प्रायश्चित्तकथनम् ।	३९४		१०६५	विपाशानिकटे देये सच्छूद्रकुलजस्य देवतातिथिपूजकस्य संततिराहित्य- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१०४४	पूर्वं विप्रद्रव्यापहरणादत्राधिव्यानि- पीडा तच्छमनान् प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		१०६६	पूर्वं पराजहरणादिह जन्मनि नार्या उदरे अजीर्णतो रात्रिदिवमतिपीडा तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
१०४५	राजकुलोत्पन्नाया मुत्यनृपागनायाः प्रजापीडनपराया वातपित्तादिरोग- पीडिताया अपुत्रवनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	"		१०६७	पुरा देवागारस्थितमूर्तिभगतोऽत्र न कापि प्रतिष्ठा तदुपायकथनञ्च ।	३९९
१०४६	पुरा स्वगोत्रजनार्या वीर्यनिषेकादिह संततिराहित्यं तदुपायकथनञ्च ।	३९५		१०६८	प्राहृ वृषवकरणादिह नरस्य क्षय- रोगतः पीडा तन्निवृत्त्ये प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
१०४७	द्विजद्रव्यापहरणादिह जन्मनि मृत- पुत्रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३९६		१०६९	ग्रामजन्मनि परगर्भघातादिह नार्या जलोदरतः पीडा तच्छमनार्थमुपा- यश्च ।	"
१०४८	राजघातादिह भवे राजयक्ष्मरोगतः पीडा तत्र प्रायश्चित्ताभावश्च ।	३९७		१०७०	पूर्वजन्मनि वादिनो वाग्विरोधक- रणादिह भवे मूकत्वं प्रायश्चित्तकथ- नञ्च ।	"
१०४९	शतद्रुनिकटे जातस्य द्विजस्य सुव- भावे कुश्रुशयरोगनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"		१०७१	पूर्वं सपत्नीगर्भनाशादिह जन्मनि नार्या वन्ध्यात्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३९०
१०५०	मर्तुसुहृद्भवनमेव परधर्मभिमन्व- मानायाः पतिव्रताया माविशुल्लजाल- कथनम् ।	"		१०७२	पुरा परनिद्राकरणादिह खलाटत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
				१०७३	पूर्वमेव राजवधकरणाभ्यां इह क्षयरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
				१०७४	पूर्वं मर्तुवाग्विरोधादिह कामिन्या मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१११६	पूर्वं शुनो वधादिह नरस्य चक्रपाद- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३७५	११२९	मृतं पतिं विलोक्य तेनेतः परलोक- गमनायोग्यताया गतिवर्णनम् ।	३८०
१११७	पुरा शूद्रघातादिह भवे नरस्य दन्त- पातनपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	११३०	पुरा ब्रह्महत्याकरणादिह क्षयरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१११८	पुरा शुनो घातादिह नार्याश्चक्रपाद- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	११३१	कस्यचिद्विप्रस्य चारुवर्णत्वाचार- कुलधर्मज्ञस्य देवाग्निगुरुवत्सलस्य किञ्चित्केशकारिण्या भार्यायाः पुत्र- हीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१११९	शूद्रघातकरणादिह नार्या दन्त- पातनाख्यरोगस्तच्छमनोपायश्च ।	"	११३२	पूर्वं सीमावादप्रसंगतो ब्राह्मण- घातादिह नरस्य पश्चिमवर्षे रिष्ट- प्राप्तिकथनम् ।	३८१
११२०	गोदावरीसमीपे जातस्य शूद्र- स्पातिचिन्तायुतस्य दाने स्वल्पमते- जातपुत्रविनाशकत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"	११३३	अयोध्याभिघदेशे जातस्य वैश्यस्य महोपमिनो सुवभावे क्षयरोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
११२१	पुरा बभ्रुहननान्नरस्येह बभ्रुमंडल- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३७६	११३४	स्वेच्छया ब्रह्मवातादिह नार्याः क्षयरोगतो नाशकथनम् ।	"
११२२	शूद्रजातिमापन्नायाः कुष्ठरोगकत्या जातसंततिनाशनिदानं तत्प्रायश्चि- त्तम् ।	"	११३५	पुरा भवे स्वसृघातादिह नरस्य वाधिर्पे रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	३८२
११२३	चरमावस्यायां पुत्रशोकाकुलकारि- दोषनिरूपणम् ।	"	११३६	नार्याः कस्याश्चित्पूर्वभवे ब्राह्मण- घातादिह क्षयरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	३८३
११२४	गागायाः परदेशे जातस्य शूद्रस्य पितृकम्बल्यवित्तवतो बभ्रुभृत्यसम- न्वितस्य पुत्रराहित्यनिदानं तत्ति- ष्ठकथनम् ।	३७७	११३७	पूर्वं ब्राह्मघातादिह नरस्य मूकत्वम् ।	"
११२५	पुरा सुयपानाद्ब्राह्मणा अन्न प्रदर- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तं च ।	३७८	११३८	पुरा कुक्कुटघातादन्न वकनासात्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
११२६	शतद्रुसरस्वतीमध्यदेशे जातस्य द्विजस्य स्त्रीपुत्रधनयुक्तस्य तिल- धेनुदानप्रहणतः कासरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"	११३९	गंगायाः प्राग्देशे जातस्य शूद्रस्य सपत्नीकस्य बन्धुभृत्ययुतस्यापुत्र- त्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
११२७	पूर्वं मृगवधादन्न पाददुःखपीडनं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३७९	११४०	कस्याधिनार्याः पूर्वं द्विजगृहदाहे तत्पुत्रमारणेनेह वात्स्यमारम्य क्षय- युताया अपुत्रात्वं त्रयोविंशोऽरिष्टेन मरणम् ।	३८४
११२८	पुत्रारे स्त्रीष्टंशतमुद्रवस्य स्रकलै- र्धर्मविघादपस्य धर्मात्मनो बह- धायस्य वसतः पञ्चवर्षादिशे वर्षे- ऽरिष्टानिनिदानम् ।	"	११४१	पुरा सारिकाहननादिह नरस्य स्खलितवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
११४२	पुरा नार्थाः सारिःसाहननादिह स्वल्पितवास्तवं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	३८४	११५७	विडालोन्मिष्टप्रमोक्षिन्या नार्था अपि रात्र्यंधवं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	३८८
११४३	पुरा भवे यकपातादिह नरस्य लंबकठवं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"	११५८	पुरा चाण्डालीगमनादिह नरस्या- जगत्स्वल्भुदत्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"
११४४	यक्राननानार्था अपि लंबकठत्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"	११५९	पूर्वभवे चाण्डालसंगमादत्र नार्था अपि मूढत्वमजगत्स्वत्त्वं तत्राप्यधित्त- कथनं च ।	"
११४५	द्विजकुलजस्य धामिकस्य विच- युतस्य स्वल्पवीर्यस्य सदाचारवत्या भाषाया मृतवत्स्वात्विनिदानं तत्राप्य- धित्तकथनं च ।	३८५	११६०	पूर्वं परान्विभ्रकरणादिह नरस्या- जीर्णरोगस्तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"
११४६	काकानां प्राणजातादिह नरस्य कुर्वहीनत्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"	११६१	परान्विभ्रकारिण्या नार्था अजीर्ण- रोगस्तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"
११४७	काकपातानार्था अपि कुर्वहीनत्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	३८६	११६२	द्विजकुलजस्य सदाचारवतः साधु- सेवकस्य भाषायाः स्त्रीवर्मप्रतकारि- ण्या मृतवत्स्वात् तत्राप्यधित्त- कथनं च ।	"
११४८	पूर्वभवे अमश्यमक्षणादत्र नरस्य त्रिमिलोदरत्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"	११६३	परस्य विषदानादिह नरस्य छर्दि- रोगतः पीडा तत्राप्यधित्तकथनं च ।	३९०
११४९	पुरा अभश्यमक्षणादत्र नार्थाः त्रिमिलोदरत्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"	११६४	पुरा आत्वाजादिह नरस्य मूकत्वं तत्राप्यधित्तकथनाभावश्च ।	"
११५०	दुष्टश्चसिदात्रभक्षणादिह नरस्य कृदोदरत्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"	११६५	पुराभिलाषाद्यवनगानाया अत्र पर- नीत्वमासाद्य पुत्रगतिनिवृत्तित्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"
११५१	दुष्टश्चसिदात्रभक्षणादत्र नार्था अपि कृदोदरत्वं तत्राप्यधित्त- कथनं च ।	"	११६६	गंगाप्रये पर्वते जानम्य क्षत्रियस्य सर्वसंपत्समनितस्य पाण्डुरोग- निदानं तदुपायश्च ।	"
११५२	गंगापूर्वभागे जातस्य द्विजवंश- मस्य मृतपुत्रकत्वं तत्राप्यधित्त- कथनं च ।	३८७	११६७	यस्य कन्यापि विषदानादत्र नार्थाः परमन्वृत्तिविश तत्राप्यधित्तकथ- नं च ।	"
११५३	पुरा द्विजव्यापहरणादिह नार्थाः पुत्रहीनत्वं तदुपायकथनं च ।	"	११६८	गंगायाः पूर्वभागे जातस्य क्षत्रियस्य मूढत्वमजगत्स्वत्त्वं पुत्राभ्यानिदानं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	३९१
११५४	पूर्वभवे वरिष्ठमोजनान् अत्र नरस्य रात्र्यंधवं तत्राप्यधित्तकथि- कथनं च ।	"	११६९	पुरा कृष्णविषयतोदर नार्था कृष्णत्वकथनं च ।	"
११५५	पुरोन्मिष्टप्रमोक्षिनो नार्था अपि रात्र्यंधवं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	३८८			
११५६	विडालोन्मिष्टप्रमोक्षिनो नार्था अपि रात्र्यंधवं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
११७०	धूर्ततया पुरा द्विजवचनादत्र नर स्वापस्मारोगतः पीडा तदुप्राय- कथनञ्च ।	३९१	११८४	पुरा जाराश्रयेण विपप्रदानात् स्वपतिव्या अत्र विववायं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	३९६
११७१	पुरा आतुघ्वातिन्या इह नार्या मूकञ्च तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	११८५	प्राग्जन्मनि देवागारदाहादत्र नरस्य रक्तातिसारपीडा तदुपशमत्रिधि- कथनञ्च ।	"
११७२	पूर्वं देवद्रव्यापहरणादत्र नरस्येह विशे वर्षे नेत्रमास्तद्रक्षणोपायश्च ।	३९२	११८६	प्रपामनिकटे जातस्य द्विजस्य सर्व- सुखयुतस्य अपस्मारोगतो मृतपुत्र- द्वयस्य सन्ततिदुःखनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
११७३	पूर्वमेवे सर्वक्षेहहरणादिह नरस्य ज्वर- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथ- नञ्च ।	"	११८७	पुरा गर्भपातनयानादिह नार्या गर्भस्थैर्यामावकथनं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
११७४	ब्रह्मवादनवाया अपि प्रतिदोषान्मा- नुषीहमाश्रित्य पुनः पार्वीतामीव्य- लाभवर्णनम् ।	"	११८८	पुरा मवे देवागारदाहाकारिण्या नार्या इहातीसारोगपीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	३९६
११७५	अज्ञानात्पूर्वमेवे आतुघ्वादादिह मूकत्व, अज्ञानतः कृते प्रायश्चित्तकथनम्, पुरा लोक्वपनादिह नार्या अप- स्मारपीडा तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	११८९	ब्रह्मस्येह जन्मनि तस्मिन्नेव वयसि कुट्टसः पीडा ।	"
११७६	कस्यचिद्विजस्य धर्मिष्ठस्य चित्तवृत्तौ वायुनीदरे पीडितस्य मय्याप मृतव मात्वनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	११९०	पूर्वं पत्युर्मित्रवातादत्र नार्या वायु- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
११७७	श्रेहहरणान्क्षयरोगप्राप्तिः ।	३९३	११९१	अज्ञानाद्दोत्रवातिन्या नार्या इह मवे छ्त्तारोगतः पीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
११७८	पुरा धौर्येन लोक्वचनादिह नर- म्याग्मप्रसंगप्राप्तिः ।	"	११९२	भूमिदेवकुलजस्य वायुपित्ततो नेत्र- तोदवतः किञ्चिद्विचक्रतो धर्मिष्ठस्य फलयाः काकवन्त्यावनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	"
११७९	गर्भनाशकरपातकरयन तस्मिन्कृति- कथनञ्च ।	"	११९३	देवागारे शङ्खधूनसद्युर्दिह मवे गुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३९७
११८०	प्रामन्थे पुरयजातादिह नार्याः मूकुरोगतः पीडा तदुप्रायकथनञ्च ।	३९४	११९४	पूर्वमेवे स्त्रीजातादत्र नरस्य चल- यजितस्य शशवरोमस्तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
११८१	पुरा अज्ञानान्मित्रनाशिनो नरस्य वायुरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथ- नञ्च ।	"	११९५	पूर्वं धाट्यातिन्या नार्या अत्र वायुमृतिसन्निश्चित्तकथनञ्च ।	"
११८२	इदं गीमन्तकरणादिह नार्या द्वारागेनप्राप्तित्वा प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"			
११८३	गर्भश्रेहरण १. क्षयरोगानोत्र पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
११९६	पूर्वं ब्राह्मणघातादिह नरस्य कुष्ठ- रोगान्वितत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३९८	१२१०	भर्तृप्रियकरणानार्थाः सद्गतिलाभ- कथनम् ।	४०२
११९७	पुत्रा देवद्रव्यापहरणादत्र वायुपीडा तदुपशमोपायश्च ।	"	१२११	पुत्रा शूद्रगृहाथितान्मन्त्रणादिह नरस्य वातरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
११९८	देवागारे मूत्रपुरीषत्यागिन्या गुद- रोगस्तद्गुपायश्च ।	"	१२१२	पूर्वमने स्वर्गमर्पातनादिह नार्था जलोदरपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
११९९	विषाशनिकटदेशे जातस्य क्षत्रियो- द्भवस्य स्त्रीपुत्रधनसंयुतस्य वार्धके कंडूरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१२१३	सदा भर्तृपरायणाया दानधर्मरतायाः सुमगाया नार्थाः पुत्राभावनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१२००	पुरामवे देवागारे मूत्रपुरीषोत्सर्गा- दिह नार्था गुदरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	३९९	१२१४	जन्मान्तरे ब्राह्मणघातादिह नार्थाः कुष्ठरोगतः पीडा ।	"
१२०१	पुरा कामात् पापविमोहितस्य स्त्रीघातादत्र प्राणहारककार्यरोग- स्तत्प्रायश्चित्तमावश्च ।	"	१२१५	विषाशनिकटे शूद्रकुलजस्य बहुलो- मिनो बहुस्त्रीकस्य पुत्रसंततिराहित्य- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
१२०२	पुरा जन्मनि कन्याघातादिह कन्या- संततिस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१२१६	पुरा मने परान्हरणादिह नार्था अ- जोर्णरोगतः पीडा तच्छमनोपायश्च ।	४०३
१२०३	पूर्वं देवद्रव्यापहरणादिह नार्था वायुपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१२१७	देवागारस्थितदेवमूर्तेर्मगतोऽत्र नरस्य कुत्रापि प्रतिष्ठामावकथनं तदुपायश्च ।	"
१२०४	गंगायमुनयोर्मध्ये जातस्य क्षत्रियस्य महोद्यमवतो द्विजघातात्कुष्ठरोग- स्तत्प्रशमोपायश्च ।	"	१२१८	राजवधादत्र राज्यक्षमतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
१२०५	पर्वते जातायाः क्षत्रियपत्न्याः पति- प्रियस्तायाः सन्ततिवर्जितत्वेनिदानं तदुपायश्च ।	"	१२१९	गर्भघातादिह नार्था जलोदरतः पीडा तदुपशमोपायश्च ।	४०४
१२०६	विप्रकुलजस्य सदाचारस्य क्रयविक्रय- कर्तृभार्याया मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तं च ।	४००	१२२०	वादिनो वाग्विरोधकस्येह मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२०७	प्राग्मने राजघातादिह नरस्य राज- यक्ष्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	४०१	१२२१	सपत्नीसुतनाशनादिह नार्था बन्ध्यात्वं तदुपायश्च ।	"
१२०८	पूर्वं परमर्षघातिनो नरस्येह जन्मेद- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	१२२२	परनिन्दाकर्णादिह नरस्य खल्व- टवं तन्निष्कृतिश्च ।	"
१२०९	शातद्रुनिकटे जातस्य द्विजस्य सुवा- वस्थायां कुष्ठशयप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"	१२२३	पुरा राजवधकर्त्र्या नार्था अत्र तत्काल एव क्षपरोगतः पीडा ।	"
			१२२४	मर्त्रा सह वाग्विरोधिन्या अत्र नार्था मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
			१२२५	देवप्रतिमानंगादिह नाशा अप्रतिष्ठा ।	४०५

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
१२२६	मथुरामण्डलस्य द्विजस्य लोभिनः कुर्यात् सतानसुखहीनं वनिदानं तन्निष्कृतिकथनं च ।	४०५	१२४०	मोक्षसाक्षिप्रमातादत्र रक्तासुरि- रोगतः पीडा तत्प्रापश्चित्तम् ।	४०८
१२२७	पुरा मवे द्विजद्व्यापहरणादिह सतानामावस्तप्रतश्कारधः ।	"	१२४१	मेरोगंधुयामण्डले सर्वोपकाराय समा- गतायाः शक्तेः कलिमुगे अद्भुतानि कृत्वा पुनः प्रयाणम् ।	४०९
१२२८	कस्यचिद्विजस्य देवब्राह्मणभक्तस्य मायया मृतापन्याया उदरस्थित- गर्भस्य वृद्धिपतनाभावनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	१२४२	मोहात्सुरापानकर्त्र्या नार्या अत्र मूत्ररूपरोगस्तत्प्रापश्चित्तं च ।	"
१२२९	परमिन्द्राकरणादिह नार्याः खल्वा- टस्य तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	४०७	१२४३	कस्यचिद्विजस्य किंचिद्विदितवतः कास्तद्वास्तुर्पीडितस्य भार्यायाः प्रिये प्रेमपरायाः कदाप्यमुदिताया यौव- नेन समानिताया रजोदोषात् परमपीडानिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथनं च ।	"
१२३०	अभक्ष्यमक्षणाज्ञानाविषयोऽकार- मटमालारोगस्य प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	१२४४	मालस्य प्राग्जन्मनि सुरापानादिह प्रदरोगभक्तदुःपाकथनम् ।	४१०
१२३१	कुञ्जितादत्र धनपुत्रहीनस्य नार्या- स्तन्निष्कृतिकथनम् ।	"	१२४५	ब्रह्मजन्मनि यौवनेन्मदात् कृतसुरा- पानतो मूत्ररूपरोगतः पीडा तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"
१२३२	ब्रह्मिणस्य पक्ष्वातादिह पक्ष्वात- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	१२४६	अकामतो वैश्यातादिह नार्या रक्तासुरिदरोगतः पीडा ।	"
१२३३	अभक्ष्यमक्षणानार्या अत्र मलगाड- रोगस्य प्रापश्चित्तम् ।	"	१२४७	सास्त्रतदेशस्तमुद्गवाया नार्या युव- भावे क्षयरोगनिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथनं च ।	"
१२३४	विप्रवालरुजातादिह पुनस्तत्तिरहि- तस्य नरस्य क्षयरोगाद्भव्यं तदु- पायवर्गेनम् ।	"	१२४८	पुरामवे परस्त्रीकामुकस्य पुरुषसे- होन्मादरोगस्तत्प्रापश्चित्तं च ।	४११
१२३५	विनाऽपराधं परपञ्चानादिह नार्याः पक्ष्वातेन पीडा तत्प्रापश्चित्त- कथनम् ।	४०८	१२४९	पूर्वं स्वर्णापहरणादत्र नार्याः कुन- खवं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"
१२३६	पेट्टादागमस्य मथुरामण्डलनार्या भूमाहुरण्योर्धं भावतः पुनर्वैकुण्- ठगमनम् ।	"	१२५०	पुरा वैश्यातादत्रापुनस्य नरस्य रक्तासुरिदरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"
१२३७	पुरा स्वर्गापहरणात्पुनरिविदं तत्प्राप- श्चित्तकथनम् ।	"	१२५१	सिन्धोः पश्चिमभागे जातस्य कस्य- चिन्मन्त्रेच्छमभूयस्य स्वयंपत्न्योद्ध- युतस्य वद्विद्याविज्ञानादस्य पंचा- शतमेऽन्दे युद्धमध्येऽरिष्टप्रति- निदानं तदुपायम् ।	"
१२३८	पुरा राजराजकरणादिह नार्या राजदम्भरोगान्निष्ठानिकथनम् ।	"			
१२३९	विनाऽपराधं पेट्टहननादिह नरस्य रजोदरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१२५२	बलात्कारेण यौवने जारेण कृत- संभोगाया नार्या इहोन्माद्रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	४१२	१२६५	ऐरावतीपरमागे जातस्य क्षत्रियस्य सुरूपस्य राजजनप्रियस्य स्त्रीपुत्र- सुखहीनतानिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	४१६
१२५३	पूर्वं त्रुहरणादिह श्लेष्मरोगस्तत्प्रा- यश्चित्तकथनं च ।	"	१२६६	वैयाशिकदेशजस्य क्षत्रियस्य बहु- स्त्रीपुत्रमित्राद्यस्य सुखैश्वर्यसमन्वि- तस्य मनोदुःखप्राप्तिनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	४१८
१२५४	पत्यौ जीवति जाराद्रूमधारिण्या अत्र शूद्र्या गर्भधारणाभावस्त- त्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१२६७	सरस्वतीपरदेशे जातस्य क्षत्रियस्य गौरस्य सुरूपस्य व्यापारनिरतस्य भार्यायाः पुत्रविवर्जितत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
१२५५	आखेटं विना हस्तिहन्नादिह सर्व- कर्मस्वसिद्धिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१२६८	गंगायाः प्रान्तदेशे जातस्य भूषते- र्मपुत्रवचसो धनधान्यसुतान्वितस्य सुतविनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	४१९
१२५६	बलात्कारेण ब्राह्मणीरमणादिह नरस्य महोन्माद्रोगतो मरणञ्च ।	"	१२६९	मृगयायां गजवधादिह नरस्य गज- चर्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	४२०
१२५७	पुरा जन्मनि त्रुहरणादिह नार्याः श्लेष्मरोगस्तच्छमनोपायश्च ।	"	१२७०	परसिद्धानहरणादिह नरस्य शूल- पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"
१२५८	विश्रवंशसमुत्पन्नस्य धनधान्यसुख- युतस्य किञ्चिद्वाधिसमन्वितस्य भार्याया मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	४१३	१२७१	यमुनातटे जातस्य न्धारणस्य बहु- द्वययुतस्य जातसंतविदुःखनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
१२५९	पुरा ताम्रहरणाभार्या इहोद्भ्र- रोगतः पीडा तदुपायश्च ।	४१४	१२७२	पूर्वमेव रत्नपहृणादिह नरस्य पिंगलाश्रवं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४२१
१२६०	पूर्वं द्विजाङ्गताटनादत्र दह्मरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१२७३	पुरा खरघातादिह नरस्य खररोमवं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२६१	गंगाप्रान्तरे जातस्य क्षत्रियस्य पितृ- कस्त्वल्पवित्तवतो बन्धुसुखसुखान्वि- तस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तन्नि- ष्कृतिकथनञ्च ।	"	१२७४	स्वगर्भपुष्ट्यर्थमेवमङ्गलनोऽत्र नार्या गर्भधारणाभावस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२६२	कस्यचिद्गण्डः स्त्रीसुखान्वितस्य पितृमातृसुखहीनस्य जातपुत्रनाश- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	४१५	१२७५	स्वर्गकासुलजस्य नानावैषंती लोकवचनरस्य सुखैश्वर्यस्त्रीवतः पुत्रवर्जितत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	४२२
१२६३	प्रमासदेशे जातस्य शूद्रस्य राज- कार्मरतस्य द्रव्यहीनस्य पुत्रसंतति- दुःखनिदानं तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	४१६			
१२६४	कस्यचिद्भूद्रस्य शुभाचारस्य ब्राह्म- णीगमनाजन्मान्तरे शुभयोगतो ब्राह्मणत्वे विदो वर्षे धपरोगतो देहपातः "				

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
१२७६	पूर्वजन्मनि खरमारणादिह नार्था खररोमत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४२२		मृतपुत्रत्वनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	४२५
१२७७	पुरा रीतिहरणादिह नार्था विंगा- क्षीत्र तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१२९१	बन्ध्याया. पुत्रजननप्रयोगकथनम् ।	४२६
१२७८	परसिद्धात्तदहरणादत्र नार्था शूल- रोगत पीडा तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	"	१२९२	पुरा भवे देवद्रव्यापहरणादत्र नर- स्याक्षिपीडा तन्निष्ठयुपायकथनञ्च ।	"
१२७९	पूर्वं राष्ट्रप्रातादिह जन्मनि नरस्य विहृतस्वरत्व तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	४२३	१२९३	पूर्वं वृषमुष्कनिष्ठनादिह नरस्य षण्डत्वकथन तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१२८०	पूर्वजन्मनि गर्भपातादत्र नार्था बन्ध्यात्व तन्निष्ठितिरूपणञ्च ।	"	१२९४	पुरा परपुत्रहरणतोऽत्र नार्था नेत्र- रोगत पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"
१२८१	कास्यहरणादत्र नरस्य शीर्षरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१२९५	पूर्वभवे महिषीवातादिह नरस्य लघु- गुल्ममुत्पत्त तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१२८२	पवनददेशे जातस्य वैश्वस्य यौवने सुवैश्वस्यवन्धनमुत्तस्य जात- पुत्रविनाशनिदान तत्प्रायश्चित्त कथनञ्च ।	"	१२९६	शूद्रनार्था. कस्याश्चिद्वनष्ट्याश्व- भोगादिनानाविभवसमुत्ताया. पुत्र- हीनत्वनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४२७
१२८३	पुरं कास्यहरणादिह शीर्षरोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथन च ।	४२४	१२९७	पुरा भवे दुग्धहरणादिह नरस्य बद्ध- मूलत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२८४	बन्ध्याया प्रायश्चित्तविधिरूप- णम् ।	"	१२९८	नार्था पुरा दुग्धहरणादत्र बद्ध- मूलत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२८५	सर्वगुणोपेता स्वस्त्रिय विहाय पर- दारलम्प्यात्र महणीरोगानो मृत्यु- कथनम् ।	"	१२९९	पुरा महिषीवातादिह कृष्णगुल्म- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२८६	प्राग्भवे कास्यहरणादिह नार्था शीर्षरोगस्तदुपायकथनञ्च ।	"	१३००	वृषमुष्कनिष्ठनतोऽत्र नरस्य षण्ड- त्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२८७	पुरोष्ट्रगात्रादत्र नार्था शिष्टाम्बरञ्च तदुपायकथनञ्च ।	"	१३०१	पूर्वं फलहरणादत्र नार्था. फलहीन- त्व तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४२८
१२८८	पुरा भवे परपुत्रहरणादिह नरस्य मैत्ररोगान्मृतपुत्रजननकथनञ्च ।	४२५	१३०२	पूर्वं दधिहरणादत्र नरस्य मैत्री- रोगत. पीडा तन्निष्ठयुक्तिकथनञ्च ।	"
१२८९	श्वर्शनि परी वर्य पुरुषात्तरामता- थार्था इह महणीरोगस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	"	१३०३	पुरा महिषीहननानार्था अत्र कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१२९०	विश्वकर्मात्तदनिष्ठितिरूपणो बन्ध- नोऽत्र तन्निष्ठयुक्तिकथनञ्च ।	"	१३०४	पूर्वं वृषपासात्तदुपायनादिह नरस्य नामाष्टोदकथनम् ।	"
			१३०५	यिथो पश्चिमामो म्ष्टेष्टवशाभवत्य सर्वविद्याविनाशस्य सुविश्वस्यसमा- सुतस्य गजस्यादात्मने कर्षोऽस्तिष्ट- कथन तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१३०६	दधिहरणान्नाया अत्र भवे मेदोरोग- स्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४२९	१३२०	पुरा वाहनहननादत्र नार्या दन्तुस्त्व तन्निवृत्तिकथनञ्च ।	४३२
१३०७	पूर्वं तस्त्रुहननादिह नेत्रकातरस्त्व त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३२१	पुरा तैलहरणादिह नरस्य कण्डूरोग- स्तप्रतिनिवृत्तिकथनञ्च ।	"
१३०८	चण्डिकामदिरे दीपदानादत्र पुनादि- सुखप्राप्ति तत्रस्यदीपपात्रहरणा- दिह नार्याश्चक्षुःपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१३२२	पुरा विनाऽपरावतो नारीं परित्य-येह मने नपुंसकत्वकथनम् ।	"
१३०९	पूर्वं मधुहरणादिह नरस्य भूति- गणित्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३२३	स्वमक्ष्यार्थं पुरा मृगावातादत्र नरस्य खजत्व तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"
१३१०	तस्त्रुघातादिह नार्या कातराक्षीत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३२४	पूर्वभवे गुडहरणादत्र नार्या गुल्म- रोगतः पीडा तदुपापकथनञ्च ।	"
१३११	पञ्चनददेशे शूद्रकुलजस्य विवर्णस्य पापमतेः षण्डत्वनिदानम् ।	"	१३२५	कस्यचिद्राज्ञो महाविभवसमुत्तस्य दशदेशेऽतिविस्थातस्य स्त्रीविवर्जि- तत्वनिदान तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१३१२	कस्यचिन्क्षत्रियकुलजस्य नाना- सौख्यरतस्य किञ्चिज्जातवातोदर- पीडस्य पत्न्या दानदाक्षिण्यशा- लिन्या प्रियमत्तिरताया सतति- रोगनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४३०	१३२६	विना नृप मृगमातादत्र मृगमाता- काले नरस्य राजत्व तत्प्रायश्चि- त्तञ्च ।	४३३
१३१३	पूर्वं माशिकहरणादिह नार्या भूति- गणित्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३२७	परमैलापहरणादिह नार्या कण्डू- रोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३१४	विषदानेन सफनीसुतजातादिह यवनीत्वे चतुर्विंशे वर्षे अग्निदाहेन मरणकथनम् ।	"	१३२८	राजपत्न्या गर्भधारणादत्र नरस्य षण्डत्वकथनम् ।	"
१३१५	पुरा आगम्यागमनादत्र नरस्य षण्ड- त्वनिरूपणम् ।	"	१३२९	स्वगर्भपालनार्थं मृगमातादत्र नार्या- स्तदातकांठे कुतश्चित्पतना राज व तदुपायश्च ।	"
१३१६	पुरा मने बराहहननादिह नरस्य दन्तुस्त्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३३०	क्षत्रकुलभवस्य कस्यचिद्रूताचाराया पत्न्या रक्तसावादिपीडावया गर्भा- न्यिरतानिदान तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
१३१७	पूर्वं गुडहरणादिह गुल्मरोगस्तप्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१३३१	पूर्वभवे तुरगमातादत्र नरस्य वज्र- कटव तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४३४
१३१८	यमुनातीरे शूद्रादिहेमापन्नाया वान्य एव कुष्ठरोगसमन्वित्व तदुपायश्च ।	"	१३३२	पुरा मृगमातादत्रिह नरस्य पाद- हान्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३१९	तिष्ठुमदले जातस्य यवनस्य सुनि- श्चयसमन्वितस्य पुरुषस्य षण्डत्व- निदाने तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"	१३३३	गगातीरे जातस्य शूद्रस्य धनपुत्र- समन्वितस्य सुवभाने चतुर्दशान्व- निदाने तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषया	पृ० ।	अ०	विषया	पृ०
१३३४	पूर्वशुगालघातित्या नार्या अत्र पाद- मगस्तदुपायकथनञ्च ।	४३४	१३४८	पुरा जन्मनि लोहहरणादिह नार्या वर्षरागत्व तस्मिन् विकथनञ्च ।	४४०
१३३५	पूर्वमन्त्रहननादत्र नार्या वक्रकठव त प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१३४९	विधिवर्जिताजघातादिह प्रायश्चित्ता- करणे नार्या अत्रे गोधिकारव तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३३६	यमुनातीरजस्य क्षत्रियस्य धनसौ- ख्यसमन्वितस्य बहुस्त्रीवस्य बुद्धि- मतौ मगोदृ खसमन्वितस्य पुत्राभाव- निदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४३५	१३५०	क्षत्रबुलजस्य गुल्मवातोद्रामपस्य धनशान्ययुतस्य पुत्रहीनत्वनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३३७	कन्याया बलात्कारेण दूषणादिह नरस्य षण्डत्वकथनम् ।	४३६	१३५१	मथुरामटलजाताया क्षत्रियाया सुखदुःखसमाक्रान्ताया सतति नाशनिदान तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४४१
१३३८	परद्वन्द्वनार्ये मार्गहस्तु पादरोगस्त- त्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३५२	पुरा शुनोघातादिह नरस्य चक्र पादरोगत पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३३९	मक्ष्यार्थमजघातादिह नरस्याधिका- गत्वकथनम् ।	"	१३५३	पूर्वमेवे शूद्रघातादिह नरस्य दन्त पातनपीडा तदुपायकथनञ्च ।	"
१३४०	पर्वतमागे जातस्य क्षत्रियस्य महो- मस्य मन्त्रनिपुणस्य पुत्रहानत्व त प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१३५४	पुरा मवे शुनोहननादत्र नार्याक्षक्र- पादरोगत पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"
१३४१	गुल्मरोगवत् क्षत्रियस्य निष्कलब्या- पास्य नारीद्विपयुतस्य पुत्रहीनव- निदान त प्रायश्चित्तञ्च ।	४३७	१३५५	पुरामवे शूद्रघातकरणादिह नार्या दन्तपातरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	४४२
१३४२	वदधागनाथा सर्वैर्बर्षसुखान्विताया सुवभाव पूर्णगर्भत्वेऽपि प्रमूयभाव निदान त प्रायश्चित्तञ्च ।	४३८	१३५६	गोदावरसमीपदेशे जातस्य शूद्रस्य जातपुत्रविनाशकयोगनिरूपण तदु- पायश्च ।	"
१३४३	विवाशानिन्दितदेशे जातस्य क्षत्रि- यस्य बहुस्त्रीवनयुक्तस्य जातपुत्र- विहीनव तदुपायश्च ।	"	१३५७	पूर्व बभ्रुहननादिह नरस्य बभ्रुमडल- रोगपीडा तदुपायश्च ।	"
१३४४	पूर्वमेवेऽज्ञसुनरातादराधिकाङ्गव त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४३९	१३५८	कन्याश्विच्छूद्रया जीवघातदोषात् पूर्वजन्मीया सुष्टरीगवत्या जातस- ततिहीनव तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३४५	पुत्र लोहहरणादिह जन्मनि नरस्य वर्षरागपरोगमन् प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१३५९	पुरा शशाघातादिह नरस्य कुञ्ज- वर्णत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४४३
१३४६	पूर्व गहुन्नकुलनिहातनादत्र नार्या मर्षयनमरणादुपपन्नभूषाष्टोत्त- रात्मने वर्षे मरणकथनम् ।	"	१३६०	द्रव्यामावाश्वध्वीपण्यत स्वोदर शूणादिह नरस्य षण्डत्व तत्प्राय- श्चित्ताभावश्च ।	"
१३४७	शान्तिदीपार्थं कृताक्रान्दवजाना- दय गोपरा वपानि ।	४४०	१३६१	पुरा जन्मनि नकुलघातादिह नार्या बभ्रुमडलरोगस्तदुपशमविधिकथनञ्च ।	"

अ०	विषया.	पृ०	अ०	विषया:	पृ०
१३६२	श्वित्रिपटलजस्य नानाविधान्यरोग- वत् सदाचारवत्यामार्यायाः सतति- र्हान्त्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४४३	१३७७	पूर्वमेव मोहात्कुक्कुटवधेऽत्र नाना वक्रत्वं तदुपायकथनं च ।	४४८
१३६३	पूर्वमुद्यकजातादिह नरस्य पाण्डु- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४४४	१३७८	पुरा पारावत्तातादत्र नरस्य पीत- पाणिन्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३६४	पुंगोदकजातिन्या नार्या अत्र पाण्डु- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३७९	कम्पविद्विद्वेषकुलजस्य विष्णुमक्तस्य श्राज्जगप्रियस्य प्रियाया. पतिभक्त्या बन्ध्यात्वनिदानं तदुपायश्च ।	"
१३६५	ज्येष्ठा ऋतुमती परित्यज्य विना ऋतु कनिष्ठानभोगिनोऽत्रापुत्रत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४४५	१३८०	पूर्वं मूषकवधादिह नार्या. हुञ्जत्व तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	४४९
१३६६	उदकजातादत्र नरस्य पाण्डुरोग- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३८१	पुरा मयूरजातादिह नरस्य वन्धुमल- रोगार्तत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४५०
१३६७	पुरा कुक्कुटवधादत्र नरस्य नासा- वक्रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३८२	शुक्रप्राणजातादिह नार्या स्वलित- वाक्त्वं तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	"
१३६८	पुराभवे चटकनाशिन्या नार्या अत्र पाण्डुरोगतः पीडा तदुपशमविधिश्च ।	"	१३८३	मयूरजातादिह नार्याः कृष्णाम्बल- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३६९	पूर्वं मार्जारजातादिह नरस्य पिंगे- क्षणत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३८४	पुरा हस्तजातादत्र नरस्य श्वेतमल- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३७०	कम्पविद्विद्वेषकुलसम्भवस्य वातरक्त- पीडितस्य मार्याया. सदाचारवत्या मृतबन्ध्यात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	४४६	१३८५	पूर्वं पारावत्तातादत्र नार्याः पीत- पाणिष्वया तन्निष्कृत्युपायकथनञ्च ।	"
१३७१	पुरा मार्जारजातादिह नरस्य पिंगे- क्षणत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४४७	१३८६	पूर्वं हस्तजातादत्र नार्याः श्वेतमल- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३७२	पूर्वजन्मनि मार्जारीजातादत्र नार्याः पिंगाक्षीत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३८७	पुरा पितृजातादिह नरस्य चेतना- रहितत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३७३	पुराभवे शुक्रजातादत्र नरस्य स्वप्रति- बधप्रवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३८८	गमाया. प्रान्तरे देशे जातस्य भूपस्य मधुरवाचो लौकविद्युत्स्य पुत्रनरणादिदु. खनिदानं तन्नि- ष्कृतिकथनञ्च ।	४५१
१३७४	गोदावरनिमीये जातस्य क्षत्रियस्य सर्वेश्वर्ययुतस्य मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१३८९	पण्यशालाया पण्यत्रीकर्मणा नार्या वपजीविकाकारणादत्र नरस्य षण्ड- त्वन् ।	"
१३७५	शशकवधादत्र नरस्य हुञ्जकर्णत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४४८	१३९०	नङ्कजातादत्र नार्या यशुमलरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३७६	पुरा मोहतो मूषकजातादन हुञ्ज- कर्णत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१३९१	खजानामातृहन्त्या नार्या अत्र चतु- र्विहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४५२

ख०	विषय	पृ० ।	ख०	विषय	पृ०
१३९२	पूर्व सुखलोभेन पकाजहरणादन जिह्वापरिपाकत पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४९२	१४०५	पुरोक्षकवातिन्या नार्था जत्र पाहु- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४९७
१३९३	नार्मददेशे जातस्य बणिकसुतस्य सुखदुःखसमाहृतस्य जातपुत्रविनाश- निदानं वेदुपायश्च ।	"	१४०६	पूर्वै ब्यभिवारकरणादिह मनुष्यस्य पुत्रहीनता तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३९४	पूर्वभवे मातृवातास्त्रजन्मपर्यन्त नेत्राध्यकथनम् ।	४९३	१४०७	यमुनाप्रान्तरदेशे जातस्य ब्राह्मणस्य सुलैश्वर्यसमायुतस्य जातपुत्रविना- शकरोगरुदथन तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४९८
१३९५	पुरा भवे परमाज्ञाहरणादिह नार्था परमजहनिवत् तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४०८	पूर्वभवे सुरापानादन नार्था प्रदर- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३९६	अज्ञानमातृजातकरणेन नार्था नेत्राध्य तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४०९	चंद्रमागौरावतीप्रान्ते जातस्य ब्राह्म- णस्य स्वाभिकाराज्जलाचलस्य यौवने ह्रीदुःखवतो बहुकल्पकस्य पुत्र- सुखाभावनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४९९
१३९७	स्त्रीपुरुषयो राजकुलजयोरपरमारादि- पीडितयो राश्या यौवनेऽतिदुःख- प्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४१०	कस्यचिद्विजस्य केशचितानीत्या- दयस्य मायाया मृतप्रजावनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४६०
१३९८	पूर्वै गर्भपातनादिह नार्था, पुत्रवता- नाभावस्यदुःपापकथानञ्च ।	४९४	१४११	सम्भतीदेशे जातस्य बन्दिनः सुख- पस्य पितृसौख्यविवर्जितस्य पुत्र- सौख्यराहित्यनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
१३९९	कस्यचित्सूतस्य देवाग्निद्विजन्त- मस्याचारकुलधर्मज्ञस्य पतिप्राणया मुनतकाक्षिण्या ऋतुहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४९५	१४१२	ऐरावतीदेशे जातस्य द्विजस्य किंचि- जठरपीडावत् पुत्रसत्तिवर्जितत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४९६
१४००	पूर्वजन्मनि शदायतिादन नरस्य दुष्कर्मपीड तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४१३	ऐरावतीनदीतीरे जातस्य द्विजस्य पितृमातृविवर्जितस्य हुट्टये क्षयरोग- पीडानिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४९७
१४०१	पण्यशालाया पत्नीस्थापनत उपजी- रितानरणादिह नरस्य पण्यत्र गन्निभूयभावञ्च ।	४९६	१४१४	आचारकुलधर्मज्ञस्य देवाग्निद्विज- कन्तलस्य किंचिद्विजन्त, पत्न्याः पुत्रजीवनोपायकथनम् ।	"
१४०२	पूर्वभवे बहुलप्रागटणादन नार्था बभुमन्लरोगत पीडा तन्निरस्त्यु- पायश्च ।	"	१४१५	कस्यकिञ्चनपस्य कृशस्य क्षय- रोगतो बभुपुत्रमरणनिदानं तस्य क्षयेन मरणञ्च ।	४९३
१४०३	पत्न्याविध्वंसिपुत्रस्य नानामप्यु- दगीडापत, यद्विप्रश्रेदरपीडितस्य नार्थाः परिश्रियाया सतति- हीन गनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१४१६	अयोप्यामिषदेशे जातस्य वैश्यस्य पुत्रभावैक्षयरोगप्राप्तिनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	४९४
१४०४	दुर्मन्त्रद्वारादिह नरस्य पाहु- रोगत प्र परिश्रितकथनञ्च ।	४९७			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१४१७	पूर्वमेव ब्राह्मणवातादत्र नार्थाः क्षयरोगतो मरणकथनम् ।	४६४	१४३३	दुष्टस्पृष्टसिद्धान्तमक्षणादत्र नरस्य कृशोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४६८
१४१८	स्वस्त्रीवातादत्र नरस्य वधिरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४६५	१४३४	दुष्टस्पृष्टसिद्धान्तमक्षणादत्रार्था इह कृशोदरोत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४१९	पुरा आत्मघातकारिण्या नार्था अत्र क्षयरोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४३५	गंगायाः पूर्वभागे जातस्य द्विजस्य बंधुस्त्रीसुखवतो मितदस्य मृतपुत्रवनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२०	पुरामेव आतृवातादत्र नरस्य मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४३६	कस्याधिद्विप्रपत्न्याः पुत्रसंततिर्होनाया युवभावे क्षयरोगप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४६९
१४२१	पूर्वं कुक्कुटवातकरणाभ्यां इह नासावक्रत्वकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४३७	पुरोच्छिष्टान्तमक्षणादिह नरस्य रात्र्यंघत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२२	गंगाप्रांतरदेशे जातस्य शूद्रस्य पैतृकस्वल्पवित्तवतोऽपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४३८	विडालोच्छिष्टमोजनादत्र नरस्य रात्र्यंघत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२३	कस्याच्छिद्वन्धिन्यनार्थाः पतिशुश्रूषणकारिण्याः क्षयरोगप्राप्तिपुत्रराहित्यनिदानं त्रयोविंशे वर्षे क्षयतो मरणम् ।	४६६	१४३९	विडालोच्छिष्टमोजिन्या नार्था अत्र रात्र्यंघत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४७०
१४२४	पूर्वं सारिकाहननात्नरस्येह स्वलितवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४०	चांडालीगमनेनात्र नरस्य अजगरवन्मूढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२५	पुरामेव सारिकाघातादत्र नार्थाः स्वलितवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४१	चाण्डालगमनतो नार्था अत्राजगरवन्मूढत्वं तदुपायकथनम् ।	"
१४२६	पूर्वं काकहस्तुर्नरस्येह भवेत्त्र्यंघत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४२	द्विजकुलमवस्य कस्यचित्साधुसेवकस्य भार्याया मृतवत्सात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२७	पूर्वजनुषि बकहंश्या नार्था इह कंठरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४३	त्रिप्राय विपं दत्तवतो नरस्यात्र छर्दि-रोगतः पीडा तेनैव मरणम् ।	४७१
१४२८	कस्यचिद्विप्रकुलस्य भार्यायाः सदाचारवत्याः संतोषप्रियकारिण्या मृतवत्सात्वनिदानं तदुपायश्च ।	"	१४४४	पुरा द्विजाय विपं दत्त्वा तत्प्राणहरणतो नार्था अत्र छर्दिरोगेण मरणकथनम् ।	"
१४२९	काकघातादिह नरस्य कूर्चहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४६८	१४४५	अन्यस्मै विषदानादिह नरस्य छर्दि-रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४७२
१४३०	पुरा काकघातादिह नार्थाः कूर्च-युक्तत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४६	पूर्वं आतृवातादिह नरस्य मूकत्वम् ।	"
१४३१	पुरामेव अमक्ष्यमक्षणादत्र नरस्य क्रिमिलोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४७	पूर्वस्मिन् मवे पुत्राभिलाषेण यवन-संगादत्र यवनीत्वप्राप्तावपि पुत्र-राहित्यकथनं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
१४३२	अमक्ष्यमक्षणादत्र नार्था अप्युदरे इह क्रिमिपीडा तदुपशमविधिश्च ।	"	१४४८	पुरा देवद्रव्यापहरणादिह नरस्य पांडुरोगकथनम् ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१४४२	प्राग्भवे कस्यापि विषदानादत्र नार्या- श्छादिरोगतः पीडा तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	४७२	१४६३	पूर्वमन्नापहरणतोऽत्र नरस्याजीर्ण- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	४७५
१४५०	गमाया पूर्वभागे जातस्य श्रत्रि- यस्य बहुदन्धपरान्क्रमस्य जातपुत्र- मृत्तिनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४६४	अज्ञानतः पुरा भवे आतृत्वधादत्र नार्या मूकत्व तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१४५१	पूर्वं व्यभिचारकरणादिह नार्या व्यभि- चारमृत्तिलव्यापश्चित्तकथनञ्च ।	४७३	१४६५	पुरा बालवातादत्र नरस्य मृतपुत्रत्व तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१४५२	पुरा भूर्ततया ब्राह्मणवचनादत्र नर- स्यापस्माररोगपीडा ।	"	१४६६	प्रयागे जातस्य द्विजवरस्य विदुषो घनपुत्रसमायुक्तस्य क्षयरोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	४७६
१४५३	पूर्वं आतृघातिन्या नार्या अत्र मूककथनम् ।	"	१४६७	यमुनाया जातस्य कस्यचिद्विप्रस्या- धमस्य पचाशदब्दान्तं जातपुत्र- विनाशनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१४५४	देवनाद्रव्यापहरणतोऽत्र नरस्याग्नि- प्रपीडनम् ।	"	१४६८	सर्वपापविशोध्यनकरविधिभिरूपणम् ।	४७७
१४५५	पूर्वभावे सर्वश्रेष्ठहरणादिह नरस्य क्षयरोगतः पीडा तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१४६९	दानधर्मकृतं सर्वसपत्तमन्वितस्य वैष्णवमते स्थितस्य जातसत्तति- दुःखनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१४५६	ब्रह्मवादादताया नार्याः पत्निदोषा- न्मानुषवमाश्रित्य महेश्वरपदप्राप्ति- कथनम् ।	४७४	१४७०	पूर्वजन्मनि पुत्र्यताडनाज्ञार्या इह शूलतः पीडा तदुपायकथनञ्च ।	४७८
१४५७	अज्ञानात्पूर्वभावे आतृत्वधनोऽत्र मूकत्व तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४७१	अज्ञानात्पूर्वभावे सुतवाताद्वा मित्र- घातादत्र वायुरोगस्तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"
१४५८	भूर्ततया जनवचनादत्र नार्या अप- स्माररोगतत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"	१४७२	पुरा गोत्रघातकारिण्या नार्या अत्र क्षतारोगस्तदुपायञ्च ।	"
१४५९	कस्यचिद्विप्रस्य धर्मिष्ठस्य चित्तवतो वायुपीडितोऽस्य भार्यायाः पति- प्रतिनिधया मृतवन्ता तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१४७३	पूर्वं छेदहरणादत्र नरस्य राजयक्ष्म- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१४६०	पुरा भवे छेदहरणादत्र नार्याः धृष- रोगादत्र व मृत्तिलविधेः ।	४७५	१४७४	जारमाश्रित्य विषदानेन पति- घातिन्या नार्या अत्र बाल्ये पेषव्य तदुपायञ्च ।	"
१४६१	पीडेन शोचवचनादिह नरस्यानु- धनासंगतत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४७५	पुरा देवागारस्य दाहादत्र नरस्य रक्ती- तिताररोगतः पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"
१४६२	पूर्वं शरीररोगादत्र नार्याः शरीर- घाती ब्रह्मण्यव्यापुत्रस्य तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१४७६	प्रयागनिकटे जातस्य द्विजन्मनः शटस्यपस्मारलो मृतपुत्रस्यस्य कष्ट- प्राप्तिनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	४७९
			१४७७	पूर्वं गर्भगतननोऽत्र नार्या गर्भवतन तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"
			१४७८	पुरा देवागारादिन्या नार्या इह अति- गालः पीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१४७९	प्राग्भवे ब्रह्महन्तुरिह नरस्य नरकव- दारुणपीडा ।	४७९	१४९४	सस्वतीतीरे जातस्य बन्दिनः सुखै- श्वर्यसमाकुलस्य पुत्रसौख्यराहित्य- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४८३
१४८०	पुरा पत्युमित्रहंज्या नार्या वायुरो- गतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४८०	१४९५	नर्मदापश्चिमदेशे जातस्य शूद्रस्य आतृहानस्यास्पविचस्य पुत्रसौख्य- राहित्यनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४८४
१४८१	पुरा भङ्गानाद् या नारी गोत्रहन्त्री तस्या अत्र छतारोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१४९६	यमुनायां जातस्य शूद्रस्य सुकर्मणो- ऽमितदस्यापुत्रत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	४८५
१४८२	कस्यचिद्विजस्य किंचिद्विद्वित्तमन्वित- स्य सद्गृहस्य भार्यायाः सदाचारवत्याः काकबन्ध्यात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१४९७	शतद्रुनिकटे जातस्य शूद्रस्य पुत्र- पौत्रसमन्वितस्य कटेरुर्ध्वं रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१४८३	पुरा देवागारे शक्रमूत्रस्रष्टुरत्र नराधमस्य गुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४८१	१४९८	तुलाधृतादिहरणादिह कुष्ठरोगस्त- दुपशमश्च ।	"
१४८४	पूर्वं नारीवातादत्र जन्मनि नरस्य बलवर्जितस्य कार्श्यरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१४९९	पूर्वमेवे कन्यावातादत्र नरस्य मृत- पुत्रत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४८६
१४८५	पुरा बालघातिन्या अत्र बालमरणं तदुपायश्च ।	"	१५००	यवत्याः पूर्वपापनिवृत्तये क्षेत्रराज- सेवनम् ।	"
१४८६	अज्ञानात्पूर्वं ब्रह्मब्रह्मस्येह मवे कुष्ठ- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१५०१	कुष्ठनिवारणाय सामान्यतः प्राय- श्चित्तकथनम् ।	"
१४८७	पुरा देवद्रव्यहरणादिह नरस्य वायु- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४८२	१५०२	धात्रकुलोत्पन्नायाः सर्वसुखसंपन्नाया वार्धके तत्पुत्रद्रुःखनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
१४८८	देवागारे मलमूत्रविसर्जनादिह नार्या गुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१५०३	कस्यचिद्विजहूलमवस्य सदाशिवा- चरणरतस्य पतिसेवापरयाः पत्न्या मृतपुत्रत्वनिदानं तदुपशमश्च ।	४८७
१४८९	विपाशानिकटे जातस्य वैद्यस्य ह्यपुत्रघनसंयुतस्य वार्धके कंडु- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१५०४	पुरा राजघातिनोऽत्र मवे तस्मि- न्नेव वयसि राजयक्ष्मरोगतः प्राण- नाशः ।	४८८
१४९०	देवागारे जले गोष्ठे वा मलमूत्र- त्यागादत्र नार्या गुदरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१५०५	परमर्हन्ननादिह जलन्बराह्यरोग- स्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१४९१	कामात्पापविमोहितस्य नारीजाता- दिह कार्श्यरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१५०६	शतद्रुनिकटे जातस्य दिजस्य यौवने रिष्टप्रातिस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१४९२	कन्यावधादत्र नरस्य कन्याप्रजत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४८३	१५०७	पतिव्रतायाः सद्गृहकथनम् ।	"
१४९३	पूर्वं देवद्रव्यापहरणादिह नार्या वायु- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१५०८	पूर्वं घनाढ्यगृहे स्थित्वा चौरेण रसमक्षणे कृतेऽत्र वातरोगतः पीडा तदुपशमश्च ।	४८९

अ०	विषया	पृ० ।	अ०	विषया	पृ०
१९३९	पूर्व त्रिविधसुरापानादत्र नरस्य मूत्रा- वरो रोगस्तत्प्राप्यश्चित्करुचनञ्च ।	"	१९५४	पूर्व मातृप्रहरणादत्र नार्था औटुव- रास्यरोगस्तत्प्राप्यश्चित्करुचनञ्च ।	५००
१९४०	पुरा वैश्वजातादत्र नार्था रक्तार्तुदतो मृद्युप्राप्तिकरुचनम् ।	४९७	१९५५	गर्भसत्रमृद्वस्त्रेवाविनिना गर्भधारणा दत्र गर्भधारणाभावस्तत्प्राप्यश्चित्च ।	"
१९४१	देशे सारस्वते जाताया घ्राह- जाया क्षयरोगनिदानं तत्प्राप्य- श्चित्करुचनञ्च ।	"	१९५६	मृगयाया गजराजवजादत्र नरस्य गजवर्मत्व तत्प्राप्यश्चित्करुचनञ्च ।	"
१९४२	यौवनावस्थाया नरस्योन्मादरोग- निदानं तत्प्राप्यश्चित्च ।	"	१९५७	पूर्व परिद्वान्नहरणादत्र शूलरोगतो नरस्य पीडा तत्प्राप्यश्चित्करुचनञ्च ।	"
१९४३	पूर्व परस्वर्गापहरणादत्र नार्था कुन- खात्व तत्प्राप्यश्चित्करुचनञ्च ।	"	१९५८	कम्यचिचारणस्य बहुद्रव्यसमन्वि- तस्य नेत्ररोगान्वितस्य जातसतति- मरणदुःखनिदानं तत्प्राप्यश्चित्- करुचनञ्च ।	५०१
१९४४	पूर्वमये वैश्यहत्या नार्था अत्र रक्ता- र्तुदरोगस्तत्प्राप्यश्चित्करुचनञ्च ।	"	१९५९	पूर्व रीत्यपहरणादिह नरस्य विगला- शित्व तत्प्राप्यश्चित्च ।	"
१९४५	पूर्व रौप्यहरणादत्र नरस्य चित्र- कुष्ठस्तत्प्राप्यश्चित्करुचनञ्च ।	"	१९६०	पुरा खरवातादत्र नरस्य खररोमत्व तत्प्राप्यश्चित्करुचनञ्च ।	"
१९४६	सिन्धो पश्चिमभागे जातस्य म्हेच्छस्य सर्वमोमैश्वर्ययुतस्य पञ्चाशदब्दे रिष्टप्राप्तिनिदानं तत्परिहारोपायश्च ।	"	१९६१	स्वर्गमृद्वर्ष्य कुक्कुटाडमक्षुण्णतोऽत्र सकरजा युष्पन्नाया नार्था गर्भधार- णामावस्तत्प्राप्यश्चित्च ।	५०२
१९४७	पूर्व स्वैच्छया परपुरुषेण सह रम- माणाया अनोन्मादरोगान्तत्प्राप्य- श्चित्करुचनञ्च ।	४९८	१९६२	स्वर्णकारकुले जातस्य महाभिमा- निनोरा उतुलप्रियस्य सुश्रुत्युत- स्य पुरराहित्यनिदानं तत्प्राप्य- श्चित्च ।	"
१९४८	पूर्व त्रपुहरणादत्र नरस्य छेप्परोग- स्तत्प्राप्यश्चित्करुचनञ्च ।	"	१९६३	प्राग्भवे खरहननादत्र नार्था तस- रोमसमानरोमञ्च तत्प्राप्यश्चित्च ।	"
१९४९	पूर्व विदमानेऽपि पत्नीं जारतो गर्भ- धारणादत्र नार्था गर्भग्रहणामाव- स्तत्प्राप्यश्चित्च ।	"	१९६४	पुरा रीतिहरणादत्र नार्था पिङ्गा- श्लेष्मि तत्प्राप्यश्चित्च ।	"
१९५०	मृगया विना हस्त्रिजातादत्र नरस्य कुत्राप्यनिद्वकार्यस्य त्रिंशोऽब्दे शान्नावातान्मुक्ति ।	४९९	१९६५	परिद्वान्नहरणादिह नार्था शूल- रोगन पीडा तत्प्राप्यश्चित्च ।	५०३
१९५१	बन्धो करुणैः ब्राह्मणारमणादत्र नरस्य महोमादरोगत प्राणनाश ।	"	१९६६	कदारमण्डले जातस्य क्षत्रियस्य सर्व- कार्मविचक्षणस्य रोगप्रेशयुनमार्थस्य भूतपुत्र विनिदानं तत्प्राप्यश्चित्करुचनञ्च ।	"
१९५२	त्रपुहरणादत्र नार्था छेप्परोग- स्तत्प्राप्यश्चित्करुचनञ्च ।	"	१९६७	हिमालये जातस्य द्विजस्य मनोदुःख- समानात्मस्य वातशूलपीडितोदर- स्य वक्षच्छेदनिदानं तत्प्राप्यश्चित्- करुचनञ्च ।	"
१९५३	विप्रवश्यस्य धनान्वययुतस्य मेह- रोगवतो भार्याया सदाचारत्वया पुत्रेण विनिदानं तत्प्राप्यश्चित्च ।	"			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
	पंचाशे वर्षेऽरिष्टप्राप्तिनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	११६	१६११	पुरा मवे तैलहृत्पादात्र नरस्य कङ्क- रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	११९
१६९६	दधिहरणतोऽत्र नरस्य मेदोरोग- स्ताप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६१२	स्वदारपरित्यागदोषादत्र नरस्य षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"
१६९७	पूर्वमवे तरक्षुहननादिह नेत्रकात- रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६१३	स्वमक्ष्यार्थं मृगघातादिह नरस्य षण्ढत्वम् ।	"
१६९८	देवागारस्यघातुमान्यन्स्यापित- र्दीपपात्रहृत्पादात्र नार्थाश्वजुःपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६१४	पूर्वमवे परस्य गुडापहरणानार्था अत्र गुल्मोदरपीडा तदुपायश्च ।	"
१६९९	पूर्वं मधुहरणादिह नरस्य दुर्गन्धि- युतत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६१५	शुभाचारार्थं स्वस्त्रियं परित्यज्य पर- स्त्रीगमनतोऽत्र नरस्य स्त्रीवर्जितत्वं तदुपायश्च ।	"
१६००	तरक्षुघातानार्था अप्यत्र कात- राक्षीत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	११७	१६१६	नृपं विना मृगघातादत्र नरस्य तद्घात- काले षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१२०
१६०१	गजक्रियान्वितस्वात्र नरस्य षण्ढत्वकथनम् ।	"	१६१७	परतैलापहरणादिह नार्थाः कङ्क- रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१६०२	क्षेत्रकुलजस्य नानासौख्यरतस्य शुभाचारायाभार्याया एकपुत्रप्रसवो- त्तरं पुष्पनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१६१८	राजपत्न्या गमनतोऽत्र नरस्य षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१६०३	प्राग्मवे मासिकहरणादत्र नार्था दुर्गा- न्वाढ्यत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	११८	१६१९	गर्भवत्यश्विघातादिह नार्थाः स्वज्जत्वं तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	"
१६०४	पुरा अग्न्यागमनान्नरस्यात्र षण्ढत्व- कथनं तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"	१६२०	क्षेत्रकुलजस्य दानदाशिष्यपरस्य मेहादिपीडितस्य भार्यायाः सदाचार- वत्याः सत्या गर्भास्थिरत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१२१
१६०५	द्रव्यलोभेन सपत्नीसुतघातादिह नार्था बाल्य एव कुष्ठरोगतः पीडा ।	"	१६२१	पूर्वमवे तुरंगघातादिह वक्रकृच्छ्र- स्तनिष्कृतिकथनञ्च ।	"
१६०६	पूर्वजन्मनि बराहघातादत्र नरस्य दन्तुररोगस्तदुपायकथनञ्च ।	"	१६२२	शृगालघातादिह नरस्य षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१२२
१६०७	गुडहरणादत्र गुल्मरोगस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	"	१६२३	गंगातीरे जातस्य शूद्रस्य कुम्भनि- वसुर्दीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	-
१६०८	यमुनातीरजातायाः शूद्राया बाल्ये कुष्ठरोगप्राप्तितत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१६२४	यमुनातीरजातस्य शूद्रस्य बाल्ये गौधमस्य शूद्रस्य शूद्रस्य निदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	-
१६०९	सिंधुमंडलजातस्य पवनस्य मुखे- श्वयंघनान्वितस्य षण्ढत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१६२५	गंगातीरे जातस्य शूद्रस्य बाल्ये शूद्रस्य निदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	-
१६१०	बराहघानिन्या नार्था अत्र दन्तुरत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	११९			

अ०	विषया.	पृ० ।	अ०	विषया	पृ०
१६२६	पुरा बलात्कारेण कन्यादूषणादिह नरस्य षण्डत्व तत्प्रायश्चित्ताभावश्च । १२४		१६४०	मोहान्पूर्वमभेऽजनातेनात्र नार्या अथ- थिकान्त्व तत्प्रायश्चित्तकथन च । १२०	
१६२७	परलुण्ठनतत्परस्य मार्गहनुत्तर पाद- रोगस्तन्निष्कृतिकथनश्च । ”		१६४१	क्षत्रकुलभवस्य गुण्भवतोदरामयस्य धनधान्यसुगोपेतस्य पुत्रसतति- राहित्यनिदान तत्प्रायश्चित्तम् । ”	
१६२८	अज्ञानादजघातेनात्र पुरुषस्याङ्गा थित्य तत्प्रायश्चित्तम् । ”		१६४२	माधुरमडले जाताया क्षत्रियपत्न्या जातसततिनाशनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथनश्च । १२१	
१६२९	गगाया पूर्वभागे जातस्य क्षत्रियस्य चपलस्य रोगयुक्तत्वनिदान तदुपाय- कथनश्च । ”		१६४३	पूर्वमभे शुनोक्वादिह चक्रपादरोग- स्तत्प्रायश्चित्तम् । ”	
१६३०	हिमालये गगापूर्वभागे जातस्य वणि- कमुत्तस्य जातपुत्रविनाशनिदान तदुपायकथनश्च । १२५		१६४४	पुरा शूद्रघातादत्र नरस्य दन्तपात- नजरोगत पीडा तत्प्रायश्चित्तम् । ”	
१६३१	हिमालये गगापूर्वभागे जातस्य द्विजस्य धनयशोवतो बहुस्त्रीकस्य पुत्रविनाशनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनश्च । ”		१६४५	पूर्वं शूनो घाताचार्या अत्र चक्र- पादरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तम् । ”	
१६३२	पर्वतभागे जातस्य पादजस्य मन्त्र- पारगस्य राजमानवतो मृतपुत्रत्व- निदान तत्प्रायश्चित्तकथनश्च । १२६		१६४६	शूद्रघातकरणादत्र नार्या दन्तपात- नजरोगस्तत्प्रायश्चित्तम् । ”	
१६३३	क्षेत्रवशभवस्य निष्कलव्यवहारवतो भार्याया गर्भवत्या मृतप्रजाया प्रसूति- क्षरणाभावनिदान तत्प्रायश्चित्तम् । १२७		१६४७	गोदावरीसमीपदेशे जातस्य शूद्रस्य जातपुत्रविनाशनिदान तत्प्रायश्चि- त्तम् । १२१	
१६३४	कस्याश्चित्शूद्रभार्याया नानाविभव- वत्या गर्भधारणाभावनिदान तत्प्रा- यश्चित्तवर्णनश्च । १२८		१६४८	पुरा बभ्रुहनुनादिह नरस्य बभ्रुमडल- रोगात्तत्त्व तत्प्रायश्चित्तकथनश्च । ”	
१६३५	विप्राशानिकटे जातस्य ब्राह्मणस्य मानभोगसुखीश्वरवतो जातपुत्र- विनाशनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनश्च । ”		१६४९	कस्याश्चित्पादजाया जातसतति- हीनाया अत्र कुष्ठरोगस्तत्प्रीतीकारश्च । ”	
१६३६	शूर्वमज्ञानादजघातेनात्र नरस्याधि- फान्त्व तत्प्रायश्चित्तकथनश्च । १२९		१६५०	पूर्वं शशवातादत्र नरस्य कुब्जकर्णत्व तत्प्रायश्चित्तकथन च । ”	
१६३७	पूर्वं लोहहृणादत्र वर्षराष्ट्ररोगत पीडा तत् प्रायश्चित्तकथनश्च । ”		१६५१	पूर्वं स्वप्न-या पण्यशालास्थापनेन पण्यस्त्रीकर्मतो जीविकाकर्तुरत्र षण्ड- त्वम् । १२३	
१६३८	पुरा नकुलकुलनाशादत्र रावैश्वजन- मरणदुग्मनुभूय दुखेन मरण- कथनम् । ”		१६५२	नकुलवातादिह नार्या बभ्रुमडल- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनश्च । ”	
१६३९	लोहहृणादि नार्या अथि र्वर्षाग- धनिस्यग तदुपसमोपायकथनश्च । ”		१६५३	क्षत्रकुलभवस्य नानावृत्त्यातिलाम- वतो भार्याया सततिहीनत्वनिदान तत्प्रायश्चित्तकथन च । ”	
			१६५४	पूर्वजन्मनि दिवाधवातादत्र पुरुषस्य पाण्डुरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथन च । १२४	

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१६५५	उद्धकवातानार्या अप्यत्र पांडुरोगतः पीडा तदुपायकथनञ्च ।	५३४	१६७०	सारिकाहंभ्या नार्या इह भवे स्वलित- वाक्त्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	५३९
१६५६	ऋतुप्राप्तमपि ज्येष्ठत्रिंशत् परित्यज्य कनिष्ठामानतोऽत्र नरस्य स्त्रीवशित्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६७१	पूर्वं बकवातादत्र नरस्य लंबकंठत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६५७	कामतो ब्रह्मवातादत्र नरस्य क्षय- रोगतः प्राणनाशास्तत्प्रापश्चित्ता- भावश्च ।	"	१६७२	पुरा बकवातादिह नार्या अपि लंब- कंठत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६५८	अकामतो द्विजवाते क्षयरोगस्त- दुपशमाय प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६७३	कस्यचिद्विप्रकुलभवस्य वित्तवतो मार्यायाः सदाचारव्याः संतोषप्रिय- कारिण्या मृतवत्सात्वनिदानं तत्प्राप- श्चित्तवर्णनञ्च ।	"
१६५९	कस्यचिद्विप्रस्य सदावाक्कुलधर्म- ज्ञस्य वातपित्तसंयुतस्य मार्यायाः सदाचारव्या ऋतुहीनत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	५३५	१६७४	काकवातादत्र कूर्चहीनत्वं तत्प्राप- श्चित्तञ्च ।	५४०
१६६०	कस्यचित्क्षत्रियकुलभवस्य क्षयरोग- वतो मृतपुत्रत्वनिदानम् ।	५३६	१६७५	पुरा काकवथकरणादत्र नार्याः कूर्च- युक्तत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	५४१
१६६१	कस्यचित्क्षत्रियाधमस्यायोव्याप्रदेशे जातस्य युवभावे क्षयरोगनिदानं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	५३७	१६७६	पुरा अमक्ष्यभक्षणतोऽत्र नरस्य कृमि- लोदरत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६६२	ब्रह्महत्याकरणादत्र नार्याः क्षयरोग- प्राप्तिकथनम् ।	"	१६७७	नार्या अप्यमक्ष्यभक्षणतोऽत्र कृमि- लोदरत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६६३	पूर्वं स्वसृजातादत्र नरस्य बधिरता- प्राप्तिस्तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"	१६७८	दुष्टस्पृष्टान्मक्षणतोऽत्र नरस्य कृशो- दरत्वरोगस्तदुपायकथनञ्च ।	"
१६६४	प्राग्भवे अज्ञानतो ब्रह्मवातानार्याः क्षयरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६७९	द्विजमार्यायाः पूर्वं दुष्टस्पृष्टान्मक्ष- णतोऽत्र कृशोदरत्वं तदुपायश्च ।	"
१६६५	पूर्वं ज्ञातृवातादत्र नरस्य धृक्त्वकथनम् "	"	१६८०	ज्येष्ठां मार्यां ऋतुमतीं परित्यज्य कनिष्ठासंगमतोऽत्र नरस्य मृत- पुत्रत्वं तत्परिहारोपायश्च ।	"
१६६६	पूर्वं कुक्कुटवातादत्र नार्या नासा- वक्तृत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	५३८	१६८१	विप्रकुलजायाः कस्याश्चिन्नार्याः क्षयान्वितायाः पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	५४२
१६६७	गंगाप्रान्तरदेशे जातस्य शूद्रस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१६८२	उच्छिष्टान्मक्षणदिह नरस्य राश्वं- धत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६६८	विराटदेशे जातायाः क्षत्रियपत्न्याः पविसेवापत्त्या बाल्ये क्षयरोगप्राप्ति- निदानं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"	१६८३	श्लोच्छिष्टमक्षणतोऽत्र नार्यां नक्त- धता तत्प्रापश्चित्तवर्णनं च ।	"
१६६९	पुरा सारिकाहननादत्र नरस्य स्वलित- वाक्त्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	५३९	१६८४	पूर्वं विद्यालोच्छिष्टान्मक्षणतोऽत्र पुद्गस्य नक्तधता तदुपायकथनञ्च ।	"
			१६८५	विद्यालोच्छिष्टान्मक्षणतोऽत्र नार्या अपि नक्तधता तदुपायकथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१६८६	पुरामधे चाण्डालीगमनतोऽत्राजग- खन्मुहत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१४३	१७०१	आतृघातादत्र नार्था मूकत्वं तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	१४६
१६८७	पूर्वं चाण्डालसगानार्था अप्यत्राजग- खन्मुहत्वं तदुपशमोपायकथनञ्च ।	"	१७०२	पूर्वं देवद्रव्यापहरणादत्र नरस्य विंशतिवर्षानंतरं नेत्रमंगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
१६८८	पराजविघ्नकरणादिह नरस्याजीर्ण- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७०३	पुरा द्विजघातादत्र नरस्य क्षयरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१४७
१६८९	पुरामधे पराजविघ्नकरणात्प्राया अथ- जीर्णरोगोऽत्र तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१७०४	शक्रवादरताया नार्था अत्र किंचि- दोषवशात्स्त्रीत्वमाप्येतः शिवलोक- गमनम् ।	"
१६९०	कस्यचिद्विप्रकुलभवस्य सत्यनिय- सदाचास्य भार्याया मृतवत्सात्व- निदानं तदुपायश्च ।	"	१७०५	अज्ञानाद् आतृघातिनोऽत्र नरस्य मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६९१	पुरा विप्राय विषदानादत्र नरस्य छर्दिरोगतः पीडा तेनैवास्य देह- नाशश्च ।	१४४	१७०६	धूर्ततया परवचनकर्त्र्या नार्था दोष- निवृत्तये प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१६९२	विप्राय विषदानादत्र नार्था अपि छर्दिरोगतो नाशकथनम् ।	१४५	१७०७	कस्यचिद् द्विजस्य धर्मिष्ठस्य प्रीति- पराया भार्यायाः प्रदरार्ताया मृत- वत्सात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- विवरणञ्च ।	"
१६९३	ब्राह्मणेतराय विषदानादिह नरस्य छर्दिरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१७०८	धौत्येन लोकवचनादत्रापस्मारो- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१४८
१६९४	पूर्वं आतृघातादिह नरस्य मूकत्व- कथनम् ।	"	१७०९	पूर्वं स्वर्णापहरणतोऽत्र नार्थाः स्वर्ग- कार्याः पुत्रहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१६९५	पुराम्भिलाषाद्ब्राह्मण्या यवनगमनादत्र यत्रनीवेऽपि पुत्रहीनत्वं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१७१०	अज्ञहरणतोऽत्र नरस्य विशेषतो जठरे अजीर्णता तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१६९६	भ्रूजन्मनि देवद्रव्यापहरणादत्र नरस्य वात्य एव पातुरोगमात्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१७११	मोहतो आतृवधकारिण्या नार्था अत्र मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६९७	पूर्वं दिजेतराय विषदानात्प्राया अत्र छर्दिरोगमन् प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७१२	पुरा भवे बालघातादत्र नरस्य मृत- पुत्रवकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६९८	गंगादूर्वभागे जातस्य क्षत्रियस्य बहु- द्वयपराक्रमस्य बहुकन्यस्यापुत्रव- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१४६	१७१३	पूर्वं नानाविधपातवधकारिण्या अपि नार्थास्त्रीर्याजसेवनाद् यवनीत्वेऽपि धनपुत्रैर्धर्मसुखलुक्त्वकथनम् ।	१४९
१६९९	पूर्वं व्यभिचारपराया अथानि व्यभि- चारहतिभ्यांप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७१४	स्नेहहरणतोऽत्र नरस्य क्षयरोग- प्रातिभ्यांप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१७००	पुत्रधर्मतया दिग्बन्धनादत्र नरस्या- ऽन्यभारोगतः प्राणनाशः ।	"	१७१५	पुरुषेतरसमीने जातस्य क्षत्रियस्य धान्यधनमंग्रहणतः शुभ्रीशृत्यावैर्धर्मवतो	

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
	जानपुत्रविनाशकविनिदान त प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	१४९	१७२९	पूर्वदेवद्रव्यापहरणादत्र नरस्य वायु- पीडा त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१५३
१७१६	पूर्वमदितपातकविनाशनोपानवर्ण- नम् ।	१५०	१७३०	देवागारे मूत्रपुरीषोन्मार्गकरणान्नाया अत्र मधे गुदरुक्पीडा त प्राय- श्चित्तञ्च ।	"
१७१७	पूर्वमधे जेहहरणादत्र नरस्य रात्र- यस्मिणीडा त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७३१	विपासानिकटे जातस्य क्षत्रियावरस्य छीपुत्रजननुतस्य बार्भक पाण्डुरोग- स्तदुपायश्च ।	"
१७१८	पुरा जारमाशित्य पतिहत्या नार्था अत्र बाल्य एव विधवात्र त प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१७३२	देवागारे मूत्रपुरीषोन्मार्गता नार्था अत्र गुदरोगस्तप्रायश्चित्तकथन च ।	१५४
१७१९	देवालयविदारकस्यात्र नरस्य रक्त- निमारोगत पीडा त प्रायश्चित्त कथनञ्च ।	"	१७३३	पुरा स्त्रीयानादत्र नरस्य जमत कामरोगस्तप्रायश्चित्तकथन च ।	"
१७२०	प्रयागनिकटे जातस्य द्विजस्य धन- धान्ययुतस्यापस्मारोगतो वृषपुत्र- द्वयस्यापुत्रत्वनिदान त प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	१५१	१७३४	कन्यानाशादिह जन्मनिनरस्य कन्या- सततिवृद्धिस्तप्रायश्चित्तकथन च ।	"
१७२१	पुरा गर्भपातनकारिण्या नार्था अत्र गर्भपातनदु ग्न त प्रायश्चित्त कथनञ्च ।	"	१७३५	गयायमुनरोर्म्ये जातस्य द्विजहन्तु क्षत्रिनस्य कूरकर्मण कुष्ठरोग- स्तप्रायश्चित्तकथन च ।	१
१७२२	देवागारदाहादत्र नार्था अतितार- रोगत पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"	१७३६	अभिपङ्कलनाम वृषपल्या कुष्ठ- व्याभियुताया बार्भक सुखराहित्य- निदान तदुपायकथनञ्च ।	१५५
१७२३	ब्रह्महन्तुनिर्भक्त्वमुपगुन्य नरदहे कुष्ठरोगत पीडाकथनम् ।	"	१७३७	कम्यचिद्विप्रकुलनस्य सदाचारस्य भार्याया अस्मवातगदार्ताया मृत- पुत्रत्वनिदान तदुपायश्च ।	"
१७२४	पत्युर्मित्रजातादत्र नार्था वायुरोगान- पीडा तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१५२	१७३८	पुरा मध राजधानादत्र नरस्य रात्र- यस्मरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१५६
१७२५	अज्ञानतो गोत्रपानादिह नार्था द्वारोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७३९	ज्ञानवानितस्य परगर्महननादिह नरस्य जलोदररोगस्तप्रायश्चित्तञ्च ।	"
१७२६	द्विजकुलमवस्य काठपित्तगो धर्म- वृक्षस्य शुभाचाराना भार्याया काकत्रन्यान्विनिदान त प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१७४०	शनद्वुनिकटे जातस्य द्विजस्य कुष्ठ- क्षयान्वितत्वनिदान तप्रायश्चित्त- कथन च ।	१५७
१७२७	देवागारे शूद्र मूत्रकरणादत्र नरस्य गुदरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१५३	१७४१	क्षेत्रकुलभवाया पतिनताया अग्निमृत्तकथनम् ।	"
१७२८	पूर्वमये नाशोयानादिह बलविवाचि- तस्य नरस्य कृशात्वरोगस्तप्राय- श्चित्तविवरणञ्च ।	"	१७४२	शूद्रगृहाभित्तस्य तद्व्रमेपनतोऽत्र नरस्य वातरोगत पीडा त प्राय- श्चित्तकथन च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१७४३	गर्भव्याः पूर्वं चौर्यतः कृत्तमक्षणा- दत्र सदाचारवन्त्या अपि पुत्रादित्य तदुपायश्च ।	११७	१७५९	पुरा मवे अमक्षयमक्षणतोऽत्र नरस्य गडमालाक्षुरोगस्तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	१६१
१७४४	विषयानिकटे जातस्य सूक्ष्मस्य देव- तातिथिदूजकस्य पुत्रसत्तित्वजित्व- निदानं तत्प्रापश्चित्तवर्णनञ्च ।	"	१७६०	पुरा कुलहृत्त्या नार्था अत्र धन- पुत्रादिहीनत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	१६२
१७४५	पराशरणादत्र नार्था अजीर्णरोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथन च ।	११८	१७६१	अमक्षयमक्षणोत्तरं विना प्रापश्चित्त मृतत्वा अत्र पुत्रवैदमालारोग- स्तत्प्रापश्चित्त च ।	"
१७४६	देवामारुह्यतदेवतासुसिंभास्तर्वत्रा- ऽमृतिष्ठा तत्प्रापश्चित्तकथन च ।	"	१७६२	गौडदेशे जातस्य द्विजस्य घनधान्य- युतस्य क्षयरोगाकुलस्य पुत्रसत्ति- वर्जित्वनिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथन च ।	"
१७४७	माहासूरं राजासतोऽत्र नरस्य राज- मक्षरोगलक्ष्यापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७६३	विनाऽपराध परपक्षकरणतोऽत्र नार्थाः पक्षाघातरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"
१७४८	परमर्मानिन्या नार्था अत्र मवे जनेदररोगस्तत्प्रापश्चित्त च ।	११९	१७६४	पुरा त्रिष्वसुरापानादिप्रस्य मूत्र- कुक्षुरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	१६३
१७४९	परमभयतादत्र जनेदराय यरोगतो नार्थाः पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"	१७६५	वेदुष्टदागतस्य मधुरासं जातस्य गूमाक्षत्रियसहापोत्तरं भगवतो वैकुंठे पुनः प्रणामम् ।	"
१७५०	वादिनो वाग्भिरौवकरणदिह नरस्य मूत्र-च तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७६६	स्वर्णापहणदिह नरस्य पुनखित्वं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"
१७५१	सुं मय नीगमेनासादत्र नार्थाः सुन- वर्जित्वञ्च तत्प्रापश्चित्तकथन च ।	"	१७६७	पूर्वमने राजासतभरणानार्था इह तस्मिन्वपसि राज्यधमान्वित्व तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१७५२	परमिदाकरणाऽत्र वद्रीगनिवारणाय प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	१७६८	विनाऽपराध वैदमालादत्र रक्तार्जुद- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१७५३	पूर्वजन्मनि राजनासकारेण्य नार्था अत्र तत्तमम एव क्षयरोगप्राप्ति- कथनम् ।	"	१७६९	सर्वभूतोपकाराय मेरोः समतातावाः शक्तोभूमिमुपडुष्टेऽस्तुतकाराणि कृत्वा पुनरपि तत्रैव गमनम् ।	"
१७५४	अर्जुनीनिरीशोऽत्र नार्था मूत्र- च तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७७०	मोहादेवदनेनेनात्र नरस्य रक्तार्जुद- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	१६४
१७५५	वदिरे परम्यानिदेवमूर्तिभगवतपा- त्रासो अयत्रामृतिष्ठा तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	१६०	१७७१	नादप्याः सुपानादिह मूत्ररूप- रोगान्तप्रापश्चित्तकथन च ।	"
१७५६	मगुमीमदत्रजागम्य द्विजस्य नमान- हृत्प्रापश्चित्त निदानं तत्प्रापश्चित्त- कथन च ।	"	१७७२	पराशरिद्विजस्यमूत्ररूपकृषिकामिजस्य- मंशुनस्य भर्तारोः सुपानवाप- रयोऽप्यादुदमनिदानं तत्प्राप- श्चित्तकथन च ।	"
१७५७	कामादिभरुशिय द्विजकुलनरस्य सावोप मूत्र-च अत्र तस्मिन्वपस- न्नात्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"			
१७५८	सुं मवे नरस्य अत्र नार्थाः वदिना- दिप्रापश्चित्तकथनञ्च ।	१६१			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
७७३	सुरापानाद्वाङ्मण्या अत्र प्रदररोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१६५	१७८९	गर्भवत्या कौसलप्रसवाजामासमक्षणादिह नार्था गर्भधारणामाविस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१६९
७७४	त्रिविधसुरापानाद्विप्रस्य भवेऽस्मिन् मूत्रानुरोमस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७९०	यमुनातटे जातस्य कन्यविचारणस्य बहुद्वयसमन्वितस्य नेत्ररोगान्वितस्य चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७७५	पूर्वं वैश्यवातकरण्णादत्र नार्था रक्तार्तुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तमात्रञ्च ।	"	१७९१	पूर्वं रीन्यपहारकस्य पिङ्गलाक्षित्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१७०
७७६	सारस्वतदेशभवाया क्षत्रियायाः क्षय-रोगोपत्तिस्तारुण्य एव तन्निष्कृतिश्च ।	"	१७९२	पुरा खरहननादत्र नरस्य खररोमत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७७७	पूर्वं स्वर्णापहरणादत्र नार्थाः कुन-खत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१६६	१७९३	गर्भपुष्टयर्थं कुकुटाडमक्षणादिह नार्था गर्भधारणामाविस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७७८	पूर्वं वैश्यहन्त्र्या पतिव्रताया अपि-रक्तार्तुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७९४	कस्यचित्स्वर्णकारकुलजस्य पूर्तस्य लोभरतस्य राजजनप्रियस्य नामा-खीसुलयुतस्य सन्ततिहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
७७९	रीन्यहरणादिह नरस्य चित्रकुण्डल्य तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७९५	प्राग्भवे खरघातानार्था अप्यत्र खर-रोमत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१७१
७८०	सिन्धो पश्चिमभागे जातस्य श्लेष्म-च्छस्य बहुविधाविशारदस्य पृथिवी-पते पुत्रपौत्रयुतस्य पंचाशेऽब्दे-ऽरिष्टयोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१७९६	रीतिहरणादिह नार्था पिगाक्षीर्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८१	परपुरुषरमणानार्था अत्रो-मादरोग-स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१६७	१७९७	पूर्वं परसिञ्जानहरणानार्था अत्र शूल-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८२	पूर्वं त्रुहरणादिह नरस्य श्लेष्म-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७९८	पूर्वमेवे षट्पलातादत्र नरस्य विकृत-स्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८३	पत्न्यौ जीवमाने जाराद्गर्भधारणतो-ऽत्र नार्था गर्भधारण तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१७९९	पूर्वं गमपातनादत्र नार्था कन्यात्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८४	आखेट विना हस्तिवातादत्र नरस्य सर्वदा कार्यासिद्धिर्विशत्यब्दे मरणं च ।	"	१८००	प्राग्देशे जातस्य बाह्युधारस्य सुखैश्वर्यघनस्नानयुतस्य जातपुत्र-विनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८५	बलात्कारेण ब्राह्मणीगमनादिह नर-स्योन्मादरोगतः प्राणनाशकथनम् ।	"	१८०१	कात्यहरणादत्र नरस्य शीर्षरोग-स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१७२
७८६	पूर्वमेवे त्रुहरणादत्र नार्थाः श्लेष्म-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८०२	वायुहारिण्या नार्था अप्यत्र शीर्ष-रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७८७	विप्रकुलसमवस्य सुनतस्य धन-धान्यसमुत्तस्य मार्गयाः सदाचार-वत्या बहुकन्यकाया पुत्रराहित्य-निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१६८	१८०३	मोहाद्बुद्ध्यातिन्या नार्था अत्र विकृत-स्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८८	पुरा वाग्रहरणादत्र नार्था औदुम्बर-रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१६९			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
१८०४	पुरा परशूतहरणादिह नरस्य नेत्र- रोगस्त-प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	१७३	१८१९	देवालयस्थितघातुमयीपीपात्रापह- रणादिह नरस्य नाभौ वा चक्षुःपीडा तदुपायश्च ।	१७६
१८०५	स्त्रके पतिं परिणम्य परपुंगमना- न्नायां अत्र प्रहणीरोगस्त-प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१८२०	पुरा मधे मधुहरणादत्र नरस्य प्रति- गक्षित्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८०६	विप्रहूलमयस्य वातरोगवनो लोमिनः किञ्चिद्विद्युत्स्य मार्यायाः पतित्रताया मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८२१	तस्त्रुनाशादिह नार्याश्चक्षुषो रोगतः कक्षपक्षित्वं तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"
१८०७	कल्पाधिच्युदधा घनसूत्राश्वभोगादि- विनवमपुतायाः पुत्रसंततिहीनत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	१७४	१८२२	पञ्चनददेशे जातस्य अधमशूद्रस्य विदग्धस्य षण्डत्वं तत्प्रापश्चित्ता- मावक्षे ।	"
१८०८	पुरा दुग्धहरणादिह नरस्य बहु- मूत्रत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"	१८२३	क्षात्रकुलमत्रस्य शौर्षीदार्षयशोधन- वतः किञ्चिद्वातपीडावतो मार्यायाः शुभावावत्या एकं पुत्रं प्रसूय पुत्र्य- नाशस्य निद्रनं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च(१७७)	१७७
१८०९	दुग्धहरणात्रयीं अपि बहुमूत्रत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८२४	आगप्यागमनतोऽत्र नरस्य षण्डत्वं तन्निष्कृष्यमावक्षे ।	"
१८१०	मोहलम्बहिपीपातादत्र नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्त-प्रापश्चित्तकथनं च ।	"	१८२५	सपत्नीपुत्रस्य विषदानेन नाशादत्र नार्यां वास्ये कुष्ठरोगवत्याधुतविशे वर्षे मरणकथनम् ।	"
१८११	पुरा मधे शुभमसुक्निवृहनादिह नरस्य षण्डत्वकथनम् ।	"	१८२६	पूर्वमधे वराहपातादिह नरस्य दन्त- रत्नं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	१७८
१८१२	इवं फालाहरणोपदेशेयतादत्र नार्याः पुत्रविहीनत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	१७५	१८२७	प्राग्मधे शुद्धहरणादत्र नरस्य गुल्मो- दात्तं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८१३	दक्षिणरोगोऽत्र नरस्य नेदरीरोग- स्त-प्रापश्चित्तकथनं च ।	"	१८२८	यमुनातीरत्ववायाः शूद्रपा वास्ये कुष्ठरोगप्राप्तिनिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"
१८१४	पुरा महिर्गिनादिह नार्याः कृष्ण- गुल्मरोगस्त-प्रापश्चित्तकथनं च ।	"	१८२९	पुरा मधे वराहपातात्रार्यां अत्र दन्त- रत्नं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८१५	शुभनामावरेणादिह नरस्य युवमधे नागापठेऽत्र-प्रापश्चित्तामावक्षे ।	"	१८३०	तेलहरणादत्र नरस्य कंठरोगस्त-प्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८१६	मिथोः क्षिप्तनागो जातस्य भूनि- मुक्त मधेऽपाना दुष्टत्वमय मधे- रिपादुशस्यैव सुशुभस्यैवो धन- सुखस्य एवैवशायां वर्षे विहितनाम तदुपायश्च ।	"	१८३१	विनाऽपराधं मार्यापरिवागाश्रयस्य षण्डत्वं तत्प्रापश्चित्तामावक्षे ।	"
१८१७	दक्षिणरोगोऽत्र नेदरीरोग- स्त-प्रापश्चित्तकथनं च ।	१७६	१८३२	स्वभक्षार्थं शूद्रानादिह नरस्य मज्ज्यं तत्प्रापश्चित्तामावक्षे ।	१७९
१८१८	तदुपायानादत्र नरस्य नेत्रकाण्डव न-प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८३३	शुभेभ्यः शूद्राश्रयणादत्र नार्यां शुभो- दात्तं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१८३४	स्वस्त्रिय परित्यज्य परागनारतस्य नरस्यैह भवे स्त्रीविवर्जितत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१७९	१८४९	क्षत्रवशभवस्य गुल्मानुदरवावावतो निष्कलोद्यमस्य भार्याद्वययुतस्य मृतवस्तत्विदानं तत्प्रायश्चित्त च ।	१८३
१८३५	नृप विना मृगघातादिह नरस्य मृगघातकाले खजत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८५०	पूर्वजन्मनि खरघातादिह नरस्य खररोमत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८५
१८३६	पूर्वभवे परतैलापहरणादत्र नार्याः कङ्कुरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८५१	गर्भपुष्ट्यर्थं कुक्कुटांडभक्षणान्नत्र नार्या गर्भधारणानावस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८३७	राजपत्न्या गर्भधारणतोऽत्र नरस्य सर्वधर्मबहिष्कृतस्य षण्ढत्वकथनम् ।	१८०	१८५२	स्वर्णकारकुलजस्य धूर्तस्य राजसमाननीयस्य नानाचौर्यक्रियायुतस्य पुत्रवर्जितत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८३८	स्वगर्भपोषणार्थं मृगघातादत्र नार्याः खंजाया गर्भपातनदुःखप्राप्तिस्तदुपायश्च ।	"	१८५३	पुरा खरघातानार्याः खररोमत्वं तदुपायश्च ।	"
१८३९	क्षत्रकुलभवस्य कस्यचिन्मोहादिपीडितस्य भार्याया गर्भास्थिरत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८५४	पूर्वभवे रीत्यपहरणतोऽत्र नार्याः पिङ्गाक्षीत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८६
१८४०	पूर्वभवे तुरंगघातिनो नरस्यात्र वक्रकण्ठत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८१	१८५५	प्राग्भवे परसिद्धानहरणान्नार्या इह शूलरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८४१	प्राग्जनुषि शृगालघातादत्र नरस्य पादहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८५६	सधूघातादिह नरस्य विकृतस्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८४२	गंगातीरे जातस्य शूद्रस्य नानाविभवसंपन्नस्य युवभावे चक्षुर्हीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८५७	पूर्वं गर्भपातनपरया अत्र नार्या वन्ध्यात्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१८४३	पूर्वभवे शृगालघातादनुज्ञानाद्वाऽत्र नरस्य नार्या वा खजत्व तदुपायकथनञ्च ।	१८२	१८५८	पुरा कांस्यहरणात्पुरुषस्य शीर्षरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८४४	पूर्वमश्वघातादत्र नार्या वक्रकण्ठत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८५९	पंचनददेशभवस्य बाहुजावरस्य कुलेष्टस्य सुविश्वर्यधनस्थानवतो जनप्रियस्य जातपुत्रविनाशकावनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८४५	यमुनातीरे जातस्य बाह्वजस्य धनसौन्दर्यसमन्वितस्य स्त्रीयुतस्यानपत्यत्वनिदानं तदुपायश्च ।	"	१८६०	कांस्यहरणादत्र नरस्य शीर्षरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१८७
१८४६	बलात्कारतो बालिकासंमोगादत्र नरस्य षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८३	१८६१	कन्ध्यात्वनिवृत्तये प्रायश्चित्तविधिवर्णनम् ।	"
१८४७	पुरा परलुण्ठनतत्परस्य मार्गहन्तुः पादरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८६२	सती स्वभार्या परित्यज्य प्रमादतोऽन्यस्त्रीगमनान्नरस्यात्र महणीरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८४८	पर्वतभागे जातस्य क्षत्रियस्य राजसम्मानिनो बुद्धिमत्तः पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८६३	पूर्वं कांस्यहरणान्नार्या इह शीर्षरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१८६४	मोहापूर्वमुपवाताभार्या अत्र विकृत- स्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८८	१८७८	स्वमक्ष्याय मृगघातादिह नरस्य खड्गत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९१
१८६५	पूर्व परश्रुतापहरणतोऽत्र नरस्य नेत्र- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८७९	मोहात्पूर्वभवे गुडापहरणतोऽत्र नार्या गुल्मोदरविपत्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८६६	स्वपतिपरित्वागपूर्वकपरपुरुषसग- मान्नाम्ना अत्र ग्रहणरोगस्तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८८०	कन्ध्यायाः स्वदोषनिवृत्तिपूर्वकमुन्मु- ष्टानविधिकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८६७	द्विजकुलभवस्य किञ्चिद्विचवतो वातरोगपीडितस्य पतिमक्तिपरया भार्यायाः पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१८८१	देवद्रव्यापहरणतोऽत्र नरस्य चक्षुः- पीडां तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९३
१८६८	ब्रह्मस्त्रमक्षणादिह नरस्य संतति- नाशकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८९	१८८२	वृषभमुष्कनिकुष्टनादत्र नरस्य षण्डत्वं तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"
१८६९	प्राग्भवे माक्षिकहरणादत्र नार्या दुर्गन्धाडयत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८८३	पूर्व परश्रुतहरणादत्र नार्यानेत्ररोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७०	नार्या ब्रह्मलोमास्त्रसफनीसुदस्य विषप्रदानेन मारणादत्र बाल्ये कुष्ठ- रोगान्नितायाश्चतुर्विधे वर्षे अग्नि- दाहेन मरणं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१९०	१८८४	पुरा भवे महिषीघातादत्र नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७१	पूर्वभवे बराहघातादिह नरस्य दन्तु- रत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८८५	धनस्यस्यभोगार्थीश्वर्यवत्याः द्वादशधा पुत्रसंततिहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१८७२	पूर्व गुडापहरणादत्र नरस्य गुल्मो- दररोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८८६	पूर्व दुग्धापहरणादिह नरस्य बहुदूत्रं रोगस्तन्निवृत्तये उपायकथनञ्च ।	"
१८७३	यमुनातीरे जातायाः नृद्रया बाल्ये कुष्ठरोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८८७	दुग्धापहारादत्र नार्या अपि बहुदूत्रं रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९३
१८७४	पर्वनाश्विनसिंभुमण्डले जातस्य यव- नम्य षण्डत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८८८	मोहान्महिषीघातेनात्र नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७५	बराहघातान्या नार्या अत्र दन्तु- रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९१	१८८९	वृषभस्य मुष्कनिकुष्टनादत्र भवे नरस्य षण्डत्वं तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"
१८७६	पूर्व तैलपहरणादत्र नरस्य कण्डुरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८९०	पूर्व फलापहरणादत्र जाताया नार्याः पुत्रनिहीनत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७७	भरतनीरिवागादिह नरस्य षण्डत्वं तत्प्रायश्चित्तानावध ।	"	१८९१	पूर्वभवे दधिहरणादत्र नरस्य मैदो- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७८	स्वमक्ष्याय मृगघातादिह नरस्य खड्गत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८९२	पूर्व मरिषीघातान्नात्र अत्र कृष्ण- गुल्मरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१८७९	मोहात्पूर्वभवे गुडापहरणतोऽत्र नार्या गुल्मोदरविपत्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८९३	दृपनासापेक्षेकरणात्नरस्यात्र जन्मनि युवावस्थायां नासाच्छेदस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	"
१८८०	कन्ध्यायाः स्वदोषनिवृत्तिपूर्वकमुन्मु- ष्टानविधिकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८९४	क्रियोः पश्चिमभागे जातस्य महामही- सुगपवनवर्तौषस्य सर्वसुषुप्तस्य	"

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
	पवपचोशे वर्षेऽरिनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	१९४		अकारणोद्दिगवतो दीवबलात्पुत्रान्तर- सुखामावनिदान तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	६०१
१८९५	पूर्वं दधिहरणानार्या इह मेदोतोग- स्तप्रायश्चित्तञ्च ।	"	१९०८	मदगर्भान्या परद्रव्यापहृत्पात्पर- द्रोहाभितापात्रात्र नरस्य दुर्धरज्वर- पीया तदुपायसोपायश्च ।	६०२
१८९६	पूर्वं तरसुहननादत्र नरस्य नेत्र- कान्तरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९०९	मदमात्सर्यतः सत्कर्मोपरोवकरण- दिह नरस्य महौषधशतैरपि प्रतिकर्तु- मशक्यज्वरप्राप्तिस्तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	६०३
१८९७	देवानुयेषु परस्यापितघातुमयदीप- पात्रहरणानार्या इह चक्षुषोडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१९१०	अस्थिसविशीर्षेषु वेदनादिनानाविष- लक्षणलक्षितज्वरवत् पूर्वसंचित- कर्मप्रकाशन तन्निष्कृत्युपायकथनञ्च ।	"
१८९८	मधुहरणदोषतो नरस्यात्र जन्मनि भूतिगणित्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९११	ज्वरेण प्रतप्तागस्य वेदनावतो दिवा रात्रौ क्षणमप्यसुष्विनो हीनबलस्यौ- षधैरप्यशान्तज्वरस्य पूर्वकर्मप्रकाश- स्तदुपायरूपन च ।	६०४
१८९९	तरसुहृद्व्या नार्या अत्र मवे कात- राक्षीत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९५	१९१२	विचक्षणमयार्दितस्य पितृदेवान्ने सकोचकरणदात्र ज्वरप्राप्तिस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	६०५
१९००	पञ्चमददेशे जातस्य शूद्रस्य सकर्त्त- श्रयमपन्नस्य षट्त्वकथन तदुपाया- भावश्च ।	"	१९१३	ऐकाहिनृचतुर्थिकपाक्षिक्रमान्निरा- दिज्वरप्राप्तिनिदान तत्प्रायश्चित्तञ्च	"
१९०१	क्षेत्रकुलमवस्य कस्यचिच्छ्रौयोदार्था- दिगुणवतो वातपीडितस्य भार्याया, शुभाचारवत्या एकापत्योत्तर पुत्र- नाशनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९१४	नानाविधज्वरपीडाभिरुत्तये भूत- नायादिभ्यो बलिदानविचारस्तन्मन्- कथनञ्च ।	६०६
१९०२	जन्मान्तरोपार्जितदोषमोक्षणाय सौख्यकरदानव्रतकर्मनिरूपणम् ।	१९६	१९१५	गमापूर्वभागे हिमालयसमीपे जा- तस्य क्षत्रियस्य सर्वलोकप्रियकरस्य जातपुत्रविनाशनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
१९०३	कस्यचिद्विप्रस्य धनधान्यसमायु- क्तस्य मृतैर्कर्मार्यस्यान्यमायातः परमपीडा तन्निदान तदुपायश्च ।	१९७	१९१६	गमापूर्वभागे हिमालयसमीपे जातस्य शूद्रस्य धनवाहनभोगसुखो नैकस्त्री- युतस्य ज्वरपीडा तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	६०७
१९०४	कस्यचिच्छूद्रकुलजस्य पुत्रपुत्री- युतस्य किंचिद्विचरत् प्रियमार्गस्य हंसतमावृद्धोः श्वासयुक्तस्य शिरोति- निदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९९	१९१७	पावनेऽग्निष्टोमयज्ञे आमिषास्वादन- सोमपाननिदानरूपादराकम्भान्नस्य श्लेच्छलक्ष्मीकारणतत्प्रायश्चित्तञ्च ।	६०८
१९०५	हिमालये जातस्य शूद्रस्य महा- पिभवमयुतस्य बहुप्रामाण्यस्य विता- केशभयपुत्रान्तरसुष्वहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६००	१९१८	गोदावरीदक्षिणतीरे जातस्य द्विजस्य विद्यावतो धर्मरत्नस्य धर्मधर्म- युगस्य जातपुत्रविनाशनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	६०९
१९०६	द्विज-योधित-धेनु-तपस्यग्निप्रभृ- तीना पादहननतो नानाविधशैश- निरूपण तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	६०१			
१९०७	हिमाचले अमात्यवशाजस्य धर्मधर्म- सुखान्वितस्य विचरेशमनोयुक्तस्य				

क्र०	विषयाः	पृ०	क्र०	विषयाः	पृ०
१९१९	पूर्वभवे नारिकेलफलापहरणादिह नरस्य मस्तकव्रणस्तत्प्रापश्चित्तम् । ६११		१९३२	कौकणे जातस्य द्विजस्य विद्याशौर्य- गाम्भीर्यैर्थादिगुणधतः पुत्ररहि- तस्य पंचाशे वर्षपरिष्टकथननिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् । ६११	
१९२०	सर्वसाधारण्येन यवनीगमनादिह नरस्य शोफसि व्रणस्तदुपायकथनम् । "		१९३३	वाराणस्यां जातस्य द्विजस्य मातुल- सहायाद्वाणिज्यनिरतस्य सर्वधर्म- वैतुः प्रमेहज्वरकंठ्ठतिव्रणादिरोग- वतः पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तम् । ६१४	
१९२१	अदत्त्वा वेतनेन वैश्यागमनादत्र नरस्य शोफसि महाव्रणस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् । "		१९३४	गोदावरीतीरे जातस्य द्विजस्य पुत्र- वर्जितस्य मार्वाया गर्भस्थैर्यनिदानं तत्प्रापश्चित्तम् । ६१८	
१९२२	मिष्टकैवर्तौद्विखीगमनतोऽत्र नरस्य शोफसि व्रणस्तदुपायकथनम् । "		१९३५	हिमालये जातस्य राजसेवापरस्य सेनापतेर्वैशच्छेकदकस्य जातपुत्रविना- शकत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् । "	
१९२३	विवाहपञ्चादि शुभकर्मणि विप्रकर- णादिह नरस्थान्त्रवृद्धिर्दोगस्तत्प्रा- पश्चित्तम् । "		१९३६	सांघात्रिकेभ्यो नियतविज्ञादधिक- प्राहिणो नरस्य मुखाभयप्राप्ति- स्तत्प्रापश्चित्तकथनम् । ६१९	
१९२४	कामदृष्ट्या कामतत्तांगस्य पतिप्रता- प्यविलोकनरादिह नरस्य नेत्ररोग- स्तत्प्रापश्चित्तम् । "		१९३७	अप्रकाश्यपरिच्छिद्रस्य प्रकाशनात् साधुजनपैशुन्याद्दिनव्याधिस्तत्प्राप- श्चित्तकथनम् । "	
१९२५	लोमोपहनचेतसा पूर्वं तिलापहरणादिह नरस्याङ्गवैकल्यपीडा साध्यापश्चित्तम् । ६१२		१९३८	असद्वचनादकृतदोषाणां महतां दोषक्षयापनाभ्युदन्तकृताभिध- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् । ६२	
१९२६	बर्गोत्तरजस्य कल्पचिह्नवत्सलस्य कृषिकर्तुहस्तवामपार्श्वदिपु व्रणा- कुलस्य मार्वायाः प्रदररोगतो गर्भा- रिपरत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् । "		१९३९	मेघजापहरणाच्छिरोरोगस्तत्प्राप- श्चित्तकथनम् । "	
१९२७	हिमालये गंगापूर्वभागे राजवंशे जाताया शोबने भर्तृघ्नस्यहीनत्व- निदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् । ६१३		१९४०	अनिच्छया प्रमादेन वा प्राणि- नेत्रोपघातादत्र नरस्य नेत्रनाशरोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनम् । "	
१९२८	हिमालये बर्गोत्तरकुलमवायाः केक- राया शोबने पतिमौद्दयताहिय- निदानं तत्प्रापश्चित्तम् । "		१९४१	हैमहस्तुत्रे नरस्य श्वेतकुष्ठस्तत्प्राप- श्चित्तकथनम् । "	
१९२९	पर्वने क्षामकुलमवायाः पतिप्रिय- रतायाः सूर्येश्वरवत्याः संतानवर्जि- तपत्रनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् । ६१४		१९४२	श्वेतवज्रापहरणादत्र नरस्य श्वेत- मंढलीरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् । "	
१९३०	हिमालये पुण्यदेशे जातायाश्चातु- र्थाः गुणशया राजरत्न्या मर्तृवर्ति- त्यामनिदानं तत्प्रापश्चित्तम् । ६१५		१९४३	प्राम्भवे कर्त्तव्यहरणादत्र नरस्य पुण्ड- रीकाव्यकुष्ठतः पीडा साध्यापश्चित्त- कथनम् । ६१	
१९३१	कौकणदेशे जातस्य कल्पविद्रिप्रम्य सत्रनाशिवामर्हैक देशे संपत्तो- ऽन्नामनोरसस्य विपनात्तावामनि- श्रिया त सुखददित्वनिदानं तत्प्राप- श्चित्तकथनम् । ६१६		१९४४	श्वेतकुष्ठप्रचान्तये द्विजातिभ्यो पैशुन्येभ्यान्भूयदानम् । "	

क्र०	विषयाः	पृ० ।	क्र०	विषयाः	पृ०
१४९	आविष्मन्त्यादिमहादुःखप्रदकर्मणां विचारस्तथापश्चित्तकथनं च ।	६२१	१९९९	केदारमंडले जातस्य वैश्यस्य धनवाहनमोगवतो राजमान्यस्य सन्तानसुखराहित्यनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६२८
१४९	कास्यां जातस्य द्विजश्रेष्ठस्य मृतवत्सत्त्वनिदानं तथापश्चित्तञ्च ।	"	१९९०	हिमालये जातस्य वैश्यस्य धनवाहनमोगवतोऽतिवर्मविदः सन्तानसुखवर्जितत्वनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६२९
१४७	कल्पविश्वविपस्य काशिकाविनाशिनः सन्तानसुखवर्जितत्वनिदानं तथापश्चित्तकथनं च ।	६२२	१९९१	खशप्रान्ते जातस्य ब्राह्मणस्य धनवाहनमोगयुतस्य बालमरणनिदानं तथापश्चित्तञ्च ।	६३०
१४८	बारागलीक्षेत्रे जातस्य धनवतो वैश्यस्य मृतवत्सत्त्वनिदानं तथापश्चित्तकथनं च ।	"	१९९२	हिमालये जातस्य गौर्वर्णस्य बाल्ये पितृसुखयुतस्य मृतवत्सत्त्वनिदानं तथापश्चित्तञ्च ।	"
१४९	बारागस्यां जातस्य शूद्रस्य मृतवत्सत्त्वनिदानं तथापश्चित्तकथनं च ।	६२३	१९९३	हिमालये जाताया नार्याः पतिमक्तिपरायणाया देवद्विजपराया मृतवत्सत्त्वनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६३१
१५०	कास्यां द्विजकुलभवस्य धर्मकर्मविदो मृतपुत्रत्वनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९९४	हिमालये जातस्य ब्राह्मणश्रेष्ठस्य मतिमतो राजमान्यस्य पितृमातृसुखोञ्जितस्य पुत्रशोकाकुलत्वनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६३२
१५१	कास्यां जातस्य क्षत्रियस्य धनवाहनमोगयुतस्य मृतवत्सत्त्वनिदानं तथापश्चित्तं च ।	६२४	१९९५	हिमालये जातस्य द्विजस्य राजमान्यस्य धनिनो मृतवत्सत्त्वनिदानं तथापश्चित्तकथनं च ।	"
१५२	कास्यां वगिकुलजनस्य लोभवतः पापरतस्य मृतवत्सत्त्वनिदानं तथापश्चित्तकथनं च ।	"	१९९६	हिमालये जाताया नार्याः पतिमक्तिपरायणाया धनवाहनमोगाढयाया ब्राह्मण्या मूढगर्भतानिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६३३
१५३	कास्यां जातस्य शूद्रस्य विताक्षेत्रसमायुक्तस्य बाल्ये पितृसुखोञ्जितस्य मृतवत्सत्त्वनिदानं तथापश्चित्तकथनं च ।	६२५	१९९७	पर्वतप्रदेशे जाताया ब्राह्मण्या पतिमक्तिपरायणाया धनवाहनमोगवत्याः स्वगर्भविनाशनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१५४	बारागस्यां जातस्य ब्राह्मणस्य मृतवत्सत्त्वनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९९८	यमुनायाः पूर्वभागे जातस्य राजवंशभवस्य नीतिविदो राजप्रियस्य पितृसुखोञ्जितस्य विचाक्षेर्भवतो वातरोभवतः शूद्रमोगनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६३४
१५५	कास्यां जातस्य क्षत्रियस्य नार्याया गर्भनाशनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६२६			
१५६	कास्यां जातस्य वगिकुलभवस्य मृतधनवाहनयुतस्य सन्तानामावनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६२७			
१५७	कास्यां जातस्य द्विजस्य विदुषः सर्वजनप्रियस्य वंशच्छेदनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	"			
१५८	खशप्रान्ते जातस्य वगिजो ब्राह्मणपुत्रकलाद्रियुतस्य धनवतः शत्रुमयपुत्रशोकनिदानं तथापश्चित्तञ्च ।	"			

अ०	विषयः	पृ० ।	अ०	विषयः	पृ०
१९६९	प्रथमे कांस्तद्विषयान्तायां बृहशीर्षि- रोगतः पीडा तन्मोघश्चित्तकथनम् ।	६३५		तायाः सर्वकार्येषु शंकाकुलायाः पुत्रसोकनिदानं तत्प्रायश्चित्तम् ।	६४१
१९७०	हिमालये पर्वतविनाशिशृङ्खलाया नाम्ना अतानुसन्धिस्थाः स्नानदानपराया विष- याना एकादशा दक्षिणायाः पतिमरण- वितादिनिदानं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"	१९७१	नानाविषपातकावशेषतोऽप्येवञ्चानां रोगाणांशुंशमाय दानभोग्यवाहाण- कथनं दानप्रकारकथनं मंत्रकथनम् ।	६४२
१९७१	हिमालये द्विजमुलजाताया धर्म- कर्मयुक्ताया विषयात्निदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनम् ।	६३६	१९८०	मातृविनः कर्मणः पुरा निमित्तानि भवति तेनैव सर्वेषां सुखदुःखादिप्राप्तिका ।	६४४
१९७२	इति व्यभिचारताया नाम्ना अत्र व्यभिचार एव प्रवृत्तिकथनम् ।	६३७	१९८१	गृह्णेयिनी गृहे स्थितायां शल्यानां संशयेन दुःखोपतिस्तद्विचारश्च ।	"
१९७३	हिमालये जातस्य बभिकुःकुम्भकस्य राजमातृस्य सन्धिप्रह्लादिचतुरस्य धनवाहनमोगादीस्य ब्राह्मणातिथि- वृत्तस्य शत्रुनिवारणविषयायुक्त- त्वादिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् च ।	"	१९८२	हिमालये जातस्य क्षत्रियस्य राजमा- तृस्य शूद्रस्य धनवाहनमोगयुतस्य विताक्लेशरोगपुत्रदुःखादिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	६४५
१९७४	हिमालये जातस्य द्वितस्य धन- धान्यादिपुत्रस्य सन्तानमुत्पन्नजित- त्वादिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	६३८	१९८३	गोद्विरोधे जातस्य कस्यचिन्नस्य ब्राह्मणातिथिपूजकस्य तीर्थयात्रा- परस्य स्त्रीपुत्रसुखरोगिःपनिदानं तत्प्रायश्चित्तम् ।	६४६
१९७५	वेदारमंथे जातस्य ब्राह्मणस्य वि- पायप्रसंगेन निजद्वयविलासकतो मुदिमनः कनिष्ठपुत्रमरणनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	६३९	१९८४	हिमालये जातस्य क्षत्रियस्य देवमा- तृगणस्य विद्याभ्यस्तस्य राज- मातृस्य स्त्रीपुत्रवृत्तस्य द्विजस्त्री- मगादुःखलक्षणनिरूपणं तन्निवृत्तये प्रायश्चित्तविधियुक्तम् ।	"
१९७६	वेदारमंथे जातस्य द्वित्रैशमवस्य धर्मकर्मिणो मारुतामाराग्रमे देव- दूतस्य सपत्न्यैर्धर्मतः स्त्रीपुत्र- जन्ममुपहीनश्च देवानामनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	६४०	१९८५	हिमालये जातस्य महाशानिनः संधि- विमहाशिसु-स्य देवमातृगणस्य पुत्रमरणदुःखितस्यैतद्दुःखनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	६४७
१९७७	मपुत्रमंथे मत्तज्जातस्य महान- दिनादिनाम्य धर्मकर्मिणः पत्न्या- निदानं मारुता मत्तज्जातः पतिव्य- वहन्त्येव ।	६४१	१९८६	हिमालये रामानोरे जातस्य शूद्रस्य व्यभिचारस्य निवृत्तस्य पाप- मुक्षेयनिर्माणस्यैतद्विनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	६४८
१९७८	हिमालये ज्ञान्याः पतिव्यापनायाः सन्ताननिदानं राजमातृस्य प्रता- पस्यैतद्दुःखनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनम् ।	६४२	१९८७	हिमालये पुण्यदेशे जातस्य द्वितस्य धनादप्यसन्निप्रसंगेन राजमातृ- स्यैव सन्निधौ राजमातृस्य प्रता- पिनः निष्ठरोगतः पीडा निदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनम् ।	"

इति श्रीशूद्रमुपांशु-कर्मविपाकविषयोत्क्रमणिका समाप्ता ॥

❀ वृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकः ❀

प्रारभ्यते ।

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसूर्याय नमः ॥

मोहान्धकारमज्ञानां जनानां ज्ञानरश्मिभिः । कृतसुद्धरणं येन तं नौमि शिवभास्करम् ॥ १ ॥
 अरुणः परमं ज्ञानं जिज्ञासुर्वेदलोचनम् । ज्योतिषं वेद्यमग्र्यं च गुह्यमध्यात्मसंज्ञकम् ॥ २ ॥
 नृणां कर्मविपाकं च मानुष्ये दुर्लभं परम् । धर्माधर्मं च यत्किञ्चिद्यत्र सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ ३ ॥
 आराधयन् रविं रौद्रं तपस्तेपे सुदुस्तरम् । प्रीतो वरार्थिने तस्मिं प्रोवाच भगवान् रविः ॥ ४ ॥
 यत्तेजभिलषितं सूत तत्त्वं सर्वमवाप्स्यसि । नृणां कर्मविपाकं च गुह्याद् गुह्यतरं परम् ॥ ५ ॥
 गोपितं सर्वशास्त्रेषु प्रत्यक्षं सत्यप्रत्ययम् । आश्चर्यं नास्तिके लोके त्रिकालाश्रयमद्भुतम् ॥ ६ ॥
 चक्षुरूपं च जन्तूनां कर्मपाशानिकृन्तनम् । कर्मणा जायते जन्तुः कर्मणैव विलीयते ॥ ७ ॥
 कर्मणा नरकं सूत स्वर्गं याति च कर्मणा । देवत्वमानुष्याजीवो राक्षसत्वं च कर्मणा ॥ ८ ॥
 कर्मणा बन्धमायाति मोक्षमायाति कर्मणा । कर्मणा पतनोच्छ्रायी नृणां जन्मनिजन्मनि ॥ ९ ॥
 सुखं दुःखं च यत्किञ्चित्सर्वं कर्माश्रितं यतः । विविधं संचितारब्धक्रियमाणमिति ध्रुवम् ॥ १० ॥
 स्वकर्मजं फलं सूत कायवाङ्मानसोत्थितम् । तन्नद्धा जन्तवो देवान्नित्यं स्थानाश्रयान्तरे ॥ ११ ॥
 नीयन्तेऽत्र यथा दुर्गाद्गनाह्नौके बनेचराः । प्रारब्धकर्मणां सूत भोगादेव क्षयो भवेत् ॥ १२ ॥
 संचितक्रियमाणानां प्रायश्चित्तैस्तथैव च । कर्मणा कर्मणश्छेद् इति वेदविदो विदुः ॥ १३ ॥
 आयसेन यथा यत्नादायसस्य निकृन्तनम् । अतोन्द्रियं कर्मफलं महनं व्यञ्जयत्फलम् ॥ १४ ॥
 शास्त्रमेतद्यथा दीपो द्रव्याणि तमसि स्थितः । धर्मशास्त्रे च यत्प्रोक्तं प्रायश्चित्तं मनीषिभिः ॥ १५ ॥
 तत्सामान्यादवेह्यत्र विशेषात्पुनराभवे । किं पापं कैः कृतंकस्य साहाय्यात्तस्य किं फलम् ॥ १६ ॥
 प्रारब्धाद्यं मया सार्धं फलस्यापि व्यवस्थितिः । सर्वसंकरसंचितान् विशेषात्प्राग्भवं शृणु ॥ १७ ॥
 यमो वैवस्वतः सूत साक्षाद्धर्मः सनातनः । आनन्त्याजीवधर्मेषु पुण्यपापेषु शङ्कितः ॥ १८ ॥
 किं कर्तव्यमिति भ्रान्तः पृथ्वान् मा पुराऽनघ । प्रीतोऽहं प्रददौ तस्मिं धर्माधर्मविनिर्णयम् ॥ १९ ॥
 यमाय शास्त्रमेवैतद्यमः शुक्राय धीमते । शुक्रः प्राप्य सुरारिभ्यः सर्वान् कामानवाप्तवान् ॥ २० ॥
 तयेन्द्रो बालखिल्येभ्यः क्रीडितोऽभूद्यदाण्डज । पप्रच्छ मां तदा जीवः शक्रस्थानन्दवर्धनः ॥ २१ ॥
 तवो द्वावहं तस्मिं शास्त्रं देवोपकारकम् । प्राप्येदं गुरुतां प्राप्तो जीवो यस्माद्विर्वाकसाम् ॥ २२ ॥
 गुरुवादाभिसंतमो याज्ञवल्क्यस्तथा मुनिः । मर्त्तः सर्वमिदं प्राप्य योगीशत्वमुपागतः ॥ २३ ॥
 एवमाद्यैरधीर्त्येनमपि सर्वं द्विजोत्तमाः । गन्धर्वसिद्धनागाद्यास्तत्त्वतोऽध्यापितासनया ॥ २४ ॥
 श्रुतिस्मृतिपुगणाद्भक्तियाशुक्तफलानि वै । श्रवणोत्थानि चान्यानि भविष्यन्ति कर्त्ता युगे ॥ २५ ॥
 नेतृचाल्पफलं सूत जीवजातिस्मरं यतः । जातिस्मृतिं कलावेवेत्युक्तं नान्यन्मनीषिभिः ॥ २६ ॥

पूर्वं सूर्यादिभक्तानां धर्मशास्त्रानुवर्तिनाम् । वेदाभ्यासाद्युक्तपुण्याज्जातिस्मृतिवतां नृणाम् ॥ २७ ॥
 अत्र जन्मपरिज्ञानमन्येषां भ्रान्तिरेव च । ईशवे यूनि वार्द्धक्ये यत्र पुण्यचलादिश्च ॥ २८ ॥
 लक्षितो लक्षणश्रौतैर्जीवस्तत्रैव पृच्छति । कम्पन्ति त्रिविधाः पापाः पूर्वजन्मसमाजिताः ॥ २९ ॥
 धर्माः समुदयन्त्यत्र श्रुते सूर्यारुणेऽण्डज । यः शृणोति नरश्चास्मिन् स्वाध्यायं विधिनाण्डज ॥ ३० ॥
 सोऽत्र जन्मजपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः । श्रुत्वेन पुस्तकं यः प्राक् प्राचश्चित्तं समाचरेत् ॥ ३१ ॥
 तस्य सर्वाणि कार्याणि प्रसिद्धयन्ति ममाज्ञया । पुत्रार्थी लभते पुत्रं दारार्थी लभते स्त्रियम् ॥ ३२ ॥
 राज्यप्रप्तौ लभेद्राज्यं क्षीणायुर्त्रियते न च । मुच्यतेऽत्र महारोगी कुष्ठादिभ्यः प्रपीडितः ॥ ३३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत यथोक्तेऽत्रैव जन्मनि । यथोक्तपापोपशमात्सर्वान् कामानिहाप्नुयात् ॥ ३४ ॥
 मध्यान्मध्यफलं सूत कनिष्ठात्पापशोधनम् । सर्वस्वं च महापापे तदर्धमुपपातके ॥ ३५ ॥
 तुर्यां सर्ववित्तस्य पातके पापशोधनम् । द्रव्याशुद्धौ महाभाग विधिपात्रविवर्जिते ॥ ३६ ॥
 कृत्स्नं फलं तदामोति द्विघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं ॥ ३७ ॥
 काम्यं कर्म च तत्सर्वं भस्मीभवति दारुवत् । तस्मात्पूर्वं प्रयत्नेन कुर्यात्पापविशोधनम् ॥ ३८ ॥
 पापनाशे तथा जाते पश्चात्कर्म्यं प्रसिद्धयति । प्रायश्चित्तं तु यः कुर्याद्विघ्नं त्रिघ्नं चतुर्गुणम् ॥ ३९ ॥
 सोऽचिरेणैव कालेन सर्वान् कामानिहाप्नुयात् । श्रुतेऽपि पापबाहुल्यादवस्थान्तरभेदतः ॥ ४० ॥
 कार्यसिद्धिर्न चेदत्र शृणुयाद्विधिवत्पुनः । वारत्रयं महाभाग प्रायः पापविशोधनात् ॥ ४१ ॥
 कार्यसिद्धिरवश्यं स्यादिति मे परमं वचः । तस्ते सर्वं प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनम् ॥ ४२ ॥
 नातः परतरं तज्ज्ञैः प्रायश्चित्तमुदाहृतम् । नैवं शृणोति यो मोहादाधिव्याधिप्रपीडितः ॥ ४३ ॥
 तमवेदि महापापैराक्रान्तं देवघातितम् । न यस्य कस्यचिद्देयं ज्ञानं क्षुद्रे च दुर्जने ॥ ४४ ॥
 शीतसत्त्वं दुराचारे दद्याच्चैत्रिणफलं भवेत् । पाखण्डारिक्तधूर्तेषु यः श्रावयति मूढधीः ॥ ४५ ॥
 स याति नरकं घोरं यः शृणोत्येवमेव वा । न चास्यालोकनं कार्यमकार्यं विनतासुत ॥ ४६ ॥
 अकार्यं दृष्टवान् सूत प्रायश्चित्ती भवेत्ततः । सूर्यारुणोक्तं विख्यातं त्रिषु लोकेषु चाद्भुतम् ॥ ४७ ॥
 अध्वर्युः शतसाहस्रैर्युक्तं स्वर्गं प्रतिष्ठितम् । प्रमाणमस्य ग्रन्थस्य चतुर्लक्षं चतुर्गुणम् ॥ ४८ ॥
 लक्षमेकं तु मानुष्ये जीवावर्तं मयोदितम् । तस्मिन् पुण्यकृतां जन्म लक्ष्यं पापात्मनामपि ॥ ४९ ॥
 तत्राष्टादशमाहर्षे होगशास्त्रमनुत्तमम् । गर्भाधानादिदेहान्तं शुभाशुभनिरूपणम् ॥ ५० ॥
 पञ्चविंशतिमाहर्षं स्वर्गारोहणसंज्ञकम् । जातिस्मरं तु लक्षार्धं जीवानामण्डजोत्तम ॥ ५१ ॥
 गुह्यं कर्मविपाकारुष्यं वक्ष्येऽहं शृणु तत्त्वतः । पुत्र कृतयुगस्यान्ते मयो नाम महासुरः ॥ ५२ ॥
 भक्त्या पप्रच्छ प्राज्ञो मां त्रिस्कन्धं गणिताभिधम् । सहस्रप्रमितं सर्वं द्विधा गणितसंयुतम् ॥ ५३ ॥
 तस्मै ददावहं प्रीत्या चैतत्स्कन्धत्रयं मुत । विदित्वा ह्यादिपुरुपात्स्वर्गगर्भः सनातनः ॥ ५४ ॥
 ज्योतिःशास्त्रं रामप्रं मां प्रादान्मरुथेव संस्थितः । ब्रह्मणे चाप्यहं वेधा ऋषिभ्योऽर्पिभ्य एव च ॥ ५५ ॥
 मरुतः पितामहो व्यासो वमिष्ठोऽग्निः पगशरः । च्यवनो जमदग्निश्च भृगुर्गर्गोऽङ्गिरा मुनिः ॥ ५६ ॥
 शानातपो मनुर्दक्षः कश्यपो नारदस्तथा । यवनो भाशुरिश्चैव भारद्वाजो यतस्त्वमी ॥ ५७ ॥
 ऋषयोऽन्येषु कालज्ञा ज्योतिःशास्त्रप्रवर्तकाः । न तिन्येन च नक्षत्रं न वारः करणं तथा ॥ ५८ ॥
 नापसिन् क्वचित्मृत यदातः परिपृच्छति । न चेज्यो मृगासंहस्यो वृद्धो बालस्तयास्तगः ॥ ५९ ॥
 शुभो वाप्यनिवारस्यो मलमामोप्यदोपदः । तथैव पापोपशमे देशं कालं न चिन्तयेत् ॥ ६० ॥
 गर्धा निमन्त्रणं कुर्यात्पुस्तकं सूर्यदेवतम् । रजन्यां त्वर्हते तस्मिन् दिवा कुर्यात्तथोक्तवान् ॥ ६१ ॥

गन्धपुष्पाक्षतफलैर्नविद्यैर्विधिस्ततः । दीर्घविचित्रैर्विधिना धर्मेर्नानाविधैस्तथा ॥ ६२ ॥
 ॐ सूर्यारुणाभ्यामिनि नमोऽन्तेन प्रपूजयेत् । वेष्टयेच्छुभवन्नेण न्यमं तत्र निधापयेत् ॥ ६३ ॥
 देवज्ञं पूजयेत्पश्चाद्गन्धपुष्पफलाक्षतैः । वस्त्रयुग्माद्गुल्याद्यैर्भूषणैर्विधिवैः शुभैः ॥ ६४ ॥
 पश्चात्प्रदापयेन्मन्त्रमाचार्यैः पृच्छकाय वै ।

मन्त्रः—ॐ नमः सूर्याय मम कर्म प्रकोशय प्रकाशय सत्यं ब्रूहि ब्रूहि स्वाहा ॥
 श्रीशुद्धौ पृच्छकं सूत त्विदं मन्त्रमुदीरयेत् ॥ ६५ ॥

सर्वमाक्षिन् नमस्तुभ्यं जगदानन्दवर्धन । विश्वरूप त्रिलोकेऽ भगवद्गुणदीधिते ॥ ६६ ॥
 विभुस्त्वं पुण्यपापानां सर्वं कर्म प्रकाशय । साक्षी त्वं सर्वभूतानां धर्माधर्मानुवर्तिनाम् ॥ ६७ ॥
 एवं निमन्त्र्य विधिना परेऽहनि खगेश्वर । देवज्ञमन्दित्रं प्राप्य निजं कार्यं निवेदयेत् ॥ ६८ ॥
 तद्दिने प्रातरुत्याय स्नात्वा प्रयतमानसः । फलाक्षततिलैः पुष्पैर्द्रविर्द्रवार्कैः शुभैः ॥ ६९ ॥
 सरत्नचन्द्रनेत्रैः सूर्यायार्घ्यं प्रदापयेत् । तल्लिङ्गमन्त्रैर्विधिवन्नमस्कृत्य च भास्करम् ॥ ७० ॥
 देवं पापघटं तत्र घृतपूर्णं सदक्षिणम् । आद्र्य मनसा कुम्भे पातकान् पूर्वजन्मजान् ॥ ७१ ॥
 स्थापयेच्च गणेशादीन् कलशं चैव पूरयेत् । पात्रं ताम्रमयं श्रेष्ठं पलैः शतमितैः शुभम् ॥ ७२ ॥
 तस्यार्घ्यं च तदर्घ्यं वा शक्त्या वार्घ्यं प्रकल्पयेत् । वेष्टयेत् पट्टवस्त्रेण कुशवारिसामन्वितम् ॥ ७३ ॥
 अर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विशेषतः । रवेस्तु प्रतिमा कार्या पलेनार्घ्यपलेन वा ॥ ७४ ॥
 माषैर्द्रविदग्भिर्वापि तदर्घ्येन वा पुनः । हिरण्यमी यथाकाश लेख्या पत्रोपमापि वा ॥ ७५ ॥
 पूजनीया च विधिवदुपचारैश्च षोडशैः । अष्टोत्तरेण मन्त्रेण स्थाप्या वै कलशोपमि ॥ ७६ ॥

मन्त्रः—ॐ नमो नारायणाय ।

तदग्रे वाचयेद्यत्नात्पुस्तकं सूर्यदेवतम् । वाचकाय प्रदेया सा श्रवणान्ते विधानतः ॥ ७७ ॥
 गां दद्याद्विधिवत्तस्मै वस्त्राण्याभरणानि च । भूशय्याश्वासनादीनि शक्त्या च प्रतिपादयेत् ॥ ७८ ॥
 अथ जन्मजपापेभ्यो मुक्तः स्यान्नात्र संगमः । श्रुत्वाऽन्तेन विधानेन विधिज्ञं तं विमर्जयेत् ॥ ७९ ॥
 अत्रै चावाहयेद्विद्वान् वेदशान्त्रमन्वितान् । देवज्ञांश्चाचयेद्दृष्ट्वैर्विधिर्भोजनैः शुभैः ॥ ८० ॥

इति श्रीवृद्धमूर्खार्यानवादे कर्मविपाके शास्त्रोपाननाध्यायः प्रथमः ॥ १ ॥

अरुण उवाच ।

भगवन् गणितं सर्वं शास्त्रस्यास्य विधानतः । जानास्यत्र कथं ब्रूहि प्राग्जनुर्भवनं तथा ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि गणितं प्राणिनामिह । पूर्वजन्मोद्भवानां च मनुजानां परिस्फुटम् ॥ २ ॥
 स्वर्माक्षिनरकस्थानां तिर्यङ्स्थानां परत्र च । नादियं चातिभक्तानां जातिस्मृतिमहात्मनाम् ॥ ३ ॥

गणितम्—

फलाक्षराणि विन्यस्य तथा नामाक्षराणि च । योजयेच्छतमध्याद्दे शेषान् व्याख्याविजांस्तथा ॥ ४ ॥
 लघं तात्कालिकं योज्यं पङ्क्तिरेषा स्फुटा भवेत् । सा द्विधा विभजेदेतां नागव्योमेन्दु १०८भिस्तनः ॥ ५ ॥

१-२ नाम्नि गपु० । ३ पृष्ठकौ । ४ देवज्ञं गुणमन्त्रं । ५ अष्टोत्तरेण । ६ वाचयेद्वक्तव्यं । ७ "प्रश्ने
 द्वितीये पूर्वोक्तं श्रावयित्वा यथाविधि । तृतीये पूर्वोक्तमित्थं दत्तं चोक्त्वा वदंतवन्" इत्यधिकं मन्त्रे—गपु० ।

(४)

लब्धं नियोजयेत्पद्मी शेषोष्कों बीजसंस्कृतः । द्विस्था वेदगुणा भक्त्या ह्यष्टोत्तरशतेन सा ॥ ६ ॥
 लब्धान्विता पुनः शेषे चन्द्रो ज्येयो मनीषिभिः । द्विस्था साष्टसचन्द्रैः १०८ सा लब्धा युक्तावशेषके ॥ ७ ॥
 भीमो ज्येष्ठस्तु तद्व्याजे स्फुटो बीजान्वितः सदा । पङ्क्तिर्द्विधा द्विगुणिता गजपूर्णेन्दु १०८ भाजिता ॥ ८ ॥
 लब्धेन सा पुनर्याज्या शेषे तद्वद् बुधः स्फुटः । श्रेण्यधः स्थापनीया तु साङ्गाष्टाभ्रनिशाकरैः १०८ ॥ ९ ॥
 लब्धान्विता ततः शेषे शुक्रं वाजेन संयुतः । द्विधा खेन्दुहता श्रेणी रसोनाष्टाधिकेन तु ॥ १० ॥
 शतेनाप्तयुता शेषे शुक्रो बीजान्वितो नितैः । द्विस्था पङ्क्तिः शरीरिन्ना विहता साष्टखेन्दुभिः ॥ ११ ॥
 लब्धान्वितावशेषे तु शनिर्वीजान्वितः स्फुटः । सा द्विधा सप्तगुणिता गजपूर्णेन्दुभाजिता ॥ १२ ॥
 लब्धान्विता पुनर्भक्ता तरेव विहगेश्वर । स्वबीजसंस्कृतौ शेषौ राहुकेतु स्फुटौ स्मृतौ ॥ १३ ॥
 गशर्नवांशकाद्यापि बीजान्युक्तानि तद्वलात् । नवांशकानां संख्याङ्कमष्टोत्तरशतं त्विह ॥ १४ ॥
 विचार्यस्वरुणं कृत्वा साधयेत् खेचरान् स्फुटान् । सूर्यादेशस्य विज्ञानं चन्द्राज्जातेस्तथैव च ॥ १५ ॥
 भीमाच्च वयस्यो ज्ञानं बुधात्स्त्रीपुंनपुंसकम् । जीवात्सहाया विज्ञेयाः शुक्रात्प्राग्धर्मनिर्णयः ॥ १६ ॥
 मन्दादायुस्त्वगोः पापं केतो रिष्टं च सूचितम् । ग्रहशेषैक्यमकार्ष्वं चन्द्रहीनं कुजान्वितम् ॥ १७ ॥
 शुध्वं गुह्यशुक्राभ्यां युक्तं मन्दो नितं तथा । दशच्चं चन्द्रसंयुक्तं पूर्णेनैवैर्हेतं सुत ॥ १८ ॥
 तत्त्वावशेषं फादिघ्नं स्वबीजोनयुतं च यत् । अध्याये तन्मिते वत्स दैवज्ञो हि प्रकाशयेत् ॥ १९ ॥
 खानं दानं जपं होमं स्वाध्यायं देवतार्चनम् । गोविप्रयुरुवृद्धानामतिथीनां च पूजनम् ॥ २० ॥
 गयाश्राद्धं व्रतं चैव पुण्यतीर्थोधिवासनम् । पापघ्नं सर्वमित्याद्यं स्वाध्यायोक्तं य आचरेत् ॥ २१ ॥
 तत्कार्यं तस्य जीवस्य सर्वं सिद्ध्यति नान्यथा ॥ २२ ॥

सूर्यारुणोक्तमिति यः शृणुयान्मनुष्यः स्वाध्यायजं निखिलमत्र पुराभवोत्थम् ।

सर्वश्रुताध्ययनजन्यफलान्यवाप्य सक्रीडयत्पमरवचिभिरारिलोके ॥ २३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणमवादे कर्मविपाके गणिताध्यायो द्वितीयः ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वर्णस्वर्गं कान् क्षेपां कानां धिव्यापिस्वरूपजान् । बक्ष्येऽहं मन्त्ररूपांस्तान् सर्वं तरेव सिद्ध्यति ॥ १ ॥

फराभिव्याणाष्टमवाष्टद्व्या गमाब्धिचन्द्राद्विरसाः स्वरांकाः ।

नगांगपातालकुन्दस्त्रदस्ता वाणाष्टपञ्चांकदृगप्रिवेदाः ॥ २ ॥

तुसन्नतर्पा नगतर्कपेदाः कुनन्ददस्ता शरनागवाणाः ।

अष्टाब्धिगमाब्धिकुपरिताश्च वर्णाकर्मख्या क्रमशश्च फार्या ॥ ३ ॥

अथ व्याध्याधिक्षेपकाः ।

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रशुक्तिगमा योज्या क्षेपा व्याध्याधिजाः सुत । प्रथे द्वित्रिचतुर्वेक्ति योज्याः क्षेपाश्च तन्मिताः ॥ ४ ॥

यमशो यदपमाणाश्च नाममंकीर्तनादिह । आयुर्मये राजयश्मफासश्वातभगंदराः ॥ ५ ॥

गृहशोपयर्ग गष्टमाग्राष्टर्चमंजपाः । क्षेपास्तेषां मया प्रोक्ताः शृणु पुत्र प्रयत्नतः ॥ ६ ॥

दिशोकं ज्ञानं पथ वेदविश्वसुरमिताः । नवाष्टमनुदिशुद्रादित्याश्च क्षेपका मताः ॥ ७ ॥

पथः पारुद्व्यपमार्गपत्तशतवकाभिधाः । मन्दाग्यजीर्णप्रदगः फाड्यमंहादमरीयुताः ॥ ८ ॥

क्षेपा भूपत्रनिपयश्चनुगशीदिममिताः । त्रिनभूतिवृत्तिप्रिदाहगत्राः पथदिकस्वराः ॥ ९ ॥

मानुषीं तनुमाश्रित्य यस्मिन् देशेऽजनि स्वयम् । जीवोऽयं प्राग्भवे त्वन् नानाकर्मभूतः ॥ ९ ॥
 तद्देशज मरमादिष्वप्यवस्था नमतो भृशम् । सूर्यादिभ्यो मया प्रोक्ता विनतानन्दवर्धन ॥ १० ॥
 सूर्याभिधे तु प्रथमे रवी हि गरुडाग्रज । प्राग्भवेऽय प्रयागेऽभृत्पाश्या जातोऽय जन्मनि ॥ ११ ॥
 अयंभारुये द्वितीये तु देशे पञ्चनदेऽजनि । स्वयं प्राग्भवे सत मथुगाया तु साप्रतम् ॥ १२ ॥
 तृतीये तु भवे नाग्नि पूर्वजन्मन्यभृत्सुत । प्रादुर्भूतस्त्वयोध्याया कामरूपेऽत्र जन्मनि ॥ १३ ॥
 हस्तिवन्धे पुरा जातो ह्यभवत्त्वाष्टसङ्गके । कोशलाख्येऽत्र जनुपि प्रादुर्भूतश्चतुर्थे ॥ १४ ॥
 स्वयं प्राग् मिथिलाजातो जातश्चात्र भवेऽण्डज । वनवासाभिधे देशे पञ्चमे पृथमंज्ञे ॥ १५ ॥
 पद्मेऽर्षेसङ्गके ह्यासीत्प्राग्भवे अनितत्पत्नी । भृचक्षुदेशेऽत्र भवे साणीरज्वन्तिके तथा ॥ १६ ॥
 विरातदेशे प्रागासीत्सवितर्पत्र जन्मनि । प्रादुर्भूतो विदर्भेऽसी सप्तस्ये च पुत्र ॥ १७ ॥
 प्रवज्जनि स्वयं जन्तुदेशे खेटपुराभिधे । जन्मन्यत्राष्टमे जातः सिंहले रविर्दंज्ञे ॥ १८ ॥
 गभस्तिहस्ते नवमे मल्याचलमाश्रिते । देशे जातः पुरा सत फान्यकुब्जेऽत्र जन्मनि ॥ १९ ॥
 ताप्याश्रिते महादेशे प्राग्भूदत्र जन्मनि । गौडि जाताडज सङ्गे दशरथे रत्नेश्वर ॥ २० ॥
 कालारथे प्राग्भवे सत त्वेकादशमिते ह्यसी । प्रकाशसङ्गके देशे मागधे चात्र जन्मनि ॥ २१ ॥
 मृत्युनामन्यभवत्पुत्रं भवे द्वादशरथके । वङ्गदेशेऽत्र जनुपि कौङ्गणे शुर्जे तथा ॥ २२ ॥
 नासिकारथे महादेशे पुरासीद्वाससङ्गके । प्रादुर्भूतस्त्वसी देशे मालवारथे त्रयोदशे ॥ २३ ॥
 अथो प्रभाकरे नाग्नि चतुर्दशमितेऽण्डज । स्त्रीराज्ये प्रागसी जातश्चोडिपाणाभिधेऽधुना ॥ २४ ॥
 ततः पञ्चदशे सत पृथिव्याख्ये पुराभवे । पुलिन्दसङ्गके जात इदानीं यमुनाश्रिते ॥ २५ ॥
 प्राग् मद्रदेशे ह्यभवज्जातो टागभिधे त्वसी । जनुत्र भवे चाप्सु सङ्गके षोडशेऽण्डज ॥ २६ ॥
 ततस्तेजसि सत्रे प्राग्भूत्सप्तदशे सुत । पाण्डुदेशेऽय कामारुये चात्र ब्रह्मर्षिसङ्गके ॥ २७ ॥
 नेपालसङ्गके सत सोऽयमत्रैव जन्मनि । ऊनविंशन्मिते वत्स वाग्वाख्ये पूर्वसंभवे ॥ २८ ॥
 तेनामन्यष्टादशे जातो जलदेशे पुराभवे । जातः सिंहलसंज्ञेऽस्ताविदानीं खससङ्गके ॥ २९ ॥
 परायणाभिधे विंशन्मिते प्राग्गरुडाग्रज । समूतो मृगुदेशे तु किष्किन्धायामिहाण्डज ॥ ३० ॥
 ततः सोमारथयेष्वेकविंशत्सख्येऽजनि स्वयम् । श्रीकण्ठेऽत्र भवे देशे गजने वामराटके ॥ ३१ ॥
 द्वाविंशन्मिते जातः प्राक्पारताभिधेऽधुना । युगधरेऽय वा देशे कन्धसङ्गे वृहस्पती ॥ ३२ ॥
 शुनोरथे प्राग् त्रयोविंशन्मिते जन्माभवत्सुत । देशे भोजाभिधे गङ्गाश्रितेऽत्र जनुपि ध्रुवम् ॥ ३३ ॥
 फेरलारथे पुरा देशे प्रादुर्भूतोऽत्र जन्मनि । स्त्रीराज्ये ब्रुधसङ्गे तु चतुर्विंशन्मितेऽण्डज ॥ ३४ ॥
 प्रागासीन्मलये सत नाशिके चात्र जन्मनि । पञ्चविंशन्मिते जन्तुरंगारे विनतात्मज ॥ ३५ ॥
 पर्द्विंशन्मिते त्विन्द्रनाग्नि जातः पुराभवे । करहाटाभिधे देशे जन्मन्यत्र च पर्वते ॥ ३६ ॥
 पुन्तलारथे महाभाग प्रादुर्भूतो भवत्यसी । रेवातटेऽत्र जनुपि सप्तविंशे विवस्वाति ॥ ३७ ॥
 अष्टाविंशन्मिते जातो देशेऽसी वर्धरे पुरा । चिरेन्द्रचामत्र जनुपि जीवोऽसी कश्यपात्मज ॥ ३८ ॥
 पाथाये प्राग्भवे जीवः सतश्चात्र भवेऽण्डज । वङ्गसङ्गे महादेशे ऊनविंशन्मिते शुची ॥ ३९ ॥
 त्रिंशन्मिते सीरिसाने ह्यासीत्पूर्वभवे सुत । समृतः पाण्डुदेशेऽसी सीराष्ट्रे चात्र जन्मनि ॥ ४० ॥
 पञ्चविंशन्मिते जन्माभवदेशे विरातने । शनिश्चरेऽत्र जनुपि सिद्धपीठे खगाधिप ॥ ४१ ॥

द्वात्रिंशन्मितके जातः पूर्वजन्मनि गुर्जरे । ब्रह्मसंज्ञेऽत्र जनुपि देशे सारस्वते ह्यसौ ॥ ४२ ॥
 त्रिंशन्मितके विष्णौ मालवे पूर्वजन्मनि । संभूतः सांप्रतं सूत काश्मीरे जनितः स्वयम् ॥ ४३ ॥
 नेपालसंज्ञके जातः प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । देशे शतद्रुके रुद्रे चतुर्विंशन्मितेऽण्डज ॥ ४४ ॥
 पञ्चत्रिंशन्मिते स्कन्दनाम्नि पूर्वभवे त्वसौ । ततः कर्णाटके देशे प्रयागे सांप्रतं सुत ॥ ४५ ॥
 जालंधरे महापीठे जातो वैश्रवणे पुरा । ऐरावतीप्रदेशे तु पद्विंशत्प्रमितेऽधुना ॥ ४६ ॥
 यमारूपे प्राग्भवे सप्तत्रिंशत्संख्ये पुरा सुत । जननं खुरसाणारूपे देशे मत्स्याभिधेऽधुना ॥ ४७ ॥
 अष्टात्रिंशन्मिते नाम्नि वैदुते जनितस्त्वसौ । प्राग्भवे त्वद्देशेऽभृदत्र पश्चनदे सुत ॥ ४८ ॥
 चत्वारिंशन्मिते कृने कामदेशेऽजनि स्वयम् । प्राग्भवे गुर्जराख्ये तु सांप्रतं जठराभिधे ॥ ४९ ॥
 ततोऽग्निसंज्ञके सूत चत्वारिंशन्मिते पुरा । प्रादुर्भूतस्त्वसौ ताप्यामिदानां जङ्गलाभिधे ॥ ५० ॥
 गौडदेशे पुरोत्पन्नस्त्वत्र केदारमण्डले । चत्वारिंशन्मिते षाड्ये त्वैन्धनारूपे रगेश्वर ॥ ५१ ॥
 चत्वारिंशन्मिते द्व्याद्ये तेजसां पितृसंज्ञके । प्राग्जातः साण्वि भोजे चात्र वेत्रवतीतटे ॥ ५२ ॥
 काश्यां पूर्वभवे ह्यासीज्जननं यामुनेऽधुना । चत्वारिंशन्मिते व्याद्ये नाम्नि धर्मध्वजेऽण्डज ॥ ५३ ॥
 चत्वारिंशच्चतुर्युक्ते वेदकर्मैरिसंज्ञके । भूचक्रदेशे प्राग्जातश्चान्तर्वद्यां तु सांप्रतम् ॥ ५४ ॥
 पंचहीनेऽय पंचाशन्मिते वेदाङ्गसंज्ञके । वल्मीके प्रागसौ सूत पीठे जालंधरेऽधुना ॥ ५५ ॥
 चत्वारिंशन्मिते सूत पड्युक्ते वेदवाहने । वंगदेशे पुरोत्पन्नो मरुत्संज्ञेऽत्र जन्मनि ॥ ५६ ॥
 पंचाशन्मितके ज्युने कृतसंज्ञे पुगभवे । संभूतः कौङ्कणे देशे सांप्रतं हस्तिबंधने ॥ ५७ ॥
 प्रादुर्भूतो विदेहेऽमी देशेऽप्योध्याभिधेऽधुना । पंचाशन्मितके द्व्युने त्रेतासंज्ञे च पुत्रक ॥ ५८ ॥
 द्वापरे चोनपंचाशन्मिते प्रारंभवत् स्वसे । गङ्गायमुनयोर्मध्ये देशे जातस्तु सांप्रतम् ॥ ५९ ॥
 आसीत्पूर्वभवे सूत पंचाशन्मितके कलौ । दण्डकरण्यकेऽत्रैव जातोऽसौ सिन्धुमण्डले ॥ ६० ॥
 कलाभिदेकपंचाशन्मितकेऽभूत्पुराभवे । स्त्रीराज्यदेशे जनितस्त्वत्रावन्त्प्राभिधेऽण्डज ॥ ६१ ॥
 द्विपंचाशन्मिते जातः सौराष्ट्रे प्राग्भवे ह्यसौ । मिथिलायां महाभाग काष्ठाख्ये चात्र जन्मनि ॥ ६२ ॥
 प्रादुर्भूतऽजनि व्याद्ये पंचाशन्मितके शुर्गी । सरस्वतीसूर्यपुत्रोऽरन्तदेशेऽत्र जन्मनि ॥ ६३ ॥
 चतुर्गण्डकेऽय पंचाशत्संख्ये प्राग्जनि स्वयम् । भोजदेशे क्षपारख्येऽत्र पाण्डुसंज्ञेऽय कैक्ये ॥ ६४ ॥
 यामारूपे पंचपंचाशत्संख्ये सूत पुराभवे । झूपुरेऽत्र भवे जातो देशे त्वैरावतेऽण्डज ॥ ६५ ॥
 क्षणाभिधे तु पड्युक्ते पंचाशत्संख्यकेऽभवत् । कुन्तले प्राग्विदेहारूपे देशे जातोऽधुना सुत ॥ ६६ ॥
 संवत्सरकरे ज्युने पष्टिसंख्ये ह्यभूत् खग । गौडदेशेऽत्र जननं देशे सुकरसंज्ञके ॥ ६७ ॥
 अश्वत्थसंज्ञके द्व्युने पष्टिसंख्येऽजनि स्वयम् । देशे नासिकसंज्ञे प्रादुर्भूतदेशेऽत्र जन्मनि ॥ ६८ ॥
 कालचके तयां कृने पष्टिमंख्ये पुगऽजनि । वर्धरे यावने देशे धर्मनाशातटेऽत्र च ॥ ६९ ॥
 प्राग्जातष्टकणे देशे जन्मन्यत्र च वर्धरे । जीवोऽयं चाङ्गदेशे वा पष्टिसंख्ये विभावसौ ॥ ७० ॥
 एकपष्टिमिते त्वासीत्पुरुषारूपे पुराभवे । जनितो शुर्गी देशे शूरसेनाभिधेऽधुना ॥ ७१ ॥
 वभूव केरले देशे प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पाञ्चाले जननं व्याद्ये शाश्वने पष्टिमंमिते ॥ ७२ ॥
 योगिसंज्ञे त्रियुक्तेऽभूत् पष्टिसंख्ये पुराजनि । गान्धारदेशे संभूतो गयायामत्र जन्मनि ॥ ७३ ॥

व्यक्ताव्यक्ते चतुर्भुक्ते पश्चिंसंख्ये पुराजनि । देशेऽर्बुदे पुनः सिन्धी जातो मध्याभिधेऽधुना ॥ ७४ ॥
 पश्चाद्व्ये पश्चिंसंख्ये प्राग्जीवोऽयं जनितोऽण्डज । देशे द्रविडसंज्ञे तु द्वारावत्यां तु सांप्रतम् ॥ ७५ ॥
 पद्भ्युक्ते पश्चिंसंख्ये तु कालाव्यक्षे पुराऽभवत् । प्रादुर्भूतो गिरी रभ्ये विपाद्याख्येऽत्र जन्मनि ॥ ७६ ॥
 च्युने सप्तसिंसंख्ये प्राक् प्रजाध्यक्षेऽजनि स्वयम् । पाण्डुदेशे पुनः काश्यामार्यावर्तंऽप्यवाण्डज ॥ ७७ ॥
 अष्टपश्चिमिने जातः प्राग्भवे विश्वकर्मणि । पाश्चाले त्वान्द्रदेशे तु कलिङ्गे वात्र जन्मनि ॥ ७८ ॥
 नवपश्चिमिने ह्यासीत्प्रयागे प्राक्तमोऽनुदे । ताप्यामत्र भवेज्जन्म द्यपद्रत्पामयापि वा ॥ ७९ ॥
 अय सप्तसिंसंख्ये प्राग्बहणे जननं ह्यभूत् । देशे मालवसंज्ञे तु सरयूनिक्तेऽधुना ॥ ८० ॥
 गंगायां प्राक् सागारांशे कुसप्तसिंसंख्येऽजनि । शतदुकसरस्वत्योरन्तरे चात्र जन्मनि ॥ ८१ ॥
 द्विसप्तसिंसंख्ये ह्यासीत्प्रयागे जननं पुरा । सीराष्ट्रे केरले त्वत्र काश्चिकायामयापि वा ॥ ८२ ॥
 त्रिसप्तसिंसंख्ये जातो जीवने प्राग्भवे त्वसी । भूचरे चोलदेशे वा चर्मण्वत्यां तु सांप्रतम् ॥ ८३ ॥
 चतुःसप्तसिंसंख्ये प्राग्गिरिदाख्ये पुराभवत् । कोशले काँरिहाटेऽत्र देशे खेटपरेऽयवा ॥ ८४ ॥
 भृताश्रये तु पञ्चोनेऽशीतिसंख्ये पुराऽभवत् । प्रादुर्भूतो जले देशे ब्रह्मावर्त्तेऽत्र जन्मनि ॥ ८५ ॥
 षट्सप्तसिंसंख्ये जातः पुरा भूतपती सुत । गान्धारदेशे जननं सांप्रतं सिन्धुमण्डले ॥ ८६ ॥
 सप्तसप्तसिंसंख्ये प्राक् सर्वदेवनमस्कृते । सूत केकयदेशे तु चन्द्रभागाश्रितेऽधुना ॥ ८७ ॥
 द्वयूनेऽशीतिसिंसंख्ये चासीत्त्वर्धाख्ये पूर्वसंभवे । जातो नेपालदेशेऽमी जन्तुरत्र विराटके ॥ ८८ ॥
 नवसप्तसिंसंख्ये तु संवर्ते प्राग्भूदयम् । जन्तुः पुलिन्ददेशेऽत्र कीरे वा कीक्षिकीतटे ॥ ८९ ॥
 अथाऽशीतिसिंसंख्ये वक्षिंसंख्येऽमृतपुरा जनुः । यामुने जनितो देशेऽत्र भवे च हिमाश्रये ॥ ९० ॥
 षडशीतिसिंसंख्ये सर्वस्यादिसंज्ञे पुराभवत् । कीरदेशे समुत्पन्नः कुक्षेत्रेऽत्र जन्मनि ॥ ९१ ॥
 कलिङ्गे लोलपे जातो द्व्यशीतिसिंसंख्ये पुरा । शतदुकविपाद्यान्ते देशे चात्रैव जन्मनि ॥ ९२ ॥
 ततो मनसिंसंख्ये प्राक् त्र्यशीतिसिंसंख्येऽजनि । सिंहलाख्येऽत्र जनुषि देशे ब्रह्मपिंसंज्ञके ॥ ९३ ॥
 सुपर्णाख्ये चतुर्भुक्तेऽशीतिसंख्ये पुराभवत् । काश्मीरे कामदेशेऽत्र कावेर्यां जनितोऽयवा ॥ ९४ ॥
 भूताद्विसंज्ञके जातः पश्चादशीतिसिंसंख्ये पुरा । देशे पंचालसंज्ञेऽमी जन्तुर्वैपश्चिकेऽधुना ॥ ९५ ॥
 षटशीतिसिंसंख्ये त्वासीच्छीतिसंख्ये जननं पुरा । पुंलिङ्गे गण्डकीतीरे कर्णाटे चात्र जन्मनि ॥ ९६ ॥
 त्र्युने नवसिंसंख्ये प्राक् प्राणाधारेऽजनि स्वयम् । खरादेशे महाभाग द्रविडे सांप्रतं ह्यसी ॥ ९७ ॥
 धन्वन्तरी पुरा जातस्त्वष्टाशीतिसिंसंख्येऽण्डज । देशे नेपालसंज्ञेऽत्र जाङ्गले कुन्तलेऽयवा ॥ ९८ ॥
 नवाशीतिसिंसंख्ये सूत पूर्वकेतो पुराभवत् । देशे पुलिन्दसंज्ञे तु पुष्कराश्रितेऽधुना ॥ ९९ ॥
 प्राग्गाथारेऽजनि त्वादिदेशे नवसिंसंख्ये । पेरारवतीचन्द्रभागागम्यदेशेऽत्र जन्मनि ॥ १०० ॥
 पुगादिदिसुते सुत ग्राह्ये नवसिंसंख्ये । फान्यकुञ्जेऽत्र वाह्लीकदेशे वामरकण्टके ॥ १०१ ॥
 द्यादये नवसिंसंख्ये प्राक् द्यादयात्मन्यभुञ्जनुः । आन्ध्रे वर्षरदेशे वा गोदावर्यां तु सांप्रतम् ॥ १०२ ॥
 अन्विने त्वरविन्द्राक्षे जातो नवसिंसंख्ये । प्राक् पर्वते किरातेऽत्र वितस्ताश्रितेऽयवा ॥ १०३ ॥
 नवसिंसंख्ये प्राक् पितृनाम्यजनि स्वयम् । केदारे द्यणे देशे त्वत्र वा हस्तिनापुरे ॥ १०४ ॥
 पंचाने षटके लारदेशेऽभून्मातृसंज्ञके । जननं त्वत्र भूचके मायापुर्यामयापि वा ॥ १०५ ॥

१ पुण्ड्रज । २ऽजनि स्वयम् । ३ पारिहाटे । ४ मद्राक्ष्ये । ५ जातः । ६ विपासके ७ कलिङ्गे । ८ वाल्मीकि ।

पितामहे चतुर्न्यूने शतसंख्ये पुगऽजनि । देशे द्रविडसंज्ञे च गान्धारे वात्र केरले ॥ १०६ ॥
 च्यूने शतमिते तस्य स्वर्गद्वारे पुराभवत् । स्वर्गभूमिजनुर्जात आर्यावर्तेऽत्र जन्मनि ॥ १०७ ॥
 प्रजाद्वारे पुरा जातो द्र्यूने शतमिते सुत । नासिकाख्येऽत्र जनुपि कुक्षेत्रप्रदेशके ॥ १०८ ॥
 कूने शतमिते चासीन्मोक्षद्वारे पुराभवे । च्युतोपवर्गादिधुना मध्यदेशेऽजनि स्वयम् ॥ १०९ ॥
 त्रिविष्टपारख्यके सूत शतसंख्येऽभवत्पुग । संभूतः कच्छदेशेऽसौ पुष्कराख्येऽत्र जन्मनि ॥ ११० ॥
 कुयुक्ते शतसंख्ये प्राग्देशे कर्तारिसंज्ञके । जनितो बर्बर देशे नैमिषारण्यकेऽधुना ॥ १११ ॥
 द्र्याढ्ये शतमिते सूत प्रशान्तात्मनि वै पुरा । देशे मागधसंज्ञेऽभूदत्र गङ्गाश्रिते खग ॥ ११२ ॥
 विश्वात्मनि पुरा जातहयन्विते शतसंख्यके । देशे भूचक्रसंज्ञे तु जलाधीशाश्रितेऽधुना ॥ ११३ ॥
 चतुर्थ्युक्ते शते पूर्वसंभवे विश्वतोमुखे । रेवातटेऽधुना जातो मध्यदेशेऽयवा खग ॥ ११४ ॥
 चराचरात्मन्यभवद्गौडे पश्चोत्तरे शते । विपाशैरावतीमध्यदेशे जातोऽत्र जन्मनि ॥ ११५ ॥
 पङ्क्तशते त्वासीत्सूर्मात्मनि पुराभवे । अङ्गदेशे समुत्पन्नः सांप्रतं यमुनाश्रिते ॥ ११६ ॥
 मैत्रेण मलये सूत सप्तोत्तरशते पुरा । चन्द्रभागावितस्तान्ते देशेऽसौ चात्र जन्मनि ॥ ११७ ॥
 कुन्तले प्राग्भवे जातः शतदुनिकटेऽधुना । अष्टोत्तरशते सूत करुणान्वितसंज्ञके ॥ ११८ ॥
 एष ते कथितो वत्स देशभागविनिर्णयः । जातिस्मराणां जन्तूनां भूयः किं परिपृच्छसि ॥ ११९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके जन्मदेशनिर्णयान्वयापश्चतुर्थः ॥ ४ ॥

अरुण उवाच ।

चन्द्राज्जातिपरिज्ञानं यत्त्वयोक्तं पुरा विभो । तन्मे श्रूहि महाभाग श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यस्यां जाती बभूव प्राक्संभवे चात्र जन्मनि । यस्यां व्यवस्थितः सूत जीवोऽयं ते पृथक् पृथक् ॥ २ ॥
 हिमांशुपूर्वं विज्ञेये वक्ष्यामि त्वां पतत्रिण । हिमांशुसंज्ञके ह्याये जीवोऽसौ ब्राह्मणोऽभवत् ॥ ३ ॥
 प्राक्संभवे जनुष्यत्र जातो वै ब्राह्मणोऽण्डज । चंद्राख्यके द्वितीये प्रागासीद्विश्यकुलोद्भवः ॥ ४ ॥
 जन्मन्यत्र महावाहो बाहुजः कथितस्त्वसौ । ततस्त्वतीयके सूत शूद्रः पूर्वभवेऽभवत् ॥ ५ ॥
 जन्मन्यत्र पुनर्वश्यो जातश्चंद्रमसि त्वसौ । प्रागिन्दुसंज्ञके शूद्रो बभूव विनतात्मज ॥ ६ ॥
 तथा चतुर्थके जातः सांप्रतं पादजोऽण्डज । ततः कुमुदवर्धो प्राग्भवद्यवनेश्वरः ॥ ७ ॥
 पश्चमे त्वत्र संभूतो यवनानां महाकुले । विधुसंज्ञे ततः पठे बाहुजः पूर्वसंभवे ॥ ८ ॥
 अभवद्धचत्र जनुपि जातो मूर्धाभिपित्तकः । मुर्धांशी सप्तमे सूत शूद्रोऽभूत्पूर्वजन्मनि ॥ ९ ॥
 सांप्रतं जनितोऽभव्यो विनतानन्दवर्धन । ओपधीशोऽष्टमे जातः पूर्वजन्मनि वै द्विजः ॥ १० ॥
 जन्मन्यत्र महीपालः संभूतो महतां कुले । अथो नवमिते ह्यासीच्छुभ्रांशी पादजोऽण्डज ॥ ११ ॥
 निपादश्चात्र जनुपि जीवोऽयं जनितस्त्वयम् । निशापती द्विजश्चासीत् प्राग्भवे गरुडाग्रज ॥ १२ ॥
 दशसंख्ये पुनर्वश्यो जातोऽपी चात्र जन्मनि । अञ्जाल्यकेऽभवच्छूद्रस्त्वेकादशमितेऽण्डज ॥ १३ ॥
 यवनानां कुले जात इदानीं कश्यपात्मज । द्वादशे पक्षिशार्ङ्गूल नात्रि जवावृकेऽभवत् ॥ १४ ॥
 प्राग्भवे मागधश्चात्र संभवे मागधः स्मृतः । सोमनाम्नि बभूव प्राक्संभवे ब्राह्मणस्त्वसौ ॥ १५ ॥
 त्रयोदशमिते शूद्रकुले जातस्तु सांप्रतम् । मृगाङ्गसंज्ञके सूत चतुर्दशमिते पुरा ॥ १६ ॥

क्षात्रे कुलेऽभवजन्म चोग्रसंज्ञोऽत्र जन्मनि । ग्लीनाग्नि पञ्चदशके वाहुजः पूर्वसंभवे ॥ १७ ॥
 द्विजवंशे वरे जात इदानीं कश्यपात्मज । अथो फलानिधीं नाम्नि षोडशे प्राग्भवेऽभवत् ॥ १८ ॥
 वैश्यश्चात्र भवे जातः करणो विनतात्मज । ज्युने विंशन्मिते सूत द्विजराज अभृत्पुरा ॥ १९ ॥
 क्षत्रियश्चात्र जनुपि पादजः परिकीर्तितः । ततोऽष्टादशके विमः प्रागासीदण्डजोत्तम ॥ २० ॥
 यवनश्चात्र संभूतो द्विजराजाभिधेऽधुना । कूनविंशन्मिते सूत द्विजः प्राक्संभवे पुरा ॥ २१ ॥
 क्षपाकरेऽत्र जनुपि सूतपुत्रः प्रकीर्तितः । ततो विंशन्मिते ह्यासीच्छीतांशी पूर्वजन्मनि ॥ २२ ॥
 पादजश्चात्र जनुपि संभूतः क्षत्रियोऽण्डज । काढ्ये विंशन्मिते शीतराश्मि संज्ञे वभूव तु ॥ २३ ॥
 वैश्यः प्राक्संभवे जातो वैदेहश्चात्र जन्मनि । ततो हिमकरे नाम्नि द्वाविंशन्मितके पुरा ॥ २४ ॥
 शूद्रोऽभूदत्र जनुपि चण्डालः कथितस्त्वसी । तुहिनांशी त्रयोविंशन्मिते प्रागरुडाग्रज ॥ २५ ॥
 वैश्योऽभवदिदानीं तु पादजः परिकीर्तितः । तमोग्रासे चतुर्विंशन्मितकेऽभृत्पुराभवे ॥ २६ ॥
 क्षत्रियो मागधश्चात्र संभवे संभवः सुत । ततस्तुहिनरश्मौ तु पञ्चविंशन्मितेऽभवत् ॥ २७ ॥
 वैश्यः पूर्वभवे विप्रो भवेदत्र पतत्रिण । जैवातुकेऽथ पञ्चविंशन्मिते शूद्रः पुराऽभवत् ॥ २८ ॥
 वन्दीजन इति ख्यातः संभूतश्चात्र जन्मनि । ज्युने त्रिंशन्मिते सूत निर्मलांशी पुराभवे ॥ २९ ॥
 वभूव वाहुजो जातश्चात्र जन्मनि वै वणिक् । द्र्यूने त्रिंशन्मिते ह्यासीच्छ्रेवांशी प्राग्भवेऽभवत् ॥ ३० ॥
 शूद्रः क्षत्तार इत्येव संभूतश्चात्र जन्मनि । कूनत्रिंशन्मिते सूत रात्रिपे प्राग्वणिकसुतः ॥ ३१ ॥
 वभूव यवनस्त्वत्र संभवे विनतात्मज । क्षपेशसंज्ञके त्रिंशन्मिते त्वासीत्पुराभवे ॥ ३२ ॥
 क्षत्रियो यवनश्चात्र संभूतो गरुडाग्रज । क्षपापती महाभाग त्वेकत्रिंशन्मिते पुरा ॥ ३३ ॥
 वभूव पादजश्चासी जीवः संपति वै द्विजः । द्वात्रिंशन्मितके त्वासीत्कलानाये पुराभवे ॥ ३४ ॥
 वैश्यश्चात्र भवे सूत संभूतो रयकारकः । तारापती पुरा जीवस्त्रिंशन्मितके ह्यभूत् ॥ ३५ ॥
 वाहुजश्चात्र जनुपि संकरः कथितस्त्वसी । उडुपे प्राक् चतुर्विंशन्मिते तु गरुडाग्रज ॥ ३६ ॥
 ब्राह्मणोऽभूदिदानीं तु जातो वन्दीजनस्त्वसी । द्विजाधिपतिसंज्ञे प्राक्पंचत्रिंशन्मितेऽण्डज ॥ ३७ ॥
 पादजोऽभूदयो जन्मन्यत्रैव सुखजः स्मृतः । पदत्रिंशन्मितके ह्यासीच्छशाङ्गे पूर्वजन्मनि ॥ ३८ ॥
 वैश्योऽथ पादजो जातः सांपतं विनतात्मज । चत्वारिंशन्मिते ज्युने द्विजपे प्राक् त्वगाधिप ॥ ३९ ॥
 वैश्यो वभूव जीवोऽसी जन्मन्यत्र वणिकसुतः । चत्वारिंशन्मिते द्र्यूने पुत्र पूर्वभवेऽभवत् ॥ ४० ॥
 मृषाभिपिक्तो जीवोऽसी जन्मन्यत्र त्वगाधिप । नवत्रिंशन्मिते वत्स द्विजेशे पूर्वजन्मनि ॥ ४१ ॥
 ब्राह्मणो ह्यभवदत्र जातो वैश्यस्तथाण्डज । चत्वारिंशन्मिते सूत तारिशे प्राग्भवेऽभवत् ॥ ४२ ॥
 अम्वष्टश्चात्र जनुपि पादजः कथितोण्डज । क्षत्ता तु प्राग्भवे ह्यासीदत्र जन्मनि चोरुजः ॥ ४३ ॥
 द्विजनाये कुयुक्ते तु चत्वारिंशन्मिते सुत । तयोडुपतिसंज्ञे प्राक् चत्वारिंशे पुराभवे ॥ ४४ ॥
 द्वियुक्ते त्वभवच्छूद्रो निपादश्चात्र जन्मनि । चत्वारिंशन्मिते त्र्याढ्ये क्षपाध्यक्षे खगेश्वर ॥ ४५ ॥
 पूर्वजन्मन्यतो क्षत्री ह्यभवद्ब्राह्मणोऽधुना । चत्वारिंशच्चतुर्युक्ते ताराध्यक्षे वभूव तु ॥ ४६ ॥
 वैश्यः पूर्वभवं चात्र संभवे मागधोऽण्डज । पञ्चदीनेऽथ पञ्चाशन्मितके भपती पुरा ॥ ४७ ॥
 आर्मीच्छूद्रोऽत्र जनुपि पादजः कथितो मृशम् । चत्वारिंशन्मिते सूत पद्मसुक्ते रात्रिपेऽभवत् ॥ ४८ ॥
 घाट्टनः पूर्वजनुपि जन्मन्यत्रोग्रकः सुत । पंचाशन्मितके ज्युने ब्राह्मणेशे पुराभवत् ॥ ४९ ॥
 ब्राह्मणश्चात्र जनुपि वाहुजः कथितो ह्यसी । पञ्चाशन्मितके द्र्यूने भूदेवेशे वभूव तु ॥ ५० ॥

नागश्चासी पुरा चात्र ब्राह्मणः कथितोऽण्डज । चत्वारिंशन्मिते सूत नवाद्ये पूर्वजन्मनि ॥ ५१ ॥
 जातोऽसौ यवनश्चात्र यामिनीशे तु संकरः । अयो ब्राह्मणपे सूत पञ्चाशन्मितकेऽभवत् ॥ ५२ ॥
 करणः प्राग्भवे जन्तुरत्र जन्मनि बाहुजः । कुपञ्चाशन्मिते सूत भूदेवपतिसंज्ञके ॥ ५३ ॥
 प्रागासीद्गुरुजो वैश्यश्चात्र जन्मनि काश्यप । रजनान्द्रे पुरा सूत द्विपञ्चाशन्मितेऽभवत् ॥ ५४ ॥
 क्षत्रियो बाहुजश्चात्र संभवे तु खगेश्वर । रात्रीशे व्यधिके पञ्चाशन्मिते पूर्वजन्मनि ॥ ५५ ॥
 वैश्यश्चासीन्महाभाग जातः शूद्रोऽसंभवे । चतुर्थ्युक्तेऽय पञ्चाशन्मिते प्राग्गण्डाग्रज ॥ ५६ ॥
 क्षणदेशे भवे विप्रः प्राग्गोत्रजवर्षजः । बाहुजः प्राग्भवे जन्तुर्यवनश्चात्र संभवे ॥ ५७ ॥
 क्षपानायेऽत्र पञ्चाद्ये पञ्चाशन्मितकेऽण्डज । पद्मपञ्चाशन्मिते सूत रात्रिनाये पुराऽभवत् ॥ ५८ ॥
 पादजो ब्राह्मणश्चैव जातोऽसावत्र जन्मनि । विभावरीशे प्राक् व्यूने सूत पष्टिमितेऽण्डज ॥ ५९ ॥
 वैश्योऽभवत्पुनश्चैव चण्डालश्चात्र संभवे । तमीपती महाभाग द्व्यूने पष्टिमितेऽभवत् ॥ ६० ॥
 क्षत्रियः प्राग्भवे त्वत्र संभवे, पादजः स्मृतः । तमिन्नेशे महाभाग कूने पष्टिमितेऽभवत् ॥ ६१ ॥
 दिव्योऽयं पूर्वजनुपि जनुष्यत्र च बाहुजः । अय पष्टिमिते वत्स तमीशेऽभूद्द्विजोत्तमः ॥ ६२ ॥
 प्राग्भवेऽत्र भवे चार्यं संकरः कथितो भृशम् । क्वाद्ये पष्टिमिते सूत तमीनायेऽभवत्पुरा ॥ ६३ ॥
 यवनः प्राग्भवे जन्तुर्यवनश्चात्र जन्मनि । पद्मवन्वावसौ पूर्वं द्व्याद्ये पष्टिमिते ह्यभूत् ॥ ६४ ॥
 ब्राह्मणश्चाण्डजश्चेष्ट जातो वन्दीजनोऽधुना । त्रिपष्टिसंख्यके पूर्वभवे भुवर्षिवन्दिते ॥ ६५ ॥
 वैश्यश्चात्र भवे जातो मागधः कश्यपात्मज । तुपारांशी चतुःपष्टिसंमिते विनतात्मज ॥ ६६ ॥
 वभूव बाहुजः पूर्वं ब्राह्मणश्चात्र जन्मनि । वारिजे प्राक् महाभाग पञ्चपष्टिमिते ह्यभूत् ॥ ६७ ॥
 वैश्यश्चात्र भवे जन्तुर्जातो वैश्यकुलोद्भवः । पद्मपष्टिसंमिते ह्यासीत्प्राक् सप्तद्रुसुतेऽण्डज ॥ ६८ ॥
 बाहुजश्चात्र जनुपि बाहुजः कथितोऽधुना । सप्तपष्टिमिते वत्स पीयूषांशी पुराभवे ॥ ६९ ॥
 ब्राह्मणोऽभूदिदानीं तु संभूतो ब्राह्मणस्त्वसौ । सुधाकरे पुरा ह्यासीदष्टपष्टिमितेऽण्डज ॥ ७० ॥
 शूद्रः पूर्वभवे चात्र संभवे यवनो महान् । ऊनसप्ततिसंख्ये तु सुधांशी पूर्वजन्मनि ॥ ७१ ॥
 मागधोऽभूत्तथा जातः श्रवयोगोऽत्र जन्मनि । अयो सप्ततिसंख्ये प्राग्भृद्द्वैश्योऽत्र संभवे ॥ ७२ ॥
 रथकारश्चेद्दे जातस्त्वमृतांशी खगाधिप । कुसप्ततितमिते सूत सुधारश्मी पुराभवे ॥ ७३ ॥
 बाहुजश्चाभवत्सूत ब्राह्मणस्त्वत्र संभवे । द्विसप्ततितमिते सूत रोहिणीशे तु पादजः ॥ ७४ ॥
 प्रागासीद्यवनश्चायं संभूतश्चात्र जन्मनि । त्रिसप्ततितमिते चन्द्रे नाम्नि प्राक्संभवे ह्यभूत् ॥ ७५ ॥
 वैश्योऽसौ जन्तुरत्रैव बाहुजः कथितोऽण्डज । चतुःसप्ततिसंख्ये तु हरिणोकामिषेऽभवत् ॥ ७६ ॥
 ब्राह्मणः प्राग्भवे जन्तुरिह जन्मनि वै द्विजः । अष्टिज्जे प्राग्भवे ह्यासीत्पञ्चसप्ततिसंमिते ॥ ७७ ॥
 पादजश्चारणश्चात्र संभवे गरुडाग्रज । वैश्यः पूर्वभवे सूत संभूतो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ७८ ॥
 पद्मसप्ततितमिते जन्तुरत्रिसूनौ पतत्रिण । सप्तसप्ततिसंख्ये प्राग्गोत्रिणीशे वभूव तु ॥ ७९ ॥
 संसूतश्चारणो जीवो बाहुजश्चात्र जन्मनि । अष्टसप्ततिसंख्ये तु प्राग्भृद्द्विजे द्विजः ॥ ८० ॥
 जन्मन्यत्र महाभाग ब्राह्मणः कथितस्त्वसौ । जलांशी प्राग्भवे चासीत्त्रयसप्ततिसंमिते ॥ ८१ ॥
 जातो वैश्यो महाभाग इदानीं रथकारकः । क्षत्रियः पूर्वसंभूतो यवनश्चात्र जन्मनि ॥ ८२ ॥
 अशीतमितके जन्तुरत्रिपुत्रे च पुत्रक । षशीतमितके नाम्नि शिशिरांशी पुगभवे ॥ ८३ ॥
 वभूव दिव्यजातोऽसावत्र जन्मनि चौरुजः । वशीतमितके नाम्नि तारकेऽपि पुराऽभवत् ॥ ८४ ॥

वश्योऽत्र संभवे सूत संकरः कथितस्त्वसौ । सुधातनौ महाभाग इयशीतिमितकेऽभवत् ॥ ८५ ॥
 शूद्रः प्राङ्गर्भवे वैश्यो जातोऽसावत्र जन्मनि । चतुरशीतिके शीतघृणौ भृत्प्राग्भवे सुत ॥ ८६ ॥
 संभृतो ब्राह्मणश्चागावम्बवष्टश्चात्र संभवे । सुधामये महाबाहो पंचाशीतिमितेऽभवत् ॥ ८७ ॥
 पादजः प्राग्भवे त्वत्र बाहुजः कथितस्त्वसौ । पडशीतिमिते नाम्नि सुधोत्से प्राग्भवे ह्यभूत् ॥ ८८ ॥
 ब्राह्मणो बाहुजः पश्चाद्देश्योऽसावत्र जन्मनि । बाहुजः प्राग्भवे ह्यासीत् क्षत्रियश्चात्र जन्मनि ॥ ८९ ॥
 सुधामयूरसंज्ञे तु सप्ताशीतिमितेऽण्डज । जडांशुसंज्ञकेऽन्यथाशीतिसंख्ये चभूव तु ॥ ९० ॥
 शूद्रः प्राक्संभवे त्वत्र संभवे संकरस्त्वसौ । नवाशीतिमिते सूत जडरश्म्यभिधेऽभवत् ॥ ९१ ॥
 वैश्यः प्राग्जनुषि त्वत्र जातो वन्दिजनस्त्वसौ । जडोन्नाख्ये नवतिके प्रागासीद्दूरुजोऽण्डज ॥ ९२ ॥
 जन्मन्यत्र महाबाहो ब्राह्मणः कथितस्त्वसौ । काठये नवतिसंख्ये प्रागासीत् क्षात्रकुलोद्भवः ॥ ९३ ॥
 पुनर्जन्मनि वै विप्रः शूद्रश्चात्र जडांशुजे । क्षत्री पूर्वभवे भूतश्चारणश्चात्र जन्मनि ॥ ९४ ॥
 केतुग्रासाभिधे द्व्यष्टये नवत्याख्ये च पुत्रक । त्र्याढये नवतिसंख्ये प्राक्संभवेऽभूत् खगाधिप ॥ ९५ ॥
 तुपारंगौ वणिग्विप्रो जातोऽसावत्र जन्मनि । चतुर्युक्ते नवत्याख्ये केतुमुक्ते पुराऽभवत् ॥ ९६ ॥
 संभृतो ब्राह्मणश्चायमत्र जन्मनि वै द्विजः । पंचोने शतसंख्ये तु तुपारोस्त्रे पुराभवे ॥ ९७ ॥
 आसीत् क्षात्रकुलोत्पन्नो जन्मन्यत्र वणिकसुतः । पणवतिमिते शूद्रस्त्वभवत्पूर्वजन्मनि ॥ ९८ ॥
 शीतभानौ महाभाग सूतश्चात्रैव जन्मनि । क्षत्री पूर्वभवे सूत ह्यभवच्चात्र बाहुजः ॥ ९९ ॥
 लक्ष्मीवन्धौ खगश्रेष्ठं व्यूने शतमिते ह्यसौ । द्व्यूने शतमिते ह्यासीत्तिस्युजे प्राग्भवेऽण्डज ॥ १०० ॥
 शूद्रः क्षत्री पुनर्जातो जन्मन्यत्र भवेद्विजः । कूने शतमिते वस्त श्वेतभानौ पुराभवे ॥ १०१ ॥
 वभूव बाहुजो जातश्चात्र मूर्धाभिषिक्तकः । शतसंख्येऽभवद्देश्यः प्राग्भवे विनतात्मज ॥ १०२ ॥
 जटभानावसावत्र पादजः परिकीर्तितः । एकोत्तरशते सूत पादजश्चाभवत्पुरा ॥ १०३ ॥
 शुटभानौ तथा चात्र संभवे बाहुजस्त्वसौ । द्व्याढये शतमिते पूर्वजन्मन्यासीच्च बाहुजः ॥ १०४ ॥
 ब्राह्मणः कथितस्त्वत्र संभवेऽसौ समुद्रजे । हिमभानौ महाभाग त्र्याढये शतमिते ह्यभूत् ॥ १०५ ॥
 दिव्यः पूर्वभवे चासायत्र जन्मनि पादजः । शूद्रः प्राक्संभवे चासीच्छूद्रोऽप्यत्रैव जन्मनि ॥ १०६ ॥
 चतुर्युत्तगते त्वत्र नाम्नि सागरजे त्वसौ । पंचोत्तरशते सूत श्रीवन्धौ पूर्वजन्मनि ॥ १०७ ॥
 वभूव वैश्योऽग्नौ जीवो बाहुजश्चात्र जन्मनि । पडयुक्ते शतसंख्ये प्राग्बाहुजः पूर्वसंभवे ॥ १०८ ॥
 पुनरामीद्विजः सूत बाहुजश्चात्र जन्मनि । सप्तोत्तरशते नाम्नि मासगर्भे पुराभवत् ॥ १०९ ॥
 बाहुजः कथितो जन्तुरत्र जन्मनि पादजः । अष्टोत्तरशते सूत कुमुदेऽभवत्पुरा ॥ ११० ॥
 ब्राह्मणश्चात्र जनुषि बाहुजः परिकीर्तितः । एतत्तत्सर्वमुपाख्यातमुत्तमाधममध्यमम् ॥ १११ ॥
 जानित्वरूपं जीवानां पश्चादिकं कथयामि ते ॥ ११२ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणमवादे कर्मविपाके जानिनिर्णयाध्यायः पञ्चमः ॥ ५ ॥

वयोनिर्णयः ।

अरुण उवाच ।

सर्वगानिःशिरलोपेण देवदेवनमसृत् । भीमाद्य वपसो ज्ञानं कथं ज्ञेयं मयाऽधुना ॥ १ ॥

१ जरांतुने । २ अर्ध द्विजः । ३ श्रीविपः ।

श्रीसूर्य उवाच ।

बाल्याद्यवस्थाः संप्राप्य जीवोऽयं प्राग्भवेऽण्डज । चक्रे शुभाशुभं यच्च याः प्रातोऽत्र प्रयच्छति ॥ २ ॥
 ताः सर्वा भूमिजेभ्यस्तु वक्ष्यामि त्वां पतत्रिण । पूर्वजन्मनि जीवोऽस्ती चैकारुष्ये प्रथमे कुजे ॥ ३ ॥
 बाल्ये शुभाशुभं चक्रे बाल्ये चात्र प्रयच्छति । प्रागारसंज्ञके भौमि द्वितीये कृतवानयम् ॥ ४ ॥
 शुभाद्यं खड्ग कौमारे न्यूनत्र पृच्छति स्वयम् । सदाद्यं प्राक् कृतं सूत बाल्ये क्रूरद्वगाभिधे ॥ ५ ॥
 कौमारेऽर्धव वपसि पृच्छति स्वं मनोरथम् । आवनेये चतुर्थे प्राग् यूनि सर्वं यदार्जितम् ॥ ६ ॥
 जीवने स्वेच्छया सूत मध्ये पृच्छति सांप्रतम् । अथो क्षितिमुते बाल्येऽकारि सर्वं परे भवे ॥ ७ ॥
 स्वयं पृच्छति वार्द्धक्ये पूर्वकर्मविचेष्टितम् । पठे पृथ्वीमुते नान्नि मध्ये प्रागर्जितं च यत् ॥ ८ ॥
 स्वेच्छया विद्विताद्यं तु न्यूनत्रापि प्रपृच्छति । कुसुते पूर्वजनुपि सदाद्यं कृतवानसी ॥ ९ ॥
 कैशोर्ये तत्र कैशोर्ये स्वयं पृच्छति यत्नतः । भूम्यात्मजे महाभाग प्रागकारि शुभाशुभम् ॥ १० ॥
 मध्ये वपसि जीवोऽयं मध्ये प्रथाऽत्र जन्मनि । पूर्वकर्माश्रितं सर्वं तत्र पृच्छति सांप्रतम् ॥ ११ ॥
 कौमारे भूमिजे यच्च न्यून्यं कृतवान् पुरा । क्रूराक्षसंज्ञके भौमि दशमे विनतात्मज ॥ १२ ॥
 वृद्धी यदार्जितं कर्म बाल्येऽत्र प्रष्टुमुद्यतः । धरासुते पुग सूत कौमारे कृतवानसी ॥ १३ ॥
 वार्द्धक्येऽर्धव जनुपि परिपृच्छति वाञ्छितम् । पूर्वजन्मनि जीवोऽपी यच्चके यौवनेऽण्डज ॥ १४ ॥
 यौवनेऽर्कमिते तत्र धरासूनी प्रपृच्छति । जीवनानेन यत्पूर्वं कृतं यूनि शुभाशुभम् ॥ १५ ॥
 क्रूरलोचनान्म्यत्र बाल्ये प्रष्टुं समुद्यतः । चतुर्दशे धराजे प्रागकारि गरुडाग्रज ॥ १६ ॥
 यत्कर्म वृद्धो जीवोऽयं वृद्धी पृच्छति जन्मनि । धरात्मजे तु प्राग्यूनि कृतवान् यच्छुभाशुभम् ॥ १७ ॥
 यौवने सांप्रतं सर्वं जीवः पृच्छति च स्वयम् । क्रूरनेत्रे पुरा वृद्धी यदकारि शुभाशुभम् ॥ १८ ॥
 मध्ये प्रथाऽत्र जनुपि जीवोऽयं स्वेच्छयाऽनिशम् । भूजाभिधे सप्तदशे चकार प्राक् शुभाशुभम् ॥ १९ ॥
 कौमारे मध्यवपसि जीवः पृच्छां करोत्यसी । क्रूरचक्षुषि यच्चके सदाद्यं शैशवे पुग ॥ २० ॥
 तन्मध्यमे स्वचरितं सांप्रतं परिपृच्छति । पृथ्वीजनाग्नि भौमि प्राग्यदकारि शुभाशुभम् ॥ २१ ॥
 कौमारे बालभावेऽत्र तत्सर्वं प्रष्टुमुद्यतः । रुधिरारुष्ये पुग भौमि मध्येऽकारि यद्विच्छया ॥ २२ ॥
 बाल्ये पृच्छति तत्सर्वमत्र विंशन्मितेऽण्डज । भूपुत्रेऽकारि यदृद्धावैकविंशन्मिते पुग ॥ २३ ॥
 यूनि च प्रच्छको यूनि सांप्रतं प्रष्टुमुद्यतः । प्राक्संभवे कुजाख्ये तु मध्यभावे यदार्जितम् ॥ २४ ॥
 प्रश्रं करोति तत्प्रथा कौमारेऽत्र पतत्रिण । मङ्गले मङ्गलाद्यं तु जरायां प्राक्कृतं च यत् ॥ २५ ॥
 यौवने चात्र जनुपि तत्सर्वं परिपृच्छति । चतुर्विंशन्मिते सूत क्षितिमूर्ती पुग कृनम् ॥ २६ ॥
 मध्येऽत्र जनुपि प्राप्ते जरासि प्रष्टुमुद्यतः । पूर्वजन्मनि यच्चके प्राप्ते त्वद्भाग्ये ह्ययम् ॥ २७ ॥
 यूनि वृद्धी पुनर्यूनि प्रथात्र कृतकर्मणाम् । कुसंभवे पुग सूत शुभाद्यं यदि यत्कृतम् ॥ २८ ॥
 परिपृच्छति जीवोऽयं वार्द्धक्ये चात्र जन्मनि । प्राग्भवे भूमिजाते यत्कृतवान् यौवने पुनः ॥ २९ ॥
 कौमारे वपसि प्राप्ते वार्धक्ये पृच्छकोऽधुना । रक्ताङ्गसंज्ञके त्वष्टाविंशत्संख्ये पतत्रिण ॥ ३० ॥
 यच्चके बालभावे प्राग् बाल्ये प्रथात्र जन्मनि । कूनत्रिंशन्मिते ह्यारे कौमारे पूर्वजन्मनि ॥ ३१ ॥
 कृतवानत्र तत्सर्वं यौवने परिपृच्छति । उप्राभिधे तु बाल्यायामवस्थायां परे भवे ॥ ३२ ॥
 यदार्जितं तु कौमारे पृष्टवानत्र सांप्रतम् । क्षोणीजेऽर्धव जनुपि मध्येऽस्ती पृच्छति स्वयम् ॥ ३३ ॥
 यच्चके यौवने सूत सदाद्यं परसंभवे । ज्यामूर्ती बालभावे प्राक् शुभाशुभमुपार्जितम् ॥ ३४ ॥

तस्य सर्वस्य प्रथायमत्र जन्मनि यौवने । इलापुत्रे पुरा चक्रे मध्ये वयसि चाण्डज ॥ ३५ ॥
 तदसर्वं यौवने प्राप्ते सांप्रतं मष्टमुद्यतः । चतुर्विंशन्मिते कर्म यच्च क्षितिभवे पुरा ॥ ३६ ॥
 कैशोर्यं कृतवानत्र कौमारे परिपृच्छति । भृशूनौ मध्यवयसि पंचत्रिंशन्मितेऽण्डज ॥ ३७ ॥
 प्रागर्जितं मध्यभावे तस्य प्रथाऽत्र जन्मनि । पद्मत्रिंशन्मितके क्रूरनघने यौवने पुरा ॥ ३८ ॥
 यदर्जितं शुभाद्यं तत्कौमारे परिपृच्छति । उर्वीजाल्ये जरायां प्राक् शुभाद्यं कृतवानसौ ॥ ३९ ॥
 बालभावे च तत्सर्वं पृच्छति स्वमनोगतम् । कुपुत्रे पूर्वजनुपि कौमारे भृशमर्जितम् ॥ ४० ॥
 वृद्धौ शुभाद्यं तत्सर्वं पृष्टवानस्ति सांप्रतम् । चत्वारिंशन्मिते कूने प्राक् पृथ्वीमवसंज्ञके ॥ ४१ ॥
 यत्सदायमसौ चक्रे यूनि यूयत्र पृच्छति । क्षमासुते युवभावे पूर्वजन्मार्जितं मुत ॥ ४२ ॥
 जीशवे तत्समस्तस्य प्रथाऽयं गरुडाग्रज । रसात्मजे पुरा सर्वं सदाद्यं कृतवानसौ ॥ ४३ ॥
 वार्द्धय्ये जरसि प्राप्ते सर्वं प्रश्नं करोत्यसौ । प्राग्भावे त्वचलाजेऽयं बाल्ये चक्रे यदिच्छया ॥ ४४ ॥
 शुभाशुभं यद्भवे यौवने परिपृच्छति । लोहितांगे पुरा सूत यत्कृतं सदसत्पुरा ॥ ४५ ॥
 वार्द्धय्ये मध्यभावेऽत्र सर्वं प्रश्नं करोत्यसौ । चत्वारिंशन्मिते सूत चतुर्युक्ते महीभवे ॥ ४६ ॥
 कौमारे कृतवान् यः प्राह्म मध्ये संप्रति पृच्छति । पिङ्गलाख्ये पुरा वत्स बालभावे शुभाशुभम् ॥ ४७ ॥
 यत्कृतं तस्य प्रथाऽयं मध्यभावेऽत्र जन्मनि । रसापुत्रेऽत्र जनुपि बाल्ये पृच्छति च स्वयम् ॥ ४८ ॥
 कुमारवयसि प्राप्ते यच्चक्रेऽसौ शुभाशुभम् । चत्वारिंशन्मिते पूर्वं सप्तयुक्ते च मध्यके ॥ ४९ ॥
 मेदिनीजे कृतं कर्म बाल्येऽयं मष्टमुद्यतः । पृथ्वीसूनौ पुरा वृद्धौ कृतवान् सदसत्सुत ॥ ५० ॥
 स्वयं यूयत्र जनुपि परिपृच्छति यत्नतः । पश्चाशत्संख्यके कूने क्षमाजे मध्ये पुरा कृतम् ॥ ५१ ॥
 शुभाद्यं पृष्टवानस्ति जन्मन्यत्र कुमारके । महीभवे पुरा वृद्धौ पुनर्युनि शुभाशुभम् ॥ ५२ ॥
 यच्चक्रे यौवने तत्र प्रथाऽयं गरुडाग्रज । क्षीणीसुतेऽङ्कपश्चाशत्संख्यके पूर्वजन्मनि ॥ ५३ ॥
 मध्यभावेऽर्जितं वृद्धौ चात्र प्रश्नं करोत्यसौ । द्विपश्चाशन्मिते भीमे वृद्धौ प्रागर्जितं च यत् ॥ ५४ ॥
 सदायमधुना सूत कौमारे परिपृच्छति । ज्यासुते प्राग्भवे सर्वं सदाद्यं कृतवानसौ ॥ ५५ ॥
 पृष्टवानस्ति तत्सर्वं जगामात्र जन्मनि । इलाजनाम्नि प्राग्युनि कौमारे पुनरप्ययम् ॥ ५६ ॥
 यच्चक्रे सदसत्कर्म वृद्धौ प्रथाऽत्र जन्मनि । कुभवे बालभावे प्राक् कृतं यच्च शुभाशुभम् ॥ ५७ ॥
 बालभावेऽधुना सूत परिपृच्छति चेच्छया । क्षमानन्दने पुरा सर्वमर्जितं यत्कुमारके ॥ ५८ ॥
 तदत्र जनुपि प्राप्ते युवभावे प्रपृच्छति । कुसुसुसंज्ञके सप्तपश्चाशन्मितके पुरा ॥ ५९ ॥
 बालभावे कृतं चात्र यूनि प्रश्नं करोत्यसौ । पश्चाशदष्टमितके पृथ्वीपुत्रे पुराभवे ॥ ६० ॥
 यौवने कृतवान् यच्च मध्येऽसौ मष्टमुद्यतः । एकोनपष्टिसंख्ये प्राग्बालभावे रसाभवे ॥ ६१ ॥
 चक्रे सदाद्यं यत्सर्वं जरायां पृष्टवानिह । क्षीण्ये पष्टिसंख्ये प्राह्म मध्यभावे यदर्जितम् ॥ ६२ ॥
 युवभावेऽत्र जनुपि परिपृच्छति चाण्डज । क्रुरेक्षणे स्युपचितं पुरा सर्वं शुभाशुभम् ॥ ६३ ॥
 तारुण्येऽप्यत्र यः प्राग्यं प्रथाऽसौ गरुडाग्रज । द्विपष्टिमितके भूमिसूनौ प्राक्संभवेऽत्र च ॥ ६४ ॥
 मध्ये यदर्जितं सर्वं मध्यमे पृच्छको ह्यसौ । क्षित्पात्मजे पुरा यूनि शुभं वाशुभमर्जितम् ॥ ६५ ॥
 यत्पृच्छत्यसौ जीवः कौमारेऽत्रैव जन्मनि । चतुःपष्टिमिते वृद्धौ यत्कृतं प्राग् धराभवे ॥ ६६ ॥
 पृष्टवानस्ति तस्यात्र फर्मणः जीशवे फलम् । भृशुते प्राग्भवे सूत कौमारे कृतवानसौ ॥ ६७ ॥

यत्कर्म तस्य प्रष्टास्यं जरायामत्र जन्मनि । ज्यापुत्रसंज्ञके पूर्वं यच्चक्रे यौवने शुभम् ॥ ६८ ॥
 पापं वा काश्यपेयात्र यौवने परिपृच्छति । महीसूनां पुरा सर्वमार्जितं यौवनेऽनुना ॥ ६९ ॥
 बालभावे महाभाग तस्य पृच्छां करोत्यसौ । कुनन्दने पूर्वभावे शुभाद्यं यच्च सूचितम् ॥ ७० ॥
 जरायामत्र जनुपि वार्द्धक्ये पृच्छको ह्ययम् । कूनसप्ततिमे पूर्वं माहेये कृतवानसौ ॥ ७१ ॥
 बाल्येऽत्र यूनि वयसि स्वेच्छया परिपृच्छति । प्राग्भूमितनये सर्वं जरायां समुपार्जितम् ॥ ७२ ॥
 मध्यमे वयसि प्राप्ते पृष्टवानस्ति सांप्रतम् । उर्वीसूनौ पुरा सर्वं शुभाद्यं यदुपार्जितम् ॥ ७३ ॥
 कौमारैऽत्रैव वयसि मध्ये प्रश्नं करोत्यसौ । स्थिरात्मजे पूर्वजन्मन्यशुभं वा शुभं च यत् ॥ ७४ ॥
 बालभावेऽर्जितं त्वत्र मध्यमे प्रष्टमुद्यतः । महीसुते यत्कौमारे कृतवानिच्छया पुरा ॥ ७५ ॥
 बालभावे च तत्सर्वं परिपृच्छति चाण्डज । चतुःसप्ततिमे मध्ये यच्चक्रे क्षमासुते पुरा ॥ ७६ ॥
 पृष्टवानस्ति तत्सर्वं बालभावेऽत्र जन्मनि । स्थिराभावे पुरा सूत पंचसप्ततिसंख्यके ॥ ७७ ॥
 यत्कर्म कृतवान् वृद्धौ यून्वत्र प्रष्टमुद्यतः । रसासुते प्राङ्मध्ये यत्कृतं कर्म सदादिकम् ॥ ७८ ॥
 कौमारे स्वेच्छया तस्य पृच्छकः सांप्रतं ह्यसौ । सप्तसप्ततिमे वृद्धावुर्वीपुत्रे पुराभावे ॥ ७९ ॥
 पुनर्यूनि कृतं कर्म यौवनेऽत्र प्रपृच्छति । इलाभावे पुरा सर्वं मध्यमे यत्समर्जितम् ॥ ८० ॥
 जरायामत्र जनुपि सर्वं प्रश्नं करोत्यसौ । कूने भूतनयेऽशीतिमिते जरसि यत्कृतम् ॥ ८१ ॥
 कौमारे वयसि प्राप्ते प्रष्टास्यं चात्र जन्मनि । ज्यात्मजेऽशीतिसंख्ये प्राग्युवभावे यदार्जितम् ॥ ८२ ॥
 सर्वं तत्कर्मणः पाकं वृद्धौ पृच्छां करोत्यसौ । ततो भूपसवे पूर्वभावे सर्वमुपार्जितम् ॥ ८३ ॥
 कौमारे सदसत्सूत वृद्धौ पृच्छति सांप्रतम् । बालभावेऽर्जितं कर्म स्वेच्छया विनतात्मज ॥ ८४ ॥
 प्राग्भावे शैशवे चात्र कुम्भे परिपृच्छति । व्यशीतिमितके नास्ति क्षितिपुत्रे पुराऽण्डज ॥ ८५ ॥
 कौमारे कृतवान् कर्म यौवने प्रष्टमुद्यतः । इलात्मजे पुरा सूत यच्चक्रे शुभमन्यया ॥ ८६ ॥
 शैशवे चात्र कौमारे सर्वं प्रश्नं करोत्यसौ । पंचाशीतिमिते सूत भूमिपुत्रे पुराऽर्जितम् ॥ ८७ ॥
 यौवने सदसत्कर्म मध्ये प्रष्टास्यं जन्मनि । क्षोणीसूनौ पुरा बाल्ये शुभं वाऽशुभमार्जितम् ॥ ८८ ॥
 युवभावे च तत्सर्वमत्र प्रष्टं समुद्यतः । सप्ताशीतिमिते नास्ति रसाजे प्राग्भावेऽण्डज ॥ ८९ ॥
 यच्चक्रे सदसन्मध्ये यूनि प्रष्टास्यं जन्मनि । क्षमापुत्रे प्राग्भावे सर्वं कौमारे यदुपार्जितम् ॥ ९० ॥
 कैशोर्ये चात्र जनुपि परिपृच्छति चेच्छया । कूने नवतिसंख्ये प्रागर्जितं यत्पुराण्डज ॥ ९१ ॥
 मध्ये प्राप्ते स्थिरासूनौ मध्ये प्रश्नं करोत्यसौ । रसासूनौ कृतं यच्च यौवने पूर्वजन्मनि ॥ ९२ ॥
 सदाद्यं तस्य प्रष्टास्यं कौमारे गरुडापज । उर्वीसूनौ कुनवतिमिते प्राग्जरसि कृतम् ॥ ९३ ॥
 यच्छुभाद्यं च तत्सर्वं शैशवे प्रष्टमुद्यतः । अयो भूमिसुते पूर्वं कौमारे कृतवांश्च यत् ॥ ९४ ॥
 वार्द्धक्ये पृच्छकश्चासौ जन्मन्यत्र पतत्रिण । यच्चक्रे यौवने कर्म प्राग्भावे च शुभाशुभम् ॥ ९५ ॥
 क्षोण्यात्मजेऽत्र नवतित्रियुते यूनि पृच्छति । ज्याभावे यत्पुरा यूनि कृतवान् पृच्छको ह्यसौ ॥ ९६ ॥
 सदाद्यं तत्समस्तं तु बाल्येऽत्र प्रष्टमुद्यतः । क्षितिजे पंचनवतिमिते प्राग्जरसि कृतम् ॥ ९७ ॥
 यच्छुभाशुभं सूत वृद्धौ प्रष्टास्यं जन्मनि । पण्णवत्या मिते पूर्वं महीपुत्रे यदार्जितम् ॥ ९८ ॥
 बाल्ये शुभाशुभं यूनि स्वेच्छया परिपृच्छति । व्यूने शतमिते यत्प्राङ् क्षमासुते कृतवानसौ ॥ ९९ ॥
 वृद्धभावेऽत्र जरसि स्वेच्छया पृच्छतेऽण्डज । नवत्यष्टयुते पूर्वं चक्रे चोर्व्यात्मजे शुभम् ॥ १०० ॥
 पापं वा सूत कौमारे मध्येऽत्र प्रष्टमुद्यतः । नवत्यष्टयुते भूजे त्वर्जितं शुभमन्यया ॥ १०१ ॥

मध्यमे वयसि प्राप्ते प्रष्टायं चात्र जन्मनि । महात्मजे प्राक्कीमारे शतसंख्ये कृतं च यत् ॥ १०२ ॥
 शुभाद्यं शैशवेऽत्रैव पृथ्वानसि काश्यप । उर्वीभवे कुयुक्ते प्राग्यौवने शतसंख्यके ॥ १०३ ॥
 यच्चक्रे सदसत्तस्य यूनि प्रष्टायमण्डज । वृद्धौ यदर्जितं कर्म द्वियुक्ते शतसंख्यके ॥ १०४ ॥
 प्राग्भवे पृच्छकश्चात्र यूनि भूमिभवेऽण्डज । अरुणाङ्गे पुरा सर्वं शुभाद्यं कृतवांश्च यत् ॥ १०५ ॥
 मध्ये वयसि संप्राप्ते कौमारे पृच्छति स्वयम् । चतुष्काढ्यशते ज्यौजे प्राक्कृतं जरसि ध्रुवम् ॥ १०६ ॥
 पुनर्युनि शुभाद्यं च यदसौ पृच्छकोऽधुना । क्षोणीजाते पुरा सत मध्ये यद्यत्तमर्जितम् ॥ १०७ ॥
 प्रष्टायं कर्मणस्तस्य वृद्धौ संप्रति चाण्डज । पश्युते शतसंख्ये प्राग् यच्चक्रे शुभमन्यया ॥ १०८ ॥
 रक्ताक्षे जनुपि प्राप्ते कौमारेऽत्र प्रपृच्छति । अरुणाक्षे पुरा यूनि यत्कृतं स्वेच्छयाऽण्डज ॥ १०९ ॥
 युवभावेऽत्र जनुपि पृच्छकः पूर्वकर्मणाम् । अष्टयुक्ते शते रक्तचक्षुःसंज्ञे पुराभवे ॥ ११० ॥
 यच्चक्रे यूनि कौमारे तत्र वृद्धौ प्रपृच्छति । बाल्ये द्वादशवर्षान्तः किशोरो द्विगुणस्तथा ॥ १११ ॥

अथ बाल्याद्यवस्थामह-

द्वयूनपश्चाद्द्वन्द्वान्तस्तरुणः परिकीर्तितः । पञ्चपाष्टिमिताद्द्वान्तो मध्यमः कथितोऽण्डज ॥ ११२ ॥
 तत्परो जीवनान्तस्तु वृद्धो ज्ञेयो मनीषिभिः । एतत्ते कथितं सर्वं वयोमानं नृणां सुत ॥ ११३ ॥
 लक्षणीयं सदा विज्ञैः पुनः किं परिपृच्छसि ॥ ११४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके बयोनिर्णयाध्यायः षष्ठः ॥ ६ ॥

अरुण उवाच ।

नामभिर्वह्निभिर्वह्ना बुधाच्च दिवसेश्वर । नाम्ना केनात्र विज्ञेयास्त्रिधा स्त्रीपुंनपुंसकाः ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्त्रीपुंनपुंसके भावे संभूतः प्राग्यथाचरन् । जीवोऽयमत्र जनुपि यत्र रूपे व्यवस्थितः ॥ २ ॥
 तत्स्वरूपान्महाबाहो पापपुण्यसमुद्भवान् । वक्ष्येऽहं क्रमतो यत्नाद् बुधादिभ्योऽत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
 पूर्वजन्मनि जीवोऽसौ प्रथमं बुधसंज्ञके । बभूव पुरुषः सूत जन्मन्यत्रास्ति वै नरः ॥ ४ ॥
 मत्संज्ञके द्वितीये प्राग्जन्मनि स्त्री पतत्रिण । स्त्री बभूव पुनर्जन्मन्यत्र नारी च जन्मनि ॥ ५ ॥
 आसीत्पापसंभवे नारी तृतीये रजनीशजे । सर्वसाधनतत्त्वज्ञः पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ ६ ॥
 विद्वान्नि पूर्वजनुपि ह्यभूत् पण्डित्तुर्थके । नररूपधरः पश्चादस्त्यत्रापि नपुंसकः ॥ ७ ॥
 चान्द्रिण्याते पुरा पण्डो बभूव विनतात्मज । पूर्वपापाद्यं चास्ति सांप्रतं वै नपुंसकः ॥ ८ ॥
 षष्ठे दिमांशुजे सूत प्राग्भवे ना ह्यभूदयम् । पुनर्जन्मनि वै पण्डे वनिताऽत्रैव जन्मनि ॥ ९ ॥
 सप्तमे घोषनाख्ये तु पूर्वजन्मन्यभूत्पुमान् । वनितात्रैव जनुपि जीवोऽसावस्ति चाण्डज ॥ १० ॥
 पूर्व चन्द्रमुते सूत बभूव वनिताऽष्टमे । पूर्वजन्मनि वै नारी पुरुषोऽस्त्यत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 सोमाख्ये नवमे जीवः पुरुषोऽभूत्थाण्डज । जनुष्यत्राप्यसौ पण्डो जातः पापविशेषतः ॥ १२ ॥
 अथेन्दुभवसंज्ञे प्राग्दशमे वनिता पुनः । संभवे योषिता सूत सांप्रतं च नपुंसकः ॥ १३ ॥
 पुषांशुजे कुदशके पण्डः पूर्वभवेऽभवत् । अत्र जन्मन्यसौ जीवः पुरुषोऽस्ति पतत्रिण ॥ १४ ॥
 षष्ठम गोमात्मजे नास्ति द्वादशे माह नरो ह्यभूत् । पुनर्जन्मन्यसौ नारी पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ १५ ॥
 दशाष्टपुत्रे नायांसीत् प्राग्भवे तु प्रयोदशे । नपुंसकोऽत्र जनुपि विनतानन्दवर्धन ॥ १६ ॥

नपुंसकः पुग मृत ग्लौमुते च चतुर्दशे । पुनर्योषा पुनर्नारी जन्मन्यत्र विनिर्णयात् ॥ १७ ॥
 पंचयुक्ते दशमितेऽञ्जभवे पूर्वजन्मनि । योपिदासीत्पुनर्नारी जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १८ ॥
 शुभ्रांशुपुत्रे ह्यभवत्प्राङ् नारी पुनरप्यसौ । पुरुषश्चात्र जनुपि वनिता विनतात्मज ॥ १९ ॥
 पण्डः प्राक्संभवे सूत मुधांशुमुत्सङ्गके । दशसप्तमिते नारी जाताऽसौ चात्र जन्मनि ॥ २० ॥
 ईदुजेऽष्टादशे पण्डः पूर्वजन्मन्यत्र पुनः । नपुंसकोऽत्र जनुपि पुरुषश्चास्ति काश्यप ॥ २१ ॥
 सोमपुत्रे नरोऽभूत्प्राक्पुरुषश्च पुनर्भवे । एकोनविंशतमिते पण्डश्चात्रैव जन्मनि ॥ २२ ॥
 ग्लौभवे पूर्वजन्मन्यसौ पण्डो ह्यभवत्सुघ्रीः । विंशन्मिते महाभाग पुरुषस्त्वत्र जन्मनि ॥ २३ ॥
 शुभ्रांशुसूनौ वनिता प्राग्भवे ना पुनर्भवे । तृतीये संभवे नाऽस्ति क्रादये विंशन्मितेऽण्डज ॥ २४ ॥
 द्वाविंशन्मितके पातपीतजे पूर्वजन्मनि । पुरुषोऽयमभूत्पुत्रो वनिता चात्र जन्मनि ॥ २५ ॥
 विद्युपुत्रे त्रयोविंशे पूर्वजन्मनि मानद् । पुरुषोऽयं पुनः पण्डश्चातीदत्रैव संभवे ॥ २६ ॥
 चतुर्विंशन्मिते चेन्द्रसंभवे परजन्मनि । नपुंसकोऽयमभवद्दनिताऽत्रैव संभवे ॥ २७ ॥
 अञ्जपुत्रे महाभाग पञ्चविंशतिसंमिते । प्राङ् नारी ह्यीवसंज्ञश्च वभूवात्र पुनर्नरः ॥ २८ ॥
 शशाङ्कसूनौ षड्विंशन्मिते प्राक्पुरुषोऽभवत् । जन्मन्यत्र पुमानस्ति विनतानन्दवर्धन ॥ २९ ॥
 रोहिणेये पुरा पण्डः सप्तविंशत्सकः पुनः । वभूव पण्डो जीवोऽयमिदानीं वनिताऽण्डज ॥ ३० ॥
 अष्टाविंशन्मिते ब्राह्मसंभवे गरुडाग्रज । पूर्वजन्मन्यभून्नारी पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ ३१ ॥
 ततः शशाङ्कजे ह्यासीत्कूने विंशन्मिते पुरा । पुरुषो नर एव प्राक्संभवे सांप्रतं नरः ॥ ३२ ॥
 रात्रीशुपुत्रे प्राक् विंशन्मितके गरुडाग्रज । वनितासीत्पुरा नारी जातासौ भर्तृबल्लभा ॥ ३३ ॥
 शीतरश्मिभवे पुत्र वभूव प्राङ् नपुंसकः । नारी परभवे विज्ञा पुरुषोऽस्त्यत्र जन्मनि ॥ ३४ ॥
 क्षपेःशुपुत्रे प्रागासीत्पुरुषोऽप्यत्र जन्मनि । नपुंसको महापापात्पूर्वजन्मकृतात्सुत ॥ ३५ ॥
 त्रिविंशन्मितके पूर्वभवे सूत द्विजेऽजे । ना वभूव पुनर्नारी पुनः पण्डोऽत्र जन्मनि ॥ ३६ ॥
 क्षपाकरसुते पण्डश्चाखिंशन्मिते ह्यभूत् । पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्र जन्मन्यत्र नपुंसकः ॥ ३७ ॥
 वत्स चन्द्रभवे ह्यासीत्पुरुषः पूर्वसम्भवे । स्त्री पुनः सम्भवे चैव वनिताप्यत्र सम्भवे ॥ ३८ ॥
 पुनरैन्द्रवसंज्ञे प्राक् षड्विंशन्मितकेऽण्डज । वनिता प्राग्भवे जन्मन्यत्रैवास्ति नपुंसकः ॥ ३९ ॥
 पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्र पण्डो विद्युसुते ह्यभूत् । नारी पुनर्भवे ह्यीवः सर्वधर्मबहिष्कृतः ॥ ४० ॥
 मुधांशुसम्भवे द्रुपूने चत्वारिंशन्मिते पुरा । वभूव पुरुषः सूत सांप्रतं पुरुषस्त्वसौ ॥ ४१ ॥
 कूने शुभ्रांशुजे चत्वारिंशत्संख्ये पतत्रिण । वनिता प्राग्भवे ह्यीवः पुनरस्ति नपुंसकः ॥ ४२ ॥
 पण्डोऽञ्जसूनौ प्राक्सुत चत्वारिंशन्मितेऽभवत् । वनितावेपथुक्चास्ति जीवोऽयं तत्र जन्मनि ॥ ४३ ॥
 सोमजे पक्षिशार्ङ्ग कुचत्वारिंशके पुरा । पुमान् पण्डः पुनर्जन्मन्यस्त्यसौ पुरुषोऽत्र च ॥ ४४ ॥
 चत्वारिंशन्मिते द्रुपाध्ये ग्लौपुत्रे प्राङ् नपुंसकः । जन्मन्यत्र महाभाग पुरुषोऽस्ति पतत्रिण ॥ ४५ ॥
 शशाङ्कपुत्रे त्रिसुते चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । प्राग्योषाभूत्पुनः पण्डश्चात्र जन्मनि वै नरः ॥ ४६ ॥
 रोहिणीजे महाभाग पूर्वजन्मन्यसौ भवेत् । पुरुषो वनितावेपी जन्मन्यत्र परिस्फुटः ॥ ४७ ॥
 ब्राह्मसूनौ पुरा ह्यासीत्जीवोऽयं च नपुंसकः । पुरुषश्च परे जन्मन्यत्र जन्मनि योपिता ॥ ४८ ॥
 दिमांशुसूनौ षड्युक्ते चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । वनिता प्राग्भवे ह्यासीदत्र जन्मनि योपिता ॥ ४९ ॥

श्वेतांशुपुत्रे सप्तमये चत्वारिंशन्मिते पुरा । पुरुषः पुरुषश्चासीद्वनिता चात्र जन्मनि ॥ ५० ॥
 शशाङ्कसूनी द्वयूने प्राक् पश्चाद्वन्मितकेऽण्डज । पूर्वजन्मन्मती पण्डश्चासीत्क्रीडोऽत्र जन्मनि ॥ ५१ ॥
 पश्चात्संस्वये द्वयूने ह्यभृच्छीतांशुजे पुरा । वनिता पुरुषः पश्चात् क्रीडोऽप्यस्त्यत्र जन्मनि ॥ ५२ ॥
 रात्रीशसंभवे सत पश्चाद्वन्मितकेऽभवत् । पूर्वजन्मन्वयं जीवः पुरुषोऽत्र नपुंसकः ॥ ५३ ॥
 क्षुदेवासूनी प्रागासीत् पण्डश्चापि परे भवे । पुरुषः पुरुषोऽप्यस्ति जन्मन्वय पतत्रिण ॥ ५४ ॥
 पश्चाद्दृचन्विते पूर्वभवे योपाऽभवत्सुत । द्विजेशुपुत्रे नास्त्यत्र विनता नन्दवर्धन ॥ ५५ ॥
 चन्द्रजे प्राग्भवे ह्यासीत्त्रिपश्चाद्वन्मितेऽण्डज । पुरुषः पुरुषोऽप्यस्ति जीवोऽयं चात्र जन्मनि ॥ ५६ ॥
 क्षपाकरजसंते प्राग्वनिताभूत्पतत्रिण । चतुरादये तु पश्चाद्वन्मितकेऽत्र नपुंसकः ॥ ५७ ॥
 पश्चात्पञ्चयुक्ते प्राग्भवत् पुरुषोऽण्डज । चन्द्रसूनी जनुष्यत्र नररूपधरोऽस्त्यसी ॥ ५८ ॥
 पदपश्चाद्वन्मिते सुतेन्द्रात्मजे वनिताऽभवत् । प्राग्जन्मन्वय योपासीदत्र जन्मनि योपिता ॥ ५९ ॥
 द्वयूने पश्चित्ते जन्मन्मृद्योपा पुराऽण्डज । विधुसूनावसावत्र जीवोऽयं नररूपवृक् ॥ ६० ॥
 द्वयूने पश्चित्ते पण्डः पूर्वजन्मन्मृत्पुनः । सुधांशुपुत्रे पुरुषः क्रीवश्चात्रैव जन्मनि ॥ ६१ ॥
 कूनेऽञ्जजे पश्चित्ते प्राग्भवेऽभृत्पुंसकः । जन्मन्वय पुनः पण्डो जातोऽसी विनतात्मज ॥ ६२ ॥
 सोमसूनी पुरा सत पश्चित्स्वये भवेत्तरः । क्रीवः परभवे नारी जन्मन्प्रास्ति सुन्दरी ॥ ६३ ॥
 ग्लीजे कुपश्चित्तके पुरुषः पूर्वजन्मनि । जन्मन्वय महाभाग जीवोऽयं स्त्रीस्वरूपवृक् ॥ ६४ ॥
 शशाङ्कसुतसंज्ञे प्राग्द्विपश्चित्तके पुरा । बभूव वनिता नारी पुनस्तत्र च वै नरः ॥ ६५ ॥
 रोहिणीपुत्रसंज्ञे प्राक् त्रिपश्चित्तके बभूव । नररूपधरो जीवः पश्चादेव नपुंसकः ॥ ६६ ॥
 ब्राह्मणे वनिता ह्यासीत्पूर्वै जन्मनि मानद । पूर्वजन्मनि योपाभूत् क्रीवश्चात्रैव जन्मनि ॥ ६७ ॥
 हिमांशुसम्भवे सत पश्चित्तेऽभवत् । पण्डः प्राक्सम्भवे चात्र सम्भवे पुरुषोऽस्त्ययम् ॥ ६८ ॥
 श्वेतांशुसूनी पदपश्चित्ते क्रीवः पुराभवे । बभूव वनिता चापि पुरुषश्चात्र सम्भवे ॥ ६९ ॥
 शशाङ्कात्मजसंज्ञे प्राक् सप्तपश्चित्तेऽभवत् । नारी तथात्र जनुषि पण्डरूपधरस्त्वसी ॥ ७० ॥
 अष्टपश्चित्ते पूर्वभवे शीतांशुपुत्रके । पण्डोऽभृद्वनिता पश्चात्नारी चात्रैव जन्मनि ॥ ७१ ॥
 कूने सप्ततिसंख्ये प्राग्वनिता विनतात्मज । जन्मन्वयत्रास्त्यसी जीवः स्त्रीस्वरूपधरो भृडासु ॥ ७२ ॥
 शीतरीऽभवे पूर्वभवे सप्ततिसंमिते । बभूव नारी ना पश्चात्नारी चात्रैव जन्मनि ॥ ७३ ॥
 अमृतांशुपुत्रे सत कुसप्ततिसंमिते पुरा । नपुंसको भवेऽजीवो वनिता तत्र जन्मनि ॥ ७४ ॥
 द्विजेशसूनी पण्डः प्राक् द्विसप्ततिसंमितेऽण्डज । पुनर्जन्मन्मृत्पण्डः पुरुषश्चात्र सम्भवे ॥ ७५ ॥
 द्विजेशात्मजे नाऽभृत् प्राक् त्रिसप्ततिसंख्यके । ना परे जनुषि प्राप्ते पण्डश्चात्रैव जन्मनि ॥ ७६ ॥
 चन्द्रपुत्रे पुरा सत चतुःसप्ततिसंख्यके । पण्डो बभूव जीवोऽयमत्र जन्मनि वै नरः ॥ ७७ ॥
 पश्चात्सप्ततिसंख्यके वनितेन्द्रसुते पुरा । नरो ह्यासीत्पुमान्पश्चाज्जन्मन्वय पतत्रिण ॥ ७८ ॥
 विधुजेऽमृत्पुमान्पूर्वं पदसप्ततिसंमितेऽण्डज । वनितारूपभृच्चासावत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ ७९ ॥
 सुधांशुसूनी प्रागासीद्वयूनेऽशीतिसंमिते पुमान् । पश्चात्पण्डोऽत्र जनुषि क्रीवोऽसी चास्ति मानद ॥ ८० ॥
 सुधांशुसम्भवे द्वयूनेऽशीतिसंख्ये पुराभवे । नपुंसकोऽभवच्चात्र योपिता विनतात्मज ॥ ८१ ॥
 अन्तात्मजे पुरा योपा कूनेऽशीतिसंमितेऽभवत् । नपुंसकस्तथा पश्चात्पुमानत्रैव जन्मनि ॥ ८२ ॥

अथाऽशीतिमिते पूर्वभवे सोमभवेऽण्डज । वभूव पुरुषो जन्मन्यत्रायं नररूपधृक् ॥ ८३ ॥
 एकाशीतिमिते सूत ग्लौसूनौ प्राग्भवेऽभवत् । नपुंसकः पुनः पण्डो वनिता त्वत्र जन्मनि ॥ ८४ ॥
 शशांकभवसंज्ञे प्राग् वभूव वनिता ह्यसौ । नररूपधरो जीवश्चात्र जन्मनि सुव्रत ॥ ८५ ॥
 अथो ऽयशीतिमितके रोहिणीसुतसंज्ञके । प्रागासीत्पुरुषः पश्चान्नरः प्रतिभवे नरः ॥ ८६ ॥
 ब्राह्मात्मजे चतुर्युक्तेऽशीतिसंख्ये पुराभवे । वभूव वनिता सूत जन्मन्यत्रास्ति योपिता ॥ ८७ ॥
 हिमांशुपुत्रे प्रागासीत्पश्चाशीतिमितेऽण्डज । नपुंसकः पुनर्नारी पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ ८८ ॥
 पडशीतिमिते पूर्वभवे शीतांशुसंभवे । पुरुषोऽभूद्दसौ जीवो जन्मन्यत्र नपुंसकः ॥ ८९ ॥
 रात्रीशसूनौ सप्तादयेऽशीतिसंख्ये नरोऽभवत् । पुनर्जन्मनि नारी च पण्डः संप्रति पुत्रक ॥ ९० ॥
 शीतरश्म्यात्मजे चासीदष्टाशीतिमिते पुरा । नपुंसकोऽत्र जनुषि नपुंसोऽस्ति पतत्रिण ॥ ९१ ॥
 नवाशीतिमिते वत्स द्विजराजसुतेऽभवत् । पुरुषः प्राग्भवे नारी पश्चान्नार्यत्र जन्मनि ॥ ९२ ॥
 चन्द्रात्मजे महाभाग नार्यभूत् प्राग्भवे पुनः । नपुंसकोऽत्र जनुषि जीवोऽयं गरुडाग्रज ॥ ९३ ॥
 कुयुक्तनवतिप्राप्ते चन्द्रपुत्रे पुराभवे । पण्डोऽभवत्पुरा नारी पण्डश्चात्रैव जन्मनि ॥ ९४ ॥
 ग्लावात्मजेऽथ नवतिद्वियुक्ते पूर्वजन्मनि । वभूव पुरुषः सूत जन्मन्यत्र नरोऽस्त्यसौ ॥ ९५ ॥
 रोहिणीसंभवे नारी पूर्वजन्मन्यभूद्दसौ । नपुंसकः पुनः क्लीवो जन्मन्यत्र च पुत्रक ॥ ९६ ॥
 ब्राह्मपुत्रे पुरा पण्डः पडूने शतसंख्यके । वभूव वनिता त्वत्र विनतानन्दवर्धन ॥ ९७ ॥
 श्वेतांशुजे महाबाहो पंचोने शतसंमिते । प्राग्भवे पुरुषो ह्यासीत् पण्डो नाऽप्यत्र जन्मनि ॥ ९८ ॥
 शीतांशुसूनौ प्रागासीच्चतुर्हाने शतेऽण्डज । पण्डः प्राक्संभवे ह्यत्र संभवे पुरुषोऽस्त्यसौ ॥ ९९ ॥
 अयूने शते, महाभाग शशाङ्गात्मजसंज्ञके । प्राङ्नारी त्वपरे पण्डो वभूव ख्यस्ति सांप्रतम् ॥ १०० ॥
 दयूने शतमिते सूत चन्द्रसूनौ पुराभवे । आसीन्नरः पुनर्नारी जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १०१ ॥
 रोहिण्यात्मजसंज्ञे प्राक्कूने शतमितेऽण्डज । पण्डोऽभवन्नरः पश्चाद्वनिता त्वत्र जन्मनि ॥ १०२ ॥
 शतसंख्येऽभवत्सूत पुरा श्वेतांशुसंभवे । वनिता वनिता पश्चाज्जीवोऽयं चात्र जन्मनि ॥ १०३ ॥
 शशाङ्गसंज्ञके सूत कुयुक्ते शतसंमिते । वभूव पुरुषः पूर्वं ना पुनर्वनिताऽधुना ॥ १०४ ॥
 ततो ब्राह्मभवे ह्यासीत्प्राग्भवे द्वियुते शते । नपुंसको महाभाग सांप्रतं च नपुंसकः ॥ १०५ ॥
 तमीनाथभवे वत्स त्रियुक्ते शतसंख्यके । प्राग्योषा ना भवेत्पश्चात्पुनः क्लीवोऽत्र जन्मनि ॥ १०६ ॥
 चतुर्युक्ते शते सूत पुरा ब्राह्मसुतेऽभवत् । पुरुषः पण्ड एवास्ति जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १०७ ॥
 पंचोत्तरशते ह्यासीदमृतांशुजसंज्ञके । पण्डः प्राक् पुरुषः पश्चादत्र जन्मनि वै नरः ॥ १०८ ॥
 पडुत्तरशते सूत फलानाथजसंज्ञके । वनिता प्राग्भवे ह्यासीत्पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ १०९ ॥
 अमृतांशुसुते पूर्व सप्तोत्तरशतेऽभवत् । जीवोऽयं पुरुषो जन्मन्यत्रास्ति पुरुषोऽण्डज ॥ ११० ॥
 फलानाथसुते त्वष्टयुक्ततेऽसौ पुरा भवे । वनिताऽभूद्दयो सूत पण्डश्चात्रैव जन्मनि ॥ १११ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके स्त्रीपुंनपुंसकरूपनिर्णयाख्यः सप्तमः ॥ ७ ॥

अरुण उवाच ।

जीवात्सहायाः कथिताः प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । सत्यवस्थाः कथं देव नियोज्या वक्तुमर्हमि ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सहायैर्यैः समायुक्तश्चक्रे यद्यत्पुराऽनघ । जीवोऽसौ तानहं वक्ष्ये पुण्यपापसमुद्भवान् ॥ २ ॥
 यथा व्यवस्थितान् जन्मन्यत्राधोऽयोक्तलक्षितान् । सहायान् क्रमयोगेन जीवाद्यैः शृणु तत्स्वतः ॥ ३ ॥
 जीवास्थे प्रथमे सूत पूर्वजन्मन्यभूद् ध्रुवम् । सहायैः पञ्चभिर्युक्तः शुभाशुभनिरूपणे ॥ ४ ॥
 जीवेनानेन यत्पूर्वं शुभाशुभमुपाजितम् । मिलित्वा सप्तभिस्त्वन्न सहायैरपरे सुरौ ॥ ५ ॥
 तृतीये प्राग्भवे सूत शुनासीरपुरोधसि । चक्रे शुभाशुभं यत्तत्सहायैस्त्रिभिरप्यसौ ॥ ६ ॥
 सहायैः केन युक्तोऽभूत्प्राग्जन्मनि खगेश्वर । चतुर्थेऽङ्घ्रिसे प्राप्ते तद्वचवस्थामितः शृणु ॥ ७ ॥
 बृहस्पतौ पञ्चमिते सहायैरपरितः पुनः । कृतवान् यदयं जीवः पूर्वजन्मनि तच्छृणु ॥ ८ ॥
 देवेज्यसंज्ञके पष्ठे जीवेनानेन यत्कृतम् । प्राग्भवे सदसत्कर्म सहायैर्बहुभिः स्फुटम् ॥ ९ ॥
 आचार्यैः सप्तमे सूत सहायाभ्यां युतस्त्वसौ । यच्चक्रे प्राग्जनुष्यत्र व्यवस्थां शृणु तद्भयोः ॥ १० ॥
 यच्चकार परे जन्मन्यष्टमे गरुडाग्रज । शचीपतीज्ये नवभिः सहायैस्तान् वृणोम्यहम् ॥ ११ ॥
 नवमे शक्रपूज्ये प्राक्कृतं पद्भिः सहायकैः । शुभाद्यमिह तान्वक्ष्ये सच्यवस्थान् सहायजान् ॥ १२ ॥
 देवामात्ये दशमिते मिलित्वा पूर्वजन्मनि । यैश्चकार शुभं पापं तानहं वच्मि सांप्रतम् ॥ १३ ॥
 वाचस्पती महाभाग ह्येकादशमिते पुरा । दशभिर्यत्कृतं कर्म मिलित्वा तदिह शृणु ॥ १४ ॥
 सहायैरष्टभिः सूत पुरा चक्रे यदिच्छया । व्यवस्थितिमथाष्टानां वक्ष्ये वर्जाज्यकेऽधुना ॥ १५ ॥
 त्रयोदशे शक्रमान्ये स्त्रीसहायेन यत्कृतम् । तद्वचवस्थामहं वक्ष्ये जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १६ ॥
 पञ्चभिर्यत्पुरा चक्रेऽप्यत्र तेषां व्यवस्थितिम् । वक्ष्ये चतुर्दशे देवाचार्ये शृणु तु पुत्रक ॥ १७ ॥
 कृतं पंचदशे रीद्रे सुरामात्ये सहायकैः । जीवेन यैर्मिलित्वा तान्यहं वच्म्यन्न जन्मनि ॥ १८ ॥
 यदजितं पुरा सूत सहायैः केनकेन वै । इन्द्रमंत्रिणि तत्सर्वा व्यवस्थां शृणु सांप्रतम् ॥ १९ ॥
 अथो सप्तदशे वत्स स्वर्गेशेज्ये सहायकैः । यैरेकादशभिः सार्धं कृतवान् शृणु तानिह ॥ २० ॥
 अमराहं महाभाग पुराष्टादशके कृतम् । सहायाभ्यां मिलित्वात्र तयोर्वक्ष्ये व्यवस्थितिम् ॥ २१ ॥
 गीर्वाणमान्ये कृने प्रागय विंशन्मितेऽण्डज । यैर्युक्तस्त्वमितैश्चक्रे सहायैरत्र वच्मि तान् ॥ २२ ॥
 पुरा जिते सहायैर्यमिलित्वा कर्म चाद्भुतम् । तान् वृणोम्यत्र जनुषि वासवेज्ये सहायकान् ॥ २३ ॥
 विंशन्मिते क्रुयुक्ते तु मघवाहं पुराजितम् । येः सहायैः शुभं चान्यत्तानहं वच्मि चाधुना ॥ २४ ॥
 महायैकादशैः कर्म यच्चक्रे मिलितस्त्वसौ । द्वाविंशन्मितके सर्वान् सुरमंत्रिणि वच्मि तान् ॥ २५ ॥
 दत्पागिज्ये त्रयोविंशन्मितके पूर्वजन्मनि । मिलित्वा त्रिसहायैर्यच्चक्रे वक्ष्येऽत्र तानहम् ॥ २६ ॥
 त्रयोदशैः पुरा सूत युक्तोऽभूच्च सहायकैः । चतुर्विंशन्मिते पुत्र प्राप्ते सुरशुरौ भृशम् ॥ २७ ॥
 देवमंत्रिणि यच्चक्रे पंचविंशन्मिते पुरा । एकादशैः सहायैस्तान्नाऽहं विवृणोम्यथ ॥ २८ ॥
 वृन्दागिज्ये पार्द्विंशन्मितके पूर्वजन्मनि । युक्तो विंशत्सहायैश्च वक्ष्येऽत्र तद्वचवस्थितिम् ॥ २९ ॥
 गरुर्विंशन्मिते वत्स सुराचार्यैऽभवत्पुग । पुरुषोऽयं महाभागश्चासहायो ह्यतन्द्रितः ॥ ३० ॥
 पत्रे यद्गुभं कर्म गरुसाहाय्यतोऽण्डज । इन्द्रामात्ये परे जन्मन्यष्टाविंशन्मितेऽण्डज ॥ ३१ ॥
 नपुंगवमहायाच प्राग्भवे रामुपाजितम् । यत्पापं देवपूज्येऽत्र कृने त्रिंशन्मितेऽण्डज ॥ ३२ ॥
 विंशन्मिते तु शक्राहं स्त्रीसाहाय्याद्यदजितम् । तद्वचवस्थां महाभाग शृणुष्वान्वहितोऽण्डज ॥ ३३ ॥

अथो भृत्यसहायात्माक् शुभं वा यदि वाशुभम् । कुत्रिंशन्मितकेसूत नाकेशाचित्तके स्फुटम् ॥ ३४ ॥
 गीर्वाणवन्धे तु रणात्साहाय्यात्कृतवानसौ । तद्वचवस्यामहं वक्ष्ये चात्र जन्मनि मानद् ॥ ३५ ॥
 त्रिंशन्मिते सुरेज्ये प्राक् सहायाद्गुणभाद्यम् । कृतवान् यत्रियुक्ते तु तद्वचाम्यत्र तत्त्वतः ॥ ३६ ॥
 म्लेच्छसङ्गात्सहायाद्यच्छुभाशुभमुपाजितम् । प्राग्भवे खग तत्स्पष्टममराचित्तसंज्ञके ॥ ३७ ॥
 पञ्चत्रिंशन्मिते सूत लेखामात्ये पुराभवे । वेद्यासङ्गान्महत्पापं कृतवान् शृणु यत्नतः ॥ ३८ ॥
 चाण्डालसङ्गात्सततं यञ्चके खग चान्द्रतम् । तद्वचवस्याविवरणं जेयमिन्द्रपुरोघोषि ॥ ३९ ॥
 दूतिकासङ्गजात्पूर्वभवे यत्कृतवानसौ । सप्तत्रिंशन्मितेऽत्रैव वृषमन्त्रिणि च स्फुटम् ॥ ४० ॥
 चकार वदुभिः सार्धं यजीवः पूर्वजन्मनि । त्रिदशार्हेऽत्र तत्सर्वमष्टात्रिंशन्मिते सुत ॥ ४१ ॥
 त्रियुधेज्ये तथा कूने चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । स्त्रीसहायाञ्चकारासौ तद्वचवस्यामवेक्ष्य ॥ ४२ ॥
 चत्वारिंशन्मिते यत्प्राक् कृतवान् गरुडाग्रज । स्वर्गाचार्यं सहायाभ्यां शुभमन्यत्परिस्फुटम् ॥ ४३ ॥
 चत्वारिंशत्क्युक्ते प्रागर्जितं यच्छुभाशुभम् । मघवेज्येऽत्र जानीहि सहायग्रहितं च यत् ॥ ४४ ॥
 मुत्रामपूज्ये चाण्डाल्याः सङ्गमाद्यदुपाजितम् । तत्फलं चात्र अनुपि सहायस्थां व्यवस्थितिम् ॥ ४५ ॥
 यवनीसङ्गमात्सूत यञ्चके प्राक् शुभाशुभम् । सुरार्हिते व्यवस्थां हि वक्ष्येऽत्र अनुपि स्फुटम् ॥ ४६ ॥
 ब्राह्मण्याः सङ्गमात्पूर्वं यञ्चके शुभमन्यया । तस्या विवरणं सूत वृषाचार्यं मपोदितम् ॥ ४७ ॥
 स्वर्गेशेज्ये पुरा सूत चकार कुटिलच्छलात् । चत्वारिंशन्मिते पञ्चयुक्ते वै ह्यत्र जन्मनि ॥ ४८ ॥
 स्वर्देवपूज्ये पञ्चत्वारिंशत्संख्ये पुराभवे । यत्कृतं सदसत्कर्म सहायग्रहितं शृणु ॥ ४९ ॥
 यत्सहायाद्विधिज्ञानां फलं सदसदर्जितम् । तन्निहीनेऽत्र देवाहं पञ्चाशन्मितके स्फुटम् ॥ ५० ॥
 द्व्यूनेऽमरेज्यसंज्ञे प्राक् पञ्चाशन्मितकेऽण्डज । सहायाद्योगिनां चक्रे तद्वचवस्यामयो शृणु ॥ ५१ ॥
 अस्वप्नामात्यके कूने पञ्चाशन्मितके पुरा । त्रिसहायैः कृतं सार्धं तद्वचवस्थां मघचम्यहम् ॥ ५२ ॥
 पञ्चाशन्मितके नास्त्रीन्द्रेज्ये पूर्वभवेऽण्डज । सहायानृपतेर्यञ्च चकारासौ च तच्छृणु ॥ ५३ ॥
 अथो नर्वनशीलस्य साहाय्यादर्जितं पुरा । गीर्वाणाहं कुपञ्चाशन्मितके तत्परिस्फुटम् ॥ ५४ ॥
 वृन्दारकाचित्ते द्वचाद्ये पञ्चाशन्मितके पुरा । जीवर्चातकशीलानां सङ्गायत्कृतवान् शृणु ॥ ५५ ॥
 पुरंदरेज्ये प्राक् सूत सहायैर्द्विजमत्तमैः । यत्कृतं तद्वृणोम्यत्र विनतानन्दवर्धन ॥ ५६ ॥
 सहायैर्वर्मयुक्तेः प्रागर्जितं यच्छुभं खग । लेखपूज्ये चतुर्युक्ते पञ्चाशन्मितके स्फुटम् ॥ ५७ ॥
 पञ्चाशत्पञ्चयुक्ते प्राग्वातवाहं शुभाशुभम् । स्वगोत्रजात्सहायाच्च यदकारि च तत्स्फुटम् ॥ ५८ ॥
 आखण्डलाचित्ते वेदहीने पठिमितेऽण्डज । स्वज्ञातिजसहायात्प्रागर्जितं शुभमन्यया ॥ ५९ ॥
 आदित्येज्ये पुरा च्यूने यत्कृतं पठिसंमिते । तत्सहायैकयुक्ते तत्रात्र जन्मनि वचम्यहम् ॥ ६० ॥
 द्व्यूने पठिमिते पूर्वभवे चक्रे यदिच्छदा । जिष्णुपूज्ये महाभाग सहायाभ्यां च तत्स्फुटम् ॥ ६१ ॥
 एकीनपठिमितके सुरराजेज्यसंज्ञके । प्रागर्जितं सहायैर्द्वद्विभ्रान्त्र वचम्यय ॥ ६२ ॥
 पठिसंख्ये पुराकारि वृत्रहेज्ये शुभाशुभम् । स्फुटमत्र महाभाग स्त्रीसाहाय्यत्पतत्रिण ॥ ६३ ॥
 स्वर्देवेज्ये पुरा चक्रे कुपठिमितकेऽण्डज । यत्सहायं समस्तं तत्सहायाभ्यां वृणोम्यहम् ॥ ६४ ॥
 गीर्वाणामात्यके प्राग्यच्छुभं वा यदि वाशुभम् । सहायान्मंत्रिणश्चक्रे द्विपठिमितके स्फुटम् ॥ ६५ ॥
 इन्द्रामात्ये त्रियुक्ते प्रागर्जितं पठिमंमिते । नीचसङ्गाद्वचवस्थां हि तद्वृणोम्यत्र जन्मनि ॥ ६६ ॥
 पुरन्दराहं प्राक् सूत चतुःपठिमिते कृते । शुभाशुभं सहायाभ्यां स्फुटं भवति सांप्रतम् ॥ ६७ ॥

पंचपष्टिमिते वत्स सुपर्वेज्ये चकार यत् । प्राग्भवे चौरसंगाच्च तद्वचवस्थां वृणोम्यहम् ॥ ६८ ॥
 पडयुक्ते पष्टिसंख्ये यत्सदाद्यं प्राक् समर्जितम् । सहायैस्त्रिभिरप्यत्र वृषामात्ये त्ववेहि तत् ॥ ६९ ॥
 सप्तपष्टिमिते सूत शक्रामात्ये पुराभवे । सहायाद्गजात्सर्वं यदकारि च तच्छृणु ॥ ७० ॥
 वृन्दारकाहं प्राग्जन्मन्वष्टपष्टिमितेऽण्डज । सहायरहितश्चासौ चक्रे सर्वं शुभाशुभम् ॥ ७१ ॥
 कृने सप्तविसंख्ये प्राक् मधवाहं यदर्जितम् । तद्वचवस्थां शृणुष्वथ यतश्चाश्रित्व जन्मनि ॥ ७२ ॥
 अथ सप्तविसंख्ये प्राक् त्रिदशेज्ये चकार यत् । सदाद्यमत्र जनुपि शृणु मत्तो व्यवस्थितम् ॥ ७३ ॥
 कुमसप्तिमिते वत्स प्रागस्वप्नाचिते च यत् । कृतवान् वैष्णवानां तु प्रसङ्गादत्र तत्स्फुटम् ॥ ७४ ॥
 नीचसद्गात्पुग सूत यदकारि शुभाशुभम् । द्विसप्ततिमितेऽस्वप्नामात्ये त्वत्र व्यवस्थितम् ॥ ७५ ॥
 योगीश्वरणां सद्गाच्च शुभं सर्वमकारि वै । त्रिसप्ततिमिते त्वत्र सुरराजपुरोधसि ॥ ७६ ॥
 चतुःसप्ततिमे सूत देवेशेज्ये पुग कृतम् । व्यवस्थितिं पुनस्त्वत्र धर्मिष्ठानां च सद्गमात् ॥ ७७ ॥
 पंचमसप्ततिमे सर्वमर्जितं यत्पुराभवे । देवेशपूज्ये सकलं विबुधानां प्रसङ्गतः ॥ ७८ ॥
 शवानां खड्ग संगमात्प्रार्जितं सदसत्पुरा । पडयुक्ते सप्ततिमिते देवेशाहं परिस्फुटम् ॥ ७९ ॥
 स्त्रीपुंगोः संगमात्सूत सप्तसप्ततिमेऽर्जितम् । सर्वं सुरपतीज्ये तद्वक्ष्येऽहं चात्र जन्मनि ॥ ८० ॥
 सूर्यभक्तिपराणां यत्सद्गमात्समुपार्जितम् । द्वयुनेऽशीतिमिते सूत ज्ञेयं त्रिदशमंत्रिणि ॥ ८१ ॥
 पुरुहूताचिते कृने प्राग्भवेऽशीतिविसंमिते । कुटिलात्संगमात्सर्वं यदकार्यत्र जन्मनि ॥ ८२ ॥
 अशीतिमितके सूत मरुत्पूज्ये पुराभवे । शाक्तानां सहयोगाच्च यत्कृतं तद्गुणोम्यहम् ॥ ८३ ॥
 वाग्म्रीयोगतः पापं पञ्चके पित्रसद्गमात् । शुभं कशीतिमितके मरुदीज्ये परिस्फुटम् ॥ ८४ ॥
 पुर्वीसद्गमहाभाग यदकारि पुगभवे । द्वादशेऽशीतिमितेऽवेहि पुरुहूताभियेऽधुना ॥ ८५ ॥
 साहाय्यादेवभक्तानां यत्पुण्यं समुपार्जितम् । तान् सहायानहं वक्ष्ये शक्राचार्येऽयशीतिके ॥ ८६ ॥
 मंत्रन्देज्ये प्राक् सूत चतुरादये त्वशीतिके । रजकासंगतश्चक्रे यदत्र शृणु पुत्रक ॥ ८७ ॥
 मानुषद्वान्सदा सर्वमर्जितं पूर्वजन्मनि । आखण्डलहं निखिलं पश्चाशीतिमिते शृणु ॥ ८८ ॥
 राजपत्नीप्रगद्गाद्यचके शुभमयाशुभम् । पडशीतिमिते त्वत्रावेहि वृद्धश्रवार्हके ॥ ८९ ॥
 यत्ताशीतिमिते पूर्वभवे नाकेनावन्दिते । म्लेच्छमद्गात्कृतं यद्यच्छुभाद्यं शृणु पुत्रक ॥ ९० ॥
 परार्थाद्गद्गान्पूर्वभवे सर्वं यदर्जितम् । तत्सर्वं पुरुहूतस्यामात्येऽशीतिकेऽण्डज ॥ ९१ ॥
 दर्तामद्गात्पुग चक्रे पापं पुण्यं द्विजन्मनः । वज्रिवन्द्ये नवाशीतिमिते सर्वं विवेचितम् ॥ ९२ ॥
 अथो नवतिसंख्ये प्राक्कर्मपागमहायतः । यत्पापं कृतवानत्र मरुद्वन्द्वेऽप्यवेहि तत् ॥ ९३ ॥
 साहाय्यस्य सहायात्प्राग्यच्छुभं समुपार्जितम् । निर्जरेज्ये स्फुटं ज्ञेयं कुनवत्या मितेऽण्डज ॥ ९४ ॥
 अथो वदिमुग्धाहं तु द्विनवत्या मितेऽण्डज । नदीमहात्पापवर्तिकचिदर्जितं प्राग्वादाम्यहम् ॥ ९५ ॥
 अन्यपत्तामद्गतधके यत्पापं प्राकृतः शुभम् । त्रिनवत्या मिते त्रिष्णुमान्ये तच्छृणु पुत्रक ॥ ९६ ॥
 मृगिणीमद्गनादन्म कृतवान् पूर्वजन्मनि । त्रिष्णुरन्ये तु सर्वं तत् पदूने शतके स्फुटम् ॥ ९७ ॥
 द्विदशपतीज्ये पश्चान् शत्रुगन्त्ये पुगभवे । मवर्णप्रीमहापाद्य यत्कृतं शृणु तत्त्वग ॥ ९८ ॥
 श्रीपट्टयोः गामात्मनं साहाय्यान्पूर्वजन्मनि । सुपर्वाणांचिते वक्ष्ये पण्यवत्या मितेऽण्डज ॥ ९९ ॥
 विश्वामाशुमहापायाश्च शुभे वाप्यशुभं कृतम् । छेपाचार्ये त्रिहीनेऽत्र ज्ञेयं सर्वं मगोदितम् ॥ १०० ॥
 अमर्त्यपूज्ये त्रिगिरिं शुभाशुभकृत्तमिदम् । गजपत्नीमहापायाच्च द्वयुने शतमिने स्फुटम् ॥ १०१ ॥

कृने शतमिते सूत प्राग्भवे यत्समार्जितम् । अमृतान्धसमान्ये तत्सहायाभ्यां प्रदर्शितम् ॥ १०२ ॥
 ततोऽमर्त्यांचिते सूत शतसंख्ये पुराभवे । सहायैर्वहुभिर्युक्तश्चासीद्दस्ये व्यवस्थितिम् ॥ १०३ ॥
 ऋभुपुज्ये क्रुयुक्ते प्राक् शतसंख्ये पतत्रिण । सहायैः शतशो युक्तः प्राग्भूत्पुच्छकस्त्वसी ॥ १०४ ॥
 द्वियुक्ते शतसंख्ये यद्गुरुसंगाच्च पुत्रक । कृतं शृणु पुरा सर्वमत्रास्वमाहिके स्फुटम् ॥ १०५ ॥
 सुर्वङ्गनासहायाच्च चक्रे पापं शुभं च यत् । ऋभवैः पूज्यजीवे प्रागत्र सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ १०६ ॥
 सहायान्मित्रसंघन्धादर्जितं प्राग्भवेऽण्डज । चतुर्युतशते हेयं सर्वं गीर्वाणपूजिते ॥ १०७ ॥
 पंचोत्तरशते पूर्वभवे तु ऋभवांचिते । शुर्विण्यास्तु सहायाद्वै यत्कृतं शृणु पुत्रक ॥ १०८ ॥
 षडुत्तरशते सूत वृषपूज्ये पुराभवे । महापातकिनां संगायज्जातं शृणु सांप्रतम् ॥ १०९ ॥
 सप्तोत्तरशतेऽकारि यत्पूर्वं सदसत्सुत । विपदात्सहायाद्वै संगाद्धरिहरार्चनम् ॥ ११० ॥
 अष्टोत्तरशते पुत्र लेखेज्ये यत्कृतं पुरा । परवंचनसंगाद्वै जन्मन्यत्र प्रवच्यय ॥ १११ ॥
 स्वाध्याये लक्षणीयेयं सहायानां व्यवस्थितिः । येषां ते कथिता यत्नान्पुनः किं श्रोतुमर्हसि ॥ ११२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके सहायनिर्णयाध्यायोऽष्टमः ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

दृढकर्मांजितो धर्मः प्रागानूके दिवाकर । शुक्राग्नेयः कथं सर्वं विवेकाद्द सांप्रतम् ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धर्मो बहुविधः सूक्ष्मो ह्युविज्ञेयो नरैर्यतः । तथापि धर्मतत्त्वज्ञैर्निर्णयितश्च यथा शृणु ॥ २ ॥
 यस्तर्केणानुसन्धाने श्रुतिस्मृत्यविरोधतः । स धर्मः परमो ज्ञेयो ह्यधर्मस्तद्विपर्ययात् ॥ ३ ॥
 वेदेषु बहुधा गीतं धर्म एव सतां गतिः । ज्ञात्वेत्यं विविधंल्लोकान्प्राप्तुयादविचारतः ॥ ४ ॥
 धर्मादायुस्तथा राज्यं धर्मात्पुत्रविवर्धनम् । धर्मादर्थस्तथा कामो धर्माद्विद्विषाजानम् ॥ ५ ॥
 धर्माद्यशोऽभिवृद्धिः स्याद्धर्मात्पापक्षयस्तथा । धर्मात् स्वर्गापवर्गश्च धर्माद्रोगविनाशनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्सुखं महाबाहो तस्माद्धर्मं समाचरेत् । मानुषीं तनुमाश्रित्य देहभृत्कृतवानसी ॥ ७ ॥
 यद्धर्माच्छ्रद्धया युक्तः प्राग्भवे गरुडाग्रज । तत्त्वमेकमना भूत्वा मर्तो धर्मभृतां वर ॥ ८ ॥
 शृणुष्वावहितः सर्वं शुक्रेभ्यश्च पृथक् पृथक् । शुक्रे दानं कुरुक्षेत्रे कृतवान् प्रथमेऽण्डज ॥ ९ ॥
 निरण्यभूतिलानि प्राग्जीवोऽयमयनद्वये । भार्गवे त्वपरे पूर्वभवे प्रादात्कुटुम्बिने ॥ १० ॥
 वत्सान्नपानगोभूमिफलानि विविधानि च । तृतीये प्रददौ जन्तुः सर्वस्वं च पुराभवे ॥ ११ ॥
 गङ्गायां मकरे प्राप्ते सूर्ये दैत्यगुरावसी । काच्ये चतुर्थसंज्ञे प्राग्ददद्रोसहस्रकम् ॥ १२ ॥
 दानं ब्रह्माण्डसंज्ञं च विश्वचक्रं तथा सुत । कामरत्नाभिषे धेनुमहाभूतघटाभिधम् ॥ १३ ॥
 कल्पवृक्षमसी जीवो नर्मदायां स्वगेश्वर । तयोशनसि संज्ञे प्राक् पंचमे प्राणधारकः ॥ १४ ॥
 ददौ सोपस्करं रम्यं ददौ वेदविदेऽण्डज । कविसंज्ञे पुरा षष्ठे कन्योद्रादे विधानतः ॥ १५ ॥
 चकार विविधद्रव्यैर्ब्राह्मणपुण्यविवर्धनम् । सिद्धान्नदानं बहुधा भिक्षुकैभ्यश्च शक्तितः ॥ १६ ॥
 ततो ददावसी दासीदासदानं च केवलम् । घृतपकं च पात्राणि ब्रह्मण्यभरणानि च ॥ १७ ॥
 रविसंक्रमणे पुण्ये व्यतीपातेऽन्यपर्वसु । सप्तसंख्ये भृगीं जन्तुः पूर्वजन्मनि मानद् ॥ १८ ॥
 आस्फुजित्संज्ञके चाष्टमिते प्राडात्पुराभवे । गोचूर्यं धनधान्यानि यानशय्यासनानि च ॥ १९ ॥

सप्तसागरं दानं द्विगुण्याश्वरयादिभ्यम् । संनिहत्यां कुरुक्षेत्रे राहुग्रस्ते दिवाक्रे ॥ २० ॥
 नवमे भृगुपुत्रे प्राक् चक्रेऽसौ गरुडाग्रज । गयाश्राद्धं च विधिवत् पितृणां प्रीतिकारकम् ॥ २१ ॥
 तत्र काम्यानि श्राद्धानि विविधानि फलात्से । दानान्यपि च विप्रेभ्यो ययाविचानुसारतः ॥ २२ ॥
 ततो दशमिते प्रादाद्भुजेऽप्ये पुराभवे । रथं वृषयुगोपेतमन्नपूर्णं तुरंगमम् ॥ २३ ॥
 मासनं चामरोपेतं सुवर्णाभरणैर्युतम् । साकुशं मत्तमातङ्गं वरटीपञ्चभिर्युतम् ॥ २४ ॥
 प्राप्ते भृगुमुखे भानौ प्रयागे गरुडाग्रज । विप्राय वेदविद्वेषे दरिद्राय कुटुम्बिने ॥ २५ ॥
 अर्थनादशके दैत्याधिपतौ पूर्वजन्मनि । पञ्चपर्वसु विप्रेभ्यो गोभ्यश्चैवाज्ञानादिकम् ॥ २६ ॥
 सहिरण्यान्नवस्त्राणि विचिन्त्याप्यदत्पुरा । फलैश्चैक्षुरतोपेतैर्भक्ष्यैश्च द्विजभोजनम् ॥ २७ ॥
 ततो द्वादशके चक्रे ब्रह्माराधनकं परम् । तीर्याटनं प्रकुर्वन् स व्रती भृगुसुते पुरा ॥ २८ ॥
 दनुजाधिपतौ प्रादान्नयोदशमितेऽण्डज । दानं कल्पलतासंज्ञं सहस्रद्विजभोजनम् ॥ २९ ॥
 तुलापुत्रपदानं च प्राग्जन्मनि स्वगेश्वर । ततश्चतुर्दशे वत्स भृगुनन्दनसंज्ञके ॥ ३० ॥
 ब्राह्मणस्य विवाहेन कन्यायाश्च पुराभवे । जीवेनानेन सततं प्रपादानमनुत्तमम् ॥ ३१ ॥
 लेखारीज्ये पुरा चक्रे विप्राणा प्रतिपालनम् । पूजनं पथिकानां च रुद्राणां श्रद्धया तथा ॥ ३२ ॥
 जन्तुः पञ्चदशे चासी विधिवत्कश्यपात्मज । षोडशे भृगुजे सूत चकारासी प्रयत्नतः ॥ ३३ ॥
 गोरोगभञ्जनं दिव्यैरीपथैः पूर्वजन्मनि । सत्पात्रेषु तथा दानमन्नवस्त्राश्वकाञ्चनम् ॥ ३४ ॥
 ततः सप्तदशे प्रादाद्दानवेज्ये पुराभवे । कार्तिक्या पूर्णिमाया तु शशाङ्कग्रहणेऽण्डज ॥ ३५ ॥
 भक्ष्यभोज्यानि वस्त्राणि सुवर्णाभरणानि च । द्वादशदशे सूत दैत्यपूज्ये विधानतः ॥ ३६ ॥
 कल्पवृक्षं च सिद्धान्नं भिक्षुक्ये पुराभवे । गोप्रदानं सुविप्राय हेमवस्त्रसमन्वितम् ॥ ३७ ॥
 तुलागशिगते सूर्ये जीवोऽसौ श्रद्धयाऽन्वितः । कृन्विंशन्मिते वत्स दानवाधिपतौ पुरा ॥ ३८ ॥
 कृत्वान् पुण्यतीर्याटं स्नानं दानं च शक्तितः । ततो विंशन्मिते सूत भृगुसंभवसंज्ञके ॥ ३९ ॥
 गोदानं विधिवन्नके तथा प्राक् पितृपूजनम् । विंशन्मिते कुयुक्ते प्राग्दैत्यामात्ये विधानतः ॥ ४० ॥
 धर्मोपदेशं मददौ शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् । पुराणश्रवणं चापि चकारासी पुराभवे ॥ ४१ ॥
 अयामुजेज्ये द्वाविंशन्मिते पूर्वभवेऽण्डज । प्रादद्विधिवत्श्राद्धं गयाया च पुनःपुनः ॥ ४२ ॥
 भोवनं चापि विप्राणा दानं हृद्यं च शक्तितः । देवारिवन्द्ये विधिवत्प्रयोविंशन्मिते पुरा ॥ ४३ ॥
 मददौ फणिलदानं पूर्वजन्मनि मानद । कार्तिके च तथा स्वर्णं विप्रेभ्यः श्रद्धयाऽन्वितः ॥ ४४ ॥
 दीपांश्च मधुरामा वा घृतेनापूर्प बोधितान् । चतुर्विंशन्मिते प्रादादैत्यमन्त्रिणि पुत्रक ॥ ४५ ॥
 मत्पात्रेषु पुग दानमन्नवस्त्रभनादिकम् । परोपकारकरणं तथा धर्मोपदेशनम् ॥ ४६ ॥
 कृत्वान् विष्णुभक्तिं च जीवोऽसौ कश्यपात्मज । पञ्चविंशन्मिते सूत शत्रुपरीज्ये पुराभवे ॥ ४७ ॥
 घटशय्यामनाडीनि पफात्रानि च शक्तितः । दत्त्वान् भोजनं विप्राण् गोदानं च पतत्रिण ॥ ४८ ॥
 पादुके प्राग्भवे प्रादद्विमं हस्तिरथं शुभम् । कृद्दशुमाशुक्रपूरचन्दनानि फलानि च ॥ ४९ ॥
 शम्भारीचपि चाम्बुनि पुष्पाणि मुग्धीणि च । दैत्याचार्यं च रत्नानि गङ्गासागरसङ्गमे ॥ ५० ॥
 दनुजैर्येऽष्टदन्तृर्भवैर्जनां श्रद्धयाऽन्वितः । धान्याचरं विधानेन ब्राह्मणाय तपस्विने ॥ ५१ ॥
 गर्नाविंशन्मिते चापि सुवर्णांश्च गर्नं तथा । शक्रार्पमात्ये षट्दशदशविंशन्मिते पुरा ॥ ५२ ॥

वस्त्रभूषणभक्ष्याणि फलानि विविधानि च । सत्पात्रेषु तथा दानं पर्वस्वप्यण्डजोत्तम ॥ ५३ ॥
 त्रिंशन्मिते तथैकोने सितारत्ये कृतवानसौ । कृष्णाजिनमहादानं स्वर्णगर्भं तथा पुग ॥ ५४ ॥
 मुरारिवन्द्ये ह्यददत्पूर्वजन्मन्यसौ सुत । विविधानानि विप्रेभ्यस्त्रिंशत्संख्ये च फलसु ॥ ५५ ॥
 चक्रे शिवार्चनं तद्वाञ्छिवभक्तिपरायणः । एकत्रिंशन्मिते वत्स दानवाहं च दत्तवान् ॥ ५६ ॥
 मधुधेनुमसौ तद्ब्रह्मकार हरिपूजनम् । द्वात्रिंशन्मितके प्रादादानवाचार्यसंज्ञके ॥ ५७ ॥
 रत्नाचलं पुरा दानं सिद्धान्नानि द्विजेष्वपि । लेखार्यमात्ये त्रिंशन्मिते प्राग्ददात्स्वयम् ॥ ५८ ॥
 घृतधेनुहिरण्याश्वगोभूम्यन्नानि शक्तितः । देवारीज्ये चतुस्त्रिंशन्मिते प्राकृतवानसौ ॥ ५९ ॥
 घृतमिष्टान्नभक्ष्यादिदानान्यपि हरेर्ब्रतम् । नाऽसाविन्द्रार्थमात्ये प्राग्दानं चक्रेऽण्डजाधिप ॥ ६० ॥
 हरभक्तिरतश्चासीत्पश्चात्रिंशन्मिते तदा । दैत्यवन्द्येऽथ पद्त्रिंशन्मितेऽसावददात् पुरा ॥ ६१ ॥
 तिलधेन्वन्नभाण्डानि तथा चोभयतोमुखीम् । सत्त्रिंशन्मिते प्रादात्तदा भृशुभवे पुरा ॥ ६२ ॥
 रत्नरूप्याचले तद्द्रुगुडाचलतिलाचले । दशधेन्वाभिर्घं दानं विप्रेभ्यः श्रद्धयान्वितः ॥ ६३ ॥
 अयने विपुवे चैव व्यतिपातादिपर्वसु । देवार्थमात्ये द्वचूने प्राक् चत्वारिंशन्मिते ह्यदात् ॥ ६४ ॥
 सस्वर्णं गोप्रदानं च वत्सान्नाभरणानि च । लवणाज्येक्षुजातानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ ६५ ॥
 नवत्रिंशन्मिते वत्स दनुर्जाहं पुराभवे । शतधेनुप्रदानं प्राग्ददात्तत्र चतुर्विधम् ॥ ६६ ॥
 सूक्ष्माणि पट्टवस्त्राणि विप्रेभ्यश्चायनद्वये । ततो भृग्वात्मजे चक्रे चत्वारिंशन्मिते पुरा ॥ ६७ ॥
 गोशय्याघटपक्वान्नवात्रोपानहोऽण्डज । छत्रं दण्डं च विधिवद्दानं वै विप्रतर्पणम् ॥ ६८ ॥
 चत्वारिंशन्मिते काव्ये मुराचार्यं प्रदत्तवान् । प्राग्भवे पुस्तकं सान्नं चामरं व्यजनं पुरा ॥ ६९ ॥
 ददावसौ महाभाग सस्वर्णं धेनुपञ्चकम् । भृशुसुनौ तथा ह्याद्ये चत्वारिंशन्मिते पुरा ॥ ७० ॥
 त्रियुक्ते प्रागसौ प्रादाच्चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । विविधानानि गोदानं चक्रे च शिवपूजनम् ॥ ७१ ॥
 पूजनं चातिथीनां च वत्स दैत्यपुरोधसि । चत्वारिंशन्मिते सूत चतुर्युक्ते पुराभवे ॥ ७२ ॥
 विद्यादानं च विप्रेभ्यः प्रादाह्लेखारिवन्दिते । पञ्चदीने चकारासौ पञ्चाशन्मितके पुरा ॥ ७३ ॥
 विधिवत्कपिलादानं तथा सूर्यप्रपूजनम् । तद्ब्रतत्राचरणं पुण्यममरारिप्रपूजिते ॥ ७४ ॥
 ततो देवगृहं चक्रे प्रतिमास्थापनादिकम् । पक्वान्नदानं विप्रेभ्यस्तथा श्रद्धारामन्वितः ॥ ७५ ॥
 पद्चत्वारिंशकेऽमर्त्यारीज्ये पूर्वभवेऽण्डज । पञ्चाशन्मितके च्यूने दैत्यामात्ये शिवालये ॥ ७६ ॥
 स्थितिं चकारासौ सूत रुद्रभक्तिपरायणः । ददौ द्विजानामशनं स्वेच्छयाऽप्याचितं तथा ॥ ७७ ॥
 विविधानानि चान्येभ्यः पूर्वजन्मनि निश्चयात् । पञ्चाशन्मितके द्वचूनेऽमर्त्यारिविसुसंज्ञके ॥ ७८ ॥
 शालग्रामशिलादानं चक्रे सोपस्करं तथा । अस्वमशशुवन्ये प्राग्ददान्महिर्षीं शुवाम् ॥ ७९ ॥
 वस्त्रैरामरणीयुक्तां तथा शय्यासनादिकम् । जीवोऽसौ कूनपञ्चाशत्संमिते विनतात्मज ॥ ८० ॥
 पञ्चाशन्मितके वत्स तथेन्द्रारिप्रपूजिते । संपासप्रहणं तत्र ब्रह्मचर्यादिधारणम् ॥ ८१ ॥
 तीर्थाटनं चकारासौ प्राग्भवे कश्यपात्मज । कुपञ्चाशन्मिते प्रादाह्लेखाचार्यरिषीं पुग ॥ ८२ ॥
 वद्रुपुस्तकदानं च कृतवांश्च शिवालयम् । स्थापनं शिवलिङ्गस्य ब्राह्मणानां च तर्पणम् ॥ ८३ ॥
 द्विपञ्चाशन्मिते चासौ स्वधर्मपरिपालकः । वभूव प्राग्भवे जन्तुरतिथीनां तथैव च ॥ ८४ ॥
 मुरारिपूज्ये विधिवद्दानप्रस्ये समाश्रितः । त्रिपञ्चाशन्मिते प्रादादानवार्यं पुराभवे ॥ ८५ ॥
 शर्करापर्वतं साङ्गमिष्टानानि चाण्डज । खेटपञ्जादिके यानि ऋत्विग्भ्यः फयितानि च ॥ ८६ ॥

ततो वृषारिवन्द्ये प्रागददात्प्राणधारकः । नानाफलानि द्रव्याणि सुगन्धीनि च पर्वसु ॥ ८७ ॥
 भक्ष्याण्यन्यानि सुमहत्पुष्पाणि सुरभीणि च । चतुराढ्ये तु पञ्चाशन्मितेऽसौ कश्यपात्मज ॥ ८८ ॥
 इन्द्रार्थेहं तु पंचाशन्मिते पंचाधिके पुरा । रुद्रभक्तिं चकारासौ श्रद्धया द्विजपूजनम् ॥ ८९ ॥
 सोपस्करं गृहं दानं चान्ते तीर्थाधिवासनम् । पद्मपञ्चाशन्मिते सूत कृतवान् पूर्वजन्मनि ॥ ९० ॥
 गोदानं विप्रमुख्याय विधिवच्चण्डिकाचर्चनम् । गणेशपूजनं चापि पुण्यं शक्कारिवन्दिते ॥ ९१ ॥
 देवारिमान्ये सप्ताह्ये पंचाशन्मितके पुरा । विधिना कन्यकोद्वाहमकरोन्मनुजोऽण्डज ॥ ९२ ॥
 वैवाहिकानि द्रव्याणि ददौ तत्र प्रयत्नतः । वृषारिमन्त्रिणि द्यूने पष्टिसंख्ये पुराददात् ॥ ९३ ॥
 वस्त्रान्नपानमुष्णीपमुपवीतं च वैधृतौ । रुद्रवीर्यं तथा कूने पष्टिसंख्ये ददावसौ ॥ ९४ ॥
 विष्णुपूजोपकरणं तथैवातिथिपूजनम् । सावित्र्याश्च जपं चक्रे विधिवत्कुरुमण्डले ॥ ९५ ॥
 ततो दानवन्द्ये प्राक् पष्टिसंख्ये पुराभवे । प्रादात् षोडश दानानि विप्रेभ्यः श्रद्धयान्वितः ॥ ९६ ॥
 सर्वपर्वसु जीवोऽसौ वस्तूनि विविधानि च । चन्द्रसूर्योपरागेषु विधिवद्विनतात्मज ॥ ९७ ॥
 अमगरीज्यसंज्ञे प्राक् कुपष्टिमितकेऽण्डज । चकार पञ्चदेवानां पूजनं पूर्वजन्मनि ॥ ९८ ॥
 यन्त्रान्नपानभक्ष्यैश्च विविधैर्द्विजपूजनम् । दीपदानं च कार्तिक्यां नानास्थानेष्वयं ददौ ॥ ९९ ॥
 वृषारिमान्ये प्रददौ द्विपष्टिमितके पुरा । विविधानि च वस्त्राणि राजोपकरणानि च ॥ १०० ॥
 नानामृगा-भाजाद्यानि विविधानि फलानि च । त्रिपष्टिमितके वत्स सुरारीज्ये च दत्तवान् ॥ १०१ ॥
 सूर्यग्रहेऽतिदानानि पितृवृत्तिकराणि च । हव्यानि च यथाशक्त्या जीवोऽसौ पूर्वजन्मनि ॥ १०२ ॥
 चतुःपष्टिमिते प्रादाच्छुभां शय्यां सवृत्तिकाम् । इन्द्रारिमान्ये प्रागन्नपानभक्ष्यासनानि च ॥ १०३ ॥
 वृषारिपूज्ये ह्यददत्पञ्चपष्टिमिते ह्यसौ । पुरा तेजसपानाणि सुवर्णाभरणानि च ॥ १०४ ॥
 गजतानि च विप्रेषु नानापर्यसु चाण्डज । पद्मपष्टिमितके प्रादात्सासनाश्वं सवृणकम् ॥ १०५ ॥
 सप्ताहं कृपिभूमिं च शस्त्राणि विविधानि च । पुरा दनुजमान्येऽसौ जीवश्चन्द्रग्रहे सुत ॥ १०६ ॥
 गन्तपष्टिमिते दानं कृतवान्शर्वरेतसि । प्राग्भवे चान्नवस्त्राणि पुनर्जन्मनि मानद ॥ १०७ ॥
 ददावसौ गयाश्राद्धं पिन्वुणां तुष्टिदेतरे । अथाष्टपष्टिसंख्ये प्रागददद्ग्रहसंभवे ॥ १०८ ॥
 दानं सर्वरमोपेनमत्रं विविधसंस्कृतम् । सुगन्धीनि च द्रव्याणि तथा दनुजपूजिते ॥ १०९ ॥
 कृन्मन्मतिमे प्रादादिन्द्रारीज्ये पुराभवे । सोपस्करं गृहं रम्यं शालग्रामं सकाश्वनम् ॥ ११० ॥
 ततः गन्ततिमे सूत दत्तवान् पूर्वजन्मनि । नानापातुमर्षांल्लिङ्गान् जीवोऽसौ श्रद्धयान्वितः ॥ १११ ॥
 विधिवद्विगपूजांश्च विप्रेभ्यो भोजनं तथा । शिवयागसमारंभे चान्ते वृन्दारिमान्यके ॥ ११२ ॥
 कुम्भमन्त्रिमिते चक्रे दानमात्मप्रियं शुभम् । दिवीकसश्च तीवर्णान् ददौ पूर्वभवेऽण्डज ॥ ११३ ॥
 शत्राणिपूज्ये विधिवदानं चोभयतोऽसुरीम् । द्विसप्ततिमिते वत्स शिववीर्यं पुराभवे ॥ ११४ ॥
 निन्द्यदानमर्गां चक्रे श्राद्धं च द्विजतर्पणम् । सप्तोनेऽशीतिसंख्ये तु कृतवान्श्रद्धयाऽन्वितः ॥ ११५ ॥
 एधंपनुमदानं प्रागजन्तुर्जावार्मन्त्रिणि । ततो देवागिवन्द्ये प्रागददात् पूर्वजन्मनि ॥ ११६ ॥
 मरुपेनुं तथा दानं पेनुं पापांममंभजाम् । विद्यापुस्तकदानं च चतुःसप्ततिमेऽण्डज ॥ ११७ ॥
 श्यापान्यान् प्राग् वत्स पंचोनेऽशीतिर्गमिते । नानादानदानं च शकटाद्दोलादिकम् ॥ ११८ ॥
 भयं चतुर्विधं चाग्रं भृशय्यागनमदृतम् । गोवस्यं भूषणादीनि चतुःसप्तत्यानि पर्यसु ॥ ११९ ॥
 गन्तपर्वेषु च विप्रेषु सुगन्धान्यददात्पुरा । ततो देवापमात्ये प्राग् पद्मसप्ततिमिते सुत ॥ १२० ॥

आपाड्यां पीर्णमास्यां वै दत्तवाञ् श्रद्धयान्वितः। घृतयुक्तानि पात्राणि रत्नानि च धनानि च॥ १२१॥
 प्रददीं मर्तुदानं च जीवोऽसी कुरुनाङ्गले । मध्वेज्यरिषौ द्व्युनेऽशीतिसंख्ये पुराभवे ॥ १२२ ॥
 विप्रैः प्रार्थितवस्वनि तथैवात्महितानि च । दत्तवाञ् शिविकादीनि भक्ष्याणि विविधानि च ॥ १२३ ॥
 तीर्थस्नानादिपुण्यानि देवतापतनानि च । चक्रे स्वशक्तितश्चासी जन्तुः श्रद्धासमन्वितः ॥ १२४ ॥
 कूनेऽशीतिमिते प्रादात्प्राग्भवे कञ्यपात्मज । सर्वरत्नानि विधिवदौषधानि च यत्नतः ॥ १२५ ॥
 विद्यापुस्तकभारणि तथैवास्त्रानि पर्वसु । इन्द्रारिवधे विप्रेभ्यश्चातिविभ्यश्च संक्रमे ॥ १२६ ॥
 अयाऽशीतिमिते सूत वृषारीज्ये पुगभवे । सूत्राणि पट्टवस्त्राणि सस्वर्णानि ददावसी ॥ १२७ ॥
 विप्राणामीपथैश्चापि कृतवान् रोगमञ्जनम् । कुयुक्तेऽशीतिमंख्ये प्राग्दानवेन्द्रे प्रदत्तवान् ॥ १२८ ॥
 सोमपाने महापागे नानावस्वनि शक्तितः । विप्रेभ्यः संस्कृतं चाग्रं वस्त्रादीन्यापि शक्तितः ॥ १२९ ॥
 चण्डिपूज्ये महाभाग द्वयाद्येऽशीतिमिते पुरा । अनायब्राह्मणोद्गाहं कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ ॥ १३० ॥
 तस्मै प्रादान्महाभाग शय्यात्रोपस्कराणि च । त्रियुक्तेऽशीतिसंख्ये प्राक्शम्भुरेतसि शक्तितः ॥ १३१ ॥
 कृतवान्पितृभक्तिं च गयाश्राद्धं विधानतः । बहूनि तत्र दानानि पितृवृत्तिकराणि च ॥ १३२ ॥
 शृगृद्धवे चतुर्थ्युक्तेऽशीतिमंख्ये पतत्रिणि । विप्रेभ्यः श्रद्धयोपेतः प्रादाच्चासी पुराभवे ॥ १३३ ॥
 वृषभान् स्वर्णशृङ्गाडयान् वस्त्रोपेतांश्च पर्वसु । तथा तिलमयीं धेनुं बहुकाञ्चनसंयुताम् ॥ १३४ ॥
 प्राप्ते चंद्रग्रहे सूत विप्राचैव कटुम्बिने । लेखारिपूज्ये पश्चाद्येऽशीतिसंख्ये पुरा ददौ ॥ १३५ ॥
 पक्षिणामभयं दानं भूस्वर्णाम्बरवाहनम् । पडशीतिमिते चासी कृतवान् पूर्वजन्मनि ॥ १३६ ॥
 परिक्रमणकं भूमेस्तीर्थानां दर्शनं तथा । स्नानान्ते तु महाभाग जपं होमं विधानतः ॥ १३७ ॥
 सुरारिमान्ये च तथा ब्रह्मचर्यस्य धारणम् । बलिबन्धेऽण्डजश्रेष्ठ सप्ताशीतिमिते पुरा ॥ १३८ ॥
 चक्रे गङ्गाद्वितीर्थेषु वसतिं प्राददात्तथा । धनानि विविधान्येषु वस्त्राण्याभरणानि च ॥ १३९ ॥
 भक्ष्यान्सर्वरसोपेतान् ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः । पूर्वदेवाधिपेऽष्टादशेऽशीतिसंख्ये शिवार्चनम् ॥ १४० ॥
 काड्यां चक्रे यथा शम्भोर्दानानि प्राग्भवे ह्यसौ । कूने नवतिसंख्ये प्रादः मध्वारीज्यकेऽण्डज ॥ १४१ ॥
 सर्वस्वमददात्पूर्वं विप्रेभ्यः कृतवानेसौ । प्रारब्धयोगकर्मणां साधनं गुरुपूजनम् ॥ १४२ ॥
 ततो नवतिसंख्येऽसी शक्रेज्यरिपुसंज्ञके । शुश्रूषां मातृपित्रोश्च चकार प्राग्भवेऽण्डज ॥ १४३ ॥
 करुणां सर्वभूतेषु तथा दानं स्वशक्तितः । काड्ये नवतिसंख्ये प्राक्चक्रे चामुरपूजिते ॥ १४४ ॥
 रुद्रस्याराधनं तद्वद्विथीनां च पूजनम् । स्त्रीदानं भूषणोपेतं जीवो वेदविदेऽण्डज ॥ १४५ ॥
 श्रद्धुपूज्यरिषौ सूत इचाद्ये नवतिसंख्येके । स्वधर्मसाधनं तद्वत्पुण्यतीर्थीधिवासनम् ॥ १४६ ॥
 जपहोमादिकं चासी कृतवान्प्राग्भवे ह्ययम् । ततोऽमर्त्यार्थमात्ये प्राक्कृतवानिष्टमाधनम् ॥ १४७ ॥
 नानोपकरणैर्विस्त स्वधर्मपरिपालनम् । धर्मोपदेशनं चापि ज्यादये नवतिसंख्येके ॥ १४८ ॥
 स्मृतिधर्मानुचरणमादितेपारिवंदिते । स्नानं गङ्गाद्वितीर्थेषु दानं तत्र स्वशक्तितः ॥ १४९ ॥
 चतुर्नवतिसंख्ये प्राक्चकारासी महातपः । विद्युधेज्यरिषौ तद्वत्पश्चोने शतसंख्येके ॥ १५० ॥
 दानं विप्रवेभ्यः प्राग्दत्तवांश्च स्वशक्तितः । वेदस्य श्रवणं चापि चक्रे भूदेवपूजनम् ॥ १५१ ॥
 धारणं ब्रह्मचर्यस्य व्रतमाचरणं तथा । तीर्थस्नानं च विधिवत्कृतवान् प्राग्भवे ह्यमी ॥ १५२ ॥

१ धनी । २ कात्तन्दा वनितादान यथोभस्करसंयुतम् । त्र्युनेऽशीतिमिते पूर्वदेवके प्राग्भवेऽण्डज ॥
 कृतवान् कल्पकोद्गाह प्रादगम्य विधानतः । नानादिव्यान्त्रि वस्त्राणि भक्ष्यान्व्याभरणानि च ॥ इति श्रोत्रहृद-
 मविन्त् । ३ काव्यप । ४ पूर्व । ५ कृतवान्धा ।

पणवत्या मिते जीवो बलिमान्ये. पतत्रिणि। ज्युने शतमिते सूत लेखार्यहे पुराभवे ॥ १५३ ॥
 विष्णोः सन्तोषणं दानैर्ब्रह्मचर्यादिधारणैः । पुनर्जन्मानि पक्षीन्द्र संन्यासग्रहणं तथा ॥ १५४ ॥
 चकार विधिवत्तत्र सर्वधर्ममहोत्कटम् । सुरार्यमात्ये प्राक्सूत द्वयुने शतमितेऽददत् ॥ १५५ ॥
 रथाश्वगजभृदानं गोकन्यागृहमद्भुतम् । दास्यारामसुवर्णाद्यं ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः ॥ १५६ ॥
 कृने शतमिते प्रादात् प्राग्भवे बलिर्मन्त्रिणि । सूर्यग्रहे कुरुक्षेत्रे शतत्या दानं पतत्रिणि ॥ १५७ ॥
 स्नानं च विधिवच्छ्राद्धं दानं पुण्यविवर्धनम् । ततः शतमिते सूत शकार्यहे पुराभवे ॥ १५८ ॥
 दक्षान्वनितादानं सर्वस्वं च स्वशक्तितः । सोमग्रहे महापुण्ये विधिवत्कश्यपात्मज ॥ १५९ ॥
 एकोत्तरशते सूत दानवेन्द्रशुरौ पुरा । दुष्टानां दण्डनं चक्रे प्रजायाः परिपालनम् ॥ १६० ॥
 न्यायेन कौशवृद्धिं च पापिनां घातनं तथा । द्व्याद्ये शतमिते वत्स पुरा बलिपुरोधसि ॥ १६१ ॥
 चकार विधिवत्जीवः संन्यासग्रहणं पुरा । वृषोत्सर्गं तथा चक्रेऽसुरमन्त्रिणि संज्ञके ॥ १६२ ॥
 ज्याद्ये शतमिते सूत पितृणां वृत्तिकारकम् । दानवामात्यसंज्ञे प्राक्चतुर्युत्तशते पुरा ॥ १६३ ॥
 धारणं ब्रह्मचर्यस्य कृतवान्पृच्छको ह्यसौ । अमर्त्यारिपुरौ सूत पंचोत्तरशते पुरा ॥ १६४ ॥
 नानादेवप्रतानां तु चक्रे ह्याचरणं मुधीः । अस्वमेज्यारिषौ पूर्वं पडुत्तरशतेऽण्डज ॥ १६५ ॥
 वानप्रस्थमर्सा जीवः कृतवान् विधिपूर्वकम् । ऋभवारीज्यसंज्ञे तु गृहस्थपदनिश्चयम् ॥ १६६ ॥
 चकार वनितादानं सर्वोपकरणैर्युतम् । सप्तोत्तरशते वत्स तयैवातिथिपूजनम् ॥ १६७ ॥
 अष्टोत्तरशते तद्भिर्जरायुरावसौ । तीर्थाटनं विधानेन कृतवान्धर्मसाधनम् ॥ १६८ ॥
 एतत्ते कथितं सर्वं विविधं प्राणिनां पुरा । धर्मस्याचरणं सूत पश्चात्किं श्रोतुमिच्छसि ॥ १६९ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके धर्मनिर्णयाध्यायो नवमः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

आयुर्नानि यतः सर्वे लोका भ्रान्ता दिवस्पते । तस्मान्मन्दात्कथं ह्यायुर्जातुं शक्नोमि यत्नतः ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देहेऽस्मिन्नष्टजश्रेष्ठ यावत्प्राणपरिस्थितिः । तदुक्तं जीवनं विज्ञैस्तावत्तस्य शुभाशुभम् ॥ २ ॥
 गौर्मानेन जीवानां वर्षीयावन्मितीरिद् । भोगः शुभाशुभानां च कर्मणां श्रोतुमर्हसि ॥ ३ ॥
 आद्ये शनैश्चरे नाम्नि विनतानन्दवर्धन । आयुर्वपंशतं प्रोक्तमेकादशसमन्वितम् ॥ ४ ॥
 सूर्यपुत्रे द्वितीये च चतुःपंचाशदब्दकम् । जीवनं प्रोक्तमथवाऽष्टादशद्वयं शतं त्विह ॥ ५ ॥
 कुपशिमितवर्षान्तं कथितं प्राणधारणम् । तृतीये शनिसंज्ञे तु प्रष्टुःत्रैव जन्मनि ॥ ६ ॥
 सूर्यमुनाविनि ग्याने चतुर्थे गरुडाग्रज । आयुर्वलं मया प्रोक्तं ततः पंचाशदब्दकम् ॥ ७ ॥
 पंचमे त्वशिते नाम्नि द्विपंचाशत्समान्तकम् । जीवनं कथितं जन्तोः स्फुटमत्र पुरातनैः ॥ ८ ॥
 सूर्याग्मजे पुनः षष्ठे ह्यायुरत्रैव जन्मनि । कृत्तपशिमिताब्दान्तं कथितं तत्त्वदक्षिभिः ॥ ९ ॥
 त्वांश्च गर्माने मृत वर्षः पंचदशान्वितम् । शतमत्र स्फुटं प्रोक्तं प्राणिनां प्राणधारणम् ॥ १० ॥
 मनोऽष्टमं सूर्ये प्रोक्तमायुः सूर्यमुनेऽण्डज । त्रिपञ्चाशत्समिताब्दान्तं भोगाय विनतात्मज ॥ ११ ॥
 पार्त्तद्विंशतके त्वत्र नवमं सूर्ये ररगाधिप । नवोत्तरशताब्दान्तं जीवनं त्वत्र जन्मनि ॥ १२ ॥
 ततोऽष्टमिने गर्वमायुः प्रोक्तं मनीषिभिः । सूर्ये पक्षिणादृष्टं षोडशद्वयं शताब्दकम् ॥ १३ ॥
 गौर्गाधिप मराषादो त्वेकादशमितेऽप्युना । दायनानां शतं शक्यं जीवनं कथितं मया ॥ १४ ॥

पापे द्वादशसंख्ये तु स्थितिरत्रैव जन्मनि । जन्तोः पष्टिमिताब्दान्तं नियतं विनतात्मज ॥ १५ ॥
 अथार्किसंज्ञके सूत त्रयोदशमितेऽधुना । भोगः प्रोक्तस्तु संसारे वर्षाणां विंशतिं ध्रुवम् ॥ १६ ॥
 चतुर्दशोऽर्कजे नाम्नि जीवोऽयं कश्यपात्मज । त्रिंशन्मितानि वर्षाणि जन्मन्यत्र च तिष्ठति ॥ १७ ॥
 ततः पञ्चदशे प्रोक्तमजपुत्रे खगाधिप । चत्वारिंशन्मितताब्दान्तमायुरत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 षोडशोऽर्कसुते ह्यायुर्दायुक्तं मनीषिभिः । चतुःसप्ततिवर्षान्तमखिलं त्वत्र संभवे ॥ १९ ॥
 सावित्रसंज्ञके वत्स दशसप्तमिते स्फुटम् । पङ्कतरं शतं त्वायुः पञ्चपञ्चाशदब्दकम् ॥ २० ॥
 ततोऽष्टादशसंख्ये तु ज्यूनं शतमितं स्थितिः । वर्षाणां रविजे नाम्नि जनुष्यत्र स्फुटं स्मृतम् ॥ २१ ॥
 अथार्कसूनौ सततमायुर्दायं चिरन्तनैः । कूने विंशन्मिते प्रोक्तं कूने शतमितं त्विह ॥ २२ ॥
 ततोऽर्कसंभवे विंशन्मितेऽत्रैव पतत्रिण । जीवनं कथितं स्पष्टं पञ्चोनं शरदां शतम् ॥ २३ ॥
 रविपुत्रे महाभाग त्वेकविंशन्मिते ध्रुवम् । पञ्चसप्ततिवर्षान्तमायुरत्र प्रकीर्तितम् ॥ २४ ॥
 ततोऽजजे स्थितिर्जन्तोः शरदां शतम् । पङ्कनखिलं सूत द्वाविंशन्मितके ध्रुवम् ॥ २५ ॥
 त्रयोविंशन्मितेऽत्रैव कालजे गरुडाग्रज । ज्यूनं सप्ततिवर्षान्तमायुरुक्तं मनीषिभिः ॥ २६ ॥
 अजात्मजे चतुर्विंशन्मिते त्वत्र पतत्रिण । पञ्चशीतिमितिः प्रोक्ता स्थितिर्जन्तोर्न संशयः ॥ २७ ॥
 पञ्चविंशतिसंख्ये तु जन्तुरत्रैव तिष्ठति । कशीतिमितवर्षान्तं भोगाय रविसम्भवे ॥ २८ ॥
 ततोऽजसुतसंज्ञे तु पाँड्ये विनतात्मज । त्रिसप्ततिरिहायुः स्याच्छरदामग्रजन्मनि ॥ २९ ॥
 सप्तविंशन्मितेऽत्रैव रविसूनौ पतत्रिण । त्रिपष्टिवत्सरान्तं हि स्फुटमायुः प्रकीर्तितम् ॥ ३० ॥
 अष्टाविंशन्मिते प्रोक्तं कालपुत्रे च पुत्रक । कुपञ्चाशन्मितताब्दान्तं जीवनं त्वत्र जन्मनि ॥ ३१ ॥
 ततो रविसुते सूत कूने त्रिंशन्मितेऽखिलम् । प्रोक्तमायुस्त्रिवर्षान्तं त्रियुक्तं वासरं स्फुटम् ॥ ३२ ॥
 त्रिंशत्संख्येऽजसूनौ तु प्राणिनां प्राणसंस्थितिः । चतुरशीतिरब्दान्तं भोगायत्रैव संभवे ॥ ३३ ॥
 काढ्ये त्रिंशन्मिते वत्स मृत्युपुत्रेऽत्र पुत्रक । जीवनं त्वष्टवर्षान्तमयं विशोचरं शतम् ॥ ३४ ॥
 कालात्मजे महाभाग द्वात्रिंशन्मितके ध्रुवम् । हायनानां नवाशीतिः स्थितिः प्रोक्ताऽत्र जन्मनि ॥ ३५ ॥
 त्रिंशत्संमिते प्रोक्तमायुर्दायं पुरातनैः । मृत्युसूनौ शताब्दान्तं द्रचूनमत्रैव जन्मनि ॥ ३६ ॥
 ततो मृत्युसुते नाम्नि चतुस्त्रिंशन्मितेऽण्डज । पट्पष्टिमितवर्षाणि कथितं प्राणधारणम् ॥ ३७ ॥
 कालसूनौ महाभाग पञ्चत्रिंशन्मितेऽधुना । द्वादशाब्दान्तमखिलमायुर्जन्तोः प्रतिष्ठितम् ॥ ३८ ॥
 पट्त्रिंशन्मितके सूत नाम्नि मृत्युभवे त्विह । जीवनं कथितं सर्वं पञ्चदशान्तं मनीषिभिः ॥ ३९ ॥
 अथो कालसुते ज्युने चत्वारिंशन्मिते सुत । अष्टादशमिताब्दान्तमायुरुक्तं मयाऽधुना ॥ ४० ॥
 अष्टत्रिंशन्मिते धाम्नो भवे तु प्राणसंस्थितिः । त्रयोदशमिताब्दान्तं तैर्युतं वा शतं त्विह ॥ ४१ ॥
 चत्वारिंशन्मिते कूने मृत्युजेऽद्वयपान्तकम् । प्राणस्थितिरमितकैरब्दैर्वाऽत्रैव जन्मनि ॥ ४२ ॥
 धातुपुत्रे महाभाग चत्वारिंशन्मितेऽधुना । आयुः पञ्चमिताब्दान्तमयं पञ्चोत्तरं शतम् ॥ ४३ ॥
 मन्वाकरसुते प्रोक्तं जीवनं त्वत्र संभवे । चत्वारिंशन्मिते काढ्ये नववर्षाण्यसंशयम् ॥ ४४ ॥
 धातुसूनौ द्वियुक्ते च चत्वारिंशे पतत्रिण । चतुर्दशमिताब्दान्तमथवा तैर्युतं शतम् ॥ ४५ ॥
 दीतांशुजे त्रियुक्ते तु चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । आयुर्वदमितताब्दान्तमथवाऽष्टोत्तरं शतम् ॥ ४६ ॥
 धातुजेऽत्र चतुर्युक्ते चत्वारिंशन्मिते सुत । पञ्चविंशतिवर्षाणि प्रोक्तमायुर्वलं त्विह ॥ ४७ ॥
 शुचिपुत्रे दशाब्दान्तं वा दशाढ्यं शतं स्थितिः । चत्वारिंशन्मिते युक्ते पञ्चभिः परमा सुत ॥ ४८ ॥

चत्वारिंशन्मिते ज्ञेयं पद्मयुक्ते धातृसंभवे । पञ्चत्रिंशन्मिताब्दान्तं प्रोक्तमायुः पुरातनैः ॥ ४९ ॥
 प्राभाकरौ तथा च्युते पञ्चाशत्संख्यके स्थितिः । सप्तवर्षमिताब्दान्तं शतं सप्तोत्तरं तथा ॥ ५० ॥
 ब्रह्मपुत्रे महाभाग जीवनं कथितं त्विह । षोडशशब्दमितं द्रव्युते पंचाशत्संख्यकेऽखिलम् ॥ ५१ ॥
 शुचिजे कूनपंचाशत्संख्यके विनतात्मज । हायनैर्हयूनार्विंशद्विरायुरग्रे प्रतिष्ठितम् ॥ ५२ ॥
 विष्णुपुत्रे स्थितिर्जन्तोरत्रोक्ता शतवत्सरम् । चतुर्वर्षयुतं सूत पञ्चाशत्संमितेऽखिलम् ॥ ५३ ॥
 शुचिसूनौ तथा प्रोक्तं जीवनं प्रथमाब्दकम् । द्वादशशतमितं वापि कुपंचाशन्मितेऽखिलम् ॥ ५४ ॥
 द्विपञ्चाशन्मिते ह्यायुर्वर्षिकादशैस्त्विह । ब्रह्मजे तैर्युतं वापि शतमत्र प्रकीर्तितम् ॥ ५५ ॥
 त्रिपञ्चाशन्मितेऽप्युक्ता स्थितिरत्रैव संभवे । कूनविंशत्समान्तं हि मुनिभिः शुचिसंभवे ॥ ५६ ॥
 दशपञ्चमिताब्दान्तं जीवो देहेऽत्र तिष्ठति । चतुर्युक्ते हि पञ्चाशत्संमिते ब्रह्मसंभवे ॥ ५७ ॥
 ब्रह्मसूनौ मया प्रोक्तमायुर्वलमशीतिकम् । पञ्चवर्षयुतं पञ्चपञ्चाशत्संमितेऽधुना ॥ ५८ ॥
 पद्मपञ्चाशन्मिते वत्स ब्रह्मसूनौ हि जीवनम् । जन्तोरैकयुतं विंशत्समान्तं चात्र जन्मनि ॥ ५९ ॥
 च्युते पष्टिमिते त्वत्र रौद्राख्ये गरुडाग्रज । कूनविंशत्समान्तं हि निर्माणं प्राणिनामिह ॥ ६० ॥
 पञ्चाशदष्टयुक्ते तु मन्दगे विनतात्मज । त्रिचत्वारिंशदब्दान्तमायुरत्र प्रकीर्तितम् ॥ ६१ ॥
 कूने पष्टिमिते रुद्रसंभवे गरुडाग्रज । द्वियुक्तं विंशदब्दान्तमिह लोके स्थितिर्मता ॥ ६२ ॥
 अयो पष्टिमिते सूत विष्णुजे जीवनं मतम् । द्रव्युनपष्टिमिताब्दान्तं ध्रुवमत्र परिष्कृतम् ॥ ६३ ॥
 रुद्रपुत्रे महाभाग कुपष्टिमितके तथा । त्रयोविंशतिवर्षाणि ह्यायुर्वलमुदाहृतम् ॥ ६४ ॥
 आयुर्द्वयं दृढं प्रोक्तं कूनपञ्चाशदब्दकम् । मन्दाख्येऽत्र महाभाग द्विपष्टिमितेऽखिलम् ॥ ६५ ॥
 त्रिपष्टिसंख्यके सूत कथितं रुद्रजेऽधुना । अष्टाविंशतिवर्षान्ते मरणं प्राणिनामिह ॥ ६६ ॥
 फोणसंज्ञे मया प्रोक्तं चतुःपष्टिमितेऽण्डज । निधनं सप्तपञ्चाशदब्दान्ते नात्र संशयः ॥ ६७ ॥
 पञ्चपष्टिमिते सूत रुद्रसूनौ च जीवनम् । सप्तविंशतिवर्षाणि नात्र कार्या विचारणा ॥ ६८ ॥
 रुद्रात्मजेऽय पद्मपष्टिमिते ह्यायुरुदीरितम् । द्रव्युनपञ्चाशदब्दान्तं जन्मन्यत्र परिष्कृतम् ॥ ६९ ॥
 सप्तपष्टिमिते त्वत्र यमजे कश्यपात्मज । आपद्द्विंशतिवर्षाणि ह्यायुर्द्वयमुदीरितम् ॥ ७० ॥
 द्रव्युने सप्ततिसंख्ये तु नास्ति रुद्रसुतेऽण्डज । चत्वारिंशन्मिते काट्ये वर्षान्ते निधनं स्मृतम् ॥ ७१ ॥
 यमात्मजे महाभाग कूने सप्ततिसंमिते । प्रोक्तमायुश्चतुर्विंशदब्दान्तं प्राणिनामिह ॥ ७२ ॥
 अश्वत्थजे तथा चोक्ता स्थितिरत्रैव संभवे । प्राणिनां तु नवत्रिंशत्समान्तं पूर्वस्मिन्निभिः ॥ ७३ ॥
 कृतात्मजे महाभाग ब्रह्मसप्ततिसंमितेऽधुना । त्रिंशत्संमितवर्षाणि जीवनं कथितं मया ॥ ७४ ॥
 द्विसप्ततिसंमितेऽश्वत्थसुनावर्षेव संस्थितिः । पद्मयुक्त्रिंशत्समान्तं हि प्राणिनां विनतात्मज ॥ ७५ ॥
 कृतसूनौ तथा प्रोक्तं जीवनं प्राणधारिणाम् । सप्तत्रिंशन्मिताब्दान्तं त्रिसप्ततिसंमितेऽधुना ॥ ७६ ॥
 आयुर्वलं मया प्रोक्तं पद्मनेऽशीतिसंमिते । च्युनपञ्चाशदब्दान्तं कृतजे त्वत्र संभवे ॥ ७७ ॥
 पञ्चसप्ततिसंख्येऽत्र यमसूनौ च पुत्रक । जीवनं प्राणिनां प्रोक्तं द्वात्रिंशद्वायनान्तकम् ॥ ७८ ॥
 पद्मचत्वारिंशदब्दान्तं कथितं प्राणधारणम् । पद्मसप्ततिसंमिते त्वत्र कृतपुत्रे च पुत्रक ॥ ७९ ॥
 यमपुत्रे महाभाग च्युनेऽशीतिसंमितेऽधुना । त्रिंशत्कुयुक्तवर्षान्ते निर्माणं परिकीर्तितम् ॥ ८० ॥
 द्रव्युनेऽशीतिसंमितेऽश्वत्थपुत्रेऽत्र कथितं ध्रुवम् । द्विचत्वारिंशदब्दान्तमाखिलं प्राणधारणम् ॥ ८१ ॥
 कूनेऽशीतिसंमिते व्रतासुतेऽत्र जनुपि ध्रुवम् । अष्टात्रिंशत्समान्तं हि जीवनं कथितं स्फुटम् ॥ ८२ ॥

कृतवीर्यं महाभाग त्वायुर्दायमुदीरितम् । चतुस्त्रिंशन्मिताब्दान्तमशीतिमितके ध्रुवम् ॥ ८३ ॥
 कशीतिमितके त्रेतासूनावत्र च पुत्रक । चत्वारिंशच्चतुर्युक्तमब्दान्तं प्राणधारणम् ॥ ८४ ॥
 त्रेताजे तु मया प्रोक्तमायुर्वलमिह स्फुटम् । एकोनविंशदब्दाद्यै शतसंख्यं द्रव्यशीतिके ॥ ८५ ॥
 त्र्यशीतिमितके सूत कालजे जीवने स्मृतम् । पञ्चोनमत्र पञ्चाशदब्दान्तं त्वखिलं ध्रुवम् ॥ ८६ ॥
 चतुर्युक्तेऽशीतिमिते त्रेतापुत्रे पतत्रिण । दशसप्तान्वितं चायुर्वलं हि शरदां शतम् ॥ ८७ ॥
 कलिसूनौ महाभाग पञ्चाशीतिमितेऽण्डज । द्विपष्टिमितवर्षाणि प्राणिनां देहधारणम् ॥ ८८ ॥
 ततस्त्रेताभवे नाम्नि पञ्चशीतिमिते खग । द्वादशाब्दाधिकं प्रोक्तमायुर्दायं शतं स्फुटम् ॥ ८९ ॥
 सप्तान्वितेऽशीतिमिते द्वापरात्मजसंज्ञके । पद्पञ्चाशन्मिताब्दान्तं निर्माणं कीर्तितं त्विह ॥ ९० ॥
 अथ त्रेतात्मजे सूत ह्यष्टाशीतिमितेऽधुना । हायनानां शतं युक्तं चतुर्भिर्जीवने स्फुटम् ॥ ९१ ॥
 कूने नवतिसंख्येऽत्र त्रेताजाते परिस्फुटे । द्रव्यशीतिमितवर्षाणि देहिनां देहधारणम् ॥ ९२ ॥
 चतुःपष्टिमिताब्दान्तं जीवनं कथितं त्विह । तथा नवतिसंख्ये तु कलिपुत्रेऽत्र पुत्रक ॥ ९३ ॥
 मित्रसूनौ कुयुक्ते नवतिसंख्येऽत्र काश्यप । अशीतिमितवर्षाणि प्रोक्तमायुः पुरातनैः ॥ ९४ ॥
 ततो नवतिसंख्येऽत्र द्रवाद्ये मित्रात्मजेऽण्डज । प्रोक्तं सप्ततिवर्षान्तं निधनं देहधारिणाम् ॥ ९५ ॥
 भूतादिसूनौ कथितं त्र्याद्ये नवतिसंमिते । प्रोक्तमायुर्महाभाग सप्तोनं शरदां शतम् ॥ ९६ ॥
 पङ्कने शतसंख्ये तु मित्रपुत्रेऽत्र पुत्रक । त्र्यूनं नवतिवर्षान्तं कथितं देहधारणम् ॥ ९७ ॥
 भूतादिपुत्रे कथितं पञ्चोने शतसंख्यके । पञ्चपष्टिमिताब्दान्तं स्फुटमायुर्नीपिभिः ॥ ९८ ॥
 पणवत्या मिते सूत नियतं मित्रसंभवे । कुसप्ततिमिताब्दान्तं जीवनं कथितं त्विह ॥ ९९ ॥
 त्र्यूने भूतात्मजे त्वत्र शतसंख्ये पुरातनैः । प्रोक्तमायुर्वलं सूत कूनाशीतिमिताब्दकम् ॥ १०० ॥
 द्रुचूने शतामिते वत्स मित्रजे जीवने स्मृतम् । अष्टपष्टिमितान्यत्र वर्षाणि परमं स्फुटम् ॥ १०१ ॥
 भूतादिजे महाबाहो कूने शतमितेऽधुना । प्रोक्तमायुर्वलं प्रष्टुरष्टोने शरदां शतम् ॥ १०२ ॥
 त्रेताजसंज्ञके प्रोक्तं शतसंख्ये खगेश्वर । अष्टाशीतिमिताब्दान्तं प्राणिनां प्राणधारणम् ॥ १०३ ॥
 कुयुक्ते शतसंख्येऽत्र मैत्राख्ये शरदां शतम् । चतुर्भिरूनं कथितमायुर्दायं परिस्फुटम् ॥ १०४ ॥
 दीर्घांशुजेऽण्डजश्रेष्ठ द्वियुक्ते शतसंख्यके । सप्तसप्ततिवर्षान्तं जीवनं चात्र जन्मनि ॥ १०५ ॥
 मित्रजाते त्रियुक्ते तु शतसंख्येऽत्र संभवे । कूनसप्ततिवर्षान्तमायुर्वलमुदाहृतम् ॥ १०६ ॥
 चतुर्युक्ते शतामिते नाम्नि धर्मांशुजेऽण्डज । अशीतिमितवर्षाणि कथितं देहधारणम् ॥ १०७ ॥
 दीर्घांशुसूनौ सततं पञ्चाद्ये शतसंख्यके । द्रुचूनाशीतिमिताब्दान्तमायुर्वलमुदाहृतम् ॥ १०८ ॥
 ततो नवतिवर्षान्तं देहिनां देहधारणम् । धर्मांशुसूनौ पद्भ्युक्ते शतसंख्येऽत्र जन्मनि ॥ १०९ ॥
 सप्तयुक्ते शतमिते नाम्नि तीक्ष्णांशुजेऽण्डज । पद्सप्ततिमिताब्दान्तं कथितं जीवनं त्विह ॥ ११० ॥
 तीक्ष्णांशुसूनावष्टाद्ये शतसंख्ये खगाधिप । षाड्ये नवतिवर्षान्तमायुर्वलमुदाहृतम् ॥ १११ ॥
 एतदायुर्वलं प्रोक्तं मनुजानां परिस्फुटम् । बहस्ये पुण्यपापाभ्यां मृतः किं नमृद्भिति ॥ ११२ ॥
 इति श्रीब्रह्मसंहारणसंवादे कर्माविपाके आयुर्निर्णयाध्याये षष्ठः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

तमसोद्भवपापानि कृतवान् पृच्छकस्त्वर्गा । तानि मे कृतेः नग्नवृषजन्मनि निश्च्य

श्रीमूर्य उवाच ।

स्वर्गादेः पतनं पापात्पापादायुःप्रणाशनम् । निश्च्य

पापाद्विष्टं भयं पापात्पापास्तंततिनाशनम् । राज्यभङ्गस्तथा पापात्पापाद्रोगविवर्धनम् ॥ ३ ॥
 धनरूपाद्यशुभं पापात्पापाद्गन्धनसङ्घटे । पापाद्दुःखं महाभाग तस्मात्पापं न वाचरेत् ॥ ४ ॥
 अर्वाग्दादशर्वेभ्यः पापान्यज्ञानतस्तथा । प्राक्पापीयान्यसौ जन्तुस्तान्यल्पान्यल्पशोधनैः ॥ ५ ॥
 तीर्थस्नानादिकैश्चात्र दग्धधान्यवदण्डज । नश्यन्त्येव प्ररोहन्ति न पुनर्जन्मनि ध्रुवम् ॥ ६ ॥
 व्याध्यादिरूपं यत्पापं गणितेन दृढोदितम् । मत्कृतैः शोषभैरेव नाशमायाति नान्यथा ॥ ७ ॥
 भोगाद्वापि महाभाग नात्र कार्या विचारणा । तान्पहं यत्नतो वक्ष्ये राह्यादिभ्यः पतत्रिण ॥ ८ ॥
 राह्याख्ये प्रथमे वत्स जीवोऽसौ कृतवानपुरा । राजघातं छलैर्दुष्टैरतिलोभसमन्वितः ॥ ९ ॥
 गते तमसि संज्ञे प्राग्द्वितीये विनतात्मज । व्यभक्ष्यभक्षकश्चासौ परदारविमर्दकः ॥ १० ॥
 सूचकः पररन्ध्रस्य बभूव विनतात्मज । अशुसंज्ञे तृतीये तु मार्गण्ड्येणतत्परः ॥ ११ ॥
 पाद्रव्यापहारी च पूर्वजन्मनि चाभवत् । चतुर्थे ह्यसुराख्ये प्राग्देवद्रव्यापहारकः ॥ १२ ॥
 परस्वहारको वत्स त्वासीत्स्वामिदुहान्वितः । पञ्चमे त्वाननाख्ये तु परपुंसि रता ह्यसौ ॥ १३ ॥
 पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्र बभूव विनताऽसती । तथा सिंहीसुते पष्टे महापातकसंयुतः ॥ १४ ॥
 स्वभावात्पूर्वजनुपि विनतानन्दवर्धन । सप्तमे चन्द्रहाख्ये तु चक्रे पूर्वभवेऽण्डज ॥ १५ ॥
 अदण्डचदण्डनं पापं गवां पीडाप्रदायकम् । वक्राख्ये त्वष्ट्रे वत्स जीवोऽसौ स्थापितं धनम् ॥ १६ ॥
 परेण नाददात्पूर्वं तथा घातितवान्नरम् । ततो नवमिते सूत नात्रि सूर्यान्तके पुरा ॥ १७ ॥
 आततापी बभूवासौ प्राणवान् कश्यपात्मज । अथो दशमिते राहौ मुखसंज्ञे खगाधिप ॥ १८ ॥
 त्यक्त्वा पूर्वभवे योनिं मुखे मैथुनवानसी । सोमहाख्ये पुरा जीव एकादशमितेऽण्डज ॥ १९ ॥
 चक्रे ब्रह्मवपं घोरमपराधविवर्जितम् । जीवोऽसौ प्राग्भवे दुष्टे गृहीत्वा लोभतो धनम् ॥ २० ॥
 शास्त्रार्थमन्यया चक्रे द्वादशे रविमर्दने । चन्द्रान्तके तथा पूर्वभवे विश्वमितेऽण्डज ॥ २१ ॥
 जीवोऽयं शूद्रमवधीच्छलेन गरुडाग्रज । संकल्पिताप्रदानं च बलादाकृष्य भक्षणम् ॥ २२ ॥
 निक्षेपहरणं चापि पापं मिथसमुद्भवम् । कृतवान्पृच्छकश्चासौ सिंहीजे मनुसमिते ॥ २३ ॥
 ब्राह्मणस्यादद् दुःखं पूर्वजन्मनि निर्भयः । वत्सासौ प्राणवान् पञ्चदशसंख्ये विशुंभुदे ॥ २४ ॥
 चकार स्त्रीवपं घोरं महापापं च पुत्रक । सौमान्तके प्राणधरः षोडशे पूर्वजन्मनि ॥ २५ ॥
 ततः सप्तदशे वत्स धूम्रलोचनसंज्ञके । महौघं कृतवान्पापं व्यभिचारसमुद्भवम् ॥ २६ ॥
 शीर्षभारसमुत्पन्नं पापमाचरितं पुरा । जिविनानेन सततं शीर्षाख्येऽष्टादशेऽण्डज ॥ २७ ॥
 श्वमाजिरादिसंस्पर्शं कृतवान्मोजनं त्वसौ । गुरोर्वाक्पविरोधं च पूर्वजन्मनि निश्चयात् ॥ २८ ॥
 कृते विंशन्मिते सिंहीसुनुनात्रि पतत्रिण । परानहारी जीवोऽसावभवत्पूर्वजन्मनि ॥ २९ ॥
 सूर्यारिसंज्ञके विंशन्मिते तु गरुडाग्रज । एकविंशन्मिते भागुरिपुसंज्ञे पुराभवे ॥ ३० ॥
 दानविघ्नकरश्चासौ बभूव विनतात्मज । परस्त्रीं दृष्टवाचसां चोदपास्तगतं रविम् ॥ ३१ ॥
 गृध्रकः प्राग्भवे वत्स द्वाविंशे वदनाभिधे । गर्भघातकरी चासावभवत्पूर्वजन्मनि ॥ ३२ ॥
 अर्कान्तके प्रयोर्विंशन्मिते प्राणी पतत्रिण । स्वामिद्रोहं महापापं चकार मदसंयुतः ॥ ३३ ॥
 प्राग्भवे तु चतुर्विंशन्मिते दैत्येन्द्रसंज्ञके । पञ्चविंशन्मिते सूत सूर्यहाख्ये पुरा भवे ॥ ३४ ॥
 निजप्रिवानसौ वश्यमपराधविवर्जितम् । भान्यन्तके महाभाग पाद्भिःशन्मितके ह्यसौ ॥ ३५ ॥
 विषमदोऽभवत्पूर्वभवे पापविमोहितः । सप्तविंशन्मिते सूत मित्रघात्री पुराभवे ॥ ३६ ॥

जीवोऽसावुक्तैवान् वाक्यं निष्ठुरं दुष्टममृतम् । अष्टाविंशन्मिते हासीत्तथा त्वशान्तमंके ॥ ३७ ॥
 स्वगोत्रविप्रकर्ताऽसी पूर्वजन्मनि मानवः । अजच्छादनसंज्ञेऽमी कुनत्रिंशन्मिते पुग ॥ ३८ ॥
 कृतवान् गेहदाहं प्रागाततापिकसंज्ञकः । त्रिंशन्मितेऽय हैसारिसंज्ञके पूर्वजन्मनि ॥ ३९ ॥
 वृक्षच्छेद्यभवञ्चापि परवासविनाशकः । अयोनिगामी जीवोऽसी बभूव परसंभवे ॥ ४० ॥
 कुत्रिंशत्संमिते शुक्लाङ्गारिसंज्ञे पतत्रिण । अय च्छात्रवधं चक्रे पूर्वजन्मनि मानव ॥ ४१ ॥
 द्व्याह्वये त्रिंशन्मिते चासावजशत्रौ भयानकः । अयान्तके पुरा चक्रे त्रिंशन्मितकेऽण्डज ॥ ४२ ॥
 बालविक्रयजं पापं ह्यैरं बालघातजम् । पिङ्गारिसंज्ञके चासीच्चतुस्त्रिंशन्मितेऽण्डज ॥ ४३ ॥
 परान्नहरणे दक्षोऽदक्षैः पापविमोचने । पञ्चत्रिंशन्मिते वत्स मित्रच्छादकमंजके ॥ ४४ ॥
 स्वीत्यागं कृतवान् पापं जीवोऽसी परसंभवे । पद्मत्रिंशन्मितके मृत सिंहीकात्मजमंजके ॥ ४५ ॥
 गंलमुक्ताफलादीनां हारकश्चाभवत्पुरा । परद्रव्यापहरणं कृतवान् प्राणधायकः ॥ ४६ ॥
 सप्तत्रिंशन्मिते पूर्वं शशाङ्गारौ प्रयत्नतः । भगान्तके सवर्णास्त्रीगामी चाभूत्पुराभवे ॥ ४७ ॥
 अष्टात्रिंशन्मिते कामलोभाद्वै गरुडाग्रज । चत्वारिंशन्मिते कूने चोत्तमाङ्गे पतत्रिण ॥ ४८ ॥
 हतैवान् प्राक् परस्वर्णं पुनर्जन्मनि चार्भकः । कृतवान् गोवधं घोरं पूर्वजन्मनि पृच्छकः ॥ ४९ ॥
 कालरूपे महाघोरे चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । भगागिसंज्ञके काश्यपे चत्वारिंशन्मिते पुग ॥ ५० ॥
 स्वात्मलोभादसी चक्रे परपुण्यविनाशनम् । ऋणाप्रदायी ह्यभवत्पूर्वजन्मनि निश्चयात् ॥ ५१ ॥
 सूर्यशत्रौ द्विद्युक्ते तु चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । चन्द्रघातकसंज्ञे प्राक् पशुघातनतत्परः ॥ ५२ ॥
 जीवो रामाऽन्विते चत्वारिंशत्संख्ये बभूव यः । सहस्रांशुरिषीं प्रादादौषधं प्राक् परस्य च ॥ ५३ ॥
 निधनार्थं चतुर्थ्युक्ते चत्वारिंशन्मिते सुत । पञ्चाहीनेऽय पञ्चाशन्मितेऽपग्रहमंजके ॥ ५४ ॥
 कृतवान् मिश्रितं पापं बहुदुःखप्रदायकम् । स्वधर्मत्यागवांश्चासी जीवः पूर्वभवेऽण्डज ॥ ५५ ॥
 चतुर्भिर्गूने पञ्चाशन्मितकेऽर्कप्रच्छादके । पञ्चाशन्मितके ब्यूने प्रभाकरिषीं पुरा ॥ ५६ ॥
 कृतवान् घोरपापानि दुष्टो दुष्टफलानि च । द्यूनेऽजान्तकमंजे प्राक् मृगशावकभक्षणम् ॥ ५७ ॥
 निःशङ्कजीवघातं चान्वाष्टिकाश्राद्धवर्जनम् । प्राणद्वेषकं चक्रे पञ्चाशन्मितके ह्यमी ॥ ५८ ॥
 पञ्चाशत्संख्यके कूने सुपर्णार्यभिषेऽण्डज । ब्रह्मस्वहारकश्चासावभवत्पूर्वमंभरे ॥ ५९ ॥
 क्षेत्रमारी बभूवासी पञ्चाशन्मितके पुरा । पतङ्गशत्रौ सततं जलोपाध्यादिनाऽण्डज ॥ ६० ॥
 कुपञ्चाशन्मिते सुत सोमच्छादकसंज्ञके । परजन्मनि जीवोऽसावभवत्कालविक्रयी ॥ ६१ ॥
 द्विपञ्चाशन्मिते चासी शिगःसंज्ञे पुराभवे । योपापण्योपजीव्योऽसावभवत्त्रयपातमज ॥ ६२ ॥
 त्रिपञ्चाशन्मिते नास्त्रिं गीतभान्तकेऽण्डज । घोरं कन्यावधं चक्रे प्राण्यमीं पूर्वजन्मनि ॥ ६३ ॥
 व्यज्ञात्वा धर्मशास्त्रं तु प्रायश्चित्तप्रदायकः । प्राग्वभूव विलोमागये पङ्कने पष्टिमंमिते ॥ ६४ ॥
 पंचद्युक्तेऽय पंचाशन्मिते पूर्वभवे रम । सदा वने च गुग्मे दृष्टवान् वरभावतः ॥ ६५ ॥
 पदपंचाशन्मिते वत्स सूर्यघातिनि चाभवत् । जीवोऽसी बहुसत्त्वानां घातरः परमंभवे ॥ ६६ ॥
 ब्यूने पष्टिमिते जन्तुः शशिसूर्यविमर्दने । कुरुक्षेत्राद्वितीर्थेषु कालेषु ब्रह्मणादिषु ॥ ६७ ॥
 प्रतिग्राही बभूवासी प्राग्भवे गरुडाग्रज । द्यूने पष्टिमिते सूर्यारिषीं पूर्वभवे सुत ॥ ६८ ॥
 अभक्ष्यभक्षकश्चासीत्पृच्छकः कश्यपात्मज । शशाङ्कशसंज्ञे प्राग्पष्टिमितेऽण्डज ॥ ६९ ॥
 मार्गदाहभवत्चासीं लोकानां भयदायकः । अय पष्टिमिते वत्स शशिश्रावकमंजके ॥ ७० ॥

अगम्यागमनं जन्तुः कृतवान् पूर्वजन्मनि । शुक्रान्तके कुयुक्ते प्राग् जीवोऽसी पाटिसंज्ञके ॥ ७१ ॥
 चक्रे ब्रह्मवर्षं घोरं ब्रह्मस्वहरणं तथा । शत्रुघातेन इननं शास्त्रवाहोपजीवनम् ॥ ७२ ॥
 त्रिपष्टिमित्तके चक्रे भास्करच्छादकेऽण्डज । प्राक् पराणां फलानां च हरणं लोभसंयुतः ॥ ७३ ॥
 स्वर्णहरणं द्यूतं कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ । त्रिपष्टिमित्तके पूर्वं प्रभाकारविमर्दने ॥ ७४ ॥
 चतुःपष्टिमिते सूत नवादी कृतवान् पुरा । धीवनं च शकृन्मार्गं विभ्रं परकृती तथा ॥ ७५ ॥
 जीवोऽसी पापवान्मोहाद्भ्रातृशत्रौ पतत्रिण । ततः शशिरिपौ वत्स पञ्चपष्टिमिते पुरा ॥ ७६ ॥
 मातृपितृशुल्कां च विप्राणां भक्तिवर्जितः । निन्दाश्रावी बभूव्वासी जीवो विमियकारकः ॥ ७७ ॥
 ततः सोमरिपौ पूर्वभवे पद्मपष्टिमिते । नित्यानुष्ठानरहितश्चासीद्ब्रह्मपहारकः ॥ ७८ ॥
 द्यूने सप्ततिसंख्ये तु प्राग्भवे शुचिघातिनि । पितृघाती महाभाग जीवोऽसी चाभवत्सुधीः ॥ ७९ ॥
 घालघाती तथा वत्स जन्तुर्वै मित्रघातिनि । द्यूने सप्ततिसंख्ये तु बभूव परसंभवे ॥ ८० ॥
 कूने सप्ततिमे वक्रं शुचिमर्दनसंज्ञके । धातूनां हरणं मोहात्प्राण्यसौ प्राग्भवेऽण्डज ॥ ८१ ॥
 व्यय सप्ततिमे वत्स मित्रद्विद्वंसंज्ञके पुरा । चकार स्वेच्छया दुष्टो गुरोर्विप्रस्य घातनम् ॥ ८२ ॥
 कुसप्ततितमे चक्रे शाकादिहरणं पुरा । नाग्नि स्कन्दरिपौ मोहाद्दिनतानन्दवर्धन ॥ ८३ ॥
 पक्षपातं सभायां वै चकाराधर्मतः पुरा । द्विसप्ततितमे तत्र पाताख्ये च पतत्रिण ॥ ८४ ॥
 ततो यमरिपौ सूत त्रिसप्ततितमि ते पुरा । बहुविप्रविरोधं च कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ ॥ ८५ ॥
 जीवोऽसी रसहारी प्राग्बभूव विनतात्मज । चतुःसप्ततिसंख्ये तु धूमकेतो प्रपन्नतः ॥ ८६ ॥
 पञ्चसप्ततिसंख्ये तु दानवाख्ये पुराभवे । चक्रे भ्रातृवर्षं गेहात्पापं मोहाच्छलादसौ ॥ ८७ ॥
 विप्ररत्नापहरणं कृतवान् पूर्वजन्मनि । सूर्यचन्द्ररिपौ सूत पद्मसप्ततितमि ते डलात् ॥ ८८ ॥
 सप्तसप्ततिसंख्ये प्राग् बहुपापसमुद्भवः । निशाचरो बभूव्वासी पूतनाग्रहविग्रहः ॥ ८९ ॥
 हंसात्मकं तथा द्यूनेऽशीतिसंख्ये पुराभवे । पक्षिघातनशुक्लोऽसी बभूव विनतात्मज ॥ ९० ॥
 सेचराख्ये तथा कूनेऽशीतिसंख्ये चकार वै । दत्तापहरणं पूर्वं तथा वेदस्य विक्रयम् ॥ ९१ ॥
 अदृष्टेऽशीतिसंख्ये प्राग्दृष्टवान् कामतः स्त्रियम् । परदृष्टिविनाशं च कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ ॥ ९२ ॥
 मदीसार्गा कुयुक्ते चाग्नीतिसंख्ये पतत्रिण । प्राग्बभूव व्रतस्यापि त्यागी पूर्वभवेऽभवत् ॥ ९३ ॥
 पुत्रवर्णाभिषे दृग्दृष्टेऽशीतिसंख्ये पुराभवे । दुष्टप्रतिग्रहं जीवः कृतवान् कश्यपात्मज ॥ ९४ ॥
 परसन्तानहरणं चक्रे पूर्वभवेऽप्यसौ । अग्निभिषे किल व्यादृष्टेऽशीतिसंख्ये च पुत्रक ॥ ९५ ॥
 घनरूपे चतुर्युक्तेऽशीतिसंख्ये ततोऽण्डज । अविक्रपाणां सततं विक्रयी चाभवत्पुरा ॥ ९६ ॥
 पञ्चाग्नीतितमि वत्स तिलाङ्गाख्ये पुराभवे । पापकर्म्मरतश्चासी बभूव प्राणधारकः ॥ ९७ ॥
 अग्नेध्वजानं सततं सर्पघाती तथाऽभवत् । पडशीतितमे प्राणी सर्पाख्ये पूर्वजन्मनि ॥ ९८ ॥
 द्यूने नवतिसंख्ये प्राग्भूमाज्ञे प्राणधारकः । धूर्तो बभूव सततं कन्यकाविक्रयी तथा ॥ ९९ ॥
 चन्द्रार्गिमतके चाग्नीत्पिशुनः पूर्वजन्मनि । अष्टाग्नीतितमि प्राणी विनतानन्दवर्धन ॥ १०० ॥
 दिग्गुणदुर्गते प्राद् नवाग्नीतितमि ते पुरा । परदृष्टपहरणं कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ ॥ १०१ ॥
 ततो नवतिसंख्येऽसी घनाख्ये परसंभवे । अनिर्वेद्य गुरादिभ्यो भोक्तासीच्च पतत्रिण ॥ १०२ ॥
 शान्दीपनिग्रहो प्राग्घाटये नवतिसंमिते । निर्वाणं कृतवांश्चासावयं मृत्युवशेन वै ॥ १०३ ॥
 घाटये नवतिसंख्ये तु जटग्रहो पुराभवे । जीवोऽयं चाभवत्सुत देवद्रव्यापहारकः ॥ १०४ ॥

धर्मध्वजारिणौ पूर्वैरिणौ सप्तानिते सति । पतिश्रातकरश्चासौ बभूव प्राणधारकः ॥ १०५ ॥
 यत्रविन्नकरः प्राणी प्रागासीद्दृष्टिवर्जितः । शुक्लाङ्गशत्रुसंज्ञे तु चतुर्नवतिसंमिते ॥ १०६ ॥
 प्राग्दुःखदायी ह्यभवत्पूर्वजन्मनि चाण्डज । अजारिसंज्ञके जन्तुः पञ्चाने शतसंख्यके ॥ १०७ ॥
 कृष्णाङ्गे च चतुर्हाने शतसंख्ये पतत्रिण । नीचस्त्रीसंगमाजीवश्चक्रे पापं पुगभवे ॥ १०८ ॥
 परदुःखप्रदानं च तथैवावृत्तभाषणम् । छेदनं परजिह्वायाः कृतवान् पृच्छकस्त्वयम् ॥ १०९ ॥
 व्यूने सप्तमिते स्रत जिह्वाभ्ये पूर्वजन्मनि । द्व्यूने शतमिते पुत्र नीलवर्णे पुराभवे ॥ ११० ॥
 मद्यपानरतश्चासौ जीवोऽभूत्पापमोहितः । तथा शुक्लाङ्गके कृने शतसंख्येऽभवत्कुर्षीः ॥ १११ ॥
 देवद्विजोपाधिकारी प्राण्यसौ परसंभवे । ततः शतमिते स्रत महीरूपे विधानतः ॥ ११२ ॥
 सुगन्धिहरणं पापं कृतवान् पूर्वजन्मनि । महापातकसंयुक्तोऽसावभूत्पूर्वसंभवे ॥ ११३ ॥
 आकाशसंज्ञके वस्त त्वैकोत्तरशते तथा । द्वियुक्ते शतसंख्ये प्राग्भूमाज्ञे कृतवानसौ ॥ ११४ ॥
 कूटसाक्ष्यजपापं च परमर्मप्रकाशनम् । देवगायी मदाभाग बभूव परसंभवे ॥ ११५ ॥
 त्रियुक्ते शतसंख्ये तु देवशत्रौ च पृच्छकः । मातृहासौ पुरा जीवो भगच्छादकसंज्ञके ॥ ११६ ॥
 शतसंख्ये चतुर्थ्युक्ते महापातकसंयुतः । पञ्चादशे शतसंख्ये तु ग्रहेन्द्रे पूर्वजन्मनि ॥ ११७ ॥
 नानामिश्रितपापेभ्यो महाग्रहसमाकुलः । जात्युत्तमस्त्रीगमनं चक्रेऽसौ प्राणधारकः ॥ ११८ ॥
 प्राक्संभवे तयोत्पाते पद्भ्युक्ते शतसंख्यके । सप्तोत्तरशते त्वासीद्द्रुवरूपे पतत्रिण ॥ ११९ ॥
 जीवघातकरश्चासावभवत्पूर्वजन्मनि । अष्टोत्तरशते पूर्वभवे तु भ्रमसंज्ञके ॥ १२० ॥
 पशुचोगेऽभवत्सासौ जीवोऽयं गरुडाग्रज । एतत्सर्वमुपास्यातं पापमाचरणं सुत ॥ १२१ ॥
 यत्कृते परमं दुःखं जीवो यात्यकृते सुखम् ॥ १२२ ॥

इति श्रीश्रीश्रीसूर्याख्यतवाटे कर्मविपाके पापनिर्णयाध्याय एकादशः ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

केतो रिष्टं त्वया प्रोक्तं तद्ददस्व दिवस्पते । सत्यायुषि महाभाग कथं मृत्युः प्रजायते ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

जानाज्ञानकृतं पापं दृढं प्रागदृढं तथा । रिष्टं तद्विधिं ज्ञेयं दृढमप्यदृढं पुनः ॥ २ ॥
 उभयोः काश्यपेयात्र प्रायश्चित्तैः क्षयो भवेत् । प्रायश्चित्तेऽकृते स्रत गिष्टं नैव प्रजाम्याति ॥ ३ ॥
 नश्येदायुर्वलं तपु दीपो वाय्वादिना यया । रिष्टयोगे समुत्पन्ने चतुर्था मुनिभिः स्मृतम् ॥ ४ ॥
 स्वनाशः पुत्रनाशो वा स्त्रीनाशश्चार्यनाशनम् । अष्टोत्तरशतानां तु केवनां गरुडाग्रज ॥ ५ ॥
 नामतुल्यान्यरिष्टानि खड्गादिषु यथाक्रमम् । वक्ष्ये यथा यथाकाले तानि त्वं श्रोतुमर्हसि ॥ ६ ॥
 खड्गाभिधे महाकेती प्रथमे विनतात्मज । चत्वारिंशन्मिते वर्षे रिष्टमत्रातिशरुणम् ॥ ७ ॥
 ध्रुवसंज्ञे द्वितीये च काश्यपेयात्र जन्मनि । रिष्टं पद्भिर्गण्डव्ये तु ध्रुवनात्र संशयः ॥ ८ ॥
 घनाभिधे तृतीये तु रिष्टमत्र प्रतीर्तितम् । पञ्चविंशन्मिते वर्षे घनगर्जसमं सुत ॥ ९ ॥
 श्यामनाम्नि महावाहो चतुर्थ्येऽग्रेव जन्मनि । द्वाविंशन्मितके वर्षे रिष्टं प्रोक्तं रसाधिप ॥ १० ॥
 पीताभिधे पञ्चमेऽत्र केती तु विनतात्मज । चतुर्विंशन्मिते रिष्टं हायने चात्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 पश्चिमते कृष्णवर्णाम्बे कालरूपेऽत्र संभवे । एकविंशन्मिते स्रत हायने गिष्टमद्भुतम् ॥ १२ ॥

गमाभिषे महागिष्टे यमरूपं पडव्यके । सप्तसंख्येऽत्र कथितं विनयानन्दधर्षणे ॥ १३ ॥
 मुद्रगन्धे महाशोमश्रमेऽत्रैव जन्मनि । यमस्य मुद्रं घोरमष्टमे कश्यपात्मज ॥ १४ ॥
 शोमनाग्नये महाकेतो नवमंख्ये पतत्रिण । पड्विंशन्मितके वषे रिष्टमत्र प्रकीर्तितम् ॥ १५ ॥
 उल्काख्ये दशमे वापि वत्साष्टाविंशद्व्यके । गिष्टे तद्रीस्वाकारमत्र जन्मनि मानम् ॥ १६ ॥
 ततो वज्राभिषेऽत्रैव गैत्रे रुद्रमितेऽण्डज । एकोनविंशद्व्ये तु रिष्टमुक्तं मनीषिभिः ॥ १७ ॥
 आयुषाख्ये तथा ज्ञेयं द्वादशे गरुडाग्रज । ऋते त्रिंशन्मिते रिष्टे हायनेऽत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 केत्वाभिषे तथा चोक्तं त्रयोदशमितेऽण्डज । अष्टादशमिते सूत हायने रिष्टमद्वृतम् ॥ १९ ॥
 शीर्षमते मनुमिते प्रोक्तमत्र स्वगाधिप । पौडशाब्दमिते रिष्टे शीर्षपातनवद्वृद्धम् ॥ २० ॥
 पुच्छमते ततः केतो वृत्तीनेऽन्दे त्वरिष्टकम् । सर्पाख्ये पञ्चदशवर्षे ह्युरापातोऽत्र महान् सुत ॥ २१ ॥
 गुदाभिषे ततो रिष्टे वषे द्वादशसमिते । अष्टादशमिते सूत रिष्टे मनुमितेऽन्दके ॥ २२ ॥
 चापाख्ये प्रथमे वषे रिष्टे प्रोक्तं मयाऽधुना । केतो विंशन्मिते सूत वाणसंज्ञेऽत्र जन्मनि ॥ २३ ॥
 द्विचत्वारिंशद्व्ये तु रिष्टे देहान्तकृद्भवेत् । कुन्ताभिषे महाबाहो कालरूपं नवाब्दके ॥ २४ ॥
 तन्मन्त्रे गिष्टमत्रोक्तं द्वितीयेऽन्दे न मंग्रयः । षट्संज्ञे त्रयोविंशे केतावर्षेव जन्मनि ॥ २५ ॥
 वेदवेदमिते वषे रिष्टे हि गरुडाग्रज । ततो गुह्याभिषे सूत मृत्वुर्वर्षे चतुर्मिते ॥ २६ ॥
 विषगर्भेऽण्डत्रयश्र पञ्चविंशन्मिते ध्रुवम् । चत्वारिंशन्मिते वषे त्र्यधिके मरणं स्पृतम् ॥ २७ ॥
 नतः कान्ताभिषे मृत रिष्टे प्रोक्तं मयाऽधुना । चत्वारिंशन्मिते वषे पञ्चयुक्तेऽत्र पुत्रक ॥ २८ ॥
 प्रशान्तके महाबाहो ऋक्षमन्त्रे त्वरिष्टकम् । पञ्चाशदेकहीनेऽन्दे जन्मन्यत्रोदितं ध्रुवम् ॥ २९ ॥
 स्वजर्मनेऽधुना प्रोक्तमष्टाविंशन्मितेऽण्डज । गिष्टमष्टाधिके चत्वारिंशद्व्ये भयानकम् ॥ ३० ॥
 कुनविंशन्मितं तत्र क्षत्राख्ये गरुडाग्रज । द्विपञ्चाशन्मिते वषे रिष्टे सर्वहरं स्पृतम् ॥ ३१ ॥
 वृषमते तथा केतो विंशत्संख्येऽण्डजाधिप । पञ्चाधिके तु पञ्चाशद्व्ये प्रोक्तमरिष्टकम् ॥ ३२ ॥
 श्राधिषे तथा त्वत्र नाशः प्रोक्तो मनीषिभिः । पञ्चाशदेकयुक्तेऽन्दे चतुर्धा तत्त्वदर्शिभिः ॥ ३३ ॥
 बीणाख्येऽत्र महोरपाते द्वाविंशन्मितसंख्यके । रिष्टे च दारुणं प्रोक्तं त्रिपञ्चाशन्मितेऽन्दके ॥ ३४ ॥
 ज्याद्वये विंशन्मिते केतो नतैनाख्येऽत्र पुत्रक । द्ब्रूने पष्टिमिते वषे रिष्टे स्यान्नतैनोपमम् ॥ ३५ ॥
 मुद्रङ्गमेतकः जन्मन्यत्रैव ध्रुवमद्वृतम् । चतुःपञ्चाशद्व्ये तु पुत्रारिष्टे मयोदितम् ॥ ३६ ॥
 पाशमेतत्रैव अनुपि पञ्चविंशन्मितेऽण्डज । रिष्टे पाशसमं प्रोक्तं पञ्चाशत्सप्तवत्सरे ॥ ३७ ॥
 पुष्यनादि महाबाहो केतो परविंशत्संख्ये । पडन्विते तु पञ्चाशद्व्ये प्रोक्तमरिष्टकम् ॥ ३८ ॥
 तन्ताभिषे महापुच्छे रिष्टमुक्तं मया चतुम् । एकोनपष्टिवर्षे तु जन्मन्यत्रैव दारुणम् ॥ ३९ ॥
 षट्पदाभिषेऽत्र ध्वजके त्वष्टाविंशन्मितेऽण्डज । एकाधिके तु षट्पद्व्ये जन्मन्यत्र भयानकम् ॥ ४० ॥
 हीनाद्दे कश्यपक्यात्र महागिष्टे मयोदितम् । द्विपष्टिमितके वषे बन्धनाद्यैर्मयानकम् ॥ ४१ ॥
 मुग्धे नृ महोत्ताने चत्वारिंशन्मिते ध्रुवम् । चत्वारिंशन्मिते वषे सप्तयुक्ते त्वरिष्टकम् ॥ ४२ ॥
 अन्नकाण्डे नया केतो त्रिपष्टिमितवत्सरे । महागिष्टे मया प्रोक्तं पतत्रिण यमोपमम् ॥ ४३ ॥
 केतो र्चममते नृ रिष्टे वषेऽष्टपष्टिके । पयाऽऽकाशात्मपतने तथा रिष्टमिहाण्डज ॥ ४४ ॥
 चत्वारिंशन्मिते ज्याद्वयेऽनन्ताख्ये कथिते त्विह । चतुःपष्टिमिते वषे पुत्रानन्तमयमद्वृत् ॥ ४५ ॥
 अष्टाभिषे मृतः प्रोक्तं गिष्टमत्र स्वगाधिप । चत्वारिंशन्मिते वषे त्वेकाद्वये नात्र संशयः ॥ ४६ ॥

पञ्चवेदमिते तत्र पत्रसंज्ञे त्वरिष्टकम् । चतुर्विंशन्मिते वर्षे जायते विनतात्मज ॥ ४७ ॥
 केती भूचरसंज्ञे तु ह्येकहीने पतत्रिण । वर्षे त्रिंशन्मिते रिष्टं दारुणं कथितं मया ॥ ४८ ॥
 अन्तरिक्षाभिधे तद्वर्षे त्रिंशन्मिते ध्रुवम् । रिष्टं स्यादत्र जनुपि विनतानन्दवर्धन ॥ ४९ ॥
 केती रज्ज्वाभिधे सूत द्वात्रिंशन्मितवत्सरे । रज्जुबन्धादिकं रिष्टं जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ५० ॥
 हरिताख्ये महाकेती रिष्टमत्र मयोदितम् । पञ्चाशन्मितके नूनं ह्यष्टात्रिंशन्मितेऽब्देके ॥ ५१ ॥
 नीलसंज्ञे महीत्पाते रिष्टमुक्तं तु काश्यप । पञ्चत्रिंशन्मिते वर्षे चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ ५२ ॥
 नीलाङ्गारख्ये महाकेती सूत रिष्टं प्रकीर्तितम् । चत्वारिंशन्मिते वर्षे ह्येकहीनेऽत्र जन्मनि ॥ ५३ ॥
 द्विपञ्चाशन्मिते वर्षे सुसलारख्ये पतत्रिण । रिष्टं सुसलवत्प्रोक्तं वर्षे पष्टिमितेऽण्डज ॥ ५४ ॥
 त्रिपञ्चाशन्मिते केती बन्धनारख्ये त्वरिष्टकम् । विंशन्मितेऽब्दे बन्धाद्यैर्द्राढ्ये पष्टिमिते मृतिः ॥ ५५ ॥
 पीताङ्गसंज्ञके सूत ततश्चोक्तमारिष्टकम् । चत्वारिंशन्मिते वर्षे पञ्चयुक्तेऽत्रैव जन्मनि ॥ ५६ ॥
 कृष्णाङ्गसंज्ञके केतावत्रारिष्टं प्रकीर्तितम् । एकादशमिते वर्षे काश्यपेय महात्म ॥ ५७ ॥
 श्यामाङ्गसंज्ञके सूत महाकेती महाद्भुतम् । रिष्टं निगदितं वर्षे दशसप्तमितेऽण्डज ॥ ५८ ॥
 गौराभिधे ततस्त्रयूने पष्टिसंख्ये त्वरिष्टकम् । व्याढ्ये त्रिंशन्मिते वर्षे जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ ५९ ॥
 गौराङ्गनाम्नि सुमहदरिष्टमुदितं मया । सप्तत्रिंशन्मिते वर्षे चात्र जन्मनि काश्यप ॥ ६० ॥
 धूमवर्णे महाकेती पञ्चाशन्मितवत्सरे । रिष्टमुक्तं मया चात्र विनतानन्दवर्धन ॥ ६१ ॥
 नीलवर्णाभिधे सूत प्रोक्तं पष्टिमिते ध्रुवम् । पञ्चपष्टिमिते रिष्टं हायनेऽत्रैव जन्मनि ॥ ६२ ॥
 त्रिशूलसंज्ञके केती जन्मन्यत्र पतत्रिण । सप्तपष्टिमिते वर्षे त्रिधा रिष्टं त्रिशूलवत् ॥ ६३ ॥
 चतुःशूलाभिधे सूत द्वाद्याद्ये पष्टिमिते ध्रुवम् । पट्पष्टिमितकेऽब्दे तु रिष्टमत्र चतुर्विधम् ॥ ६४ ॥
 पञ्चशूले तु पञ्चाब्दे रिष्टमुक्तं मनीषिभिः । धूमवज्जे तु विश्वाब्दमिते मृत्युः खगाधिप ॥ ६५ ॥
 चन्द्रारिसंज्ञके वर्षे त्रयोविंशे त्वरिष्टकम् । अर्कान्तके सप्तमेऽब्दे रिष्टं चार्कग्रहोपमम् ॥ ६६ ॥
 धूम्राक्षेऽब्दे दशमिते काले रिष्टं प्रकीर्तितम् । सोमहाख्ये तथा केतावष्टपष्टिमिते ध्रुवम् ॥ ६७ ॥
 रिष्टं तु त्रिंशदब्दे तु सोमग्रहसप्तं सूत । शूलाङ्गनाम्नि केती तु वेददिङ्मितवत्सरे ॥ ६८ ॥
 महाशूलोद्भवं रिष्टमत्र जन्मनि कीर्तितम् । शूलाभिधे तथा केती रिष्टमत्रैव जन्मनि ॥ ६९ ॥
 वर्षे सप्ततिसंख्ये च एकसप्ततिसंख्यके । द्विसप्ततिसंख्ये वर्षे रिष्टमुक्तं भयानकम् ॥ ७० ॥
 सोमपाख्ये ध्वजे सूत कुसप्ततिसंख्येऽधुना । सप्तयुधाख्ये सततं रिष्टं प्रोक्तं खगाधिप ॥ ७१ ॥
 एकोनसप्ततिसंख्ये वत्सरे चात्र जन्मनि । सप्तशूलाभिधे केती रिष्टं शूलवदद्भुतम् ॥ ७२ ॥
 चतुःसप्ततिसंख्ये वर्षे त्रिसप्ततिसंख्येऽधुना । वज्रासने हि ध्वजके रिष्टं वज्रप्रपातवत् ॥ ७३ ॥
 वर्षे सप्ततिसंख्ये सूत कुशुक्ते नात्र संशयः । मुद्गराख्ये महाकेती रिष्टं मुद्गरपातवत् ॥ ७४ ॥
 सप्तसप्ततिसंख्ये तु कालरूपे पतत्रिण । पट्सप्ततिसंख्ये सूत मुद्गराङ्गे त्वरिष्टकम् ॥ ७५ ॥
 त्रिसप्ततिसंख्ये चात्र हायने गरुडाग्रज । रक्ताङ्गसंज्ञके पुच्छे सप्तसप्तमितेऽधुना ॥ ७६ ॥
 पञ्चसप्तमिते वर्षे रिष्टं रक्तवर्षणम् । भीमाङ्गसंज्ञके केतावष्टसप्ततिसंमिते ॥ ७७ ॥
 तस्मिन्वर्षे तदामोति रिष्टमत्रैव दारुणम् । तमोरूपाभिधे सप्तं वर्षेऽशीतमिते सूत ॥ ७८ ॥
 जायतेऽत्र महारिष्टं घृवं पापसमुद्भवम् । तमोव्यापकजे नाम्नि पुच्छे वेदाष्टकेऽब्दके ॥ ७९ ॥
 दुष्टरिष्टं मया प्रोक्तमशीतमितकेऽण्डज । नवसप्ततिवर्षान्ते रिष्टं पष्टिमितेऽयवा ॥ ८० ॥

पक्षाशीतिमिते केतौ चन्दनाङ्गाभिधे सुत । उपग्रहे महारिष्टं पदसप्ततिमितेऽब्दके ॥ ८१ ॥
 वायुरूपे तथा प्रोक्तं पंचादयेऽशीतिवत्सरे । वेदाशीतिमिते केतावनिलाष्टकसंज्ञके ॥ ८२ ॥
 सप्ताशीतिमिते वर्षे रिष्टं प्रोक्तमिहाण्डज । नभोगसंज्ञके रिष्टमेकाशीतिमितेऽब्दके ॥ ८३ ॥
 पश्चाश्रमिमतके वापि पश्चाशीतिमितेऽधुना । ग्रहारिसंज्ञकेऽशीतिवर्षे नवमितेऽण्डज ॥ ८४ ॥
 सप्तत्रिंशन्मिते वापि रिष्टमत्र खगाधिप । भ्रमाभिधाने चारिष्टं वर्षे नवतिसंमिते ॥ ८५ ॥
 देवारिसंज्ञकेऽशीतिद्वियुक्ते हायने भयम् । नवाशीतिमिते केतौ कालरूपाभिधानके ॥ ८६ ॥
 वर्षे ह्येतीतिमितके कालरूपं न संशयः । संहारसंज्ञके पुच्छे महारिष्टं मयोदितम् ॥ ८७ ॥
 वर्षे नवतिसप्तादये संहारोऽत्र यथा तथा । मृत्युनाम्नि महोदपाते रिष्टं मृत्युसमं सुत ॥ ८८ ॥
 पदशीतिमिते वर्षे पदत्रिंशत्संमितेऽयवा । भ्रमसंज्ञे ततो रिष्टं प्रोक्तमत्रैव जन्मनि ॥ ८९ ॥
 द्वयोत्तरशते वर्षे चतुस्त्रिंशन्मितेऽयवा । अष्टसंज्ञके पुच्छे चतुर्नवतिसंमिते ॥ ९० ॥
 त्र्यधिके शतवर्षेऽत्र त्वष्टाष्टमद्भुतम् । ध्वजके घोररूपेऽत्र रिष्टं घोरं प्रकीर्तितम् ॥ ९१ ॥
 कुयुक्ते तु नवत्यब्दे त्रिपश्चाश्रमितेऽयवा । अदृश्ये तु तथा सूत रिष्टमत्रैव जन्मनि ॥ ९२ ॥
 पश्चपश्चाश्रदब्दे वा वर्षे नवतिपद्भुते । मणिवर्णं शते ज्युते केतौ सप्तोत्तरे शते ॥ ९३ ॥
 चतुःपश्चाश्रदब्दे वा रिष्टमत्रैव जन्मनि । जलाभिधे ध्वजे सूत वर्षे नवतिसंमिते ॥ ९४ ॥
 द्वियुक्तेऽत्र तरो रिष्टं चतुर्विंशत्समे तथा । भयानके कूनशते रिष्टमत्र भयानकम् ॥ ९५ ॥
 चतुर्नवतिसंख्येऽब्दे ह्यष्टात्रिंशत्समि वा । पातसंज्ञे शतमिते रिष्टं प्रोक्तं मयाऽधुना ॥ ९६ ॥
 पट्टचरशते वर्षे त्रिचत्वारिंशत्केऽयवा । कादये शते घोररूपे रिष्टं नवतिवत्सरे ॥ ९७ ॥
 त्रिंशत्युक्ते महाभाग ज्युते वा पष्टिसंमिते । वामनारूपे शते द्वाब्दे द्वाभ्यामूने शतेऽब्दके ॥ ९८ ॥
 द्वाब्दे पश्चाश्रदब्दे वा रिष्टमत्रातिदारुणम् । घोरकाले महाकेतौ वर्षे शतमिते ध्रुवम् ॥ ९९ ॥
 रिष्टं घोरं महाबाहो षड्विंशोऽब्दे तथाऽधुना । दाहसंज्ञे शते द्वाब्दे रिष्टं दाहोपमं स्पृष्टम् ॥ १०० ॥
 पंचाधिके नवत्यब्दे ह्यष्टात्रिंशन्मितेऽयवा । पंचोत्तरशते केतौ प्रलयारूपे पतत्रिण ॥ १०१ ॥
 द्बुने शतमिते वर्षे रिष्टं त्रिंशन्मितेऽपि च । दिग्दाहः पद्भुतशते वर्षे चैकोत्तरे शते ॥ १०२ ॥
 द्बुने त्रिंशन्मिते वापि रिष्टयुक्तं खगाधिप । संहाराख्ये सप्तशते रिष्टं संहारवत्सुत ॥ १०३ ॥
 पञ्चोत्तरशते वर्षे पश्चाश्रत्र्यधिकेऽपि वा । अष्टोत्तरशते केतौ महाप्रलयसंज्ञके ॥ १०४ ॥
 प्रलयान्तोपमं रिष्टं त्वष्टोत्तरशतेऽब्दके । शिरोनां रिष्टजं ज्ञानं पित्रोः प्रश्रविलगतः ॥ १०५ ॥
 ज्ञेयं द्वाद्दशवर्षन्ति स्वाधिकारस्ततः परम् । मातृरिष्टंश्रुताः केचित्पृथुरिष्टेस्तथा परे ॥ १०६ ॥
 केचित्पुत्राचारिष्टेस्तु त्रिपन्ते नात्र संशयः ॥ १०७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणवादे कर्मविपाके रिष्टनिर्णयाध्यायो द्वादशः ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि देवरूपविनिर्णयम् । यत्राधाराश्रिता देवा दाने पूर्णफलप्रदाः ॥ १ ॥
 विभ्रगजः प्रकर्तव्यो गजवत्प्रभुर्धुजः । शूलं तथाऽश्रमाला च तस्य दक्षिणदस्तयोः ॥ २ ॥
 जलपूर्णं तथा पाशं पर्युर्ध्वं वामतः । दन्तश्रास्य प्रकर्तव्यो गर्भांशरिष्टनिपूजनः ॥ ३ ॥
 जलपूर्णं पुनः पात्रे वनाग्रं तस्य फारयेत् । लक्ष्मीदग्स्तथा फार्यो मूषकोपरिसंस्थितः ॥ ४ ॥

१ अश्वत्थवृक्षे । २ शारङ्गवृक्षे । ३ वने । ४ मयूरारिष्टेन ज्ञानम् । ५ यन्त्राधार ।
 ६ अश्वत्थं पुनः पात्रे वनाग्रं तस्य फारयेत् ।

व्याघ्रचर्मन्वरधरो व्यालपक्षोपवीतवान् । उपविष्टोऽयत्र कार्यः पद्मासनसमन्वितः ॥ ५ ॥
 कृत्स्नं विधिवद्द्याद्व्रणाधीशं प्रयत्नतः । नापमृत्युभयं चापि सर्वविघ्नविनाशनम् ॥ ६ ॥
 वातशुल्मविनाशार्थं यो दद्याद्व्रणनायकम् । विमुच्यते महारोगाद्वातरोगात्पतत्रिण ॥ ७ ॥
 अयापस्मारशुक्तस्तु प्रदद्याच्छिवनन्दनम् । चहुरत्नैः समायुक्तं मन्त्रैरभ्यर्च्य यत्नतः ॥ ८ ॥
 सोऽपस्मारान्महारोगान्मुच्यते नात्र संशयः । अयं भाद्रपदे शुक्ले चतुर्थ्या गणनायकम् ॥ ९ ॥
 पूजयेन्मौदकाहरैः कृत्वा रूपं हिरण्मयम् । देयस्तत्र विधिज्ञाय भयेभ्यो मुच्यतेऽधुना ॥ १० ॥
 नित्यं पूज्यो गणाध्यक्षः कामेष्वपि विशेषतः । अनन्तितो विघ्नकरः सर्वकार्येषु यो नृणाम् ॥ ११ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके गणेशरूपनिर्णयाध्यायस्तोत्रशः ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चतुर्भुजा तथा कार्या सर्वाभरणभूषिता । देवी सरस्वती सूत सुमुखी सा समुच्चिरता ॥ १ ॥
 पुस्तकं चाक्षमाला च तस्या दक्षिणहस्तयोः । वामयोश्च तथा कार्या वैष्णवी च कमण्डलुः ॥ २ ॥
 समपादप्रतिष्ठा च कार्या सर्वाङ्गशोभना । पूजयित्वा शुभेर्गन्धैर्वस्त्रैर्मन्त्रैर्विधानतः ॥ ३ ॥
 (सा देया वेदविदुषे शुभबुद्धिविबुद्धये । अथवा शक्तितो दद्याद्दिमीं वा राजतीं शुभाम् ॥ ४ ॥)
 प्रतिमां पक्षिशार्ङ्गल सरस्वत्या विधानतः । जपेच्छं च तन्मन्त्रमर्थं वाऽयुतसंख्यकम् ॥ ५ ॥
 विद्याहरणजात्पापान्मुच्यते पूर्वसम्भवात् । मृकत्वहरणं प्रोक्तं दानमेतत्पतत्रिण ॥ ६ ॥
 नित्यं यः पूजयेद्भक्त्या विधिना भारतीं नरः । धनविधान्वितश्चात्र ज्ञानवानपि जायते ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके सरस्वतीरूपनिर्णयाध्यायस्तोत्रशः ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हरेः समीपे कर्तव्या लक्ष्मीस्तु द्विभुजा ततः । दिव्यरूपाऽम्बुजकरा सर्वाभरणभूषिता ॥ १ ॥
 श्वेताम्बरधरा देवी रूपेणाप्रतिमा भुवि । पृथक् चतुर्भुजा कार्या देवी सिंहासने स्थिता ॥ २ ॥
 सिंहासनेऽस्याः कर्तव्यं कमलं चारुकर्णिकम् । अष्टपत्रं महाभाग कर्णिकायां तु सा स्थिता ॥ ३ ॥
 शिखित्वा शोभने पत्रे हिरण्याढये प्रयत्नतः । पूजयित्वा तु विविधैस्तन्मन्त्रैश्चोपचारकैः ॥ ४ ॥
 जपित्वा विधिवत्तत्र लक्षार्थं होमयेत्ततः । ब्राह्मणाय विधिज्ञाय सा देया शक्तितोऽण्डज ॥ ५ ॥
 लक्ष्मीहरणजात्पापादूर्ध्वजन्मसमन्जितात् । मुच्यतेऽत्र महाभाग दण्डित्त्वहरं परम् ॥ ६ ॥
 नित्यं यः पूजयेद्दक्ष्मीं दीपावल्यां तथा निशि । लक्ष्मीवृद्धिर्भवेत्तस्य जन्मन्यत्रापरे तथा ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके लक्ष्मीरूपनिर्णयाध्यायः पञ्चदशः ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूर्यः कार्यः शुभाकारः सर्वाभरणभूषितः । चतुर्बाहुर्महातेजाः कवचेनापि संवृतः ॥ १ ॥
 रश्मयस्तस्य कर्तव्या वामदक्षिणहस्तयोः । एकचक्रेऽयं सप्ताश्वे पडारे वा रथोत्तमे ॥ २ ॥
 उपविष्टस्तु कर्तव्यो देवोऽर्कोऽरुणसागधिः । यथोक्तं विधानेन कृत्वा धातुमयं रविम् ॥ ३ ॥
 संपूज्य रक्तपुष्पैस्तु सूर्यमन्त्रेण मन्त्रवित् । ब्राह्मणाय प्रदद्याच्च भ्रमदोषोपगान्तये ॥ ४ ॥

एकाशीतिमिते केतौ चन्दनाङ्गाभिधे सुत । उपग्रहे महारिष्टं पद्मसतिमितेऽब्दके ॥ ८१ ॥
 वायुरूपे तथा प्रोक्तं पंचाढ्येऽशीतिवत्सरे । वेदाशीतिमिते केतावनिष्ठाष्टकसंज्ञके ॥ ८२ ॥
 सप्ताशीतिमिते वर्षे रिष्टं प्रोक्तमिहाण्डज । नभोगसंज्ञके रिष्टमेकाशीतिमितेऽब्दके ॥ ८३ ॥
 पञ्चाशन्मितके वापि पञ्चाशीतिमितेऽधुना । प्रहारिसंज्ञकेऽशीतिवर्षे नवमितेऽण्डज ॥ ८४ ॥
 सप्तत्रिंशन्मिते वापि रिष्टमत्र खगाधिप । भ्रमाभिधाने चारिष्टं वर्षे नवतिसंमिते ॥ ८५ ॥
 देवारिसंज्ञकेऽशीतिद्वियुक्ते हायने भयम् । नवाशीतिमिते केतौ कालरूपाभिधानके ॥ ८६ ॥
 वर्षं ह्यंशीतिमितके कालरूपं न संशयः । संहारसंज्ञके पुच्छे महारिष्टं मयोदितम् ॥ ८७ ॥
 वर्षे नवतिसप्ताढ्ये संहारोऽत्र यथा तथा । मृत्युनाम्नि महोत्पाते रिष्टं मृत्युसप्तं सुत ॥ ८८ ॥
 पडशीतिमिते वर्षे पटत्रिंशत्संमितेऽथवा । भ्रमसंज्ञे ततो रिष्टं प्रोक्तमत्रैव जन्मनि ॥ ८९ ॥
 द्वयोत्तरशते वर्षे चतुर्विंशन्मितेऽथवा । अष्टसंज्ञके पुच्छे चतुर्नवतिसंमिते ॥ ९० ॥
 त्र्यधिके शतवर्षेऽत्र त्वष्टाष्टमस्तुतम् । ध्वजके घोररूपेऽत्र रिष्टं घोरं प्रकीर्तितम् ॥ ९१ ॥
 कुयुक्ते तु नवत्यब्दे त्रिपञ्चाशन्मितेऽथवा । अदृश्ये तु तथा सूत रिष्टमत्रैव जन्मनि ॥ ९२ ॥
 पञ्चपञ्चाशदब्दे वा वर्षे नवतिपद्मयुते । मणिवर्णे शते त्र्युने केतौ सप्तोत्तरे शते ॥ ९३ ॥
 चतुःपञ्चाशदब्दे वा रिष्टमत्रैव जन्मनि । जलाभिधे ध्वजे सूत वर्षे नवतिसंमिते ॥ ९४ ॥
 द्वियुक्तेऽत्र तरो रिष्टं चतुर्विंशत्समे तथा । भयानके कूनशते रिष्टमत्र भयानकम् ॥ ९५ ॥
 चतुर्नवतिसंख्येऽब्दे ह्यष्टाविंशत्समेऽपि वा । पातसंज्ञे शतमिते रिष्टं प्रोक्तं मयाऽधुना ॥ ९६ ॥
 पडुत्तरशते वर्षे त्रिचत्वारिंशत्केऽथवा । काढ्ये शते घोररूपे रिष्टं नवतिवत्सरे ॥ ९७ ॥
 त्रिसंयुक्ते महाभाग त्र्युने वा षष्टिसंमिते । वामनारूपे शते द्वाब्धे द्वाभ्यामूने शतेऽब्दके ॥ ९८ ॥
 द्वाब्धे पञ्चाशदब्दे वा रिष्टमत्रातिदारुणम् । घोरकाले महाकेतौ वर्षे शतमिते ध्रुवम् ॥ ९९ ॥
 रिष्टं घोरं महावाहो षड्विंशोऽब्दे तथाऽधुना । द्वाहसंज्ञे शते द्वाब्धे रिष्टं दाहोपमं स्मृतम् ॥ १०० ॥
 पंचाधिके नवत्यब्दे ह्यष्टात्रिंशन्मितेऽथवा । पंचोत्तरशते केतौ प्रलयारूपे पतत्रिण ॥ १०१ ॥
 त्र्युने शतमिते वर्षे रिष्टं त्रिंशन्मितेऽपि च । दिग्दाहः पद्मयुतशते वर्षे चैकोत्तरे शते ॥ १०२ ॥
 त्र्युने विंशन्मिते वापि रिष्टमुक्तं खगाधिप । संहारारूपे सप्तशते रिष्टं संहारवस्तुत ॥ १०३ ॥
 पञ्चोत्तरशते वर्षे पञ्चाशत्त्र्यधिकेऽपि वा । अष्टोत्तरशते केतौ महाप्रलयसंज्ञके ॥ १०४ ॥
 प्रलयान्तोपमं रिष्टं त्वष्टोत्तरशतेऽब्दके । शिशूनां रिष्टं ज्ञानं पित्रोः प्रभ्रविलसतः ॥ १०५ ॥
 ज्ञेयं द्वादशवर्षान्तं स्वाधिकारस्ततः परम् । मातरिष्टैर्मृताः केचित्पितृरिष्टैस्तथा परे ॥ १०६ ॥
 केचित्पुत्राद्यरिष्टैस्तु त्रियन्ते नात्र संशयः ॥ १०७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके रिष्टनिर्णयाध्यायो द्वादशः ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि देवरूपविनिर्णयम् । यत्राधोराश्रिता देवा दाने पूर्णफलप्रदाः ॥ १ ॥
 विप्रराजः प्रकर्तव्यो गजवक्रश्चतुर्भुजः । शूलं तथाऽशमाला च तस्य दक्षिणहस्तयोः ॥ २ ॥
 जलपूर्णं तथा पात्रं परशुश्चैव वामतः । दन्तश्चास्य प्रकर्तव्यो गर्भाऽरिष्टनिपूदनः ॥ ३ ॥
 जलपूर्णं पुनः पात्रे फणप्रं तस्य फारयेत् । लम्बोदरस्तथा फण्यो भूपकोपरिसंस्थितः ॥ ४ ॥

१ त्र्यर्धातिनिर्णयः । २ चावारिदन्तमितेऽथवा । ३ वृत्तं । ४ नभूतारिष्टज्ञानम् । ५ यन्त्राधारः ।
 ६ जलपूर्णं पुनः पात्रे फणप्रं तस्य फारयेत् ।

व्याघ्रचर्माभ्रधरो व्यालयज्ञोपवीतवान् । उपविष्टोऽथवा कार्यः पद्मासनसमन्वितः ॥ ५ ॥
 कृत्स्नं विधिवद्द्याद्रणाधीशं प्रयत्नतः । नापमृत्युभयं चापि सर्वविघ्नविनाशनम् ॥ ६ ॥
 वातशुल्मविनाशार्थं यो दद्याद्रणनायकम् । विमुच्यते महारोगाद्वातरोगात्पतत्रिण ॥ ७ ॥
 अथापस्मारयुक्तस्तु प्रदद्याच्छिवनन्दनम् । बहुगत्नैः समायुक्तं मन्त्रैरभ्यर्च्य यत्नतः ॥ ८ ॥
 सोऽपस्मारान्महारोगान्मुच्यते नात्र संशयः । अयं भाद्रपदे शुक्ले चतुर्थ्यां गणनायकम् ॥ ९ ॥
 पूजयेन्मोदकाहरैः कृत्वा रूपं हिरण्मयम् । देयस्तत्र विधिजाय भयेभ्यो मुच्यतेऽधुना ॥ १० ॥
 नित्यं पूज्यो गणाध्यक्षः कामेभ्यश्च विशेषतः । अनचितो विघ्नकरः सर्वकार्येषु यो नृणाम् ॥ ११ ॥

इति श्रीबृहदसूर्गणसत्त्वादे कर्मविपाके गणेशरूपनिर्णयाध्यायस्त्रयोदशः ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चतुर्भुजा तथा कार्या सर्वाभरणभूषिता । देवी सरस्वती सूत सुसुखी सा समुच्छ्रिता ॥ १ ॥
 पुस्तकं चाक्षमाला च तस्या दक्षिणहस्तयोः । वामयोश्च तथा कार्या वैणवी च कमण्डलुः ॥ २ ॥
 समपादप्रतिष्ठा च कार्या सर्वाङ्गशोभना । पूजयित्वा शुभैर्गन्धैर्वस्त्रैर्मन्त्रैर्विधानतः ॥ ३ ॥
 (सा देवा वेदविदुषे शुभबुद्धिविवृद्धये । अथवा शक्तितो दद्याद्दिर्मा वा राजती शुभाम् ॥४॥)
 प्रतिमां पश्चिमाङ्गल सरस्वत्या विधानतः । जपेष्टुं च तन्मन्त्रमर्थं वाऽयुतसंख्यकम् ॥ ५ ॥
 विद्याहरणजात्पापान्मुच्यते पूर्वसम्भवात् । मूकत्वहरणं प्रोक्तं दानमेतत्पतत्रिण ॥ ६ ॥
 नित्यं यः पूजयेद्रक्त्या विधिना भारती नरः । धनविद्यान्वितश्चात्र ज्ञानवानपि जायते ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्गणसत्त्वादे कर्मविपाके सरस्वतीरूपनिर्णयाध्यायश्चतुर्दशः ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हरैः समीपे कर्तव्या लक्ष्मीस्तु द्विभुजा ततः । दिव्यरूपाऽम्बुजकरा सर्वाभरणभूषिता ॥ १ ॥
 श्वेताभ्रधरा देवी रूपेणाप्रतिमा भुवि । पृथक् चतुर्भुजा कार्या देवी मिहासने स्थिता ॥ २ ॥
 मिहासनेऽस्याः कर्तव्यं कमलं चारुकर्णिकम् । अष्टपत्रं महाभाग कर्णिकायां तु सा स्थिता ॥ ३ ॥
 छित्तिता शोभने पत्रे हिरण्यादये प्रयत्नतः । पूजयित्वा तु विविधैस्तन्मन्त्रैश्चोपचारैः ॥ ४ ॥
 जपित्वा विधिवच्चर लक्षायं होमयेत्ततः । ब्राह्मणाय विधिजाय सा देवा शक्तितोऽण्डज ॥ ५ ॥
 लक्ष्मीहरणजात्पापात्पूर्वजन्मसमाजितात् । मुच्यतेऽत्र महाभाग दादित्त्वहरं परम् ॥ ६ ॥
 नित्यं यः पूजयेद्धर्मा दीपावल्यां तथा निशि । लक्ष्मीवृद्धिर्भवेत्तस्य जन्मन्यत्रापरे तथा ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्गणसत्त्वादे कर्मविपाके लक्ष्मीरूपनिर्णयाध्यायः पञ्चदशः ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूर्यः कार्यः शुभाकारः सर्वाभरणभूषितः । चतुर्बाहुर्महातेजाः क्वचनेनापि संवृतः ॥ १ ॥
 रश्मयस्तस्य कर्तव्या वामदक्षिणहस्तयोः । एकचक्रेऽयं सप्ताश्वे पडारे वा रयोत्तमे ॥ २ ॥
 उपविष्टस्तु कर्तव्यो देवोऽर्कोऽरुणसागधिः । ययोक्तेन विधानेन कृत्वा धातुमयं रविम् ॥ ३ ॥
 संपूज्य रक्तपुष्पैस्तु सूर्यमन्त्रेण मन्त्रवित् । ब्राह्मणाय प्रदद्याच्च भ्रमदोषोपशान्तये ॥ ४ ॥

सूर्यमन्त्रः ।

“ ॐ नमो भगवते भास्कराय सर्वलोकप्रकाशकाय मम हृदि प्रकाशं कुरुकुरु स्वाहा ॥ ”
 यो जप्त्वा विधिना मन्त्रं कोट्यर्धाधार्धसंमितम् । होमयेत्तिलमध्वाज्यैः शक्त्या संपूज्य भास्करम् ॥ ५ ॥
 स प्राप्नोति परां सिद्धिं मन्त्रतन्त्रसमुद्भवाम् । सप्तम्यां मावशुक्लायां विशेषात्पूजयेद्भविम् ॥ ६ ॥
 वाञ्छितार्थो भवेच्छीघ्रं मम मन्त्रप्रभावतः । अथार्चयेन्नरो नित्यं भक्तिमान्मामिहाण्डज ॥ ७ ॥
 रूपारोग्यसुखैश्वर्ययुतः स्यान्नात्र संशयः । अष्टपद्मदलाकारं लिखित्वा च प्रपूजयेत् ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणाय प्रदद्याच्च सर्वरोगापनुत्तये । यस्य पञ्चमभावस्थो रविः पुत्रविनाशकृत् ॥ ९ ॥
 स्त्रीभयं सप्तभावस्यः स्त्रीणां पतिभयंकरः । पित्रोश्चतुर्यदशमे सहजे चाग्रजे भयम् ॥ १० ॥
 तेनाराध्यो महाभक्त्या जपहोमार्चनानादिभिः । हिरण्यस्तथा देवो विधिज्ञाय विधानतः ॥ ११ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादवश्यं विनतात्मज । नार्चयेद्यस्तु मां नित्यं द्विजो ज्ञानविवाजितः ॥ १२ ॥
 जन्मजन्मन्यसौ रोगी शोकमाग्जायते नरः ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके सूर्यरूपनिर्णयाध्यायः षोडशः ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चन्द्रः श्वेतवपुः कार्यस्तथा श्वेताम्बरो विभुः । चतुर्बाहुर्महातेजाः सर्वाभरणवांस्तथा ॥ १ ॥
 कुमुदां द्वौ तथा कार्पीं तस्य देवस्य हस्तयोः । चिह्नं तथाऽस्य सिंहाङ्गं वामपार्श्वेऽर्कबद्धवेत् ॥ २ ॥
 फेयूरसुकुटादयं च दिव्यरुक्मरये स्थितम् । यः कृत्वा विधिवत्सोमं सौवर्णं राजतं तथा ॥ ३ ॥
 पूजयित्वा शुभैर्गन्धैर्वृषीर्दिव्यैर्विशेषतः । विप्राय दद्याद्विधिवत् पातकेभ्यः प्रमुच्यते ॥ ४ ॥
 विप्रपीडादिजं पापं पूर्वजन्मसमुद्भवम् । तत्क्षणान्मुच्यते चापि दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ५ ॥
 नित्यं यश्चार्चयेच्चन्द्रं द्विजराजं महाबलम् । न तस्य ग्रहजा पीडा भविष्यति कदाचन ॥ ६ ॥
 पौर्णमास्यां च यो दद्याद्रिमांशुं प्रयतः शुचिः । सोपवासान्वितो भक्त्या सर्वाग्निविनाशनम् ॥ ७ ॥
 भूर्युक्तस्तथा चन्द्रो जन्मन्यत्र यदा भवेत् । मनोजातसमुद्भूतचिन्ताशङ्कातुरो भवेत् ॥ ८ ॥
 तदोपशमनार्थं दद्याद्दमं निशाकाम् । संपूज्य मन्त्रैर्विधिविज्ञेत्स्वा दुस्वाऽयुतादिकम् ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके चन्द्ररूपनिर्णयाध्यायः सप्तदशः ॥ १७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भौमोऽग्निरूपः फलेभ्यः संस्थितः काश्चन रथे । किरीटी द्विभुजः कान्तस्त्रिकोणे वा रथे स्थितः ॥ १ ॥
 तन्मूर्तिं पूजयंचस्तु रक्तपुष्पांशुशेषतः । पूर्वांशुर्वेदोर्दिव्यैः कुंकुमाक्षतचन्दनैः ॥ २ ॥
 न जायत ऋणप्रस्तश्चात्र जन्मनि सुप्रतः । भौमवारे च यो दद्याद्ब्राह्मणाय विधानतः ॥ ३ ॥
 न च भौमप्रदात्पीडापीडितश्चात्र जन्मनि । सोपवासी नरो यस्तु कृत्वा भौमं हिरण्यमयम् ॥ ४ ॥
 पूजयित्वा विधानेन ब्राह्मणाय निवेदयेत् । स रक्तजान्महादोषान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ५ ॥
 अथ पञ्चमभावस्यो भौमः पुत्रविनाशकः । आलोकयति तद्भावमपि दृष्टप्रदो भृशम् ॥ ६ ॥
 मन्मरथः गिर्यं हन्ति स्त्रीणां पतिविनाशकः । लग्नान्तिमान्त्यतुर्यस्थो द्योर्हृषणकारकः ॥ ७ ॥
 ज्ञान्वा भौमं महाभाग कृत्वा शुद्धं हिरण्यमयम् । पूर्वांशुविधिना रूपं तथा जप्त्वायुतादिकम् ॥ ८ ॥
 दुस्वा संपूज्य तन्मन्त्रं रक्तगन्धाम्बुगन्धितः । तं च दद्याद्विधिनाय सर्वाग्निविनाशनम् ॥ ९ ॥
 अनेन विधिना भौमं षोडशवेदं शुद्धिमात्रः । सर्वं भौमफलं दृष्टं तत्क्षणादेव नश्यति ॥ १० ॥

अथ भौममहादानं वक्ष्यामि त्वां खगेश्वर । तरुणं वृषभं रक्तं समुवर्णमलंकृतम् ॥ ११ ॥
प्रवालताम्रसद्रत्नीमणिभिर्वहुभिर्युतम् । रक्तपुष्पैश्च तद्रोगीं कृत्वा चोभयपार्श्वयोः ॥ १२ ॥
गोधूमात्रमसूराभ्यां पूरितां सगुडां सुत । तं दद्याद्देद्विदुषे भौमरूपसमन्वितम् ॥ १३ ॥
भौमारिष्टविनाशाय भवत्येव न संशयः ॥ १४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीक्षणसंवादे कर्मविपाके भौमरूपनिर्णयान्यायोऽष्टादशः ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विष्णुतुल्यो बुधः कार्यः सौवर्णः स्पन्दने स्थितः । भौमवद्वा प्रकर्तव्यो (ऽ)चलः पीताम्बरवृत्तः ॥ १॥
दद्याच्च विप्रमुख्याय कृत्वा रूपं विधानतः । सर्वरोगहरः सौम्यः सर्वकार्यार्थसिद्धिदः ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीक्षणसंवादे कर्मविपाके बुधरूपनिर्णयान्याय एकौनविंशः ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तप्तजाम्बूनदाकारी द्विभुजश्च बृहस्पतिः । पुस्तकं चाक्षमालां च करयोस्तस्य कारयेत् ॥ १ ॥
सर्वाभरणयुक्तश्च तथा पीताम्बरैर्वृतः । अष्टाश्वे कांचने दिव्ये रथे दृष्टिमनोहरे ॥ २ ॥
महापर्वसु यो दद्याद् गुरुं हेममयं शुभम् । विप्राय वेदविदुषे विधिज्ञाय प्रयत्नतः ॥ ३ ॥
गुरुवादादिजात्पापात् पूर्वजन्मसमाजितात् । मुच्यते नात्र सन्देहो वाक्शुभत्वं च जायते ॥ ४ ॥
सर्वरोगहरं चैतद्दानयुक्तं गुरोः परम् । यः कृत्वा विधिना सूत पूजयेच्च बृहस्पतिम् ॥ ५ ॥
नित्यं शुभमना भूत्वा गुरुपीडां न पश्यति । चापमीनीं सुतस्यै च जीवो वा सुतगो वली ॥ ६ ॥
पुत्रविघ्नप्रदः प्रोक्तो महद्भिस्तत्त्वदर्शिभिः । तद्दोषगमनायैव दद्याद्देममयं गुरुम् ॥ ७ ॥
विधिज्ञाय सुसम्पूज्य जपहोमायुतादिभिः । प्रयोगोऽयं महाभाग पुत्रपौत्रसुखप्रदः ॥ ८ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीक्षणसंवादे कर्मविपाके गुरुरूपनिर्णयान्यायो विंशः ॥ २० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुकः श्वेतवपुः कार्यः श्वेताम्बरधरस्तथा । द्वी कर्ग कथितौ तस्य विधिपुस्तकसंयुतौ ॥ १ ॥
दशाश्वे च रथे कार्यो राजतो भृगुनन्दनः । सम्पूज्य विधिना मन्त्रैर्वादिकैश्चोपचारकैः ॥ २ ॥
देवो विप्राय शक्त्याञ्च प्रमेहान्मुच्यते गदात् । संस्थाप्य कलशे शुकं राजतं च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्जपहोमैर्विशेषतः । क्षीराज्यवस्त्रान्द्युतं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ ४ ॥
न चाशुभफलं पश्येन्नारीसंमुखशुकजम् । दक्षिणस्याक्त्या चास्तगतदोषाञ्च यत् फलम् ॥ ५ ॥
अथवा पूजयेद्भक्त्या राजतं भृगुनन्दनम् । नित्यं नाशुभमामोति शुकदोषसमुद्रबध ॥ ६ ॥
तावत्प्रपूजयेद्देवं यावन्नोदयते पुनः ॥ ७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीक्षणसंवादे कर्मविपाके शुकरूपनिर्णयान्याय एकविंशः ॥ २१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादहीनस्तथा कृष्णः शनिः कार्यः शिराततः । दण्डाक्षमालासंयुक्तः करद्वितयभूषितः ॥ १ ॥
क्राष्णोपस्थे रथे लोहमये चाष्टहस्तमे । पूजयित्वा शनिं देवं नित्यं गन्धादिभिः सुत ॥ २ ॥
नदद्याद्देद्विदुषे सर्वदोषापनुत्तये । अपोमुखं शने रूपं कृत्वा ह्यर्णमितं शुभम् ॥ ३ ॥
रथेद् ब्राह्मणान्विज्ञान्वस्त्राभरणकंचनैः । सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः पीडयैत्परचाग्नैः ॥ ४ ॥

संस्थाप्य कलशे पूर्णं नीलचैलसमावृते । कोटिलक्षायुतं जप्त्वा शनिमन्त्रं प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 तदग्रे होमयेद्यत्नास्त्वग्रहोक्तविधानतः । मापैस्तिलैः सर्पैश्च घृतेनापि शमीदलैः ॥ ६ ॥
 जपोपकल्पितां दद्याद्दक्षिणां च हिरण्मयीम् । पूर्णाहुतिं ततः कुर्यात्कर्ता शुचिरलंकृतः ॥ ७ ॥
 बलालोत्रतिलैः कृष्णैः शतपुष्पघनाञ्जनैः । सलाजैः प्लवनं कुर्याद्धोहपात्रसंस्थितैः ॥ ८ ॥
 शनिदोषोपशान्तर्यं यजमानः प्रयत्नतः । कृष्णां गां विधिवद्दद्यात्कपिलां च पयस्विनीम् ॥ ९ ॥
 सालंकारां मुवर्णाद्दद्यात् शनेः प्रीतिकरां पराम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्भक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १० ॥
 ना य एवं प्रकुरुते शनिशान्तिं विधानतः । न तस्य दुरितं किञ्चिन्न शनैश्चरजं भयम् ॥ ११ ॥
 जन्माष्टदादशे तुयं द्वितीये गोचराश्रितः । महाविघ्नकरः सौरौ दुष्टाङ्गस्योऽपि भाषितः ॥ १२ ॥
 क्षेत्रे सिंहासने दुर्गे देशे कर्माश्रितोऽपि च । राज्यभङ्गप्रदो लग्नात्पञ्चमे पुत्रविघ्नकृत् ॥ १३ ॥
 सर्वमेतत्फलदा दुष्टादुष्टाच्चापि चतुर्विधात् । न किञ्चिद्दयमाप्नोति शनियागप्रभावतः ॥ १४ ॥
 गन्धप्रदो लभेद्भ्राज्यं मुखी स्यात्सर्वतो भृशम् । अथ लोहमयं सर्वमष्टाङ्गुलमितं सुत ॥ १५ ॥
 लिखित्वा तु नराकारं पादहीनमधोमुखम् । क्षापयित्वा तु तैलेन नीलचैलसमावृतम् ॥ १६ ॥
 श्यामपुष्पैस्तिलाद्यैर्गन्धैर्वैदनेः शुभैः । संस्थाप्य तैलपात्रे तु शनिमन्त्रेण धीमता ॥ १७ ॥
 एवं प्रपूजयेन्नित्यं शनिवारे विशेषतः । जप्त्वा हुत्वा प्रयोगान्ते ब्राह्मणाय समर्पयेत् ॥ १८ ॥
 अनेन विधिना यस्तु सूर्यपुत्रं प्रपूजयेत् । तुष्टिं याति न संदेहः पीडां मुक्त्वा शनैश्चरः ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणतवादे कर्मविपाके शनिलघुनिर्णयाव्याप्तौ द्वाविंशः ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भुर्भ्रवपुः कार्यां रयेऽष्टाभ्ये तु राजते । संस्थितो द्विभुजः क्रूरश्चोर्ध्वकेशो भयानकः ॥ १ ॥
 दक्षिणं तु करं शून्यं वामं पुस्तकमयुतम् । संपूज्य राहुमंत्रेण ब्राह्मणाय निवेदयेत् ॥ २ ॥
 अष्टाङ्गुलाधिकं कांस्यपात्रं शर्करया युतम् । पश्चरत्नान्वितं दद्याद्ब्राह्मणेः प्रीतिकरं परम् ॥ ३ ॥
 नृपजन्मक्षीणो राहुः केतुर्वा यदि चाण्डज । दुर्गनामक्षीणो वापि जन्माष्टदादशेऽपि वा ॥ ४ ॥
 गन्धभङ्गप्रदो ज्ञेयो देववेधकरस्तथा । ज्वरव्याध्यादिरोगांश्च दुष्टारिष्टं करोत्यर्त्ता ॥ ५ ॥
 तदापशमनाप्येव दद्याद्देममयं त्वयुम् । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विशेषतः ॥ ६ ॥
 कोटिलक्षायुतं जप्त्वा हुत्वा च तिलसर्पैः । जापकेभ्यः प्रदद्याच्च दक्षिणां च हिरण्मयीम् ॥ ७ ॥
 यथा ग्रहस्तयाऽऽचार्यः पूजनीयः प्रयत्नतः । पटवस्त्राश्चरत्नान्भूषणैर्बहुभिर्युतः ॥ ८ ॥
 य एवं कुरुते शक्त्या राहुपूजां नृपोत्तमः । राहुरिष्टभयं घोरं न पश्यति ममाजया ॥ ९ ॥
 न तस्य देशभङ्गः स्यान्न च दुःखमवाप्नुयात् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणतवादे कर्मविपाके राहुलघुनिर्णयाव्याप्तौ त्रयोविंशः ॥ २३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राहुपुत्रस्यः पुत्रेभ्यः केतुर्मुत्रां विवर्जितः । द्विभुजो दक्षिणः शून्यः करो वामः गपुस्तकः ॥ १ ॥
 अष्टाभ्ये वा रये दिव्ये संस्थितो भीमवचसा । वातव्याधिविनाशाय यो दद्यात्काश्चनं ध्वजम् ॥ २ ॥
 वातव्याधिनयान्मुक्तकृत्क्षणाज्ञापते नरः । तथा केतुकृते रिष्टे दद्यादमं तथा कृतम् ॥ ३ ॥
 राजर्त्नं वा यथाशक्त्या जप्त्वा हुत्वा विधानतः । भोजयेद्ब्राह्मणांस्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ४ ॥

दृष्टाद्दुतं नृपो मोहात् कुर्यात्केतुपूजनम् । नृपविघ्नकरं ज्ञेयं षण्मासान्तं न संग्रयः ॥ ५ ॥
 राजां रिष्टकरं ज्ञेयं प्रयोगेष्विदमद्भुतम् । यस्मिन् कृते महाभाग शमयेत्केतुजाद्भुतम् ॥ ६ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारण्यवादे कर्मविपाके केतुस्वरूपनिर्णयाध्यायश्चतुर्विंशः ॥ २४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुरेश्वरस्तु कर्तव्यो गजराजोपरि स्थितः । सर्वाभरणसंयुक्तः सुवर्णाभश्चतुर्भुजः ॥ १ ॥
 नीलपट्टाम्बरधरस्तथा तिर्यग्दृष्टः प्रभुः । किरीटी दक्षहस्ती तु पद्माङ्कुशविभूषिता ॥ २ ॥
 शचीपृष्ठगतं वाममपरं वज्रभूषितम् । वामभागे शची दिव्या सर्वाभरणभूषिता ॥ ३ ॥
 पार्श्वयोरुभयोर्दं तु दिव्यव्यजनसंयुते । यो दद्यात्स्वर्गकामस्तु महेन्द्रं विनतात्मज ॥ ४ ॥
 हेमं कृत्वा पलमयं स नरः स्वर्गभाग् भवेत् । पुत्रकामस्तु यो दद्याद्देवैर्गं पलसंमितम् ॥ ५ ॥
 संपूज्य विधिना सूत जप्त्वा हुत्वा विघ्नेपतः । सप्तम्यामुपवासी तु लभेत्पुत्रं न संग्रयः ॥ ६ ॥

इन्द्रमन्त्रः ।

“ॐ नमो विश्वरूपाय शचीपतये स्वर्गकामफलप्रदाय मम कामफलं कुरुकुरु स्वाहा ॥”

इन्द्रर्क्षे रोगमापन्ने कृतेन्द्रं हेमजं सुत । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैरिन्द्रमन्त्रेण मन्त्रवित् ॥ ७ ॥
 दद्याद्देदविधिज्ञाय सर्वरोगापनुत्तये । जनितश्चेन्द्रभे बालः स दुःस्वाय न संग्रयः ॥ ८ ॥
 तद्दोषशमनायैव हेमं कुर्यात् सुरेश्वरम् । जापित्वा शक्रमन्त्रेण शक्त्या हुत्वा विधानतः ॥ ९ ॥
 तदग्रे पूजयित्वा तु गन्धपुष्पाक्षतैरलम् । ज्ञात्वा च देवैर्तमन्त्रैः सर्वोपाधिसमन्वितैः ॥ १० ॥
 दद्याद्देदविधिज्ञाय तस्माद्दोषात् प्रमुच्यते । इन्द्रर्क्षशान्तिं मनुजो यो न कुर्याद्विधानतः ॥ ११ ॥
 चतुर्थपादजातस्य पितृरिष्टकरं भवेत् । कुले ज्येष्ठस्य रिष्टं वा सहजानामप्यापि वा ॥ १२ ॥
 तृतीये मातृपक्षस्य द्वितीये धननाशनम् । प्रथमे शुभदं प्रोक्तं शान्त्या च गरुडाग्रज ॥ १३ ॥
 ज्येष्ठान्त्ये पद् कला निन्द्या नान्या रिष्टकराः स्मृताः ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारण्यवादे कर्मविपाके इन्द्ररूपनिर्णयाध्यायः पञ्चविंशः ॥ २५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुर्यात्त्रिदाहरं वह्निं रक्ताङ्गं धूम्रवाससम् । ज्वालाकुलं महासौम्यं नेत्रत्रयविभूषितम् ॥ १ ॥
 चतुर्भुजं श्मश्रुयुक्तं चतुर्दं महाबलम् । चतुर्भिश्च शुकैर्युक्ते रये धूमाङ्किते शुभे ॥ २ ॥
 वायुसारथिसंयुक्ते संस्थितं विनतात्मज । अग्नेर्वाभिगता स्वाहा रत्नपात्रकरान्विता ॥ ३ ॥
 नित्यं यः पूजयेद्दग्निं कृत्वा हेमस्वरूपकम् । गन्धाद्यैरग्निमन्त्रेण दत्त्वा विधाय धीमते ॥ ४ ॥
 निर्धनो धनमामोति प्रयोगस्य प्रभावतः । अयवाऽग्नेर्महामूर्तिं सौवर्णो यः प्रयच्छति ॥ ५ ॥
 स चाग्निदाहजात्पापान्मुच्यते नात्र संग्रयः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारण्यवादे कर्मविपाके अग्निरूपनिर्णयाध्यायः षड्विंशः ॥ २६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नीलाम्बुदाभः कीनाशस्ततचामिकराम्बरः । महिषस्यस्तु कर्तव्यः सर्वाभरणभूषितः ॥ १ ॥
 दण्डस्तद्गात्रुभौ हस्ती ज्वालामालाविभूषिता । वामोत्सङ्गता कार्या धूम्रोणी दिव्यन्पिणी ॥ २ ॥
 तस्य दक्षिणभागे तु चित्रशुभं निधापयेत् । द्विभुजं सौम्यवदनं लेखनीपत्रमयुतम् ॥ ३ ॥
 वामे पाशधरः कार्यः कालो विकटदर्शनः । सौवर्णो प्रतिमां यस्तु धर्मराजस्य चाण्डन ॥ ४ ॥

दशम्यां च चतुर्थ्यां वा पूजयित्वा विधानतः । दद्यात्तां वेदविदुषे यथा रिष्टोपशान्तये ॥ ५ ॥
महापर्वसु यो दद्याद्यमरूपं हिरण्यमयम् । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैस्तन्मन्त्रैरर्चयेत् शुभम् ॥ ६ ॥
न पश्यति महाघोरं विविधां यमशासनाम् । भुक्त्वा भोगान्महाभाग स्वर्गस्थो नात्र संशयः ॥ ७ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यमन्त्रादे कर्मविपाके यमरूपनिर्णयाध्यायः सप्तविंशः ॥ २७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ऊर्ध्वकेशः श्मश्रुयुक्तो द्विवाहुर्भूषणाननः । विवृतास्यो विरूपाक्षः प्रांशुर्दंष्ट्रीज्ज्वलाननः ॥ १ ॥
कृष्णगक्ताङ्गवर्णश्च कृष्णाम्बरधरस्तथा । सर्वाभरणभूषाढयो दण्डपादाधरस्तथा ॥ २ ॥
भार्या च तस्य कर्नव्या देवी निर्ऋतिवामगा । अपमृत्युभयं घोरं नैव पश्यति मानवः ॥ ३ ॥
रोगातो मुच्यते रोगादानाद्वा पूजनाच्छुभम् । मूलजातस्य बालस्य सर्वदोषोपशान्तये ॥ ४ ॥
जपित्वा निर्ऋतेर्मन्त्रममुताद्यं विधानतः । हुत्वा निर्ऋतिमन्त्रेण स्नात्वा मन्त्रेस्तु वारुणीः ॥ ५ ॥
प्रतिमा या प्रयत्नेन निर्ऋतेर्गुरुदाप्रज । ब्राह्मणाय च तां दद्यान्मूलदोषापनुत्तये ॥ ६ ॥
मृलामिष्टहरं सूत परं दानं प्रयोदितम् ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यमन्त्रादे कर्मविपाके निर्ऋतिरूपनिर्णयाध्यायोऽष्टविंशः ॥ २८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ईषत्फलं बजटरो मुक्ताहारविभूषितः । सर्वाभरणवान् राजा महाकायश्चतुर्भुजः ॥ १ ॥
मत्प्रदमा रथे कार्यां वरुणो यादसांपातिः । वेङ्कयैमणिसंकाशः श्वेताम्बरधरः प्रभुः ॥ २ ॥
पद्मपाशो तथा कार्यां देवदक्षिणहस्तयोः । शङ्खं च रत्नपात्रं च वामयोस्तस्य कारयेत् ॥ ३ ॥
वामभागे तथा कार्यां तद्रापां वारुणी शुभा । वामदक्षिणयोर्भागे यमुना जाह्नवी तथा ॥ ४ ॥
जलगर्जं महाभाग यो दद्याद्वैभवं शुभम् । राजतं वा शुभं रूपं ब्राह्मणाय कटुम्विने ॥ ५ ॥
जलजातकृतात्पापात्पूर्वान्मुच्यतेऽधुना । यो नित्यं पूजयेद्देवं वरुणं श्रद्धयान्वितः ॥ ६ ॥
पूर्वपापविशुद्धात्मा स गच्छेदाकुरुं पदम् ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यमन्त्रादे कर्मविपाके वरुणरूपनिर्णयाध्याय एकोनविंशः ॥ २९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बायुर्महाबलः कार्यां द्विभुजो मृगवाहनः । नीलाम्बरधरो देवस्तथाकारस्तु शीघ्रगः ॥ १ ॥
चतुश्चक्रे न्ये सुत सप्ताथे वा स्थितः प्रभुः । मुद्गरं चादिमे हस्ते द्वितीये चापसंयुतः ॥ २ ॥
बायुपीठान्वितो यस्तु ददाति पवनं सुत । देवं अक्षया यथाकारं ब्राह्मणाय विधानतः ॥ ३ ॥
त बायुजान्महायोगान्मुच्यते नात्र संशयः । अथवा कारयेद्देवं हरिणं बायुवाहनम् ॥ ४ ॥
शूद्रे च गजते कार्यं पर्वत्रयसमन्विते । पत्रे लेख्यं प्रयत्नेन सर्वैरत्नविभूषितम् ॥ ५ ॥
पांस्यपात्रे स्थितं चैव लघुदुलोपनि संस्थितम् । भूषितं पटवत्खेण पलाशार्चनं संमितम् ॥ ६ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्बायुमन्त्रेण धीमता । हुत्वा तेनैव मन्त्रेण जप्त्वा पूर्वविधानतः ॥ ७ ॥
दद्याद्विमवर्ग्यं महावानोपशान्तये ॥ ८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यमन्त्रादे कर्मविपाके बायुरूपनिर्णयाध्यायोऽर्धविंशः ॥ ३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चामीकराभो वरदः कर्तव्यो नरवाहनः । लम्बोदरश्चतुर्बाहुर्वापिङ्गललोचनः ॥ १ ॥
 गदाशक्ती च कर्तव्ये वामदक्षिणहस्तयोः । शङ्खपद्मनिधी कार्यो वामे च धनदस्य च ॥ २ ॥
 उदीच्यवेषः कवची हारी च विनतात्मज । द्वे च दंष्ट्रे मुखे तस्य कर्तव्ये इमश्रुसंयुतः ॥ ३ ॥
 योऽर्चयेत्प्रत्यहं सूत निधिनार्यं प्रयत्नतः । गन्धपुष्पोपचारैश्च स दारिद्र्यं न पश्यति ॥ ४ ॥
 स्वरूपवांश्च धनवाञ्जायते बहुजन्मनि । दरिद्रो लभते लक्ष्मीं धनदस्य च पूजनात् ॥ ५ ॥
 घनापदा ग्रस्ततनुर्यो दद्यान्नरवाहनम् । सौवर्णं सर्वरत्नाढ्यं लक्ष्मीं प्राप्नोत्यसंशयः ॥ ६ ॥
 धनेश्वरं महाभाग सौवर्णं रत्नसंयुतम् । यो दद्यादत्र संपूज्य मन्त्रैर्विप्रवराय च ॥ ७ ॥
 स पूर्ववित्तहरणात्पापाज्जायति मुच्यते ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके कुबेररूपनिर्णयाध्याय एकत्रिंशः ॥ ३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शिवः कार्यस्त्रिनेत्रस्तु जटामुकुटमण्डितः । चतुर्भुजो वृषारूढश्चन्द्रशेखरः प्रभुः ॥ १ ॥
 वामो भागो युतो देव्या चापरो वरदस्तथा । गङ्गाधरोऽतिभस्माङ्गो गजचर्माम्बुगान्वितः ॥ २ ॥
 वामोत्सङ्गता कार्या शिवा परमसुन्दरी । स्त्रीपुत्रैः सहितो वापि रहितो वापि कुत्रचित् ॥ ३ ॥
 उक्तस्वरूपं यः कृत्वा हैमं वा राजतं शिवम् । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः शिवमन्त्रेण धीमता ॥ ४ ॥

‘ ॐ नमः शिवाय ’ इत्यखिलशिवस्वरूपपूजने मन्त्रः ॥

‘ ॐ जैसः ’ इति जपादीं महारिष्टहरमृत्युञ्जयमन्त्रः ॥

जप्त्वा हुत्वा विधानेन देवो विप्रवराय च । घोराजीववधात्पापात्प्राग्जातान्मुच्यतेऽयुना ॥ ५ ॥
 स्त्रीपुत्रकामो यो दद्याच्छिवं स्त्रीपुत्रसंयुतम् । संपूज्य पूर्वविधिना चतुर्दश्यासुषोपितः ॥ ६ ॥
 हैमं पलमितं कृत्वा तदर्धार्धमितं तथा । स्त्रीपुत्रपौत्रवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ ७ ॥
 अथोमयाऽन्वितं देवं सौवर्णं च स्वशक्तितः । यो दद्याद्वेदविदुषे गन्धपुष्पैः प्रपूजितम् ॥ ८ ॥
 विप्राङ्गर्हितनात्पापात्पूर्वजन्मसमर्जितात् । नाशमायाति स क्षिप्रं ददुरोगश्च दारुणः ॥ ९ ॥
 कृशात्वहरणं चापि दानमेतत्परं त्विह ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके शिवरूपनिर्णयाध्यायो द्वात्रिंशः ॥ ३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवदेवं महादेवं वृषारूढं तु कारयेत् । तस्य वक्राणि कार्याणि पञ्च भो गरुडाग्रज ॥ १ ॥
 सर्वाणि सीम्भ्यरूपाणि दक्षिणं विकटं मुखम् । कपालमालिनं भीमं जगत्संहारकारकम् ॥ २ ॥
 त्रिनेत्राणि च सर्वाणि वदनं सूचरं विना । जटाकलापे महति तस्य चन्द्रकला भवेत् ॥ ३ ॥
 तस्योपरिश्राद्धत्वं पञ्चमं तु विधीयते । यज्ञोपवीतं च तथा वामुक्तिं तत्र कारयेत् ॥ ४ ॥
 दशबाहुस्तथा कार्या देवदेवो महेश्वरः । भक्षमाला त्रिशूलं च चर्मं दण्डमयोत्पलम् ॥ ५ ॥
 तस्य दक्षिणहस्तेषु कर्तव्यानि महामुज । वामेषु मातुलिङ्गं च चापादर्शं फण्डडुः ॥ ६ ॥
 तथा चर्म च कर्तव्यं देवदेवस्य शूलिनः । कुण्डलश्रास्य कर्तव्यश्चन्द्रांशुमहेश्वरः ॥ ७ ॥
 सर्वपापप्रतिनिधिं पञ्चवक्रं महेश्वरम् । यो दद्याद्विधिना सूत तस्य नर्वं प्रसिद्धयति ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके पञ्चवक्रशिवरूपनिर्णयाध्यायपञ्चत्रिंशः ॥ ३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयातो रूपनिर्माणं वक्ष्यहं गगनस्य तु । नीलोत्पलाभं कर्तव्यं तद्बद्धम्वरधारि तत् ॥ १ ॥
द्विभुजं सौम्यवदनं चन्द्रसूर्यविभूषितम् । चतुरस्रं भवेत्सूत्रं ततो वृत्तं खगेश्वर ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके आकाशरूपनिर्णयाध्यायधर्तुत्रिंशः ॥ ३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभवर्णा मही कार्या दिव्याभरणभूषिता । चतुर्भुजा सौम्यमुखा चन्द्रार्कशुसमावृता ॥ १ ॥
रत्नपात्रं सस्यपात्रं पात्रमौषधसंयुतम् । पद्मं करेऽथ कर्तव्यं पुंयिव्या विनतात्मज ॥ २ ॥
दिग्नागानां चतुर्णां च भूमिं पृष्ठे ततो न्यसेत् । सर्वापधिद्युता देवी शुद्धवर्णा ततः स्मृता ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके पृथिवीरूपनिर्णयाध्यायः पञ्चत्रिंशः ॥ ३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गौरी कार्या दिव्यरूपा श्वेतवस्त्रधरा शुभा । द्विभुजा दिव्यपीठस्था सर्वाङ्गाभरणान्विता ॥ १ ॥
रत्नहारधरा देवी कीशेषवसना तथा । पद्मप्रकाशसंकाशा कुमुदोत्पललोचना ॥ २ ॥
खीपुत्रसुखवृद्धयर्थं सा देवा कार्यसाधनी ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके गौरीरूपनिर्णयाध्यायः षट्त्रिंशः ॥ ३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महात्मनो भैरवस्य रूपं शृणु हि पुत्रक । लम्बोदरं च कर्तव्यं कृष्णापिङ्गललोचनम् ॥ १ ॥
दंष्ट्राकरालवदनं फुल्लनासापुटं तथा । कपालमालि वै रौद्रं सर्वतः सर्पभूषणम् ॥ २ ॥
व्यालेन घ्रातपत्तत्र देवीं पर्वतनन्दिनीम् । सजलाम्बुदसङ्काशं गजचर्मोत्तरच्छदम् ॥ ३ ॥
चाडुभिर्विदुभिर्व्यासं सर्वायुधविभूषणम् । बृहच्छालप्रतीकाशं तथा तीक्ष्णमुखैः शुभम् ॥ ४ ॥
साचीकृतमिदं रूपं भैरवस्य प्रकीर्तितम् ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके भैरवरूपनिर्णयाध्यायः सप्तत्रिंशः ॥ ३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुमारः पण्मुखः कार्यः सर्वाभरणभूषितः । चतुर्बाहुर्महातेजाः कवचेनाभिसंवृतः ॥ १ ॥
रक्ताम्बरधरो रम्यो मयूरवरवाहनः । कुक्कुटश्च तथा घण्टा तस्य दक्षिणहस्तयोः ॥ २ ॥
पताका वज्रयन्ती च शक्तिः कार्या च वामयोः । कृत्वा हिरण्यं स्कन्दं राजतं वा स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
संपृग्म विधिवद्गर्भः स्कन्दमंत्रेण धीमता । हुत्वाऽग्नेऽष्टोत्तरशतं तिलैर्वा गौरसर्पैः ॥ ४ ॥
जप्त्वा पूर्वविधानेन देयोऽसीं विजयप्रदः ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके स्कन्दरूपनिर्णयाध्यायोऽष्टात्रिंशः ॥ ३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नन्दी कार्यसिनेत्रस्तु चतुर्बाहुर्महाभुजः । सिन्दूरारुणसंकाशो व्यालयज्ञोपवीतकः ॥ १ ॥
विद्युत्प्रभ्रिन्दिपाले च फरयोस्तस्य फारयेत् । शिराततं वृत्तीयं तु वर्जयन्तं तथाऽपरम् ॥ २ ॥
आलोकयानं कर्तव्यं दूरदावशिकं जनम् । अनेनैव तु रूपेण वीरभद्रं विदुर्भुजाः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके वीरभद्ररूपनिर्णयाध्यायः एकोनचत्वारिंशः ॥ ३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कालः करालवदनो बृहत्कर्णो द्विपाद्विभुः । दीर्घदंष्ट्रो विरूपाक्षो दिग्भुजश्च त्रिलोचनः ॥ १ ॥
 कृशोदरो विरूपाढ्यः सर्पयज्ञोपवीतवान् । सर्पवृश्चिकरोमाढ्यः कर्णो स्वर्णविभूषितः ॥ २ ॥
 मुक्ताहारधरः कण्ठे तथा चोन्नतनासिकः । नीलपट्टधरो देवो नरमानोच्चसमितः ॥ ३ ॥
 द्विहस्तो हस्तमात्रो वा सहस्रपलसमितः । मध्यः श्रेष्ठो द्विगुणितः कनिष्ठश्च तदर्धकः ॥ ४ ॥
 धनुस्तस्यादिमे हस्ते द्वितीये लोष्टभेदनम् । चर्मसूत्रं तृतीये तु तुर्ये चाणं मनोहरम् ॥ ५ ॥
 पंचमे शृङ्खला लोही दक्षहस्ते तु वामके । सुद्वरं चादिमे खड्गं द्वितीये च तृतीयके ॥ ६ ॥
 पाशं चतुर्यं सुसलं पंचमे स्वर्णकुम्भकम् । कुर्यात्तस्य नखाग्राणि तीक्ष्णानि च खगेश्वर ॥ ७ ॥
 माणिक्यानि च नेत्रेषु स्यापनीयानि यत्नतः । दन्ताश्च राजताः कार्या जिह्वा कार्या हिरण्मयी ॥ ८ ॥
 लिङ्गे वज्रं प्रदातव्यं पुष्परागं तथाऽण्डयोः । नीलं च निर्मलं सूत शुदरन्त्रे प्रदापयेत् ॥ ९ ॥
 एवंलक्षणसंयुक्तं कुर्यात्कालनरं तथा । तस्य सम्बन्धजाः सर्वाः प्रतिमा ब्राह्मणादिकाः ॥ १० ॥
 धातुजास्तास्तथा कार्याः स्वस्वमानसमन्विताः । स्वर्णादिधातुजाश्चोक्ता योज्याः कालनरे सुत ॥ ११ ॥
 सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः कालमन्त्रेण धीमता । बलिदाने पशुः कार्यः स्वदेहरुधिरं तथा ॥ १२ ॥
 उभे ते प्रतिमे देये कालारूपनरधातुजे । ब्राह्मणाय विधिज्ञाय ह्येकस्मै च कुटुम्बिने ॥ १३ ॥
 सूर्यभक्ताय शान्ताय कर्मप्राकाशिकाय च । तत्र दाता पठेन्मन्त्रमुक्तवच्छ्रद्धयाऽन्वितः ॥ १४ ॥
 प्रतिप्राही पठेच्चैनं मन्त्रं कालस्य कालवित् ।

कालमन्त्रः—“ ॐ नमः कालपुरुषाय सर्वभूतभयंकराय यजमानोपकाराय मां रक्षरक्ष स्वाहा ॥ ”

गृहीत्वा प्रतिमे द्वे तु मन्त्रेणानेन वै द्विजः ॥ १५ ॥

तेनैव च्छेदयेद् दृष्टी द्वयोरपसरन्मुत । स्वर्णमूर्तेश्चतुर्याशं विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ १६ ॥
 जप्त्वा शक्त्याऽय गायत्रौ शुद्धो भवति तत्क्षणात् । स्वर्णमूर्तियुते कालदाने त्वेष विधिः स्मृतः ॥ १७ ॥
 स्वर्णादन्यस्वरूपाढ्ये केवले वा समन्विते । स्वस्वमानमिते स्वर्णपलैः कार्यं न कुत्रचित् ॥ १८ ॥
 ऊने तत्त्वमिते स्वर्णपलैर्देये खगेश्वर । नैवं विधानं यः कुर्याच्छोभान्मोहादिशेषतः ॥ १९ ॥
 अपि दात्प्रतिप्राह्योर्वर्षान्ते मरणं भवेत् । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्वस्त्राभरणकाञ्चनैः ॥ २० ॥
 गजाश्वशर्करैर्विधिब्राह्मणं तं वितर्जयेत् । नालोक्येन्मुखं तस्य सार्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २१ ॥
 तन्मुखालोकने रिष्टं भवत्येव न संशयः । एवं कालनरं दद्यात्सर्वारिष्टप्रशान्तये ॥ २२ ॥
 दिव्यभीमान्तरिक्षेषु चोत्पातेषु च यत्कलम् । रिष्टं तत्राशामायाति दत्ते कालनरे सुत ॥ २३ ॥
 महादानमिदं चैतदानानां मस्तके स्थितम् । नदीदृशं मया प्रोक्तं दानं रिष्टहरं परम् ॥ २४ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्ये कर्मविपाके कालपुरुषरूपनिर्णयाव्याख्यत्वारिणः ॥ ४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ ते सांप्रतं सूत कालचक्रविनिर्णयम् । वक्ष्ये चक्राकृतिं सूत सौवर्णं राजतं तथा ॥ १ ॥
 सुवर्णदशकं श्रेष्ठं मध्यं पलमितं सुत । तदर्धं च कनिष्ठं स्यादपकृष्टं तदर्धकम् ॥ २ ॥
 रश्मियुक्तं शुभाकारं ग्रहरूपसमन्वितम् । सूर्यरूपं च तन्मध्ये माणिक्यादि यथाक्रमम् ॥ ३ ॥
 संपूज्य कालमन्त्रेण गन्धपुष्पोपचारकैः । तच्च दद्याद्विधित्वाय सर्वयोगापनुत्तये ॥ ४ ॥
 यजमानो महाभाग मन्त्रमेतमुदीरयन् । “ इदं ते हेमजं चक्रं रत्नजालसमाकुलम् ॥ ५ ॥
 अपमृत्युविनाशाय ददामीति शुभं कुरु । ” स्वगृहोक्तविधानेन स्याप्यस्तत्र हुताशनः ॥ ६ ॥

शुद्धयात्कालमन्त्रेण मितमद्योत्तरं शतम् । सहस्रं वा तथा जप्त्वा मन्त्रं मृत्युञ्जयाभिधम् ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या पश्चाद्दद्याच्च दक्षिणाम् । देयमेतन्महाभाग सर्वरोगभयापहम् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके कालचक्ररूपनिर्णयाध्याय एकवत्वारिंशः ॥ ४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रोगराजस्य यत्नेन रूपं शृणु द्वि पुत्रक । यत्स्वरूपं रुजा दृष्ट्वा नाशमाचान्ति तत्क्षणात् ॥ १ ॥
 ज्वरस्त्रिपादः कर्त्तव्यो दीर्घरूपो भयानकः । चृहन्नित्तैर्वेदनेस्त्रिभिश्च दर्शनेर्दृष्टैः ॥ २ ॥
 भस्मप्रहरणो रौद्रस्त्रिबाहुर्व्याकुलेक्षणः । ऊर्ध्वकेशो महाकायो ज्वलत्कान्तिर्मयोपमः ॥ ३ ॥
 पलाशार्धमिते हेमपत्रे लेख्यः स वै बुधैः । शोक्तश्चोष्णज्वरो रौद्रः शीतलो वैष्णवज्वरः ॥ ४ ॥
 ज्वरमूर्तिं च यो दद्यात्सौविर्णो शक्तितोऽण्डज । महापर्वसु संपूज्य गन्धपुष्पाक्षतैरलम् ॥ ५ ॥
 स सुच्यते महारौद्राज्वररोगाञ्च संशयः । द्विबोऽपि पूजनीयोऽयं ज्वरदेवः प्रयत्नतः ॥ ६ ॥
 अथाह्वर्यां चतुर्दश्यामेकादश्यां विशेषतः । संपूज्य वैष्णवेमन्त्रैर्गन्धाद्यैर्विष्णुमन्त्रयम् ॥ ७ ॥
 ज्वरं ह्रीं तथा मृत स्वमन्त्रेणोपचारकैः ।

मन्त्रः—“ॐ नमो महाज्वराय विष्णुरुद्रगणाय भीममूर्तये सर्वलोकभयंकराय मम तापं हरहर स्वाहा ॥”

संपूज्य अष्ट्वा द्रुत्वा च तिलैर्वा गीरसर्पैः ॥ ८ ॥

भोजयित्वा द्विजाश्चक्त्या दद्याद्दूर्ध्वा च दक्षिणाम् । एवं कृत्वा च यो दद्याद्रोगराजमिहाण्डज ॥ ९ ॥
 विमाय वेदविदुषे ज्वराच्छीतात्प्रमुच्यते । अथ ताम्रमयं कुम्भं पञ्चरत्नसमन्वितम् ॥ १० ॥
 कुर्याच्छतपलैर्वापि तदर्धार्धमितं तथा । अशक्तो मृन्मयं वापि रक्तवर्णं मुशोभनम् ॥ ११ ॥
 घृतेन मधुना वापि शुद्धशर्करयापि च । पूरयित्वा च तं तत्र विन्यसेत्तद्गुलोपरि ॥ १२ ॥
 प्रमाणं तण्डुलानां तु पञ्चद्वीणमुदाहृतम् । वेष्टयेत्पट्टवस्त्रेण गन्धाद्यैश्च प्रपूजयेत् ॥ १३ ॥
 ज्वरमूर्तिं तथा ह्रीं ज्वरमन्त्रेण बुद्धिमान् । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः स्थापयेत्तद्गुटोपरि ॥ १४ ॥
 ज्वरदेवीं तथा पूज्यां विष्णुः स्मरहरश्च तौ । स्वस्वमन्त्रविधानेन धूपगन्धादिभिस्ततः ॥ १५ ॥
 पूर्वं जप्त्वा च तन्मन्त्राज्वरमन्त्रं च यत्नतः । होमयेद्विधिवत्कुण्डे स्थण्डिले वा विधानतः ॥ १६ ॥
 दत्त्वा स्वर्णं जापकेभ्यो भोजयित्वा द्विजांस्तथा ।

ज्वरदानमन्त्रः—“ भस्मप्रहरणो रौद्रस्त्रिशिखारुण्यूर्ध्वलोचनः ॥ १७ ॥

दानेनानेन मुग्धीतो ज्वरः पाठु तदा मम । एकान्तरं सन्निपातं तार्त्तीयकचतुर्थिकीं ॥ १८ ॥
 पाक्षिकं मातिकं वापि सांवत्सरिकमेव च । नाशयेतां मम क्षिप्रं वासुदेवमहेश्वरीं ” ॥ १९ ॥
 इत्युच्चार्यं ज्वरी दद्याज्वरमूर्तिं खगेश्वर । न तस्य ज्वरजा पीडा भवत्येव ममाज्ञया ॥ २० ॥
 चातुर्थिकेऽतिविषमे कृत्वा प्राक् पापशोषणम् । पश्चाद्द्विधिरयं यस्मादपापतो मृत्युकृञ्ज्वरः ॥ २१ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ज्वररूपनिर्णयाध्यायो द्विचत्वारिंशः ॥ ४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्माणं पारयेद्विद्वान्देवं सीम्यं चतुर्मुखम् । चन्द्रपश्चात्पत्नं तृष्टं तथा कृष्णाजिनाम्बरम् ॥ १ ॥
 जरापरं चतुर्वर्द्धं चतुर्दशै रथे स्थितम् । वामे न्यस्तेतरफरं तस्यैकं दोयुगं भवेत् ॥ २ ॥
 एषस्मिन्दक्षिणे पाणावशमाला शुभा तथा । फण्डलद्विंशतये च सर्वाभरणधारिणम् ॥ ३ ॥

सर्वास्थं श्मश्रुयुक्तं च शान्तिरूपं तथाण्डज । पद्मपत्रदलाग्रामं ध्यानसंमीलितेक्षणम् ॥ ४ ॥
अर्चायां कारयेद्देवं दाने वा शान्तिकर्मणि ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके ब्रह्मरूपनिर्णयाध्यायद्विचत्वारिंशः ॥ ४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ ब्राह्मी चतुर्वक्रा पद्मसुजा हंससंस्थिता । पिङ्गाभा भूपणोपेता मृगचर्मोत्तरीयिका ॥ १ ॥
चरुं सूत्रं सुव्रं धत्ते दक्षबाहुत्रये क्रमात् । वामे च पुस्तकं कुण्डं चित्रती चाक्षमालिकाम् ॥ २ ॥
यः कृत्वा ब्रह्मणो रूपं सौवर्णा राजतं तथा । सस्त्रीकं शक्तितोऽभ्यर्च्य पर्वस्वपि च पक्षती ॥ ३ ॥
दद्याद्देद्विधिज्ञाय लभेत्पुत्राच्छुभानिह । अनेन विधिना दद्यात्स्त्रीकामो वा स्त्रियं लभेत् ॥ ४ ॥
स्त्रीनाशे च महोत्पाते पुत्रनाशे च दाहणे । यो दद्याद्ब्रह्मणो रूपं सभार्यं विनतात्मज ॥ ५ ॥
न तस्य पुत्रजं रिष्टं न च भार्योद्भवं तथा । भविष्यति महाबाहो नात्र कार्या विचारणा ॥ ६ ॥
स्त्रीवाती प्राग्भवे यस्तु बालघाती तथैव च । शक्त्या दद्याच्च विवेशं हैमभ्यर्च्य पत्रतः ॥ ७ ॥
स्त्रीबालघातजात्पापान्मुच्यते पूर्वजन्मजात् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके ब्रह्मणोरूपनिर्णयाध्यायद्विचत्वारिंशः ॥ ४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ प्रजापतेर्भूति वक्ष्यामि त्वां पतत्रिण । हैसयानश्च कर्तव्यो न च कार्यश्चतुर्भुजः ॥ १ ॥
ब्रह्मोक्तं परमं रूपं सर्वं कार्यं प्रजापतेः । स्त्रीत्यागी पुरुषो यस्तु भ्रूणहा च परे भवे ॥ २ ॥
कृत्वा प्रजापतेर्भूतिं सौवर्णा रत्नसंयुताम् । सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्नैवेद्यैर्विधिस्तथा ॥ ३ ॥
दद्याद्विप्राय विदुषे प्राक्पापान्मुच्यतेऽधुना । ब्रह्मरूपमयाश्रयं रविवारेऽथ पर्वसु ॥ ४ ॥
योऽर्चयेन्मासिमास्यत्र वर्षमेकं पतत्रिण । फलैरष्टोत्तरशतैरष्टाविंशतिकैरथ ॥ ५ ॥
अष्टभिर्वा प्रयत्नेन परिक्रम्य प्रपूजयेत् । गन्धैः पुष्पैर्घृणदीपैः फलैर्दिव्यैर्विशेषतः ॥ ६ ॥
घृतपक्वैस्तथा विप्रान्भोजयेच्च स्वशक्तितः । जपित्वा ब्रह्ममन्त्रेण वर्षान्ते होमयेत्ततः ॥ ७ ॥
दक्षिणां शक्तितो दद्यात्सर्वकार्यप्रसाधिनीम् । अनेन विधिना यस्तु प्रजेऽं पूजयेत्सुत ॥ ८ ॥
प्रजाविद्वृद्धिस्तस्य स्वात्प्रजेशस्य प्रसादतः ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके प्रजाप्रतिरूपनिर्णयाध्यायः पञ्चचत्वारिंशः ॥ ४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवदेवं तथा विष्णुं कारयेद्ब्रह्मजम् । कौस्तुभोद्गासितोरस्कं संवाभरणवारिणम् ॥ १ ॥
सजलाम्बुदबच्छद्यामं पीतदिव्याम्बरं तथा । मुस्ताश्च कार्याश्चत्वारो बाहवो द्वियुगाः स्थृताः ॥ २ ॥
सौम्येन्दुवदनं पूर्वं नारासिंहं तु दक्षिणम् । कापिलं पश्चिमं बरुं तथा वाराहसुत्तरम् ॥ ३ ॥
तस्य दक्षिणहस्तेषु वाणार्कमुसलादयः । पद्मेन्दुचापचर्माणि वामेषु वनमालिनः ॥ ४ ॥
कृत्वा हिरण्यं विष्णुं शङ्खचक्रगदाधारम् । योऽर्चयेद्विष्णुमन्त्रेण षोडशैरुपचारकैः ॥ ५ ॥
स याति परमं स्थानं यद्गत्वा न निवर्तते । अथ विष्णोर्महाभक्तिं हैमां कृत्वा सुमीमनाम् ॥ ६ ॥
द्वादश्यां श्रवणक्षे वा महापर्वसु वा तथा । सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैस्तन्मन्त्रेण स्वगाधिप ॥ ७ ॥

मृन्मये कलद्री स्थाप्य गन्धपुष्पैरलंकृते । गर्भस्य रक्षणार्थं तां ब्राह्मणाय निवेदयेत् ॥ ८ ॥
 न तस्य गर्भपतनं जायतेऽस्य प्रसादतः । कृत्वा तु वैष्णवीं सूत प्रतिमां राजतीं शुभाम् ॥ ९ ॥
 ह्रीं वा शक्तितोऽभ्यर्च्य गन्धाद्यैस्तंडुले स्थितम् । दद्यात्स मुच्यते नेत्ररोगान्नक्तान्द्यजादिह ॥ १० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके विष्णुरूपनिर्णयाध्यायः षट्त्वारिंशः ॥ ४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ताक्ष्यां मारकतः प्रोक्तः कौशिकाकारनासिकः । चतुर्भुजस्तु कर्तव्यो वृत्तनेत्रमुखस्तथा ॥ १ ॥
 गृध्रोऽरुजानुचरणः पक्षद्वयविभूषितः । पक्षौ स्वर्णमयीं सूत कलापेन विवर्जितः ॥ २ ॥
 छत्रं च पूर्णं कुम्भं च करयोस्तस्य कारयेत् । करद्वयं तु कर्तव्यं तथा विरचिताञ्जलिः ॥ ३ ॥
 यदाऽस्य भगवान् पृष्ठे छत्रकुम्भधरी करौ । न कर्तव्यौ च कर्तव्यौ देवपादधराभौ ॥ ४ ॥
 किञ्चिद्दम्बोदरः कार्यः सर्वाभरणभूषितः । कृत्वा ताक्ष्यं महाभाग पलेनार्धपलेन वा ॥ ५ ॥
 तद्वायव्या तु संपूज्य गन्धपुष्पाक्षतैः शुभैः । तं दद्याद्दानमन्त्रेण नेत्ररोगात् प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

दानमन्त्रः ।

“ श्रीकृष्ण परमानन्द जगतः परिपालक । तव वाहनदानेन नेत्ररोगः सकामलः ॥ ७ ॥
 नाशमायातु तत्क्षिप्रं पूर्वपापसमुद्भवम् ॥ ८ ॥ ”

गरुडगायत्री ।

“ॐ गरुडाय विद्महे पक्षिराजाय धीमहि । तन्नो गरुडः प्रचोदयात् ॥”
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके गरुडरूपनिर्णयाध्यायः सप्तत्वारिंशः ॥ ४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लक्ष्मीनागयर्णां कार्यौ संयुक्तौ दिव्यरूपिणौ । दक्षिणस्था विभोर्भूर्तिर्लक्ष्मीमूर्तिस्तु वामगा ॥ १ ॥
 दक्षिणः षण्ठलङ्गोऽस्य वामो हस्तः सरोजधृक् । विभोर्वामकरो लक्ष्म्याः कुक्षिभागस्थितः सदा ॥ २ ॥
 मर्वावयवमंपूर्णा सर्वालंकारशोभिता । सिद्धिः कार्यौ समीपस्या चामरग्राहिणी शुभा ॥ ३ ॥
 उक्तप्रकारा फलस्या पलेनार्धार्धमानतः । सौवर्णां प्रतिमा सूत राजती वा ययोक्तवत् ॥ ४ ॥
 तन्मन्त्रेण च संपूज्य षोडशीरुपचारकैः । देया वेदविधिज्ञाय सर्वकार्यप्रसाधिनी ॥ ५ ॥
 षोडशैर्घन्त्रितमव्यक्तं लक्ष्मीनागयणं विभुम् । मन्त्रैः पुरुषसूक्तैश्च स याति परमां गतिम् ॥ ६ ॥
 हिरण्मयं च यो दद्याद्दक्ष्मीनागयणं त्विह । संपूज्य विधिवद्देवं मन्त्रस्तल्लिङ्गजैरलम् ॥ ७ ॥
 वातपित्तोद्भवाद्रोगान्मुच्यते नात्र संशयः । सौवर्णं राजतं वापि दद्यात्पलमितं त्विह ॥ ८ ॥
 नागयणं विधानेन विद्धि गोगविनाशकृत् । स्वाध्यायोक्तप्रमाणेन सौवर्णं राजतं तथा ॥ ९ ॥
 लक्ष्मीनागयणं देवं यः कुर्यात्पापशोधनम् । संपूज्य विधिवत्तत्र जत्वा इत्वा विशेषतः ॥ १० ॥
 मृत्वा नागयणं देवं मन्त्रेणानेन बुद्धिमान् ॥ ११ ॥

“ देवदेव जगन्नाथ जगदानन्दकारक । ददेऽहं त्वां त्रिलोकेश सर्वकामप्रदो भव ॥ १२ ॥
 इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते । सर्वान्कामानिद्दामोति दानस्यास्य प्रभावतः ॥ १३ ॥
 लक्ष्मीनागयणं दानं पुत्रप्राप्तविवर्धनम् । सर्वशिशुहरं पुण्यमेतद्भक्तं मनीषिभिः ॥ १४ ॥

“ ॐ लक्ष्मीनागयणाय सर्वकामफलप्रदाय मम दुःखं भञ्जयभञ्जय

ॐ लक्ष्मीनागयणाम्भ्यां नमः ॥ ” (इति मूलमन्त्रः ।)

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके लक्ष्मीनागयणरूपनिर्णयाध्यायोऽष्टत्वारिंशः ॥ ४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रयोगं शृणु सावित्र्याः सर्वकामफलप्रदम् । रहस्यं परमं पुण्यं महापातकनाशनम् ॥ १ ॥
 ब्रह्महा कोटिमैकं तु जत्वा शुद्धिं समाचरेत् । तथैव पविशार्दूलं पितृमातृबधो यतः ॥ २ ॥
 सुवर्णहारी सततं मद्यपश्च विशेषतः । गुरुतल्पगतो यस्तु लक्षं जत्वा विशुद्धयति ॥ ६ ॥
 महापातकिनां सङ्गीं सोऽपि लक्षात्प्रमुच्यते । गोघ्नः कृतघ्नो बालघ्नः स्त्रीघाती द्विजद्रव्यहृत् ॥ ४ ॥
 ब्राह्मण्यां च स्वगोत्रायां व्यभिचारपरो नरः । जप्यमानस्तु सावित्र्या लक्षार्थं शुद्धिमाप्नुयात् ॥ ५ ॥
 व्यभिचारी स्वगोत्रघ्नः कन्याघातनतत्परः । स्वामिद्रोहादिपापेभ्यस्तद्वान्मुच्यते शृचम् ॥ ६ ॥
 परस्वभूमिहरणात्परपीडाप्रदानतः । जीवजातात्महापापाद्भिदाहकृतात्तया ॥ ७ ॥
 दृष्टमतिग्रहात्पापादेवभङ्गात्प्रमादतः । कूटसाह्यप्रदानाच्च नित्यलोपादिपापतः ॥ ८ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु जत्वा शुद्धिं लभेद्विह ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगसंवादे कर्मविपाके गायत्रीजपनिर्णयव्याख्यानः एकोत्पञ्चाशः ॥ ४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयं काम्यं प्रवक्ष्यामि गायत्रीजपसुत्तमम् । मोक्षकामो जपेत्कोटिं लक्षं वा स्वर्गकामतः ॥ १ ॥
 लक्षार्थं धनकामश्च पुत्रस्त्रीकामुकस्तथा । जपेत्कोटिं प्रयत्नेन राज्यकामस्तयाण्डज ॥ २ ॥
 श्रीकामः शान्तिकामो वा पुष्ट्यायुर्वृष्टिकामुकः । जपेद्विंशतिसाहस्रमधिकारोद्वेषु च ॥ ३ ॥
 महाधिकारकृत्यादीं लक्षं वाद्वै जपेत्सुधीः । पञ्चविंशतिसाहस्रं सर्वरोगोपशान्तये ॥ ४ ॥
 नानारिष्टोपशमने जपेद्विंशत्सहस्रकम् । लक्षमर्थं तदर्धं वा जपेद्भन्वनपीडितः ॥ ५ ॥
 सर्वार्थसाधने तद्ब्रह्मोमेच्च दशांशतः । शक्त्या वा होमयेत्कुण्डे तिलाज्ययवतण्डुलैः ॥ ६ ॥
 भोजयेच्च द्विजाञ्शक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगसंवादे कर्मविपाके गायत्रीविध्यव्याख्यानः पञ्चाशः ॥ ५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अशक्तो ब्राह्मणद्वारा जपं कुर्याद्विधानतः । आसन्नैर्भूपर्णिवस्त्रैः पात्रे रत्नैश्च पूजयेत् ॥ १ ॥
 स्वशक्त्या दक्षिणां दद्याद्ययोक्तां कार्यमाधिनीम् । अद्युतस्य जपस्यात्र सुवर्णमितिसंयुताम् ॥ २ ॥
 प्रादसुस्रश्चोदङ्गमुखो वा द्विजाताः शुद्धमानसः । प्रशस्तमालया विद्वाजपं कुर्याद्विधानतः ॥ ३ ॥
 तर्जन्या न स्पृशेन्मालां करधरां न वारयेत् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगसंवादे कर्मविपाके गायत्रीविधिकयननामाख्यायः एकपञ्चाशः ॥ ५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

न कम्पयेच्छिरो ग्रीवां दन्तान्निव प्रकाशयेत् । उपलिप्ते शुचौ देशे निराहारो जितेन्द्रियः ॥ १ ॥
 एवं जत्वा तु सावित्र्यां सर्वकामान्प्रसाधयेत् । अकामतो जपेद्यस्तु सूर्यलोकमवाप्नुयात् ॥ २ ॥
 कामतः साधयेत्सर्वान्कार्यान्नात्र विचारणा । न सावित्र्याः परो मन्त्रो मुनिभिः समुदाहृतः ॥ ३ ॥
 यो जत्वा विधिना मन्त्रं गायत्र्यांस्तु विधानतः । कोटिलक्षं तदर्धं वा होमयेत्स्वदशांशतः ॥ ४ ॥
 गामेकां कपिलां दद्यात्सर्वस्वार्थं तदर्धकम् । दक्षिणां ब्राह्मणेभ्यश्च स पाति परमां गतिम् ॥ ५ ॥
 आजन्मोपार्जितं पापं त्रिविधं नाशनाप्नुयात् ॥ ६ ॥

शोधनं सर्वपापानां प्रयोगमिदमद्भुतम् । अकृत्वा शोधनं चैतत्पङ्के गौरिव सीदति ॥ ७ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके मायत्रीविध्यध्यायो द्विपञ्चाश ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एवमष्टोत्तरं मन्त्रं जपेद्विष्णोर्विधानतः । होमयेदुक्तविधिना तथा दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १ ॥
विप्रेभ्यश्चाण्डजश्रेष्ठ सर्वपापान्विशोधयेत् । प्रयोगं वैष्णवं चैतत्सर्वपापप्रणोदनम् ॥ २ ॥
स्वर्गमोक्षप्रदं चैतत्सर्वं विष्णोः प्रसादतः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके विष्णुमन्त्रजपनिर्णयाध्यायत्रिपञ्चाश ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

नश्यन्त्यखिलरिष्टानि पापमूलानि भास्कर । यत्कृते तदहं त्वत्तः श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ॥ १ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

महारिष्टहरं पुण्यं मृत्युंजयविधानकम् । शृणु सूत प्रवक्ष्यामि सर्वदुःखविनाशनम् ॥ २ ॥
वरयेन्द्राह्मणान्भक्त्या फलवस्त्रविभूषणैः । कारयेन्मण्डलं तत्र शुचिदेशे विधानतः ॥ ३ ॥
चतुरस्रं चतुर्द्वारं त्रिरेखं पद्मगर्भितम् । हस्तत्रयप्रमाणं तु तण्डुलैर्मण्डलं लिखेत् ॥ ४ ॥
भैरवीभैरवान्तिद्विदिशानागानुपग्रहान् । पीठोपपीठसंयुक्तदिक्पालादिसमन्वितान् ॥ ५ ॥
देवतानां चतुःपाष्टं लिखेत्पद्मे सुशोभने । एकैकपद्मपत्रेषु वसुसंख्यां टलेटले ॥ ६ ॥
प्रणवादिनमोन्तैस्तु नाममन्त्रैः प्रपूजयेत् । गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपदीपनैवेदनादिकैः ॥ ७ ॥
अर्चयेत्पद्मपत्रेषु सर्वकार्यप्रसाधकान् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके मृत्युजयपूजाध्यायश्चतुःपञ्चाश ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौवर्णां ज्यम्बकं कुर्यात् पलेनार्धपलेन वा । गोमयेन शुडेनापि यथावित्तानुसारतः ॥ १ ॥
मृत्युनयेन मन्त्रेण पूजयेदुपचारकैः । सौम्यद्वारे महाभाग देवदेवं घटे न्यसेत् ॥ २ ॥
जपेन्मृत्युंजयं मन्त्रं तद्ग्रेऽष्टसहस्रकम् । देवीसूक्तं जपेत्तावद्ब्राह्मणाय विशेषतः ॥ ३ ॥
अथरा वहुभिर्विप्रेः षोडशशायुतादिकम् । जप्त्वा पूर्वं विघ्नराजं सर्वकार्यप्रसाधनम् ॥ ४ ॥
पण्णामं राज्यकामस्तु पुत्रकामस्तथैव च । शत्रुनाशनकामश्च वर्षान्तमपि कारयेत् ॥ ५ ॥
पण्णामं पूजयेद्विद्वान् महारोगिः प्रपीडितः । मासमेकं तु मासार्धं कुर्याद्रोगाकुलीकृतः ॥ ६ ॥
यन्दिवेऽमभि हुमं वा बटो मुच्येत वन्धनात् । पाण्णामासिकप्रयोगाच्च द्विशुणान्नात्र संशयः ॥ ७ ॥
महाभिषमयग्रस्तः प्रयोगमिममाचरेत् । न चारिष्टभयं घोरं प्राप्नुयादिति मे वचः ॥ ८ ॥
महापापनमुद्भूतं दृष्टवर्मसमर्जितम् । चतुर्विधं महारिष्टं मद्भुक्तं गरुडाग्रज ॥ ९ ॥
स्वाध्यायोत्ते न विधिना कृत्वा तच्चोषनं दिवद् । प्रयोगाज्यम्बकाल्याच्च न चारिष्टभयं वक्षित् ॥ १० ॥
एतन्मण्डलमध्यम्योऽभिषिक्तः पुरुषो यदा । ततःप्रभृति युद्धेषु शत्रूक्षयति निश्चितम् ॥ ११ ॥
गन्धप्रदो न्यभेद्राज्य क्षीणायुर्द्रियते न च । मुक्त्वा पीडां ग्रहाः सर्वं शान्तिं कुर्वन्ति नित्यशः ॥ १२ ॥
प्रयोगस्य प्रभावेण नात्र कार्या विचारणा ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके मृत्युजयप्रयोगाध्याय पञ्चाशत् ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रयोगं परमं वक्ष्ये रहस्यं त्र्यम्बकाभिधम् । सर्वार्यसाधकं पुण्यं सर्वोपद्रवनाशनम् ॥ १ ॥
 यत्कृते सर्वराजानो राजपुत्राश्च मन्त्रिणः । राष्ट्रस्थाः सर्वलोकाश्च तत्क्षणात्तद्देशजुगाः ॥ २ ॥
 अवश्यं वक्ष्यतां यान्ति दुष्टस्त्रीदुष्टजन्तवः । वैरिणो वशगास्तस्य प्रयोगस्य प्रभावतः ॥ ३ ॥
 सिद्धयन्त्यखिलकार्याणि दुर्लभान्यापि तस्य तु । तदादौ पूजयेद्देवं गणेशं विधिवत्सुधीः ॥ ४ ॥
 लिङ्गनेकादशमितान् पूजयेद्दुर्गसंभवान् । पार्थिवान्वा प्रयत्नेन तदलाभे प्रपूजयेत् ॥ ५ ॥
 रक्तवस्त्रैस्तथा गन्धैरुपचारैः समन्त्रकैः । पूजयेच्च तथा देवीं पञ्चैर्घण्टां विधानतः ॥ ६ ॥
 कोटिलक्षार्धकं जप्त्वा मन्त्रं मृत्युञ्जयाभिधम् । “ॐ जूं त” इति वै मन्त्रस्य त्र्यम्बकाख्यः सनातनः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके त्र्यम्बकप्रयोगाध्यायः पदपञ्चाशः ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुण्डे पङ्क्तसंयुक्ते व्यस्ये वा विधिवत्कृते । स्वर्गहोक्तविधानेन स्याप्य तत्र हुताशनम् ॥ १ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन मध्वाज्यतिलसर्पपैः । आलिखेन्मण्डलं तत्र तण्डुलैः शोभनं द्रुघः ॥ २ ॥
 चतुरस्रं चतुर्द्वारं त्रिरेखं पद्मगर्भितम् । साधकस्य त्रिभिर्हस्तैर्मितं हीनाधिकं न तत् ॥ ३ ॥
 तन्मध्ये शोभनं पद्मं कृत्वा बाष्टदलान्वितम् । एकैकपद्मपत्रे तु वसुसंख्या दलेदले ॥ ४ ॥
 भैरवीभैरवान् सिद्धिग्रहान्नागानुपग्रहान् । पीठोपपीठसंयुक्तान् दिक्पालैरष्टभिर्युतान् ॥ ५ ॥
 चतुःषष्टिमितान् देवान् विधिना स्याप्य तण्डुलैः । गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्विधिवैस्तथा ॥ ६ ॥
 मणवादिनमोन्तैश्च नाममन्त्रैश्च पूजयेत् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके त्र्यम्बकप्रयोगाध्यायः सप्तपञ्चाशः ॥ १७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वद्वारे गणेशेन्द्रौ शिवसुचरतस्तथा । वरुणं पश्चिमे देवं यमं याम्ये विष्णुं तथा ॥ १ ॥
 ऐशान्यां फलशं स्याप्य तीर्थवारिसमन्वितम् ॥ २ ॥
 मृत्युंजयेन मन्त्रेण शतवाराभिमन्त्रितम् । संपूज्य विधिवद्राजा वितर्जनमयाचरेत् ॥ ३ ॥
 यान्तु देवगणाः सर्वे पूजामादाय मामकीम् । इष्टकामफलार्थाय पुनरागमनाय च ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके त्र्यम्बकप्रयोगाध्यायः षष्टपञ्चाशः ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभिपिञ्चेत्ततो वीरं संग्रामे विजयी भवेत् । एतन्मण्डलमध्यस्योऽभिपिक्तः पुरुषो यदा ॥ १ ॥
 ततः प्रवर्तिते युद्धे शत्रून्प्रयति निश्चितम् । राज्यभ्रष्टो लभेद्राज्यं क्षीणापुत्रिपते न च ॥ २ ॥
 मुक्त्वा पीडां ग्रहाः सर्वं शान्तिं कुर्वन्ति नित्यशः । श्रद्धयापि कृते ह्यस्मिन्प्रयोगे त्र्यम्बकाभिधे ॥ ३ ॥
 यथेप्सितमवामोति फलं रुद्रप्रभावतः । व्यथय्याज्जपकरणात् फलमल्पं प्रजायते ॥ ४ ॥
 यथाविभवतश्चापि महर्दृश्वर्यामाप्नुयात् । ऋत्विग्भ्यो दक्षिणां दद्यात्प्रयोगस्य प्रतिद्वये ॥ ५ ॥
 यथा शक्तिस्तथा दद्यादाचार्याय विशेषतः । ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या स्वयं सुशीत मानवः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके त्र्यम्बकप्रयोगाध्यायः एकोनषष्टितमः ॥ १९ ॥

अरुण उवाच ।

पापशोधनकं सर्वं ब्रूहि मे परमेश्वर । दानस्याक्षयकृच्चैव विधानं वदतां वर ॥ १ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग दानस्याक्षयकारकम् । द्रव्यमानं च द्रव्याणि तद्देवांश्चापि पूजनम् ॥ २ ॥
विधानं स्नानदानार्घं वच्म्यथो पापशोधनम् । यवद्रव्यस्य गुञ्जा स्यान्माषो गुञ्जाष्टकस्य च ॥ ३ ॥
सुवर्णो दशमापः स्यात्ते चत्वारः पलं स्मृतम् । सुवर्णकर्षो तुल्यो स्तो माने रजतकाञ्चने ॥ ४ ॥
तुला पलशतज्ञेया भारः स्याद्विंशतिस्तुलाः । पत्रं ताम्रादिधातूनां मानं प्रोक्तं मनीषिभिः ॥ ५ ॥
वक्ष्यामि सर्वधान्यानां मानमत्र खगेश्वर । पलद्वयं तु प्रसृतं द्विगुणं कुडवं स्मृतम् ॥ ६ ॥
चतुर्भिः कुडवैः प्रस्यः प्रस्याश्चत्वार आढकः । आढकेस्तेश्चतुर्भिश्च द्रोणस्तु कथितो बुधैः ॥ ७ ॥
कुण्डो द्रोणद्वयं प्रोक्तं खारी द्रोणास्तु षोडश । मापद्वयाक्षचिल्वानि कुडवप्रस्यमाढकम् ॥ ८ ॥
गन्धिगोणी तथा खारी यथोत्तरचतुर्गुणाः । पलमेकं तथा मुष्टिः कुञ्चिदष्टौ तु मुष्टिकम् ॥ ९ ॥
तेऽर्था पुष्कलमूर्जं तैश्चतुर्भिः पूर्णपात्रकम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके द्रव्यमाननिर्णयाध्यायः पष्ठितमः ॥ ६० ॥

सप्त धान्यानि ।

श्रीसूर्य उवाच ।

यवगोधूमधान्यानि तिलाः कंगुस्तथैव च । श्यामाकं चणकं चैव सप्तधान्यमुदाहृतम् ॥ १ ॥

अथाष्टादश धान्यानि ।

यवगोधूमधान्यानि तिलाः कंगुलिकस्तथा । मापमुद्गमसूराश्च निष्पावाश्च सप्तर्षपाः ॥ २ ॥
गवेधुकाश्च नीवारा आढकाश्च सतीनकाः । चणकस्थान्दगदका धान्यान्यष्टादशैव तु ॥ ३ ॥
यवाभावे तु गोधूमा व्रीहीणामपि शालयः । आज्यद्रव्यमनादेशे जुहोतिषु विधीयते ॥ ४ ॥

सप्तौषधयः ।

व्रीहयः शालयो मुद्गा गोधूमा अणवस्तिलाः । यवाश्चीषधयः सप्त विपदो व्रन्ति काश्यप ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अथ्याप एकपष्ठितमः ॥ ६१ ॥

सर्वोपधिगणः ।

श्रीसूर्य उवाच ।

सुग मांसी वचा कुष्ठं नैलेयं रजनीद्वयम् । साठी चम्पकमुस्तं च सर्वोपधिगणः स्मृतः ॥ १ ॥

रसपटकम् ।

मधुगोष्मदश्च लवणः फणापरितक्त एव च । कटुयश्चेति पक्षीन्द्र रसपटकमुदाहृतम् ॥ २ ॥

सप्त धातवः ।

सुवर्णं रजतं मुक्ता आरकूटं तर्पय च । लोहं प्रपु तथा सीसं धातवः सप्त धीर्दिताः ॥ ३ ॥

पञ्च रत्नानि ।

सुवर्णं रजतं मुक्ता राजावर्तं प्रवालकम् । रत्नपक्षकमाख्यातं श्रेष्ठं वसु त्रयीभ्यहम् ॥ ४ ॥

१ शोभनम् । २ वगात् ।

सर्वधातवः ।

तौलकं च शिला वज्रमञ्जनं श्याममेव च । काशी कांसीसमाक्षीकं गौरिकं सर्वधातवः ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपष्ठितमः ॥ ६२ ॥

द्रव्यदेवताः ।

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यमाणोक्तद्रव्याणां सांप्रतं देवताः शृणु । प्राजापत्यो गजः प्रोक्तस्तुरगश्चर्कदैवतः ॥ १ ॥
महिषश्च तथा याम्यश्चोष्ट्रो वै यमदैवतः । रीद्री धेनुर्विनिर्दिष्टा छागो वै चाग्निदैवतः ॥ २ ॥
एडकं वारुणं विद्याद्वराहो विष्णुदैवतः । आरण्याः कथिताः सर्वे पशवो वायुदेवताः ॥ ३ ॥
जलाश्रयाणि सर्वाणि वारिधारा कम्पण्डलः । कुम्भं च करकं चैव वारुणानि विनिर्दिशेत् ॥ ४ ॥
समुद्रजातरत्नानि सामुद्राणि तथाऽण्डज । आग्नेर्यं कनकं प्रोक्तं सर्वलोहानि वा पुनः ॥ ५ ॥
प्राजापत्यानि सस्थानि पर्कान्नानि विगोपतः । ज्ञेयानि सर्वगन्धानि गान्धर्वाणि विचक्षणैः ॥ ६ ॥
वार्हस्पत्यं स्मृतं वासः सौम्यान्यत्र रसानि च । पक्षिणश्च तथा सर्वे वायव्याः परिकीर्तिताः ॥ ७ ॥
विद्या ब्राह्मी विनिर्दिष्टा विद्योपस्करणानि च । सारस्वतानि रागाणि पुस्तकाद्यानि वै खग ॥ ८ ॥
सर्वेषां शिल्पिनां जाने विश्वकर्माऽधिदैवतम् । द्रुमाणामयं पुष्पाणां शाकानां हरितां स ह ॥ ९ ॥
फलानामपि सर्वेषां देवो यत्र वनस्पतिः । मत्स्यमांसं विनिर्दिष्टं प्राजापत्यं तथैव च ॥ १० ॥
अभयं सर्वदैवत्यं पृथिवी विष्णुदेवता । दासी दासस्तथा कन्या प्राजापत्याः प्रकीर्तिताः ॥ ११ ॥
छत्रं कृष्णाजिनं शय्या रथमासनमेव च । उपानहौ तथा यानं यच्चान्यत्प्राणवर्जितम् ॥ १२ ॥
उक्ताश्चांगिरसस्त्वेतत्पतिगृह्णीत मानवः । पर्जन्या ये तथा सीरः अस्त्रचर्मध्वजादिकम् ॥ १३ ॥
रणोपकरणं सर्वं कथितं शक्रदैवतम् । गृह्णन्तु सर्वदैवत्यं ताम्बूलं नागदैवतम् ॥ १४ ॥
यदनुक्तं महाभाग तज्ज्ञेयं विष्णुदैवतम् । यस्य देवस्य यद्रूपं प्रतिमासु स्वगेश्वर ॥ १५ ॥
सा ह्येव देवता तस्य दानकाले समुच्चरेत् ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपष्ठितमः ॥ ६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यवोदरैरष्टसंख्यैरंगुलं परिकीर्तितम् । पडंगुलं पदं प्राहुर्वितस्तिर्दिगुणा स्मृता ॥ १ ॥
द्विवितस्तिमितो हस्तो ब्रह्मतीर्थाद्विचेष्टनः । चतुर्हस्तो भवेद्दण्डो मानकाले स्वगेश्वर ॥ २ ॥
क्रोशो धनुःसहस्रे द्वे गव्यूतिर्दिगुणा स्मृता । योजनं द्विगुणं तस्मात्प्रोक्तं मानं स्वगाधिप ॥ ३ ॥
दशहस्तेन दण्डेन त्रिंशद्दण्डैर्निवर्तनम् । दश तान्येव गोचर्म भूमिमानमितीरितम् ॥ ४ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयतुःपष्ठितमः ॥ ६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रमाणं सर्वदेवानां मूर्तीनां शृणु चाण्डज । मुनिनागासुराणां च मनुष्यपशुपक्षिणाम् ॥ १ ॥
गजोन्माना गणेशस्य नरमाना शिवस्य च । लक्ष्मीनारायणी तद्भद्रमानोच्चसंनिता ॥ २ ॥
प्रासादस्यास्तु ताः सर्वास्त्रिहस्तमितिकाः सुत । द्विहस्तमितिकः केचित्केचिद्द्विहस्तिताः शुभाः ॥ ३ ॥

प्राप्तादस्या महाभाग गृहस्या न च शोभनाः । सप्तांगुलात्समारभ्य यावच्च द्वादशांगुलम् ॥ ४ ॥
 गृहेष्वर्च्याः समाख्याताः प्रासादे वाऽधिकाः शुभाः । स्यापनेऽप्यत्र लिङ्गानां व्यवस्थितिरियं स्मृता ॥ ५ ॥
 नहि लिङ्गार्चनात्सूत पुण्यमभ्यधिकं क्वचित् । शालग्रामशिला चैव नर्मदोत्या विशेषतः ॥ ६ ॥
 यथा लाभस्तया ग्राह्या मानहीनाऽधिका हि सा । सर्वकामप्रदा फर्तुरन्ते स्वर्गफलप्रदा ॥ ७ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपष्टितमः ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रतिमाऽष्टविधा सूत सौवर्णी राजती तथा । ताम्री रत्नमयी कार्या रीत्या धात्वन्विता तथा ॥ १ ॥
 ताम्रकांस्यमयी चैव शुभदारुमयी शुभा । वितस्तिमानं यावत् स्यादंगुलात्पर्वसंमिता ॥ २ ॥
 गृहेष्वर्च्या शुभा प्रोक्ता नाधिका गरुडाग्रज । गोब्राह्मणेषु वाय्वग्नी हृदि स्वे प्रतिमासु च ॥ ३ ॥
 शालग्रामे खौ वापि पूजनं शुभदं पटे । दाने स्वभावजा लेख्या घटितेति त्रिवाऽण्डज ॥ ४ ॥
 सर्वपापहरा ज्ञेयाः सर्वकामफलप्रदाः । लेख्या चतुर्विधा प्रोक्ता श्रेष्ठा मध्या कनिष्ठिका ॥ ५ ॥
 अपकृष्टा तु फलदा तत्क्रमात्त्रय संशयः । दैर्घ्यं त्वेकाङ्गुला श्रेष्ठा विस्तारेऽष्टांगुला मता ॥ ६ ॥
 मध्याऽष्टांगुलिका दैर्घ्यं विस्तारे च पङ्कजगुला । पङ्कजगुला तदा दैर्घ्यं हीना वेदाङ्गुलायते ॥ ७ ॥
 चतुरङ्गुलिका दैर्घ्यं चायामे चापकृष्टिका ॥ ८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्टितमः ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अङ्गुष्ठपर्वमितितो हीना दाने न शोभना । पलाभ्यां प्रतिमा न्यूना श्रेष्ठा कार्यालिपिकां पि चेत् ॥ १ ॥
 वक्ष्यमाणस्वरूपा वा देवादीनां विधानतः । एवं सर्वा द्विजातीनां कार्याः स्वर्णादिधातुजाः ॥ २ ॥
 नराकाराः समालेख्याः सर्वावयवसंयुताः । श्रेष्ठा मध्याः कनिष्ठाश्च तथा चैवापकृष्टिकाः ॥ ३ ॥
 सर्वा वितस्तिमानोना विस्तारे तास्त्रयः स्मृताः । स्त्रीपुत्रसहिताः कार्या रहिता वाप्य कुत्रचित् ॥ ४ ॥
 चतुष्कोणा भुवद्विता मन्त्रीरावर्तनादिकैः । अनाज्ञया द्विजानां वै न तासां घटनं स्मृतम् ॥ ५ ॥
 एवमश्वगजोष्ठाणां गवादीनां च पक्षिणाम् । स्वाकाराङ्क्याश्च सततं कार्याश्चार्चा विधानतः ॥ ६ ॥
 पत्रे लेख्या मुवर्णाद्ये वेदाङ्गुलिमिताधिके । सुगन्धैर्विविधैर्वापि लेख्या कार्या प्रयत्नतः ॥ ७ ॥
 प्रणवादिनमोऽन्तेन नाममन्त्रेण चाण्डज । आवर्तनं च घटनं प्रतिष्ठाऽऽवाहनादिकम् ॥ ८ ॥
 पूजनं प्रतिमानां च स्वैस्त्वैर्मन्त्रैश्च कारयेत् । प्रासादे चातिफलदा पूजनीया प्रतिष्ठिता ॥ ९ ॥
 देवताः सफलाः सूत पूजने च प्रतिष्ठिताः ॥ १० ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपष्टितमः ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

प्रतिष्ठां सर्वदेवानां श्रुदि मेऽत्र दिवाकर । यां कृत्वा विधिना पूर्णं देवपूजाफलं लभेत् ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रतिष्ठां सर्वदेवानां कारयेत्क्रमतो नरः । नारायणादयो देवा निवसन्ति सुरालये ॥ २ ॥
 भक्तानुग्रहो मर्त्यं समापान्ति च भूतले । सौम्यापने सिते पक्षे गुरुशुक्रोदिते दिने ॥ ३ ॥
 शुभपूर्णे पजेदेवात्मानाविभवविस्तरैः । वरयेद्वास्तणान् पूर्वं वस्त्रासनविभूषणैः ॥ ४ ॥

१ सो । २ कार्यातिरागिन् येन । ३ पठन् । ४ देवाः स्वकल्पाः सूत । ५ पूर्वम् ।

लेप्त्वा तदेवमन्त्रांश्च कोदिलभायुताडिकान् । क्रात्वा पञ्चामृतेनैव त्रिन्यस्त्रीयोदकैस्तथा ॥ ९ ॥
 लिप्त्वा सुगन्धैर्विविधमाल्यैर्वनैश्च दीपकैः । घृष्यान्वेदितेर्भक्ष्यैः फलैस्तनुमम्भैः ॥ १० ॥
 तथा मङ्गलार्थैश्च व्यजनैश्चामरैः शुभैः । नानावाद्यैर्मनोत्रैश्च प्रीतिमुत्पादयेत् सुगन् ॥ ११ ॥
 देवाग्ने च स्वपेट्टमावशक्तौ जागरे निशि । ततः प्रातः ससुत्याय क्रातः शुचिरलंकृतः ॥ १२ ॥
 देवमावाहयेन्मन्त्रैस्तद्विद्धिः प्राग्बदधयेत् । पोट्टैरुत्पचारैस्तु नान्यथा देवता विज्ञेत् ॥ १३ ॥
 ज्ञात्वा देवांश्च घटितान् सुवर्णार्थैर्विनिर्मितान् । शालग्रामादिवाद्यौ वा जीवमन्त्रममावृतान् ॥ १४ ॥
 पत्रे लेख्यांस्तयारूपञ्चाक्षरलक्षणलक्षितान् । स्वकीयामनसंस्थाश्च स्वस्वोपस्करसंयुतान् ॥ १५ ॥
 एतन्ते त्वेव वै चेति मन्त्राभ्यां सुप्रतिष्ठितान् । कुर्याद्देवान्निधानेन ततः कामफलप्रदाः ॥ १६ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टयष्टितम ॥ ६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवाग्ने होमयेन्मन्त्रैर्दशांगेन प्रयत्नतः । तप्येच्छूद्रया चातु शक्त्या विमाश्च भोजयेत् ॥ १ ॥
 जापकेभ्यः प्रदद्यात् सुवर्णमयुतस्य च । तत्र दानानि देवानि देवप्रीतिकराणि च ॥ २ ॥
 गावो बह्मणि चान्नानि रत्नानि विविधानि च । यथा देवं द्विजं तद्विधिजं वेदपारगम् ॥ ३ ॥
 तोपयेन्मृदुभिर्वह्निगोभूम्यश्वासनादिकैः । विविधैर्भूपणैर्दिव्यैर्ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् ॥ ४ ॥
 प्रार्थयेच्च तदग्रेऽत्र मन्त्रमेनमुदीरयेत् ॥ ५ ॥
 "देवाधीनं जगत्सर्वं मन्त्राधीनाश्च देवताः । ते मन्त्रा ब्राह्मणाधीनास्तस्माद् भूदेवता द्विजाः ॥ ६ ॥
 तत्प्रसादादिमे देवास्तिष्ठन्तु मम मन्दिरे । पूजां गृह्णन्तु मे नित्यं कुर्वन्तो मन्मनोरयान्" ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्ततितम ॥ ६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शक्तियुक्तं महादेवं प्रतिष्ठेदेवमेव हि । लक्ष्मीनारायणं वापि मन्त्रभेदात्तथैव च ॥ १ ॥
 वक्ष्ये मन्त्रांस्तु वेदोक्तान्पुराणां भावितात्मनाम् । मन्त्रो विष्णोरिदं विष्णुर्नमस्त इति श्राभवः ॥ २ ॥
 ब्रह्मणो ब्रह्मजज्ञानमन्त्रेऽम्वायाः प्रकीर्तितः । आकृष्येति सहस्रांशोर्मन्त्रः प्रोक्तो मनीषिभिः ॥ ३ ॥
 श्रीश्वर इति लक्ष्म्यास्तु पार्वत्याः शक्तिपाणिकाम् । गणानां त्वेति मन्त्रस्तु विघ्नराजस्य कीर्तितः ॥ ४ ॥
 विष्णोरराटमिति वा मन्त्रः प्रोक्तः सनातनः । ससुद्रायेति शंखस्य रुद्राक्षस्य च त्र्यम्बरम् ॥ ५ ॥
 दिरूपालानां तथा मन्त्रान्नातारत्यादिकाः स्मृताः । नवग्रहाणा मन्त्राश्च श्रुतौ देवाधिदेवताः ॥ ६ ॥
 बहुविस्तरतः प्रोक्ता ऋषिभिस्तत्त्वदर्शिभिः । लक्ष्मीनारायणाभ्यां च नमोन्त इति कीर्तितः ॥ ७ ॥
 सरस्वत्यादिकानां च मन्त्राः प्रोक्ताः सविस्तराः । मन्त्राः पुरुषसूक्तोत्यास्तथा नरहरेः प्रभोः ॥ ८ ॥
 यन्त्रोद्दारे प्रतिष्ठाया मन्त्रास्तद्विद्धिदेवजाः । अयवाऽष्टाक्षरो मन्त्रो द्वादशाक्षर एव च ॥ ९ ॥
 नारायणप्रतिष्ठायां योज्यां धर्मार्थसामदौ । प्रणवादिनमोन्तैश्च नाममन्त्रैर्योदितैः ॥ १० ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्याय सप्ततितम ॥ ७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रतिष्ठातो हि देवानां सर्वसामफलं स्मृतम् । अयवाऽऽगमजैर्मन्त्रैः प्रतिष्ठेत्सर्वकामदः ॥ १ ॥
 तैर्मन्त्रैश्च जपं कुर्यात् पूजान्ते धर्मवित्तदा । अनेन विधिना मन्त्रैर्यस्तु देवान्प्रतिष्ठयेत् ॥ २ ॥

स याति परमं स्थानं यद्वत्वा न निवर्तते । इह लोके परे चापि नाशुभं तस्य विद्यते ॥ ३ ॥
 अप्रतिष्ठितदेवानां पूजयेद्यस्तु मृदधीः । न तत्फलमवाप्नोति स नरो देवद्रुफः ॥ ४ ॥
 अप्रतिष्ठितदेवानां दानेऽप्यल्पफलं भवेत् । दाने बहुफला देवा मन्त्रमाद्यप्रतिष्ठिताः ॥ ५ ॥
 पूजारम्भेऽत्र देवानां पादस्पर्शं तथाऽद्भुते । विकारे प्रतिमायां च स्पृष्टे भ्लेच्छजनैस्तथा ॥ ६ ॥
 महापातकभिः स्त्रीमी रजोयुक्ताभिरेव च । अप्रुज्ये वा चिरं देवे ह्येवमेव गृहे स्थिते ॥ ७ ॥
 कुर्याद्विषमतिष्ठां च न कुर्यान्निरयं व्रजेत् । सर्वदुःखानवाप्नोति नाम कार्या विचारणा ॥ ८ ॥
 विवाहोत्सवयज्ञेषु महादाने तथैव च । देवतायाः प्रतिष्ठायां ग्रहपूजां च कारयेत् ॥ ९ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्ततितमः ॥ ७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उपलिप्ते शुचौ देशे कर्ता शुचिरलंकृतः । आचामेत्पञ्चगव्येन ततः शुद्धेन वारिणा ॥ १ ॥
 पञ्चगव्यम् ।

गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्पिः कुशोदकम् । पञ्चगव्यमिति प्रोक्तं पवित्रं कापशोधनम् ॥ २ ॥
 विष्णुवह्नीन्द्रवायवर्का देवतानि यथाक्रमम् । कुशोदकस्य पक्षीन्द्र पितरो देवताः स्मृताः ॥ ३ ॥
 पञ्चामृतम् ।

दधि क्षीरं मधु घृतं सिता च गरुडाग्रज । पञ्चामृतमिदं प्रोक्तं पवित्रं पापनाशनम् ॥ ४ ॥
 पलानां द्वे सहस्रे तु महाज्ञानं प्रकीर्तितम् । (क्षाने पलशते दद्याद्भ्यङ्गे पञ्चविंशतिः) ॥ ५ ॥
 ययाशक्त्याऽथवा सूत स्नापयेच्छुद्धयाऽन्वितः । पदत्रिंशदङ्गुलं पात्रमुत्तमं परिकीर्तितम् ॥ ६ ॥
 चतुर्विंशतिकं मध्यं कनिष्ठं द्वादशाङ्गुलम् । बस्वद्गुलं विहीनं तु न पात्रं कारयेत्कचित् ॥ ७ ॥
 सौवर्णं राजतं ताम्रं पात्रं मणिमयादिकम् । प्रशस्तं पुटकाद्यं तु शुभदं देवपूजने ॥ ८ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्ततितमः ॥ ७२ ॥

अथ पुष्पाणि ।

श्रीसूर्य उवाच ।

निगन्धीन्युग्रगन्धीनि कुसुमानि विवर्जयेत् । गन्धहीनमपि ग्राह्यं पवित्रं सत्कुशादिकम् ॥ १ ॥
 पुष्परारण्यसंभृतैः पत्रैर्वा पर्वतोद्भवैः । अपर्युपितनिकीर्तैः प्रोक्षितैर्जन्तुवर्जितैः ॥ २ ॥
 आत्मारामोद्भवैः पुष्पैः पूजयेत्प्रतिमां सुधीः । दृष्ट्वा दश सुवर्णस्य निष्काणां लभते फलम् ॥ ३ ॥
 तद्रेककरवीरेण सूर्याय विनिवेदयेत् । रक्तंश्च करवीरंश्च यस्तु पूजयते रविम् ॥ ४ ॥
 फलपकोटिसहस्राणि सूर्यलोकं वसेन्नरः । करवीरशतेनैव यो मे मालां भयच्छति ॥ ५ ॥
 न याति निवर्तकं तु मोदते तत्र देववत् ।

अथ गन्धः ।

चत्वारः कोहकुमा भागाश्चन्दनस्य च पौडश ॥ ६ ॥
 फल्परिकाया ङी भागी कर्पूरस्य चतुष्टयम् । सर्वगन्धमिदं सूत देवाङ्गे लेपयेत्सुधीः ॥ ७ ॥
 अथ धूपः ।

कर्पूरमगुरुं जैत्रं चन्दनं गुग्गुलं तथा । गुग्गुलं सर्वदेवानां ताज्यं चैव सितागुरुम् ॥ ८ ॥
 गमभागमृन्मीं च धूपो देवमियः सुत ।

अथ दीपः ।

दद्याद्दीपांश्च देवाग्रे गोधृतेन प्रपूरितान् ॥ ९ ॥

अथवा तिलतैलेन सार्पेणाप्यभावतः । अन्यजैर्हृत्साद्यैश्च दीपान्नैव प्रबोधयेत् ॥ १० ॥
दीपदश्च शुभलोकान् याति दीपशतैर्वृतः ॥ ११ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अग्न्यायज्ञिसततितमः ॥ ७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तयोपवीतदानेन सुरेभ्यो ब्राह्मणाय च । जातः पृथिव्यां कालेन भवेद्विप्रः पतिर्भुवः ॥ १ ॥
दद्याद्ब्रह्माणि देवेभ्यः श्वेतपीतारुणानि च । क्षीमाणि विविधान्येव बहुवर्णानि चाण्डज ॥ २ ॥
दिव्यवस्त्रान्वितो दाता स्वर्गलोकमवाप्नुयात् ।

अथ नैवेद्यम् ।

संपावकृशरापूपपायसं यावकं तथा ॥ ३ ॥

देह्योदनं रसालांश्च मोदकान् शुडपूपकान् । शालितण्डुलकं प्रस्थं कुर्यादन्नं सुसंस्कृतम् ॥ ४ ॥
फलानि विविधान्येव देवाय च निवेदयेत् । सर्वदुःखविनिर्मुक्तः स नरः स्वर्गभागभवेत् ॥ ५ ॥

अथार्घ्यदानम् ।

आपः क्षीरं कुशाग्राणि दध्यक्षततिलास्तथा । यवाः सिद्धार्थकाश्चैवमर्चोऽष्टाङ्गः प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
पूजादौ भानवे ह्यर्घ्यं गायत्र्या च प्रदापयेत् । “नमो विवस्वते ब्रह्मन्” इति मन्त्रेण वाऽण्डज ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके पूजोपकरणाध्यायश्चतुःसततितमः ॥ ७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथोपचारान् पूजायाः षोडश शृणु पुत्रक । आद्येनावहयेदेवं मन्त्रेण पुरुषोत्तमम् ॥ १ ॥
द्वितीयेनासनं दद्यात्ततः पाद्यं प्रदापयेत् । चतुर्थेनार्घ्यदानं च ततश्चाचमनीयकम् ॥ २ ॥
पष्टेन स्नपनं दद्यात् सप्तमेनापि वाससी । अष्टमेनोपवीतं च नवमेन विलेपनम् ॥ ३ ॥
दशमेनैव पुष्पाणि दद्याद्देवस्य चाण्डज । एकादशेन मन्त्रेण धूपं चैव प्रदापयेत् ॥ ४ ॥
दीपं द्वादशकेनैव त्रयोदशमितेन वै । नैवेद्यं विविधं दद्याद् भक्ष्यं भोज्यं च पायसम् ॥ ५ ॥
चतुर्दशेन मन्त्रेण दद्यात् सुमनसोऽञ्जलिम् । ततः पञ्चदशेनैव कारयेच्च प्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
षाद्यादीनि च तेनैव षोडशेन विसर्जनम् । स्नानोपवीतवस्त्रेषु नैवेद्ये कश्यपात्मज ॥ ७ ॥
दद्यादाचमनीयानि सर्वदेवेष्वयं विधिः । स्वैस्त्वैर्मन्त्रैर्विधानेन देवांस्तत्र प्रसादयेत् ॥ ८ ॥
गन्धपुष्पे तथा धूपदीपनैवेदनानि च । अशक्तौ पथ वा कुर्यादुपचारांश्च पूजने ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके पूजोपचाराध्यायः पञ्चसततितमः ॥ ७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्नात्वा नित्यक्रियां कृत्वा कर्ता शुचिरलंकृतः । ब्राह्मणान् देयवस्तुनि गन्धाद्यैरर्चयेत्सुत ॥ १ ॥
दानं ददेऽहममुकं दद्याद्विप्रकरे जलम् । ददस्वेति द्विजेनोक्तमिति दानविधिः स्मृतः ॥ २ ॥
ॐ तत्सत्पूर्वमुच्चार्य गृहीत्वा तु करे जलम् । सतिलकुशहस्तस्तु फालजानं समुच्चरन् ॥ ३ ॥
प्राङ्मुखश्चोदङ्मुखो वा पत्रे याम्यमुखः स्थितः । वामेन पाणिना स्पृष्ट्वा स्मरेत्तद्वस्तुर्ददते ॥ ४ ॥

१ दुर्घोदनम् । २ समुचरेत् ।

विप्रायामुक्तगोत्रायामुक्तकामो ह्यहं वदे । नमस्तेत्युत्सृजेदेतद्विजहस्ते जलं खग ॥ ५ ॥
 स्वस्तीत्युक्तेन विषेण दानमक्षयतां नयेत् । संप्रदानमिति प्रोक्तमन्यच्यागमिति स्मृतम् ॥ ६ ॥
 कन्यादानं त्रिपुररूपगोत्रोच्चारणपूर्वकम् । गोकन्याप्रतिमाशुद्ध्यास्त्वैकेकस्य प्रदापयेत् ॥ ७ ॥
 विभक्तविधिना दाता न तत्फलमवाप्नुयात् । प्रतिप्राप्तर्वदानानां स्वर्णमक्षयकारकम् ॥ ८ ॥
 दानमक्षयतां याति संप्रदानेन शकृतम् । अभावे ब्राह्मणादीनां दानमल्पफलं भवेत् ॥ ९ ॥
 तीर्थार्थी त्यागविधिना संप्रदानसमं फलम् । तावद्धेनुषु धेनुत्वं देवत्वं प्रतिमासु च ॥ १० ॥
 यावद्विप्रो न शुद्धीयात्स्वस्तीत्युक्तीति तद्गुरुं ॥ ११ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके दानविधानाध्यायः षट्सप्ततितमः ॥ ७६ ॥

अरुण उवाच ।

सामान्येन विधिं शूद्धिं सर्वलोकहिताय वै । पापिनां कर्मदुष्टानां प्रायश्चित्तं परं वद ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तविहीनानां का गतिः परमेश्वर । श्रोतुमिच्छाम्यहं त्वत्तः सर्वज्ञस्त्वं यतः प्रभो ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तविहीनानां महापातकानां नृणाम् । नरकान्ते भवेज्जन्म चिद्वाङ्कितशरीरिणाम् ॥ ३ ॥
 प्रतिजन्म भवेत्तेषां चिद्दं तदपापसूचकम् । प्रायश्चित्ते कृते याति पश्चात्तापवतां पुनः ॥ ४ ॥
 महापातकतं चिद्दं सप्तजन्माभिजायते । उपपापोद्भवं पञ्च त्रीणि पापसमुद्भवम् ॥ ५ ॥
 दुष्कर्मजा नृणां गंगा यान्ति चैव क्रमाच्छमम् । जपैः सुरार्चनेर्होमैर्दानैस्तेषां शमो भवेत् ॥ ६ ॥
 पूर्वजन्मकृतं पापं नरकान्ते परीक्षयेत् । वाधते व्याधिरूपेण तस्य कृच्छ्रादिभिः शमः ॥ ७ ॥
 कृतकर्मक्षयो नास्ति कल्पकोटिशतैरपि । अवश्यमेव भोक्तव्यं कृतं कर्म शुभाशुभम् ॥ ८ ॥
 पूर्वजन्मकृतं पापं व्याधिरूपेण तिष्ठति । कुष्ठं च राजपक्ष्मा च प्रमेही ग्रहणी तथा ॥ ९ ॥
 शूद्रकृच्छ्राश्रमरीकासा अतीसारभगन्दरौ । दुष्टवर्णं गण्डमाला पक्षाघातोऽक्षिनाशनम् ॥ १० ॥
 दन्तेवमादयो रोगा महापापोद्भवाः स्मृताः । जलोद्वयकृच्छ्रीहृशूलशोफप्रणास्तथा ॥ ११ ॥
 श्वासाजीर्णज्वरच्छर्दिभ्रममोहगलग्रहाः । स्कार्युद्विसर्पाद्या उपपापोद्भवा गदाः ॥ १२ ॥
 दण्डपतकिन्धिव्रवपुः कफविचर्चिकाः । वल्मीकसुण्डरीकाद्या रोगाः पापसमुद्भवाः ॥ १३ ॥
 अर्शोआद्या नृणां रोगा अभिशापाद्भवन्ति हि । अन्पे च बहुधा रोगा जायन्ते दोषसंकराः ॥ १४ ॥
 उच्यन्तेऽय निदानानि प्रायश्चित्तानि च क्रमात् । महापापेषु सर्वस्वं तदर्थं तूपपातके ॥ १५ ॥
 दद्यात्पापेषु पापार्शं ह्यर्थं चाथ खगेश्वर ॥ १६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके सामान्यविचारध्यायः सप्तसप्ततितमः ॥ ७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दृश पश्चाद्य चतुर उपदेऽथ द्विजाञ्छुभान् । तेषामनुज्ञया सर्वं प्रायश्चित्तमुपक्रमेत् ॥ १ ॥
 विधाय वैष्णवं श्राद्धं संकल्पं निजकाम्यया । धेतुं दद्याद् द्विजेभ्योऽयं दक्षिणाश्च स्वशक्तितः ॥ २ ॥
 अर्शं कृत्वा यथादास्यया वमालंकरणैर्द्विजान् । याचेत् दण्डवन्नत्वा प्रायश्चित्तं यथोचितम् ॥ ३ ॥

१ आदर्शपुस्तक एतदध्यायानि संगठितानि स्युक्तम् । अन्यल्पपुस्तकेऽपि द्रुतितमं यस्यालामात्रिण्यं
 रामादिर्व्याकृत्युक्तौऽयं मंत्रः । द्वितीयावृत्तावपि वैशाल्यः । यदि द्रुतितमं यस्य प्रेषणं कैश्चिन्महाशयैरुक्तं
 क्रियेत् तर्हि नृणांवाहूतौ त प्रथं स्वार्थे संनिवेश्य शुद्धविषयान् इति । २ सप्तजन्मनि ।

व्रतच्छिद्रं तपश्छिद्रं यच्छिद्रं यज्ञकर्मणि । सर्वं भवति चाऽच्छिद्रं यस्य चेच्छन्ति वै द्विजाः ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणा यानि भायन्ते मन्यन्ते तानि देवताः । सर्वदेवमया विद्या न तद्वचनमन्यया ॥ ५ ॥
 उपवासो व्रतं चैव स्नानं तीर्थफलं तपः । विप्रैः संपादितं यस्य संपन्नं तस्य तद्ववेत् ॥ ६ ॥
 ब्राह्मणा जङ्गमं तीर्थं निर्जलं सार्वकामिकम् । तेषां वाक्योदकेनैव शुद्धचन्ति मलिना जनाः ॥ ७ ॥
 संपन्नमिति यद्वाक्यं वदन्ति क्षितिदेवताः । प्रणम्य शिरसा धार्यमग्निष्टोमफलं भवेत् ॥ ८ ॥
 तेभ्योऽनुज्ञामिति प्राप्य प्रपद्येत यथाऽऽशिषः । भोजयित्वा द्विजाञ्छक्त्या भुञ्जीत सह धन्युभिः ॥ ९ ॥
 गोदानं च तथा तेषु कर्तव्यं पापशोधनम् । एका कृच्छ्रेऽतिकृच्छ्रे द्वे तिस्रश्चान्द्रायणे व्रते ॥ १० ॥
 गौवामभावे निष्पावा साशीतिः शतकृच्छ्रज्ञा । पाद्धार्षिके महाभाग प्रायश्चित्ते यथोदिते ॥ ११ ॥
 अशीत्युत्तरशतं कृच्छ्राणां भवति ध्रुवम् । त्रिविधा हि महावाहो कर्मजा दोषजास्तथा ॥ १२ ॥
 तयोभयसमुद्धृता नृणां दोषाः पतन्निण ॥ १३ ॥

कर्मप्रकोपेण कदाचिदेते दोषप्रकोपेण भवन्ति चान्ये ।

तथा परे प्राणिषु कर्मदोषप्रकोपजाः कायमनोविकारात् ॥ १४ ॥

प्रायश्चित्तमकृत्वा तु न कुर्यात्कर्म किञ्चन । अनिस्तीर्यमद्यं नित्यं वर्धते द्विशुणं पुनः ॥ १५ ॥

दानैर्देवाभिरतिथिद्विजदेवतागोदेवार्चनप्रणतिभिश्च जपैस्तपोभिः ।

इत्युक्तपुण्यनिश्चयैरपचीयमानं प्राक्पापजातमशुभं प्रशमं नयति ॥ १६ ॥

निष्कृत्या कर्मजन्तोत्यो दोषजस्त्वौपधेन हि । उभयाज्जायमानस्तु निष्कृत्यौपधसेवया ॥ १७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंबादे कर्मविपाके दोषविभागाध्यायोऽप्रसक्ततितमः ॥ ७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । धर्मशास्त्राद्विज्ञाय प्रायश्चित्तं ददाति यः ॥ १ ॥

राजयक्ष्मा भवेत्तस्य रोगपीडाऽतिदारुणा । क्षयी स्याद्गर्भघातेन तथा क्षेत्रस्य मारणे ॥ २ ॥

क्षयेणात्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । प्रायश्चित्तं परं तस्य शृणु यत्नेन चाण्डज ॥ ३ ॥

कारयेत्कदर्ली दिव्यां पर्णैः सर्वत्र संयुताम् । फलपूगेन संयुक्तां सुवर्णस्य पलेन तु ॥ ४ ॥

यथाविभवतः कुर्याद्ब्रह्मणाविष्टय सूत्रकैः । ब्राह्मणान्भोजयेन्नापि भक्षयेर्नानाविधैः शुभैः ॥ ५ ॥

होमं च कारयेत्तत्र पूर्वब्रह्मणोऽनेन च । तस्मै तां कदर्ली दद्याद्ब्रह्मालंकारपूर्विकाम् ॥ ६ ॥

पूजिताय दरिद्राय वृत्तस्थायात्मवेदिने । धर्मज्ञायातिदान्ताय मन्त्रेणानेन तत्क्षयी ॥ ७ ॥

दानमन्त्रः ।

“ हिरण्यगर्भं पुरुष परात्परं जगन्मय । रम्भादानेन देवेश क्षयं क्षपय मे प्रभो ” ॥ ८ ॥

पुण्याहवाचनं कार्यं ब्राह्मणैर्वेदपारगैः । शिष्टिर्निश्चिन्धुभिश्च सह भोजनमाचरेत् ॥ ९ ॥

जपहोमी यथाशक्ति पूजामन्त्रश्च अयम्वचकम् । राजहा राजयक्ष्मी स्याद्दोषात्तस्यातिनिष्कृतिः ॥ १० ॥

गोभूहिरण्यमिष्टान्नजलवस्त्रप्रदानतः । घृतधनुप्रदानेन तिलकुम्भप्रदानतः ॥ ११ ॥

दातव्यानि समस्तानि व्यस्तानि चाप्यकरुणतः ॥ १२ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंबादे कर्मविपाके क्षयरोगाध्याय एकोनाशीतितमः ॥ ७९ ॥

१ सर्वकामदम् । २ अथवा पलमेरुं तु सुवर्णं गोतमं फले । इत्यधिकं एतुं । ३ हेमः पलैर्वेदमितेर्वह्निः ।
 कार्यां द्विजातिभिः । जपे लक्षमितं बह्वैः सर्वेषां कार्यसाधकम् ॥ इत्यधिकं एतुं ।

श्रीसूर्य उवाच ।

शूली स्यादब्रह्मर्ता च जन्मन्यत्र पतत्रिण । हिंसको वा मनुष्याणां शूलरुक्पीडितोऽधुना ॥ १ ॥
 पलाधेन तदर्धेन तदर्धेनापि वा कृतम् । सौवर्णं राजतं वापि शूलं कुर्यात् प्रयत्नतः ॥ २ ॥
 ताम्रेण वाज्यसा वापि बदरेणाथवा पुनः । शुभवस्त्रेण संवेद्य तिलानामुपरि न्यसेत् ॥ ३ ॥
 तिलानां परिमाणं तु द्रोणं चापि तदर्धकम् । तदर्धं च यथाशक्त्या प्रजपेद्ब्राह्मणः शुचिः ॥ ४ ॥
 ततो हुतवते शूलं पूजयित्वा स्वशक्तितः । दद्यात्तदक्षिणां तत्र प्राङ्मुखो वाप्युदङ्मुखः ॥ ५ ॥
 “त्वं शूलं ब्रह्मणा सृष्टं त्रिपुराणां विनाशने । दैत्यानां दानवानां च शङ्करस्यायुधं तथा ॥ ६ ॥
 कुक्षिस्थमथ पार्श्वस्थमथवा पृष्ठसंगतम् । शूलं विनाशय त्वं मे महादेवेन राधितम्” ॥ ७ ॥
 ततः स्नात्वाऽथ भुञ्जीत ब्राह्मणैः सह वन्धुभिः । “नमः शिवाये” ति केचित्प्रणवादि पठन्ति च ॥ ८ ॥

(त्र्यम्बकं यजेति । अरुचिशूले श्रद्धाहीनो धनवान् दानेश्वरतिस्तामसदानाद्वा यः सोऽरुचिमात् शूली जायते तत्रायं विस्तरः ।)

साक्षाद्गन्ति गवादीनि यः पुनर्जननान्तरे । शिरोरोगी श्रोत्ररोगी शूली चारुचिमान्भवेत् ॥ ९ ॥

(अत्र गोहननं यज्ञसाधनत्वादिशुणविशिष्टगोहननं प्रायश्चित्तस्य गुरुत्वात् ।)

विश्वस्तविपदाता च छ्ठीहवाजायते नरः ।

(वा-चं-शब्दाच्छूली च जठरशूले ।)

श्रुत्यध्ययनसम्पन्नं याचितारमर्किचनम् ॥ १० ॥

ब्राह्मणं दान्तमाहूय दानार्थं न ददाति यः । स भवेज्जठरे शूली तथाऽऽह्मानी च कर्हिचित् ॥ ११ ॥

पूर्वजन्मनि नास्तिक्यात्क्षयलंशाद्भ्रूचर्शंद्भवान् । निष्कर्विशक्तिकं दद्याद्ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १२ ॥

विष्णुप्रकाशकान्मन्त्राञ्जपेद्द्रौगोपशान्तये । अपामार्जनपाठेन मन्त्रितं स जलं पिबेत् ॥ १३ ॥

भोजनं ब्राह्मणेभ्यः । ॥ + ॥

नम्रां परास्त्रियं दृष्ट्वा सूर्यं वाऽस्तमयोदये । नेत्रशूली भवेत्सोऽपि नेक्षितुं क्षमते दृशा ॥ १४ ॥

(परेस्त्रियं दृष्टेति कामतस्तथा सूर्यमपि ।)

वर्चो मे देहि मन्त्रेण होमः स्यादयवाऽयुतम् । वयः सुपर्णा इति च नेत्रे तिस्रश्च वारिणा ॥ १५ ॥

“वर्चोदा असि वर्चो मे देहि” इति दशाक्षरो मन्त्रः

सर्वेषु स्थलेषु । होमफाले स्वाहान्तः ।

अग्नीभ्यां त इति जपेन्नेत्रशूलं प्रशाम्यति । मृषरोपरता येन जायते वपुयातनः । (?) ॥ १६ ॥

सोऽन्नदानं प्रकुर्वीत तथा रुद्रं जपेद्द्रुपः । अनुक्तेषु च रोगेषु रोगाग्निज्वलितेक्षणम् ॥ १७ ॥

धूमद्रभीषणं शक्तिं शूलं पाशाङ्कुशी दधत् । चक्रखड्गगदावज्रशरधनुषि च ॥ १८ ॥

नागाग्रन्यस्ततर्जण्या तर्जयन् पारिपार्श्वगान् । दंष्ट्रादंष्ट्राधीरपुटं दूरात्पाणिमदक्षिणम् ॥ १९ ॥

उघ्नन्मभिर्मुहं धावत्यर्हत् पार्श्वयोः कृदाम् । विशीर्षणैः शरोगाणां प्रतिरूपं प्रकरूपयेत् ॥ २० ॥

शान्तं तस्यार्धमर्घं वा हेम्नो निष्काणि तेन तु । तदेव प्रतिमामानं कर्मशान्तिष्वपि स्वतः ॥ २१ ॥
 “ येये रोगाः प्रवाधन्ते देहस्थाः सतनं तु माम् । गृहाण प्रतिरूपं तु सह रोगैर्द्विजोत्तम ” ॥ २२ ॥
 मन्त्रेणानेन तं दद्यात्पूर्वरीत्या कृतार्चनः ॥ २३ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके शूलरोगाख्यायोऽशीतितम ॥ ८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ये पुनः क्रूरकर्माणः पापाः पिशुनचेतमः । ते भवेयुः सदा शीतज्वरबन्तस्तदेनसः ॥ १ ॥
 मङ्गलेषु च कार्येषु सततं कोपमाचरेत् । उष्णज्वरगभिभूतस्य तत्पापस्यापनुचये ॥ २ ॥
 जातवेदसमन्त्रेण ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः । सुरामासोपहाराद्यैर्वलिः सर्वत्र गश्यते ॥ ३ ॥
 सहस्रकलशस्नानं शतभोजनमेव च ।

(रोगैर्गुरुलघुभावेन जपे गुरुलघुभाव इति सर्वत्र द्रष्टव्यम् । सुरादिभिर्वलिरधिकारिभेदेन ॥)
 उष्णज्वरं महेगस्य प्रकुर्यादभिषेचनम् ॥ ४ ॥

(रुद्रेण शतरुद्रेण नमकानुवाकैरित्यर्थः । अत्र मृत्युञ्जयस्वाप्युपलक्षणम् ॥)

देवस्वहरणाञ्चैव जायते विविधज्वरः । ज्वरो महाज्वरश्चैव रौद्रो वैष्णव एव च ॥ ५ ॥
 ज्वरं रुद्रजपं कुर्यान्महारुद्रो महाज्वरं । महारुद्रं जपेद्वादे वैष्णवं तद्द्वयं जपेत् ॥ ६ ॥

(अर्थश्च तच्छब्देन बुद्धिस्यानि वैष्णवानि विष्णुहृदयादिस्तोत्राणि परामृश्यन्ते ।)

आगारदाही ज्वरवान् जायते तत्र निष्कृतिः । नवकुम्भं समानीय मृन्मय चात्रणं दृष्टम् ॥ ७ ॥
 लोहितं काष्ण्यर्गहितं स्थापयेत्तण्डुलोपरि । परिमाणं तण्डुलानां द्रोणपञ्चकमिष्यते ॥ ८ ॥

विशुद्धास्तण्डुला ग्राह्याः श्वेतवस्त्रेण वेष्टयेत् । मधुनाऽप्ययवाऽऽज्येन खण्डेनाथ गुडेन वा ॥ ९ ॥
 तलेनाप्यम्भसा वाय पृजयेच्च उक्तितो नरः । श्वेतपुष्पैरर्चयेत्तं गन्धपुष्पोपहारकः ॥ १० ॥

होमश्च पूर्ववत्कार्यः समिदाज्यचत्कटैः । मुवर्णेन यथाशक्त्या ब्राह्मणाय निवेदयेत् ॥ ११ ॥
 तस्मै कृतवते वृत्तुतशीलाय सत्कृतम् । मन्त्रेणानेन विधिवत्पूजयित्वा ज्वरी नरः ॥ १२ ॥

‘ महेश देवदेवेश वासुदेव पात्पर । कुम्भेनानेन दत्तेन ज्वरः क्षिप्रं प्रशाम्यतु ॥ १३ ॥
 एकान्तरं संनिपातं तृतीयकचतुर्थशी । पाक्षिकं मासिकं चापि सावत्सरिकमेव च ॥ १४ ॥
 नाशयेता मम क्षिप्रं वासुदेवमहेश्वरं ” ॥ १५ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके श्वरा याव एकाशीतितम ॥ ८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कृतत्रो जायते मर्त्यः कफवान् श्वासकामवान् । उष्णज्वरी च नित्यं हि पित्तरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
 चान्द्रायणत्रयं कुर्यात् पञ्चाशद्विप्रभोजनम् । अग्निं दूतारयसुक्तेन जप कुर्याद्द्विजोत्तमान् ॥ २ ॥

(अग्निं दृतं वृणीमहे होतारं विश्वेदसम् । अस्य यज्ञस्य मुक्तुम् ॥)

पूजयेद्रोजयेद्दद्यात्तन्मना नान्यमानसः । कृच्छ्राकरणे गोदानं तद्विष्णोः परमं पदम् ॥ ३ ॥
 (तत्र देयं मधुसर्पिर्हरण्यवामासि ।)

कुरुक्षेत्रादिदेशेषु फालेषु ग्रहणादिषु । महादानानि गृह्णीयात्रिपिदान्ययवा स्वयम् ॥ ४ ॥
 अपात्रभूतो दातृभ्यो निषिद्धेभ्यश्च मानवः । सपामाश्वत्थामश्च कुत्सिषु त्रिमिभिस्तथा ॥ ५ ॥

(स्वयमपात्रभूतो वेदनित्यन्मनुष्ठानादिरहित इत्यर्थः । निषिद्धेभ्यो दातृभ्यः ।)

कण्डूत्या चैव पीडयेत् तद्रोगस्य प्रशान्तये । महिषां यमदेवत्या दद्याद्विद्यानुरागतः ॥ ६ ॥

काममृत्युस्वरूपां तां महिषीं रक्तभूषणाम् । सालंकागं प्रदास्यामि मम शान्तिं प्रयच्छतु ॥ ७ ॥
पिशुनो नरकस्यान्ते जायते श्वासकासवान् । वृत्तं तेन प्रदातव्यं सहस्रपलसंख्यया ॥ ८ ॥
उद्यन्नथ जपः कार्यो होमश्चर्वाञ्चयोरपि ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके श्वासरोगहराख्यायो व्यतीतितमः ॥ ८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजमार्गे नदीतीरे छायायां पुष्टिते नरः । मूत्रं पुरीषं बल्मीके पायुं मुञ्चेज्जलेऽपि वा ॥ १ ॥
श्वयथुञ्ज्याधिमाप्नोति ह्येवमाह सदाशिवः । शोफी कृच्छ्रत्रयं कुर्याद्वायञ्चा अयुतं जपम् ॥ २ ॥
तिलहोमसहस्रं च जपेन्मृत्युञ्जयं तथा । विद्रक्तर्ता भवेत् क्रूरः शोफी भवति मानवः ॥ ३ ॥
तस्य कर्मविपाकोऽल्पव्याधिनाशनमुत्तमम् । क्षीमवस्त्रं समानीय बहुमूल्यं च यद्भवेत् ॥ ४ ॥
सुक्ताफलानि धर्त्रीयाद्वस्त्रमान्ते समन्ततः । कुंकुमेनांकितं सम्यक् कर्पूरगरुघूपितम् ॥ ५ ॥
तण्डुलोपरि संस्थाप्य तण्डुलांश्च स्वशक्तितः । आचार्यायाथ तद्वस्त्रं दद्यात्तत्र सदाक्षणम् ॥ ६ ॥
“ ऋषीणां प्रवरोऽगस्त्यो लोपासुद्रापतिः प्रभुः । क्षीमवस्त्रप्रदानेन तुष्टो व्याधिं व्यबोहतु ” ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके शोकराख्यायव्यतीतितमः ॥ ८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्विजद्रव्यहारी पाण्डुरोगी भवेन्नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्याच्च चान्द्रायणमतन्द्रितः ॥ १ ॥
कुपोत्कृष्णाण्डहोमं च स्वर्णचन्द्रेण वाससी । ब्राह्मणेभ्यो यथाशक्ति पाण्डुरोगस्य शान्तये ॥ २ ॥
(चन्द्रेण रजतेनेत्यर्थः ।)
अग्निष्टोमादिर्गर्माणि प्रक्रम्य न समापयेत् । स पाण्डुरोगी भवति शिरोवेदनवांस्तथा ॥ ३ ॥
अन्त्यजागमने मर्त्यः पाण्डुरोगी प्रजायते ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके पाण्डुरोगहराख्यायश्चतुर्दशीतितमः ॥ ८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उद्भिन्नान्यन्त्राणि जायन्ते वैश्यदहन्तुस्ततः परम् । ज्वरी शीतोष्णकी दाहसंस्त्वपाने तन्निरवर्तते ॥ १ ॥
कृच्छ्रातिकृच्छ्रं कुर्याच्च इतब्राह्मणभोजनम् । उद्यन्तुचाजपश्च स्यादयुतत्रयसंख्यया ॥ २ ॥
अन्नमृत्नेन चर्वाञ्ज्यं जुहुयाच्छतमप्यथ । अथवा महिषीं दद्यात्पतिरूपेण काञ्चीनीम् ॥ ३ ॥
यत्राग्निप्रसङ्गे मर्त्यां जायते चान्द्रशुद्धिमान् । कुर्यात्स्वर्णमयीं मूर्तिं शुभां नारायणस्य तु ॥ ४ ॥
ध्यावद्वाग्निपतिष्ठाभ्यामेकेनापि तदर्धतः । नारायणश्चतुर्बाहुः शंखं चक्रं तयोत्तरे ॥ ५ ॥
दक्षिणे तु गदां पद्मे नीलजीमूतमग्निभः । वामे श्रीवल्लकीहस्ता पुष्टिः पद्मकरा परा ॥ ६ ॥
प्रक्षान्त्य पश्चगव्येन स्थापयन्तुं पुंसुमोपरि । श्वेतवस्त्रेण संवेष्टय गन्धमाल्यैः समर्चयेत् ॥ ७ ॥
उपचारिः षोडशभिर्गचार्यो वैष्णवः शुचिः । सर्वशान्त्वायनत्वनो ब्रह्मविद्यामु निष्ठितः ॥ ८ ॥
होमं च पाठयेत्तत्र ह्यग्नेर्यां दिशि शान्तनः । समिदाज्यतिलैश्चैव जुहुयान्मूलमन्त्रतः ॥ ९ ॥
गौरी तथाऽर्चयेद्देवं नागयणमनामयम् । मूलमन्त्रेण विधिवर्धयेद्यं चरुरिष्यते ॥ १० ॥
नमोऽनन्ताय मोक्षां मूलमन्त्रः प्रवीणितः । ततस्त्वां प्रतिमां दद्यात्प्रादसुराय सुदुहसुरतः ॥ ११ ॥

१ दौर्भाग्योऽयं मृते पतित इति प्रतिभाति । २ क्षयान्ते ।

“नागयण जगन्नाथ शंखचक्रगदाधर । पूर्वजन्मनि यज्ञादौ विघ्नं यद्रे कृतं मम ॥ १२ ॥
 अन्त्रवृद्धिमहागंगं दानेनानेन तोषितः । चक्रहस्त गदापाणे शमयाशु जगत्पते ॥ १३ ॥
 विप्राणां भोजनं दद्यात्प्रात्वा भुञ्जीत वन्धुभिः । एवं कृत्वा समाप्नोति नीरोगत्वं नरो भुवि ॥ १४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्योपनिषद्वादे कर्मविपाके वृद्धसूर्यायः पञ्चाशीतितमः ॥ ८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

जात्युत्तमस्त्रीगमनाज्जायते, मस्तकव्रणी । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यचतुष्टयम् ॥ १ ॥
 कर्मकाले कुक्षुटं च खरादीन्पाप ईक्षते । स नासिकाव्रणी च स्यादाद्रेनेत्रश्च जायते ॥ २ ॥

(तत्रै स्वर्णहरिणीदानं धेनुदानं वा)

स्वजातिजायागमने जायते हृदयव्रणी । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यद्वयं चरेत् ॥ ३ ॥

(स्वजातिजायागमनमित्यस्यार्थः—ब्राह्मणस्य ब्राह्मणी एवं क्षत्रियादे-

रपि क्षत्रियादिः स वंशपुरुषस्तस्य भार्येत्यर्थः ।)

जलाग्निवन्धनप्रापनिमित्तेन म्रियेत यः । भवेद्दुरमि दुष्टं हि व्रणं तस्यापि निष्कृतिः ॥ ४ ॥

स दद्याद्गोद्वयं तस्य पञ्चाशद्विप्रभोजनम् । दाक्षिणां च यथाशक्ति मुक्तो भवति रोगतः ॥ ५ ॥

(अनधिकारिणाऽविहितमार्गेण जलादिमरणे ।)

पितृष्वसाभिगमने वामाङ्गे तु व्रणी भवेत् । तेनापि निष्कृतिः कार्या अजादानेन यत्नतः ॥ ६ ॥

मातृष्वसाभिगमने वामाङ्गे तु व्रणी भवेत् । तेनापि निष्कृतिः कार्या अजादासीप्रदानतः ॥ ७ ॥

(शैतयनुसारेणालंकृत्य दद्यादित्यर्थः ।)

अदण्डयोस्तर्जयेद्यो वै स वा गुल्मव्रणी भवेत् । जपहोमादिकं कार्यं धेनुदानं प्रयत्नतः ॥ ८ ॥

हीनजातिस्त्रीगमनाज्जायते चरणव्रणी । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ ९ ॥

मृते भर्तारि या नारी ब्रह्मचर्याभिधातिनी । सा भवेद्भ्रणदोषेण संभोक्तुं क्षमते न च ॥ १० ॥

संभोगाचूतनं तीव्रवेदना पुरुषस्य च । दद्यान्नीलवृषांस्त्रीन्वि मधुमर्षिस्तिलानपि ॥ ११ ॥

(चञ्चेद्यात्स्त्रीपुंसयोरपि तीव्रवेदना भवतीति ।)

लोहितो यः सवर्णेन मुखे पुच्छे च पाण्डुरः । श्वेतः खुरविपाणाभ्यां स नीलो वृष उच्यते ॥ १२ ॥

योगं हित्वा द्विजो मोहाग्निमुक्तो धर्मनिश्चये ॥ १३ ॥

भगन्द्रो भवेत्तस्य ह्यधर्मं वदतो मुखे । आर्यभार्याभिगमने भगन्दरयुतो भवेत् ॥ १४ ॥

अथ प्रतिकृतिमाह ।

माणिक्यं पद्मरागं च वज्रवैडूर्यमेव च । गोमेदं च मरकतं पुष्परामं च मूर्त्तिकम् ॥ १५ ॥

हरितं च नवैतानि स्वर्णपाशोपरि न्यसेत् । अथवा राजते ताम्रे गवाज्येन प्रपूयेत् ॥ १६ ॥

(हरितं हगितरत्नम् । यस्मिन् स्वर्णादिपात्रे च रत्नानि स्थापितानि तत्पात्रं

गज्येनाज्येन पूरयित्वात्ति ग्रहणम् ।)

स्वलिङ्गैश्चैव मन्त्रीश्च होमः कार्यस्तु पूर्ववत् । ततो ब्राह्मणमाहूय नवशास्त्रार्थकोविदम् ॥ १७ ॥

“आदित्यादिग्रहाः सर्वं नवरत्नप्रदानतः । विनाशयन्तु मे दोषान्निप्रमंभं भगन्दम् ॥ १८ ॥

अनेन कर्मणा नूनं गत्यावद्विहितेन तु । ततो नैकज्यमाप्नोति निःसंदिग्धं भगन्द्री ॥ १९ ॥

स्वगोत्रस्त्रीप्रसङ्गेन जायते च भगन्दरी । तेनापि निष्कृतिः कार्या भेषीदानेन यत्नतः ॥ २० ॥
(तत्रै रजतमयो भेषः स्वर्णखुरादि च ।)

श्रीसूर्य उवाच ।

अतिमानादतिक्रोधादतिक्रेहाद्भयादापि । यो धर्मनिश्चयज्ञानमन्यया कुरुते नरः ॥ २१ ॥
स पूयशोणितबहुव्रणी तच्छान्तयेऽथ तु । अतिकृच्छ्रं प्रकुर्याच्च तिलप्रस्यप्रदो भवेत् ॥ २२ ॥
होमश्चरुघृताभ्यां च तिलैरष्टोत्तरं शतम् । सहस्रं वा व्याहृतिभिः कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ २३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके व्रणायध्यायः षडशीतितमः ॥ ८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रेषां मर्मभेदेन मुष्टिघातेन चैव हि । असत्यवचनाच्चैव पुद्गिहृष्टीपदसुग् भवेत् ॥ १ ॥
नाडीव्रणश्च जायेत तद्रोगस्यापनुत्तये । चान्द्रायणं चातिकृच्छ्रं वातिचान्द्रायणं चरेत् ॥ २ ॥
कूष्माण्डहोमः कर्तव्यः सोमरुद्रजपस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके 'लीहाद्यध्यायः सप्ताशीतितमः ॥ ८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । धूर्तः सकन्योऽतिशठश्चिन्ताहुःखसमन्वितः ॥ १ ॥
ब्राह्मण्यां वीर्यदानात्पाक् तद्दद्यान्मृतपुत्रकः । लक्ष्मैतदत्र लग्नाच्च सोमः पापान्चितो रिपौ ॥ २ ॥
गोस्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । स्त्रीसहायकृतात्पापपूर्वं गर्भसमुद्भवात् ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा नारी ज्येष्ठा सन्ततिवर्जिता । लक्षितो लक्षणैश्चोक्तैः पृच्छकश्चात्र जन्मनि ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधिनीम् । ब्राह्मण्याः प्रतिमा कार्या पल्लवैर्दमितैः शुभा ॥ ५ ॥
हिरण्मयी सगर्भा च पत्रे लेख्या प्रयत्नतः । तदर्धार्धमिता वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ ६ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया मन्त्रपूर्विका । सुवर्णैकमितं दद्याच्छिवं पापप्रणाशनम् ॥ ७ ॥
राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलात्मकम् । गायत्र्यष्टसहस्रं च होमयेत्तद्दशांशतः ॥ ८ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ ९ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ १० ॥
न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः षडशीतिमितान्दकम् ॥ ११ ॥
प्रायश्चित्ते कृतेऽरिष्टं वर्षे षष्टिमिते ध्रुवम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके पुत्रजीवनाध्यायोऽष्टाशीतितमः ॥ ८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव बाहुजः फश्चिद्ग्रामाध्यक्षो विराटजः । दत्तानि तेन दानानि गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ १ ॥
ब्राह्मणेपु गृहस्थेषु सत्पात्रेषु विशेषतः । अथान्यद्ग्रामपस्यापि क्षत्रियस्य महात्मनः ॥ २ ॥
एषपुत्रस्य पुत्रो वै भुजगुले पुराऽनघ । घातितस्तेन खड्गेन निशायां चौर्यकर्मणा ॥ ३ ॥
त मृतस्तेन दुःरेण भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । तन्माता पुत्रदुःखेन मृता दुःखप्रपीडिता ॥ ४ ॥

१-टीरामग्नः । २-सत्पात्रमृतपुत्रकः ।

वैरभावस्तेनैव कृतं कर्मातिदारुणम् । एवं बहुतिये काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ५ ॥
 सुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ६ ॥
 शतद्रुनिकटे देशे भेषेऽर्कं शनिसंयुते । पितृमातृसुवैर्हीनो भृत्यस्त्रीबन्धुसंयुतः ॥ ७ ॥
 पात्रदानादिदं सर्वं फलं पापफलं शृणु । पूर्वं बालवधात्पापादिह जन्मनि चाण्डज ॥ ८ ॥
 द्विवेदमितदवपान्ते जाऽपुत्रविनाशकः । तथा प्राग् बाहुजवधाद् वामबाहुविवर्जितः ॥ ९ ॥
 लक्षणेर्लक्षयेद्वैतः पृच्छकं चात्र जन्मनि । निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ १० ॥
 पुत्रवृद्धिकरीं धन्यां सर्वारिष्टविनाशिनीम् । पलपञ्चमितं कुर्याद्बाहुजं च हिरण्मयम् ॥ ११ ॥
 तन्मातरं च सीवर्णां सुवर्णकामितां शुभाम् । लक्ष्मीनारायणं तद्द्राजतं त्रिपलात्मकम् ॥ १२ ॥
 तन्मितां राजतीं गौरीं दद्यान्मन्त्रैः प्रपूजिताम् । गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपेद्दृष्टाक्षरं तथा ॥ १३ ॥
 शृणुयाद्धरिवंशं वा शतावृत्तिविधानतः । लक्षरुद्रं त्रिगुणितं कुर्याद्वा विधिपूर्वकम् ॥ १४ ॥
 यो न कुर्याद्विधानैकं त्रिष्वप्येतेषु निश्चितम् । न जीवन्ति सुतास्तास्मिन्निवितेनात्र संशयः ॥ १५ ॥
 वेदवेदमितैरिष्टै र्वपै चैव प्रकीर्तितम् । यः कुर्याद्विधिवत् सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १६ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्वा जन्मनि निश्चयात् । एकाशीतिमितथायुः स्याच्चैत्रादौ घटभे मृतिः ॥ १७ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि सर्वं ते कथितं मया ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहदसूरीश्वरवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोऽननवतितमः ॥ ८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कीरदेशे समुत्पन्नः कश्चित्क्षेत्रे कुले मुधीः । विप्रोत्सङ्गतस्तत्र प्रयागे मकरे वसन् ॥ १ ॥
 कृतवान् विधिवत्स्नानं दानं स्वल्पं स्वशक्तितः । देवयोगाद्गृहं प्राप्य कृतवान् कर्म दारुणम् ॥ २ ॥
 कामलोभेन सततं शूद्रीगमनकार्येसी । स्त्रीभ्यां सदाययुक्तेन पापमाचरितं तथा ॥ ३ ॥
 विविधैरीपधैस्तस्या गर्भपातः कृतः पुग । एवं सर्वैर्मिलित्वा तु पातनं बहुधा कृतम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिये काले प्राप्तास्ते यमशासनम् । सुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ५ ॥
 तीर्थराजप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । सेज्ये शनौ सिंहगते सूर्ये कन्यागते कुजे ॥ ६ ॥
 मृगे ह्यैरावतीतीरे नात्युच्चो न ह्यधुर्वृणी । स्थिष्टवाक् स्वल्पवमर्दयः पितृमातृविवर्जितः ॥ ७ ॥
 सहोदरधनेर्हीनो जातः पुत्रविनाशकः । परदारभिमगमनाद्गर्भपातनद्रोपजात् ॥ ८ ॥
 पापात्पूर्वकृतात्सूत लक्षणेर्लक्षयेदिह । स्त्रीसहायात्तया सप्त प्राक्पापात्समुपार्जितात् ॥ ९ ॥
 तैर्नका तत्र पत्नी या तयोः पुत्रंशुचान्विता । तर्क्या बहुपापाद्यद्बाहुः पत्युप्रजस्य च ॥ १० ॥
 पुत्रभर्वविहीनाऽत्र पूर्वपापात्प्रदृश्यते । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ११ ॥
 साधिवेदमितैः स्वर्णैः पद्मं कुर्याद्द्विरण्मयम् । सनालमष्टपत्रादयं शुभं तद्ब्रह्मदेवतम् ॥ १२ ॥
 पूरयेत् पौरुदेनैव तस्य नालं प्रयत्नतः । दद्याद्देवदे विदे सूत विधिना संपन्नं मुधीः ॥ १३ ॥
 “ ब्रह्मयोनिमिदं पद्ममाद्यं स्यात्तं च शाश्वतम् । गर्भधारणपापोत्पन्नोऽपिनाशकरं परम् ॥ १४ ॥
 ददेऽई विप्रमुख्याय पूर्वपापविशुद्धये । ” इत्युच्चार्य नरो द्यात्तस्माद्दोषोत्पन्नोऽप्यने ॥ १५ ॥
 गजतं च ततो दद्याद्ब्रह्मणं तन्मितं सुत । रुद्राणामथवा लक्षं पूजयेद्विधिनाऽण्डज ॥ १६ ॥
 गापत्रौ च यथाशकस्या जपेच्चैवाद्यमर्पणम् । नैवं विधानं यः कुर्याद्दोषान्मोहादिभेपतः ॥ १७ ॥

न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्नीविते नात्र संशयः । श्रुत्वेन विधिर्वेत्कुर्वादिधानेकं समाहितः ॥ १८ ॥
न तस्य पुत्रमरणं भविष्यति ममाज्ञया । धनपुत्रान्वितो मध्ये ह्यायुरष्टाद्विंशतमितम् ॥ १९ ॥
रिष्टं पश्चिमिरेऽब्दे तु तस्य चाकृतनिष्कृतैः ॥ २० ॥

रति श्रीवृद्धसूर्यारुणमन्त्रे कर्मविपाके अध्यायो नवतितमः ॥ ९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीद्राजकुलोत्पन्नः पूर्वजन्मानि यां मुने । धनधान्यसमायुक्तो रुद्रभक्तिपरोऽण्डज ॥ १ ॥
दत्तानि तत्र दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । अथो भाविचलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
तद्गृहे स्थापितं ब्रह्मं पुनर्दत्तं न तेन च । सहायैकयुतेनैव ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा ॥ ३ ॥
स च कालवशं प्राप्य भुक्त्वा पापफलं महत् । पुण्यात्पुण्यफलं तत्र स शूद्रो जाङ्गलेऽधुना ॥ ४ ॥
देशे रामहृदाद्याम्ये तत्त्वयोजनसम्मिमे । कृष्णस्तनौ सुते यस्मात्कूराः पश्यन्ति पांविनः ॥ ५ ॥
ह्रस्वो मध्यधनादृचस्तु श्रेष्ठोऽमितसुखान्वितः । स्त्रीभृत्यभ्रातृसंयुक्तो मध्यान्ते सुखभागिह ॥ ६ ॥
ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं चात्र सन्ततिवर्जितः । दाने स्वल्पमतिर्धृतः पापात्सर्वमिदं सुत ॥ ७ ॥
अथो भ्रातृसहायास्तु ब्राह्मणस्वं हृतं पुनः । तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रहीनोऽत्र जन्मानि ॥ ८ ॥
लक्ष्योऽत्र लक्षणैरोमिः पृच्छको विनतासुत । तान्निष्कृतिं प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ९ ॥
लक्ष्मीश्च गजती कार्या पलेर्दशमिनेः शुभा । सर्वावयवसंयुक्ता पीतवस्त्रविभूषिता ॥ १० ॥
ब्राह्मण्याय च सा देया मन्त्रेणानेन धीमता । “ लक्ष्मि स्वं सर्वभूतानां कामदा मोक्षदायिनी ॥ ११ ॥
पूर्वजन्मान्नितात्पापान्मां रक्ष शरणागतम् । ” इत्युच्चार्य नरो दद्याद्विप्रद्रव्यावनाशनम् ॥ १२ ॥
तथा पञ्चपलेः सोमो राजतश्चोक्तरूपवत् । पलद्रव्यमितैस्तद्द्रवनाधिपदिनेश्वरी ॥ १३ ॥
पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैद्यात्सर्वादिद्वौकतः । जपेत्पञ्चसहस्रं तु गायत्र्या होमयेत्तया ॥ १४ ॥
ब्राह्मणाभोजयेच्छक्त्या शिवभक्तान्विधानतः । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १५ ॥
तस्यात्र पुत्रयुगलं कन्यैका च भविष्यति । न करोति च यो मोहाद्विधिवत्पापशोधनम् ॥ १६ ॥
पञ्चपञ्चमिताव्यान्तं न च पुत्रमुखं त्विह । आयुश्चात्र तद्व्यान्तं प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ १७ ॥
प्रायश्चित्ते कृते चायुरुपधिका सप्ततिः समाः ॥ १८ ॥

रति श्रीवृद्धसूर्यारुणमन्त्रे कर्मविपाके अध्याय एकनवतितमः ॥ ९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभूद्वैश्वकुलोत्पन्नो धनधान्यसमन्वितः । गरस्वत्पाश्च निकटे विष्णुधर्मरतः क्वचित् ॥ १ ॥
दत्तानि बहुदानानि ब्राह्मणेषु च शक्तितः । सर्वान्यपि च तेनैव श्रदाहीनेन चेतसा ॥ २ ॥
देवादेजां द्विजम्याऽयं मामां वै गर्भसंयुताम् । वैरिभावाद्गतयित्वा भुक्त्वा तेन विजानता ॥ ३ ॥
तत्पुत्रश्च तया सून पापमाचरितं त्विदम् । धर्माधर्मफलं भुक्त्वा गत्वा तत्र यमालयम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यवशात्सून म जातः पादजोऽधुना । गरस्वत्त्या याम्यभागे विशद्योजनसंमिमे ॥ ५ ॥
म रक्तकृष्णः क्षीणाङ्गो विष्णुभक्तिमगन्धितः । पिताधिकोऽस्वलफणी स्त्रीभ्रातृसुखसंयुतः ॥ ६ ॥
पुण्यादिर्न तथा पापाज्ञानः पुत्रविनाशकृतः । स्त्रीगाहादय्यागतो यस्मात्तया स्त्री पुत्रमपीडिता ॥ ७ ॥
तस्य निद्रमिदं तेषं तेषः पञ्चमभावगः । पापघुक्तस्तथा दृष्टो गहुरेकादगे स्थितः ॥ ८ ॥

१ एग्रेन विदितम् । २ पापगाः । ३ विद्याऽधिकी ।

लक्षणैर्लक्षितं प्रोक्तंवेद्भि गुरुडाग्रज । (निष्कृतिं वद् मे स्वामिन् नवींशतिनिवृत्तीम् ॥ ९ ॥
इह पुत्रकरी धन्यां लोकानां हिनकाभ्यया) । निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि येन पापभया भवेत् ॥ १० ॥
पल्लवदशाभिः कार्या मेयी गर्भसमन्विता ।

दानमन्त्रः ।

“ब्राह्मणस्य दद्याम्यस्मान्मर्षीर्गोप्यवर्षी शुभाम् । देवी वैश्वानरं चस्मात्पशुवातात्प्रमुञ्चतु” ॥ ११ ॥
यया वैश्वानरो देवो देयो वाऽर्धप्रमाणतः । जपेद्द्वौताशनर्म. ॥ १२ ॥
तण्डुलाज्ययवान् हुत्वा तिलान्ममिश्रय यत्नतः । ब्राह्मणान्भोजयेच्छुक्लपातेः पौद्याञ्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
य एवं कुरुते सूत पूर्वपापाविशोधनम् । तस्य वंशप्रवृद्धिः स्यादकृते वंशनाशनम् ॥ १४ ॥
मेपीवञ्चाण्डजश्रेष्ठ नात्र कार्या विचारणा । पुत्राणां सुखशुद्धिः स्याद्ययुस्स्वास्विसमतिः ॥ १५ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृतेऽरिष्टं पद्मेदमितकेऽन्दके । यदन्तरगतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोक्येत् ॥ १६ ॥
इति श्रीहृदसूर्याग्नेयवादे कर्मविपाके सत्यायनो दिनवतितम. ॥ ९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वनतैश्च महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । कश्चिद्विप्रोऽभवत्पूर्वं वङ्गदेशेऽपि ग्रामपः ॥ १ ॥
धर्मशास्त्राक्रियाहीनः पित्रोः सुखममन्वितः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेषु च शक्तितः ॥ २ ॥
सत्गत्रेषु गृहस्थेषु श्रद्धापूतेन चेतसा । मृगयायां गतो विप्रः कदाचिद्वयोगतः ॥ ३ ॥
घोरकर्म कृतं तेन प्रारम्भे यौवनस्य च । दुष्टिदो ब्राह्मणस्तत्र प्रदर्शितुःशिवो भृशम् ॥ ४ ॥
हृतोऽप्यायुर्वर्लेनैव न म मृत्युवशं गतः । ब्रह्मस्वमिति तज्जातादा न भुक्तं केनचिद्गृहे ॥ ५ ॥
तेनैव भक्तिर्न सूत येन विप्रः प्रपीडितः । स गत्वा यमलोकं तु भुक्त्वा तु यमशाननम् ॥ ६ ॥
पात्रदानवशात्सूत न जातः क्षत्रियोऽभूत् । देशे विप्रादिके लभे चापमन्त्रैःस्तमे रवी ॥ ७ ॥
मेपगे राहुयुक्तेऽयं सोमर्क्षविधुर्मयुते । स गौरो दर्शनीयाधः समस्रै स्वल्पवित्तभाक् ॥ ८ ॥
धर्मं चाल्पमतिर्भानी मातापित्रसमन्वितः । दानादिकं गृहस्थेषु फलं पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
यत्रयत्र कृता धावाः प्राग्भवे ब्राह्मणस्थ च । इह जन्मनि तत्रास्ति बाल्ये कुप्यगदान्वितः ॥ १० ॥
अयो स्त्रीपुत्रद्वीनोऽत्र जायते गुरुडाग्रज । यौवनेऽपि च वार्द्धक्ये तस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ११ ॥
एमिश्र लक्षणाः सूत लक्षणीयोऽत्र पृच्छकः । निष्कृतिं परमां सूत वक्ष्यामि शृणु तत्त्वतः ॥ १२ ॥
गायत्रीं विधिना जप्त्वा कोटिं शुद्धिमवाप्नुयात् । प्रयागे निवसन् धीरः काश्यां वा कुनजाङ्गरे ॥ १३ ॥
अथवाऽष्टसंहत्याणि जप्त्वा कुर्यादिमं विधिम् । हिरण्ययां सोमविमीं कार्यां स्वर्णाष्टकावुमीं ॥ १४ ॥
पत्रेऽर्धेनैव वा लेख्यी सर्वलक्षणसंयुती । देव्यां द्विजाय विधिवत्पुत्रयित्वाऽयं यत्नतः ॥ १५ ॥
प्रायश्चित्ते कृते श्वेतकुण्डहानिः प्रजायते । स्त्रीपुत्रसुखमर्धैव भवत्येव न संशयः ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तं न कुर्याच्चिद्वेशीगविवर्धनम् । न पुत्रसुखमाप्नोति स जीवति कदाचन ॥ १७ ॥
रिष्टं द्वाविंशद्वेदं तु जीवनं द्यष्टमसतिः । आनन्त्यात्त्वष्ट जीवानां विस्तागे नोदिनो मया ॥ १८ ॥
इति श्रीहृदसूर्याग्नेयवादे कर्मविपाके सत्यायनो दिनवतितम. ॥ ९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पृच्छको विनतासूनो दानधर्मरतोऽभवत् । वैश्यः पूर्वभवे सूत व्यापारकुशलः सदा ॥ १ ॥
 दानपत्नरतो नित्यं ब्राह्मणाऽतिथिपूजकः । तद्गृहे धान्यराशिं तु भक्षयन्ती धुधातिनी ॥ २ ॥
 आसन्नप्रसवा सूत सुरभिः कालमोहिता । भृशं तेन हता कुक्षौ लोभोपहतचेतसा ॥ ३ ॥
 बालवत्सो मृतस्तत्र गर्भस्यश्रातिताडनात् । तद्दुःखेन मृता सा तु धेतुराक्रन्दती पुरा ॥ ४ ॥
 एवं निवसतस्तत्र मृतः स यमशासनम् । प्राप्य स्वर्गं बहून्भोगान्भुक्त्वा पापफलं तथा ॥ ५ ॥
 शतद्वनिकटे देशे जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना । धनुर्लभ्रगते सौरौ गुरौ मीनेऽप्यलौ रवौ ॥ ६ ॥
 कुलाग्रणीः कार्यकरो गुणी पित्तकफान्वितः । मध्यरूपयुतः श्रीमान्द्रिभार्यो याति संयुतः ॥ ७ ॥
 चन्द्रे पापयुतेऽन्युग्रे कन्यायां समवस्थिते । गोबालवत्सकवधात् पापात्पूर्वादपुत्रकः ॥ ८ ॥
 स्त्रीताहाय्ययुतो यस्मात्पूर्वजन्मन्यभूदती । तेन कर्मविपाकेन स्त्री ज्येष्ठा पुत्रवर्जिता ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र कनिष्ठार्या भविष्यति ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । कथ्यतां दिवसेशान लोकानां हितकाम्यया ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि शृणुष्वथ खगेश्वर । सुवर्णदशकं सूत धेतुः कार्या सगमिका ॥ ११ ॥
 सर्वालंकारयुक्ता च पत्रे लेख्या यथोक्तवत् ॥ १२ ॥
 तदर्धार्धप्रमाणा वा यथावित्तानुसारतः । संपूज्य नाममन्त्रैस्तु सा देया ब्राह्मणाय गौः ॥ १३ ॥
 मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि पापं गोघातजं कृतम् । तदत्र पापनाशाय ददेऽहं गां हिरण्मयीम् ” ॥ १४ ॥
 मन्त्रमेनं समुच्चार्य दद्याद्दिप्राय धीमते । गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तदनन्तरम् ॥ १५ ॥
 आसन्नप्रसवामेकां दद्याद्गां भोजयेद्विजान् । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १६ ॥
 तस्य संततिवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै सुत । न करोति यदा श्रुत्वा प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ १७ ॥
 इह जन्मन्यपुत्रः स्यान्मृतो नरकमाप्नुयात् । एकहीनेऽथ पञ्चाशन्मृत्युरब्दे ज्वरेण वै ॥ १८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते स्वायुः पष्टिस्त्वङ्गयुताः समाः । कन्यागते रवी चन्द्रे मीनस्ये मरणं ध्रुवम् ॥ १९ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्नवतितमः ॥ ९४ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः पूर्वजन्मन्ययात्र च । पृच्छको जगतां नाथ तस्य कर्म प्रकाशय ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आगीत्पूर्वभवे विप्रो गिरिवाती जितेन्द्रियः । विद्याभ्यासरतो नित्यं सत्यधर्मपरायणः ॥ २ ॥
 दत्तानि तत्र दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पूर्वस्वपि च तेनेवाध्यापिता ब्राह्मणाः खग ॥ ३ ॥
 अथ भाविबलात्सुतं ब्राह्मणेन तपस्विना । स्थापितं तद्गृहे स्वर्णं लोभयुक्त् तत्र दत्तवान् ॥ ४ ॥
 ततो घट्टितये पाले फालधर्ममुपेपिवान् । स्वर्णोपहारी सततं गतो हि यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 सौगन्ध्रे च तुल्यालम्बे कृशो नातिलघुः सुधीः । धर्मकर्मक्रियायुक्तो लोभदुःखतमन्वितः ॥ ७ ॥
 गौर्गर्वाः शनिर्यस्मात्प्रगः सुतगः शनी । घट्टयन्मोऽन्यपुत्रश्च तस्मान्ज्ञेयोऽधुनाऽण्डज ॥ ८ ॥

यौवने स्त्रीमुखं त्वग्रे द्विपञ्चाशन्मितेऽङ्के । भृशं पुत्रमुखमाप्तिः पूर्वं ब्राह्मणपूजनात् ॥ ९ ॥
 कर्कदस्यौ सूर्यजीवी तस्माद्ब्राह्मणपसेवकः । सुवर्णहरणाद्दोषात् पूर्वजन्मानि मानद ॥ १० ॥
 कुनखी ह्यत्र विज्ञेयो लक्षणैस्त्वैदिकैरसी । अथो ब्राह्मणसहायात् ब्राह्मणस्वं हतं पुरा ॥ ११ ॥
 तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रद्वीनोऽत्र जन्मानि । पृच्छकस्य तथा वर्षे पञ्चाशन्मितके ध्रुवम् ॥ १२ ॥
 पुत्रे रिष्टं विज्ञानीयात्स्वदेहे वापि निश्चितम् ।

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् पुत्ररिष्टविनाशिनीम् । त्वत्तोऽहं श्रोतुमिच्छामि सर्वलोकोपकारक ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पलपञ्चसुवर्णाद्व्यां गां दद्याद्ब्राह्मणाय वै ॥ १४ ॥
 तदर्धार्धयुतां वापि श्रेष्ठमध्यकनिष्ठिकाम् । त्रिषु वित्तानुसारेण न न्यूनाधिककल्पना ॥ १५ ॥
 सुवर्णहरणात् पापाद्दोदानान्मुच्यतेऽधुना । पद्मपञ्चाशत्तमे वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पूर्णायुर्जायते नरः । सप्तसप्ततिवर्षाणि सपुत्रो जीवति ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 कार्तिके कृष्णपञ्चम्यां शशिन्याद्रागतेऽण्डज । वृषलये च निधनं पृच्छकस्य भविष्यति ॥ १८ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचनवतितमः ॥ ९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्कश्चिद्द्वैश्यो धर्मपरायणः । मथुरायां महाभाग भिषग्वृत्तिविशारदः ॥ १ ॥
 भक्षिताश्च महारोगा गवां तेन महात्मना । दत्तानि तत्र दानानि पर्वस्वापि च शक्तितः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन कामलब्धेन चेतसा । स्वजातिवनितायां वै व्यभिचारं चकार सः ॥ ३ ॥
 तस्यास्तत्राभवद्गर्भः पातनं हि चकार सा । महीपथैरुच्छेदनजैः परिवादादथाण्डज ॥ ४ ॥
 सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातेन निश्चितम् । पत्नीसहायात्सततं सर्वमेतदुपाजितम् ॥ ५ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्तः ससहायोऽण्डजोत्तम । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ६ ॥
 गवां दुःखापहरिणं पुण्येनात्र बाणिकसुतः । जातो रामहृदाद्याम्ये पष्ठियोजनसंमिते ॥ ७ ॥
 नात्पुत्रः श्यामलो भव्यः स्वल्पवित्तसमन्वितः । व्यापारनिरतः क्रोधी बलवुद्धियुतोऽर्जुनीः ॥ ८ ॥
 भ्रातृयुक्तः पितृसुखादीनः स्त्रीमियसंयुतः । गर्भपातनजात्यापात् प्रागत्र सुतवर्जितः ॥ ९ ॥
 चिद्गमद्गनात्पञ्चमे तु शुभदृष्टिविवर्जिते । चन्द्रे मिथुनराशिस्ये भौमदृष्टे च पुत्रक ॥ १० ॥
 सदापलक्षणं सर्वं शृणुष्वत्र स्वगेश्वर । या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीद्गर्भपातनकर्मणि ॥ ११ ॥
 पृच्छकस्य तु सा नारी गर्भदुःखाकुलाऽत्र च । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्याः सर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ १२ ॥
 मापैस्त्रिंशन्मितैरत्र कार्या वैश्या हिरण्यमी । अपि गर्भयुता लेख्या सुगन्धैश्चित्रिता सुत ॥ १३ ॥
 तदर्पमितिका वापि द्वयोर्वित्तानुमानतः । सा देवा तु विधिज्ञाय मन्त्रमेनसुदीरयेत् ॥ १४ ॥

पन्त्रः ।

“ वैश्यामेनां च सौवर्णां वस्त्राढ्यां विधिदैवताम् । ददेऽहं विप्रमुख्याय पूजिताय विधानतः ॥ १५ ॥
 गर्भपातनजाहोपात् पूर्वपापविशुद्धये ” । इत्युच्चार्य नरो दद्यात्सर्वपापविशोधनम् ॥ १६ ॥

सार्धं महद्भ्रष्टितयं गायत्रीं व्यम्बकं तथा । जपेद्भ्रष्टा दशांशेन पूर्वपापप्रणोदनम् ॥ १७ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयच्छक्त्या दद्याच्चैव तु दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्याद्विधिना पापशोधनम् ॥ १८ ॥
 उत्पत्तिर्जायते तस्य संततेर्नात्र संग्रहः । न कुर्याद्विधिवत्त्र लोभान्मोहाद्विशेषतः ॥ १९ ॥
 इह जन्मन्यपुत्रत्वं जायते चान्यजन्मानि । पञ्चमसमितायुः स्यात्प्रायश्चित्तेऽकृते सति ॥ २० ॥
 चत्वारिंशन्मिते रिष्टं तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २१ ॥

इति श्रीशृङ्खलारूपसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवतितमः ॥ ९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्पूर्वं क्रूरकर्मा प्रतापवान् । धनधान्यसमृद्धोऽपि बद्धदेशे वसन्सदा ॥ १ ॥
 याचकेभ्यः प्रदत्तानि गोभूम्यश्वादिकानि च । अथो भाविबलात्सूत लोभोपहृतचेतसा ॥ २ ॥
 सीम्नि वादे (हेतुं द्रव्यं ब्राह्मणानामधर्मतः । द्विजैकेन सहायेन कृतं तत्कर्म दारुणम् ॥ ३ ॥
 भूमिवादे) मृतस्तत्र संग्रामे कालनोदितः । भुक्त्वा भोगाद्भृभान्स्वर्गे पापात्पापफलानि च ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पर्वतेऽशुना । भूमिपालकुलेऽस्त्युप्रे सिद्धलप्रे गुरावजे ॥ ५ ॥
 सूर्ये मेपगते चेन्द्री चापस्ये पापमंयुते । गौरः शूरो महोग्रस्तु बहुकन्यः कृती शुभः ॥ ६ ॥
 ददाति शक्तितो धीमान्नात्युच्चो बन्धुसंयुतः । बहुव्ययपरो नित्यं पैत्तिकः प्रियंवाग्गुणी ॥ ७ ॥
 बहुभार्यो यशस्वी च भृत्यवाहनसंयुतः । अष्टाविंशन्मिते वर्षे स्वरूपपुत्रसुखान्वितः ॥ ८ ॥
 ह्यन्तरायोद्भवैः पुत्रैरगतिदुःखसमन्वितः । ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं धनहीनोऽत्र दृश्यते ॥ ९ ॥
 महायष्टिजयुक्तश्च पूर्वोऽभूद्विनतात्मज । तुलायां सोऽनुजो जातो जन्मन्यत्रात्पुत्रकः ॥ १० ॥
 शृणु सत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापकर्मणः । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुरिह पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥
 पुण्येऽद्वि विप्रकथिते धेनूनां पञ्चकं सुत । दद्याच्च वृषभं गौरं पृष्ठवस्त्रयुगान्वितम् ॥ १२ ॥
 सुवर्णशृङ्गसहितं तथा क्षितियुतं शुभम् । मन्त्रेणानेन विधेभ्यः प्रष्टा श्रद्धासमन्वितः ॥ १३ ॥
 मन्त्रः ।

“ भूमिभागयुतं गौरं वृषभं रुद्रदेवतम् । ददेऽहं सीम्नि द्रव्योत्पपापनाशाय वै द्विज ” ॥ १४ ॥
 अथो स्वर्णंयाष्टयं हि शुभं दद्याच्चगृहमम् । कर्मप्रकाशकार्यैव मन्त्रमेनमुदीरयेत् ॥ १५ ॥

मन्त्रः ।

“ गोपमकां काञ्चनादयमश्वं तुभ्यमहं वदे । ब्रह्मस्वहरणात्पापान्मोक्षं कुरु ममानव ” ॥ १६ ॥
 पवमुच्चार्य दद्याच्च पूजिताय द्विजातये । मुच्यते पूर्वपापाच्च ब्रह्मस्वहरणाद् ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 शृणुयाद्दशविंशं च त्रिगवस्य विधानतः । होमयेद्दशासाहस्रं ब्राह्मणानां च पूजनम् ॥ १८ ॥
 य एवं कृते सत विधिना पापशोधनम् । तस्य संततिवृद्धिः स्यादर्दिव फलमश्रुते ॥
 नेमां कुर्याच्च वित्तस्योर्गिष्टादागिज्यत्र भयम् ॥ १९ ॥

इति श्रीशृङ्खलारूपसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनवतितमः ॥ ९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुण्यशौचमयोध्यायामभूच्छुद्धश्च धार्मिकः । धनधान्यसमृद्धस्तु यशस्वी पितृबल्लभः ॥ १ ॥

१ धार्मिकः ॥ () गौरी नाम्नि गणपतेः । २ वृषभपुत्रः । ३ प्रियवान् शुणी । ४ वित्तवर्धितः ।

गयाया द्वादशे वर्षे गतो मात्रा सहैव च । तानुजश्च सपत्नीकः सहायत्रयसंयुतः ॥ २ ॥
 कृतवाश्च गयाश्राद्धं नानाविभवविस्तरैः । काम्यश्राद्धानि तत्रैव दत्तानि गरुडाग्रज ॥ ३ ॥
 तस्य पुत्रप्रभावेण पितरश्च दिवं गताः । अयागत्य गृहं वर्षं चत्वारिंशन्मिते ध्रुवम् ॥ ४ ॥
 कृतवान्दरुणं कर्म यौवने काममोहितः । स्वज्ञातिजं धर्मशीलं अद्रं हत्वा महीपथैः ॥ ५ ॥
 पत्नीत्वे स्थापिता तस्य भार्या कामविमोहिता । सर्वस्वं तस्य यत्किंचिद् गृहीतं विविधैश्छलैः ॥ ६ ॥
 तस्याः पुत्राश्च ये जातास्ते हतास्तस्य भार्यया । सापत्न्यभावदुःखेन कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ७ ॥
 पृच्छकस्य तु या माता तस्याप्यनुमतं त्विदम् । त्रिसहायान्वितस्तत्र गतस्तु यमशासनम् ॥ ८ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । गयाश्राद्धप्रभावेण स जातः पृथिवीपतिः ॥ ९ ॥
 दशयोजनविस्तीर्णं देशे पर्वतमाश्रिते । पितृभक्तिविशेषात्तु चौदिकं लक्षणं त्विदम् ॥ १० ॥
 पितृभे जननं चास्य गुरुचन्द्रौ तु सिंहौ । वृषराशिगते भानौ धर्मे जेषा नभश्चरा ॥ ११ ॥
 जनुषो द्वादशे वर्षे गज्यभ्रातिर्न संग्रयः । जातोऽत्र रक्तऋणोऽमौ देवब्राह्मणपूजकः ॥ १२ ॥
 पितृभक्तिरतो मिथान् गीतनृत्पप्रियः कविः । देशेदेशे तु विरयातो दाता भोक्ता बलान्वितः ॥ १३ ॥
 पित्तवाताधिकौ भीरुर्ह्रस्वः स्थूलोऽतिचञ्चलः । चरिगः शिथिलः कार्ये लोभी पापरतः क्वचित् ॥ १४ ॥
 सभाया चतुरो दक्षो बहुबन्धुसमन्वितः । सहोदरविहीनस्तु बहुपुत्रो बहुप्रियः ॥ १५ ॥
 बहुभार्यो यगस्वी च क्षयवृद्धिधनान्वितः । पादजस्य वधात्पूर्वं पापादत्र च पृच्छकः ॥ १६ ॥
 पायुदरव्ययायुक्ते यौवने जायते ध्रुवम् । त्रिसहायैर्युतः पूर्वं अणुध्वाय खगेश्वर ॥ १७ ॥
 या धर्मपत्नी प्रजाऽसीत्ता ज्येष्ठाऽत्र गतप्रजा । बालप्रातकृतं यस्मात्पूर्वंऽत्र विनतासुत ॥ १८ ॥
 योऽनुजः पूर्वजनुपि गयाया च सहायकः । स जातः कर्कटे जीवे पृच्छकस्य सुतोऽनुना ॥ १९ ॥
 वसुभे मिथुनस्थेऽर्के सोऽपि राजा भविष्यति । याऽभवत्पूर्वंजनुपि माताऽस्य विनतासुत ॥ २० ॥
 पापस्यानुमतात्पूर्वं ह्यत्र भर्तृविहीनता । पूर्वजन्मनि या अद्रं हत्वा नीता शुभानना ॥ २१ ॥
 अद्रस्य चाथ सर्वस्व तस्य कर्मफलं अणु । अत्र जन्मनि सा नारी मृता त्रिंशन्मितेऽन्दके ॥ २२ ॥
 कुचत्वारिंशके वर्षे अद्रवातः कृतः पुनः । जन्मतस्तन्मिते वर्षे प्रष्टुर्भुविष्यति ॥ २३ ॥
 देशोत्पातो भृशं तत्र हाहाकारश्च लुण्ठनम् । अथवा सर्वं ज्येष्ठस्य सुतस्य मरणाद्भवेत् ॥ २४ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् पूर्वपापनिपूदिनी । कथ्यता दिवसेशान लोकाना हितकाम्यया ॥ २५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अणु सुत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य कर्मणः ॥

या कृत्वा विधिवज्जन्तुरिह रिष्टात् प्रमुच्यते । स्तब्धं पुस्तकं पुत्र प्रष्टा श्रद्धानमन्वितः ॥ २६ ॥

पूर्वं चाज्यघट दत्त्वा पश्चात्कर्म समाचरेत् । वृषगेहे शुचिस्थाने आत्वा तु विमले जले ॥ २७ ॥

देवान्पितृन्समभ्यर्च्य सुमनाः सुतमाहितः । पूजयित्वा देवं च पश्चात्काम्य समाचरेत् ॥ २८ ॥

अद्रस्य प्रतिमा कार्या पलैः अतमिर्तः शुभा । हिरण्मयी यद्योक्ता हि तदर्धाधेन वा पुनः ॥ २९ ॥

एव कालस्य मूर्तिश्च कार्या लोहमयी शुभा । द्विजाप्य प्रतिमे देये मन्त्रेणानेन धीमता ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“ काममोहात्कृतं पूर्वं यन्मया शूद्रघातनम् । तस्मात्तन्निष्कृतिं विप्र ददेऽहं तुभ्यमत्र च ॥ ३१ ॥
 काल त्वं सर्वभूतानां भयदश्च क्षयंकरः । मां रक्ष पूजितोऽसि त्वं रिष्टात्पापसमुद्भवात् ॥ ३२ ॥
 दिक्पालानां हिरण्ययो मूर्तयश्चाष्ट भो खग । अष्टानामिह ता देया विप्रेभ्यो दोषनाशकाः ॥ ३३ ॥
 अथ रुक्ममयीं मूर्तिं विष्णोर्दद्यात्पलत्रिकाम् । विप्राय वेदविदुषे ततो विप्रांश्च भोजयेत् ॥ ३४ ॥
 शिवस्य पूजनं कुर्यात्पूर्वपापविशुद्धये । पुत्रपौत्रधनैर्युक्त इह जन्मनि जायते ॥ ३५ ॥
 श्रुत्वा पुस्तके सूत नेमां कुर्याच्च यः कृतिम् । इह पुत्रविहीनः स्यादेकवेदमितेऽद्भके ॥ ३६ ॥
 द्विसप्ततमिते वर्षे मृत्युश्चाकृतनिष्कृतेः ॥ ३७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायेऽष्टमवतितमः ॥ ९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्विराटे ब्राह्मणोऽण्डज । विद्याभ्यासविहीनश्च कृपिकर्मरतः सदा ॥ १ ॥
 स्वल्पवित्तयुतस्त्यागी बन्धुमान्योऽतितामसः । स्ववर्णधर्मरहितोऽतियीनां पूजने रतः ॥ २ ॥
 अथो तस्य गृहे कश्चिद्विजः स्थापितवान् धनम् । तस्मै द्विजाय लोभाद्दे पुनर्दत्तं न तद्रसु ॥ ३ ॥
 दम्पतिभ्यां मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा । गत्वा धर्मपुरं देवाच्छुभं वा यदि वाऽशुभम् ॥ ४ ॥
 फलं भुक्त्वाऽधुना जातः शतद्रुनिकटे खग । रवीं केतुयुते चन्द्रे मेपराशिगतेऽण्डज ॥ ५ ॥
 मध्यमो रक्तगौरश्च पूर्वापरसहोर्दरः । रहितो बाहुजस्त्यागी सुखी बन्धुरतः सदा ॥ ६ ॥
 भूतो व्ययान्वितो वाग्मी वातपित्तविवर्जितः । स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात्पूर्वजन्मानि मानद ॥ ७ ॥
 कृतवान्दारुणं कर्म तस्य वक्ष्यामि लक्षणम् । अत्र जन्मानि सा नारी मृता सा बहुकन्यका ॥ ८ ॥
 पुत्रहीना च विद्वेऽन्दे प्रष्टुर्ब्रह्मस्वभक्षणात् । ततो द्विभार्यः पूर्वाभ्यां सुताभ्यां विनतासुत ॥ ९ ॥
 हीनो ज्येष्ठकनिष्ठाम्यामत्र चाकृतनिष्कृतेः । ब्रह्मस्वभक्षणात्सूत द्रव्यतप्तोऽत्र दृश्यते ॥ १० ॥
 पूजनादतियीनां प्राक् स्वल्पसन्तापसंयुतः । प्राग्वर्णधर्महीनत्वाज्जातोऽयं ब्राह्मणादधः ॥ ११ ॥
 पुनर्लक्षणमंयुक्तो जायते नान्यथा पुनः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वापापविशोधिनीम् ॥ १२ ॥
 पलत्रिकाधीनादद्यां त्रिषु वित्तामुत्तरतः । कपिलां गां सुवर्णेन सर्वाभरणभूषिताम् ॥ १३ ॥
 गंपदयात्तु विप्राय पूजिताय प्रयत्नतः । तथैकस्मै विधिज्ञाय मन्त्रमेतत्पठन् सुधीः ॥ १४ ॥
 “प्राग्भूतं ब्राह्मणस्य स्वं लोभोपहतचेतसा । स्त्रीसाहाय्ययुतेनैव तस्मेपां पापशोधिनीम् ॥ १५ ॥
 निष्कृतिं कपिलां देवीं ददेऽहं ब्राह्मणाय वै ।” इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ १६ ॥
 ततः प्रभृति पुत्राणां वृद्धिरत्र भविष्यति । धनवृद्धिस्तथाऽत्रैव जायते गरुडाग्रज ॥ १७ ॥
 न करोति यदा श्रुत्वा प्रापश्चित्तं प्रयत्नतः । स पुत्रधनशोकाम्यां दुःखितो क्षियतेऽधुना ॥ १८ ॥
 एकत्वंमुपागम्यात् प्रापश्चित्तं विद्यानतः । पञ्चपञ्चमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १९ ॥
 प्रापश्चित्ते फूने द्वायुःसमाः स्युः पञ्चमसतिः । ज्येष्ठे मासि सिते पक्षे त्रयोदश्यां दिनोदये ॥ २० ॥
 कर्मण्यत्र तु निर्वाणं कीर्तितं विनतासुत ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायेऽष्टमवतितमः ॥ ९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धाम्ने फूने गमुन्पन्नः पूर्वजन्मनि मानद । पनधान्यनमृदोऽपि देशे स्त्रीराज्यके सुत ॥ १ ॥
 मोहात्प्रीतिनां नित्यं कृत्वाः पाण्डुरस्युनिः । ऊर्ध्ववातादिना पीडा वात्स्येऽस्य ग्रहणीगदः ॥ २ ॥

१ निष्कृतिम् । २ बालाः गा ।

तस्य भार्या सदाचारा सुस्नेहा भर्तृभक्तितः । रक्तस्त्रावादिना पीडा जायते चोदरानिलः ॥ ३ ॥
 तस्याश्चोदरतो गर्भपातं कुर्याच्च पृष्ठतः । द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् । वैनतेय महाबाहो गृणु तस्या विचेष्टितम् ॥ ५ ॥
 व्यभिचारभयाद्वापिं तथा गर्भश्च पातितः । अतिकष्टाद्भिनतेय गर्भपातः कृतो यतः ॥ ६ ॥
 अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारं यतस्ततः । नानाद्रव्यापहर्त्री च कुलया वाक्यलङ्घनात् ॥ ७ ॥
 भर्तृस्तच्चौरिणीवृत्तिरिष्टसंगतिचारणात् । तेन दुष्टेन यद्रव्यं हतं तस्करबुद्धिना ॥ ८ ॥
 भुक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि । कालेन तद्धनं भुक्त्वा पीडितो दारुणीर्ग्रहीः ॥ ९ ॥
 यातना बहुधा प्राप्ता पश्चान्मानुषतां गता । किञ्चित्पुण्यप्रभावेण चात्रेयं जन्मतो भुवि ॥ १० ॥
 ईदं च तृतीयं जन्म गर्भपातोऽभिजायते । उभाभ्यां च कृतं कर्म सुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि विश्वेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुशुभं भृशदेशं तु गोमयेनोपलेपयेत् । कुर्यादष्टदलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः ॥ १३ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमव्रणं शुभलक्षणम् । सुशीतसालिलैः पूर्णं सरस्तीपथपङ्कजम् ॥ १४ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वंशजं वर्तुलाकृति । तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कद्रचविनिर्मिताम् ॥ १५ ॥
 सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवादिने । प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् ॥ १६ ॥
 संकष्टान्मोचयेद्देवैर्दद्यातां दम्पती च तौ । एवं कृतविधेः सूत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ १७ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्याख्यतवादे कर्मविपाके अध्यायः शततमः ॥ १०० ॥

अरुण उवाच ।

भगवन् देवदेवेश श्रुतमेतन्महादृष्टम् । सदाऽनुगामिन्या नार्या गतिं मे ब्रूहि भास्कर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृतं प्रतीक्ष्य भर्तारं या विशेषेद्दि हुताशनम् । तत्सार्धं सा महापुण्या ज्ञेयाऽत्र सहगामिनी ॥ २ ॥
 श्रुत्वा मृतपतिं याऽत्र विदेशस्यं पतिव्रता । तदख्येण विशेषेद्गौ सा ज्ञेया चानुगामिनी ॥ ३ ॥
 धर्मात्पतिव्रता पूर्वं भवेन्मोक्षगतिर्द्वयोः । अयैकाऽभूमहासाध्वी जाता ब्रह्महृदेषण्डज ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणी तपसा युक्ता सदा भर्तृपरायणा । दानशीलरता पुण्या पुण्यकर्मान्विता सती ॥ ५ ॥
 दृष्ट्वा मृतपतिं सा तु दिव्याभरणभूषिता । प्राप्ताऽग्नौ विधिना सूत कृत्वा पूजां हरेर्मृगम् ॥ ६ ॥
 सा गता यमराजस्य स्कन्धे दत्त्वा पदाम्बुजम् । वैकुण्ठे चाण्डजश्रेष्ठ यद्रत्वा न निवर्तते ॥ ७ ॥
 तल्लुचातलघातेन मूर्च्छितोऽभूद्यमाधिपः । तत्काले च तदा पृष्टो नास्देन मदान्मना ॥ ८ ॥
 धर्मराज वर्द्धन्मे त्वत्तः परतरश्च कः । दण्डप्रदो महाभाग येन त्वं चात्थिशांभुना ॥ ९ ॥
 तमुवाच ऋषिश्रेष्ठ गतेयं या शुभानना । सती तत्पाद्भारेण पीडिताऽहं भृशं शिवा ॥ १० ॥

मोक्षं गता महासाध्वी गृहीत्वा तु स्वकं पातेम् । महापापसमाक्रान्तं नरकस्थं द्विजोत्तम ॥ ११ ॥
माऽऽगमिष्यति चैवात्र पत्युः पापावशेषतः । ब्राह्मणी योगयुक्ता च भविष्यति कली युगे ॥ १२ ॥
काठ्यां मृत्युस्तयोर्ब्रह्मच्छिवत्वमुपगच्छतः ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाधिकशततमः ॥ १०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कामतश्चेत्पूर्वं ब्रह्महत्यां नगधमः । क्षयरोगान्वितः सोऽपि जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
घोसाद्ब्रह्मन्नजात्पापाद्वातकर्मकृतात् सुत । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिद्विजन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाधिकशततमः ॥ १०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं घातयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । मोहादकामतः सोऽपि क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
क्षयेनात्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षयेऽतिकष्टेन नष्टायुर्जायते पुमान् ॥ २ ॥
सर्वस्वदानादत्रैव क्षयरोगः प्रशाम्यति । क्रूरतेन्नादित्थेषु सत्पत्रेषु विधानतः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्यधिकशततमः ॥ १०३ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विभो महासाधुश्चारुवर्णः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
मेतुतो बायुपित्ताभ्यां किञ्चिद्विचलितसमन्वितः । तस्य भार्या सदाचारा किञ्चिदुल्लेखकारिणी ॥ २ ॥
पतिभक्ता पतिमाणा व्रतानामनुकाङ्क्षिणी । ऋतुहीना कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

नागीणां जाग्गर्भाणामसतीनां कुलच्छिदाम् । यदा चिरप्रसूतानां शीघ्रं गर्भं समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
और्पर्यश्लेदनेर्दुष्टः प्रलेपेर्दुष्टभक्षणः । संवाहनेस्तथाऽऽत्रातिरन्वीर्षा वस्तिकर्मभिः ॥ ५ ॥
गर्भस्य पातनोपायं करोत्यपि च कीर्तयेत् । पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
नागी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता स्वग ॥ ७ ॥
नार्या तपेर्षया चैव मन्तनेनाशनाय च । और्पर्यश्लेदनाद्यस्तु तस्मार्ये कल्पितो गदः ॥ ८ ॥
सपत्नः प्रेम्णामाग विविधान्येव तद्ददः । तथा वै ऋतुभावाच्च तद्वै पीतं महौषधम् ॥ ९ ॥
पुत्रं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिन्नन्मनि मानद् । ऋतावृत्तां च संप्राप्ते जाता सा विविधा रुजा ॥ १० ॥
वेदना ज्ञापने नित्यमगृग्वातोदगमयः । पुष्पे नष्टे फले नष्टे कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
एतद्वर्मं कृतं तत्र त्रिविधं गर्भदोषकृत् । तथापि फलहन्त्रीणां द्वितीयं मुकृतं कृतम् ॥ १२ ॥
मूढा वा दुष्टयुद्धा च कृतं वै पूर्वजन्मनि । तेनैव कर्मणा वत्स विविधाः पुण्यबन्धनाः ॥ १३ ॥
गोऽश्वमपिश्रित्य ह्यरते शोणितं यद् । छिद्यन्त इव चान्त्राणि मूचीभिरिव तुघते ॥ १४ ॥
वेदनायाः पूग भगवन् स्त्रीणां गर्भनिपातने । पावट्टालं प्रदेशीयं तायां गर्भमपातयत् ॥ १५ ॥
भारानेव न तद्गर्भः पटेटा नास्य संभरः । एवं तु लक्षणं हतित्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
एतन्नागा विधिं चैव दम्पती तीर्थसंगमे । सुशुभे भूषदेने तु पुगणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
मन्त्रगात्राय दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिहानमः । प्राष्टपद्यां कृतीयायां शुद्धायां प्रकमाचरेत् ॥ १८ ॥

यत्नेन गार्भिकं संज्ञमुपोषणपरायणा । पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्विरिजाप्रियम् ॥ १९ ॥
 केतकैर्भिसंयुक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः । सौवर्णां राजतां ताम्बां मूर्ति गौर्याः प्रमत्स्येत् ॥ २० ॥
 हाग्नूपूरमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् । नैवेद्यैः शुभ्रकासारमोदकापूपपायसैः ॥ २१ ॥
 उषतिष्ठेत् विधिवद्भवार्नां प्रियवल्लभाम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २२ ॥
 रात्रौ जागरणं कुर्याद्गीतनृत्यादिपूर्वकम् । फलैर्नानाविधैर्घ्यं दद्यान्मंत्रपुरःसरम् ॥ २३ ॥
 फलपुष्पाक्षतोपेतमज्जनं मूर्ध्नि निक्षिपेत् । “नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये ॥ २४ ॥
 गृहाणार्घ्यमिदं देवि पुत्रान् मह्यं यथास्विनः ।” पतिपुत्रवती नागी गिरिजावत् प्रसूयते ॥ २५ ॥
 एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् । ततः प्रभाते विमले कृतप्रातःक्रिया सती ॥ २६ ॥
 देवीमुद्दिश्य विधिवद्गोत्रोपेतोडग स्त्रियः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय पोडश ॥ २७ ॥
 प्रत्येकं वैणवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् । सौभाग्यार्थकसंयुक्तं बन्धुयुग्मेन संयुतम् ॥ २८ ॥
 दातव्यं गिरिजापीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया । सगर्भा च वृषोपेतां सिताङ्गा वस्त्रसंयुताम् ॥ २९ ॥
 सहैरण्यां च गां दद्याद्विप्राय गुणशालिने । “अपातयं पुरा गर्भं दुष्टस्त्रीणामुपाजितम् ॥ ३० ॥
 यद्यप्ये बन्धयताहेतुस्तस्मान्मुञ्चय चाम्बिके । तव दानेन पुत्रा मे भवेयुः शुभगाग्निनः ” ॥ ३१ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विप्रं विसर्जयेत् । एवं व्रतेन नाट्या वै गर्भपातो न जायते ॥ ३२ ॥
 जायन्ते पुत्रपौत्राद्याः स्वपत्या सह मोदते । न लभेद्गर्भपातं सा पतिपुत्रमुखं लभेत् ॥ ३३ ॥
 तृतीये वा चतुर्थे वा मासि गर्भं सत्वेद्यादि । रजस्तस्य पलाभ्यां वै कोज गर्भाशयाकृतिम् ॥ ३४ ॥
 निष्कं च स्वर्णगर्भं च कृत्वा दत्त्वा द्विजन्मने । “गर्भपातं प्रकुर्वन्त्यमया प्राक्तनजन्मानि ॥ ३५ ॥
 यदिदं बन्धकृतप्राप्तं तस्मान्मुच्येऽत्र जन्मनि ।” जन्म जात्यादिकं वत्स न वदेदिह कर्मणाम् ॥ ३६ ॥
 इदं चतुर्थे वै जन्म भूमिदेवकुलोद्भवम् । सपत्नीसहिता येन न सा गर्भस्य टोपकृत् ॥ ३७ ॥
 तस्येदमपि संचिन्त्य लक्षणानीह जन्मनि । यस्याः प्राक् पतितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जितः ॥ ३८ ॥
 दीनानाथविरोधः स्यात्सविरोधात्तया सुत । अनुमन्त्रितयोक्ता तु पितृमातृमुखोज्जिता ॥ ३९ ॥
 बन्धुसंततिदुःखेन मर्यादाद्यनवास्त्यातिः । शोकः स्याद्दुदरे बाधा तावत्सुीहादिविभ्रमः ॥ ४० ॥
 अन्तरा स्पन्दमानो वा गर्भः सत्रोपलक्ष्यते । पाणी मुष्टितलाघातजानुनी सवियजानुनी ॥ ४१ ॥
 दोषजो वाऽग्निजो वापि अस्त्रजोऽश्मादिजोऽपि वा । ब्राह्मणान्भोजयेद्दत्त्वा सार्पण्यात्मानमीक्षयेत् ४२ ॥
 इति श्रीवृद्धसर्वाङ्गनवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरधिकशततम ॥ १०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सृत यातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 सहायपञ्चयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्महाचौरान्नरकान्प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तथा च तिर्यक्त्वं सृत विभुज्याधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षये हि पुण्यात्प्राक् सोऽत्र जातो हि वाहुजः ॥ ३ ॥
 क्षयरोगयुतः सृत कृशो दुःखातुरो भृशम् । लग्ने कुम्भाभिषे सृत भौमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥
 रिष्टं पश्चिमि ते षणं जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेपा वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
 तद्ग्रे ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन वाऽऽयुषो भङ्गो दृष्टपापान् निष्कृतिः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसर्वाङ्गनवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चाधिकशततम ॥ १०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत् कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
 ददाह तत्पुरं शत्रोस्तत्क्षणे लुण्ठितः पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अथो ममाज्ञया सर्वा मुक्ता नरकघातनाः ॥ ३ ॥
 पुण्यशेषादथाऽत्रापि स जातः क्षत्रियाध्रमः । देशेऽपीध्याभिधे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
 युवभावे महाभाग राजयक्ष्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यतेऽधुना । कार्यस्तत्र त्रिदेवानां मूर्तयस्तु ययोदिताः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशकाः । सुवर्णजास्तथा कार्याः कदलीपत्रसंयुताः ॥ ७ ॥
 यथाविचानुसारेण विचशाठ्यं विवर्जयेत् । देयास्ता विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रौ विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
 एवं कृते महाबाहो क्षयस्तस्यात्र शाम्यति । नैवं कुर्यात्तु यो मोहाद्रिष्टं विशन्मिसेऽदके ॥ १० ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडधिकशततमः ॥ १०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्कामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयरुग्युता ॥ १ ॥
 तत्तस्याः पापशमनं मयोक्तं न पतत्रिण । महापापकृताद्भोगान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताधिकशततमः ॥ १०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वसृवाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । बधिरो जायते तत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
 चान्द्रायणप्रतं कुर्यात्सुवर्णकर्पसंयुतम् । पुस्तकं विधिना दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 भोजयेच्च यथाशक्ति होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकशततमः ॥ १०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मघातजम् । अज्ञानादत्र जनुपि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
 महापापकृताद्भोगस्मात्सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 प्रयागे मकरस्थेऽर्के स्नानादत्रैव जन्मनि । फाश्यां वासात्तथा सूत मुच्यते ब्रह्महत्याया ॥ ३ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकशततमः ॥ १०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृकोऽत्र जायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । बभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकशततमः ॥ ११० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फाल्गुनेऽपि प्राग् सूत फाचिद्विजवराङ्गना । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 नारी याऽघातपत्पूर्वभवे मोहाच्च कुण्टम् । नामावकत्वमामोति साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥

१ च प्रपश्यामि । २ न तस्याः पापशमनम् । ३ चान्द्रायणप्रयम् ।

हेमनिष्कत्रयं दद्यात्पर्वस्वेव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरत्नसन्वादे कर्मविपाके अथ्याय एकादशाधिकशततमः ॥ १११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे पञ्चनदे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विप्रोत्सङ्गतः सोऽपि प्रयागे गृहडाग्रज । स छातो मृगगे भानौ धूर्तः कर्मक्रियोदितः ॥ २ ॥
संप्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवासितस्यान्यक्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुराऽनघ । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
कालयोगेन संभ्रातः स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक् परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
स मध्यरूपो बलवान्धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याऽधिकप्रचारी च पैत्तिकः स्वल्पाशिश्रमाक् ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पापात्पूर्वाद्भ्रष्टं शृणु द्विज ॥ ८ ॥
गोचालवत्सकवधाजीवघातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोस्त्रीविप्रवर्षाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गौराशिगे शर्मा सोमात्पृष्ठे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
लक्ष्मेतदण्डजश्रेष्ठं पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽसीन्मृतवत्साऽत्र सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकर्यां धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च द्विरण्मयी ॥ १३ ॥
तद्वर्णमतिक्रा वापि द्योर्विज्ञानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्दद्या विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
मापैर्वाद्दिमित्तैर्दयस्तया पशुपातिः सुत । मापाभ्यां च तथा वद्विर्जिवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
हीमपेदृष्टगतकं रुद्रस्याग्रे विधानतः । यः कुर्याद्विधिवत्सूत मायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ १७ ॥
जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया । नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् ॥ १८ ॥
न जीवन्ति मुतास्तस्मिन्नीविते नात्र संशयः । नवसप्तमितायुः स्यात्प्रापश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १९ ॥
सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिरत्नसन्वादे कर्मविपाके अथ्यायो द्वादशाधिकशततमः ॥ ११२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचाईजवरान्ना । पतिप्रिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
वैरभावंस्तया सूत गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैणिगस्तत्सुतो दग्धो गृहदाहे पतत्रिण ॥ २ ॥
सहायात्स्वामिनः सर्वं प्राग्भवे समुपाजितम् । तत्पापजं महापापात्फलं प्राप्य विषोनिज्ञाम् ॥ ३ ॥
सैव जाता विगदेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनधर्मदया पूर्वपुण्यात्तया मती ॥ ४ ॥
क्षययोगयुता चाल्पे बालघातादपुत्रिणी । महाप्रिदग्धपुत्राच्च प्रापश्चित्तं न तत्नमम् ॥ ५ ॥
प्रयोर्विज्ञान्मते वर्षे रिष्टेनैवात्र नश्याति । सहायात्तत्पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरत्नसन्वादे कर्मविपाके अथ्यायत्रयोदशाधिकशततमः ॥ ११३ ॥

१ पश्चिमे देशे । २ बचतानाम् । ३ नादापराय च । ४ तपायं तन्महानाम् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याद्विरण्मर्यां तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथाऽत्र पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
 पूर्वपापाद्भिमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायध्वतुर्दशाधिकशततमः ॥ ११४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां याऽवधीन्नारी पूर्वं पापविमोहिता । साऽत्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताऽण्डज ॥ १ ॥
 तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय च । पूर्वपापात्प्रमुच्येत तद्दानाद्दिनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचदाशधिकशततमः ॥ ११५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्याती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लम्बकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधिवच्छ्रेतां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशाधिकशततमः ॥ ११६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजनुपि घातयेद्गुडाग्रज । वकं सा कण्ठरोगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधिवत्सूत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । ययोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकशततमः ॥ ११७ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्भि्रकुले जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वातजा रोगा गुल्माद्याश्चोर्ध्वहृद्ययाः ॥ १ ॥
 महायाः स्वल्पवीर्याश्च आक्षिपाण्टृग्मगः । जायते शीर्षजा पीडा बाल्ये स्माद्ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
 शरीरे जायते चिद्भ्रमुपघातत्रणादिकम् । पात्राणां मातुलानां तु विध्वंसार्तः स्वस्तादिषु ॥ ३ ॥
 दायादाच्छुवत्पीडा भृमिद्रव्यविलिप्सया । ऐहिकानि च लक्ष्माणि जायन्ते तस्य वर्ष्मणि ॥ ४ ॥
 तस्य भार्या गदाचाग कदाचिद्रोषवादिनी । गौरवर्णा रम्यवाणी संतोषभियकारिणी ॥ ५ ॥
 मृतवत्सा कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दशमासानतिक्रम्य गर्भे चोदरसील्यभाक् ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशाधिकशततमः ॥ ११८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुंरहृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र मंगलः । पूर्वजन्मनि सा क्षात्री संजाता विनतासुत ॥ १ ॥
 अज्ञानतिमिरान्धेन स्त्रीणां कर्म दुःखतननाम् । अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकम्पनात् ॥ २ ॥
 गर्भभूतेषु चात्मानं स्याद्येषु योगेषु च । प्रमादाद्द्वीपिनं हत्वा सदा निपुत्रमानसा ॥ ३ ॥
 नम्य गदाश्रिता नित्यं मार्जारश्चानपूर्वकम् । पातालक्रीटनपरा मेहे संकलिता भृशम् ॥ ४ ॥
 दनेषु बाह्यभाग्यम्युत्तनभग्मचपादिषु । अविशिता तदा चाप्री प्राक्षिपत् पापचेतसा ॥ ५ ॥
 पाण्डुगर्भाया घालानभियष्टागिडेन्द्रियान् । नन्दुश्च त्यजते माता घालानामनुकम्पया ॥ ६ ॥

१ कच्छर्गा । २ तं दृण ।

मायाबन्धनमातृणां बालगर्भाश्रिता तदा । अन्यतद्धर्मिणां दृष्टा क्षिप्यन्ते वद्विभस्मसात् ॥ ७ ॥
 विनिघ्नन्ति प्रमादाद्यैर्भेदसंततिदुःखभाक् । संततिर्दुःखितायास्तु नानादुःखं प्रजायते ॥ ८ ॥
 अनयाऽग्निं समासाद्य तेषां वै नाशनाय च । तथाविधेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्वशात् ॥ ९ ॥
 म्रियन्ते शिशवस्तेऽपि तस्पाग्नेदोपचिह्निताः । पाताले ज्वलिते ताभिर्बहवो लघुपाणिनः ॥ १० ॥
 गर्भयुक्ता मृता मातृक्षमयापि तथा तथा । मार्गो न लभ्यते तत्र मृतास्ते दुःखैर्जन्तवः ॥ ११ ॥
 तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा । त्रिविधापत्यजा वाधा प्राप्यते जन्तुरन्तरे ॥ १२ ॥
 जन्तवो गर्भिणो ये के स्मृकृतं कर्मबन्धनात् । उभयोः कर्मणो हेतून् वश्यावश्यं प्रयोजकम् ॥ १३ ॥
 इदं तु तृतीयं जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । स्थिरगर्भा मृतापत्यपुत्रहीना पतत्रिण ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाथ येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिष्टे समनुप्राप्ते ग्रहेऽहनि शुभोदये । प्रागुदकप्रवणे देशे गोमयाद्युपलिप्तके ॥ १६ ॥
 तत्रोपर्याविकं स्तीर्य नानाचिन्नविचित्रकम् । द्रोणामानं तिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूरयेत् ॥ १७ ॥
 निष्कमानं सुवर्णस्य शकलं मध्यतः शिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्वते ॥ १८ ॥
 शुद्धतोयं भृशं ताम्रपात्रं दशपलोन्मितम् । स्यापयेद्राजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ १९ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपस्य प्रजापतेः । दण्डं साक्षात्करे दशे वामे चाथ कमण्डलुम् ॥ २० ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितमाणां मूर्तिं च शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्ब्रह्मपुष्पाद्यैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २१ ॥
 सम्यक् श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विप्राय वेदविदुषे पूजयेद्विधैर्धनैः ॥ २२ ॥
 ततस्ते तु सपत्नीकं पुनीनां विन्मयेदिति । सदक्षिणं जगत्स्रष्टा पत्नी च तपसो वले ॥ २३ ॥
 सा मया तिलैरंशुपावदयो भीस्तीव्रवेदनम् । लङ्घितास्त्रीजनाचारामज्ञानत्वाद्दयात्मकम् ॥ २४ ॥
 नाशयेत्तर्ह्ये पापस्य देवि प्राप्तं विगर्हितम् । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसंततिदुःखिनी ॥ २५ ॥
 सपत्नीकस्य सौवर्णनिर्मितं सम्यगर्चितम् । विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद् गुणशालिने ॥ २६ ॥
 एवमामन्त्र्य ता मूर्तिः समादाय पृथक्पृथक् । प्रदद्याद्दानविधिना श्रद्धया च सदक्षिणाः ॥ २७ ॥
 दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं तिष्ठन्तीं विहिताञ्जलिः ॥ २८ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि दयाराहिताचित्तया । कृतं चाऽप्यशुभं स्वामिंश्छिन्धि तद्विष्टकारणम् ” ॥ २९ ॥
 दत्त्वा दानं च विप्राय सार्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहदस्युरारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्यधिकशततमः ॥ ११९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकवाती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥
 कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनाऽत्र स्वगाथिप । मुच्यते दुष्टपापाच्च कूर्चयुक् चात्र जन्मानि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदस्युरारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यधिकशततमः ॥ १२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घासयेत्काकं विनतानन्दवर्धन । साऽत्र जन्मनि पक्षिन्द्र कुर्वयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन यथोक्तं गरुडाग्रज । पूर्वकर्मविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुप्रत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकशततमः ॥ १२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमह्यभक्षको यस्तु भवेत्प्राद् मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षिन्द्र जायते किमिलोदरः ॥ १ ॥
स भीष्मपञ्चकादत्र व्रतात्पुण्यसमर्जनात् । मुच्यते पूर्वोगात्तुष्टास्त किमिलोदरात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकशततमः ॥ १२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽभक्ष्यं भक्षयेन्नारी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः किमिजोत्यहजा सुत ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चत्रतं शुभम् । कार्तिके शुक्लपक्षे च मान्तस्यं दिनपञ्चमम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्यधिकशततमः ॥ १२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शेन यो मोहाद्रक्षयेद्विधिवर्जितः । निद्रान्नानि पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुनतान्महापुण्यात् सर्वपापमणोदनम् । तदा कृशोदरत्वं च रुजं नात्र प्रपश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकशततमः ॥ १२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भुक्तं यया पुरा सुत सिद्धान्नं दिनभार्यया । दुष्टास्पर्शेन सततं साऽत्र स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
सा वैष्णवव्रतात्पुण्यात्स्मात्पापात् प्रमुच्यते । कृशोदरव्यथा नश्येत्तत्पापस्य प्रणशानात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकशततमः ॥ १२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दिनः पूर्वभवे कश्चिदासीद्धर्मान्वितः सदा । समार्यो नर्मदातीरे धनसौख्यसमन्वितः ॥ १ ॥
वृत्तानि तेन दानानि नानापर्वेषु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विप्रेषु सत्पत्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
यया पापं भृशं चक्रे व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा क्रतुप्राज्ञां धर्मशीलयुतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
गतिं ददौ कनिष्ठापामनृती च विमोहितः । ततो यमपुरे प्राप्तः ससहायो द्विजोचमः ॥ ४ ॥
भुक्त्वा पापकण्ठं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलानि च । श्रद्धादानवशात्सोऽत्र गह्वायाः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
एयुर्वृणी त्वमितदो दिनवैशसमुद्भवः । सर्वमेतद् फलं दानास्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ६ ॥
श्रीत्यागी भृणहा लोके इति पाराणिना विदुः । येषां ताहास्यतः पूर्वं झृणुष्व विनतामुत ॥ ७ ॥
प्राग्भव या कनिष्ठाऽभृत्सा ज्येष्ठाऽत्र गतप्रजा । गर्मदोषयुता चेति लक्षणैर्लक्षयेत्तलम ॥ ८ ॥
परयामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविनाशनीम् । कुर्यात्पल्लैर्वैदमितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥ ९ ॥
तदुपार्थमित्रं देयं त्रिषु विचारितं पठन् । " त्यक्त्वा वरानना शुद्धा पूर्वं पापं समर्जितम् ॥ १० ॥
तस्यापस्य विनाशाय ददेऽहं गणनामपम् । मापमतमितां लक्ष्मीं शुभां खेरयां दिरण्मयीम् ॥ ११ ॥

१ देवया च विदुः स्यात् । २ पूर्वोगात् ।

ददेऽहं विप्रमुख्ये वै वेदशास्त्रविशारदे” । ब्राह्मणान् वरयेत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १२ ॥
एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः । श्रुत्वा न शक्तिमान् यस्तु न कुर्याच्छोधनं गदे ॥ १३ ॥
स पुत्रान्नैव चाऽऽप्नोति रिष्टं पञ्चाशद्वदके । प्रायश्चित्ते कृते तत्र जीवनं वर्षसप्ततिसु ॥ १४ ॥
अन्यजन्मादिकं ज्ञेयं विस्तरं नोदितं मया ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्यधिकशततमः ॥ १२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पञ्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । साऽत्र जन्मनि वै विमा जाता प्राग्विमपूजनात् ॥ १ ॥
प्राग्यत्तया कृतं कर्म शृणुष्वान्न खगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
न तद्वत् पुनस्तस्मै मुक्तं सर्वमशेषतः । मृतो द्विजस्तद्दुःखेन क्षुधितस्तु पतत्रिण ॥ ३ ॥
पापमाचारितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पञ्चत्ववशमापन्ना मुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
पुत्रसंततिहीनाऽत्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
सर्वस्वेन तदर्धेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसंयुक्ता देया विमाय धीमते ॥ ६ ॥
दानेनानेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकशततमः ॥ १२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भो सूत चोच्छिष्टं भक्षयेत्तु यः । राज्यन्यो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र च मानवः ॥ १ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तया । मुच्यते तत्क्षणात् सूत नक्तान्वत्वात्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकशततमः ॥ १२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी चोच्छिष्टं सा शुभानना । नक्तान्वा जायते ह्यत्र व्यथिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
गोमूत्रप्राशनाद्ब्रह्मणोभ्यश्च भोजनात् । नक्तान्वयरोगान्मुक्ता स्याद्ब्रह्म जन्मनि मुव्रत ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदधिकशततमः ॥ १२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी च राज्यन्यो जायतेऽधुना । स तत्पापविशुद्धचर्यं गोमूत्रं विधिवत् पिबेत् ॥ १ ॥
भोजयेच्च तथा विप्राञ्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । राज्यन्यरोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकशततमः ॥ १३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभुङ् नारी प्राग्भवे विनतासुत । राज्यन्यरोगयुक्ता सा चात्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
द्विजेभ्यो भोजनाच्च गोमूत्रप्राशनात्तया । विमुच्यते प्राक्पापाच्च विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकशततमः ॥ १३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्यां गमनात् पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मूढो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
चान्द्रायणप्रतादत्र शतावृत्तिकृतात् सुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धबुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकशततमः ॥ १३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चण्डालं प्राप्नुयात्साऽप्राजगरी जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
प्राजापत्यप्रतवलात् कृतात् पञ्चापवर्तनैः । मुच्यते पूर्वापात् सा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्त्रिंशदधिकशततमः ॥ १३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परात्रविघ्नकारी यो भवेद्वै पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णेनातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीड्यते ॥ १ ॥
विधिना लक्षहोमेन कृतेन गरुडाग्रज । मुच्यतेऽजीर्णजाद्रोगादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्त्रिंशदधिकशततमः ॥ १३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विघ्नं प्रकुरुते सत् या नारी पूर्वजन्मनि । परान्नेषु सदा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
अजीर्णेनैव रोगेण वाध्यते पीडया महत् । लक्षहोमेन सततं तत्पापान्मुच्यतेऽधुना ॥ २ ॥
इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचत्रिंशदधिकशततमः ॥ १३५ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । सत्यनित्यसदाचारः साधुसेवकसंयुतः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेच्चिह्नं पापजं चात्र जन्मनि । किलासो ददृकण्डूश्च नेत्रंतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
किञ्चिद्भद्रः प्रजायेत तद्रूते कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वद्गी स्त्रीधर्मव्रतचारिणी ॥ ३ ॥
तस्याः कुशौ व्यथा वातैर्मृग्नि पीडा प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्रपुत्र्यो मृतास्तथा ॥ ४ ॥
फेन कर्मविपाकेन सन्त्यं कथय भास्कर ।

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना प्रिया शूद्रापतारिता ॥ ५ ॥
चटुव्यापाग्निरता बहुद्रव्यममन्विता । शूद्रायान्ते च संबन्धो बहुकालो गतागतः ॥ ६ ॥
अन्योन्यं प्रीतिपगतः किञ्चित्कालो यथा गतः । उभयोः कर्मणोर्हेतुर्धनापहरणं यतः ॥ ७ ॥
नयाः शूद्रोऽभवशोऽमी तेन तत्रैव जन्मनि । ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणैर्युतः ॥ ८ ॥
धनलोभादतस्तेन भाविनोऽयस्य वै बलात् । तस्याथ मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ ॥ ९ ॥
द्वित्रिवर्षन्तया मार्गवर्षया च समन्वितौ । धनलोभवशात्तौ वै दृष्टचित्तेन संगतौ ॥ १० ॥
अग्निगद्य मृता तत्र गर्ता वै यमशासनम् । तन्देहमुद्रसं जातं ब्राह्मणस्य ततः स्वग ॥ ११ ॥
तेन कर्मविपाकेन नाके पाचिता भृशम् । पश्चान्मानुषमापन्नौ व्रतदानप्रभावतः ॥ १२ ॥
इदं चतुर्वेकं जन्म मृतापत्यं स्वगेश्वर । द्विन्यादिमार्तेजानानां मृतिर्द्विन्यादिहायनैः ॥ १३ ॥
मृतेः पुत्रो भयत्यत्र जातोऽजातस्तत्रैव च । इदं जीवेदिदं जीवेदित्यागामपि चैव्यन् ॥ १४ ॥

जाताजाता विनश्यन्ति न कृता तस्य निष्कृतिः । एवं यदि चिरं स्थित्वा नाऽचिरान्त्रियते परम् ॥ १५ ॥
 सुगुणाश्च मुरुपाश्च ललनाञ्चदुष्कारिणः । नश्यन्तु जातजानेषु जन्मजन्मसु तेषु च ॥ १६ ॥
 व्याध्यन्तरे भवेद्वाधिर्ग्रस्तो व्यसनवानयम् । नास्ति सौख्यलभ्योऽप्यस्य नानाशङ्कितचेतमः ॥ १७ ॥
 धनमस्ति तथाप्यत्र परापत्यानि पश्यतः । लभ्यगानि पुगेक्तानि चास्येमान्यपि कीर्तयेत् ॥ १८ ॥
 स्वोदरे म्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते । मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववत्प्रतिपादयेत् ॥ १९ ॥
 स्वर्गस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः । दीर्घिनस्य महानाधिः शोकमंत्रः प्रजायते ॥ २० ॥
 अदृश्युणालङ्घ्या अदृष्टाननकान्तयः । म्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्रा अकृतचाटवः ॥ २१ ॥
 एवं तु कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमयाचरेत् ।

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिरिह कर्मपाशानिपूदनी । कथ्यतां दिवसेजान नागीणां हितकाम्यया ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सत् प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशिनीम् ॥ २३ ॥
 निष्कृति विधिवच्चाक्षर्य संततेः सीस्यदेतवे । यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमयाचेत् ॥ २४ ॥
 पञ्चिः शान्तिमुक्तानि ब्राह्मणेः सहितोऽर्यवित् । मिद्वार्याश्चनड्वाभिः कृत्वाः प्रतिष्ठितः ॥ २५ ॥
 स्नापयेद्वीपधैर्मन्त्रैर्वारुणैर्विष्णुमुक्तिभिः । सुदिने सुगुणे देशे गोमयाद्युपलिप्तके ॥ २६ ॥
 तत्रोपर्याविकं स्त्रीत्वां कृष्णाजिनमथापि वा । द्रोणप्रानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण मंथुतम् ॥ २७ ॥
 स्यापयेद्राजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् । सौवर्णीं प्रतिमां तत्र बालगोपालमंथुताम् ॥ २८ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तित्वशुभलक्षणैः । अर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि ॥ २९ ॥
 मन्मक् श्रद्धावती नागी मृतमंतवित्तुःखिनी । आहूय विदुषो विप्रान्स्त्रियैव वेदवादिनः ॥ ३० ॥
 अलोलुपान्तदाचारान्नंपृज्याऽर्पादिकैश्च तान् । “पूर्वजन्माजितं पापं द्रोहमापाद्य बालके ॥ ३१ ॥
 भूमिद्रविणहेमाद्यष्टिप्लव्या तद्धि नश्यतु । नाशयत्वस्य पापस्य फलं ह्यशुभलक्षणम् ॥ ३२ ॥
 ततस्तु मम संप्राप्तं मृतसंततजं ह्ययम् । तस्मान्मोच्या महाभागार्पितगोदानतोपितः ” ॥ ३३ ॥
 इति तं त्रिः परिक्रम्य प्रार्थयेत् विचक्षणा । अग्रे नयेति मन्त्रेण विमृज्य प्रीतमानसा ॥ ३४ ॥
 धेत्तुं दद्यात्सवत्तां च सहिरण्यां यथाविधि । ब्राह्मणान्भोजयेत्सम्यक् जतं साग्रं यथाविधि ॥ ३५ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विश्वान्ववान् । इहैव लक्ष्म विज्ञेयं मातृवन्धुसुखोदितम् ॥ ३६ ॥
 स्वमुतासुखसील्यानां संतोषो निजपुत्रवत् । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि भियः कियान् ॥ ३७ ॥
 विकारो विकृती लीयाद्रमणे पाद्वैकृतम् । पैत्रजा मातुलान्यां तु कामयुत्सभवा व्यया ॥ ३८ ॥
 युतापत्यादितस्तस्याः पतिः पापादिभेदतः । तथातथाऽत्र दुःखानि जायन्तेऽस्य सुदुर्मुहुः ॥ ३९ ॥
 पूर्वकर्माजितं पापं चिह्नं तस्य च वर्ष्मणि ॥ ४० ॥

इति श्रीबृहस्पतिरामवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशदधिकशततमः ॥ १२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विषं दद्याद्द्वारार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मानि पक्षीन्द्र चार्द्रगोगेण वाध्यते ॥ १ ॥
 निष्कृतिर्नास्ति तस्यात्र पापस्य दृढकर्मणः । छार्द्रगोगेण सततं युवा नाशमवाप्नुयात् ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं न तस्यात्र दानेगपि सहस्रदाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरामवादे कर्मविपाके अध्यायः त्रिंशदधिकशततमः ॥ १२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रो ह्यभूदङ्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यायाश्चासाबुद्राहमकरोत् सुधीः ॥ १ ॥
 दानाल्पत्वान्महाभाग चकाराल्पविधानतः । स चचार वने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः ॥ २ ॥
 काचित् सुनयना सूत प्राप्ता भाविषलात्तदा । नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता ॥ ३ ॥
 सा लुण्ठिताऽत्र त्रासिता तेन पापधियाऽण्डज । सहायैः सा पारित्यक्ता ताडनादाकुला भृशम् ॥ ४ ॥
 तद्दर्भाङ्गै च्युतौ पुत्री पापमाचरितं त्विदम् । ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः ॥ ५ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं पतत्रिण । परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ६ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते । गौरस्वरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः ॥ ७ ॥
 पिप्ताधिकोऽतिमातिमान् बहुपुत्रीभिरन्वितः । जातपुत्रैर्मृतैस्त्वत्र पूर्वपापात्तथाऽण्डज ॥ ८ ॥
 विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि येन पापात् प्रमुच्यते । पलाधार्धमितेनेव कार्या सुवटिता सुत ॥ ९ ॥
 बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णा भूषणान्विता । पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै ॥ १० ॥
 गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः । वेधसं तत्र सौवर्णा सुवर्णकामितं शुभम् ॥ ११ ॥
 दद्याजपेच्च मन्त्रांश्च तल्लिङ्गान् विधिपूर्वकम् । होमयेच्च यवांस्तत्र युतांस्तण्डुलसर्पपैः ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । शृणुयाद्दरिवंशं वा शतावृच्या विधानतः ॥ १३ ॥
 गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते । तस्मात्पुत्रसुखं लाभश्चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 रिष्टं पञ्चाशद्वेदे तु प्रायश्चित्तेऽकृते सुत । वेदसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र वै ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं याऽत्रापि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरफाद्वीरादसती पापजाऽण्डज ॥ १ ॥
 न शुष्यत्पशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शक्तेरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासोऽत्र विनतासुत ॥ २ ॥
 मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्दृढात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजनजाह्नवात् ॥ ३ ॥
 बाहुजेयं महाभाग पूर्वेष्यत्रापि बाहुजा । वन्द्या प्राग्जायते दुःखाकुला साऽत्रापि पक्षिराद् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं वञ्चयेत् ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्मारोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
 तेनेव पापरोगेण त्रियतेऽत्र पतत्रिण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवञ्चने ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुत । साऽत्र जन्मनि भूक्त्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 ज्ञानान्महापापकृतात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधे सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि भूक्त्वं जायते महद्देनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत विषं दद्याद्विजातये । छर्दिरोगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधात्तस्य प्रायश्चित्तं क्व विद्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायोऽष्टात्रिंशदधिकशततमः ॥ १३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्मै या विषं दद्यात् पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरोगेण सात्रैव वाध्यते पीडया मुहुः ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यात् सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके एकोनचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र यवनी देशे शुभे पञ्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी यस्मादभजयवनं पुरा । तस्मात् सा यवनी जाता पुत्रसंततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाधनयुता दानात् कुरुक्षेत्रे पुराऽनघ । शिवभक्तिपरा तस्मात् सुखैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा चेद्द्वै विष्णुभक्तिरता भवेत् । तेन पुत्रसुखप्राप्तिर्नान्यया गरुडाग्रज ॥ ४ ॥
मूकौञ्च जायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । वभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ २४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कोटिः कोट्यर्धं लक्षं वा रुद्रपूजनजाद्रतात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ १ ॥
अथवा हविर्वशास्य गतावृत्तेर्विधानतः । श्रवणात् पूर्वजात् पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेऽवसत् कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजारतो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चौर्येणापहृतं द्रव्यं यत्स्थितं देवताश्रये । तेनेदं दुष्कृतं सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुक्तवान्पापजं फलम् । जातो गङ्गाश्रये सत्री पर्वते पूजनाद्धरेः ॥ ३ ॥
वद्भद्रव्यान्वितो भूषः सर्वसंपदसुखान्वितः । चाल्ये हि पाण्डुरोगार्तेश्चात्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारीति पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यमुपायं शृणु त्वत्तः ॥ ५ ॥
सुर्याद्विष्णुमर्या पृथ्वीं सप्तमुद्रां पलात्मिकाम् । सर्वनां सागरोपेतां सप्तद्वीपां वसुंधराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पगलेष्टृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगादियुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विषं कस्यापि काश्यप । माऽत्र जन्मनि रोगेण छर्दिस्तंजेन पीडयते ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यात् दशार्कं गरुडाग्रज । तस्मात् कपिलां दद्यात् सा तदोपादियुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रो ह्यभूदङ्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यायाश्वासाबुद्धाहमकरोत् सुधीः ॥ १ ॥
दानालपत्वान्महाभाग चकारालपविधानतः । स चचार वने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः ॥ २ ॥
काचिन् सुनयना सूत प्राप्ता भाविवलान्तदा । नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता ॥ ३ ॥
सा छुण्ठिताऽत्र प्राप्तता तेन पापधियाऽण्डज । सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुला भृशम् ॥ ४ ॥
तद्गर्भं च्युतौ पुत्रौ पापमाचरितं त्विदम् । ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः ॥ ५ ॥
पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं पतन्निण । परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ६ ॥
गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते । गौरस्वरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः ॥ ७ ॥
पित्ताधिकोऽतिमातिमान् बहुपुत्रीभिरन्वितः । जातपुत्रैर्मृतैस्त्वत्र पूर्वपापात्तदाऽण्डज ॥ ८ ॥
विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि येन पापात् प्रमुच्यते । पलार्धार्धमितेनेव कार्या सुवटिता सुत ॥ ९ ॥
बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णा भूषणान्विता । पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै ॥ १० ॥
गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः । वेधसं तत्र सौवर्णं सुवर्णकमितं शुभम् ॥ ११ ॥
दद्याजपेञ्च मन्त्रांश्च तल्लिङ्गान् विधिपूर्वकम् । होमयेञ्च यवांस्तत्र युतांस्तण्डुलसर्पपैः ॥ १२ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । शृणुयाद्भरिंशं वा शतावृच्या विधानतः ॥ १३ ॥
गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते । तस्मात्पुत्रसुखं लाभश्चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १४ ॥
रिष्टं पञ्चाशद्वेदे तु प्रायश्चित्तेऽकृते सुत । वेदसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र वै ॥ १५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसत्त्वादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्ध्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं याऽत्रापि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरकाद्दोरादसत्री पापजाऽण्डज ॥ १ ॥
न शुध्यत्पशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शतैरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासोऽत्र विनतासुत ॥ २ ॥
मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्ददात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजनजाद्रतात् ॥ ३ ॥
बाहुजेयं महाभाग पूर्वोऽप्यत्रापि बाहुजा । वन्द्या प्राग्जायते दुःखा कुला साऽत्रापि पाक्षिराद् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसत्त्वादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं वक्ष्येद्ब्रह्मणं सुत । सोऽत्रापस्माररोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
तेनेव पापरोगेण त्रियतेऽत्र पतन्निण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवंचने ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसत्त्वादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुत । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
ज्ञानान्महापापकृतात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधे सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते मद्देनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसत्त्वादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्मसौ विप्रश्चात्र जन्मनि चाहुजः । देवद्वेषपापहरणात्प्रागत्राऽक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 विशद्वर्षे व्यतीते च नेत्ररोगः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिघ्राप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
 राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान् वैष्णवाञ्छ्रद्धया सुत ॥ ४ ॥
 कृत्वाऽनेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वस्नेहहरः कश्चिद्योऽभवत् पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्ततुर्यांशभागतः । कालचक्राभिधं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्धोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्रारूपदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपचाशदधिकशततमः ॥ १४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरता ह्यत्र या पूर्वऽभूत्पतिव्रता । पतिपापप्रभावाच्चु गतिं प्राप्य हि मानुषीम् ॥ १ ॥
 त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । मुनक्ति भोगान्सर्वान्चै पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
 गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पचाशदधिकशततमः ॥ १५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो ज्ञानात्कृतवान्स्तु प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि भूकत्वं लभते कापि मानवः ॥ १ ॥
 चान्द्रायणव्रतं कुर्याद्विधिवत्पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥
 एवं यः कुरुते मृत स तत्पापात्प्रमुच्यते । न जायतेऽत्र भूकत्वं कदाचिद्दिनतासुत ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकपचाशदधिकशततमः ॥ १५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या धूर्ता वक्ष्येत्कापि लोभात्पूर्वभवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेणाऽपस्मारेण प्रपीडिता ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं सुत । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्दद्याद्देतुं पयस्विनीम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपचाशदधिकशततमः ॥ १५२ ॥

अरुण उवाच ।

पश्चिद्भिज्जोत्तमो जातो धर्मिष्ठो नित्तमंयुतः । उदरे वायुरल्पीयाञ्छिरोऽर्तिश्च प्रजायते ॥ १ ॥
 शरीरे जायते चिद्रं किञ्चिद्दर्शनमन्वितम् । दद्रुकण्टकिल्लासानां गमने पार्वकृतिः ॥ २ ॥
 पर्मानुमारतो व्यापिचिद्रं तस्य सहायितम् । भार्या प्रीतिपरा नित्यं कदाचित्कलहप्रिया ॥ ३ ॥
 रोपयुक्ता मिताहाग प्रदरार्तिः प्रजायते । मृतवत्मा कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशिप्रा मदितो मिमः पुण्डरीको घटुयाचकः । गतश्चैव महागण्येऽपतंत गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
 पद्मोऽयं गमापानाः शशुभिः पविष्टिता । तत्र भीता तदा स्त्रीणां त्रस्यन्ती च महावने ॥ ६ ॥

गर्भपातोऽभवत्तत्र सत्वरं च ततो मृतः । तेन कर्मविपाकेन त्रिपन्तेऽस्या हि बालकाः ॥ ७ ॥
केचिज्जीवन्ति पण्मासं केचिद्र्पाधिकं मुत । बहुकालो भवेत्किञ्चिन्मृतिचिह्नं प्रजायते ॥ ८ ॥
अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाय लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्न एष सुदुर्लभः । तेनेदं मुनिभिः श्रोक्तं प्रायश्चित्ताद्यनाशनम् ॥ १० ॥

गोत्रयं वै सुवर्णाञ्च सौवर्णं निष्कसंयुतम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वल्लयुग्मं गुग्गेरुषि ॥ ११ ॥

कर्मप्रकाशकं विप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं प्रकुरुते वस्तु निष्कृतिस्तस्य कर्मणः ॥ १२ ॥

पुत्रपौत्रादिसंयुक्तो धनधान्यममन्वितः । न कर्गेति च यो मोहाहोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥

स याति पापदोषेण भूमिं जन्मनिजन्मनि । एवं यः कुरुते भक्त्या यामोति पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरक्षणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायद्विपञ्चाशदधिकशततमः ॥ १९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचित्रात्री भर्तृप्रियान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुदानप्रदायिका ॥ १ ॥

पार्श्वस्यस्य च शूद्रस्य गृह्णातीतानि मानवः । सर्वज्ञेहानि चौर्येण सर्वशून्यपगृहात् पुरा ॥ २ ॥

मुक्तानि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्सर्वं कर्मणोऽत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥

सा जाता बाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तुः शुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥

क्षयरीगाकुला जाता तथा स्नेहहरा यतः । निष्कृतिं चास्य पक्षीन्द्र पूर्वपार्ष्णिवाशनीम् ॥ ५ ॥

कथयामि प्रयत्नेन विचतुर्थांशभागतः । कृत्वा तु कदली रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥

दद्यादेद्विधिज्ञाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरक्षणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायद्विपञ्चाशदधिकशततमः ॥ १९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वश्वघेत्कश्चित्त्युग धूर्तस्तु कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्मारगोगेण महताकुलः ॥ १ ॥

धेनुं दद्यान्महाभाग सर्वतमां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुपोत्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥

न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापजोधनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरक्षणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः पञ्चपञ्चाशदधिकशततमः ॥ १९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिबल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुरान्विता ॥ १ ॥

दक्षा भर्तृहिते नित्यं पूर्वं सा द्विजबल्लभा । स्वर्णापहारजात्पापात्र सा स्वर्णकारिजा ॥ २ ॥

पुत्रहीना महाभाग पद्मद्रव्यापहागणात् । कुरुक्षेत्रे शशिशस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥

तद्वत्त्वाऽऽशु लभेतपुत्रानत्र जन्मनि वै मुत ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरक्षणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः पञ्चपञ्चाशदधिकशततमः ॥ १९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बौलघाती भवेत्तस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वनतेपात्र जनुपि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥

१ अघ्यायोऽत्र स्वप्नके नाम्नि ।

श्रवणाद्दरिवंशस्य विधिवच्चात्र जन्मनि । ब्राह्मणोद्गाहनाच्चैव पृजनाच्छङ्करस्य च ॥ २ ॥
जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तपचाशदधिकशततम ॥ १५७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूकरे याऽभवत्पूर्वे निपादी पुनरेव सा । शूद्राधमा पश्चनदे जाताऽत्र विनतासुत ॥ १ ॥
पुत्रपौत्रधनैर्धान्यैर्गजाश्वोष्ठादिवाहनैः । युक्ता सा यवनी सूत तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
भर्तृसङ्गयुता पूर्वे पूर्वं तद्विदितवाञ्छनात् । यवनी पूर्वपापाच्च तत्र तस्योपसेवनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदधिकशततम. ॥ १५८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्प्रागभवद्विप्रः सर्वविधाविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान्प्राप्तसर्वमनोरथः ॥ १ ॥
तुलाधृतानि स्नेहानि विप्राणां स्नेहभागिनाम् । गृहीतवान् स चीर्येण लोभोपहतचेतसा ॥ २ ॥
यस्माद्दानं कृतं चैव प्राग्भवे तत्फलं शृणु । सोऽत्र विप्रः प्रयागेऽस्ति द्विजो वेदविदां वरः ॥ ३ ॥
धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तथा दानात्तीर्थेषु च प्रयत्नतः ॥ ४ ॥
सो देयाऽत्र विधिनाय मन्त्रमुच्चारयन्निसम् । “ ब्रह्मणा निर्मिता देवी पापमाचरितं मया ॥ ५ ॥
तत्पापशमनायैव त्वां ददेऽहं हिरण्मयीम् ” । ब्राह्मणाय महाभाग पापं गच्छति तद् भृशम् ॥ ६ ॥
सोमं च राजतं दद्यात्तन्मानं पापशान्तये । लक्ष्मीनारायणं चापि हेमं सौवर्णसंमितम् ॥ ७ ॥
गाथत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् । मन्त्रमष्टाक्षरं तद्ब्रज्जत्वा शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ ८ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन तिलाज्ययवतण्डुलैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूजयेच्च विधानतः ॥ ९ ॥
लक्षद्रुं त्रिगुणितं नानाविभवविस्तरैः । पूजयेद्वा विधानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥
य एवं विधिना सूत प्रायश्चित्तं समाचरेत् । तस्य संततिवृद्धिः स्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥ ११ ॥
ब्रह्मलोकमवाप्नोति पूर्वपापविशोधनात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं वर्षे पष्टिमिते ध्रुवम् ॥ १२ ॥
आयुर्नवतिवर्षान्तमत्र पापविशोधनात् । प्रायश्चित्तं द्वयोरेकं न कुर्याल्लोभमोहितः ॥ १३ ॥
न भवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । न च सद्गतिमाप्नोति पापस्यास्य प्रभावतः ॥ १४ ॥
जन्मादि मरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जप्त्वा शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ १५ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन शतं विप्रांश्च भोजयेत् । शृणुयाद्दरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १६ ॥
य एवं कुरुते सूत द्वयोः पापविशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १७ ॥
नाधयो व्याधयस्तस्य न चारिष्टभयं क्वचित् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् ॥ १८ ॥
न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । पञ्चत्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहधनान्तकम् ॥ १९ ॥
त्रिसप्ततिमिताच्चायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽप्युना । गतिमप्युत्तमा याति त्वन्यथा ह्याततापिनाम् ॥ २० ॥
जन्मादि मरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । नाशः स्यात्क्षयरोगस्य चात्र जन्मनि चाण्डज ॥ २१ ॥
दोषात्स्यल्पात्फलैर्युक्तो जीवेद्वर्षशतं ध्रुवम् ॥ २२ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्ट्यधिकशततम ॥ १५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धम्व ब्राह्मणः पश्चिद्ब्रह्मदेशे वसन् मुधीः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो धनपुत्रादिसंयुतः ॥ १ ॥
दद्यानि तेन विभ्रेभ्यो दाना-यल्पानि शक्तितः । सत्प्राग्भ्यः परं सूत पर्वस्वापि विधानतः ॥ २ ॥

पापमाचरितं तेन कामलोभेन चाण्डज । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविनोऽर्यस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
 स्त्रीसाहाय्यात्तथा तत्र कृतं तद्गर्भपातनम् । सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातोद्भवेन च ॥ ४ ॥
 एवं किञ्चिद्गते काले स प्राप्तो यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यभवावेण स जातो ब्राह्मणादधः । यमुनायां महाभाग गौरः पित्ताधिको घृणी ॥ ६ ॥
 धनमित्रसुखैश्वर्यमतिस्त्रीभोगभाग् नरः । दक्षः कार्येषु चार्चङ्गो धर्मघ्नो लाभसंयुतः ॥ ७ ॥
 मानी यशस्वी पुरुषः कान्तिमान्प्रियभाषणः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभात्पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 घूर्तः शठः क्रोधपरो धनवृद्धिक्षयान्वितः । चिन्तातुरः पापशोपादत्राप्राप्तमनोरथः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मण्यां वीर्यदानात्प्राक् तथा तद्गर्भपातनात् । अत्र पञ्चाशद्वदन्ते जातपुत्रविनाशकः ॥ १० ॥
 चिद्धमद्गृहे सूत चन्द्रः सूर्यगृहाश्रितः । पापाभ्यां पुत्रभावेऽपि समाक्रान्तेऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 स्त्री सहाया तथा पूर्वं साऽत्र संततिदुःखिता । लक्षणेरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 कार्याऽत्र ब्राह्मणी लेख्या सुवर्णाष्टपलैर्मिता । तदर्धार्धमिता वापि त्रिषु विचानुसारतः ॥ १३ ॥
 पात्रे गर्भान्वितां भव्यां बहुभूषणसंयुताम् । गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपैर्वस्त्रैः पूजां समाचरेत् ॥ १४ ॥
 एवं कृत्वा यथा पक्षिन् गर्भपापात्मसुच्यते ॥ १५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयारण्यनवादे कर्मविपाके लघ्यायः षष्ठ्यधिकशततमः ॥ १६० ॥

अरुण उवाच ।

कथयस्व दिवानाथ लोकानां हितकाम्यया । पृच्छामि तेऽत्र देवेश च्छिन्धि मे सर्वसंशयान् ॥ १ ॥
 जात्युत्तमानां जनुषि सदा संपत्तयः शुभाः । पूर्वजन्मनि पुण्यत्वात्सुखसंपत्तमन्वितः ॥ २ ॥
 बन्धूनामतिस्त्रीर्यं च वैष्णवी मतिरत्र च । जातसंततिदुःखार्तः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भयुक्ता च प्रयागे भर्तृसंयुता । सर्वाभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ ४ ॥
 बहुभिस्सार्धमेतेन तस्या आमरणं हतम् । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ ५ ॥
 तेन पापेन बालानां गर्भनाशः प्रजायते ।

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापं क्षयं त्वियात् । एताद्वि विस्तराद्ब्रूहि लोकानां हितकाम्यया ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एकवासा विधिं कुर्याद्विष्णुपूजां ततः परम् ॥ ७ ॥
 सगर्भो गौः प्रदातव्या भोजनं शतसंमितम् । गर्भाशयगतो गर्भो निपेकममयाद्भु ॥ ८ ॥
 पञ्चमे वायु पष्ठे वा मासि पातः स्रवश्च यः । तयोः कर्मविदोपांश्च कथयिष्यामि योषिताम् ॥ ९ ॥
 सा चापि मृतकल्पा स्यादुत्पन्नेः सूतिकामर्यः । शोकदामोदरे दीपः शूलं गौरवकम्पनम् ॥ १० ॥
 रक्तधवाद् विवर्णाऽस्माज्जायते कर्मणेरितात् । रजस्तस्याः पलाभ्यां तु क्रोधं गर्भाशयाकृतिम् ॥ ११ ॥
 कुसुम्भर्वेष्टितं तेन रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् । मधुना पृष्येत्तत्र शशाङ्का ऋष्यवर्तिता ॥ १२ ॥
 तन्मध्ये हेमशकलान् क्षिपेत्तदपि पलतः । दद्याद्विप्राय विधिवद्दद्याद्द्विदिनक्रपिनम् ॥ १३ ॥

“ यन्मया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतो हि यः । एतद्दानं विशुद्धयर्थं गर्भकोशं ददाम्यहम् ॥ १४ ॥
मया घृतेन यद्देतोर्निषिद्वाचगणं कृतम् । ततोऽनपत्यत्वं प्राप्तं तस्मान्मां मोक्षय प्रभो ॥ १५ ॥
एवं कृतविधेः मृत गर्भपाताचनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेन्तस्म्यग्गां दद्याच्च रावत्सकाम ॥ १६ ॥
गर्षिष्यात्मानमाग्लोस्य भुञ्जीत मह वंशुभिः ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्याय एकपष्टयधिकशततमः ॥ १९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नारी घातयेत्कंचित्पुरुषं प्राग्भवेऽण्डज । साऽथ जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव प्रपीड्यते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद्विधिवत् तथा रुद्रजपादिह । पूजनाच्छुद्धस्यापि शूलरीगाड्भिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपष्टयधिकशततमः ॥ १९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि योऽज्ञानान्नगे वै घातयेत्सुत । मित्रं च वायुरोगेण पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र कुर्यान्महाबाहो मन्त्रैस्तद्वायुदेवैः । पूजने वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च घूपकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यैर्वहभस्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पक्षीन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपष्टयधिकशततमः ॥ १९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रघातकरी या च पुग ज्ञानेन काऽप्यप । साऽत्र जन्मनि लूताद्या भवत्येव मयोदितम् ॥ १ ॥
तीर्थस्नानव्रतादीनि निष्कलान्यत्र चाण्डज । ज्ञानपूर्वं कृतात्पापाद्भोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्यायचतुःषष्टयधिकशततमः ॥ १९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फश्चिच्छुद्रो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापग्निरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
नीतं श्रेष्ठं तथा तेन मिलित्वा चार्धमीरिणाम । लोभात्कालेन तस्मिन् वै स्नेहे मौल्याधिके सुत ॥ २ ॥
शेषेपापफलाद्भोगद् भ्रमगन्धमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान् भुक्त्वा पुण्याजातोऽत्र पर्वते ॥ ३ ॥
शुद्रः पुण्यफलायुक्तो भूमिदानात्सुर्विनात् । स्नेहहागी यतः पूर्वं राज्यश्चमप्रपीडितः ॥ ४ ॥
मर्वस्नेहातिदानाद् स्ववित्ततुर्धभागतः । स्वर्णदानात् तथा चात्र क्षयरीगाड्भिमुच्यते ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्टयधिकशततमः ॥ १९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषं दृश्या पतिं सून प्राग् या जागध्रिताऽसती । पतिनी सा महादुष्टा चाल्येऽत्र विधवा सुत ॥ १ ॥
रिष्यागगाधनादेव गद्गाया उपमेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्टयधिकशततमः ॥ १९६ ॥

१ ध्यायतोऽयं क्षपुर्नके नाम्नि । २ भुक्त्वा पापकलान् घोरान् । ३ मदार्वनात् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दद्व्यरतु प्राग्जन्मन्यय पुत्रक । रक्तातिमार्गगेण वाध्यतेऽग्रं च जन्मनि ॥ १ ॥
 तद्वैशदानाद्विप्राय स्थापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादतिमाराद्विनिश्चितम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्रसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपष्टविक्रशततमः ॥ १६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुधीः । राजमेवी महाशूर आखेटकरतः सदा ॥ १ ॥
 मृगयायां गतो देवाद्घातिता मृगसूकराः । तत्रैका हरिणी मृत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
 तद्गर्भस्यै हता तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहाय्याभ्यां युनेनैव कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ताभ्यां मिलित्वा ती भुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्रातः शत्रुवशं पुरा ॥ ४ ॥
 स शौर्यकर्मणा सृत घातयित्वा रिपून् वदून् । घातितः सोऽपि वदूभिः प्रहारिगतिदारुणैः ॥ ५ ॥
 संग्रामभूमौ स मृतः प्रातः स्वर्गपुं तदा । भुक्त्वा नानाविधान् भोगान् न जातो ब्राह्मणोऽयुना ॥ ६ ॥
 देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
 धनेनानाविधिर्युक्तो गौगङ्गो रक्तलोचनः । शिवपूजनजात्पुण्यात्प्राक्कृतात्सकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
 नानामनोरथैश्चापि पूर्णश्चात्रैव जन्मनि । राज्यप्रचार्यत्युग्रश्च पुण्यात्पापात्कलं शृणु ॥ ९ ॥
 धूर्तः शठः सर्वभक्षः स्वरूपपापरतः क्वचित् । सहायलग्नगमतः शृणु पुत्र यथा तथा ॥ १० ॥
 याभ्यां मिलित्वा भुक्तौ द्वौ मृगशावौ खगाधिप । पृच्छकस्थ च तौ पुत्रावुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ ११ ॥
 अपस्मरेण गंगेण मृता चात्रैव जन्मनि । एवं संततिद्वुःखार्तैः स विप्रो विधिदर्जनात् ॥ १२ ॥
 मांसभोजनपापस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्चिञ्जलक्षं तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
 हिरण्यस्यै तथा देयौ द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगद्वैतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रैर्धूपगन्धाद्यैर्नानाभक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तविद्युक्तस्य न च पुत्रमुखं भवेत् ॥ १५ ॥
 रिष्टेन मरणं चापि वर्षं वेदाधिकेऽण्डज । प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं पञ्चसप्ततिम् ॥ १६ ॥
 चित्राष्टम्यां च निधनं शुक्लायां गरुडाग्रज ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहद्रसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपष्टविक्रशततमः ॥ १६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापादद्या वभूव प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्रेयं तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनी ॥ १ ॥
 विप्रकन्याविवाहाद्वै विधिवच्चात्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्यैर्यं भवेद्विद् ॥ २ ॥
 अथवा पार्वती दद्याद्विर्वी दशसुवर्णजाम् । युक्तां गणेशरुद्राभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
 तदर्पोर्धमितां चापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात्सुत ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहद्रसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनसप्तत्रिक्रशततमः ॥ १६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाहयेन्नारी देवागारं पतत्रिण । साऽतिमारेण महता पीडया पीडयतेऽयुना ॥ १ ॥
 शङ्करप्रतिमादानान्मूर्त्तौर्धण्योश्च दानतः । न जायते महार्पीडा रक्तातीमार्गभया ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्रसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः नवम्यत्रिक्रशततमः ॥ १७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यक्त्वं प्राप्य निश्चयात् । नरकान् दारुणांश्चैव जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
कर्मक्षयेऽतिकुष्ठेन ह्यस्मिन् वयसि पीडितः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्यधिकशततमः ॥ १७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वातपेश्वारी पत्युभिर्भ्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं प्रतीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वार्धार्धजेन च । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गन्धर्वैस्त्रिविंशतः । मन्त्रैश्च वायुजेः सूत दद्याद्दिप्राय धीमते ॥ ३ ॥
वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्यधिकशततमः ॥ १७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादय या नारी गोत्रघातकरी पुरा । बभूव सततं चात्र लूतरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादितिहासानां प्राजापत्यव्रतान्मुत । लूतरोगं न पश्येत्तु साऽत्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्यधिकशततमः ॥ १७३ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विषमन्वितः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां नेत्रखेदः शिरोर्तिमान् ॥ १ ॥
सदृत्तश्च सुखी धीमान् धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । व्रणो रेखांशिरा वापि बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
फण्डपृष्ठाभिचाताढ्यो व्रणो वाताग्निदर्शनम् । परोक्षमपवादं च युवते कारणं विना ॥ ३ ॥
तस्य मिया शुभाचारा सती व्रतपरायणा । काकवन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वैश्योऽयं भार्या विप्रस्य सात्त्विकी । यातो वेश्म तदा तस्य ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ १ ॥
अप्रसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा । वैश्येन कथयित्वा तु लोभमोहादिविभ्रमैः ॥ २ ॥
अज्ञानात्काममिच्छन्ती बभूवाऽथ बलीयसा । तावत्कालवशेनैव ब्राह्मणो जनिताऽववान् ॥ ३ ॥
स वैश्यो दैवयोगाच्च भाविनोऽर्यस्य वै बलात् । तां तथा धर्पयामास बहुकालं खगेश्वर ॥ ४ ॥
व्यभिचागवशात्तत्र अन्यतस्तद्व्रतं धनम् । गृहीतं तद्व्रतं तेन धूर्तया लोभचेतसा ॥ ५ ॥
ब्राह्मणी निधनं प्राप्ता लोके विस्तार्य विश्रुतिम् । तेन दुःखेन विप्रोऽसौ ब्राह्मणीं चात्यजत्पुरा ॥ ६ ॥
निर्वशोऽभूत्तदा तत्र ब्राह्मणश्च खगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेदिह ॥ ७ ॥
पश्चान्मानुषमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् । इदं द्वितीयं जन्मास्य ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ ८ ॥
प्राप्यते चानपत्यत्वमेकापत्यत्वमथ च ।

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित् कथं स्वामिन् येन वन्द्यत्वनाशनम् । एकापत्यमर्षं दुःखमनपत्यमर्षं तथा ॥ ९ ॥

१ क्षत्रियोऽयं वपुष्मन्ने गान्नि । २ इदं लोकावतुष्टयमपि पुन्यकान्तरे नास्ति । ३ समुद्रश्च । ४ रेखाशिरो वापि ।

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षे शुभे मासि शुक्लपक्षादितः खग ॥ १० ॥

भृत्यक्षं सुतसौख्यातिव्रतं तु प्रतिवासरम् । षोडशाब्दानि नारीणां कर्तव्यं विधिपूर्वकम् ॥ ११ ॥
 गौरीव्रतमिदं दीप्तं सुतसौख्यफलप्रदम् । प्रातर्नियममास्थाय दन्तधावनपूर्वकम् ॥ १२ ॥
 अथाऽहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये शुभव्रतम् । स्थाप्योपवासनिरता निशि जागरतत्परा ॥ १३ ॥
 ततो मध्याह्नसमये स्नात्वा कुंकुमवाससी । परिधायार्चयेद्गौरीं पतिपुत्रवतीः स्त्रियः ॥ १४ ॥
 कुंकुमैः कज्जलैरेभिः करणैः पुष्पमालया । ताम्बूलैस्तु सकर्पूरैः सौभाग्याष्टकवस्तुभिः ॥ १५ ॥
 ततश्चास्तमिते भानी वति षोडशतन्तुभिः । विधाय तिलतैलेन दीपं कुर्याच्छिवाग्रतः ॥ १६ ॥
 गीतवादित्रनिर्घर्षिः पुराणश्रवणादिभिः । नैवेद्यं विधिवद्द्यात्पूपतिलतण्डुलैः ॥ १७ ॥
 तथा षोडशसंख्यानि शूर्पाणि वैष्णवानि च । पतिपुत्रमुखायैव पूजयन्ती गिरेः सुताम् ॥ १८ ॥
 भोजयेत्षोडश नारीः शुभास्ताः पतिसंयुताः । एवं विधिं समास्थाय भोजयेद्दम्पतीञ्जुभात् ॥ १९ ॥
 नानाभोज्यैस्तथा पुष्पैः पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् । दीनान्वकूपणेभ्योऽन्नं सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २० ॥
 एतद्गौरीव्रतं नाम मार्गशीर्षे समाचरेत् । एवं कृते विधौ सूत प्राप्यन्ते पुत्रपीत्रकाः ॥ २१ ॥
 नारी निचमसंपूर्णं व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः । सुतसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रमुखात्मने ॥ २२ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य नारीणां चात्र जायते । स्वसुमावृत्स्वसुवर्षि सपत्न्याः शोकसम्भवः ॥ २३ ॥
 उदरार्तिरस्यस्रावः पार्श्वे पादकटादिषु । मिथ्याभिर्शंसनं कापि घातदोषो घनच्युतिः ॥ २४ ॥
 स्वज्ञातिनिन्दाहीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ २५ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टादशतः षोडशतन्तुः षोडशतन्तुः ॥ १७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मूत्रं सृजेद्यस्तु देवागारे नराधमः । शुद्रोगमवाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
 मासिकं पूजयेद्दिग्गुणं शिवं वा विधिनाऽण्डज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्गोमिथुनं सुत ॥ २ ॥
 न पश्यति तदा पीडां शुद्जामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टादशतः षोडशतन्तुः षोडशतन्तुः ॥ १७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुरा नारीमजानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कुशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥
 शर्कराधेनुदानेन दशसंख्येन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
 होमात्स्वस्त्यपनाजापाह्नायत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थस्नानाद्वाज्यदानाद्बली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टादशतः षोडशतन्तुः षोडशतन्तुः ॥ १७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यालानां घातिनी चेत्यमभवत्पूर्वजन्मनि । तेनाष्टाब्दमिताद्वर्षाद्वाग्बालो न जीवति ॥ १ ॥
 फ उपायोऽत्र कर्तव्य इति चिन्तयती धृष्टम् । न जीवन्ति च तत्पुत्राः पूर्वपापात्तयाऽण्डज ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं शृणुष्वाय जीवेयुर्येन तत्सुताः । श्रवणाद्दरिद्र्यंशस्य दशावृत्त्या खगेश्वर ॥ ३ ॥
 पञ्चम्येकमिताद्वर्षात्पापात्पूर्वकृतादिह । मुच्यते नात्र संदेहः मर्त्यसत्यं वचो मम ॥ ४ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टादशतः षोडशतन्तुः षोडशतन्तुः ॥ १७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्भातयेत्पूर्वं ब्राह्मणं ज्ञानवर्जितम् । कुष्ठरोगान्वितः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्यात्कालनरं सूत सर्वोपस्कगसंयुतम् । सर्वैस्वं वा महापापे दानमुक्तं मनीषिभिः ॥ २ ॥
सर्वस्वदानात्कुष्ठस्य पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्यधिकशततमः ॥ १७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्रव्यं हरेत्सूत पूर्वजन्मनि यो नरः । सोऽत्र जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरन्वितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं वायोर्नाशनं तस्य वच्यमहम् । जपेन्मृत्युंजयं मन्त्रं सावित्रीं च विशेषतः ॥ २ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन ब्राह्मणान् भोजयेत्तया । वायुरोगोपशान्त्यर्थं अत्तया दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्यधिकशततमः ॥ १७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सुजेन्मृत्रं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
सुद्रोगान्विता सापि नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं चरेद्भूतम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टीयधिकशततमः ॥ १८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव मुखजः कश्चिद्विद्याधनसमन्वितः । नानाकलासु कुशलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
ग्रहणे वै प्रयागे तु सर्वस्वमददात्पुरा । तत्र भाविवलात्सूत पापमाचरितं त्विदम् ॥ २ ॥
धर्मिता क्षत्रिया यूना कामलोभाच्छुभानना । प्रताडितः पतिस्तस्यास्तेन देवहतेन तु ॥ ३ ॥
ततो मृत्युवशं प्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा चाशुभं चातिदारुणम् ॥ ४ ॥
अन्यजन्मनि दानेन स जातः क्षत्रियादधः । देशे विपाशानिकटे सप्तयोजनसंमिते ॥ ५ ॥
सुरूपदेहः सद्दृष्टिः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेऽतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
किंचित्पापरतो धूर्ता मनोदुःखाकुलो भृशम् । क्षत्रियाधर्पेणात्पूर्वं भर्तृसंताडनात्तया ॥ ७ ॥
वार्दक्ये कण्टुगोर्ता निश्चयादत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थगौ ॥ ८ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पलेनार्धपलेन वा ॥ ९ ॥
दिग्भयं मुच्यते सर्वाभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धैश्च पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
दीर्घविचित्रविधिना दद्याद्विप्राय धीमते । गणनायं तथा दद्यात्सौर्वर्णं दशमापकम् ॥ ११ ॥
एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य दहूः कण्टुश्च तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्र च । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं सप्तसप्ततिम् ॥ १३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकशततमः ॥ १८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः स्त्रियं ताद्यां कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र काश्यपे भजति जन्मनि ॥ १ ॥
तेनैव मृत्युमाप्नोति गेगेर्णर पतत्रिण । प्राप्ते रिष्टेऽय नष्टाशुर्जायते महदेनसः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपत्तीयधिकशततमः ॥ १८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावधजात्पूर्वं पापात्कन्याप्रजा भवेत् । जन्मन्यत्र महाभाग तस्माज्जातमिदं फलम् ॥ १ ॥
 पूजनाल्लक्षरुद्राणां तदर्धाणां च पक्षिराद् । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरान्कन्यावधादिह ॥ २ ॥
 अथवा विधिना सूत तदागोत्सर्गपुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिन्सदाग्रे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
 पूर्वपापाद्विमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्यशीत्यधिकशततमः ॥ १८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या च पूर्वभवे नारी देवद्रव्यापहारिणी । साऽत्र जन्मानि पक्षीन्द्र भवेद्वायुप्रपीडिता ॥ १ ॥
 देवालयं सुरचिरं कृत्वा प्रस्थाप्य देवताम् । वायुरोगोपशमनं निश्चितं जायतेऽण्डज ॥ २ ॥
 भोजयेत्तत्र वै विप्रान् वायुप्रीत्यै पतत्रिण । दानं विचानुसारेण वित्तशाठ्यं न कारयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायधत्तुरशीत्यधिकशततमः ॥ १८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्सात्रकुले सूत पूर्वजन्मन्यभूद्भ्रुवं । गिरिवासी महादुष्टधीर्यकर्मरतो वृद्धः ॥ १ ॥
 लुण्ठितो ब्राह्मणस्तत्र मार्गं सन्ताडितो भृशम् । सन्ताडनान्महाबाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
 गते बहुतिथे काले स जातो ब्रह्महाशुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
 प्राक् शिवाराधनात्पुण्याद्वाहुजः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापौघनाशनीम् ॥ ४ ॥
 सर्वस्वस्य समः कार्यो वृषभोऽत्र हिरण्यमयः । क्षीमवल्लभ्युतो भव्यः शृङ्गाभ्यां संयुतो महान् ॥ ५ ॥
 स देवो वेदविदुषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दातेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥
 तस्माच्छिवप्रसादाद्दे कुष्ठस्तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकशततमः ॥ १८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्वाहुजा काचिद्भर्तुः मियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां पूजने रता ॥ १ ॥
 तथा देवात्सा सुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रमददाद्विषं चैतद्वशानुगाम् ॥ २ ॥
 मृतस्तद्विपयोगेन गृहीतं तदन्नं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रशुचाजन्वितः ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चोत्रं स्वपुत्रवधसंज्ञकम् । प्राप्ता यमपुरं मुक्त्वा पूर्वपुण्यफलं शुभम् ॥ ४ ॥
 तद्वत्पापफलं सूत घोरान्नरकसंज्ञकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता पर्वतेऽशुना ॥ ५ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये राज्यत्रास्ति पतत्रिण । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरा खग ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपा सिद्धार्था मुशीला गौरवाग्निता । नातिव्यवयुता पुण्या स्वकुलेषु मियं वदा ॥ ७ ॥
 पतिमियरता चोग्रा सुखैश्वर्यपनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापाहोभाढ्या स्वल्पपुत्रका ॥ ८ ॥
 स्वल्पपापरता बाल्ये चाधिष्याधिसमन्विता । यावने भर्तृसंयुक्ता वार्द्धक्ये पुत्रवर्जिता ॥ ९ ॥
 सपत्नीपुत्रवधजात्पूर्वपापात्पतत्रिण । लक्षणैरेभिराढ्यायाः प्रागश्चितं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 विष्णुः कार्यः शक्तिर्भोषैः सावर्णां विश्वयोनित् । तदन्नमेश्वरं कुपार्दन्धैः पुष्परलंकृतम् ॥ ११ ॥
 देवी विमेषु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तये । जपेद्दशतं मन्त्रमयुतं होमयेत्ततः ॥ १२ ॥

गायत्रीं च जपेत्तद्दद्याद्वा तथा सुत । भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् । न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः । सपत्नीपुत्रवधतस्तस्याः पुत्रविनाशनम् ॥ १५ ॥
 विप्राणां पूजनादानान्तस्याः संततिवर्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततिम् ॥ १६ ॥
 रिष्टं पश्चिमितादन्दाद् ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकशततमः ॥ १८६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नो दृढावयवसंयुतः । सदाचारः सुशोभाढ्यो दयानियमतत्परः ॥ १ ॥
 क्रयविक्रयकर्ता च किञ्चिद्द्रवापारखान्भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षं विना सा च पोषिता भर्तृमातुलैः । असृग्वातगदातोया बाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः ॥ ३ ॥
 फाण्डलोष्टाश्मशस्त्राद्यैर्वातश्च करपादयोः । बहुपुत्रमसूता च अपुत्रा जायते भुवि ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद । जातमात्रा मृताः केचित्केचित्पौगण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद्दृष्टानना वापि मृतपुत्रोऽग्निमासकः । रक्तस्त्रावो भृशा पीडा मासेमासे कृताऽनघ ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रसमुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतित्तया । तावज्जन्मनि वैश्यस्तु परविच्चापहारकः ॥ ८ ॥
 दूतिकाकर्मनिरतो नानालोकभिदन्वहम् । ग्रामाधीशोऽभवत्सोऽपि तेन राज्ञे प्रभाषितम् ॥ ९ ॥
 एकग्रामे वसन्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमः सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त चापुत्रो वित्तसंयुतः ॥ १० ॥
 कालेनैव मृतो विप्रः सर्वस्वं तस्य नीतवान् । निराधाराः सुता जाता न कृतं द्विजभोजनम् ॥ ११ ॥
 क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हतं च तत् । एवं कृतापराधोऽसौ क्षत्री जातो विशा सह ॥ १२ ॥
 गते तु किञ्चित्काले वै अचिरात्स मृतस्तदा । म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गे गतोऽसौ यमशासनम् ॥ १३ ॥
 केचित्केचिद्विप्रच्यन्ते नरके भृशदारुणे । दानधर्मादिना केचिदिह जन्मनि मानद ॥ १४ ॥
 विप्रवंशे समुत्पन्ना भवन्ति चेह जन्मनि । इदं तु द्वितीयं जन्म विप्रत्वं जायते भुवि ॥ १५ ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते । ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १६ ॥
 नानापत्यानि पच्यन्ते नानाकर्मोद्भवानि च । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पुत्रश्चिरं भवेत् । कन्यापत्यप्रशमनं बहुपुत्रः प्रजायते ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुमुभे भूमिदेशे तु गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्यमथवा ह्यजिनं शुभम् ॥ १९ ॥
 छादयेच्छुभ्रस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत्पात्रं ताम्रं दशपलात्मकम् ॥ २० ॥
 स्यापयेत्कादयर्षीं मूर्तिं सीवर्णीं शुभलक्षणां । मुक्तापङ्कोपवीतादव्यं निष्कर्षीवर्णनिर्मिताम् ॥ २१ ॥
 दधानां करमुमेन चाक्षमालां कमण्डलुम् । कश्यपाद्दामभागे तु त्वदिति विश्वमातरम् ॥ २२ ॥
 गार्गीयां स्यापयेत्सुत मुवर्णद्वयनिर्मिताम् । एवं तौ दम्पती सम्पगर्भयेत्पर्वतोपरि ॥ २३ ॥
 शृन्वा प्रतिष्ठितप्राणां पूजयेद्विधिर्गुणैः । रत्नगर्भं फलं देयं नानापुण्यैः समर्चयेत् ॥ २४ ॥
 अभ्यर्च्य दम्पती तौ तु मन्त्रमेनमुदीरयेत् । " यमया पूर्वजनुषि विप्राणां हि हतं धनम् ॥ २५ ॥

दूतीकर्मानुरक्तेन वाक्यदोषादि यत्कृतम् । तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव मूर्ते ददाम्यहम् ॥ २६ ॥
 आदिति च प्रणम्याथ कृताञ्जलिर्दिदं ब्रुवन् । "अदिते विश्वमातस्त्वं शरण्यं शरणाधिनाम् ॥ २७ ॥
 प्रजादुःखीचतंतसहृदयं मामिहेश्वरि । संमणाश्रय दुःखीधं प्रजां देहि यशस्विनीम् ॥ २८ ॥
 एवं कृतविसर्जोऽयं ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ २९ ॥
 चन्द्रसूर्योपगमे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृतविधिः सत कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ ३० ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः । ऐहिकं लक्षणं यस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ ३१ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैः करपादे व्रणो भवेत् ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अन्वयायः सत्तारीन्वधिकरुशततमः ॥ १८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं वातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजयद्भरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 तस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणैर्वियुज्यते । महापापोद्बवाद्रोगात्र चोक्तं विन्मयं मयो ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतं पापं गिष्टरूपेण काश्यप । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णाद्युपमपि ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अन्वयायोऽष्टाशीत्यधिकशततमः ॥ १८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परगर्भं तु यः कश्चिद्वातयेज्जानवान्रितः । जलोदरेण सततं रोगेणात्र प्रपीडितः ॥ १ ॥
 जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । तान्नरौप्यसुवर्णानां दानात्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अन्वयाय एकोनत्रत्यधिकरुशततमः ॥ १८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽमृत्कुरुक्षेत्रे कृषिकृद्धेदपारगः । स्वतातीयस्य चानेन वृत्तिलोपः कृतः खड्ग ॥ १ ॥
 तत्संबन्धेऽभवद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 मुक्त्वा यत्पापजं सर्वं अतद्दुनिकटेऽधुना । स वै जातो द्विजश्चात्र वेदाभ्यासान्न पुत्रक ॥ ३ ॥
 कुष्ठक्षयाश्वितश्चात्र युवभावे पतत्रिण । तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवच्यहम् ॥ ४ ॥
 वेदाभ्यासान्नाहामृत सावित्रीजपतस्तथा । गङ्गायां वासतः सोऽयं पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥
 न कुष्ठवृद्धिरास्ति तत्कृतं शमनं भवेत् । जीवेत्पश्मिताद्भ्रान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति ॥ ६ ॥
 गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासान्नपातया । भविष्यति शुभा लोके परत्र च खगेश्वर ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अन्वयायो नवत्यधिकरुशततमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । बभूव भर्तृमुखदा तदाज्ञापालिनी मती ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि सा विमा काश्यां जाता हि पुत्रक । व्रतदानपराऽत्रापि भर्तृतोषणस्तद्युता ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशद्वन्तं प्रविशत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चितार्थी तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं चात्र जन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिपार्थिकः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अन्वयाय एकत्रत्यधिकरुशततमः ॥ १९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातगोगेण दारुणेन पतत्रिण । पूर्वजन्मनि पश्चाद्या किल शूद्रगृहे स्थिता ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 पापज्ञये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्वह ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचतुर्थिकशततमः ॥ १९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वगर्भपातात्पूर्वं या नारी पापविमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते चाञ्च जन्मनि ॥ १ ॥
 रजतस्पर्णताम्राणां टानाद्रोगविनाशनम् । जलधेनुमदानेन तथैव विनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचतुर्थिकशततमः ॥ १९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
 पूर्वमातीक्ष्ण सुभगा सगर्भा फललालसा । त्रोटितं च फलं पक्वं भक्षार्थं चौर्यकर्मणा ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन फलहीनाञ्च जन्मनि । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वाग् वर्षाष्टतोऽण्डज ॥ ३ ॥
 पञ्चत्वमाप्नुवन्त्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतिः । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशनीम् ॥ ४ ॥
 शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठ निमग्न्याभत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान् सूर्यदिने पृष्ठ्यां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
 नानाफलैस्तथा पक्वैः सपूषै रससंयुतैः । फलानि विकिरेत्त्र कृत्वाऽभत्यप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 पूजयेत्तं महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्नवत्यधिकशततमः ॥ १९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिद्वातयेद्ब्राह्मणं सुत । साऽत्र जन्मनि कुष्ठेन मध्ये वयसि पीडिता ॥ १ ॥
 जायते म्रियते या च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाज्ज्ञानकृतात्पूर्वात्र चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चनवत्यधिकशततमः ॥ १९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवो हि यामुने ह्यामीत्पूर्वं बाहुजमंजकः । गङ्गास्नानं कृतं पूर्वं बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
 शंफेटेन कुटुम्बस्य जानता पातकं कृतम् । एकस्मिन्ने दिने गत्वा ददाह वनमद्भुतम् ॥ २ ॥
 वल्गदिवस्य मंत्रात्ता जीवा दग्धा महाकुटलाः । बन्धुसाहाय्यतस्त्र कृते कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 शुभाष्टमाणि भुक्त्वाऽप्य पापाच नगकांस्तथा । विपाशानिकृते देवो योजने सप्तसंमिते ॥ ४ ॥
 भद्रयो मरुदधमी गौरः कृशाद्रो लोचनेऽपट्टः । बहूलोभी बहूस्रीषी देवताऽतियिदूषकः ॥ ५ ॥
 ध्राष्ट्रुनिः शरो धृतः पुत्रमंततिवर्जितः । पद्ममे भवने राहुर्भीमयुक्तीऽल्पसंततिः ॥ ६ ॥
 मक्षर्गर्गशिवश्चाक्षरवेदि गरुडाग्रज । बन्धुमाहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्रबाह् ॥ ७ ॥
 अस्मान्नाष्टपुत्रदीनो तापनेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

किन्मयं पश्यतां देव सुतर्गोष्पविषयं नम । सर्वपापनशमनं लोकानां हितकारणम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि जन्तुदग्धविनाशनम् । वनदेवी वरा कार्या यत्नेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
 हिरण्मयी शुभा लेख्या पत्रे तच्चतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
 प्रजापतिस्तथा कार्या मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमेकं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया कार्यसाधिनी । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 प्रजापतिस्तथा देवः सर्वकलमपनाशनः । शृणुमाद्भारतं वापि पारायणमुभाषितम् ॥ १४ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुतं तदर्धं वा तर्धं वा प्रयत्नतः ॥ १५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन भोजनं तद्दशांशतः । तयोमितं सूर्यमन्त्रं जपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 विप्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविनाशनम् ॥ १७ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिश्च इह जन्मनि जायते । अकृते तु यथाशक्त्या रिष्टं पदपञ्चके तथा ॥ १८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृतेऽद्धानां जीवनं नवसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्यधिकशततमः ॥ १९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परात्रं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽत्राजीर्णं रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 कुर्यान्नानाविधं चान्नं रतैः सर्वैः समन्वितम् । विप्रेभ्यो भोजनं दद्याच्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
 होमयेच्च तथाऽन्नानि गायत्र्या त्र्यम्बकेण तु । सुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतनवत्यधिकशततमः ॥ १९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिं च यः कश्चिद्देवागारे स्थितां सुत । भग्नां कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्यापितां यदि ॥ १ ॥
 अप्रतिष्ठो भवेद्भ्रज जन्मन्यय स्वगाधिप । वर्षत्रयं तथाऽभ्यर्च्य पूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकशततमः ॥ १९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चांचरेद्वाजवधं मोहात् पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापसमुद्भवः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभृद्दिरण्यमिष्टान्नतिलवस्त्रान्नदानतः ॥ २ ॥
 घृतपेनुमदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दाने यथाऽनुमानेन सर्वस्वार्थोर्धमेव च ॥ ३ ॥
 देयं द्विजवधादीं तु विचार्यात्र प्रयत्नतः । तत्क्षणे काश्यपेयात्र क्षयरोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तया चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्यधिकशततमः ॥ १९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गङ्गास्नानेन सततं विधिनाऽर्कं मृगे स्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विशततमः ॥ २०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्विरोधी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादिनः । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सूत देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संछाद्य बन्धनैः शुद्धैः क्षीमजैर्गुरुडाग्रज । तत्पापनाशनं सर्वं प्राग्जन्मोक्तं परंतप ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अव्याय एकाधिकद्विशततमः ॥ २०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ बन्ध्या प्राग्भवे विनतासुत । अयोध्यायां तु सुमुखी धनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभावेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेर्यं पादजाऽत्रैव दुःखार्ता सुतर्वाजिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् । काश्यां गत्वाऽत्र विधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
प्रतैदानैर्महापुण्यैर्नानाविभवविस्तरैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद् दीपमालादिनाऽण्डज ॥ ४ ॥
अर्द्धरात्रे महानद्या मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मन्त्रैर्वैरुणसूक्तैश्च नौकायां वा पतत्रिण ॥ ५ ॥
या चैवं कुरुते सूत तस्याः स्यात्संततिर्ध्रुवम् ॥ ६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यधिकद्विशततमः ॥ २०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्दिं तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद् दुर्मतिमापन्नः खलवाटो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दयात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्यधिकद्विशततमः ॥ २०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजवधं सुत । साऽत्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
यक्ष्मणाऽत्र क्षयं यान्ति धातवः क्षयरोगिणाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
दृढकर्मकृतं पापं तस्मान्नोक्तः पतत्रिण । पापनाशकरः कश्चिद्भुपायस्त्वत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरधिकद्विशततमः ॥ २०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मूकत्वं जायते तस्मान्नात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं दानं दद्याद्देवस्य पुस्तकम् । ब्रह्मणे वेदविद्वये पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
होमयेच तिलान् भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाधिकद्विशततमः ॥ २०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्रह्मणं कुर्यान्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्रतिमां देवतागारे स्थापितामपरेण च ॥ १ ॥
अप्रतिष्ठां न्विता सा च जायते वै पतत्रिण । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडधिकद्विशततमः ॥ २०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पश्चिद्भिजो महामाग ह्यारीदृग्ने हि धार्मिकः । गपायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद् । ततो भाविचलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥

स्यापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभाद्दत्तं न तद्वनम् । सर्वमिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी सुरूपोऽमितदो घृणी । बहुदेशाधिकारी च पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
 लोभी क्रूरो महाक्षुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । सन्तानसुखहीनस्तु स्वरूपस्त्रीसुखोऽञ्जितः ॥ ७ ॥
 चन्द्रुद्दीनो व्यथी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधनीम् ॥ ८ ॥
 कुवेरप्रतिमां रौक्मीं पञ्चस्वर्णामितां शुभाम् । तदर्धार्थमितां वापि त्रिषु विज्ञानुसारतः ॥ ९ ॥
 सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सुवर्णसंमितं शुभम् ॥ १० ॥
 लेख्यं पत्रे पवित्रं च पुत्रसन्ततिवर्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्य रिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥
 प्रायश्चित्तं कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अन्यायः सप्ताधिकद्विशततमः ॥ २०७ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णाभः स्वल्पवृत्तिश्च जीवति ॥ १ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । कर्पादकुशखेण दंष्ट्रिःशृङ्गिषिघातनः ॥ २ ॥
 ब्रह्मत्वं जायते दीर्घनेत्रस्तोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादं च श्रुवते लोकतोऽन्वहम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वदते किञ्चिदिकचित् कुशस्य कारिणी ॥ ४ ॥
 अपत्यानि मृतानीह एको वा द्विस्रयोऽपि वा । वर्षत्रयमिता बाला त्रियन्ते माससंमिताः ॥ ५ ॥
 केन कर्मविपाकेन मृतापत्या तु याजन्त । एकोदरे स्थितो गर्भो न प्रसृतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 पृथगेवं कुमांतृणां मृतापत्या प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वैनतेय तृतीयेऽत्रैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
 दानव्रतदयायुक्तः प्रियाप्रीतिः परस्परम् । तस्याप्पपरमातुस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
 एको वैः पादचारस्तु तृतीयस्तु स्तनंधयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु पिता मृत्युवशगतः ॥ १० ॥
 क्रियाकर्म कृतं पुत्रैर्विज्ञेन सदृशं खग । मासिन्निभिव्यतिक्रान्तेज्येष्टेनैवं दुरात्मना ॥ ११ ॥
 निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । पुत्रदुःखेन शोकार्ता हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिघाताच्छिलाभूता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरात्तेन कालेन ज्येष्ठश्रीरेण घातितः ॥ १३ ॥
 इदं जन्म द्वितीयं तु मृतापत्यं प्रजायते । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्थानां मृतापत्येऽलघूनामलघुश्च यः ॥ १५ ॥
 तस्य पापस्य शुद्धयर्थं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संप्राप्ते सानुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चाण्डज ॥ १७ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ अतस्यानुदिते रवी । सुरभेर्व सगर्भाया गोमयेनानुलेपयेत् ॥ १८ ॥

सुशुभे भूभ्रदेशे तु कुङ्कुमाद्युपचर्चिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् । शीवर्णे राजते पद्मे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह संभूतान्पद्मनाद्यांस्तयाऽर्चयेत् ॥ २१ ॥
 चारुदेहं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोऽन्वितम् । इभवाहं चतुर्बाहुं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
 पूजनं विष्णुभक्तेन तथा श्रीरसकोविदेः । पुष्पस्रग्धूपगन्धाद्यैरर्चयेद्विधैर्गुणैः ॥ २३ ॥
 तद्विभे चाथ तद्विष्णी रतो देवांश्च पूजयेत् । शतमशोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च ॥ २४ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेनमुदीरयेत् । “ यन्मया पापकर्माणि कृतानि पूर्वजन्मनि ॥ २५ ॥
 सपत्नानां पञ्चकं तु जिघांसां कृतवानहम् । स्वकुलहननाद्वापि भूमिद्रव्यादिलिप्तया ॥ २६ ॥
 लघूनामलघूनां च हन्ता वै पूर्वजन्मनि । ततोऽयं वै मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् ॥ २७ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय दानं संपददे त्विदम् । स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोदादिति विसर्जनम् ॥ २८ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टभोजनम् । ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्शंसनम् ॥ २९ ॥
 फाष्टलोष्टादिशस्त्रैर्घैर्घातः स्याद्बालक्रीडनात् । जलादग्नादिना बाधा व्रणो वा तस्य जायते ॥ ३० ॥
 स्त्रीणामङ्गे च विकृतिर्व्याधिस्तनव्रणादिकम् । पैत्रो वै मातुलानीनां नेत्रस्वेदो विरश्मिता ॥ ३१ ॥
 स्वसुर्मातृष्वसुर्वापि बाल्ये वैधव्यताऽपि च ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायोऽष्टाधिकद्विशततमः ॥ २०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्राह परनिन्दां च कारयेत् । खलवादा हृद्गुजायुक्ता जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभागे विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्रोगाद्भिमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायो नवाधिकद्विशततमः ॥ २०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभर्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालाल्यरोगेण स युक्तो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं नवं तद्वेदपाठिने ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने दरिद्राय दद्यादोपापनुत्तये । गण्डमालां हरत्येतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायो दशाधिकद्विशततमः ॥ २१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फुल्लग्रीवं महादुष्टा पूर्वमासीत्पतत्रिण । अत्र पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषी संकरा स्मृता ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्रप्रवक्ष्यामि प्रयागे सततं सुत ॥ २ ॥
 यासात्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्याय एकादशाधिकद्विशततमः ॥ २११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पर्यावातं तु यः कुर्यात्सभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडितोऽत्र च जायते ॥ १ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायो द्वादशाधिकद्विशततमः ॥ २१२ ॥

१ मातुलान्या यः । २ न तपापं क्षयं याति । ३ अघ्यायोऽयं एतत्तुल्ये नास्ति ।

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालाख्यरोगेण संयुक्ता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पूर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यादत्र च कम्बलम् ॥ २ ॥
 नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्यस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अष्टादशोऽधिकद्विंशततमः ॥ २१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्बालकं चाहन् ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । बह्वदेशे वसन् पूर्वं सोऽत्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
 धीरः सर्वकलाभिज्ञो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चात्र बहुस्त्रीसुखभोगभाक् ॥ २ ॥
 विद्यादानात्कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
 बालघातनजात्पापाद्ब्राह्मणस्य पतत्रिण । महाक्रोधपरो लोभी नानादुःखैस्तयाऽऽकुलः ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्यले ॥ ५ ॥
 नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पञ्चै चतुरस्रै वा कुण्डे चाज्यतिलाञ्जुभान् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्विप्राञ्छैवान्काशारलङ्घुकैः । नानाभक्ष्यफलैश्चैव बह्वैर्मर्त्यैस्तयाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्दृष्टीतिकरां तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
 स बालघातजात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । चतुर्दशमायाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घ्यपाचार्यनेवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तं च तत्सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि स्वगेश्वर । आयुर्व्याधः शतं प्रोक्तं पञ्चहीनं न संशयः ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते यत्नात्पञ्चम्यां चन्द्रवासरं । विन्मये त्वकृते सूत चत्वारिंशत्तत्पदके ॥ १३ ॥
 रिष्टं स्यात्क्षयरोगेण बालघातेन निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद्दृढात् ॥ १४ ॥
 न मुच्यते महादानिः सप्तजन्मकृतेरपि । घ्राण्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मसु निश्चयात् ॥ १५ ॥
 ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगनिवर्तने ॥ १६ ॥
 पुत्रवृद्धिकरं चात्र यया प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अष्टादशोऽधिकद्विंशततमः ॥ २१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो विप्रः प्राग्भवे मोहात्सुरां प्रिविषजां पिबेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गृह्विचानुसारेण पलेनार्थपलेन वा । कुर्याद्विरणमयं पत्रं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
 आवाह्य तत्र ब्रह्माणं प्रभुं सर्वोपचारधैः । पूजयित्वा तु गन्पाचैर्दद्याद्विमाय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अष्टादशोऽधिकद्विंशततमः ॥ २१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठाशगतस्तत्र मथुरायां पतत्रिण । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वमूढाभयमदः ॥ १ ॥

१ मायगान् मोक्षयेन्नित्यं । २ सप्तजन्मसु निश्चयात् । ३ अष्टपत्रेभ्योऽयं सप्तपत्रे नान्ति । ४ अर्ध-
 शोऽयं सप्तपत्रे । ५ अर्धजन्मोऽयमन्याय इति प्रतिमानि ।

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रोत्तमो जातः किञ्चिद्विषममन्वितः । कासश्वासादिना वाधा उद्वर्तितः प्रजायते ॥ १ ॥
 (ऋषयविक्रयकर्ता च कृषिवाणिज्यशासनः ।) प्रिया प्रीतिपरा नित्यं व्रतानामनुकाङ्क्षिणी ॥ २ ॥
 किञ्चित् क्रोधश्च जायेत अवाक्यं वाक्यकारिणी । उदरे वातजा रोगाः शिरोऽर्तिर्नैत्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
 अपस्मारी भवत्येव एकद्विष्यन्तरे दिने । केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तृकर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ५ ॥
 व्रतानि विविधान्येव कृतानि सुवि मानद । स्वगृहे धान्यरार्क्षि सा भक्षणायानयत्पुरा ॥ ६ ॥
 गौः सवत्सा ब्राह्मणस्य नित्यं जग्धवती च तम् । तथा गृहीत्वा लकुटीं भृशं कुक्षौ प्रताडिता ॥ ७ ॥
 सगर्भायाः सुरभ्या वै गर्भकुक्ष्युपघातनात् । मृतोऽसौ गर्भमध्यस्थः प्रसवो दुःखिता भृशम् ॥ ८ ॥
 त्रिशुद्रुःखेन सुरभी भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ ९ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं तु तृतीयं जन्म मृतापत्यं खगेश्वर ॥ १० ॥
 सप्तजन्म प्रजायते गोस्त्रीब्रह्मप्रघातिका । नानादुष्कर्मणा सा च नानापत्यार्यदुःखभाक् ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं प्रजीवति । अनुब्राह्मोऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभसि संभासे सानुकूलग्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात औषधैः स्नानमन्त्रतः ॥ १३ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ त्रयोदश्यां च भक्तितः । पौर्णमास्या दिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते स्वौ ॥ १४ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनानुलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्थानं लिखेत्तत्र दिवानिशम् ॥ १५ ॥
 अर्हणाद्युपचारैश्च कुंकुमाद्युपचर्चयेत् । कुर्यादष्टदलं पर्वं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १६ ॥
 तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं कलशेऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पत्रे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १७ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्घृषैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रियाः सूक्तेन पूजनम् ॥ १८ ॥
 पुष्पैश्च घृषगन्धाद्यैर्चयेद्विधिवैर्गुणैः । रुद्रैकादशभिश्चैव जपेद्गुद्रं विधानतः ॥ १९ ॥
 पूजालक्षमिदं पुण्यमर्चयेद्ब्रह्मचारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च ॥ २० ॥
 रुद्रस्यायुतहोमश्च समिदाज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २१ ॥
 होमान्तं विप्रभोजान्ते मन्त्रमेनमुदीरयेत् । “ यन्मया कर्मवशतः पुरा जन्मन् दुरात्मना ॥ २२ ॥
 गोसगर्भोपघातानां लकुट्या कुक्षिताडनम् । तेन कर्मवशात्प्राप्तं मृतगर्भादिकं भृशम् ॥ २३ ॥
 मृतसंततिदुःखानि प्राप्स्यन्ते महदेनसः । तत्तदेनोविनाशार्थं दानं संप्रददे त्विदम् ॥ २४ ॥
 स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽशादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य अन्यान्वै तोपयेद्द्विजान् २५ ॥
 भूमिद्रविणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुरभिं दद्याद्देर्मां द्रव्यादिं शक्तितः ॥ २६ ॥
 अशःशेषं ततः शेषं भोजयेद्विष्टवन्धुभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २७ ॥

घोरे कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महीतले । भारवतारणार्थाय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै द्विवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशाधिकद्विंशततमः ॥ २१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनसी जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
मुवर्णशतकं दद्यात्स तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणव्रतं कुर्यात्तया तद्दोषशान्तये ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकद्विंशततमः ॥ २१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी मोक्ता या पूर्वं घातयेन्नृपम् । राजयस्मान्विता साऽत्र तस्मिन्व्यसि भामिनी ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वाय स्वगेश्वर । यत्कृते विधिना सर्वं पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
स्वर्णगोर्धूममिष्टान्नघृतधेनुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
मिष्टं त्रिंशन्मितेऽन्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशाधिकद्विंशततमः ॥ २१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दिनाऽपराधं यः कश्चिद्द्वैज्यं चाहन् पतत्रिण । प्राग्जन्मन्यय युक्तोऽसौ रक्ताब्जुदरुजाभृशम् ॥ १ ॥
भविष्यति न संदेहस्तस्य मृत्युः स्वगाधिप । अपि दानशतैर्वपि दत्तैश्चैव जन्मनि ॥ २ ॥
त्रिंशद्वर्षं महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महाबलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेषैः ममागता येमे प्राप्ता मायुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते कलियुगे घोरे सर्वपुण्यविवर्जिते । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव थास्यति ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मांदाद्रातपट्टेऽश्वमन्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मानि विज्ञेयो रक्ताब्जुदसमन्वितः ॥ १ ॥
मांजायन्वचनुष्केण शनैर्न नियमेन च । सतधान्यमदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
पापक्षये महाभाग क्षयः स्यात्पापकृद्भुजः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाविंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पाचिद्वाहणी पूर्वभवे मांदात्सुर्गं विवेत् । माऽत्र जन्मनि वै मृतकृच्छ्रेणातिनिपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं तं तस्या घोरेपापहरं सुत । सुपूजिताय विप्राय मयर्चनां मां निवेदयेत् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २२२ ॥

१ मेषैः । २ अन्मन्यः अन्मन्योऽप्यय इति प्रतिपादितः । ३ कर्मेन । ४ तद् द्रव्यं निवेदयेत् ।

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रोक्तो जातः किञ्चिद्विप्रसमन्वितः । कासश्वासादेना वाधा उदगातिः प्रजायते ॥ १ ॥
 (ऋषैर्विक्रयकर्ता च कृपिवाणिज्यशासनः ।) प्रिया प्रीतिपरा नित्यं व्रतानामनुकाङ्क्षिणी ॥ २ ॥
 किञ्चित् क्रोधश्च जायेत अवाक्यं वाक्यकारिणी । उदरे वातजा रोगाः शिरोऽर्तिर्नव्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
 अपस्मारी भवत्येव एकद्विऽपन्तरे दिने । केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तृकर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ५ ॥
 व्रतानि विविधान्येव कृतानि सुधि मानद । स्वगृहे धान्यराशौ सा भक्षणापानघत्पुरा ॥ ६ ॥
 गौः सवत्सा ब्राह्मणस्य नित्यं जग्धवती च तम् । तथा गृहीत्वा लकुटीं भृशं कुशौ प्रताडिता ॥ ७ ॥
 सगर्भायाः सुरभ्या वै गर्भकुक्ष्युपघातनात् । मृतोऽसौ गर्भमध्यस्थः प्रसवो दुःखिता भृशम् ॥ ८ ॥
 शिशुदुःखेन सुरभी भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ ९ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं तु तृतीयं जन्म मृतापत्यं स्वगेश्वर ॥ १० ॥
 सप्तजन्म प्रजायेत गोस्त्रीब्रह्मप्रधातिका । नानादुष्कर्मणा सा च नानापत्यार्थदुःखभाक् ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं प्रजीवति । अनुग्राहोऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभसि संप्राप्ते सानुकूलग्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात औषधैः स्नानमन्त्रतः ॥ १३ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ त्रयोदश्यां च भक्तितः । पीर्णमास्या दिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते रवी ॥ १४ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनानुलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्थानं लिखेत्तत्र दिवानिशम् ॥ १५ ॥
 अर्हणाद्युपचारैश्च कुंकुमाद्युपचर्चयेत् । कुर्यादष्टदलं पत्रं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १६ ॥
 तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं कलशोर्चयेत् । सीवर्णं राजते पद्मे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १७ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्वृषैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रियाः सूक्तेन पूजनम् ॥ १८ ॥
 पुष्पैश्च धूपगन्धाद्यैश्चैद्विधिर्गुणैः । रुद्रैकादशभिश्चैव जपेद्दुद्रं विधानतः ॥ १९ ॥
 पूजालक्ष्मिदं पुण्यमर्चयेद्दन्ववारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च ॥ २० ॥
 रुद्रस्यायुतहोमश्च समिदाज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २१ ॥
 होमान्तं विप्रभोजान्ते मन्त्रमेनमुदीरयेत् । “ यन्मया कर्मवशतः पुरा जन्मन् दुरात्मना ॥ २२ ॥
 गोसगर्भापघातानां लकुट्या कुशिताडनम् । तेन कर्मवशात्प्राप्तं मृतगर्भादिकं भृशम् ॥ २३ ॥
 मृतसंततिदुःखानि प्राप्यन्ते महदेनसः । तच्चदेनोविनाशार्थं दानं संमददे त्विदम् ” ॥ २४ ॥
 स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽश्रादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य अन्यान्वै तोषयेद्विजान् २५ ॥
 भूमिद्रविणवामांसि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुरभिं दद्याद्दूर्ध्वं द्रव्यादि शक्तितः ॥ २६ ॥
 अङ्ग्रेयं ततः श्रेयं भोजयोद्विष्टवन्भुभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २७ ॥

काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्हतः स्यादुपलेखनात् । शृङ्गिणां चोपघाताच्च जायन्ते व्रणजातयः ॥ २८ ॥
जलाकुलोत्पन्नः स्पर्शाग्निस्तादृशस्तत्र जायते । स्त्रीणां च विकृतिर्व्याधिरस्तिश्लघ्नप्रणमयादिकम् ॥ २९ ॥
पैतृजामातुलानीनां वैषट्कार्तिः स्वसादिषु ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहस्पृष्ट्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तविंशत्यधिकद्विशततमः ॥ २२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद् ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिवेत् । प्रद्रेणात्तिहुःखेन साऽत्र जन्मनि पीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्य निवारकम् । दद्याद्ब्रह्ममयं पत्रं सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय सुशीलाय पूजिताय निवेदेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पृष्ट्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तविंशत्यधिकद्विशततमः ॥ २२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूरेजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां वै सुरां पिवेत् । मूत्रावरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशां नयेत् ॥ १ ॥
चिह्नेन श्वावन्तेन लक्षितः पापजः सदा । सप्तजन्मनि रोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
दद्यात्प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयेऽवशेषे च कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पृष्ट्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकद्विशततमः ॥ २२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे पुण्या मुखजाऽत्र च बाहुजा । देशे सारस्वते ब्राह्मण्यो सर्वधर्मान्विता सती ॥ १ ॥
क्षयरोगयुता चात्र सुवभावे पतत्रिण । प्रायश्चित्तपापाहुस्तगत्सूत कण्ठपाशादिसंभवात् ॥ २ ॥
निष्कृतिं फदलीं दद्यात्सुवर्णपत्रसंयुताम् । भोजयेद् ब्राह्मणान् सूत शिवपूजनतत्पान् ॥ ३ ॥
या त्वैवं कुरुते भक्त्या फदलीदानमुत्तमम् । नश्येत्क्षयरुजा तस्या अपि प्राणप्रणाशिनी ॥ ४ ॥
आयुर्वर्षाणि तद्योक्तान्यत्र सप्ततिसंख्यया ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पृष्ट्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्यधिकद्विशततमः ॥ २२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नगीऽतिचलोत्कर्षात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । अधुना यौवने प्राप्ते सोन्मादी जायते भृशम् ॥ १ ॥
दद्यात्प्रजापतिं देवं गौवर्णं शक्तितोऽण्डजम् । मृगं स्वर्णमयं तद्वृजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत ह्युन्मादान्मुच्यतेऽप्युना ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पृष्ट्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकद्विशततमः ॥ २२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नागिं प्राग्भवे मृत परस्वर्णापहासिणी । गाऽत्र जन्मनि रोगेण कुनखेन निपीडयते ॥ १ ॥
दद्यात्सुवर्णमयं विनाय विनवात्मजम् । सुवर्णोस्तेषुपापेन मुच्यतेऽप्येव जन्मनि ॥ २ ॥
पान्द्रायणप्रयं कुर्यात्तार्क्ष्येः मागि शोभने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पृष्ट्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टाविंशत्यधिकद्विशततमः ॥ २२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्वन्त्री या भवेत्पूर्वं भवे नारी पतिव्रता । रक्तावुं देन गेगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्येन दानेन रक्तावुं दविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्वाङ्मनसवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोत्त्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रौप्यहारी च पुरुषश्चित्रकृष्टी प्रजायते । स तत्पापविशुद्धयर्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
 स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे पतात्रिण । प्राजापत्यत्रयं सूतं चरेत्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्वाङ्मनसवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोत्त्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिन्मलेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्वधर्मनिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
 त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
 प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । कुटाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥
 तस्मिन्काले ह्यभृशुद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
 तस्य पत्नी महाभागा साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तुः प्राणावलम्बिनी ॥ ५ ॥
 धातयित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तथा ॥ ६ ॥
 तद्गुणोदन्तकालेऽपि दिवं प्राप्ता सभर्तुका । भुक्त्वा तत्र महाभोगानपूर्वांस्वामिना सह ॥ ७ ॥
 नानाप्रजाघातनजात्पापात्पूर्वसमुद्रवात् । क्षीणपुण्या तथा सूत म्लेच्छदेशे समुद्रता ॥ ८ ॥
 सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसंमिते । गौरः मरुतो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
 नानाभोगसुखैर्युक्तो गजयूथैः समावृतः । पश्यन्वरयत्संकीर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ १० ॥
 महोत्पन्नपौत्राद्व्यश्वाद्यन्तसुखसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराद्व्यः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
 स्त्रीसहाय आत्मभोगी तथा पुत्रसहायतः । सुविश्वस्युता साऽपि यवनी तद्गशादिह ॥ १२ ॥
 प्राक्सहायश्च सोऽप्यत्र सपुत्रश्च महामधुः । एवं जन्मफलं प्रोक्तं ससहायं पतात्रिण ॥ १३ ॥
 स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तदर्थमरणात्तथा । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतात्रिण ॥ १४ ॥
 पश्चाशीतिमितायुश्च न चारिष्टे भवेन्मृतिः । रिष्टे पश्चाद्द्वे तु स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १५ ॥
 शस्त्रमहारिर्विधिः प्राप्ते त्वत्र रणाङ्गणे । प्रजापीडनजात्पापात्तदर्थं नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयं हिरण्यं तद्गजं शतपलात्मकम् ॥ १७ ॥
 कुरुक्षेत्रादित्थैषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । सर्वोपस्कारसंयुक्तं द्वयमेतच्च पुत्रक ॥ १८ ॥
 महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं खग । नातः परतरं किञ्चिद्दानं कालनरात्कचित् ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्वाङ्मनसवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोत्त्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण पुत्रं साऽग्निमादेन पीडिता ॥ १ ॥
 तत्पापशमनं सर्वमुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं मृगं ह्येवं च बाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्कारसंयुक्तं दद्याद्विधाय धीमते । न प्राप्नोति तदग्निमादभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्वाङ्मनसवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोत्त्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रहारी च यः पूर्वं जन्मन्यत्रैव जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं वाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपुं विप्राय धीमते । पलानां त्रिंशत् तस्मात्तस्माद्रोगाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्त्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्यमाने पतौ पुत्र जाराद्धर्मं धृतं पुरा । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्तं ययोदितम् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽब्देके ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत पडशीत्यब्दजीवितम् ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्त्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
तस्मिन्नेव तथा काले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विंशन्मितेऽब्दे पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मुति वदेत् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पचत्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी लोभान्मोहात्त्रपुं हरेत् । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्संत्युता भवेत् ॥ १ ॥
शतत्रयपलं दद्यात्त्रपुं तस्यापनुत्तये । तस्मिन्पापे क्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय, षट्त्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३६ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान्वेदपारगः । धनधान्यसमायुक्तो विशालैश्चासनोजितः ॥ १ ॥
सप्रतः शक्तिमान्धीरः किञ्चिद्वाधिसमन्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा गेहानां जायते भृशम् ॥ २ ॥
उदारतिरसृग्वातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
सत्यवाकसत्यजा लोके व्रतानामनुकांक्षिणी । बहुपुत्रप्रसूता च किञ्चित्पुत्रा प्रजायते ॥ ४ ॥
अथवा मृतपुत्रा च पुत्रीषु जीवितास्वापि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु स जातः पञ्चमे त्विह । तस्य गेहे च प्रवृत्ता कन्यायाः प्रौढता दृढम् ॥ ६ ॥
भृगिद्रविणलोभेन घृद्धविप्राय दापिता । तद्वत्तदाहृतं वित्तं सर्वस्वं तद्दशादपि ॥ ७ ॥
यावत्कन्या भवेत्प्रौढा वरार्थं शुण्डालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्या सुतार्थिनी ॥ ८ ॥
किञ्चिदपि व्यतिक्रान्ते तावद्दिग्भौ मृतश्च सः । सा बाला विधवा जाता पत्यपत्यार्थदुःखिनी ॥ ९ ॥
प्रतनीर्यता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी । बहुवर्षस्तथा यावत्त्रयमैः शोपितं वपुः ॥ १० ॥
वितुर्गुं दे धनं भूरि त्वर्पितं च तथा भृशम् । किञ्चित्कालवशात्प्राप्ता मृतिं सा ब्राह्मणी स्वग ॥ ११ ॥
मा पुत्री मुद्रे भूत्वा साऽगमजन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृता हि वै ॥ १२ ॥
तेन कर्मविपाकेन पूर्वकन्या घट्टमजा । तस्य भर्तुर्भवेद्दर्भमायातो मृत्युमिच्छति ॥ १३ ॥

पुनर्जन्म पुनर्वृत्त्युस्तत्कर्मनिष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नरके मृतः ॥ १४ ॥
 यातनां बहुधा भुक्त्वा वर्षाणां च सहस्रकम् । पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
 चतुर्थं त्वत्र वै जन्म बहुपुत्री प्रजायते । मृतपुत्रो मृतो गर्भस्तेन गर्भभवादिह ॥ १६ ॥
 भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरापत्यानुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन भूरिकन्या मृतः सुतः ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापं प्रशाम्यति । निष्कृतिं वद् विश्वात्मन्पृथक् त्वं मे प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ २० ॥

स्वकन्या वरयोग्या सा चेत्यं चिन्तासमाकुला । दशान्द्राश्चैव मानाय यथाभावं यथामति ॥ २१ ॥

कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तशुणशालिनीम् । अलंकृतां यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥

ब्राह्मणाय च विधिना दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । महापापौघशमनं कन्यादानमतन्द्रितः ॥ २३ ॥

कन्याविवाहसमये महादानविधिं चरेत् । एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥

शान्तिः कार्या च सर्वत्र विस्तारिर्ऋत्विगादिभिः । भूमिद्रविणवासांसि कन्यावासांसि दापयेत् ॥ २५ ॥

दृहदानं ततो दद्याद्ययोपस्करसंयुतम् । वर्षे वर्षे तु सम्पूर्णे अन्नवस्त्रादि चोत्सृजेत् ॥ २६ ॥

एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रा यशस्विनी । पापं पुत्रविनाशाख्यं कन्यापत्योदयश्च यत् ॥ २७ ॥

स्य पापस्य नाशार्थं कन्यादानविधिः स्मृतः । नाशयेत्तत्कृतं पापं द्विजानां चैव पूजनात् ॥ २८ ॥

राजन् यज्ञविधानेन ब्राह्मणान् स्वस्ति वाचयेत् । विनायकाम्बिकामूर्तीर्हिमनिष्कप्रमाणतः ॥ २९ ॥

प्राचार्याय ददेऽनाऽस्तौ नानाकर्माघशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥

जह्वासरनादन्तोष्ठम्रणो वातादिदोषकृत् । नृपचौराग्निहानिश्च विचं यातामितस्ततः ॥ ३१ ॥

ाप्यमानेन मनसा दूयते भृशमाधिना । सर्पिष्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तमितीरितम् ॥ ३२ ॥

इति श्रीदृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके सत्त्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

। ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे मुत । औदुम्बरेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥

पं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तितः । तस्मादानान्महाभाग पापं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥

इति श्रीदृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अष्टात्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पक्षीन्द्र गजराजवधात्पुरा । जायते गजचर्मा वै स नरोऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
गणेशप्रतिमां दद्यात्सौवर्णीं द्विपलात्मिकाम् । गन्धपुष्पैश्च संपूज्य तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
कारयेद्गणनायस्य लक्षजापं विधानतः । होमयेत्तद्दशशेन मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यसूत्रसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्परसिद्धान्नं प्राक् क्षुत्पीडाप्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरूपपीडितोऽधुना ॥ १ ॥
अन्नदानेन विप्राणां रसदानाद्विशेषतः । मुच्येत शूलजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
सुवर्णशूलदानाद्वा विप्रायात्र कटुभिन्वे । शूलदोषोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यसूत्रसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिषिक्तः प्राक् सूत बभूव पुरुषोत्तमः । स्वजातिपु महाभाग दृढकर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
वैराट्देशे निवसन् राजकार्ये रतः सदा । कृतवान् गोगृहं तत्र शत्रूणां भयदायकः ॥ २ ॥
बालवत्सा मृता तत्र पुरे तस्मिन् खगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
ततो यमपुरं प्राप्नो भुक्त्वा भोगांस्तदुक्तवत् । विष्णुपूजनजात्पुण्यात्प्राप्तोऽत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
चारणो धर्मनिरतो बहुपापात्ममुच्यते । एवंकृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् ॥ ५ ॥
तेन पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि जायते । अकृते तु यथाशक्त्या प्रायश्चित्तं यथोचितम् ॥ ६ ॥
रिष्टं पश्चिमते वर्षे दारुणं शत्रुवैकृतम् । प्रायश्चित्ते कृतेऽन्धानां जीवनं पञ्चसप्ततिम् ॥ ७ ॥
जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यसूत्रसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मन्यतिकोविद् । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतदृनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
शूद्रकन्या च तेनैव हया षोडशवार्षिकी । भुक्त्वाऽतिकामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
स चायं मम पुत्रस्य भुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिवाल्लिङ्गानां प्राग्त्रापि च पश्चिरात् ॥ ३ ॥
पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । महोद्यमी महोत्साहो महाविभवविस्तरः ॥ ४ ॥
मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्याच्च शिवपूजनात् । भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सद्गतिः ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यसूत्रसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादगेगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
सोऽश्वदानाद्विधानेन ब्राह्मणाय पतत्रिण । न पश्यति महापीडां पादजां चाण्डसंभव ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यसूत्रसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवन्नाग्भवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चोगापिपो महोद्यमश्च तत्संज्ञां खगापिप ॥ १ ॥
दद्यानि तेन ग्रहणे दानानि विविधानि च । गोभृम्यश्वादिक्वान्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥

स मुक्त्वा नरकान् धोरान् पापात्पुण्याच्च शान्भतात् । स्वर्गान्पर्वतभागे तु स जातो ब्राह्मजोऽयुना ॥ ३ ॥
 वामनो राजसम्मानी महोश्रो मन्त्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यसौ सूत परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च ये पुत्रा स्त्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान् सूत सौवर्णान् घृतघृरितात् । तदभावे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशं विधानेन शृणुपाद्भक्तितोऽण्डज । रांद्रं व्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नैतत्प्रकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽयं पक्षीन्द्र कुर्यात्तत्पुण्यवर्धनम् ॥ ८ ॥
 आसुरष्टौ तयाऽशीतिवर्षाणां कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४५ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रवंशे समुत्पन्नो वातदेहरुजाकरः । गुलमाद्या ह्युरे वाधाः शिरोऽर्तिर्जायते सदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्सेवादिना भवेत् । तस्य भार्याद्रयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
 अन्योन्यद्वेषभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरा परा । मृतवत्ता कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
 एको गर्भः स्थिरीभूतो न प्रसृतिर्न पातनम् । केनोपायेन तन्मुक्तिः कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवव्रतपरायणः ॥ ५ ॥
 अन्योन्यद्वेषभावाच्च वर्तते च विधिस्ततः । कश्चिद्गो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
 कदाचिद्वैवयोगाच्च भाविनोऽयस्य वै बलात् । तद्विचित्रं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छजनस्य च ॥ ७ ॥
 लङ्घनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्याया सह । भर्तृनैस्तर्जनाद्यैस्तु तद्धनं च न दापितम् ॥ ८ ॥
 फतिपर्यरेव शूद्रेण चान्येभ्यो धिनतासुत । म्लेच्छराक्षस्यं तदा ज्ञात्वा ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥
 तद्व्यमापि संक्रुद्ध आत्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च भार्या वै भर्तारं पृथतोऽञ्चगात् ॥ १० ॥
 हतं तस्यापि तत्सर्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । तावत्कालेन शूद्रोऽपि तेन म्लेच्छेन घातितः ॥ ११ ॥
 ततो वै निरयं वत्स वर्षायुतसहस्रशः । पाचितो नरके घोरं शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । इदं तु तृतीयं जन्म शूद्रवंशसमुद्भवम् ॥ १३ ॥
 तेनैव कर्मणा युक्त अपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां दितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संवत्सरं तीर्थसेवा एकचित्तेन दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्गाहनं तथा ॥ १६ ॥
 तावन्त्यां क्रियया भूयः क्रमेणानेन यस्तदा । मुमुभे भूषदेशे तु गोमयाद्युपचरिते ॥ १७ ॥
 कुर्यादृष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं मुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् ॥ १८ ॥
 सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्बुधैश्च कुमुमादिभिः ॥ १९ ॥
 जननीसहिदान्भूयः प्रशुभ्रायांस्तयाऽर्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुयुतं यशस्विनम् ॥ २० ॥

श्रीवत्सार्द्रं पीतवस्त्रं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुभक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः ॥ २१ ॥
 पुष्पैः सगन्धधूपैश्च चार्चयेद्बहुपाऽर्हणैः । तद्विप्रासोऽय तद्विष्णोर्विष्णोः क्रमत नित्यशः ॥ २२ ॥
 शैलतो देवाग्नि तयो विष्णो रता देवाभिपद्मवेतो । शतमष्टोत्तरं दुत्वा चरुणा पायसेन वै ॥ २३ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदरियेत् । “यन्मया पापभावेन कर्मान्धेन दुरात्मना ॥ २४ ॥
 म्लेच्छराज्ये च व्यापारे सदा वै दुष्कृतं कृतम् । ब्राह्मणानां हतं द्रव्यं नीतं वै भक्षणे बलात् ॥ २५ ॥
 द्रव्यापहरणात्प्राप्तं दुःखं नानाभवान्तरे । स्थिरगर्भं मृतापत्यं प्राप्तं तत्कर्मणः फलम् ॥ २६ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम्” । स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्त्वा कोऽदादिति विसर्जनम् ॥ २७ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदृष्टिबान्धवान् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २८ ॥
 हृदुःखं दीर्घनिःश्वासो लोचने साश्रुकार्पिते । काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्वातः स्यादुपलेखनात् ॥ २९ ॥
 जलाकुलत्वं स्पर्शोऽग्निस्तादृशं व्रणसंभवाः । क्षीणाङ्गो विकृतिर्न्यायौ तिलव्रणमुखादिकम् ॥ ३० ॥
 पितृजा मातुलान्यास्तु विपवार्तिः स्वस्त्रादिषु । स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं वै पश्वपत्यजम् ॥ ३१ ॥
 कर्मानुसारतो व्याधिशिद्धं तस्य सहायकम् । स्वकुले केऽपि वर्तन्ते पतिताचारचारिणः ॥ ३२ ॥
 एवं तु लक्षयित्वा वै प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पट्चत्वारिंशदधिकद्विशततमः ॥ २४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्याभीरजा काचिदभूद्भर्तृपरायणा । महद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तृपार्ताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तया । निदायकाले संप्राप्ते वहिर्गामाज्जलाशये ॥ २ ॥
 अथान्यगावः सततं तस्मिन्नेव जलाशये । शर्नैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्ता भृशं गावो लकुटेन दृढेन वै । तत्रैकाऽतिवृषायुक्ता गर्भभारान्विताऽपि या ॥ ४ ॥
 न च त्यक्तं जलं सूत ताडितापि भृशं तथा । तस्मिन् काले तद्ग सूत पतितो गर्भसंस्थितः ॥ ५ ॥
 यस्मस्तत्ताडनादुष्टान्मृतश्चापि च तत्क्षणात् । विचेष्टितामिदं यस्याः सैषा वैश्याङ्गनाऽयुता ॥ ६ ॥
 नानाविभृतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता । सुखभोगधनैर्यान्वैर्वाञ्छितार्थैस्समन्विता ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसेवनजात्युष्णात्सर्वं प्राप्तं फलं त्विदम् । अयात्र गर्भपूर्णत्वे युवभावे खगाधिप ॥ ८ ॥
 न मोचयति सा गर्भं दुःखेनाकुलिता भृशम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोचायिष्यति वै सुत ॥ ९ ॥
 रिष्टमच्यत्रयं सुत धालवत्सवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यतस्त्वं सर्वदर्शकः ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्यात्प्रां कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गादिफान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च ॥ १२ ॥
 सुवर्णदिमितां तद्वेद्ययां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्वेदविधिज्ञाय पूर्वपापान्मुच्यते ॥ १३ ॥
 भोजयेद्य तथा शक्या विप्रार्च्य होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजादोपात्राय कार्या विचारणा ॥ १४ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकद्विशततमः ॥ २४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव पार्थिवः कश्चिद् गुर्जरे विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवतातियिपूजकः ॥ १ ॥
 पितृभक्तिपरो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि च विशिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 दैवाच्छुभ्रुगृहं गत्वा कृतं कर्म रुपा सुत । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागेषु घातितः ॥ ३ ॥
 कुन्तेनापि च तीक्ष्णेन दिवा वै शौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता ह्येकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मृता सापि दत्त्वा शार्पहि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥
 तयैव पुत्रशोकार्तो जन्मजन्मनि यास्यति । ततो बहुतिये काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे देशे वृषलग्रे विधुस्थिते । श्यामाङ्गो धूसरस्तीक्ष्णः प्रभुर्देशाटने रतः ॥ ८ ॥
 चंद्रसूत्रीधनसंयुक्तो मित्रमियंबदाचितः । मानभोगसुखाढ्यश्च मितदो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मात्सर्वं फलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्पसंयुतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसाविह जन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पर्लेदशमितैः कुर्याद्वाजतं वाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 स्त्रीजनं तत्सुतं वापि तन्मातरमसंयुताम् । पूजयित्वा तु गन्थाद्यैः षोडशैरुपचारकैः ॥ १३ ॥
 सूर्यभक्ताय शान्ताय तां दद्याद्धि कुटुम्बिने । पलपञ्चमितं रौक्मं कुर्याद्भरिहरात्मकम् ॥ १४ ॥
 तयैव गणनायं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः । संपूज्य विधिवद्द्यात्सर्वपापविशुद्धये ॥ १५ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् । जपेदष्टसहस्रं तु तथा प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 गायत्रीं पञ्चसाहस्रं द्रुष्टपापविमोचनीम् । कुर्याद्भोगं दशांशेन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ १७ ॥
 एवं कुर्याद्विधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि । न प्राप्नोति तदा रिष्टं पङ्क्तिशब्दं प्रकीर्तितम् ॥ १८ ॥
 पञ्चवेदे मितान्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टकत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीद्यश्च पूर्वजन्मन्यजां सुत । भविष्यत्पुत्रं पुरुषो ह्याधिकांगः कदाचन ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापर्लं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं सबलं च मुच्यते महदेनसः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यस्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनपञ्चाशदधिकद्विंशततमः ॥ २४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि जायते । वर्षराङ्गाख्यरोमेण पीडितो वाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वाऽनशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यस्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदधिकद्विंशततमः ॥ २५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वैर्मनोरथैर्युक्ता काचिदात्मीनमोहरा । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलानां धिले कृत्वा चातिततं हि बाळुकम् । पूरितं च तथा सर्वं तद्वातार्थं पतत्रिणम् ॥ २ ॥
 मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । सापि मृत्युवशं प्राप्ता भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥

पूर्वं शतद्वुदेशोत्था ह्यभूदत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽत्रापि राजकुले सुत ॥ ४ ॥
 प्राग्दानवतजात्पुण्यात्ततः पापफलाच्छृणु । सर्वं तदेशजाः सूत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
 जीवनं चात्र तस्याश्च वर्षमष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाद्दृढाजन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
 क्रुरुक्षेत्रादिवासाच्च पापं नश्यति सांमतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकपचाशदधिकद्विशततमः ॥ २९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे पुत्र घातयेदजनन्दनम् । सगर्भां गर्भपुष्टयर्थं जायतेऽङ्गाधिका तु सा ॥ १ ॥
 भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समारब्धस्य कर्मणः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपचाशदधिकद्विशततमः ॥ २९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति याऽन्यस्य नारी बुद्धिविवर्जिता । अत्र जन्मनि सा नारी सर्वराज्ञान्विता भवेत् ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं समुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजादोगाद्दर्वराज्ञाभिधात्सुत ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिपचाशदधिकद्विशततमः ॥ २९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भोहात्प्राग् याऽवधीत्सूत नार्यजां विधिबर्जिताम् । साऽङ्गाधिकाऽत्र जनुपि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥
 अजां दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुताम् । सवस्त्रां वेदविदुषे तद्दोषशमनं त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतु पचाशदधिकद्विशततमः ॥ २९४ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो गुल्मवातोदगमयः । वित्ततः कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
 धनधान्यसमीपेतः किञ्चिद्वापारवान् शुवि । दायादाच्छुवत्पीडा मिथः क्लेशश्च जायते ॥ २ ॥
 तस्य नारीद्वयं चास्ति संजातं चात्र जन्मनि । बह्वयः पुत्र्यः प्रसूताश्च न तु पुत्रः प्रजायते ॥ ३ ॥
 फदाचिज्जातमात्रस्तु मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । एका पुष्पवती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय मे विभो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि से क्षत्रः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अवर्ततार्थलुब्धः स ग्रामाधीशः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 ग्राममध्ये स्तूतिं चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः । पुत्र्यः पंच तथा सप्त ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ७ ॥
 फालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धो निराश्रयः । तस्य भार्या महासाध्वी साहस्रं कृतवान् खग ॥ ८ ॥
 क्रियाकर्म विना तस्य तेन तत्र मृता खग । क्षत्रियेण चिन्तयित्वा नीनं द्रव्यमपुत्रिणः ॥ ९ ॥
 निराधाराः मुता जाताः पित्रभावेन दुःखिताः । सर्वस्वहरणाद्वापि मृताः कन्या इतस्ततः ॥ १० ॥
 गृहस्य तस्य चोदासः संजातस्तत्र कर्मणा । क्षत्रियस्य गृहे पुत्रो जातः सर्वाङ्गसुन्दरः ॥ ११ ॥
 यो वै क्षात्रगृहे पुत्रः स वै ब्राह्मण ईरितः । एवं ब्रह्मस्वर्कं प्राप्तमर्भुक्तं क्षत्रियाधमः ॥ १२ ॥

पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः । तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यो मृतः सुतः ॥ १३ ॥
तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः कथ्यते शुभा ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापज्ञयो भवेत् । संततिं लभते सौख्यं लोकानां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते ह्ययने शुभवासरे । प्रारभेद्धरिमक्तश्च संवत्सरविधिं सुत ॥ १६ ॥

मत्पहं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् । पौरुषेणेह सूक्तेन अर्चयेद्विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥

कुंकुमागरुकपूरैश्चन्दनैस्तुलसीदलैः । अर्चयेद्विधिः पुष्पैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ १८ ॥

भौमाप्यनाभसैस्तेजोवायव्यैः पञ्चभिस्तथा । एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा ॥ १९ ॥

अर्चयन्ती हरिं पूर्णवर्षावधिं समाचरेत् । शुभे मासे शुभे पक्षे चैकादश्यामुपोषिता ॥ २० ॥

शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया । पूर्ववद्धरिमभ्यर्च्य ऋग्भिः षोडशभिः प्रभुम् ॥ २१ ॥

विधिवद्द्विमास्याय अर्चयेद्वैष्णवं चरुम् । आज्यभागावसानेन कपिलाज्याहुतिस्ततः ॥ २२ ॥

पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्षोडशसंख्यया । अन्त्यसमिधस्तिस्रो जुहुयात्षोडशैव तु ॥ २३ ॥

पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्चरुमप्यथ । होमान्ते द्विजभोजान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २४ ॥

द्विण्यभूमिवासांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् । विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा कन्यां सालंकृतामपि ॥ २५ ॥

दक्षिणां प्रतिपाद्याथ च्छलकौटिल्यवर्जिताम् । प्राग्नीयात्तद्विधेःशेषं सह पत्न्या हरिं स्मरेत् ॥ २६ ॥

इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वै ध्रुवम् । सुभगा च सुरूपा च भवेद्विगतकिल्बिषा ॥ २७ ॥

ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकमनुसारतः । गुल्मार्शं उदरे बाधा गुदान्तवृषणार्तयः ॥ २८ ॥

वातरक्ताक्षिशिरसो नेत्रे कर्णोर्जित्युन्नयः । स्तनेऽतिगौरवं ददुः सौमन्ते पाद्वैकृतिः ॥ २९ ॥

जनश्रुतिर्विनिन्द्या च जायते कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशो जराभयम् ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपंचाशदधिकद्विंशततमः ॥ २११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ शूद्रकुले पूर्वमासीत्पुण्या वगङ्गना । तदा दानरता जाता कुरुक्षेत्रे पतत्रिण ॥ १ ॥

सर्वैः सुखैः सद्दोषेता सर्वसंपत्तिसंयुता । तया कृतं महापापं भाविनोऽर्थस्य वै चलात् ॥ २ ॥

समीपे वासिनश्चास्या ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं चाग्निना सूत वीरभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥

तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहान्तगा । कृत्वैतद्दुर्कृतं कर्म भुक्त्वा तु नरकान् सुत ॥ ४ ॥

दानधर्मकृतात्पुण्यात्साऽत्र जाता हि बाहुजा । मायुरे मण्डले पुण्ये वृषलशोपलक्षिते ॥ ५ ॥

सुखदुःखसमाक्रान्ता जातसंततिनाशकृत् । दुःखैरभैकैर्युक्ताऽत्र मध्यभावात्खगाधिप ॥ ६ ॥

प्रायश्चित्तं परं चास्या गङ्गार्यां पितृवर्षणम् । कुरुक्षेत्राधिवासनं प्राकपापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षण्चाशदधिकद्विंशततमः ॥ २१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि वै मोहोद्भवे शुनि पतत्रिण ॥ १ ॥

निष्कत्रयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदपारगे । दानेनानेन विधिना पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपंचाशदधिकद्विशततमः ॥ २९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाद्रोगात्पीडामप्नोति निश्चयात् ॥ १ ॥
दद्याद्धेनुं सवत्सां च सर्वालंकारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपंचाशदधिकद्विशततमः ॥ २९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छुभं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडिता ॥ १ ॥
तया तद्दोषशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देयं विप्राय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । साऽत्र जन्मनि दुःखार्ता दन्तपातनजाद्रदात् ॥ १ ॥
विधिवद्धेनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्भ्रातृदेकात्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्पुरा सूत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
तेनेकदा महाभाग पापमाचारितं त्विदम् । स्वजात्यां वै धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
यत्ने कृते तु तत्रैव चासीद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥
एवं बहुसिधे काले गतः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकाञ्छुभानिह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गोदावर्याः समीपे तु देशेऽन्यस्मिन् कलाश्रये ॥ ६ ॥
स रक्तकृष्णो मतिमान्दीर्घो मध्यः पृथुः सुधीः । आदिभागे धनी भोगी मध्यमेऽन्ते न सीख्यमाकू ॥ ७ ॥
पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् । चिन्तादिताहितश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥
स्वजात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशवान् । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गात्पृष्ठभागः ॥ ९ ॥
भूमिः सुतेश्वरः पापग्रहेर्युतनिरीक्षितः । लक्ष्णैरेभिरादयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
पल्लवमिता कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयवसंयुक्ता सौवर्णभूषणान्विता ॥ ११ ॥
तर्धार्धमिता वापि त्रिषु विस्तानुसारतः । संपूज्य वेदविदुषे दद्याद्दोषापनुत्तये ॥ १२ ॥
मायः सप्तमितर्दयो भूमिः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा त्र्यम्बकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
रोमयेत्तद्दशांशेन कपिलैकां प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तावनान्नम् ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्रैव जायते । नैव फरोति यो मोहाल्लोमात्पापविशोधनम् ॥ १५ ॥

न जीवन्ति सुतास्तास्मिन्नीविते नात्र संशयः । आयुरष्टाद्विर्वाणि प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पञ्चाशन्मितकेऽब्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च बभ्रुं महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । बभ्रुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
निष्कण्ड्यहिरण्यस्य कृत्वाऽत्र नकुलं शुभम् । बभ्रुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काञ्चिच्चारणजा नारी बभ्रुव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
तया ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गडरं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥
ततो बहुतिये काले प्राप्य तज्जनितं फलम् । तत्र दानवशात्पूर्वाद्दत्र सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
जीवघातात्तया पूर्वात्पापादत्रैव जन्मनि । जातसन्ततिहीना सा कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन सम्पद्यते सुखम् । गृहवित्तपदंशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
घटयित्वा विधानेन नानारूपा महोरगाः । शक्त्या संभोज्य विप्रेन्द्रांस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शैशघाती महाभाग कुञ्जवर्णः प्रजायते । निष्कृतिं तस्य पापस्य शृणु चात्र पतत्रिण ॥ १ ॥
शक्त्या सोपस्करं दद्याद्देवदेवाङ्गपारगे । तस्माद्दोपात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काञ्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्माक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलजोऽण्डज ॥ १ ॥
देवद्रव्यविहीनोऽभूत्कृतं कर्मापि चारुतम् । स्वपत्नी स्यापिता पण्यशालायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥
पण्यस्त्रीकर्मतश्चासी चकार ह्युपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्रातो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
प्राग्दानवशतश्चात्र जन्मन्यस्ति च वर्तते । शूद्राधमोऽयं वै पण्डः पूर्वपापाच्छृणुष्व तत् ॥ ४ ॥
निष्कृतिस्तस्य पापस्य दृढत्वान्नहि भाषिता ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचषष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्विनतामुत । साऽत्र जन्मनि रोगेण बभ्रुमण्डलजेन च ॥ १ ॥
पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्भ्रुं निष्कण्ड्यस्य च ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदने ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्क्षेत्रकुले जातो नानावृत्तिनिरोधकः । नानासन्धौ भवेद्वाधा उदरार्तिः प्रजायते ॥ ११ ॥
मेहं वै कुरुते नित्यं नेत्रे तोदो विरश्मिता । कटिपृष्ठोरुवंशेषु वाल्ये स्पाद्गहणीगदः ॥ १२ ॥
तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतकारिणी । तीभाग्यभुरसंपन्ना पितृमातृमुखोन्मिना ॥ १३ ॥
केन संततिहीना च कथं पापेन लिप्यते ।

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातस्तस्करो ब्रह्महारकः । निपादैः सह संभूय तस्करैः कर्मतत्परः ॥ ४ ॥
वनानामन्तरे प्रातः कश्चिद्विप्रः समागतः । गृहीतं तस्य सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्जनात्कृतम् ॥ ५ ॥
तेन वै निहतो विप्रस्तस्करेण दुरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातश्च वनपन्नगः ॥ ६ ॥
स पश्चान्नरके घोरे पातितोऽयुतसंख्यया । पश्चान्मानुषमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ७ ॥
स्वर्णकारग्रहे जातः पूर्वजन्मनि मानद । इदं जन्म चतुर्थं हि बन्ध्यत्वं चोपजायते ॥ ८ ॥
व्यभिचारवशाज्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । तेन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जायते त्विह ॥ ९ ॥
बन्ध्यत्वं पुत्रहीनत्वं सत जन्मनिजन्मनि ।

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं ब्रूहि देव बन्ध्याया हितकाम्यया । आप्तुयात्संततेः सौख्यं येन पापक्षयो भवेत् ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थादिमंगमे । विधिवद्विहितं पूर्वैः कृतं स्मृत्योपभाषितम् ॥ ११ ॥
विप्रस्पोटाहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि । धनवान्पादिकं दत्त्वा तोषयेद्विप्रयार्चकात् ॥ १२ ॥
विष्टिपाते ध्यतीपाते संक्रान्तां ग्रहणे किल । पुण्याहे विधिमातिष्ठेद्वनपत्याधिनाशनम् ॥ १३ ॥
शुशुभे भूमदेशे तु ममे कम्बलवस्त्रिते । विदधीत तिलद्रोणोश्चिभिः पर्वतमुत्तमम् ॥ १४ ॥
परितो गन्निमानं तु द्रोणमानंश्च तण्डुलैः । विदध्यात्पर्वतांवेव देवदुमविभूषिता ॥ १५ ॥
तनस्तां दम्पती शुद्धां स्नातावहतवातमी । दधानां शुभवेपाद्भ्यौ चिन्तयानो प्रजापतिम् ॥ १६ ॥
सूर्यादये च तत्पत्न्याः कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । शुद्धवर्णसुवर्णस्य निष्कण्डयविनिर्मिताम् ॥ १७ ॥
हृमयजोपरीतां च साक्षमालाकमण्डलम् । अदितेरपि केयूरहारप्रैवेयभूषिताम् ॥ १८ ॥
तदर्थाधिभागेन तैर्ना तस्याः शुभाकृतिः । ईडावीमर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वामनरूपिणः ॥ १९ ॥
तन्मूर्तिभित्तयं सम्पन्नं कृतमंभ्यागमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं ज्ञातकर्माय पुंस्त्रियोः ॥ २० ॥
षाललीलापरं विष्णुं वामनं परिचिन्तयेत् । मातरं द्रष्टुमिच्छन्तं हरिं प्रापणकाक्षया ॥ २१ ॥
तत्परतदाश्रमतयात्सुमेरोरितलपर्वतात् । प्रत्यागिगारिं प्रगच्छन्तं मार्गः स्वपदभूषितैः ॥ २२ ॥
अदितिं तमपश्यन्तीं प्रिरहासुलचेतनम् । रुदन्तीमिति तं द्रष्टुमाह्वयंतीं परान्मुनीन् ॥ २३ ॥
एवं ध्यात्वाऽथ तां मन्त्रमन्त्रार्थोदितदर्शनाः । पुण्यस्त्रगुणगन्याद्यैरर्चयेदतिविह्वलाम् ॥ २४ ॥
कटिभ्रामोऽथ तद्विष्णोर्विष्णोः परमाणि पश्यत । तनस्तां बन्ध्यायां गृहितां मातृरुतद्भ्रगामिनीम् ॥ २५ ॥
कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठां तां लक्ष्यपुत्रां विचिन्तयेत् । अपश्यंतीमिमं मन्त्रं मन्त्रार्थगुणलक्षणम् ॥ २६ ॥

१ मोतो वै । २ कने । ३ कप्या मे ४ । पाजर् । ५ पर्वतावेव । ६ स्तनौ तस्याः शुभाकृती ।
७ विष्णोर्वामन । ८ विदया ।

पुत्रेण साहितां देवीमर्चयेद्विधिवैशुर्णः । ततो ब्राह्मणमध्यं तु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २७ ॥
 तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सपुत्रामदितेश्च ताम् । " यन्मया निहतो विप्रो धनं हत्वा घने वने ॥ २८ ॥
 चौराणां संगमे पापं प्राप्तमेवोत्सवणं महत् । तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्दद्यात्पद्मम् ॥ २९ ॥
 सौवर्णां प्रतिमामेनामनघोऽहं भवेदिति ।" भोजयेच्च शतं विप्रान्तर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ठ्यधिकद्विंशततमः ॥ २६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातेन पूर्वं जन्मन्यत्र च पुत्रक । पाण्डुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद् भृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं चैकं दद्याद्दिप्राय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तस्मिन्पापोपशमने पाण्डुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टषष्ठ्यधिकद्विंशततमः ॥ २६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पाण्डुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याद्दत्र विधिज्ञाय पलमेकं पतत्रिण । कस्तूरिकाया विप्रस्य पाण्डुरुग्नाशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्यधिकद्विंशततमः ॥ २६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव चाहुजः कश्चिद्देशे पञ्चनदे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
 विप्रोत्सङ्गनातः सोऽपि प्रयागे गरुडाग्रज । स स्रातो मृगगे भानो धूर्ता धर्मक्रियोऽञ्जितः ॥ २ ॥
 संप्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतोऽन्यस्य क्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
 दृढाह भवनं रम्यं वैरिभावात्पुराञ्जय । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विदोपष्टः ॥ ४ ॥
 कालयोगेन संप्राप्तः स मृत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक् परे देशे ज्ञतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 स मध्यरूपो बलवान् धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पतिकः स्वल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥
 सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसुखाश्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापाद्गृह्युष्व च ॥ ८ ॥
 गोबालवत्सकवधाञ्जीवघातादपुत्रकः । सप्तवेदमितान्द्रान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
 गोस्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गौराशिगे शनौ सोमात्पष्टे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठं पृच्छत्कस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽप्नीन्मृतवत्साऽत्र सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् पूर्वपापनिवृद्धनीम् । पुत्रशुद्धिकरीं धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुणु सुत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुगमिश्च हिरण्यमी ॥ १३ ॥
 वदर्धमितिका वापि देया विज्ञानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्देया विश्राय धीमते ॥ १४ ॥

मापैर्वह्निमितैर्दयस्तथा पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वद्विर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
 देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत् पशुपतेर्मन्त्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
 होमयेदष्टशतकं रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृणुषादरिर्वंशं वा दशावृत्तिविधानतः ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १८ ॥
 नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिभेके पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥ १९ ॥
 नवसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय. सतत्यधिकद्विशततमः ॥ २७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वणिक् पूर्वभवे कश्चिदासीद्धर्मपरायणः । द्विभार्यः सिद्धपीठस्यो धनधान्यसमान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । ब्राह्मणेषु गृहस्थेषु सत्पात्रेषु विशेषतः ॥ २ ॥
 अथात्र कृतवान् पापं कामलोभेन नित्यशः । ज्येष्ठां त्यक्त्वा तु संप्राप्तं सुशीलां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठायामनृतावपि मोहितः । ततो मृत्युवशं प्राप्तः ससहायो वणिक्सुतः ॥ ४ ॥
 सुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । विधिपुण्यवशात्सोऽत्र शतद्रोः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 कुम्भस्थेऽर्कसुते कीटे जीवे सिंहे भृगे विधौ । स रक्तगौरो मतिमान् पितृमातृसुखान्वितः ॥ ६ ॥
 भ्रातृमित्रधनैर्युक्तः सौम्यः पितृवचोऽनुगः । घृणी हस्वोऽथ मितदः क्षत्रवंशसमुद्भवः ॥ ७ ॥
 दानादिदं फलं सर्वं स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः । स्त्रीत्यागी भ्रूणहा यश्चेदिति वेदविदो विदुः ॥ ८ ॥
 स्त्रीसाहाय्यसुतः पूर्वं शृणुष्वथ खगेश्वर । प्राग्भवे या कनिष्ठाऽभूत्सा ज्येष्ठाऽत्र मृतप्रजा ॥ ९ ॥
 गर्भदोषरता चेति लक्षणैर्लक्षयेत्सुत । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापापनोदनीम् ॥ १० ॥
 कुर्यात्पत्न्यै रसमितैर्ब्रह्मणं कमलोद्भवम् । विश्वमूर्तिं त्रिलोकेशं सौवर्णं लिखितं शुभम् ॥ ११ ॥
 तदर्धार्धमितं देवं त्रिषु वित्तादिमं पठन् । “ त्यक्त्वा वराङ्गनां शुद्धां यत्पूर्वं पापमर्जितम् ॥ १२ ॥
 तेनाहमत्र ब्रह्माणं प्रायश्चित्तं ददे द्विजः ” । गौरी तु राजती देया द्विपलाऽर्कश्च तन्मितः ॥ १३ ॥
 मापपञ्चमितां विष्णोः सौवर्णां ब्राह्मणाय वै । हिरण्मयी तथा लक्ष्मीर्देया मापाष्टका शुभा ॥ १४ ॥
 ब्राह्मणान्वरयेत्पश्चाद् गृह्यज्ञं समाचरेत् । भोजयेच्च यथाशक्त्या ब्राह्मणान् गरुडाग्रज ॥ १५ ॥
 एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः । ज्येष्ठायां च कनिष्ठायां नात्र कार्या विचारणा ॥ १६ ॥
 श्रुत्वन शक्तिमान् यस्तु न कुर्यात्पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्य रिष्टं वेदत्रिकेऽब्दके ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र पुत्रपौत्रविवर्धनम् । भविष्यति तथा ह्यायुः सप्तसप्तमिताः समाः ॥ १८ ॥
 जन्मादि मरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकसतत्यधिकद्विशततमः ॥ २७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राशदेगे ह्यभूत्कश्चिच्छूद्रो धर्मप्रियस्ततः । विवाहं कृतवान् सूत कन्यायाः पूर्वजन्मनि ॥ १ ॥
 दाने स्वल्पमतिस्तस्माच्चकारालपविधानतः । चौर्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्देवयोगतः ॥ २ ॥
 चचार परंते मृत मार्गलुण्टनतत्परः । अथो भाविचलात्सूत प्राप्ता काचिद्भरानना ॥ ३ ॥
 पृष्णगर्भमायुक्ता नानाभरणभूयिता । सा लुण्ठिता भयग्रस्ता तेन क्रूरधियाऽण्डज ॥ ४ ॥

सदायैस्तु परित्यक्ता ताडनान्महदाकुला । तस्या गर्भच्युतौ तत्र कन्यापुत्री बभूवतुः ॥ ५ ॥
 असहायेन तेनैव पापमाचरितं पुरा । ततो यमपुरं प्राप्तो धर्माधर्मसमन्वितः ॥ ६ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । कन्यादानप्रभावेण स जातोऽत्र वणिग्वसुतः ॥ ७ ॥
 कुरुक्षेत्राद्याम्यभागे त्रिशयोजनसंमिते । स रक्तकृष्णः क्षीणाङ्गः स्वल्पवित्तसमन्वितः ॥ ८ ॥
 वातपित्तसमद्भ्रष्टो बहुपुत्रीभिरन्वितः । प्रियस्त्रीसंयुतो लोभी पितृभक्तिसमन्वितः ॥ ९ ॥
 जातपुत्रविहीनश्च पापात्पुण्यात्तथा फलम् । चिद्गमङ्गादिदं सूत चन्द्रो मिथुनराशिगः ॥ १० ॥
 न पश्यति सुतं कर्कं लाभे शुक्रः प्रपश्यति । तस्माद्भ्रष्टत्वं कन्याया न च पुत्रसुखं क्वचित् ॥ ११ ॥
 निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनीम् । शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलार्धमिति तेन तु ॥ १२ ॥
 लेख्यौ गर्भच्युतौ बालौ तौ वरौ भूषणान्वितौ । तौ देवौ तु विधिज्ञाय पूर्वपापविशुद्धये ॥ १३ ॥
 देवः पञ्चमितैर्मापैस्तथा वेदनिधिः सुत । जपेच्च वेपतो मन्त्रं वैष्णवं त्र्यम्बकं तथा ॥ १४ ॥
 पूर्वपापविशुद्धयर्थं सहस्रं प्रतिदेवतम् । होमयेच्च तिलास्तत्र सघृतात्न स्यण्डले शुभे ॥ १५ ॥
 स्वगृहोक्तविधानेन स्थापयित्वा हुताशनम् । ब्राह्मणान् भोजयेद्भक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १६ ॥
 ततो रुद्रव्रतं कुर्यात्सर्वपापविशोधनम् । चतुर्दश्यां निराहारो रुद्रपूजनतत्परः ॥ १७ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १८ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्यान्नैव पुत्रसुखं लभेत् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽन्दके ॥ १९ ॥
 कृते त्वायुश्चतुरशीतिश्चतुर्भिरधिकाः समाः ॥ २० ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अभ्यासो दिसतत्यधिकद्विंशततमः ॥ २७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्भ्रष्टदेशे द्विजो धनी । विद्याभ्यासयुतो, नित्यं धर्मशास्त्रक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन चाल्पानि दानान्यापि विजानता । पर्वस्वापि च तेनैवाध्यापिता ब्राह्मणास्तथा ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । कालयोगेन संभाष्य ब्राह्मणेन कुटुम्बिना ॥ ३ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं घटे वाग्नमये स्थितम् । पुनर्दत्तं न तत्तस्मै लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 सर्वमिलित्वा तद्भक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिस्त्रिभिः । ततो यमपुरं प्राप्तः ससहायो द्विजोत्तमः ॥ ५ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । विद्यादानादिपुण्येन जातोऽसी ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 देशे पञ्चनदे प्राप्य गौरः पित्ताधिको घृणी । वाचा मधुरया युक्तो रोजसश्चतुरः सुधीः ॥ ७ ॥
 दर्शनीयां नातिह्रस्वो नात्युच्चः क्रोधवर्जितः । सुखस्त्रीमानसंयुक्तः स दासोऽतिधर्मयुतः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् । पूर्तः शठोऽल्पदो मन्दः स्वल्पधर्मक्रियान्वितः ॥ ९ ॥
 इष्टैर्मनोरथैर्हीनः पुत्रसंततिदुःखदः । ब्रह्मस्वभक्षणोऽपूर्वं फलमत्रास्ति निश्चितम् ॥ १० ॥
 लक्ष्मीतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । जन्मलग्नास्तुते राशौ घटः पापसमन्वितः ॥ ११ ॥
 सहायलक्षणं सर्वं बक्ष्याम्यय खगेश्वर । पुत्राभावो भ्रातृहीनः स्त्रीमुचालपत्वसंयुतः ॥ १२ ॥
 लक्ष्णैरीभिराद्वयस्य पृच्छकस्यात्र जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ १३ ॥
 लक्ष्मीनारायणः कार्यः सुवर्णद्विमितः शुभः । तदर्थं वायुं चाङ्गं देयं विचातुसारतः ॥ १४ ॥
 रथापयित्वा घटे ताम्ने सवृते बस्त्रवोष्टिने । गंपृन्व गन्वुत्पन्त्यर्थाद्यप्याय प्रदास्ते ॥ १५ ॥

चतुर्विंशत्सहस्राणि गायत्रीं च जपेत्ततः । होमयेच्च यथाशक्त्या कुण्डे वा स्यण्डले शुभे ॥ १६ ॥
 घृतमिश्रांस्तिलांस्तत्र शक्त्या विमांश्च भोजयेत् । मम जन्मदिने पश्चादाचरेद्भूतमुत्तमम् ॥ १७ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्पात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्याद्विप्रद्रव्याघनाशनम् । पुत्रसौख्यस्य लाभो न न तस्य परमा गतिः ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृतेऽरिष्टं पश्चात्शान्मिक्तकेऽब्देके । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः सप्तसप्तमिताब्दकम् ॥ २० ॥
 जन्मादि मरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्यधिकद्विशततमः ॥ २७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गान्धारदेशेऽभूत्कश्चिद्ब्राह्मणो धर्मसंयुतः । ग्रामाधिपश्चोद्गण्डो ब्रह्मभक्तिपरो वृद्धः ॥ १ ॥
 स गत्वा तु कुरुक्षेत्रं सर्वस्वं विधिनाऽददात् । प्राप्ते सूर्यग्रहे सूत विप्राय च कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । यौवने धर्पिता विप्रप्रती चातिशुभानना ॥ ३ ॥
 कामलोभेन सततं पतिस्तस्याः प्रपीडितः । एवं निवसतस्तत्र गतस्तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजाधरः ॥ ५ ॥
 ऐरावत्यास्तु निकटे त्रिशयोजनसंमिते । शूरः सुरूपो मतिमान् यशस्वी प्रियदर्शनः ॥ ६ ॥
 पुत्रदारर्पणैर्युक्तो बहुमित्रः प्रतापवान् । राजसैव्यतिविख्यातः सुवैश्वर्ययुतो नृपः ॥ ७ ॥
 देशेदेशेऽधिकाराद्य आचन्ते सुखभागिह । दाता भोक्ता प्रधानश्च बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 धर्मादिदं तथा पापात्क्रोधी दण्डर्तौऽज्ययी । पूर्वस्त्रीसुखहेतोस्तु मनोदुःखसमन्वितः ॥ ९ ॥
 धर्मणाद्भिज्योपायाः प्राक् पत्युस्तत्र ताडनात् । यौवने नेत्ररोगाद्यश्चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १० ॥
 चिद्भ्रमद्भादिदं चन्द्रो भीमयुक्तस्त्वृतीयगः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापविशोधनीम् ॥ ११ ॥
 हेमः पर्लंबदमितैः शिवः कार्यो विधानतः । सर्वोपचारैः संपूज्य दद्याद्भिप्राय धीमते ॥ १२ ॥
 गोभृदिरण्यदानानि कृत्वा च सुखमेधते ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसप्तत्यधिकद्विशततमः ॥ २७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुरेण पाल्यते तेन कुटुम्बः शकटादिना । देवात्स च वनं गत्वा ददाह वनमल्पकम् ॥ १ ॥
 तस्मिन्द्वाहे तु निर्दग्धा जीवास्तत्र रणाधिप । पापमाचरितं काष्ठसंवन्धाद्भाविनो बलात् ॥ २ ॥
 स्त्रीमादाय्ययुतस्तत्र गतस्तु यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गं तथाऽण्डज ॥ ३ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्र वणिक्सुतः । गङ्गायाः पश्चिमे भागे सप्तयोजनसंमिते ॥ ४ ॥
 स रक्तग्रीरो वाचालो भूर्तो मध्यमरूपधृक् । स्वल्पवित्तयुतो लोभी सभार्यो बुद्धिमात्ररः ॥ ५ ॥
 द्विपश्चात्शान्मिताब्दान्तं जातसंततिनाश्रुत् । तस्य चिद्भ्रमिदं प्रोक्तं पापदष्टयुतः सुतः ॥ ६ ॥
 पापभांशगतश्चन्द्रः पापाप्योफनगंयुतः । लक्षणीर्लक्षितं चोक्तैरवेदि गच्छाग्रज ॥ ७ ॥
 श्रीमादाय्योद्भवात्पापादाभुक्ता पूर्वजन्मनि । तस्मात्मा योपिता त्वत्र मृतपुत्रा प्रपीडिता ॥ ८ ॥

१ गौरः । २ राजमेवीनि । ३ दण्डनतः । ४ गो बाल्ये । ५ विपश्चन्द्रो भीमश्रेतेऽजिनोपतिः ।
 ६ योपितोपेतिशयम् ।

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामेत्पुत्रदुःखनिवृद्धिनीम् । रिष्टात्प्राग् दिवमाध्यक्ष लोकानां हितकाम्यया ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि जीवदाहविमोचनीम् । यां कृत्वा विधिवत्सुत वंशवृद्धिः प्रजायते ॥ १० ॥

पदपले राजते पत्रे वेदांगुलमिताधिके । वनजीवास्तथा लेख्याः सुगन्धैः पञ्चभिर्युताः ॥ ११ ॥

सर्पवृश्चिकगोघाट्याः पक्षिणश्च पलोन्मिताः । देया विप्राय विधिना पूजयित्वा कुटुम्बिने ॥ १२ ॥

तदर्धमित्तकैर्वापि देया वित्तानुसारतः । वनदेवी तथा कार्या खवेदमितमापकैः ॥ १३ ॥

मापद्वयहिरण्येन तथा कुर्याद्दुताशनम् । सम्पूज्य दद्याद्विप्राय इमं मन्त्रमुदीरयेत् ॥ १४ ॥

“ वनान्तरगताः पूर्वं ये जीवा दाहिता मया । वनदेव्यादिदानात्तु गच्छन्तु मम पातकाः ” ॥ १५ ॥

इत्युच्चार्य नरः सर्वे ब्राह्मणाय निवेदयेत् । शृणुयाद्भरिविंशं वा त्रिरावर्त्य विधानतः ॥ १६ ॥

जपेत्सहस्रद्वितयं देव्या मन्त्रमथोक्तवत् ।

मन्त्रः-‘ ॐ ह्रीं वनान्तरगतायै नमः ॥ ’

मम जन्मदिने पश्चादाचरेद्विधिना व्रतम् ॥ १७ ॥

एवं यः कुरुते सुत त्रिषु पापविशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिस्तु जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥

नैवं कुर्याच्च यो मोहात्तस्य पुत्रविनाशनम् । द्विपञ्चागन्मिते रिष्टमायुषश्चाद्रिवत्सराः ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्ये कर्मविपाके अध्यायः पञ्चसप्तत्यधिकश्चतुस्रतमः ॥ २७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्भिप्रोऽभवत्पूर्वं धर्मकर्मपरायणः । गौडदेशेऽतितेजस्वी चोग्रदण्डः प्रतापवान् ॥ १ ॥

सप्तविंशत्तमे वर्षे गयाश्राद्धमकारि च । काम्यश्राद्धानि तत्रैव दत्तान्यल्पविधानतः ॥ २ ॥

स मन्त्रविदयो शूरो राज्ञः शत्रोः पुरं गतः । स्वामिधर्मरतो देवात्कृतवान् गोमूढं पुरा ॥ ३ ॥

तत्रैका सुरभी सुत ह्यासन्नप्रसवा हता । तेनाज्ञप्तेन केनापि ताडिता गर्भदुःखिता ॥ ४ ॥

शल्यगतेन दुःखेन मृता सा कालनोदिता । गर्भस्थोऽपि मृतो वत्सो भाविनोऽर्ज्यस्य गौरवात् ॥ ५ ॥

प्रतापलोभयुक्तेन पापमुग्रमुपाजितम् । सदायैकसमायुक्तः स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥

पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः कुरुजाङ्गले ॥ ७ ॥

द्विजो मध्यमरूपाढ्यः पितृभक्तः कुलाग्रणीः । सुखैश्वर्ययुतो दाता महाधनसमन्वितः ॥ ८ ॥

देशेदेशेऽधिकाराढ्यः स्त्रीभोगप्रातृसंयुतः । मध्येऽन्तेऽतिधनैर्युक्तो मतिमोहोकोविश्रुतः ॥ ९ ॥

प्राक् श्राद्धमितवर्षेऽत्र जातपुत्रसमन्वितः । गयाश्राद्धादिदं सर्वं पापात्पापफलं शृणु ॥ १० ॥

क्रूरचेष्टोऽजिदुष्टात्मा दुर्धर्षः क्रीधसंयुतः । नैककन्यो महालोभी धर्मपूर्णाऽस्ति चाण्डज ॥ ११ ॥

गोवालवत्सकवधात्पृच्छन्नः त्रिमुनाशकः । यस्मात्प्रतापलोभेन गोभ्यो दत्तं भयं पुरा ॥ १२ ॥

तस्मात्प्रतापकालन्ते मध्ये वापि भयं त्विह । श्राद्धस्याल्पविधानात्प्राग्धनहानिः प्रजायते ॥ १३ ॥

चिह्नमेतच्छ्री लभ्रे शुभपापान्वितोऽस्तगः । योऽभूदस्य सहायः प्राक् पृच्छरस्य सुतस्तिह ॥ १४ ॥

लक्षितो लक्ष्णैस्त्वैतेभ्यं हि गरुडाग्रज । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधनीम् ॥ १५ ॥

पल्लैर्कर्मितैः फार्या धेनुरत्र हिरण्मयी । पत्रे लेख्या सवत्सा च तदर्धार्धमिता तथा ॥ १६ ॥

सा देया तु विधिज्ञाय गन्धपुष्पैरलंकृता । तथा पशुपतिर्द्वयः सुवर्णकर्मितः प्रभुः ॥ १७ ॥

नारायणगणेशार्का देयास्तद्वन्मितास्तथा । गायत्र्यष्टमहस्त्रं तु च्यम्बकं दिक्सहस्रकम् ॥ १८ ॥
 अष्टाक्षरं जपेच्छदपूर्वपापविशोधनम् । होमयेच्च दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ १९ ॥
 ततः शिवं सदा ध्यायेत्सर्वकार्यार्थसिद्धिदम् । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ २० ॥
 न चास्य हुरितं व्याधिर्न च शत्रुभयं क्वचित् । पुत्रपौत्रधनादीनां वृद्धिरत्रैव न क्षयः ॥ २१ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्याल्लोभान्मोहात्प्रयत्नतः । न च पुत्रधनादीनां वृद्धिरत्र प्रजायते ॥ २२ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते पुत्र रिष्टं पष्टिमितेऽब्दके । प्रायश्चित्ते कृतेऽशीतिसमाः स्युरायुषां त्विह ॥ २३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकद्विशततमः ॥ २७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ वैश्यो बभूव कुरुजाङ्गले । बहुभृत्यमुखिर्युक्तः क्रोधी वित्तसमन्वितः ॥ १ ॥
 विवाहं कृतवान् पूर्व कन्याया ब्राह्मणस्य च । हठी धर्मक्रियाहीनो दुःसहायसमन्वितः ॥ २ ॥
 ज्येष्ठां स्त्रियं धर्मयुक्तां सुशीलां रूपसंयुताम् । परित्यज्याकरोद्यत्नाद्विवाहं भयसंयुतः ॥ ३ ॥
 ऋतुप्राप्तां तदा तां च परित्यज्य शुभाननाम् । प्राददात्प्राक् कनिष्ठायां रतिं कामातुरोऽप्ययम् ॥ ४ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा पापं शुभं फलम् । सहायद्वययुक्तश्च जातो बन्दिजनोऽधुना ॥ ५ ॥
 जनद्वीश्च समीपे तु गौरः श्रद्धान्वितः सुखी । सहायाद्वचोऽल्पवित्तश्च त्यागी देवद्विजार्चकः ॥ ६ ॥
 वाचा मधुरया युक्तः पुत्रोत्पत्तिविवर्जितः । प्राग्भवे यः सहायोऽभूत्सोऽत्र पुत्रविवर्जितः ॥ ७ ॥
 सहजः पृच्छकस्यापि मृतो भ्राताऽधुनाण्डज । या स्त्री प्राक् तु सहायासीत्कनिष्ठा साम्यपुत्रिणी ॥ ८ ॥
 अत्र जन्मनि भार्या सा गर्भं नैव दधात्यसौ । लक्ष्मीरङ्कितं सर्वैरवेहि गरुडाग्रज ॥ ९ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् । लक्ष्मीनारायणं दद्याच्चतुःषष्टिपलात्मकम् ॥ १० ॥
 तदर्धार्धपलैर्वापि द्विजाय विधिपूर्वकम् । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः पुत्रपौत्रविवर्धनम् ॥ ११ ॥
 कलशे स्यापयेत्तस्मै नानाऋग्भिः प्रपूजिते । तदग्रे होमयेद्दीमांस्तिलानष्टाक्षरेण तु ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चाच्छक्तया दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं यः कुरुते सूत सुच्यते भ्रूणहृतया ॥ १३ ॥
 पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि चाण्डज । एवं कुर्यात्प्रयत्नेन प्रायश्चित्तं खगेश्वर ॥ १४ ॥
 तस्य जीवेच्च संतानं भविष्यति न संशयः । पश्चाद्दृष्टव्यं तु रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृतेऽशीतिमितायुः कीर्तितं मया । ज्येष्ठकृष्णचतुर्दश्यां निर्याणं कथितं ध्रुवम् ॥ १६ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकद्विशततमः ॥ २७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीत्क्षत्रियः कश्चिज्जाङ्गले च प्रतापवान् । धर्मशास्त्रक्रियाध्यक्षो ग्रामाध्यक्षो धनान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्राप्ते सोमग्रहे मुत । पर्वस्वपि च विप्रेभ्यः श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ २ ॥
 पापमाचारितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सूत विषं भुक्त्वा तु सा मृता ॥ ४ ॥
 अर्भकोऽपि मृतस्तस्या गर्भं चोत्पातपीडनात् । सहायैकयुतेनैवं कृतं प्राक्कर्म दारुणम् ॥ ५ ॥
 ततो मृत्युवशं प्राप्तः महायाद्वचो हि वादुजः । गत्वा चान्द्रमती लोकं भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् ॥ ६ ॥
 पापत्पापकण्डं भुक्त्वा नरकांश्चातिदारुणान् । महापापकृतादौपाद्गतिर्वं क्षत्रियादयः ॥ ७ ॥
 जनद्वीः पृषभागे तु दशयोजनगमिते । देशे जातः पूर्वपुण्यात्स शूद्रश्चात्र जन्मनि ॥ ८ ॥

सुकर्माभिरतः साधू रक्तः श्यामश्च मध्यमः । धनी मुधीः पितृभक्तोऽनेकस्त्रीभोगसंयुतः ॥ ९ ॥
आद्यन्तसुखयुक्तश्च मतिर्बौद्धिकविश्रुतः ॥ १० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसत्यधिकद्विशततमः ॥ २७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गलगण्डगलो द्रव्यहर्ता भवति मानवः । दानेन तत्प्रतीकारं वक्ष्यामि शृणु चाण्डज ॥ १ ॥
अध्यापयति शिष्यांस्तु यः प्रतार्य गुरुस्तथा । शिष्यो गुरुं वञ्चयित्वा योज्जीते तस्य तस्य च ॥ २ ॥
जायते गलगण्डारुयो रोगस्तदुपशान्तये ।

तथा च ।

अभक्ष्यभक्षपापी वा गण्डमाली भवेन्नरः ॥ ३ ॥

माणिक्यं पद्मरागं वा वज्रं मौक्तिकमेव च । वैडूर्यं पुष्परामं च वज्रं मारकतं तथा ॥ ४ ॥
एभिर्मालां प्रकुर्वीत तत्र मध्येऽत्र राजतम् । अलाभे मौक्तिकीं मालां तस्मै दानं प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
ताम्रपात्रे विनिक्षिप्य तिलानामुपरि न्यसेत् । तिलानां परिमाणं हि द्रोणपञ्चकमिष्यते ॥ ६ ॥
यद्वा तदर्धमेवं स्यात्स्वशाकत्या वापि कारयेत् । महाशान्तिं तथा कुर्याद्ब्राह्मणैर्वेदपारगैः ॥ ७ ॥
आचार्यस्तु शुचिर्दक्षः सर्वशास्त्रार्थकोविदः । श्रुतवित्तोपसंपन्नः सर्वप्राणिहिते रतः ॥ ८ ॥
एवंविधं पूजयित्वा बस्त्रमाल्यानुलेपनैः । होमं च कारयेत्तेन समिदाज्यचरुत्कटम् ॥ ९ ॥
आसत्येन तथा मन्त्रः सोमं राजानमित्यपि ।

मन्त्रः ।

“ मालेयं सर्वदेवत्या ब्रह्मविष्णुशिवादिभिः । इन्द्रादिलोकपालैश्च तथा सर्वगमिरपि ॥ १० ॥
इयं मे कण्ठमाला या धारिता प्रीतिपूर्वकम् । ब्राह्मणेभ्यः प्रदानात्तु गलगण्डं व्यपोहत् ॥ ११ ॥
ब्रह्मशान्तिः कृता येस्तु तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाः ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चांडालादिवचः शृण्वन् यो भुञ्जानस्तयैव हि । भुंक्ते स पाटलतनुः पित्तोद्रेकी च जायते ॥ १ ॥
प्राणवानपि वा दद्यात्तिलान्देवदे तया । मम सूक्तेन विभेन्द्र सपिपा मधुसूदने ॥ २ ॥
सहस्रं जुहुयादन्नं मम प्रीत्यर्थमेव च । चाण्डालादिवचः शृण्वन् भोजनं दोषजं मतम् ॥ ३ ॥

अत्र वृद्धगौतमवचः ।

[अत्र वृद्धगौतमस्तु स्वर्णमजदानं प्रदर्शयति ।]

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽर्थाव्यधिकद्विशततमः ॥ २८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

खरकाकादिमांसानां भक्षकः स्फोटवान् भवेत् । पार्श्वयोस्तत्रिवृत्पर्यं कृच्छ्रं चान्द्रायणं तथा ॥ १ ॥
चाण्डालकृतवापीषु तडागे कूपकादिषु । स्नात्वा पीत्वा च सर्वाङ्गे दाहवान् हस्तपादयोः ॥ २ ॥
स्फोटयुक्तश्च स भवेत्कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् । गां हिरण्यं च वासश्च दद्याच्छक्त्याऽनुसारतः ॥ ३ ॥

अवमन्य तु भर्तारं जारमालिङ्गचतेऽनघ । सार्धं क्रीडति या नारी तमेवानुस्मरत्यपि ॥ ४ ॥
तस्यास्तु स्तनयोः स्फोटा जायन्ते जननान्तरे । भगे च रक्तं स्रवति तद्रोगस्य प्रशान्तये ॥ ५ ॥
दद्याद्ग्रां पञ्चलवणं हरिद्रां धान्यमेव च । उमामहेश्वरं चैव पूजयेच्च धने सति ॥ ६ ॥
निष्कद्वादशकं दद्याज्जपेत्ताम्रिसूक्तकम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अनिर्दशाया गोः पीत्वा पयः स स्फोटवान्भवेत् । उपवासत्रयं कुर्याद्भोजयेद्दिशति द्विजान् ॥ १ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवानां ब्राह्मणानां वा घनाहरणतस्तथा । स्वामिद्रोहाद्वातरोगी भवेदस्यापि निष्कृतिः ॥ १ ॥
कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् ॥ २ ॥

[अत्र हिरण्यदानं कर्मविपाके ।]

शुर्वभीतिकरो यस्तु वातरोगी भवेन्नरः । नामत्रयेण कुर्वीत जपं होमं च शान्तये ॥ ३ ॥
होमयित्वा परान्नं तु भुङ्क्ते वस्तु विगर्हितम् । सोन्मादवातयुक्तः स्यात्कृच्छ्रं चान्द्रायणं तथा ॥ ४ ॥
कुर्पात्सारस्वतं मन्त्रं जपेद्ब्राह्मणतर्पणम् ॥ ४ ॥
अनिच्छतीमिच्छतीं यामुपभुङ्क्ते परस्त्रियम् । बलादाक्रम्य स नरः सर्वसन्धिषु वेदनाम् ॥ ५ ॥
तीव्रामाप्नोति रुगिर्यं चतुर्वीतयुता भवेत् । ज्वरी तदपनुच्यर्थं महिषीदानमाचरेत् ॥ ६ ॥
कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् । उद्यन्नयजपश्चैव शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् ॥ ७ ॥
नामत्रयं जपेन्मर्त्यो रोगशान्त्यर्थमात्मनः । सैहखनामकं वापि स्तोत्रं सम्यग्निधानतः ॥ ८ ॥
अच्युतानन्त गोविन्देत्येतन्नामत्रयं द्विज । अच्युतत्रितयावृत्त्या जपेद्रोगस्य शान्तये ॥ ९ ॥
पुरुषसूक्तं जपेद्दिवांस्ततो रोगात्मसुच्यते ॥ १० ॥

[अत्र महिषीदानम् ।]

राभायां पक्षपाती च जायते पक्षघातकः । स्पञ्चतुर्मपकः स्वर्णः सनिष्कष्टङ्क एव हि ॥ ११ ॥
योऽकृत्वा ब्राह्मणो भुङ्क्ते स्नानहोमजपादिकम् । स हिकारोगसंयुक्तस्तत्पापस्यापनुत्तये ॥ १२ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्भीष्मकृच्छ्रांश्च समाचरेत् । ताम्रिवर्णामिति च जपेत्सूक्तं समाहितः ॥ १३ ॥

[अत्र स्वर्णमृगदानम् ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायषष्टीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शवर्णागमने वातरक्तवाङ्मायते नरः ॥ १ ॥

[तत्र लक्ष्मीनारायणं स्वर्णरूपम् । पादघातपितृह्ननार्थमिदं दानम् ।]

लशुनं शृङ्गं तालफलं वाऽश्राति यो द्विजः । स वातपित्तरोगी च भवेच्चान्द्रायणं चरेत् ॥ २ ॥

[औषधिच्यतिरेकेण लशुनादिभक्षणे चान्द्रायणम् ।]

रक्तवस्त्रप्रवालानां हारी स्याद्रक्तवातवान् । चान्द्रायणं द्विजः कुर्यादैतद्भोगस्य शान्तये ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरशीत्यधिकद्विंशत्तमः ॥ २८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैद्यशास्त्रमदाद्यस्तु कृत्वौषधमयान्यथा । प्रयोजधेदन्यथा हि रक्तपित्तयुतो भवेत् ॥ १ ॥
कृच्छ्रचान्द्रायणे कार्ये तथा ब्राह्मणभोजनम् ॥ २ ॥

[गोदानम्]

मद्यपो रक्तपित्ति स्यात्स दद्यात्सर्पिणो वटम् । मधुनोऽर्धवटं चैव सहिरण्यं विशुद्धये ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकद्विंशत्तमः ॥ २८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महारी च पुरुषो जायते श्लेष्मणः सदा । उपोष्य दिवसं सोऽपि दद्यात्पलशतं ब्रह्म ॥ १ ॥
नित्यानुष्ठानविमुखः कफरोगी भवेन्नरः । पराभवं समाप्नोति चेत्याह भगवान् यमः ॥ २ ॥
तच्छान्तये मासमेकं यावकं भक्षयेन्नरः । सहस्रनामपाठश्च होमश्चाष्टोत्तरायुतः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकद्विंशत्तमः ॥ २८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घूर्तोऽपस्माररोगी स्यात्स तद्दोषोपशान्तये । ब्रह्मकूर्चत्रयं कृत्वा धेनुं दद्यात्सदक्षिणाम् ॥ १ ॥
[ब्रह्मकूर्चलक्षणं कृच्छ्रप्रकरणे दर्शितम् ।]

शुरी यो गर्भवद्द्रष्टा प्रतिकूलं समाचरेत् । सोऽपस्मारी भवेत्तत्र कुर्याच्चान्द्रायणं नरः ॥ २ ॥
[विनायकप्रतिमादानम् ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्यधिकद्विंशत्तमः ॥ २८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नागहारी च सततं पुरुषः शीर्षरोगवान् । सीसं पलशतं दद्याद्दुपोष्य स तु वासरम् ॥ १ ॥
गुरूपरोधी शिरसि रोगवाञ्जायते नरः । कृच्छ्रान्तिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयापि वा ॥ २ ॥
औषधानि प्रदद्याच्च तिलपात्रं तथैव च । प्रायोपवेशनादीनां व्रतानां त्यागकारणात् ॥ ३ ॥
शिरोरोगयुतो भूयात्तन्निष्कृतिरथोच्यते । गोहृत्पायां व्रतं कुर्यात्पञ्चाशद्भ्रमभोजनम् ॥ ४ ॥
ब्रह्मचारी यदाऽश्नीयाद्भिन्नपात्रे विशेषतः । एकंशेन शिरोरोगी भवतीत्याह नारदः ॥ ५ ॥

[भिन्नपात्रे भिन्नकांस्ये भोजनमित्यर्थः ।]

अक्षीभ्यान्त इत्येव सूक्तमष्टोत्तरं शतम् । जपेधरुघृताभ्यां यो जुहुयाच्च तथैव हि ॥ ६ ॥
औषधस्यापि हरणात्सूर्यावर्तः प्रजायते । तेन सूर्यः प्रदातव्यो निर्दकस्य यथाविधि ॥ ७ ॥

[अत्र चोपवीतदानं शंसन्ति ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकद्विंशत्तमः ॥ २८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धर्मकर्माण्युपक्रम्य मध्ये त्यजति यो नरः । अविद्यमानं दोषं वा परेषां यः प्रकाशयेत् ॥
स भवेत्प्रतिवक्त्रस्तु कुर्याच्चान्द्रायणं व्रतम् ॥ १ ॥

धूपस्रक्चन्दनादीनि सुगन्धीनि च शक्तितः । दद्याद्विप्राय पश्चाद्वाह्नाह्नाणान्भोजयेत्तया ॥ २ ॥

अनु च ।

परवाचां विन्नकर्ता मुखरोगी प्रजायते । धर्मोद्घाटनतोऽन्येषां मुखरोगः प्रजायते ॥ ३ ॥

भुक्तं मार्जारसंस्पृष्टं भुक्त्वा दुर्गन्धवान्भवेत् । पीत्वा त्रिरात्रं गोमूत्रं भोजयेद्वाह्नाह्नाणत्रयम् ॥ ४ ॥

अनु च ।

कूटसाक्षी भवेद्वक्त्ररोगी शोणितपित्तवान् । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वति चान्द्रायणमथापरम् ॥ ५ ॥

कुर्यात्कूर्म्याण्डहोमं च गायत्रीमयुतं जपेत् । दद्याद्विरुष्यं श्रीर्हीश्च मुखरोगस्य शान्तये ॥ ६ ॥

वाग्विरुषं गुरो कृत्वा मुखरोगी भवेन्नरः । तस्य दानेन विहितो गजरूपकसाङ्गतः ॥ ७ ॥

[स्वर्णगजदानमित्यर्थः ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकद्विंशततमः ॥ २८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पकाग्रहरणे चैव जिह्वारोगः प्रजायते । गायऽथाः स जपेच्छुभं दशांशं जुहुयात्तिलैः ॥ १ ॥

अनु च ।

परेषां दुःखकरणात्सर्वदाऽनृतभाषणात् । जिह्वाच्छेदात्तथाऽन्येषां पक्षपाताच्च संसदि ॥ २ ॥

जिह्वारोगी भवेदास्ये व्रणी चैवाभिजायते । पराकद्वितयं चैव होमः कूर्म्याण्डसंज्ञकः ॥ ३ ॥

कथानुश्रितसूक्तस्य जपहोमस्तथैव च । व्रीह्यादीनां तथा दानमौषधस्य च संस्मृतम् ॥ ४ ॥

इत्यसौ छर्दिरोगी स्याद्वा च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ ५ ॥

[चकारादेकः कृच्छ्रः सौरमन्त्रजपश्च समुच्चीयत इति ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकद्विंशततमः ॥ २९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आमाग्रहरणे चैव दन्तपीडा प्रजायते । स दद्यादाश्विनौ हेमनिष्कद्वयविनिर्मितौ ॥ १ ॥

सुरे निहते चैव दन्तुरो जायते नरः । स दद्यात्तद्विशुद्धचर्यं घृतकुर्मम सदक्षिणम् ॥ २ ॥

सुरापी श्यावदन्तः स्यात्प्राजापत्याष्टकं चरेत् । शर्करायास्तुलाः सप्त दद्यात्पापविशुद्धये ॥ ३ ॥

[आत्मसमाः शर्करातुला दद्यादित्यर्थः ।]

भंत्रः ।

“ त्वं तुले सर्वभूतानां परिमाणं प्रकीर्तितम् । मां तोलयसि संसाराद्बुद्धरस्व नमोऽस्तु ते ” ॥ ४ ॥

जपित्वा तु महाशुद्धं दशांशं जुहुयात्तिलान् । ततोऽभिषेकः फलैर्व्यो मन्त्रैर्वरुणदिवतैः ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकद्विंशततमः ॥ २९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परेषां तर्कपरणात्रिणोक्तिः प्रजायते । सरोक्तिहास्यकरणाद्व्यान्मौक्तिककाश्चने ॥ १ ॥

[सरोक्तिर्नाग्योक्तिः, गर्दभस्य ग्वयद्रयो यस्य, स्वपरोद्देगजनकस्य वा ।]

१ कूर्म्याण्डसंभवः ।

शूको भ्रातृवधाञ्चैव तस्येयं निष्कृतिः परा । तेन कर्मविशुद्धयर्थं व्रतं चान्द्रायणव्रतम् ॥ २ ॥
 व्रतान्ते पुस्तकं दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । ब्राह्मणाय यजुर्वेदविदे वन्त्रेण तद्युतम् ॥ ३ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् ॥ ४ ॥

मन्त्रः ।

“सरस्वति जगन्मातः शब्दब्रह्माधिदैवते । कुष्कर्मकारिणं पापं रक्ष मां परमेश्वरि” ॥ ५ ॥

[वाचां हर्ता शुर्वनुज्ञामृते वेदादिहर्ता पुस्तकहर्ता च ।]

कुर्यात्स्वर्णमयं पद्मं पलाशेन तदर्धतः । यथास्वविभवं सम्पत्तिवत्तशाठ्यं न कारयेत् ॥ ६ ॥
 रक्तवस्त्रेण संवेष्ट्य ताम्रपात्रे परित्यजेत् । ताम्रपात्रपरीमाणं पलानामष्टकं विदुः ॥ ७ ॥
 आढकद्वितयं मानं तिलराशी प्रयत्नतः । उपचारैः षोडशभिरभ्यर्च्य सर्वशास्त्रवित् ॥ ८ ॥
 रक्तचन्दनपुष्पाद्यैर्मन्त्रेणानेन पूजयेत् ॥ ९ ॥

मन्त्रः ।

“ब्रह्मणे तु नमस्तुभ्यं विष्णोरमितनाभिज । अतिप्रीतिकरो भानोस्तया रुद्रस्य चैव हि ॥
 पूजां मम गृहाण त्वं सर्वकृदाविनाशक” ॥ १० ॥

आग्नेय्यां दिशि वै होमः कर्तव्यो मन्त्रपूर्वकः । समिदाज्यतिलैश्चैव समिधाऽष्टाक्षरेण तु ॥ ११ ॥

[आज्यहोमे ‘चित्रं देवानाम्’ इति मन्त्रः ।]

तस्मै हुतवते पदं दद्यात्स्मृत्वा चतुर्भुजम् । “यत्पाम्वाचां निरोधेन वैरूप्यं मम देहजम् ॥ १२ ॥
 स्वरोपघातजं तीव्रं दुःखं रोगकरं तथा । तत्सर्वं नाशयन्त्वद्य ब्रह्मविष्णुशिवाग्रयम् ॥ १३ ॥
 त्रिदशादपश्च ये देवा हविष्मन्तस्तथा भुवि” । एवं दत्त्वा तु तत्पद्ममाचार्यायातिभक्तितः ॥ १४ ॥
 पृष्ठतस्तु ह्यनुव्रज्य स्वरभेदाद्भिमुच्यते ॥ १५ ॥

वेदं वा धर्मशास्त्रं वा विक्रीणीयाद्भिजो नरः । अधीतं तस्य नायाति जिहायां शवलं भवेत् ॥ १६ ॥

[वेदं वा धर्मशास्त्रं वा विक्रीणीयादिति भृतकाध्यापक इत्यर्थः ।]

अपरिस्फुटवक्त्रो वा जिहायां व्रणवानपि । कृच्छ्रशक्तिः कृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयापरम् ॥ १७ ॥
 सूक्तं ताम्रप्रिवर्णाख्यं जपेच्चैवायुतत्रयम् । दद्याद्द्विरण्यं विप्रेभ्यो भोजनं च स्वशक्तितः ॥ १८ ॥
 वाग्विरोधं गुरोः कृत्वा भवेद्ब्रह्मदवाङ् नरः ॥ १९ ॥

[तत्र स्वर्णसरस्वतीदानम् ।]

उष्ट्रे विनिहते चैव जायते विकृतस्वरः । स तत्पापविशुद्धयर्थं कृच्छ्रमेकं चरेद्बुधः ॥ २० ॥
 कर्पूरस्य पलं दद्यात्सीरद्रव्याणि शक्तितः ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अप्यायो दिनव्रत्यधिकद्विराततमः ॥ २९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लवणस्यापहर्ता च क्षीर्णघ्राणाद्द्विपाणिकः । र्वरस्वरवांश्चैव जायत तस्य निष्कृतिः ॥ १ ॥

उद्यन्नद्यञ्चैव जपेत्तिष्ठंस्त्रिरायुतम् । जुहुयाच्चरुसर्पिर्भ्यां रक्तर्वासांसि दापयेत् ॥ २ ॥
दद्याद्देवद्विजगवां कुर्यात्पूजां च शक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिनवत्यधिकद्विशततमः ॥ २९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुक्कुटे निहते चैव वक्रनासः प्रजायते । तेन निष्कः प्रदातव्यो ब्राह्मणाय प्रयत्नतः ॥ १ ॥
परदृष्टिविधानेन भिषद्भिश्च्युत्तरेण च । कामात्परस्त्रियं दृष्ट्वा नेत्ररोगी भवेन्नरः ॥ २ ॥
चान्द्रायणं पराकं च पश्चाद्विप्रभोजनम् ॥ ३ ॥

[एतच्च भोजनं सुद्वप्रधानम् ।]

वर्चादा इति मन्त्रं तु जपेदाज्यं सकाश्वनम् । दद्याद्विप्राय विधिवन्नेत्ररोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥
सुदान्नं ब्रह्मणे दद्यान्नेत्ररोगापनुत्तये ॥ ५ ॥

दम्पतिभ्यां प्रवृत्तं तु मैथुनं यो निरीक्षयेत् । स नेत्रपूययुक्तः स्यादक्षिभ्यामिति मन्त्रतः ॥ ६ ॥

[अतिप्रचुरदृषिका पूयमित्यभिधीयते ।]

जपहोमौ च कुर्वीत शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् । सहस्रकलशैः स्नानं रवेः कुर्याद्विजोत्तमः ॥ ७ ॥
घृतचौरस्तु पुरुषो जायते नेत्ररोगवान् । उपोष्य संप्रदद्याद्द्वि घृतधेनुं विधानतः ॥ ८ ॥

पितृहा चेतनाहीनो मातृहाऽन्यश्च जायते । नरकान्ते प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ९ ॥

[चेतनाहीनो निश्चेष्टो निर्बुद्धिश्च, अस्यापि वक्ष्यमाणम् ।]

[अन्यत्वं प्रतिबद्धदृष्टित्वं नोत्पादितनेत्रत्वं राज्यन्धत्वं वा ।]

प्राजापत्यानि कुर्वीत त्रिंशच्छास्त्रविधानतः । व्रतान्ते कारयेन्नात्रं सुवर्णपलसंख्यया ॥ १० ॥
स्तम्भं रीप्यमयं चैव ताम्रपात्रं च पूर्ववत् । नौका द्विजाय दातव्या सर्वोपस्करसंयुता ॥ ११ ॥

[नौकेत्युपलक्षणं स्तम्भोऽपि विष्णुप्रतिमा च दातव्या सोपस्करेति ।

उपस्करो नौकादण्डः सोऽपि सौवर्ण एव ।]

मन्त्रः ।

“ वासुदेव जगद्वन्द्य सर्वभूताशयस्थित । पापार्णवे सुमग्नं मां तारयाश्रिततारक ” ॥ १२ ॥
इत्युदीर्यं प्रणम्याथ ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् ॥ १३ ॥

[इति चेतनाहीनत्वहरेऽपि ।]

शाकहागी च पुरुषो जायते नीललोचनः । ब्राह्मणाय प्रदातव्यं महानीलमणिद्वयम् ॥ १४ ॥

कपिलाक्षित्वे-

रीतिद्वत्कपिलाक्षः स्यादुपोष्य दिवसद्वयम् । रीतेः पलयत्तं दद्यादलंकृत्य द्विजातये ॥ १५ ॥

[रीतिनाम ताम्रप्रकृतिको धातुविशेषः पित्तलमिति ।]

उच्छिष्टः मन् य आदित्यं पश्यन्नृपन्तमभ्यरे । मर्त्यगतमथास्तं च यान्तमुच्छिष्ट एव सन् ॥
नक्षत्राण्यथवा चन्द्रं स भवेन्मन्ददृष्टियुक् ॥ १६ ॥

घृतेन चरुणा नेत्ररश्मिहीनो हृताशने । जुहुयादयुतं सम्यगिति शास्त्रस्य निश्चयः ॥ १७ ॥
दद्याद्द्रव्यं वरं पृत्वा वार्मांगि ध्याधिज्ञान्तये ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिनवत्यधिकद्विशततमः ॥ २९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुर्यान्मृत्रं पुरीषं यो दद्दुरोगमुतो भवेत् । शक्त्या तत्पापदान्त्यर्थं दद्याच्छम्भुं हिरण्यम् ॥ १ ॥
 देवद्विजगृहे तीर्थं पुण्यस्थाधिष्ठितं परम् । चतुर्भुजं तु द्विभुजासुमां कुर्याद्विचक्षणः ॥ २ ॥
 लक्षणैः सोऽपि संयुक्तो वित्तशाठ्यं न कारयेत् । वृषोऽपि रूप्यजः कार्यो घण्टयाऽलंकृतो भवेत् ॥ ३ ॥
 बल्लैर्माल्यैस्तथा गन्धैर्भूलमन्त्रेण पूजयेत् । ततो ब्राह्मणमाहूय दरिद्रं धर्मकोविदम् ॥ ४ ॥

[मूलमन्त्रः—पञ्चाक्षरी वा रुद्रगायत्री वा ।]

श्रुतविचोपसंपन्नं ज्ञातं चैवात्मवेदिनम् । बन्धांगुलीयकैस्तस्य पूजां भक्त्या प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
 होमं च कारयेत्तेन समिदाज्यतिलैरपि । मन्त्रश्च रुद्रगायत्री सर्वत्रेति विनिश्चयः ॥ ६ ॥
 रुद्रगायत्री लिंगपुराणे विहिता यथा—

“ सर्वेश्वराय विद्महे शूलहस्ताय धीमहि । तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥ ”

यद्वा ध्यम्बकमन्त्रेण समिधो जुहुयात्सुधीः । कष्टाद्देति मन्त्रेण जुहुयादाज्यमाहृतः ॥ ७ ॥
 कैलासवासी भगवानुमया सहितः परः । त्रिनेत्रश्च हरो दद्दुरोगमाशु व्यपोहत् ॥ ८ ॥
 ततश्च ब्राह्मणान् सम्यक् प्रणिपत्य क्षमापयेत् । ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चात्स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः ॥ ९ ॥
 एवं दत्त्वा महादानं दद्दुरोगात्प्रमुच्यते । गोब्रह्म लूतकी चैव प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ १० ॥
 व्रतान्ते मेदिनीं दद्याच्छृणुयाम्बैव भारतम् ॥ ११ ॥

[भूमेरभावे मेदिनीप्रतिनिधित्वेन गां पयस्विनीं दद्यात् । भारतश्रवणं शास्त्रोक्तप्रकारेणेति ।]
 लोहहारी च पुरुषो भवेद्देवैर्बर्षराज्ञकः । लोहं पलशतं दद्याद्भुषोऽप्य शतवासरम् ॥ १२ ॥
 फारुकाणां वधे कृष्णो रूक्षाङ्गश्च प्रजायते । तेन तत्पापशुद्धयर्थं दद्याद्देवैर्बुधमं त्रितम् ॥ १३ ॥

[कारुकाः शिल्पिनः ।]

तैलर्चापिण भवति नरः कण्ठयनः सदा । उपोष्य सोऽपि विप्राय दद्यात्तैलघट्टयम् ॥ १४ ॥
 बल्लहारी च शीर्षाङ्गः स प्रदद्यात्सुशोभनम् । हेम निष्कत्रयमितं बल्लयुग्मं च दापयेत् ॥ १५ ॥
 स्वाम्यङ्गनाभिगमने जायते ददुमण्डलः । कृत्वा लोहमयीं धेनुं पलपष्टिप्रमाणतः ॥ १६ ॥
 कर्पासभारसंयुक्तां सप्तधान्यसमन्विताम् । दद्याद्भिप्राय विदुषे पापं मे क्षीयतामिति ॥ १७ ॥
 विश्वस्तभार्यागमने गजचर्म प्रजायते । तत्पापस्य विनाशाय प्रापश्चित्तं विधीयते ॥ १८ ॥

[विश्वस्तभार्यागमने गुरुतल्पगप्रायश्चित्तादिदोषवशात् प्रायश्चित्तेन निष्कृति-
 रभिधीयते । सा च कृच्छ्रादितपोदानरूपा । तत्र साङ्गं गोदानम् ।]

मयूरघातनाञ्चैव जायते कृष्णमण्डलः । निष्कत्रयमिता देया तेन स्वर्णमयी शिखी ॥ १९ ॥
 ईसवाती भवेद्यस्तु तस्य स्याच्छ्रेतमण्डलम् । गर्भ्यं पलत्रयमितं हंसं दद्याद्दिशुद्भये ॥ २० ॥
 अमेध्यस्य प्रदाता च विसर्पिन्व्याधिमान्भवेत् । मासं पयोव्रतं कुर्याद्दद्याद्देनुं पयस्विनीम् ॥ २१ ॥

[तत्र सर्पिर्भृतिदानम् ।]

सौगन्धिकस्य हरणाद्दुर्गन्धाङ्गः प्रजायते । लक्षमेकं तु पद्मानां जुहुयाज्जातवेदसम् ॥ २२ ॥
 स दद्यान्मधुधेनुं च उपोष्याय द्विजातये ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणनंवादे कर्मविपाके अष्टादशोऽध्यायः पंचनवत्यधिकद्विंशततमः ॥ २९५ ॥

१ कद्रुदापयेत् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा नरकस्यान्ते पाण्डुकुष्ठी प्रजायते । प्रायश्चित्तं प्रकुर्वीत तत्पातकविशुद्धये ॥ १ ॥

[प्रायश्चित्तं पाङ्कगर्पिकं कुर्वीत पापस्योपभोगेन क्षयत्वात् । पश्चात्कृते प्रायश्चित्ते]

चत्वारः कलशाः कार्याः पञ्चपल्लवसंयुताः । पञ्चरत्नसमायुक्ताः सितवस्त्रेण वेष्टिताः ॥ २ ॥

[अत एव स्थानादिमृद्युक्तास्तीर्योदकेन पूरिता युता इत्यर्थः ।]

गजे विनिहते वाऽश्वे कृमिकुक्षिः प्रजायते ॥ ३ ॥

मृते भर्तारि या नारी नीलं वस्त्रं प्रधारयेत् । सा मृता नरकं याति कृमिकुक्षिस्ततः परम् ॥ ४ ॥

[नरकभोगादनन्तरं मनुष्यशरीरमासाद्येत्यर्थः ।]

सा नीलवृषभान्पञ्च दद्याच्चान्द्रायणं व्रतम् । कुर्यात्त्रिंशद्विजा भोज्या दद्याच्छक्त्या तदीपधम् ॥ ५ ॥

[नीलवृषभलक्षणं भगव्रणहरे ।]

मुक्त्वा वा स्पृश्यमस्पृश्यं जायते स कृशोदरः । त्रिरात्रं वैष्णवं कुर्यात्पातकादौ प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्यधिकद्विशततमः ॥ २९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

इक्षोर्विकारस्य हारी भवेद्दुदरगुल्मवान् । गुडधेनुः प्रदातव्या तेन दोषस्य शान्तये ॥ १ ॥

शुरुप्रत्यर्पितां यातो गुल्मवाञ्जायते नरः । आचरेत्तन्निवृत्त्यर्थं मासमेकं पयोव्रतम् ॥ २ ॥

[वातगुल्मवानित्यर्थः ।]

मुश्यामि त्वेति सूक्तेन घृतेन चरुसर्पिषा । जुहुयाद्युक्तं सम्यग्वात आवाह्य भेषजम् ॥ ३ ॥

एतत्सूक्तं जपेद्दद्यादन्नदानं च शक्तितः ॥ ४ ॥

[वात आवात्विति सूक्तं तत्र विनायकदानम् ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायः सतनवत्यधिकद्विशततमः ॥ २९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनजा रोगा मृत्कृद्धीहजलोदराः । तेषां प्रशमनार्थाय प्रायश्चित्तमिदं स्मृतम् ॥ १ ॥

एतेषु दद्याद्विप्राय जलधेनुं विधानतः । सुवर्णरूपताम्राणां पलत्रयसमन्विताम् ॥ २ ॥

भृत्काध्यापको यस्तु कन्यादृषणतत्परः । ष्ठीहवान् स भवेद्विप्रो जपेच्छ्रीसूक्तमेव हि ॥ ३ ॥

अयुतत्रयसंख्याकं ष्ठीहोदरविमुक्तये ॥ ४ ॥

यो ब्रह्मविष्णुरुद्राणां भेदं युक्तिकर्द्वर्कः । साधयेद्दुदरव्याधियुक्तो भवति मानवः ॥ ५ ॥

सुर्यात्कृच्छ्रातिहृच्छ्रे तु चान्द्रायणमयाऽपरम् । सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्य तु फारयेत् ॥ ६ ॥

जपेद्युतसंख्याकमुद्यन्नघेत्युचं तथा । गत्वा कर्मातियुक्तेन नियुक्तो धर्मेनिश्चये ॥ ७ ॥

पुरोदितः स्वाधिकागतसचिवश्चान्ययाचरेत् । जलोदरत्वमाप्नोति तस्य वक्ष्यामि निष्कृतिम् ॥ ८ ॥

पयसा वर्तयेन्मासप्रतिपद्यं व्रतमुत्तमम् । सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्य तु फारयेत् ॥ ९ ॥

उदग्ध्यापियुक्तस्तु भवेद्दुर्गवर्द्धनागमे । कुर्यात्तु मकरं सम्यग् राजतं ताम्रमेव वा ॥ १० ॥

[कृत्वा मकरं ब्राह्मणाय दद्यादित्यर्थः ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकद्विशततमः ॥ २९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मन्दोदराग्निर्भवति शक्तिद्रव्येण वै जपेत् । प्राजापत्यत्रयं कृत्वा भोजयेत्सततं द्विजान् ॥ १ ॥
[शक्तिद्रव्यं कदन्नमिति पाठः ।]

गोमांसखादको मन्दजठराग्निर्वैन्नरः । अकारणं गरं दत्त्वा प्रमापयति यः पुनः ॥ २ ॥
स मन्दाग्निर्भवत्येव मृतकः स्वल्पकालतः । अग्निमान्द्यं भवेत्तस्य यस्त्रेताग्निविनाशकः ॥ ३ ॥
[तत्र मेपदानं स्वर्णस्य तण्डुलदानं च ।]

अन्नहर्ता त्वजीर्णात्रो भवेत्तस्य तु निष्कृतिः । उपवासात्रयं कृत्वा प्राजापत्यमयापि वा ॥ ४ ॥
शुद्धयाञ्चरुसर्पिर्भ्यामग्निमश्मीत्वाऽनया । परान्नविन्नकरणाद्जीर्णमपि जायते ॥ ५ ॥
लक्ष्मोर्मं प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ६ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयारण्यसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो नवनवयधिकद्विशततमः ॥ २९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुरुणा नानुयातो यो वेदाध्ययनमाचरेत् । स जडः प्रज्ञया हीनः संसारे जायते नरः ॥ १ ॥
[आचरेत्कुर्यादित्यर्थः ।]

वक्ष्यामि तत्प्रतीकारं शुद्धकांस्यमयीं दृष्टाम् । शोभनां कारयेद्दण्डां शुभरेखाविभूषिताम् ॥ २ ॥
पलैस्तु कुर्याद्विशत्या त्रिंशता वा तर्द्व्यतः । सुस्वरां चायतां श्लक्ष्णां पञ्चगव्येन स्नापयेत् ॥ ३ ॥
श्वेतवस्त्रेण संवीतां तण्डुलोपरि विन्यसेत् ॥ ४ ॥

[ब्राह्मणाय देया । मन्त्रस्तु ब्रह्मज्ञानमिति ।]

पितृहा चेतनाहीनो मातृहाऽन्धश्च जायते । नरकान्ते प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ५ ॥
[अस्य प्रायश्चित्तं नेत्ररोगहरणप्रकरणेऽन्धत्वहरे प्रपश्चितम् ।]

इति श्रीब्रह्मसूयारण्यसंवादे कर्मविपाके अथ्यापञ्चशततमः ॥ ३०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुरुजायाभिगमनान्मृदुकृच्छ्रः प्रजायते । तेनापि निष्कृतिः कार्या शान्धदृष्टेन वर्त्मना ॥ १ ॥
[अनेन विधिना निष्कृतिरुच्यते, तत्रैकादशप्राजापत्यादिवन्नरूपा ।]

अपरा प्रतिमादानजपहोमब्राह्मणभोजनरूपा ।]

स्थापयेत्कुम्भमेकं तु पश्चिमायां शुभं दिशि । नीलवस्त्रसमाच्छन्नं नीलमालपविभूषितम् ॥ २ ॥
तस्योपरि न्यसेद्देवं लोहपात्रे प्रचेतसम् । सुवर्णनिष्कपद्मेन निर्मितं यादसां पतिम् ॥ ३ ॥
यनेत्युरूपरूपेण वरुणं विश्वरूपिणम् ॥ ४ ॥

[वरुणमूर्तिः पाशवरदकरा मकरवाहना च भवति ।]

“ यादसामधिपो देवो विश्वेषामपि पावनः । संसागन्धिकर्णघागे वरुणः पावनोऽस्तु मे ” ॥ ५ ॥
इमं मन्त्रं समुच्चार्य आचार्याय यथाविधि । दद्याद्देवमलंकृत्य मृदुकृच्छ्रप्रशान्तये ॥ ६ ॥

पशुयोनौ च गमनान्मूत्रकृच्छ्रं प्रजायते । तिलपात्रत्रयं चैव स दद्यादात्मशुद्धये ॥ ७ ॥
तत्र तिलपात्रदानमाह-

ताम्रपात्रे तिलान् कृत्वा पलपोडशकल्पिते । सहिरण्यं स्वशक्त्या वा विप्राय प्रतिपादयेत् ॥ ८ ॥
नाशयेन्निविधं पापं वाङ्मनःकायसंभवम् । तिलपात्रं त्रिधा प्रोक्तं कनिष्ठाधममध्यमम् ॥ ९ ॥
स्वर्णमेकं जघन्ये तु द्विगुणं मध्यमे क्षिपेत् । त्रिगुणं चोत्तमे तद्वत्सुवर्णं परिकीर्तितम् ॥ १० ॥
मत्सरी गुरुणा यश्च विधवामधिगच्छति । स भवेन्मूत्रकृच्छ्री तु गुरुतल्पार्थमाचरेत् ॥ ११ ॥
[गुरुतल्पार्थप्रायश्चित्तं पाड्वार्षिकमित्यर्थः । पद्मदानं वा देयम् ।]

मातुः सपत्नीगमने जायते चाश्रमरीगदः । स तु पापविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १२ ॥
[प्रायश्चित्तमत्र त्रैमासिकम् ।]

दद्याद्विप्राय विदुषे मधुधेनुं यथोदितम् । तिलद्रोणशतं चैव हिरण्येन समन्वितम् ॥ १३ ॥
दुग्धचौरस्तु पुरुषो जायते बहुमूत्रवान् । स दद्याद्दुग्धधेनुं च ब्राह्मणाय यथाविधि ॥ १४ ॥
सोदर्यागमने रोगो जायते बहुमूत्रता ॥ १५ ॥

[पराकदितयं ब्राह्मणभोजनं सहस्रात्मसूक्तस्थ पौरुषस्य स्वशक्तितः पाठः कार्यः ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डालीगमनात्सर्वः प्रमेहव्याधिमाम् भवेत् । क्षुतिपपासातुरश्चैव जायते तस्य निष्कृतिः ॥ १ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्यवमध्यं तथा पदम् । तिर्यग्गामी सशूलेन प्रमेहेन युतो भवेत् ॥ २ ॥
कुर्यात्सान्तपनादीनि प्रायश्चित्तं यथाविधि । सर्वव्यवायी मनुजः कन्यागामी तथैव च ॥ ३ ॥
वातप्रमेहयुक्तः स्यात्कुर्याच्चान्द्रायणत्रयम् । मधुमेही मातृगामी सततं जायते नरः ॥ ४ ॥
पितृभार्याभिगामी च जलमेही नराधमः । यो गच्छेद्भूमिर्ना नित्यमिक्षुमेहीति निश्चयः ॥ ५ ॥
[पितृभार्या सपत्नजननीत्यर्थः ।]

प्रायश्चित्तं क्रमादत्र पञ्चपाण्यय पञ्च च । अब्दमित्पाचरेत्सम्यक्ततो रोगात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥
ब्राह्मणः स्वर्णहारी च प्रमेही जायते नरः । धेनुं स्वर्णमर्यां कुर्यात्पूर्वेण विधिना ततः ॥ ७ ॥
[तत्र विष्णुप्रतिमा ययोक्तदानम् ।]

मंत्रः ।

"चक्रं शुद्धं न स्प चिद्धानि विविधानि च । प्रमेहं हरतु क्षिप्रं विष्णुर्गुण्डवाहनः" ॥ ८ ॥
तपस्विनीप्रसङ्गेन प्रमेहो जायते गदः । मासं रुद्रजपं कुर्याद्दद्याद्भक्तं च फाञ्चनम् ॥ ९ ॥
[प्रसङ्गेन गमनेनेत्यर्थः ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मातृगामी भवेद्यो हि लिङ्गं तस्य विनश्यति ॥ १ ॥
पाण्डालीगमने र्वं हीनदुष्टः प्रजायते । तस्य प्रतिक्रियां फर्तुं शुम्भमुत्तरतो न्यसेत् ॥ २ ॥
[उत्तरतः शुद्धलिप्तदेशस्योत्तरदिग्भागे उदकादिपूरितं फलशं
स्थापयेत् । फलशस्थापनविधिनेत्यर्थः ।]

कृष्णवस्त्रसमाच्छन्नं कृष्णमाल्यविभूषितम् । तस्योपरि न्यसेत्कांस्यपात्रे देवं धनेश्वरम् ॥ ३ ॥
सुवर्णनिष्कपदकेन निर्मितं नग्वाहनम् । यजेत्पुरुषसूक्तेन धनदं विश्वरूपिणम् ॥ ४ ॥

[यजेत् पूजयेत् ।]

“ निधीनामधिपो देवः शङ्करस्य प्रियः सखा । स देवाधिपतिः श्रीमान्मम पापं व्यपोहत् ” ॥ ५ ॥
इमं मन्त्रं समुच्चार्य आचार्याय यथाविधि । दद्यादेवं हीनकुम्भी लिङ्गनाडी च शुद्धयति ॥ ६ ॥
दुष्टवादी तु पण्डः स्यात्तम दद्याच्च द्विजातये । रूप्यं पलत्रयं दुग्धघटत्रयसमन्वितम् ॥ ७ ॥
वृषो भृत्पादिहस्तादीनपगर्भं विनैव यः । छेदयेत्तस्य देहस्तु भवेद्दग्ध इवाग्निना ॥ ८ ॥
शिलापृष्ठसदृशश्च सत्रणश्चापि जायते । रुधिरं मस्रवेत्पश्चात्तस्येयं निष्कृतिः पग ॥ ९ ॥
शतरुद्रं जपेत्सम्यगष्टोत्तरसहस्रकम् । व्रतं चान्द्रायणं चैव कुर्याद्दद्याच्च गां ततः ॥ १० ॥
जायते वृषणे तस्य व्याधिः परमदारुणः । जपित्वा दशसाहस्रं मुच्यते रुद्रमंहिताम् ॥ ११ ॥

इति श्रीशुद्धमूर्त्यारणनवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयधिकप्रतिशतनमः ॥ ३०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुरालये जले मार्गे शकृन्मूर्त्रं करोति यः । गुदरोगो भवेत्तस्य पापरूपः स दारुणः ॥ १ ॥
मासं मुगार्चनेनेव गोदानद्वितयेन च । प्राजापत्येन चक्रेण शमयेद्गुदुद्गा रुजः ॥ २ ॥

[यद्यपि मुरार्चनमिति सामान्येनाभिहितं तथापि सूर्यप्राधान्येन
रुद्रविष्णु पूज्यौ । ' आरोग्यं भास्करादिच्छेत् ' इति स्मृतिः ।]

प्रसवगुदरोगे ।

विष्णुश्रोतसर्जनं कृत्वा योऽकृत्वा शौचकर्म तु । भुङ्क्ते जन्मान्तरे मर्त्यो भवेत्स प्रमवागुदः ॥ ३ ॥
भवेच्च दारुणा पीडा तत्र कृच्छ्रातिकृच्छ्रकः । चान्द्रायणं च कर्तव्यं तथा च क्षीरसर्पिषा ॥ ४ ॥
अक्षीभ्यामिति सूक्तेन सहस्रं जुहुयाद्विद्विः । उद्यन्नद्य ऋचं चैव जपेत्पूर्वोक्तमन्यया ॥ ५ ॥
गृहीत्वा वेतनं योऽध्यापयेत्तदर्थं वचनम् ।

अध्यापयेच्च जुहुयात्पेद्वाऽगोऽयुतो भवेत् । तन्निवृत्तीं प्रकुर्वीत कृच्छ्रं चैवातिकृच्छ्रकम् ॥ ६ ॥
चान्द्रायणं चैव तथा जपेद्यत्सूक्तपौरुषम् । उद्यन्नद्य ऋचं चैव श्रीविष्णुहृदयं तथा ॥ ७ ॥
तामग्निवर्णामिति च जपेत्सूक्तं समाहितः । हिरण्यं सधृतं दद्याच्छ्रोत्रियाय कुटुम्बिने ॥ ८ ॥

[तत्र धेनुदानं च प्रशंसति बोधायनः गोपालदानम् ।]

दानमन्त्रमाह ।

“ चर्षापीडकसंयुक्तं वेणुवादनतररम् । गोपीजनैः परिधृतं वनपुष्पावतंसकम् ॥ ९ ॥
ददामि मीतये तस्य सर्वपापहरं परम् ” ॥ १० ॥

इति श्रीशुद्धमूर्त्यारणनवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयधिकप्रतिशतनमः ॥ ३०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्मार्ताग्निं शमयेद्यस्तु सोऽतिसारयुतो भवेत् । अग्निरश्मीत्पृचं जप्त्वा दशगं जुहुयात्तिलान् ॥ १ ॥
सर्पिषा चाण्डूतं दद्याद्विरण्यं ब्राह्मणाय च । दुर्मनाश्र्वं जायेत तस्येयं निष्कृतिः पग ॥ २ ॥

[स्मार्ताग्निर्गोपामनाग्निः ।]

१ सुक्तं भवेत्सो विनाग्निना ।

[अत्रैवेदमपि प्रायश्चित्तं त्रैमासिकं दम्पत्योरनुकूले शुभे दिने स्वस्तिवाचनं कृत्वा स्वशक्तयनु-
सारेण पूजां विधाय ' पुत्रकामनया हरिवंशश्रवणं करिष्ये ' इति संकल्पयेत् । दम्पत्योः
श्रवणकर्तृत्वे ' करिष्यावहे ' इति प्रयोगो वा । अन्यतरकर्तृत्वे करिष्ये एवं संकल्प्य ।
श्रुताध्ययनसंपन्नं ब्राह्मणं विभवानुसारेण वस्त्रमुद्रिकाकुण्डलादिभिः संपूज्य तं श्रावणे वृणुयात् ।
' एभिश्चन्दनताम्बूलादिभिर्हरिवंशश्रावणे त्वामहं वृणे ' इति प्रयोगः । ततश्च प्रतिदिनमव्य-
सनप्रतिबन्धे स्नातावलंकृतौ दम्पती तदेकचित्ततया शृणुयाताम् । नारिकेलपूजादिना-
शमदमवान्प्रतिदिनमाचार्यं पुस्तकं च पूजयेत् । अन्ते च स्वलंकृतौ गां पयस्विनीं सवस्तां
स्वर्णशृङ्गीं रौप्यसुरां ताम्रपृष्ठां कांस्यदोहनां सवस्त्रां सदक्षिणां च दद्यात् । संकल्प्य रणार्णादि-
महादानानि दद्याद्यथाशक्ति । गोदानमन्त्रः गोदानविधौ । विनायकशान्तिस्तु शान्तिसारे । प्रकृत
मनुसरामः । ब्राह्मणोद्गाहनमेकं प्रायश्चित्तम् । अपरं हरिवंशश्रवणं परिशेषान्महारुद्रं रुद्रमपि तृतीयं
प्रायश्चित्तम् । अत एव वचनस्थितश्च शब्दोवाशब्दार्थः । एतानि त्रीण्यपि शक्त्याद्यपेक्षया व्यस्तानि
समस्तानि वा योज्यानि । महारुद्रलक्षणं वंशंशहोमप्रकारो रुद्रानुवाकानामृग्यादिसर्वपरिभाषा
रुद्रविधाने समुपवर्णिता । एकादशपशून् पशुरत्र गौः रुद्राय गामिति श्रुतौ ।]

कृच्छ्रवान्द्रायणे कुर्याद्दोमः कृष्णगण्डसंज्ञकः । कर्तव्यो होमविधिश्च स्वर्णदानं तथा परम् ॥ ३ ॥
कन्यादानं च पश्चम्यां श्राद्धं कुर्वति यत्नतः । सहस्रनामजापी च भवेदेवं विशुद्ध्यति ॥ ४ ॥

[एतान्यष्टकादिश्राद्धरहितादीनि पश्चापि पृथक्पृथङ्निर्मितानि । अतो यावद्ब्रह्माधिप्रमोक्तस्तव-
स्तहस्रनामस्तोत्रं पठेत् ।]

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चतुर्विधा तु या बन्ध्या भवेद्वत्सविधोजनम् । वक्ष्ये तस्य प्रतीकारं तत्स्वरूपं निबोधय ॥ १ ॥
मृतवत्सा भवेत्काचित्काचिदेकमस्तिका । कन्याप्रसूतिरूपा च काकबन्ध्या चतुर्विधा ॥ २ ॥

[काकबन्ध्या अप्रसूतेत्यर्थः ।]

सर्वास्ता घोरपापेन जायन्ते पूर्वजन्मनि । मृतवत्सा द्रव्यहरणादेकसूताऽमुवातनात् ॥ ३ ॥
कन्याप्रजर्णसंबन्धात्काकबन्ध्या विरोधतः ।

तत्र स्वर्णधेतुदानम् ।

द्विगण्येन शयाशक्त्या सवस्तां कारयेद्दाम ॥ ४ ॥
धेनुं यत्नेन वत्सं च पादेन गुरुब्रवीत् । धेनुं रूपसुगुं गतं तस्याः पुच्छे नियोजयेत् ॥ ५ ॥
पृष्ठां गजेऽपि बध्नीयात्सार्धं पृष्ठे निधापयेत् । सर्वेषु चार्गिः षोडशभिर्नैवेद्यं पायसं भवेत् ॥ ६ ॥
मोदकं च तथा पूर्वं गुटं लवणमेव च । जीरकं च सुविस्तीर्णं शूर्पं वेणुमये हटे ॥ ७ ॥
धेनोर्नैवं प्रदातव्यं ब्राह्मण्यपि चैव हि ।

[मोदकादिषुषिर्पृष्ठांशार्णि षडशी दत्ता वा दद्यात् ।]

ब्राह्मणं सर्वेशास्त्रज्ञं कुशलं धर्मवेदिनम् ॥ ८ ॥
विद्याविनयगोपधं ज्ञान्तं च विजितेन्द्रियम् । अलोद्युषं सर्वजनमियं कल्मषवर्जितम् ॥ ९ ॥
आप्य भन्या गण्ड्यय वरापेगन्धपुष्पैः । तेनैव कारयेत्पूजां मातृतो धेतुवत्सयोः ॥ १० ॥

पृजायां होमे च मन्त्रः ।

होमं च काग्येत्तत्र समिदाज्यचरुत्कटम् । सोमोधेनुमिति मन्त्रं ममुच्चार्य ततः पुनः ॥

“ अस्य गौतम ऋषिर्धेनुर्देवताऽनुष्टुप् छन्दः । विनियोगः । ”

प्राङ्मुखायोपविष्टाय प्रदद्यात्तामुद्दमुखः । मन्त्रेणानेन विधिवत्पुच्छे हस्तं निषाय च ॥ ११ ॥

सार्धद्वयेन मन्त्रः ।

“ धेनुर्वागिरसामन्त्रेण प्रतिष्ठा मुरभेश्च या । दुहिता या तथा भानोग्रेश्च वरुणस्य च ॥ १२ ॥

याश्च गावः परवर्तन्ते वनेषूपवनेषु च । प्रीणन्तु ता मम सदा पुत्रपौत्रसुखप्रदाः ॥ १३ ॥

प्रयच्छन्तु दिवा रात्रिमाविच्छेदं च शान्तये । ” एवं दत्त्वा च तद्दानं प्रणिपत्य विसर्जयेत् ॥ १४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याह्वानवादे कर्मविपाके अष्टाव्य षडधिकविंशततम ॥ ३०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

[अत्र कर्मणि स्त्रीपुंसयोर्मिलितयोः प्रत्येकं वा ययानियतमधिकारः ।]

अथ गर्भस्त्रावे यज्ञोपवीतदानम् ।

स्वद्रुर्भा भवेत्सा तु बालकं इन्ति या विपैः । यज्ञोपवीतं कुर्वति काश्चनं तु स्वशक्तितः ॥ १ ॥

अत्यन्तवर्णापेक्षेण राजतं चोत्तरीयकम् । पलाधेन तदधेन तदर्धनाथवा पुनः ॥ २ ॥

ग्रन्थिप्रदेशे देयं तु मीक्तिकं वज्रमेव च । प्रक्षाल्य पञ्चगव्येन गायत्र्या ताम्रभाजने ॥ ३ ॥

द्रोणप्रमाणं तस्मिंस्तु निक्षिपेत्तद्दि मध्यतः । ताम्रस्योपरि संस्थाप्यसुपवीतं सुपूजितम् ॥ ४ ॥

गन्धपुष्पाक्षतैर्दूर्पैर्नैवेद्यैरपि भक्तितः ॥ ५ ॥

[दधि ताम्रभाजनोपरि आज्यं तत्प्रमाणं यथालाभोपपन्नं वा

आज्यसुपवीतं स्थाप्यं महोत्तरीयं च ।]

ततो ब्राह्मणमाहूय होमं तत्र प्रकल्पयेत् । तिलैराज्येन मधुना मिश्रिष्टोत्तरं शतम् ॥ ६ ॥

तस्मै हुतवते देयं वस्त्रार्थैः पूजिताय तु । मन्त्रेणानेन विधिवत्प्राद्मुख्यायोपवीतकम् ॥ ७ ॥

“ उपवीतं परमिदं ब्रह्मणा विभृतं पुरा । भवनौकाप्रदानेन गर्भं संघारयाम्यहम् ” ॥ ८ ॥

धनान्यन्प्राह्मणेभ्यस्तस्मिन्काले प्रदापयेत् । अनुव्रज्य तथा कार्यं प्रणिपत्य समापयेत् ॥ ९ ॥

गर्भस्त्रावकगद्दोपादेवं कृत्वा विमुच्यते ॥ १० ॥

[अस्मिन्कर्मणि त्रिविधोऽधिकारः ।]

मासोपवासिनी नारी यतः प्रस्त्रावयेद्यदि । यदि संपर्कद्रोषेण जायते साऽज्यजन्मनि ॥ ११ ॥

स्वद्रुक्ता सदा योनौ तद्विष्कृतिरिहोच्यते । मासोपवामं कुर्वति तथा मासं पयोऽतमम् ॥ १२ ॥

क्षीरं सुष्णाति या नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । जन्मान्तरे तु तस्या वै क्षीरं न वितरेत्सतने ॥ १३ ॥

क्षीगत्रं भोजयेद्रिपान् साज्यं समधुमण्डकम् । अनुलिम्पेच्च तेनैवाक्षिदिगन्तः स्वशक्तितः ॥ १४ ॥

विप्रपादोत्केश्रापि क्षालयेत्कुचमण्डलम् । सुगमामवृतशीद्वृत्तैर्वा गन्धपुष्पैः ॥ १५ ॥

भूतेभ्यश्च बलिं दद्याद्भूतान्यत्र च संश्रुणु । मधुश्च नवनीतश्च पिण्डमाल्यो ह्यचिन्तनः ॥ १६ ॥

भृतभैष्यः स्वशक्तिश्च भूतानां पञ्चकं त्विदम् ॥ १७ ॥

[स्वशक्तिरिति मध्वादीनां विशेषणम् । अत्र मुग्दीनि बलिद्रव्याप्य-

भिदितानि । तेषु ब्राह्मणादिभिरानिषिद्धान्येव ब्राह्मणि ।]

ज्येष्ठभ्रातृर्षनृदे तु यो वोद्गति च स्वयम् । स भवेन्मृतपत्नीफ उष्णज्वरसमन्वितः ॥ १८ ॥
 प्राजापत्यत्रयं कुर्याद्वै च त्रयमेव च । तामशिरिति चार्चनं चरुणाऽष्टोत्तराद्युतम् ॥ १९ ॥
 जुहुयाद्भोजयेद्विप्रानेवं पापाद्विमुच्यते ॥ २० ॥
 मित्रभार्याभिगामी च मृतभार्याऽभिजायते । तस्य पापविशुद्धयर्थं द्विजमेकं विवाहयेत् ॥ २१ ॥
 धर्मपत्न्यां सुव्रताया मुखमैथुनकारिणः । पत्न्या विरक्तिर्भवति सुवर्णऋत्नोत्तम सः ॥ २२ ॥
 उमामहेश्वर देवं रुद्रकादशनीजपम् । छापयेच्छ्रद्धया युक्तो ह्यविच्छिन्नाम्बुधाया ॥ २३ ॥

[ज्यम्बकमिति मन्त्रः । अथ यथाशक्त्या सुवर्णनोमामहेश्वरप्रतिमां
 रजतवृषारूढां कारयित्वा स्थापयित्वा ब्राह्मणाय दद्यात् ।]

अथ दारिद्र्यचहरधनदमूर्तिदानम् ।

दरिद्रो जायते मर्त्यो दानविघ्नं करोति यः । ऐश्वर्यं साधते येन कारिणा तच्छृणु प्रभो ॥ २४ ॥
 पलायनं तदर्थेन चतुर्थांशेन वा पुनः । धनदस्य प्रतिकृतिं कुर्याद्विमर्षी शुभाम् ॥ २५ ॥
 द्विभुजां वाहनोपेता नयनानन्दकारिणीम् । शङ्खपद्मनिधिभ्यां च युक्तां तच्छृणुषोर्द्वयोः ॥ २६ ॥
 श्वेतवस्त्रेण संवेष्ट्य तण्डुलोपरि विन्यसेत् । तण्डुलानां परीमाणं भवेद्द्रोणमितं शुभम् ॥ २७ ॥
 ऋणं दत्त्वाऽधिकां वृद्धिं गृह्णीयाद्यश्च यो भयम् । उत्पादयति चान्येषां पापाणेन प्रहारतः ॥ २८ ॥
 [अधिकवृद्धिग्रहणं नाम शास्त्रमताधिरग्रहणम् । भयमुत्पादयतीति निमित्तमन्तरेण भयोत्पादनम् ।]
 तलप्रहारकृच्चैव जातो वै धनिनां कुले । धनेन रहितः प्रायो देशान्तरगतो भवेत् ॥ २९ ॥
 महाहेशो बहूद्वेगी उदावर्ती भवेन्नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् ॥ ३० ॥
 कुर्यादिष्टञ्चरुभ्यां च होमो द्याहृतिभिस्तथा । यत्किञ्चिदमितं सूक्तमयुतं वारुणं जपेत् ॥ ३१ ॥
 अन्यायवृत्तिनृपतेः सेवनाद्विप्रहिसनात् । महादानसमादानाद्गुरुभार्याविमर्दनात् ॥ ३२ ॥
 दंष्ट्रिभ्यश्चाथ मरणादपमृत्योश्च निन्दया । वेदशास्त्रस्य शास्त्रस्य पाठनात्कर्मसेवनात् ॥ ३३ ॥
 विपौद्रन्धनशस्त्राद्यैर्मरणादापि सौतकात् । उदासीनः सभामध्यभङ्गात्स्त्रीगमनात्तथा ॥ ३४ ॥
 श्रुताध्ययनसंपन्नश्रोत्रियब्राह्मणस्य तु । उदासीनः सभामध्ये कृत्वा भङ्गं तु दारुणम् ॥ ३५ ॥
 परीक्षासमये प्राप्ते भूतवाध्यापकस्तथा । देवब्राह्मणराज्ञां तु स्वर्गापहरणात्तथा ॥ ३६ ॥
 अरण्ये निर्जनं देशं ब्रह्मरक्षः प्रजापते । गयाशार्द्धं तु कृत्वापि जपहोमादिभिस्तथा ॥ ३७ ॥
 देवतातीर्थसेवाभिः कन्यादानेन चैव हि । ब्रह्मरक्षस्तपैशान्पान्मुच्यते मनुव्रवीत् ॥ ३८ ॥
 [ब्रह्मरक्षसत्वं पिशाचस्याप्युपलक्षणम् । तत्र निष्कृतिर्गृह्णन्मुच्यते पुत्रादिभिः कार्या ।
 जपो वेदपारायणं पवमानादिसूक्तजपश्च तथा सहस्रनामादिस्तोत्रजपश्च होमोऽयुतहोमादिः
 तत्र गौमुदिरण्यदानं साङ्गमिति ।]

इति श्रीब्रह्मवैवर्तपुराणसत्वादे कर्मविपाके अन्वयाय सनाधिकत्रिशततम ॥ ३०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रजम्बलागामिनं च तद्गुच्छिष्टस्य भोजनम् । प्रजाग्रहः प्रयुह्यति ततः स ज्वरवान्भवेत् ॥ १ ॥
 अतिपानी च कुष्ठौ च गात्रे गर्बत्र वातवान् । स्त्रियश्चेद्दर्भनाशः स्यादनेन निष्कृतिः परा ॥ २ ॥

१ मुखमैथुनकारिणम् । २ जायते ब्रह्मरक्षस ।

कृच्छ्रं चान्द्रायणं चैव कुर्यात्सांतपनत्रयम् । अष्टोत्तरसहस्रं तु सर्पिषा जुहुयात्तया ॥ ३ ॥
पुनर्मानितुमन्त्रेण जपेत्पुरुषसूक्तकम् ॥ ४ ॥

तत्र बलिदानमाह ।

कांस्यपात्रे नवे व्रीहितण्डुलानाडकोन्मितात् । निक्षिप्य जलकुम्भेन सार्धं नीत्वा चतुष्पयम् ॥ ५ ॥
गन्वपुष्पादिभिस्तत्र समभ्यर्च्य बलिं क्षिपेत् ॥ ६ ॥

मन्त्रः ।

“ प्रगृह्णीष्व बलिं चेर्मं प्रजाग्रह महाबल । आतुरस्य मुखं सिद्धिं प्रयच्छ त्वं प्रजाग्रह । ” ॥ ७ ॥
रजस्वलां च चाण्डालीं यो गच्छेत्तं ज्वरग्रहः । गृह्णाति तेन सन्तापवर्गी भवति मानवः ॥ ८ ॥
चान्द्रायणं सांतपनं कुर्याच्च मधुमिश्रितैः । रसालपल्लवैर्हीमो जातवेदसमन्वतः ॥ ९ ॥
नाम्नां सहस्रं तु जपेद्युतं जातवेदसम् । शक्त्या हिरण्यदानं च ब्राह्मणान्भोजयेत्तया ॥ १० ॥
पायसं कांस्यपात्रे तु ध्वजैः श्वेतैः परिष्कृतम् । निक्षिप्य गन्वपुष्पाद्यैर्ग्रहपूजां विधाय च ॥
देवालये क्षिपेद्विद्यान्निक्षिपेच्च चतुष्पये ॥ ११ ॥

मन्त्रः ।

“ प्रगृह्णीष्व बलिं चेर्मं दारहरूप महाज्वर । आतुरस्य मुखं सिद्धिं प्रयच्छ त्वं महाग्रह । ” ॥ १२ ॥
तस्मिन्ने यो महापाणिर्हिमको निर्दयाश्रयः ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

केन कर्मफलेनाहमर्धाङ्गत्तमुपागतः । वञ्चमर्हसि देवेश श्रोतुमिच्छामि यत्नतः ॥ १४ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

कश्चिद्विजस्तपोयुक्तो विरक्तः मातृचूड्रवः । वभूव मातरं त्यक्त्वा ह्येकपुत्रां तपस्विनीम् ॥ १५ ॥
न कदाचित्कुरुक्षेत्रे प्राप्य सूर्यपरायणः । गायत्रीजपमास्थाय तपस्तेपे मुहुश्चग्म ॥ १६ ॥
ऊर्ध्वबाहुरभूत्पूर्वं पुनरानीदधोमुसः । तस्य कर्मादृतं दृष्ट्वा पीडिता सा जनन्वभूत् ॥ १७ ॥
वर्जितौऽपि तया तत्र तदानीं न कृता रुपा । स्यापयित्वा शिरो भूर्मा सोऽर्धाङ्गिन तदाऽतपत् ॥ १८ ॥
तस्मै शापं ददौ माता जन्मजन्मानि भो मुत । शरीरमर्धं संप्राप्य ज्वलत्पावकर्मनिभम् ॥ १९ ॥
तमोमये महाकाये गच्छ भ्रमवतां गतिम् ॥ २० ॥

एवं संशापितो विप्रो जनन्या स्वल्पपापकृत् । तक्षणादत्यजतत्र योगेनात्मकलेवग्म ॥ २१ ॥
प्राप्येवं मद्रिषोऽलोकां विनतायामिहाण्डज । प्रयागे कश्यपाज्जातः सर्वदेवबलाधिकः ॥ २२ ॥
गैर्द्रूपो महाशयो दुर्धर्षोऽर्धशरीरभृत् । संप्राप्य कश्यपाज्जानं प्रातस्त्वं मे पदं ध्रुवम् ॥ २३ ॥

अरुण उवाच ।

मातृशापप्रतिकृतिं ब्रूहि मे वदतांवर । यत्कृत्वा सर्वसौख्यानि मुलभान्यत्र जन्मनि ॥ २४ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

न कांचिच्छिष्कृतिः सून मातुः शापविनाशिनी । तयापि तत्ते वक्ष्यामि शृणु मुत्तं परमम् ॥ २५ ॥
स्पन्दनानि महाबाहो महीयान्पट्टवानि च । दुर्लभानि च देवानां गन्धर्वाङ्गशायणम् ॥ २६ ॥
तान्यहं प्रेक्ष्य शून्यानि सतहीनानि काश्यप । तावदेव मया दृष्टम्वं मे भक्तिपरायणः ॥ २७ ॥
स्यात्पितोऽपि रये यस्मात्सर्वेजान्त्रविशाग्द । नानामीर्गणीभ्यार्थं ममाग्रैर्दयकारकः ॥ २८ ॥

त्वां दृष्ट्वा मां प्रपश्यन्तु भूलोकादिसमाश्रिताः । त्वं निष्पापोऽसि पक्षीन्द्र मम सांनिध्यभक्तितः ॥२९॥
 यस्मान्मम पदे प्राप्ते सर्वकल्मषनाशने । जन्तुर्न लिप्यते पापैः पद्मपत्रमिवाम्भना ॥ ३० ॥
 एतत्ते कथितं वत्स तव कर्मफलं त्विदम् । सर्वकर्माश्रयं स्वर्गोपवर्गाख्यं शुभाशुभम् ॥ ३१ ॥
 अतः परं किमन्यत्वं श्रोतुमर्हसि तद्द्र ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०८ ॥

अरुण उवाच ।

साक्षाज्जातिस्मरो देव कलौ कोऽपि भविष्यति । प्रादुर्भूतस्तथा त्वं मे ब्रूहि कः पुरुषोत्तमः ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि कथां पौराणिकीमिमाम् । यथा जातः कलौ चोरे साक्षाज्जातिस्मरः प्रभुः ॥ २ ॥
 तत्र भाद्रपदे मासि कृष्णाष्टम्यां च पुत्रक । मथुरामण्डले पुण्ये निशीथे रोहिणीयुते ॥ ३ ॥
 विजयारुये सुहृते तु सूर्ये सिंहगतेऽण्डज । भारावतरणार्थाय कंसादीनां वधाय च ॥ ४ ॥
 देवक्यां वसुदेवाच्च नररूपी जनार्दनः । शङ्खचक्रधरो देवः श्यामाङ्गः कमलेश्वरः ॥ ५ ॥
 चतुर्भुजो महाबाहुर्वनमालाविभूषितः । सर्कास्तुभो गदापाणिः प्रादुर्भूतो भविष्यति ॥ ६ ॥
 औदितितेदेवकी तत्र वसुदेवश्च कश्यपः । ताभ्यां जातोऽण्डजश्रेष्ठ तस्मात्स पुरुषोत्तमः ॥ ७ ॥
 स एव जातिं स्मरति कलौ साक्षात्पतत्रिण । नान्यः कदापि देवोऽपि शरीरं प्राप्य मानुषम् ॥ ८ ॥
 तत्र पुण्यप्रभावेण नानादेवाद्भिर्जाचंतात् । प्राकृताद्वेदानाञ्च जातिं सूर्यारुणात्स्मरेत् ॥ ९ ॥
 साक्षाज्जातिस्मरो विष्णुर्यस्मात्स पुरुषोत्तमः । कृत्वाऽद्भुतानि कर्माणि त्रिदशैर्दुष्कृतान्यापि ॥ १० ॥
 भागेद्भारं पृथिव्याश्च गमिष्यति पदं स्वकम् । तस्य जन्मदिने सूत यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् ॥ ११ ॥
 व्रतोपवासं संपूज्य जन्मविज्ञैर्जनार्दनम् । स गच्छेत्परमं स्थानं यत्र विष्णुः सनातनः ॥ १२ ॥
 पुनः कलियुगस्यान्ते स एव भगवान् हरिः । अवतारं स्वकं कृत्वा कल्किस्तं तदाऽद्भुतम् ॥ १३ ॥
 क्षयं नीत्वा जनान् दुष्टान् म्लेच्छान् धर्मपराङ्मुखान् । प्रकाश्य वेदधर्माश्च गमिष्यति परं पदम् ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षीणात्पुण्यादथो कश्चिदपतत्सिद्धपुरात्सुत । स एवाऽयं महाभाग जातश्चैवात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 देशे गङ्गासमीपस्ये पुण्ये पुण्यजनाश्रिते । महीपालकुलेऽस्तुभ्रे महोग्रः पृथिवीपतिः ॥ २ ॥
 लघुस्वरूपो मतिमान् नानारत्नचयान्वितः । महामात्यैर्द्वैद्वैर्भुक्तो भूपालानां भयप्रदः ॥ ३ ॥
 तपःशोभान्महापुण्यात्सर्वमेतत्फलं सुत । पापावशोपात्पापिष्ठः कामी लोभसमन्वितः ॥ ४ ॥
 धर्मशान्त्रक्रियाहीनः शान्त्रवर्तो पतत्रिण । गङ्गास्नानान्महाचाहो प्रायश्चित्तं परं न हि ॥ ५ ॥
 यत्र गङ्गाऽण्डजश्रेष्ठ प्रायश्चित्तं हि तत्र सा । प्रायश्चित्तं परं नैवाशोपपापानिकृन्तनम् ॥ ६ ॥
 निवागधनजात्पुण्याद्गत्र जन्मनि सुवत । ईदृशं सर्वसौख्यानि चान्ते रुद्रगणो नरः ॥ ७ ॥
 भविष्यति महापुण्याद्गद्रूपजनजात्फलात् । आयुस्तस्य महाभाग पञ्चपञ्चाशद्वृक्षम् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कैलासात् पार्वतीशापात् प्राग्जन्मन्यपवर्गजा । वभूव काचिद्वनिता महादानरता सदा ॥ १ ॥
 पार्वत्याः क्षोभणांश्च यवन्यास्ति पतत्रिण । महोविभूत्या युक्ता सा समस्तैश्वर्यसंयुता ॥ २ ॥
 पृथ्वीपतेः सा पुत्रीयं जाता वै नर्मदातटे । पुत्रभ्रातृविहीना सा देवीशापान्महासती ॥ ३ ॥
 भञ्जनात्तद्रतस्यात्र न च पूर्णमनोरथा । सुवर्णवर्णा पद्माक्षी नानाभरणशोभिता ॥ ४ ॥
 जाता कुम्भगते लग्ने स्थिते तत्र शनिश्चरे । पञ्चवेदमितायुः स्यादत्र जन्मानि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 विभुज्य सर्वभोगान् सा गच्छेत् स्वर्गं महासती । अग्रे जन्मानि सा देवी भविष्यति च चाहुजा ॥ ६ ॥
 पत्या सार्धं प्रविश्याग्नौ पुनर्गच्छेच्छिवालम् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकविंशततमः ॥ ३११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृपिकर्मरतः सदा । पूजकश्चातिथीनां च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
 तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णाशुद्धो भयानकः । तेन तद्गृहभस्यापि प्राग्भवे विनत्तासुत ॥ २ ॥
 छित्त्वा नासाग्रमुष्कौ तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र जन्मानि तद् मुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले रम्यपर्वते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
 धर्मात्पूर्वकृतात्सोऽपि सुवैश्वर्यधनान्वितः । पापस्यात्रार्जितस्याथ प्रायश्चित्तं परं न हि ॥ ५ ॥
 पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्रतिः । तीर्थाश्रयेऽत्र जनुषि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
 आयुः पष्टिमितान्दान्तं रिष्टं पञ्चाशदब्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशाधिकविंशततमः ॥ ३१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नन्दिकेश्वरसानिध्याच्च्युतो रुद्रगणो महात् । अमिमानान्वितस्तत्र रुद्रभक्तिपराङ्मुखः ॥ १ ॥
 शमो नन्दीश्वरेणाय यस्माद्गुद्रपराङ्मुखः । तस्माच्चं यवनो द्रुष्टो भविष्यति महीतले ॥ २ ॥
 प्रसादितस्तदा तेन स्तुतिभिर्नन्दिकेश्वरः । अपि स्वल्पतरे काले शापान्मुक्तिं ददा प्रभुः ॥ ३ ॥
 तस्य शापान्महाभाग जन्मन्यत्राजनि स्वयम् । महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां गरुडाग्रज ॥ ४ ॥
 पुष्करात्मावपरे देशे शुक्रे स्वोच्चे तु लाभगे । मालव्यपोगे विख्याते सचन्द्रे बहुभियुक्ति ॥ ५ ॥
 गौरो यशस्वी मतिमान् नानारत्नचयैर्वृतः । गजयूयैः समाक्रान्तो बहुभूपालसेवितः ॥ ६ ॥
 नानावाहनसंयुक्तो बहुभोगयुतस्तथा । सकलैश्वर्यविचादयः स्वच्छाद्रुपाश्रिताः ॥ ७ ॥
 दाताऽविशक्तितो लोकैः धर्मात्मा लोकविश्रुतः । रुद्रभक्तयन्तरायश्च न तु पूर्णमनोरथः ॥ ८ ॥
 बहुभूत्यैः समायुक्तो यावज्जीवं सुखान्वितः । पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं शम्भ्राश्रयन्नात् ॥ ९ ॥
 रुद्रधर्मकृतात्पापाद्गुद्रपूजनभङ्गजात् । प्रायश्चित्तं महाभाग नात्र जन्मानि विद्यते ॥ १० ॥
 चिद्रमद्भाक्त्या सूत भीमोनीचोऽष्टमे स्थितः । सूर्यस्यायगवाच्छुक्रात्सङ्गान्मात्स्यवर्मत्रकात् ॥ ११ ॥
 नायुर्दायमवाप्नोति रिष्टान्तं जीवनं स्मृतम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशाधिकविंशततमः ॥ ३१३ ॥

। अरुण उवाच ।

॥ भगवन् वेवदेवेशः श्रुतमेतन्महाद्भुतम् । महातुगामिन्या नार्या गति मेऽद्विदि भास्कर ॥ १ ॥
 ॥ २ ॥ श्रीसूर्य उवाच ।
 ॥ मृतं समीक्ष्य भर्तारं या विशेषः ह्युताशनम् । सार्धं तेन महापुण्या ज्ञेया साः सद्गमिनी ॥ २ ॥
 ॥ श्रुत्वा मृतपतिं यास्य विदेशस्यैः पतिव्रताः । प्रदक्षेण विशेषो सा ज्ञेयाः चानुगामिनी ॥ ३ ॥
 ॥ धर्मात्पतिव्रता पूर्वोन्मवेन्मोक्षगतिर्द्वयोः । अथैकाऽभूमहासाध्वी जाता ब्रह्महृदेषु ॥ ४ ॥
 ॥ ब्राह्मणी तपसा श्रुक्ताः । मंत्राः । भर्तृपरायणा । दानशीलरता पुण्या पुण्यकर्मान्विताः । सतीः ॥ ५ ॥
 दृष्ट्वा मृतपतिं सा तु दिव्याभरणभूयिता । प्राप्ताऽग्री विधिना सूतं कृत्वा पूजां हरेर्भृशम् ॥ ६ ॥
 सा गता यमराजस्य स्कन्धे दत्त्वा पदाम्बुजम् । वैकुण्ठे चाण्डजश्रेष्ठ यद्गत्वा न निवर्तते ॥ ७ ॥
 तल्लत्तातलवात्तेन मूर्च्छितोऽभूम्याधिपः । तत्काले वै तत्र पृथे नारदेन महात्मना ॥ ८ ॥
 धर्मराज वदेतन्मे त्वत्तः परतरश्च कः । षण्डप्रदो महाभाग येन त्वं चालितोऽयुना ॥ ९ ॥
 ॥ तर्मुवाच ऋषिश्रेष्ठ गतेषु ज्ञेयाः शुभानना । संती तत्पादभारेण पीडितोऽहं भृशं द्विजः ॥ १० ॥
 ॥ मोक्षं गतो महोत्साध्वी गृहीत्वोक्तं स्वकं यतिम् । महापापसमाक्रान्तं नरकस्थं द्विजोत्तम ॥ ११ ॥
 ॥ सीऽङ्गमिष्प्रति चैवोत्र पतयुः पापावशेषतः । ब्राह्मणी योगयुक्ता च भविष्यति कलौ युगे ॥ १२ ॥
 ॥ कश्चिदां श्रुत्युत्तयोर्धर्माच्छिवस्वपुगच्छतः ॥ १३ ॥
 ॥ इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविप्राके अध्यायः पंचदशाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कामतो यश्चेत्पूर्वं ब्रह्महत्यां नराधमः । क्षयरोगान्वितः सोऽपि जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 घोराद् ब्रह्मज्ञातपापाद् दृढकर्मकृतात्सुत । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिस्त्रिजन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविप्राके अध्यायः पंचदशाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१५ ॥

अरुण उवाच ।

श्रीश्रुतिप्रो महागामुश्चारुणः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवादिद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
 संयुतो वायुपतिभ्यां किञ्चिद्विद्वत्सन्वितः । तस्य भाषां सदाचारा किञ्चिद्दक्षकारिणी ॥ २ ॥
 पतिभुक्ता प्रतिभाणा प्रतानामनुकाङ्क्षिणी । ऋतुहीना कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।
 नारीणां वै जारंगानाममतीनां कुलच्छिदाम् । यदा वीरप्रसूतानां शीघ्रगमत्सुच्छिदाम् ॥ ४ ॥
 और्षाच्छेदनदुष्टैः प्रलपेदुष्टभक्षणैः । सभावनस्तथाऽऽघातिरुच्यर्वा वस्तिर्कर्मभिः ॥ ५ ॥
 गर्भस्य पातनापायं करोत्यपि च कीर्तयेत् । पुंसकृते नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥

१ यदा विरप्रसूत नि शीघ्रगमं समुद्रेव ।

नागि जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता स्वग ॥ ७ ॥
 नार्याऽनयेर्ष्या चैव संततेर्नाशनाय च । औषधेऽल्लेदनाद्यैस्तु तस्यार्थे कल्पितोऽगदः ॥ ८ ॥
 सपत्न्ये प्रेरयामान विविधोऽनेन तद्ददः । तथा वै ऋतुभावाच्च शीघ्रं धीनं तर्जोपथम् ॥ ९ ॥
 पुष्पं प्रणाशितं तस्पास्तस्मिञ्जन्मनि मानद् । ऋतावृत्तौ च संप्राप्ते जातं तद्विविधं रजः ॥ १० ॥
 वेदना जायते नित्यमसृग्वातोदरामयः । पुष्पे नष्टे फलं नष्टं कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
 एतत्कर्म कृतं पूर्वभवे वै गर्भदोषकृत् । तथापि फलदन्त्रीणां द्वितीयं मुकृतं चरेत् ॥ १२ ॥
 ऋजुभावाद्दुष्टबुद्ध्या कृतं वै पूर्वजन्मनि । तेनैव कर्मणा वत्स विविधाः पुष्पबन्धनाः ॥ १३ ॥
 गर्भाशयमधिश्रित्य स्ववते शोणितं बहु । छिद्यन्तीव च वाऽन्त्राणि सचीभिरिव सुवन ॥ १४ ॥
 वेदनायाः पुरा भोगात्स्त्रीणां गर्भनिपातनात् । यावत्कालं निष्ठुरोऽयं तासां गर्भमपातयत् ॥ १५ ॥
 तावानेव पतेद्गर्भो ह्यथवा नास्य संभवः । एवं तु लक्षणैर्ज्ञात्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
 एकमासावधिं चैव दम्पती तीर्थसङ्गमे । मुशुभे भृशदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
 संप्रणाशाय दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिहैनमः । प्रीष्टपद्यां तृतीयायां शुद्धायां व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥
 नियमेन कृतं सुत व्रतं सिद्धिं ददाति तत् । पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजाप्रियम् ॥ १९ ॥
 केतकैर्गर्भसंयुक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः । सौवर्णीं राजतीं तार्ज्ज्वीं मूर्तिं गौर्याः प्रकल्पयेत् ॥ २० ॥
 हारनूपुरमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् । नैवेद्यैः शुभ्रकानारमोदकापूपपायसैः ॥ २१ ॥
 उपतिष्ठेत विधिवद्भवानीप्रियवल्लभम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २२ ॥
 रात्रौ जागरणं कुर्याद्रीतनृत्यादिपूर्वकम् । द्रव्यैर्नानाविधैर्घृथैर्दद्यान्मन्त्रपुरःसम् ॥ २३ ॥
 फलपुष्पाक्षतोपेतं मज्जनं मूर्ध्नि निक्षिपेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिग्गप्रिये । शृङ्गाणार्घ्यमिदं देवि पुत्रान्मह्यं यशस्विनः ॥
 देहि देहि जगत्पृथ्वे शंकरप्राणवल्लभे ” ॥ २५ ॥
 एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् । ततः प्रभाते विमले कृतप्रातःक्रिया सती ॥ २६ ॥
 देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडश स्त्रियः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय षोडश ॥ २७ ॥
 मत्पेकं वैणवं पात्रं सप्तपान्यसगान्वितम् । सौभाग्याष्टकमंयुक्तं बन्धयुगेन संयुतम् ॥ २८ ॥
 दातव्यं गिरिजाप्रीत्यै पुत्रसौभाग्यसाम्यया । सगर्भाश्च वृषोपेतां सितां गां वस्त्रमंयुताम् ॥ २९ ॥
 सहिरण्यां ततो दद्याद्दिमाय गुणशालिने ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“ गर्भपाताद्धि यत्पापं दुष्टस्त्रीणासुपाजितम् ।
 तदत्र बन्धयताहेतुस्तस्मान्मुक्ष्य चाम्बिके । तव दानेन पुत्रा मे भवेयं मुभगा मती ” ॥ ३१ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विभे विमजयेत् । एवं व्रतपराया वै गर्भपातो न जायते ॥ ३२ ॥
 अयाऽत्र पुत्रपौत्रादद्या स्वपत्या सह मोदते । न लभेद्गर्भपातं सा पतिपुत्रासुपं च न ॥ ३३ ॥
 तृतीये वा चतुर्थे वा मामि गर्भः समेधते । रजतस्य पलाभ्यां वै योऽं गर्भाशयाह्वयिन् ॥ ३४ ॥
 निष्प्रेणे स्वर्णगर्भं च कृत्वा दत्त्वा द्विजन्मने । “ गर्भपातं प्रहृवत्या मया प्राक्तनजन्मनि ॥ ३५ ॥

१ तृष्टः । २ एवमात्म ।

यद्य वक्ष्यत्वं प्राप्तं तस्मान्मुच्येऽत्र जन्मनि । जन्मजात्यादिकं वरत वद् त्वमिह कर्मणः ॥ ३६ ॥
 इदं चतुर्थकं जन्म भूमिदेवकुलोद्भवम् । सपत्नीसहितं येन न सा गर्भस्य दोषदत् ॥ ३७ ॥
 तत्रेदमपि संचित्य लक्षणं त्विह जन्मनि । यथा प्राक्पातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिता ॥ ३८ ॥
 दीनानाथविरोधः स्यात्प्रतिविरोधस्तथा । अनुमन्त्रीप्रयुक्ता सा पितृमातृसुखोद्भिन्ना ॥ ३९ ॥
 अन्तुसंतनिद्रुःखी स्यात्प्रतिविरोधस्तथा । शोकः स्यादुदरे बाधा तावत्प्लीहादिविभ्रमः ॥ ४० ॥
 अन्तरास्यन्मनो वा गर्भः सन्नोपलक्ष्यते । पाणौ मुष्टितलाघाताजानुना सक्वियजानुनी ॥ ४१ ॥
 दोषजो वाग्निजो वापि शस्त्रजोऽस्माद्द्विजोऽपि वा । ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा सपिप्यात्मानमीक्षते ॥ ४२ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोऽधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमाधाङ्गतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 सहायपञ्चयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्मदाघोरान्नृकान् प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तथापि तिर्यक्तं सूत विभुज्याऽधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षयेऽय पुण्यात्याक् सोऽत्र जातो हि वादुजः ॥ ३ ॥
 क्षयरोगयुतः सूत क्रुणो दुःखातुरो भृशम् । लग्ने कुम्भाभिषे सूत भौमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥
 रिष्टे पश्चिमि ते बर्षे जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
 तद्ग्रे ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजाञ्चिताः । रिष्टेन वाऽऽयुषो भङ्गो हृदपापात्र निष्कृतिः ॥ ६ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोऽधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत् कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
 ददाह तत्पुरं शत्रोस्तक्षणे लंठिनः पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन चाक्षानाद्ब्रह्मचातजम् । अथो यथाजया सर्वा सुक्त्वा नरकयातनाः ॥ ३ ॥
 पुण्यशोपादयाऽनापि स जातः क्षत्रियाधमः । देशेऽप्योच्याभिषे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
 युवभावे महाभाग राजयश्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यतेऽयुना । कार्यैस्तत्र त्रिदेवानां मूर्तयस्तु ययोदिताः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशिनः । सुवर्णजास्तथा कार्याः कदलीपत्रसंयुताः ॥ ७ ॥
 निजवितानुसारेण वित्तशायं विवर्जयेत् । देयास्तु विप्रसुर्येभ्यः क्षयरोगोपाशान्तये ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान् भोजयेत्तथा होमयेच्च जपेत्तथा । गापत्रौ विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
 एवं कृते महाबाहो क्षयस्तस्यात्र शाम्यति । नैव कुर्यात्तु यो मोहाद्विष्टं विगमिन्तेऽन्दके ॥ १० ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोऽधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पा योपिदाचरन्सामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयद्वयुता ॥ १ ॥
 न तस्याः पापशमनं मयोक्तं न पतत्रिण । महापापकृताद्भोगान्मुत्सुयेव न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोऽधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्वघाती च पुरुषः पूर्वजन्मानि मानद । वधिरो जायतेऽत्रैव प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
 चान्द्रायणव्रतं कुर्षात्सुवर्णकफलान्वितम् । पुस्तकं विधिवद्वात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 भोजयेच्च यथाशक्त्या होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अव्याय एकविंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरोत्तरी पापं प्राग्ब्रह्मघातजम् । अज्ञानाद्ब्र जनुपि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
 महापापकृताद्गोराद्यस्मात्सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 प्रयागे मकरस्थेऽर्के स्नानाद्ब्रैव जन्मनि । काश्यां वासात्तथा सूत मुच्यते ब्रह्महृत्यया ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अव्यायो द्वाविंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिङ्गदेशे प्राक् सूत काचिद्द्विजवराङ्गना । पतिमिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 सा नार्यघातयत्पूर्वं भवे मोहाच्च कुक्कुटम् । नासावकत्वमाप्नोति साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
 हैमनिष्कत्रयं दद्यात्पूर्वस्वेव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अव्यायस्त्रयोविंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः कश्चिद्देशे पञ्चनदेऽधुना । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
 विमोत्तङ्गगतश्चायं प्रयागे गरुडाग्रज । सुस्नातो मृगगे भार्तां पूतः कर्मक्रियोञ्जितः ॥ २ ॥
 संमाप्य स्वगृहं शीघ्रं कृत्वान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवासितस्यान्यत्राश्रयस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
 द्वादह भवनं रम्यं वैरिभावात्पुराऽनघ । तत्रैका धत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
 कालयोगे च संग्राप्ते स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यमभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक्परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 सुमध्यरूपो बलवान् धर्मं स्वल्पमातिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पीतकः स्वल्पचित्तवान् ॥ ७ ॥
 सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापाद्ब्र शृणुष्व वै ॥ ८ ॥
 गोचालवत्सकवधात्त्रिघाताद्पुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्ते जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
 गोस्त्रीविषवधात्पापान्यत्र नाशकराणि च । गोराशिगः शनिः सोमात्पद्यो जीवो मृगास्त्यतः ॥ १० ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्याश्च जन्मनि । पूर्वं वा स्त्री सहायाऽतीन्तृत्वत्साऽत्र सा मुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकरी धन्या साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या मुरभिश्च हिरण्मयी ॥ १३ ॥
 तर्धमिदिका वापि द्वयोर्विंशतानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रद्वेषा विमाय धीमते ॥ १४ ॥
 मार्गवेदमिर्तर्द्वैयस्तया पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वद्विर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
 देपाश्च विधिना सूत प्रायश्चित्तं विधानतः । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाजया ॥ १६ ॥

नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ १७ ॥
नवसप्तसमाशुः स्यात् प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं वाऽकृतनिष्कृतेः ॥ १८ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्द्विजवराङ्गना । पतिप्रिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
वैरिभावं तथा स्मृत्वा गृहं दग्धं द्विजस्य च । चौरेण तत्सुतो दग्धो गृहदाहे पतत्रिण ॥ २ ॥
साहाय्यात्स्वामिनः सर्वं प्राग्भवे समुपाजितम् । तत्पापजान्महाघोरात्फलाज्जाता वियोनिजा ॥ ३ ॥
सैव जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनधर्मादद्या पूर्वपुण्यात्तया सती ॥ ४ ॥
क्षयरोगयुता बाल्ये बालघातादपुत्रिणी । महाग्निदाहपापाच्च प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
त्रयोर्विंशन्मिते वर्षे रिष्टेनैवात्र नश्यति । साहाय्यात्तत्पतिश्चात्र पुत्रहीनो रुजान्वितः ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सागिवां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्धिरण्यमर्षी तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथा च पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां घातयेन्नारी पूर्वं पापविमोहिता । साऽत्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताऽण्डज ॥ १ ॥
तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय वै । पूर्वपापात्प्रमुच्येत तद्दानाद्दिनतामुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्रप्राती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लम्बकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिवच्छ्रेतां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वा नारी पूर्वजनुपि घातयेद्द्रुडाग्रज । वक्रं गा कण्ठरोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिना सप्त श्वेतामत्र पयस्विनीम् । यथोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२९ ॥

अरुण उवाच ।

पथिष्टिप्रकृते जातो धर्मदो वित्तमंयुतः । उदरे वातजा रोगा गुल्माया वोर्ध्वहृद्व्याः ॥ १ ॥
मोहापाः स्वल्पवीर्यश्च अग्निपाण्टृदगमयः । जायते शीर्षजा पीडा बाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
गर्भे जायते बद्धिरुपचारप्रणाकुलः । परित्राणां माहुरानां च दुःखघातार्थश्रुतिः सदा ॥ ३ ॥
दायादाच्छुक्तीडा भूमिद्रव्याभिलिप्तया । ऐश्वर्यानि च लक्ष्म्याणि तस्य देहे भवन्ति हि ॥ ४ ॥

तस्य भार्या सदाचारा कदाचित्तोपवादिनी । गौस्वर्णा शुभा वाणीसन्तोषप्रियकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्मा कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दश मामानतिक्रम्य गर्भं चोदरसौरपभाक् ॥ ६ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

सूर्य उवाच ।

पुंसकृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृते नान्न संगम्यः । पूर्वजन्मनि सा क्षत्रा संजाता विनतामुत ॥ ८ ॥
अज्ञानतिमिरान्धेन स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् । अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकम्पया ॥ ९ ॥
सर्वभूतेषु चात्मानं स्यावरेषु चरेषु च । प्रमादाद्द्वीपिनं हत्वा सदा निष्ठुरमात्मना ॥ १० ॥
तस्य गेहाश्रिता नित्यं माजोरान्नपूर्वकाः । पातालक्रीडनपग गेहे संकुलिता भृशम् ॥ ११ ॥
तत्पश्यत्वा त्यज्यते मातृवालानामनुकम्पया । मायाबन्धनमातृणां बालगताश्रिता तदा ॥ १२ ॥
अन्यत्तद्धर्मिणां दृष्ट्वा क्षिप्यते वद्विभस्मसात् । विनिर्गन्ति प्रमादाद्यैर्भेदं संततिदुःखभाक् ॥ १३ ॥
संततिर्दुःखितायास्तु नानादुःखाश्च जायते । अनया वित्तमासाद्य तेषां वै नाशनाय तु ॥ १४ ॥
तयाविषेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्गशात् । म्रियन्ते जिशवस्तेऽपि तस्यास्तदोपचिद्धिताः ॥ १५ ॥
पाताले ज्वलितास्त्राभिर्बहवो लघुप्राणिनः । गर्भयुक्ता मृता मातृशामयापि तयाऽम्बया ॥ १६ ॥
गर्भं न लभते तत्र मृताऽसौ दुःखजन्तवः । तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा ॥ १७ ॥
त्रिविधापत्यजा बाधा प्राप्यते जन्तुन्तरे । जन्तवो गर्भिणो ये तैः स्वकृतं कर्म मुच्यते ॥ १८ ॥
उभयोः कर्मणां हेतुत्वश्यावश्यप्रयोजकात् । इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंगममुद्रवम् ॥
स्थिरगर्भा मृतापत्या पुत्रहीना पतत्रिण ॥ १९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाथ येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुदिष्टे समनुप्राप्ते गृहेऽग्नि शुभोदये । प्रागुदङ्गप्रवणे देगे गोमयाशुपलिपत्रे ॥ २१ ॥
तत्रोपर्याविकं स्तीर्य नानाचित्रविचित्रकम् । टोणमानं तिष्ठानां तु मध्ये गर्भं प्रपूजयेत् ॥ २२ ॥
निष्कमानं सुवर्णस्य अरुणं मध्यतः क्षिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्वते ॥ २३ ॥
शुद्धं सौख्य भृशं ताम्रपात्रं दशपलान्मितम् । स्यापयेद्वाजतं पञ्चं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २४ ॥
पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं च प्रजापतिम् । वेणुदण्ड करे दक्षे वामे चाय कनण्डलम् ॥ २५ ॥
कृत्वा प्रतिष्ठितपाणां मूर्तिं च शुभलक्षणाम् । अर्चयेदन्वपुण्यायैरुपचारैः पूयद्रूपयत् ॥ २६ ॥
सम्यक् श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विप्राय वेदविदुषे पूजयेद्विधिर्धरेः ॥ २७ ॥
तनस्तनु सपत्नीकं मुनीनां विन्मयेदिति । सदसिणा जगत्त्वष्टा पत्नी च तपनां बला ॥ २८ ॥
सा मया तिलसंग्या वैरापीभिस्तीरवेदनाम् । लंघिता स्त्रीजनाचारमज्ञानत्या दयात्मिका ॥ २९ ॥
नागयेत्तस्य पापस्य देवमातं विगर्हितम् । सम्पङ्क श्रद्धावती नारी मृतमंततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
सपत्नीकं च मौर्वणी निमित्तं सम्यगर्चितम् । विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद्गुणशालिने ॥ ३१ ॥
एवमाश्राप्य ता मूर्तिः समादाय पूयद्रूपयत् । प्रदद्यादानविधिना श्रद्धया च सदसिणाः ॥
दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं निष्ठती विहिताब्रलिः ॥ ३२ ॥

मंत्रः ।

“यन्मया पूर्वजनुषि दयारहितचित्तया । प्राप्तमत्यशुभं स्वार्मिद्विद्वि तत्कर्म दारुणम् ॥ ३३ ॥
दत्त्वा दानं च विप्राय सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकयाती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स तत्पापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनाऽत्र स्वगाधिप । मुच्यते तदुपायात्तु कूर्चयुक् चात्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नागी घातयेत्काकं विनतानन्दवर्धन । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन कूर्चयुग् गरुडाम्रज । पूर्वपापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यभक्षको यस्तु भवेत्प्राह्मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते कृमिलोदरः ॥ १ ॥
स भीष्मपञ्चकादत्र व्रतात्पुण्यसमर्जितात् । मुच्यते किल रोगात्तु दुष्टात्कृमिभवात्खग ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽभक्ष्यं भक्षयेन्नागी प्राग्भवे गरुडाम्रज । जायते जठरे तस्याः कृमिजाता रुजा सुत ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चव्रतं शुभम् । कार्तिके शुक्लपक्षे तु प्रातस्तद्दिनपञ्चकम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पृष्टं तु यो भोहाद्रक्षयेद्विधिवर्जितः । सिद्धात्रं स पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुव्रतात्प्राह्मण्यत्तत्सर्वपापप्रणोदनम् । तदा कृशोदरत्वं च रुजं नात्र प्रपश्यति ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भुक्तं यया पुग मृत मेदाद्यं द्विजभार्यया । दुष्टस्पृष्टं च सततं साऽत्र स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
सा वैष्णवव्रतात्पुण्यात्तस्मात्पापात्नमुच्यते । कृशोदरव्यया नश्येत्तत्पापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभये षड्विद्वामीदमाञ्चितः सदा । सभायां नर्मदातीरे धनसौख्यसमाञ्चितः ॥ १ ॥
शून्यानि तेन दानानि नानापर्वसु शक्तिनः । वेदाविज्ञानयुक्तेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥

अथो पापं भूमं चक्रे व्यभिचारमसुद्रवम् । त्यक्त्वा ज्येष्ठाश्रुतस्नातां धर्मशीलयुतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
रतिं ददां वनिष्ठावामनृतावपि मोहितः । ततो यमपुं प्रातः सरदायो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥

भुक्त्वा पापफले पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । श्रद्धादानवशात्तमोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 सिंहस्येडकं सुखे राहौ जीवे कर्कडल्लिगे भृगौ । स रक्तगौरो मतिमान् बन्धुस्त्रीसुखसंतुतः ॥ ६ ॥
 लघुघृष्णी स्वमितदो द्विजबन्धुसहायकः । सर्वं त्विदं फलं दानात् स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्यागी भूणहा लोके इति पौराणिका विदुः । शोपासाहाय्यतो जातं शृणुष्व विनतासुत ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे या कनिष्ठाऽभूत्सा ज्येष्ठाऽत्र गतप्रजा । गर्भदोपयुता चेति लक्षणैर्लक्ष्यते खग ॥ ९ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविनाशनीम् । कुर्यात्पल्लैर्वेदमितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥
 तदर्धार्धमितं वाऽपि त्रिषु वित्तादिर्मं पठेत् ॥ १० ॥

मन्त्रः ।

“ त्यक्त्वा वराननां शुद्धां पूर्वं पापं समाजितम् । तद्गुणपापनाशाय ददेऽई गणनायकम् ॥ ११ ॥
 मायसप्तमिता लक्ष्मीः शुभा लेख्या हिरण्मयी । ददेऽई विप्रसुरुखाय वेदशास्त्रविदे त्विह ” ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणान्चरयञ्छक्त्या शुभां दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुतः ॥ १३ ॥
 श्रुत्वैवं शक्तिमान् यस्तु न कुर्याच्छोधनं गदे । स पुत्रान्नोपगर्षेत रिष्टं पञ्चाशद्वन्दके ॥ १४ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं वर्षसप्ततिम् । अत्र जन्मादिकं ज्ञेयं विस्तरं नोदितं मया ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पञ्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । साऽत्र जन्मनि वै विप्रा जाता प्राग्विष्णुपूजनात् ॥ १ ॥
 यत्कृतं दुष्कृतं तच्च शृणुष्वत्र स्वगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 न तद्दत्तं पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वमशेषतः । मृतो द्विजस्तद्दुःखेन क्षुधितस्तु पतत्रिण ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पञ्चस्ववशाम्नाऽपि भुक्त्वापि यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसंततिहीनाऽत्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽई पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तयाऽर्धेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्रिंशदाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भो सूत श्लोच्छिष्टं भक्षयेतु यः । रात्र्यन्धो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र च मानवः ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तत्क्षणात्सुत नक्तान्धत्वात् संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी श्लोच्छिष्टं सा शुभानना । नक्तान्वा जायते त्वत्र व्यथिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
 गोमूत्रप्राशनाद्ब्रह्मणेभ्यश्च भोजनात् । नक्तान्धयोरोगान्मुक्तिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी प्राग् रात्र्यन्धो जायतेऽधुना । स तत्पापवशुद्ध्यर्थं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥

भोजयेच्च तथा विप्राञ्जत्तया दद्याच्च दक्षिणाम् । रात्र्यन्ध्यरोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभुद् नागी प्राग्भवे विनतामुत । रात्र्यन्ध्यरोगयुक्ता सा चात्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
द्विजेभ्यो भोजनाच्चैव गोमूत्रप्राशनात्तया । मुच्यते पूर्वपापात्तु विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्यां गमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगत्श्चात्र मृदो जन्मनि जन्मनि ॥ १ ॥
चान्द्रायणव्रतादत्र दशावृत्त्या कृतात्सुत । स मुच्यतेऽजगत्वाच्लुचिबुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नागी प्राग्भवे विनतामुत । चाण्डालं स्वीकरोत्येपाऽजगरी जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
प्रजापतिव्रताद्यत्नात् कृतात्पश्चापवर्तनैः । मुच्यते पूर्वपापात् सा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नविग्रपाती तु यो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णनातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीड्यते ॥ १ ॥
विधिना लक्ष्मीमेन कृतेन गरुटाग्रज । मुच्यतेऽजीर्णाज्रादोगादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्च चत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्वं प्रकुरुते सृत् या नागी पूर्वजन्मनि । पराश्रेषु यदा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
अजीर्णैव रोगेण वाध्यते पीडया मद्दत् । लक्ष्मीमेन सततं तत्पापान्मुच्यतेऽत्र सा ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्याय षट्चत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४६ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । तत्पुत्रता सदाचारः साधुसेवनसंयुतः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेच्चिदं पापजं चात्र जन्मनि । किलासदट्टकण्टकश्च नेत्रतोदो विगश्मिता ॥ २ ॥
किञ्चिद्वदः प्रजापेत तत्स्थं कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वद्गी श्रीधर्मव्रतकारिणी ॥ ३ ॥
वानांद्रवा व्यथा तस्या मूर्ध्नि तुंटे प्रजापते । मृतवत्ता कथं जाता पुत्राः पुन्यो मृताः कथम् ॥ ४ ॥
येन कर्मविपाकेन गर्तं कथय भारुण ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तचत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं रथममुत्पन्ना त्रिया शूद्रा प्रताहिता । यदुत्पापागनिग्ता यदुद्रव्यसमन्विता ॥ १ ॥
शूद्रा याना च संकथं यदुशान्ये गतागर्तः । अयोन्वं प्रीतिव्रतः किञ्चित्कालवर्षागतः ॥ २ ॥

उभयोः कर्मणोर्हेतुर्धनहर्ता पतिर्यतः । ततस्तेन कृतं कर्म भीष्ममत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणैर्युतः । धनलोभाद्गतः शीघ्रं भाविनोऽर्थस्य वै चलात् ॥ ४ ॥
 तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रवर्षस्तथा मासैर्मृतौ तौ दंपती तदा ॥ ५ ॥
 धनलोभवशात्सोऽसौ दुष्टचित्तः सुदुर्मनाः । तत्प्रिया च मृतौ तत्र गतौ वै यमशासनम् ॥ ६ ॥
 प्रनष्टं तद्गृहं जातं ब्राह्मणस्य ततः खग । तेन कर्मविपाकेन नरके पाचितौ भृशम् ॥ ७ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्नौ व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म चतुर्यं स्यान्मृतापत्यं खगेश्वर ॥ ८ ॥
 द्वित्रादिमासजातानां मृतिर्द्वित्रादिहायनैः । मृतपुत्रा भवंत्यत्र जाताजातास्तथैव च ॥ ९ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशामपि च युवन् । जाताजाता विनश्यन्ति हि तस्याकृतनिष्कृतेः ॥ १० ॥
 एवं यदि चिरं स्थित्वा अचिरान्निघ्नयते परम् । सुगुणाश्च सुरूपाश्च व्यलनाच्चाटुकारिणः ॥ ११ ॥
 नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्मसु तेषु च । व्याभ्यन्तगे भवेद्ब्रथाधिग्रस्तो व्यसनवानयम् ॥ १२ ॥
 नास्ति सौख्यं लभेत्तस्य नानाशङ्कितचेतसः । सौख्यं न तद्वनस्यापि परापत्यानि पश्यतः ॥ १३ ॥
 लक्षणानि पुरोक्तानि तस्येमान्यपि कीर्तयेत् । सोदरे निघ्नयते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १४ ॥
 मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववत्यातिपादयेत् । स्ववंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः ॥ १५ ॥
 दीर्मनस्यं महानाधिः शोक एवोपजायते । अदृष्टगुणलावण्या अदृष्टाननकान्तयः ॥ १६ ॥
 निघ्नयन्ते जातमात्रा ये पुत्रा अकृतचाटवः । एवं तु कर्मणि पुरा प्रायश्चित्तमयाचरेत् ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्निह कर्मनिपूदनी । कथयतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्ताघनाशनीम् । निष्कृतिं विधिवत्तात संततेः सौख्यहेतवे ॥ १९ ॥
 यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमचरेत् । पटद्विः शान्तिमृत्कानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्थवित् ॥ २० ॥
 सिद्धार्याक्षतदूर्वाभिः कृत्तरक्षामतिष्ठितः । स्थापयेद्दार्पणमन्त्रैर्वर्णाहर्णाविष्णुमृत्किभिः ॥ २१ ॥
 मुदिष्टे मुशुभे देशे गोमयाद्युपलितके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्य कृष्णाजिनमयापि वा ॥ २२ ॥
 द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्थापयेद्राजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २३ ॥
 सौवर्णां प्रतिमां तत्र बालगोपालमूर्तिकाम् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तित्वे शुभलक्षणे ॥ २४ ॥
 अर्चयेद्ब्रह्मपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि । सम्पक् श्रद्धावती नारी मृतसंततिद्विगिनी ॥ २५ ॥
 आहूय विदुषो विप्रानन्यांश्च वेदवादिनः । अलोहपाः सदाचाराः पूज्या अध्यादिकैस्तथा ॥ २६ ॥
 “ यो निर्मितः पुरा द्रोहो मया च परसूतुषु । भूमिद्रविणहेमाद्यलिप्तया स प्रणश्यतु ॥ २७ ॥
 नाशयेत्तन्महापापं मूर्तिंश्च शुभलक्षणा । तदस्तु महद्भ्रातं मृतं संताप्तिरात्मनः ॥ २८ ॥
 तस्मान्मुच्ये महाभाग पीतगोदानतोपतः । ” इति तत्र परिक्रम्य त्रिसेनोक्तोऽवतिष्ठति ॥ २९ ॥
 अग्रे नयेति मन्त्रेण विसृज्येत्तपुद्गीरयेत् । धेनुं द्यास्तवत्सां च सहिरण्यां यथाविधि ॥ ३० ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवान्धवान् । इहैव लक्ष्म वित्तैर्षं मातृबन्धुमुखोऽज्ज्ञतम् ॥ ३१ ॥
 स्वमुताः सुतसौख्याय संतोष्य निजपुत्रवत् । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि मियः कियत् ॥ ३२ ॥
 विकारा विकृताः प्रायो गमने पादविकृतम् । पितृजा मातुलान्वा ह्यक् कामयुलमातित्वम्यया ॥ ३३ ॥
 मृतापत्यांस्तदास्तेपापनुमन्वादिभेदतः ।

१ विरुनि ल्या ।

तथातथाऽत्र दुःखानि जायन्तेऽस्य सुहृसुहृः । पूर्वकर्माजितं पापं चिद्रे तस्य सहायकम् ॥ ३४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाव्यंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विषं दद्याद्वाताय पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र च्छर्दिरोगेण वाध्यते ॥ १ ॥
नास्ति तस्यात्र पापस्य निष्कृतिर्दृढकर्मणः । छर्दिरोगेण सन्नं युवा नाशमवाप्नुयात् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं न तस्यात्र दानैरपि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकानवचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सुत विषं दद्याद्द्विजातये । छर्दिरोगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
न पापघोहनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधे पापे प्रायश्चित्तं क्व विद्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परास्मिन् यो विषं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद् । छर्दिरोगेण सोऽत्रैव वाध्यते पीडया बहु ॥ १ ॥
धेनुनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्कारसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकोऽत्र जायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । चभूव कामतः सुत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाचिन्मागधी त्वासीजाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र यवनी देशे शुभे पञ्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वमभजद्यवनं पुग । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसंततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाविधान्नदानास्ता कुरुक्षेत्रे पुराऽनव । शिवभक्तिपरा यस्मात्सुखैश्वर्यसमान्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा लक्षरुद्रपृजनजाद्रतात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिवंशस्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेष्वसत्स्त्रिद्वाराद्वणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजापरो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चार्यणापहतं द्रव्यं यत्स्थितं देवतालये । तेनेदं दुष्कृतं सुत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुवत्वा तत्पापजं फलम् । जातो गङ्गाश्रये क्षत्री पर्वते पूजनादरेः ॥ ३ ॥
बहुद्रव्यान्वितो भूयः सर्वसंपत्सुरान्वितः । बाल्ये हि पाण्डुरोगार्तश्चात्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारीति पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यमुपायं शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
शुषांठिरण्मयो पृथ्वीं सप्तमुद्रां पलात्मिकाम् । सप्तानां सागरोपेतानां सप्तद्वीपां बहुधराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पमलंकृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगाद्दिमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःपञ्चाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्राद्वाद्भिर्पं कस्मिंश्च काश्यप । साऽत्र जन्मनि रोगेण च्छर्दिसंज्ञेन पीडयते ॥ १ ॥
 धेनूनां दशकं दद्यादशर्कां गरुडाग्रज । सवत्सां कपिलां दद्यात्सा तद्दोषात्ममुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्भिप्रो ह्यनूदङ्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यकायाश्च विवाहमकरोत्सुधीः ॥ १ ॥
 दानाल्पत्वान्महाभाग चकाराल्पविधानतः । चौर्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्द्वेषयोगतः ॥ २ ॥
 स चचार वने स्त मार्गदुष्टनतत्परः । काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविवलाद् दृढात् ॥ ३ ॥
 नानाभरणयुक्ता सा किल गर्भसमन्विता । त्रासिता छुण्ठिता साऽत्र तेन पापधियाऽण्डज ॥ ४ ॥
 सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुला बटु । तद्गर्भाद्धीं च्युतो बालो पापमाचरितं त्विदम् ॥ ५ ॥
 ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं पतत्रिण ॥ ६ ॥
 परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना । गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते ॥ ७ ॥
 गौरः प्रतोपी क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः । पिताधिकोऽतिमतिमान् बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ ८ ॥
 जातपुत्रैर्मृतेस्तप्तः पूर्वपापात्तयाऽण्डज । विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि येन पापात्ममुच्यते ॥ ९ ॥
 पलाधार्थमितेनेव कार्या मुघदितानि सुत । बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णी भृपणान्विता ॥ १० ॥
 पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ११ ॥
 शिवं वा तत्र सौवर्णी सुवर्णकामितं सुत । दद्याज्जपेच्च मन्त्रांश्च तल्लिङ्गान्विधिपूर्वकम् ॥ १२ ॥
 होमयेच्च यवांस्तत्र सवण्डुलससर्षपान् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 शृणुयाद्भिरवंशं वा शतावृष्या विधानतः । गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्ममुच्यते ॥ १४ ॥
 पुत्रसौरभ्यस्य लाभोऽपि चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् । रिष्टं पञ्चाशदब्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृते सुत ॥ १५ ॥
 वेदसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते सुत ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं याऽत्रापि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरकाद्दोरात्सुदती पापजाऽण्डज ॥ १ ॥
 न शुच्यत्यशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शर्तेरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासेन विनतासुत ॥ २ ॥
 मुच्येत सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद् दृढात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजननाद्गतात् ॥ ३ ॥
 बाहुजेयं महाभाग पूर्वेष्यत्रापि बाहुजा । वन्द्या प्राग्या यतो दुःखाकुला च दयितान्विता ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं वञ्चयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्मारोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 तेनैव पापरोगेण त्रिपतेऽत्र पतत्रिण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवञ्चने ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृवातिनी नागी प्राग्भवे विनतासुत । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
ज्ञानात्कृतान्महापापात्त्र चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा भ्रातृवधे सूत प्रायश्चित्तं क तत्समम् ॥ २ ॥
सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते महदेनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकौनपष्टयधिकत्रिशततमः ॥ ३५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चात्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्राग्नाऽक्षिप्रपीडितः ॥ १ ॥
विंशत्येवं व्यतीते च देहभङ्गः प्रजापते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुगधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देवाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान् वैष्णवाञ्छ्रद्धया सुत ॥ ४ ॥
कृन्वाग्नेन विधानेन रिष्टं चैवं प्रणश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय षष्ठयधिकत्रिशततमः ॥ ३६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वेत्त्रेहहरः कश्चिद्यो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्तदुर्गाश्रमागतः । कालचक्राभिर्धं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्भोमेच्च स्वशक्तितः । कालचक्रारुधदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्टयधिकत्रिशततमः ॥ ३६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरता ह्यत्र या पूर्वैऽभूत्पतिव्रता । पत्युः पापप्रभावाद्गै गतिं प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । भुङ्क्ते भोगान्समस्तान्धै पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवी महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्टयधिकत्रिशततमः ॥ ३६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानात्कृतवान्सूत प्राग्भवे भ्रातृवतनम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजते किल मानवः ॥ १ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्विधिवत्पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥
एवं यः कुरुते सूत स तत्पापात्प्रमुच्यते । न जायतेऽत्र मूकत्वं कदाचिद्विनतासुत ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिषष्टयधिकत्रिशततमः ॥ ३६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पूर्वा वक्ष्येत्कंचिद्भोमात्पूर्वभवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेणापस्मारेण प्रपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं सुत । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्यादद्याद्देवैः पयस्विनीम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुःषष्टयधिकत्रिशततमः ॥ ३६४ ॥

अरुण उवाच ।

शरीरे जायते चिह्नं किञ्चिद्गणसमन्वितम् । ददुक्कण्डविलीनाङ्गं गमने पादवैकृतम् ॥ २ ॥
कर्मानुसारतो व्याधिचिह्नं तस्य सहायकम् । भार्या प्रीतिपाया नित्यं कदाचित्कलहप्रिया ॥ ३ ॥
रोपाद्युक्ताऽमिताद्वापि प्रदरातिः प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्त्रिया सहितो विप्रः कुलीनो बहुयाचकः । गत्वा चैव महारण्येऽऽवृत्तता गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
वहवोऽपि समायाताः शत्रवस्तैश्च वेष्टिता । जाता भीता तदा स्त्री सा त्रासयद्भिर्महावने ॥ ६ ॥
गर्भपातोऽभवत्तत्र पश्चाच्च स द्विजो मृतः । तेन कर्मविपाकेन झ्रियन्ते तस्य बालकाः ॥ ७ ॥
केचिज्जीवन्ति पण्मासं केचिद्वर्षाधिकं भृशम् । बहुकालं भवेत्किञ्चिद्बिह्वमङ्गे प्रजायते ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो किलैतच्च सुदुर्लभम् । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तमवापहम् ॥ १० ॥
गङ्गार्या वै सवर्णार्या सौवर्ण निष्कसंयुतम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वस्त्रयुग्मं गुरोरपि ॥ ११ ॥
कर्मप्राकाशिकं विप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं प्रकुरुते वत्स निष्कृतिं कर्मणः फलम् ॥ १२ ॥
पुत्रपौत्रादिकैर्युक्तो धनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहाहोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
आयाति पापदोषेण भुवि जन्मनिजन्मनि । एषं यः कुरुते भक्त्या प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्ट्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ २९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचिन्नारी भर्तृप्रियान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुदानप्रदायिका ॥ १ ॥
पार्श्वस्थस्यान्यशूद्रस्य गृहान्नीतानि मानवैः । सर्वज्ञेहानि चौपेण सर्वशून्यगृहात्पुरा ॥ २ ॥
भुक्तानि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्पापात्पक्षिन्नैव जन्मनि ॥ ३ ॥
सा जाता बाहुजा नारी कर्मभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तृशुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
यौवने क्षयरोगादद्याऽऽकुला स्नेहहरा यतः । निष्कृतिं तस्य पापस्य पुण्यात्पापौघनाशनीम् ॥ ५ ॥
कथयामि प्रपत्नेन वित्ततुर्मांशभागतः । कृत्वा तु कदर्ली रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥
दद्याद्देवविधिज्ञाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ २९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान् बन्धयेत्कश्चित्पुरा धौर्त्येन कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्मारोणेण महताऽऽकुलः ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग सवत्सां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्यात्स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ट्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिवल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥

दक्षा भर्तृहिते नित्यं पूर्वं सा द्विजवल्लभा । स्वर्गापहारजात्पापादत्र सा स्वर्णकारजा ॥ २ ॥
पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारजात् । कुरुक्षेत्रे शशिप्रस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
तदत्त्वाऽऽशु लभेतपुत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपद्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्रहृत्प्राग्भवे यस्तु ज्ञानादत्र पतत्रिण । सोऽजीर्णेनैव रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
अत्रज्ञानाच्च विप्रेभ्यो गतदानाच्च शक्तितः । सावित्रीजपतो होमात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
पापक्षयै क्षयं यान्ति रोगाः पापसमुद्भवाः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसत्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मोहतश्चक्रे नारी भ्रातृवधं पुरा । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजेत्कापि शुभानना ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि तस्याश्चान्द्रायणव्रतम् । वेदपुस्तकदानं च पलस्वर्णयुतं विह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वालवाती भवेत्सु पूर्वजन्मनि मानवः । वैनतेयात्र जनुपि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
श्रवणाद्दरिद्रंशस्य विधिवच्चात्र जन्मनि । ब्राह्मणोद्वाहनाच्चैव पूजनाच्छङ्करस्य च ॥ २ ॥
जीविष्यन्ति च तस्युत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसत्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूकरे या भवेत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । शूद्राऽथमा पञ्चनदे जाताऽत्र विनतामुत ॥ १ ॥
पुत्रर्पात्रधनैर्धान्यैर्गजाश्वोष्ठादिवाह्नैः । युक्ता सा यवनी सूत तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
सा भर्तृसंयुता पूर्वं जनुष्यथ शिवार्चनात् । यवनी पूर्वपापाच्च निंदार्हाणां च सेवनात् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसत्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्प्राग्भवद्विप्रः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान् प्राप्तसर्वमनोरयः ॥ १ ॥
तुलाघृतानि स्नेहानि विप्राणां स्नेहमाग्निनाम् । गृहीतान्यतिचीरेण लोभयुक्तेन चेतसा ॥ २ ॥
यस्माज्ज्ञानकृतं कर्म प्राग्भवे तत्फलं शृणु । सोऽत्र विप्रः प्रयागेऽस्ति श्रेष्ठो वेदविदांवरः ॥ ३ ॥
धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तथा दानात्तीर्थराजाधवासनात् ॥ ४ ॥
नाशः स्यात्क्षयरोगस्य चात्र जन्मनि चाण्डज । दोषात्स्वल्पपात्फलैर्युक्ती जीवेद्वर्षदशं ध्रुवम् ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसत्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मपमृत्कश्चिद्वाहुजो धर्मसंयुतः । ग्रामाध्यक्षः प्रतापाढ्यो भ्रातृपुत्रसमन्वितः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । परंस्वपि च भूस्वर्गोऽश्वशरण्यासनादिकम् ॥ २ ॥

तिलपात्राणि भक्ष्याणि वस्त्राणि विविधानि च । सर्वैरुत्तानि पात्रेषु हृष्यकव्यानि चाण्डज ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चापि भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । ग्रामान्तरे स्थितस्यास्य शत्रोः सीमापहारिणः ॥४॥
 निर्दग्धं भवनं सर्वं रात्रौ वै चौर्यकर्मणा । तस्मिन्दग्धे महाभाग दग्धः क्षात्रशिशुस्तथा ॥ ५ ॥
 बहवो गृहजा जीवा दग्धास्तद्ग्रामजा ध्रुवम् । वैरिभावात्सहायैश्च पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ६ ॥
 एवं बहुतिथे काले स मात्तो यमशासनम् । पुण्यात्स्वर्गाश्च विविधान्भुक्त्वा पापात्तयोचरान् ॥ ७ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना । क्रूरक्षेत्रात्परे भागे दशयोजनसंमिते ॥ ८ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान्स्वक्षो बहुधनैर्युतः । यशस्वी भ्रातृमित्राढ्यः पितृभक्तो दयापरः ॥ ९ ॥
 सुखीभृत्यसुखैश्वर्यनानावाहनभोगभाक् । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पितृभाग्यविवृद्धिदः ॥ १० ॥
 ह्रस्वः क्रूरशदरो बन्धुमान्योऽप्योऽभितदः प्रभुः । आदिमध्यावसानान्तं सुखैश्वर्यसमन्वितः ॥ ११ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभीं पापरतः क्वचित् । बहुचिन्तातुरो धूर्तो दाने चाल्पमतिस्तथा ॥ १२ ॥
 पीडयमानस्तथा रोगैर्यौवने वातसंभवेः । क्लेशैर्भयैर्मनोदुःखैः क्वापि क्षीणाधिकारकः ॥ १३ ॥
 बालघातात्पुरा पापाज्जातपुत्रविनाशवान् । चिह्नमत्र जनुर्लघ्नाद् गुरुभवे तु पञ्चमे ॥ १४ ॥
 तस्मात्पापस्तथा चन्द्रो नीचः केन्द्रेऽशुभान्वितः । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यत्र पत्रत्रिण ॥ १५ ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीद्ग्रामदहिऽतिनिष्ठुरा । ज्येष्ठा स्त्री प्रष्टुरत्रास्ति मृतवत्ता स्वगेश्वर ॥ १६ ॥
 तथाऽपरः सहायोऽभृतपुत्रः पूर्वभवेऽण्डज । सहजः सोऽत्र जनुपि बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ १७ ॥
 अन्ये ये वान्धवा भृत्याः सहायाः पणितताः पुरा । प्रष्टुस्तेऽत्र सुता जाता भवन्ति बहुदुःखदाः ॥ १८ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रष्टुत्रैव जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् ॥ १९ ॥
 पुण्यक्षेत्रेऽष्टैर्भिर्विष्टैः पञ्चभिस्त्रिभिरेव वा । कारयेत्पार्थिवौलिङ्गानेकादशशतैर्मितान् ॥ २० ॥
 गन्धपुष्पोपचारिस्तु मन्त्रैरेव प्रपूजयेत् । ततश्चाष्टपलं रुद्रं कुर्याद्वेगमयं शुभम् ॥ २१ ॥
 सपत्नीकं ययाकारं सर्वावयवसंयुतम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु विज्ञानुसारतः ॥ २२ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्विधिनाय प्रदापयेत् । हिरण्यं तथा चाग्निं मायः पञ्चमितं शुभैः ॥ २३ ॥
 राजते च तथा पात्रे पलद्वयमिते शुभे । लेख्या जीवास्तु बालाद्या दग्धा ये च गृहश्रिताः ॥ २४ ॥
 ब्राह्मणाय च ते देया दाहदोषोपशान्तये । लक्ष्मीनारायणं तद्वत्पलाष्टमितिकं सुत ॥ २५ ॥
 गजतं विधिवद्दद्यात्सर्वदोषापनुत्तये । गायत्र्यष्टसहस्रं तु सहस्रं द्वादशाक्षरम् ॥ २६ ॥
 अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् । होमयेत्तद्दशाक्षरं गाश्च त्रिमांश्र भोजयेत् ॥ २७ ॥
 शृणुयाद्दशसंशं वा दशावृत्त्या विधानतः । य एवं कुरुते सत् द्वयोः पापविशोधनम् ॥ २८ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामग्रैव जन्मनि । नाथयो व्याधयस्तस्य न चारिष्टभयं क्वचित् ॥ २९ ॥
 नैवं करोति यो मोहाह्लोभात्पापविशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्नीविते नात्र संशयः ॥ ३० ॥
 पञ्चत्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहधनान्तकम् । त्रिसप्ततिमितान्दायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ ३१ ॥
 गतिमप्युत्तमां याति स्वन्यया ह्याततापिनाम् ।
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् । यदन्तरगतं सत् तन्मच्छान्माडिचिन्तयेत् ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धमूर्धारुगसंवादे कर्मविपाके अण्पायधनुःसत्त्वधिकरिद्यततमः ॥ १७४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रयच्छति च धर्मात्मा सर्वपापविशोधनम् । सर्वस्वेन यजेद्देवान्पितॄंश्च श्रद्धयाऽन्वितः ॥ १ ॥
गयाश्राद्धादिभिः काम्यैर्दानैर्द्वैविधानतः । पूर्वपापविनिर्मुक्तो याति ब्रह्म सनातनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७५ ॥

अरुण उवाच ।

कथयस्व दिवानाथ लोकानां हितकाम्यया । त्वां पृच्छाम्यत्र देवेश च्छिन्धि मे सर्वसंशयात् ॥ १ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग सर्वं धर्माच्छुभं भवेत् । कश्चिद्विप्रस्तीर्थमार्गे सकन्यः स्त्रीसुतान्वितः ॥ २ ॥
दुष्टितः केनचिद्राज्ञा स मृतो धनलोभतः । तन्नाशनादपुत्रोऽयं शृणु तस्य प्रतिक्रियाम् ॥ ३ ॥
द्विजस्य प्रतिमां कृत्वा सर्वस्वेन हिरण्मयीम् । यथाकारां शिवस्यापि सपुत्रामदितेस्तु ताम् ॥ ४ ॥
यन्मया निहतो विप्रो धनं हत्वा घने वने । तस्करासंगमे पापं प्राप्तमेवोत्चर्षणं महत् ॥ ५ ॥
तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्दाम्यहम् । सौवर्णीं प्रतिमामेनामनघोऽहं भवानि भोः ॥ ६ ॥
भोजयेच्च शतं विमान् सांपण्यात्मानमोक्षयेत् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी चातयेत्काचिद्ब्रह्मलूकं पूर्वजन्मनि । पाण्डुरोगेण सततं पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्ब्र विधिज्ञाय पलमेकं पतत्रिण । कस्त्रिकाया विप्राय पाण्डुरुन्नाशनं परम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बनतप महाभाग शृणु प्राकर्मणः फलम् । कश्चिदासीत्कलिङ्गे वै द्विजो धर्मकृपापरः ॥ १ ॥
बहुस्त्रीचलसंयुक्तो गोधनेश्च समन्वितः । गयायां कृतवाञ्छाद्दे श्रद्धाविधिसमन्वितः ॥ २ ॥
सततं कृतवान्पापं कामान्यः स च निश्चयात् । ज्येष्ठां त्यक्त्वर्तुसंप्राप्तां धर्मिष्ठां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
गतिं ददौ कनिष्ठायाममृती स्त्रीविमोहितः । जीवन्स तु चिरं कालं पश्चान्मृत्युमवाप्तवान् ॥ ४ ॥
शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापात्ररफयातनाः । गयाश्राद्धप्रभावेण जातो वाऽत्रापि स द्विजः ॥ ५ ॥
देशे रम्यस्थले पुण्ये नदे लोहितसंज्ञके । मध्यरूपः प्रियायुक्तो धनबुद्धिसमन्वितः ॥ ६ ॥
शुभादिदं तथा पापान्मनोदुःखसमन्वितः । आत्मं माहेश्वरं रूपे ह्यहं सोपस्करं किल ॥ ७ ॥
यो दद्यात्सर्वतः पापान्मूर्त्यागान्मुच्यतेऽधुना ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शान्तिकं पौष्टिकं चैदं बक्ष्यमाणं तथाऽण्डज । सर्वपापहरं ज्ञेयं तथा रोगविनाशनम् ॥ १ ॥
कुर्वाद्यान्प्रायणं पुण्यं त्रिविधं सर्वपापहृत् । पीडिते तु गदायिस्तु दहनेनो भवेन्नरः ॥ २ ॥
विशीलिकापमकरूपं कुर्याद्यान्प्रायणग्रनम् । अष्टोत्तरमहस्रं तु जपेत्सूक्तं च पौष्टिकम् ॥ ३ ॥
प्रहाणां वस्त्रिणापि तन्मन्त्रजपपूर्वकम् । घालग्रहयुतं घालमादायोच्छिष्टयुक्तं स्वयम् ॥ ४ ॥
अग्निं स्पृशति स्वन्दाम्यग्रहः संकमते ततः । पादपोहस्तपोश्वेव विकारो वायुजो भवेत् ॥ ५ ॥

बालिदानमाह ।

तिलपिष्टदधिक्रीरकूसरापूपसक्तवः । राजमापाश्च मुद्राश्च निष्पावाः कन्दमूलकम् ॥ ६ ॥
 पकं मांसं सुरा वेति पूर्णकुम्भयुतश्च वै । एभिर्दद्याद्बलिं सम्यक् मध्यरात्रेण संयुतम् ॥ ७ ॥
 गवामङ्गेषु तिष्ठन्ति भुवनानि चतुर्दश । यस्मात्तस्माच्छिवं मे स्यादिह लोके परत्र च ॥ ८ ॥
 सर्वभूताश्रया भूमिर्वराहेण समुद्धृता । अनन्तसाम्ये त्वदानाच्छान्तिं श्रेष्ठां प्रयच्छ मे ॥ ९ ॥
 महर्षेर्गात्रसंभूताः कश्यपस्य तिलाः स्मृताः । तस्मादेवां प्रदानेन मम पापं व्यपोहतु ॥ १० ॥
 हिरण्यगर्भगर्भस्य हेम वीजं विभावसोः । अनन्तपुण्यफलदमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ ११ ॥
 शरणं सर्वलोकानां लज्जाया रक्षणं परम् । सुवेपथारि वस्त्र त्वमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १२ ॥
 सर्वदेवमयं धान्यं सर्वोत्पत्तिकरं महत् । प्राणिनां जीवनोपायश्चातः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १३ ॥
 यथा देवेषु विश्वात्मा प्रवरश्च जनार्दनः । सामवेदस्तु वेदानां महादेवस्तु योगिनाम् ॥ १४ ॥
 प्रणवः सर्वमन्त्राणां नारीणां पार्वती यथा । तथा रसानां वै श्रेष्ठः सदा चेत्सुरसो मतः ॥
 मम तस्मात्परां लक्ष्मीं ददस्व शुद्ध सर्वदा ॥ १५ ॥

प्रीतिर्घतः पितृणां च विष्णुशङ्करयोः सदा । शिवनेत्रोद्भवं रौप्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १६ ॥
 यस्माद्ब्रह्मसाः सर्वे नोत्कृष्टा लवणं विना । शम्भोः प्रीतिकरं नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १७ ॥
 पुण्यस्त्वं शंख पुण्यानां मङ्गलानां च मङ्गलम् । विष्णुना विधृतो नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १८ ॥
 धर्मस्त्वं वृषरूपेण जगदानन्दकारक । अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १९ ॥
 विष्णुरश्वस्वरूपेण यस्माद्मृतसंभवः । चन्द्रार्कवाहो नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ २० ॥
 यस्मादायसकार्याणि दात्राधाराश्च सर्वदा । हे लोह लाङ्गलादीनि तस्माच्छान्तिं प्रयच्छ मे ॥ २१ ॥
 यस्मात्त्वं छाग यज्ञानामाहुतित्वे व्यवस्थितः । यानं विभावसोर्नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ २२ ॥
 यथा रत्नेषु सर्वेषु देवाः सर्वे प्रतिष्ठिताः । तथा शान्तिं प्रयच्छन्तु रत्नदानेन मे सुराः ॥ २३ ॥
 ग्रहा गावो नरेन्द्राश्च विशेषेण प्रपूजिताः । पूजकं पूजयन्त्येनं निर्दहन्त्यवमानिताः ॥ २४ ॥
 आयुःकामो विधानेन प्रयोगमिदमाचरेत् । मुच्यते सर्वरोगेभ्य आयुःपूर्णां भवेन्नरः ॥ २५ ॥
 न प्राप्नुयान्महारिष्टं प्रयोगस्य प्रभावतः ॥ २६ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीयमवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाश्रित्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
 सर्वं खेहं तेन नीतं मिलित्वा चार्धसीरिणाम् । कालेन तद्भूतं लोभात्स्नेहमौर्षाधिकं सुत ॥ २ ॥
 भुक्त्वा पापफलं शोरे भ्रमस्त्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान्भुक्त्वा पुण्याजातोऽत्र पतिते ॥ ३ ॥
 शूद्रः पुण्यकलायुक्तो भूमिदानात्पुरार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राजयज्ञमपीडितः ॥ ४ ॥
 सर्वस्नेहातिदानादि स्ववित्ताद्युर्ध्वभागतः । स्वर्णदानं तथा चात्र क्षयरोगाद्विमुच्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीयमवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विपं दत्त्वा हन्ति सुत प्राग्या जाराश्रिता पतिम् । पतिप्री सा महादुष्टा बाल्येऽप्रविधा सुता ॥ १ ॥

१ यथा तीर्थेषु बंदेषु । २ मीनाभिरम् ।

विष्णोराराधनादत्र गङ्गाया उपसेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति त्रतकृच्छ्रीपसेवनात् ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग पत्र च शुभां गतिम् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दहेद्यस्तु प्राग्जन्मन्यथ पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण वाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
तस्यैव दानाद्विप्राय स्थापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादातिसारादिनिश्चितम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो व्यशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूर्याभिषिक्तः प्राक्कश्चिन्मथुगयामभृत्सुधीः । राजसेवी महाशूर आवेष्टकरतः सदा ॥ १ ॥
मृगयायां गतो देवाद्दातित्वा मृगसूकराः । तत्रैका हरिणी सूत वातित्वा गर्भसंयुता ॥ २ ॥
तद्गर्भगी हती तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहजाभ्यां युतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
ताभ्यां मिलित्वा तौ भुक्तौ शावकौ चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शत्रुवशं पुरा ॥ ४ ॥
स शीर्यकर्मणा सत हतयान् वै रिपून्बहून् । वातितः सोऽपि बहुभिः महारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
संग्रामभूमौ स मृतः प्रातः स्वर्गपुरं तदा । भुक्त्वा नानाविधान्भोगान्स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
देशे भयागानिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातकः कर्कटे जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
धर्मनानाविधैर्भुक्तो गौगङ्गौ रक्तलोचनः । शिवपूजनजातुण्यात्माकुरुतात्तकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
नानामनीर्ग्यश्चापि पूर्णश्चात्रैव जन्मनि । दंडप्रचार्यत्युग्रश्च पापाञ्जाऽपि फलं शृणु ॥ ९ ॥
धृतः गडः सर्वभक्षः स्वल्पपापरतः क्वचित् । सहायस्याप्यत्र लक्ष्म शृणु पुत्र यथा तथा ॥ १० ॥
याभ्यां मिलित्वा भुक्तौ द्वौ मृगशावकौ स्वगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्राशुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ ११ ॥
ह्यपस्मारेण रोगेण मूर्तां चात्रैव जन्मनि । एवं संततिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
मामभोजनजात्यापात्प्रापश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिवलक्षं तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
द्विरण्मर्था तथा देवो ढावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगदेवतम् ॥ १४ ॥
तन्मन्त्रैर्पुण्यार्थनानाभक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
अथवा भोजयेद्विप्रांसहस्रद्वयममितान् । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते त्वप्र न च पुत्रमुखं लभेत् । शिष्टेन मरणं चापि वर्षं वेदाधिपकेऽण्डज ॥ १७ ॥
प्रायश्चित्ते कृते वाणसतत्पण्डं हि जीवनम् । चैत्राष्टम्यां च निधनं शुक्रायां गरुडाग्रज ॥ १८ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायव्यपशो वरिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनवापाटया चभूव प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्रयं तेन पापेन गर्भपातेन दुःखिनी ॥ १ ॥
विमन्यन्वाविवाहाद्वि विधिवच्छात्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भसूर्यैर्भवेद्वि ॥ २ ॥
अथवा पार्वती दद्यादेवीं दशशुवर्णजाम् । युक्तौ गणेशरुन्दाभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
मदधार्पयितां वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात्सुत ॥ ४ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायव्यपशो वरिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नागी देवागारं पतत्रिण । साऽतीसारेण महता पीडया पीडयतेऽधुना ॥ १ ॥
शङ्करप्रतिमादानान्मूर्तेर्विष्णोः प्रपादनात् । न जायते महापीडा रक्तातीसारसंभवा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नागी पत्युर्मित्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुगेगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं समीक्ष्य विपदि सर्वस्वार्धार्धजेन च । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गर्ध्वर्षस्त्रैर्विशेषतः । मन्त्रैश्च वायुजैः सत दद्याद्विनाय धीमते ॥ ३ ॥
वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादयथा नारी गोत्रघातकरी पुरा । भूभ्रूव सततं चात्र लूतिरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादितिहासानां प्राजापत्याद्द्रुतास्तुत । लूतिरोगं न पश्येत् साऽत्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्तनाशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८७ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विचसमन्वितः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां नेत्रतोदः शिरोर्तिमान् ॥ १ ॥
सदृशस्तस्य सुखी धीमान् धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । व्रणो रेखा शग वापि वास्ये स्याद्ब्रह्मणीगदः ॥ २ ॥
कटिपृष्ठाऽभिघाताश्च व्रणे वाताग्निदर्शनम् । परोक्षे ह्यपवादं वै ब्रूतेऽत्र कारणं विना ॥ ३ ॥
तस्य प्रिया शुभाचाग सती व्रतपरायणा । काकवन्ध्या कथं जाता कस्पेदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं जन्मनि वैश्यस्तु भार्या विप्रस्य सात्त्विकी । प्रतिवेश्म तदा तस्य ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ ५ ॥
अप्रसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा । वैश्येन कथयित्वा तु लोभमोहादिविभ्रमैः ॥ ६ ॥
अज्ञानात्काममिच्छन्ती उभयेऽपि बलीयसा । तावत्कालवशेनैव ब्राह्मणो जनतां गतः ॥ ७ ॥
स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽर्यस्य वैभवात् । स तां वै धर्मयामास बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ८ ॥
व्यभिचारवशात्तत्र अनपेक्ष्यं तद्वृत्तं धनम् । शूद्रांतं तद्धनं तेन घृतया लोभचेतसा ॥ ९ ॥
ब्राह्मणी निधनं प्राप्ता लोके गृह्णाति विश्रुतिम् । तेन ह्युत्सेन विभोऽपी ब्राह्मणीमभजत्पुरा ॥ १० ॥
निर्विषं जायते तत्र ब्राह्मणस्य स्वगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेद्विह ॥ ११ ॥
पश्चान्मानुषमापन्नो बहुशोककुलो भृशम् । इदं जन्म द्वितीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
प्राप्यने चानपत्यत्वमेवापरयोऽप्यथा यदि ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् घेन बन्ध्यत्वनाशनम् । एकापत्यमर्षं ह्युत्समनपत्याऽयथा यदि ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षे शुभे मासि शुद्धपञ्चादितः खग । प्रत्यक्षं मुखसीम्पासिर्ब्रह्मेण प्रतिवागम् ॥ १५ ॥
षोडशब्दांश्च नागीभिः कर्तव्यं विधिपूर्वकम् । गीर्ध्रवसानिर्दं दिशु मुनर्गाम्यकरं स्मृतम् ॥ १६ ॥

प्रातर्निधममास्थाय दन्तधावनपूर्वकम् । अद्याहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये च तद्भूतैः ॥ १७ ॥
 स्नानोपवासनिरता नक्तजामरततपरा । ततो मध्याह्नममये स्नात्वा कुंकुमवाससी ॥ १८ ॥
 परिधायाचयेद्गौरीं पतिपुत्ररतीं स्त्रियम् । कुंकुमैः कज्जलैरेभिः करणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥
 ताम्बूलैस्तु सक्पुरैः सौभाग्याष्टकसंयुतैः । ततो वाऽस्तमिते भानौ वार्ते षोडशतन्तुभिः ॥ २० ॥
 विधाय तिलतैलेन दीपं कुर्याच्छिवाग्रतः । गीतवादित्रनिर्घोषैः पुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥
 नेत्रेद्यं विधिवत्कुर्यात्पूषतिलतण्डुलैः । तथा षोडशसंख्यानि शूर्पाणि वेणुजानि च ॥ २२ ॥
 सौभाग्याष्टकयुक्तानि सप्तधान्ययुतानि च । विन्यस्य दीप प्रत्येक गौर्यग्रेऽपि प्रकल्पयेत् ॥ २३ ॥
 पतिपुत्रमुखायैव पूजयन्ती गिरैः सुताम् । भोजयेत्षोडश स्त्रीश्च सुभगाः पतिसंयुताः ॥ २४ ॥
 एवं विधिं समास्थाय भोजयेद्दम्पतीञ्जुमान् । नानाभोज्यैस्तथा सूत पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् ॥ २५ ॥
 दीनान्धरूपणेभ्योऽन्नं सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् । एतद्वैरीव्रतं नाम मार्गशीर्षं समाचरेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सूत प्राप्नोति पुत्रपौत्रकान् । नारी नियमसंपूर्णं व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः ॥ २७ ॥
 सुतसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रमुखास्ये । ऐहिकं लक्षणं तस्या नार्यर्थाश्चैवोपजायते ॥ २८ ॥
 स्वसा माष्टुषसा वापि सपत्नीशोकसंयुता । उदरार्तिरसृग्भावः पार्श्वे घातः करादिषु ॥ २९ ॥
 मिथ्याभिर्ज्ञानं कापि वाक्यदोषाद्जन्यते । स्वसातिनिन्दाहीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ ३० ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकत्रिंशत्तम ॥ ३८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शङ्कन्मृतं खजेद्यस्तु देवागारे नराधमः । गुदरोगमवाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
 एकं मासं यजेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाऽण्डज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्गोमिथुनं सुत ॥ २ ॥
 न पश्यति तदा पीडा गुदजामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽकोनवत्यधिकत्रिंशत्तम ॥ ३८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घानयेद्यः पुरा नारीमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत् कृशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥
 शरणापेनुदानैश्च दशमंरथैस्तयाऽण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
 होमान्स्वस्त्ययनात्पापाद्वायत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थस्नानादाज्यदानाद्बली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकत्रिंशत्तम ॥ ३९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घालाना घातिनी चेषमभवत्पूर्वजन्मनि । तेनाष्टमादत्र वर्षादवर्गबालो न जीवति ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि भो मृत तन्मात्मा मृतपुत्रिणी । इदं जीवेदिदं जीवेदिति चिन्तयति ध्रुवम् ॥ २ ॥
 न नीयन्ति च तत्पुत्राः पूर्वपापात्तयाऽण्डज । प्रायश्चित्तं शृणुष्वाय येन जीवन्ति तत्सुताः ॥ ३ ॥
 श्रवणादग्निंशस्य दद्यात्तृत्या रगेश्वर । पञ्चम्येकमितावृत्त्या शिशुनातजकिलिजपात् ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो एकोनवत्यधिकत्रिंशत्तम ॥ ३९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुः पश्चिदानपेत्पूर्वं भ्रान्तं ज्ञानवर्जितः । तुष्टगोपान्वितः सोऽपि जायतेऽप्रेव जन्मनि ॥ १ ॥

दद्यात्कालनं स्रुत सर्वोपस्कर्मयुतम् । सर्वम् वा महापापे दानमुक्तं यनीपिभिः ॥ ७ ॥
सर्वस्वदानात्कुष्ठस्य पीडा नश्यति तदभणात् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याख्यतन्त्रवादे कर्मविपाके अथ्याधो द्विनव-यत्किरिशततम ॥ ३९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवदृश्यं हरेद्यस्तु पूर्वं जन्मनि मानवः । सोऽथ जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरन्वितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं वायोर्नाशनं तस्य वक्ष्यन्मम् । जपेन्मृत्युंजयं मन्त्रं मावित्रो च विज्ञेपतः ॥ २ ॥
होमयेत्तद्गांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा । वायुर्गोपापशान्त्यर्थं शस्तया दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याख्यतन्त्रवादे कर्मविपाके अथ्यायद्विनवत्यधिकशिशततम ॥ ३९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतास्रुत । सृजेन्मूत्रं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
शुद्धरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिश्रुतं दद्यात्प्राजापत्यं चोद्भूतम् ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याख्यतन्त्रवादे कर्मविपाके अथ्यायश्चतुर्नवत्यधिकशिशततम ॥ ३९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव सुखजः कश्चिद्विद्याधनसमन्वितः । नानाकलासु कुञ्जलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
सूर्यग्रहे प्रयागे तु सर्वस्वमददात्पुरा । तत्र भाविवलात्सूत पापमाचरितं त्विदम् ॥ २ ॥
धर्पिता क्षत्रिया यूना कामार्तेन शुभानना । नतारितः पतिस्तस्यास्तेन देवहतेन तु ॥ ३ ॥
ततो मृत्युवशं प्रातः स गत्वा यमशाननम् । शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा चाशुभादतिदारुणम् ॥ ४ ॥
अन्यजन्मनि दानेन स जातः क्षत्रियाधमः । देगे विषाणानिकटे सप्तयोजनसंमिते ॥ ५ ॥
सुरूपदेहः सद्बुद्धिः स्त्रीपुत्रधनमयुतः । अग्रे दाता प्रधानश्च देशेदेशे तु विश्रुतः ॥ ६ ॥
किञ्चित्पापरतो धूर्तो मनोदुःखाकुलो भृशम् । क्षत्रियाधर्षणात्पूर्वं भर्तृसंताडनात्तथा ॥ ७ ॥
वार्द्धक्ये कण्डुरोगातो निश्चयादत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थगौ ॥ ८ ॥
वश्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्कलेनार्धपलेन वा ॥ ९ ॥
हिरण्यं सुघटितं सर्वाभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धैश्च पुष्पैर्नानाविधस्तया ॥ १० ॥
दीपैर्विचित्रैर्विधिना दद्याद्विषय धीमते । गणनायं तथा दद्यात्सर्वविणं दशमापकम् ॥ ११ ॥
एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य ददुः कण्डूश्च तस्माद्दोषात्समुत्पद्यते ॥ १२ ॥
अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽकृतेऽन च । प्रायश्चित्ते कृते त्वन्द्राजीवनं सप्तसप्ततिम् ॥ १३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याख्यतन्त्रवादे कर्मविपाके अथ्याय पञ्चनवत्यधिकशिशततम ॥ ३९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातपेयः स्त्रियं साध्वीं कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र कार्श्यं भजति जन्मतः ॥ १ ॥
तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेणैव पतत्रिण । प्राप्ते रिष्टेऽप्य नष्टायुर्जायते महदेनमः ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याख्यतन्त्रवादे कर्मविपाके अथ्याय पञ्चनवत्यधिकशिशततम ॥ ३९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावधजात्पूर्वं पाषात्कन्याप्रजा भवेत् । जन्मन्यत्र महाभाग पूर्वपापादिदं फलम् ॥ १ ॥

पूजनाह्वयद्राणां तदर्थानां तथैव च । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरकन्यावधादिह ॥ २ ॥
अथवा विधिना मृत तडागोत्तमगुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिन्स्तडागे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
पूर्वपापात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ततन्त्रव्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या च पूर्वभवे नागी देवद्रव्यापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र भवेद्वायुप्रपीडिता ॥ १ ॥
देवालयं मुञ्चिरे कृत्वा स्यात्पात्र देवनाम् । वायुगोगोपशमनं निश्चितं जायतेऽण्डज ॥ २ ॥
भोजयत्तत्र वै विप्रान् वायुप्रीत्या पतत्रिण । दानं वित्तानुमारेण विचशाठ्यं न कारयेत् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टतन्त्रव्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्क्षत्रकुले मृत पूर्वजन्मन्यमूढध्रुवम् । गिरिवासी महादुष्टश्चौर्यकर्मरतो दृढः ॥ १ ॥
दुष्टितो ब्राह्मणस्तत्र मार्गं संताडितो भृशम् । तत्ताडनान्महाबाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
गते बहुतिथे काले स जातो ब्राह्मणोऽधुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
प्राक् शिवागधनात्पुण्याद्गद्गुजः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापौघनाशनीम् ॥ ४ ॥
सर्वस्वस्य ममः कार्यो वृषभोऽत्र हिरण्मयः । शौमवस्त्रयुती भव्यः शृङ्गाभ्यां संयुतो महान् ॥ ५ ॥
स देवो वेदविदुषे कुष्ठद्रोपोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥
तस्माच्छिवप्रमादादौ कुष्ठस्तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचतुःशत्तमः ॥ ३९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्गद्गुजा काचिद्भर्तृप्रियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां पूजने रता ॥ १ ॥
तदा देवात्मा सुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रे त्वददाद्विषं सा पापचारिणी ॥ २ ॥
मृतस्तद्विषयोगेन गृहीतं तदनं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रयुचाऽन्वितः ॥ ३ ॥
पापमाचरितं चोभ्रं स्वपुत्रवधसंज्ञकम् । प्राप्तं यमपुरं भुक्त्वा पूर्वपुण्यफलं शुभम् ॥ ४ ॥
तदन्नापकलं मृत घोरं नरकसंज्ञकम् । पूर्वपुण्यमभावेण सा जाता पर्वतेऽधुना ॥ ५ ॥
क्षेत्रे कृते महापुण्ये राज्यप्राप्ति पतत्रिण । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
मध्वस्वरूपा सिद्धार्था मुशीला गौगान्विता । नातिव्यययुता पुण्या स्वकुलेष्टा भ्रिंवदा ॥ ७ ॥
पतिप्रियरता चोभ्रा मुखेश्वर्यधनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापालोभाट्या स्वल्पपुत्रका ॥ ८ ॥
स्वल्परापगना काले चाधिश्वाधिगमन्विता । रौबने भर्तृमंयुक्ता वार्द्धक्ये पुत्रवर्जिता ॥ ९ ॥
गपर्नीपुत्रवधजात्पूर्वपापान्नत्रिण । तन्त्रणैरभिगदवायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यदम् ॥ १० ॥
विष्णुः कार्यः शनिर्मापः गौराणां विश्वोनिभृत् । तदन्महेश्वरं कुर्यादन्वैः पुष्पैरलंकृतम् ॥ ११ ॥
देव्या विष्णु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तये । जपेद्दशक्षरं मन्त्रमयुतं होमयेत्ततः ॥ १२ ॥
गायत्री च जरेत्तद्दद्याद्वाश्र तथा मृत । भोजयेच्छक्तिनां विप्रान्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
एवं कुर्यान्नयनेन प्रसवापविश्रांजनम् । न तस्याः पुत्रमग्नं तदग्रे जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥
नरं वा गुरुते मृत प्रायश्चित्तं विधानतः । तथाऽनुमृत्वे दुःखमसह्युग्रनाशनम् ॥ १५ ॥

विप्राणां पूजनाद्दानात्तस्याः संततिवर्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततिम् ॥ १६ ॥
रिष्टं पाष्टिमिताद्वद्वाद्भुवं वाऽकृतनिष्कृतेः ॥ १७ ॥
इति श्रीबृहसूरीखणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःशततमः ॥ ४०० ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नो हृडाऽवयवसंयुतः । सदाचारः सुशोभाश्चो दयानियमव्रतपरः ॥ १ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च किञ्चिद्व्यापारवान्भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
मातृपुत्रं समाश्रित्य पोषिता भ्रातृमातुलैः । अश्रुवातगदार्ता सा बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ ३ ॥
काष्ठलोष्टाश्मशस्त्राद्यैर्वातश्च करपादयोः । बहुपुत्रीप्रसृता च अपुत्रा जायते भुवि ॥ ४ ॥
अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद ॥
जातमात्रमृताः केचित्केचित्पागण्डमाश्रिताः । केचिद् दृष्टाननावापि मृतः पुत्रोऽप्रिमासकः ॥ ५ ॥
रक्तलावकृता पीडा मासेमासे सदाऽनघ । केन कर्मविपाकेन सत्पं वद दिवस्पते ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रः समुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । तत्काल एव वैश्यस्तु परवित्तापहारकः ॥ ७ ॥
दृष्टिकाकर्मनिरतो लोकवध्नतत्परः । ग्रामाधीगोऽभवयो वै तस्याऽग्रे भाषितं खलु ॥ ८ ॥
एकप्रमिऽवसद्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमः सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त चापुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ९ ॥
कालेनैव मृतो विप्रो हर्तव्यं तद्धनं त्विति । क्रिया नैव कृता तस्य सर्वं गद्गा हृतं च तत् ॥ १० ॥
एवं कृतापराधोऽसी क्षत्री वैश्यसहायकः । कतिचिन्मासपक्षान्तमुल्लंघ्य सोऽचिरान्मृतः ॥ ११ ॥
म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गं गतोऽसी यमशासनम् । केचित्तत्र विपचरन्ते नरके भृशदारुणे ॥ १२ ॥
दानधर्मादिना केचिद्धरण्यामिह मानद । विप्रवंशे समुत्पन्ना जायन्ते चेह जन्मनि ॥ १३ ॥
द्वितीयं जन्म तस्याऽपि विप्रत्वे जायते भुवि । पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते ॥ १४ ॥
ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते । नानापत्यानि पच्यन्ते नानाकर्मोद्भवानि च ॥ १५ ॥
पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १६ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् याञ्चिगायुः मुतो भवेत् । कन्यापत्यप्रशमनं बहुपुत्रकर्म प्रभो ॥ १७ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुपि विप्राणामाहृतं धनम् । दूतसंगं च संप्राप्य वाक्यदोषादि यत्कृतम् ॥
तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव मूर्तिं ददाम्यहम् ” ॥ २५ ॥

आदिते च प्रणम्याथ कृताञ्जलिरीदं ध्रुवन् ॥ २६ ॥

मन्त्रः ।

“ अदिते विश्वमातस्त्वां शरण्यां शरणार्थिनाम् । प्रजाद्भुःस्वीघसंततो हृदये नैमि चेश्वरि ॥
संप्रणाशाय द्रुःखस्य प्रजां देहि यशस्विनीम् ” ॥ २७ ॥

एवं कृत्वा विमुञ्ज्याथ ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ २८ ॥
चन्द्रसूर्योपरागे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृत्वा विधिं सूत कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ २९ ॥
सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेच्चैव बान्धवान् । ऐहिकं लक्षणं यत्तच्छरीरे गरुडाग्रज ॥ ३० ॥
काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैः करपादे व्रणं वदेत् ॥ ३१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाधिकचतुःशततमः ॥ ४०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजयक्षमरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
तस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणैर्वियुज्यते । महापापोद्भवाद्रोगात्र चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
अपि ज्ञानकृतात्पापादिष्टरूपाञ्च काश्यप । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णायुरपि च ध्रुवम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यधिकचतुःशततमः ॥ ४०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरा गर्भं तु यः कश्चित्पातयेज्ज्ञानवर्जितः । जलोदरेण सततं रोगेणात्र प्रपीडितः ॥ १ ॥
जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । ताम्ररूप्यसुवर्णादिदानात्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यधिकचतुःशततमः ॥ ४०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभृत्कुरुक्षेत्रे कूपिकृद्वेदपारगः । स्वज्ञातीयस्य चान्यस्य वृत्तिलोपं चकार सः ॥ १ ॥
तत्संवन्धेऽभवशुद्धं द्वयोरिको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
मुक्त्वा तत्पापजं सर्वं शतद्रुनिकटेऽधुना । स वै जातो द्विजश्चात्र वेदाभ्यासाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
दुष्टक्षयान्वितश्चात्र युवभावे पतत्रिण । तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यहम् ॥ ४ ॥
वेदाभ्यासान्महामृत सावित्रीजपतस्तथा । गङ्गायां वासतश्चापि पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥
न तुष्टद्विरप्रास्ति तत्कृते शमनं भवेत् । जीवेत्पष्टिमिताद्दान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति ॥ ६ ॥
गनिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाज्जपात्तथा । भविष्यति शुभा लोके पत्र च खगेश्वर ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यधिकचतुःशततमः ॥ ४०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एतद्वयानन्दपरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । बभूव भर्तृसुहृदा तदाज्ञापालनी सती ॥ १ ॥
अत्र जन्मनि सा विप्रा काश्यां जाता हि मुग्रत । व्रतदानपगाऽपि भर्तृतोषणमंयुता ॥ २ ॥
पथपथान्दन्तं प्रवेद्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गशामा चितार्था तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

सा गमिष्यति वै स्वर्गं चात्र जन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिधार्मिकः ॥ ४ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाधिकचतुःशततमः ॥ ४०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेन पतत्रिण । योऽत्र तेन त्वाहतः श्वा पूर्वं शूद्रगृहाश्रितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्वह ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडधिकचतुःशततमः ॥ ४०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गं पातयेत्पूर्वं या नारी पापमोहिता । जलोदरकृता पीडा तस्या अत्र प्रजायते ॥ १ ॥
रजतस्वर्णताम्राणां दानान्द्रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताधिकचतुःशततमः ॥ ४०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
पूर्वमासीञ्च सुभगा सगर्भा फललालसा । फलं पक्वं त्रोटितं वै भक्षार्थं चौरकर्मणा ॥ २ ॥
तेन कर्मविपाकेन फलहीनाऽत्र जन्मनि । भवन्ति चैव ये पुत्रा अर्वाग्वर्पाष्टतोऽण्डज ॥ ३ ॥
पञ्चत्वंमाप्नुवन्त्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतिः । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशनीम् ॥ ४ ॥
ज्ञानिबारेऽण्डजश्रेष्ठं निमन्त्याश्चत्यर्कं सुत । तत्तले ब्राह्मणान्सूर्यदिने पृथ्वां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
नानाफलैस्तथा पक्वैरूपै रससंयुतैः । फलानि विकिरेत्तत्र कृत्वाऽश्वत्यप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
पूजयेत्तं महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकचतुःशततमः ॥ ४०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिठालयेद्ब्राह्मणं सुत । साऽत्र जन्मनि कुष्ठेन तस्मिन्वयसि पीडिता ॥ १ ॥
जायते ध्रियते सा च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाज्ज्ञानकृतात्पूर्वात्र चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकचतुःशततमः ॥ ४०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हिः पासुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजवंशजः । गङ्गाध्वानं कृतं पूर्वं बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
शकटेन कुटुम्बस्य पालनं कृतवांश्च सः । एकस्मिन्चै दिने गत्वा ददाह पनसदुमान् ॥ २ ॥
बलाद्देवस्य तत्रत्या जीवा दग्धा महाकुलाः । बन्धोः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
शुभाच्छुभफलं सुकृत्वा पापाच्च नरकास्तथा । मात्रे तु ज्ञाह्वयीस्नानात्स जातः शूद्रजे कुले ॥ ४ ॥
विपाशानिकटे देशे योजने सप्तसंमिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदङ्क् ॥ ५ ॥
बहुलोभी बहुस्त्रीको देवतातिथिपूजकः । भ्रातृहीनः शठो धूर्तः पुत्रसंततिवर्जितः ॥ ६ ॥
पञ्चमे भवने राहुर्मियुक्तोऽल्पसंततिः । लक्षणैर्लक्षितश्चोक्तैरपेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
बन्धोः साहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्भवात् । भ्रातृपुत्रविहीनोऽसी जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

विन्मयं कथ्यतां देव सुतसौख्यविवर्धनम् । सर्वपापप्रशमनं लोकानां हितकारकम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्मयं वै प्रवक्ष्यामि जन्तुदाहजकिल्विषे । वनदेवी तथा कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
हिरण्मयी तथा लेख्या पत्रे वै चतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
प्रजापतिस्तथा कार्यो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमानं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया कार्यसाधिनी । तथा वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशकः । शृणुयाद्भारतं वापि पारायणसुभाषितम् ॥ १४ ॥
अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुतं तदर्धं वा तदर्धं विनतासुत ॥ १५ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजयेत् । तयामितं सूर्यमन्त्रं जपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
विभ्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि पुत्रक । अकृते तु यथाशक्त्या रिष्टं पट्टपञ्चकेऽद्दके ॥ १८ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवन्तं वर्षसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीहृत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकचतुःशततमः ॥ ४१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽत्राजीर्णेन रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
कुर्यान्नानाविधं चात्रं रतैः सर्वैः समन्वितम् । विभ्रेभ्यो भोजनं दद्याच्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
होमयेच्च तथा चात्रं गायत्र्या व्यम्बकेण च । मुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥

इति श्रीहृत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकचतुःशततमः ॥ ४११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिं च यः कश्चिद्देवागारस्थितां सुत । भर्ता कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्थापितां पुरा ॥ १ ॥
सोऽप्रतिष्ठो भवेदत्र जन्मन्यय खगाधिप । वर्षत्रयं तदाऽश्वत्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीहृत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशाधिकचतुःशततमः ॥ ४१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्राजवधं मोहात्पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो वीरपापसमुद्भवात् ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभृहिरण्यमिष्टान्नतिलवस्त्रान्नदानतः ॥ २ ॥
घृतधेनुप्रदानेन क्षयं रोगं न पश्यति । दानं यथाऽनुमानेन सर्वस्वार्धार्धमेव च ॥ ३ ॥
देयं द्विजवधार्दां तु विचार्यात्र प्रयत्नतः । तत्क्षणे काश्यपेयात्र क्षयरोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥
रिष्टेनैव विनाशः स्यात्क्षय चाऽकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीहृत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशाधिकचतुःशततमः ॥ ४१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पातयत्काचित्परगर्भं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गास्नानेन महतं विधिनाऽर्कं मृगास्तियते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापाद्विमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीहृत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुर्दशाधिकचतुःशततमः ॥ ४१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्विरोधी च यो मर्त्यः पूर्वजन्मनि वादिनाम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सुत देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संज्ञाय बन्धनैः शुद्धैः क्षौमेर्वा गरुडाग्रज । तत्पापनाशनं सर्वं प्राग्जं प्रोक्तं परंतप ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशधिकचतुःशततमः ॥ ४१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ बन्ध्या प्राग्भवेऽभूत्सुतान्विता । अयोध्यायां तु सुमुखी धनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभावाच्च सपत्न्या गर्भपातजात् । जातेर्यं पादजाऽत्रैव दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् । काश्यां गत्वा तु विधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
व्रतैर्दानैर्महापुण्यैर्नानाविभवविस्तरैः । शिवरात्रौ तथा पश्चाद्दीपमाल्यादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
अर्धरात्रे महानद्यां मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मन्त्रैर्वरुणसूक्तैश्च नौकायां वा पतत्रिण ॥ ५ ॥
या ह्येवं कुरुते सूत तस्याः स्यात्संततिर्ध्रुवम् ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशधिकचतुःशततमः ॥ ४१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजवधं सुत । साऽत्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
क्षयेणाऽत्र क्षयं यान्ति धातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
दुष्टकर्मभवं पापं तस्मान्नोक्तोऽत्र विन्मयः । पापनाशकरः कश्चिद्दुपायस्त्वत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशधिकचतुःशततमः ॥ ४१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तु यः कश्चित्प्राग्भवे कुरुते नरः । दद्यात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्कारसंयुताम् ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशधिकचतुःशततमः ॥ ४१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वं भवे सुत । मूकत्वं जायते तस्याश्चात्र जन्मनि निश्चितम् ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं दद्याद्देवस्य पुस्तकं तथा । ब्राह्मणायैव विदुषे पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
पूजयेच्च तिलान् भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भग्नां कुर्याच्च या काचिन्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्रतिमां देवतागारे स्थापितामपरेण च ॥ १ ॥
प्रतिष्ठिता कदाचित्सा जायतेऽत्र न चाण्डज । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजो महाभाग ह्यातीदृङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
 विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादत्तं न तद्गनम् । सर्वमिच्छित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिथे काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं मुक्तं पापाच्च नरका भृगम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी सुरूपोऽमितदो वृणी । बहुदेशाधिकारादयः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
 लोभी क्रूरो महाक्षुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । संतानसुखहीनस्तु सुरूपस्त्रीसुखोज्झितः ॥ ७ ॥
 बन्धुहीनो व्ययक्षीणः सर्वं तत्पापजं फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधनीम् ॥ ८ ॥
 कुवेरप्रतिमां रौक्मां पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धार्धमितां वापि त्रिपु विचिन्तानुसारतः ॥ ९ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवा ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सौवर्णसंमितं शुभम् ॥ १० ॥
 ऐरुष्यां पवित्रामायुष्यां पुत्रसंततिवर्धनीम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्यारिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकचतु शततमः ॥ ४२१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णाभः स्वल्पवृत्तिः कृशोदरः ॥ १ ॥
 द्वेवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करपादे कुशस्त्रेण दांष्ट्रिश्चाङ्घ्रिविधातिना ॥ २ ॥
 ग्रणित्वं जायते शीघ्रं नेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादं च श्रूते लोकेषु संततम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वदते किञ्चिद्विचिच्छेकशरी सदा ॥ ४ ॥
 अपत्यानि त्रियन्तेऽत्र एकद्वित्रिमिताऽब्दकाः । वर्षत्रयमिता वाला त्रियन्ते माससंमिताः ॥ ५ ॥
 पेन कर्मविपाकेन मृतापत्यत्वमीश्वर । उदरे यः स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 तस्य जायेत यदि वा मृतापत्यं प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वेनतेय वृत्तीये चैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद् भूमिपतिरतया ॥ ८ ॥
 दानत्रतदयायुक्तः प्रियाप्रीतिसमन्वितः । तस्य प्रथमजातस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
 द्वितीयोऽपि च तादृक्षस्तृतीयश्च स्तनंधपः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु तदा मृत्युं गतः पिता ॥ १० ॥
 क्रिया कृता च तेः पुत्रैर्विचैत न सहशा खग । मासोत्त्रिभिर्व्यतिक्रान्तेऽप्येतेनैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
 निहता धातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । पुत्रदुःखेन वै मात्रा हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिप्राताष्टिलाभृता गर्भयुक्ता दिवं गता । स्वल्पे काले गते सोऽप्येष्टश्वारेण घातितः ॥ १३ ॥
 इदं जन्म द्वितीयं तु मृतापत्यं प्रजायते । पुराकृतानि कर्माणि मुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

मार्पाश्रक्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । त्रियन्ते लघवश्चायालघवः प्राणिनः कथम् ॥ १५ ॥
 तन्पापस्य विशुद्धपर्यं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संप्राप्ते सातुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चांजसा ॥ १७ ॥
 उपोषणाद्वा रात्रौ प्रातश्चाऽनुदिते रवौ । सुरभैर्व सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १८ ॥
 सुशुभे भूमदेशे तु कुङ्कुमाद्युपचर्चिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं वै चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्वृषश्च कुमुमादिभिः । जनन्या सह संभूतान्प्रद्युम्नाधास्तथाऽर्चयेत् ॥ २१ ॥
 चारुदेहं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोऽन्वितम् । इभक्त्रं चारुवाहुं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
 शतमंथोत्तं हुत्वा चरुगा पायसेन वै । होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतस्यदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“पापकर्म कृतं मीढ्याद्यन्मया पूर्वजन्मनि । सपत्नानां परेषां च पुत्राणां हननं कृतम् ॥ २४ ॥
 स्वकुलं चाऽपि हतवान्भूमिद्रव्यादिल्पसया । लघूनामलघूनां च हंता वै पूर्वजन्मनि ॥ २५ ॥
 ततोऽर्षं च मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् ॥ २६ ॥
 स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्त्वा कोऽदादिति विसर्जनम् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवान्धवान् २७
 ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिशांसनम् । काष्ठलोष्टकुशस्त्राद्यैर्घातः स्याद्बालकुट्टनात् ॥ २८ ॥
 जलादन्यादिना वाधा घ्नणवानत्र जायते । स्त्रियोऽङ्गे विकृतिर्याथी मुखे घ्नणतिलादिकम् ॥ २९ ॥
 पेत्रत्रो मातुलानीनां नेत्रे तोशे विगर्भिता । स्वसुमात्पुष्पमश्नाऽपि बाल्ये वैषट्यमेव च ॥ ३० ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्परनिन्दां चकार वै । खलवाट्ठरुग्युक्ता साऽत्र जायते सूत जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्रोगाद्विसृज्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारुपरीगेण संयुक्तो जायते सुत ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं दिव्यं नवं तद्वेदपाठिने ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरं चैतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलश्रीयं महाडुष्टा पूर्वमासीत्पतत्रिण । अत्र पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषी संकरा तथा ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्रपक्ष्यामि प्रयागे मरणात्सुत ॥ २ ॥
 वासात्पार्श्वं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्गवा । गण्डमालारुपरीगेण संयुक्ता जायतेऽधुना ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संप्राप्ते सानुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चांजसा ॥ १७ ॥
 उपापणाद्विवा रात्री प्रातश्चाऽनुदिते खौ । सुरभवं सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १८ ॥
 सुशुभे भूमदेशे तु कुङ्कुमाद्युपचर्चिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशेऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं वै चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह संभूतान्मद्युम्नाद्यांस्तथाऽर्चयेत् ॥ २१ ॥
 चारुदेहं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोऽन्वितम् । इभ्रवक्रं चारुचाहुं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
 शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुगा पायसेन वै । होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“पापकर्म कृतं मीढ्याद्यन्या पूर्वजन्मनि । सपत्नानां परेषां च पुत्राणां हननं कृतम् ॥ २४ ॥
 स्वकुलं चाऽपि हतवान्भूमिद्रव्यादिलिप्सया । लघूनामलघूनां च हता वै पूर्वजन्मनि ॥ २५ ॥
 ततोऽयं च मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संपदद् त्विदम् ॥ २६ ॥
 स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्त्वा कोऽदादिति विसर्जनम् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवान्धवान् २७
 ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्ज्ञानम् । काष्ठलोष्टकुशस्त्राद्यैर्घातः स्याद्बालकुट्टनात् ॥ २८ ॥
 जलादन्यादिना चापा श्रणवानत्र जायते । स्त्रियोऽङ्गे विकृतिर्व्याधीमुखे व्रणतिलादिकम् ॥ २९ ॥
 पेत्रजो मातुलानीनां नेत्रे तोद्रे विगमिता । स्वसुमांतृष्वमुश्चाऽपि बाल्ये वैधव्यमेव च ॥ ३० ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अघ्यायो द्वाविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्तरनिन्दां चकार वै । खल्वाटरुग्युता साऽत्र जायते सुत जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्भोगाद्भिमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अघ्यायत्रयोविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्तो जायते सुत ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्या कम्बलं दिव्यं नवं तद्वेदपाठिने ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने क्षुरिद्राग द्वाहोपापनुत्तये । गण्डमालाहरं चैतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अघ्यायश्चतुर्विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलघ्नीयं महादृष्टा पूर्वमासीत्पतत्रिण । अन्न पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषी संकरा तथा ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणात्सुत ॥ २ ॥
 वासात्पार्श्वं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः पञ्चविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजबलभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायतेऽधुना ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजो महाभाग ह्यातीदृङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
 विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद् । ततो भाविचलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादत्तं न तद्धनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिथे काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्तं पापाच्च नरका भृशम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभायेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी सुरुपोऽमितदो घृणी । बहुदेशाधिकाराढ्यः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
 लोभी क्रूरो महाक्षुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । संतानसुखहीनस्तु मुरूपस्त्रीसुखोऽज्ञितः ॥ ७ ॥
 चन्द्रुहीनो व्ययक्षीणः सर्वं तत्पापजं फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधनीम् ॥ ८ ॥
 कुबेरप्रतिमां रौवर्मां पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धार्थमितां वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सौवर्णसंमितं शुभम् ॥ १० ॥
 लेख्यां पवित्रामायुष्यां पुत्रसंततिवर्धनीम् । य एवं कुरुते भक्त्या तत्सारिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकचतु शततमः ॥ ४२१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णाभः स्वल्पवृत्तिः कृशोदरः ॥ १ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करपादे कुशस्त्रेण दंष्ट्रिशृङ्गिविघातिना ॥ २ ॥
 त्रणित्वं जायते शीघ्रं नेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादं च श्रूते लोकेषु संततम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वदते किञ्चित्किञ्चित्केशकरी सदा ॥ ४ ॥
 अपत्यानि म्रियन्तेऽत्र एकद्वित्रिमिताऽन्धकाः । वर्षत्रयमिता बाला म्रियन्ते माससंमिताः ॥ ५ ॥
 फेन कर्मविपाकेन मृतापत्यस्वमीश्वर । उदरे यः स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 तस्य जायेत यदि वा मृतापत्यं प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वेनतेय तृतीये चैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद् भूमिपतिरतया ॥ ८ ॥
 दानव्रतदयायुक्तः प्रियाप्रीतिसमन्वितः । तस्य प्रथमजातस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
 द्वितीयोऽपि च तादृशस्तृतीयश्च स्तनंधयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु तदा मृत्युं गतः पिता ॥ १० ॥
 प्रिया कृता च तैः पुत्रैर्विचिन्ते सदृशा रसग । मातास्त्रिभिर्व्यतिक्तास्तैर्ज्येष्ठैर्नैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
 निरुता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै चलात् । पुत्रदुःखेन वै मात्रा हृदयं तांडितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिगताच्छिडलाभृता गर्भयुक्ता दिवं गता । स्वल्पे काले गते सोऽयं ज्येष्ठश्चरैरेण घातितः ॥ १३ ॥
 इदं जन्म द्वितीयं तु मृतापत्यं प्रजायते । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद् स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । म्रियन्ते लघवश्चायालघवः प्राणिनः फलम् ॥ १५ ॥
 तन्यापन्य विगुटपर्यं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संप्राप्ते सानुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चांजसा ॥ १७ ॥
 उपापणाद्द्विवा रात्रौ प्रातश्चाऽनुदिते रवौ । सुरभवं सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १८ ॥
 मुशुभे भूपदेशे तु कुडकुमाद्युपचर्चिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कञ्जशोचयेत् । सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं वै चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपश्च कुमुदादिभिः । जनन्या सह संभूतान्पशुमनाद्यांस्तयाऽर्चयेत् ॥ २१ ॥
 चारुदेहं मुषेपं च चारुगुप्तं यशोऽन्वितम् । इमवक्रं चारुवाहुं सुचारुं पृजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
 शतमंथीत्तं ह्रत्वा चरुगा पायसेन वै । होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“पापकर्म कृतं मौढ्याद्यन्मया पूर्वजन्मनि । सपत्नानां परेषां च पुत्राणां हननं कृतम् ॥ २४ ॥
 स्वकुलं चाऽपि हतवान्भूमिद्रव्यादिलिप्सया । लघूनामलघूना च हंता वै पूर्वजन्मनि ॥ २५ ॥
 ततोऽयं च मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तडेनोविनाशाय दानं संपददे त्विदम् ॥ २६ ॥
 स्वस्त्यास्तिवति च तत्रोक्त्वा फोऽडादिति विसर्जनम् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेदष्टवाम्भवान् ॥ २७ ॥
 ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्गंसनम् । काष्ठलोष्टकुशस्त्राद्यैर्वातः स्याद्रालुकुट्टनात् ॥ २८ ॥
 जलाद्रग्न्यादिना बाधा ध्रणवानत्र जायते । स्त्रियोऽङ्गे विकृतिर्व्याधी मुखे व्रणतिलादिक्म् ॥ २९ ॥
 पत्रजो मातुलानीनां नेत्रे तोत्रे विगमिता । स्वसुप्तान्ध्रुवश्चाऽपि चाल्ये वैधव्यमेव च ॥ ३० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकचतु शततम ॥ ४२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्तरनिन्दा चकार वै । खल्वाडरुग्गुता साऽत्र जायते सूत जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्ता सकम्बलाम् । तस्माद्रोगाद्विमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायद्वयोर्विंशत्यधिकचतु शततम ॥ ४२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्तो जायते सुत ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं दिव्यं नवं तद्देऽपाठिने ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरं चैतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकचतु शततम ॥ ४२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलत्रीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्पतत्रिण । अत्र पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषी संकरा तथा ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्पक्ष्यामि प्रयागे मरणात्सुत ॥ २ ॥
 वासात्पार्श्वं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चविंशत्यधिकचतु शततम ॥ ४२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नागी द्विजबल्लभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायतेऽशुना ॥ १ ॥

पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्याद्वा च कम्बलम् ॥ २ ॥
 नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यात्मजादे कर्मविपाके अध्याय षड्विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो ब्राह्मणं न्यहन्सुत ब्राह्मणार्ये खगाधिप । वङ्गदेशे वमन्पूर्वे सोऽत्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
 धीः । तर्ककलाभिज्ञो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चात्र बहुस्त्रीभोगसौख्यभाक् ॥ २ ॥
 विद्यादानार्द्रकृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसंततिवर्जितः ॥ ३ ॥
 वालरूप हननात्पापाद्ब्राह्मणरूप पतञ्जिन । महाक्रोधपरो लोभी नानाद्दुःखैस्तथाकुलः ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महाकुले ॥ ५ ॥
 नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवाम् । गन्धैः पुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यैर्विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडम्बे चतुरस्रे वा कुण्डे चान्यतिलाङ्गुभाम् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्विप्राञ्छ्रीवान्कासारलङ्कुर्कैः । नानाभक्ष्यैः फलैश्चैव दक्षिणैर्लप्यैस्तथाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्दृष्टीतिकरां तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
 स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यामयाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम ध्यानपथः सूत नित्यं भूत्वा समाचरेत् । पूजयेदर्घ्यपाद्याद्यैर्नैवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तं च तत्तमर्वपापेभ्यो विमोक्षयामि खगेश्वर । आयुर्वर्षशतं प्रोक्तं पञ्चहीनं च पुत्रकम् ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत विष्णवे त्वकृते तथा । पञ्चम्यां चन्द्रवारे च चत्वारिंशन्मितान्दके ॥ १३ ॥
 सिद्धं स्यात्क्षयरोगेण बालघाताच्च निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वं जन्मकृताद् दृढात् ॥ १४ ॥
 न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृतेरपि । बाधयते क्षयरोगेण सप्तजन्मनि निश्चयात् ॥ १५ ॥
 ब्रह्मदा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । नदीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
 पुत्रवृद्धिर्न चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यात्मजादे कर्मविपाके अध्याय सप्तविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रिनाऽपराधं या नाभि परमशं च घातयेत् । पक्षघातेन रोगेण पीडिताऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 तथा निष्कामितं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्यतेऽत्र महारोगात्पक्षघातान्न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यात्मजादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पो टिमः प्राग्भवे मृतं सुगं वै प्रिरिषां पिबेत् । मृत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
 एव विषातुर्गोणे पलेनार्पणलेन वा । पुर्णाटिगणयं पशुं चाष्टप्रग्रमन्वितम् ॥ २ ॥
 आशाद्य तत्र ब्रह्मार्णं भ्रुर्न गर्वोपचार्यः । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैर्दद्याद्विमाय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन मन्त्रं मृत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यात्मजादे कर्मविपाके अध्याय षड्विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां पतत्रिण । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
घोरे कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महीतले । भारवत्तारणार्थाय क्षत्रियाणां वधाय च ॥ २ ॥
कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनसी जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
सुवर्णशतकं दद्यात्स तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्वातदोषोपशान्तये ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी प्रोक्ता या पूर्वं घातयेन्नृपम् । राजयद्मान्विता साऽत्र तस्मिन्वयसि भागिनी ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वाय स्वगेश्वर । यत्कृते विधिना सर्वं पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
स्वर्णगोभूमिमिष्टानघृतवेनुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
पिष्टं त्रिंशन्मितेऽब्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृते किल ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अनागतं तु यः कश्चिद्वैश्यं हन्यात्पतत्रिण । प्राग्जन्मन्यय युक्तः स्याद्रक्ताब्जुदरुजा भृशम् ॥ १ ॥
भविष्यति न संदेहस्तस्य मृत्युः स्वगाधिप । अपि दानशतैर्वापि दत्तैरेव जन्मनि ॥ २ ॥
त्रिंशद्वर्षं महारिष्टं रक्ताधिकपान्महाबलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता येये प्राप्ता माथुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय द्रुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते कलियुगेऽत्रैव पापेन रहितानि च । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि यास्यन्त्येव पुनस्ततः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्घातयेद्द्वैश्यमन्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्ताब्जुदसमन्वितः ॥ १ ॥
प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं यायाद्गजा पापसमुद्भवा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । साऽत्र जन्मनि मूत्रेण कृच्छ्रेणातिप्रपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या घोरोपाहरं सुत । सुवर्णपत्रं पक्षीन्द्र सत्पत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय विधिनाप पूजिताय प्रकल्पयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३६ ॥

अरुण उवाच ।

काश्चिद्विप्रोत्तमो जातः किञ्चिद्विचलितमन्वितः । फासश्वासादिना वाधा उदरातिः प्रजायते ॥ १ ॥
 क्रयविक्रयकर्ता च कृषिवाणिज्यशासनः । प्रिया प्रीतिपरा नित्यं व्रतदानपरायणा ॥ २ ॥
 समावेशेन क्रोधस्य स्ववाक्यप्रतिपादिनी । उदरे वातजा रोगाः शिरोर्तिर्नत्रतोद्जा ॥ ३ ॥
 अपत्यानि म्रियन्ते च द्वित्रैर्वर्षैः खगाऽधिप । रजोऽर्पा वै प्रपीडयेत वेदना विविधा तथा ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्त्रा कर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
 व्रतानि विविधान्येव कृतानि भुवि मानद । स्वगृहे धान्यराशीनां भक्षणादन्नतत्परा ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणस्य सवत्सा गौर्धान्यभक्षणतत्परा । तथा गृहीत्वा लकुटं भृशं कुक्षौ प्रताडिता ॥ ८ ॥
 सगर्भा सुरभी तस्या गर्भकुक्ष्युपवातनात् । मृतो वै गर्भमध्यस्थः प्रसवो दुःखिता भृशम् ॥ ९ ॥
 शिशुदुःखेन सुरभी भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ १० ॥
 पश्चान्मानुषमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म तृतीयं तु मृतापत्यं खगेश्वर ॥ ११ ॥
 सप्तजन्म प्रजायेत गोस्त्रीब्रह्मप्रघातकः । नानाप्राकर्मणां पाको नानापत्यार्थदुःखकृत् ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वदाऽपत्यं येन जीवेद्विवाकर । अनुग्राह्योऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्पया ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभसि संप्राप्ते सानुकूलग्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात औपधैः स्नानमन्त्रतः ॥ १४ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ त्रयोदश्यादितश्चरेत् । पौर्णमास्यादिनं प्राप्य प्रातरभ्युदिते रवौ ॥ १५ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्थानं चोदङ्मुखं ममासनम् ॥ १६ ॥
 अर्हणाद्युपहारैश्च कुङ्कुमाद्युपचर्चयेत् । कुर्यादष्टदलं पञ्चं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥
 तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं कालशेऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पद्मे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ १८ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रीसूक्तेन च पूजनम् ॥ १९ ॥
 पुष्पैश्च धूपगन्धाद्यैरर्चयेत्त्रिविधैर्गुणैः । रुद्रैकादशिनीभिश्च जपेदुद्रं विधानतः ॥ २० ॥
 पूजालक्ष्म त्विदं पुष्पैरर्चयेद्गन्धवारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वा ॥ २१ ॥
 रुद्रस्यायुतहोमश्च समध्वाज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २२ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया कर्मवशतः कृतं पापं दुरात्मना । सगर्भायाश्च गोः पूर्वं लकुटचा कुक्षिताडनात् ॥ २३ ॥
 तत्कर्मवशंसंप्राप्तमृतगाभ्यार्हितो भृशम् । मृतसंततिदुःखानि प्राप्तानि महदेनसः ॥
 तच्छेदोविनाशार्थं दानं संप्रददे त्विदम् ” ॥ २४ ॥
 स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोपत्वा कोऽत्रादिति विसर्जनम् ॥ २५ ॥
 गर्विष्यात्मानमालोक्य पश्चाद्देवोपवेद्विजान् । मृमिद्रविणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः ॥ २६ ॥
 प्रतान्ते सुरभीं दद्यात्तर्मां द्रव्यादिशक्तितः । अहःत्रोपं ततः सर्वं भोजयेद्विष्टवान्यवान् ॥ २७ ॥
 परित्रं एतानां तस्य शरीरेऽप्युपजायते । पाष्टलोष्टकुशमार्द्यघातः स्याद्युपलेखनात् ॥ २८ ॥

शृङ्गाणां चोपघातश्च जायन्ते ब्रह्मजातयः । जलाकुलत्वं स्पशंस्त्रेस्तादृशी तत्र वेदना ॥ ३९ ॥
स्त्रियोऽङ्गे विकृतिर्व्याधीं मुखे व्रणतिलादिकम् । पितृजा मातुलानीनां वैधव्यार्तिः सदा तनी ॥ ३० ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणाऽतिदुःखेन साऽत्र जन्मनि पीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्य तु नाशनम् । दद्याद्रुक्ममयं पर्कं सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय सुशीलाय पूजिताय शुभे दिने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां तु सुरां पिबेत् । भृत्रावरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशं त्वियात् ॥ १ ॥
चिह्नेन श्यावदन्तेन लक्षितः पापजः सदा । सप्तजन्मनि रोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
दृढात्प्राक्पापजात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयावशमे च कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतश्च या नारी वैश्यघातनतत्परा । बभूव प्राक्तु पक्षीन्द्र साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
रक्तार्बुदसमाक्रान्ता दुष्टपापप्रयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं पतत्रिण ॥ २ ॥
चत्वारिंशन्मिते वर्षे सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे भुष्या मुखजाऽत्र च शङ्खजा । देशे सारस्वते भासा सर्वधर्मान्विता सती ॥ १ ॥
क्षयरोगयुता चात्र युवभावे पतत्रिण । प्राक्पापाद् दुस्तरात्सूत कण्ठपाशादिसंभवात् ॥ २ ॥
निष्कृतिं कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणाण्यश्वाच्छिवपूजनतत्परात् ॥ ३ ॥
या त्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीदानमुत्तमम् । नश्येत्क्षयरुजा तस्या अपि प्राणप्रणाशनीम् ॥ ४ ॥
आसुरब्दास्तु पड्युक्ताश्चाऽत्र सति तिसंख्यकाः ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिचलोत्कर्षात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । अधुना यौवने माप्ते सोऽन्मादी जायते ऋणम् ॥ १ ॥
दद्यात्पजापतिं देवं सौवर्णं शक्तितोऽण्डज । मृगं स्वर्णमयं तद्वृत्तयित्वा विद्यानतः ॥ २ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तया । गायत्रीं विधिना मृन गोन्मादांमृच्यतेऽधुना ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वित्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सुत परद्रव्यापहारीणी । नाऽत्र चन्द्रे मंगले कुनस्रन्वेन च ॥

दद्यात्सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यहृन्त्री भवेत्पूर्वभवे नारी पतिव्रता । रक्तार्बुदेन रोगेण बाधयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्यस्य दानेन रक्तार्बुदविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रौप्यहारी च पुरुषश्चित्रकुष्ठी प्रजायते । स तत्पापविशुद्धचर्यं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे पतत्रिणम् । प्राजापत्यं चरेत्सूत सर्वपापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्वधर्मनिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विशुखास्तदा ॥ २ ॥
तस्मिन् काले ह्यभृद्युद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ३ ॥
तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तृमाणवालम्बिनी ॥ ४ ॥
वांतायित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीदृषुक्त्वा मृतवती तथा ॥ ५ ॥
तद्गुणेनान्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता सभर्तृका । भुक्त्वा तत्र महाभोगानपूर्वास्वामिधर्मतः ॥ ६ ॥
नानामजावातनजात्पापात्पूर्वसमुद्भवात् । क्षीणात्पुण्यात्तया सूत म्लेच्छदेशे समुद्भवः ॥ ७ ॥
सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसंमिते । गौरः सुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ८ ॥
नानाभोगसुखैर्युक्तो गजयूयैः समावृतः । पत्युश्चरथसंकीर्णस्तया भैरवशासनः ॥ ९ ॥
महोन्नतः पुत्रपौत्राढ्यश्चाद्यन्तसुखसंयुतः । देशदेशेऽधिकाराढ्यः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ १० ॥
स्त्रीसाहाय्यान्महाभाग तथा पुत्रसहायतः । सुखैश्वर्ययुता साऽपि युवती तद्गशादिह ॥ ११ ॥
स पुत्रः प्राक् सहायाच्च सोऽप्यत्रैव महाप्रभुः । एवं जन्मफलं प्रोक्तं ससहायं पतत्रिणम् ॥ १२ ॥
स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तदर्थं मरणात्तया । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतत्रिणम् ॥ १३ ॥
पञ्चाशीतिमितायुः स्यात्तत्र च रिष्टं न तन्मृतिः । रिष्टं पञ्चाशदब्दे तु स्वदेहान्तसर्गं सुत ॥ १४ ॥
शस्त्रमहारीर्विधिः प्राप्ते त्वत्र रणांगणे । प्रजापीडनजात्पापात्तदर्थं नात्र संशयः ॥ १५ ॥
दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयं हिरण्यं तद्भद्रं शतपलात्मकम् ॥ १६ ॥
कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । सर्वोपस्कारसंयुक्तं देयमेतच्च पुत्रकम् ॥ १७ ॥
महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं खग । नातः परतरं प्रोक्तं दानं कालनरात्काचित् ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिद्योवने नारी रमते स्वेच्छया परे । बलात्कारेण पुरुषे साऽज्योन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥
सत्पापनाशनं सर्वयुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं सुगं ह्रीं च वाहनम् ॥ २ ॥

सर्वोपस्कारसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति तदौन्मत्स्यं दानेन विनतासुत ॥ ३ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय विप्राय पुत्रिणोऽण्डज । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्रोगाद्रिमुच्यते ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पत्न्यौ पुत्रे विद्यमाने जाराद्गर्भो धृतः पुरा । सा चाऽत्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोदितात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽन्दके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृतेऽन्दानां पडशीतिं च जीवनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाचत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव तथा काले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विंशन्मितेऽन्दे पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपचाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणोऽसौ वलोट्कर्षेण मन्दधीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र मदीन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
 पापादसाध्याद्रोगार्दे प्रैशुक्तिर्नैव जायते । त्रियते रिष्टयोगेन सोन्मादी चाऽत्र जन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी हरेल्लोभान्महद्गुण । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रयपलं दद्यात्तु तत्पापशुद्धये । कृते तस्मिन्नुपाये तुं श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकपचाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४९१ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान् धर्मपारगः । धनधान्यसमायुक्तो दयालुश्चार्जनान्वितः ॥ १ ॥
 सुव्रतः शक्तिमान्धीरः किञ्चिद्वाधिसमन्वितः । इन्द्रियाणां वलं हत्वा मोहो वै जायते भृशम् ॥ २ ॥
 उदरार्तिरसृग्नातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य भिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक् सत्यसंकल्पा व्रताढ्या धनसंयुता । षड्पुत्रप्रसूताऽपि किञ्चित्पुत्रा प्रजायते ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रा च पुत्रीषु जीवितास्वपि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु संजातः पञ्चमादिह । तस्य गेहे प्रवृत्तं तु कन्यायाः प्रौढयमण्डज ॥ ६ ॥
 भृद्रिद्रविणलोभेन वृद्धविप्राय दापिता । तद्दत्तदाहृतं वित्तं सर्वस्वं तद्दशादापि ॥ ७ ॥
 यावत्कन्याऽभवत्प्रौढा वरार्थं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्या सुतार्थिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चित्काले गते तस्याः पतिर्मृत्युवशंगतः । सा बाला विधवा जाता पत्यपत्यार्थदुःखिनी ॥ ९ ॥

व्रततीर्थरता नित्यं सत्यधर्मपरापणा । बहुवर्षस्तया वत्त नियमैः शोषितं वपुः ॥ १० ॥
 पितृगृहे धनं भूरि त्वर्षितं स्नेहकारणात् । किञ्चित्कालवशात्प्राप्ता मृतिं सा ब्राह्मणी स्वग ॥ ११ ॥
 तां पुत्रीं हृदये कृत्वा सोऽगमज्जन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृताः किल ॥ १२ ॥
 तेन कर्मप्रभावेण पूर्वकन्या बहुप्रजा । सा तु भर्तृभवं गर्भं दधौ मृत्युं प्रतीक्षतां ॥ १३ ॥
 पुनर्जन्म पुनर्गर्भस्तत्कर्मनिष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नरके मृतः ॥ १४ ॥
 यातना बहुधा भुक्त्वा वर्षाणां च सहस्रकम् । पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
 इदं जन्म चतुर्थं तु पुत्रीवानत्र जायते । मृतः पुत्रो मृतो गर्भस्तेन गर्भभवादिह ॥ १६ ॥
 भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरापत्यानुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन कन्या भूरि मृतः सुतः ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापं प्रशाम्यति । निष्कृतिं वद विश्वात्मन् पृथक्त्वेन प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्म जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ २० ॥
 स्वकन्यां वरयोग्यां सा चिन्तयन्तीमनागसम् । दशाब्दिकां च मानेन यथाभावं यथामति ॥ २१ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । अलंकृतां यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥
 ब्रह्मणे विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । महापापौघशमनं कन्यादानमत्न्द्रिता ॥ २३ ॥
 कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् । एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
 शान्तिकर्माणि सर्वत्र विस्तीर्य ऋत्विजादयः । भूमिद्रविणवासांसि कन्यावातांसि दापयेत् ॥ २५ ॥
 गृहदानं ततो दद्याद्यत्रोपस्करसंयुतम् । वर्षेवपं तु संपूर्णे अब्रवस्त्रैश्च पोषयेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रा यशस्विनी । पापं पुत्रविनाशारुख्यं कन्यापत्पौदयश्च यत् ॥ २७ ॥
 तस्य पापस्य नाशार्थं कन्यादानादयः स्मृताः । नाशयेच्चैव तत्पापं द्विजानां विधिपूजनात् ॥ २८ ॥
 यजनाच्च विधानेन ब्राह्मणैः स्वस्तिवाचनात् । विनायकाम्बिकामूर्तीं हेमनिष्कप्रमाणतः ॥ २९ ॥
 आचार्यापि ददेत्सूत नानाकर्माघशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्याः शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
 जिह्वाद्वयदन्तोष्ठे रोगा वातादिदोषजाः । नृपचौराग्निहानिश्च वित्तानि च यतस्ततः ॥ ३१ ॥
 तत्पमानेन मनसा दूयते भृशमाधिना । सर्पिण्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ३२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणवार्दं कर्मविपाके अथ्यायो द्विपंचाशदधिकषट्पुःशततमः ॥ ४९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताग्रद्वारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे सुत । औद्भुक्त्वेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पापं विचार्य मत्नेन तार्त्रं दद्याच्च शक्तितः । तस्य दानान्महाभाग पापं नश्यति तदक्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणवार्दं कर्मविपाके अथ्यायस्त्रिपंचाशदधिकषट्पुःशततमः ॥ ४९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्याऽनया मुक्ता पूर्वजन्मनि मानद । गर्भागत्रा त्वजा वध्या विधिना गर्भधारणात् ॥ १ ॥
 तेन कर्मविपाकेन पादुजा साऽथ जन्मनि । पूर्वजन्मवती विप्रा न च गर्भं दधात्यलम् ॥ २ ॥
 मृत्युश्चिन्तमिदं तस्य चात्र सर्वोपमोचनम् । कृत्वाऽज्ञो गर्भतंतुक्तां राजतीं पदपलात्मिकाम् ॥ ३ ॥

वैश्वानरस्तथा कार्यः पञ्चमापैर्दिग्गम्यः । पृजयित्वा ततो दद्याद्द्विजाय विधिनाऽण्डज ॥ ४ ॥
एवं कुर्याद्विधानेन सर्वपापानोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
इति श्रीहृदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःपञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्परसिद्धान्नं प्राक् क्षुत्पीडाप्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरुक्पीडितोऽधुना ॥ १ ॥
अन्नदानेन विभ्रेभ्यो रसदानाद्दिशेपतः । मुच्यते शूलजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
सुवर्णशूलदानाद्वा विप्रायात्र कुटुम्बिने । शूलदोषोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीहृदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तः प्राक् सृत बभूव पुरुषोत्तमः । स्वज्ञातिषु महाभाग दृढधर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
विराटदेशे निवसन् राजकार्ये रतः सदा । कृतवानग्निदाहं च गन्नूणां भयदापकम् ॥ २ ॥
बालवत्ता मृतास्तत्र पुरे तस्मिन् खगोत्तम । पापमाचारितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
तत्रो यमपुरं प्राप्तो जातोऽत्र यमुनातटे । चारणो धर्मनिरतो बहुद्रव्यसमन्वितः ॥ ४ ॥
नानामुखैर्धर्मयुतो गजाश्वरयवाहनैः । बन्धुभृत्याधिकारादधो बन्धुभूषणभूषितः ॥ ५ ॥
सर्वं विष्णुप्रसादाच्च सुखं पापफलं शृणु । धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोभसमन्वितः ॥ ६ ॥
जातसन्ततिदुःखार्तो बालवत्सवषादिह । नेत्ररोगान्वितो निरयं शृणु चिह्नं पतत्रिण ॥ ७ ॥
चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् । गृहप्राप्तान्महाभाग वृष्टिरीष्टसमुद्भवात् ॥ ८ ॥
पूर्वपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिवदं मे स्वामिन् बालवत्सावनाशनीम् । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ १० ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणुष्वान्न तद्वर्षानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥
दृढकर्माजितात्पापाच्च चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्भरिवंशस्य वैशाखे विधिनाऽण्डज ॥ १२ ॥
माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्तिविधानतः । ततस्तु भोजयेद्विप्रान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३ ॥
कोटिलक्षाद्युतं सत रुद्राध्यायं जपेत्तथा । धनूनां दशकं दद्यात्सवत्साभरणान्वितम् ॥ १४ ॥
द्वयाच्च कपिलामेकां स्वर्णशूर्द्धां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुत्र चेतुःशूर्द्धाद्विपूर्वकम् ॥ १५ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्विवाहादपरान्मुत । मृत्युः पञ्चाशदब्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्दमितं तथा । द्विरुक्तमायुः कथितं तीर्थे पुण्याश्रयेऽण्डज ॥ १७ ॥
जावे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे । त्रयोदश्यां दिवा भूमौ ऋक्षे मृगशिरोभिधे ॥ १८ ॥
निर्णयः कथितस्तस्य विष्णुपूजनजात्फलत् । भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुप्रपूजनात् ॥ १९ ॥
तथा तृतीये जन्वापि-भरणाद्रोग्यहे सुत । सर्वपापविशुद्धः स्यात्पुनर्भोजनवाप्नुयात् ॥ २० ॥

इति श्रीहृदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । देवा तत्पापशुद्ध्यर्थं रीतिः शतपलात्मिका ॥ १ ॥
गायत्र्या होमयेत्पश्चान्तिनिष्प्रांश्च भोजयेत् । मुन्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजाद् ध्रुवम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग खररोमा प्रजायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्खरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गपाठिने ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भुक्तं गर्भपुष्ट्यर्थं कुक्कुटाण्डं खगेश्वर । अत्र जन्मानि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
घनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं दधात्येषा प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥
कृत्वाऽण्डं विधिना तद्द्वैरर्ण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
दत्त्वा द्विजाय विधिना आचरेच्छोद्धरं व्रतम् । तेनेह कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
भुक्त्वाऽतिदारुणान्सूत नरकान् घोरदर्शान् । तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ५ ॥
स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवञ्चनतत्परः ॥ ६ ॥
महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुखैश्वर्यधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ७ ॥
नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिकृन्तनीम् ॥ ८ ॥
प्रयागे त्वयवा काश्यां स्याप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मन्त्रैस्तलिङ्गजैस्तथा ॥ ९ ॥
गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद्विजान् ॥ १० ॥
शिवभक्तांस्तथा शान्तान् दक्षिणाभिश्च पूजयेत् । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तयैवाभरणैः शुभैः ॥ ११ ॥
अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदे विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १२ ॥
य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापप्रणाशनम् । संप्राप्य तत्र निर्याणं शिवलोकं स गच्छति ॥ १३ ॥
कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्वि काश्यप । नाधिकारोऽस्ति शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १४ ॥
तप्ता शलाका देया वै शूद्रकर्णेऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १५ ॥
आयुरब्दशतं तस्य पक्षीन्द्र कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पष्टिवत्सरे ॥ १६ ॥
एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नागी प्राग्भवे हन्यात्खरमग्रैव जन्मानि । खररोमसमानानि रोमाणि प्रभवन्ति च ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय तदा दद्यात्स्वर्णं निष्कत्रयं मुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वै पुरा हरेदीर्ति नारी सा च पतत्रिण ! पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
रीर्ति दद्याच्छतपलां तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाद्भक्त्या तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूरीरणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी । साऽत्र जन्मनि शूलेन रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥
सिद्धान्नदानं विप्रेभ्यो दीनेभ्योऽथ पतत्रिण । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्भसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव म्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूरीरणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उग्रघाती भवेत्पूर्वं जन्मन्यथ पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विप्रेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूरीरणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वन्ध्येयं या महाभाग गङ्गायां हि पतत्रिण । रुद्राणां पूजयेच्छंशं तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १ ॥
शक्त्याय भोजयेद्विमान् होमयेच्च स्वशक्तितः । अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ २ ॥
जायते संततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूरीरणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुःषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥
दानाच्छतपलाद्भ्रुवोः सीसकादण्डजोत्तम । विधाय वेदविदुषे शीर्षरोगो विनश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूरीरणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः कश्चिद्देशे कीराभिधे सुत । धर्मकर्मात्पको भक्तः पितृपुत्रधनान्वितः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
निर्दग्धं वैरिभाषेन रात्रौ वै भार्यया सह । तस्मिन् दाहे महाभाग निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥
गृहस्याः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
सखीकः स्वफलं मुक्त्वा पापाद्बुधं शुभं तथा । पुण्यात्पाञ्चनदे देशे स जातो वाडुजोऽधरः ॥ ६ ॥
मध्यस्वरूपो मतिमान् कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोच्चो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विसुः ॥ ७ ॥
यौवने तु सुखैश्वर्यधनैः स्थानैर्युतोऽयुतेः । मितदो भोगवानादृचः कृती मानी जनमियः ॥ ८ ॥
पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । उग्रश्चिन्तातुरो धूर्तो दुःखभोगी तथाऽण्डज ॥ ९ ॥

सा ज्येष्ठा प्रपुत्रेव स्त्री मृतपुत्राऽत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गे वृषभे शनिः ॥ १० ॥
 लक्ष्णैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । कारयित्वा शिवं साङ्गं पलैर्वेदमितैः शुभैः ॥ ११ ॥
 हिरण्मयं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु विज्ञानुसारतः ॥ १२ ॥
 उपचारैः षोडशभिः पूजयित्वा विधानतः । संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गौरथे सुमनोहरे ॥ १३ ॥
 सर्वापस्करसंयुक्ते क्षौमाम्बरविभूषिते । दद्याद्देविधिज्ञाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यदजितम् । तन्नाशाय ददेऽहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ” ॥ १५ ॥
 गोधिकाद्यास्तया जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । जीवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये घातिताः पुरा ॥ १६ ॥
 पञ्चमापमितो वद्विंद्यो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रौद्रं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १७ ॥
 अष्टाक्षरं द्विसाहस्रं होमयेद्भोजयेद्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिष्याधिविवर्जिताः ॥ १९ ॥
 नैवं कर्गोति यो मोहादत्र पुत्रविवर्जितः । चत्वारिंशन्मिते कूने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २० ॥
 पश्चादशन्मितके रिष्टं देवाच्चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्तमिताब्दकम् ॥ २१ ॥

इति श्रीद्वसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पदषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

न्यास्यद्वारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतामुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽत्र हि ॥ १ ॥
 दानाच्छतपलादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे दरिद्राय कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 नश्य पापस्य दामनं मया प्रोक्तं स्वगाधिप । तस्मिन्वयसि तद्रिष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥

इति श्रीद्वसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गायत्र्याश्च जपेद्धक्षं नात्र कार्या विचारणा । न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
स्वशरीरविवृद्धचर्यं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हृति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडधेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्रोगाद्विसुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देश्योऽभवत्पूर्वं देशे नेपालसंज्ञके । बहुमित्रसुतेराढ्यो हीनद्रव्येण संयुतः ॥ १ ॥
आराधनं तु कृतवान् स देव्याः पूर्वजन्मनि । स्वास्त्रियं च सुरूपं च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यास्त्रियमुपगतो व्यभिचारपरो हृदः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्राप्ति ॥ ३ ॥
पापपुण्यफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र महीधरे । गौरो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशेदेशेऽतिविख्यातो घृणी शूरो महायशाः । स्वस्त्रीत्यागान्महाभाग जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तेः सौख्यकारिणीम् । कृपया दिवसेजान लोकोपकरणाय च ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हैर्मां सर्वार्यकारिणीम् । पलपञ्चमितां लेख्यां गन्धैर्माल्पैरलंकृताम् ॥ ७ ॥
दद्याद्देदविधिज्ञाय सुकुलीनाय चार्थिने । प्रजापतिं तथा दद्याद्राजतं त्रिपलामकम् ॥ ८ ॥
ब्रह्मदेवतमन्त्रेण गृह्णीयात्त द्विजोत्तमः । पश्चादष्टाक्षरं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् । होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् ॥ १० ॥
य एवं कुरुते सूत सर्वपापविशोधनम् । प्रायश्चित्तं परं पुत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥
नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्दिवघातितः । न लभेत्स्त्रीसुखं सोऽत्र रिष्टं षड्देकेऽन्दके ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्ते कृतेऽन्दानां जीवनं पञ्चसप्ततित्म् ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगं हन्याद्विनाऽऽखेटं प्राग्भवे योऽण्डजाधिप । पण्डः स्याद्गत्र जनुपि तत्काले मृगघातकः ॥ १ ॥
पापनाशकर्ता तस्य निष्कृतिं वच्म्यहं सुत । दद्यादर्थं नवं तत्र स्वर्णनिष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
सहासनमलंकारैर्भूषयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
न स पश्यति तज्जत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७४ ॥

१ देहदिन्येन संयुतः ।

सा ज्येष्ठा प्रष्टुर्वे स्त्री मृतपुत्राऽत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गे वृषभे जनिः ॥ १० ॥
 लक्ष्णैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । कारयित्वा शिवं साङ्गं परैर्वेदमितेः शुभैः ॥ ११ ॥
 हिरण्मयं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवाञ्जितम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु विचानुसारतः ॥ १२ ॥
 उपचारैः षोडशभिः पूजयित्वा विधानतः । संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गौरये सुमनोहरे ॥ १३ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्ते क्षौमाञ्चरविभृषिते । दद्याद्देदविधिज्ञाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यद्विजितम् । तन्नाशाय ददेऽहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ” ॥ १५ ॥
 गोधिकाद्यास्तया जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । जीवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये घातितः पुरा ॥ १६ ॥
 पञ्चमापमितो वद्धिर्दयो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रीद्रं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १७ ॥
 अष्टाक्षरं द्वादशाक्षरं होमयेद्भोजयेद्द्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिव्याधिविवर्जिताः ॥ १९ ॥
 नैवं करोति यो मोहादत्र पुत्रविवर्जितः । चत्वारिंशन्मिते कूने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २० ॥
 पश्चादग्नितिके रिष्टं देवाच्चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्तमिताव्दकम् ॥ २१ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्टयधिकचतुःशततमः ॥ ४६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽत्र हि ॥ १ ॥
 दानाच्छतपलादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे दमिद्राय कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 तस्य पापस्य शमनं मया प्रोक्तं खगाधिप । तस्मिन्व्यसि तद्विष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्टयधिकचतुःशततमः ॥ ४६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्याच्छतपलं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगात्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्टयधिकचतुःशततमः ॥ ४६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमां सौवर्णीं राजतीं तथा । दद्याद्देदविधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराऽण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 घृतपशुपदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गायत्र्याश्च जपेद्वृक्षं नात्र कार्या विचारणा । न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज ॥ ३ ॥
स्वशरीरविद्वद्धचर्यं येन सुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हरति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडधेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्समाद्रोगादिसुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्वैश्योऽभवत्पूर्वं देशे नेपालसंज्ञके । बहुमित्रसुतेरादधो हीनद्रव्येण संयुतः ॥ १ ॥
आराधनं तु कृतवान् स देव्याः पूर्वजन्मनि । स्वास्त्रियं च सुरूपां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यस्त्रियमुपगतो व्यभिचारपरो दृढः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥
पापपुण्यफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र महीधरे । गौरो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशेदेशेऽतिबिख्यातो घृणी शूरो महायशाः । स्वस्त्रीत्यागान्महाभाग जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तेः सौख्यकारिणीम् । कृपया दिवसेजान लोकोपकरणाय च ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हैमीं सर्वार्थकारिणीम् । पलपञ्चमितां लेख्यां गन्धैर्मल्यैरलंकृताम् ॥ ७ ॥
दद्याद्देविधिज्ञाय सुकुलीनाय चार्धिने । प्रजापतिं तथा दद्याद्वाजतं त्रिपलात्मकम् ॥ ८ ॥
ब्रह्मदेवतमन्त्रेण गृह्णीयात्स द्विजोत्तमः । पश्चादष्टाक्षरं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाचलम् । होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् ॥ १० ॥
य एवं कुरुते सूत सर्वपापविशोधनम् । प्रायश्चित्तं परं पुत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥
नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्दिवघातितः । न लभेत्स्त्रीसुखं सोऽत्र रिष्टं पद्मेदकेऽन्दके ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्ते कृतेऽदानां जीवनं पञ्चसप्ततिम् ॥ १३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगं हन्याद्विनाऽऽखेटं प्राग्भवे योऽण्डजाधिप । पण्डः स्यादत्र जनुपि तत्काले मृगघातकः ॥ १ ॥
पापनाशकर्ता तस्य निष्कृतिं वच्म्यहं सुत । दद्यादर्थं नवं तत्र स्वर्णनिष्कसुतं शुभम् ॥ २ ॥
सहासनमलंकारैर्भूषयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
न स पश्यति खञ्जत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कण्डूरोगमपीडिता ॥ १ ॥
सा मुच्यते महाभाग दानात्तैलघटद्वयात् । सुवर्णाढ्यात्तया शक्त्या तैलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजाऽमात्यः स वै कश्चिञ्चारणः पूर्वजन्मनि । भव्यमूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
राजपत्न्यां महाबाहो दधाराऽसावधर्मतः । गर्भं च काममुग्धो यो भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
पापात्पापफलं भुक्त्वा यमलोके पतन्निण । शिवपूजनजात्पुण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
देशे जाङ्गलके पण्डः सर्वधर्मबहिष्कृतः । शिवपूजारतो यस्मात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
स्त्रीपुत्रसुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं जनुपि या नारी गर्भघातकरी ह्यभूत् । गर्भपातेन दुःखार्ता साऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
तथापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विप्राय तुरगं युवानं भूषणान्वितम् ॥ २ ॥
स्वर्णनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्थां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
दानप्रभाषात्पक्षीन्द्र स्वज्ञत्वं नाप्नुयादिह ॥ ४ ॥

इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७७ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मोहादिपीडितो नित्यं कृशाङ्गः पाण्डुरस्युतिः ॥ १ ॥
ऊर्ध्ववातादिना पीडा बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः । तस्य भार्या सदाचारा सुस्नेहा भर्तृभक्तितः ॥ २ ॥
रक्तस्रावादिना पीडा जायते वायुसम्भवा । स एव तस्या गर्भस्य घातं कुर्याच्च वृद्धितः ॥ ३ ॥
द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु चास्य विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
अतिकष्टाद्दैनतेय गर्भपातकृतागतः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारोऽपतत्त्वतः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापहर्षां च कुलया वाक्पलंघनात् । भर्तुस्तु चौरिणी वृत्तिर्दुष्टसंगतिकोऽर्जनात् ॥ ७ ॥
तेन दुष्टेन यद्रव्यं हतं तस्करबुद्धिना । भुक्तं साभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
फालेन तन्नं भुक्त्वा पीडितो दारुणीर्ग्रहैः । यातना बहुधा प्राप्ताः पश्चान्मानुषतां गतः ॥ ९ ॥
किंचिदमप्रभावेण क्षेत्रेयं जन्मना भुवि । इदं जन्म चतुर्थं वै गर्भपातोऽभिजायते ॥ १० ॥
उभारभ्यां च कृतं कर्म मुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

मापश्चित्तं फलं देव येन पापक्षयो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी नानागर्भात्रिंहति हि । तस्या निष्कृतितः शुद्धिः श्रूयतां कश्यपात्मज ॥ १३ ॥
 नारी नियमसंवीता ध्रुवं सा व्रतकाङ्क्षिणी । सौम्यायनं समासाद्य सितपक्षे शुभेऽहनि ॥ १४ ॥
 तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयः स्रवन्तां शान्तां वा सुरभीं शुभलक्षणाम् ॥ १५ ॥
 गृहमानीय विधिवत्पूजयेत्तां समाहिता । इष्टैस्तु यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि ॥ १६ ॥
 रुचिरेश्च सुमिष्टान्नैः सा तां परिचरेत्सदा । रात्रौ पुष्पावलीभिश्च दीपैः प्राक् चन्दनादिभिः ॥ १७ ॥
 सुगीतमङ्गलध्वनिस्तदधःशायिनी भुवि । प्राणयात्रां प्रकुर्वीत ततस्तु पयसाऽहनि ॥ १८ ॥
 तस्यास्तु पञ्चगव्यानि यथान्यायं यथाश्रुति । एवं व्रतपरा नारी मासिमासि तु संयता ॥ १९ ॥
 तस्या धेनोः सवत्साया इष्टं समाभिकांक्षिणी । व्रतान्ते द्विजमाहूय समस्तगुणशालिनम् ॥ २० ॥
 अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या वस्त्रस्त्रग्दामभूषणैः । सम्पद्यगभ्यर्च्य तां धेतुं तनयं वै स्तनधयम् ॥ २१ ॥
 सुवर्णं शुद्धमाग्रेयं मापपोडशसंमितम् । कृत्वा च विधिना तस्मै तां दद्यादिति भाषिणी ॥ २२ ॥
 मद्याक्षां सवत्सां च पूर्वपापापनुत्तये ॥ २३ ॥

प्रार्थना ।

“ यन्मया कुलटाधर्मानानागर्भाश्च हिंसिताः । नानाभेदैः प्रयातास्ते मे गर्भा बहवो भुवि ॥ २४ ॥
 तत्र कर्माजितं पापं गर्भपातादिदूषणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवत्सां दापये त्विमाम् ॥ २५ ॥
 इह जन्मनि वन्ध्यत्वं नाशयेन्मम सत्वरम् । दानेनानेन सुरभे स्नानघा किल सुव्रता ॥ २६ ॥
 भवेयं त्वत्प्रसादेन गर्भो मे सुभगो भवेत् ” । एवमस्त्विति तां धेतुं समादाय सदक्षिणाम् ॥ २७ ॥
 हिरण्यं रजतं ताम्रं विविधानि फलानि च । दापयेद्विजसुख्याय भूरिद्रव्यैश्च तोषयेत् ॥ २८ ॥
 भोजयेच्च शतं विप्रान् नानान्नैः सक्तुपायसैः । एवं कृतविधिः सूत नारी सा दुःखनाशिनी ॥ २९ ॥
 वन्ध्यत्वान्मुच्यते सूत पुत्रं प्राप्य यशस्विनम् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मत्रिपाके अध्यायोऽष्टतमः शततमः ॥ ४७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्नरङ्गं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मत्रिपाके अध्याय एकोनाशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्यादश्वं सुवर्णाढ्यं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मत्रिपाके अध्यायोऽशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत बभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभधर्मक्रियाम्बितः ॥ १ ॥
 क्रूरं कर्म कृतं तेन दुष्टसङ्गेन चाण्डल । चौर्येण गां परां नीत्वा क्षुधितैर्मक्षिता पुरा ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानायोनिमुपागतः । स तीर्थं मृत्युवशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥

तीर्थमृत्युप्रसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्रेष्ठ चक्षुर्हीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णदशसम्मिताम् । लिखितां गां विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 सा देया वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियुतं वाऽयुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 होमयेच्च यथाशक्त्या भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिना चेत्यं स तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या कांचेद्दातयेन्नारी शृगालं पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुषं वापि घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि वै चोर्ध्वस्थानात्पाताच्च वैकृता । पादभङ्गो भवेत्तस्मात्पापाच्चैव खगाधिप ॥ २ ॥
 कथं वा कस्य पापस्य विन्मयं विधिना चरेत् । यस्माद्रोगात्प्रमुच्येत चोर्ध्वपातभवात्तया ॥ ३ ॥
 अश्वं निष्कसुवर्णादिचं विन्मयं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्क्षत्री महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्ते ग्रामे यो विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
 दुष्कर्मोचरितं तेन भाविनोऽयस्य वै धलात् । शूद्रायां धारितो गर्भः काममुग्धेन निश्चयः ॥ २ ॥
 कृतं घनं महत्तत्र नासीद्गर्भस्य पातनम् । तथा हालाहलं पीतं लोकशङ्कातुरा मृता ॥ ३ ॥
 गर्भपीडावशाद्ग्राह्यालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपञ्चयुक्तेन कृतं प्राक्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 कर्मणां संग्रहश्चायं गर्भनाशसमुद्भवः । ततोऽसौ मरणं प्राप्तो बाहुजः ससहायकः ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं तदा गत्वा भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् । अशुभान्नरकान्भुक्त्वा स्वार्जितान्दृढकर्मजान् ॥ ६ ॥
 सोपप्लवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाद्गो लम्बश्च धनसीख्यसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवविस्तरः । आघन्तुसुखयुक्तश्च बुद्धिमान्देशविश्रुतः ॥ ९ ॥
 धर्मादिर्द्रं तथा पापादूतः पापरतः शठः । सकन्यो हृदि रोगश्च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
 शूद्रायां च वीर्यदानात्प्राग्गर्भस्य वधात्पुनः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापापनोदनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयै गर्भदोषसमुद्भवाम् ॥ १३ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा फार्यां पल्लः पञ्चमितैः शुभा । हिरण्यमी सगर्भां च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
 सदर्पोर्ध्वं वा फार्यां शिषु विस्तानुमानतः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशनी ॥ १५ ॥
 पञ्चमापमिनं विष्णुं सर्वपापप्रणाशनम् । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौवर्णं पञ्चमापकम् ॥ १६ ॥
 राज्ञे च गथा दद्यात्तमोमं सार्धपलात्मकम् । गायत्रीं दद्याद्गार्हस्थ्यं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 पञ्चपल्लैः गार्ज्यैः सर्पैः सतिर्हस्तया । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥

एवं कृतविधेः सूत सर्पपापविनाशनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि जायते ॥ १९ ॥
अकृते न ययादात्तया प्रायश्चित्ते यथोचिते ॥ २० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मनि ह्यकोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्वुनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
शूद्रकन्या च तेनैव हृद्या षोडशवार्षिकी । भुक्त्वाऽतिका ममुग्धेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
स चायं सूर्यपुत्रस्य भुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिबलिङ्गानां प्राग्भवेऽपि च संकरः ॥ ३ ॥
पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । राजप्रचारको धीमान् गजाश्वपत्तिपालकः ॥ ४ ॥
महाधनो महोत्साहो महाविभवविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥
भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सद्रतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गद्वापुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
सोऽश्वदानाद्विधानेन ब्राह्मणाय पतत्रिण । न पश्यति महापीडां पापजां पादसम्भवाम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पद्माशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो घातयेदजां ज्ञानात्प्राग्भवे विनतासुत । मसार्थं सोऽत्र जनुषि पुरुषोऽङ्गाधिको भवेत् ॥ १ ॥
न तस्य निष्कृतिर्दुष्टपापस्यात्र च काश्चप । प्रारब्धस्य क्षयो नास्ति विन्मये शतथा कृते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी जनाश्रितः । चौराधिपो महोप्रश्च तत्संसर्गो स्वगाधिप ॥ १ ॥
दक्षानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यश्वादीकान्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
स भुक्त्वा नरकान्चोरान् पापात्पुण्याच्च शाश्वतान् । स्वर्गान्पर्वतभागेऽत्र स जातो वाहुजोऽधुना ॥ ३ ॥
वामनो राजसम्मानी महोत्रो मन्त्रपारगः । पुत्रार्हानोऽप्यर्त्ता सूत परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
भवन्त्यत्र च ये पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
कृत्वा वेदघटान्सूत सौवर्णान्वृतपूरितान् । तदभावे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
हरिवंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तिसोऽण्डज । रौद्रं व्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
नैतत्प्रकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्रं कुर्यात्तत्पुत्रवर्धनम् ॥ ८ ॥
आयुश्चाष्टाधिकाऽशीतिः समानां कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८७ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रवंशे समुत्पन्नो वातदेहो रुजाकरः । गुल्गाद्या उदरे बाधाः शिरोऽर्धश्च पुनस्तदा ॥ १ ॥
व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्त्रादिना भवेत् । तस्य भार्याऽयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरामर्शः ॥ २ ॥

अन्योन्यद्वेषिभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरा परा । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
गर्भस्तस्याः स्थिरीभूतो न प्रमृत्तं पातनम् । केन पापभावेण कथमस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवदेवपरायणः ॥ ५ ॥
अन्योन्यद्वेषिभावाच्च वर्तते च विधिस्ततः । फश्चिद्रिमो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
फदाचिद्द्वेषयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तद्विक्तं ब्राह्मणमास शूद्रो म्लेच्छजनस्य च ॥ ७ ॥
लङ्घनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्तृसेनैस्तर्जनाद्यैस्तु तद्धनं च तदा हृतम् ॥ ८ ॥
शूद्रेण कतिपयैरेव चान्येभ्यो विनतासुत । म्लेच्छभयतमाकृत्यो ब्राह्मणः क्रोधसंयुतः ॥ ९ ॥
तदर्थमपि सम्भ्रान्त आत्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च भार्या वै भर्तारं पृष्ठतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
हृतं तस्यापि तत्सर्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । तावत्काले गते किञ्चिच्छूद्रो म्लेच्छेन घातितः ॥ ११ ॥
मासस्ततो वै निरये वर्षायुतसहस्रशः । पाचितो नरके घोरे शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
पश्चान्मानुषमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । इदं जन्म तृतीयं तु शूद्रवशसमुद्भवम् ॥ १३ ॥
कर्मणा तेन वै युक्तोऽप्यपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरूण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वदस्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां शूहे नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थस्यावत्सरं सेवामेकचित्तेन दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्वाहने तथा ॥ १६ ॥
तावन्निष्कृतये भूयः क्रमेणानेन दम्पती । शुभेऽथ भूपदेशे तु गोमयाद्युपचर्चिते ॥ १७ ॥
कुयादिष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशेऽर्चयेत् ॥ १८ ॥
सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्वृषैश्च कुसुमादिभिः ॥ १९ ॥
जनन्या सहितान्भूयः प्रशुभ्राद्यांस्तथाऽर्चयेत् । चारुदेहं चारुबाहुं चारुशुभं यशस्विनम् ॥ २० ॥
श्रीवत्साङ्गं पीतवर्णं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः ॥ २१ ॥
पुष्पैः सुगन्धैर्वृषैश्चाप्यर्चयेद्विष्णुमहर्षिणः । तद्विमासोय तद्विष्णोर्मन्त्रैरेतैश्च पूजयेत् ॥ २२ ॥
देवताऽग्निस्तथा विप्र एतं ते वाऽभिपङ्गतः । शतमद्योत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च ॥
होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पापभावेन कर्मान्धेन दुरात्मना । म्लेच्छराज्ये च दयापारस्तया वै हुष्कृतं कृतम् ॥ २४ ॥
प्राह्मणानां चतुर्भ्यः नीत्वा भर्तृसेनताडनेः । भुक्तं तस्मान्महत्मातं हुःखं नानाभवान्तरे ॥ २५ ॥
स्थिरगर्भमृतापत्यं प्राप्तं तत्सर्वं हुःसहम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रदे त्विदम् ” ॥ २६ ॥
स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्ता कोऽदादिति विसर्जनम् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवाण्यवात् ॥
पेरिकः लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । दृग्दुःखं दीर्घनिःश्वासो लोचने साश्रुकशंतिः ॥ २८ ॥
पापशूलोऽशुभशार्च्यव्रातः स्याद्भुपलेरनात् । गुलाकुलत्वं स्वर्शोऽग्नेस्तादृशीं व्रणसंभवः ॥ २९ ॥
त्रैणाङ्गं विकृतिन्याधिमुने व्रणतिलादिकम् । पत्राधिमातुलानीनां वेधव्यापिः स्वस्वादिषु ॥ ३० ॥
स्वशुले प्रेतजा पीडा हुःखं वै पशुपत्यजम् । कर्मानुसारो वै व्याधिश्चिद्रं तस्य सहायकम् ॥ ३१ ॥
स्वशुले पेशि वसन्ते पतिताचारचारिणिः । एवं तु लक्षणैर्व्यापितं प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३२ ॥
इति श्रीहृदयप्रदमन्त्रसंज्ञकं कर्मविपाकं अथवापोऽष्टाशीत्यधिकवतुःशततमः ॥ ४८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं आभीरजा काचिद्भृद्भर्तृपगयणा । महाद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तृपार्ताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तथा । निदावकाले संप्राप्ते बहिर्गामाजलाशये ॥ २ ॥
 अयान्यगावः सततं तस्मिन्नापि जलाशये । शनैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्ता भृशं गावो लघुडेन दृढेन वै । तत्रैका वृषिता वापि वारिता च भृशं तथा ॥ ४ ॥
 न च त्यक्तं जलं सूत गर्भभाराच्चिता यतः । तस्मिन्काले तदा सूत पतितो गर्भसंस्रियतः ॥ ५ ॥
 वस्तस्तत्ताडनाद्दृष्टान्मृतश्चापि च तत्क्षणात् । विचेष्टितमिदं यस्याः सैषा वेश्याङ्गनाऽधुना ॥ ६ ॥
 नानाविभूतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता । सुखभोगधनैश्वर्यभूतिभिश्चान्विता सुत ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसेवनजात्पुण्यात्सर्वं पुण्यफलं त्विदम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोचयिष्यति वै सुत ॥ ८ ॥
 रिष्टमब्दत्रये सूत बालवत्सवधादिह ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

प्राग्रश्रितं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां देव त्वं सर्वदर्शकः ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्गां कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गादिकान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च ॥ ११ ॥
 सुवणार्द्धमितां तद्ब्रह्मेख्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देवविधिज्ञाय पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ १२ ॥
 भोजयेच्च यथाशक्त्या विप्रान् वै होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजादोपान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १३ ॥
 इति श्रीष्टद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव पादजः कश्चिद् गुर्जरं विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 पितृभक्तितरो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि तेन विप्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽपि शक्तितः ॥ २ ॥
 देवाच्छत्रुगृहं गत्वा कृतं कर्म रूपा किल । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागेषु घातितः ॥ ३ ॥
 कुन्तेनापि च तीक्ष्णेन दिवा वै शौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता ह्येकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मृता सापि ददौ शपं हि दारुणम् । यया पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि यमशासनम् ॥ ५ ॥
 तथैव पुत्रशोकात्तो जन्मजन्मनि यास्यति । तथा बहुतित्ये काले गतोऽसी यमशासनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो सुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे देशे वृषे चंद्रयुते सुत । श्यामाङ्गो घूसरः क्षीणः प्रभुर्देशात्ने रतः ॥ ८ ॥
 बहुस्त्रीधनसंयुक्तो मित्रे प्रियवदान्वितः । मानभोगसुखाद्यश्च मितदो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मात्सर्वं फलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्गसंयुतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसाविह जन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पलैर्दशमितैः कुर्याद्राजतं बाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 तन्मातरं च सीवर्णपलैकेन मितां शुभाम् । पत्रे लेख्यां यथाकागं यथोपस्करसंयुताम् ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धार्चैः पोडशैरुपचारकैः । सूर्यभक्ताय शान्ताय तां दद्याद्वि कुटुम्बिने ॥ १४ ॥
 पलपञ्चमितं रौप्यं कुर्याद्दरिहरात्मकम् । तथैव गणनाथं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः ॥ १५ ॥
 संपूज्य विधिवद्दद्यात्सर्वपापविशुद्धये । अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् ॥ १६ ॥
 जपेदष्टसहस्रं तु यया प्रणवपूर्वकम् । गायत्रीं पञ्चसाहस्रं जपेत्पापविशोधनीम् ॥ १७ ॥

कुर्याद्धोमं दशांशेन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् । एवं कुर्याद्विधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ १८ ॥
न प्राप्नोति तदा रिष्टं पद्विंशत्प्रकीर्तितम् । पश्चवेदमिताब्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीयश्च पूर्वजन्मन्यजासुतम् । भविष्यत्यत्र पुरुषो ह्यधिकाङ्गयुतस्तदा ॥ १ ॥
कस्तूरिकापलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं च वस्त्राढ्यं मुच्यते महदेनतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि जायते । वर्षराङ्गाख्यरोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
दद्यात्पलज्ञतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं तत्पापनाशनं परम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वित्रत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वमनोरथैर्युक्ता काचिदासीच्छुभानना । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥
नकुलानां विलं कृत्वाऽतितप्तं किल बालकम् । पूरितं च तथा सर्वं तद्वातार्थं पतत्रिण ॥ २ ॥
मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । साऽपि मृत्युवर्शं प्राप्ता भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥
पूर्वं शतद्वके देगे शश्वदत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽत्रापि राजकुले सुत ॥ ४ ॥
प्राग्दानप्रभवात्पुण्याद्यो पापफलं शृणु । सर्वं तद्वंशजाः सुत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
जीवनं चाऽत्र तस्याश्च वर्षाण्यष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाद्दृढं दाजन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
कुरुक्षेत्रादिवासाच्च पापं नश्यति सांप्रतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय द्वित्रत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति याऽन्यस्य सुत बुद्धिविर्जिता । अत्र जन्मनि सा सुत वर्षराङ्गाऽन्विता भवेत् ॥ १ ॥
दद्याच्छतपलं लोहं समुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजाद्रोगाद्दर्वराङ्गाभिघातसुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायधनुर्नवत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्राग्याऽवधीतसूत नार्थजं विधिविर्जितम् । साऽङ्गाऽधिकाऽत्र जनुपि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥
अजं दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंपुतम् । सवस्त्रं वेदविद्वुषे तदोपशमनं त्विह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचत्रत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९५ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो गुल्मवातोदरामयः । वित्ततः कृपणश्चिव सद्दोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
गमुषेनो धर्मधार्म्यः किञ्चिद्वापागवान् सुवि । दयादाच्छत्रवत्पीडा भियः हेतुश्च जायते ॥ २ ॥
नागीद्वयं च तस्यापि संजातं चात्र जन्मनि । बहुपुत्र्यः प्रसूताश्च न तु पुत्रः प्रजायते ॥ ३ ॥
पन्दाचिज्ञानमात्रस्तु मृतः पुत्रोऽग्निमानवः । एका पुण्यती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥
येन परमविपाकेन सत्यं फलय मे विभो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षात्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अर्थवृद्धिर्यैविनाढ्यो ग्रामाधीशः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 ग्राममध्ये स्थितिं चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त ह्युपुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ७ ॥
 कालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धो निरामयः । तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवान् खग ॥ ८ ॥
 क्रियाकर्मविधानार्थं तथा दत्तं धनं खग । मृता पुनः क्षत्रियेण तस्य नीतं धनं सुत ॥ ९ ॥
 निराधाराः सुता हीनाः पित्रा मात्रा सुदुःखिताः । सर्वस्वहरणाद्वापि मृताः कन्या इतस्ततः ॥ १० ॥
 मातृपक्षे गता काचित्काचिद्द्वै पैठके खग । उद्दासस्तद्गृहस्थात्र सजातः किल कर्मणा ॥ ११ ॥
 यो वै क्षात्रगृहे पुत्रो ब्राह्मणः स तु जायते । योऽत्र नव्यो मृतः पुत्रो धनलुब्धः स एति वै ॥ १२ ॥
 एवं पुत्र ऋणीभूते तत्काल ऋणमाप्यते । ब्रह्मस्वहरणादेवं पुत्रपुत्रीमृतिः सदा ॥ १३ ॥
 पुरा कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः । तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यं मृतं सुत ॥ १४ ॥
 तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः क्रियते शुभा । शुभे त्ववसरे प्राप्ते ह्ययने शुभवासरे ॥ १५ ॥
 प्रारभेद्दरिभक्तश्च संवत्सगविधिं त्विह । प्रत्यहं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् ॥ १६ ॥
 पौरुषेणैह सूक्तेन अर्चयेन्मासमेव च । कुङ्कुमागरुकर्पूरैश्चन्दनैस्तुलसीदलैः ॥ १७ ॥
 अर्चयेद्विधिविधेः पुष्पैरुपचारैः पृथक्पृथक् । भौमाप्यनाभसैस्तेजोवापत्यैः पञ्चभिस्तथा ॥ १८ ॥
 एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा । अर्चयन्ती हरिं पूर्णं वर्षाविधिमयाचरेत् ॥ १९ ॥
 शुभे मासे शुभे पक्षे चैकादश्यामुपोषिता । शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया ॥ २० ॥
 पूर्ववद्दरिभक्त्यर्च्यं ऋचां षोडशभिः प्रभुम् । विधिवद्द्विमास्थाय्य ह्यर्चयेद्द्वैणवं चरुम् ॥ २१ ॥
 आज्यभागवसानेन कपिलाज्यादुतिर्हविः । पौरुषेण च सूक्तेन यावत्षोडशसंख्यया ॥ २२ ॥
 अश्वत्यसमिधस्तप्तो जुहुयात्षोडशैव तु । पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्च चरोरपि ॥ २३ ॥
 होमान्ते द्विजभोजान्ते दानमेतत्समाचरेत् । हिरण्यभूमिवासांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् ॥ २४ ॥
 विप्रस्योद्गाहनं कृत्वा कन्यां सालंकृतामापि । दक्षिणां प्रतिपाद्याय च्छलकौटिल्यवर्जिताम् ॥ २५ ॥
 प्राश्रीयात्तं हविःशेषं सह पत्या हरिं स्मरेत् । इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् ॥ २६ ॥
 सुभगा च सुरुपा च भवेद्दिगतकिल्बिषा । ऐहिकं लक्षणं चिह्नं पूर्वकर्मानुत्तरतः ॥ २७ ॥
 गुल्मार्शं उदरे बाधा गुदान्तवृषणार्तयः । वातरक्ताक्षिशिरसो नेत्रकर्मातितो द्रैणः ॥ २८ ॥
 स्तनोपगौरखं दह्वर्गमने पादवैकृतम् । जनश्रुतिरभूत्तत्र श्रुते कारणं विना ॥ २९ ॥
 हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३० ॥

इति श्रीहृदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायः षण्णवत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ शूद्रकुले पूर्वमासीत्युण्या वरांगना । हया दानरता जाता कुरुक्षेत्रे पतत्रिण ॥ १ ॥
 सर्वैः सुखैः सदीपेता सर्वसंपत्तिसंयुता । तथा कृतं महापापं भाविनोर्ज्यस्य वै वलात् ॥ २ ॥
 समीपे वासितस्यास्य ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं चाग्निदाहेन वैरिभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥
 तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहान्तगा । कृत्वैतद्भुक्तं कर्म सुक्त्वा तु नरकान्मुत ॥ ४ ॥
 दानधर्मकृतात्युण्यात्साऽत्र जाता हि वाहुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलत्रोपलक्षिते ॥ ५ ॥

१ क्षत्रिणं वित्तवित्तैव प्राप्तं जन्म सुतस्य न । २ गताः कन्या । ३ तोडहणः ।

मुखदुःखसमाक्रान्ता संततेर्जातनागतः । दुःखैरेनैर्कुर्युक्ताऽत्र मध्यभावे स्वगाधिप ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तं परं चास्या गयायां पितृतर्पणम् । कुरुक्षेत्राधिवासनं प्राक्पापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनवत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा सुक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहाद्दधेच्छ्वानं पतत्रिण ॥ १ ॥
 निष्कत्रयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदपारगे । दानेनानेन विधिना पूर्वपापपनोदनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाद्रोगात्पीडामाप्नोति निश्चयात् ॥ १ ॥
 दद्याद्देवुं सवत्सां च सर्वालंकारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपचशततमः ॥ ४९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याश्च्वानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥
 तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देवं विधाय विधिना चक्रपादविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचशततमः ॥ ५०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं या वाचित्पापमोहिता । क्षत्रजन्मनि दुःखार्ता दन्तपातनजाह्नदात् ॥ १ ॥
 विधिवद्देनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्द्रतादेकात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाधिकपचशततमः ॥ ५०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फश्चिदासीत्युरा सूत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
 तेन कश्चिन्महाभाग पापमाचगितं त्विदम् । स्वजात्यां वै धृतो गर्भः काममुग्धेन निश्चितम् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातने चाण्डज ॥ ४ ॥
 एवं बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकान् भुभानिह ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये जलाशये ॥ ६ ॥
 स रक्तःकृष्णो मतिमान् दीर्घो मध्यः पृथुःसुधीः । आदिभागे धनी भोगी मध्यमेऽन्त्येऽतिसौरभभाह् ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः कश्चित् । चिन्तातिसहितश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥
 स्वजात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मीतदण्डजश्रेष्ठ जन्माद्भ्रातृभ्रातृभावगः ॥ ९ ॥
 भौमः सुतेर्भः पापग्रहैर्युक्तनिरीक्षितः । लक्ष्मणैरभिराढचस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 पण्डितमित्रा वार्या वाहजा गर्भसंयुता । सर्वावयवमयुक्ता सौवर्णी भूषणान्विता ॥ ११ ॥
 तदुर्ध्वमित्ता वापि त्रिषु विचानुसारतः । मंपृज्य वेद्विदुषे दद्याद्दोषापनुत्तये ॥ १२ ॥
 मायः सतमिर्तदेवो भौमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा त्र्यम्बकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥

होमयेत्तद्देशेन कपिलां गां प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्ताघनाशनम् ॥ १४ ॥
 तस्य पुत्रविबुद्धिश्च जन्मन्यत्रैव जायते । नैवं करोति यो मोहाहोभात्प्रायश्चित्तोपशोधनम् ॥ १५ ॥
 न जीवन्ति मुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । आयुरष्टाद्रिवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पञ्चाशन्मितकेऽन्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यधिकपञ्चशततमः ॥ ९०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च बभ्रुं महाभाग हन्यान्मोहान्नराधिपः । वध्नुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
 निष्कण्ड्यसुवर्णस्य कृत्वाऽत्र नकुलं शुभम् । वध्नुरोगविनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्र्यधिकपञ्चशततमः ॥ ९०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिञ्चारणजा नारी बभ्रुव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
 तथा ग्रामात्ततो गत्वा निर्दग्धं गह्वरं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥
 ततो बहुतिये काले प्राप्य तज्जनितं व्रतम् । तत्र दानवशात्पूर्वाद्दत्र सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
 जीवन्वातात्तया पूर्वात्पापादत्रैव जन्मनि । जातसंततिहीना सा कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन संपद्यते सुखम् । गृहवित्तपडंशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
 घटयित्वा विधानेन नानारूपा गृहोरगाः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरधिकपञ्चशततमः ॥ ९०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशघाती महाभाग कुब्जकर्णी प्रजायते । निष्कृतिं तस्य पापस्य शृणुष्वत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
 शप्त्या सोपस्करां दद्याद्देवदेदाङ्गपारगे । तस्माद्दोषात्प्रसुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाधिकपञ्चशततमः ॥ ९०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलजोऽण्डज ॥ १ ॥
 देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्थापिता पण्यशालायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥
 पण्यस्त्रीकर्मलक्ष्मासौ चकार चोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
 प्राग्दानवशात्तथा जन्मन्यास्ति च पर्वते । शूद्राधमोऽय वै षण्डः पूर्वपापाच्छृणुष्य तत् ॥ ४ ॥
 निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद् दृढात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडधिकपञ्चशततमः ॥ ९०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं निहन्ति विनतासुत । साऽत्र जन्मनि रोगेण षष्टुमण्डलत्रेण च ॥ १ ॥
 पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्गुं निष्कण्ड्यस्य च ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तधिकपञ्चशततमः ॥ ९०७ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्सात्रकुले जातो वातरोगेण पीडितः । नानासंधिभवा वाधा उदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मेहार्त्तः सर्वदा सोऽयं नेत्रे तोदो विरश्मिता । कटिपृष्ठोरुवंशेषु बाल्ये स्याद्गृहणीगदः ॥ २ ॥
तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतचारिणी । सौभाग्यमुखसंपन्ना पितृमातृसुखोज्जिता ॥ ३ ॥
केन संततिहीना च कर्मणा लिप्यते कथम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णान्तरे जातस्तस्करो वस्त्रहारकः । निपादैः सह संभूय चौर्यकर्मणि तत्परः ॥ ५ ॥
दिनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्विप्रः समागतः । गृहीतं तेन सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्जनं कृतम् ॥ ६ ॥
तेनैव निहतो विप्रस्तस्करेण दुरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातश्च वनपन्नगः ॥ ७ ॥
स पश्चात्तरके घोरे पतितोऽयुतसंख्यया । पश्चान्मानुषमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद । इदं जन्म चतुर्थं तु बन्ध्यत्वं चापजायते ॥ ९ ॥
व्यभिचारखशात्सोऽपि तस्करः पूर्वजन्मनि । तेन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जातवानिह ॥ १० ॥
पुत्रहानिभवेत्तस्य बन्ध्यत्वं जन्मजन्मनि । निष्कृतिं शृणु मे सूत येन पापक्षयो भवेत् ॥ ११ ॥
शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थोदिसंगमे । विधिवद्विहितं पूर्वं कृतं स्पृत्याभिभाषितम् ॥ १२ ॥
विप्रस्योद्गहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि । धनधान्याधिकं दत्त्वा तोपयेद्विप्रयाजकात् ॥ १३ ॥
विष्टिपाते व्यतीपाते संक्रान्तौ ग्रहणे तथा । पुण्याहे विधिना तिष्ठेदनपत्याधनाशनम् ॥ १४ ॥
सुशुभे भ्रमदेशे तु समे कम्बलविस्तृते । विदधीत तिलद्रोणौखिभिः पर्वतमुत्तमम् ॥ १५ ॥
परितो रत्नपात्रं तु द्रोणमानं सतण्डुलम् । विदध्यात्पर्वतावेव देवदुमविभूषितौ ॥ १६ ॥
ततस्त्वौ दम्पती शुद्धौ स्नात्वाऽऽश्वहृतवाससी । दधानौ शुभवेपादयौ चिन्तयानौ प्रजापतिम् ॥ १७ ॥
सूर्योदये ततो यत्नात्सूर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । सुवर्णशुद्धवर्णस्य निष्कद्वयविनिर्मिताम् ॥ १८ ॥
हेमयज्ञोपवीतां च साक्षमालाकमण्डलम् । अदितेरपि केयूरहारत्रैवेयभूषिताम् ॥ १९ ॥
तदर्धोविभागेन तनी तस्याः शुभाकृतिम् । स शैवीमर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वाग्मिनरूपिणः ॥ २० ॥
तन्मूर्तिप्रितयं सम्यक्कृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं ज्ञानकर्माज्यं पुंस्त्रियोः ॥ २१ ॥
वाललीलाधरं विष्णुं वामनं प्रतिचिन्तयेत् । मातरं द्रष्टुमिच्छन्तं हरिं तस्तनकाङ्क्षया ॥ २२ ॥
ततस्तद्वाश्रमतटात्सुमेरोस्तिलपर्वतात् । वामनं ह्यनुगच्छन्तौ मार्गैस्तत्पद्भूषितैः ॥ २३ ॥
अदितिं तमपश्यन्तौ विरहाकुलचेतसा । रुदतीमिति तद्गृहमाह्वयन्तौ परान्मुनीन् ॥ २४ ॥
पवं ध्यात्वाऽप्य तां मन्त्रैर्मन्त्रार्थोदितलक्षणां । पुष्पस्रग्धूपगन्धादीरर्चयेदतिविह्वलां ॥ २५ ॥
तद्विभक्तोऽप्य तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत । ततस्तां वैष्णवौ मूर्तिं मातुरुत्सङ्गामिनीम् ॥ २६ ॥
कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठां तां लब्धपुत्रां विचिन्तयेत् । अपश्यन्तामिमं मन्त्रं मन्त्रार्थकृतलक्षणां ॥ २७ ॥
मंयुक्तः सदितां देवीमर्चयेद्विधिविर्गुणीः । ततो ब्राह्मणमध्ये तु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २८ ॥
तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सुप्रामादितेः मुताम् । “मन्मया निहतो विमो धनं हत्वा घने बने ॥ २९ ॥

तस्करैः संगमे पापं प्राप्तं मे चोत्खणं महत् । तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्दाम्यहम् ॥ ३० ॥
 सौवर्णीं प्रतिमामेनामानघेयं भवेदिति ॥ भोजयेच्च शतं विप्रान् सर्षिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३१ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अन्यायोऽष्टाधिकपंचशततमः ॥ १०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातनात् पूर्वं जन्मन्यत्र च पुत्रक । पाण्डुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद्भृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं चैकं दद्याद्विधाय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तत्पापस्योपशमने पाण्डुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अन्यायो नवाधिकपंचशततमः ॥ १०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पाण्डुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यादत्र विधिज्ञाय पलमेकं पतत्रिण । कस्तूरिकाया विमस्य पाण्डुरुदनाशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अन्यायो दशाधिकपंचशततमः ॥ ११० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु प्राक्कर्मणः फलम् । कश्चिच्छ्रेष्ठः कलिङ्गेशुभृद्भिर्जो धर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 बहुस्त्रीबलसंयुक्तो गोधनैश्च समन्वितः । गङ्गायां कृतवाञ्छार्द्धं श्रद्धाविधिसमन्वितम् ॥ २ ॥
 सततं कृतवान्पापं काममौढयात्र संशयः । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्राप्तं धर्मिष्ठां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठयां याचितः स्त्रीविमोहितः । अजीवत्स चिरं कालं पश्चान्मृत्युमवाप्तवान् ॥ ४ ॥
 शुभाशुभफलं भुक्त्वा पापान्नरकघातनाः । गयाश्राद्धप्रभावेण जातोऽत्रापि च वै द्विजः ॥ ५ ॥
 देशे स्म्यस्यले पुण्ये नदे लोहितवर्णके । मध्यरूपः प्रियायुक्तो धनयुद्धिसमन्वितः ॥ ६ ॥
 शुभादिदं तथा पापात्ततो दुःखसमन्वितः । सुलक्ष्यैः शास्त्रमनैश्च प्रलेपेर्दुष्टभक्षणैः ॥ ७ ॥
 संवाहनेस्तथा पानैरन्यैर्वा वस्तिकर्मभिः । गर्भस्य पातनोपापमकरोत्स विमोहितः ॥ ८ ॥
 पुस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः । नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि ॥ ९ ॥
 पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता स्वग । अनया चैर्ष्या चैव सन्ततेर्नाशनाय च ॥ १० ॥
 औपचैश्छेदनाद्यैस्तु तस्यायं कल्पितं गदम् । सपत्न्यै प्रेरयामास विविधं चैव तं गदम् ॥ ११ ॥
 तथा वा तृप्तुभावाच्च शीघ्रं पीतं तदीपधम् । पुष्पं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिज्जन्मनि मानद ॥ १२ ॥
 श्रुतावृत्तिं च संप्राप्ते जाता सा विविधारजाः । जाता वै वेदना नित्यमसृग्वातोदरामयः ॥ १३ ॥
 पुण्ये नष्टे फलं नष्टं फदाचिद्गर्भपातनम् । एतत्कर्म कृतं चैव विविधं गर्भदोषकृत् ॥ १४ ॥
 तथापि फलदन्तूणां द्वितीयं मुकृतं चरेत् । ऋतुभावाद्दुष्टदुष्टा कृतं वै पूर्वजन्मनि ॥ १५ ॥
 तेनैव कर्मणा वत्स विविधं पुण्यवन्धनम् । गर्भाशयमधिथित्य स्ववते शोणितं बहु ॥ १६ ॥
 छिद्यन्त इव चान्त्राणि सूचीभिरिव तुद्यते । वेदना या पुरा भगवन्स्त्रीणां गर्भनिपातने ॥ १७ ॥
 यावत्कालप्रदेदीर्यं तासां गर्भमपातयत् । तावानेव च तद्गर्भः पतेद्वा नाशसम्भवः ॥ १८ ॥
 एवं तु लक्ष्मीज्ञात्वा कर्माणे स्त्री समाचरेत् । एकवासी विधिं चैव दम्पती तीर्यसंगमे ॥ १९ ॥

सुशुभे भूमदेशे तु पुराणोक्तविधानतः । एतन्नाशाय दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिहैनतः ॥ २० ॥
 प्रौष्ठपत्यां तृतीयायां शुक्रायां व्रतमाचरेत् । यत्नेन गार्भिकं संज्ञमुपोषणपरायणः ॥ २१ ॥
 पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्विरिजाप्रियम् । केतकेर्गर्भसंयुक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः ॥ २२ ॥
 सौवर्णां राजतीं ताम्नां मूर्तिं गौर्याः प्रकल्पयेत् । हारनूपुरमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् ॥ २३ ॥
 नैवेद्यैः शुभ्रकासारमोदकापूपपायसैः । उपतिष्ठेत् विधिवद्भवानीं प्रियवल्लभाम् ॥ २४ ॥
 पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिताम् । रात्रौ जागरणं कुर्याद्वीतनृत्यादिपूर्वकम् ॥ २५ ॥
 फलेर्नानाविधैरर्घ्यं दद्यान्मन्त्रपुरःसरम् । फलपुष्पाक्षतोपेतैरञ्जनं मूर्ध्नि निक्षिपेत् ॥ २६ ॥

मन्त्रः ।

“ नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये । गृहाणार्घ्यमिमं देहि पुत्रान्मह्यं यशस्विनः ” ॥ २७ ॥
 पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्प्रसूयते । एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् ॥ २८ ॥
 ततः प्रभाते विमले कृतमातःक्रिया सती । देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडश स्त्रियः ॥ २९ ॥
 नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय पोडश । प्रत्येकं त्रैणवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् ॥ ३० ॥
 सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् । दातव्यं गिरिजाप्रीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया ॥ ३१ ॥
 सगर्भां च वृषोपेतां सितां गां वस्त्रसंयुताम् । सहिरण्यां ततो दद्याद्विप्राय गुणशालिने ॥ ३२ ॥

मन्त्रः ।

“ अपातयं पुरा गर्भं दुष्टस्त्रीणामुपार्जितम् । पापौघं बन्ध्यताहेतुस्तस्मान्मुञ्चथा चाम्बिके ॥ ३३ ॥
 तव दानेन पुत्रा मे भवेयं सुभगा सती ” । इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विप्रं विसर्जयेत् ॥ ३४ ॥
 एवं व्रतपरायास्तु गर्भपातो न जायते । मुच्यते सर्वपापैश्च स्वपत्या सह मोदते ॥ ३५ ॥
 न लभेद्गर्भपातं सा पतिपुत्रासुखं च न । तृतीये वा चतुर्थे वा मासि गर्भस्य धारणम् ॥ ३६ ॥
 रजस्तस्य पलाभ्यां वै कोशं गर्भाशयाकृतिम् । निष्कं च स्वर्णगर्भं च कृत्वा दत्त्वा द्विजन्मने ॥ ३७ ॥
 गर्भपातं प्रकुर्यत्या मया प्राक्तनजन्मनि । यदर्थं बन्ध्यकृत्पातं तस्मान्मुच्ये पतिव्रता ॥ ३८ ॥
 जन्मजात्पादिकं वत्स तव चेदिह कर्मणाम् । इदं कर्म चतुर्थे तु भूमिदेवकुलोद्भवे ॥ ३९ ॥
 सपत्नीसहिता चैषा न सा गर्भस्य दोषकृत् । तस्येदमपि संचिन्त्य लक्षणानीह जन्मनि ॥ ४० ॥
 यस्याः प्राक्पतितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जितः । दीनानाथाविरोधः स्यात्सविरोधा तथा सुतः ॥ ४१ ॥
 अनुमन्त्रिप्रयोक्ता सा पितृमातृसुखोञ्जिता । बन्धुसंततिदुःखी स्यान्मर्यादाद्यनवस्थितिः ॥ ४२ ॥
 शोकः स्याददुरे वाधा तावत्स्त्रीहादिविभ्रमः । अन्तरास्पन्दमानो वा गर्भः सत्त्वोपलक्षितः ॥ ४३ ॥
 पाणीं शुष्टितलाघाताजानुना सक्थिजानुनी । दोषजो वाऽग्निजो वापि शस्त्रजोन्मादजोऽपि वा ॥ ४४ ॥
 ब्राह्मणान् भोजयेद्भक्त्या सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ४५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकपञ्चशततमः ॥ १९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मानि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिद्वेभतः ॥ १ ॥
 सहायपथयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्महाघोरान्नरकान्प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तिर्यक्त्वं च तथा सूत विभुज्याधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षयेऽय पुण्यात्प्राक् सोऽत्र जातो हि बाहुजः ॥ ३ ॥
 क्षयरोगयुतः सूत कृन्नो दुःखातुरो भृशम् । लग्ने कुम्भाभिधे सूत भीमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥

रिष्टं पष्टिमिते वर्षे जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
तदग्रे ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन चायुषो भङ्गो दृढपापात्र निष्कृतिः ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशाधिकपंचशततमः ॥ ५१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्काश्चिद्दर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
ददाद् तत्पुरं शत्रोस्तत्क्षणे लुण्ठितः पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
प्रापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अयो यमाज्ञया सर्वा भुक्त्वा नरकपातनाः ॥ ३ ॥
पुण्यशेषादयाऽत्रापि स जातः क्षत्रियाधरः । देशेऽप्योध्याभिषे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
युवभावे महाभाग राजयक्ष्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यतेऽद्युना । कार्या सुचरिता देव मूर्तेपस्तु ययोदिताः ॥ ६ ॥
ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशकाः । सुवर्णजास्तथा कार्याः कदलीपत्रसंयुताः ॥ ७ ॥
यथावित्तानुसारेण वित्तशाठ्यं विवर्जयेत् । देयास्ता विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तया । गायत्रीं विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
एवं कृते महाबाहो क्षयस्तस्यात्र शाम्यति । नैवं कुर्याच्च यो मोहादिष्टं विशन्मितेऽन्दके ॥ १० ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशाधिकपंचशततमः ॥ ५१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्कामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयरुग्मुता ॥ १ ॥
न तस्याः पापशमनं मयोक्तं च पतत्रिण । महापापकृताद्दोग्नामृत्सुरेव न संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुर्दशाधिकपंचशततमः ॥ ५१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वसृधाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । बधिरौ जायते त्वत्र प्रापश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
चान्द्रायणं व्रतं कुर्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
भोजयेच्च यथाशक्त्या होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचदशाधिकपंचशततमः ॥ ५१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धां काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मघातजम् । अज्ञानादत्र जनुपि क्षयरुवपीडिता हि सा ॥ १ ॥
महापापकृताद् घोरायस्मात्सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
प्रयागे मकरस्येर्के स्नानादत्रैव जन्मनि । काश्यां वासात्तया सूत मुच्यते ब्रह्महृत्यया ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशाधिकपंचशततमः ॥ ५१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकः प्रजापते जन्तुयः पूर्वं भ्रातृघातकः । बभूव कामतः सूत प्रापश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकपंचशततमः ॥ ५१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिङ्गदेशे प्राक् सूत काचिद्विजवराङ्गना । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
सा नार्यवातयत्पूर्वं भवे मोहाच्च कुक्कुटम् । न सा चर्तुमवामोति साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्यात्सर्वस्वं वा प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टादशधिकपंचशततमः ॥ ११८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः कश्चिद्देशे पञ्चनदे शुभः । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विप्रोत्सङ्गतः सोऽपि प्रयागे गरुडाग्रज । स्नातो मृगगते भानौ धूर्तः कर्मक्रियोऽङ्गितः ॥ २ ॥
संप्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसितस्यान्यक्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुराजव । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
कालयोगेन संप्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक्परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
स मध्यरूपो बलवान् धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पैत्तिकः स्वल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमान्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापाद्ग्न्यं शृणु द्विज ॥ ८ ॥
गोपालबत्सकवधाजीवघातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोस्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गोरशिगः शनिः सोमात्पृष्ठे जीवो मृगस्थितः ॥ १० ॥
लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायासीन्मृतवत्साऽत्र सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकरां धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च हिरण्मयी ॥ १३ ॥
तदर्धमितिहा वापि दयोर्वित्तानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मंत्रिर्देया विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
मार्पर्वद्विमित्तैर्देयस्तथा पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा बद्धिर्जीवा मापचतुष्ककाः ॥ १५ ॥
देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
होमपेदृष्टशतकं रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृशुपाद्धरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १८ ॥
नैवं कुर्याच्च यः शततया त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन् जीविते नात्र संशयः ॥ १९ ॥
नवसप्तमितायुः स्वात्मायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टे चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टादशधिकपंचशततमः ॥ ११९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पाशमीगण्डले पूर्वं काचिद्विजवराङ्गना । पतिप्रिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
वैरभावात्तया स्मृता गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणस्तु सुतो दग्धो गृहदाहे पतत्रिण ॥ २ ॥
गाहाप्यात्स्वामिनः गर्वमाग्भवे ममुषार्जितम् । तत्पापनाग्महाघोरात्फलं प्राप्य विषोऽजितम् ॥ ३ ॥
नैव ज्ञाना विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनपमादिषा पूर्वपुण्यात्तया सती ॥ ४ ॥

क्षयरोगयुता बाल्ये बालघातादपुत्रिणी । गुहाप्रिदाहपापञ्च प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ ५ ॥
त्रयोविंशन्मिते वर्षे रिष्टं चैवात्र नश्यति । क्षयरोगयुता बाल्ये सहाया अपि तादृशाः ॥ ६ ॥
साहाय्यात्तत्पतिश्चात्र हीनः क्षयरुजान्वितः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्विरम्भ्यां तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथाऽत्र पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां याज्वधीनारी पूर्वं पापविमोहिता । साऽत्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताऽण्डज ॥ १ ॥
तथा देवा सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय च । पूर्वपापात्प्रमुच्येत तदानाद्दिनतामुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्रयाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लम्बकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिवत्सूत सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजन्मनि घातयेद्रुडाग्रज । वक्रं सा कण्ठरोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिना सूत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । यथोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५२४ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुले जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वातजां रोगां शुल्माद्याश्चोर्ध्वहृद्दृश्याः ॥ १ ॥
मोहाद्याः स्वल्पवीर्यश्च अक्षिपाण्डूदरामयः । जायते शीर्षजा पीडा बाल्ये स्यात् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
शरीरे जायते वद्विरुपघातत्रणाकुला । पीत्रीणां मातुलीनां तु वैधव्यं च स्वस्त्रादिषु ॥ ३ ॥
दायादाच्छत्रुवत्पीडा भूमिद्रव्यादिलिप्सया । ऐष्टिकानि च लक्ष्माणि तस्य गेहे प्रजायते ॥ ४ ॥
तस्य भार्या सदाचारा कदाचिद्रोषवादिनी । गौर्धर्णां शुभावाणी संतोषमियकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्ता कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दशमासानतिक्रम्य गर्भे चोदरसौत्पन्माक् ॥ ६ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुंसकृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि सा क्षात्रा संजाता विनतामुत ॥ ८ ॥
अज्ञानविमिरान्धानां स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् । अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकम्पया ॥ ९ ॥
सर्वभूतेषु चात्मानं स्यावरेषु चरेषु च । प्रमादाद्दीपिनं हत्वा सदा निन्दुस्मानता ॥ १० ॥

१ वतरोगादप्यः ।

तस्य गेहाश्रिता नित्यं मार्जारश्चानपूर्वकाः । पातालक्रीडनपग गेहे संकुलिता भृशम् ॥ ११ ॥
 तसेषु जलतैलेषु तप्तभस्मचयादिषु । विक्षिप्ता सा तदा चाग्नी प्राक्षिपत्पापचेतसा ॥ १२ ॥
 बालगर्भाश्रयान्बालानविस्पष्टाखिलेन्द्रियान् । तत्पक्तान्नात्पजस्ताऽपि माता बालानुकम्पया ॥ १३ ॥
 मायाबन्धनमातृणां बालगर्भाश्रितास्तदा । अन्यत्तद्वर्मिणी दृष्ट्वा क्षिप्यते वद्विभस्मसात् ॥ १४ ॥
 विनिघ्नन्ती प्रमादाद्यैर्भेदसंततिदुःखभाक् । संततिदुःखितायास्तु नानादुःखा च जायते ॥ १५ ॥
 आनीयान्नि समासाद्य तेषां वै नाशनाय च । तथाविधेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्वशात् ॥ १६ ॥
 म्रियन्ते शिशवस्तेऽपि तस्यास्तहोपचिह्विताः । पाताले ज्वलितास्ताभिर्वहवो लघुप्राणिनः ॥ १७ ॥
 गर्भयुक्ता मृता मातृक्षामयापि तथा च ते । मार्गं न लभते तत्र मृतास्ते दुःखजन्तवः ॥ १८ ॥
 तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा । त्रिविधापत्यजा वाया प्राप्यते जन्तुनोदरे ॥ १९ ॥
 जन्तवः कर्मणा चैके स्वकृतेः कर्मबन्धनैः । उभयोः कर्मणोर्हृत्स्वइयावश्यप्रयोजकान् ॥ २० ॥
 इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । स्थिरगर्भा मृतापत्या पुत्रहीना पतत्रिण ॥ २१ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाथ येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिष्टे समनुप्राप्ते ग्रहेऽहनि शुभोदये । प्रागुदक्प्रवणे देशे गोमयाद्युपलितके ॥ २३ ॥
 तत्रोपर्याविकं स्तीर्त्वा नानाचित्रविचित्रितम् । द्रोणमानं तिलानां तु मध्ये रत्नैः प्रपूरयेत् ॥ २४ ॥
 निष्कमानं सुवर्णस्य शकलं मध्यतः क्षिपेत् । तस्य वै पूर्वदिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्वतम् ॥ २५ ॥
 शुद्धतोयं भृशं ताभ्रं पात्रं दशपलोन्मितम् । स्थापयेद्भ्राजणं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २६ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीके कश्यपस्य प्रजापतेः । करेऽक्षमालां दक्षे च वामे चाथ कमण्डलुम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तिं तु शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्बन्धुपुष्पाद्यैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २८ ॥
 सम्पक् श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विभ्रं च वेदविधिना पूजयेद्विधिर्धनैः ॥ २९ ॥
 तत्रस्तं तु सपत्नीके मुनीनां प्रवरं तथा । सदक्षिणा जगत्त्रया पत्नी च तपसो बलात् ॥ ३० ॥
 सा मया तिलसंख्या वै चार्थिभस्तीब्रवेदनैः । लंघिता स्त्रीजनाचारमजानन्त्या दयात्मकम् ॥ ३१ ॥
 नाशयेत्तस्य पापस्य देवप्राप्तं विगर्हितम् । सम्पक् श्रद्धावती नारी मृतसंततिदुःखिनी ॥ ३२ ॥
 सपत्नीकस्य सौवर्णीं निर्मितं सम्पगाञ्चिताम् । विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद्गुणशालिने ॥ ३३ ॥
 एवं समाप्य ता मूर्तीः समादाय पृथक्पृथक् । प्रदद्याद्दानविधिना श्रद्धया च सदक्षिणाः ॥ ३४ ॥
 दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं तिष्ठन्ती विहिताञ्जलिः ॥ ३५ ॥

मंत्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुपि विजानन्त्या हताश्च ये । प्राप्ताऽऽहमशुभां स्वामिंश्छिन्धि तत्कर्मकारणम् ” ॥ ३६ ॥
 दत्त्वा दानं च विप्राय सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३७ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचविंशत्यधिकपंचशततमः ॥ ५२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काक्याती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥
 कृष्णेषुनुप्रदानेन विधिना च खगाधिप । मुच्यते दृष्टपापाच्च कूर्चयुक्तोऽत्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकपंचशततमः ॥ ५२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी धातयेत्काकं विनतानन्दवर्धन । साञ्च जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
 कृष्णवेतुप्रदानेन यथोक्त्या गुरुडाग्रज । पूर्वपापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभङ्ग्यभङ्गको यस्त्वभवत्प्राद् मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते किमिलोदरः ॥ १ ॥
 स भीष्मपञ्चकादत्र व्रनात्पुण्यममर्जनात् । मुच्यते पूर्वरोगात्तु दुष्टत्सूत गदोदरात् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभङ्ग्यं भङ्गयेन्नारी प्राग्भवे गुरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः किमिजोत्यरुजा सुत ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चव्रतं शुभम् । कात्तिके शुक्रपक्षे तु प्रान्तपारख्यं दिनपञ्चकम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शनं यो मोहाद्भक्षयेद्विषिवर्जितः । सिद्धान्नानि पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
 विष्णुव्रतात्महापुण्यात्सर्वपापप्रणोदनम् । तदा कृशोदरत्वं च रुजं नात्र प्रपश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुक्तं यथा पुरा सूत सिद्धान्नं द्विजभार्यया । दुष्टस्पर्शेन सततं साञ्च स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
 सा वैष्णवव्रतात्पुण्यात्सत्मात्पापात्प्रमुच्यते । कृशोदरव्यया नश्येत्तत्पापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभवे कश्चिदासीद्धर्मान्वितः सदा । सभाषो नर्मदातीरे धनसीत्यसमन्वितः ॥ १ ॥
 कृतानि तेन दानानि नानापर्वसु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विप्रेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
 अयो पापं भृशं चक्रे व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्तवर्तुसंप्राप्तां धर्मशीलसुतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठायामदृतावपि मोहितः । ततो यमपुरं प्रातः ससहायो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
 सुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्सर्वफलं तथा । श्रद्धादानवशात्सोऽत्र गन्नायाः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 सिद्धस्यैर्गेण मुखे राहौ जीवे कर्केजलिने भृगौ । स रक्तगौरो मतिमान् बन्धुष्वीमुखसंतयुतः ॥ ६ ॥
 लघुवृणी त्वमितदो द्विजवंशसमुद्भवः । सर्वमेतत्फलं दानात्स्वीत्यागान्मृतपुरः ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्यागी भ्रूणहा लोके इति वेदविदो विदुः । योपासाहाय्यतः पूर्वं दृष्टुञ्च विनतासुत ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे या पनिष्ठाऽमृता ज्येष्ठाऽत्र गतप्रजा । गर्भदोषयुता चेति लक्ष्मीलक्षयेत्तव ॥ ९ ॥
 वञ्चामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापविनाशनीम् । कुर्यात्सर्वैर्बद्धमिर्तगणेशं विव्रनाशनम् ॥ १० ॥
 तदर्षार्थमितं देयं त्रिषु विचादिमं पठन् ॥ ११ ॥

मन्त्रः ।

“ त्यक्त्वा वरानना शुद्धा पूर्वं पापं समर्जितम् । तत्पापस्य विनाशाय ददेऽहं गणनायकम् ॥ १२ ॥
 मापसप्तमिता लक्ष्मीः शुभा लेख्या हिरण्मयी । ददेऽहं विप्रमुख्येऽत्र वेदशास्त्रविशारदे ” ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणान्तरयेत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तदमुताः ॥ १४ ॥
 श्रुत्वा न शक्तिमान् यस्तु न कुर्याच्छोधनं सदा । ते पुत्रान्नोपसर्पन्ति रिष्टं पश्चाद्दन्दके ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं वर्षसप्ततितम् । अन्यजन्मादिकं ज्ञेयं विस्तरं नोदितं मया ॥ १६ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पश्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । साऽत्र जन्मनि वै विप्रा जाता प्राग्विप्रपूजनात् ॥ १ ॥
 प्राग्यत्तया कृतं कर्म शृणुष्वग्रे खगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्दुर्व्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 न दत्तं तत्पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वमशेषतः । गृहो द्विजस्तदुःखेन क्षुधितस्तु पतत्रिण ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पश्चत्त्वशागा जाता सुकत्वाऽत्र यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसंततिहीनाऽत्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तदधेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्य द्वात्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्माने भो सूत चोच्छिष्टं भक्षयेत् यः । रात्र्यन्धो जायते सौऽपि जन्मन्यत्र च मानव ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तया । मुच्यते तत्क्षणात्सूत नक्तान्धत्वं न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्त्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारो चोच्छिष्टं सा शुभानना । नक्तान्धा जायते तत्र व्यथिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
 गोमूत्रप्राशनादत्र ब्राह्मणेभ्यश्च भोजनात् । नक्तान्धरोगान्मुक्ता स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी प्राग्ग्रन्धो जायतेऽधुना । स तत्पापावेगुद्बर्धं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
 भोजयेच्च तया विप्रान् शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । रात्र्यन्धरोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभुजारी प्राग्भवे विनतामुत् । रात्र्यन्धरोगयुक्ता सा चात्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
 द्विजेभ्यो भोजनाच्च गोमूत्रप्राशनात्तया । मुच्यते पूर्वपापाच्च विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्यां गमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मृदो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
 चान्द्रायणव्रतादत्र दशावृत्त्या कृतात्सुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदधिकपञ्चाशत्तमः ॥ १३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्धमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चाण्डालं प्राप्नुयात् सात्राऽजगरी जायते जडा ॥ १ ॥
 प्राजापत्यव्रतायत्नात्कृतात्पञ्चापवर्तनेः । मुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकपञ्चाशत्तमः ॥ १३९ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मघ्नो वत्सलः मुधीः । नित्यसत्यसदाचारः साधुमेवकर्मयुतः ॥ १ ॥
 तस्य देहे भवेच्चिदं पापजं चात्र जन्मनि । दद्रुः किलामः फण्डश्च नेत्रतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
 किञ्चिद्ददः प्रजापेत यौवने कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वङ्गी स्त्रीधर्मव्रतकारिणी ॥ ३ ॥
 तस्योदरे वातवाया मूर्ध्नि पीडा प्रजापते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्रपुङ्गवो मृताः कथम् ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना प्रिया शूद्रीप्रतारिता । बहुव्यापारनिरता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥
 शूद्र्या याता च संबन्धं बहुकालगतागतेः । अन्योन्यं प्रीतिवशतः किञ्चित्कालो गतस्तदा ॥ ७ ॥
 उभयोः कर्मणोर्हेतु धनकर्ता यतस्ततः । मान्यकर्मकृता योऽसी तेन तत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणैर्युतः । धनलोभाद्गतस्तेन भाविनोऽर्ज्यस्य वै बलात् ॥ ९ ॥
 तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रवर्षस्तया मासैर्वयोभिश्च समन्वितः ॥ १० ॥
 धनलोभवशात्तेन दुष्टचित्तेन वै तदा । अचिराच्च मृतस्तत्र गतो वै यमशासनम् ॥ ११ ॥
 गृहस्य जात उद्भासो ब्राह्मणस्य ततः खग । तेन कर्मविपाकेन नरके पातितो भृशम् ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुषभापन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म चतुर्थं तु मृतापत्यं स्वर्गेश्वर ॥ १३ ॥
 द्वित्रादिमासजातानां मृतिर्द्वित्रादिद्वायनैः । मृताः पुत्रा भवेयुस्त्रे जाताजातास्तथैव च ॥ १४ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशापि च दुर्बन् । जाताजाता विनश्यन्ति ते तस्याऽकृतानिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 एवं यदि चिरं स्थित्वा अचिरान्निप्रपते परम् । सुगुणाश्च मुरूपाश्च लालनाञ्चादुकारिणः ॥ १६ ॥
 नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्मसु तेषु च । व्याध्यन्तरो भवेद्द्वयाधिग्रस्तो व्यसनवानयम् ॥ १७ ॥
 नास्ति सीरुष्यं लवेऽप्यस्य नानाशङ्कितचेतसः । भवेच्च तद्रुत्सवाऽपि परापत्यानि पश्यतः ॥ १८ ॥
 लक्षणानि पुरोक्तानि तस्य स्वान्यपि फीर्तयेत् । सोदरे त्रिपते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १९ ॥
 मृतवत्सोद्भवं चिदं पूर्ववत्प्रतिपादयेत् । स्ववंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्पतस्ततः ॥ २० ॥
 दीर्घमस्य महानाधिः शोक एवोपजायते । अदृष्टगुणलावण्या अदृष्टाननकान्तयः ॥ २१ ॥
 त्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्रा अकृतचास्वः । एवं तु कर्मणि ज्ञाने प्रायश्चित्तमथाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् इह कर्मनिपूदनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशनीम् । निष्कृतिं विधिवत्तार्क्ष्यं संततेः सांप्यदेतवे ॥ २४ ॥
यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमिमाचरेत् । पठद्भिः शान्तिमूक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्घ्यवित् ॥ २५ ॥
सिद्धार्थीशतपूर्वाभिः कृत्तरक्षं प्रतिष्ठितम् । स्नापयेद्गोपधर्मन्त्रैर्वा रुणोर्विष्णुसूक्तिभिः ॥ २६ ॥
सुदिष्टे सुशुभे देशे गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्त्वा कृष्णाजिनमयापि वा ॥ २७ ॥
द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्यापयेद्भ्राजतं पञ्च तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २८ ॥
सौवर्णां प्रतिमां तत्र बालगोपालमूर्तिकाम् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तित्वे शुभलक्षणे ॥ २९ ॥
अर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसंततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
आहूय विदुषो विप्रान् तथैव वेदवादिनः । अलोलुपाः सदाचाराः पूज्या अर्घ्याद्विर्कस्तया ॥ ३१ ॥
भूमिद्रविणहेमाद्ये यल्लिप्सा सा च नश्यतु । नाशेयत्तस्य पापस्य मूर्तिं च शुभलक्षणाम् ॥ ३२ ॥
अग्रे नयेति मन्त्रेण विसृज्यैतद्दुर्दारयेत् । धेनुं दद्यात्सयस्तां च सहिरण्यां यथाविधि ॥ ३३ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्सम्यक् शतं साग्रं यथाविधि । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवान्धवान् ॥ ३४ ॥
इहैव लक्ष्म विज्ञेयं मातृबन्धुसुखोज्जितम् । स्वसुतासुतसौख्यानां संतोषो निजपुत्रवत् ॥ ३५ ॥
विरुध्यन्ते ह्यपत्यानि तादृशानि मिथः कियत् । विकारो विकृती लीयाद्गमने पादवैकृतम् ॥ ३६ ॥
पैतृजा मातुलान्यां तु कासशुल्मारित्वग्न्यया । मृतापत्यातिदस्तेषामनुमन्त्रादिभेदतः ॥ ३७ ॥
तथा तथाऽत्र दुःखानि जायन्तेऽस्य मुहुर्मुहुः । पूर्वकर्माजितं पापं चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ३८ ॥
इति श्रीशृङ्खलसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायत्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विपं दद्याद् घातार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्रच्छर्दिरोगेण वाध्यते ॥ १ ॥
निष्कृतिर्नास्ति तस्यात्र पापस्य दृढकर्मणः । छर्दिरोगेण सततं यौवने नाशमाप्नुयात् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं न तस्यात्र दानैरपि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीशृङ्खलसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायत्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत विपं दद्याद्द्विजातये । छर्दिरोगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधे सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशृङ्खलसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायत्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परे च यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरोगेण सोऽत्रैव वाध्यते पीडया तु सः ॥ १ ॥
धेनुनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्धत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीशृङ्खलसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायत्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकोऽत्र जायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । वभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ १ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकपंचशततमः ॥ १४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र यवनी देशे शुभे पञ्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वं अभजच्चवनं पुरा । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसंततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाधनयुता दानात्कुरुक्षेत्रे पुराऽनघ । शिवभक्तिपरा तस्मात्सुखैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा लक्षरुद्रपूजनजाह्वतात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिंशस्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचचत्वारिंशदधिकपंचशततमः ॥ १४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालये वसन् कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजारतो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चौर्येण तु हतं द्रव्यं यत्स्थितं देवताश्रये । तेन दण्डकृतं सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ १ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो मुक्त्वा तत्पापजं फलम् । जातो गङ्गाश्रये क्षात्रः पर्वते पूजनाद्धरेः ॥ ३ ॥
बहुद्रव्यान्वितो भूयः सर्वसंपत्सुखान्वितः । बाल्ये हि पाण्डुरोगातो ह्यत्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारीति पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यमुपायं शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
कुर्याद्विरण्मर्या पृथ्वीं सप्तमुद्रां पलात्मिकाम् । सवनां सागरोपेतां सप्तदीपां वसुन्धराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पैरलंकृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगाद्विमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्चत्वारिंशदधिकपंचशततमः ॥ १४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विषं कस्मिंश्च काश्यप । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र च्छर्दिरोगेण पीडयते ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यादशक्तीं गरुडाग्रज । सवत्सां कपिलां दद्यात्सा तद्दोषारममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकपंचशततमः ॥ १४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विभो ह्यभूद्भे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । असीं परस्य कन्याया उद्गाहमकरोत्सुधीः ॥ १ ॥
दानालपत्वान्महाभाग चकारालपविधानतः । चौर्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्देवयोगतः ॥ २ ॥
स चचार वने सूत मार्गल्लण्ठनतत्परः । काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविचलाद्दृढात् ॥ ३ ॥
नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता । सा लुण्ठिताऽत्र व्रसिता तेन पापधियाऽण्डज ॥ ४ ॥
सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुला बहु । तद्रर्भाद्विच्युती पुत्री पापमाचरितं त्विदम् ॥ ५ ॥
ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं पतत्रिण ॥ ६ ॥
परकन्याविवाहेन स जातो वाहुजोऽधुना । गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशभोजनसंमिते ॥ ७ ॥
गौरः स्वरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यः पराक्रमी । पित्राधिकोऽतिमातिमान् बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ ८ ॥
जातपुत्रैर्मृतेस्ततः पूर्वपापात्तयाऽण्डज । विन्मयं तत्रवक्ष्यामि येन पापात्ममुच्यते ॥ ९ ॥

पलार्थमितेनैव कार्या सुवटिता सुत । बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णी भूपणान्विता ॥ १० ॥
 पूर्वपापविशोधाय सा देया ब्राह्मणाय वै । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ११ ॥
 वेधसं तत्र सौवर्णी सुवर्णकमितं शुभम् । दद्याज्जेव मन्त्रांश्च तल्लिङ्गान्विधिपूर्वकम् ॥ १२ ॥
 होमयेच्च यवांस्तत्र सहतण्डुलसर्पपान् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 शृणुयाद्धरिवंशं वा शतावृत्त्या विधानतः । गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
 तस्मात्पुत्रसुखं लेभे चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् । रिष्टं पश्चाद्व्ये तु प्रायश्चित्तेऽकृते सुत ॥ १५ ॥
 वेदसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं याऽत्रापि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरकाद्द्वोरादसती पापजाऽण्डज ॥ १ ॥
 न शुद्धचत्यशुभाचारा प्रायश्चित्तशतैरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासोऽत्र विनतासुत ॥ २ ॥
 मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्दृढात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजनजाड्गतात् ॥ ३ ॥
 बाहुजेह महाभाग पूर्वोऽप्यत्रापि बाहुजा ॥ ४ ॥

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं बन्धयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्राऽपस्माररोगेण पीडयते बह्वुषोडया ॥ ५ ॥
 तेनैव पापरोगेण म्रियतेऽत्र पतत्रिण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवञ्चने ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपञ्चाशदधिकपञ्चशततमः ॥ १४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुत । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 क्षानान्महापापकृतात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधं सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते महदेनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चाशदधिकपञ्चशततमः ॥ १५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चात्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 विशद्वर्षं व्यतीते च नेत्रभङ्गः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वच्मि दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
 राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्त्वयैव वैष्णवान्सुत ॥ ४ ॥
 कृत्वा तेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकपञ्चाशदधिकपञ्चशततमः ॥ १५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वघ्नेदहरः षड्विधभवत्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्तनुषांशभागतः । फालचक्राभिधं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दोषयेच्च स्वशक्तितः । फालचक्राल्यदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशदधिकपञ्चशततमः ॥ १५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवाद्गता ह्यत्र या पूर्वेषुभूतपतिप्रता । पतिपापप्रभावाद्दे गतिं प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । मुनक्ति भोगान्तकलाम् पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणमवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपचाशदधिकपञ्चशततम ॥ ५५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानात्कृतवान्मृत प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजते कापि मानवः ॥ १ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्विधिना पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥
य एवं कुरुते मृत स तत्पापात्प्रमुच्यते । न जायेतात्र मूकत्वं कदाचिद्धिनतामुत ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणमवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतु पचाशदधिकपञ्चशततम ॥ ५५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या घृता वञ्चयेत्कान्चिद्विकल्पपूर्वभवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेणापस्मारेण प्रपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं मुत । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्वाद्येऽत्रुं पयस्विनीम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणमवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चपचाशदधिकपञ्चशततम ॥ ५५५ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्दर्शोत्तमो जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वायुरल्पीयाञ्जिरोर्जतिश्च प्रजायते ॥ १ ॥
शरीरे जायते चिह्नं त्रिचिह्नैर्गणसन्वितम् । दद्रुः कण्डूर्विशालातो गमने पार्श्वकृतिः ॥ २ ॥
कर्मानुसारतो व्याधिशिह्नं तस्य सहायकम् । भार्या प्रीतिपरा नित्यं कदाचित्कलहप्रिया ॥ ३ ॥
रोपयुक्ता मितद्वारा प्रदरार्तिः प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्त्रिया साहितो विशः कुलीनो बहुयाचकः । गत्वा चैव महारण्येऽवृत्तत्सा गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
बहुवोऽपि समायाताः शत्रुभिः परिवेष्टिता । तत्र भीता तदा स्त्रीणां त्रासयन्ती महावने ॥ ६ ॥
गर्भपातोऽभवत्तत्र तथैव च ततो मृतः । तेन कर्मविपाकेन म्रियन्ते तस्य बालकाः ॥ ७ ॥
केचिञ्जीवन्ति पण्मासं केचिद्वर्षाधिकं भृशम् । बहुकाले भवेत्कश्चिन्मृताना चिद्रमेव च ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोचनानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रमादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो परमेतच्च दुर्लभम् । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तमत्रापहम् ॥ १० ॥
गोत्रयं वै सुवर्णानां सौवर्णं निष्कसंयुतम् । पुष्पिनं फलितं वृक्षं बन्धुगमं गुरोरपि ॥ ११ ॥
कर्मप्रशान्तं विप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं यः कुरुते वदनं निष्कृतिं कर्मणः फलम् ॥ १२ ॥
पुत्रपौत्रार्थिक्युक्तो घनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहालोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
स याति पापशोषेण सुखे जन्मनि जन्मनि । एवं यः कुरुते भक्त्या प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणमवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चपचाशदधिकपञ्चशततम ॥ ५५६ ॥

१ शत्रुभिर्वेष्टितम् च । २ तत्र भीता तदा स्त्रीणां त्रासनाथ ।

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचित्रारी भर्तृप्रियान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुदानप्रदायिका ॥ १ ॥
 पार्श्वस्थस्यान्यशृद्धस्य गृहात्रीतानि मानद । सर्वस्नेहानि चौर्येण सर्वशून्यात्पुराऽनघ ॥ २ ॥
 सुक्तानि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्तर्ष्व कर्मणोऽत्र फलं भुवि ॥ ३ ॥
 सा जाता बाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्राऽन्विता विचित्रा च भर्तृशुश्रूपणे रता ॥ ४ ॥
 क्षयरोगाकुला पक्षिन्नत्र स्नेहहरा यतः । निष्कृतिं तस्य पापस्य पुण्यां पापीघनाशनीम् ॥ ५ ॥
 कथयामि प्रयत्नेन वित्ततुर्यांशभागतः । कृत्वा तु कदर्ली रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥
 दद्याद्देद्विधिज्ञाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपचाशदधिकपचशततमः ॥ ११७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वञ्चयेत्कश्चित्पुरा धूर्तस्य कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्माररोगेण महताऽऽकुलः ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग सवत्सां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्यात्स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदधिकपचशततमः ॥ ११८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिवल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥
 दक्षा भर्तृहिता नित्यं पूर्वं सा द्विजवल्लभा । स्वर्णापहारजात्पापात्प्राप्ता सा स्वर्णकारिताम् ॥ २ ॥
 पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारजात् । कुरुक्षेत्रे शक्तिप्रस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
 तद्वत्त्वाऽऽस्य लभेत्पुत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपष्टयविकपचशततमः ॥ ११९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अन्नहृत्प्राग्भवे यस्तु ज्ञानादत्र पतत्रिण । सोऽजीर्णैर्नैव रोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
 अन्नदानाच्च विप्रेभ्यो रसदानाच्च शक्तितः । सावित्रीजपतो होमात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं याति रोगाः पापसमुद्रवाः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्टयविकपचशततमः ॥ १२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मोहनाच्चक्रे नारी भ्रातृबंधं पुरा । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजेत्कापि शुभानना ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि तस्य चान्द्रायणव्रतम् । वेदपुस्तकदानं च फलं स्वर्णमितं त्विह ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकपष्टयविकपचशततमः ॥ १२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चालयाती भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वैततेपात्र जनुपि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
 श्रवणादग्निबंधस्य विधिवचात्र जन्मनि । ब्राह्मणोद्वाहनाच्चैव पूजनाच्छुद्धस्य च ॥ २ ॥
 जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपष्टयविकपचशततमः ॥ १२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूकरी या भवेत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । शूद्राधमा पञ्चनदे जाताञ्च विनतासुत ॥ १ ॥
पुत्रपौत्रधनैर्धान्यैर्गर्भैश्चोष्ट्रादिवाहनैः । युक्ता सा यवनी सूत तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
भर्तृसङ्गयुतात्पूर्वं पुनस्तद्धितवाञ्छनात् । यवनी पूर्वपापाच्च तत्र तस्योपसेवनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिषष्ट्यधिकपञ्चशततमः ॥ १६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्प्रागभवद्विप्रः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान् प्राप्तसर्वमनोरथः ॥ १ ॥
तुलाधृतानि स्नेहानि विद्याणां स्नेहभागिनाम् । गृहीतान्यतिचीर्येण लोभयुक्तेन चेतसा ॥ २ ॥
यस्माद् ज्ञानकृतं चैव प्राग्भवे तत्फलं वृष्टु । सोऽत्र विप्रः प्रयागेऽस्ति द्विजो वेदविदांबरः ॥ ३ ॥
धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तया दानात्तीर्थराजाधिसेवनात् ॥ ४ ॥
नाशः स्यात्क्षयरोगस्य चात्र जन्मनि चाण्डज । दोपात्स्वल्पात्फलैर्दुक्तो जीवेद्वर्षशतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्ट्यधिकपञ्चशततमः ॥ १६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव ब्राह्मणः कश्चिद्भद्रदेशे वसन् सुधीः । धर्मज्ञास्त्रक्रियायुक्तो धनपुत्रादिसंयुतः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन विप्रेभ्यो दानान्यल्पानि शक्तितः । सत्पात्रेभ्यः परं सूत पर्वस्वपि विधानतः ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन कामलोभेन चाण्डज । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
स्त्रीसाहाय्यात्तया तत्र कृतं तद्गर्भपातनम् । सा मृता तेन ह्युत्वेन गर्भपातोद्भवेन च ॥ ४ ॥
एवं किंचिद्व्रते काले संप्राप्तो यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकान् पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मण्यादधः । यमुनायां महाभाग गौरः पित्ताधिको वृणी ॥ ६ ॥
धनमित्रसुखैश्वर्यमतिस्त्रीभोगभाग् नरः । दक्षः कार्येऽथ चावैङ्गो धर्मिष्ठो लाभसंयुतः ॥ ७ ॥
मानी यशस्वी पुरुषः कान्तिमान् प्रियभाषणः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
धूर्तः शटः क्रोधपरो धनवृद्धिक्षयान्वितः । चिन्तातुरः पापशेषाद्ब्राह्मणमनोरथः ॥ ९ ॥
ब्राह्मण्यां वीर्यदानात्पात्तया गर्भस्य पातनात् । अत्र पञ्चाशदब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ १० ॥
चिद्धमङ्गादृषे सूनौ चन्द्रः शुक्रगृहान्वितः । पापाभ्यां पुत्रभावेऽपि समाक्रान्तोऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
स्त्रीसाहाय्यात्तया पूर्वं साऽत्र संततिदुःखिता । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
कार्याऽत्र ब्राह्मणी लेख्या सुवर्णाष्टपलैर्मिता । तद्दर्शार्थमिता वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ १३ ॥
पत्रे गर्भान्विता भव्या बहुभूषणसंयुता । गन्धपुष्पाक्षतैर्वस्त्रैः पूजनीया प्रयत्नतः ॥ १४ ॥
सा देयाऽत्र विधित्वाय मन्त्रसुच्चारयन्निमम् ॥ १५ ॥

मन्त्रः ।

“ ब्राह्मणा निर्मिते देवि पापमाचरितं त्वयि ॥ १६ ॥

तत्पापशमनायैव त्वां ददेऽहं हिरण्मयीम् । ब्राह्मणाय महाभाग पापं गच्छतु तद्दृशाम् ” ॥ १७ ॥
सोमं च राजतं दद्यात्तन्मितं पापशान्तये । लक्ष्मीनारायणं चापि हेमसौवर्णसंमितम् ॥ १८ ॥
गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् । मन्त्रमष्टाक्षरं तद्ब्रह्मण्यं शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ १९ ॥
दोमयेत्तद्दृशांशेन तिलाज्यवत्तण्डुलैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूजयेच्च विधानतः ॥ २० ॥

रुद्रलक्षं त्रिगुणितं नानाविभवविस्तरैः । पूजयेद्वा विधानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २१ ॥
 य एवं विधिना सूत प्रायश्चित्तं समाचरेत् । तस्य संततिवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ २२ ॥
 ब्रह्मलोकमवाप्नोति पापस्यास्य प्रभावतः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं वर्षं पष्टिमिते ध्रुवम् ॥ २३ ॥
 आयुर्नवतिवर्षान्तमत्र पापविशोधनात् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २४ ॥
 अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् । होमयेत्तदशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २५ ॥
 शृणुष्याद्धरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः । य एवं कुरुते सूत द्वयोः पापविशोधनम् ॥ २६ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नाधयो व्याधयस्तस्य न चारिष्टभयं क्वचित् ॥ २७ ॥
 नैवं करोति यो मोहाह्लोभात्पापविशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिर्जाविते नात्र संशयः ॥ २८ ॥
 पश्चात्त्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहधनान्तिकम् । त्रिसप्ततितमितं चायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ २९ ॥
 गतिमप्युत्तमां याति त्वन्यथा ह्याततायिनाम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३० ॥
 यदन्तरगतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणस्तवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपष्टयधिकपंचशततमः ॥ १६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः प्राप्नोति हि धर्मात्मा सर्वपापविशोधनम् । सर्वस्वेन यजेद्देवान् पितृन्वै श्रद्धयाऽन्वितः ॥ १ ॥
 गयाश्राद्धादिभिः कर्ष्यैर्हव्यैर्दानैर्विधानतः । पूर्वपापविनिर्मुक्तो याति ब्रह्म सनातनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणस्तवादे कर्मविपाके अध्यायः पदषष्टयधिकपंचशततमः ॥ १६६ ॥

अरुण उवाच ।

कथयस्व दिवानाय लोकानां हितकाम्यया । पृच्छामि तेऽत्र देवेश च्छिन्धि मे सर्वसंशयान् ॥ १ ॥
 जात्युत्तमानां जनुषि सदा संपत्समृद्धिमान् । पूर्वजन्मनि किं जन्म सुखसंपत्समन्वितः ॥ २ ॥
 बन्धूनामपि सौर्यं च वैष्णवीमतिवर्तने । जातसंततिदुःखार्तिः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भयुक्ता च प्रयाणे भर्तृसंयुता । सर्वाभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ ४ ॥
 वदुभिर्भिलितैश्चैरैर्जगद्दे सर्वभूषणम् । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ ५ ॥
 तेन पापेन बालानां गर्भनाशः प्रजायते ॥ ६ ॥

अरुण उवाच

या तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापं प्रणश्यति । एतेषां विस्तरं ब्रूहि लोकानां हितकाम्यया ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एकवासो विधिश्चैव लक्षपूजा ततः परम् । सगर्भा गौः प्रदातव्या भोजनं शतसंमितम् ॥ ८ ॥
 गर्भात्त्रेयागतामम्मोऽभिपेकः समयाद्बुधु । पञ्चमे वाथ पष्ठे वा मासि जातो मृतश्च यः ॥ ९ ॥
 तपोः फर्मविशेषांश्च कथयिष्यामि योषितोः । सप्तमेषु च मासेषु यन्मृतः प्रसवः स्त्रियाः ॥ १० ॥
 अथवा प्याष्टमे मासि सूत सद्यो विपद्यते । सा चापि मृतकल्पा स्यादाभयैः सूतिकामयैः ॥ ११ ॥
 शोषनादामोदरे टोषं शूळं गौरवकम्पनैः । रक्तप्रावो विवर्णश्च जायते कर्मजेरितः ॥ १२ ॥

रजस्तस्याः पलाभ्यां तु कौशगर्भाश्रयाकृति । कुसुम्भवेष्टितं तं वा रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् ॥ १३ ॥
मधुना पूरयेत्तत्र शलाकां रूप्यवर्तिनीम् । तन्मध्ये हेमशकलं क्षिपेदापि च यत्नतः ॥ १४ ॥
दद्याद्दिवाय विधिवद्यथाश्रुतिनिरूपितम् ॥ १५ ॥

प्रार्थना ।

“ यन्मया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतः पुरा । एतत्पापविशुद्धचर्यं गर्भकोशं ददाम्यहम् ॥ १६ ॥
मया मूढेन यद्वेतोर्निषिक्तं परयोपिति । ततोऽनपत्यं यत्प्राप्तं तस्मान्मां मोचय प्रभो ” ॥ १७ ॥
एवं कृतविधेः सूतं गर्भपाताऽञ्जनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्तन्म्यग्गां दद्याच्च सवत्सकाम् ॥ १८ ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवान्धवान् ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ठ्यधिकपञ्चशततमः ॥ १६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्पुरुषं प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव प्रपीड्यते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद्द्विधिवत्तया रुद्रजपादिह । पूजनाच्छंकरस्यापि शूलरोगाद्भिमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ठ्यधिकपञ्चशततमः ॥ १६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो ज्ञानान्नरो वै घातयेत्सुतम् । मित्रं च वायुरोगेण पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र कुर्यान्महावाहो मन्त्रैस्तद्रायुदैवतैः । पूजनं वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च धूपकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यैर्वहुभक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पक्षीन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रघातकरी या च पुरा ज्ञानेन काश्यप । साऽत्र जन्मनि लूताद्या भवत्येव मयोदितम् ॥ १ ॥
तीर्थस्नानव्रतादीनि निष्फलान्यत्र चाण्डज । ज्ञानपूर्वकृतात्पापाद्गोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छुद्धो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
नीतं क्लेशं तेन सर्वं मिलित्वा चार्धसीरिणाम् । कालेन तद्भूतं लोभात्स्नेहं मौल्याधिकं सुत ॥ २ ॥
भुक्त्वा पापफलं धोरं भ्रमरत्वसुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान्भुक्त्वा पुनर्जातोऽत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
शुद्धः पुण्यकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् । जेहूहारी यतः पूर्वं राजयश्मप्रपीडितः ॥ ४ ॥
सर्वज्जेहातिदानाद्भि स्ववित्तान्तुर्यभागतः । स्वर्णदानं तया चात्र क्षययोगाद्भिमुच्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकासप्तत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विपं दत्त्वां पतिं सूत या प्राग्जाराश्रिताऽसती । पतिञ्ची सा महादुष्टा बाल्येऽत्र विषवा सुत ॥ १ ॥
विष्णोराराधनादत्र गङ्गायामुपसेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दहेद्यस्तु प्राग्जन्मन्यय पुत्रक । गृक्तातिसारारोगेण वाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 तद्देवदानाद्रिप्राय स्यापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादतिसाराद्विनिश्चितम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणमवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिसप्तत्यपधिरुपचशततम ॥ १७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृद्याभिपिक्तजः कश्चिन्मथुरायामभृत्सुधीः । राजसेवी महाशूर आवेष्टकरतः सदा ॥ १ ॥
 मृगयार्थं गतो देवाद् घातिता मृगसूकराः । तत्रैतन् हरिणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
 तद्वर्भन्तौ हतौ तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहायाभ्यां युतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
 ताभ्यां मिलित्वा तौ भुक्तावमाया चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शत्रुवंशं पुरा ॥ ४ ॥
 रवशौर्यकर्मणा सूत घातायित्वा रिपून् बहून् । घातितः सोऽपि बहुभिः प्रहरैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
 संप्रामभृर्मो स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुत्रं तदा । भुक्त्वा नानाविधान्भोगान्स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 देवो प्रयागानिकटे सर्वशाम्भार्यकोविदः । जातः कर्कटके जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
 धर्मेनानाविधैर्युक्तो गौगङ्गो रक्तलोचनः । शिवपूजनजातपुण्यात्प्राक्कृतात्सकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
 नानामनोरथैश्चापि पूर्णश्चात्रैव जन्मनि । राज्यप्रचार्येत्युग्रश्च पुण्यात्पाफलं शृणु ॥ ९ ॥
 घृतः शठः सर्वभक्षः स्वरूपपापरतः कश्चित् । सहायलक्षणमतः शृणु पुन यथा तथा ॥ १० ॥
 याभ्यां मिलित्वा भुक्ती द्वौ मृगशावी रगगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्राबुभौ ज्येष्ठकनिष्ठौ ॥ ११ ॥
 अपस्मारेण रोगेण मृती चात्रैव जन्मनि । एवं संततिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
 मांसभुग्जनितात्पापात्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिञ्चलक्षं तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
 दिग्गमयो तथा देवो ढावन मृगशारङ्गौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगदैवतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रपूजगन्धार्यनानाभक्षविधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
 अथवा भोजयेद्विमान्महत्तद्वपसंमितान् । पुनर्पौत्रविष्टिभिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
 अश्वत्थप्रायश्चित्तस्य न च पुनमुसं भवेत् । रिष्टेन मरणं चापि वर्षे वेदाब्धिकेऽण्डज ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवने पञ्चमन्नतिम् । चैनाष्टम्यां च निधनं शुद्धायां गरुडाग्रज ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणमवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चशततमः ॥ १७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यक्त्वं प्राप्य निश्चयात् । नरकान् दारुणांश्चैव जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
कर्मक्षयेऽतिकष्टेन तस्मिन् वयसि पीडितः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतसतत्यधिकपंचशततमः ॥ ५७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वातयेन्नारी पत्युर्मित्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं परीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वार्धाधेनेन च । वायुं हिरण्यं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गन्धैर्वर्चिर्विशेषतः । मन्त्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसतत्यधिकपंचशततमः ॥ ५७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादयथा नारी गोत्रघातकरी पुरा । बभूव सततं चात्र लूतिरोगमपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादितिहासानां प्राजापत्यव्रतात्सुत । लूतिरोगं न पश्येत् साऽत्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्यधिकपंचशततमः ॥ ५७९ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विचलमन्वितः । संयुतो वायुपितृभ्यां नेत्रतोदः शिरोऽर्तिमान् ॥ १ ॥
सद्भूतश्च सुधीर्धामान् धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । व्रगो वाताग्निदशनैश्चान्यव्याधिर्मपीडितः ॥ २ ॥
परोक्षमपवादे च सुवते कारणं विना । तस्य प्रिया सदाचारा सती व्रतपरायणा ॥ ३ ॥
काकवन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वैश्येन भार्या विप्रस्य सात्त्विकी । प्रतिवेदेमी तदा तस्य ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ ५ ॥
अप्रसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा । वैश्येन कथयित्वा तु लोभमोहाद्विभ्रमैः ॥ ६ ॥
अज्ञानात्काममिच्छन्ती उभयेऽपि वलीयसा । तावत्कालवर्शेनैव ब्राह्मणो जडतां गतः ॥ ७ ॥
स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै वलात् । स तां वै धर्षयामास बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ८ ॥
व्यभिचारवशात्तत्र अन्यतस्तद्वनं हृतम् । गृहीतं तद्वनं तेन धूर्तेन लोभचेतया ॥ ९ ॥
ब्राह्मणीं निधनं प्राप्ता लोके गृह्णाति विश्रुतिम् । तेन दुःखेन विप्रोऽर्त्ता ब्राह्मणीमत्पजत्पुरा ॥ १० ॥
निर्वंशं जायते तत्र ब्राह्मणस्य स्वगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेदिह ॥ ११ ॥
पश्चान्मानुषमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् । इदं जन्म द्वितीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
प्राप्यते चानपत्यत्वमेकापत्यमथो यदि ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन बन्ध्यत्वनाशनम् । एकापत्यमभवं दुःखमनपत्यमथो यदि ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षे शुभे मासि शुद्धपक्षादितः खग । प्रत्यक्षं मुखसौख्यात्तिव्रतं तु मुनिवाससम् ॥ १६ ॥
 षोडशाब्दानि नागीणां कर्तव्यं विधिपूर्वकम् । गौरीव्रतमिदं दीर्घं मुखसौख्यफलमदम् ॥ १६ ॥
 प्रातर्नियममास्थाय दन्तवाचनपूर्वकम् । अद्याहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये शुभं व्रतम् ॥ १७ ॥
 स्थानप्रवामनिर्गतं निशि जागरतत्परा । ततो मध्याह्नसमये स्नात्वा कुंकुमवाससी ॥ १८ ॥
 परिधायाच्येद्वारं पतिपुत्रवर्ता खियम् । कुंकुमैः कज्जैरेभिः करणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥
 ताम्बूलैस्तु सकर्पूरैः सौभाग्याष्टकवस्तुना । ततश्चास्तामिते भानौ वार्ति षोडशतन्तुभिः ॥ २० ॥
 विधाय तिलैरेलेन दीपान्कुर्याच्छिवाग्रतः । गीतवादित्रनिर्घोषैः पुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥
 नवेद्यं विधिवत् कुर्यादपूपतिलतण्डुलैः । तथा षोडशसंख्यानि शूर्पाणि वैणवानि च ॥ २२ ॥
 सतवान्यकलोपेतं सौभाग्याष्टकसंयुतम् । दीपान् विन्यस्य प्रत्येकं गौर्यश्रेष्ठि प्रकल्पयेत् ॥ २३ ॥
 पतिपुत्रसुखायैव पूजयन्ती गिरेः मुताम् । भोजयेत्षोडश स्त्रीश्च शुभास्ताः पतिसंयुताः ॥ २४ ॥
 एवं विधिं समास्थाय भोजयेद्दम्पतीञ्छुभान् । नानाभोज्यैस्तथाऽपूवैः पक्षिम्यो बलिमाहरेत् ॥ २५ ॥
 दीनान्वक्तृपणेभ्योऽन्नं सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् । एतर्द्वीरीव्रतं नाम मार्गशीर्षे समाचरेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सूत मामोति पुत्रपौत्रकान् । नारी नियमसंपूर्णं व्रतं कुर्यात्प्रपलतः ॥ २७ ॥
 मुनिसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रसुखाप्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य नारीणां चाऽत्र जायते ॥ २८ ॥
 स्वसा मानृष्यसा वापि सपत्नीशोकसंयुता । उदरातिरस्यक्त्वावः पार्श्वपादकरादिषु ॥ २९ ॥
 मिथ्याभिर्गन्तं कापि वाक्यदोषघनश्रुतिः । स्वसाऽतिनिन्दाहीना सा परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ ३० ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणव्रतवारे कर्मविपाके अघ्यायोऽशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुद्धमूर्धं सृजेयस्तु देवागारे नराधमः । शुद्धरोगमाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
 मार्मिकं पूजयेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाऽण्डज । प्राजापत्यं चोत्कृच्छ्रं दद्याद्भोमियुने सुत ॥ २ ॥
 न पश्यति तदा पीडां शुद्धजामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणव्रतवारे कर्मविपाके अघ्याय एकाशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चावपेयः पुरा नारीमहानात्पूर्वजन्मानि । सोऽत्र जन्मानि जायेत कृष्णो बलविर्बलितः ॥ १ ॥
 शर्कराधेनुदानेन दगमरुपेन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
 होमास्त्वस्तपयनात्सुण्याद्रापत्रीजपतोऽत्र च । तीर्यस्तानादान्जपदानाद्दली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणव्रतवारे कर्मविपाके अघ्याय एकाशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

षाडानां घातिनी चेद्यमभवत्सूर्यजन्मनि । तेनाऽष्टाध्रमिताहर्षाद्वाग्वालौ न जीवति ॥ १ ॥
 अथ जन्मनि भो मृत तस्मात्मा मृतपुत्रया । इदं जीवेदिदं जीवेदिति चिन्तयति ध्रुवम् ॥ २ ॥
 न जीवन्ति च तत्पुत्र्याः पूर्वशापात्तथाऽण्डज । प्रायश्चित्तं शृणुष्वाय येन जीवन्ति तत्पुत्र्याः ॥ ३ ॥
 श्रवणादतिवन्मय दगावृष्या खगेश्वर । पञ्चम्येकमितावृष्या द्विमादिशिशुमाहृष्यात् ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणव्रतवारे कर्मविपाके अघ्याय एकाशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्वातयेत्पूर्वं ब्राह्मणं ज्ञानवर्जितः । कुष्ठरोगान्वितः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्यात्कालनरं सूत सर्वोपस्करसंयुतम् । सर्वस्वं वा महापापे दानमुक्तं मनीषिभिः ॥ २ ॥
सर्वस्वदानात्कुष्ठस्य पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्रव्यं हरेत्सूत पूर्वजन्मनि यो नरः । सोऽत्र जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरन्वितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं वायोर्नाशनं तस्य वक्ष्येहम् । जपेन्मृत्युंजयं मन्त्रं सावित्रीं च विशेषतः ॥ २ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्तया । वायुरोगोपशान्त्यर्थं शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूर्ध्नं पुरीषं च मोहाद्भ्रवं जन्मनि ॥ १ ॥
गुदरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं चरेद्भूतम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव मुखजः कश्चिद्विद्याधनसमन्वितः । नानाकलासु कुशलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
राहुग्रस्ते प्रयागे तु सर्वस्वमददात् पुरा । तत्र भाविवलात्सूत पापमाचरितं त्विदम् ॥ २ ॥
धर्पिता क्षत्रिया सूत कामलोभाच्छुभानना । प्रतारितः पातिस्तस्यास्तेन दैवहतेन तु ॥ ३ ॥
ततो मृत्युवर्षं प्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा चाशुभं त्वत्तिदारुणम् ॥ ४ ॥
अन्यजन्मानि दानेन स जातः क्षत्रियादधः । देशे विपाशानिकटे सप्तयोजनसंमिते ॥ ५ ॥
सुरूपदेहः सट्टुद्धिः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेऽतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
किञ्चित्पापरतो धूर्तो मनोदुःखाकुलो भृशम् । धर्पिता क्षत्रिया पूर्वं भर्तृसंताडनात्तया ॥ ७ ॥
वाद्धैक्ष्ये कण्डुरोगातो निश्चयाद्भ्रजन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थगौ ॥ ८ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पलेनार्थपलेन वा ॥ ९ ॥
हिरण्यमयं सुघटितं सर्वभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धैश्च पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
दीर्घिर्बिचिर्बिधिना दद्यात्प्राय धीमते । गणाधीशं तथा दद्यात्तीवर्णं दशमापकम् ॥ ११ ॥
एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य ददुः कण्डूश्च तस्माद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्र च । प्रायश्चित्ते कृते तत्र जीवन् वर्षतप्तवित् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्ताशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूर्ध्नं पुरीषं च मोहाद्भ्रवं जन्मनि ॥ १ ॥
गुदरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं व्रतं चरेत् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः स्त्रियं साध्वीं कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र काश्यं भजति जन्मतः ॥ १ ॥
 तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेणैव पतत्रिण । प्राप्ते रिष्टेऽथ नष्टायुर्जायते महदेनसः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकपंचशततमः ॥ १८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावधजारपूर्वं तस्मात्कन्याप्रजा भवेत् । जन्मन्यत्र महाभाग पूर्वपापादिदं फलम् ॥ १ ॥
 पूजनाल्लक्षद्राणां तदर्धानां तथा सुत । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरान्कन्यावधादिह ॥ २ ॥
 अथवा विधिना सूत तडागोत्सर्गपुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिंस्तडागे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकपंचशततमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या च पूर्वभवे नारी देवद्रव्यापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र भवेद्वायुप्रपीडिता ॥ १ ॥
 देवालये सुरीचरं कृत्वा स्थाप्यात्र देवताः । वायुरोगोपशमनं निश्चितं जायतेऽण्डज ॥ २ ॥
 भोजयेत्तत्र वै विमान् वायुप्रतीत्यै पतत्रिण । दानं वित्तानुसारेण वित्तशठ्यं न कारयेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकपंचशततमः ॥ १९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फश्चिन्नात्रकुले सूत पूर्वजन्मन्यभूद् ध्रुवम् । गिरिवासी महादुष्टश्रौर्यकर्मरतो हृद्म ॥ १ ॥
 छुण्ठितो ब्राह्मणस्तत्र मार्गं संताडितो भृशम् । तत्ताडनान्महाबाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
 गते षट्तिथे काले स जातो ब्रह्महाऽधुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
 प्राक् शिवाराधनात्पुण्याद्ब्राह्मजः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापीघनाशनीम् ॥ ४ ॥
 सर्वस्वस्य समः कार्यो वृषभोऽत्र हिरण्यमयः । क्षीमवस्त्रयुतो भव्यः शृङ्गाभ्यां संयुतो महान् ॥ ५ ॥
 स देवो वेदविदुषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥
 तस्माच्छिवप्रसादात् कुष्ठस्तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकपंचशततमः ॥ १९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागामीद्ब्राह्मजा पाचिद्धर्षमिषतमा सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां पूजने रता ॥ १ ॥
 तथा देवात्मा मुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रे त्वद्दादियं च तद्दशानुगम् ॥ २ ॥
 मृतमन्त्रिपयोगेन गृहीतं तदनं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रशुचाऽन्वितः ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चोभ्रं स्वपुत्रवधमंज्ञकम् । प्राप्ता यमपुरे भुक्त्वा पूर्वपुण्यफलं शुभम् ॥ ४ ॥
 तद्व्यापकलात् मृत घोरान्नरकमंज्ञकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण ना जाता पर्वतेऽधुना ॥ ५ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये राश्वप्रास्ति पतत्रिण । ना रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपा मिट्टार्थां मुशीला गीर्वाण्विता । नातिव्यययुता मान्या सर्वकर्मसु फीडला ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापात्तोभादप्या न सपुत्रया । स्वल्पपापगता काले कुष्ठव्याधिसमन्विता ॥ ८ ॥
 यानेन भर्तृगेषुना शार्दक्ये सुरवर्जिता । वधात् सपत्नीपुत्रस्य पूर्वपापात्पतत्रिण ॥ ९ ॥

लक्ष्मणैरोभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । विष्णुः कार्यः शतैर्मासैः सौवर्णो विश्वयोनिभृत् ॥ १० ॥
 तद्गन्महेश्वरः कार्पण्यं गन्धैः पुष्पैरलंकृतः । देवो विप्रेषु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तमे ॥ ११ ॥
 जपेदद्याक्षरं मन्त्रमद्युतं होमयेत्ततः । गायत्रीं च जपेत्तद्ब्रह्मवो देयास्तथा सुत ॥ १२ ॥
 भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् ॥ १३ ॥
 न तस्याः कुष्ठमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् । नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १४ ॥
 पूर्वपापप्रभावेण तस्याः पुत्रविनाशनम् । विप्राणां पूजनादानान्तस्याः संततिवर्धनम् ॥ १५ ॥
 जीवनं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततिम् । रिष्टं पष्टिमितादद्वाद् ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विन्दवत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १९३ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नः शोभनाञ्जयवः सुत । सदाचारः सुशोभाढ्यो दयानिपमतत्परः ॥ १ ॥
 ऋयविक्रयकर्ता च किञ्चिद्वापारवान्भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षं समाश्रित्य पालिता भ्रातृमातुलैः । असुखातगद्गार्ता सा बाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः ॥ ३ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मशत्र्वाद्यैर्वातोऽस्याः करपादयोः । बहुपुत्रप्रसूता च अपुत्रा जायते भुवि ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद । जातमात्रा मृताः केचित्केचित्पीगण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद् दृष्टानना वापि मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । रक्तस्त्रवाद् भृशं पीडा मासेमासे कृताऽनघ ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रे समुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । तावज्जन्मनि वैश्यस्तु परवित्तापहारकः ॥ ८ ॥
 दृष्टिकाकर्मनिरतो नानालोकभित्त्वहम् । ग्रामाधीशोऽभवत्सोऽपि तेनाग्रे सर्वभावितम् ॥ ९ ॥
 एकग्रामेऽवसद्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमी सदा । पुत्र्यः पथ तथा सप्त चापुत्रो विचसंयुतः ॥ १० ॥
 फालेनेव मृतो विप्रो हतं तस्य धनं तदा । मिथ्याभिर्शंसनाद्वाक्यैः क्रोधयुक्तैश्च तर्जनेः ॥ ११ ॥
 अपुत्रश्च मृतो विप्रः सर्वस्वं नीतवांस्तदा । निराचाराः सुता जाता द्विजभोजो न कारितः ॥ १२ ॥
 क्रिया सर्वा कृता नैव सर्वं राज्ञा हतं धनम् । एवं कृतापराधोऽसौ स क्षत्री सहदृष्टिकः ॥ १३ ॥
 फेचिन्मात्ताच्च पक्षाच्चाचिरान्मृत्युवशंगताः । म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गं गतोऽसौ यमशारणे ॥ १४ ॥
 केचित्केचिद्विपचपन्ते नरके भृशदारुणे । दानधर्मोदिना केचिदिह जन्मनि मानद ॥ १५ ॥
 विप्रवंशे समुत्पन्नो जायते चेह जन्मनि । इदं जन्म द्वितीयं तु विप्रत्वं जायते भुवि ॥ १६ ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते । ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १७ ॥
 नानापत्यानि नश्यन्ति नानाकर्मसमुद्भवात् । पापात्कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह जन्मनि ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पुत्रश्चिरं भवेत् । कन्यापत्यप्रशमनं घटपुत्रः प्रजायते ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुशुभे भूमिदेशे तु गोमयातृपलितके । तत्रोपसांविधं स्तीर्यमथवा पात्रिभ्यं शुभम् ॥ २० ॥
 द्वादशैश्चतुष्टयस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत्पात्रं ताग्रं दशपञ्चमिभ्रतम् ॥ २१ ॥
 स्यापयेत्काश्यपां मूर्तिं सौवर्णीं शुभलक्षणां । मुक्तायनोपवीतादप्यं निष्कर्षीश्यांनिर्मिताम् ॥ २२ ॥

दधानां क्ययुग्मेन चाश्रमाणां क्यण्डलुम् । कड्यण्डामभागे न त्त्रिनि विश्वामातरम् ॥ २३ ॥
 साधर्मा स्तु ॥ २४ ॥ तत्र गङ्गा नाना नैव । अत्र तत्र न तत्र तत्र तत्र तत्र तत्र तत्र तत्र ॥ २४ ॥
 हारकेयूरमुकुटकृण्डलाभरणांस्त्रिती । एवं ती दम्पती सम्यगर्चयेत् पर्वतोपरि ॥ २५ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणमर्चयेद्विधेर्मु ॥ १ ॥ नानार्थं च फलं देयं नानापुष्पैश्च पूजयेत् ॥ २६ ॥
 अभ्यर्च्य दंपती ती तु मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २७ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पूर्वजनुपि विप्राणां यद्वृतं धनम् । दूतिकाकर्मणा सूत वाक्यदोषादिकं कृतम् ॥ २८ ॥
 तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव मूर्ति ददाम्यहम् ” ॥ २९ ॥

अदिति च प्रणम्याथ कृताञ्जलिरिदं ध्रुवम् । अदिते विश्वमानस्त्वं शृणुया शृणुयाथेनाम् ॥ ३० ॥
 प्रजादुःखौघसंतप्तं हृदयं मे महेश्वरि । संप्रसन्नास्य दुःखान्तां प्रजां देहि यथास्वनि ॥ ३१ ॥
 एवं कृत्वा विमर्ज्याथ ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ ३२ ॥
 चन्द्रसूर्योपराने तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृताविधिः सोऽथ कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ ३३ ॥
 सपिण्पात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ ३४ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैः करपादे प्रणो भवेत् ॥ ३५ ॥

इति श्रीशृङ्गसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायधनुर्नवत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजयक्ष्मरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 तस्मिन्वयसि पशून्द्र सोऽपि प्राणीर्विसुच्यते । महापापेद्भवाद्भोगात्र चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतात्पापाद् हृदरूपेण काश्यप । नागयत्यमरां सिद्धिं पूर्णोद्युरपि च ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशृङ्गसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्याय पचनवत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परगर्भं तु यः कश्चित्पातयेज्ज्ञानवाञ्छितः । जलोदरेण सततं रोगेणात्र प्रपीडितः ॥ १ ॥
 जलधेतुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । ताम्नरूप्यसुवर्णात्प्राग्दानात्पापविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशृङ्गसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्याय पणवत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत्कुरुक्षेत्रे कृपिकृष्टेऽपारगः । स्वजातोपस्य चान्यस्य वृत्तिलोपः कृत्स्तदा ॥ १ ॥
 तत्संबन्धेऽभवद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 सुवत्सा तत्पापजं सर्वं शतघ्निकटेऽधुना । सैव जातो द्विजश्चात्र युवभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥
 तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवच्यहम् । वेदाभ्यासान्महासूत सावित्रीजपतस्तथा ॥ ४ ॥
 गद्गायां वासतः पूर्वात्सर्वपापात्यमुच्यते । न कुष्ठशुद्धिरप्राप्ति तत्काले शमनं भवेत् ॥ ५ ॥
 जीवेत्पश्चिमिताब्दान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्पति । गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाज्ज्ञातया ॥ ६ ॥
 भविष्यति शुभा लोके परत्र च स्वर्गेश्वर ॥ ७ ॥

इति श्रीशृङ्गसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्याय सप्तनवत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्रयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । बभूव भर्तृसुहृदा उद्विग्नः पीडितः । १ ॥
 अत्र जन्मनि सा विमा काष्ठ्यां जाता हि सुव्रत । व्रतज्ञानपराऽत्रापि भर्तृतोषणसंयुता ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशद्व्यान्तं प्रविशेदत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चितार्त्नी तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं चात्र जन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिधार्मिकः ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टमव्ययविक्रमचक्षततमः ॥ १९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वायुरोगेण दारुणेन पतत्रिण । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्पूर्वं शूद्रां गृहाश्रिताम् ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्विह ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपट्शततमः ॥ १९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गर्भं पातयेत्पूर्वं नारी पापविमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 रजतस्वर्णताम्राणां दानाद्रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनतामुत ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्शततमः ॥ २०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुसुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मपरा भन्या मुभया पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
 पूर्वमासीच्च सुखजा सगर्भा फललालसा । त्रोटितं च फलं पक्वं भक्षार्यं चौषेकर्मणा ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन फलहीना इहामवत् । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वाग् वर्षाष्टतोऽण्डज ॥ ३ ॥
 पञ्चत्समाप्नुःन्त्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतिः । निष्कृतिं तत्रवक्ष्यामि पूर्वपापविनाशनीम् ॥ ४ ॥
 शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठ निमन्थ्याभ्रत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान्मूर्त्यदिने पृथ्यां तु भांजयेत् ॥ ५ ॥
 नानाफलैस्तया पक्वैः सपूर्पै रससंयुतैः । फलानि विकिरेत्तत्र कृत्वाऽभ्रत्यप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 पूजयेत्तु महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाधिकषट्शततमः ॥ २०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिद्घातयेद्ब्राह्मणेण सुत । साऽत्र जन्मनि कुष्ठेन तस्मिन् यस्ति पीडिता ॥ १ ॥
 जायते म्रियते सा च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाद् ज्ञानकृतात्पूर्वात्र चोक्तं निम्नं मया ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो व्यधिकषट्शततमः ॥ २०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हि यामुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजसंज्ञकः । गङ्गान्नातं कृतं पूर्वं बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
 शकटेन कुटुम्बं तु पाल्यते तेन जानता । एकस्मिन् दिने गत्वा दद्याद् वनमट्टमुतम् ॥ २ ॥
 बलाद्देवस्य संभ्राता जीवा दम्या महाकुलाः । वन्योः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 शुभाशुभफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तया । मध्ये तु जाह्नवीस्तानात्स जातः शूद्रेण कुले ॥ ४ ॥
 विपाशानिपटे देशे योजने समसंभ्रते । भयो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदृष्टः ॥ ५ ॥

बहुलोमी महास्त्रीको देवतातिथिपूजकः । भ्रातृहीनः शठो धूर्तः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥
पञ्चमे भवने राहुर्भूमियुक्तोऽल्पसन्ततिः । लक्षणैर्लक्षितश्चोक्तैरवेदि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
बन्धोः साहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्भवात् । तस्मात्पुत्रभ्रातृहीनो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

विन्मयं कथ्यतां देव सुतसौरूपविवर्धनम् । सर्वपापप्रशमनं लोकानां हितकारणम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्मयं तत्रप्रवक्ष्यामि जन्तुदग्धविनाशनम् । वनदेवी तथा कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
हिरण्यमी शुभा लेख्या यत्रैतच्चतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
प्रजापतिस्तथा कार्पो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमेकं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया कार्यसाधिनी । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि नारायणसुभापितम् ॥ १४ ॥
अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुतं तदर्धं वा तदर्धं विनतासुत ॥ १५ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजनम् । तयामितं सूर्यमन्त्रं जपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
विप्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि जायते । अकृते तु यथाशक्त्या रिष्टं पदपञ्चकेऽब्दके ॥ १८ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवन् नवसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायछपधिकपट्टशततमः ॥ ६०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पराश्रं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽत्राजीर्णेन रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
कुर्यान्नानाविधं चान्नं रससर्वसमन्वितम् । विप्रेभ्यो भोजनं दद्याच्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
होमयेच्च तयाऽन्नानि गायत्र्या त्र्यम्बकेन तत् । मुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रकम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायछतुरधिकपट्टशततमः ॥ ६०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवपूतेश्च यः फश्चिदेवागारस्थितः सुत । भङ्गं कुर्यान्नरो मोहात्स्थापिता च परेण या ॥ १ ॥
अमतिष्ठो भवेद्भ्रज जन्मन्मय्र खगाधिप । वर्षत्रयं तथाऽभ्युपजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः पंचाधिकपट्टशततमः ॥ ६०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्भ्रातृवधं मोहात् पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापसमुद्भवः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभृदिरण्यमिष्टान्नतिलवस्त्राजदानतः ॥ २ ॥
घृतपेनुप्रदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दानं ययानुमानेन सर्वस्वार्थधेकेन च ॥ ३ ॥
दयं द्विजवर्याय विचार्याय प्रयत्नतः । तत्क्षणं काश्यपेयाय क्षयरोगः प्रणश्यति ॥ ४ ॥
गिरेर्नैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः षडधिकपट्टशततमः ॥ ६०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गाम्नानाञ्च सततं विधिनाऽर्कं भृगे स्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताधिकषट्शततमः ॥ ६०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्बिरोधी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादिनाम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सूत देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संघाय बन्धनैः शुद्धैः क्षौमजैर्गरुडाग्रज । तत्पापनाशनं सर्वं प्राग्जन्मोक्तं परंतप ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकषट्शततमः ॥ ६०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ बन्ध्या प्राग्भवेऽभूत्सुतान्विता । अयोध्यायां तु सुमुखी धनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापभावेण सपत्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजाऽत्रैव दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणोदनम् । काश्यां गत्वाऽत्र विधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
व्रतैर्दानैर्महापुण्यैर्नानाविभवविस्तरैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद्दीपमालादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
अर्षात्रे महानद्यां मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मन्त्रैर्वरुणसूक्तैश्च नौकायां वा पतत्रिण ॥ ५ ॥
या चैवं कुरुते सम्यक्तस्याः स्यात्संतातिर्धुवम् ॥ ६ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकषट्शततमः ॥ ६०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद्दुर्मतिमापन्नः खलवाटो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दद्यात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकषट्शततमः ॥ ६१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाज्रवयं सुत । साऽत्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
यक्ष्मणा च क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
पूर्वं दृढं कृतं पापं तस्मान्नोक्तं पतत्रिण । पापनाशकः कश्चिद्दुपायस्त्वत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकषट्शततमः ॥ ६११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्बिरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मूकत्वं जायते तस्माच्चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं दानं दद्याद्देदस्य पुस्तकम् । ब्रह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
पूजयेच्च तिलान् भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशाधिकषट्शततमः ॥ ६१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भजनं कुर्यान्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्रतिमाया देवगेहे स्यात्पितायाः परेण च ॥ १ ॥

अप्रतिष्ठान्विता साऽत्र जायते वै पतत्रिण । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ १ ॥
इति श्रीवृत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्रयोदशाधिकषट्शततमः ॥ ६१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्द्विजो महाभाग ह्यासीद्भङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
स्यापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभाद्दत्तं न तद्धनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद् भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
ततो बहुतिये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देगे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
विशालाक्षो धनी मानी मुरुषोऽमितदो घृणी । बहुदेशेऽधिकाराढ्यः पुण्यात्सर्वफलं त्विदम् ॥ ६ ॥
लोभी क्रूरो महाशुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । संतानसुखहीनस्तु सुरूपा स्त्री सुखोज्जिता ॥ ७ ॥
बन्धुहीनः पतिः साक्षात्सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधनीम् ॥ ८ ॥
कुबेरप्रतिमां रौक्मीं पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धोऽमितां वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवा ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सौवर्णं वेदसंमितम् ॥ १० ॥
शुभं लेख्यं पवित्रं च पुत्रसंततिवर्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्य रिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्वसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्रयोदशाधिकषट्शततमः ॥ ६१४ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षितिवर्णाभः स्वल्पवृत्तिश्च जीवति ॥ १ ॥
देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करे पादे कुशस्त्रेण दंष्ट्रिशृङ्गिविघाततः ॥ २ ॥
ग्रणत्वं जायते दीर्घनेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादं च हुवते लोकतोऽन्वहम् ॥ ३ ॥
प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वदते किञ्चिर्किञ्चित्केशस्य कारिणी ॥ ४ ॥
अपत्यानि मृतानीह एको वा द्वौ त्रयोऽपि वा । वर्षत्रयमिता बाला भ्रियन्ते माससंमिताः ॥ ५ ॥
फेन कर्मविपाकेन मृतापत्या तु साऽनघ । एकस्तुन्दे स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
पृथगेवं कुमातृणां मृतापत्या प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं बन्तेषु तृतीयेऽत्रैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
दानग्रतदद्यायुक्तः प्रियामीतिः परस्परम् । तस्याप्यपरमातुस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
एको वै पादचारस्तु तृतीयश्च स्तनंधयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ १० ॥
क्रियाकर्म कृतं पुत्रैर्वित्तेन सदृशं रम्य । मासेस्त्रिभिर्व्यतिक्रान्तैर्ज्येष्ठेनैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । मात्रा हि पुत्रदुःखेन हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
अभियाताच्छिलाभृता गर्भयुक्ता दिवं गता । अधिरातेन फालेन ज्येष्ठश्वरिण घातितः ॥ १३ ॥
इदं जन्म द्वितीयं तु मृतापत्यं प्रजायते । पुरा कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्थश्च मृतापत्यं लघूनि चाऽलघूनि यत् ॥ १५ ॥
तस्य पापस्य शुद्धयर्थं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संप्राप्ते सातुकूले ग्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः ध्वातः पञ्चगव्येन चोत्तमः ॥ १७ ॥
उपोषणं दिवा रात्रीं प्रातश्चानुदिते रवौ । सुरभैर्धं सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १८ ॥
सुशुभे भृष्टदेशे तु कुंकुमाद्युपचाञ्चिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पद्मे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह संभूतान् प्रद्युम्नाद्यांस्तथाऽर्चयेत् ॥ २१ ॥
चारुदेहं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोन्वितम् । इभवकं चारुवाहुं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
पूजनं विष्णुमुक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः । पुष्पस्रग्धूपगन्धाद्यैरर्चयेद्द्विविधैर्गुणैः ॥ २३ ॥
तद्विमासोऽय तद्विष्णोरतो देवाश्च पूजयेत् । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वै ॥ २४ ॥
होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २५ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पापकर्मावाः कृता वै पूर्वजन्मनि । सपत्न्यां चैकजातीनां संपरेता च पुत्रिणी ॥ २६ ॥
स्ववंशहननाद्वापि भूमिद्रव्यादिलिपसाया । लघूनामलघूनां च हन्ता वै पूर्वजन्मनि ॥ २७ ॥
ततोऽयं वै मया प्रातः दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संपददे त्विदम् ॥ २८ ॥
स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्तः कोऽद्वादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवान्धवान् ॥ २९ ॥
ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिशंसनम् । काष्ठलोष्टकुशस्त्राद्यैर्घातः स्याद्बालक्रीडनात् ॥ ३० ॥
जलाद्गन्धादिना बाधा व्रणो वा तस्य जायते । स्त्रियोऽङ्गे विकृतिर्व्याधिमुखे तिलव्रणादिकम् ॥ ३१ ॥
पैत्रेयीमातुलानीनां नेत्रतोदो विराश्मिता । स्वसुर्मातृष्वसुर्वापि बाल्ये वैधन्यमेव च ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचदशाधिकपट्टशततमः ॥ ६१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्परनिन्दां च कारयेत् । खलवाटहृद्युजा सा च जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्भोगाद्भिमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशाधिकपट्टशततमः ॥ ६१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालाख्यरोगेण संयुक्तो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्तादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं नवं तद्वेष्ट्यागम् ॥ २ ॥
कुटुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषानुत्तये । गण्डमालाहरं चैव दानं प्रोक्तं मया त्रिदश ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकपट्टशततमः ॥ ६१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलघ्नीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्पतत्रिण । अत्र पूर्वकृतात्पापान्मानुषीं गंक्राम मृता ॥ १ ॥

१ सपत्नीनां इति स्यात् ।

धनपुत्रविहीना च साऽत्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणं सुत ॥ २ ॥
चालत्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशाधिकषट्शततमः ॥ ६१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्षापातं च यः कुर्यात्सभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडा तत्रैव जायते ॥ १ ॥
दद्यान्निष्कत्रयं स्वर्णं ब्राह्मणाय कुटुंबिने । तस्माद्रोगाद्दिमुच्येत पक्षाघातात्पत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालारुयरोगेण संयुक्ता जायतेऽधुना ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्याद्वा च कंबलम् ॥ २ ॥
नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणं हन्याद्ब्राह्मणस्य खगाधिप । वङ्गदेशेऽवसत्पूर्वं चात्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
धीरः सर्वकलाभिज्ञो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चात्र बहुस्त्रीसुखभोगभाक् ॥ २ ॥
विद्यादानात्कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसंततिवर्जितः ॥ ३ ॥
बालघातनजात्पापाद्ब्राह्मणस्य पत्रिण । महाक्रोधपरो लोभी नानाद्रुःखैस्तथाऽऽकुलः ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्थले ॥ ५ ॥
नेमिपारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥
ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडस्त्रे चतुरस्रे वा कुण्डे चाज्यतिलाञ्जुभान् ॥ ७ ॥
शक्त्या च भोजयेद्दिप्राञ्शैवान्कसरलङ्कुक्कैः । नानाभक्ष्यफलैश्चैव वस्त्रैर्माल्यैस्तथाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
विविधां दक्षिणां दद्याद्दृढप्रीतिकरां तथा । पश्चात्तेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दशपापघातार्थं नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घ्यपाद्याद्यैर्नैवेद्यैर्विधैस्तथा ॥ ११ ॥
तस्य तत्सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि खगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पञ्चहीनं च पुत्रक ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः पञ्चम्यां चन्द्रवासरे । विन्मये त्वकृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्दके ॥ १३ ॥
रिष्टे स्यात्क्षयरोगेण बालघातस्य निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद् दृढाद् ॥ १४ ॥
न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृतेरपि । वाच्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मनि निश्चयाद् ॥ १५ ॥
ब्रह्महा क्षरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । न हीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
पुत्रशुद्धिफलं चात्र यथा प्रोक्तं शिवाचनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपरार्थं या नारी परपक्षं च घातयेत् । पक्षाघातेन रोगेण पीडिताऽत्रैव जायते ॥ १ ॥

तया निष्कामितं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्यतेऽत्र महारोगात्पक्षाघातान्न संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजः प्राग्भवे मोहात्सुरां तु विविधां पिवेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
गृहवित्तानुसारेण पलेन द्विपलेन वा । कुर्याद्विरणमयं पक्षं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
आवाह्य तत्र ब्रह्माणं प्रभुं सर्वोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्दद्यादिमाय यत्नतः ॥ ३ ॥
दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्योर्विंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां पतत्रिण । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
घोरे कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महींतले । भारवतारणार्याय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनली जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
सुवर्णशतकं दद्यात् स तहोपविनाशनम् । चान्द्रायणत्रयं कुर्यात्तदा तहोपशान्तये ॥ २ ॥
इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचविंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपक्ष्मान्विता साऽत्र तस्मिन् वयसि भामिनी । प्रापश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वाय खगेश्वर ॥ १ ॥
यत्कृते विधिना सर्वं पूर्वजन्माघनाशनम् । स्वर्णगोभूमिमिष्टान्नघृतधेनुतिलानि च ॥ २ ॥
देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये । रिष्टं त्रिंशन्मितेऽब्दे तु प्रापश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अपराधमृते कश्चिद्देश्यं हन्यात्पतत्रिण । प्राग्जन्मन्यय युक्तः स्याद्रक्तार्बुदरुजा भृशम् ॥ १ ॥
भविष्यति न संदेहस्तस्य मृत्युः खगाधिप । अपि दानशतैर्वापि दत्तैरेव जन्मनि ॥ २ ॥
विंशदशं महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महाबलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागतो योऽयं प्राप्नो माधुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते फलियुगेऽत्रैव सर्वपापविवाजंतः । कृत्वा चाष्टतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥
इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दातपेद्देश्यं चान्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेपो रक्तार्बुदतमन्वितः ॥ १ ॥

प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
पापक्षयं महाभाग क्षयः स्यात्पापकृद्भुजः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । साऽत्र जन्मनि मूत्रेण कृच्छ्रेणातिप्रपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या घोरपापहरं सुत । सुवर्णपद्मं पक्षीन्द्र सपत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय विधिज्ञाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६३० ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विमोक्तमो जातः किञ्चिद्विचरामन्वितः । कासश्वासादिना बाधा उदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च कृपिवाणिज्यशासनः । प्रिया प्रीतिपरा नित्यं व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥
किञ्चित्क्रोधगता या तु अवाक्ये वाक्यकारिणी । उदरे वातजा रोगाः शिरोर्तिर्नैत्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
अपत्यानि म्रियन्ते च एकोऽपि द्वौ त्रयोऽपि वा । रजोदोषात्प्रपीड्येते वेदना विविधा कृता ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्त्रा कर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
व्रतानि विविधान्येव कृतानि भुवि मानद । स्वगृहे धान्यराशिं गौरभक्षन्नियतं पुरा ॥ ७ ॥
ब्राह्मण्या सा सवत्सा गौर्धान्यभक्षणतत्परा । गृहीतया लकुट्या वै तथा कुक्षौ प्रताडिता ॥ ८ ॥
मगर्भायास्तु मुरभेर्गर्भकुक्ष्युपघातनात् । मृतो वै गर्भमध्यस्थः प्रसवे दुःखिता भृशम् ॥ ९ ॥
शिशुदुःखेन मुरभी भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ १० ॥
पश्चान्मानुषमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म तृतीयं तु मृतापत्यं खगेश्वर ॥ ११ ॥
सप्तजन्मनि जायेत गोस्त्रीब्रह्मपघातकः । नानाप्राकर्मणां तेषां नानापत्यार्थदुःखकृत् ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं प्रजीवति । अनुग्राहोऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

माघे मासि च रामाते सानुकूलग्रहेऽङ्गिनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात औषधैः स्नानमन्त्रतः ॥ १४ ॥
उपोषणं दिवा रात्री त्रयोदश्यामनिर्जितः । पृष्ठीमास्यादिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते रवी ॥ १५ ॥
मुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्थानं चोदद्भुखः समाविशेत् ॥ १६ ॥
अर्हणाद्युपदरंश्च कुंकुमायैस्तयाऽर्चयेत् । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥
तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं फलशोऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पक्षे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ १८ ॥
उपचारैः शुभेर्गन्धैर्धूपैश्च कुमुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजनम् ॥ १९ ॥
पुष्पैश्च धूपगन्धाद्यैरर्चयेद्विधिपूर्वगुणैः । रुद्रैकादशनीशैव जपेद्बृहद्विंशतिविधानतः ॥ २० ॥
पृथ्वा लक्ष्मिन्तेः पुष्पैरर्चयेद्दन्धवारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायतेन वा ॥ २१ ॥
रुद्रस्यायुतदोमश्च रामघान्यसमाहुतिः । एतं पृथग्निधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २२ ॥
हीमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया कर्मवशातः प्राग्जन्मनि दुरात्मना । धेनुः सगर्भोपहता लकुट्या कुक्षिताडनात् ॥ २४ ॥
तेन कर्मवशात्प्रातं मृतगर्भादिना भृशम् । मृतसन्ततिदुःखानि प्राप्यन्ते महदेनसः ॥ २५ ॥
सत्तदेनीविनाशार्थं दानं सम्प्रददे त्विदम् ।” स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्त्वा कोदादिति विसर्जनम् ॥ २६ ॥
सर्षिण्यात्मानमालोक्य अन्यान्वै तोपयेद्विजान् । भूमिद्रविणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः ॥ २७ ॥
प्रतान्ते सुरभो दद्यादेमद्रव्यादि शक्तितः । अहःशोपे ततः सर्वं भोजयेदिष्टवान्धवान् ॥ २८ ॥
ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते । काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्वातः स्याद्दुपलेखनात् ॥ २९ ॥
शृङ्गिभ्यश्चोपचातश्च जायन्ते घ्नजातयः । जलाकुलत्वं स्पर्शोऽप्री तादृशी तत्र वेदना ॥ ३० ॥
स्त्रियोऽङ्गे विकृतिर्व्याधिर्मुखे तिलव्रणादिकम् । पैत्रीयामातुलानीनां विधवातिः स्वस्त्रादिषु ॥ ३१ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणातिदुःखेन साऽत्र जन्मनि पीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्य प्रणाशनम् । दद्याद्दुकममयं पशं सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय मुशीलाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिंविषां वै सुरां पिबेत् । मृत्रावरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशं व्रजेत् ॥ १ ॥
चिह्नेन श्यावदन्तेन लक्षितः पादजः सदा । सप्तजन्मसु रोगेण मृत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
दृढात्पाकपापजात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयेऽवशोपे च कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतश्च या नारी वैश्यघातनतत्परा । बभूव प्राक् च पक्षीन्द्र साऽत्र जन्मनि निश्चपात् ॥ १ ॥
रक्तार्जुदसमाक्रान्ता दुष्टपापमयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं पतत्रिण ॥ २ ॥
चत्वारिंशन्मिते वर्षे सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे पुण्या मुखजाऽत्र च बाहुजा । देशे मारस्वते प्राप्ता सर्वधर्मान्विता सती ॥ १ ॥
क्षयरोगयुता चात्र युवभावे पतत्रिण । प्राक्पापाद् दुस्तरात्सूत कण्ठपाशादितम्भवात् ॥ २ ॥
निष्कृतिं कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाच्छिवपूजनतत्परान् ॥ ३ ॥
या त्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीदानमुत्तमम् । नश्येत्सापरुजा तस्या अपि प्राणप्रणागना ॥ ४ ॥
आयुर्वर्षाणि प्रोक्तानि पञ्चसप्ततिसंख्यया ॥ ५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचत्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिबलोत्कर्षात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । अधुना यौवने प्राप्ते स उन्मादी प्रजापते ॥ १ ॥
दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णं शक्तितोऽण्डज । मृगं स्वर्णमयं तद्वत्पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत सोन्मादान्मुच्यतेऽधुना ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पद्मत्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परस्वर्णोपहारिणी । साऽत्र जन्मानि रोगेण कुनखित्वेन बाध्यते ॥ १ ॥
दद्यात्सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मानि ॥ २ ॥
चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेदपत्नी याऽभवत्पूर्वं भवे नारी पतिव्रता । रक्ताङ्गुदेन रोगेण बाध्यते चात्र जन्मानि ॥ १ ॥
व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्येन दानेन रक्ताङ्गुदविनाशनम् ॥ २ ॥
रौप्यहारी च पुरुषश्चित्रकुष्ठी प्रजायते । स तत्पापविशुद्धयर्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ ३ ॥
स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे पतत्रिण । प्राजापत्यत्रयं सूत चरेत् पापप्रणाशनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्वधर्मनिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विसुखास्तदा ॥ ३ ॥
तस्मिन्काले ह्यभूसुद्धं योरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तृप्राणावलम्बिनी ॥ ५ ॥
घातापित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतत्रिण । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तथा ॥ ६ ॥
तत्सणादन्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता सभर्तुका । सुक्त्वा तत्र महाभोगानपूर्वांस्वामिधर्मतः ॥ ७ ॥
नानाप्राणीढनजात्पापात्पूर्वंसमुद्भवात् । तीक्ष्णात्पुण्यात्तया सूत म्लेच्छदेशे समुद्भवः ॥ ८ ॥
गिन्योः पश्चिमभागे तु शतयोजनसंमिते । गौरः मुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
नानामोगमुत्सैर्युक्तो गजयूर्यः समावृतः । पच्यश्वर्यसंकीर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ १० ॥
महोम्रः पुत्रधीरादपः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः । स्त्रीसाहाय्यान्महाभाग तथा पुत्रसहायतः ॥ ११ ॥
सुरेश्वर्ययुता साऽपि यवनी तद्रशादिह । सपुत्रः प्राक्सहायाच्च सोऽप्यत्रैव महाभुजः ॥ १२ ॥
एवं जन्मफलं प्रोक्तं रासहायं पतत्रिण । स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तद्व्यमरणत्तया ॥ १३ ॥
भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतत्रिण । पथाशीतिमितायुः स्यान्न च रिष्टेन तन्मृतिः ॥ १४ ॥
रिष्टं पथाशदन्दे तु स्वदेदान्तसमं सुत । शस्त्रमहारीर्विधिषेः प्राप्ते तत्र रणाङ्गणे ॥ १५ ॥
प्राणीढनजात्पापात्तदर्थं नाना संश्रयः । दयात्पालनं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १६ ॥

देयं हिरण्यं तत्र तद्दृच्छतपलात्मकम् । कुरुक्षेत्रादितोर्येषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु ॥ १७ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तं देयमेतच्च पुत्रक । महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं खग ॥ १८ ॥
नातः परतरं प्रोक्तं दानात्कालनरादिह ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परे । बलात्कारेण पुरुषे साऽत्रोन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं सर्वसुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं मृगे ह्येवं च वाहनम् ॥ २ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्यात्प्राय धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च यः पूर्वजन्मन्पत्रैव जन्मनि । म्लेच्छरोगेण सततं वाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपु विप्राय धीमते । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्रोगाद्रिमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्यमाने भर्त्सरे तु जाराद्गर्भपरायणा । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्रिजपालनात् ॥ २ ॥
धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोचितात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पञ्चाशन्मितकेऽब्दके ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत पञ्चाशत्पञ्चजीवनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
तस्मिन्नेव तदा काले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विंशन्मितेऽब्दे पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः फथिद्वाह्यर्णां सूत बलोत्कर्षेण मन्दधीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र महोन्मादी प्रजापते ॥ १ ॥
पापादसाध्यजाद्भ्र रोगान्मुक्तिर्न जायते । ध्रियते रिष्टयोगेन सोन्मादी चात्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुश्चत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी मोहाहोभादरेत्रपु । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुसंस्युता भवेत् ॥ १ ॥
शतत्रयपलं दद्यात्त्रपु तत्पापशुद्धये । तस्मिन्पापक्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चचत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६४५ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान् वेदपारगः । धनधान्यसमायुक्तश्चेष्ट्याङ्घ्रिश्रार्जनावितः ॥ १ ॥
सुव्रतः शक्तिमान् धीरः किञ्चिद्वाधिसमान्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा मोहनं जायते भृशम् ॥ २ ॥
उदरार्तिरसृग्वातः किञ्चिद्देहे प्रजायते । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
सत्यवाक् सत्यजा लोके व्रतानामनुकांक्षिणी । बहुपुत्रप्रसूता च किञ्चित्पुत्रः प्रजायते ॥ ४ ॥
अथवा मृतपुत्रा च पुत्रीषु जीवितास्वापि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद देवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु संजातः पञ्चमे त्विह । प्रावर्तत गृहे तस्य कन्यायाः प्रौढचमण्डज ॥ ६ ॥
भूमिद्रविणलोभेन वृद्धविप्राय दापिता । तद्वत्तदाहृतं वित्तं सर्वस्वं तद्गशादपि ॥ ७ ॥
यावत्कन्याऽभवत्प्रौढा वरार्थं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्या सुतार्थिनी ॥ ८ ॥
किञ्चित्काले ह्यतीते वै तद्भिप्रोऽसौ मृतश्च वै । सा बाला विधवा जाता पत्यपत्यार्थदुःखिता ॥ ९ ॥
व्रततीर्थरता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी । बहुवर्षास्तया वत्स नियमैः शोषितं वपुः ॥ १० ॥
पितृगृहे धनं भूरि त्वर्षितं पुत्रिका भृशम् । कञ्चित्कालवशं प्राप्ता मृता सा ब्राह्मणी खग ॥ ११ ॥
सा पुत्री ह्युदरे भूत्वा साऽगमज्जन्मजन्मनि । कन्या बहुविधा तस्य निराधारा मृता च वै ॥ १२ ॥
तेन कर्मप्रभावेण पूर्वकन्या बहुप्रजा । तस्य भर्तुर्भवेद्गर्भमायातो मृत्युमिच्छति ॥ १३ ॥
पुनर्जन्म पुनर्मृत्युस्तत्कर्मनिष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नरके मृतः ॥ १४ ॥
यातना बहुधा प्राप्ता वर्षाणां च सहस्रकम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
इदं जन्म चतुर्थं तु बहुपुत्रः प्रजायते । मृतपुत्रो मृतो गर्भस्तेन गर्भभवादिह ॥ १६ ॥
भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरापत्यानुगामिनी ॥ १७ ॥
तेन कर्मविपाकेन भूरिकन्यो मृतात्मजः ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं कथं देव'येन पापं प्रशाम्यति । निष्कृतिं वद विश्वात्मन् पृथक्त्वं मे प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ २० ॥
स्वकन्यां वरयोग्यां सा चिन्तयन्तीमनागसम् । दशान्दानि च मासेन यथाभावं यथामति ॥ २१ ॥
कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । अलंकृतां यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥
ब्राह्मणे विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । महापापीधृशमनं कन्यादानमतन्द्रितः ॥ २३ ॥
कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् । एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
शान्तिवर्षेण सर्वत्र वित्तगृहृत्विजादये । भूमिद्रविणवासांसि कन्यावासांसि दापयेत् ॥ २५ ॥
गृहदानं ततो दद्याद्यथोपस्करसंयुतम् । वर्षवर्षे तु संपूर्णे भ्रत्रवस्त्रैश्च पोषयेत् ॥ २६ ॥
एवं कृते विधौ सूत वरुपुत्रा यथास्वनी । पापं पुत्रविनाशारुख्यं कन्यापत्यादयश्च ये ॥ २७ ॥
तेषां पापप्रणाशार्थं कन्यादानादिभिस्ततः । नाशयेत्तद्धि पापं तु द्विजानां विधिपूजनात् ॥ २८ ॥
यजन्यतं विधानेन ब्राह्मणांस्वस्ति वाचयेत् । विनायकाम्बिकाश्रुतिं हेमनिष्कप्रमाणतः ॥ २९ ॥
आचार्याय ददेत्तासां नानाकर्मपशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
जिह्वागुदुनन्दतोष्ट्रप्रणवातादिदोषकृत् । नृपचौरान्निभिर्हानिविचानां च यतस्ततः ॥ ३१ ॥
तप्यमानेन मनसा दृश्यते भृशमाधिजे । सर्षिष्यात्मानमालोक्य प्रापश्चित्तं तया विधिः ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टात्र. पञ्चकारिदादिकपदशततम. ॥ ६४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे मुत । औदुम्बरेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तितः । तस्मादानान्महाभाग पापं नश्यति तत्तप्णात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्या तथा मुक्तं पूर्वजन्मनि मानद । गर्भासत्राया अजाया मांसं गर्भस्य धारणात् ॥ १ ॥
तेन कर्मविपाकेन बहुशोऽत्र प्रकीर्तिता । पूर्वजन्मन्यसौ विप्रा न च गर्भं दद्यात्पलम् ॥ २ ॥
प्रायाश्चित्तमिदं तस्याश्चात्र सर्वावनोदनम् । कृत्वा गर्भेण संयुक्तां राजतीं पदपलात्मिकाम् ॥ ३ ॥
वैश्वानरस्तया कार्यः पश्चमापैर्हिरण्यमयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्विजाय विधिनाऽण्डज ॥ ४ ॥
एवं कुर्याद्विधानेन सर्वापावनोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पक्षीन्द्र गजराजवधे पुरा । जायते गजचर्मा वै स नरोऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
गणेशप्रतिमां दद्यात्सीवर्णां द्विपलात्मिकाम् । गन्धपुष्पैश्च सम्पूज्य तस्माद्गोगाद्विसुच्यते ॥ २ ॥
कारयेद्गणनाथस्य लक्षजाप्यं विधानतः । होमयेत्तद्दशांशेन सुच्यते पूर्वकिञ्चिपात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपञ्चाशदधिकषट्शततमः ॥ ६४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्परसिद्धान्नं प्राक् क्षुत्पीडा प्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरुक्पीडितोऽधुना ॥ १ ॥
अन्नदानेन विमाणां रसदानाद्दिशेपतः । सुच्यते शूलजाद्रोगान्नात्र कर्ष्या विचारणा ॥ २ ॥
सुवर्णशूलदानाद्वा विप्रायात्र कुटुम्बिने । शूलद्रोपोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदधिकषट्शततमः ॥ ६५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तः प्राक् सूत बभूव पुरुषोत्तमः । स्वज्ञातिषु महाभाग दृढकर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
विराट्देशे निवसन् राजकार्यरतः सदा । गृहं दग्धं तत्र शत्रोरनेन भयदापकम् ॥ २ ॥
बालवत्सा मृतास्तत्र पुरे तस्मिन् खगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
ततो यमपुरं प्राप्नो मुक्त्वा भोगांस्तदुक्तवत् । विष्णुपूजनजात्पुण्यात् प्राप्तोऽत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
चारणो धर्मनिरतो बहुद्रव्यसमन्वितः । नानामुखैर्श्वर्ययुतो गजाश्वरयवाहनेः ॥ ५ ॥
बन्धुभृत्याधिकारादयो बस्त्रभूषणभूषितः । सर्वं विष्णुमसादाच्च सुखं पापफलं शृणु ॥ ६ ॥
धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोभसमन्वितः । जातसंततिदुःखार्तो बालवत्सवधादिह ॥ ७ ॥
नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिदं पतत्रिण । चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसंततिनाशनम् ॥ ८ ॥
गृहपापान्महाभाग गर्वि रिष्टसमुद्भवात् । पूर्वपापफलस्यास्य भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् बालवत्साधनाशनीम् । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणुष्वाय तद्वर्णानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥

दृढकर्माजितात् पापान्न चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्भ्रिर्वंशस्य वैशाखे विधिनाऽण्डज ॥ १२ ॥

माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्विप्रान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३ ॥

कोटिलक्षायुतं सूत रुद्राध्यायं जपेत्तथा । धेनूनां दशकं दद्यात्सवत्साभरणान्वितम् ॥ १४ ॥

दद्याच्च कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुत्र चेत्कुर्पाद्विधिपूर्वकम् ॥ १५ ॥

तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्विवाहादपरात्सुत । मृत्युः पञ्चाशदब्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥

प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्दमितं तथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थे पुण्याश्रयेऽण्डज ॥ १७ ॥

जीवे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे । त्रयोदश्यां दिवा भूमौ ऋक्षे मृगशिरोऽभिधे ॥ १८ ॥

निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजनजातफलात् । भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुप्रपूजनात् ॥ १९ ॥

तथा तृतीयजनुषि मरणं गोघृहात्सुत । सर्वपापविशुद्धः स्यात्पुनर्मोक्षमवाप्नुयात् ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकपंचाशदधिकषट्शततमः ॥ ६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षी भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । देयं रीतेः पलानां च शतं तत्पापनिष्कृतौ ॥ १ ॥

गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विप्रांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजाद् ध्रुवम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपंचाशदधिकषट्शततमः ॥ ६९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग खररोमाऽत्र जायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्स्वरं पापविमोहितः ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयहिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥

ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गवेदिने ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपंचाशदधिकषट्शततमः ॥ ६९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्मुक्तं गर्भपुष्टयर्थं कुक्कुटाण्डं खगेश्वर । अत्र जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥

धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं दधात्पेया प्राक्यापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥

कृत्वाऽण्डं विधिना तद्द्वैरण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥

दत्त्वा द्विजाय विधिना ह्याचरेच्छांकरं व्रतम् । फाल्गुनादौ चतुर्दश्यां कृष्णायामासिमासि तु ॥ ४ ॥

पूजयेच्छंकरं रात्रौ तथा जागरणेन वा । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायधनुःपंचाशदधिकषट्शततमः ॥ ६९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सुत महाभाग कर्म पत्कृतवानपुरा । जीवोऽयं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥

अभवत्प्राग्भवे विमो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राज्यप्रचारी बलवाच्छूरो मन्त्री महायशाः ॥ २ ॥

संधिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः। गत्वा त्वरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्वाजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्करम्। लुंठितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता वहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः। स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 मुक्तवाग्जतिदारुणाभ्यस्त नरकान्त्रोरदर्शान्। तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा। नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवधनतत्परः ॥ ७ ॥
 महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि। मुलैश्वर्यधनेर्युक्तः कुटुम्बभरणे हृष्टः ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीमुखसंयुक्तस्तया पुत्रविवर्जितः। वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापानिकुन्तनीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे त्वयवा काश्यां स्याप्य लिङ्गं सुशोभनम्। पूजयेत् त्रिवर्षान्तं मन्यैस्तद्विद्भ्रजैस्तया ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः। संपूज्य विधिवदेवं तदन्ते भोजयेद् द्विजान् ॥ ११ ॥
 शिवभक्तांस्तया शान्तान्दक्षिणाभिश्च पूजयेत्। नानाहिरण्यैर्विधिवत्तथा चाभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयाच्च यजुर्वेदं विधानतः। ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापौघनाशनम्। संप्राप्य तत्र निर्याणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्धि काश्यप। नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तस्मा जालाका देया वै शूद्रकर्णेजतिदारुणा। श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 आयुरव्दाः शतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य च। प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पण्डित्तरे ॥ १७ ॥
 एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं विधानतः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा हारयेद्रीतिं नारी सा च पतत्रिण। पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम्। गायत्र्या जुहुयाच्छक्त्या तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पट्पंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी। साऽत्र जन्मनि शूलेन रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥
 सिद्धान्नदानं विभेभ्यो दीनेभ्योऽप्य पतत्रिण। भिक्षुभ्यश्च तथा दानान्नदानान्च शक्तिः ॥ २ ॥
 न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः। प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव त्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतपंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उष्ट्रघाती भवेत्पूर्वजन्मन्यय पतत्रिण। सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि। कर्पूरं त्रिपलं दद्यादिभेभ्यः शक्तिवोऽगडज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वन्द्येयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम्। गर्भपातरता पूर्वं जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
 सुव्रजा प्राग्भवे त्वत्र तत्यापाघवनी हि सा। निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि गङ्गायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥

पूजयेत्क्षरुद्राणां त्रिगुणार्धतदर्धकम् । शक्त्याऽथ भोजयेद्विप्रान् होमयेच्च स्वशक्तिः ॥ ३ ॥
 अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते संततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्ट्यधिकषट्शततमः ॥ ६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्यधिकषट्शततमः ॥ ६९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे कीराभिधे सुत । धर्मकर्मात्मको भक्तः पितृपुत्रघनान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तिः । पर्वस्वपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्यस्य वै बलात् । स्ववंश्यस्य च कस्यापि गृहे शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
 निर्दग्धं वैरिभावेन साहाय्येन स्त्रियाः सुत । तस्मिन्दाहे महाभाग निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥
 गृहस्थाः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
 सस्त्रीकः स्वफलं भुक्त्वा पापाद् दुष्टं शुभं तथा । पुण्यात्पञ्चनदे देशे स जातो वाहुजाधमः ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपो मतिमान्कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोच्चो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
 योवने मुमुखैश्वर्यधनस्यानैर्युतः पुनः । मित्तदो भोगभाग्यादथः कृती मानी जनमियः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाद्भोभी पापरतः क्वचित् । चिन्ताऽऽतुरो धूर्त उग्रो दुःखार्तो मानवर्जितः ॥ ९ ॥
 गोघातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि खगेश्वर ॥ १० ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीदाहकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा प्रष्टुरेवात्र मृतपुत्राऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 लक्ष्मिंतदण्डजश्रेष्ठ जन्माद्गाड् वृषभे शनिः । लक्षणैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 फारयित्वा शिवं साह्रं पल्लवैर्दमितैः शुभम् । हिरण्यं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् ॥ १३ ॥
 तदर्पार्थमितं चापि त्रिषु वित्तानुसारतः । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशैरुपचारकैः ॥ १४ ॥
 संस्थाप्य पशुपे पश्चाद्गोरथे सुमनोहरि । सर्वोपस्फरसंयुक्ते वित्तानाम्बरभूषिते ॥ १५ ॥
 दद्याद्देवविधित्नाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १६ ॥

मन्त्रः ।

“ मोहात्पूर्वं मया पापमग्निदाहाद्यर्जितम् । तत्राशाय ददेऽहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ” ॥ १७ ॥
 गोपिकाद्यास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमितं दद्याद्ये चान्ये घातिताः पुरा ॥ १८ ॥
 पथमापमिता वद्विद्वेषो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रीद्रं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १९ ॥
 अष्टाक्षरं द्विताहस्रं होम्येद्रोजयेद्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रमर्गं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिप्याधिविवाजिताः ॥ २१ ॥
 नैवं परोति यो मोहाद्यात्र पुत्रविवर्जितः । चत्वारिंशन्मिते फूने वषं रिष्टं प्रफर्तितम् ॥ २२ ॥
 पथान्मितकेऽन्दे वा रिष्टं चाकृतानिपृष्टतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्तमितान्दकम् ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्ट्यधिकषट्शततमः ॥ ६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्ध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् । शूलोद्भिन्नतनुं चौरं मृतं प्राप्य स्वेदिने ॥ १ ॥
 तत्तले तु तद्वा कुर्याद्दिव्या स्नानं शतीपर्यैः । पत्रैर्वृक्षोद्भवैः सूत तथा मृद्धिश्च सप्तकैः ॥ २ ॥
 स मन्त्रैश्च तथा पूज्यः प्रथमं विनतासुत । विधिनाग्नेन या कुर्याद्दिव्या पुत्रं लभेद् ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विषष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सती स्वभार्या परमां सार्ध्वीं मन्त्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्यस्त्रीं काममोहितः ॥ १ ॥
 सोऽत्र जन्मनि भो सूत ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते क्षियतेऽवश्यं ब्राह्मण्यां गमनादिह ॥ २ ॥
 न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं स्वगाधिप । तस्मिन्वयसि तद्विष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्विनिता सुत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी ह्यवर्थात्पूर्वं मोहाद्बुद्धं स्वगाधिप । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमां सीवर्णां राजतीं तथा । दद्याद्देदविधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराऽण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परधृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 घृतधेनुप्रदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परपुंसि महाभाग ग्रहणीरुग्युताऽत्र सा ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । वैशाले माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्पापघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
घृतधेनुप्रदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणमवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसतत्यधिरुपद्शततमः ॥ ६९ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजा रोगाः किञ्चिच्छ्रोत्रोपघातकाः ॥ १ ॥
किञ्चिच्छ्रोत्रोपश्च लोभश्च किञ्चिद्दित्तसमन्वितः । तस्य मिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
एकापत्या भवेत्सा च जायते मृतपुत्रका । आदिपुत्री मृतस्तस्या अपत्यं नैव जायते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं भवे महाबाहो विप्रवंशसमुद्भवः । व्यापारकृपिवाणिज्यं ब्रह्मविचेन यत्कृतम् ॥ ५ ॥
व्यवहारादिना कृत्वा ब्रह्मविचेन वर्धितः । कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वञ्चितम् ॥ ६ ॥
नार्पितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं खगेश्वर ॥ ७ ॥
पश्चान्मृत्युवशं प्राप्तो नरके रौरवे गतः । ब्रह्मस्वभक्षणाच्चैव वर्षाणां च सहस्रकम् ॥ ८ ॥
पतितो नरके वीरे पच्यते चेह कर्मणा । पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ ९ ॥
इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १० ॥
ब्राह्मणस्य विशेषेण धनं विपनिभं स्मृतम् । ऋणं प्रसह्य वै प्रोक्तमपि कल्पशतादिकम् ॥ ११ ॥
तस्माद्भिर्ऋणं प्रोक्तं प्रसह्य त्वभिजायते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणां च निष्कृतिं सौरुषहेतवे ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामप्रदः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥
यत्पूर्वंदमयं देवं यजुभिः शतरुद्रजः । यत्नैरभ्यर्च्य मुच्येत पापादाकल्पसम्भवात् ॥ १५ ॥
रुद्रैकान्तदानीभिश्च रुद्रैकादशकेन वा । जप्त्वेन तोपयेद्देवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १६ ॥
तद्दानेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितः । विधिवज्जुहुयाद्ब्रह्मी तिलैश्च मधुरण्डितैः ॥ १७ ॥
हरितालपलाशीति सर्पिषोऽप्य बहेद्देवते । प्रविरुद्रं प्रदातव्यं गोयुगं रशानन्वितम् ॥ १८ ॥
फेयूरण्डलाकल्पमन्त्रपुस्तकमण्डज । प्रतिरुद्रं शतं विभान् भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १९ ॥
निष्कैः दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा गुन्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं पापशान्तिकृतम् ॥ २० ॥
इतिहासपुराणोक्तीः सूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्द्विधिवत्तार्क्ष्यं सभार्यः प्रीतितोऽन्वहम् ॥ २१ ॥
देवार्पितृमृत्यानामृषीणां च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षिताम् ॥ २२ ॥
गर्वाणां जीवजातीनामुन्पत्तिं शृणुयादपि । ऋषीणांमृषिपत्नीनां वंशान्पूर्वांनुदीरितान् ॥ २३ ॥
पर्वं ग त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन्देशान्निजान्सात्म्यक् श्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २४ ॥
पर्वं शृण्विषेः सून हरिवंशश्रुतार्थिनः । वाचकोषणि सन्तुष्टो भूमिद्रविणवर्षकैः ॥ २५ ॥

कर्णांकृत्य वरां मुद्रां गां दत्त्वा च पयस्विनीम् । भूमिद्रविणदानाद्यैस्तोपयेद् ब्राह्मणाननु ॥ २६ ॥
 निष्कृती क्रियमाणायां सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २७ ॥
 नन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः । दुष्टरुक् चानपत्यः स प्रमेहातोऽप्यकिंचनः ॥ २८ ॥
 हुनस्वी ददुणः पाण्डुरोगी चैव क्रमाद्भवेत् । जलमग्निश्च चौरश्च राज्ञश्चिन्ता व्ययादिका ॥ २९ ॥
 लकुटप्रावशस्त्राद्यैर्जायन्ते व्रणजार्तयः ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयं सूर्येदिने सूत प्राप्य भूमिं श्मशानजाम् । मृतप्रेतं समालोक्य रात्रौ गच्छेदतन्द्रितः ॥ १ ॥
 पूजयित्वा चितां तस्य वलिमष्टविधां सृजेत् । स्नानं कृत्वा मृदालम्भिः पत्रैर्वृक्षोद्भवैस्तथा ॥ २ ॥
 शतच्छिद्रघटात्प्राप्य नानातीर्थोद्भवैर्जलैः । दीपमालादिने वापि प्रयोगं विधिनाऽऽचरेत् ॥ ३ ॥
 हरिवंशं ततः पश्चाच्छृणुयाद्दिधिपूर्वकम् । दत्त्वा द्विजेभ्यो विधिना नानाभक्ष्यफलानि च ॥ ४ ॥
 स्वेच्छया भोजनं तेभ्यो दद्याद्दोषापनुत्तये । अनेनैव प्रयोगेण बन्ध्या याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ बन्ध्या चात्र जन्मनि घाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिमपीडनात् ॥ १ ॥
 विंशद्वयं व्यतीते च नेत्रभङ्गः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रश्चक्रे सुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
 तेन कर्माजितेनात्र पण्डश्चैवात्र शूद्रजः । गवां पालनजात्पुण्यात्प्रागत्र सुखसंयुतः ॥ २ ॥
 गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवात्र विन्मयम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विसतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता पूर्वं मोहात्परमूर्तं हरेत् । साऽत्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीडयते ॥ १ ॥
 कुरुक्षेत्राद्वितीर्थेषु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगान्नेत्रजात्रात्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीत्पूर्वभवे यश्च नराधमः । सोऽत्र जन्मनि पक्षिन्द्र कृष्णशुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥
 स्वर्णशूर्ङ्गां रौप्यखुरां घण्टाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलयुक्तां च दद्याद्देविदे सुत ॥ २ ॥
 कृष्णशुल्मोद्भवां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चसतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवत्काचित्स्वर्णकारी पतत्रिण । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
 तद्गृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
 तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्तं गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
 तेन कर्मसमायुक्ता संप्राप्योचितशासनम् । पुनः शूद्रीसमा जाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
 धनभृत्याश्वभोगाद्यैर्नानाविभवसंयुता । पुत्रसंततिहीना सा प्राग्गोघाताद्यसंभवात् ॥ ५ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापक्षयकरम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
 मार्गं हि धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठां कारयेत्ततः । संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
 होमयेच्च ततस्तत्र तिलानज्ययुतानिह । भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
 दद्यात्तथैव कपिलां सर्वपापप्रणाशिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माचनाशनम् ॥ ९ ॥
 नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः संततिर्जं भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले पापमेवात्र बहुमूत्री प्रजायते ॥ १ ॥
 दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपेयात्र न पश्येद्बहुमूत्रताम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुमूत्ररुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
 दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना त्वत्र जन्मनि । बहुमूत्रान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाढातयेत्सूत महिषीं नवयीवनाम् । प्राग्भवे नियतं सोऽपि कृष्णगुल्मेन वाध्यते ॥ १ ॥
 स नानारत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मीत्यां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 अथवा महिषीदानाद्विप्राय विधिनाऽण्डज । महिषीपापजाद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पण्डः स्याद्बहुजन्मनि ॥ १ ॥
 ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्याद्यत्र जन्मनि निश्चयात् । ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

षड्वर फलहत्याचित्यमादाट्टिनतासुत । फलानां षट्पुषानां तथाऽऽमानां निपातनात् ॥ १ ॥
 पूर्वजन्मनि पुष्पापि षट्पुदानगता गती । अत्र मा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाऽण्डज ॥ २ ॥
 अथ पुत्रविहीना मा फलहत्यापमाद् दटात् । फलानां षट्पुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यदाः ॥ ३ ॥
 भोजनं तु कदा पश्चात्पारयेत्स्वेच्छया ट्टिनान् । प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहत्यापनाशनम् ॥ ४ ॥

अमायां नालिकेराणि देयानि खलु शक्तितः । तत्कृते भुतवृद्धिः स्याजीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ ५ ॥
 दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्यत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तद्दुःखेन प्रपीडितः ॥ ६ ॥
 कार्तिक्यामथ वैशाल्यां दधिचेतुप्रदानतः । तस्माद्भोगात्प्रमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषां घातयेन्नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दद्यात्साभरणां सूत महिषां यमदैवताम् । युग्मकम्बलसंछन्नां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
 स मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिन्नपगते तत्र कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्वचेत्प्राग्वृपमानां च नासाग्रं गरुडाग्रज । नासाच्छेदोऽत्र तस्यास्ति युवभावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
 नास्ति तद्विन्मयं कापि दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचातुर्यसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तस्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अथ तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महावीरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवान्परघातनम् । परघातकृते सूत स्वशरीरमयात्पजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाचौर्येण चाण्डज । सुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिसुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविधाविशारदः ॥ ७ ॥
 सुखैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेपोऽतिकूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापाहोभरतः क्रोधी नानाभैरवशासनः । रिष्टं पश्चिमि ते वर्षं पञ्चहीने पतत्रिण ॥ ९ ॥
 सर्वचित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् । पञ्चाशीत्यब्दकं चायुर्दत्ते कालनेरेऽण्डज ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे । कालरूपेण श्लेष्णे तत्क्षणे मरणं स्मृतम् ॥ ११ ॥
 महावोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् । चिद्रं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
 हृदिस्यं लघुनं पुत्र पदंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरती. निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नचेतुमहादानाद्विधिना ब्राह्मणाय च । न पश्येन्नैत्रजं रोगं- कातरत्वं हि काश्यप ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
 सा शृद्धाञ्च महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महापापात्प्राक्कृताच्च पतत्रिण ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्भूषिता चात्र युवभावे स्वगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णार्धमिता भव्याः संपूज्याथ महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तया धूपैर्मक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 देया द्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगेण चाण्डज ॥ १ ॥
 धेनुं रत्नमर्या दद्यात्समुवर्णा विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोर्गं सा तद्घृतेन महादुतम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्यभूत्कश्चिन्नरो राजक्रियाऽन्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छुद्दो हृदो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
 नानादानरतस्तत्र लोभादयोऽपि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैव ब्राह्मणस्य पतत्रिण ॥ २ ॥
 लोभाच्चकारासीं तत्र हण्डभेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥
 देगे पञ्चनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽति चाधमः । स चास्त्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
 सकलेश्वर्यसंपन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगाढयो दानात्सर्वमिदं मुत ॥ ५ ॥
 सप्तजन्मन्यसी पण्डो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षत्रे कुले समुत्पन्नः शीर्षोदार्यपशोधनः । राजमान्यविरोधी च नानावीर्यरतः सदा ॥ १ ॥
 किञ्चिदावादिना पीटा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्ताच्च शिरसि जायते वक्षसि ह्यय ॥ २ ॥
 तस्य भार्या शुभाचारा मुरूपा गुणशालिनी । भियभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
 एकपुत्रममृता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुण्यं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन पापं शाम्येद्दि तत्त्रिधाः । विधानं वा हितार्थाय तस्यं शूद्दि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णाक्षरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । संजातो ब्राह्मणो मित्रं बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
 भयविक्रयकर्ता च विग्रद्व्येण वर्धितः । फालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
 संघिनं तद्वनं सर्वं न तु किञ्चित्प्रदापितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशशुद्धिनिनाशनम् ॥ ८ ॥
 तेन कर्मविपाकेन नानागर्भततिनाशनम् । यश्चैतस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणस्तया ॥ ९ ॥
 इदं जन्म पतुर्थं तु ब्रह्मवेदसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरा ह्येवं पुत्रहीना पतत्रिण ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश संततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपनीकाशं पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विषणैकोऽपि म्रियते ब्रह्मस्वात्सुतसंततिः ॥ १२ ॥

तस्य पापस्य नाशाय कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूषवेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥

कुर्याददृढं पत्रं राजतं शुक्लतण्डुले । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमवर्णं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥

सुशीतसलिलैः पूर्णं ससर्वाधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥

तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यसमोपेतं वल्लयुक् चन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥

तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कृद्यविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवादिने ॥ १७ ॥

प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । अष्टोत्तरशतं विप्रान् द्रोणाः सप्तैव निर्मिताः ॥ १८ ॥

जातीपुष्पैः समुद्भूता लक्षपूजा शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देवुं दम्पती परिधापयेत् ॥ १९ ॥

एवं कृतविधेः सूत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भविता मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्धाढ्या प्रजायते ॥ १ ॥

मधुधेनुप्रदानाच्च व्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गन्धरोगात्सततं मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डोऽस्ति राजसम्मानी अत्र जन्मनि चाण्डज । महादुष्टक्रियायुक्तो बध्वन्धनतत्परः ॥ १ ॥

प्राक्कृतास्तु महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महापूतौ जडोऽगम्यातितेजनात् ॥ २ ॥

नात्र जन्मनि पक्षीन्द्र प्रायश्चित्तं मपोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ ३ ॥

पुत्रस्त्रीसुखहीनश्च सर्वधर्मविवर्जितः ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मघ्नी सा मया प्रोक्ता या पूर्वं घातयेद्दिजम् । सर्वं विचेष्टितं यस्माच्छृणुष्वत्र पतत्रिण ॥ १ ॥

अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विषदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥

तरुमादियं महादुष्टा बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । विवासिता यतः सर्वैः पितृगेहे स्थिताऽण्डज ॥ ३ ॥

महापापवती पापजाताऽत्र यवनी खग । भविष्यति महाऽरिष्टमग्निदाहेन चाण्डज ॥ ४ ॥

चतुर्विंशन्मिते वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितः ॥ १ ॥

घृतकुम्भं तथा दद्याच्छक्त्या विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायव्यधिकषट्शततमः ॥ ६९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नराधमः । गुल्मोदरेण रोगेण पीड्यते सोऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गुडधेनुमदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायव्यधिकषट्शततमः ॥ ६९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयो काचित्सती नारी धर्मिष्ठा मियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्दग्धं तथा गृहम् ॥ १ ॥
तदाहाच्च महाभाग दग्धं सर्वपुरं तदा । ब्राह्मणस्य तु या कन्या तस्मिन्कालेऽपि सा मृता ॥ २ ॥
भुक्त्वा शुभं फलं पुण्यात्पापात्पापसमुद्भवम् । सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया ॥ ३ ॥
कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशनीम् । वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ ४ ॥
कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मागासीद् ब्राह्मणः कश्चित्कृपिकर्मरतः सदा । पूजकश्चातिथीनां च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्रूपभस्यापि प्राग्भवे विनातासुत ॥ २ ॥
छिन्वा नासाग्रमुष्की तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र जन्मनि तद् भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
धर्मात्पूर्वं कृतात्सोऽपि सुखैश्वर्यधनान्वितः । दृढपापार्जनात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतिः । तीर्योश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
आयुः पष्टिमिताब्दान्तं रिष्टं पञ्चाशदब्दके ॥ ७ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसंभवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सद्दक्षिणम् । तद्वोपशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तेलहारी तु यः कश्चिद्भवेत्लोभात्पुरा भवे । फण्डरोगेण सततं पीड्यतेऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तेलप्रदानाच्च ब्राह्मणाय पतत्रिण । फण्डरोगोपशमनं दानात्तेलघट्टयात् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पाचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भर्तृत्पक्ता विचिता सा महारोगवती ह्यभृत् ॥ १ ॥
तया महोर्षादिर्व्यभर्तुः पुंस्त्वं हि नाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥

धृतः पापरतो दुष्टः सर्वधर्माविवर्जितः । वर्णावाह्योऽतिदुःखार्तो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
वहुजन्मन्यतौ पापान्मुक्तो भवति चाण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्षार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मानि खड्गः स्याद्वायुपीडातिदुःखितः ॥ १ ॥
सुवर्णमृगदानेन पूर्वपीडां न पश्यति ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तशततमः ॥ ७०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मानि । परपुंसि महाभाग ग्रहणीरुग्युताऽत्र सा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाधिकसप्तशततमः ॥ ७०१ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षिदर्शनः । उदरे वातजान् रोगान् किञ्चिच्छस्त्रोपवातकम् ॥ १ ॥
किञ्चित्कोषश्च लोभश्च किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । तस्य प्रिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
एकापत्यं भवेत्तस्य जायते मृतपुत्रकः । आदिपुत्रो मृतस्तस्य ह्यपत्यं नैव जायते ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्म महाबाहो शूद्रवंशसमुद्भवम् ॥ ४ ॥
व्यापारकृषिवाणिज्यं ब्रह्मविद्येन यत्कृतम् । व्यवहारादिना कृत्वा ब्रह्मविद्येन वर्धितः ॥ ५ ॥
कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वञ्चितम् । नापितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् ॥ ६ ॥
ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकाले खगेश्वर । पश्चान्मृत्युवशं प्राप्तो नरके सौख्ये गतः ॥ ७ ॥
ब्रह्मस्वभक्षणाच्चैव वर्षाणां च सहस्रकम् । पातितो नरके घोरे पच्यते चेह कर्मणा ॥ ८ ॥
पश्चान्मातृपामपन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ ९ ॥
निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते । ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मस्वं विषमेव यत् ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणां च निष्कृतिं सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामकरः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १२ ॥
यजुर्वेदमयं देवं यजुभिः शतरुद्रजैः । यजनैरर्च्यं मुच्येत पापादाकल्पसम्भवात् ॥ १३ ॥
रुद्रैकादशानीभिश्च रुद्रैकादशकेन वा । जपेन तोषयेद्देवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १४ ॥
तद्दशांशेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्द्विं तिलैस्त्रिमधुरप्लुतैः ॥ १५ ॥
हरितालीपलाशाभ्यां समिधोऽत्र हविर्हुताः । प्रतिकुद्रं प्रदातव्यं गोकुलं रक्षान्वितम् ॥ १६ ॥

केयूरकुण्डलाकल्पमन्त्रपुस्तकमण्डलम् । प्रतिकुर्दं शतं विप्रान् भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १७ ॥
 निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा सुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधापत्यशान्तिकृतम् ॥ १८ ॥
 इतिहासपुराणोक्तसूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्द्विधिवत्तार्क्ष्यं सभार्यः प्रीतितोऽन्वहम् ॥ १९ ॥
 देवर्षिपितृमर्त्यानामृषीणां च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षताम् ॥ २० ॥
 सर्वांसामपि जातीनामुत्पत्तं शृणुयादापि । ऋषीणामृषिपत्नीनां वंशान्तर्वाणुदीरितान् ॥ २१ ॥
 हरेर्वंशस्य श्रवणात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते । तस्य सन्ततिबुद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै सुत ॥ २२ ॥
 कृष्णगुल्मोद्भवां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ २३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाधिकसतशततमः ॥ ७०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

माग्भवे याऽभवत्काचित्स्वर्णकारी पतत्रिण । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
 तद्गृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
 तत्ताडनान्महाद्भुतं प्राप्ता गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
 तेन कर्मसमायुक्ता सम्प्राप्योचितशासनम् । पुनः शूद्रीसमा जाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
 धनभृत्याश्वभोगायैर्नानाविभवसंयुता । पुत्रसन्ततिहीना सा प्राग्गोवातावसम्भवात् ॥ ५ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापक्षयंकरम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
 मार्गं हि धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठां कारयेत्ततः । संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
 होमपेष च ततस्तत्र तिलानान्जययुतानिह । भोजयेद्ब्राह्मणाञ्चशक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
 दद्यात्तर्पणं कपिलां सर्वपापमणाशनाम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनाम् ॥ ९ ॥
 नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिर्जं भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाधिकसतशततमः ॥ ७०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्माग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले स तु पापेन बहुमूर्त्वी प्रजापते ॥ १ ॥
 दुग्धपथेभुमदानाच्च विधिना त्वत्र जन्मनि । बहुमूर्त्वान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाधिकसतशततमः ॥ ७०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽप्येव बहुमूर्त्वरुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
 दुग्धपथेभुमदानाच्च वेदवेदारूपारणे । विधिना काश्यपेयात्र न पश्येद्बहुमूर्त्वताम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाधिकसतशततमः ॥ ७०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाटातपेत्सूत मर्दिषीं नवपीवनाम् । माग्भवे नियतं सोऽपि कृष्णगुल्मेन घाट्यते ॥ १ ॥
 यः नानापथेयुदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्थां पीटाग्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 अथवा मर्दिषीदानादिप्राय विधिनाऽण्डज । मर्दिषीपापजादोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाधिकसतशततमः ॥ ७०६ ॥

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य षण्ढः स्यादत्र जन्मानि निश्चयात् ॥ १ ॥
 ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मघातान्महापापात्षण्ढः स्याद्बहुजन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताधिकसप्तशततमः ॥ ७०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काचित्प्रमादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्यापि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
 अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाऽण्डज । अत्र पुत्रविहीना सा फलहृत्पापजादृढात् ॥ २ ॥
 फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्ये च नित्यशः । भोजनं तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं परं नास्मात्फलहृत्पापनाशनम् । अमायां नालिकेराणि देयानि खड्ग शक्तितः ॥ ४ ॥
 तत्कृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकसप्तशततमः ॥ ७०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्मत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
 कार्तिक्यामथ वैशाल्यां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्रोगादिमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकसप्तशततमः ॥ ७०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीं घातयेन्नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दद्यात्साभरणां सूत महिषीं यमदैवताम् । युगकम्बलसंछत्रां विधिना नवपीवनाम् ॥ २ ॥
 सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिंश्च पच्यते तत्र गुल्मरोगं न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हन्यात्प्राग्गृपभानां च नासाग्रं गरुडाग्रज । नासाच्छेदोऽत्र तस्यास्ति युवभावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
 नास्ति तद्दिग्मयं कापि दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकसप्तशततमः ॥ ७११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 मेरितो दैवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अथ तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाधोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परघाते कृते सूत स्वशरीरमयात्यजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाचीर्येण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्पारिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुविश्वस्यतमाक्रान्तो धनवाहनसंयुतः । शूरः सुवेपोऽतिक्रूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥

पापाहोभरतः क्रोधी नानामैखशासनः । रिष्टं पष्टिमिते वषे पञ्चहीने पतत्रिणं ॥ ९ ॥
 सर्वचित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् । पञ्चाशीतिमितयायुः स्यादृत्ते कालनरेऽण्डज ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्तेऽङ्कते तत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवासरे । कालरूपेण शस्त्रेण तत्क्षणे मरणं स्मृतम् ॥ ११ ॥
 महाघोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् । चिह्नं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
 हृदिस्थं लघुर्न पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहस्पृारणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायोद्वाद्दशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिदृशो भवेन्नारी प्राग्भवे याऽत्र जन्मनि । मेदसा पीडयते सा तु विनवानन्दवर्द्धन ॥ १ ॥
 दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पृारणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायत्रयोद्दशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुणी निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नधेनुमहादानाद्दिधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिरोगं च कातरौत्थं हि काश्यप ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पृारणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायत्रयोद्दशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी फाचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तथा ॥ १ ॥
 सा शूद्रा च महाभाग धनपुत्रसमान्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्पाक्कृतात्तु पतत्रिण ॥ २ ॥
 तेन कर्मफलेनात्र चक्षुःपीडाऽविदारुणा । विदोषैर्दुःखिता चात्र युवभावे स्वगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देवा घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णाजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णादीमिता भव्याः संपूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तथा दीपैर्मक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद्भिजेभ्यो चद्रुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पृारणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः पंचदशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धियुतः मृत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 मधुधेनुमहादानाद् ब्राह्मणाय पतत्रिण । दुष्टगन्धिकृताहोषान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पृारणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः षोडशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तर्धुं पानयेत्तूवं या नागी गरुडाग्रज । पातराशी प्रजायते चक्षुरोगेण पक्षिराट् ॥ १ ॥
 धेनुं रत्नमयीं दद्यात्समुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्वत्तेन महाशुभम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पृारणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः सप्तदशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मांसकण्ठपदमृन्मक्षिप्रो गजकृपान्वितः । दग्दाधिकारवाञ्छुद्रो हरो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
 जनादानगहस्य एषोभाटयोऽपि विशेषतः । रथविचाररत्नस्यापि ब्राह्मणस्य पतत्रिण ॥ २ ॥

लोभाच्चकारासौ तत्र ह्यण्डच्छेदं च तदक्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वाऽतिथमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पंचनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽतिचाधमः । स चाप्यत्र विवर्णस्तु स्वेच्छापापमतिः सुरवी ॥ ४ ॥
सकलैश्वर्यसम्पन्नो नानाधनसमान्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो दानात्सर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मन्यसौ पट्टो भविष्यति खगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अथ्यायोऽष्टादशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशो धनी । राजमान्यविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किञ्चिद्वादिना पीडा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्ताच्च शिरसि जायते वक्षसि ह्यय ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाऽऽचारा सुरुपा गुणशालिनी । म्रियभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तने ॥ ३ ॥
एकपुत्रप्रसूता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुण्यं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन पापं शम्पति तत्स्त्रियाः । विधानावहितार्थाय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णान्तरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । ब्राह्मणस्य च मित्रं तु बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
ऋयविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्येण वर्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
संचितं तद्भनं मर्वे न तु किञ्चित् प्रदापितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशशुद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासंततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणस्य च ॥ ९ ॥
इदं जन्म चतुर्थं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखवती ह्येवं पुत्रहीना पतत्रिण ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश संततेः सौरुपहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विप्रसंकाशं पुत्रपौत्रादिनाशनम् । त्रियतेऽत्र विपणैको ब्रह्मस्यात्सकुलं स्वग ॥ १२ ॥
तस्य संतत्यनागाय कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूप्रदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
कुयोर्दष्टदलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्यापयेत् कुम्भमव्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
मुशीतसलिलैः पूर्णं सरत्नीपाधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥
तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं वस्त्रयुक् चंदनान्वितम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्यापयेन्मूर्तिं निष्कट्यविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देववादिने ॥ १७ ॥
प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । शतमष्टोत्तरं विप्रान् द्रोणाः सतैव निर्मिताः ॥ १८ ॥
जातीपुष्पसमुद्भूतां लक्षपूजां शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देवं दम्पती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
एवं कृतविधेः सूत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोनविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्धानिता मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्धाद्या प्रजायते ॥ १ ॥
मधुघेनुप्रदानाच्च व्यतीपातादिपूर्वमु । दुर्गविरोगात्सततं मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अथ्यायो विंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पंडोऽस्ति राजसम्मानी चात्र जन्मनि चाऽण्डज । महादुष्टक्रियायुक्तो वृषबंधनतत्परः ॥ १ ॥
 प्राक्कृताच्च महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महाधूर्तः पंडो राजाऽतिसेवनात् ॥ २ ॥
 नात्र जन्मनि भो सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमने पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मन्नी सा मया प्रोक्ता या पूर्वं घातयेद्विजम् । सर्वं विचेष्टितं तस्याः शृणुष्वान्न पतत्रिण ॥ १ ॥
 अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥
 तस्मादिदं महादुष्टा चाल्ये कुष्ठाश्विता सुत । अविवाह्या यतः सर्वैः पितृगेहे स्थिताऽण्डज ॥ ३ ॥
 महादोषवती पापा तस्या नोक्ताऽत्र निष्कृतिः । चतुर्विंशन्मिते वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दंतुरः सोऽपि काले तत्कालचिद्धितः ॥ १ ॥
 वृत्कुम्भं यया दद्याच्छुक्तया विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नराधमः । गुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
 गुडपेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायचतुर्विंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयो फाचित् सती नारी धर्मिष्ठा म्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोगेहं ददाह सा ॥ १ ॥
 तद्दाहाच्च महाभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मण्येका सवाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
 ततो ब्रह्मवधस्तत्र किञ्चित्कालेऽपि सा मृता । भुक्त्वा फलानि सर्वाणि पुण्यपापोद्भवानि च ॥ ३ ॥
 गा श्मद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापशोषनीम् ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि नृपभे दयात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागानीद्वाद्यणः फश्चित्पिफर्मरतस्तया । पूजकश्चातिथीना च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
 तद्दृष्ट्वा वृषभो मत्तस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्दृष्ट्वाभस्याऽपि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
 छिन्वा नासाप्रमुच्यं तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र जन्मनि भुक्त्वा तु फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जानोऽत्र यवनः गिन्धुमण्डले पर्यताश्रिते । पंडस्तु तेन पापेन स चास्त्यन्न पतत्रिण ॥ ४ ॥
 पर्मात्सर्ववृत्तात्मोऽपि सुखैश्वर्यधनान्वितः । पापाद् दृष्टार्जनात्सप्त प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्रतिः । तीर्याश्रयेऽय जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
आयुः पष्टिमिताब्दान्तं रिष्टं पञ्चाशदब्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पद्द्विंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसंभवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तस्मैपशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चित्सूत लोभात्पुराभवे । कङ्कुरोगेण सततं पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणाय पत्रिणम् । कङ्कुरोगप्रशमनं दानं तैलघट्टयम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वंऽभवञ्चारणबल्लभा । पतित्यक्ताऽऽधिविग्ना सा महारोपवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तया महौषधैर्दिव्यैः पत्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
घृतैः पापरतो नित्यं सर्वधर्मैर्विर्जितः । वर्णब्राह्मणोऽतिदुःखार्तो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
बहुजन्मन्यतौ पापान्मुक्तो भवति चाण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्षार्यं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खञ्जोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज । स्वशरीरविवृद्धचर्यं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हरति कस्यचित् । शुल्मोदरेण रोगेण पीड्यते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गंगायां हि महाभाग गुडधेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्भोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देश्योऽभवत्पूर्वं भवे नेपालविश्रुते । बहुमित्रसुखैराढ्यो हृठी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
आराधनं तु कृतवान् देव्या यः पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं च सुरूपां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यस्त्रियामभिगमाद्व्यभिचारपरो हृदः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥
तत्र पापं फलं मुक्त्वा शुभाजातो महीतले । गौरो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशेदेशेऽतिविरप्तातो घृणी लघुर्महायशाः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापाञ्जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तिसौख्यकारिणीम् । पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हिमां वै

पलपंचमितां लेख्यां गंधैर्मांल्यैरलंकृताम् । दद्याद्देदविधिज्ञाय सुकुलीनाय चार्थिने ॥ ७ ॥
 प्रजापतिं तथा दद्याद्वाज्रतं त्रिपलात्मकम् । ब्रह्मदैवतमंत्रेण गृह्णाति स महाद्विजः ॥ ८ ॥
 पश्चादष्टाक्षरं मंत्रं सहस्रं पापशोधनम् । जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमंत्रं महाबलम् ॥ ९ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तपयेत् । य एवं कुरुते सूत सर्पपापविनाशनम् ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्तं परं तत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्देवघातितः ॥ ११ ॥
 न लभेत् स्त्रीसुखं तत्र रिष्टं पद्मेदकेऽन्दके । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसततम् ॥ १२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना पुरा हन्यान्मृगं यो विनतासुत । खञ्जः स्यादत्र जनुषि तत्काले मृगघातजे ॥ १ ॥
 पापनाशकरो तस्य निष्कृतिं वक्ष्येहं सुत । दद्यादश्वं नवं तत्र स्वर्णं निष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
 सहास्रनमलंकारं पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
 न स पश्यति खंजत्वं दानस्याऽस्य प्रभावतः ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कंदूरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 सा मुच्यते महाभाग दानात्तैलघट्टद्वयात् । सुवर्णादद्यात् तथा शक्त्या तैलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गजप्रचारी यः फश्चिचारणः पूर्वजन्मनि । भव्यमूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
 राजपत्न्यां महाबाहो दधारासावधमंतः । गर्भं च कामलोभेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 पापात्पापफलं भुयत्वा यमलोके पतत्रिण । शिवपूजनजात्युण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
 देशे जांगल्येकः पण्डः सर्वधर्मवहिष्कृतः । शिवपूजनतो यस्मात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
 स्त्रीपुत्रमुत्पदीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्मादया याऽनधीतपूर्वं मृगं हि विनतासुत । स्वगर्भपालने दक्षा जन्मन्यत्र गतप्रया ॥ १ ॥
 तटातकाले रंजा सा भविष्यति शुभानना । गर्भपातनदुःखार्ता तथैव महदेनसः ॥ २ ॥
 तदापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विप्राय तुरगं सुवानं भूषणांनितम् ॥ ३ ॥
 स्वर्गनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्पत्त्यां पीडामर्थैव जन्मनि ॥ ४ ॥
 दानमभावात्पक्षीन्द्र रंजत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥

इति धीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३६ ॥

अरुण उवाच ।

सात्रे पुणे गमुत्तमो दानदाशिष्यतत्परः । मोहाद्विपीडितो नित्यं कृष्णाङ्गः पाण्डुरद्युतिः ॥ १ ॥
 उर्ध्वं शलादिना पीडा बाल्ये स्याद्दहर्णागदः । तस्य भार्या सदापारा सुप्रेहा भर्तृसंतुता ॥ २ ॥

रक्तस्त्रावादिना पीडा जायते चोद्गाऽनिलः । गर्भस्य चोद्गात्तस्याः पातं कुर्याच्च दृष्टितः ॥ ३ ॥
द्वित्रिभिः पंचभिर्मासैः चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । व्यभिचारमयाद्वापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
अतिकष्टाद्दैनतेय गर्भपातकृतागसः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारं यतस्ततः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापद्भिर्वा च कुलटा वाक्यलंघनात् । भर्तुस्तच्चौरिणी वृत्तिर्दुष्टसङ्गस्य चार्जनात् ॥ ७ ॥
तेन दुष्टेन यद्रव्यं हतं तस्करबुद्धिना । मुक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
कालेन तद्वनं मुक्त्वा पीडितो दारुणैर्ग्रहेः । यातना बहुधा प्राप्य पश्चान्मातृपमाम्नुयात् ॥ ९ ॥
क्रिश्चिदुप्ययप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मतो भुवि । इदं जन्म चतुर्थं तु गर्भपातो विजायते ॥ १० ॥
उभाभ्यां हि कृतं कर्म मुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्रत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं जन्मनि या नारी नानागर्भाञ्जिवांसति ॥ १ ॥
तस्या निष्कृतये शुद्धिः श्रूयतां कश्यपात्मज । नारी नियमसंवीता ध्रुवं सा व्रतकांक्षिणी ॥ २ ॥
सौम्यायने समापूर्वमाणे पक्षे शुभेऽहनि । तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् ॥ ३ ॥
पयःस्रवन्ती शान्तां वा सुरभीं शुभलक्षणाम् । गृहमानीय विधिवत्पूजयेत्तां समाहिता ॥ ४ ॥
इष्टैस्तु यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि । रुचिरैश्च सुगोष्ठानैः सा तां परिचरेत्सदा ॥ ५ ॥
रात्रौ पुष्पावलीभिश्च दीपस्रञ्चन्दनादिभिः । सुगीतमङ्गलध्वानैस्तदधःशायिनी भुवि ॥ ६ ॥
प्राणायामं प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसा भुवि । तस्यास्तु पञ्चगव्यानि यथान्यायं यथाश्रुति ॥ ७ ॥
एवं व्रतपरा नारी मासिमासि तु संयता । तस्या धेनोः सवत्साया इष्टं समभिकांक्षिणी ॥ ८ ॥
व्रतान्ते द्विजमाकार्यं समस्तगुणशालिनम् । अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या वस्त्रस्नग्दामभूपणैः ॥ ९ ॥
सम्पगम्यर्च्यं तां धेनुं तनयं तत्स्तनंघयम् । कृत्वा च विधिवत्समै तां दद्यादितिभाषिणी ॥ १० ॥
सुवर्णशुद्धमाप्रेयं माषपोडशसंयुतम् । दापयेद्वा सवत्सां च पूर्वपापानुत्तये ॥ ११ ॥
“यन्मया कुलटेच्छातो नानागर्भा विहिंसिताः । नानाभेदैः पातिता मे गर्भा वै बहवो भुवि ॥ १२ ॥
तस्य कर्माजितं पापं गर्भपातादिद्रुपणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवत्सादानतोऽत्र च ॥ १३ ॥
इह जन्मनि बन्ध्यत्वं नाशयेदस्य तस्य तु । दानेनानेन सुरभेरेनवा साऽतिसुव्रत ॥ १४ ॥
भवेयं त्वत्पसादेन गर्भं मे सुभगान्विते ” । एवमस्त्विति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् ॥ १५ ॥
हिरण्यं रजतं ताम्रं बल्लं मुक्ताफलानि च । दापयेद् द्विजमुख्याय भूरिद्रव्यैश्च तोपयेत् ॥ १६ ॥
भोजयेच्च शतं विप्रात्रानात्रैः सक्तुपापसैः । एवं कृतविधेः सूत नारी वा दुःखनाशनी ॥ १७ ॥
बन्ध्यत्वान्मुच्यते सूत पुत्रमाप्तिशस्विनी ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्नरुगं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र मजायते ॥ १ ॥
स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकान्तत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
दद्यादश्वं सुवर्णाश्वं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्वत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत वभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
शूरकर्म कृतं तेन दुष्टसंगेन चाण्डज । चौयेण गां परां नीत्वा क्षुधितैर्भक्षिता पुरा ॥ २ ॥
मृतास्ते तेन पापेन नानायोनिमुपागताः । स तीर्थमृत्युवशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
तीर्थमृत्युप्रसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्रेष्ठ चक्षुर्हीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
प्रायाश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णदशसम्मितम् । लिखिता गौर्विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
सा देया वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
होमयेच्च यथाभक्त्या भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिना चेदं स तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी शृगालं पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुषं याति घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
अत्र जन्मनि वै चोर्ध्वात्स्यानाच्च बहुवैकृतात् । पादभङ्गो भवेत्समात्पापाञ्चैव खगाधिप ॥ २ ॥
करोति तस्य पापस्य विन्मयं विधिनाऽत्र चेत् । तस्मात्पापात्प्रमुच्येत तच्चोर्ध्वात्पतनं तथा ॥ ३ ॥
अश्वं निष्कसुवर्णाढ्यं विन्मयं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदश्वं प्राग्भवे साऽत्र जन्मनि । महापर्वसु गंगादिपुण्यतीर्थेषु दापयेत् ॥ १ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तं स्वर्णाढ्यं विधिसंयुतम् । सा मुच्यते वक्रकण्ठपीडनाद्दिनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्सत्री महाभाग पांचाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्तो ग्रामपो विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
दुष्प्रमाचरितं तेन भाविनोऽयस्यै व वलात् । शृङ्गायां च धृतो गर्भः फामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
शृगं पत्नं महत्प्र नासीद्गर्भस्य पातनम् । तया हाहाहलं पीतं लोकशंकाऽऽहुरा ' मृता ॥ ३ ॥
गर्भपीडा महत्प्रमा घालयोऽपि मृतस्ततः । महाप्रपंचसंयुक्तः कृतं प्राग्दारुणं महत् ॥ ४ ॥

कर्मणां संग्रहे चेदं गर्भनाशसमुद्भम् । ततो मरणसंप्राप्तो बाहुजोऽयं सहायधृक् ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं ततो गत्वा भुक्त्वा भोगांश्च शश्वतान् । अशुभात्तरकान्मुक्त्वा स्वकृताद्दृढकर्मजात् ॥ ६ ॥
 तोषण्डुवे महादानात् पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाङ्गो लंबश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । आद्यंतसुखयुक्तश्च मतो दुःखसमन्वितः ॥ ९ ॥
 शूद्रायां वीर्यदानात् प्राक् तद्बधाच्चाप्यपुत्रकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापप्रणाशनीम् । पुत्रवृद्धिकरं धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणकारिणीम् ॥ १२ ॥
 शूद्रायाः प्रातिमा कार्या पत्नीः पंचमितैः शुभा । हिरण्ययी सगर्भा च पत्रे लेख्या संमन्विता ॥ १३ ॥
 तदर्धाधेन वा कार्या त्रिषु विज्ञानुमानतः । गंधपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशनी ॥ १४ ॥
 मापपंचमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौवर्णं पंचमापकम् ॥ १५ ॥
 राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलत्मात्मकम् । गायत्रीं दशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 होमयेत्तंडुलैः साज्यैः सर्पपैः सलिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १७ ॥
 एवं कृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्दिह जन्मनि चाऽण्डज ॥ १८ ॥
 अकृते तु यथाशक्त्या प्रायश्चित्तं ययोदितम् । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे दारुणं शत्रुवैकृतम् ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं च स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २० ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यापश्चतुधत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मन्यतिकोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्विनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
 शूद्रकन्या च तेनैव हृद्या योडशवार्षिकी । मुक्ता सा कामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
 स चायं मम पुत्रस्य मुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्रागत्रापि च संकरः ॥ ३ ॥
 पंडस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । राज्यप्रचारको धीमान् गजाश्वपारिपालकः ॥ ४ ॥
 महाधनो महोत्साहो नानाविभवविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गंगायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥
 भविष्यति महाभाग पापान्ते चास्य सद्गतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यापः पञ्चत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहापुरा लोके परद्वंडनवत्परः ॥ १ ॥
 सोऽश्वदानादिधानेन ब्राह्मणाय पतत्रिण । न पश्याति महापीडो पापजां पादसंभवात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यापः षट्त्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चौराधिपो महोप्रश्नं तत्संसर्गात्त्वगाधिप ॥ १ ॥

१ प्रयत्नतः ।

दत्तानि तेन ब्रह्मणे दानानि विनतात्मज । गोभूम्यश्वादिक्वन्त्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तिः ॥ २ ॥
 स भुक्त्वा नरकान् घोरान् पापात्पुण्याच्च शान्धतान् । स्वर्गान्पर्वतभागे तु स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ३ ॥
 वामनो राजसम्मानी महोग्रो मंत्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यर्सां सूत परवित्तस्य कुंठनात् ॥ ४ ॥
 भवंत्यत्र च ये पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान् सूत सीवर्णान् घृतपूरितान् । तद्भावे राजतांश्च विभ्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हारिवंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तितोऽण्डज । रौद्रं व्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नैतत्प्रकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षाद् कुर्वाञ्छेत् पुत्रवर्धनम् ॥ ८ ॥
 आयुरष्टौ तथाऽशीतिवर्षाणां कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकतत्सप्ततमः ॥ ७४७ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रवंशे समुत्पन्नो वातो देहे रुजाकरः । गुल्माद्या हृद्गरे चाधाः शिरोतंज्जीयते सदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्कलस्तस्य किञ्चित्त्वादिना भवेत् । तस्य भार्याद्वयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
 अन्योऽन्यद्वेषिभावाच्च किञ्चित्भीतिकस परा । मृतवत्ता कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
 एको गर्भः स्थिरीभूतो न प्रसृतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवदेवपरायणः ॥ ५ ॥
 अन्योन्यं द्वेषिभावाच्च वर्तते विविधस्ततः । कश्चिद्भिषो धर्मपरो वेदवेदार्थपारगः ॥ ६ ॥
 कदाचिद्द्वेषोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै वलात् । तद्वित्तं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छजनस्य च ॥ ७ ॥
 लंघनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्तृर्नैस्तर्जनाद्यैस्तु तद्वनं च सदा दिनैः ॥ ८ ॥
 शूद्रेण कतिपयैरेव चान्येभ्यो विनतामुत । म्लेच्छाद्भयं स वै दृष्ट्वा ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥
 तदर्थमपि प्राप्तश्च सात्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च भार्या वै भर्तारं प्रुष्टतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
 हतं तस्यापि तत्सर्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । तावत्कालेन ते केचिच्छूद्रा म्लेच्छेन घातिताः ॥ ११ ॥
 ततो वै निरये वत्स वर्षायुतसहस्रशः । पच्यते नरके घोरे शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुपतां प्राप्नो दानधर्मप्रभावतः । ब्रह्मस्वहरणेनैव अपत्यं नैव जायते ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दीर्घं संवत्सरं सेव्यं ह्येकचित्तेन दंपती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्गाहनं ततः ॥ १५ ॥
 तावदिकृतयो भूयः क्रमेणानेन वै तदा । मुशुभे भूमदेशे तु गोमयाशुपचारिते ॥ १६ ॥
 कुर्यादष्टद्वंद्वं पन्नं चित्रवर्णं मुशोभनम् । तन्मध्ये रुषिमणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् ॥ १७ ॥
 गौवर्णं राजते पद्मे सासुर्थं तु चतुर्भुजम् । उपचारिः शुभेर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः ॥ १८ ॥
 जननीमदितान् भूयः प्रसुप्तान्नास्तथाऽर्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुगुहं यशस्विनम् ॥ १९ ॥
 श्रीवत्साहं पीतवर्णं मुचाहुं पूजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदेः ॥ २० ॥
 पुनः स्वगन्धपुपाद्यैरर्चयेद्विष्णुमर्हणैः । तद्विमासोऽथ तद्विष्णोरतोदेवाश्च पूजयेत् ॥ २१ ॥
 देवादिब्रह्मचरोऽटिप्रस्तया द्वादिभावनतः । शतमष्टोत्तरं दृत्वा चरुणा पायसेन च ॥ २२ ॥

होमान्ते विप्रभोजान्ते मंत्रमेतमुदीरयेत् । यन्मया पापभावेन कर्मान्धेन दुरात्मना ॥ २३ ॥
 म्लेच्छराज्ये च व्यापारे बहु वै दुष्कृतं कृतम् । ब्राह्मणानां बहु द्रव्यं नीत्वा भक्षणतर्जनेः ॥ २४ ॥
 द्रव्यापहरणात्प्राप्तं दुःखं नामाभवान्तरे । स्थिरगर्भो मृतापत्यं प्राप्तं च कर्म दुःसहम् ॥ २५ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २६ ॥
 हृद्दुःखं दीर्घनिश्वासो लोचने साश्रुकार्पिते । काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्घातः स्याद्बुभुलेखनम् ॥ २७ ॥
 जलाकुलत्वं स्पर्शोऽग्निस्तादृशा व्रणसंभवाः । स्त्रियोऽङ्गे विकृतव्याधिर्मुखे व्रणतिलादिकम् ॥ २८ ॥
 पितृजा मातुलानीनां विधवातिः स्वस्त्रादिषु । स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं वै पश्वपत्यजम् ॥ २९ ॥
 कर्मानुसारतो व्याधिश्चिह्नं तस्य सहायवत् । स्वकुले केऽपि वर्तन्ते पतिताश्चारचारिणः ॥ ३० ॥
 एवं तु लक्षणैर्व्याप्तं प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३१ ॥

इति श्रीद्वन्द्वसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्याभीरजा काचिदभृद्भर्तृपरायणा । महद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तुपार्ताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तया । दिनाद्यकाले संप्राप्ते वहिर्ग्रामाञ्जलाशये ॥ २ ॥
 अथान्यगावः सततं तस्मिन्नपि जलाशये । ज्ञानैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्ता भृशं गावो लकुटेन दृढेन तु । तत्रैका तृपिता युक्ता ताडितापि भृशं तथा ॥ ४ ॥
 न च त्यक्तं जलं सूत गर्भभारान्विता यतः । तस्मिन्काले तदा सूत पतितो गर्भसंस्थितः ॥ ५ ॥
 वत्तस्तत्ताडनाद्बुद्धान्मृतश्चापि च तत्क्षणात् । विचेष्टितमिदं यस्याः सैव वेद्याङ्गनाऽधुना ॥ ६ ॥
 नानाविभूतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता । सुखभोगधनैर्धान्यैर्वाञ्छितार्थान्विता सुत ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसेवनजात्पुण्यात्तर्वपुण्यफलं त्विदम् । अथात्र गर्भपूर्णान्ति सुवभावे खगाधिप ॥ ८ ॥
 तं शोचयति सा गर्भं तद्दुःखेनाकुला भृशम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोचधिप्यति वै सुत ॥ ९ ॥
 रिष्टं चाब्दत्रये सूत बालवत्सवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यतस्त्वं सर्वदर्शकः ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्वा कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गादिकाञ्चिताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च ॥ १२ ॥
 सुवर्णाद्भूमितां तद्दलेख्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्द्वेदविधिज्ञाय पूर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 भोजयेत्तु यथाशक्त्या विप्रान्चै होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजादोपात्नात्र कार्या विचारणा ॥ १४ ॥
 इति श्रीद्वन्द्वसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकानपचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव पापिंश्वः कश्चिद् गुजरे विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवताऽतिथिपूजकः ॥ १ ॥
 पितृभक्तिरतो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि च विशिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 देवाच्छत्रुगृहं गत्वा कृतं कर्म तु वै तदा । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागे च घातितः ॥ ३ ॥
 कुन्तेनापि च तीक्ष्णेन दिवा वै शौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माताऽभूदपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मृता साऽपि दत्त्वा शपं हि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥

तथैव पुत्रशोकार्तो जन्मजन्मनि यास्यति । " ततो बहुतिथे काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे देशे वृषलघ्ने निशाकरे । श्यामाभो घूसरः क्षीणः प्रभुर्देःशान्ते रतः ॥ ८ ॥
 बहुस्त्रीधनसंयुक्तो मित्रप्रियवदान्वितः । मानभोगसुखैश्वर्यो मित्तदो लोभसंत्युतः ॥ ९ ॥
 धर्मात्सर्वं फलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्यसंत्युतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसाविह जन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पलैर्दशमितैः कुर्याद्राजतं बाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 तन्मातरं च सौविर्णां पलैकेन मितां शुभाम् । पत्रे लेख्यां यथाकारां यथोपस्करसंत्युताम् ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशैरुपचारकैः । सूर्यभक्ताय शान्ताय तां दद्याद्धि कुटुम्बिने ॥ १४ ॥
 पलपंचमितं रौक्मं कुर्याद्दरिहरात्मकम् । तथैव गणनायं च लेख्यं पंचोपचारकैः ॥ १५ ॥
 संपूज्य विधिना दद्यात्सर्वपापविशुद्धये । अष्टाक्षरं तथा मंत्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् ॥ १६ ॥
 जपेदष्टसहस्रं तु यथा प्रणवपूर्वकम् । गायत्रीपंचसाहस्रं द्रुष्टपापविमोचनम् ॥ १७ ॥
 कुर्याद्धोमं दशांशेन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् । एवं कुर्याद्धिधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ १८ ॥
 न प्राप्नोति तदाऽरिष्टं पंडिशाब्दे प्रकीर्तितम् । पंचवेदमिताब्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीयश्च पूर्वजन्मन्यजासुतम् । भविष्यत्यद्य पुरुषो ह्यधिकान्धः कदाचन ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं च ब्रह्माढ्यं मुच्यते महदेनसः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकपंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि जायते । वर्धराङ्गाख्यरोगेण पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वाताशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वमिनोर्यर्थुक्ता कश्चिदासीच्छ्रुमानना । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु साम्प्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलानां विले तन्तां श्रुत्वा वै बालकाऽण्डज । पुरिता च तथा पूर्वं तद्वातार्थं पतत्रिण ॥ २ ॥
 श्रुतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः सग । सापि मृत्युवशं प्राप्य भुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥
 पूर्वं शतश्रे देगे ह्यभृदप्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽपि राजकुलेषु च ॥ ४ ॥
 प्राग्दानव्रतत्रात्पुण्याद्यो पापफलं शृणु । सर्वं तदंशजाः सूत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
 जीवने चाप तम्याश्च वर्षाण्यष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाद् दद्याज्जन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
 एतन्नेत्रादिवापाद्य पापं नश्यति मां प्रतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायपंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत घातयेदजनन्दनम् । सगर्भा गर्भपुष्टयर्थं जायते गोधिका तु सा ॥ १ ॥
भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समारब्धस्य कर्मणः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःपचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति याऽन्यस्य नारी बुद्धिविवर्जिता । अत्र जन्मनि सा नारी वर्वराङ्गनाधिका भवेत् ॥ १ ॥
दद्यात्पलशतं लोहं समुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजाहोपाद्दर्वराङ्गाधिकात्सुत ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचपचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्राग्याऽवधीत्सूत नार्यजं विधिवर्जितम् । साऽङ्गाधिकाऽत्र जनुषि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥
अजं दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुतम् । सयस्त्रं वेदविदुषे तद्दोषशमनं त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९६ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नो शुल्मवातोदरामयः । वित्तपः कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
धनधान्यसमोपेतः किञ्चिद्दद्यात्पारवान्भुवि । दायादाच्छत्रुवत्पीडा मिथः क्लेशश्च जायते ॥ २ ॥
कदाचिज्जातमात्रश्च मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । एका पुण्वती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय तत्त्वत् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षात्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तया ॥ ४ ॥
अर्थलुब्धोऽभवत्सूत ग्रामाधीशः प्रतापवान् । ग्राममध्ये स्थितिं चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ ५ ॥
पुत्र्यः पंचाशद्वर्षस्तस्य ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः । कालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धोऽनिराश्रयः ॥ ६ ॥
तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवान् खग । क्रियाकर्म विना तस्य तेन तत्तद्धृतं खग ॥ ७ ॥
क्षत्रिणा चिंतयित्वा तु ह्यपुत्रस्य द्विजन्मनः । निराधाराः सुतास्तस्य पितृमातृसुखोज्झिताः ॥ ८ ॥
सर्वस्वहरणाच्चापि गताः कन्या इतस्ततः । काचिन्मातुर्गता यश्च काचित्पैत्र्यमनागमा ॥ ९ ॥
उदासस्तदग्रहस्याशु संजातस्तत्र कर्मणा । यो वै क्षात्रग्रहे पुत्रः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १० ॥
योऽसी तस्य मृतः पुत्रो धनलुब्धेन चागतः । एवं पुत्र ऋणं नेतुं तत्काले वै प्रजायते ॥ ११ ॥
एवं ब्रह्मस्वकात्प्राप्तात्पुत्रपौत्रमृतिस्तथा । पुराकृतानि कर्माणि भुञ्ज्यते चेह मानवीः ॥ १२ ॥
तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यं मृतः सुतः । तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः प्रायते शुभा ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । संततिं लभते सौरुषं लोकानां दितकाम्यया १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे तु वत्सरे प्राप्ते ह्यग्ने शुभवासरे । प्रारभेद्भिरभक्तश्च सर्वतर्गदधि मुद ॥ १५ ॥
प्रत्यहं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् । पीक्षेणेह सूतेन चार्चयेन्नासमेव च ॥

कुंकुमायुरुकपूरैश्चन्दनैस्तुलसीदलेः । अर्चयेद्विविधैः पुष्पैरुपचारैः पृथक् पृथक् ॥ १७ ॥
 भौमाप्यनाभसेस्तेजोवायव्यैः पंचभिस्तया । एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा ॥ १८ ॥
 अर्चयंती हरिं पूर्णं वर्षाविधि समाचरेत् । शुभे मासे शुभे पक्षे चैकादश्यामुपोषितः ॥ १९ ॥
 शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया । पूर्ववद्धरिमभ्यर्च्य ऋग्भिः षोडशभिस्तया ॥ २० ॥
 विधिवद्वाह्निमास्थाय अर्चयेद्वैष्णवं चरुम् । आज्यभागवसानेन कपिलाज्याहुतिस्ततः ॥ २१ ॥
 पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्षोडशसंख्यया । अश्वत्यसमिधस्तिस्रो जुहुयात्षोडशैव तु ॥ २२ ॥
 पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्चरुमप्यय । होमान्ते विप्रभोजान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २३ ॥
 हिरण्यभूमिवासांसि धेनुं वत्ससमानिताम् । विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा कन्यां सालंकृतामपि ॥ २४ ॥
 दक्षिणां प्रतिपाद्यास्मै छलकौटिल्यवर्जिता । प्राङ्नीपात्तं ततः शेषं सह पत्या हरिं स्मरेत् ॥ २५ ॥
 इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् । सुभगा च सुरूपा च भवेद्विगतकल्मषा ॥ २६ ॥
 ऐहिकं लक्षणं नित्यं पूर्वकर्मानुसारतः । गुल्मं तयोदरे वाधा गुदांते बहुशोऽर्त्तयः ॥ २७ ॥
 वातरक्तैरक्षितोदस्तया कर्णाततो व्रणः । स्तनौ सुगौरवौ ददुर्मता वै पादवैकृतिः ॥ २८ ॥
 जनश्रुतिरभूत्तत्र श्रुवते कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ २९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र शूद्रकुले पूर्वमासित्पुण्या वराङ्गना । तदा दानरता जाता कुरुक्षेत्रे पतत्रिण ॥ १ ॥
 सर्वैः सुखैः समोपेता सर्वसंपत्तिसंयुता । तया कृतं महापापं भाविनोऽर्ज्यस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 समीपे वासितस्यास्य ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं चामिदाहेन वैरिभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥
 तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहं गता । कृतवैतदद्भुतं कर्म भुक्त्वा तु नरकान्सुत ॥ ४ ॥
 दानधर्मकृतात्पुण्यात्साऽत्र जाता हि बाहुजा । मायुरे मण्डले पुण्ये क्षुपलशोपलक्षिते ॥ ५ ॥
 सुखदुःखसमाक्रान्ता जातसंततिनाशकृत् । दुःखैरनेकैर्युक्ताऽत्र मध्यभावे खगाधिप ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तं परं चास्या गङ्गायां पितृवर्षणम् । कुरुक्षेत्रादिवसनं प्राक्पापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्ता चात्र जन्मानि जायते । पूर्वजन्मानि मोहात्सा हन्याच्छ्रवानं पतत्रिण ॥ १ ॥
 निष्कर्मयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदपारगे । दानेनानेन विधिना सर्वपापापपुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपष्टयधिकसप्तशततमः ॥ ७९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मानि मानवः । दंतपातनजाद्रोगात्पीडामाप्नोति निश्चितम् ॥ १ ॥
 दद्याद्वेज्रं सवस्तां च सर्वाञ्जकारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पष्टयधिकसप्तशततमः ॥ ७९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छ्रवानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥

तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णनिष्कत्रयं सुत । देवं विप्राय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । दन्तपातनजाद्रोगात् साऽत्र जन्मनि दुःखिता ॥ १ ॥
विधिवद्भुतदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्भूतादेकाक्षस्मात्पापात्पामुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्पुरा सूत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तियुतो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
एकदा च महाभाग पापमाचरितं त्विदम् । स्वजात्यां वै धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥
गते बहुतिथे काले यातः स यमशासनम् । सुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकाञ्छुभानिह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये जनाश्रये ॥ ६ ॥
स रक्तकृष्णो मतिमान्दीर्घो मध्यः पृथुः सुधीः । आदिभागे धनी भोगी मध्यमे त्वत्तिसौख्यभाक् ॥ ७ ॥
पुण्यादिर्दं तथा पाषाणोभी पापरतः काचित् । अतिचिन्तायुतश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥
स्वजात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गात्पृष्ठभागः ॥ ९ ॥
भौमः सुतेश्वरः पापग्रहैर्युक्तनिरीक्षितः । लक्षणीरोभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
पलद्रयमिता कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयवसंयुक्ता सौवर्णी भूषणान्विता ॥ ११ ॥
तदर्धमिता बापि त्रिषु विन्तानुसारतः । संपूज्य ब्रह्मविदुषे दद्याद्दोषापनुत्तये ॥ १२ ॥
मापैः सप्तमितैर्दोषो भौमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमद्युतं जप्त्वा त्र्यम्बकं तु सहस्रशः ॥ १३ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन कपिला गाः प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तमघापहम् ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्रैव जायते । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशीघ्रनम् ॥ १५ ॥
न जीवति सुतास्तस्य म्रियन्ते नात्र संशयः । अष्टाद्रय आयुरब्दाः प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पंचाशन्मितिकेऽन्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विषष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च वंशुं महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । बभ्रुनामकरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
निष्कद्रयहिरण्यस्य कृत्वाऽत्र नकुलं शुभम् । बभ्रुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विषष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्चारणजा नारी बभ्रुव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
तथा ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गहनं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥

ततो बहुतिथे काले प्राप्य संयमिनीपुरीम् । तत्र दानवशात्पूर्वाद्य सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
जीववातात्तथा पूर्वात्पापादग्नेव जन्मनि । जातसंततिहीना सा कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन सम्पद्यते सुखम् । गृहवित्तपडंशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
घटाग्निना विधानेन नानारूपा गृहोरगाः । शक्त्याथ भोज्या विप्रेन्द्रास्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्माक्रियापरः । द्विजानां पूजने दक्षः सिधुमंडलजोऽण्डज ॥ १ ॥
देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्यापिता पण्यशालायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥
पण्यस्त्रीकर्मतश्चादौ चकार स्वोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
प्राग्दानवशात्तश्चात्र जन्मन्यस्तित्त च पर्वते । शूद्राधमोऽथ वै पंडः पूर्वं पापं शृणुष्व तत् ॥ ४ ॥
निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद्दृढात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयोद्दिनतासुत । साऽत्र जन्मनि रोगेण बभ्रुमंडलजेन च ॥ १ ॥
पापोद्भवेन सततं पीडा वै भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशने दद्याद् बभ्रुं निष्कद्वयस्य च ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६७ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्क्षत्रकुले जातो नानारक्ताऽनिलोद्भवाः । नानासंधिभावा बाधा उद्वर्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मोहे वै कुरुते नित्यं नेत्रतोदो विरश्मिता । कटिपृष्ठोरुवंशस्यं चाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतकारिणी । सौभाग्यसुखसंपन्ना पितृमातृसुखोन्मिता ॥ ३ ॥
केन संपत्तिहीना च कथं कर्मणि लिप्यते ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातस्तस्करो बख्खहारकः । निपादैः सह संभूय चौरकर्मणि तत्परः ॥ ५ ॥
वनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्विप्रः समागतः । गृहीतं तस्य सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्जनात्कृतम् ॥ ६ ॥
तेन वै निहतो विप्रस्तस्करेण दुरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातश्च वनपन्नगः ॥ ७ ॥
सततं नरके धीरे पतितोऽप्युतसंख्यया । पश्चान्मानुषमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद । इदं जन्म चतुर्थं च वन्द्यत्वं चोपजायते ॥ ९ ॥
व्यभिचारवशात्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । तेन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जायते त्विह ॥ १० ॥
पुत्रहन्ता भवत्यस्य बंध्यत्वं जन्मजन्मनि । शुभे तु वत्सरे प्राप्ते शुभतीर्थोदिसङ्गमे ॥ ११ ॥
विधिरट्टिदिनं पूर्वं मृत चात्र प्रभाषितम् । विप्रस्योद्गहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि ॥ १२ ॥
धनधान्यादिर्षः दत्त्वा तोषयेद्द्विजयाजकान् । विधिपाते व्यतीपाते संक्रान्ती ग्रहणान्ति ॥ १३ ॥

पुण्याहे विधिना तिष्ठेदनपत्यावनाशनम् । सुशुभे भूमदेशे तु समे कम्बलविस्तृते ॥ १४ ॥
 विदधीत तिलद्रोणीस्त्रिभिः पर्वतमुत्तमम् । परितोऽरत्निमानं तु द्रोणमानं सुतण्डुलैः ॥ १५ ॥
 विदध्यात्पर्वतोनेषं देवदुमविभूषितात् । ततस्तौ दम्पती शुद्धौ ज्ञातावहतवाससी ॥ १६ ॥
 दधानौ शुभरूपाभ्यां चिन्तयानौ प्रजापतिम् । तस्योदितेऽर्चने त्वत्पां कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः ॥ १७ ॥
 शुद्धवर्णसुवर्णस्य निष्कद्वयविनिर्मिताम् । हेमयज्ञोपवीतां च साक्षमालाकमण्डलम् ॥ १८ ॥
 अदितेरपि केयूरहारप्रैवेयभूषिताम् । तदर्धविभागेन स्तनौ तस्याः शुभाकृती ॥ १९ ॥
 स वै समर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वाग्मिनरूपिणीम् । तन्मूर्तित्रितयं सम्यक् कृतसंस्कारमर्चयेत् ॥ २० ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं ज्ञातकर्माय पुंस्त्रियोः । बाललीलाधरं विष्णोर्वाग्मिनं परिचिन्तयेत् ॥ २१ ॥
 मातरं ब्रह्मिच्छन्तं हरिं तत्स्तनकांक्षया । ततस्तदाश्रमात्सूतं स्वालयात्पर्वतात्स्वग ॥ २२ ॥
 प्रत्यन्तगिरिं गच्छन्तं मार्गैः स्वपद्भूषितैः । अदितिस्तमपश्यन्ती विरहाकुलचेतसा ॥ २३ ॥
 रुदन्वामिति तं दृष्ट्वा चाक्रोचत्परं मतिम् । एवं ध्यात्वाऽप्य तां मन्त्रैर्मन्त्रायोदितलक्षणां ॥ २४ ॥
 पुष्पस्त्रगन्धधूपार्घ्यैरर्चयेदतिविह्वलाम् । तद्विप्रासोऽप्य तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत ॥ २५ ॥
 ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिं मातुरुत्संगगामिनीम् । कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठां तां लब्धपुत्रां विचिन्तयेत् ॥ २६ ॥
 अपःपूषमिमं मन्त्रं मन्त्रार्थगुणलक्षणम् । संयोगसहितां देवीमर्चयेद्विधिवैर्गुणैः ॥ २७ ॥
 ततो ब्राह्मणमध्ये तु समाहूय गुणान्वितम् । तस्मै तां प्रतिष्ठां दद्याद्द्विजं पूर्वाऽवनाशनीम् ॥ २८ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टमष्टयत्रिकसप्तशततमः ॥ ७६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । अथवा धर्मशास्त्राणि ज्ञात्वा दुःखं ददाति यः ॥ १ ॥
 राजयक्ष्मा भवेत्तस्य रोगपीडाऽतिदारुणा । अथवा गर्भवातेन तथा क्षेत्रस्य धारणात् ॥ २ ॥
 क्षयेणात्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । भायश्चित्तं परं तस्य शृणु यत्नेन चांडज ॥ ३ ॥
 कारयेत्कदलीं दिव्यां पूर्णै रम्यैः समन्विताम् । फलभारेण संयुक्तां सुवर्णस्य पलेन तु ॥ ४ ॥
 यथाविभवतः कुर्याद् ब्रह्मसूत्रेण भूषिताम् । ब्राह्मणान्भोजयेच्चापि भक्ष्यैर्नानाविधैः शुभैः ॥ ५ ॥
 होमं च कारयेत्तत्र पूर्वधद्वाक्षणेन च । तस्मै तां कदलीं दद्याद्द्विजालंकारपूर्विकाम् ॥ ६ ॥
 पूजिताय दाद्याय वृत्तिस्थायामत्र वेदिने । धर्मज्ञायातिदक्षाय मन्त्रेणानेन तां क्षये ॥ ७ ॥

मन्त्रः ।

“ हिरण्यगर्भं पुरुषं परात्परं जगन्मय । रम्भादानेन देवेश क्षयं क्षपय मे प्रभो ” ॥ ८ ॥
 पुण्याहवाचनं कार्यं ब्राह्मणैर्वेदपारगैः । शिष्टैरिष्टैर्वन्द्युभिश्च सह भोजनमाचरेत् ॥ ९ ॥

[पूजामन्त्रश्च उर्थवकम् । जपहोमौ यथाशक्ति ।]

राजहा राजयक्ष्मी स्यादेवा तस्यास्ति निष्कृतिः । गोभृहिरण्यमिष्टाक्षजलवस्त्रप्रदानतः ॥ १० ॥
 दातव्यानि समस्तानि वस्तूनि चाप्यकल्पमपः ॥ ११ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्यत्रिकसप्तशततमः ॥ ७६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूली स्याद्ब्रह्महर्ता च जगन्मयत्र पतत्रिण । हिंसको वा मनुष्याणां शूलरूपपीडितोऽधुना ॥ १ ॥
 पलेनाथ तदर्धेन तदर्धेनाथवा सुत । सौवर्णे राजतं वापि शूलं कुर्व्यात्प्रमत्ततः ॥ २ ॥

ताम्रेण वाऽयसा वापि वादर्दणाथवा पुनः । रक्तवस्त्रेण संवेष्ट्य तिलानामुपरि न्यसेत् ॥ ३ ॥
तिलानां परिमाणं तु द्रोणं चापि तदर्धकम् । तदर्धं च यथाशक्त्या पूजयेद्ब्राह्मणं शुचिः ॥ ४ ॥
ततो हुतवते शूलं पूजायित्वाऽथ शक्तितः । दद्यात्सदक्षिणं तत्र प्राङ्मुखाय ह्युदङ्मुखः ॥ ५ ॥

प्रार्थना ।

“ त्वं शूल ब्रह्मणा सृष्टं त्रिपुराणां विनाशनम् । दैत्यानां दानवानां च शंकरस्यायुधं तथा ॥ ६ ॥
तयोदरे स्थितं पार्श्वे चाथ पृष्टेन संगतम् । शूलं विनाशय त्वं मे महादेवेन राधितम् ” ॥ ७ ॥
ततः स्नात्वाऽथ भुञ्जीत ब्राह्मणैः सह बन्धुभिः । नमः शिवायेति केचित्प्रणवादि पठन्ति च ॥ ८ ॥
श्रद्धाहीनो हि धनवान्दानेष्वरतिदानतः । शिरोरोगी नेत्ररोगी शूली चारुचिमान् भवेत् ॥ ९ ॥
[‘ ज्यम्बकं यजामहे ’ इति अरुचिशूले ।]

शुत्यध्ययनसम्पन्नं याचितारमकिञ्चनम् । ब्राह्मणं दातुमाहूय दानार्थं न ददाति यः ॥ १० ॥
स भवेज्जठरे शूली तथाऽऽध्मानी च कर्हिचित् । पूर्वजन्मानि नास्तिक्यात्संध्यादिरहितो द्विजः ॥ ११ ॥
हस्तशूली स भवति निष्कद्वादशकं दिशेत् । मैथुनं शृणुयात्पुत्र कर्णशूली भवेत्तु सः ॥ १२ ॥
अथवा वधिरः किञ्चिज्जायते स ह्यशब्दवान् । निष्कर्विशतिकं दद्याद्ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १३ ॥
विष्णुप्राकाशिका मंत्राः क्षयरोगोपशान्तये । अपामार्जनपाठेन मन्त्रितं सलिलं पिबेत् ॥ १४ ॥
नम्रां परस्त्रियं दृष्ट्वा सूर्यं चास्तमयोदितम् । नेत्रशूली भवेत्तोऽपि नेक्षितुं क्षमते दृशा ॥ १५ ॥
वर्चो मे देहि मन्त्रेण होमः स्यादथवाऽयुतम् । वयः सुपर्णा इति च नेत्रे सिञ्चेच्च वारिणा ॥ १६ ॥
[पस्त्रियं दृष्ट्वेति कामतः । तथा सूर्यमन्त्रः—‘ वर्चोदा असि वर्चो मे देहि ’ इति शान्तिदशाक्षरो होमकाले स्वाहातः ।]

अक्षीभ्यां त इति जपेन्नेत्रशूलं प्रशाम्पति । सोऽन्नदानं प्रकुर्वीत तथा मंत्रं जपेद्बुधः ॥ १७ ॥
अनुक्तेषु च रोगेषु रोपाग्निज्वलितेक्षणम् । भुजङ्गभीषणां शार्कं शूलं पाशांकुशौ दधत् ॥ १८ ॥
चक्रखड्गदावज्रशराक्षरधनुषि च । सायं न्यस्तं च तर्जिन्या तर्जयन्पारिपार्श्वगान् ॥ १९ ॥
दंष्ट्रादृष्टाधरुदं भ्रमत्पाणिमुदीक्षणम् । तत्तदभिमुखं धावन् प्रहृतः पार्श्वयोः समम् ॥ २० ॥
विशीर्णकेशरोमाणं प्रतिरूपं प्रकल्पयेत् । शतं तस्यार्धमर्धं वा हेमः काश्यप तेन तु ॥ २१ ॥
तदेव प्रतिमानं वै कुर्याच्छांतिष्वपि स्वतः । “ येये रोगाः सदा सन्ति देहस्याः सततं तु मे ॥ २२ ॥
गृहाण प्रतिरूपं तु सह रोगैर्द्रिजोचम । ” मंत्रेणानेन तं दद्यात्पूर्वीरित्या कदाचन ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तमधिकसप्तशततमः ॥ ७७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ये पुनः हूरकर्माणः पापाः पिशुनचेतसः । ते भवेयुः सदा शीतज्वरवंतस्तदेनता ॥ १ ॥
मंगलेषु च पापेषु सततं फोपवात्ररः । उग्रज्वराभिभूतः स्यात्पापस्यात्पापानुत्तये ॥ २ ॥
जातवेद्यमंत्रेण ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । मुरामांसोपहारार्थैर्वलिः सर्वत्र शस्यते ॥ ३ ॥
घटप्रकण्ठशस्तानं शतभोजनमेव च ॥ ४ ॥

[रोगशुक्लघृभावे जपे शुक्लघृभावाः । इति सर्वत्र द्रष्टव्यम् । सुरादिभिर्बलिप्रकारभेदेन ।
उष्णज्वरे महेशस्य प्रकुर्यादभिपेचनं रुद्रेण शतरुद्रेण नमकानुवाकैश्चेत्यर्थः । अत्र मृत्युं-
जयस्याप्युपलक्षणम् ।]

देवस्वहरणाच्चैव जायते विविधज्वरः । ज्वरो महाज्वरश्चैव रौद्रो वैष्णव एव च ॥ ५ ॥
ज्वरे रुद्रजपं कुर्यान्महारुद्रं महाज्वरे । महारुद्रं जपेद्भौदे वैष्णवे तद्द्वयं जपेत् ॥ ६ ॥

[अथवा तच्छब्देन बुद्धिस्थितानि वैष्णवानि विष्णुहृदयस्तोत्राणि परामृश्यन्ते ।]

अगारदाही जग्मवाज्जायते तत्र निष्कृतिः । नवं कुम्भं समानीय मृन्मयं चाव्रणं दडम् ॥ ७ ॥

लोहितं काष्ण्यरहितं स्यापपेचण्डुलोपरि । परिमाणं तद्गुलानां द्रोणपंचकमिष्यते ॥ ८ ॥

विशुद्धास्तण्डुला ग्राह्याः श्वेतवस्त्रेण वेष्टयेत् । मधुनाऽप्ययवाऽऽज्येन त्वंडेनाय गुडेन वा ॥ ९ ॥

तैलेनाप्यम्भसा वा तान् पूरयेच्छक्तितो नरः । श्वेतपुष्पैरर्चयेत्तान् गंधपुष्पैस्तथाऽर्चयेत् ॥ १० ॥

तस्मै हुतवते वृत्तश्रुतशीलाय सत्कृते । मन्त्रेणानेन विधिवत्पूजायित्वा ज्वरी नरः ॥ ११ ॥

प्रार्थना ।

“ महेश देवदेवेश वामुदेव परात्पर । कुम्भेनानेन दत्तेन ज्वरः क्षिप्रं प्रशाम्यतु ॥ १२ ॥

एकान्तरं सन्निपातं तार्तीयिकचतुर्थकौ । पाक्षिकं मासिकं वाऽपि सांवत्सारिकमेव च ॥ १३ ॥

नाशयेतां च संक्षिप्रं वामुदेवमहेश्वरी ॥ १४ ॥ ”

इति श्रीवृद्धसर्वालक्षणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कृतघ्नो जायते मर्त्यैः कफवाग्द्व्यासकासवान् । उष्णज्वरी च नित्यं हि पितुरोगसमन्वितः ॥ १ ॥

चान्द्रायणत्रयं कुर्यात् पंचाशद्विप्रभोजनम् । अग्निं दृताख्यसूक्तेन जपं कुर्याद्विजोत्तमः ॥ २ ॥

मन्त्रः ।

“ अग्निं दूतं वृगीमहे होतारं विश्वेदसम् । अस्य यज्ञस्य सुकृतम् ॥ ” इति ।

पूजयेद्भोजयेद्दद्यात्तन्मना नान्वमानसः । जपाकरणे गोदानं तद्विष्णोः परमं पदम् ॥ ३ ॥

[तत्र देयानि मधुसर्पिर्हिरण्यवासांसि ।]

कुक्षेत्रादिदेशेषु कालेषु ग्रहणादिषु । महादानानि गृह्णीयाद्विधान्ययवा स्वयम् ॥ ४ ॥

अपात्रभूतो दातृभ्यो निपिद्धेभ्यश्च मानवः । स पामाश्वासकासैश्च कुक्षिकंठाक्षिभिस्तथा ॥ ५ ॥

[' स्वयमपात्रभूतः ' इति कर्मानुष्ठानादिरहित इत्यर्थः । निपिद्धेभ्यो दातृभ्यः ।]

कण्डूत्या पीडने चैव तद्रोगस्य प्रशान्तये । महिर्षी यमदैवत्यां दद्याद्विद्वानुसारतः ॥ ६ ॥

मन्त्रः ।

“ कालमृत्युस्वरूपां तां महिर्षी रक्तभूषणाम् । सालङ्कारां भद्रास्यामि मम शान्तिं प्रयच्छतु ॥ ७ ॥

पिशुनो नरकस्यान्ते जायते श्वासकासवान् । घृतं तेन प्रदातव्यं सहस्रपलसंख्यया ॥ ८ ॥

उद्यन्नद्य जपः कार्यो होमश्चायंज्ययोगि ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसर्वालक्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दिसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजमार्गे नदीतीरे छायाया जुषिते नरः । मूर्धं पुरीषं कुरुते पात्रे मंचे जलेऽपि वा ॥ १ ॥

स यथा व्याधिमानीति शिरोर्जते गरुडाग्रज । सोऽपि कृच्छ्रत्रयं कुर्याद्वायव्या अयुतं जपम् ॥ २ ॥

तिलहोमसहस्रं च जपेन्मृत्युंजयं तथा । विघ्नकर्ता भवेत्क्रूरः शोफी भवति मानवः ॥ ३ ॥
 तस्य कर्मविपाकेन व्याधिनाशनमुत्तमम् । क्षीमवह्नं समानीय बहुमूल्यं च यद्भवेत् ॥ ४ ॥
 मुक्ताफलानि बन्धीयाद् वस्त्रप्रान्ते समन्ततः । कुंकुमेनाङ्कितं सम्यक् कर्पूराशुरुधूपितम् ॥ ५ ॥
 तंदुलोपरि संस्थाप्य तंदुलैश्च समन्ततः । अर्चायां न्यस्य तद्वह्नं दद्यात्तां च सदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 “ ऋषीणां प्रवरोऽगस्त्यो लोपासुद्रापतिः प्रभुः । क्षीमवस्त्रप्रदानेन तुष्टो व्याधिं व्यपोहत् ” ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्विजद्रव्यहारी पांडुरोगी भवेन्नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्याच्च चान्द्रायणमतन्वितः ॥ १ ॥
 कुर्यात्कूष्माण्डहोमं च स्वर्णचन्द्रे च वाससी । ब्राह्मणेभ्यो यथाशक्ति पांडुरोगस्य शान्तये ॥ २ ॥

[चन्द्रः रजतमित्यर्थः ।]

अग्निष्टोमादिकं कर्म प्रकल्प्य न समापयेत् । स पांडुरोगी भवति शिरोवेदनवांस्तथा ॥ ३ ॥
 अन्त्यजागमने मर्त्यः पांडुरोगी प्रजायते ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वृद्धान्यंत्राणि जायन्ते वैश्यहतुस्ततः परम् । ज्वरौ शीतोष्णकौ दाह अवस्याऽत्र निवृत्तये ॥ १ ॥
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रे वै कुर्याच्छतब्राह्मणभोजनम् । उद्यन्नद्य जपः पश्चाद्युत्तत्रयसंख्यया ॥ २ ॥
 अन्ते सूक्तेनार्चयित्वा जुहुयाच्छतमष्ट च । अथवा न्निहिषां दद्यात्प्रतिरूपेण कांचीनीम् ॥ ३ ॥
 यज्ञविघ्नकरो मर्त्यो जायते चात्रवृद्धिमान् । कुर्यात्स्वर्णमयीं मूर्तिं शुभां नारायणस्य तु ॥ ४ ॥
 व्यावहारिकनिष्काम्यामेकेनापि तदद्धृतः । नारायणं चतुर्बाहुं गदापद्मादिधारकम् ॥ ५ ॥
 दक्षिणे तु गदां पद्मं नीलजीमूतसन्निभम् । वामे श्रीवत्सकं हस्ते पुष्टिपत्रे करे द्विविधि ॥ ६ ॥
 प्रक्षाल्य पश्चगव्येन स्थापयेत्कुंकुमोपरि । श्वेतवस्त्रेण संवेष्ट्य गन्धमालयैस्तमर्चयेत् ॥ ७ ॥
 उपचारैः षोडशभिराचार्यो वैष्णवः शुचिः । सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञो ब्रह्मविद्यासुनिष्ठितः ॥ ८ ॥
 होमं च कारयेत्तत्र ह्याग्नेर्यां दिशि शास्त्रतः । समिदाज्यतिलैश्चैव जुहुयान्मूलमंत्रतः ॥ ९ ॥
 रोगी तथाऽर्चयेद्देवं नारायणमनामयम् । मूलमंत्रेण विधिवन्नैवेद्यं च सुसंस्कृतम् ॥ १० ॥
 नमोऽनन्ताय सांकारो मूलमंत्रः प्रकीर्तितः । ततस्तां प्रतिमां दद्यात् प्राङ्मुखाय ह्युदङ्मुखः ॥ ११ ॥

प्रार्थना ।

“ नारायण जगन्नाथ शंखचक्रगदाधर । पूर्वजन्मनि यज्ञादी विघ्नं यद्द्वै कृतं मया ॥ १२ ॥
 अन्त्रवृद्धिमहारोगं दानेनानेन तोषितः । चक्रहस्त गदापाणे शमयाशु जगत्पते ॥ १३ ॥
 विप्राणां भोजनं दद्यात्स्त्रात्वा मुंजीत वंधुभिः । एवं कृत्वा समाप्नोति नीरोगत्वं नरो भुवि ॥ १४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

जात्युचमस्त्रीगमनाज्ञायते हृदयघ्नी । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यचतुष्टयम् ॥ १ ॥
 अत्र च ।

पामुक्तामृतुवृष्टं च खरादीन्वा य ईक्षते । स नातिक्रावणी च स्यादाद्र्नेत्रश्च जायते ॥ २ ॥
 [तत्र स्वर्णहरिणीदानं धेनुदानं वा ।]

स्वजातिजायागमने जायते हृदयव्रणी । तत्पातकविशुद्धचर्यं प्राजापत्यद्वयं चरेत् ॥ ३ ॥

[स्वजातिजायागमन इत्यस्यार्थः—ब्राह्मणस्य ब्राह्मणः, एवं क्षत्रियादेरापि क्षत्रियादिः सवर्णपुरुषस्तद्भाष्येत्यर्थः ।]

जलाशिवंधनप्रायनिमित्तेन मृतस्तु यः । भवेद्दुरासि द्रुष्टं हि व्रणं तस्यापि निष्कृतिः ॥ ४ ॥

[अनधिकारिणाऽविहितमार्गेण जलादिमरणे ।]

स दद्याद्दोषं तस्य पंचाशद्विप्रभोजनम् । दक्षिणां च यथाशक्ति मुक्तो भवति रोगतः ॥ ५ ॥

पितृष्वस्त्राभिगमने वामाङ्गेन व्रणी भवेत् । तेनापि निष्कृतिः कार्या सम्यग्दासीप्रदानतः ॥ ६ ॥

[शक्त्यनुसारेणाऽलंकृत्य दद्यादित्यर्थः ।]

अदण्ड्यास्तर्जयेद्यो वै स च गुल्मव्रणी भवेत् । तत्पातकविशुद्धचर्यं प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ ७ ॥

मृते भर्तारि या नारी ब्रह्मचर्याभिघातिनी । सा भवेद्भ्रणदोषेण संभोक्तुं क्षमते न च ॥ ८ ॥

संभोगानन्तरं तीव्रवेदना पुरुषस्य च । दद्यात्रीलवृषांस्त्रीन्वि मधुसर्पिस्तिलानपि ॥ ९ ॥

[चशब्दात्स्त्रीपुंसयोरुभयोरपि तीव्रवेदना भवति ।]

नीलवृषभलक्षणम् ।

लोहेतो यस्तु वर्णेन मुखे पुच्छे च पाण्डुरः । श्वेतः खुरविपाणाभ्यां स नीलो वृष उच्यते ॥ १० ॥

यो गृहीत्वा द्विजो मोहान्नियुक्तो धर्मनिश्चये । भगन्दरो भवेत्तस्य ह्यधर्मं वदते मुखम् ॥ ११ ॥

आर्यभार्याभिगमने भगन्दरमुतो भवेत् ॥ १२ ॥

अत्र प्रतिक्रियामाह ।

माणिक्यं पद्मरागं च वज्रं वैदूर्यमेव च । गोमेदं च मरकतं पुष्परागं च मौक्तिकम् ॥ १३ ॥

हरितं नव चैतानि स्वर्णपात्रोपरि न्यसेत् । अथवा राजते ताम्रे गवाज्येन प्रपूरयेत् ॥ १४ ॥

[हरितं हरितरत्नम् । यस्मिन् सुवर्णादिपात्रे च रत्नानि स्थापितानि तत्पात्रं गव्येन चाज्येन पूरयित्वा इति ग्रहणम् ।]

स्वर्लिंगैश्चैव मंत्रैश्च होमः कार्यस्तु पूर्ववत् । ततो ब्राह्मणमाहूय वेदशास्त्रार्थकोविदम् ॥ १५ ॥

आदित्यादिग्रहाः सर्वे नवरत्नप्रदानतः । विनाशयन्तु मे हृष्टाः क्षिप्रमेव भगन्दरम् ॥ १६ ॥

अनेन कर्मणा नूनं यथावद्विहितेन तु । ततो नैरुज्यमाप्नोति ह्यसन्दिग्धं भगन्दरी ॥ १७ ॥

स्वगोत्रस्त्रीप्रसंगेन जायते च भगन्दरी । तेनापि निष्कृतिः कार्या मेपीदानेन यत्नतः ॥ १८ ॥

[तत्र रजतमयो मेपः स्वर्णखुरादिभिः सहितः ।]

इति श्रीबृहस्पतिरिणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकतस्रशततमः ॥ ७७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतिमानादातिक्रोधादतिव्रेहभयादापि । यो धर्मनिश्चयज्ञानमन्यथा कुरुते नरः ॥ १ ॥

स पूषशोणितव्रणी कुर्यात्तच्छान्तपेऽथ तु । तप्तकृच्छ्रं प्रकुर्याच्च तिलप्रस्थप्रदो भवेत् ॥ २ ॥

होमश्चरुघृताभ्यां च तिलैरष्टोत्तरं शतम् । सहस्रं वा व्याहृतिभिः कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकतस्रशततमः ॥ ७७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पर्यां मर्मभेदेन मुष्टिपातेन चैव हि । असत्त्ववदनाच्चैव झीदस्त्रीपदयुगं भवेत् ॥ १ ॥

नाडीघ्नणश्च जायेत तद्गोगस्यापनुत्तये । चान्द्रायणं चातिकृच्छ्रं चातिचांद्रायणं चरेत् ॥ २ ॥
कृष्णान्दहोमः कर्तव्यः सोमरुद्रजपस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसतत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गलगंडी गलद्रव्यहृता भवति मानवः । दानेन तत्प्रतीकारं वक्ष्यामि शृणु तत्त्वतः ॥ १ ॥
अध्यापयति शिष्यांस्तु यः प्रतार्यं गुरुस्तथा । शिष्यो गुरुं वञ्चयित्वा योऽधीते तस्य तस्य च ॥ २ ॥
जायते गण्डमालारूपो रोगस्तद्गुपशान्तये ।

तथा च ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यो वा गंडमाली भवेन्नरः ॥ ३ ॥
माणिक्यं पद्मरागं च वज्रं मौक्तिकमेव च । वैदूर्यं पुष्परागं च वज्रं मरकतं तथा ॥ ४ ॥
एभिर्मालां प्रकुर्वीत सूत्रमप्यत्र राजतम् । अलाभे मौक्तिकां मालां तस्मै दानं प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
ताम्रपात्रे विनिक्षिप्य तिलानामुपरि न्यसेत् । तिलानां परिमाणं हि द्रोणपंचकमिष्यते ॥ ६ ॥
यद्वा तदर्धमेव स्यात्स्वशक्त्या वापि फारयेत् । महाशान्तिं तथा कुर्याद्ब्राह्मणैर्वैदपारगैः ॥ ७ ॥
आचार्यस्तु शुचिर्दक्षः सर्वशास्त्रार्थकोविदः । श्रुतवृत्तैश्च संपन्नः सर्वप्राणिहितं रतः ॥ ८ ॥
एवंविधं पूजयित्वा वस्त्रमाल्यानुलेपनैः । होमं च कारयेत्तत्र समिदाज्यचरुत्कटम् ॥ ९ ॥
आसत्येन तथा मंत्रः सोमं राजानमित्यपि ।

मन्त्रः ।

“ मालेयं सर्वदैवत्या ब्रह्मविष्णुशिवादिभिः । इन्द्रादिलोकपालैश्च तथा सर्वामरैरपि ॥ १० ॥
इयं मे कण्डमाला या धारिता प्रीतिपूर्वकम् । ब्राह्मणाय प्रदानेन गलगंडं व्यपोहत् ॥ ११ ॥
गृहशान्तिः कृता यैस्तु तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डालादिवचः शृण्वन् यो भुंजानस्तथैव च । भुंक्ते च पाटलतनुमिन्द्रोही च जायते ॥ १ ॥
यवान्विप्राय वै दद्यात्तिलान्वेदविदे तथा । यमसूक्तेन विप्रेन्द्र सर्पिषा मधुसूदनम् ॥ २ ॥
सहस्रं जुहुयात्तत्र मम प्रीत्यर्थमेव च । चाण्डालादिवचः शृण्वन्मुक्तिकाले तु कामतः ॥ ३ ॥

[अत्र वृद्धगौतमस्तु स्वर्णमजदानं प्रदर्शयति ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ररफाकादिमांसानां भक्षकः स्फोटवान्भवेत् । पार्श्वयोस्तन्निवृत्त्यर्थं कृच्छ्रचान्द्रायणं तथा ॥ १ ॥
चांडालकृतवापीषु तडागे कूपकादिषु । स्नात्वा पात्वा च सर्वाद्ब्रह्माहवान् हस्तपादयोः ॥ २ ॥
स्फोटयुक्तश्च स भवेत् कृच्छ्रं सांतपनं चरेत् । गां हिरण्यं च वासश्च दद्याच्छक्तयनुसारतः ॥ ३ ॥
अवमन्य तु भवारं जारमालिङ्गते तु या । सार्द्धं क्रीडति या नारी तमेवानुस्मरत्यपि ॥ ४ ॥
तस्यास्तु स्तनयोः स्फोटा जायन्ते जननान्तरे । भगे च रक्तं स्रवति तद्गोमस्य प्रशान्तये ॥ ५ ॥
दद्याद्गां पंचलवणं हरिद्रां धान्यमेव च । उमामहेश्वरं चैव पूजयेच्च धने सति ॥ ६ ॥
निष्यद्वाद्गर्भं दद्याच्चपेचामिसूक्तकम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आनिर्देशाया गोः पीत्वा पयो वै स्फोटवान्भवेत् । उपवातत्रयं कुर्वाद्भोजयेद्दिशतिं द्विजान् ॥ १ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयशततमः ॥ ७८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवतानां ब्राह्मणानां धनाऽपहरणात्तया । स्वामिद्रोहादात्तरीगी भवेदस्यापि निष्कृतिः ॥ १ ॥
कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयाचरेत् ॥ २ ॥

[अत्र हिरण्यदानं कर्मविपाकेऽत्र ।]

शूरोः प्रत्यर्थितां याति वातरोगी भवेन्नरः । नानामन्त्रैश्च कुर्वीत जपं होमं च शान्तये ॥ ३ ॥
होमयित्वा परान्नं तु मुद्धे यस्तु विगर्हितम् । सोन्मादवातयुक्तः स्यात्कृच्छ्रे चान्द्रायणं स वै ॥ ४ ॥
कुर्यात्सारस्वतं मन्त्रं जपेद्ब्राह्मणतर्पणम् । अनिच्छतीमिच्छतीं य उपभुङ्क्ते परस्त्रियम् ॥ ५ ॥
बलादाक्रम्य म नरः सर्वसन्धिषु वेदनाम् । प्राप्नोति चैव वन्द्ये तु वातयुक्तो भवेन्नरः ॥ ६ ॥
ज्वरी तदपनुत्तर्य महिषीदानमाचरेत् । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयापरम् ॥ ७ ॥
उद्यन्नद्य जपश्चैव शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् । नामत्रयं जपेन्मर्त्यां रोगशान्त्यर्थमात्मनः ॥ ८ ॥
सहस्रनामकं वापि स्तोत्रं सम्यग्विधानतः । अच्युताऽनन्त गोविन्द एतन्नामत्रयं विदुः ॥ ९ ॥
अच्युतं त्रितयावृत्त्या जपेद्भोगस्य शान्तये । पुरुषसूक्तं जपेद्दिवांस्ततो रोगात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

[अत्र महिषीदानम् ।]

सभायां पक्षपाती यः पक्षाघाती प्रजायते । स चतुर्मापिकैर्होमी भूतिं दद्यात्प्रयत्नतः ॥ ११ ॥
योऽकृत्वा ब्राह्मणो भुङ्क्ते ज्ञानहोमजपादिकम् । स हिकारो रोगसंयुक्तस्तत्पापस्यापनुत्तये ॥ १२ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्वाद्ब्रीहिकृच्छ्रांश्च समाचरेत् । तामश्रित्पर्णामिति च जपेत्सूक्तं समाहितः ॥ १३ ॥

[अत्र स्वर्णमृगदानम् ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयशततमः ॥ ७८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सवर्णागमने वातरक्तवाङ्मयवे नरः ॥ १ ॥

[तत्र लक्ष्मीनारायणं स्वर्णरूपम् । यदा वातपित्तहरणार्थमिदं दानम् ।]

लघुनं युंजनं तालफलं वाऽश्नाति यो द्विजः । स वातपित्तरोगी च भवेच्चान्द्रायणं चरेत् ॥ २ ॥

[औपधव्यतिरेकेण लघुनादिभक्षणे चान्द्रायणं कामतश्चेद्भिषुणम् ।]

तत्तद्वत्प्रवालानां हारी स्याद्भक्तवातवान् । चान्द्रायणं द्विजः कुर्वात्तद्भोगस्य प्रशान्तये ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयशततमः ॥ ७८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैद्यशास्त्रं विना यस्तु कृत्वौपधमयान्यथा । प्रयोजयेदन्यथा हि रक्तपित्तयुतो भवेत् ॥ १ ॥

कृच्छ्रचान्द्रायणे कार्ये ब्राह्मणेभ्यश्च भोजनम् ॥ २ ॥

मद्यपो रक्तपित्ती स्यात्स दद्यात्तर्पिराढकम् । मधुयुक्तं घटं दद्यात्साहिरण्यं विद्युदये ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकतशततमः ॥ ७८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च पुरुषो जायते श्लेष्मलः सदा । उपोष्य दिवसं सोऽपि दद्याच्छतपलं प्रपु ॥ १ ॥
 नित्यानुष्ठानविमुखः कफरोगी भवेन्नरः । परामवं समाप्नोति इत्याह भगवान् यमः ॥ २ ॥
 तच्छान्तये मासमेकं दधि वै भक्षयेन्नरः । सहस्रनामकं पाठ्यं होमश्चाष्टोत्तरायुतम् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धूर्तोऽपस्माररोगी स्यात्स तद्दोषस्य शान्तये । ब्रह्मकूर्चत्रयं कृत्वा धेतुं दद्यात्सदक्षिणाम् ॥ १ ॥
 [ब्रह्मकूर्चलक्षणं कृच्छ्रप्रकरणे दर्शितम् ।]
 गुरौ यो रिपुवद्दृष्ट्या प्रतिकूलः समाचरेत् । सोऽपस्मारी भवेत्तत्र कुर्याच्चान्द्रायणं स च ॥ २ ॥
 [विनायकप्रतिमादानम् ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सताशीत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नागहारी च पुरुषो जायते शीर्षरोगवान् । सीसं शतपलं दद्यादुपोष्य शनिवास्तरे ॥ १ ॥
 गुरुरोधी शिरसि रोगवाञ्जायते नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वात चान्द्रायणमथापि वा ॥ २ ॥
 औषधानि प्रदद्याच्च तिलपात्रं तथैव च ।

अत्र च ।

प्रायोपवेशनादीनां व्रतानां त्यागकारणात् ॥ ३ ॥
 शिरोरोगस्युतो भूयात्तन्निष्कृतिरथोच्यते । गोहत्याया व्रतं कुर्यात्पञ्चाशद्विप्रभोजनम् ॥ ४ ॥
 ब्रह्मचारी यदाऽश्रीयाद्भिन्नपात्रे विशेषतः । पकांशिन शिरोरोगी भवतीत्याह नारदः ॥ ५ ॥
 [भिन्नपात्रे भिन्नकांस्यपात्रे भोजनमित्यर्थः ।]
 अक्षीभ्यां त इत्येवं सूक्तमष्टोत्तरं शतम् । जपेच्चरुघृताभ्यां स जुहुयाच्च तथैवाहि ॥ ६ ॥
 औषधस्यापि हरणात्पूर्ववत् प्रजायते । तेन सूर्यः प्रदातव्यो निष्कैकस्य यथाविधि ॥ ७ ॥
 [अत्र चोषधीतदानं शंसत्याचार्याः ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशित्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धर्मं ब्रमाहुपक्रम्य मध्ये त्यजति यो नरः । अविद्यमानं दोषं वा परेषां यः प्रकाशयेत् ॥ १ ॥
 स भवेत्पूतिवक्रस्तु कुर्याच्चान्द्रायणं नरः । धूपस्रक्चन्दनादीनि दधीनि च स्वशक्तितः ॥ २ ॥
 दद्याद्विप्राय पंचाशद्ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा ।

अनु च ।

परवाचां विप्रकर्ता मुखरोगी प्रजायते । मर्मोद्घातेन चाऽन्येषां मुखरोगी प्रजायते ॥ ३ ॥
 मन्धानांरादिभिः स्पृष्टं सुपत्वा दुर्गन्धवान्भवेत् । पीत्वा त्रिरात्रं गोक्ष्यं भोजयेद्ब्राह्मणत्रयम् ॥ ४ ॥

अनु च ।

कूटसाक्षी भवेद्भक्तुरोगी शोणितापित्तवान् । कृच्छ्रश्रुतिकृच्छ्रे कुर्वीत चांद्रायणमयापरम् ॥ ५ ॥
कुर्यात्कूर्म्यांडहोमं च गायत्रीमयुतं जपेत् । दद्याद्विरण्यं व्रीहिं च मुखरोगस्य शान्तये ॥ ६ ॥
वाग्विरोधं च कुरुते मुखरोगी भवेन्नरः । तस्य दाने च विहितं गजरूपं च सांगतः ॥ ७ ॥

[स्वर्णगजदानमित्यर्थः ।]

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्षान्नहरणे चैव जिह्वारोगः प्रजायते । गायत्रीं प्रजपेत्सं दशांशं जुहुयात्तिलैः ॥ १ ॥
अनु च ।

परेषां दुःखकरणात्सर्वदाऽनृतभाषणात् । जिह्वारोगस्तथाऽन्येषां पक्षपाताच्च संसदि ॥ २ ॥
जिह्वारोगो भवेदास्ये ग्रणी चैवाभिजायते । पातकद्वितये चैव होमः कूर्म्यांडसंज्ञकः ॥ ३ ॥
कयानश्चित्रसूक्तस्य जपो होमस्तथैव च । व्रीह्यादीनां तथा दानमौषधस्य च संस्मृतम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्याऽप्रदंश्छर्दिरोगी गां च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ १ ॥

[चकारादेकः कृच्छ्रः सौरमंत्रजपश्च समुच्चीयते ।]

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आमात्रहरणे चैवं दन्तपीडा प्रजायते । स दद्यादश्विनौ हेमनिष्कद्रवविनिर्मितौ ॥ १ ॥
सूकरे निहते चैवं दन्तुरो जायते नरः । स दद्यात्तद्विशुद्धचर्यं घृतकुम्भं सदक्षिणम् ॥ २ ॥
सुरापाः श्यामदंतश्च प्राजापत्याष्टकं चरेत् । शर्करायास्तुलाः सप्त दद्यात्पापविशुद्धये ॥ ३ ॥

[आत्मसमां शर्करायास्तुलां दद्यादित्यर्थः ।]

मंत्रः ।

“ त्वं तुले सर्वभूतानां प्रमाणं परिकीर्तितम् । मां तोलयसि संतारादुद्धरस्व नमोऽस्तु ते ” ॥ ४ ॥
जपित्वा तु महारौद्रं दशांशं जुहुयाच्चिलात् । ततोऽभिषेकः कर्तव्यो मंत्रैर्वैरुणदैवतैः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परेषां तर्ककरणान्निधुरोक्तिः प्रजायते । खरोक्तिर्हास्यकरणाद्दयान्मौक्तिककांचने ॥ १ ॥
[खरोक्तिर्निष्ठुरा नीरसोक्तिः । गर्दभस्वरवद्वा स्वस्य परोद्देगजनकस्य वा ।]

मूको भ्रातृवधाच्चैव तस्येयं निष्कृतिः स्मृता । तेन कार्यं विशुद्धचर्यं व्रतं चान्द्रायणत्रयम् ॥ २ ॥
व्रतान्ते पुस्तकं दद्यात् सुवर्णपलसंयुतम् । ब्राह्मणाय यजुर्वेदविदे वस्त्रेण संयुतम् ॥ ३ ॥
इमं मंत्रं समुच्चार्य ब्राह्मणं च विसर्जयेत् ॥ ४ ॥

“ सरस्वति जगन्मातः शब्दब्रह्माधिदेवते । दुष्कर्मकारिणं पापं रक्ष मां परमेश्वरि ” ॥ ९ ॥
स्वरोपघाती वाचां च हर्ता मूकः प्रजापते ॥ ६ ॥

[वाचां हर्ता गुर्वनुज्ञामंतरेण वेदादिग्राही पुस्तकहर्ता च ।]

कुर्व्यात्स्वर्णमयं पद्मं पलाङ्गेन तद्वर्द्धतः । यथाविभवतः सम्यग् वित्तशाठ्यं न कारयेत् ॥ ७ ॥
रक्तवस्त्रेण संवेश्य ताम्रपात्रे तिलोपरि । ताम्रपात्रपरीमाणं पलानामष्टकं विदुः ॥ ८ ॥
आढकद्वितयोन्मानं तिलराशौ प्रयत्नतः । उपचरिः षोडशभिराचार्यः सर्वशास्त्रवित् ॥ ९ ॥
रक्तचन्दनपुष्पाद्यैर्मंत्रिणाग्नेन पूजयेत् । ब्रह्मणे तु नमस्तुभ्यं विष्णोरमितनाभिजः ॥ १० ॥
अतिमीतिकरो भानोस्तथा रुद्रस्य चैव हि । पूजां मम गृह्णाण त्वं सर्वक्लेशहरो भव ॥ ११ ॥
आग्नेय्यां दिशि वै होमः कर्तव्यो मंत्रपूर्वकः । समिदाज्यतिलैश्चैव समिधाऽष्टाक्षरेण तु ॥ १२ ॥

[आज्यहोमे चित्रं देवानामिति मन्त्रः ।]

तस्मै हुतवते पद्मं दद्यात्समृत्वा चतुर्मुखम् ।

“ यस्माद्वाचां विशेषेण वैरूप्यं मम देहजम् । स्वरोपघातजं तीव्रदुःखं रोगाकरस्तथा ॥ १३ ॥
तत्सर्वं नाशयन्वत्र ब्रह्मविष्णुशिवाग्रयः । त्रिदशादयश्च ये देवा हविष्मन्तस्तथा भुवि ” ॥ १४ ॥
एवं दत्त्वा तु तत्पद्ममाचार्यायातिभक्तितः । पृष्ठतस्तमनुब्रज्य स्वर्भेदाद्रिसुच्यते ॥ १५ ॥
वेदं वा धर्मशास्त्रं वा विक्रीणीयाद्द्विजोत्तमः । अधीतस्य न जानाति जिह्वायां शब्दं भवेत् ॥ १६ ॥

[वेदं वा धर्मशास्त्रं वा विक्रीणीयादिति भृतकाध्यापक इत्यर्थः]

अपरिस्फुटवक्ता च जिह्वायां व्रणवानपि । कृच्छ्रातिकृच्छ्रौ कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् ॥ १७ ॥
सूक्तं ताम्रिवर्णाख्यं जपेच्चैवायुत्रयम् । दद्याद्द्विरण्यं विप्रेभ्यो भोजनं च स्वशक्तितः ॥ १८ ॥
वाग्बिरोधं गुरोः कृत्वा भवेद्भद्रद्वाग् नरः ॥ १९ ॥

[तत्र स्वर्णसरस्वतीदानम् ।]

उष्ट्रे विनिहते चैव जायते विकृतस्वरः । स तत्पापविशुद्ध्यर्थं कृच्छ्रमेकं व्रतं ततः ॥ २० ॥
कर्पूरस्य पलं दद्यात्क्षीरद्रव्याणि शक्तितः ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायखनिवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लवणस्यापहर्ता च शीर्णवर्णाद्दग्निपाणिकः । वर्वरस्वरवांश्चैव जायते तस्य निष्कृतिः ॥ १ ॥
उद्यन्नद्यद्गच्छं सम्यग् जपेदशोत्तरायुतम् । जुहुयाच्चरुसर्पिर्भ्यां रक्तवासास्तथैव हि ॥ २ ॥
दद्यादेवं द्विजे गां वा कुर्यात्पूजां स्वशक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायखनुर्नवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुवकुटे निहते चैव वक्रनासः प्रजापते । तेन निष्कः प्रदातव्यो ब्राह्मणाय हिरण्यमयः ॥ १ ॥
परदृष्टिविघातेन भिषग्मुमिथ्याचरेण च । कामात्परस्त्रियं दृष्ट्वा नेत्ररोगी भवेन्नरः ॥ २ ॥
चान्द्रायणं परार्कं च पंचाशद्विप्रभोजनम् ॥ ३ ॥

[एतच्च भोजनं मुद्राप्रधान्यात् मुद्रान्नं ब्राह्मणेभ्यो दद्यात् नेत्ररोगापनुत्तय इति ।]
वधोदा हान मयं तु जपेदाज्यं सकांचनम् । दद्याद्विप्राय विधिवन्नेत्ररोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥

दम्पतिभ्यां प्रवृत्तं तु मैथुनं यो निरीक्षयेत् । स नेत्रपूययुक्तः स्यादक्षीभ्यामिति मंत्रतः ॥ ६ ॥

[अतिप्रचुरतरं दूषिकं पूयमित्यभिधीयते ।]

जपहोमौ च कुर्वीत शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् । सहस्रकलशस्नानमेवं कुर्याद् द्विजोत्तमः ॥ ६ ॥

घृतचौरस्तु पुरुषो जायते नेत्ररोगवान् । उपोष्य संप्रदद्याद्द्विं घृतधेनुं विधानतः ॥ ७ ॥

पिटुहा चेतनाहीनो मातृहाऽन्वश्च जायते । नरकान्ते प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ८ ॥

[अंधत्वं नाम प्रतिबद्धदृष्टित्वं नोत्पादितनेत्रत्वं रात्र्यंधत्वं वा । चेतनाहीनो निश्चेष्टो निर्बुद्धिश्च ।

तस्यापि वक्ष्यमाणप्रायश्चित्तमेव रोगनिष्कृतिहेतुः । नरकान्तेऽन्वः प्रजायते इत्यन्वयः ।]

प्राजापत्यानि कुर्वीत त्रिंशच्छास्त्रविधानतः । व्रतान्ते कारयेन्नावं सुवर्णपलसंख्यया ॥ ९ ॥

स्तंभं रौप्यमयं चैव ताम्रपात्रं तु पूर्ववत् । नौका द्विजाय दातव्या सर्वोपस्करसंयुता ॥ १० ॥

[नौकेत्युपलक्षणं स्तम्भोऽपि विष्णुप्रतिमान्वितो दातव्यः । सर्वोपस्करसंयुतोति

उपस्करो नौकादण्डः सोऽपि सौवर्णं एव च ।]

“ वासुदेव जगद्धन्य सर्वभूताशायस्थित । पापार्णवानिमग्नं मां तारयाश्रिततारक ” ॥ ११ ॥

इत्युदीर्य प्रणम्याथ ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् ॥ १२ ॥

[इति चेतनाहीनत्वहरेऽपि ।]

शाकहारी च पुरुषो जायते नीललोचनः । ब्राह्मणाय प्रदातव्यं महानीलमणिद्वयम् ॥ १३ ॥

कपिलाक्षत्वैऽपि ।

रीतिहृत्कपिलाक्षः स्यादुपोष्य दिवसद्वयम् । रीतिं पलशतं दद्यादलंकृत्य द्विजातये ॥ १४ ॥

[रीतिर्नाम ताम्रप्रकृतिको धातुविशेषः । पित्तलमिति यावत् ।]

उच्छिष्टः सन् य आदित्यं पश्येदुद्यंतमम्बरे । मर्घ्यगतं तथाऽस्तं च यांतमुच्छिष्ट एव सन् ॥ १५ ॥

नक्षत्राण्यथवा चन्द्रं स भवेन्मन्ददृष्टियुक् । घृतेन चरुणा नेत्रराक्षिहीनो जुताशने ॥ १६ ॥

जुहुयादयुतं सम्यगिति शास्त्रस्य निश्चयः । रक्तवासांसि वै दद्याद्व्रतं तद्रथाधिशातये ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय पचनव्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्विजगृहे तीर्थे पुण्यस्याधिष्ठितं परम् । चतुर्भुजं तु द्विभुजं समं कुर्याद्विचक्षणः ॥ १ ॥

लक्षणैश्चैव पूर्वोक्तैः सर्वाङ्गसंस्कृतो भवेत् । वस्त्रैर्माल्यैस्तथा गन्धैर्भूलमंत्रेण पूजयेत् ॥ २ ॥

ततो ब्राह्मणमाहूय दरिद्रं धर्मकोविदम् । श्रुतवृत्तैश्च संपन्नं तथा चैवात्मवेदिनम् ॥ ३ ॥

वस्त्राशुलीयकैस्तस्य पूजां भक्त्या प्रकल्पयेत् । होमं च कारयेत्तत्र समिदाज्यतिलैरपि ॥ ४ ॥

मन्त्रश्च रुद्रगायत्री सर्वत्रेति विनिश्चयः ॥ ५ ॥

रुद्रगायत्री लिङ्गपुराणेऽभिहिता यथा-

“ सर्वेश्वराय विद्महे शूलहस्ताय धीमहि । तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥ ”

यदा त्र्यंबकमन्त्रेण समिद्धे जुहुयात्सुधीः । कटुद्रायेति मंत्रेण जुहुयादाज्यमाहृतः ॥ ६ ॥

[मूलमंत्रः पंचाक्षरो वा रुद्रगायत्री वा ।]

“ कैलासवासी भगवानुमया साहितः परः । त्रिनेत्रश्च हरो ददुरोगमाह्य व्यपोहतु ” ॥ ७ ॥

ततश्च ब्राह्मणं संम्यक् प्राणिपत्य क्षमापयेत् । ब्राह्मणान्भोजयेद्वापि स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः ॥ ८ ॥
एवं दत्त्वा महादानं दहुरोगात्प्रमुच्यते । गोत्रहा लूतकी चैव प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ ९ ॥
व्रतान्ते मेदिनी दद्याच्छृणुयाच्चैव भारतम् ॥ १० ॥

[भूमेरभावे मेदिनीप्रतिनिधित्वेन गां पयस्विनीं दद्यात् । भारतश्रवणं शास्त्रोक्तप्रकारेण इति ।]
लोहहारी च पुरुषो भवेद्द्वै वर्वरांगकः । लोहं शतपलं दद्याद्दुष्यप्य शनिवासरे ॥ ११ ॥
कारुकाणां वधे कृष्णो रूक्षांगश्च प्रजायते । तेन तत्पापशुद्धयर्थं दद्याद्द्वै वृषभं सितम् ॥ १२ ॥

[कारुकाः शिल्पिनः ।]

तैलचौरेऽपि भवति नरे कण्डूयनं सदा । उपोष्य सोऽपि विप्राय दद्यात्तैलघट्टयम् ॥ १३ ॥
वस्त्रहारी च शीर्णाङ्गः संप्रदद्यात्सुशोभनम् । हेम निष्कत्रयमितं वस्त्रयुग्मं च दापयेत् ॥ १४ ॥
स्वाम्यङ्गनाभिगमनं कृत्वा चान्द्रायणत्रयम् । व्रतान्ते पुस्तकं दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ १५ ॥
शय्यां दद्यात्स विप्राय सोपधानां सद्दलिकाम् ॥ १६ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अग्ने विनिहते चैव वक्रकण्ठः प्रजायते । प्राजापत्यानि चत्वारि सप्तधान्यानि चोत्सृजेत् ॥ १ ॥
शतं पलानि मानेन दद्याच्चैव द्विजातये । चक्रवाती दीर्घगलो दद्याद्गां धवलां शुभाम् ॥ २ ॥
अभक्ष्यभक्षदोपासु कण्ठरोगः प्रजायते । कृच्छ्रत्रयं प्रकुर्वीत दद्याद्धेनुं सद्दक्षिणाम् ॥ ३ ॥
दद्याद्द्वै कंठरोगी तु कंबलं कंबलोद्भवम् । ऊर्णाच्छादनं लोकानां शीतवातभयापहम् ॥ ४ ॥
सर्वदुःखहरं यस्मादतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ ५ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पारावते च निहते द्वीनपाणिः प्रजायते । पारावतं स सौवर्णं प्रदद्यान्निष्कमात्रकम् ॥ १ ॥
कन्दमूलस्य हरणाद्गतपाणिः प्रजायते । देवतायतनं कुर्याद्द्विद्यानं तस्य शान्तये ॥ २ ॥
चान्द्रायणं प्रकुर्वीत ब्रह्मकूर्चं विधानतः । क्षीरहारी च पुरुषः खिन्नपाणिः प्रजायते ॥ ३ ॥
प्रदद्याच्चैव विप्राय काश्मीरं च पलत्रयम् । अयोनी चैव गमनाद्भुजस्तम्भः प्रजायते ॥ ४ ॥
सहस्रकलशघ्नानैः शंभुं पूज्य यथाविधि । कुनखी नरकस्यान्ते जायते विप्रहेमहृत् ॥ ५ ॥
स सुवर्णपलं दद्यात् कृत्वा चान्द्रायणत्रयम् । उदक्यावीक्षितं भुंक्ते जायतेः कृमिलोदरः ॥ ६ ॥
गोमूत्रपावकाहारः सप्तरात्रेण शुद्ध्यति । अभक्ष्यभक्षणे चैव जायन्ते कृमयो हृदि ॥ ७ ॥
यथावचु विशुद्धयर्थमुपोष्य भीष्मपंचरम् ॥ ८ ॥

[यथावत् व्रताङ्गभूतब्रह्मचर्यदक्षिणादानादियुक्तमित्यर्थः ।]

गजे विनिहते चैव कृमिशुक्षिस्तु जायते । मृते भर्तारि या नारी नीलवस्त्रं प्रधापयेत् ॥ ९ ॥
सा मृता नरकं याति कृमिकुक्षिस्ततः परम् ॥ १० ॥

[पापभोगानन्तरं मनुष्यशरीरमाप्तायेत्यर्थः ।]

स नीलवृषभान् यावद्दद्याच्चान्द्रायणत्रयम् । पुर्यात्रिंशद्द्विजा भोज्या दद्याच्छतया तदीपथम् ॥ ११ ॥

[नीलवृषभलक्षणं भग्नप्रणहने ।]

सुक्त्वा वाऽस्पृश्यसंस्पृष्टं जायते ना कृशोदरः । त्रिरात्रं वैष्णवं कुर्यात्पातकाद्वै प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टमव्यधिकतशततमः ॥ ७९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

इक्षुविकारहारी च भवेद्बुदरगुल्मबाहु । गुडधेनुः प्रदातव्या तस्य दोषस्य शान्तये ॥ १ ॥
गुरुमत्यर्थितां यातो गुल्मबाह्वायते नरः । आरभेत्तन्निवृत्त्यर्थं मासमेकं पयोव्रतम् ॥ २ ॥

[वातगुल्मवानित्यर्थः ।]

सुंचामि त्वेति सूक्तेन व्यर्चनं चरुसर्पिषा । जुहुयादयुतं सम्यग् वात आवाहृ भेषजम् ॥ ३ ॥
एतत्सूक्तं जपेद्दद्यादन्नदानं च शक्तितः ॥ ४ ॥

[वात आवाहृत्विति सूक्तं तत्र विनायकदानम् ।]

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवमव्यधिकतशततमः ॥ ७९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनकारी यो यकृत्सीहजलोदरी । तेषां प्रगमनार्थाय प्रायश्चित्तमिदं स्मृतम् ॥ १ ॥
पतेषु दद्याद्विप्राय जलधेनुं विधानतः । सुवर्णरूप्यताम्राणां पलत्रयसमन्विताम् ॥ २ ॥
भृतकाध्यापको यस्तु कन्यादूषणतत्परः । स्त्रीहवान्त भवेद्विप्रो जपेच्छ्रीसूक्तमत्र हि ॥ ३ ॥
अयुतत्रयसंख्याकं प्लीहोदगविमुक्तये । यो ब्रह्मविष्णुतद्गणां विभेदं गरुडाग्रज ॥ ४ ॥
साधयेद्बुदरव्याधियुक्तो भवति मानवः । कुट्यात्कृच्छ्रात्तिकृच्छ्रं च चान्द्रायणमयापरम् ॥ ५ ॥
सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्य तु कारयेत् । जपेदयुतसंख्याकमुद्यन्नयेत्यृचं तथा ॥ ६ ॥
राजा कर्मातिद्युक्तेन नियुक्तो धर्मनिश्चये । पुरोहितश्चाधिकारात्सचिवश्चान्यायाऽऽचरेत् ॥ ७ ॥
जलोदरत्वमाप्नोति तस्य वक्ष्यामि निष्कृतिम् । पयसा वर्तयेन्मासत्रितयं व्रतमुत्तमम् ॥ ८ ॥
सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्य तु कारयेत् । उदरव्याधियुक्तस्तु भवेद्द्यूर्वगनागमे ॥ ९ ॥
कुट्यान्नु मकरं सम्यग् राजतं तान्नमेव च ॥ १० ॥

[कृत्वा मकरं ब्राह्मणाय दद्यात् इत्यर्थः ।]

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टशततमः ॥ ८०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मंदोदराग्निर्भवति शक्तिद्रव्येण वै यजेत् । प्राजापत्यत्रयं कृत्वा भोजयेत्सततं द्विजान् ॥ १ ॥
[शक्तिद्रव्यं कदन्नम् इति वा पाठः ।]
गोमांसखादको मंदजठराग्निः प्रजापते । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रमतिकृच्छ्रं तथैव च ॥ २ ॥
अग्निमंत्रं जपेन्नित्यं श्रीसूक्तं च विचक्षणः । अकारणं गरं दत्त्वा प्रमारयति यो नरः ॥ ३ ॥
स मन्दाग्निर्भवेदेव मृतकस्वल्पकांतिकः । अग्नेर्मन्थं भवेत्तस्य पक्षेत्ताग्निविनाशकः ॥ ४ ॥

[तत्रेदं मकरदानं स्वर्गस्य तंतुलदानं च ।]

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकधिकशततमः ॥ ८०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अन्नहर्ता त्वजीर्णातो भवेदस्य तु निष्कृतिः । उपवातत्रयं कृत्वा प्राजापत्यमयापि वा ॥ १ ॥

जुहुयाच्चरुसर्पिर्भ्यामग्निस्मीत्यृचाऽनया । परात्रविन्नफरणादजीर्णमपि जायते ॥ २ ॥
लक्षहोमं प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यधिकाष्टशततमः ॥ ८०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुरुणा नानुयातो यो वेदाध्ययनमाचरेत् । स जडः प्रज्ञया हीनः संसारे जायते नरः ॥ १ ॥

[आचरेत्कुर्यादित्यर्थः ।]

वक्ष्यामि तत्प्रतीकारं शुद्धकांस्यमयीं दृढाम् । शोभनां कारयेद्वृण्डं शुभरेखाविभूषिताम् ॥ २ ॥
पलैस्तु कुर्याद्विशत्या त्रिंशता वा तद्द्वतः । सुवर्णाढ्यामतिशुद्धां पंचगव्येन स्नापयेत् ॥ ३ ॥
श्वेतवस्त्रेण संवीतां तंडुलोपरि विन्यसेत् ॥ ४ ॥

[ब्राह्मणाय देया । तद्दानमंत्रस्तु ब्रह्मजज्ञानामेति ।]

पितृहा चेतनाहीनो मातृहाऽन्धश्च जायते । नरकान्ते प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ५ ॥

[अस्य प्रायश्चित्तं नेत्ररोगप्रकरणेऽप्यत्वहरे प्रपंचितम् ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यधिकाष्टशततमः ॥ ८०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुरुजायाभिगमनान्मूत्रकृच्छ्रं प्रजायते । तेनापि निष्कृतिः कार्या शास्त्रदृष्टेन कर्मणा ॥ १ ॥

[अनेन विधिना निष्कृतिरुच्यते, तत्रैका प्राजापत्यादिव्रतरूपा ।

अपरा प्रतिमादानजपहोमब्राह्मणभोजनरूपा ।]

स्यापयेत्कुंभमेकं तु पश्चिमायां शुभं दिशि । नीलवस्त्रसमाच्छन्नं नीलमाल्यादिभूषितम् ॥ २ ॥
तस्योपरि न्यसेद्देवं लोहपात्रे प्रचेतसम् । सुवर्णनिष्कपद्मेन निर्मितं यादसां पतिम् ॥
जपेत्पुरुषसूक्तेन वरुणं विश्वरूपिणम् ॥ ३ ॥

[वरुणमूर्तिश्च पाशवरदकरा मकरवाहना च भवति ।]

मन्त्रः ।

“ यादसामधिपो देवो विश्वेपामपि पावनः । संसाराब्धी कर्णधारो वरुणः पावनोऽस्तु मे ” ॥ ४ ॥
इमं मंत्रं समुच्चार्य आचार्याय यथाविधि । दद्याद्देवमलंकृत्य मूत्रकृच्छ्रप्रशान्तये ॥ ५ ॥
पशुयोनी च गमनान्मूत्रकृच्छ्रं प्रजायते । तिलपात्रत्रयं चैव स दद्यादात्मशुद्धये ॥ ६ ॥

तत्र तिलपात्रदानमाह ।

ताम्रपात्रे तिलान्कृत्वा पलपोढशकल्पिते । सहिरण्यान्वशक्त्या वा विप्राय प्रतिपादयेत् ॥ ७ ॥

तत्र विष्णुप्रतिमाया यथोक्तदानमन्त्रः ।

“ चक्रं मुद्गर्जनं यस्य चिद्धानि विविधानि च । प्रमेहं हरतु क्षिप्रं विष्णुर्मंडवाहनः ” ॥ ८ ॥
तस्मिन्नीप्रसंगेन प्रमेहो जायते गदः । दानं रुद्रजपं कुर्याद् दद्याद्रक्त्या च कांचनम् ॥ ९ ॥

[प्रसंगेन गमनेनेत्यर्थः ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यधिकाष्टशततमः ॥ ८०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मातृगामी भवेच्चैह लिङ्गं तस्य विनश्यति । चाण्डालीगमने चैव हीनकुष्ठी प्रजायते ॥ १ ॥
तस्य प्रतिक्रियां कर्तुं कुम्भमुत्तरतो न्यसेत् । कृष्णवस्त्रसमाच्छन्नं कृष्णमालयानुलेपनम् ॥ २ ॥

[उत्तरतः शुद्धलिप्तप्रदेशस्योत्तरभागे उदकादिपूरितं कलशं स्थापयेत्

कलशस्थापनविधिनेत्यर्थः ।]

तस्योपरि न्यसेत्कांस्यपात्रं तत्र धनेश्वरम् । सुवर्णनिष्कपदकेन निर्मितं नरवाहनम् ॥ ३ ॥
यजेत्पुरुषसूक्तेन धनदं विश्वरूपिणम् ॥ ४ ॥

[यजेत्पूजयेदित्यर्थः ।]

मन्त्रः ।

“ निधीनामधिपो देवः शंकरस्य प्रियः सखा । स वै धनपतिः श्रीमान् मम पापं व्यपोहतु ” ॥ ५ ॥

इमं मन्त्रं ससुञ्चार्य आचार्याय यथाविधि । दद्यादेवं हीनकुष्ठी लिङ्गनाशी च शुद्ध्यति ॥ ६ ॥

हुष्टवादी च पण्डः स्यात्त दद्याच्च द्विजातये । रीप्यं पलत्रयं हुग्धघटप्रयसमन्वितम् ॥ ७ ॥

नृपो भूत्वेह हस्तादिमपरार्थं विनैव यः । छेदयेद् वा भुजस्तम्भो भवेद्गृध्र इवाश्रमना ॥ ८ ॥

शिलापृष्ठसर्दक्षश्च सत्रणश्चापि जायते । रुषिरं प्रस्त्रवेत्पश्चात्तस्येयं निष्कृतिः परा ॥ ९ ॥

शतरुद्रं जपेत्सम्यगष्टोत्तरसहस्रकम् । व्रतं चान्द्रायणं चैव कुर्याद्दद्याच्च गां ततः ॥ १० ॥

जायते वृषणे तस्य व्याधिः परमदारुणः । जपित्वा दशसाहस्रं मुच्यते रुद्रसंहिताम् ॥ ११ ॥

यानि चान्द्रायणादीनि व्रतान्युक्तानि तानि वै ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाधिकाष्टशततमः ॥ ८०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुगलये जले वापि शकृन्मूत्रं करोति यः । युद्रगोगो भवेत्तस्य पापरूपः स दारुणः ॥ १ ॥

मासं सुरार्चनेनैव गोदानद्वितयेन च । प्राजापत्येन चैकेन शाम्पेद् मुदरुजाऽण्डज ॥ २ ॥

[यद्यपि सुरार्चनमिति सामान्येनाऽभिहितं तथापि सूर्यप्राधान्येन विष्णुरुद्री पूज्यौ ।

‘ आरोग्यं भास्करादिच्छेत् ’ इति श्रुतिः ।]

प्रसन्नशुदाद्ये ।

विष्णुत्रोत्सर्जनं कृत्वा योऽकृत्वा शौचकर्म तु । भुंक्ते जन्मान्तरे मर्त्यो भवेत्त प्रसन्नवाद्गुदी ॥ ३ ॥

भवेच्च दारुणा पीडा तत्र कृच्छ्रातिकृच्छ्रकम् । चान्द्रायणं च कर्तव्यं तत्तथा क्षीरसर्पिणा ॥ ४ ॥

अक्षीभ्यामिति सूक्तेन सहस्रं जुहुयाच्छुचिः । उद्यन्नद्य ऋचं चैव जपेत्पूर्वोक्तसंख्यया ॥ ५ ॥

गृहीत्वा वेतनं योऽध्यापयेत् तदर्थवचनम् ।

अध्यापयेच्च जुहुयाजपेद्वाऽशौच्युतो भवेत् । निवृत्ती च प्रकुर्वीत कृच्छ्रं चैवातिकृच्छ्रकम् ॥ ६ ॥

चान्द्रायणं चैव तथा जपेद्यत्सूक्तपौरुषम् । उद्यन्नद्य ऋचं चैव श्रीविष्णुहृदयं तथा ॥ ७ ॥

तामग्निवर्णामिति च जपेत्सूक्तं समाहितः । हिरण्यं रजतं दद्याच्छ्रोत्रियाय कुटुम्बिने ॥ ८ ॥

[तत्र च धेनुदानं प्रशंसन्ति केचिच्च गोपालदानम् ।]

वर्हापीडकसंयुक्तं वेणुवादानतत्परम् । गोपीजनैः परिवृत्तं जातीपुष्पावतंसकम् ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः षडधिकाष्टशततमः ॥ ८०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्मार्ताग्निं शमयेद्यस्तु सोऽतीसारयुतो भवेत् । अग्निरस्मीत्यूचं जप्त्वा दशांशं जुहुयात्तिलान् ॥ १ ॥
सर्पिणा तु प्लुतं दद्याद्विरण्यं ब्रह्मदेवतम् । दुर्मनाश्चैव जायेत तस्येयं निष्कृतिः परा ॥ २ ॥

[दम्पत्योरनुकूले शुभे दिने स्वस्तिवाचनं कृत्वा स्वशक्त्यनुसारेण दानं विधाय पुनःकामनया हरिवंशश्रवणमहं करिष्ये इति संकल्पयेत् ।

दंपत्योः श्रवणकर्तृत्वे करिष्यावहे इति प्रयोगो वा । अन्यतरकर्तृत्वे करिष्ये इत्येवं संकल्प्य श्रुत्यध्ययनमपत्र ब्राह्मणं विभवानुसारेण वस्त्रमुद्रिकाफण्डलादिभिः संपूजितं श्रावणे वृतेमभिश्चन्दनताम्बूलादिभिर्हरिवंशश्रावणे त्वामहं वृण इति प्रयोगः ।

ततश्च प्रतिदिनमन्यसनप्रतिचन्दे स्नातावलंकृती दम्पती तदेकाचित्ततया शृणुयाताम् । नाति केरपूजादि कुर्यात् । शमवान् प्रतिदिनमाचार्यं पुस्तकं च पूजयेत् ।

अन्ते च स्वलंकृता गां पयस्विनीं सवस्तां स्वर्णशृङ्गां सौम्यसुरां ताम्रपृष्ठां कांस्यदोहना सवस्त्रां सदाशिणां च दद्यात् ।

संकल्पितस्वर्णरत्नादीनि महादानानि दद्यात् । यथाशक्ति वा गोदानमत्र ।

गोदानविधौ विनायकशान्तिस्तु शान्तिसारे । प्रकृतमनुसरामः । ब्राह्मणोद्गाहनमेकं प्रायश्चित्तम्, अपरं हरिवंशश्रवणम्, परिशेषान्महारुद्रोऽपि तृतीयं प्रायश्चित्तम् । अत एव वचनस्थितश्चशर्णा वाशब्दार्थः । एतानि त्रीण्यपि शक्त्याद्यपेक्षया व्यस्तानि समस्तानि वा योज्यानि ।

महारुद्रलक्षणं दशांशहोमप्रकारो वा रुद्रानुवाकानामृष्यादि च सर्वं परिभाषायां रुद्रविधाने समुपवर्णितम् ।

एकादश पशून् । पशुत्र गौः । रुद्राय गामिति श्रुतौ ।]

कृच्छ्रचान्द्रायणं कुर्याद्धोमः कूप्माण्डसंज्ञकः । कर्तव्यो होमविधिश्च स्वर्णदानं तथाऽपरम् ॥ ३ ॥
कन्यादानं च पञ्चम्यां श्राद्धं कुर्वीत यत्नतः । सहस्रनामजापी च भवेदेवं विशुद्धचित्त ॥ ४ ॥

[एतान्यष्टकादिश्राद्धरहितानि पञ्चापि पृथक् निर्मितानि अतो यावद्दद्याधिप्रकोपस्तावद् सहस्रनामस्तोत्रं जपेत् ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अष्टम्या सप्ताधिकाष्टशततमः ॥ ८०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चतुर्विधा तु या वन्द्या भवेद्भस्त्रवियोजनात् । वक्ष्ये तस्य प्रतीकारं तत्स्वरूपं निघोषधे ॥ १ ॥
मृतवत्ता भवेत्काचित् काचिदेकप्रसूतिरिति । कन्याप्रसूतिरूपा च कास्त्रवन्द्या चतुर्विधा ॥ २ ॥

[कास्त्रवन्द्याऽप्रसूतेत्यर्थः ।] -

सर्वास्ता घोरपापेन जायन्ते पूर्वजन्मनि । मृतवत्ता द्रव्यहरणादेकसूताऽसुघातनात् ॥ ३ ॥

तत्र स्वर्णधेनुदानम् ।

कन्याप्रजा ऋणसम्बन्धात् कास्त्रवन्द्या विरोधतः । हिरण्येन यथाशक्त्या सवस्तां कारयेद्दृढदाम् ॥ ४ ॥
पेनुं रूप्यसुरा रत्नं तस्याः पुच्छे नियोजयेत् । घंटा गले निवध्नीत सवस्तां प्राङ्मुखः शुचिः ॥ ५ ॥

चन्द्रनाऽगुरुकपूर्वगन्धमाल्यैः मुशोभनैः । उपचारैः षोडशभिर्निवेद्यं पायसं भवेत् ॥ ६ ॥
मोदकं च तथाऽपूपं गुडं लवणमेव च । जीरकं च तदापूर्वं शूर्पे वेणुमये दृढे ॥ ७ ॥

[मोदकादिपरिपूरणपात्राणि पट्टी दश वा दद्यात् ।]

धेनुर्वं प्रदातव्या ब्राह्मणस्त्रीषु चैव हि । ब्राह्मणं सर्वशास्त्रज्ञं कुशलं धर्मवेदिनम् ॥ ८ ॥
 विद्याविन्यसंपन्नं शान्तं चैव जितेन्द्रियम् । अलोलुपं सर्वजनप्रियं कल्मषवर्जितम् ॥ ९ ॥
 आहूय भक्त्या संपूज्य ब्रह्मार्चैर्गन्धपुष्पकैः । तेनैव कारयेत्पूजां मन्त्रतो धेनुवत्सयोः ॥ १० ॥
 होमं च कारयेत्तत्र समिदाज्यचरुत्कटम् । सोमो धेनुमिति मन्त्रं समुच्चार्य ततः पुनः ॥ ११ ॥

[अथ हिरण्यं यथाशक्त्या दद्यात् । अत्र वह्निमूर्तिदानम् ।

अतिसारी स भवति पक्षेताग्निविनाशकः । स्त्रीहन्ता चातिमारी स्यादश्वत्यान् रोपयेद्दश ॥
 दद्याच्च शर्कराधेनुं यजेच्च सततं द्विजान् ॥ १२ ॥

रक्तातिसारे ।

दावाग्निदायकश्चैव रक्तातीसारवान् भवेत् । तेनोदपानं कर्तव्यं रोपणीयास्तथा वटाः ॥ १३ ॥

[उदपानं कूपादि ।]

इति श्रीबृहस्पत्यैरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकाष्टशततमः ॥ ८०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अनन्यगतिकां भार्यामद्दुष्टां कारणं विना । परित्यजति यः सोऽप्य ग्रहणीरोगवान्भवेत् ॥ १ ॥
 धेनुं पयस्विनीं दद्याद्धण्डाभरणमृषिताम् । हेमशृंगीं रौप्यचुरा वासोभिः परिवेष्टिताम् ॥ २ ॥
 नवधान्यैः समायुक्तामैकैकं द्रोणपंचकम् । सहिरण्यं तु तद्द्याद्ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ३ ॥
 अलोलुपाय शान्ताय धर्मज्ञाय विशेषतः । होमं च पूर्ववत्कुर्यात्समिदाज्यचरुत्कटम् ॥ ४ ॥
 तस्मै हुतवते दद्यात्पूजितायाशुलीयकैः । गां कृष्णां विश्वरूपाय मन्त्रेणानेन रोगवान् ॥ ५ ॥

मन्त्रः ।

“ देवकीपुत्र चाणूरकंसारिष्टविनाशक । नाशय ग्रहणीरोगं गोपीजनमहोत्सव ” ॥ ६ ॥
 कृतेनानेन दानेन ग्रहणी शान्तिमृच्छति । तस्मादेवं तु कर्तव्यं ग्रहणीरोगिणा सदा ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यैरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकाष्टशततमः ॥ ८०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हरिणे निहते खञ्जः शृगाले त्वर्द्धपादकः । अश्वस्तेन प्रदातव्यः सौवर्णो निष्कसंमितः ॥ १ ॥
 जायते वक्रपादस्तु निहते शुनि मानवः । निष्कत्रयमितं दद्यात्सौवर्णं तद्विशुद्धये ॥ २ ॥
 अजाविघातने चैव अधिकांगः प्रजायते । अजा तेन प्रदातव्या विधिना स्वर्णसंमिता ॥ ३ ॥

[अत्रापि खञ्जत्वहरोक्तमकारेण शिवपूजा कृत्वा ब्राह्मणाय दद्यात् १]

मार्गहा पादरोगी स्यादश्वदानं समाचरेत् । पतितेन तु संपर्के वल्मीकव्याधिमान्भवेत् ॥ ४ ॥
 गोमूत्रयावकाहारो मासाद्धैन विशुद्ध्यति । स हिरण्यं मद्द्याच्च तस्य पापस्य शुद्धये ॥ ५ ॥
 जायते यदि तत्रापि कृमिर्ब्रह्मविदां वरः । तत्र मूर्तिः स्वर्णमयी देया लक्षणसंयुता ॥ ६ ॥
 स्वगोभ्रजाभिगमनाच्छलीपदी जायते नरः । योन्यामसृक्च खवति तत्र चान्द्रायणं चरेत् ॥ ७ ॥
 [स्वगोनजेत्यत्र नर इत्यत्र च लिंगमविवाहितम् । योनिशब्देन च मैथुनसाधनमिन्द्रियं लक्ष्यते ।
 तत्र स्त्रीपुंसोरुभयोरपि कार्यं समम् ।]

मासं पयोव्रतं चैव तस्माद्रोगात्प्रमुच्यते । पापस्य तन्निवृत्त्यर्थमुपवासव्रतं भवेत् ॥ ८ ॥
भोजयेच्च द्विजान् दानं पंचाशन्निकसंरूपया ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अव्यायोदशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरुषो भाषते व्यर्थं स त्वग्दोषयुतो भवेत् । चान्द्रायणव्रतं कुर्यात् प्रदद्यादौषधानि च ॥ १ ॥

[वैद्यकोक्तानि चक्रमर्दानीत्यर्थः । ब्राह्मणभोजनं च ।]

गुरुतल्पगद्दोषाच्च गुरुमैथुनदोषतः । दुश्कर्मा स्यादसौ कुर्याद्गुरुतल्पादिदोषतः ॥ २ ॥

[प्रायश्चित्तं कुर्यादित्यन्वयः । पाद्धार्षिकमित्यर्थः ।]

अनुलुम्पाति योऽन्येषां विषयान् पूर्वजन्मनि । सोऽन्यजन्मनि पामावान् भगे स्ववति शोणितम् ॥ ३ ॥

[अत्रापि व्याधेर्गुरुत्वं लघुत्वं च द्रष्टव्यम् । अनुलुम्पनं विनाशनमपहारो वा ।

विषयाः स्रक्चन्दनानुलेपादयः । इति पामात्वदूषणम् ।]

ब्राह्मणं घातयेद्यो हि दहुरोगी भवेन्नरः । तत्पापशमनं वक्ष्ये सुवर्णेन तदर्थतः ॥ ४ ॥

धेनुं हेममयीं कुर्याद्द्वीप्येणाप्यथवा पुनः । औमं माहेश्वरं रूपं दृष्टभावेन च स्थितम् ॥ ५ ॥

प्रदीपं भञ्जयित्वा तु तिमिरव्याधिमान् भवेत् । रूपप्रकाशकैर्मन्त्रैरभिमन्त्र्य जलं ततः ॥ ६ ॥

गात्राणि प्रोक्षयेत्तस्मान्मुक्तो भवति किल्बिषात् । सहस्रकलशास्नानमीश्वरस्यापि कारयेत् ॥ ७ ॥

तत्र यथोक्तगरुडदानं च कामलत्वे ।

फामली नक्तचौरः स्यात्तस्य वक्ष्यामि निष्कृतिम् । कुर्याच्च पक्षिराजानं विष्णोर्वाहनमुत्तमम् ॥ ८ ॥

सुवर्णेन यद्याज्ञत्वा पक्षयोर्मांस्तिरुद्वयम् । नातिनायां तथा वज्रमुत्तरीयं च राजतम् ॥ ९ ॥

एवं कृत्वा गरुत्मन्तं घृतद्रोणोपरि न्यसेत् । श्वेतवस्त्रेण संवेष्ट्य श्वेतमाल्यैः समर्चयेत् ॥ १० ॥

[ब्राह्मणाय प्रदातव्यम् । होमादि ब्राह्मणभोजनं च ।]

तरुक्षी निहते चैव जायते केकरोक्षणः । दद्याद्रत्नमयीं धेनुं स तत्पापप्रशान्तये ॥ ११ ॥

माजरी निहते चैव जायते केकरोक्षणः । तेन वैद्यैर्यतनानि दातव्यानि स्वशक्तितः ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अव्याय एकादशाधिकाष्टशततमः ॥ ८११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मातापित्रुगुरुणां च देवब्राह्मणोस्तथा । शृणोति निन्दां बुद्ध्या यः कर्णाभ्यां तस्य शोणितम् ॥ १ ॥

पुत्रं च प्रस्रवत्यस्य शान्तिः कृच्छ्रचतुष्टयम् । दिग्गण्यरक्तवस्त्राणां दानाद्ब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥

होमाच्च सौख्यं भवति सारमन्त्रेण शक्तितः । सर्वगमविहीनश्च भेतश्राद्धे तदाऽद्नात् ॥ ३ ॥

[शक्तित इति सर्वत्र सम्बध्यते ।]

ग भवेत् कृमिषणंस्तु तत्पापस्यापनुत्तये । दद्यात्रीलवृषाम् पञ्च यथोक्तविधिना ततः ॥ ४ ॥

[नीलवृषभलक्षणं भगव्रणहरेऽभिहितम् ।]

वृषशने शुभांशजवान् सगुह्याम्बरपाथनः । स्वछपाती च पुरुषो बधिरो जायते नरः ॥ ५ ॥

तेन पाथ्यां विगुष्टिश्चान्पया तु ददृमण्डलः । कृत्वा लोहमयीं धेनुं पलपष्टिप्रमाणतः ॥ ६ ॥

कार्या स्वर्णेन संयुक्तां सर्तुधान्यसमन्विता । दद्याद्विप्राय विदुषे पापं मे क्षीयतामिति ॥ ७ ॥
विश्वस्तभार्यागमने गजचर्माम् प्रजायते । तत्पापस्य विनाशाय प्रायश्चित्तं विधीयते ॥ ८ ॥

[विश्वस्तभार्यागमने शुकतल्पगमनायाश्चितादिदोषवशात् पाद्भार्षिकम् । प्रायश्चित्तशब्देन निष्कृति-
रभिधीयते । सा च कृच्छ्रादिरूपा दानरूपा च । तत्र साङ्ग-गोदानम् । इति गजचर्महरम् ।]
मयूरघातने चैव जायते कृष्णमण्डलः । निष्कत्रयमित्तो देयस्तेन स्वर्णमयः शिखी ॥ ९ ॥
हंसघाती भवेद्यस्तु तस्य स्याच्छ्वेतमण्डलः । रौप्यं पलत्रयमितं हंसं दद्याद्विशुद्धये ॥ १० ॥
अमेध्यस्य प्रदाता च विसर्पव्याधिमात्रं भवेत् । मासं पयोव्रतं कुर्याद् दद्यादन्ते पयस्विनीम् ॥ ११ ॥
[तत्र सर्पमूर्तिदानम् ।]

सौगन्धिकस्य हरणाहुर्गन्वाङ्गः प्रजायते । लक्षमेकं तु पद्मानां जुहुयाज्जातवेदसम् ॥ १२ ॥
[सौगन्धिकं तु कर्हारं सुगन्धिद्रव्यं वा । जातवेदसमंत्रेण जुहुयात् ।]
वस्तुगंधहरे ।

मधुचौरस्तु पुरुषो जायते वस्तुगन्धवान् । स दद्यान्मधुधेनुं च उपोष्य च द्विजातये ॥ १३ ॥
इति श्रीबृहसृर्षाणसत्रादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा नरकस्यान्ते पांडुकुण्ठी प्रजायते । प्रायश्चित्तं प्रकुर्वीत तत्पातकविशुद्धये ॥ १ ॥
[प्रायश्चित्तं पाद्भार्षिकं कर्तव्यं पापस्योपभोगेन कृत्वा पश्चात् कृते प्रायश्चित्ते ।]

चत्वारः कलशाः स्याप्याः पञ्चपल्लवसंयुताः । पञ्चरत्नसमायुक्ताः श्वेतवस्त्रेण वेष्टिताः ॥ २ ॥
अश्वस्थानादिमृत्कुक्तास्तीर्थोदकेन पूरिताः । कपायपञ्चकोपेता नानाविधफलान्विताः ॥ ३ ॥
[पञ्च पल्लवाः—आम्नाश्वत्थवटप्लक्षोद्भ्रमराणाम् । मृदश्च—गजाश्वरथ्यावल्मीकनदीसंगमहृद-
गोकुलेभ्यो ब्राह्म्याः । कपायाः—अश्वत्यादीनां त्वचः ।]

सर्वोपधिसमायुक्ताः स्याप्याः प्रतिदिशं ततः । रौप्यमष्टदलं पद्मं मध्यकुम्भोपरि न्यसेत् ॥ ४ ॥

तन्मध्ये कलशापरि अष्टदलं रौप्यपद्मं निधाय तत्र वासुदेवं स्थापयेदित्याह—
तस्योपरि न्यसेद्देवं पुण्डरीकं चतुर्भुजम् । पलाद्द्वैर्द्विप्रमाणेन सुवर्णेन विनिर्मितम् ॥ ५ ॥

यजेत्पुरुषसूक्तेन त्रिकालं प्रतिवासरम् । यजमानः शुभैर्गन्धैः पुष्पैर्धूपैर्यथाविधि ॥ ६ ॥
पूर्वादिकुम्भेपु ततो ब्राह्मणा ब्रह्मवादिनः । स्थापयेयुः स्वकान्बेदानृग्बेदप्रभृतीन् शनैः ॥ ७ ॥

दशांशेन ततो होमो ब्रह्मशान्तिपुरस्सरम् । तत्र कुण्डे विधातव्यो घृताक्तैस्तु तिलैर्ध्रुवैः ॥ ८ ॥
द्वादशाहमिदं कर्म समाप्य द्विजपुङ्गवः । भद्रात्सने यजमानस्याभिषेकं समाचरेत् ॥ ९ ॥

[द्वादशदिनसाध्यमेतत्कर्म । तत्र प्रतिदिनं प्रातर्मध्यंदिनसायंकाले ह्याचार्येण पूजितम् । एवं
यजमानः पूजयेद्देवम् । वेदचतुष्टयामावे यथा समशाखाध्यायिभिश्चतुर्भिर्ब्राह्मणैश्चत्वारि वेदपारा-
यणानि कारयेत् पारायणं वा । होमद्रव्यं च घृताक्तास्तिलयवाः । प्रतिदिनं होमः पूजा च ।

अन्त्ये दक्षिणादीनि दद्यात् । द्विजपुंगव इति आचार्यः ।]
अभिषेकानन्तरं हि गोभूहेमतिलादिकम् । ब्राह्मणेभ्यस्तथा देयमाचार्याय निवेदयेत् ॥ १० ॥

एतत्प्रतिमादानमन्त्रमाह ।
“ आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवा मरुद्गणाः । प्रीताः सर्वे व्यपोहन्तु मम पापं सुदारुणम् ” ॥ ११ ॥

इत्युदीर्यं मुहुर्भक्त्या तमाचार्यं क्षमापयेत् । एवं विधानैर्विविधैः श्वेतकुष्ठी विशुष्यति ॥ ११ ॥
कुष्ठी गोबधकारी स्यान्नरकान्तेऽस्य निष्कृतिः ॥ १३ ॥

[तत्रापि स विधिः ।]

अनु च ।

यो नरो ऽन्ति वै जन्तु कुष्ठरोगी भवेत्तु सः । सान्तपनं प्रकुर्वीत भगवानाह शङ्करः ॥ १४ ॥
[क्षुद्रजन्तुनामिदं प्रायश्चित्तम् । अत्र केचन-उमामहेश्वरेण साकं साङ्गवृषभदानं शंसन्ति ।]

हीनकुष्ठे शातातपः ।

मानुगामी भवेद्यस्तु तस्य लिङ्गं विनश्यति । बालायां गमने चैव हीनकुष्ठः प्रजायते ॥ १५ ॥

[अत्र प्रतिक्रिया लिङ्गहानिहरे पूर्वमेव प्रसंगात्प्रदर्शिता ।]

दीक्षितस्त्रीप्रसङ्गेन जायते रक्तकुष्ठवान् । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यचतुष्टयम् ॥ १६ ॥

[कुर्वीत इति शेषः । एतच्च प्रायश्चित्तं रोगस्याल्पत्वे प्रायश्चित्तस्य लघुत्वात् ।

रोगाधिक्ये तु त्रैमासिकमुपपातकप्रायश्चित्तं द्वैगुण्येन कार्यम् ।]

रक्तपीते कुष्ठे ।

स्वसुतागमने चैव रक्तकुष्ठं प्रजायते । भगिनीगमने चैव पीतकुष्ठं प्रजायते ॥ १७ ॥

तस्य प्रतिक्रियां कर्तुं पूर्वतः कलशं न्यसेत् ॥ १८ ॥

शुल्मादिकुष्ठे ।

भ्रातृजायाभिगमने शुल्मकुष्ठं प्रजायते । स्वधूमने चैव कृच्छ्रकुष्ठं प्रजायते ॥ १९ ॥

[स्वधूः स्वपुत्रभार्या इति भावः ।]

तेन कार्यं विशुद्ध्यर्थं प्रायुक्तस्वार्थमेव च । दशांशहोमः सर्वत्र घृताक्तैः क्रियते तिलैः ॥ २० ॥

[प्राक् पाद्वार्षिकं प्रस्तुतं तदर्धं त्रैवार्षिकम् ।]

कट्यादिकुष्ठे ।

पितृव्यपत्नीगमनात् कटिकुष्ठं प्रजायते । निष्कृतिस्तेन कर्तव्या कन्यादानेन यत्नतः ॥ २१ ॥

नेत्रकुष्ठे ।

मातुलान्याभिगमनात्नेत्रकुष्ठं प्रजायते । कृष्णाजिनप्रदानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ २२ ॥

पदगम्यामु सम्बद्धं प्रायश्चित्तमुदीरितम् । तदेव मुनिभिः प्रोक्तं नियतं तत्सुतास्वपि ॥ २३ ॥

[अत्र समुवर्णं सत्रीदि कृष्णाजिनदानम् ।]

ताम्यूलदग्णे चैव श्वेतोष्ठत्वं प्रजायते । दक्षिणासहितं दद्यात् स वैदुर्यमणिद्वयम् ॥ २४ ॥

रूप्यदा नरपस्यान्ते जायते चित्रकुष्ठवान् । प्राजापत्यत्रयं कुर्याद्वैर्यं रौप्यपलत्रयम् ॥ २५ ॥

रुद्रम्वगी ताम्रचोरो नरकान्ते प्रजायते । प्राजापत्यत्रयं कुर्यात्ताम्रं पलशतं दिशेत् ॥ २६ ॥

कुष्ठरूपम् ।

वृष्टः सर्वाङ्गामी च शूलयतोपवीतभृष्टः । पावनं ग्रणहरः शुटस्त्रिनेत्रः विंकिणीयुतः ॥ २७ ॥

इति वृद्धसूर्यारुणसंज्ञे वर्णविज्ञाने अल्पाङ्गव्योदशाधिकादशततमः ॥ ८१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धृत्पिपासाऽऽतुरा नारी भर्तारमवमत्य या । मिष्टान्नं स्वयमश्राति न सा पुष्पवती भवेत् ॥ १ ॥
 मिथुनानि च पंचाशद्भोजयेत्त्रिवृत्तये । दद्यात्सौभाग्यवस्तुनि तेभ्यः शक्त्यनुसारतः ॥ २ ॥
 इक्षवस्तवराजश्च हरिद्रा चैव धान्यकम् । विकारवच्च गोक्षीरं कुसुम्भं लवणं तथा ॥ ३ ॥
 [एतत्सौभाग्याष्टकैस्तवराजः सौभाग्यं सुवर्णद्रावकं द्रव्यमुच्यते । कर्पूरो वा शर्करा वा ।
 विकारवत् शिखरिणी ।]

इति श्रीबृहसूर्याष्टकसंवादे कर्मविपाके अच्यपश्चतुर्दशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विधवागमनेनापि नित्यं नारदवद्यातिः । रक्तार्जुदी भवेत्कुर्यात्प्रायश्चित्तं प्रशान्तये ॥ १ ॥
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापि वा । एवमेवापि विधवा प्रकुर्याद्भोगशान्तये ॥ २ ॥
 रक्तार्जुदी वैश्यहन्ता जायते धर्ममाचरेत् । प्राजापत्यानि चत्वारि सप्तधान्यानि चोत्सृजेत् ॥ ३ ॥
 पित्रा वा गुरुणा वापि यो नरः शास्त्रनिर्णये । स्पृष्टेऽसौ प्रजायेत उदरव्याधिमान् भवेत् ॥ ४ ॥
 चान्द्रायणं प्रकुर्वीत कृच्छ्रं चैवातिकृच्छ्रकम् । तद्विष्णोरिति च जपेद्युत्तत्रयसंख्याया ॥ ५ ॥
 सर्पिर्मधुनमयायुक्तमण्डकात्रेण भोजयेत् । विप्रांस्तत्पादसलिलैर्मार्जयेद्दूरे तथा ॥ ६ ॥
 अश्वदरी स भवति यस्तु हिंस्यादृथा पशून् । अश्वदरी दारयति तपोवृक्षानपि क्षतान् ॥ ७ ॥

[तत्र गोदानं सारम् । तत्र रुद्रमूर्तिदानं च ।]

अन्नचौरो भवेद्यस्तु सोऽकस्माज्जायते कृशः । बक्ष्ये तस्य प्रतीकारं दानहोमाभिषेचनम् ॥ ८ ॥
 पलेन वा तद्द्वेन तद्द्वेनाय वा पुनः । सुवर्णेन प्रतिवृत्तिं कुर्याद्ब्रह्मस्य भक्तितः ॥ ९ ॥
 तन्मूर्ध्वर्वाह्णणायैव देया शक्त्या विधानतः । न करोति महायज्ञानस्यरोगी प्रजायते ॥ १० ॥
 कृच्छ्रं चान्द्रायणं कुर्याच्छक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । ईप्सितान्नं प्रदद्याच्च हिरण्यं च स्वदाकितः ॥ ११ ॥

[दक्षिणां हिरण्यं दद्यात् ।]

इति श्रीबृहसूर्याष्टकसंवादे कर्मविपाके अच्यपः पंचदशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिचौरस्तु पुरुषो युक्तो भवति कल्मषात् । दधिधेनुः प्रदातव्या तेन विप्राय शुद्धये ॥ १ ॥
 दंतपातनकैर्युक्तः शुद्रहन्ता भवेन्नरः । प्राजापत्यं चरोदेकं दद्याद्धेतुं मरक्षिणाम् ॥ २ ॥
 श्रुतिस्मृतिनिषिद्धानि यानि दानानि सन्ति वै । अजाश्वमहिपीदानप्रतिग्रहणकारणात् ॥ ३ ॥
 निषिद्धयोपिद्रमनाद् द्विजाश्रयस्य वधादपि । देवस्य च परीक्षायां दस्युव्याघ्रादिनिर्मितेः ॥ ४ ॥
 निषिद्धघनशास्त्राणि मरणाद्गुरुनिष्कृतेः । तडागादेश्च मङ्गलञ्च बाह्यशास्त्रोपजीवनात् ॥ ५ ॥
 ब्राह्मणस्वापहरणात् सर्वाङ्गेषु प्रजायते । वेदना दारुणा तद्दत्तस्याश्च शममृच्छयेत् ॥ ६ ॥
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापि वा । गोभूहिरण्यवासांसि दद्यात्कुर्याज्जपं तथा ॥ ७ ॥
 तद्विष्णोरिति मंत्रेण कुर्यादत्रायुत्तत्रयम् । पानीयं पायसं सुद्धाः शर्करा मधुसंत्युताः ॥ ८ ॥
 इदमावश्यकं देयं सर्वरोगादिशान्तये । प्रतिमाभङ्गकारी तु ह्यप्रतिष्ठः प्रजायते ॥ ९ ॥
 संवत्सरत्रयं सिञ्चेद्भृत्यं शनिवासरे । उद्वाहयेत्तमभृत्यं शर्मासाम्यविधानतः ॥ १० ॥

[शमी चेत्तया सह । शमी पार्श्वे न भवति तदा वृषोत्सर्गं इव साग्रा ये
कुशास्तीरेव समानीय विधानतो विवाहः ।]

कुञ्जो मूपकहा दद्यात् सप्तधान्यं सकाञ्चनम् ॥ ११ ॥

अनिवेद्य सुरादिभ्यो भुञ्जानो जायतेऽधनः । स भोजयेत्सहस्रं तु श्रवणं वा द्विजोत्तमान् ॥ १२ ॥

[सुरादिभ्यो हरिहरादिभ्यो वैश्वदेवकर्मदेवताभ्यश्च । आदिशब्दादातियपुत्रादिभ्यः । श्रवणं द्वितीयो
निष्कृतिः । उत्तरवाक्यस्यापि तेन विशुद्धचित् इत्ययं विशेषः । तथा च हरिवंशश्रवणं द्वितीयो
निष्कृतिः ।]

बभूव बाहुजः कश्चिद्देशे पंचनदे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १३ ॥

विप्रसतङ्गतः प्राप्तः प्रयागं गरुडाग्रज । सुस्तातो मृगगे भानो धूर्तो धर्मक्रियोऽस्मिन् ॥ १४ ॥

संप्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतोऽन्यस्य क्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ १५ ॥

ददाह भवनं रम्यं वैरिभावात्पुराऽनघ । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ १६ ॥

कालयोगेन संप्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात् पुण्यफलं तथा ॥ १७ ॥

पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गंगायाः प्राक्परे देशे ज्ञतयोजनसंमिते ॥ १८ ॥

स मध्यरूपो बलवान् धर्मं स्वल्पमातिः शठः । बुद्ध्याधिकः प्रचारी च पैत्तिकः स्वल्पवित्तभाक् ॥ १९ ॥

सकन्यकः सपत्नीको बन्धुभृत्यसुखान्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापाद्भ्र शृणु त्वय ॥ २० ॥

गोवालवत्सकवधाञ्जीववातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशवान् ॥ २१ ॥

गोस्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गोराशिगे शनौ सोमात्पृष्ठे जीवे मृगस्यते ॥ २२ ॥

लक्ष्मैतदंडजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽसीन्मृतवत्साऽत्र सा, सुत ॥ २३ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्यामन्यजन्मनि निश्चयात् ॥ २४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च हिरण्मयी ॥ २५ ॥

तद्वर्द्धमितिका वापि द्वयोर्वित्तानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ २६ ॥

मापैर्विद्विमितैर्देयस्तया पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वदिर्जीवि मापचतुष्कजाः ॥ २७ ॥

देयाश्च विधिना सूत । पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं । सहस्रारिष्टनाशकम् ॥ २८ ॥

होमयेदष्टशतकं रुद्रस्याग्ने प्रयत्नतः । शृणुमाद्दरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ २९ ॥

यः कुर्व्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ ३० ॥

नैवं पुर्याज यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥ ३१ ॥

नवसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणमवादे कर्मविपाके अभ्यायः षोडशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पणिकु पूर्वभवे पश्चिदासीदर्मपरायणः । टिभार्यः सिद्धपीठस्यो धनधान्यसमन्वितः ॥ १ ॥

दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । ब्राह्मणेपु दरिद्रेषु गृहस्येषु विशेषतः ॥ २ ॥

अयोपि कृतवान्पापं कामलोभेन नित्यशः । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्राप्तां सुशीलां म्रियवादिनीम् ॥३॥
 रातिं ददौ कनिष्ठाग्रामनृती विधिमोहितः । ततो मृत्युवशं प्राप्तः सप्तहायो वणिक्सुतः ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात् पुण्यात्पुण्यफलं तथा । विवेकलवशात्तोऽत्र शतद्रोः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 कुम्भस्ये भूसुते कीटे जीवे सिंहगते विधौ । स रक्तगौरो मतिमान् पितृमातसुखान्वितः ॥ ६ ॥
 भ्रातृमित्रधनैर्युक्तः सौम्यः पितृवचोनुगः । वृणी हस्वोऽथ मितद्रो वर्णोत्तमसमुद्भवः ॥ ७ ॥
 दानादिदं फलं सर्वं स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः । स्त्रीत्यागी भूण्हा यस्मादिति वेदविदो विदुः ॥ ८ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतः पूर्वं शृणुष्वथ स्वगेश्वर । प्राग्भवे या कनिष्ठाऽभूत् सा ज्येष्ठाऽत्र मृतप्रजा ॥ ९ ॥
 गर्भदोषरता चेति लक्षणैर्लक्षिता सुत । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापापनोदनीम् ॥ १० ॥
 कुर्यात्पलै रसमितैर्ब्रह्माणं कमलोद्भवम् । विश्वशक्तिं त्रिलोकेशं सौवर्णं निखिलं शुभम् ॥ ११ ॥
 तदर्द्धार्द्धमितं देयं त्रिषु विचारिषु पठन् ॥ १२ ॥

“ त्यक्त्वा वराननो शुद्धां यत्पूर्वं पापमजितम् । तेनाहमत्र ब्रह्माणं प्रायश्चित्तं ददे द्विज ” ॥ १३ ॥
 गौरी तु राजती देया द्विपलाऽर्कश्च तन्मितः । मापपञ्चमिता विष्णोः सौवर्णां ब्राह्मणाय वै ॥ १४ ॥
 हिरण्यमी तथा लक्ष्मीर्देया मापाष्टका शुभा । ब्राह्मणान् वरयेत्त्र ग्रहयज्ञं समाचरेत् ॥ १५ ॥
 भोजयेच्च यथाशक्त्या ब्राह्मणान् गरुडाग्रज । एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः ॥ १६ ॥
 ज्येष्ठायां च कनिष्ठायां नात्र कार्या विचारणा । श्रुत्वेनं शक्तिमान् यस्तु न कुर्यात्पापशोधनम् ॥ १७ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्य रिष्टं वेदत्रिकेऽन्दके । प्रायश्चित्ते कृते तत्र पुत्रपौत्रविबर्द्धनम् ॥ १८ ॥
 भविष्यति तथा ह्यायुः सप्तसप्तमिताः समाः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंक्षेपे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

खशदेशे ह्यभूत्कश्चिच्छुद्धो धर्मक्रियारतः । विवाहं कृतवान् पूर्वं कन्यायाः पूर्वजन्मनि ॥ १ ॥
 दाने स्वल्पमतिस्तस्माच्चकारालपविधानतः । चौर्व्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्वैवयोगतः ॥ २ ॥
 चचार पर्वते सूत मार्गच्छण्डनतत्परः । अथो भाविवलात्तत्र प्राप्ता काचिद्भ्रानाना ॥ ३ ॥
 पूर्णगर्भसमाशुक्ता नानाभरणभूषिता । सा छण्डिता भयत्रस्ता तेन क्रूरधिपाऽण्डज ॥ ४ ॥
 सहायैस्तु परित्यक्ता ताडनान्महदाकुला । तस्या गर्भच्युतौ तत्र कन्यापुत्रौ बभूवतुः ॥ ५ ॥
 असहायेन तेनैव पापमाचरितं पुरा । ततो यमपुरं प्राप्ते धर्माधर्मसमन्वितः ॥ ६ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । कन्यादानप्रभावेण स जातोऽत्र वणिक्सुतः ॥ ७ ॥
 कुरुक्षेत्राद्यान्यभागे त्रिंशद्योजनसंमिते । स रक्तकृष्णः क्षीणाङ्गः स्वल्पवित्तमन्वितः ॥ ८ ॥
 वातपित्तसमद्वन्द्वो बहुपुत्रीभिरन्वितः । स्वयं स्त्रीसंयुतो लोभी पितृभक्तिसमन्वितः ॥ ९ ॥
 जातपुत्रविहीनश्च पापात्पुण्यात्तथा फलम् । चिद्ब्रह्मादिदं सूत चन्द्रो मिथुनराशिगः ॥ १० ॥
 न पश्यति सुतं कन्यां लामे शुक्रः प्रपश्यति । तस्माद्भुत्वं कन्याया न च पुत्रसुखं क्वचित् ॥ ११ ॥
 निष्कृतिं तत्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनीम् । शुद्धायाः प्रतिमा कार्या पलांघार्द्धमितेन तु ॥ १२ ॥
 लेख्यौ गर्भच्युतौ बालौ सौवर्णाभूषणान्वितौ । सा देया तु विधिज्ञाय पूर्वपापविशुद्धये ॥ १३ ॥
 देयः पञ्चमितैर्मापिस्तथा वेदनिधिः सुत । अपेक्ष वेधतो मन्त्रं वैष्णवं त्र्यम्बकं तथा ॥ १४ ॥

पूर्वपापविशुद्धयर्थे सहस्रं प्रतिद्वैतम् । होमयेच्च तिलांस्तत्र सघृतात्न स्यण्डले शुभे ॥ १५ ॥
 स्वगृहोक्तविधानेन स्थापयित्वा हुताशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या तेभ्यो दद्यान्न दक्षिणाम् ॥ १६ ॥
 ततो रुद्रव्रतं कुर्यात्सर्वपापविशोधनम् । चतुर्दश्यां निगाहारो रुद्रपूजनवत्परः ॥ १७ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मानि वै ध्रुवम् ॥ १८ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्यान्न च पुत्रसुखं लभेत् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽन्दके ॥ १९ ॥
 आयुर्वन्दाश्चतुरशीतिः प्रायश्चित्ते कृतेऽण्डज ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयायोऽष्टादशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्ब्रह्मदेशे द्विजो धनी । विद्याभ्यासयुतो नित्यं धर्मशास्त्रक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन चाल्पानि दानान्यपि विधानतः । पर्वस्वपि च तेनैवाध्यापिता ब्राह्मणास्तथा ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । कालयोगेन संप्राप्य ब्राह्मणेन कुटुम्बिना ॥ ३ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं घटे ताम्रमये स्थितम् । पुनर्दत्तं न तत्तस्मै लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 सर्वमिलित्वा तद्भक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह । ततो यमपुरं प्राप्तः सप्तहायो द्विजोचमः ॥ ५ ॥
 मुक्त्वा पापफलं न्यायात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । विद्यादानादिपुण्येन जातोऽसौ ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 देशं पश्चनदं प्राप्य गौरः पित्ताधिको घृणी । वाचा मधुरया युक्तो राजसश्चतुरः सुधीः ॥ ७ ॥
 दर्शनीयो नातिह्रस्वो नात्युच्चः क्रोधवर्जितः । सुखस्त्रीमानसंयुक्तः सदा सोऽतिधनैर्युतः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभो पापरतः क्वचित् । धूर्तः शठोऽल्पदो दम्भी स्वल्पधर्मक्रियान्वितः ॥ ९ ॥
 इष्टैर्मनोरथैर्हीनः पुत्रसन्ततिदुःखितः । ब्रह्मस्वभक्षणान्पूर्वं फलमत्र विनिश्चितम् ॥ १० ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठं पृच्छकस्यात्र जन्मनि । जन्मलभ्नात्सुते राशौ घटः पापसमन्वितः ॥ ११ ॥
 सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यय खगेश्वर । पुत्राभावो भ्रातृहीनः स्त्रीसुताल्पसमन्वितः ॥ १२ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य पृच्छकस्यात्र जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ १३ ॥
 लक्ष्मीनारायणौ कार्या सुवर्णाक्षीमितौ शुभौ । तदर्धो वाऽय सौवर्णो द्वयोर्विंशानुसारतः ॥ १४ ॥
 स्थापयित्वा घटे ताम्रे सघृते वस्त्रवेष्टिते । संपूज्य गन्धपुष्पाक्षीर्वाहणाय प्रदापयेत् ॥ १५ ॥
 चतुर्विंशसहस्राणि गाथर्षां च जपेत्ततः । होमयेच्च यथाशक्त्या कुण्डे वा स्यण्डले शुभे ॥ १६ ॥
 घृतमिश्रांस्तिलांस्तत्र शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । मम जन्मदिने पश्चादाचरेद्भूतमुत्तमम् ॥ १७ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्याद्विप्रद्रव्याघनाशनम् । न च पुत्रसुखं लब्ध्वा न तस्य परमा गतिः ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृतेऽरिष्टं पंचाशन्मितकेऽन्दके । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः सप्तसप्तमितान्दकम् ॥ २० ॥
 जन्मादिमरणांतं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयाय एकोनविंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पद्मदेशे त्रिमूर्त्यश्चिद् वाहुजो धर्मसंयुतः । ग्रामाधिपश्चोन्नदण्डो गुरुभक्तिपरो दृढः ॥ १ ॥
 न गत्वा तु कुरुक्षेत्रे सर्वस्वं विधिनाऽददात् । प्राप्ते सूर्यग्रहे सूत विप्राय च कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । यौवने धार्पिता विप्रपत्नी चातिशुभानना ॥ ३ ॥

कामलोभेन सततं पतिस्तस्याः प्रपीडितः । एवं निवसतस्तत्र गतस्तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ५ ॥
ऐरावत्यास्तु निकटे त्रिंशद्योजनसंमिते । गौरः सुरूपो मतिमान् यशस्वी प्रियदर्शनः ॥ ६ ॥
पुत्रदारधनैर्युक्तो बहुमित्रः प्रतापवान् । राजसेवीति विख्यातः सुखैश्वर्ययुतो नृपः ॥ ७ ॥
देशदेशेऽधिकाराढ्य आद्यन्तसुखभागिह । दाता भोक्ता प्रधानश्च बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
धर्मादिदं तथा पापात्क्रोधी दण्डरतो व्ययी । पूर्वस्त्रीसुखहीनस्तु मनोदुःखसमन्वितः ॥ ९ ॥
धर्मणाद्विजयोपायास्तत्पत्युस्तत्र ताडनात् । यौवने नेत्ररोगाढ्यश्चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १० ॥
चिह्नमद्गादिदं चन्द्रो भौमयुक्तस्तृतीयगः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापविशोधनीम् ॥ ११ ॥
हेम्नः पलैर्दशमितैः शिवः कार्यो विधानतः । सपत्नीको वृषस्थश्च सर्वाभरणभूषितः ॥ १२ ॥
तदर्द्धादिमितो वापि त्रिषु विचानुसारतः । होमयेच्च तदग्रे तु त्र्यम्बकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
तिलाज्यमधुयुक्तेन कुण्डे वा स्थाण्डलेषु च । स च देवो विधिज्ञाय दद्दुरोगापनुत्तये ॥ १४ ॥
तन्मितं च तथा दद्याद्राजतं च गणेश्वरम् । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्गन्धपुष्पोपचारकैः ॥ १५ ॥
य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । न तस्य दद्दुजा पीडा भविष्यति कदाचन ॥ १६ ॥
स्त्रीरिष्टं च तथा न स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । प्रायश्चित्तेऽकृते तत्र दद्दुरोगो विवर्धते ॥ १७ ॥
नागसप्तमितायुः स्याद्रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रणवाद्यस्तथा मन्त्ररूपम्बकाय नमस्तथा ॥ १८ ॥

मन्त्रः—“ ॐ त्र्यम्बकाय नमः ” इति ।

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यविकाष्टशततमः ॥ ८२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव बाहुजः कश्चिद् बामुने गठडाग्रज । प्राग्भवे च द्विजश्रेष्ठो ग्रामाध्यक्षो धनारण्यकः ॥ १ ॥
विप्रोत्सङ्गतश्चाऽयं प्रयागे स्नानमाचरत् । एकदा तु बने गत्वा ददाह सघनं वनम् ॥ २ ॥
तत्र दग्धा महाजीवा वनाभिज्वालया भृशम् । तेन कर्मविपाकेन पुत्रसौख्यविवर्जितः ॥ ३ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् पुत्रदुःखनिपूदनीम् । रिष्टात् प्राग्दिवसाध्यक्ष लोकानां हितकाम्यया ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि जीवघातविमोचनीम् । या कृत्वा विधिवत्सूत वंशवृद्धिः प्रजायते ॥ ५ ॥
पद्मपले राजते पत्रे वेदाङ्गुलिमितान्दके । वनजीवास्तथा लेख्याः सुगन्धैः पञ्चभिर्युताः ॥ ६ ॥
सर्पशृशिकमोघादयाः पक्षिणां च तथाऽऽलयाः । देया विमाय विधिना पूजयित्वा कुटुम्बिने ॥ ७ ॥
तदर्धमितकैर्वापि द्वयोर्विचानुसारतः । वनदेवी तथा कार्या खवेदमितमायकैः ॥ ८ ॥
मापद्मयहिरण्येन तथा कुर्याद्दुताशनम् । संपूज्य दद्याद्विप्राय इमं मन्त्रमुदीरयेत् ॥ ९ ॥
पूजामंत्रः—“ ॐ ह्रीं वनान्तरगतायै नमः ” इति ।

दानमन्त्रः ।

“ वनान्तरगताः पूर्वे ये जीवा दाहिता मया । वनदेव्यादिदानान्तु गच्छन्तु मम पातकाः ” ॥ १० ॥
इत्युच्चार्य नरः सर्वे ब्राह्मणाय प्रदापयेत् । शृणुष्वद्दरिद्रं वा त्रिरावर्त्य विधानतः ॥ ११ ॥
जपेत्सहस्रद्वितयं देव्या मंत्रं यथोक्तवत् । मम जन्मदिने पश्चादाचरेद्विधिना व्रतम् ॥ १२ ॥

एवं यः कुरुते सूत त्रिषु पापविशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिस्तु जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १३ ॥
 नैवं कुर्याच्च यो मोहात्तस्य पुत्रस्य नाशनम् । द्विपंचाशन्मितेऽरिष्टमायुः पञ्चाद्विवत्तरम् ॥ १४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकारशततमः ॥ ८२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्विमोऽभवत्पूर्वं सर्वधर्मपरायणः । गौडदेशेऽतितेजस्वी चोग्रदण्डः प्रतापवान् ॥ १ ॥
 सप्तविंशन्मिते वर्षे गयाश्राद्धं चकार सः । काम्यश्राद्धानि तत्रैव दत्तान्यल्पविधानतः ॥ २ ॥
 स मन्त्रवित्तया शूरो राज्ञः शत्रोः पुरं गतः । स्वामिधर्मरतो देवात्कृतवान् गोग्रहं पुरा ॥ ३ ॥
 तत्रैका सुरभी सूत ह्यासन्नप्रसवा हता । तेनाज्ञप्तेन तेनापि ताडिता गर्भदुःखिता ॥ ४ ॥
 शल्यंगतेन दुःखेन मृता सा कालनोदिता । गर्भस्योऽपि मृतो वत्सो भाविनोऽर्यस्य गौरवान् ॥ ५ ॥
 प्रतापलोभयुक्तेन तेन पापमुपार्जितम् । सहायैकसमायुक्तः स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः कुरुजाङ्गले ॥ ७ ॥
 द्विजो मध्यमरूपादयः पितृभक्तः कुलाग्रणीः । सुखैश्वर्ययुतो दाता महाधनसमन्वितः ॥ ८ ॥
 देशेदेशेऽधिकारादयः स्त्रीभोगी भ्रातृसंयुतः । मध्येऽन्येऽतिधनैर्युक्तो मतिमाल्लोकविश्रुतः ॥ ९ ॥
 प्राक्श्राद्धप्रमिते वर्षे जातपुत्रसमन्वितः । गयाश्राद्धादिदं सर्वं पापात्पापफलं शृणु ॥ १० ॥
 क्रूरचेष्टो महोग्रस्तु दुर्धर्षः क्रोधसंयुतः । नैककन्यो महालोभी धर्मेऽपूर्णाऽस्ति चाण्डज ॥ ११ ॥
 गोवालवत्सकवघात्प्राग्जातशिशुनाशकः । यस्मात्प्रतापलोभेन गोभ्यो दत्तं भयं पुरा ॥ १२ ॥
 तस्मात्प्रतापकालीने मध्ये वापि फलं त्विदम् । श्राद्धस्याल्पविधानात्प्राग्धने हानिः प्रजायते ॥ १३ ॥
 चिद्धमेतच्छशी लग्ने शुभपापान्वितोऽस्तगः । योऽभूच्छ्राद्धे सहायः प्राक्पृच्छकस्य सुतस्त्वह ॥ १४ ॥
 लक्षितो लक्षणेभिरवेहि गरुडाग्रज । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधनीम् ॥ १५ ॥
 पलैर्कर्मितैर्देया धेनुत्रयं हिरण्मयी । पत्रे लेख्या सवत्सा च तदर्धाधिमिताऽथवा ॥ १६ ॥
 सा देया तु विधिज्ञाय गन्धपुष्पैर्लंकृता । तथा पशुपतिदेयः सुवर्णैकमितः प्रभुः ॥ १७ ॥
 नारायणगणेशार्का देयास्तद्वन्मितास्तथा । गायत्र्यष्टहस्तं तु त्र्यंबकं दिक्सहस्रकम् ॥ १८ ॥
 अष्टाक्षरं जपेत्तद्वत्पूर्वपापविशोधनम् । होमयेच्च दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ १९ ॥
 ततः शिवं सदा ध्यायेत्सर्वकामार्थसिद्धिदम् । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ २० ॥
 न तस्य दुरितं व्याधिर्न च सर्पभयं भवेत् । पुत्रपौत्रधनादीनां वृद्धिरत्रैव न क्षयः ॥ २१ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्याल्लोभान्मोहात्प्रयत्नतः । न च पुत्रधनादीनां वृद्धिरत्र प्रजायते ॥ २२ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते पुत्र रिष्टं पष्टिमिताब्दके । प्रायश्चित्ते कृतेऽशीतिसमायुर्जिवनं त्विह ॥ २३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकारशततमः ॥ ८२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसां वैश्यो बभूव कुरुजाङ्गले । बहुभृत्यसुखैर्युक्तः क्रोधी द्रव्यसमन्वितः ॥ १ ॥
 विवाहं कृतवान् पूर्वं कन्याया ब्राह्मणस्य ह । हठी धर्मक्रियाहीनः सहायद्वयसंयुतः ॥ २ ॥
 ऋतुमातां स दीनां च परित्यज्य शुभाननाम् । माददात्प्राक्निष्ठायां रतिं कामातुरोऽप्यलम् ॥ ३ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा पापफलं त्विह । सहायद्वययुक्तश्च जातो वन्दीजनोऽनुना ॥ ४ ॥

शतद्रुके समीपस्ये गौरः श्रद्धान्वितः सुखी । सहायादयोऽल्पवित्तश्च त्यागी देवद्विजार्चकः ॥ ५ ॥
 वाचा मधुरया युक्तः पुत्रोत्पत्तिविर्जितः । प्राग्जन्मनि ऋतुस्नाता नागमदभ्रूणहा ततः ॥ ६ ॥
 स्त्रीत्यागी भ्रूणहा लोके पुत्रसंततिद्विखितः । सहायाभ्यां युतः पूर्वं पुंस्त्रीभ्या लक्षणे शृणु ॥ ७ ॥
 पुमानेकः सहायोऽभूत् सोऽत्र पुत्रविर्जितः । सहजः पृच्छकस्यापि मृतो भ्राताऽभुनाऽण्डज ॥ ८ ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीत् कनिष्ठा साऽप्यपुत्रिणी । अत्र जन्मनि भार्या सा गर्भं नैव दद्यात्पत्नी ॥ ९ ॥
 लक्षणैरङ्कितं सर्वैरवेहि गरुडाग्रज । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् ॥ १० ॥
 लक्ष्मीनारायणं दद्याच्चतुष्पष्टिपलात्मकम् । तदर्धार्धपलैर्वापि द्विजाय विधिपूर्वकम् ॥ ११ ॥
 पूजयित्वा तु गन्वाद्यैः पुत्रपौत्रविवर्द्धनम् । कलशे स्थापयेत्तान्ने नानान्नद्विगमः प्रपूजिते ॥ १२ ॥
 तदग्रे होमयेद्दीमास्तिलानष्टाक्षरेण तु । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छुक्त्वा दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 एवं यः कुरुते सत् मुच्यते भ्रूणहृत्पया । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि चाण्डज ॥ १४ ॥
 नैवं कुर्यात्प्रपत्नेन प्रायश्चित्तं तपोश्वर । नास्य जीवति सन्तानं भविष्यति न संशयः ॥ १५ ॥
 पंचाशदष्टवर्षेषु रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृतेऽशीतिमितायुः कीर्तितं मया ॥ १६ ॥
 ज्येष्ठे कृष्णचतुर्दश्या निर्याणं कथितं ध्रुवम् ॥ १७ ॥

इति श्रीद्वयस्योक्तसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्यधिकाष्टशततम ॥ ८२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीत्क्षत्रियः कश्चिज्जाह्लवे च प्रतापवान् । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो ग्रामाध्यक्षो धनान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्राप्ते सोमग्रहे सुत । पर्वस्वपि च विप्रेभ्यः श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । ब्राह्मण्या धारितो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सुत विपं भुक्त्वा तु सा मृता ॥ ४ ॥
 अर्भकोऽपि मृतस्तस्य गर्भं चोत्प्रातपीडनात् । सहायैकयुतेनैव कृते प्राग्गर्भं दारुणम् ॥ ५ ॥
 ततो मृत्युवशं प्राप्तः ससहयो हि चाहुजः । गत्वा चान्द्रमसं लोकं भुक्त्वा भोगाश्च शान्त्वतान् ॥ ६ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा नरकाश्वातिदारुणान् । महापापकृताद्दोषादतिर्वै क्षत्रियादधः ॥ ७ ॥
 शतद्रोः पूर्वभागे तु दशयोजनसमिते । देशे जातः पूर्वपुण्यात् स शूद्रश्चात्र जन्मनि ॥ ८ ॥
 मुक्कर्माऽमितदः साधु रक्तइयामश्च मध्यमः । धनी सुखी पितृभक्तो नैकस्त्रीभोगसयुतः ॥ ९ ॥
 आद्यन्तसुखयुक्तश्च मतिर्माँलोकविश्रुतः । पुण्यादिद तथा पापालोभी पापरतः कश्चित् ॥ १० ॥
 धर्मः सक्न्योऽतिशठश्चिन्तादुःखसमन्वितः । ब्राह्मण्या वीर्यदानात्प्राक् तद्धान्मृतपुत्रकः ॥ ११ ॥
 लक्ष्मैतदत्र लग्नाच्च सोमः पापान्वितो रिपी । गोस्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः ॥ १२ ॥
 स्त्रीसाहाय्यकृतात्पापात्पूर्वं गर्भसमुद्रवात् । अत्र जन्मनि या नारी ज्येष्ठा सततिवर्जिता ॥ १३ ॥
 लक्षितो लक्षणैश्चोक्तैः पृच्छकश्चात्र जन्मनि । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधनीम् ॥ १४ ॥
 ब्राह्मण्याः प्रतिमा कार्या पलैर्वदमितैः शुभा । हिरण्ययी सगर्भा च पत्रे लेख्या प्रयत्नतः ॥ १५ ॥
 तदर्धार्धमिता वापि त्रिषु । वित्तानुसारतः । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया मंत्रपूर्विका ॥ १६ ॥
 सुवर्णकमितं दद्याच्चैव पापप्रणाशनम् । राजत च तथा दद्यात् सोमं चार्द्धपलात्मकम् ॥ १७ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तद्दशाशतः । ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चात् पूर्वपापात्प्रमुच्यत ॥ १८ ॥
 च एवं कुरुते सत् पूर्वपापविशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात् स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १९ ॥

नैव करोति यो मोहात् प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥२०॥
 प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः पडशीतिमिताब्दकम् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं वर्षे पष्टिमिते ध्रुवम् ॥ २१ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षभूव वाहुजः कश्चिद् ग्रामाध्यक्षो विराटजः । दत्तानि तेन दानानि गोभूस्यश्वादिकानि च ॥ १ ॥
 ब्राह्मणेपु गृहस्येपु सत्पात्रेषु विशेषतः । अयान्यग्रामपस्यापि क्षत्रियस्य महात्मनः ॥ २ ॥
 एकपुत्रस्य पुत्रो वै भुजमूले पुराऽनघ । घातितस्तेन खड्गेन निशायां चौरकर्मणा ॥ ३ ॥
 स मृतस्तेन दुःखेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । तन्माता पुत्रदुःखेन मृता दुःखप्रपीडिता ॥ ४ ॥
 वैरभावरत्नेनैव कृतं कर्मातिदारुणम् । एवं बहुदित्ये काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ५ ॥
 भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो वाहुजोऽधुना ॥ ६ ॥
 शतद्वनिकटे देशे मेपेऽर्के शनिसंयुते । कीटाराशिगते जीवे सुते चापगते विधौ ॥ ७ ॥
 गौरी धूर्तः प्रभुर्मध्यः क्वचित्पापरतः सुधीः । धनभोगसुखैर्युक्तो मितदो लोमसंयुतः ॥ ८ ॥
 पितृमातृसुखैर्हीनो भृत्यस्त्रीबन्धुसंयुतः । पात्रे दानादिदं सर्वं फलं पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 पूर्वं बालवधात्पापादिह जन्मनि चाण्डज । द्विवेदमितवर्षान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ १० ॥
 तथा प्राग् वाहुजवधाद्गामवाहुविवर्जितः । लक्षणैर्लक्षणेदेतैः पृच्छकं चात्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्यां सर्वांरिष्टविनाशनीम् ॥ १२ ॥
 पलपंचमितं कुर्याद्वाहुजं च हिरण्यम् । तन्मातरं च सौवर्णीं सुवर्णकमितां शुभाम् ॥ १३ ॥
 लक्ष्मीनारायणं तद्द्राजर्तं त्रिपलाल्मकम् । तन्मितां राजतीं गौरीं दद्यान्मन्त्रैः प्रपूजिताम् ॥ १४ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपेदष्टाक्षरं तथा । शृणुपाद्भिरवंशं वा शतावर्षविधानतः ॥ १५ ॥
 लक्षरुद्रं त्रिगुणितं कुर्याद्वा विधिपूर्वकम् । यो न कुर्याद्विधानैकं त्रिष्वप्येतेषु निश्चितम् ॥ १६ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः । वेदवेदमिते वर्षे रिष्टं चैव प्रकीर्तितम् ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विधिवत्सत् प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १८ ॥
 एकाशीतिसमायुः स्याच्चैत्रार्दां मृगभे मूर्तिः । जन्मादिमरणान्तं हि सर्वं ते कथितं मया ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचविंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फीरदेशे समुत्पन्नः कश्चित्सात्रे कुले सुधीः । विप्रोत्सङ्गतस्तत्र प्रयागे मकरे वसन् ॥ १ ॥
 कृतवान्विधिवत्स्नानं दानं स्वरूपं च शक्तितः । दैवयोगाद् गृहं प्राप्य कृतवान् कर्म दारुणम् ॥ २ ॥
 कामलोभेन सततं शूद्र्यां गर्भश्च धारितः । स्त्रीसाहाय्ययुतेनेदं पापमाचरितं तथा ॥ ३ ॥
 विविधैरीषधैस्तस्या गर्भपातः कृतः पुरा । एवं सर्वमिलित्वा तु पातनं बहुधा कृतम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुदित्ये काले गतास्ते यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 तीर्थगजप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । सेज्ये शर्ना सिंहगते सूर्ये कन्यागते कुजे ॥ ६ ॥
 मृगे ह्येरावतीतीरे नान्युच्चो न लघुः सुधीः । शिष्टवाक् स्वल्पधर्माच्चः पितृमातृविवर्जितः ॥ ७ ॥
 सशेदरुधैर्हीनां जातपुत्रविनाशकः । परदाराभिगमनाद् गर्भपातनदोषजात् ॥ ८ ॥
 पापात्पूर्वकृतात्सुत लक्षणैर्लक्षणेदिह । स्त्रीसाहाय्यात्तथा स्रुतं प्राक् पापं समुपाजितम् ॥ ९ ॥

तेनैकाञ्च हि पत्नी च तयोः पुत्रशुचाञ्ज्विता । तयैका बहुपापत्वाद्भ्रातुः पत्यग्रजस्य च ॥ १० ॥
 पुत्रभर्तृविहीनाञ्च पूर्वपापात्प्रदृश्यते । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत पूर्वपापविशोधनीम् ॥ ११ ॥
 साह्रवेदमितैः स्वर्णैः पद्मं कुट्याद्धिरण्यमयम् । सनालमष्टपत्रादथं शुभं तद्ब्रह्मदैवतम् ॥ १२ ॥
 प्रुरयेत्वारदेनेव तस्य नालं प्रयत्नतः । दद्याद्देविदे सत विधिमन्त्रं पठन् सुधीः ॥ १३ ॥
 "ब्रह्मयोनिरिदं पद्मं माध्यं स्थानं च शाश्वतम् । गर्भधारणपापोत्यद्रोपनाशकरं परम् ॥ १४ ॥
 ददेऽहं विप्रमुख्याय पूर्वपापविशुद्धये ।" इत्युच्चार्य नरो दद्यादस्माद्दोपात्प्रमुच्यते ॥ १५ ॥
 राजतं च ततो दद्याद् ब्रह्माणं तन्मितं सुत । रुद्राणामथवा लक्षं पूजयेद्विधिनाऽण्डज ॥ १६ ॥
 गायत्रीं च यथाशक्त्या जपेच्चैवाद्यमर्षणम् । नैवं विधानं यः कुट्याद्धोभान्मोहाद्दिशेपतः ॥ १७ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्नीविते नात्र संशयः । श्रुत्वैवं विधिवत्कुट्याद्धिधानैकं समाहितः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं भविष्यति ममाज्ञया । धनपुत्रान्वितो मध्ये ह्यायुरष्टाद्विवर्षकम् ॥ १९ ॥
 रिष्टं पश्चिमिदेऽन्दे तु तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीद्वाजकुलोत्पन्नः पूर्वजन्मनि यामुने । धनधान्यसमायुक्तो रुद्रभक्तिपरोऽण्डज ॥ १ ॥
 दत्तानि तत्र दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । अयो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 तद्गृहे स्थापितं द्रव्यं पुनर्दत्तं न तेन च । सहायैकयुतेनैव ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा ॥ ३ ॥
 स च कालवशां प्राप्य भुक्त्वा पापफलं महत् । पुण्यात्पुण्यफलं तत्र स शूद्रो जाङ्गलेऽधुना ॥ ४ ॥
 देशे रामहृदाद्याम्ये तत्त्वयोजनसंमिते । कृष्णस्तनौ सुते यस्मात् क्रूराः पश्यन्ति पापतः ॥ ५ ॥
 हस्यो मध्ये धनादयस्तु श्रेष्ठो मतिमुत्तमान्वितः । स्त्रीभृत्यभ्रातृसंयुक्तो मध्यान्ते सुखभागीह ॥ ६ ॥
 ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं चात्र सन्ततिवर्जितः । दाने स्वल्पमविर्धूतैः पापात् सर्वमिदं सुत ॥ ७ ॥
 अपो भ्रातृसहायास्तु ब्राह्मणस्वं हस्तं पुरा । तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रहीनोऽत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
 लक्षितो लक्षणैरिभिः पृच्छको विनतासुत । निष्कृतिं च प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनीम् ॥ ९ ॥
 लक्ष्मीश्च राजती कार्या पलैर्दशमितैः शुभा । सर्वावयवसम्पन्ना पीतवस्त्रविभूषिता ॥ १० ॥
 ब्राह्मणाय च सा देया मन्त्रेणानेन धीमता । " लक्ष्मि त्वं सर्वभूतानां कामदा मोक्षदायिनी ॥ ११ ॥
 पूर्वजन्मार्जितात्पापान्मां रक्ष शरणागतम् " । इत्युच्चार्य नरो दद्याद्दिग्ब्रह्मघनाशनम् ॥ १२ ॥
 तथा पञ्चपलैः सोमो राजतश्चोक्तरूपवत् । पलद्वयमितौ तद्ब्रह्मनाधिपदिनेश्वरौ ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्दद्यात्सर्वान्दिवौकसः । जपेत्पञ्चसहस्रं तु गायत्र्या होमयेत्तथा ॥ १४ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्यत्या शिवभक्तान्विधानतः । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १५ ॥
 तस्याञ्च पुत्रयुगलं कल्पेका च भविष्यति । न करोति च यो मोहाद्दिधिवत्पापशोधनम् ॥ १६ ॥
 तस्य पञ्चमितान्दान्तं न च पुत्रसुखं त्विह । आयुश्चात्र तद्वन्दान्तं प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुरधिका संप्रतिः समाः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभूद्देश्यकुलोत्पन्नो धनधान्यसमन्वितः । सरस्वत्याश्च निकटे विष्णुधर्मसमन्वितः ॥ १

दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेपु च शक्तितः । पर्वस्वपि च तेनैव श्रद्धार्हनेन चेतसा ॥ २ ॥
 देवादजा द्विजस्याथ प्राप्ता वै गर्भसंयुता । वैरिभावाढातयित्वा मुक्ता तेन विजानता ॥ ३ ॥
 तत्सुताश्च तथा सूत पापमाचरितं त्विदम् । धर्माधर्मफलं भुक्त्वा गत्वा तत्र यमालयम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यवशात्सुत स जातः पादजोऽधुना । सरस्वत्या याम्यभागे विशद्योजनसमिते ॥ ५ ॥
 स रक्तकृष्णः क्षीणाङ्गो विष्णुभक्तिसमन्वितः । चिंताधिकः स्वल्पधनः स्त्रीभ्रातृसुखसयुतः ॥ ६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाजातपुत्रविनाशकृत् । स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात्सा स्त्री त्वत्र प्रपीडिता ॥ ७ ॥
 तस्य चिह्नमिदं ज्ञेयं मेघः पञ्चमभावगः । पापयुक्तस्तथा दृष्टो राहुरेकादशे स्थितः ॥
 लक्षणैर्लक्षितः प्रोक्तेरवेहि गरुडाग्रज ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृति वद मे स्वामिन् सर्वारिष्टनिपूदनीम् । इह पुत्रकर्त्री धन्या लोकाना हितकाम्यया ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तत् प्रवक्ष्यामि येन पापक्षया भवेत् ॥ १० ॥
 पलेर्द्वादशभिः कार्या मेपी गर्भसमन्विता । राजती च तदद्धा वा द्वयोर्विचानुसारतः ॥ ११ ॥
 मन्त्रमेतं समुच्चार्य देया विप्राय धीमते । “ मया पूर्वभवे मुक्ता मेपी गर्भसमन्विता ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणस्य द्दाम्यस्मान्मेर्या रौप्यमर्या शुभाम् । देवो वैश्वानरो यस्मात् पशुघातात् प्रमुञ्चतु ” ॥ १३ ॥
 तस्माद्द्वैश्वानरो देवो देयश्चाद्भ्रममाणतः । जपेद्धीताशन मन्त्रं सहस्रं पाशुपं तथा ॥ १४ ॥
 होमः कार्यो दशाशेन स्थापयित्वा हुताशनम् । तण्डुलाज्ययवान् हुत्वा तिलान्स्मिभ्य यत्नतः ॥ १५ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छुक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ १६ ॥
 तस्य वंशविवृद्धिः स्यादायुरब्दास्त्रिसप्ततिः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टे खवेदमितकेऽब्दके ॥ १७ ॥
 यदन्तरगत सूत तन्मच्छास्त्रालोकयेत् ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकाष्टशततम ॥ २९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । कश्चिद्द्विजोऽभवत्पूर्वं वङ्गदेशेऽपि ग्रामपः ॥ १ ॥
 धर्मशास्त्रक्रियाहीनः पित्रोः सुखसमन्वितः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेपु च शक्तितः ॥ २ ॥
 सत्प्राग्नेपु गृहस्थेषु श्रद्धापूतेन चेतसा । मृगयायै गतो, विमः कदाचिद्द्वैवयोगतः ॥ ३ ॥
 घोरं कर्म कृतं तेन प्रारम्भे यौवनस्य च । लुण्ठितो ब्राह्मणस्तत्र प्रहारैर्धर्मितो भृशम् ॥ ४ ॥
 हतोऽप्यायुर्वर्षेनैव न स मृत्युवश गतः । ब्रह्मस्वमिति तज्ज्ञात्वा न मुक्तं केनचिद् गृहे ॥ ५ ॥
 तेनैव मक्षितं सूत येन विप्रः प्रपीडितः । स गत्वा यमलोकं तु भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पात्रदानवशात्सुत स जातः क्षत्रियोऽधुना । देशे वैपाशिके लग्ने चापसंस्थेऽस्तगे रवी ॥ ७ ॥
 मेघगे राहुयुक्तेऽथ सौम्यक्षे विधुसयुते । स गौरो दर्शनीयाक्षः सत्त्ववान् स्वल्पवित्तभाक् ॥ ८ ॥
 धर्मं चात्पमतिभ्रातृपितृमातृसमन्वितः । दानादिदं फलं सूत तथा पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 यत्रयत्र कृता घाताः प्राग्भवे ब्राह्मणस्य च । इह जन्मनि तत्रास्ति बाल्ये कुष्ठगद्गान्वितः ॥ १० ॥
 अयो स्त्रीपुत्रहीनोऽत्र जायते गरुडाग्रज । यौवनेऽपि च वार्द्धयेप्ये तस्पेद धर्ममणाः फलम् ॥ ११ ॥
 पृथिव्ये लक्षणैः सुत लक्षणीयोऽत्र पृच्छकः । निष्कृतिं परमा सूत वक्ष्यामि शृणु तत्त्वतः ॥ १२ ॥
 गायत्रीं विधिना जप्त्वा कौटिल्येऽद्विमवानुयात् । प्रयागे निवसन्धीरः पादयां वा कुरुजाङ्गले ॥ १३ ॥

अथवाऽष्टसहस्राणि जप्त्वा कुर्व्यादिमं विधिम् । हिरण्यमयौ सोमविप्रौ कार्यौ सुस्पष्टकावुभौ ॥ १४ ॥
 पत्रेऽयं वा च तौ लेख्या सर्वलक्षणसंयुतौ । देवौ विप्राय विधिवत्पूजयित्वा प्रयत्नतः ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत कुष्ठहानिः प्रजापते । स्त्रीपुत्रसुखमत्रैव भवत्येव न संशयः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तं न कुर्व्याच्चेद्भवेद्गोविबर्धनम् । न पुत्रसुखमाप्नोति स्वयं जीवन् कदाचन ॥ १७ ॥
 रिष्टं द्वात्रिंशदब्दे तु जीवनं वर्षसप्ततिम् । आनन्त्यात्खलु जीवानां विस्तरं नोदितं मया ॥ १८ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंवादे कर्मविपाके अथवा एकोनत्रिंशदधिकोऽष्टशततमः ॥ ८२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।
 पृच्छको विधिना सूत दानधर्मरतोऽभवत् । वैश्यः पूर्वभवे सूत व्यापारकुशलः सदा ॥ १ ॥
 दानयज्ञरतो नित्यं ब्राह्मणाऽतिथिपूजकः । तद्गृहे धान्यपाणिं तु भक्षयन्ती क्षुधाऽर्दिता ॥ २ ॥
 आसन्नप्रसवा सूत सुरभी कालमोहिता । वृशं तेन हता कुशौ लोभोपहतचेतसा ॥ ३ ॥
 वालवस्तो मृतस्तत्र गर्भस्थश्चातिताडनात् । तद्दुःखेन मृता सा तु धेनुरार्कदती पुरा ॥ ४ ॥
 एवं हि निवसंस्तत्र मृतोऽसौ यमशासनम् । प्राप्य स्वर्गं बहुभोगान् भुक्त्वा पापफलं तथा ॥ ५ ॥
 शतद्वनिकटे देशे जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना । धनुर्लभगते सीरी गुरी मीनेऽप्यलौ खौ ॥ ६ ॥
 कुलाप्रणीः कार्यकरो गुणी पितृकफाश्रितः । मध्यरूपयुतः श्रीमान् दिव्यार्थो वित्तसंयुतः ॥ ७ ॥
 चन्द्रः पापयुतस्तत्र कन्यायां समवस्थितः । गोवालवत्तकवधात् पापात् पूर्वाद्पुत्रकः ॥ ८ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात् पूर्वजन्मन्यभूदसौ । तेन कर्मविपाकेन स्त्री ज्येष्ठा पुत्रवर्जिता ॥ ९ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते पुत्रः कनिष्ठायां भविष्यति ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।
 प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । कथ्यतां दिवसेशान लोकानां हितकाम्यया ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि शृणुष्वाय स्वगेश्वर । भुवर्णदशका सूत धेनुः कार्या सगर्भिका ॥ १२ ॥
 सर्वालंकारयुक्ता च पत्रे लेख्या यद्योक्तवत् । तद्द्वार्षममाणा वा त्रिपु विचानुसारतः ॥ १३ ॥
 सम्पूज्य नाममन्त्रैस्तु सा देवा ब्राह्मणाय गौः । यन्मया पूर्वजनुपि पापं गोधाततः कृतम् ॥ १४ ॥
 तदत्र पापनाशाय ददेहं गां हिरण्मयीम् । मन्त्रमेनं समुच्चार्य दद्याद्विप्राय धीमते ॥ १५ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तदनन्तरम् । आसन्नप्रसवामिकां दद्याद्वा भोजयेद् द्विजान् ॥ १६ ॥
 अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् । तस्य सन्ततिवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै सुत ॥ १७ ॥
 न करोति यदा श्रुत्वा प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । इह जन्मन्यपुत्रः स्यान्मृतो नरकमाप्नुयात् ॥ १८ ॥
 एकहीनेऽयं पश्चादब्दे मृत्युज्वरेण वै । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः पश्चिरेकयुता समाः ॥ १९ ॥
 कन्यागते खौ चन्द्रे भीनस्ये मरणं ध्रुवम् ॥ २० ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंवादे कर्मविपाके अथवा एकोनत्रिंशदधिकोऽष्टशततमः ॥ ८३० ॥

अरुण उवाच ।
 भूमिदेवकुलीतपत्रः पूर्वजन्मन्यथात्र च । पृच्छको जगतां नाथ तस्य कर्म प्रकाशय ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे विप्रो गिरिवासी जितेन्द्रियः । विद्याभ्यासरतो नित्यं सत्यधर्मपरायणः ॥ २ ॥
 दत्तानि तत्र दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वपि च तेनैवाध्यापिता ब्राह्मणाः खग ॥ ३ ॥
 अथ भाविबलत्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना । स्थापितं तद्गृहे स्वर्णं लोभयुक्तेन तेन च ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिथे काले कालधर्ममुपेयिवान् । स्वर्णापहारी सततं गतो हि यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 सौराष्ट्रे च तुलालम्ने कृशो नातिलघुः सुधीः । धर्मकर्मक्रियायुक्तो लोभी दुःखसमन्वितः ॥ ७ ॥
 गौरवर्णः शनिर्यस्माद्ब्रह्मणः सुतगः शशी । बहुकन्योऽल्पपुत्रश्च तस्माज्जीवोऽधुनाऽण्डज ॥ ८ ॥
 यौवने स्त्रीसुखं त्वत्र द्विपश्चाशन्मिताब्दके । भृशं पुत्रसुखं प्राप्तं पूर्वं ब्राह्मणपूजनात् ॥ ९ ॥
 फर्कटस्यौ सूर्यजीवौ तस्माद्भ्राजोपसेवकः । सुवर्णहरणाद्दोषात्पूर्वजन्मनि मानद ॥ १० ॥
 कुनखी ह्यत्र विज्ञेयो लक्षणैस्त्वैहिकैरसौ । अथो भ्रातृसहायात्तु ब्राह्मणस्वं हृतं पुरा ॥ ११ ॥
 तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रहीनोऽत्र जन्मनि । पृच्छकस्य तथा वर्षे पदपश्चाशन्मिते ध्रुवम् ॥ १२ ॥
 पुत्ररिष्टं विजानीयात् स्वदेहे वापि जायते ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् पुत्ररिष्टविनाशनीम् । त्वत्तोऽहं श्रोतुमिच्छामि सर्वलोकोपकारकम् ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पलत्रयसुवर्णाढ्यां गां दद्याद्ब्राह्मणाय वै । तदर्धार्धमितां वापि श्रेष्ठमध्यकनिष्ठिकाम् ॥ १५ ॥
 त्रिषु विचानुसारेण तैत्पूजादिककल्पना । सुवर्णहरणात्पापाद्दोदानान्मुच्यतेऽधुना ॥ १६ ॥
 पदपश्चाशन्मिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते सूत पूर्णाधुर्जायते नरः ॥ १७ ॥
 सप्तसप्ततिवर्षाणि सपुत्रो जीवति ध्रुवम् । कार्तिके कृष्णपञ्चम्यां शशिन्यार्द्रागतेऽण्डज ॥ १८ ॥
 वृषलम्ने च निषनं पृच्छकस्य भविष्यति ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकःशततमः ॥ ८३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्कश्चिद् वैश्यो धर्मपरायणः । मथुरायां महाभाग भिषग्वृत्तिविशारदः ॥ १ ॥
 भक्षिताश्च महारोगा गवां तेन महात्मना । दत्तानि तत्र दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन कामदुग्धेन चेतसा । स्वज्ञातिवनितायां वै व्यभिचारं चकार सः ॥ ३ ॥
 तस्यास्तत्राऽभवद्भ्रमः पातनं हि चकार सः । महौषधैः स्वेदनाद्यैः परीवादादयाऽण्डज ॥ ४ ॥
 सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातेन निश्चितम् । पत्नीसहायात्सततं सर्वमेतद्भुवर्जितम् ॥ ५ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्तः सप्तहायोऽण्डजोत्तम । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ६ ॥
 गवां दुःखापहारेण पुण्येनात्र वणिक्सुतः । जातो रामहृदाचाम्ये पश्टियोजनसंमिते ॥ ७ ॥
 नात्पुत्रः श्यामलो भव्यः स्वल्पवित्तसमन्वितः । चिह्नमङ्गात्पञ्चमेऽजे शुभदृष्टिविर्जिते ॥ ८ ॥
 चन्द्रे मियुनराशिस्ये भीमदृष्टे च पुत्रक । साहाय्यलक्षणं सर्वं शृणुष्वाय खगेश्वर ॥ ९ ॥
 या मी पूर्व सहायासीद् गर्भपातनकर्मणि । पृच्छकस्य तु सा नारी गर्भदुःखाऽऽकुलाऽत्र च ॥ १० ॥

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापप्रणाशनीम् । मापैखिंशन्मितैरत्र कार्या वैश्या हिरण्मयी ॥ ११ ॥
 अपि गर्भयुता लेख्या सुगन्धैश्चर्चिता सुत । तदर्धमितिका वाऽपि द्वयोर्विज्ञानुसारतः ॥ १२ ॥
 सा देया च विधिज्ञाय मन्त्रमेनमुदीरयेत् । गर्भपातनजाद् दोषात् पूर्वपापविशुद्धये ॥ १३ ॥
 इत्युच्चार्य नरो दद्यात् सर्वपापविशोधनम् । सादृ सहस्रद्वितयं गायत्रीं त्र्यम्बकं तथा ॥ १४ ॥
 जपेद्दत्त्वा दशंशेन पूर्वपापप्रणाशनम् । ब्राह्मणान् भोजयेच्छक्त्या दद्याच्चैव तु दक्षिणाम् ॥ १५ ॥
 एवं विधानं यः कुर्याद्विधिना पापशोधनम् । उत्पत्तिर्जायते तस्य सन्ततेर्नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 न कुर्याद्विधिवत्तत्र लोभान्मोहाद्विशेषतः । इह जन्मन्यपुत्रत्वं जायते चान्यजन्मनि ॥ १७ ॥
 पञ्चसप्तसमायुः स्यात्प्रयाश्चित्ते कृते सति । चत्वारिंशन्मितेऽरिष्टं तस्य चाकृतानिष्कृतेः ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकः ॥ ८३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्पूर्वं क्रूरकर्मा प्रतापवान् । धनवान्यसमृद्धोऽपि बह्वदेशे वसन् सदा ॥ १ ॥
 वाचकेभ्यः प्रदत्तानि गोभूम्यश्वादिकानि च । अयो भावित्रलात्सूत लोभोपहतचेतसा ॥ २ ॥
 सीम्नि वादे हतं द्रव्यं ब्राह्मणानामधर्मतः । द्विजेन वै सहायेन कृतं तत्कर्म वारुणम् ॥ ३ ॥
 भूमिवादे मृतस्त्वत्र सङ्ग्रामे कालनोदितः । भुक्त्वा भोगाञ्छुभान् स्वर्गं पापात्पापफलं तथा ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पर्वतेऽधुना । भूमिपालकुलेऽप्युग्रे सिंहलप्रे गुरावजे ॥ ५ ॥
 सूर्ये मेपगते चन्द्रे चापस्ये पापसंयुते । गौरः शूरो महोप्रस्तु बहुकन्यः कृती शुभः ॥ ६ ॥
 ददाति शक्तितो धीमान्नात्युच्चो बन्धुसंयुतः । बहुव्ययपरो नित्यं पैत्तिकः प्रियवाग्धृणी ॥ ७ ॥
 बहुभार्या यशस्वी च भृत्यवाहनसंयुतः । अष्टाविंशन्मिते वर्षे स्वल्पपुत्रः सुखान्वितः ॥ ८ ॥
 अन्तरायोद्भवैः पुत्रैरतिदुःखमपीडितः । ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं धनहीनोऽत्र दृश्यते ॥ ९ ॥
 सहायो यो द्विजः पूर्वं भवेत्पुद्गलतासुत । कुलाया सोऽनुजो जातश्चात्र जन्मन्यपुत्रकः ॥ १० ॥
 शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापकर्मणः । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुरिह पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥
 पुण्येऽद्वि विप्रकथिते धेनुर्ना पञ्चकं सुत । दद्याच्च वृषभं गौरं पृष्टे वस्त्रयुगान्वितम् ॥ १२ ॥
 सुवर्णशृङ्गसहितं तथा क्षितिद्युतं शुभम् । मन्त्रेणानेन विधिवत्प्रथा श्रद्धासमन्वितः ॥ १३ ॥
 भूमिभागयुतं गौरं वृषभं रुद्रदैवतम् । ददेद्द्वै सीम्नि द्रव्योत्पपापनाशाय वै द्विज ॥ १४ ॥
 अयो स्वर्णद्वयाढर्यं तु शुभं दद्यात्तुरङ्गमम् । कर्मप्रकाशकार्यैव मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १५ ॥
 “ सोपस्करं काञ्चनाढयमर्शं तुभ्यमहं ददे । ब्रह्मस्वहरणात्पापान्मोक्षं कुरु ममानव ” ॥ १६ ॥
 एवमुच्चार्य दद्याच्च पूजिताय द्विजातये । मुच्यते पूर्वपापाच्च ब्रह्मस्वहरणाद्भुवम् ॥ १७ ॥
 शृणुयाद्दरिद्रं च त्रिरावर्त्य विधानतः । होमयेद्दशसाहस्रं ब्राह्मणान् पञ्च भोजयेत् ॥ १८ ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य संततिवृद्धिः स्यादैहैव फलमश्नुते ॥ १९ ॥
 नैवं कुर्याच्च विधिवत् तस्यारिष्टादिजं भयम् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तत्रिंशदधिकः ॥ ८३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पृच्छकोऽपमयोध्यायामभूच्छूद्रश्च धार्मिकः । धनधान्यसमृद्धस्तु यशस्वी पितृवल्लभः ॥ १ ॥
 गपाया द्वादशे वर्षे गतो मातृसहायतः । सानुजश्च सपत्नीकः सहायनयसंयुतः ॥ २ ॥

गत्वा च विधिवच्छ्राद्धं कृतवान् गच्छाग्रज । तस्य पुण्यप्रभावेण पितरश्च दिवं गताः ॥ ३ ॥
 अथ गत्वा गृहे वर्षं चत्वारिंशन्मिते ध्रुवम् । कृतवान् दारुणं कर्म यौवने काममोरितः ॥ ४ ॥
 स्वजातिर्जन्मधर्मशीलं शूद्रं हत्वा महीपथः । पत्नीत्वे स्थापिता तस्य भार्या कामविमोहिता ॥ ५ ॥
 सर्वस्वं तस्य यदिकचिद् गृहीतं विविधैश्छलेः । तस्य पुत्राश्च ये ज्ञातास्ते दत्तास्तस्य भार्याया ॥ ६ ॥
 सपत्नीभावदुःखेन कृतं कर्मातिदारुणम् । पृच्छकस्य तु या माता तयाप्यनुकृतं त्विदम् ॥ ७ ॥
 स्त्रीयुतोऽसौ मृतस्तत्र गतस्तु यमशासनम् । पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तया ॥ ८ ॥
 गयाश्राद्धप्रभावानु स जातः पृथिवीपतिः । शतयोजनविस्तीर्णं देशे पर्वतमाश्रिते ॥ ९ ॥
 पितृभक्तिविशेषानु चैहिकं लक्षणं त्विदम् । पितृभे जननं चास्य गुरुचन्द्रौ तु सिद्धौ ॥ १० ॥
 वृषराशिगतो भानुर्भौमाज्ज्ञेया नभश्चराः । जन्मनो द्वादशे वर्षे राज्यप्राप्तिर्न संशयः ॥ ११ ॥
 जातोऽत्र रक्तकृष्णोऽसौ देवब्राह्मणपूजकः । पितृभक्तिरतो विद्वान् गीतनृत्यप्रियः कविः ॥ १२ ॥
 देशेदेशेऽतिविख्यातो दाता भोक्ता बलान्वितः । सहोदरविहीनस्तु बहुपुत्रो बहुप्रजः ॥ १३ ॥
 बहुभार्या यशस्वी च क्षयवृद्धिधनान्वितः । पादजस्य वधात्पूर्वं पापाद्य च पृच्छकः ॥ १४ ॥
 पादोदरव्यथायुक्तो यौवने जायते ध्रुवम् । त्रिसहायैर्षुतः पूर्वं शृणुष्वाय स्वगेश्वर ॥ १५ ॥
 या धर्मपत्नी पूर्वाऽऽसीत्सा ज्येष्ठाऽत्र मृतप्रजा । बालघातं कर्म यस्मात्पूर्वेऽत्र विनतासुत ॥ १६ ॥
 योऽनुजः पूर्वजनुपि गयायां च सहायकः । स जातः कर्केटे जीवे पृच्छकस्य सुतोऽधुना ॥ १७ ॥
 वसुभे मिथुनस्येऽर्के सोऽपि राजा भविष्यति । याऽभवत्पूर्वजनुपि माताऽत्र जननी तु सा ॥ १८ ॥
 प्राक् श्राद्धकर्मतोऽपापा जाता राज्ञी यशस्विनी । पापस्यानुमतात्पूर्वं ह्यत्र भर्तृविहीनता ॥ १९ ॥
 पूर्वजन्मनि यं शूद्रं हत्वाऽऽनीता शुभानना । शूद्रस्य चाथ सर्वस्वं तस्य कर्मफलं शृणु ॥ २० ॥
 अत्र जन्मनि सा नारी मृता त्रिंशन्मिताब्दके । कुचत्वारिंशके वर्षे शूद्रघातः कृतः पुरा ॥ २१ ॥
 जन्मतस्तन्मिते वर्षे प्रष्टुर्षुर्भविष्यति । देशोत्पातो भृशं तत्र हाहाकारो विद्वण्ठनम् ॥ २२ ॥
 अथवा सर्वज्येष्ठस्य सुतस्य मरणं भवेत् ॥ २३ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्नथो रिष्टनिपूदनी । कथ्यतां दिग्दशान लोकानां हितकाम्यया ॥ २४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य कर्मणः । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुरिह रिष्टात्ममुच्यते ॥ २५ ॥
 श्रुत्वेनं पुस्तकं पुत्र प्रष्टा श्रद्धासमन्वितः । पूर्वं पापघटं दत्त्वा पश्चात्कर्म समाचरेत् ॥ २६ ॥
 प्रष्टा गृहे शुचिस्थाने स्नात्वा तु विमले जले । देवान्पितृन्समभ्यर्च्य सुमनाः सुसमाहितः ॥ २७ ॥
 भक्त्या संपूज्येष्टदेवं ततः काम्यं समाचरेत् । शूद्रस्य प्रतिमां कार्यां पलेः संसमितैः शुभा ॥ २८ ॥
 हिरण्ययी यथोक्ता हि तदर्धाधेनवा पुनः । कालस्य शोभनां मूर्तिः कार्या लोहमयी शुभा ॥ २९ ॥
 द्विजाय विधिना देया मन्त्रेणानेन धीमता । " काममोहात्कृतं पूर्वं यन्मया शूद्रघातनम् ॥ ३० ॥
 तस्मात्तन्निष्कृतिं विप्र ददेऽहं तुभ्यमत्र च । कालं त्वं सर्वभूतानां भयदश्च क्षयकरः ॥ ३१ ॥
 मां रक्ष पूजितोऽसि त्वं रिष्टात्पापसमुद्भवात् । " अथाष्टमूर्तयः सूत दिक्पालानां हिरण्यजाः ॥ ३२ ॥
 अष्टस्वर्णिता देया विप्रेभ्यो दोषनाशकाः । अथ रुक्ममर्या मूर्तिं विष्णोर्दद्यात्पलत्रिकाम् ॥ ३३ ॥
 विमाय वेदविदुषे दत्त्वा विप्रांश्च भोजयेत् । शिवस्य पूजनं कुर्यात् पूर्वपापविशुद्धये ॥ ३४ ॥

पुत्रपौत्रधनेर्युक्त इह जन्मनि जायते । श्रुत्वेन पुस्तकं सूत नेमां कुर्व्याच्च निष्कृतिम् ॥ ३५ ॥
इह पुत्रविहीनः स्यादेकवेदमितेऽऽदके । द्विसप्ततिमिते वर्षे मृत्युश्च कृतनिष्कृतेः ॥ ३६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंज्ञानाम् कर्मविपाके अथ्यायश्चतुर्विंशदधिकःशततमः ॥ ८३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्विराटे ब्राह्मणोऽण्डज । विद्याभ्यासविहीनश्च कृपिकर्मरतः सदा ॥ १ ॥
स्वल्पवित्तयुतस्त्वागी बन्धुमान्यो मिताशनः । स्ववर्णधर्मरहितोऽतिथीनां पूजने रतः ॥ २ ॥
अथो तस्य गृहे कश्चिद्विप्रः स्थापितवान् धनम् । तस्मै द्विजाय लोभाद् द्वै पुनर्दत्तं न तद्वनम् ॥ ३ ॥
दम्पतिभ्यां मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा । गत्वा धर्मपुरं देवाच्छुभं वा यदि वाऽशुभम् ॥ ४ ॥
फलं भुक्त्वाऽप्युना जातः गतद्वुनिकटे खग । रवी केतुयुते चन्द्रे भेषराशिगतेऽण्डज ॥ ५ ॥
मध्यमो रक्तगौरश्च पूर्वाऽपरसहोदरैः । रहितो बाहुजस्त्यागी सुखी बन्धुरतः सदा ॥ ६ ॥
धूर्तो व्ययान्वितो वाग्मी वातपित्तविवर्जितः । स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात् पूर्वजन्मनि मानद ॥ ७ ॥
कृतवान् दारुणं कर्म तस्य वक्ष्यामि लक्षणम् । तस्य भार्या सदाचारा सुश्रेहा भर्तृभक्तितः ॥ ८ ॥
रक्तस्त्रावादिना पीडा जायते चोदरेऽनिलः । तस्याश्चोदरजं गर्भं पातयेच्चैव पृष्ठतः ॥ ९ ॥
द्वित्रैस्तु पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तदा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ११ ॥
अतिकष्टाद्दैनतेय गर्भपातकृतागता । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारो यतस्ततः ॥ १२ ॥
नानाद्रव्यापहर्त्रां च कुलटा वाक्यलङ्घनात् । भर्तृस्तु चौरिणीवृत्तिरिष्टसंगतिवर्जनात् ॥ १३ ॥
तेन दुष्टेन यद् द्रव्यं हतं तस्करबुद्धिना । भुक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ १४ ॥
कालेन तद्वनं भुक्त्वा पीडितो दारुणग्रहैः । धातना बहुधा प्राप्ता पश्चान्मानुषतां गतः ॥ १५ ॥
किञ्चित्पुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मतो भुवि । इन्दुस्त्वतीयो हि लग्नाद् गर्भपातोऽप्यतो भवेत् ॥ १६ ॥
उभाभ्यां हि कृतं कर्म भुज्यते जन्मजन्मनि ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निरूणर्तं ब्रूहि विश्वेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुशुभं भूपदेशं तु गोमयेनोपलेपयेत् । कुर्व्याद्वटदलं पद्मं राजतं शुद्धतण्डुलैः ॥ १९ ॥
तन्मध्ये स्थापयेत्तस्योपरि कुम्भं सुलक्षणम् । सुशीतसालिलैः पूर्णं सरत्नीपाधिपङ्कवैः ॥ २० ॥
तस्योपरि न्यसेत्पानं वैणवं यर्तुलाकृति । तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तौ निष्कद्रवाविनिर्मिताम् ॥ २१ ॥
सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवदादिने । प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् ॥ २२ ॥
संकष्टान्मोचयेद्देतुं स्त्रीयुतो भक्तिभावितः । एवं कृतविधेः सूत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ २३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंज्ञानाम् कर्मविपाके अथ्यायः पंचत्रिंशदधिकःशततमः ॥ ८३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्युरा भोजे ब्राह्मणो ज्ञानदुर्बलः । स्वल्पाध्ययनयुक्तश्च सुबुद्धिरतिथिभिः ॥ १ ॥
 दानधर्मैरतः शक्त्या ब्राह्मणानां च पूजकः । परग्रामे स्थितस्तस्य शत्रुः सीमापहारकः ॥ २ ॥
 स तेन रात्रौ सततं गत्वा चौर्येण घातितः । प्रहरैरतिविद्वस्तु गतः स यमशासनम् ॥ ३ ॥
 संतातिस्तस्य दुःखार्ता भक्ष्यपानहराकुला । सहायादचैन विभेण कृतं कर्मातिद्वारणम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुदित्ये काले सोऽपि प्राप्तो यमालयम् । भुक्त्वा च नरकान्वोरान् ब्रह्महत्यासमुद्भवान् ॥ ५ ॥
 पुण्यात्स्वर्गफलं चापि ब्राह्मणातिथिपूजनात् । दानाच्च प्राग्भवे सूत स जातो ब्राह्मणादयः ॥ ६ ॥
 चाहुजः क्षात्रधर्माच्च गतिं प्राप्तोऽत्र जन्मनि । कुरुक्षेत्रात्परे भागे त्रिंशद्योजनसम्मिते ॥ ७ ॥
 म गृक्तगोरो मतिमान् विधिज्ञो धनभोगक्षुक् । पितृभ्रातृसुवैश्वर्येष्वीमिन्नज्ञातिसंयुतः ॥ ८ ॥
 नातिदस्वो नातिदीर्घो वाहनादयः प्रभुः कृशः । आद्यन्तसुखभोगी च प्राग्दानाद्भिजपूजनात् ॥ ९ ॥
 लोममोहरतः पापात्स क्वचित्पापयुग्भवेत् । यौवने ब्रह्मघातात्प्रागत्र जन्मनि चाण्डज ॥ १० ॥
 क्षयरोगान्वितो यूनि तथा पुत्रविवर्जितः । सहायलक्षणां चात्र वक्ष्यामि गरुडाग्रज ॥ ११ ॥
 यश्च प्रार्षे सह्योऽभूत्तपरो ब्रह्मघातने । सोऽग्रजः प्रष्टुरत्रासीद्यौवने हि क्षयं गतः ॥ १२ ॥
 लक्षणैरेभिगदयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पर्लैकादशमितैः कृत्वा विभं हिरण्यम् ॥ १३ ॥
 सर्वावयवसंयुक्तं मूलैरुषं वक्षसंयुतम् । तद्भद्रै कदर्ली कृत्वा शुभां लेख्यां सपल्लवाम् ॥ १४ ॥
 दद्याद्भ्र विधिनाय तदर्द्धा वा नियोजयेत् । सोमं दद्यात्पलैस्तत्रै राजतं शुभलक्षणम् ॥ १५ ॥
 त्रिकपालांश्च ततो दद्याद्राजतान् शक्रपूर्वकान् । पलैः षोडशभिस्तद्ब्रह्मधमाल्यैः प्रपूजितान् ॥ १६ ॥
 सुवर्णत्रिमितं सूर्यं दद्याद्दोषापनुत्तये । चत्वारिंशत्सद्वस्त्राणि गायत्रीं च जपेत्ततः ॥ १७ ॥
 भोजयञ्च द्विजान् शक्त्या क्षयरोगाद्भिमुच्यते । अथवा क्रोडिकेकां तु सावित्रीजपमाचरेत् ॥ १८ ॥
 दोषमेघादसाहस्रं क्षयरोगोपशान्तये । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ १९ ॥
 न तस्य क्षयरोगोऽस्ति जन्मन्यत्र च वै ध्रुवम् । प्राक्कृतात्सर्वपापाञ्च ब्रह्मघातात्प्रमुच्यते ॥ २० ॥
 नाथयो व्यापयस्तस्य भविष्यन्ति तद्दुःखाः । नैवं करोति यो लोमाद्विभवे सति तत्क्षणात् ॥ २१ ॥
 क्षयरोगेण तन्मृत्युर्युवभावेऽत्र जन्मनि । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्ततिवत्ससम् ॥ २२ ॥
 गिष्टं तत्त्वमिते तस्य तथा चाकृतनिष्कृतेः ॥ २३ ॥

रति श्रीहृदमर्षाणनंवादे कर्मविपाके अध्यायः पद्मिंशदधिकशततमः ॥ ८१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राद्यग्रस्य कुले कश्चित्पूर्वं फीरतमुद्भवः । परमशास्त्रविद्यायुक्तस्तेजस्वी कुलविधुतः ॥ १ ॥
 दद्यानि तेन दानानि प्राप्तं मोमप्रदे मुत । पर्यस्वपि च विभेभ्यो दम्भयुक्तेन चेतसा ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन कामततेन निश्चितम् । चाहुजापां धृतो गर्भो भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
 मात्रीयायां पक्षिर कृतं तस्यातनं तथा । ततः किञ्चिद्दले काले स प्राप्तोऽन्तकशासनम् ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा पापाच्च नरवान् पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । पूर्वधर्मप्रभावेण स जातः पादभोजुना ॥ ५ ॥
 मानशासिते गौरी देसे पश्चनशाभिषे । गौरः कृत्यानिधिः श्रेष्ठः श्रीमिभ्रमुनसंसंयुतः ॥ ६ ॥
 पृथर्यादंशो शक्तिवतीर्द्धो धनभोगमन्वितः । गभायां चतुरो पीरो मानवाहनकीर्तिभाष् ॥ ७ ॥
 पशुनिदिरथं नृ मन्त्री मन्त्रवस्तया । मन्त्रिंशद्वदते चाञ्छे जातपुत्रविनाशकः ॥ ८ ॥
 वादुत्पायां वीर्यदानापहपांमृतपुत्रदः । लक्ष्मणश्च यमराज गौरीः पापान्वितः सुत ॥ ९ ॥

स्त्रीगोविप्रवधाः पापाः सुतशान्तिकरा यतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधनीम् ॥ १० ॥
 बाहुजाप्रतिमां कार्यां पल्लेदशमितैः शुभा । हिरण्मयी मुरूपा च पत्रे लेख्याऽतिसुन्दरी ॥ ११ ॥
 तदद्भिर्द्धिमिता वापि त्रिपु विज्ञानुसारतः । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया मन्त्रपूर्विका ॥ १२ ॥
 सुवर्णकविशुं दद्यात्सर्वपापप्रणाशनम् । रौक्मं शुभं तथा दद्यादिन्द्रं सार्धपलात्मकम् ॥ १३ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तद्दाशातः । ब्राह्मणान् भोजयेच्छक्त्या सर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
 य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १५ ॥
 नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं ययामतम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुः पञ्चाशीतिमितान्दकम् । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽग्निष्टं वेदव्यासमिते ध्रुवम् ॥ १७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदविकाराष्टशततमः ॥ ८३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वेऽक्षीवैश्यजः सूत गयायां चावसत्सुत । श्रुतिशास्त्रक्रियाहीनः पुत्रपौत्रैश्च संयुतः ॥ १ ॥
 विप्रोत्सङ्गतस्तत्र काशीस्नानं चकार सः । दुःखेन पाल्यते तेन कुटुम्बं तुरगेण वै ॥ २ ॥
 एकदा तु वनं गत्वा ददाह वनमल्पकम् । तस्मिन्दाहे तु निर्दग्धा जन्तवस्तु खगाधिप ॥ ३ ॥
 झुष्कृतं च कृतं कर्म कुटुम्बभरणाय च । स्त्रीपुत्रमित्तसंयुक्तो गतो यमपुरं प्रति ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा शुभाशुभं तत्र जातोऽयं बाहुजोऽधुना । विपाशैरावतीमध्ये भ्रातृयुक्तोऽल्पवित्तभाक् ॥ ५ ॥
 धनुःस्ये तु गुरावृक्षे रेवत्यां मृगभे शनौ । श्यामगौरस्तया मध्ये दुःखदुःखोदयान्वितः ॥ ६ ॥
 सकन्यो बहुभार्यश्च पुत्रहीनोऽत्र दृश्यते । आपञ्चपञ्चवर्षात्तु जातपुत्रविनाशकः ॥ ७ ॥
 जीवदाहात्कृतात्पापात्स्वल्पपुत्रोऽत्र वै खग । स्त्रीसहाययुतो यस्मात्पतित्वं च भविष्यति ॥ ८ ॥
 सत्त्वघातात्पुरा चात्र कण्ठादूर्ध्वं रुजान्वितः । प्रायश्चित्ते कृते सूत तयोः पुत्रमुखं त्विह ॥ ९ ॥
 'प्रवक्ष्यामि खगाध्यक्ष शृणु पापविशोधनम् । राजताश्चटकाः कार्याः पत्रे लेख्या वनान्तिके ॥ १० ॥
 पल्लिंशमिते यत्नाद्देदाद्भुलिमिताधिके । तदर्धाधमिते वापि न न्यूनाधिककल्पना ॥ ११ ॥
 तत्र वृक्षिकसर्पां तु कार्यां यत्नाद्दानान्तरे । वनदेवी तथा कार्या मापवेदैर्हिरण्मयी ॥ १२ ॥
 वृक्षा लेख्या वने तस्मिन्लक्ष्मीपथिसमन्विता । सर्वं संपूज्य विधिवद्गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणाय प्रदातव्यं पूर्ववन्मन्त्रमुखरेत् । 'वनान्तरगताः सर्वे ये जीवा दाहिताः पुरा ॥ १४ ॥
 वनदेव्यादिदानान्तु गच्छन्तु मम पातकाः । " य एवं कुरुते सूत पुत्रसौख्यविवर्द्धनम् ॥ १५ ॥
 भविष्यति न संदेहो दानस्यास्य प्रभावतः । नैवं करोति यो मोहान्नाशं प्राप्नोति तत्सुतः ॥ १६ ॥
 येयाऽस्य भ्रातरो याता नाशं पुत्रस्तथैव च । रिष्टं पञ्चाशद्वेदं तु प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वापुरष्टपष्टिसमाः सुत । फाल्गुने पुष्पनक्षत्रे निर्याणं कथितं मया ॥ १८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदविकाराष्टशततमः ॥ ८३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि पूर्वकर्मविचेष्टितम् । प्रागासीद्ब्राह्मणो विद्वान् स्वदेशे धर्मविस्तुधीः ॥ १ ॥
 विद्याभ्यासयुतो नित्यं धर्मकर्मरतः सदा । दत्तानि तेन दानानि स्वर्धुन्यां श्रद्धयान्वितम् ॥ २ ॥
 अपो पापं कृतं तेन फामल्लब्धेन निश्चयात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविनोऽर्ज्यस्य वै बलात् ॥ ३ ॥

पत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सूत विषं भुक्त्वा मृता तु सा ॥ ४ ॥
 देव्या गृहे च वसती देवीपूजनतत्परा । तेन चार्थैर्हृतं तस्या देवस्वं तदुपार्जितम् ॥ ५ ॥
 स्त्रीभ्यां युक्तेन विभेण प्राक्कृतं कर्म दारुणम् । द्रव्यलोभभयात्सूत कामलोभात्तत्रैव च ॥ ६ ॥
 ततो मृत्युवशं प्रातो ब्राह्मणो वेदपारगः । भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ७ ॥
 भाद्राष्टम्यां मेपलत्रे मृगस्ये च शनिश्चरे । इंदौ वृषे पर्वते हि स जातः शत्रियोऽधुना ॥ ८ ॥
 दीर्घो मध्यमरूपादयो देवब्राह्मणपूजकः । धर्मशान्त्रक्रियायुक्तो महोद्यमरतः सदा ॥ ९ ॥
 तीर्थप्रियो यशस्वी च बन्धुमान्यः सुखी नरः । सुशीलो वाग्बिलासी च धनवृद्धिक्षयान्वितः ॥ १० ॥
 स्त्रीभ्यां साहाय्ययुक्तेन पापमाचरितं पुरा । तस्मात्ते वनिते द्वे तु पुत्रहीने च पुत्रक ॥ ११ ॥
 तयोश्चैका मृता पूर्वं पुत्रदुःखप्रपीडिता । या त्वन्या सापि पुत्राघैरतिदुःखाकुलाऽण्डज ॥ १२ ॥
 ब्राह्मण्यां प्राग्धृतो गर्भस्त्यक्त्वा सुकमलेशणात् । तस्मादत्र स्त्रियामन्यः स्थिरगर्भो न जायते ॥ १३ ॥
 ब्रह्मस्त्रीगोवधाः पापाः पुत्रदुःखकरा यतः । यैर्मिलित्वा धनं भुक्तं देवस्वं तदुपार्जितम् ॥ १४ ॥
 नीचकर्मरतः पूर्वं जन्मन्यत्र द्विजादयः । ते प्रष्टुरनुजाः प्राग्जाः पुत्रहीना मृता ध्रुवम् ॥ १५ ॥
 पृच्छकेन तु प्राग्भुक्तं देवस्वं हि यया यया । नात्र जन्मनि लोभाद्द्वै तदभुक्तं बहूदुःखदम् ॥ १६ ॥
 एवं सर्वसहायानां लक्षणैः सहितोऽण्डज । स्वकीयैश्चापि विज्ञेयः पृच्छको नात्र संशयः ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापप्रणाशनीम् । अत्र पुण्यकर्त्री पुण्यां सर्वदुःखविनाशनीम् ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गजतं कमलं कुर्यात् पलायकमितं शुभम् । ब्राह्मणं स्थापयेत्तत्र रौक्मं पद्मं पलैर्मितम् ॥ १९ ॥
 पलद्वयमितं कुर्याद्गजर्ता ब्राह्मणां शुभम् । सपुत्री विधिवद्देया सर्वविद्याऽन्विताय च ॥ २० ॥
 द्विजाय विधिना पुत्र मन्त्रमेतमुदीरयेत् । कारणं सृष्टिरुत्पत्तेश्चैत्रं ब्राह्मणां शुभम् ॥ २१ ॥
 पूर्वपापविगुह्यचर्यं गर्भधारणनाशनाम् । ददेद्दई तु महाभाग तुभ्यं मां च शिवं कुरु ॥ २२ ॥
 इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापानुत्तये । होमयेच्च तिलास्तत्र गापय्या शक्तितोऽण्डज ॥ २३ ॥
 शृणुयाद्धरिवंशं तु दशावर्त्यं विधानतः ॥ २४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां श्रीसूर्यारुणोक्तं कर्मविपाके अथवा एकान्तवत्पारिशदधिकारप्रशततमः ॥ ८३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुद्रमृतश्चोग्रदण्डः प्रतापवान् । ग्रामाध्यक्षो महाभाग यमुनायां महाबलः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेष्वतिशक्तितः । कुरुक्षेत्रादित्थैषु ग्रहणेषु विशेषतः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन स्वकुले दुष्टचेतसा । ग्रामान्तरस्थितस्यान्यक्षत्रिणस्य विज्ञानता ॥ ३ ॥
 वैरिभावेन वै रात्रौ घातितश्चोग्रकर्मणा । तत्पुत्रो ह्येवमुत्रस्य भाविनोऽयस्य गौरवात् ॥ ४ ॥
 ग वनस्त्वेन दुःखेन मृतः पूर्वमपुत्रकः । युवभावे सहायेन कृतं प्राकर्म दारुणम् ॥ ५ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति । सुकत्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ६ ॥
 पूर्वपुण्यभावेण ग जातो धनिर्ना कुले । देशाद्रामहृदाध्याये दशायोजनसंमिते ॥ ७ ॥
 स वगिस्सर्वानर्णादपः पितृभ्रातृसमान्वितः । नानामुर्वैश्वर्ययुतो गुणी रत्नसमन्वितः ॥ ८ ॥

साध्वी दानदयायुक्ता भार्या शीलवती सुत । पुण्यादुक्तमिदं लक्ष्म पापात्पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 लोभी पापगतः किञ्चिन्मातृहीनः क्रियाऽलसः । पिताधिकः शत्रो धूर्तो मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
 प्राग्बालघातात्सततं जातसन्वतिनाशकः । जन्मन्यत्र च तच्चिद्वं चन्द्रात्सौरी सुतस्थिते ॥ ११ ॥
 कन्यास्येऽङ्गान्मुते राहौ चन्द्रे केतुयुतेऽण्डज । बालघातः कृतो यस्मात्प्राग्भवे यौवनेऽत्र च ॥ १२ ॥
 अष्टाविंशन्मिताब्दान्तमभूत्पुत्रविनाशनम् । लक्ष्णैर्लक्ष्येदत्र पृच्छकं गरुडाग्रज ॥ १३ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापविशोधनीम् । सुवर्णांघ्रिमिता कार्या प्रतिमा शैशवी शुभा ॥ १४ ॥
 लेख्या तत्र सुगन्धेन पत्रे स्वर्णमयेऽण्डज । सर्वाभरणसंयुक्ता मन्त्रैः पूज्या विशेषतः ॥ १५ ॥
 सा देया तु विधिज्ञाय मन्त्रेणानेन धीमता । “ यत्कृतं पूर्वजनुपि स्वज्ञातिशिथुनाशनम् ॥ १६ ॥
 तद्घातपापनाशाय ददेऽहं स्वर्णजं विधुम् । ” इत्युच्चार्य नरो दद्याद्बालघातात्ममुच्यते ॥ १७ ॥
 ततः पश्चदशीर्षदर्दघात्पशुपतिं द्विज । माषैः पञ्चमितैः सूर्यं दद्याद्द्वैमं द्विजातये ॥ १८ ॥
 गायत्र्यपटसहस्रं तु त्र्यम्बकं त्रिसहस्रकम् । जपेच्च होमयेत्सूत सर्वं बहुफलप्रदम् ॥ १९ ॥
 दानं च भोजयेच्छक्त्या विप्रान् दद्याच्च दक्षिणाम् । लक्षरुद्रं त्रिगुणितं पूजयेद्वा विधानतः ॥ २० ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । अत्र पुत्रविष्टुद्धिः स्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः ॥ २१ ॥
 नैवं कुर्यात्तपोरेकं लोभान्मोहाद्दिशेपतः । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥ २२ ॥
 रिष्टं षड्विंशदब्देऽत्र तस्य चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः पदसप्तमितं ध्रुवम् ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकः प्रशततमः ॥ ८४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्रह्मदेशेऽसौ द्विजो राजपुरोहितः । विद्याऽभ्यासयुतो नित्यं धर्मकर्मरतस्तथा ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्राप्ते सोमग्रहे सुत । पर्वस्वपि च विभेभ्यः श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ २ ॥
 अथो पापं कृतं तत्र कामदुग्धेन निश्चयात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविनोऽयस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सूत विषं भुक्त्वा तु सा मृता ॥ ४ ॥
 गर्भस्योऽपि मृतस्तस्या बालको विनतासुत । स्त्रीभ्यां युक्तेन विभेण प्राक् कृतं कर्म दारुणम् ॥ ५ ॥
 ततो मृत्युवर्षं मातो ब्राह्मणो वेदपारगः । सहाय्याभ्यां सुतस्तत्र सोमलोकं पुरा ययौ ॥ ६ ॥
 सोमग्रहे महादानाद्भुक्त्वा भोगांश्च आश्वतान् । ततो यमपुरं प्राप्नो भुक्त्वा पापफलं तथा ॥ ७ ॥
 महापापकृताहोपाद्गतित्वं ब्राह्मणादधः । क्षत्रे कुले महादुष्टे पर्वताश्रयमाश्रिते ॥ ८ ॥
 चन्द्रे पापगते लग्ने तुलाख्ये कर्कटे शुरौ । भानी मकरराशिस्ये स जातोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ९ ॥
 गौरः सूक्ष्मः कृशो भोक्ता चण्डो लोभसंयुतः । विद्याभ्यासरतो नित्यं सत्यधर्मपरायणः ॥ १० ॥
 सुखैर्भर्ययुतः कापि क्वचित्पापयुतः क्षमी । शौर्याद्व्योऽतिव्यशस्वी च धर्मयुद्धिरतस्तदा ॥ ११ ॥
 स्त्रीगर्भपातजाहोपाद्गमृतपुत्रोऽत्र जन्मनि । ब्राह्मण्यां वीर्यदानाच्च सुखं दुःखमयाण्डज ॥ १२ ॥
 एतद्ब्रह्मणसंयुक्तः पृच्छकश्चाण्डजोत्तम । सहाय्याभ्यां युतो यस्मादासीत्स्त्रीभ्यां परे भवे ॥ १३ ॥
 तेन पुत्रविहीने ते वनिते द्वे मृते सुत । बालयौवनसंप्राप्ते पुत्रदुःखप्रपीडिते ॥ १४ ॥
 गोस्त्रीब्रह्मवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः ॥ १५ ॥

अरुण उवाच ।

पापेभ्यो मुच्यते जन्तुः प्रायश्चित्ती यतोऽनघ । तद्दस्व महाभाग प्रायश्चित्तं मयत्नतः ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशनम् । राजतं कमलं कुर्यात्पलत्रिकमितं शुभम् ॥ १७ ॥
 ब्रह्माणं स्थापयेत्तत्र रौक्यं स्वर्णाष्टकं विभुम् । अश्वोपरि न्यतेत्सूर्यं राजतं पलपञ्चकम् ॥ १८ ॥
 पलद्वयमितां कुर्याद्ब्राह्मणीं राजतीं शुभाम् । सपुत्रा विधिवद्देया कर्मप्रकाशकाय वै ॥ १९ ॥
 द्विजाय विधिना पूज्य मन्त्रमेतमुदीरयेत् । “सूर्यं सहाश्वं ब्रह्माणं ब्राह्मणीं च सुतान्विताम् ॥ २० ॥
 पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणनाशनम् । ददेद्देहं तु महाभाग तुभ्यं मां च शिवं कुरु ” ॥ २१ ॥
 इत्युच्चार्य ततो दद्याद्धेनूनां पञ्चकं सूत । होमयेच्च तिलांस्तत्र गायत्र्या शक्तितोऽण्डज ॥ २२ ॥
 चालवत्सयुतां दद्याद्धेनुं च कपिलां शुभाम् । शृणुयाद्धारिवंशं वा शतावर्त्यं विधानतः ॥ २३ ॥
 लक्षरुद्रं त्रिगुणितं पूजयेद्वा प्रयत्नतः । नैवं करोति यः सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ २४ ॥
 इह जन्मन्यपुत्रः स्यादष्टपञ्चमितेऽब्दके । करोति विधिना यस्तु पुत्राढ्यो जायतेऽधुना ॥ २५ ॥
 पष्टिरेक्युताऽब्दानां तस्य चायुः खगेश्वर । स्त्रीभ्यामत्र सुशीलाभ्यां सुखवृद्धिर्भविष्यति ॥ २६ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य प्रायश्चित्ते कृते सति । फाल्गुने कृष्णपञ्चम्यां स्वात्यृसे मिथुनोदये ॥ २७ ॥
 निर्याणं कथितं तस्य विस्तारं च विचारयेत् ॥ २८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याय एकचत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्द्विराटे क्षत्रियोऽण्डज । विद्याऽभ्यासविहीनश्च कृषिकर्मरतः सदा ॥ १ ॥
 स्वल्पवित्तयुतस्त्यागी भ्रातृमान्योऽतितामसः । स्वाचारधर्मरहितोऽतिथिपूजनतत्परः ॥ २ ॥
 वित्तीर्हानाधिकैर्युक्तो रक्तः श्यामोऽतिदुर्मतिः । अयो तस्य गृहे कश्चिद्द्विजः स्थापितवान्बनम् ॥ ३ ॥
 तस्मै द्विजाय लोभाद्द्वै पुनर्दत्तं न तद्गुणम् । दम्पतिभ्यां मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा ॥ ४ ॥
 गत्वा धर्मपुरं देवाचतुर्भुं वा यदि वाऽशुभम् । फलं मुक्त्वाऽधुना चातः पुष्करे पञ्चयोजने ॥ ५ ॥
 फर्कटस्थे गुरौ लग्ने वृश्चिके चन्द्रसंस्थिते । मध्यमो रक्तगौरश्च पूर्वापरसहोदरैः ॥ ६ ॥
 रहितो चाहुजस्त्यागी सुखी दम्भरतस्तथा । धूर्तो विद्यान्वितो वाग्मी बाल्ये पित्रोर्विवाजितः ॥ ७ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात्पूर्वजन्मनि मानद । कृतवांश्चोग्रपापं तु तस्य वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ८ ॥
 अत्र जन्मनि सा भार्या मृता सा बहुपुत्रिका । ततो दिनार्यो प्रागाभ्यां सुताभ्यां विनतासुत ॥ ९ ॥
 हीने ज्येष्ठकनिष्ठाम्यामत्र चाकृतनिष्कृतेः । वदामि विन्मयं तस्य पूर्वदुष्कृतनाशनीम् ॥ १० ॥
 पलपञ्चतदर्द्धा वा द्वयोर्विचानुसारतः । सुरभीं दद्यात्सुवर्णेन घण्टाभरणभूषिताम् ॥ ११ ॥
 सवस्तां विप्रमुख्याय पूजिताय प्रयत्नतः । ततःप्रभृति रोगाणां क्षय एव भविष्यति ॥ १२ ॥
 धनधान्यसपुत्रश्च जायतेऽत्रैव जन्मनि । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं द्विधा मतम् ॥ १३ ॥
 पूर्वोक्तफलमेवं तु सर्वथैव भविष्यति । न करोति यदा श्रुत्वा प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १४ ॥
 पञ्चपदेऽमिते वर्षेऽरिष्टं चान महादुतम् । प्रायश्चित्ते कृते त्वायुः पञ्चाशीतिमिताः समाः ॥ १५ ॥
 षट्पलत्वाच्च जीवानां विस्तरो नोदितो मया ॥ १६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याय द्विचत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पश्चिद्राजकुलोत्पन्नो देशेऽङ्गे पूर्वजन्मनि । षभूव नीतिधर्मज्ञो विवेकी बलसंयुतः ॥ १ ॥

दत्तं तेन तु सर्वस्वं ब्राह्मणेभ्यो विजानता । अय भाविचलादन्यब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 तद्गृहेऽस्यापितं विचं पुनर्दत्तं न तेन च । द्विसहस्रयर्मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुग ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिये काले गतास्ते यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ४ ॥
 पितृभक्तिप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । देशे पञ्चनदे लभ्रे तुलारूपे रविसंयुते ॥ ५ ॥
 शनौ पञ्चमगे तुयं चन्द्रे लाभगते गुरौ । स रक्तगौरो मतिमान् लोभी धूर्तः शङ्गे घृणी ॥ ६ ॥
 पूर्वपुत्रैर्विहीनश्च प्राप्तसन्ततिसंयुतः । ब्रह्मस्वभक्षणतात्पूर्वं पापादत्र च पृच्छकः ॥ ७ ॥
 चन्द्राग्रिमित्तवर्षान्तं जातपुत्रविनाशकः । एभिश्च लक्षणेर्लक्ष्यो जायते गरुडाग्रज ॥ ८ ॥
 सहायाम्यां मिलित्वा तु सर्वस्वभक्षणं कृतम् । तेन तावन्न सहजौ प्राकतु यौ पृच्छकस्य च ॥ ९ ॥
 पुत्रहीनो मृतो ज्येष्ठः कनिष्ठोऽपि भविष्यति । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वशापविशो र्नीम् ॥ १० ॥
 लक्ष्मीनारायणः कार्यः सुवर्णाष्टमितः शुभः । तथा पल्लवमिती राजती शुक्रभास्फुरी ॥ ११ ॥
 गायन्पटसहस्रं तु जप्त्वाऽत्र पापनाशनम् । भविष्यति न सन्देहः पुनर्बुद्धिर्भविष्यति ॥ १२ ॥
 न करोति यथाशक्त्या प्रायश्चित्तमिदं सुत । सप्तवेदमिते वर्षे पुत्राग्रिष्ट न संशयः ॥ १३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत न भयं विद्यते क्वचित् । द्विसप्ततिसप्तताब्दान्तं जीवनं कथितं ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 शुक्लाष्टम्यां नभोपासे लभ्रे वृश्चिकसंज्ञके । निर्याणं जननं तस्य स्वल्पमेवाऽत्र सूचितम् ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्याह्निसवादे कर्मविपाके अन्यापन्नचत्वारिंशदप्रिकाष्टशततम ॥ ८४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रो बभूव धनिनां कुले । धर्मकर्मक्रियायुक्तो ब्राह्मणानां च पूजकः ॥ १ ॥
 अथो भाविचलात्त्र ह्यग्निदाहः कृतः पुरा । तस्मिन्दाहे च निर्दग्धो नानापक्षिमगृहकः ॥ २ ॥
 गरुडाद्यास्तया गोधानागाद्या जीवराशयः । सहायाम्यां मिलित्वा तु कृतवान्कर्मदारुणम् ॥ ३ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावाच्च स जातो घाडुजोऽधुना ॥ ४ ॥
 सरस्वत्याः परे भागे विशयोजनसंमिते । प्रायश्चित्ते कृते सूत तयोः पुत्रमुखं त्विह ॥ ५ ॥
 प्रवक्ष्यामि महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व मे । रौक्मजाश्वटकाः कार्याः पत्रे छेरपा वनान्तरे ॥ ६ ॥
 पल्लविशान्मिते पत्रे त्र्यष्टाशुलमिताधिके । तदर्द्धार्द्धमिते पत्रे टिकपतीनत्र कल्पयेत् ॥ ७ ॥
 तत्र वृश्चिकसर्पौ च कार्यौ यत्नाच्च गह्वरे । वनदेवी तथा कार्या मापत्रयाहिरण्ययी ॥ ८ ॥
 वृक्षा लेख्या वने तस्मिन्वनौपधिलतादयः । सम्पूज्य सर्वे विधिपद्मन्व्युष्पासतादिभिः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणाय मदातव्यं पूर्वजन्मन्मुख्यम् ॥ १० ॥

मन्त्रः ।

“ वनान्तरगताः सर्वे ये जीवा दाहिताः पुग । वनदेव्याद्विद्वानाच्च गच्छन्तु मम पातनाः ” ॥ ११ ॥
 य एवं कुरुते सूत पुत्रपौत्रविवर्द्धनम् । भविष्यति न सन्देहो दानम्याऽभ्य प्रभावनः ॥ १२ ॥
 नाशयेत्रिविधं णपं कायवाक्चित्तमभवम् । तिलपत्रं त्रिया प्रोक्तं कनिष्ठोत्तममध्यमम् ॥ १३ ॥
 स्वर्णमेकं जपन्त्ये तु द्विगुणं मध्यमे क्षिपेत् । त्रिगुणं चोत्तमं तद्वस्तुवर्णं पङ्क्तिर्त्तनम् ॥ १४ ॥
 मत्सरी गुरुणा यश्च विधवामपि गच्छति । स भवेन्नृनृकृच्छ्री तु गुरुतत्पार्द्धमाचरेत् ॥ १५ ॥

[गुरुतत्पार्द्धप्रायश्चित्तं पादवार्पिकमित्यर्थः । पञ्चदानं च देयम् ।]

मातुः सपत्नीगमने जायते चाश्मरीगदः । स तु पापविशुद्ध्यर्थं प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १६ ॥
 [प्रायश्चित्तमत्र त्रीमासिकम् ।]
 दद्याद्विषय विदुषे मधुधेनुं यथोदिताम् । तिलद्रोणशतञ्चैव हिरण्येन समन्वितम् ॥ १७ ॥
 दुग्धचोरस्तु पुरुषो जायते बहुपूत्रवान् । स दद्याद्दुग्धधेनुं च ब्राह्मणाय यथाविधि ॥ १८ ॥
 सोदरीगमने रोगो जायते बहुपूत्रता । पराकक्षितयं चत्वारिंशद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ १९ ॥
 सहस्रमात्मसूक्तस्य पौरुषस्य स्वशक्तिः ॥ २० ॥

इति श्रीपृष्ठसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकाष्टशततम ॥ ८४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चन्द्रायणत्रयं कुर्यादादि मध्यं तथा परम् । तिर्थगामी स शूलेन प्रमेहेण युतो भवेत् ॥ १ ॥
 कुर्यात्सातपनादीनि प्रायश्चित्तं यथाविधि । सर्वव्यवाधी मनुजः कन्यागामी तथैव च ॥ २ ॥
 वातप्रमेहयुक्तः स्यात्कुर्याच्चन्द्रायणत्रयम् । मधुमेही मातृगामी सततं जायते नरः ॥ ३ ॥
 पितृभार्याभिगामी च जलमेही तथाऽधमः । यो गच्छेद्भगिनीं नित्यमिक्षुमेहीति निश्चयः ॥ ४ ॥
 [पितृभार्यां सपत्नीजननीत्यर्थः ।]

प्रायश्चित्तं क्रमादत्र पञ्चर्षाण्यय पञ्च च । अर्दानित्पाचरेत्सम्यक्ततो रोगात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥
 ब्राह्मणस्वर्णहारी च प्रमेही ज्ञायते नरः । धेनुं स्वर्णमयीं कुर्यात्पूर्वेण विधिना ततः ॥ ६ ॥
 प्राङ्मुखायोपविष्टाय प्रदद्यात्तामुदङ्मुखः । मन्त्रेणानेन विधिवत्पुच्छं हस्ते निधाय च ॥ ७ ॥

ध्यानमन्त्रमाह ।

“ धेनुर्षाङ्गिरसां सत्रे प्रविष्टा सुरभेश्च या । द्रुहिता या तथा भानोरग्रेश्च वरुणस्य च ॥ ८ ॥
 याश्च गावः प्रवर्तन्ते वनेषूपवनेषु च । तः प्रीणन्तु महादानात्पुत्रपौत्रप्रदाः सुखम् ॥ ९ ॥
 प्रपच्छन्तु दिवारात्रमिष्टस्य च शान्तये । ” एवं दत्त्वा च तद्दानं प्रणिपत्य विसर्जयेत् ॥ १० ॥

इति श्रीपृष्ठसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चचत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४५ ॥

अत्र कर्मणि स्त्रीपुंसयोर्भिलितयोः प्रत्येकं वा यथानिमित्तमधिकारः ।

अथ गर्भह्रावयज्ञोपवीतदानम् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

भ्रवद्गर्भो भवेत्सा तु बालकं हन्ति या विधेः । यज्ञोपवीतं कुर्वीत काञ्चनं तु स्वशक्तिः ॥ १ ॥
 अत्यन्तवर्णयुक्तेन राजतं चोत्तरीयकम् । पलाशेन तदर्धेन तदर्धेनाथ वा पुनः ॥ २ ॥
 ग्रन्थिप्रदेशे देयं तु मूर्त्तिकं वज्रमेव च । प्रक्षाल्य पञ्चगव्येन गायत्र्या ताम्रभाजने ॥ ३ ॥
 द्रोणप्रमाणं तस्मिंस्तु निक्षिपेदधि मध्यतः । आज्यस्योपरि संस्थाप्यमुपवीतं सुपूजितम् ॥ ४ ॥

[एषि ताम्रभाजनोंपरि आज्यं तत्प्रमाणं यथालाभोपपन्नं वा आज्यमुपवीतं स्थाप्यं
 महोत्तरीयम् ।]

गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपैर्विद्यैरपि भक्तितः । ततो ब्राह्मणमाहूय होमं तत्र प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
 तिलैराज्येन मधुना मिश्रैरष्टाक्षरं जतम् । तस्मै हुतवते देयं यन्वाचीः पूजिताय तु ॥ ६ ॥
 मन्त्रेणानेन विधिवत्प्राङ्मुखायोपवीतकम् ॥ ७ ॥

मन्त्रमाह ।

“उपवीतं परमिदं ब्रह्मणा विधृतं पुरा । भवर्त्तोकामस्य दानेन धर्मसन्धारणं स्वयम् ” ॥ ८ ॥

[अयमर्थः—संसारे द्विजकर्मनिष्पादकत्वेन यतस्तारयत्युपवीतम् ।]

वरात्रं ब्राह्मणेभ्यस्तु तस्मिन्काले प्रदापयेत् । अनुव्रज्य तथा कार्यं प्रणिपत्य क्षमापयेत् ॥ ९ ॥
गर्भस्त्रावकरादोपादेवं कृत्वा विमुच्यते ॥ १० ॥

अस्मिन्कर्मणि स्त्रियोऽधिकारः ।

मासोपवासिनी नारी यतः प्रध्यावयेद्यादि । यदि संपर्कदोषेण जायते साऽज्यजन्मानि ॥ ११ ॥
स्वबद्रक्ता सदा योनीं तन्निष्कृतिरिहोच्यते । मासोपवासं कुर्वीत तथा मासं पयोव्रतम् ॥ १२ ॥
क्षीरं मुष्णाति या नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । जन्मान्तरे च तस्या वै क्षीरं न क्षरते स्तने ॥ १३ ॥
क्षीरान्नं भोजयेद्विप्रान्साज्यं समधुमण्डकम् । अनुक्षिपेच्च तेनैव दृच्छिष्टाग्नेन रक्षितः ॥ १४ ॥
विमपादोदकैश्चापि क्षालयेत्कुचमण्डलम् । सुरामांसघृतशैट्टैर्हृत्पूर्वैर्गन्धपुष्पकैः ॥ १५ ॥
भूतेभ्यश्च वलिं दद्याद्भूतानत्र च संशृणु । मधुश्च नवनीतश्च पिण्डमालयो ह्यवित्तकः ॥ १६ ॥
भूतभयः स्वशक्तिश्च भूतानां पञ्चकं त्विदम् ॥ १७ ॥

[स्वशक्तिरिति मध्वादीनां विशेषणम् । अत्र सुरादीनि बलिद्रव्याण्युक्तानि
तेषु ब्राह्मणादिभिरनिषिद्धान्येव ग्राह्याणि ।]

ज्येष्ठभ्रातर्यवृद्धे तु यो ना चोद्वहति स्वयम् । स भवेन्मृतपत्नीक उष्णज्वरसमन्वितः ॥ १८ ॥
प्राजापत्यत्रयं कुर्याद्वदानां त्रयमेव च । तामग्निरिति वाऽऽज्येन चरुणाऽष्टोत्तरायुतम् ॥ १९ ॥
जुहुयाद्भोजयेद्विप्रानेवं पापात्प्रमुच्यते । मित्रभार्याभिगामी च मृतभार्यः प्रजायते ॥ २० ॥
तस्य पापस्य शुद्धयर्थं द्विजमकं विवाहयेत् । धर्मपत्न्यां सुव्रतायां मुखे मैथुनकारिणः ॥ २१ ॥
पत्न्यां विरक्तिर्भवति सुवर्णकलशेन सः । उनामहेश्वरं देवं रुद्रैकादशिनीजपैः ॥ २२ ॥
स्नापयेच्छुद्धया युक्तो ह्यविच्छिन्नांबुधारया ॥ २३ ॥

[ज्यम्बकं यजेति मन्त्रः । अय यथाशक्ति सुवर्णेनोमामहेश्वरप्रतिमां
रजतवृषभारूढां कारयित्वा ब्राह्मणाय दद्यात् ।]

अथ दारिद्र्यहरधनदमूर्तिदानम् ।

दारिद्र्यो जायते मर्त्सो दानविघ्नं करोति यः । ऐश्वर्यं वाधते येन कारणं तच्छृणु प्रभो ॥ २४ ॥
पलाद्धेन तद्दहेन चतुर्थीशेन वा पुनः । धनस्य प्रतिकृतिं कुर्याद्वातुमर्यां शुभाम् ॥ २५ ॥
द्विभुजां वाहनोपेतां नयनानन्दकारिणीम् । शंखपद्मनिधिभ्यां च युक्तां वै स्कन्धयोर्हयोः ॥ २६ ॥
श्वेतवस्त्रेण संवेष्ट्य तण्डुलोपरि विन्यसेत् । तण्डुलानां परीमाणं भवेद् द्रोणमितं स्वम् ॥ २७ ॥
ऋणं दत्त्वाजधिकां वृद्धिं गृह्णीयायः स्वतो भयम् । उत्पादयति चान्येषां पापाणेनाऽऽदानतः ॥ २८ ॥

[आधिकवृद्धिग्रहणं नाम शास्त्रवृत्तिवृद्धिग्रहणं विहाय । उत्पादयतीति
निमित्तमन्तरेण भयोत्पादनम् ।]

सलप्रहारकृच्चैव जातोऽपि धनिनां कुले । धनेन रहितः प्रायो देगान्तरगतो भवेत् ॥ २९ ॥
महाक्लेशो बहूद्देगी उदावर्तो भवेन्नरः । कृच्छ्रशक्तिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयापरम् ॥ ३० ॥

कुर्यादिष्टचरुभ्यां च होमं दद्याद्विभिस्तथा । यत्किंचिदमितं सूक्तमयुतं वारुणं जपेत् ॥ ३१ ॥
 अन्यायवृत्तिनृपतिसेवनाद्विप्रदर्शनात् । महादानसमादानाद् शुरुभार्योविमर्दनात् ॥ ३२ ॥
 दंष्ट्रिभ्यश्चैव मरणादपमृत्योश्च निन्दया । वेदवाह्यस्य शास्त्रस्य पठनात्कर्मसेवनात् ॥ ३३ ॥
 विप्रो बन्धनशस्त्राद्यैर्मरणादथ सौनिकः । उदासीनः सभामध्ये कृत्वा स्त्रीगमनं तथा ॥ ३४ ॥
 श्रुताध्ययनसंपन्नश्रोत्रियब्राह्मणस्य तु । उदासीनः सभामध्ये कृत्वा भङ्गं तु दारुणम् ॥ ३५ ॥
 परीक्षासमये प्राप्ते भृतकाध्यापकस्तथा । देवब्राह्मणप्राज्ञां तु स्वर्णापहरणात्तथा ॥ ३६ ॥
 अरण्ये निर्जने देशे जायते ब्रह्मराक्षसः ॥ ३७ ॥

[ब्रह्मराक्षसत्वं पिशाचत्वस्याप्युपलक्षणम् । तत्र निष्कृतिर्वृहन्मनुनोक्ता पुत्रादिभिः कार्याः ।]
 गयाश्राद्धं तु कृत्वापि जपहोमादिभिस्तथा । देवतातीर्थसेवाभिः कन्यादानेन चैव हि ॥ ३८ ॥
 ब्रह्मराक्षस्त्वपैशाच्यान्मुच्यते मनुब्रवीत् ॥ ३९ ॥

[जपद्वेदपारायणं पावमानसूक्तजपश्च तथा सहस्रनामादिजपश्च वाऽयुतहोमादि,
 तत्र गोभृहिरण्यदानं साङ्गम् ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्चत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परमौक्तिकहारी यः प्राग्भवे विनतात्मज । तस्य पुत्रसुखं नास्ति विना तत्पापशोधनम् ॥ १ ॥
 तत्पापशोधनं मुख्यमत्र पार्थिवपूजनम् । ततो गोदशकं दद्यात्सर्वद्रव्यसमन्वितम् ॥ २ ॥
 नानासुखैश्वर्ययुतो गजाश्वरथाहनैः । बन्धुभृत्याधिकाराढ्यो वस्त्रभूषणभूषितः ॥ ३ ॥
 सर्वं विष्णुप्रसादाच्च सुखं पापफलं शृणु । धूर्तो मिथ्याभिवादी च बहुलोभसमन्वितः ॥ ४ ॥
 जातसन्ततिद्वेषात्तो बालवत्सवधादिह । नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिद्धं पतत्रिण ॥ ५ ॥
 चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् । गृहपातान्महाभाग वृष्टिरिष्टसमुद्भवात् ॥ ६ ॥
 पूर्वेपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ७ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्बालवत्साधनाशनीम् । कृपया दिवसेशानं लोकानां हितकाम्यया ॥ ८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते । दृढकर्माजितात्पापात्र चोक्तं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
 श्रवणाद्धरिवंशस्य वैशाखे विधिनाऽण्डज । माघे वा कार्तिके वापि दशावर्षं विधानतः ॥ १० ॥
 ततस्तु भोजयेद्विमान् होमयेच्च स्वशक्तितः । फोटिलक्षायुतं सूत रुद्राच्यायं जपेत्तथा ॥ ११ ॥
 धेनूनां दशकं दद्यात्सवत्ताभरणान्विताम् । दद्याच्च कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गां पयस्विनीम् ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं सूत यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद् विवाहादपरत्सुत ॥ १३ ॥
 मृत्युः पश्चादप्येव तु खग चाकृतनिष्कृतेः । प्रापश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्देमितं तथा ॥ १४ ॥
 द्विपुक्तमायुः कथितं तीर्थं पुण्याश्रयेऽण्डज । जीवे कर्कटके सूत मकरे चन्द्रराशिगे ॥ १५ ॥
 प्रयोदश्यां दिवा भूमौ ऋक्षे मृगाशिरोभिधे । निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजनजातफलात् ॥ १६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । तेन तत्पापशुद्धयर्थं देयं रीतिपलं शतम् ॥ १ ॥
गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विप्रांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजाह्नुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टमत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेयं महाभाग खररोमा प्रजापते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्स्वर्ं पापविमोहितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यं च दद्यादोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गपारिणे ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चोत्पञ्चाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भुक्तं गर्भेपुष्टयर्थं कुक्कुटाण्डं खगेश्वर । अत्र जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
घनघान्पसमायुक्ता पूर्वापुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं दधात्येषा प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥
कृत्वाण्डं विधिना तद्द्वैरण्यं द्विपालमकम् । तदर्घार्थमितं वापि त्रिपु वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
दत्त्वा द्विजाय विधिना आचरेऽङ्गकारं व्रतम् । फाल्गुनादौ चतुर्दश्यां कृष्णायां मासिमासि तु ॥ ४ ॥
पूजयेच्छंकरं राज्ञी तथा जागरणेन च । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग कर्म यत्कृतवान्पुरा । जीवोऽयं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
अभवेत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजप्रचारी बलवाञ्छृते मंत्री महायज्ञाः ॥ २ ॥
सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन घातितः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
विश्वासाद्राजकार्येषु कृतं कर्मातिदारुणम् । छण्डितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
भुक्त्वाऽतिदारुणांस्तु नरकान्धोरदर्शनान् । तथा पुण्यफलात् सूत प्राप्तपुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
स्वर्णकारकुले जातो घृतो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवधनतत्परः ॥ ७ ॥
महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुतैश्वर्यपनेर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
नानास्त्रीमुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । बक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिःकृन्तनीम् ॥ ९ ॥
प्रयागे त्वयवा काश्यां स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मन्त्रैस्तद्विद्वत्कस्तया ॥ १० ॥
गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्वहुदीर्घकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद् द्विजान् ॥ ११ ॥
शिवभक्तान्स्तथा शान्तान् पूजयेद्ब्रह्मदासिणीः । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तया चाभरणीः शुभैः ॥ १२ ॥
अथवा शृणुपात्रप्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापीघनाशनम् । संप्राप्य तत्र निर्याणं दिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्दि कारयप । नापिकारोऽ शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
तत्र शलाफा देया वै शूद्रकर्णेऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥

आयुरन्दाः शतं तस्य कृतनिष्कृतिचेतसः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पट्टित्तरे ॥ १७ ॥
एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकपचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात् स्वरमत्रैव जन्मानि । स्वररोमसमानानि रोमाणि प्रभवन्ति च ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय तदा दद्यात्स्वर्णनिष्कत्रयं मुत । जायते सूक्ष्मगोमा सा विनतानन्दवर्द्धन ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुराऽपहरेद्रीतिं नारी सा च पतत्रिण । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
रीतिं दद्याच्छतपलं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाच्छतया तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय छपचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी । साऽत्र जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव च वाध्यते ॥ १ ॥
सिद्धान्नदानं विभ्रेभ्यो दीनेभ्योऽपि पतत्रिण । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्द्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव त्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःपचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उष्ट्याती भवेत्पूर्वं जन्मन्यथ पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विभ्रेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचपचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बंध्येयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता पूर्वं जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
सुखजा प्राग्भवे त्वत्र तत्पापाद्यवनी हि सा । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि गङ्गायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥
पूजयेत्क्षरुद्राणां त्रिगुणार्द्धं तदर्द्धकम् । शक्तयाऽय भोजयेद्विमान्वान्ववांश्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते सन्ततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दानात्पण्डितादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे कीर्णभेदे सुत । धर्मकमारायः मन्तः प्रभुपुत्रः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वत्क्षपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यश्वादेकानि च ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वैभवात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
निर्दग्धं वैरिभावेन रात्रौ भार्यासहायतः । तस्मिन्दाहे महाबाहो निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥
गृहस्थाः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
सखीकः स्वफलं सुक्त्वा पापाद्दुष्टं शुभं तथा । पुण्यात्पञ्चनदे देशे स जातो वाहुजाघः ॥ ६ ॥
मध्वेस्वरूपो मतिमान्कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोद्धो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
यौवनेऽन्ते सुवैश्वर्यधनधान्यैश्च संयुतः । मितदो लोभभागाद्यद्यः कृतिर्मानो जनप्रियः ॥
पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥

चिन्तातुरो मो धूर्तश्च दुःखार्तो मानवर्जितः । गोघातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
सहायलक्षणं सर्वं कथयामि खगेश्वर । या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीदाहकर्मणि चाण्डज ॥ १० ॥
सा ज्येष्ठा प्रष्टुवाप्य मृतपुत्राऽत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माद्वाद् वृषभे शनिः ॥ ११ ॥
लक्षणैरभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदान्पहम् । कारयित्वा शिवं साङ्गं पल्लैर्वदमितैः शुभैः ॥ १२ ॥
हिरण्ये महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् । तदर्धाधमितं वापि त्रिषु वित्तानुमानतः ॥ १३ ॥
पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशैरुपचारकैः । संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गोर्ये सुमनोहरे ॥ १४ ॥
सर्वोपस्कारसंयुक्ते वितानाम्बरभूषिते । दद्याद्देविधिज्ञाय मन्त्रमेतमुदीरयन् ॥ १५ ॥
“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यद्वर्जितम् । तन्नाशाय ददेऽहं तु शिवं गोरयसंस्थितम् ” ॥ १६ ॥
गोषिकायास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमितं दद्याद्ये चाज्ये घातिताः पुरा ॥ १७ ॥
पञ्चमापमितो बहिर्द्वेषो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रौद्रं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १८ ॥
अष्टाक्षरं दिसाहस्रं होमयेद्गोत्रयेद् द्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १९ ॥
न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिष्ण्याधिविवाजिताः ॥ २० ॥
नैवं करोति यो मोहाच्चात्र पुत्रविवाजितः । चत्वारिंशन्मिते कूने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २१ ॥
पञ्चाशन्मितकेऽन्ते वाऽरिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते श्यासुश्चतुःसप्तमितावटकम् ॥ २२ ॥

इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसत्वादे कर्मविपाके अथ्यायोऽष्टपञ्चाशदधिकारशततम ॥ ८१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कास्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतात्मज । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दानाच्छतपलादत्र सौप्तकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसत्वादे कर्मविपाके अथ्याय द्वाविंशत्यधिकारशततम ॥ ८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घन्ध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् । शूलोद्भिन्नतनु चौरं मृतं प्राप्य खेदिने ॥ १ ॥
सचले तु तदा कुप्याद्दन्त्या स्नानं शतीपरैः । पत्रैः शोभनैः सूत तथा मृदिश्च ममकैः ॥ २ ॥
तीर्थोदकैः समन्त्रैश्च सम्पूज्य प्रथमं सुत । विविक्ताऽनेन या कुप्याद्दन्त्या पुत्र उभेऽहं तमम् ॥ ३ ॥
इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसत्वादे कर्मविपाके अथ्याय षष्ट्यधिकारशततम ॥ ८२० ॥

कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्टिकाष्टशततम ॥ ८६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रश्चक्रे मुष्कनिकुण्डनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
तेन कर्माजितेनात्र पण्डश्वैवापवर्णजः । गवा पालनजातपुण्यात् प्रागत्र सुखसंयुतः ॥ २ ॥
गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवात्र विन्मयम् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्यधिकाष्टशततम ॥ ८६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिद्योपिता पूर्वं मोहात्परपृतं हरेत् । साऽत्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीड्यते ॥ १ ॥
कुरुक्षेत्रादितरिषु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगान्नेत्रजान्साऽत्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तत्यधिकाष्टशततम ॥ ८७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीत्पूर्वभवे पूर्वं नराधमः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥
स्वर्णशृङ्गा रौप्यखुरा घण्टाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलसंयुक्ता दद्याद्देदविदे सुत ॥ २ ॥
कृष्णगुल्मोद्भवा पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्यधिकाष्टशततम ॥ ८७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवंत्काचित् स्वर्णकारी पतत्रिण । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
तद्गृहे धान्यराशि तु चरन्ती गौः स्वभागतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्ता गर्भातिमारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
तत्कर्मणा समायुक्ता संप्राप्योचितगासनम् । पुनः शूद्रीसमा जाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
धनभृत्याश्वभोगादिनानाविभवसंयुता । पुनस्तंततिहीना सा प्राग् गोघात घसम्भवात् ॥ ५ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापक्षयंकरम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
मार्गे हि धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठा कारयेत्ततः । मस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
दोमयेच्च ततस्त्र तिलानाज्ययुतानिह । भोजयेद् ब्राह्मणात् भक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
दद्यात्तथैका किला सर्वपापप्रणाशनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ ९ ॥
नेव या कुरुते श्रुत्वा तस्याः संततिज भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्टिकाष्टशततम ॥ ८७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः फक्षित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्राले पापमेवात्र बहुपुत्री प्रजायते ॥ १ ॥
दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना त्वप्र जन्मनि । उद्गृह्णान्महारोगान्मुच्यते गरुडाप्रज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय अष्टत्रिंशत्सप्तत्यधिकाष्टशततम ॥ ८७३ ॥

१ आर्यैव हन्तानाणि सुकया दिशंनिविदिद भवेत् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुमृत्कृजाऽऽकुला ॥ १ ॥
 दुग्धघेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपेयाऽत्र न पश्येद्बहुमृत्प्रताम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वांतयेत् सूत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सोऽपि कुण्डयुल्मेन वाध्यते ॥ १ ॥
 स नानारत्नदानेन विधिना गरुडाग्रजः । नाशयेत् कुण्डयुल्मोत्यां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 अथवा महिषीदानाद्विप्राय विधिनाऽण्डज । महिषीपापजाद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुण्डनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 शानान्नानिकृतं वापि निष्कृतिनात्र विद्यते । ब्रह्मैवातात्महापापात् पण्डः स्याद्बहुजन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहत् काचित् प्रमादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्याऽपि बहुदानता सती ॥ १ ॥
 अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाऽण्डज । अत्र पुत्रविदीना सा फलहर्त्पापजाहृदात् ॥ २ ॥
 फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः । भोजनं तु तदा पश्चात्कारयेत्सेच्छया द्विजात् ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्मात् फलहर्त्पापनाशनम् । अमायां नारिकेलानि देयानि खलु शक्तितः ॥ ४ ॥
 तत्कृते सुतकुण्डिः स्याञ्जीवनं वर्षसप्ततित्म् ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्यग्रे खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्त्वहुर्मेन ब्रह्मिदि ॥ १ ॥
 कार्तिकेयामय वैशाखां दधिघेनुप्रदानतः । तस्माद्रोगादिमुच्येत वत्स्ये कृत्वाऽत्र ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीघातने नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पश्यान् कुण्डयुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दयात्सावराणां सूत महिषीं यमदेवताम् । युगकंबलमंछनां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
 सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिन्पुण्ड्रे द्रव कुण्डयुल्मे न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विधेत् प्राग्वृषभानां च नासाग्रं गरुडाग्रज । नासाछेदोत्र तस्यास्ति युवभावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
नास्ति तद्विन्मयं कापि दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अप्यायोऽशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो ॥ बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
प्रेरितो दैवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
अयं तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं, राजद्वारे, भयमदम् ॥ ३ ॥
स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परवाते कृते सूत स्वशरीरमथाऽप्यजत् ॥ ४ ॥
तेन कर्मविपाकेन महाचौर्येण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्पारिच्युतः ॥ ५ ॥
वेनतेय महावाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव लाटदेशोऽसौ पादजो धर्मकर्मवित् ॥ ६ ॥
राजमान्योऽतिकुशलो विष्णुभक्तिपरायणः । सत्पात्रेषु ददौ दानमन्नवस्त्रधनादिकम् ॥ ७ ॥
परोपकारनिरतो जनो धर्मोपदेशकः । पुत्रवान् धनवाञ्छूरो यशस्वी ज्ञानवाञ्छुचिः ॥ ८ ॥
शुभमप्यशुभं चैव यौवने कृतवानसुत । शुभारख्यं कर्म तत्प्रोक्तमशुभं शृणु, तत्स्वतः ॥ ९ ॥
धनिनो राजमान्यस्य वैश्यस्य प्रतिवंशिनः । पत्न्या दास्या च श्यालेन संयुक्तः स्त्रीसहायतः ॥ १० ॥
विपप्रयोगात्तं वैश्यं हत्वा तद्द्रव्यमाहृतम् । (मकरारख्यं च निक्षेपं पञ्चकुम्भमयं तथा ॥ ११ ॥
तन्मध्ये कुम्भमेकं तु संकल्पयितव्यं ततः ।) पापं घोरं समाश्रित्य मृतः कृतिपयैर्दिवैः ॥ १२ ॥
पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यावशेषेण हिमवत्पादमाश्रिते ॥ १३ ॥
मायापुरीमहाक्षेत्रे गङ्गापश्चिमभागतः । धर्मकर्मसमायुक्तो जातोऽयं ब्राह्मणोऽयुना ॥ १४ ॥
इदं तु पञ्चमं जन्म ब्रह्मवंशसमाश्रितम् । तिर्यग्योनिषु भूभागे भुक्त्वा जन्मचतुष्टयम् ॥ १५ ॥
संकल्पितस्य हरणात्स्वर्भानुर्जन्मलग्नः । मकरारख्यस्य भूभागाग्निधेश्च, हरणादपि ॥ १६ ॥
लग्नतः पञ्चमे चैव मकरे भूमिनन्दनः । हरणात्पञ्चकुम्भस्य पञ्चग्रहसमाकुलः ॥ १७ ॥
आयस्थाने विशेषेण शूने केतुर्व्यवस्थितः । वातामयो गुप्तपित्तः कदाचित्कफरोगवान् ॥ १८ ॥
महदारम्भकश्चादौ परिणामे विरक्तिभाक् । संसारदुःखभृयिष्ठां निवृत्तिं चिन्तयेत्सदा ॥ १९ ॥
राजमान्यो वदान्यश्च पितुः सुखविर्जितः । धर्मं बुद्धिं सदा कुर्यान्मन्दस्तद्दानिकुन्मुहुः ॥ २० ॥
प्राग्भवे ये सहायास्तत्पापकर्माणि वै खग । तेऽत्र पत्नीसुता भूत्वा दुःखं दत्त्वा मृतिं गताः ॥ २१ ॥
प्राक्पत्नी या तु संजाता सैवेदार्नां तथा भवेत् । निक्षेपद्रव्यहरणात्पापाद्दुःखी च सर्वदा ॥ २२ ॥
दासीप्रसङ्गजात्पापाग्निधातुः सुखविर्जितः । स्त्रीप्रसङ्गेनातिसौख्याच्चिन्ताक्रान्तो भवेत्सदा ॥ २३ ॥
लक्ष्योऽत्र लक्षणेभिः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पल्लैर्दशमितैः कार्यो वैश्यो दुर्बर्णधातुतः ॥ २४ ॥
पत्रे लेख्यः शुभाकारः स्त्रीयुगेवमुदीरयेत् । "दुर्बर्णवणिजं त्वेन सभार्यं सोमदैवतम् ॥ २५ ॥
ददेद्दं विप्रमुस्याय पूर्वपापविशुद्धये " । घृतपूर्णात्पञ्चकुम्भान्पलरूप्यमुखान्पृथक् ॥ २६ ॥
पञ्चम्यो ब्राह्मणेभ्यो वै दद्यात्पापविशुद्धये । धेनुं सालकृतां दद्यादाचार्याय प्रयत्नतः ॥ २७ ॥
विभ्रेभ्यो दक्षिणां दद्याद् भक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । य एवं कुरुते सूत शक्त्या पापविशोधनम् ॥ २८ ॥
स पुत्रमुत्सामोति स्त्रिया चार्त्रेव जन्मनि । नापयो व्याधयस्तस्य न वीर्यक्षयमाप्नुयात् ॥ २९ ॥

न करोति यदा लोभात्प्रोक्तं वै पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तास्मिन्जीविते नाऽत्र संशयः ॥ ३० ॥
 शून्यं पञ्चमिते वर्षे रिष्टं चाऽकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते तस्य सतोनां वर्षसप्ततित्म् ॥ ३१ ॥
 जीवनं कथितं त्वत्र न त्वरिष्टभयं भवेत् । न भवेत्पुत्रमरणं निर्य्याणत्वे च स्रष्टति ॥ ३२ ॥
 जन्मादिमरणांतं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यदन्तरगतं सत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३३ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिभियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः । महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् ॥ ३ ॥
 सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसंमिते । देशे कर्कटं जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते ॥ ४ ॥
 गौराङ्गः पृथुलो घूर्तः सर्वविद्याविशारदः । सुखैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् ॥ ५ ॥
 शूरः सुवेशोऽतिक्रूरो बहुपालनतत्परः । पापालोभरतः क्रोधी नानाभैरवशासनः ॥ ६ ॥
 रिष्टं षष्टिमिते वर्षे पञ्चहीने पतत्रिण । महाकालनरादानात् सुवर्णस्य पतत्रिण ॥ ७ ॥
 सर्ववित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् । पञ्चाशीतिमितायुः स्याद् दत्ते कालनरेऽण्डज ॥ ८ ॥
 प्रायश्चित्तसंस्कृते ह्यत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे । कालरूपेण शल्लेण तत्क्षणं मरणं स्मृतम् ॥ ९ ॥
 महाघोराहवे सत चाल्मघातादिदं फलम् । चिद्वं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् ॥ १० ॥
 हृदिस्यं लशुनं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ ११ ॥
 दध्नश्च हरणानारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । भेदसा पीडयते सा तु विनतानन्दवर्द्धन ॥ १२ ॥
 दाधिषेतुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुंबिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १३ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षौ निहते पूर्वभवे च गृह्णडाग्रजं । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नपेणुमहादानादिधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिर्जं रोगं कातरौर्त्यं हि काश्यप ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी, काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
 सा शूद्राऽत्र महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्मावकृताञ्च पतत्रिण ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्द्विपिता चात्र युवभावे स्वगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देया घृतेनाऽत्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णादिमितं भव्यं संपूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तया दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद् द्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुष्टगन्धयुतः सत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥

१ तथा । २ फलेभिव ।

मधुधेनुप्रदानाद्ब्रह्मणाय पतत्रिण । दुष्टगन्धिकृतादीपान्मुच्यते नाऽत्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षष्ठाशीत्यधिकाष्टशततम ॥ ८८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरलुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजापेत चक्षुरोगात् पतत्रिण ॥ १ ॥
धेनुं रत्नमयीं दद्यात् ससुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्दत्तेन महाद्भुतम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षष्ठाशीत्यधिकाष्टशततम ॥ ८८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्यभूत्कश्चिन्नरो राजकूपान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छद्गो दृढो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
नानादानरतस्तत्र लोभाद्वाऽपि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैकब्राह्मणस्य पतत्रिण ॥ २ ॥
लोभाच्चकारासौ तत्र ह्यण्डच्छेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो मुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पञ्चनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽति चाधमः । स चास्त्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
सकलैश्वर्यसंपन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो दानात् सर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मन्यसौ प्रेढो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षष्ठाशीत्यधिकाष्टशततम. ॥ ८८७ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशोधनी । राजमानविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किञ्चिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे मृशम् । वातरक्तादि शिरसि जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । प्रियभाक्तिरता नित्य दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रप्रसूता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात् पुष्यं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
येन कर्मविपाकेन पाप नश्यति तत्त्रिधाः । विधानं च हितार्थाय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुकास्यादिकारकः । ब्राह्मणो मित्रसंजातो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
अपवित्रयकर्त्ता च विप्रद्रव्येण वर्द्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
साश्चितं तद्धनं सर्वं न तु किञ्चित् प्रदापितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणस्य च ॥ ९ ॥
इदं जन्म चतुर्थं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना पतत्रिणी ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं पर्य देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततोः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपसंहृत्यं पुत्रपीनविनाशनम् । विपेणैकोऽपि-अप्यते ब्रह्मस्वात् सुतसन्ततिः ॥ १२ ॥
तस्य सन्वत्पनाशाय कारयेन्निष्कृतिं पराम् । मुशुभे भूमदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
उपोदष्टदलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत् कुम्भमत्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
मुनीवसन्तिः पूर्णं ससर्वोपाधिपहवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥

तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैष्णवं-वर्तुलाकृति । साप्तध्यान्यफलोपेतं ब्रह्मधनुश्चन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
 तन्मध्ये स्यापयेन्मूर्तिं निष्कण्ठयविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य त्रिशुद्धां च दापयेद्देवादिने ॥ १७ ॥
 प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवस्तकाम् । शतमष्टोत्तरं पश्चिन् द्रोणाः सर्वैव निर्मिताः ॥ १८ ॥
 जातीषुष्पसमुद्भूता लक्षपूजा शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देतुं ब्रह्मेण परिधापयेत् ॥ १९ ॥
 एवं कृतविधेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिद्वनिता मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्धाढ्या प्रजायते ॥ १ ॥
 मधुघेनुप्रदानाच्च व्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गन्धरोगात् सततं-मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डोऽस्ति राजसंमानी अत्र जन्मनि चाण्डज । महाडुष्टक्रियायुक्तो बधबन्धनतत्परः ॥ १ ॥
 प्राक् कृताच्च महादानात्सुखैश्वर्यसमन्वितः । महामानी महापुतः पण्डोऽगम्यातिसेवनात् ॥ २ ॥
 नाऽत्र जन्मनि भो सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमेनं पापं प्रायश्चित्तविवाजितम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मघ्नी सा मया मोक्ता या पूर्वं घातयेद्विजम् । सर्वं विचेष्टितं तस्माच्छृणुष्वान् पतत्रिण ॥ १ ॥
 अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या वातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारी दोषवर्जितः ॥ २ ॥
 तस्मादिदं महादुष्टं बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । अविवाह्या यतः सर्वैः पितृगेहे स्थिताऽण्डज ॥ ३ ॥
 चतुर्विंशमिते वर्षे मरणं कीर्तितं ह्यबम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितम् ॥ १ ॥
 घृतकुम्भं यथा दद्याच्छुक्त्या विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विन्वत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नराधिपः । गुल्मोदरेण रोगेण मोऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
 गुडघेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिन्वत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयं फाचिस्तती नारी धर्मिष्ठा म्रियवादिनी । स्वामिना मेरिता पूर्वं शत्रोर्दग्धं तथा गृहम् ॥ १ ॥
 तदाहाच्च महामाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मण्येका सवाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
 ततो ब्रह्मवपस्तत्र किञ्चित्कालेन सा मृता । सुपत्न्या तत्र फलं पूर्वपुण्यपापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥

सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पविसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नाऽत्र कार्या विचारणा ॥ ६ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायव्यधिकारशततम ॥ ८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृपिकर्मरतस्तदा । पूजकश्चातिमानी च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
तद्ग्रहे वृषभो मचस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्वृषभस्याऽपि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
उत्त्वा नासाग्रमुष्की तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र तज्जनितं भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
धर्मोत्पूर्वकृतात्तोऽपि सुखैश्वर्यधनान्वितः । दृढपापार्जनात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतिः । तीर्थश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
आयुः पश्चिमताब्दान्तं रिष्टं पश्चाद्दन्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पचनवत्यधिकाष्टशततम ॥ ८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्य घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तद्वोषशमनायैव दद्याच्छतया विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षण्णवत्यधिकाष्टशततम ॥ ८९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भवेन्नोभात्पुराभवे । कंठरोगेण सत्ततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणेषु पतत्रिण । कंठरोगोपशमनं दानत् तैलघट्टयात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सतनवत्यधिकाष्टशततम ॥ ८९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भवत्युक्ताऽधिविना सा महारोपवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तया महीपथैर्दिव्यैः पत्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽप्राय नपुंसकः ॥ २ ॥
धूर्तः पापरतो द्रष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णवाह्योऽतिदुःखार्तो न शुभा लभते गतिम् ॥ ३ ॥
वदुजन्मन्यसौ पापान्मुक्तो भवति चाण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकाष्टशततम ॥ ८९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्षार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खजोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज । स्वशरीरविवृद्धयर्थं येन भुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्यधिकाष्टशततम ॥ ८९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हरति पस्य चित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते चाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गाया हि महाभाग गुडपेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्समाद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवशततम ॥ ९०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देश्योऽभवत्पूर्वभवे नेपालविश्रुते । बहुमित्रमुखैराढ्यो हृष्टी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं यतः । शुभं न्यायफलं भुक्त्वा संजातोऽत्र महीधरे ॥ २ ॥
 गौरी भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः । देशदेशेतिविख्यातो घृणी लघुमहापदाः ॥ ३ ॥
 स्वस्तीत्यागान्महापापाज्जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ४ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद् मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तेः सौख्यकारिणीम् ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हैमिकां कार्यकारिणीम् । पलपञ्चमितां लेख्यां गन्वमाल्यैरलङ्कृताम् ॥ ६ ॥
 दद्याद्देवविधिज्ञाय स कुलीनाय चार्थिने । प्रजापतिं तथा दद्याद्वाजतं त्रिपलात्मकम् ॥ ७ ॥
 ब्रह्मदेवतमंत्रेण गृह्णाति स महाद्विजः । पश्चाद्दशक्षरं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ८ ॥
 जपेद्दशहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् । होमयेत्तदशांशेन तदशांशेन तर्पयेत् ॥ ९ ॥
 य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविनाशनम् । प्रायश्चित्तं परं त्वत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥
 नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्दिवघातितः । न तस्य स्त्रीमुखं त्वत्र रिष्टं पद्भेदकेऽदके ॥ ११ ॥
 प्रायश्चित्ते कृतेः सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अथ्यायु एकाधिकनवशततमः ॥ ९०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना यः प्राग् हन्यान्मृगं हि विनतासुत । दद्यादश्वं नवं तत्र स्वर्णनिष्कयुतं शुभम् ॥ १ ॥
 सहासनमलङ्कारं पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ २ ॥
 न स पश्यति खंजत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्वाधिकनवशततमः ॥ ९०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कंट्रुगेगमपीडिता ॥ १ ॥
 सा मुच्यते महाभाग दानात्तैलघट्टयात् । सुवर्णाढ्या तथा शक्त्या तैलदानाद्दिग्भेदाः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अथ्यायुष्यधिकनवशततमः ॥ ९०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै कश्चिच्चारणः पूर्वजन्मनि । भव्यमूर्च्छितदो धीरः त्रिविपुलनन्दनः ॥ १ ॥
 राजपत्न्यां महाबाहो दधानोऽसावधर्मकम् । गर्भं चकार कामेन भाविनाऽयं वै वलात् ॥ २ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा यमलोके पतत्रिण । शिवपूजनजात्सुण्यात्प्राग् वन्दनांगमात् ॥ ३ ॥
 स्त्रीपुत्रसुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अथ्यायुष्यधिकनवशततमः ॥ ९०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तत्पापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विप्राय तुरगं युवानं भूषणान्वितम् ॥ ३ ॥
स्वर्णनिष्कयुतं चाऽत्र पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्यां पीडामग्नैव जन्मनि ॥ ४ ॥
दानप्रभावात्पक्षीन्द्र खंजत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥

॥ ३ ॥ इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पचाधिकनवशततमः ॥ ९०९ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितो नित्यं कृशाङ्गः पाण्डुरद्युतिः ॥ १ ॥
उर्ध्वं वातादिना पीडा बाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः । तस्य भार्या सदाचारा मुस्नेहा भर्तृभक्तितः ॥ २ ॥
रक्तस्त्रावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । उदरात्तस्या गर्भस्य पातं कुर्याच्च पृष्ठतः ॥ ३ ॥
द्वित्रैश्च । पञ्चभिर्मसैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

॥ १ ॥ इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे श्रीसूर्य उवाच ॥

वैनेतेय महाबाहोऽशृणु तस्य विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तया गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
अतिक्रिष्टाद्वैनेतेयः गर्भपातकृतागसर्गो व्यपरोऽपि कृतं कर्म । व्यभिचारो यतस्ततः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापहत्री च कुलटा बौक्यलंघनात् । भर्तुरतर्हीरिणी । वृत्तिर्दुष्टसङ्गतिचार्जनात् (१) ॥ ७ ॥
तेन हृष्टेन च द्रव्यं हतं तस्करद्विदिना । मुक्तं ताभ्यां वैनेतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
कालेन तद्धनं सुकृत्वा पीडितो दारुणैर्ग्रहैः । यातना बहुधा प्राप्ता । पश्चान्मानुष्यमानुष्यात् ॥ ९ ॥
किञ्चित्पुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मतो भुवि । इदं जन्म चतुर्थं तु गर्भपातो हि जायते ॥ १० ॥
उभाभ्यां हि कृतं कर्म भुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं कृतं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी नानागर्भं जिवांसति । निष्कृत्या च तया शुद्धिः श्रूयतां कश्यपात्मजः ॥ १३ ॥
नारी नियमसंवीता ध्रुवं सा व्रतकांक्षिणी । सौम्यायने समापूर्वमाणपक्षे शुभेऽहनि ॥ १४ ॥
तस्य पापस्य शांत्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयः स्रवन्तीं शान्ताङ्गसुरभीं शुभलंक्षणाम् ॥ १५ ॥
गृह्णीतानीयं विधिवत् पूजयेत्तां समाहिता । इष्टैस्तु यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि ॥ १६ ॥
रुचिर्वा सुमिश्रोत्रैः स तां परिचरेत्सदा । रात्रौ पुष्पावलीभिश्च दीपस्त्रक्चन्दनादिभिः ॥ १७ ॥
सुगीतमङ्गलध्वनैस्तदधःशायिनी भुवि । माणयात्रां प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसा हविः ॥ १८ ॥
तस्यास्तु पथगव्यानि यथान्यायं यथाश्रुति । एवं व्रतपरा नारी मासिमासि तु संतता ॥ १९ ॥
तस्या धेनोः सवस्ताया इष्टं समभिकांक्षिणी । व्रतान्ते तु द्विजाचार्यं समस्तगुणशालिनम् ॥ २० ॥
अभ्यर्च्य पूजयेत्तया वस्त्रध्यागामभूषणैः । सम्यगभ्यर्च्यं तां धेनुं तनयं तत्स्तनंधयम् ॥ २१ ॥
कृत्वा च विधिना, तस्मै तां दद्यादितिभाषिणी । सुवर्णशुद्धमात्रेयं मापपोदशसंयुतम् ॥ २२ ॥
दापये गां सवस्तां च पूर्वपापापनुचये । यन्मया कुलटाकांक्षानानागर्भा जिवांसिताः ॥ २३ ॥
नानाभेदैः प्रपातं मे गर्भा वै चहवो भुवि । तस्य कर्माजितं पापं गर्भपातादि दूषणम् ॥ २४ ॥
पतन्मस्तनाशाय मवस्तां टानतस्त्विमाम् । इह जन्मनि वक्ष्यत्वं नाशयेत्तस्य तु ॥ २५ ॥

दानानेन सुभेरेनद्या साऽतिमुद्रता । भवेयं त्वत्प्रसादेन गर्भं मे स्थिरतामिषात् ॥ २६ ॥
 एवमस्त्विति ता धेनु समादाय सदाक्षिणाम् । हिरण्यं रजतं सार्द्रं फलानि च प्रदापयेत् ॥ २७ ॥
 द्विजमुख्याय दत्त्वाऽय भूरिद्रव्येण तोषयेत् । भोजयेच्च शतं विप्राभानाञ्चैः सक्तुपायसैः ॥ २८ ॥
 एवं कृतविधेः सूत नारी वा दुःखनाशिनी । वन्द्यत्वान्मुच्यते सूत पुत्रप्राप्तियशस्विनी ॥ २९ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्याय षडधिकनवशततम ॥ ९०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिदुरां घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णाश्वदानाद्विविवत् सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकंठेन संभृता पीडा नाप्नोति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्याय सप्ताधिकनवशततम ॥ ९०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पाटहीनो भवेत्सूत भृशं चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्यादश्वं सुवर्णादयं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मण्याय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुचये ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकनवशततम ॥ ९०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत बभूव धनसयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 क्रूरं कर्म कृतं तेन दुष्टसङ्गेन चाण्डज । चौरेण गा परां नीत्वा क्षुधितैर्भक्षिता पुरा ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानाचोनिमुपागताः । स तीर्थमृत्सुवगतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
 तीर्थमृत्सुप्रसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्रेष्ठ चक्षुर्हीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णादयं संयुताम् । लिखित्वा गा विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 सा देया, वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । नापत्रां च जपेत्तत्र निपत चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 होमयेच्च यथाशक्तया भोजयेच्च ततो द्विजात् । अः कुर्वाडिशिना चेदं स तदोपात्ममुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्यायो नवोधिकनवशततम ॥ ९०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी शृगाल पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुष वापि घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि वै चोर्ध्वात्स्यानाच्च बहुवैकृतः । पाटभंगो भवेत्तस्मात्पापाञ्चैव खगाधिप ॥ २ ॥
 करोति तस्य पापस्य विन्मयं विधिनाञ्च चेत् । तस्मात्पापात्ममुच्येत न चोर्ध्वात्पतनं तथा ॥ ३ ॥
 अश्व निष्कमुवर्णादयं विन्मयं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकनवशततम ॥ ९१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदश्वं प्राग्भवे सोऽत्र जन्मनि । महापर्वसु गन्धादि पुण्यतीर्थेषु दापयेत् ॥ १ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं सुवर्णादयं सुसंपत्ता । सा मुच्यते वक्रकण्ठीडनाडिनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकनवशततम ॥ ९११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्क्षत्री महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानाधनसमायुक्तो ग्रामपो विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
 दुष्कृतं चरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । शूद्रायां च धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
 कृतो यत्नो महास्तत्र नासीद्गर्भस्य पातनम् । सातु हालाहलं पीत्वा लोकानां शंकया मृता ॥ ३ ॥
 महत्या पीडया चैव बालकोऽपि मृतस्ततः । सहायानां पंचकेन कृतं प्राकर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 कर्मणां संग्रहं चेदं गर्भनाशसमुद्भवम् । ततो मरणसंप्राप्तो बाहुजोऽय सहायधृक् ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं तदा गत्वा भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् । अशुभान्नरकान्भुक्त्वा स्वकृताद् दृढकर्मजात् ॥ ६ ॥
 सोपप्लवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृमातृविहीनश्च मितदो लोभमोहितः ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । आद्यंतसुखयुक्तश्च बुद्धिमान्देशविश्रुतः ॥ ९ ॥
 धर्मादिदं तथा पापाद्धूतः पापरतः शठः । सकन्यो हृदि रोगश्च मनोद्दुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
 शूद्रायां वीर्यदानात्प्राक् तद्रघाज्जातपुत्रकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापापनोदनीम् । तत्र धर्मकरिं धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणाशनीम् ॥ १३ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पत्नीः पञ्चमितीः शुभा । हिरण्यमी सगर्भा च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
 तदद्धर्षिन वा कार्या त्रिषु वित्तानुसारतः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशनी ॥ १५ ॥
 पंचमापामितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौर्वर्णं पञ्चमापकम् ॥ १६ ॥
 राजतं च तथा दद्यात्सूर्यं सार्धपलात्मकम् । गायत्रीं दशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 होमयेत्तण्डुलैः साज्यैः सर्पैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशाधिकनवशततमः ॥ ९१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । रीतेः पलानां च शतं देयं तत्पापशुद्धये ॥ १ ॥
 गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विप्रांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजाद्भुवम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्रयोद्दशाधिकनवशततमः ॥ ९१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाभाग खररोमा प्रजायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्खरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गपारिणे ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्रतुर्दशाधिकनवशततमः ॥ ९१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भुक्तं गर्भपुष्टयर्थं कुक्कुटाण्डं खगेश्वर । अत्र जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
 धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्टज । न च गर्भं दधात्येषा प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥

कृत्वाऽण्डं विधिना तद्द्वैरुण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धार्धमितं चापि त्रिषु विद्यानुमानतः ॥ ३ ॥
 दत्त्वा द्विजाय विधिना ह्याचरेच्छांकरं व्रतम् । फाल्गुन्यादिचतुर्दश्यां कृष्णार्यां मासिमासिषु ॥ ४ ॥
 पूजयेच्छंकरं रात्रौ तथा जागरणेन च । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादेर्कर्मविपाके अध्यायः पंचदशाधिकनवशततमः ॥ ९१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सत महाभाग कर्म यत्कृतवान्पुरा । जीवोऽयं तत्फलं चाऽत्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
 अभवत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजप्रचारी बलवाञ्छूरो मंत्री महाययाः ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन धातिताः अत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्राजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्कृतम् । झुंठितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । स तेन कर्मणा युक्तः, प्रातस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 मुक्तवाऽतिदारुणान्मृत नरकान्वोरदर्शान् । तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकारकुले जातो घृता लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवंचनतत्परः ॥ ७ ॥
 महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । मुखैर्धर्मधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीमुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सत सर्वपापनिष्कृत्नीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे स्वंथवा काश्यां स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्णान्तं मंत्रैस्तद्विद्मन्जैस्तथा ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः । संपूज्य विधिर्वदेवं तदन्ते भोजयेद्द्विजात् ॥ ११ ॥
 शिवभक्तांस्तथा शान्तान्दक्षिणाभिश्च पूजयेत् । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तथैवाचरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापौघनाशनम् । सत्यं प्राप्य तु निर्याणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्दि काश्यप । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तस्मा शलाका देया वै शूद्रकर्णेऽतिदारुणा । श्रुतं पागयणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 आयुर्बद्धशतं तस्य कृतनिष्कृतिं चेतसः । प्रायश्चित्तोऽकृते रिष्टं जायते पष्टिबस्तरे ॥ १७ ॥
 एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादेर्कर्मविपाके अध्यायः षोडशाधिकनवशततमः ॥ ९१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात् स्वरमत्रैव जन्मनि । स्वररोमसंमान्यस्या रोमाणि प्रभवन्ति च ॥ १ ॥
 ब्राह्मणाय तदा दद्यात्स्वर्णनिष्कत्रयं मुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनताऽऽनन्दवर्धन ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादेर्कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकनवशततमः ॥ ९१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा वै हरेद्रीतिं नारी सा च पतत्रिण । पिङ्गाक्षी जायते साऽत्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुपाच्छस्ता विलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादेर्कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशाधिकनवशततमः ॥ ९१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परमिद्वान्नहारिणी । साऽत्र जन्मनि शूलेन गेगेणैव च वाघ्यते ॥ १ ॥
सिद्धान्नदानं विप्रेभ्यो दीनेभ्योऽप्य पतत्रिण । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव म्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोनविंशत्यधिकनवशततम ॥ ९१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उद्रघाती भवेत्पूर्वं जन्मन्यप्य पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विप्रेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायो विंशत्यधिकनवशततम ॥ ९२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्धयेयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता पूर्वं अनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
मुखजा प्राग्भवे त्वत्र तत्पापाद्यवनी हि सा । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि गङ्गाया हि पतत्रिण ॥ २ ॥
पूजयेत्क्षं रुद्राणां त्रिशुणार्थं तदर्धकम् । शक्तयाऽप्य भोजयेद्विप्रान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
अनेन विधिना यातु प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते संततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्याय एकविंशत्यधिकनवशततम ॥ ९२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽशुना ॥ १ ॥
दानाच्छतपलादत्र सीसकस्याण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्वाविंशत्यधिकनवशततम ॥ ९२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिदेशे कीराभिषे सुत । धर्मकर्मकरो भक्तः पितृपुत्रघनान्वितः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
निर्दग्धं वैरिभावेन रात्री भार्यासहायतः । तस्मिन्दाहे महाबाहो निर्दग्धं वृषभह्वयम् ॥ ४ ॥
गृहस्थाः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिये काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
सम्नीकः स्वफलं सुवत्सा पापाहुष्टं शुभं तथा । शुभात्पुण्यात्पश्चनदे स जातो वाहुजाधरः ॥ ६ ॥
मध्यस्वरूपो मतिमान् कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नीचो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
यौवनेऽन्त्ये सुरैश्वर्यधनेः स्थानैर्युतोऽसुतः । मितदो भोगभाग्याद्व्यः कृती मानी जनप्रियः ॥ ८ ॥
पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । चिन्ताहुरो यो धूर्तश्च दुःखार्तो मानवार्जितः ॥ ९ ॥
गोघातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि स्वगेश्वर ॥ १० ॥
या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीदाहकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा प्रतुरेवाऽत्र मृतपुत्राऽस्ति जन्मनि ॥ ११ ॥
अस्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्मान्नादृषमे शनिः । लक्षणैर्गभिराढस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
पारपिता शिवं साहं पर्लवंदमितैः शुभैः । हिरण्ये महाभाग पत्रे लेख्यं त्रिवान्वितम् ॥ १३ ॥

तदर्धमितं वापि त्रिषु विज्ञानुमानतः । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशैरुपचारकैः ॥ १४ ॥
 संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गोरथे सुमनोहरे । सर्वोपस्करसंयुक्तं वितानाम्बरभूषितम् ॥ १५ ॥
 दद्याद्देदविधित्नाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् । "मोहात्पूर्वं महाभाग अग्निदाहाद्यदर्जितम् ॥-१६ ॥
 तन्नाशाय ददेऽहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ।" गोपिकाद्यास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते ॥ १७ ॥
 शिवपत्रमिदं दद्याद्ये त्वन्ये वाहिताः पुरा । पश्चमापमितो वद्विदेगो हेममयः शुभः ॥ १८ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु रौद्रं जम्बा सहस्रकम् । अष्टाक्षरं द्विसाहस्रं होमपेद्रोजुयेद्विज्ञान् ॥ १९ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः । न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते कञ्चित् ॥ २० ॥
 पश्चादशान्तिकेऽन्वे वा रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुर्थुतशताब्दकम् ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अर्ध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दानाच्छतपलादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विभाय वेदविद्वेषे शीर्षगोत्रं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अर्ध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गन्ध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् । शूलोद्भिन्नतनुं चीरं मृतं प्राप्य रवेदिने ॥ १ ॥
 तत्तले तु तदा कुर्याद्गन्ध्या स्नानं शतौषधैः । पत्रैर्वृक्षोद्भवैः सूत तथा मृद्धिश्च संतमिभिः ॥ २ ॥
 संतमिभिः सलिलैर्वापि संपूज्य प्रथमं सुत । विधिनाऽनेन या कुर्याद्विध्या पुत्रं लभेद् ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अर्ध्यायः पञ्चविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्तो स्वभार्या परमां साध्वीं संत्यज्य दुर्मतिः । भ्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्यस्त्रीं कामलोभतः ॥ १ ॥
 सोऽत्र जन्मनि भो सूत ब्रह्णीरोगसंयुतः । जायते त्रियतेऽवश्यं ब्राह्मण्यां गमनादिह ॥ २ ॥
 न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं खगाधिप । तस्मिन्वयसि तद् रिष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अर्ध्यायः षड्विंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्याच्छतपलं सीतं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्राले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नाऽत्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अर्ध्यायः सप्तत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नागी ह्यवधीःपूर्वं मोहादुद्धं खगाधिर । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमां सौवर्णीं राजतीं तथा । दद्याद्देदविधित्नाय तदा स्यात्सुस्वराऽऽद्यत्र ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अर्ध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि यः कश्चिन्मोहात्परघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मानि ॥ १ ॥
घृतधेनुप्रदानाच्च विधिना वेदपात्रगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशदधिकनवशततम ॥ ९२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वक पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मानि । परपुंसि महाभाग ग्रहणीरुग्नुताऽत्र सा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रत चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे मात्रमासे वा तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायविंशदधिकनवशततम ॥ ९३० ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजा रोगाः किञ्चिच्छ्रोत्रोपजातकात् ॥ १ ॥
किञ्चित्कोधश्च लोभश्च किञ्चिद्विचसमन्वितः । आदिपुत्रो मृतस्तस्य अपत्यं नैव जायते ॥ २ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्म महाबाहो शूद्रवंशसमुद्भवम् । व्यापारकृपिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन यत्कृतम् ॥ ४ ॥
व्यवहारादिना कृत्वा ब्रह्मवित्तेन वर्द्धितम् । कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वञ्चितम् ॥ ५ ॥
नापितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वम् च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ६ ॥
पश्चान्मृत्युवशं प्राप्तो नरके, रौरवे गतः । इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ ७ ॥
निक्षेपहरणादापि मृतपुत्रः प्रजायते । ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मस्वं च विपोपमम् ॥ ८ ॥
ऋणं प्रसह्य वै प्रोक्तमपि कालशतादिकम् । तस्मादिप्रश्रुणं प्रोक्तमसह्यं त्वभिजायते ॥ ९ ॥
ब्रह्मस्वभक्षणाच्चैव वर्षाणां च सहस्रकम् । पतितो नरके घोरे पच्यते चेह कर्मणा ॥ १० ॥
पश्चान्मातृपुत्र्येमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणां च निष्कृतिं सौरूपहेतवे ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामहरः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १३ ॥
यजुर्वेदमयं देव यजुभिः शतरुद्रजैः । यजनैरथ मुच्येत पापादाकल्पसंभवात् ॥ १४ ॥
रुद्रैकादाशिनीभिस्तु रुद्रैकादशकेन वा । जप्तेन तोपयेद्देवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १५ ॥
तद्दशादेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्ब्रह्मी तिरैस्त्रिमधुरच्छतेः ॥ १६ ॥
हरितालीपलाशोत्थाः समिधोऽत्र ह्ये हुताः । प्रतिकुद्रं प्रदातव्यं गोयुगं गशान्वितम् ॥ १७ ॥
धेयूरकुण्डलाकल्पमंत्रपुस्तकमण्डपः । प्रतिकुद्रं शतं विप्रान्भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १८ ॥
निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं पापशान्तिकृत् ॥ १९ ॥
इतिहासपुराणोक्तसक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिवत्तार्थं समार्थः प्रयतोऽन्वहम् ॥ २० ॥
देवर्षिपितृमृत्यानामृषीणां च महात्मनाम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षसाम् ॥ २१ ॥
गर्वासा पीवजावर्तनामृतापि शृणुयादपि । ऋषीणामृषिपत्नीनां वंशान्मर्वाजुदीगितान् ॥ २२ ॥
एव स त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यद्वयवदात् । गुरुन्देवान्दिजात्सम्यक् श्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २३ ॥

एवं कृतविधेः सूत हरिवंशश्रुतार्थिनः । वाचकोपरि संतुष्टो भूमिद्रविणवम्बकैः ॥ २४ ॥
 सुद्राकर्णाकृतवते गां च दत्त्वा पयस्विनीम् । भूमिद्रविणदानार्थैस्तोपयेद्वपत्राह्वणान् ॥ २५ ॥
 निष्कृतौ क्रियमाणायाम् सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २६ ॥
 जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः । कुष्ठरुक् चानपत्यस्य प्रमेहातोऽप्यकिंचनः ॥ २७ ॥
 कुनखी दद्रुणः पाण्डुरोगी जन्मक्रमाद्भवेत् । जलाग्निभ्यां च चौरैश्च राज्ञा वित्तविनाशवान् ॥ २८ ॥
 लकुटप्रावशस्त्राद्यैर्जायन्ते श्रणजातयः ॥ २९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसी शूद्रश्चक्रे सुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
 तेन कर्माजितेनाऽत्र पण्डश्चैवापवर्णजः । गवां पालनजातुष्य्यात्मागत्र सुखसंयुतः ॥ २ ॥
 गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवाऽत्र विन्मयम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्योषिता पूर्वं मोहात्परश्रुतं पिबेत् । साऽत्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीड्यते ॥ १ ॥
 कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु धृतधेतुमदानतः । सुच्यते सा महारोगान्नेत्रजान्नाऽत्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीत्पूर्वं भवे यो वै नराधमः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णशुल्कमयुतो भवेत् ॥ १ ॥
 स्वर्णशृङ्गां रौप्यसुरां घण्टाऽऽभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलयुक्तां च दद्याद्देवदे सुत ॥ २ ॥
 कृष्णशुल्कमोद्भवां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवत्फालित्स्वर्णदेहा पतत्रिण । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
 तद्दृष्ट्वा धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
 तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्ता गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
 पुनस्तन्ततिहीना सा प्राग्गोघाताच्च कित्विपात् । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापक्षयंररम् ॥ ४ ॥
 कुर्याद्वापीमरण्ये तु देगे लीकाकुले तथा । मार्गं हि धर्मतोषार्यं प्रतिष्ठां कारयेत्ततः ॥ ५ ॥
 संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत । होमयेच्च ततस्तत्र तिलानाज्ययुतानिह ॥ ६ ॥
 भोजयेद्वाक्ष्णान्भक्त्या शिवपूजनतत्परान् । दद्यात्तयैकां कपिलां सर्वपापप्रणाशनीम् ॥ ७ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्मायनाशनम् । नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिर्जं भयम् ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पश्चित्प्राग्भवे सुत दुग्धं हरति मानवः । तत्काल एव पापेन चडुभूरी मजायते ॥ १ ॥

दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना त्वत्र जन्मनि । बहुपुत्रान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति, या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुभूवरुजाकुला ॥ १ ॥
दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपेयाऽत्र न पश्येद्बहुपुत्रताम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्घातयेत्सुत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सोऽपि कृष्णगुल्मेन वाध्यते ॥ १ ॥
स नानारत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्पत्त्या पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
अथवा महिषीदानाद्दिप्राय विधिनाऽण्डज । महिषीवधजाद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
ज्ञानाऽज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नाऽत्र विद्यते । ब्रह्मघातात्महापापात्पण्डः स्याद्बहुजन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काञ्चित्प्रमादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्याऽपि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाऽण्डज । अत्र पुत्रविहीना सा फलहृत्किल्बिषाहृदात् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् । अमायां नालिकेराणि देयानि खड्गं शाक्तितः ॥ ३ ॥
तरुहृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवने वर्षसप्ततिम् ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्पत्र रमेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
कार्तिक्यामथ, वेशारुयां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्रोगात्प्रमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीघातने नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीड्यते ॥ १ ॥
दयात्साभरणां सुत महिषीं यमदेवताम् । युगकम्बलसंभवां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
सा मुच्यते महारोगान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिन्नपगते तत्र कृष्णगुल्मे न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विष्येत्प्राग्भूयमानां च नासाग्रं गरुडाग्रज । नासाछेदोऽत्र तस्यास्ति सुवभावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
नास्ति तद्विन्मयं कापि दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
अथ तत्र महावादे कवीः हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परं प्रतिकृते सूत स्वशरीरमयाऽत्यजत् ॥ ४ ॥
तेन कर्मविपाकेन महार्चयेण चाण्डज । मुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
महामुमिभुजां वैशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र ज्ञातयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
सुखैर्धर्मसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेपोऽतिक्रूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
पापाहोभरतः क्रोधी नानामैरवशासनः । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे पंचहीने पतत्रिण ॥ ९ ॥
महाकालनरादानात् सुवर्णस्य पतत्रिण । सर्ववित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् ॥ १० ॥
पंचाशीतिसंमंथुः स्यादत्ते कालनेरेण्डज । प्रायश्चित्ते ह्यरिष्टं स्यादकृते प्रोक्तवत्सरे ॥ ११ ॥
कालरूपेण शस्त्रेण तत्कृते मरणं स्मृतम् । महाघोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् ॥ १२ ॥
चिद्वं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् । हृदिसूर्यं लगुनं चिद्वं पढङ्गुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहर्त्री तु या नारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीडयते सा तु विनतानन्दवर्धन ॥ १-॥
दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । सुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचचत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरसी निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
रत्नधेनुमहादानादिधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिजं रोगं कातरोर्यं हि काश्यप ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चचत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुसुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
सा शूद्राऽत्र महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात् महतास्तु पतत्रिण ॥ २ ॥
तेन कर्मफलेनैव चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्दूषिता चाऽत्र सुवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहस्तापशोधनम् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥

द्विसुवर्णमिता भेत्याः संपूज्याऽथ महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तथा दीपैर्भक्ष्यभोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ६ ॥
दद्याद्द्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तचत्वारिंशदधिकनवशततम ॥ ९४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
मधुधेनुप्रदानादे ब्राह्मणानां च तर्पणात् । दुष्टगन्धयुताहोपान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकनवशततम ॥ ९४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगवती सुत ॥ १ ॥
धेनुं रत्नमयी दद्यात्सुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्वदनं महाद्भुतम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पकोनपचाशदधिकनवशततम ॥ ९४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्यभूत्कश्चिन्नरो, राजकृपान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छदो दृढो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
नानादानरतस्तत्र लोभाद्वापि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैव ब्राह्मणस्य पतत्रिण ॥ २ ॥
लोभाच्चकाराऽसौ तत्र ह्यण्डच्छेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पंचनदे ह्यत्र जातः अद्रोऽतिचाधमः । स चास्त्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
सकलैश्वर्यसंपन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो दानात् सर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मन्यसौ पण्डो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पचाशदधिकनवशततम ॥ ९५० ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नः शौर्यादार्ययशोधनी । राजमान्योऽविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किंचिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे मृशम् । वातरक्तादि गिरति जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाऽऽचारा मरुपा गुणशालिनी । म्रियभक्तिरता नित्यं दानधर्मप्रवर्तिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रमसृता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्सुप्तं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
तेन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति तस्त्रियाः । विधानावहितार्याय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुषास्यादिफारकः । ब्राह्मणो मित्रसंजातो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
प्रयविक्रयपतां च विमदग्न्येण वर्द्धितः । षाटेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
गंचितं तद्वनं सर्वं न तु किंचित् प्रदापितम् । अलसं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणोऽत्र च ॥ ९ ॥
इदं जन्म, घतुं तु अलसंशतसुद्रवः । नार्या दुःसकरी ह्येवं पुत्रहीना पतत्रिण ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

मापश्चित्तं कथं देव येन पापशयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवंश सन्ततः सौख्यदेहते ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपसंकाशं पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपैणैको हि त्रियते ब्रह्मस्वात्सुतसंततिः ॥ १२ ॥
 तस्य सन्तत्यनाशाय कायेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भृष्टदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
 कुर्यादष्टदलं पद्म राजतं शुक्रतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमत्रण शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
 सुगीतलजलैः पूर्णं ससर्वपाधिपहवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपरि स्थितम् ॥ १५ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैश्वं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं बलशकचन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्त्तिं निष्कण्ड्याविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवदादिने ॥ १७ ॥
 प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गा वै भवस्तकाम् । गतमष्टोत्तरं विप्रान् द्रोणाः सर्वे निर्मिताः ॥ १८ ॥
 जातीपुष्पसमुद्भूता लक्षपूजा शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देवदूरीकृती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
 एवं कृतविधेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाके अध्याय एकपञ्चाशदधिकतन्वशततम ॥ ९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्विना मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्वाहया भजायते ॥ १ ॥
 मधुषेतुप्रदानात् व्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गन्वरोगात् सततं मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 ॥ इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदधिकतन्वशततम ॥ ९९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डोऽस्ति राजसंमानी अत्र जन्मनि चाण्डज । महादुष्टक्रियासुक्तो वधवन्धनतत्परः ॥ १ ॥
 प्राक्कृतात् महादानात् सुखैर्भयैश्चनान्वितः । महामानी महाधूर्तः पण्डोऽगम्यातिमेवनात् ॥ २ ॥
 नाऽत्र जन्मनि भो सूत प्रायश्चित्त मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदधिकतन्वशततम ॥ ९९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मर्षी सा मया प्रोक्ता या पूर्वै धातपोद्भिजम् । सर्वं विचेष्टितं तस्याः शृणुष्वाय पतत्रिण ॥ १ ॥
 अनया द्रव्यलोभेन सपत्या धावितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥
 तस्मादिदं महादुष्टा चाल्ये कुष्ठान्विता सुत । तद्रोगमंशुता सैव पितृगेदे स्थिताऽन्द ॥ ३ ॥
 महादोषवती पापाज्जाताऽत्र यवनी तु सा । भविष्यति महारिष्टमग्निदादेन चन्द ॥ ४ ॥
 चतुर्विंशन्मते वर्षे मरणं बीर्तितं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःपञ्चाशदधिकतन्वशततमः । ॥ ९९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि
 घृतकुम्भं यथाशक्त्या दद्याद्विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चपञ्चाशदधिकतन्वशततमः ॥ ९९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत शुद्ध मोहान्नराधमः । शुल्मोदरेण गुंन्

गुडधेनुमदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुलमोदसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पचाशदधिकनवशततमः ॥ ९९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वे शत्रोर्दग्धे तया गृहम् ॥ १ ॥
तदाहाच्च महाभाग दग्धे सर्वे पुरं तदा । ब्राह्मण्येका सवाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
ततो ब्रह्मवधस्तत्र किञ्चित्कालेऽपि सा मृता । भुक्त्वा तथा फलं सर्वं पुण्यपापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता चाल्ये निष्कृतिं पापनाशनीम् ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगाग्रमुच्येत नाऽत्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपचाशदधिकनवशततमः ॥ ९९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मगासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृपिकर्मरतः सदा । पूजकश्चातिथीनां च भिक्षुकाणां च पत्नतः ॥ १ ॥
तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णशृंगो भयानकः । तेन तद्गृहभस्याऽपि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
छिन्वा नासाप्रसुष्कौ तु कृतं कर्माऽतिदारुणम् । तत्र वज्जनिनं भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पार्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
धर्मात्पूर्वकृत्वात्तोऽपि सुखैश्वर्यधनाम्बितः । दृढपापार्जनात् सूत प्रापश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतिः । तीर्थाश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
आयुः पष्टिमिताब्दे तु रिष्टं पंचाशदब्दे ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपंचाशदधिकनवशततमः ॥ ९९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी बराहं गण्डाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसंभवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तद्दोषशमनायैवं दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोत्पष्टपधिकनवशततमः ॥ ९९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भवेऽपीभात्पुराभवे । फण्डा गेगेण सततं पीडयते चाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तैलमदानाच्च ब्राह्मणाय पतत्रिण । कण्टारोगप्रशमनं दानात्तैलवट्टयात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पधिकनवशततमः ॥ ९९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फाचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भर्तृत्पक्ताऽधिविन्ना सा महारोषवती समृत् ॥ १ ॥
तया मदीपदीर्घ्यैः पुंस्त्वं दूरीकृतं पतेः । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
पूर्तः पापतो दुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णावाह्योऽतिदुःखतो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
यद्जन्मन्यसी पापान्मुक्तो भवति चाण्डन ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकपष्टपधिकनवशततमः ॥ ९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुमक्ष्यामि महाभाग यो हन्याद्रायुवादनम् । अथ जन्मनि खंजोऽती नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥

न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज । स्वशरीरिविबुद्धचर्यं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्यधिकनवशततमः ॥ ९६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हरति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडधेनुमदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्समाद्रोगाद्रिसुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिषष्ट्यधिकनवशततमः ॥ ९६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देशयोऽभवत् पूर्वभवे नेपालविश्रुते । बहुमित्रसुखैराढ्यो हृदी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
आराधनं तु कृतवान् देव्या वै पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं च सुरूपं च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यस्त्रियां समभवद्दक्षमिचारापरो हृदः । स तेन कर्मणा युक्ता गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥
शुभं पापफलं मुक्त्वा स जातोऽत्र महीधरे । गौरो भव्यो महाजानी, महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशेदेशेतिविल्यातो घृणी लघुमहायज्ञाः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापाज्जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तेः सौख्यकारिणीम् ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीमदिमां कृत्वा हैमिकां कार्यकारिणीम् । पलपंचमितां लेख्यां गन्धर्माल्यैरलंकृताम् ॥ ७ ॥
दद्याद्देविधिज्ञाय मुकुलीनाय चार्थिने । प्रजापतिं तत्र दद्याद्भ्राजतं त्रिपलात्मकम् ॥ ८ ॥
ब्रह्मदेवतमन्त्रेण गृह्णाति स महाद्रिजः । पश्चाद्दृष्टान्नं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
जपेद्वत्सहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् । होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् ॥ १० ॥
य एवं कुरुते सूत सर्वपापविनाशनम् । प्रायश्चित्तं परं त्वत्र तस्मात्पापात्मसुच्यते ॥ ११ ॥
नवं करोति यो मोहान्नडर्षाद्विधातितः । न लभेत्स्त्रीसुखं चोन्नं रिष्टं पद्भेदकेऽद्भेदे ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठ्यधिकनवशततमः ॥ ९६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना यः प्राग्हन्यान्मृगं हि विनतासुत । खंजः स्यादत्र जनुषि तत्काले मृगघातने ॥ १ ॥
पापनाशकरो तस्य निष्कृतिं बन्ध्महं सुत । दद्यादश्वं नवं तत्र स्वर्णनिष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
सिंहासनेरलंकरैः पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाही नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
न स पश्यति खंजत्वं दानस्याऽस्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ठ्यष्ट्यधिकनवशततमः ॥ ९६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पत्नीन्द्र कष्टरोगमपीदिता ॥ १ ॥
सा मुच्यते महाभाग दानात्तैलयद्भयात् । मुवर्णादद्यात्तया शक्तया तैलदानाद्दिशेवतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ठ्यष्ट्यधिकनवशततमः ॥ ९६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

॥ १ ॥ राजप्रचारी वै कश्चिच्चारणः पूर्वजन्मनि । भव्यशूतिद्वंद्वो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
 राजपत्यां महाबाहो दपारासावधर्मतः । गर्भं च कामलोभेन भाविनोऽर्थस्य वै वलात् ॥ २ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा यमलोके पतत्रिण । शिवपूजनजात्युण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
 देगे जाङ्गलके षण्डः सर्वधर्मवह्निष्कृतः । शिवपूजारतो यस्मात् प्रागनः घनभोगभाक् ॥ ४ ॥
 श्रीपुत्रमुखहीनोऽयं प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ठ्यधिकनवशततमः ॥ २६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भोऽयं याञ्जधीत् पूर्वं मृगं हि गरुडाग्रज । स्वर्गर्भेपालने दक्षा जन्मन्वत्र गतिं शृणु ॥ १ ॥
 तद्भातकाले खंजा सा भविष्यति शुभानना । गर्भपातनदुःखात्तो तथैव च तदेनसः ॥ २ ॥
 तदपाननागर्भे सत शृणु धर्म्यामि तत्त्वतः । दद्यादप्राय दुरगं युवानं भूषणोन्वितम् ॥ ३ ॥
 स्थणनिष्कृतं चात्रि पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न सा पश्यति गर्भोऽत्यो पीडामथैव जन्मनि ॥ ४ ॥
 दीनप्रभावात्पक्षीन्द्र खिजत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ठ्यधिकनवशततमः ॥ २६८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले, ससुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितो नित्यं कृसाङ्गः पाण्डुरद्युतिः ॥ १ ॥
 ऊर्ध्ववातादिना पीडा जालये स्याद्गृहणीगदः । तस्य भार्यो सदाचारा सुजेहा भर्तृमक्तितः ॥ २ ॥
 रक्तलावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । उदरात्तस्या गर्भस्य पातं कुर्याच्च पृष्ठतः ॥ ३ ॥
 द्वित्रिस्तु अंचभिर्मातेश्वतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु चास्य विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्गोपिताया गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
 अतिपष्टाद्वैनतेय गर्भपातकृतागतः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारो यतस्ततः ॥ ६ ॥
 नानाद्रव्यापहर्ता च कुलटा वाक्पलंघनात् । भर्तृस्तचीरिणी वृत्तिर्दृष्टसंगतिका च सा ॥ ७ ॥
 तेन दुष्टेन यद्रव्यं हतं तस्करद्युदिना । भुक्तं ताम्प्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
 पालेन तद्वनं भुक्त्वा पीडितो दारुणप्रिदः । पातनां वदुषो प्राप्ता पश्चान्मानुष्यमाप्तवान् ॥ ९ ॥
 किञ्चित्पुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मना भुवि । इदं जन्म चतुर्थं तु गर्भपातोऽभिजायते ॥ १० ॥
 दंभाभ्यां च कृतं कर्म भुङ्गते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं पयं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि विश्वेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यानाशी नानागर्भं जिघांसति । निष्कृत्या तस्य शुद्धिस्तु श्रूयतां पश्यतात्मज ॥ १३ ॥
 नागी नियमसंयुक्ता ध्वं सा धर्तृपाक्षिणी । गोमपायने समापूर्यमाणपक्षे शुभे दिता ॥ १४ ॥
 शैष्टेय परगः पार्ष्णीरवः पशुपयनरवि । रुधिरगन्धगोस्थानैः सा गां परिचरेत्सदा ॥ १५ ॥
 रात्रौ पुण्यावलीभिश्च दीप्यन्वन्दनादिभिः । स्वगीरुपद्मलम्बानिस्तदपःप्रायिनी भुवि ॥ १६ ॥

प्राणयत्नं प्रकुर्वीत यस्यास्तु पयसा हविः । तस्यास्तु पंचगव्यानि ययास्ति ययायुति ॥ १७ ॥
 एवं व्रतपरा नारी मासिमासि तु संयुता । तस्या धनोः सर्वसायां हृष्टं तनमिकाक्षिणी ॥ १८ ॥
 व्रतान्ते द्विजमासाद्य समस्तगुणशालिनम् । अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या वत्सलदासमूर्धणः ॥ १९ ॥
 सम्पगम्यर्च्य तां धेतुं तनयं तं स्तनधयम् । कृत्वा च विधिना तस्मै तां दद्याद्भिभाषिणी ॥ २० ॥
 सुवर्णं ॥ शुद्धमात्रेण मांसिपोद्गमयुतम् । दापयेद्वा सर्वसां च पूर्वपापापनुत्तये ॥ २१ ॥
 " यन्मया कुलदाधर्मज्ञानागर्भा-जिर्वासिताः । नानौषधैः पावितास्ते शर्मा वै बहवो भुवि ॥ २२ ॥
 तस्य कर्माजितं पापं गर्भपातादिदूषणम् । एनसस्तस्य नाशाय सर्वसादानुतस्त्रियाम् ॥ २३ ॥
 इह जन्मनि बन्धत्वं नाशयेदस्य तेन तु । दानेनानेन सुरभेनवाऽत्र हि सुव्रत ॥ २४ ॥
 भवेयं त्वत्प्रसादेन गर्भो मे सुभगान्वितः । एवमास्त्विति तां धेतुं समादाय सदक्षिणाम् ॥ २५ ॥
 हिरण्यं रजतं ताम्रं तयो नानाफलानि च । दापयेद्विजमुख्याय भृङ्गिद्वयेण तोषयेत् ॥ २६ ॥
 भोजयेच्च शतं विभान् नानात्रैः सक्तुपायसैः । एवंकृतविधेः सुतं नारी वां दुर्गलनाशिनी ॥ २७ ॥
 बन्धयत्वान्मुच्यते सुतं पुत्रप्राप्तिपदास्विनी ॥ २८ ॥

इति श्रीहृदसूर्याख्यसंबोधि कर्मविपाके अध्याये एकतत्त्वयधिकतत्त्वशततमः ॥ २६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि यः कश्चिन्नरमं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र भ्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णाश्वदानादिषिवत्सर्वापस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां जामाति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्याख्यसंबोधि कर्मविपाके अध्याये सतत्त्वयधिकतत्त्वशततमः ॥ २७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालवातीं पुरुषः प्राग्जनुष्यन्न जन्मनि । पादशीनो भवेत्सुतं भृशं चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्याद्दध्मं सुवर्णादयं सर्वापस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्याख्यसंबोधि कर्मविपाके अध्याये एकतत्त्वयधिकतत्त्वशततमः ॥ २७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सद्वयः प्राग्भवे सुतं बभूव धनसंयुतः । तीर्थवाती विरक्तश्च लोभी कर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 क्रूरकर्म कृतं तेन दुष्टसद्गतितोऽण्डज । चापेण गां परां भोत्वा भुधितर्मभिता पुग ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानापोनिमुपागताः । स तीर्थमृत्युवशातो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
 तीर्थमृत्युमसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । सुवभावेऽण्डजश्रेष्ठ बहुहीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रापश्चित्तं प्रवक्ष्यामि मुवर्णदशसंमिता । लिखिता गीर्विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 देवो वै वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्री च जपेत्तत्र नियुतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 हीमयेच्च यथाशक्त्या भोजयेच्च तथा द्विजान् । यः कुर्याद्विधिना चेदं स तद्दीपात्ममुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्रमुपायुक्तो जायतेऽथैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीहृदसूर्याख्यसंबोधि कर्मविपाके अध्याये द्वादशतत्त्वयधिकतत्त्वशततमः ॥ २७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदातपन्नारी शृगालं पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुषं पापं घातयेन्नुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि सर्वोर्ध्वपाताच्च बहुबहुतः । पादभंगो भवेत्समात्पापाच्चैव स्वगाथेष ॥ २ ॥

करोति तस्य पापस्य विनमयं विधिनाऽत्र चेत् । तस्मात्पापात्प्रमुच्येत न चोर्ध्वत्पतनं तथा ॥ ३ ॥
अर्थं निष्कमुवर्णाढ्यं विनमयं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसत्वादे, कर्मविपाके अध्यायस्त्रिसप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदर्थं प्राग्भवे माऽत्र जन्मनि । महापर्वसु- गन्धादि पुण्यतीर्थे तु दापयेत् ॥ १ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तं स्वर्णाढ्यं विधिसंयुतम् । सा मुच्यते वक्रकण्ठपीडनाद्दिनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायश्चतु सप्तत्यधिकनवशततम ॥ ९७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्क्षत्री महाभाग पांचाले देशके शुभे । धर्मकर्मसमायुक्तो ग्रामपो विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
दुष्कर्मचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । शूद्र्या वै धारितो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
कृतो यत्नो महान्तत्र नासीद्गर्भस्य पातनम् । तथा हालाहलं पीतं मृता सा लोकशंकया ॥ ३ ॥
महत्या पीडया सूत बालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपंचयुक्तेन कृतं प्राकर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
कर्मणां संग्रहश्चायं गर्भनाशसमुद्भवः । ततः स मरणं प्राप्तो बाहुजो गरुडाप्रज ॥ ५ ॥
सूर्यलोकं तदा गत्वा भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् । अशुभान्नरकं भुक्त्वा स्वकृतादुग्रकर्मणः ॥ ६ ॥
स पर्वणि महादानात्पूर्वजन्मनि मानद् । जातोऽत्र यमुनातीरे, बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च, धनसौरूपसमन्वितः । पितृभ्रातृविद्धानश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥
अनेकस्त्रीसंयुतश्च नानाविभवसंयुतः । आच्यन्तसुखयुक्तश्च बुद्धिमान् देशविश्रुतः ॥ ९ ॥
धर्मादिदं तथा पापाद्भूतः पापरतः शठः । सकन्यो हृदि रोगश्च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
शूद्रायां वीर्यदानात्प्राक् तद्धान्मृतपुत्रकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् पूर्वपापाऽपनोदनीम् । पुत्रवृद्धिकर्ता धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणनाशनीम् ॥ १३ ॥
शूद्रापाः प्रतिमा कार्या पलैः पंचमितैः शुभा । हिरण्यमी सगर्भा च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
तदर्धाधनं वा कार्या त्रिषु विचाऽनुसारतः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशनी ॥ १५ ॥
पंचमापमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्तनीवर्णं पंचमापकम् ॥ १६ ॥
राजतं च तथा दद्यात्तोमं सार्धपलात्मकम् । गायत्रीदशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
होमयेत्तण्डुलैः सान्ज्यैः सर्पैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापाऽनुत्तये ॥ १८ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः पचसप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पामतश्चैतुर्वर्षं ब्रह्महत्यां नराधमः । क्षययोगान्वितः सोऽपि जायते चाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
घोराद् ब्रह्मवधात्पापाद्बृहादुष्कर्मणः सुत । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिस्त्रिजन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः पचसप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९७६ ॥

श्रीनूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं घातयेद्यस्तु पूर्वजन्मानि मानवः । मोहाट्टनामतः सोऽपि क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
क्षयेणाऽत्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षयेऽतिकष्टेन नष्टायुर्जायते पुमान् ॥ २ ॥
सर्वस्वदानादत्रैव क्षयरोगः प्रशाम्यति । कुरुक्षेत्रादितिथेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९७७ ॥

अरुण उवाच ।

भगवन् देवदेवेश श्रुतमेतन्महोद्भूतम् । नार्याः सहायुगामिन्या गतिं मे ब्रूहि भास्कर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृतं समीक्ष्य भर्तारं या विशेद्धि हुताशनम् । तेन सार्धं सा महापुण्या ज्ञेयाऽत्र सहगामिनी ॥ २ ॥
श्रुत्वा मृतपतिं याऽत्र विदेशस्यं पतिव्रता । तद्वह्नेण विशेदार्थिं सा ज्ञेया चानुगामिनी ॥ ३ ॥
पातिव्रत्याद्धि धर्मात्तु भवेन्नोक्षगतिस्तयोः । तथैकाऽभूमहासाध्वी जाता ब्रह्महृदेऽण्डज ॥ ४ ॥
ब्राह्मणी तपसा युक्ता सदा भर्तृपरायणा । दानशीलरता पुण्या पुण्यकर्मान्विता सती ॥ ५ ॥
दृष्ट्वा मृतपतिं सा तु दिव्याभरणभूषिता । प्राप्ताऽर्थिं विधिना सूत कृत्वा पूजां हरेर्भृशम् ॥ ६ ॥
सा गता यमराजस्य स्कन्धे दत्त्वा पदांबुजम् । वैकुण्ठं चाण्डजश्रेष्ठ यद्वत्सा न निवर्तते ॥ ७ ॥
तल्लुत्तातलवातेन मूर्च्छित्तोऽभूद्यमाधिपः । तत्काले तत्र संपृष्टो नारदेन महात्मना ॥ ८ ॥
धर्मराज वदैन्ये त्वत्तः परतरश्च कः । दण्डप्रदो महाभाग येन त्वं चालितोऽधुना ॥ ९ ॥

यम उवाच ।

पतिव्रताया धर्मस्तु सर्वदा सेवितोऽनया । तस्मात्पुण्याहपिश्रेष्ठ यातेयं वै शुभानना ॥ १० ॥
सती तत्पादभारेण पीडितोऽहं मृशं द्विज । मोक्षं गता महासाध्वी गृहीत्वा तु स्वकं पतिम् ॥ ११ ॥
महापापसमाक्रान्तं नरकस्यं द्विजोत्तम । साऽऽगमिष्यति चैत्राऽत्र पत्युः पापविशेषतः ॥ १२ ॥
ब्राह्मणी योगयुक्ता च भविष्यति कलौ युगे । काश्यां मृत्युस्तयोः स्माच्छिवत्वमुपगच्छतः ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मानि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोमतः ॥ १ ॥
सहायपंचयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्महाघोरात्ररकान्प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
तत्राऽपि तिर्यक्त्वं सूत विभुज्याऽधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षयेऽप्य पुण्यात्प्राक् सोऽत्र जातो हि वाहुजः ॥ ३ ॥
क्षयरोगयुतः सोऽपि कृशो दुःखाहरो भृशम् । लभे कुम्भाभिधे सूत भौमश्चन्द्रयुतोऽण्डज ॥ ४ ॥
रिष्टं पाष्टिमिते वर्षे जापतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
तद्रे ते मृताश्चान् पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन वाऽऽयुषो भङ्गो दृढपापात्र निष्कृतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशत्यधिकनवशततमः ॥ ९७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्कश्चिद्दर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा स त्वरितं सूत षडाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
ददाह च पुंशं शशोस्तक्षणे लुण्ठितं पुनः । तत्रैवो ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो निष्ठाविशारदः ॥ २ ॥
पापभाचरितं तेन चाज्ञानाद्भ्रस्रातजम् । अयो यमाज्ञया सर्वा भुपत्वा नरकयातनाः ॥ ३ ॥

पुण्यशेषाद्यात्रापि स जातः क्षत्रियाघरः । देशेऽप्योघ्याभिषे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
 युवभाषे महाभाग राजयध्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगो स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यतेऽधुना । कार्यास्तत्र त्रिदेवानां मूर्त्तयस्तु ययोद्विताः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशकाः । सुवर्णजा स्तथा कार्या कदली पत्रसंयुता ॥ ७ ॥
 यथा विचानुसारेण विचशाठ्यं विवर्जयेत् । दद्यात्तां विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्ते ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया होमयेच्च जपेतया । गायत्रौ विधिना सूत पूर्वपापापनुत्पे ॥ ९ ॥
 एवं कृते महाबाहो क्षयस्तस्य प्रशाम्यति । नैवं कुर्यात्तु यो मोहाद्रिष्टं विंशतिकेऽब्दके ॥ १० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्यधिकनवशततमः ॥ ९८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिङ्गदेशे प्राक् सूत काचिद्विजवरानना । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 या नार्थघातपरपूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटम् । नासावक्रत्वमामोति साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
 हेमनिष्कत्रयं दद्यात्पूर्वं चैव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकनवशततमः ॥ ९८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्कामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयरुग्युता ॥ १ ॥
 न तस्याः पापशमनं मयोक्तं च पतत्रिण । महापापकृताद्दोगान्मृत्युरेव न संगमः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्यधिकनवशततमः ॥ ९८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वसृघाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । वधिरौ जायते तत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
 चांद्रायणप्रतं कुर्यात् सुवर्णपलसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 भोजयेच्च यथाशक्त्या होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसवादे कर्मविपाके अध्यायत्र्यशीत्यधिकनवशततमः ॥ ९८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मघातजम् । अज्ञानादत्र जनुपि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
 महापापकृताद्दोगात्स्मात्तर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नाऽत्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 प्रयागे मकरस्थेऽर्के स्नानाद्त्रैव जन्मनि । काश्यां वासात्तया सूत मुच्यते ब्रह्महत्याया ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसवादे कर्मविपाके अध्यायधनुस्शीत्यधिकनवशततमः ॥ ९८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घृध्व वाहुजः कश्चिद्देशे पंचनदेऽण्डज । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महाधमः ॥ १ ॥
 विप्रमद्भ्रगणः सांज्ञपे प्रयागं गरुडाग्रज । स्नातो वै मृगमे भानी धूर्तकर्मा क्रियोज्जितः ॥ २ ॥
 स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म वारुणम् । ग्रामे निवासितनोऽन्यस्य क्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
 दशाद् भवन्नं गम्यं वैभिभावात्पुरास्रग्य । नम्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
 षाटयोगेन संश्रामः स मृत यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तदा ॥ ५ ॥

पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक् परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 स मध्वरूपो बलवान् धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पतिकः स्वल्पवित्तमाहू ॥ ७ ॥
 सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिर्दं फलं प्राप्य पापाद्ब्र शृणुष्व वै ॥ ८ ॥
 गोवालवत्सकवधाञ्जीववातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशवान् ॥ ९ ॥
 गौर्ध्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गोरान्निगे शनो सोमात्पष्टे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्याञ्ज जन्मानि । पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽसीन्मृतवत्साञ्ज सासुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापनिपूङ्गीम् । पुत्रवृद्धिकरौ धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च हिरण्ययी ॥ १३ ॥
 तदर्द्धमितिका वापि द्विजे वित्तत्रुसारतः । संपूज्य विधिवन्मंत्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
 भायैर्बद्धिमिर्तैर्देयस्तथा पशुपातिः सुत । मापाभ्यां च तथा बद्धिर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
 देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मंत्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
 होमयेदृष्टशतकं रुद्रस्यापि प्रयत्नतः । शृणुयाद्धरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायाश्चित्तं विधानतः । जीविष्यति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १८ ॥
 नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्नीविते नाऽत्र मंत्रयः ॥ १९ ॥
 नवसप्तसमायुः स्यात् प्रायाश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवर्षमिते वर्षे रिष्टं चाऽकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चाशीत्यधिकवशततमः ॥ ९८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्द्विजवरानना । पतिप्रिया जीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 वैरिभावात्तया स्मृत्वा गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणस्तु सुतो दग्धो गृहदाहे पत्त्रिण ॥ २ ॥
 साहाय्यात्त्वाभिनः सूत प्राग्भवे समुपार्जितम् । तत्पापजं महाघोरं फलं प्राप्य विशेषतः ॥ ३ ॥
 सैव जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनधर्मादद्या पूर्वपुण्यात्तया सती ॥ ४ ॥
 क्षयरोगयुता बाल्ये षालवातादपुत्रिणी । मशामिदाहपापाच्च प्रायाश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
 प्रयोर्विशन्मिमे वर्षे रिष्टेनैवाऽत्र नक्ष्याति । साहाय्यात्तपतिश्चात्र पुनर्हीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥

॥ इति श्रीबृहद्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकवशततमः ॥ ९८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग हन्यात्पापविमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मानि ॥ १ ॥
 दद्याद्विरण्ययी तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथा च पुस्तकं दद्याच्छस्य विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्यधिकवशततमः ॥ ९८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां याऽप्यीवारी पूर्वं पापविमोहिता । साऽत्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताऽण्डज ॥ १ ॥
 तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय च । पूर्वपापाद्भिमुच्येत तद्दनात्प्रिनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकवशततमः ॥ ९८८ ॥

श्रद्धादानचलात्तोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागतः । सिंहस्थेऽंके मुखे राहो जीवे षष्ठेऽङ्किते भृगो ॥ ५ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान् बन्धुस्त्रीसुखसंयुतः । लघुर्घृणी त्वमितदो द्विजवंशसमुद्भवः ॥ ६ ॥
 सर्वमेतत्फलं दानात् स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः । स्त्रीत्यागी भ्रूणहा लोके इति पौराणिका विदुः ॥ ७ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविनाशनीम् । स्वर्णपञ्चपलैः कृत्वा गणेश विघ्ननाशनम् ॥ ८ ॥
 तदर्द्धप्रमितो वाऽपि देवो मन्त्रमिमं पठन् ।

मन्त्रः ।

“ त्यक्त्वा वगर्नना शुद्धा पूर्वं पापं समर्जितम् ॥ ९ ॥
 तद्गुप्रपापनाशाय ददेऽहं गणनायकम् ” । मापसप्तमिता लक्ष्मीः शुभा लेख्या हिरण्यमी ॥ १० ॥
 “ ददेऽहं विप्रमुख्याय वेदशास्त्रार्थपारिणे ” । ब्राह्मणान्वरयेत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ११ ॥
 एव विधान यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः । श्रुत्वैव शक्तिमान्यस्तु न कुर्याच्छ्रेयधनं सुत ॥ १२ ॥
 स पुत्रान्नैव चामोति रिष्ट पश्चाद्दद्वदेक । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवन वर्षसप्ततिम् ॥ १३ ॥
 अन्यजन्मादिक ज्ञेयं विस्तरं नोदित मया ॥ १४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चनवत्यधिकनवशततम ॥ ९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पञ्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । साऽत्र जन्मनि वै विप्रा जाता पार्थिवपूजनात् ॥ १ ॥
 प्राग्यत्तया कृत कर्म शृणुष्वत्र खगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 न दत्तं च पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वमज्ञेयतः । मृतो द्विजस्तदुःखेन क्षुधितस्तु पत्रत्रिण ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पञ्चत्ववशगा प्राप्ता भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसन्ततिहीनाऽत्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमा तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तदर्धेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनाऽनेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चनवत्यधिकनवशततम ॥ ९९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽन्यजन्मनि भो सूत चोच्छिष्ट भक्षयेन्नरः । रात्र्यन्धो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र च मानवः ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तत्क्षणात्सूत नक्तान्धत्वान्न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तनवत्यधिकनवशततम ॥ ९९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भो सूत याऽभक्षं भक्षयेत्किल । रसलोभेन वै नारी चोच्छिष्टं सा शुभानना ॥ १ ॥
 नक्ताऽन्या जायते तत्र व्यथिता नेत्रपीडया । गोमूत्रप्राशनादत्र ब्राह्मणेभ्यश्च भोजनात् ॥ २ ॥
 नक्ताऽन्यरोगान्मुक्ता स्यादत्र जन्मनि सुप्रत ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकनवशततम ॥ ९९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विदात्रोच्छिष्टभोजी तु रात्र्यन्धो जायतेऽधुना । स तत्पापविशुद्धचर्यं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
 भोजपेक्षं तथा विमान्द्रक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । रात्र्यन्धरोगात्सतत मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्यधिकनवशततम ॥ ९९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रिडालोच्छिष्टभुप्रारी प्राग्भवे विनतासुत । गन्धर्वरोगयुक्ता ना चाऽत्र जन्मानि जायते ॥ १ ॥
 द्विजोम्भो भोजनाञ्चैव गोमूत्रप्राशानात्तथा । सुच्यते पूर्वपापात् त्रिडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायः सहस्रतमः ॥ १००० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्यां गमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मूढो जन्मनिजन्मत्रि ॥ १ ॥
 चान्द्रायणव्रतादत्र दशावृत्त्या- कृतात्सुत । त्र मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धद्विर्भवेदिह ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाविक्रतहस्ततमः ॥ १००१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदघमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चाण्डालं प्राप्नुयात्सा वाऽजगरी जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
 प्राजापत्यव्रतादत्र कृतात्पंचापवर्त्तनैः । सुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यविक्रतहस्ततमः ॥ १००२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नविघ्नकारी यश्चाऽभवत्पूर्वजन्मनि । सोऽनीर्णेनाऽतिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीडयते ॥ १ ॥
 विधिना लक्षहोमेन कृतेन गरुडाग्रज । सुच्यतेऽनीर्णेनाऽद्रोणाद्भ्रज जन्मनि वै घृषम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविक्रतहस्ततमः ॥ १००३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विघ्नं प्रकुरुते सूत या नारी पूर्वजन्मनि । परान्रेषु यदा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
 अजीर्णेनैव रोगेण वाच्यते पीडया भृङ्गम् । लक्षहोमेन सततं सा पापान्मुच्यतेऽधुना ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविक्रतहस्ततमः ॥ १००४ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नं घर्मिष्ठो घर्मवत्सलः । सत्यनिष्ठः सदाचारः साधुमेवनसंयुतः ॥ १ ॥
 तस्य देहे भवेज्जिह्वं पापजं चाऽत्र जन्मनि । शिलासददृक्कंठूश्च नेत्रतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
 किञ्चिद्ददः प्रजायेत तद् द्रुते कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वद्गी स्त्रीधर्मत्रतकारिणी ॥ ३ ॥
 वातवायोदरे तस्यास्तया मूर्ध्नि च जायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्राः पुत्र्यो मृताः कथम् ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्वसुत्पन्ना नारी शूद्रा प्रवार्तिता । बह्वृष्यापागनेरता बहुद्वन्द्वस्तमन्विता ॥ ६ ॥
 परस्परस्य मन्वन्थे बह्वृकालो गनागतः । अन्योन्यप्रीतिवधनः शिचिक्कालवर्गो गतः ॥ ७ ॥
 उभयोः कर्मणोर्दंतुर्धनहर्ता त्वितस्ततः । माण्यकर्मकृता योऽर्मा तेन तत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥
 आह्लापास्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णाऽलकरणैर्युतः । धनशोभाद्वत्स्तेन भाविनीर्यस्य वै वलात् ॥ ९ ॥
 तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्विर्वर्षस्तथा मार्तण्डवना च समन्वितः ॥ १० ॥
 धनलोभवर्गेनैव दुष्टचित्तेन दुर्मनाः । आचिगत्र मृती तत्र गर्ता र्ता यमनासनम् ॥ ११ ॥

तद्देहस्योद्भसो जातो ब्राह्मणस्य ततः खग । तेन कर्मविपाकेन नरके पातितो भृशम् ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म चतुर्थं तु मृतापत्यं खगेश्वर ॥ १३ ॥
 द्वित्रादिमासजातानां मृतिर्द्वित्रादिहायनात् । मृताः पुत्रा भवंत्येव जाताजातास्तथैव च ॥ १४ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशामपि च ब्रुवन् । जाताजाता विनश्यन्ति तस्याथाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 अचिराच्च भविष्यन्ति कुमाराश्विरजीविनः । सुरोपमाः सुरुपाश्च लालनाच्चाटुकारिणः ॥ १६ ॥
 नश्यन्तु जातजातेषु जन्मजन्मसुतेषु च । व्याध्यन्तरे भवेद्ब्रह्माधिर्ग्रेस्तो व्यसनवानयम् ॥ १७ ॥
 नास्ति सौख्यस्य लेशोऽपि नानाशंकितचेतसः । भवेच्च तद्धनस्यापि परापत्यानि पश्यतः ॥ १८ ॥
 लक्षणानि पुरोक्तानि तस्य नामापि कीर्त्तयेत् । स्वोदरे त्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १९ ॥
 मृतवत्सोद्भवं तस्य चिह्नं तत्प्रतिपादयेत् । स्ववंशस्यापि विच्छेदो ब्रह्महानिर्यतस्ततः ॥ २० ॥
 दौर्मनस्यं महाव्याधिः शोकश्चैवोपजायते । अदृष्टगुणलावण्या अदृष्टाननकान्तयः ॥ २१ ॥
 त्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्रा अकृतचाटवः । एवं तु कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमथाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्निह कर्मनिपूदनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशनीम् । निष्कृतिं विधिवत्कार्थ्यं सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ २४ ॥
 यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमाचरेत् । पठद्भिः शान्तिसूक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्थवित् ॥ २५ ॥
 सिद्धार्थाक्षतदूर्वाभिः कृतरक्षं प्रतिष्ठितम् । स्थापयेदौपधर्मत्रैर्वारुणैर्विष्णुसूक्तभिः ॥ २६ ॥
 सुदिष्टे सुशुभे देशे गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपषाधिकं स्तीर्त्वा कृष्णाजिनमथापि वा ॥ २७ ॥
 द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । रथापयेद्राजतं पत्रं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २८ ॥
 सौवर्णां प्रतिमां तत्र बालगोपालमूर्तिकाम् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां काश्यपे शुभलक्षणाम् ॥ २९ ॥
 अर्चयेद्ब्रह्मपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
 आहूय विदुषो विमान् तथा च वेदवादिनः । अलोड्डपाः सदाचाराः पूज्या अर्घ्यादिकैस्तथा ॥ ३१ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मयाऽद्य पुरा ब्रौह्मपाप्य परसनुषु । भूमिद्रविणहेमाद्ये तल्लिप्सा तस्य नश्यत् ॥ ३२ ॥
 नाशयेत्तद्धि पापं मे मृत्तिरते शुभलक्षणा । तदस्तु महदप्राप्तं मृतसन्ततिरात्मनः ॥ ३३ ॥
 रस्मा-मुच्ये महाभागापितगोदानतोपितः । इति तत्र परिक्रम्य त्रिस्तेनोक्तेज्वतिष्ठति ॥ ३४ ॥
 अग्ने नयेति मंत्रेण विरुज्यैतद्बुदीरयेत् । धेनुं दद्यात्सवत्सां च सहिरण्यां ययाविधि ॥ ३५ ॥
 सौपण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवन्धुभिः । इहैव लक्ष्म विज्ञेयं भ्रातृवन्धुसुखोज्झितम् ॥ ३६ ॥
 स्वसुतासुतसौख्यानि न सन्त्यनिजपुत्रता । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि मिथः कियत् ॥ ३७ ॥
 विषारो विकृती लीपाद्गमने पादवैकृतम् । पितृजा मातुलानीनां सगुल्मात्तिस्त्वचो व्यथा ॥ ३८ ॥
 मृतापत्यात्तिरप्येषा मनुमंत्रादिभेदतः । तथातथाऽत्र दुःखानि जायन्तेऽस्य सुदुर्मुहुः ॥ ३९ ॥
 पूर्वपमार्जितं पापं चिह्नं तस्य सहायकम् ॥ ४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विपं दद्याद्वातार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्रं च्छर्दिरोगेण वाध्यते ॥ १ ॥
निष्कृतिर्नास्ति तस्याऽत्र पापस्य दृढकर्मणः । छर्दिरोगेण सततं यौवने नाशमाप्नुयात् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं न तस्याऽत्र दानैरापि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडधिकसहस्रतमः ॥ १००६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूतं विपं दद्याद् द्विजातये । छर्दिरोगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधे सूतं प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताधिकसहस्रतमः ॥ १००७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्य यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरोगेण चात्रैव वाध्यते पीडया भृशम् ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकसहस्रतमः ॥ १००८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकोऽत्र जायते जंतुर्यः पूर्वं आरुघातकः । बभूव कामतः सूतं प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकसहस्रतमः ॥ १००९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चाऽत्र यवनी देशे शुभे पश्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वमभजद्यवर्नं यतः । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसन्ततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाधनयुता दानात्कुरुक्षेत्रे पुराऽनघ । शिवभक्तिपरा तस्मात्सुखैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा लक्षरुद्रपूजनजाच्छ्रुमात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिवंदास्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालये वसन् कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजारतो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चीर्येणापि हृतं द्रव्यं यत् स्थितं देवताश्रये । तेन द्रुष्टेन यत्सूतं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा तत्पापज्वरं फलम् । जातो गङ्गाश्रये क्षत्री पर्वते पूजनादरेः ॥ ३ ॥
वदुद्रव्यान्वितो भूयः सर्वसंपत्सुत्वान्वितः । बाल्ये हि पाण्डुरोगार्त्तश्चाऽत्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारी तु पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यसुपायं शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
कुर्याद्विरण्मर्यां पृथ्वा ससुवर्णां पलात्मिकाम् । सवनां सागरोपेतां सप्तदीपां वसुन्धराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पैरलंकृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगाद्रिमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकसहस्रतमः ॥ १०११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गा नागी प्राग्भवे प्रादाद्विषं कस्यापि काश्यप । साऽत्र जन्मनि रोगेण च्छर्दिसंज्ञेन पीडयते ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यादशक्तौ गरुडाग्रज । सवस्तां कपिला दद्यात्तस्माद्दोपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्यायो द्वादशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रो ह्यभूद्भे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यकायाश्च विवाहमकरोत्सुधीः ॥ १ ॥
दानारूपत्वान्महाभाग चकारारूपविधानतः । चौर्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्वैवयोगतः ॥ २ ॥
स चचार वने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः । काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविबलादृढात् ॥ ३ ॥
नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता । सां लुण्ठिताऽत्र त्रसिना तेन पापधियाण्डज ॥ ४ ॥
सहायैः सा परित्यक्ता ताडिता ह्याकुलाऽभवत् । तद्रर्भाद्वै च्युतौ पुत्रौ पापमाचरितं त्विदम् ॥ ५ ॥
ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं पतत्रिण ॥ ६ ॥
परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना । गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसम्मिते ॥ ७ ॥
गौरस्वरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः । पित्राधिकोऽतिमातिमान् बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ ८ ॥
जातपुत्रैर्मृतैस्तत्र पूर्वपापात्तथाण्डज । विन्मयं तत्र वक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ ९ ॥
पलाधेन तदधेन कार्या वा घटिता सुत । बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णी भूपणान्विता ॥ १० ॥
पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय च । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य मंत्रैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ११ ॥
वेधसं तत्र सौवर्णी सुवर्णकमितं शुभम् । दद्यात्पेच्च मंत्रांश्च तल्लिङ्गान्विधिपूर्वकम् ॥ १२ ॥
होमयेच्च यवांस्तत्र सतण्डुलससर्पान् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
भृष्टुयाद्दरिवंशं वा शतावृत्त्या विधानतः । गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोपात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
तस्मात्पुत्रसुखं लेभे चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् । रिष्टं पश्चादग्ने तु प्रायश्चित्तेऽकृते शुभे ॥ १५ ॥
बेदसप्तमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्यायत्रयोदशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वे याऽत्राऽपि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरकाद्दोरादसती पापजाऽण्डज ॥ १ ॥
न शुष्यत्यंशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शतैरपि । वाराणसीं गता चास्यां वासाच्च विनतासुत ॥ २ ॥
मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृतादृढात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजनजाद्रतात् ॥ ३ ॥
षाड्जयं महाभाग पूर्वपत्राऽपि बाहुजा । वन्द्या च पापतो दुःखाऽऽकुला च दयितोऽज्ञिता ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्यायचतुर्दशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भात्र्यातक्षरी नागी प्राग्भवं विनतासुत । साऽत्र जन्मनि मूर्खत्वं भजत्येव न मंशयः ॥ १ ॥
ज्ञानान्महापापकृतात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधे सत प्रायश्चित्तं क तत्समम् ॥ २ ॥
गनत्रग्नि मूर्खत्वं जायते च तदेनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्याय पञ्चदशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चाऽत्र जन्मानि बाहुजः । देवद्रव्याऽपहरणात्प्रागत्राऽग्निप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 विशद्वर्षं व्यतीते च नेत्रभंगः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
 राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान् वैष्णवाञ्छ्रद्धया युतः ॥ ४ ॥
 कृत्वा तेन विधाप्तेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशाधिकनहस्रतमः ॥ १०१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वत्रैहहरः कश्चिद्योऽभवत्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्ततुर्पाशिदानतः । कालचक्रामिधं दानं दद्याद्दोषीपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्राल्पदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकनहस्रतमः ॥ १०१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अश्रवादरता ह्यत्र या पूर्वेऽभूत्पतिव्रता । पतिपापप्रमाबाद्धिं गतिं प्राप्य हि मानुषीम् ॥ १ ॥
 त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । भुक्त्वा भोगान्तमस्ताम् वै पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
 गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशाधिकनहस्रतमः ॥ १०१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो ज्ञानात्कृतवान्सूत प्राम्भवे आट्वातनम् । सोऽत्र जन्मानि मूकत्वं भजते तेन कर्मणा ॥ १ ॥
 तेन भीता तदा नारी त्रस्यन्ती च महावने । गर्भपातोऽभवत्तस्याः पर्वते च ततो मृता ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन म्रियंते तस्य बालकाः । केचिज्जीवन्ति मातान्तं केचिद्र्पाधिकं भृशम् ॥ ३ ॥
 बहुकालं तु वै कश्चिद्धिं तस्य च जायते ॥ ४ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाय लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो म्रश्न एष सुदुर्लभः । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तमघापहम् ॥ ६ ॥
 गोत्रयं वै सुवर्णादयं सावर्णान्श्रुतंयुतम् । पुद्भितं फलितं वृक्षं वस्त्युर्मं गुरोरपि ॥ ७ ॥
 कर्मप्राकाशिकं विभं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं यः कुरुते वत्स निष्कृतिः कर्मणः फलम् ॥ ८ ॥
 पुत्रपौत्रादिकैर्युक्तो धनधान्यसमन्वितः । न जायतेऽस्य मूकत्वं कदाचिद्रुडाप्रज ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकौनविंशत्यधिकनहस्रतमः ॥ १०१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यमृत्काचिन्नारी भर्तृप्रियान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुदानप्रदायिका ॥ १ ॥
 पार्श्वस्यस्यान्मश्रुत्स्य गृहानीतानि मानदः । सर्वस्नेहानि चापिणं सर्वदूनाद् गृहात्युरा ॥ २ ॥

भुक्तानि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्पुण्यकर्मणोऽत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
सा जाता बाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तृशुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
यौवने क्षययोगाऽऽद्या यतः स्नेहहरा पुरा । निष्कृतिं तस्य पापस्य पुण्यां पापीवनाशनीम् ॥ ५ ॥
कथयामि प्रयत्नेन विचतुर्थाशमानतः । कृत्वा तु कदलीं गम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णनाग ॥ ६ ॥
दद्याद्देविधिज्ञाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वधयेत्सूत पुरा धूर्त्तस्य कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्मारोगेण महताऽऽकुलः ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग सवत्सां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्यात् स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकविंशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिवल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥
दक्षा भर्तृहिते नित्यं पूर्वं सा द्विजवल्लभा । स्वर्णापहारजात्पापात् सा जाता स्वर्णकारतः ॥ २ ॥
पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारणात् । कुरुक्षेत्रे शशिशस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
तद्वत्त्वाऽऽशु लभेत्पुत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बालघाती भवेत्सूत पूर्वजन्मनि मानवः । वैनतेयाऽत्र जनुषि मृतपुत्रः प्रजापते ॥ १ ॥
श्रवणाद्धरिर्वंशस्य विधिवच्चात्र जन्मनि । ब्राह्मणोद्वाहनाच्चैव पूजनाच्छंकरस्य च ॥ २ ॥
जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्रयोविंशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूकरे याऽभवत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । शूद्राधमा पञ्चनदे जाताऽत्र विनतासुत ॥ १ ॥
पुत्रपौत्रधनैर्घान्चैर्गजैश्चोद्गादिवाहनैः । युक्ता सा यवनी सूत तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
भर्तृसंगयुतात्पूर्वं पुण्यतत्तीर्थवासनात् । युवतिर्वद्गुरुषु च तत्र तस्योपसेवनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्रयोविंशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्प्रागभवद्विमः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान् प्राप्तसर्वमनोरयः ॥ १ ॥
तुलाधृत्वानि स्नेहानि विप्राणां स्नेहभागिनाम् । गृहीतान्यतिर्चायेण लोभयुक्तेन चेतसा ॥ २ ॥
पस्माज्जानकृत्तं चैव प्राग्भवे तत्फलं शृणु । सोऽत्र विमः प्रयागेऽस्ति द्विजो वेदविदां वरः ॥ ३ ॥
धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तथा दानात्तीर्थराजाधिवासानात् ॥ ४ ॥
नाशः स्यात्सप्यरोगस्य चाऽत्र जन्मनि चाण्डज । दोषात्स्वरूपात्फलैर्युक्तो जीवेद्वर्षशतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूव ब्राह्मणः कश्चिदंगदेशे वसन् सुधीः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो धनपुत्रादिसंयुतः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन विघ्नेभ्यो दानान्यन्यानि शक्तितः । सत्पात्रेभ्यः परं सूत पर्वस्वपि विधानतः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन पूर्वजन्मनि चाण्डज । ब्राह्मण्यां धामितो गर्भो भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
 स्त्रीसाहाय्यात्तथा सूत कृतं तद्गर्भपातनम् । सा मृता तेन कुशलेन गर्भपातोद्भवेन च ॥ ४ ॥
 एवं किञ्चिद्गते काले संप्राप्ते यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मणादधः । यमुनायां महाभाग गौरः पिताधिको वृणी ॥ ६ ॥
 धनमिन्द्रमुखैश्वर्यनानास्त्रीभोगभास्वरः । दक्षः कार्येषु चार्वाङ्गो घर्मिष्ठो लाभसंयुतः ॥ ७ ॥
 मानी यशस्वी पुरुषः कान्तिमान् प्रियभाषणः । चिन्तातुरः पापशोपादत्राप्तमनोरथः ॥ ८ ॥
 ब्राह्मण्यां धीर्यदानात्माक् कृतात्तद्गर्भपातनात् । अत्र पञ्चाशद्वदन्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
 चिह्नमद्भ्रातृसुते सूत चन्द्रः शुक्रप्रहान्वितः । पापाभ्यां पुत्रभावेऽपि समाक्रान्तोऽत्र जन्मानि ॥ १० ॥
 स्त्रीसाहाय्यात्तथा पूर्वं सोऽत्र सन्ततिदुर्भितः । लक्षणैरेमिराड्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ११ ॥
 कार्याऽत्र ब्राह्मणी लेख्या सुवर्णाढ्या पल्लैर्मिता । तदर्धाधर्मिता वापि त्रिषु विज्ञानुसारतः ॥ १२ ॥
 पत्रे गर्भान्विता भव्या बहुभूषणसंयुता । गन्धपुष्पाक्षतैर्वस्त्रैः पूजनीया प्रयत्नतः ॥ १३ ॥
 सा देवाऽत्र विधिज्ञाय मन्त्रमुच्चारयन्निमम् ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

" हिरण्यनिर्मिते देवि पापमाचरितं परम् । तत्पापशमनायैव त्वां ददेऽहं हिरण्यमीम् ॥ १५ ॥
 ब्राह्मणाय महाभाग पापं गच्छतु तद्दृशम् " । सोमं च राजतं दद्यात्तन्मितं-पापशान्तये ॥ १६ ॥
 लक्ष्मीनारायणं वापि हेमं सौवर्णसंमितम् । गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् ॥ १७ ॥
 मन्त्रमष्टाक्षरं तद्भजत्वा शुद्धिमवाप्नुयात् । होमयेत्तद्दशांशेन तिलाज्ययवतण्डुलैः ॥ १८ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात् पूजयेच्च विधानतः । लक्षरुद्रं त्रिगुणितं नानाविभवाविस्तरैः ॥ १९ ॥
 पूजयेद्वा विधानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं विधिना तत्र प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ २० ॥
 तस्य सन्ततिवृद्धिः स्यात् स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । ब्रह्मलोकमवाप्नोति पूर्वपापविशोधनात् ॥ २१ ॥
 प्रायश्चित्तं द्वयोरैकं न कुर्याद्धोममोहितः । न भवति सुतास्तस्मिञ्जीविते नाऽत्र संशयः ॥ २२ ॥
 न च सप्ततिमाप्नोति पापस्यास्य प्रभावतः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं वर्षं पष्टिमिते ध्रुवम् ॥ २३ ॥
 आयुर्नवतिवर्षान्तमत्र पापविशोधनात् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवाऽत्र सूचितम् ॥ २४ ॥
 षडक्षरं त्रिसहस्रं जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् । होमयेत्तद्दशांशेन तथा विप्रान्श्च भोजयेत् ॥ २५ ॥
 शृणुयाद्भरिर्वंशं वा दशावृत्त्या विधानतः । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ २६ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात् स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नाधयो व्याधयस्तस्य न चारिष्टमर्थं क्वचित् ॥ २७ ॥
 नैवं करोति यो मोहाद्धोभात्पापविशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नाऽत्र संशयः ॥ २८ ॥
 पञ्चविंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहस्य नाशकम् । त्रिसप्ततिमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽप्युना ॥ २९ ॥
 गतिमप्युत्तमां याति त्वन्यथा ह्याततापिनाम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवाऽत्र सूचितम् ॥ ३० ॥
 यदन्तरगतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विचिन्तयेत् ॥ ३१ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्तसंग्रहस्य कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकमहस्रतमः ॥ १०२६ ॥

अरुण उवाच ।

कथयस्व दिवानाथ लोकानां हितकाम्यया । पृच्छामि तेऽत्र देवेश च्छिन्धि मे सर्वसंशयान् ॥ १ ॥
जात्युत्तमाना जनुषि सदा संपत्समृद्धिमान् । बन्धुनामतितीर्ष्य च वैष्णवानतिवर्त्तते ॥ २ ॥
जातसन्ततिदुःखार्त्तः फल्पेदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भयुक्ता च प्रयागे भर्तृसंयुता । सर्वाभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ ४ ॥
बहुभिर्मिलितैश्चैरिर्गृहीत भूषणं तदा । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ ५ ॥
तेन पापेन बालाना गर्भनाशः प्रजायते ॥ ६ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापं प्रणश्यति । एतेषा विस्तरं ब्रूहि लोकानां हितकाम्यया ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एकदासा विधिं चैव लक्षपूजा ततः परम् । सगर्भा गीः प्रदातव्या भोजनं मितिसंमितम् ॥ ८ ॥
सगर्भायाश्च गोः पक्षिन्नभिषेकः प्रपादनु । पञ्चमे वाऽथ पष्टे वा मासि जातो मृतश्च यः ॥ ९ ॥
तयोः कर्मविशेषाच्च कथयिष्यामि योषितेः । सा चापि मृतकल्पा स्यादामजः सूतकामयैः ॥ १० ॥
शोकदामोदरे टोषो भूतगौरविकल्पनैः । रक्तस्रावो विवर्णस्य जायते कर्मणेरितः ॥ ११ ॥
रजतस्य पलाभ्यां तु कोश गर्भाशयाकृति । कुसुंभवेष्टितं येन रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् ॥ १२ ॥
मधुना पूरयेत्तत्र शलाका रूपवर्तिना । तन्मध्ये देमशकलं क्षिपेत्तदपि यत्नतः ॥ १३ ॥
दद्यादिमोष्य विधिवद्यथाश्रुतिनिरूपितम् ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

“ गन्धया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतस्तु यः । एतद्दानं विशुद्धचर्यं गर्भकोशं ददाम्यहम् ॥ १५ ॥
महाशूदेन यद्धेतोर्निषिक्तं परयोषिति । ततोऽनपत्यं यद्दयातं तस्मान्मा मोचय प्रभो ” ॥ १६ ॥
एवं कृतविधेः सूत गर्भपाताघनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्सम्पन्नां दद्याच्च सबत्सकाम् ॥ १७ ॥
सार्धैर्ध्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवान्बवान् ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तविंशत्यधिकसहस्रतम ॥ १०९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित् पुरुषं प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव प्रपीड्यते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद्विधिवत्तया रुद्रजपादिह । पूजनाच्छुद्धरस्यापि शूलरोगात्समुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकसहस्रतम ॥ १०२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या ज्ञानान्नरं वै घातयेत्सुत । मित्रं च वायुयोगेण पीडयते चाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र क्षुर्यान्महाभाग मन्त्रैस्तदायुर्देवतैः । पूजनं वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च भूषकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यैर्घृभक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पशून्त्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्यधिकसहस्रतम ॥ १०२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साऽत्र जन्मनि लूताढ्या भवत्येव मयोदितम् । तीर्थस्नानव्रतादीनि फलान्यत्र हि चाण्डक ॥ १ ॥
ज्ञानपूर्वकृतात्पापाद्भोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छुद्धो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
नीतं सर्वं रसं तेन मिलित्वा चार्द्धसीरिणाम् । कालेन तद्द्रवृतं लोभात्स्नेहं मौल्याधिकं सुत ॥ २ ॥
भुक्त्वा पापफलं घोरं भ्रमरत्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभं भुक्त्वा पुण्याज्जातोऽत्र पर्वते ॥ ३ ॥
शुद्धः पुण्यकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राजयक्ष्मप्रपीडितः ॥ ४ ॥
सर्वस्नेहादिदानाद्भिः स्ववित्तासुर्यभागतः । स्वर्णदानात्तथा चात्र क्षयरीगात्प्रमुञ्च्यते ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विपं दत्त्वा पतिं सूत प्राग् या जाराश्रिताऽसती । पतिव्री सा महादुष्टा वाल्येऽत्र विधवा सुत ॥ १ ॥
विष्णोराराधनादत्र गङ्गाया उपसेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृष्णोपसेवनात् ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दहेद्यस्तु प्राग्जन्मन्यथ पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण वाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
तदेवदानाद्विप्राय स्थापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादतिसाराद्दिनिश्चितम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृडावसिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुधीः । राजसेवी महाशूर आखेटकरतः सदा ॥ १ ॥
मृगयायां गतो देवाढ्यातिता मृगसृकराः । तत्रैका हरिणी सूत धातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
गर्भाच्छुक्ती इतो तत्र शुभो द्वौ मृगशावकौ । सहायभ्यां युतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
ताभ्यां मिलित्वा तौ मुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शङ्खवशं पुरा ॥ ४ ॥
स शीर्षकर्मणा सूत धातयित्वा गिभूत् बहून् । धातितः सोऽपि बहुभिः प्रहारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
संप्राप्तभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । भुक्त्वा नानाविधान् भोगान् स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लप्रस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
धनेनानाविधैर्युक्तो गौराद्भो रक्तलोचनः । शिवपूजनजात्पुण्यात् प्राक्कृतात्सकुलः सुखी ॥ ८ ॥
नानामनोरथैश्चापि पूर्णश्चात्रैव जन्मनि । राजप्रचार्यत्सुप्रश्नं पुण्यात्पापात्फलं शृणु ॥ ९ ॥
धूर्तः शूद्रः सर्वभक्षः स्वल्पपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणं मतः शृणु पुत्र यया तथा ॥ १० ॥
याभ्यां मिलित्वा युक्तौ द्वौ मृगशावो खगाधिप । जातो तस्य च तौ पुत्रौ शुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ ११ ॥
अपस्मारेण रोगेण मृता चात्रैव जन्मनि । एवं सन्ततितुःसार्चः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
मांसमुज्जनितात्पापात्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिबलक्षं तु तदर्द्रं वा तदर्द्रकम् ॥ १३ ॥

हिरण्यौ तदा देवौ द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेजु तया वायुं विधिना मृगद्वैवतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रैर्बृषपगन्धाद्यैर्नाभक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
 अथवा भोजयेद्विमान् सहस्रद्वयसंमितान् । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र न च पुत्रसुखं स्वग । रिष्टेन मरणं चास्य वर्षे वेदाब्दकेऽण्डज ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं वर्षसप्ततिम् । चैत्राष्टम्यां च निधनं शुक्लायां गरुडाप्रज ॥ १८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्त्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापाद्या वभूव प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्रेयं तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनी ॥ १ ॥
 विप्रकन्याविवाहाद्भि विधिवञ्चात्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्थैर्य भवेदिह ॥ २ ॥
 अथवा पार्वती दद्याद्दिवी दशसुवर्णजाम् । युक्ता गणेशस्कंदाभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
 तदर्धार्धमितां वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात् सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्दघातयेन्नारी देवागारं पतत्रिण । साऽतिसारेण महता पीडया पीडयतेऽधुना ॥ १ ॥
 शङ्करप्रतिमादानान्मूर्त्तैर्विष्णोः प्रदानतः । न जायते महापीडा रक्तातीसारसंभवा ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणः प्राग्भवे सूत तिर्यक्त्वं प्राप्य निश्चयात् । नरकान् दारुणांश्चैव पापात्तत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 कर्मक्षयेऽतिकुष्ठेन त्वस्मिन्वपसि पीडयते ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी पत्युर्मित्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पापं समीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वादार्धगेन च । वायुं हिरण्यमं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
 पूजयित्वा विधानेन गन्धैर्वस्त्रैर्विशेषतः । मंत्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
 वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादय या नारी गोप्रघातकरी पुरा । वभूव सततं चात्र लूतारोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 श्रवणादितिहासानां प्राजापत्यव्रतात्सुत । लूतारोगं न पश्येत् सात्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३९ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकृत्तलोत्पन्नः किञ्चिद्विज्ञानमन्वितः । संयुतो वायुपिताभ्यां नेत्रतोदशरोऽर्तिमान् ॥ १ ॥
 सद्दृष्टो ह्यसुरबी धीमान् धामंघो धर्मवत्सलः । व्रणो रत्वा शरदहापि चाल्ये स्याद्ब्रह्मण्यगिद् ॥ २ ॥

कटिपृष्ठे व्यथा तस्य सहते नाग्निदर्शनम् । परोक्षमपवादं च स द्यूते कारणं विना ॥ ३ ॥
तस्य मिया शुभाचारा सती व्रतपरायणा । काकवन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वैश्या तु भार्या विप्रस्य सात्त्विकी । प्रतिवेशी तदा तस्य ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ ५ ॥
अजानन्वैश्यजां तस्या विवाहं स चकार ह । पतिपुत्रसुखावाप्त्यै पूजयन्ती गिरेः सुताम् ॥ ६ ॥
भोजयित्वा षोडशत्र ब्राह्मणीः पतिसंयुताः । एवं विधिं समास्थाय भोजयेदंपतीञ्जुभान् ॥ ७ ॥
नानाभोज्यैस्तथा पुण्यैः पक्षिभ्यो वलिमाहरेत् । दीनान्वकृपणेभ्योऽन्नं सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ८ ॥
एतद्वीरिद्रवतं नाम मार्गशीर्षं समाचरत् । एवं कृतविधेः सुत प्राप्ता सा पुत्रपौत्रकात् ॥ ९ ॥
कालधर्ममिता चात्र काकवन्ध्याऽभवत्पुनः । नारी नियमसंपूर्णा व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः ॥ १० ॥
सुतसतीभाग्यभोगाय पतिपुत्रसुखाप्तये । पेहिकं लक्षणं पापनारीणां चात्र जायते ॥ ११ ॥
स्वस्त्रा मातृष्वस्त्रा वापि सपत्न्या जायतेऽय शुक् । उदराचिरसृक्स्त्रावः पार्श्वपादकरादिषु ॥ १२ ॥
मिथ्याभिर्ज्ञानं कापि वाक्यदोषधनच्युतिः । सा याति निन्दां हीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युत्तरादे कर्मविपाके अव्यायधत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुरा नारीमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कृशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥
शर्कराधेनुदानेन दशसंख्येन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
होमात्स्वस्त्ययनाजापाद्वायत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थस्नानादाज्यदानाद्बली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युत्तरादे कर्मविपाके अव्यायधत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्कश्चिद्ब्राह्मणः सुकुलोद्भवः । धनधान्यसमृद्धोऽपि स्त्रीपुत्रसुखसंयुतः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वापि च सततं गोभूम्यन्धादिकानि च ॥ २ ॥
अथो भाविवलात् सूत ब्राह्मणेन तपस्विना । तद्गृहे स्थापितं द्रव्यं घटे ताम्रमये स्थितम् ॥ ३ ॥
पुनर्दत्तं न तत्तस्मै लोभोपहतचेतसा । स्त्रीपुत्राभ्यां मिलित्वा तु तद्धनं भक्षितं पुरा ॥ ४ ॥
एवं किञ्चिद्भ्रते काले प्राप्य धर्मपुरं प्रति । भुक्त्वा तत्पापजं कर्म शुभं तत्पूर्वदानतः ॥ ५ ॥
क्षेत्रमृत्युप्रभावाच्च गतिर्जाता द्विजस्य तु । स तयोरावतीचन्द्रभागान्ते त्वन्नजन्मनि ॥ ६ ॥
गौरी बुद्धचक्षिकः सौम्यः प्रधानपुरुषान्वितः । वाचा मधुरया युक्तो यशस्वी धर्मसंयुतः ॥ ७ ॥
भृत्यस्त्रीविविधैश्वर्यसुखभोगसमन्वितः । सर्वोपकारकुशलो धीरो मित्रसमाकुलः ॥ ८ ॥
सर्वं पुण्यप्रभावेण शृणु पापफलान्वतः । मात्सर्यलोभमोहादृष्यः क्वचित्पापरतस्तथा ॥ ९ ॥
धूर्तः शबो महोद्विग्नः स्वाचारकुशलः क्षमी । नातिवित्तयुतः स्वर्ग्यः सक्न्यो विभ्रमाऽऽकुलः ॥ १० ॥
ब्रह्मस्वभक्षणतापात्पाम्रागत्र ह्यनपत्यकः । चिद्रं लघ्रे घटाव्यक्षः शनिः पुत्रेऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यथ स्ववेश्वर । स्त्रीपुत्राभ्यां पुरा यस्माद्भक्षितं तद्धनं बहु ॥ १२ ॥
पुत्रनाशो महदुःखं पुत्रे न्यूनत्र जन्मनि । लक्षणैरेभिरादृचस्य शृणु पापविशोधनम् ॥ १३ ॥
पल्लः शतमितैः कुर्यात्कुंभं ताम्रस्य यत्नतः । सुवर्णाष्टयुतं साज्यं त्वर्षं वा ग्लनसंयुतम् ॥ १४ ॥
श्रेष्ठं वित्तपंडशेन त्रिषु वित्तानुसारतः । सूर्यमक्ताय वै दद्यान्मंत्रेणानेन धीयुतः ॥ १५ ॥
" यदुक्तं ब्राह्मणद्रव्यमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । तद्दामि घटं स्वर्णं विभ्रद्रव्यायनादानम् " ॥ १६ ॥

इत्युच्चार्य नरो दद्यात्सर्वपापान्तेमुच्यते । लक्ष्मीनारायणं तद्व्रततीवर्णं त्रिपलात्मकम् ॥ १७ ॥
जपेत् त्रिंशत्सहस्राणि गायत्रीं यत्नतः शुभाम् । भोजयेच्च द्विजान् शक्त्या गां दद्यात्कपिलां तथा ॥ १८ ॥
सूर्यव्रतं तदा कुर्यात्पुत्रपौत्रविवर्द्धनम् । य एवं कुरुते पूर्णं प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १९ ॥
तस्य पुत्रविधुद्धिः स्यादत्र जन्मनि न क्षयः । वयस्पन्ते महाभाग धनेश्वर्यसुखान्वितः ॥ २० ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते सूत न भविष्यन्ति तत्सुताः । एकोनपष्टिवर्षे च रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २१ ॥
अष्टसप्ततिवर्षात्मायुरत्रैव जन्मनि । तीर्थधृत्युप्रभावाच्च मुक्तिर्जन्मत्रयेऽण्डज ॥ २२ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बाह्वलक्षणाढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलैर्दशमितैः कार्या ब्राह्मणी च हिरण्मयी ॥ १ ॥
पत्रे लेख्या शुभाकारा तदर्द्धमित्तिकाऽथवा । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैरिमं मंत्रमुदीरयेत् ॥ २ ॥
मंत्रः ।

“ अज्ञानाद्यदि वा ज्ञानात्पूर्वं वा घातित्ता मया । ददाम्यहं द्विजां रौक्मीं हर पापं मम त्वरा ” ॥ ३ ॥
सा च देया विधिज्ञाय पूर्वपापापनुत्तये । तथा वेदमितैः स्वर्णद्वैयस्तत्र प्रजापतिः ॥ ४ ॥
शिवस्तु तन्मितः कार्या मंत्रैश्चापि विशेषतः । तद्दोषशमनायैव देयस्तत्र द्विजातये ॥ ५ ॥
देवी तु तन्मितौ कार्या सूर्यविष्णु हिरण्मयी । वेदस्वर्णमिताः कार्या वातज्वरकफाभिधाः ॥ ६ ॥
स्वस्वाकारसमायुक्ता मंत्रैरावर्त्तनादिकैः । हेरंबो वेदमापश्च देयस्तद्दोषशान्तेये ॥ ७ ॥
गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं तथा । अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं कफलोत्पाष्टकं तथा ॥ ८ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन मध्वाज्यतिलसर्पपैः । होमान्ते दक्षिणां दद्यात्सर्वकामफलप्रदाम् ॥ ९ ॥
हिरण्मयीं तु पक्षीन्द्र यथावित्तानुसारतः । ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चाद्विधानैः सुपूजितान् ॥ १० ॥
शिवभक्तान्स्तथा शान्तान् स्वयं सुञ्जीत वाग्यतः । य एवं कुरुते शक्त्या पूर्वपापविमोचनेम् ॥ ११ ॥
न तस्य दुरितं किञ्चिज्जन्मन्यत्र प्रजायते । नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ १२ ॥
रोगानत्र न पश्येत्तु कृते प्राक्पापशोधने । बहुपुत्रसुखं लेभे स्त्रीरिष्टं नैव पश्यति ॥ १३ ॥
अष्टसप्तमितं चायुः कृतनिष्कृतिकस्य च । चत्वारिंशन्मिते रिष्टं पुंसश्चाकृतनिष्कृतेः ॥ १४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विचत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग ब्राह्मणः पुरा । आधित्याधियुतः सोऽपि विप्रद्रव्यापहारकः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं ह्यभूत्तस्य काशीवासात्तथाण्डज । शिवपूजनदानाच्च देवतानां च पूजनाद् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं परं तच्च सर्वपापप्रणाशनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाचिदासीन्महाभाग ब्राह्मणः पतिव्रतः । धनपुत्ररता साध्वी देशे सिंहलके पुरा ॥ १ ॥
साऽद्दत्तत्र दानानि नारी भर्तृसहायतः । पश्चपर्वसु विभेभ्यो गोभूम्यश्वासनादिकम् ॥ २ ॥
शुवर्णं तिलपात्राणि नानापट्टाम्बराणि च । भक्ष्यभोज्यानि चात्रानि विविधानि फलानि च ॥ ३ ॥
तथा कृतं च विधिना विभूतिटादशीव्रतम् । कार्तिके शुक्लपक्षाद्वा विष्णोः साम्बत्सरं महत् ॥ ४ ॥

उर्वश्या यत्कृतं पूर्वं तत्कृतं च तथा सुत । तपोक्तं कृतवान्सर्वं राजमंत्री च तत्पातिः ॥ ५ ॥
 अथ सापत्नरोषाञ्च धोरं पापमुपाजितम् । अपापायास्तथा तस्याः कृतं गर्भस्य नाशनम् ॥ ६ ॥
 विविधैरौषधैरुग्रैः सर्वं पतिवलात् सुत । सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ७ ॥
 स्वभर्तृमुखलोभार्थं यन्नावडयमजितम् । परलोकं ततः प्राप्य सुक्ताऽशुभशुभं फलम् ॥ ८ ॥
 विभूतिदादशीपुण्याजाती राजकुले च तौ । सेयं खसभवा नारी तस्मै दत्ता च भूपतेः ॥ ९ ॥
 गौरी मध्यस्वरूपाद्या स्थूणा सत्पौत्रसंयुता । यशस्विनी कीर्तियुता बहुदानरता सती ॥ १० ॥
 मुख्या नृपाङ्गना लोके सुखैश्वर्यसमाकुला । विख्याता धर्मतश्चात्र धनवाहनभागिनी ॥ ११ ॥
 धर्मादिदं तथा पापाहोभाद्याऽनृतभाषिणी । क्रूरा पापरता कापि प्रजापीडनतत्परा ॥ १२ ॥
 महानृपाश्रितभयैः क्लेशैर्दुःखैर्महाव्ययैः । प्रपीडिता यूनि रोगिवातिपित्तादिसंभवैः ॥ १३ ॥
 आद्यंते सुखयुक्तापि युवभावेऽतिदुःखिता । प्राक्कृत्वाद्गर्भपाताञ्च स्त्रीधावाञ्चाप्यपुत्रका ॥ १४ ॥
 एकोनत्रिंशद्व्याहृतु यावद्वर्षाष्टकं सुत । भर्तृ रिष्टं विजानीयात्तत्सहायादिदं फलम् ॥ १५ ॥
 लक्ष्मणैरभिरादृषा च शृणु तत्पापशोधनम् । कारयेद्वायुजां सुत पलैर्दद्यात्तानां शुभाम् ॥ १६ ॥
 तदर्धाधमितां वापि त्रिपु विचानुसारतः । पत्रे हिरण्ये लेख्यां सर्वाभरणभूषिताम् ॥ १७ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्विधिज्ञाय निवेदयेत् । पलाष्टकमितं तद्ब्रह्माणं कारयेद्बुधः ॥ १८ ॥
 सौवर्णं च शुभाकारं पूर्वपापप्रणाशनम् । तं दद्याद्विदुषे स्त्रीविधान्मुच्यते ध्रुवम् ॥ १९ ॥
 लक्ष्मीनारायणं वापि रुद्रं तद्ब्रह्मिणतः । तमुल्लिख्याय सौवर्णं पत्रेऽपलसीमते ॥ २० ॥
 स्त्रीपुत्रसहितं देवं दद्याद्विप्राय धीमते । चतुःपलैर्विघ्नरात्रं सौवर्णं कारयेच्छुभम् ॥ २१ ॥
 तद्ब्रह्मं तथा वायुं समुल्लिख्य विधानतः । बालं च तन्मितं हेमं पूजयित्वा विधानतः ॥ २२ ॥
 पूर्वपापविशुद्ध्यर्थं ब्राह्मणेभ्यो निवेदयेत् । अष्टादशसहस्रं तु मंत्रमष्टाक्षरं जपेत् ॥ २३ ॥
 गायत्रीं तन्मितां सुत तथा मृत्युञ्जयं जपेत् । वायुब्रह्मणेशार्कमंत्रान्यापहराञ्जुभान् ॥ २४ ॥
 एकादशसहस्राणि चैकैकस्य जपेद्बुधः । होमयेदसुतं तद्व्रतया विमंश्र भोजयेत् ॥ २५ ॥
 य एवं कुरुते यन्नात्पूर्वपापविशोधनम् । न चारिष्टभयं तस्य नाधिव्याधिभयं क्वचित् ॥ २६ ॥
 कुशप्रतिमितायुः स्यात्पूर्वपापविशोधनम् । त्रिपञ्चाशन्मिते वर्षे रिष्टं चाकृतानिष्कृतेः ॥ २७ ॥
 त्रिपष्टिमितके वापि नात्र कार्या विचारणा । शरीरारोग्यमतुलं महदेश्वर्यमाप्नुयात् ॥ २८ ॥
 स्वर्गलोके गतिस्तस्य प्रायश्चित्ते कृतेऽप्युना । न करोति यदा लोभात्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ २९ ॥
 इह कष्टं भजेन्नित्यं न च सन्नतिमाप्नुयात् । कीटे जले शनौ याता निर्याणं मेघराजिके ॥ ३० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसी शूद्रो व्यापारकुशलो महान् । पनधान्यसमायुक्तो ब्राह्मणातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 अथ पापं कृतं तेन नानादोषसमुद्भवैः । क्लेशैर्मयैर्मनोदुःखैः क्वचित् क्षीणकलेवरः ॥ २ ॥
 स्वज्ञातीनां वीर्यदानाद् मुह्ये चिद्रे महात्रणाम् । लक्ष्मणैरभिरादृषस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणः कारयेत्क्लेशं पलैः पञ्चमितीविशुम् । हिरण्यं यदाकारं सपत्नीकं प्रयत्नतः ॥ ४ ॥
 तदर्धाधमितां वापि त्रिपु विचानुसारतः । इमं मंत्रं समुच्चार्य दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ५ ॥

मन्त्रः ।

“पितामह महामातृ सृष्टेरुत्पत्तिकारण । पूर्वपापविनाशाय ददामि त्वां हिरण्यम् ॥ ६ ॥

रोगो विनाशाय क्षिप्रं तज्जं शुभोद्भवं महत् । " संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ ७ ॥
 तथा पञ्चमितैर्मापैः स्त्रीं कुर्याद्भर्भसंयुताम् । लेख्या हिरण्ये पत्रे गन्धपुष्पैः सुपूजिता ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणाय च सा देया पूर्वपापापनुत्तये । तथा वेदमितैर्मापैः सौवर्णा प्रतिमा शुभा ॥ ९ ॥
 वायोः कार्या शुभाऽऽलेख्या सा च देया कुटुम्बिने । पात्रं ताम्रमयं पुत्र वृत्तपूर्णं सदक्षिणम् ॥ १० ॥
 सर्वरत्नसमायुक्तं पट्टवस्त्रेण वेष्टितम् । प्रीत्यै सूर्यादिखेटानां दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ ११ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं च जपेदष्टाक्षरं तथा । अयं चकं तु सहस्रैकं ब्रह्मैतद्विद्युणं तथा ॥ १२ ॥
 होमयेत्तद्दशंशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् ॥ १३ ॥
 प्राग्जन्मजान्महापापाद् व्यभिचारसमुद्भवात् । मुच्यते नात्र सन्देहो गोत्रजाञ्चापि पातकात् ॥ १४ ॥
 पुत्रसन्ततिवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । सप्तसप्ततिवर्षान्तं जीवनं कथितं त्विह ॥ १५ ॥
 नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य रोगविवृद्धिः स्याद्देदपंचाशदब्दके ॥ १६ ॥
 स्वरिष्टं पुत्ररिष्टं वा नात्र कार्या विचारणा ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पट्टचत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४६ ॥

अरुण उवाच ।

कन्याप्रजो ह्यप्रजश्च नानाङ्गुःखसमन्वितः । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रसमुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अस्मिञ्जन्मनि वैश्यस्तु परवित्तापहारकः ॥ २ ॥
 दूतिकाकर्मेनिरतो नानालोभचयान्वितः । ग्रामाधीशोऽभवत्सोऽपि सर्वं तेन च चोरितम् ॥ ३ ॥
 एको ग्रामेऽवसदक्षिप्रः क्षान्तो दान्तः क्षमी सदा । पुत्राः पञ्चमृतास्तस्य चापुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ४ ॥
 कालेनैव मृतो विप्रो हृतं तेन धनं महत् । मिथ्याभिज्ञंशनैर्वाक्यैः क्रोधात्ताडनतर्जनेः ॥ ५ ॥
 अपुत्रश्च मृतो विप्रः सर्वस्वं नीतवान् वणिक् । निराधाराः सुता जाता न कृतं द्विजभोजनम् ॥ ६ ॥
 वृथा कर्म कृतं तेन सर्वं राज्ञा हृतं च तत् । एवं कृतापराधोऽसौ क्षत्रदूतीसहायवान् ॥ ७ ॥
 मातेनैकेन पान्यानां वसु सुष्णन् द्विजाधमः । म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गं गतोऽसी यमशासनम् ॥ ८ ॥
 केचित्केचिद्विपच्यन्ते नरके भृशदारुणे । दानधर्मादिना कश्चिदिह जन्मनि मानदं ॥ ९ ॥
 विप्रवंशे समुत्पन्नो जायते चेह जन्मनि । इदं तु द्वितीयं जन्म विप्रियं जायते भुवि ॥ १० ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्याऽपत्यं प्रजायते । ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ ११ ॥
 नानाऽपत्यानि पच्यन्ते नानाकर्मसमुद्भवैः । पुराकृतानि कर्मानि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पुत्रः स्थिरो भवेत् । कन्याऽपत्यप्रशमनं बहुपुत्रः प्रजायते ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स शुभे भूमिदेशे तु गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्यमथवा चाजिनं शुभम् ॥ १४ ॥
 छादयेच्छुभ्रवस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत्पात्रं ताम्रं दशपलात्मकम् ॥ १५ ॥
 स्यापयेत्काश्यपां मूर्त्तिं सौवर्णां शुभलक्षणाम् । मुक्तायज्ञोपवीताढ्यां निष्कसौवर्णनिर्मिताम् ॥ १६ ॥
 दुषानां परयुग्मेन चाक्षमालाकमण्डलू । कश्यपाद्दामभाने च त्वदिति विश्वमातरम् ॥ १७ ॥
 सौवर्णां स्यापयेत्सूत सुवर्णद्वयनिर्मिताम् । आसने वै समास्थाय तत्र द्रोणादिशंदिशम् ॥ १८ ॥
 हारकैः पूगमुकुटशुण्डलाभरणान्वितम् । एवं तौ दम्पती सम्यगर्पयेत्पर्वतोपरि ॥ १९ ॥

कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां पूजयेद्विधैर्गुणैः । नानार्थफलदानैश्च नानाकुसुमपूजनैः ॥ २० ॥
 अभ्यर्च्य दम्पती तौ तु मन्त्रमेनमुदीरयेत् । “ मया वै पूजेजनुपि विप्राणां यदृतं धनम् ॥ २१ ॥
 दूतिकार्कर्मनिरतो वाक्यदोषादि यत्कृतम् । क्षम्यतां देव तत्सर्वं तव मूर्तिं ददाम्यहम् ” ॥ २२ ॥
 अदितिं च प्रणम्याथ कृतांजलिरीदं हुवन् । “ अदिते विश्वमातस्त्वं शरण्ये शरणाश्रितम् ॥ २३ ॥
 प्रजादुःखीघसन्तसहृदयं मामिहेश्वरि । सम्प्रणाशय दुःखं च प्रजां देहि यशस्विनीम् ” ॥ २४ ॥
 एवं कृतविधिः सम्यग् ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ २५ ॥
 चन्द्रसूर्योपरामे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृतविधिः सूत कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ २६ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च सपृष्टिभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २७ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैः कपालादौ व्रणो भवेत् ॥ २८ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतत्त्वत्वारिंशदधिकतत्सप्ततमः ॥ १०४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजयक्ष्मरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 अस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणैर्वियुज्यते । महापापोद्भवाद्रोगान्न चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतात्पापाद् दृढरूपेण काश्यप । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णाश्रमपि च ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकतत्सप्ततमः ॥ १०४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत् कुरुक्षेत्रे कृपिकृदेदपारगः । स्वज्ञातीयस्य लोभेन वृत्तिलोपं चकार सः ॥ १ ॥
 तत्संवन्वाद्भूद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोभाद्भिजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 भुज्ज्वा तत्पापजं सर्वं शतदृष्टिकटेऽधुना । सोऽपि जातो द्विजश्रेष्ठ वेदाभ्यासाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 कुष्ठशयान्वितश्चात्र युवभावे पतत्रिण । तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं ददाम्यहम् ॥ ४ ॥
 वेदाभ्यासान्महापुण्यात् सावित्रीजपतस्तथा । गङ्गायां वसतेः सर्वात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥
 न कुष्ठवृद्धिरत्रास्ति तत्कृतं शमनं भवेत् । जीवेत्पश्चिमितान्दान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति ॥ ६ ॥
 गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाद्यथा तथा । भविष्यति शुभा लोके परत्र च स्वर्गेश्वर ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपंचाशदधिकतत्सप्ततमः ॥ १०४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । बभूव भर्तृमुद्गं वाक्यपालनवत्परा ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि सा विमा कार्या जाता दि सुव्रत । व्रतदानपरा सापि भर्तृतोषणसंयुजा ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशद्वृद्धान्ते प्रवेद्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चिताग्री तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं चान्यजन्मनि वै सती । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिधार्मिकः ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाशदधिकतत्सप्ततमः ॥ १०५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि मोऽजस्रं भवेच्छूद्रग्रहाश्रितः । पीडयते वातरोगेण दाहणेन पतत्रिण ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात् सर्वपापाप्नुत्तये ॥ २ ॥
सर्वे पापं क्षयं याति रोगस्तत्पापजोऽपि च ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चाशदधिकसहस्रतम ॥ १०९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वगर्भं पातयेत्पूर्वं या नारी पापमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते त्वत्र जन्मनि ॥ १ ॥
रजसस्पर्शाघ्राणां दानाद्रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनतासुत ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदधिकसहस्रतम ॥ १०९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सुत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
पूर्वमासीच्च सुभगा सगर्भा फललालसा । फलं त्रोटयतेऽन्येषा भक्ष्यार्यं चौर्यकर्मणा ॥ २ ॥
तेन कर्मविपाकेन फलहीनाऽत्र जन्मनि । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वाकपर्यष्टितोऽण्डज ॥ ३ ॥
पृथक्त्वमाप्नुवंत्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतेः । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ ४ ॥
रविवारेऽण्डजश्रेष्ठ निर्मन्याश्चत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान् सूर्यदिने पृथ्यां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
नानाफलैस्तथा पक्कैर्मधुरै रससंयुतैः । फलानि विकिरेत्तत्र कृत्वाऽश्वत्थप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
पूजयेत्तं महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चाशदधिकसहस्रतम ॥ १०९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी घातयेद्ब्राह्मणं सुत । सात्र जन्मनि कुष्ठेन रोगेणैव प्रपीडिता ॥ १ ॥
जायते त्रिपते सा च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाज्ज्ञानकृतात्पूर्वाच्च चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चाशदधिकसहस्रतम ॥ १०९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हि यामुनेऽप्यासीत् पूर्वं बाहुजसंज्ञकः । गङ्गास्नानं कृतं पूर्वं बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
शकटेन कुटुम्बस्य पालनं तेन जानता । एकस्मिन् वै दिने गत्वा ददाह परसद्दुग्धम् ॥ २ ॥
फलं देवस्य संप्राप्तो जीवा दाहान्महाकुलाः । वन्धोः सहायतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
शुभाच्छुभफलं मुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । मावे तु जाद्वीचीनानात्स जातः शूद्रस्तकुले ॥ ४ ॥
विषाणानिकटे देशे योजने सप्तसंमिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाद्रो लोचनेऽल्पदृक् ॥ ५ ॥
घडुलोभी घडुस्त्रीषो देवतातिथिपूजकः । मातृहीनः शठो धूर्तः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥
पञ्चमे भवने राहुर्भूमिमुक्तोऽल्पसन्ततिः । लक्षणैर्लक्षितश्चोक्तैरवेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
घन्धोः सहायतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्भवात् । तस्माद् भ्राता पुत्रहीनो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

विन्मयं कथ्यतां देव सुतसौख्यविवर्द्धनम् । सर्वपापप्रशमनं लोकानां हितकारणम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि जन्तुदाहविनादानम् । वनदेशी तथा कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
दिरण्मयी तदा लेख्या पत्रे च चतुरस्रके । वनजीवास्तथा स्वरूपाः सर्वं तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥

प्रजापतिस्तया कार्यो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पङ्कमेकं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः साधयेत्कार्यमाधिनीम् । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 प्रतिरूपस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि नारायणमुभाषितम् ॥ १४ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मंत्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशाद्युतं तदर्थं वा होमयेत्तद्दशांशतः ॥ १५ ॥
 तावन्मितं सूर्यमन्त्रं विधिवत् प्रजपेत्ततः । विभेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ १६ ॥
 य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् । तस्यापूर्वविद्विदः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 अकृते तु ययाशक्ति रिष्टं पद्पञ्चकेऽन्दके । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततितम् ॥ १८ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीह्रस्वसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपंचाशदधिकतहस्रतमः ॥ १०५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परात्रं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽत्राजीर्णं रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 कुर्वान्नानाविधं चान्नं रसैः सर्वैः समन्वितम् । विभेभ्यो भोजनं दद्याच्छतपा दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
 होमयेच्च तथा चात्रान् गायत्र्या व्यम्बकेण तु । सुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 इति श्रीह्रस्वसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षंचाशदधिकतहस्रतमः ॥ १०६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिं च यः कश्चिद्देवागारे स्थितां सुत । भयां कुर्यान्नरो मोहात् परेण स्यापितां पुरा ॥ १ ॥
 अप्रतिष्ठो भवेद्वा जन्मन्यय खगाधिप । वर्षत्रयं तदाऽन्वत्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीह्रस्वसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपंचाशदधिकतहस्रतमः ॥ १०६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचेष्टाद्भ्रुवधं मोहात् पूर्वभवे नरः । प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः ॥ १ ॥
 गोभूदिरण्यमिष्टान्तिलवस्त्रान्नदानतः । घृतघेतुमदानेन क्षयरोगः प्रणश्यति ॥ २ ॥
 दानं ययानुमानेन सर्वस्वार्पाद्धमेव च । देयं द्विजववादी तु विचार्यात्र प्रयत्नतः ॥ ३ ॥
 तत्क्षणे काश्यपेयात्र क्षयरोगः प्रशाम्यति । रिष्टस्य च विनाशः स्यान्नास्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ४ ॥
 इति श्रीह्रस्वसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षंचाशदधिकतहस्रतमः ॥ १०६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परमार्थं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गङ्गास्नानेन सततं विधिनाऽकं मृगस्यते । तथा-तज्जलपानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीह्रस्वसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाके अध्यायः एकौषष्ट्यधिकतहस्रतमः ॥ १०६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्विरोधी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादिनः । सोऽयं जन्मनि मूढत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 मोहादिदं चरेत्सूत देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुरतस्कं गम्यं मृजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
 संघातवन्पने शुद्धः क्षीमजैर्गुरुदाग्रज । नत्पापनाशनं सर्वं प्राग्नें प्रोक्तं परन्तव ॥ ३ ॥
 इति श्रीह्रस्वसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्यधिकतहस्रतमः ॥ १०६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ वक्ष्या प्राग्भवेह्यभवत्सुत । यानयोधस्य सुमुखी धनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
 पूर्वपापप्रभावेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजाऽत्रैव दुःखार्त्ता मुतवर्जिता ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणोदनम् । काश्यां गत्वा तु विधिना शिवमभ्यर्च्य शक्तितः ॥ ३ ॥
 व्रतेर्दानैर्महापुण्यैर्नानाविभवविस्तरैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद्दीपमालादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
 अर्धरात्रे च माध्यां वा माघे स्नानं तु कारयेत् । मंत्रैर्वैरुणसूक्तैश्च नौकायां च पतत्रिण ॥ ५ ॥
 एवं या कुरुते सम्यक् तस्याः स्यात्सन्ततिर्ध्रुवम् ॥ ६ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद्दुर्मतिमापन्नः खलवाटो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दद्यात्स कपिलां धेतुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्राजवधं सुत । सात्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगेण पीडिता ॥ १ ॥
 यश्मणात्र क्षयं याति घातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
 दृढकर्मकृतं पापं तस्माच्चोक्तं पतत्रिण । पापनाशकरं किञ्चिद्दुपायं त्वत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मूकत्वं जायते तस्याश्चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं दानं दद्याद्देदस्य पुस्तकम् । ब्राह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 पूजयेच्च द्विजान् भक्त्या भोजयेद् ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भ्रजं कुर्यान्नारी पूर्वं भवेऽण्डज । देवागारे स्यापितायाः प्रतिमायाः परेण च ॥ १ ॥
 अपतित्पान्विता सात्र जायते वै पतत्रिण । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षं पूजयेत्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ १ ॥
 स्यापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादत्तं न तदनम् । सर्वमिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ २ ॥
 ततो बटुतिये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्सर्वफलं भुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ३ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽप्रापि वै द्विजः । मधुगमण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ४ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी मुरूपोऽमितदो पृणी । बटुदेशाधिकाराढ्यः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ५ ॥
 लोभी मूरो महाधुदः सदा चिन्तासमन्वितः । सन्तानमुखहीनस्तु मुरूपस्त्रीमुखीञ्जितः ॥ ६ ॥

बन्धुहीनो व्ययी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ७ ॥
 कुबेरप्रतिमां रौक्मीं पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सुवर्णं स्वर्णनिर्मितम् ॥ ८ ॥
 लेख्यं पत्रे पवित्रे च पुत्रसन्ततिवर्द्धनम् । य एवं कुरुते शक्त्या तस्यारिष्टं विनश्यति ॥ ९ ॥
 प्रायश्चित्तोऽकृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहत्सूर्याहणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६६ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णोऽथ स्वल्पवृत्त्या च जीवनम् ॥ १ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करे पादे कुशखेण दुष्टशृङ्गाभिघाततः ॥ २ ॥
 व्रणो हि जायते दीर्घनेत्रतोदो ह्युरोव्यथा । परेपामपवादं च स धूते लोकतोऽन्वहम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुमाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वै वदेत्किञ्चित्कार्कश्यस्य हि कारिणी ॥ ४ ॥
 अपत्यानि त्रियन्ते न जातान्यापि हि कानिचित्तं । वर्षत्रयमिता वाला त्रियन्ते माससम्मिताः ॥ ५ ॥
 केन कर्मविपाकेन मृतापत्यत्वमेव च । उदरे हि स्थितो गर्भो न प्रसृतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 पृथगेवं कुभ्रातृणां मृतापत्यं प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वैनतेय तृतीयेऽत्रैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
 दानव्रतदयायुक्तः प्रजाप्रीतिः परन्तपः । तस्य चैकोऽविनीतस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
 द्वितीयः पादचारस्तु तृतीयश्च स्तनधरः । गर्भयुक्तश्चतुर्यस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ १० ॥
 तस्योर्ध्वदेहिकं कर्म पूर्वावित्तसमं कृतम् । मातृस्त्रिभिव्यतिक्रान्तेर्ज्येष्ठेनैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
 निहता धातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । पुत्रशोकार्तेया मात्रा हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिघातव्यथाक्रान्ता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरात्तेन पापेन ज्येष्ठश्रीरेण घातितः ॥ १३ ॥
 द्वितीयं जन्म चैतद्दि मृतापत्यन्कारकम् । पुरा कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्य घातनस्यापि बालव्यापादनस्य च ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यापने तु संप्राप्ते सातुकूलभ्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चोजसा ॥ १६ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ प्रातश्चानुदिते खौ । सुरभेर्गोमयेनाथ धरणिं चोपलेपयेत् ॥ १७ ॥
 सुशुभे भृपदेशे तु कुङ्कुमाद्युपचरिते । कुर्याद्दृष्टदलं पत्रं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १८ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पत्रे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १९ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्पुष्पैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह, संभूतः प्रद्युम्नाद्यांस्तथाऽर्चयेत् ॥ २० ॥
 चारुदेहं सुवर्कं च चारुगुप्तं यशोन्वितम् । इभवर्कं चतुर्बाहुं सुबाहुं पूजयेत् क्रमात् ॥ २१ ॥
 पूजितं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः । पुष्पचन्दनगन्धाद्यैरर्चयेद्विधिर्गुणीः ॥ २२ ॥
 तद्विप्रासोऽपि तद्विष्णोरतो देवाभिपूजयेत् । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वै ॥ २३ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मंत्रमेनमुदीरयेत् । यन्मया पापकर्मां कृतं वै पूर्वजन्मनि ॥ २४ ॥
 पितृहीनाञ्छिशून् हत्वा तथैव वरपुत्रिणीम् । स्वप्नेहाभावतश्चापि भूमिद्रव्यादिलिप्तया ॥ २५ ॥

लघूनामलघूनां च इतानां पूर्वजन्मनि । ततोऽन्धत्वं मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् ॥ २६ ॥
 तदेनःसंविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् ।" स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽद्रादिति विसर्जनम् ॥ २७ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भुञ्जीत सह बन्धुभिः । ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्शंसनम् ॥ २८ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्घातः स्याद्बालक्रीडनात् । जलादग्न्यादिघाताद्वा व्रणस्तस्य हि जायते ॥ २९ ॥
 स्त्रीणामङ्गविकारादि तिलव्रणरुगादिकम् । पैत्रीयमातुलान्यादिनेत्रतोदो रसाज्ञता ॥ ३० ॥
 स्वसा मातृवसा वापि बाल्ये वैधव्यमाप्नुयात् ॥ ३१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या प्राग्भवे महामोहात्परनिन्दां च कारयेत् । खल्व्वाट्टङ्गरुजा साऽत्र जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्रोगाद्भिमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्तो जायते त्विह ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं दद्यात्तद्वेदपारगे ॥ २ ॥
 कुट्टुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरं चैतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसत्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलघ्नी या महादुष्टा पूर्वमासीत् पतत्रिण । अत्र पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषी संकरा स्मृता ॥ १ ॥
 धनपुत्रैर्विहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणं सुत ॥ २ ॥
 वासात्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्षाघातं च यः कुर्यात्सभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडितोऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
 भृशभोगं विप्रतोषं दद्याद्दानं पतत्रिण ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नागि द्विजवत्पुत्रा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायते त्विह ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्याद्भ्रू च कम्बलम् ॥ २ ॥
 नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

षाट् त्रयान् वै वृश्चिष्ठाहाणस्य मनविप । वृद्धदेने बतन् पूर्वं चात्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
 भीमः सर्वकल्याणभिक्षां नानाशास्त्रविशागदः । धनधान्ययुतश्चात्र घट्टुम्बिपुत्रभोगभाह ॥ २ ॥

विद्यादानात् कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
 बालघातनजात्पापाद्ब्राह्मणस्य पतत्रिण । महालोभपरो मूढो नानादुःखैस्तयाऽऽकुलः ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्थले ॥ ५ ॥
 नैमिपारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडस्त्रे चतुरस्रे वा कुण्डे चाज्यतिलोऽञ्जुमान् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्दिग्वाद् शैवान्कासारलङ्घुकैः । नानाभक्ष्यफलैरेवं वस्त्रैर्माल्यैस्तथाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्दृष्टीतिकर्यां तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
 स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यामयाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घ्यपाद्याद्यैर्नवैर्विधिविधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तं नरं सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि स्वगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पञ्चहीनं च पुत्रकम् ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते यत्नात्पञ्चम्यां चंद्रवासरे । विन्मये त्वकृते सूत चत्वारिंशन्मिताव्दके ॥ १३ ॥
 रिष्टं स्यात् क्षयरोगेण बालघाताच्च निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद्दृढात् ॥ १४ ॥
 न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृतैरापि । वाध्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मसु निश्चयात् ॥ १५ ॥
 ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । न हीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
 पुत्रवृद्धिकरं चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजं प्राग्भवे हन्यात्सुरां च त्रिविधां पिवेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
 गृहविद्यानुसारेण पलेनाद्धपलेन वा । कुर्याद्विरण्मयं पत्रं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
 आवाह्य तत्र ब्रह्माण्मसुं सर्वोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्दद्याद्विनाशयत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्त्वत्र - मथुरायां पतत्रिण । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
 घोरे कलियुगेः प्राप्ते पापाक्रान्ते महाबले । भारवतरणार्याय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु डुष्करं कर्म पुनर्यासति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनस्वी जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
 सुवर्णशतकं दद्यात्स तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणत्रयं कुर्यात्तद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी प्रोक्ता या पूर्वं घातयेद्धृणम् । राजयश्मान्विता साऽत्र तस्मिन्वपसि भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वान्न स्वगेश्वर । यस्मिन्कृते हि विधिना पूर्वपूर्वाघनाशनम् ॥ २ ॥

स्वर्णगोभूमिमिष्टान्नं घृतपेतुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूतक्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
रिष्टं त्रिंशन्मिते वर्षे प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतसतन्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपराधं यः कश्चिद्दृश्यं हन्यात्पतत्रिणः । प्राग्जन्मनि च युक्तः स्याद्रक्तार्बुदरुजा भृशम् ॥ १ ॥
भविष्यति न सन्देहस्तस्य मृत्युः खगाधिप । अपि दानशतैर्वापि दत्तैरत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
त्रिंशद्द्वेषं महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महाधलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसतन्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातधेद्वैश्यमन्यजन्मनि मानद् । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्तार्बुदसमन्वितः ॥ १ ॥
प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
पापक्षये महाभाग पापरोगक्षयो भवेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशान्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता येषं प्राप्ता माथुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दुष्टनाशकाराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते कलिमुगेऽत्रैव सर्वपापविवाञ्जितम् । कृत्वा साऽऽहुतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशान्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद् ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । साऽत्र जन्मनि भूत्रेण कृच्छ्रेणातिप्रपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या धोरपापहरं सुत । कुर्याद्विरण्मयं पद्मं विप्राग्र्याय निवेदयेत् ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८१ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्भिद्रोक्तमो जातः किञ्चिद्भिद्रिचसमन्वितः । कासश्वासादिना बाधा उदगर्चिश्च तस्य वै ॥ १ ॥
कषयविक्रमकर्त्ता च कृषिवाणिज्यशासनः । प्रिया प्रीतिपरा तस्य व्रतानामनुकाङ्क्षिणी ॥ २ ॥
कदाचित्क्रीषवशगा कुवाक्यानाश्च भाषिणी । उदरे वातजान् रोगान् च शिरोत्ति दधती कदा ॥ ३ ॥
अपत्यानि ध्रियन्ते च एको द्वित्रास्तथैव च । केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्ता कर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
शतानि विविधान्येव ना चक्रे सुवि मानद् । स्वपृष्ठे धान्यराशेः सा भक्षणार्थं समागताम् ॥ ६ ॥
सर्वत्मां ब्राह्मणस्याय गां धान्यानि हि स्वादतीम् । गृहीत्वा लकुटीं कुक्षौ भृशं ताडितवत्पत्नी ॥ ७ ॥
सगर्भां सुग्भी वत्न गर्भं कुरुषुपवातनात् । मृत्तोऽसौ गर्भमध्यस्यः प्रसवे भृशदुःखिता ॥ ८ ॥
शर्पिण्डुरवेन सुग्भी भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ ९ ॥
पश्चान्मातुपमापन्ना शतदानप्रभावतः । इदं वृत्तीयं तज्जन्म मृतापत्यस्य कारकम् ॥ १० ॥

सप्तजन्मसु जायन्ते गौत्रीब्रह्मप्रवातकाः । नानाप्राकर्मणां तेषां नानापत्त्यार्यदुःखिता ॥ ११ ॥
 सपत्नीकः शुचिः स्नातो ह्यौषधैः स्नानमंत्रतः । उपोषण दिवारान्नं त्रयोदश्यां विवर्जयेत् ॥ १२ ॥
 पूर्णमासीदिने प्राप्य प्रातश्चानुदिते रवी । सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
 तत्रोपरि गवां स्थानं महाशोभासमन्वितम् । अर्हणाद्युपहारैश्च कुङ्कुमाद्यैश्च चर्चयेत् ॥ १४ ॥
 कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं कलशोऽर्चयेत् ॥ १५ ॥
 सर्वैर्णे राजते पद्मे सायुषं सचतुर्भुजम् । उपचारिः शुभेर्गन्धैर्वृषैर्दीपैः प्रसूनकैः ॥ १६ ॥
 ब्रह्मसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजयेत् । सुशुभं पूर्णगन्धाद्यैरर्चयेद्विधिर्गुणैः ॥ १७ ॥
 रुद्रैकादशनीभिश्च जपेद्ब्रह्मविधानतः । पूजा लक्ष्मिणः पुष्पैर्वस्त्रपुतैश्च वारिभिः ॥ १८ ॥
 शतमद्योचरं हुत्वा चरुणा पायसेन च । रुद्रस्यायुतहोमश्च समध्वाज्यसमाहुतिः ॥ १९ ॥
 एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् । होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेनमुद्धारयेत् ॥ २० ॥
 “ यन्मया कर्मवशातः पुरा जन्मानि पाप्मना । सगर्भायास्तु गोवोरं लकुट्या ताडनं कृतम् ॥ २१ ॥
 तस्मात्कर्मवशात्प्राप्तं मृतगर्भादिनाशनम् । मृतसन्ततिरूपाणि प्राप्यन्ते च तदेनसः ॥ २२ ॥
 तत्तदनेनोविनाशाय शास्त्रदानां भवत्वितम् । ” स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽद्रादिति विसर्जनम् २३
 सर्पिष्पात्मानमालोक्य अन्यान्वै तोषयेद्विजान् । भूमिद्रविणवासांसि धनं दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
 व्रतान्ते सुरभीं दद्याद्धेमद्रव्यादि शक्तितः । अहःशपं ततः सर्वं भोजयेदष्टवन्धुभिः ॥ २५ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते । काष्ठलोष्टादिगन्धार्थैर्घातः स्यादुपलेखनात् ॥ २६ ॥
 शृङ्गिणां चोपघातश्च जायन्ते व्रणजातयः । जलाकुलत्वं स्पर्शाग्नेस्तादृशस्तत्र जायते ॥ २७ ॥
 नार्यगे विकृतिव्याधी आस्पे व्रणतिलादिकम् । पेत्रेयोमातुलान्याद्वैर्वधत्वात्सिभवेदपि ॥ २८ ॥
 : - इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अख्यायन्त्यधिकतहस्रतमः ॥ १०८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वं भवे मोहात्सुरां पिवेत् । प्रदरेणातिदुःखेन साऽत्र जन्मानि पीडयते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरं नाशयेन्महत् । दद्याद्दुकममयं पत्रं सपत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय सुशीलाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अख्यायन्त्यधिकतहस्रतमः ॥ १०८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां वै सुरां पिवेत् । भृत्रावरोधरोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ १ ॥
 दद्यात् प्राक्पापजातु सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते । पूर्वपापावशेषे च कृच्छ्रं सांतपनं चरेत् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अख्यायन्त्यधिकतहस्रतमः ॥ १०८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतश्च या नारी वैश्यघातनतपरा । वभूव प्राक् च पत्नीन्द्र साऽत्र जन्मानि निश्चयात् ॥ १ ॥
 रक्ताद्युदसमाकान्ता द्रुष्टपापप्रयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं पतत्रिण ॥ २ ॥
 माक्पापाहुः फरास्तस्य कण्ठपार्श्वोदिसम्भवात् । निष्कृत्यै कदलीं दद्यात्सुवर्णनपसंयुताम् ॥ ३ ॥
 पूजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाच्छिवपूजनतपरात् । या त्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीं ज्ञानमुत्तमम् ॥ ४ ॥
 नश्येच्च क्षयरुतस्या रोगशोकप्रणाशनम् । आयुर्वर्षाणि षष्ट्युक्तमय सप्ततिमंगयम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अख्यायः पद्मशोभन्यधिकतहस्रतमः ॥ १०८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिबलौत्कर्पात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । जन्मन्यस्मिन् यौवने तु सोन्मादी जायते भृशम् ॥ १ ॥
 दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णं शक्तितोऽण्डज । मृगं स्वर्णमयं तद्भूतपूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणान् भक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत मोहादाशु प्रमुच्यते ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परस्वर्णापहारिणी । साऽत्र जन्मनि रोगेण खल्वाटेन युता भवेत् ॥ १ ॥
 दद्यात्सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यहन्त्री च या नारी भवे पूर्वं पतिव्रता । रक्तार्बुदेन रोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्येन दानेन रक्तार्बुदविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रौप्यहारी च पुरुषश्चिकुष्ठी प्रजायते । स तत्पापविशुद्धचर्यं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
 स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे पतत्रिण । प्राजापत्यत्रयं कृत्वा प्रारंभे पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यसमन्वितः । सुधीः स्वधर्मनिरतो दयालुः सत्पसंयुतः ॥ १ ॥
 त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामी धर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
 प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्पापि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥
 तस्मिन्काले ह्यमृष्टुद्धं घोरं तस्मिन् पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
 तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । पतिव्रता महासत्त्वा भर्तुः प्राणालंबिनी ॥ ५ ॥
 घातपित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं मनस्विनी । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तदा ॥ ६ ॥
 तद्गुणा ह्यन्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता सभर्तुका । भुक्त्वा तत्र महाभोगानपूर्वांस्वामिपर्मतः ॥ ७ ॥
 नानामजाघातनजत्पापात्पूर्वसमुद्भवात् । क्षीणात्पुण्यात्तया सूत म्लेच्छदेशे बभूव सः ॥ ८ ॥
 गिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसम्मिते । गौरः मुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
 नानाभोगसुखैर्षुक्तो गजयूयैः समावृतः । पच्यभारयसंकीर्णस्तया भैरवशासनः ॥ १० ॥
 महोऽभयुषीप्रादपश्चाद्यन्तमुखसंयुतः । देशेदेशेऽपियारादयः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
 श्रीमहायान्महाभाग तया पुत्रमहायतः । सुखैर्बर्षयुता सापि यवनी तद्दशाऽभवत् ॥ १२ ॥
 गण्डयः प्राक्महापाद्य सोऽप्यत्रैव महाप्रभुः । एवं जन्मकलं प्रोक्तं ससदार्यं पतत्रिण ॥ १३ ॥
 स्वामिपर्मकृत्वात्पुण्यात्तदर्थं मरणात्तया । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतत्रिण ॥ १४ ॥

पश्चाशीतिमितायुः स्यान्न च रिष्टं भवेन्मृतिः । रिष्टं पश्चादाद्ये तु स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १५ ॥
 प्रजापीडनजात्पापात्तदर्थे नात्र संशयः । दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १६ ॥
 तथा द्विरण्मयं तद्गर्जं शतपलात्मकम् । कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पूर्वसु ॥ १७ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं द्वयमेतच्च पुत्रक । महारिष्टहरं प्रोक्तं दानात्कालनरात्काचित् ॥ १८ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण पुरुषं साऽत्रोन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं सर्वसुपायं शृणु तत्त्वतः । कृत्वा सुवर्णजं वारुं मृगं ह्रीं च वाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति मदीन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो एकनवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च यः पूर्वं जन्मन्यत्र च जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं बाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपु विप्राय धीमते । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दिननवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्यमाने हि पत्न्यौ या जाराद्गर्भं दधार वै । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दद्याति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपुजनात् । कन्याविवाहात् सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोचितान् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽब्देके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पडशीत्पद्दजीवणम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिनवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना य(ऽ) हस्तिनं धातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येषु सिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव हि काले च तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विशन्मितेऽब्दे पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्नवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी मोहाह्लोभाद्देवत्रपु । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मकृक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रयपलं दद्यात्त्रपु तत्पापशुद्धये । तस्मिन्पापे क्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचनवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान् वेत्पारागः । धनधान्यममायुक्तश्रेयोर्बुधार्जबान्वितः ॥ १ ॥
 सुव्रतः शक्तिमान्धीरः किञ्चिद्दयाधिसन्वितः । इन्द्रिणाणां बलं हत्वा मेधवान् स्वजायत ॥ २ ॥
 उदारचित्तस्त्वभाषा किञ्चिदेहे ह्यपचत । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥

सत्यवाक् सच्चरित्रा च व्रैतानामनुकांक्षिणी । एकदाऽसूत सा पुत्रे दम्पती हर्षसंयुता ॥ ४ ॥
 अय सा मृतपुत्राऽभूत्कर्मणां परिपाकतः । तस्य गेहे च कन्याऽऽसीत्प्रौढा या न विवाहिता ॥ ५ ॥
 भूरिद्रविणलोभेन वृद्धविप्राय साऽर्पिता । तद्रेहादाहृतं द्रव्यं सर्वस्वं स्ववशीकृतम् ॥ ६ ॥
 यदा समुत्सुका प्रौढा वरार्थं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं विपयेभ्यः सुखार्थिनी ॥ ७ ॥
 पत्युः सा जरसा खिन्ना निर्विण्णाऽभूद्रानना । व्रततीर्यरता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी ॥ ८ ॥
 बहुवर्षस्तया वत्स नियमैः शोषितं वपुः । पित्रा धनं गृहे भूरि त्वर्पितं तत्कृते भृशम् ॥ ९ ॥
 अय कालवशं प्राप्ता दीना सा ब्राह्मणी खग । सा पुत्री ह्यदरे भूत्वा ह्यगमज्जन्मजन्मनि ॥ १० ॥
 कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृताश्च वै । तेन कर्मप्रभावेण पूर्वकन्या बहुप्रजा ॥ ११ ॥
 सन्याविक्रयकर्त्ता च रौरवं नरकं गतः । यातना बहुधा मुक्त्वा वर्षाणां च सहस्ररुम् ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं चतुर्थकं जन्म मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १३ ॥
 मृतपुत्रो मृतो गर्भः पूर्वकर्मप्रभावतः । भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद ॥ १४ ॥
 भर्तृविद्वेषिणी नित्यं तयाऽपत्यानुरागिणी । तेन कर्मविपाकेन कन्या भूरि मृताः सुत ॥ १५ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव पापं शाम्यति येन वै । निष्कृतिं वद विश्वात्मन् पृथक्त्वं मे प्रकाशय ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ १७ ॥
 स्वकन्यां वरयोग्यां सा चिरापत्यमनागतम् । दशान्दिकां स्वामानाय यथाभावं यथामति ॥ १८ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । ब्राह्मेण विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् ॥ १९ ॥
 महापार्षाद्विशमनं कन्यादानमवेन्द्रितः । कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् ॥ २० ॥
 एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः । शान्तिर्कर्मणि सर्वत्र विस्तरेदृत्विगादिभ्यम् ॥ २१ ॥
 भूमिद्रविणवासांसि नानाभोज्यानि दापयेत् । गृहदानं ततो दद्याद्ययोपस्करसंयुतम् ॥ २२ ॥
 वर्षेवर्षेऽपि संपूर्णं ह्यन्नवस्त्रादि दापयेत् । एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रो यशो लभेत् ॥ २३ ॥
 पापं पुत्रविनाशारण्यं कन्यापत्यादिकं च यत् । तत्तत्पापप्रणाशार्थं कन्यादानादि शक्तितः ॥ २४ ॥
 कुप्यादिसंशयं तस्य सुखं शान्तिः प्रजायते । यजन् यज्ञविधानेन ब्राह्मणान् स्वस्ति वाचयेत् ॥ २५ ॥
 विनायशाम्बिकामूर्तिं हेमनिष्कप्रमाणतः । आचार्याय ददेत्ताश्च नानाकर्मभिःशान्तये ॥ २६ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । जिह्वावदनदन्तीष्टमणो वातादिदोषकृत् ॥ २७ ॥
 नृपचोराग्निदानिश्च विज्ञानि च यतस्ततः । तस्य त्वानन्दमनसो दुःखं नश्यति चाधिजम् ॥ २८ ॥
 गार्पिण्यात्मानमालोक्य मुञ्जीत सह बन्धुभिः ॥ २९ ॥

१६ श्रीवृद्धसूर्यारुणोवाचे कर्मविपाके अप्यायः पण्यवयविक्रमहस्ततमः ॥ १०९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या दास्यद्दार्ढ्याणां नागी शोभात्पूर्वभवे सुत । श्रीदुम्बरेण रोगेण पीडयते सहस्रपीडया ॥ १ ॥
 पापं विचार्य यत्नेन तासं दद्याच्च शक्तितः । तन्मादानाम्महाभाग पापं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥

१७ श्रीवृद्धसूर्यारुणोवाचे कर्मविपाके अप्यायः शान्तवयविक्रमहस्ततमः ॥ १०९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्याऽनया भुक्ता पूर्वजन्मानि मानद् । गर्भासन्ना ह्यज्ञा बध्वाविधिना गर्भधारिणी ॥ १ ॥
 तेन कर्मविपाकेन बाहुजा साऽत्र कीर्तिता । पूर्वजन्मविपाकेन न च गर्भं दद्यात्पलम् ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं तस्य चात्र सर्वधर्मोचनम् । कृत्वाऽजां गर्भसंयुक्तां राजतौ पद्मपलात्मिकाम् ॥ ३ ॥
 वैश्वानरस्तथा कार्यः पञ्चमापैर्हिरण्यमयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्द्विजाय विधिनाण्डज ॥ ४ ॥
 यैव कुर्पाद्विधानेन सर्वपापापनोदनम् । तस्याः पुत्रविबुद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टमव्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पक्षीन्द्र गजराजवधे पुरा । जायते गजचर्म वै स नरोऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 गणेशप्रतिमां दद्यात्सौवर्णां द्विपलात्मिकाम् । गन्धपुष्पैश्च संपूज्य तस्माद्रोगाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
 कारयेद् गणनाथस्य लक्षजाप्यं विधानतः । होमयेत्तद्दशांशेन मुच्यते पूर्वकिल्बिपात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवमव्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्परासिद्धान्नं क्षुत्पीडाभिप्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरुक्पीडितो ध्रुवम् ॥ १ ॥
 अन्नदानेन विप्राणां रसदानाद्दिशेषतः । मुच्यते शूलजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 सुवर्णशूलदानं वा विप्रायात्र कुटुम्बिने । शूलदोषोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः दशाधिकसहस्रतमः ॥ ११०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूर्धाभिपिक्तः प्राक् सूत बभूव पुरुषोत्तमः । स्वज्ञातिषु महाभागो दृढकर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 वैराट्देशे निवसन् राजकार्ये रतः सदा । कृतवान् गोग्रहं तत्र शत्रूणां, भयदायकः ॥ २ ॥
 चालवत्सा मृता भूरि पुरे तस्मिन् खगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्नो मुक्त्वा भोगांस्तदुक्तवत् । विष्णुपूजनजात्पुण्यात्भागत्र यमुनावटे ॥ ४ ॥
 चारणो धर्मनिरतो बहुपापं जहौ खलु । एवं कृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् ॥ ५ ॥
 तस्य पुत्रविबुद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् । अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते यदादित् ॥ ६ ॥
 रिष्टं पश्चिमि ते वर्षे दारुणं जायते किल । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षत्रयत्रिम् ॥ ७ ॥
 जन्मादिमरणांतं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽप्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
सोऽश्वदानाद्विधानेन ब्राह्मणाय पतञ्जिण । न पश्यति महापीडां पादजां पापसंभवात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायद्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चोराधिपो महोग्रश्च तत्संसर्गी खगाधिप ॥ १ ॥
दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यश्वादिकान्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
स भुक्त्वा नरकान् घोरान् पापात्पुण्याच्च शाश्वतान् । स्वर्गात्पर्वतभागे तु स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ३ ॥
वामनो राजसम्मानी महोग्रो मंत्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यसौ सूतं परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
भवंत्यत्र च ये पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
कृत्वा वेदघटान्सूत सीवर्णान्वृतपुरितान् । तदभावे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
हरिवंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तितोऽण्डज । रौद्रं व्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
नैवत्प्रकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्र कुर्याद्यः पुत्रवर्द्धनम् ॥ ८ ॥
आयुरष्टौ तयाऽशीतिसम्मितं कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायद्युत्तरैकशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०४ ॥

अरुण उवाच ।

क्षाप्रवंशो समुत्पन्नो वातदेहो रुजाकरः । गुल्माद्या ह्यदरे बाधा शिरोर्तिस्तस्य सन्ततम् ॥ १ ॥
व्यापारो निष्कलस्तस्य किञ्चित्सेवादिनाऽभवत् । तस्य भार्याद्वयं गेहे किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
अन्योन्यद्वेषभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरा परा । मृतवत्ता कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
एकोदरं स्थिरीभूतं न प्रसृतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवदेवपरायणः ॥ ५ ॥
अन्योन्यद्वेषभावाच्च वृत्तिं ब्राह्मणेन वै । किञ्चिद्विप्रो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
पदाचिह्नवयोगेन भाविनोऽयस्य वै वलात् । तद्विचं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छजनैः कुधीः ॥ ७ ॥
लहनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्तृर्नैस्तर्जनाद्यैस्तु तद्वनं नाप्तवान्यदा ॥ ८ ॥
दिनैः कतिपर्यरेव शूद्रश्राण्डालमख्यतः । ब्राह्मणं भर्तार्यामास ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥
मतिकर्तुमशक्तःश्च ह्यात्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च तद्भार्या भर्तारं पृष्टतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
एतं नस्यावदिष्टं स्वं म्लेच्छगजनं तत्तदा । गते कतिपये फाले शूद्रो म्लेच्छेन घातितः ॥ ११ ॥
ततो वै निरयं वत्स वर्षायुतसहस्रयम् । पपात नरके घोरे शूद्रः स्वाशुभकर्मणा ॥ १२ ॥
पश्चान्मानुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । तृतीयं जन्म चैतद्वि तस्य विप्रापकारिणः ॥ १३ ॥
तेन वै कर्मणा तस्य ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

मापश्चिभं बद्धस्वामिन् येन पापक्षयां भवेत् । निष्कृतिं तफलां श्रुदि नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थे 'संवत्सरं सेवा ह्येकचित्तेन दंपती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्वाहनं तथा ॥ १६ ॥
 तावन्निष्कृतयो भूयः क्रमेणानेन यास्तदा । सुशुभे भूमदेशे तु गोमयाद्युपचारिते ॥ १७ ॥
 कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं फलशेऽर्चयेत् ॥ १८ ॥
 सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्वर्षैश्च कुमुमादिभिः ॥ १९ ॥
 जनन्या सहितं भूयः प्रद्युम्नं हि समर्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुयुतं यशस्विनम् ॥ २० ॥
 श्रीवत्साहं पीतवस्त्रं सुचारुं पूजयेत् क्रमात् । पूजनं ब्रह्मसूक्तेन तथा श्रीगणेशोपनिषत् ॥ २१ ॥
 पुष्पैः स्नान्गन्धधूपैश्च ह्यर्चयेद्विष्णुमहर्षिणः । तद्विप्रासोऽप्यतद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत ॥ २२ ॥

[मन्त्रः ।

“ इदरेतो देशमि तयैव विप्रोरेतोदेवामि । ततो विप्रो एतो देवाभिपशु येतो ” ॥ २३ ॥]
 शतमद्योत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च । होमान्ते विप्रभोजान्ते मंत्रमेनमुदीरयेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पापभावेन कर्मान्वेन दुरात्मना । म्लेच्छराज्ये च व्यापारे मत्या वै दुष्कृतं कृतम् ॥ २५ ॥
 ब्राह्मणानां शुचि द्रव्यं नीतं भक्षणतर्जनैः । द्रव्यापहरणात्प्राप्तं सुखं नाना भवान्ते ॥ २६ ॥
 स्थिरगर्भा मृतापत्या इत्या कर्म सुदुःसहम् । तत्तदेनोचिनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् ” ॥ २७ ॥
 स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्त्वा कोऽडादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्पानमालोक्य भोजयेद्विप्रवन्दुभिः ॥ २८ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । हृद्दुःखं दीर्घनिश्वातो लोचने शस्त्रदर्शिते ॥ २९ ॥
 फाण्डलोष्टादिशस्त्रार्थघातः स्यादुपलेखनात् । जलाकुलत्वं स्पृशोऽग्नेस्तादृशो व्रणसंभवः ॥ ३० ॥
 भार्याङ्गे विकृतव्याधिर्विक्रे व्रणातिलादिकम् । पितृष्वसृमातुलानीस्वस्त्रादेर्विधवाव्यया ॥ ३१ ॥
 स्वकुले भेतजा पीडा दुःखं वै पश्वपत्यजम् । कर्मानुसारजो व्याधिश्चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ३२ ॥
 स्वकुलेऽपि प्रवर्तन्ते पतिता धर्मचारिणः । एवं तु लक्षणैर्व्याप्तं प्रायश्चित्तं तदा भवेत् ॥ ३३ ॥
 इति धीशुद्धसूर्यारण्यवादे कर्मविपाके अथ्याय पञ्चोत्तरशतारिक्तमहमतम् ॥ ११०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्याभिरजा काचिदभूद्वर्द्धपरायणा । महद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तृपार्त्ताः सततं प्रपायां भेरितास्तपा । निदायकाले संभाते बाहिर्गामाकुलाश्रये ॥ २ ॥
 अप्यान्यगावः सततं तस्मिन्नपि जलाशये । शनैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुचमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्तास्तया गावो दृष्टेन लक्षुटेन च । तत्रैका वृषिता धेनुस्संतप्ता च भृशं तथा ॥ ४ ॥
 न च त्यक्तं जलं सूत गर्भभारान्विता यतः । तदा तत्ताडनात्सूत पतितो गर्भसंस्रियतः ॥ ५ ॥
 वत्तो मर्मव्ययायुक्तो मृतश्चापि च तत्ताणात् । विचेष्टितमिदं यस्याः सैषा वैश्याङ्गनाऽधुना ॥ ६ ॥
 नानाविभूषणैर्युक्ता नानापशुभिरन्विता । मुखभोगधनैर्धान्यैर्वाञ्छितायांन्विता सुत ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसेवनजात्पुण्यात्मवै पुण्यफलं त्विदम् । यच्चात्र पूर्णगर्भत्वे युवभावे स्वगापिप ॥ ८ ॥
 न मोचयति सा गर्भं तदुद्वेनाकुला भृशम् । एवं वर्षत्रयं दुःखं भुक्त्वा मोक्षयति चाण्डल ॥ ९ ॥
 रिष्टमन्द्रये स्रत वालवत्तवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापशयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यत्तत्त्वं सर्वदर्शनः ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्वां कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गादिकान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तदोपशमनाय च ॥ १२ ॥

द्विसुवर्णमितां तद्वल्लेख्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देविधिज्ञाय पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १३ ॥

भोजयेत् यथाशक्ति विप्रान्वै होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजाहोपान्नाय कार्या विचारणा ॥ १४ ॥

इति श्रीहर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशोऽधिकसहस्रतमः ॥ ११०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव पार्श्वजः कश्चिद्गुर्जे विनतामुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥

पितृभक्तिपरो नित्यं दानादि विधिपूर्वकम् । स हि चके विशिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः ॥ २ ॥

दैवाच्छुगुहं गत्वा कृतं कर्म मुदारुणम् । वैरिपुत्रः पुत्रा मृत पादाघातेन घातितः ॥ ३ ॥

कुर्वता च सुतीक्ष्णेन दिवा वै चौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता ह्यकपुत्रिणी ॥ ४ ॥

पुत्रदुःखान्मृता सापि ददां शायं हि दारुणम् । यया पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥

तथैव पुत्रशोकातो जन्मजन्मनि यास्पति । ततो बहुतिये फाले गतोऽती यमशासनम् ॥ ६ ॥

धर्मात्सर्वफलं मुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजोऽधुना ॥ ७ ॥

विपाशानिकटे देशे वृषलप्रे स्थिते विधी । श्यामांगो घृतरः क्षीणः प्रभुर्देनादने रतः ॥ ८ ॥

बहुस्त्रीधनसंयुक्तो मित्रभ्रियगणान्वितः । मानभोगसुखैश्वर्यैः सुखी वै लोभसंयुतः ॥ ९ ॥

धर्मात्सर्वफलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्यसंयुतः ॥ १० ॥

जातः पुत्रविहीनोऽसाविह जन्मनि भूतले । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥

लोकानामुपकाराय शृणु सूत मयत्नतः । पल्लदेशमितैः कुर्याद्राजतं वाहुजं सुत ॥ १२ ॥

तन्मात्रा संयुतं चैव शुभलक्षणलक्षितम् । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैः षोडशरूपचारकैः ॥ १३ ॥

सूर्यभक्ताय शान्ताय तं दद्याद्दे कुटुंबिने । पलपञ्चमितं रौकमं कुर्याद्दरिहरात्मकम् ॥ १४ ॥

तथैव गणनाथं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः । संपूज्य विधिवद्घात्सर्वपापविशुद्धये ॥ १५ ॥

अष्टाक्षरं तथा मंत्रं वैदिकं सूर्यदैवतम् । जपेदष्टसहस्रं तु शुभं प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥

गायत्रीपञ्चसाहस्रं द्रुष्टपापविमोचम् । कुर्याद्दोमं दशांशेन पश्चाद् ब्राह्मणभोजनम् ॥ १७ ॥

एवं कुर्याद्विधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि । न प्रामोति तदा रिष्टं पद्भिविशब्दे प्रकीर्तितम् ॥ १८ ॥

पञ्चवेदमिताब्दान्तमायुस्तस्य भविष्यति ॥ १९ ॥

इति श्रीहर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीद्यश्च पूर्वजन्मन्यजां सुत । भविष्यत्यत्र पुरुषो ह्यधिकांगः कदाचन ॥ १ ॥

कस्तुरिकापलं दद्यात्सा तत्पापविनाशनम् । अजमेकं सुवर्णाढ्यं मुच्यते च तदेनसः ॥ २ ॥

इति श्रीहर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि पीड्यते । घर्घररुधेन-रोगेण महादुःखप्रदेन हि ॥ १ ॥

दद्यात्पलशतं लौहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वा पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वैर्मनोरथैर्युक्ता काचिदासीच्छुभानना । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥

नकुलानां विले गत्वा चालितं तप्तवालुकम् । पूरितं च तथा सर्वं तद्वातार्थं पतत्रिण ॥ २ ॥

मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । साऽपि मृत्युवशं प्राप्ता भुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥

पूर्वं शातद्वकं देशे ह्यभूदत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽपि राजकुले सुत ॥ ४ ॥

प्राग्दानव्रतजातुण्याच्छृणु पापफलानि वै । सर्वे तद्दंशजाः सूत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥

जीवनं चात्र तस्याश्च सर्वमष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाद् द्वाज्जन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥

कुरुक्षेत्रादिवासाच्च पापं नश्यति साम्प्रतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे पुत्र घातयेत्पाक्षिनन्दनम् । सगर्भा गर्भपुष्ट्यर्थं जायते गोषिका सुत ॥ १ ॥

भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समारब्धस्य कर्मणः ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लौहं हरति याऽन्यस्य नारी बुद्धिविवर्जिता । अत्र जन्मनि सा नारी घर्घराख्ययुता भवेत् ॥ १ ॥

दद्यात्पलशतं लौहं ससुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजाद्रोगाद्व्यर्थाभिधकात्सुत ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्राग्याऽवधीत्सूत तीर्थजं विधिवर्जितम् । सा गोषिकाऽत्र जनुपि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥

अजं दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुतम् । सखं वेदविदुषे तद्दोषशमनं त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११३ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले ससुप्तत्रो शुल्मवातोदरामयी । वित्रपः कृपणश्चैव सहोदरसंमन्वितः ॥ १ ॥

धनधान्यसुखोपेतः किञ्चिद्द्रवापारवान् सुधीः । दायादाच्छन्नपीडश्च मियः क्लेशश्च तस्य वै ॥ २ ॥

तस्य नारीद्वयं चासीत्सञ्जातं चात्रजन्मनि । बहुपुत्र्यः प्रसूताश्च न तु पुत्रो बभूव ह ॥ ३ ॥

कदाचिज्जायमानस्तु मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । एकाऽपुष्पवती भार्या सञ्जाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय मे प्रभो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षत्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अर्थदुग्धः प्रजातोऽप्यं ग्रामाधीशः प्रतापवान् ॥ ६ ॥

ग्रामे तस्य स्थितिं चक्रे ब्राह्मणः कोऽपि सत्तमः । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ७ ॥

कालेन मृत्युमापन्नो धनदुग्धो निरामयः । तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवत्यथ ॥ ८ ॥

और्बुद्धैर्दिककर्मादि तया सम्पगनुष्ठितम् । क्षत्रियश्चिन्तयित्वाऽप्य ह्यपुत्रस्य च जन्मिनः ॥ ९ ॥

क्षत्रियो धर्मतः स्वामीत्येवं तेन हतं धनम् । निराधाराः सुता जाताः पित्रभावेन दुःखिणः ॥
सर्वस्वहरणाद्वापि गताः कन्या इतस्ततः ॥ १० ॥

काचिन्मातुर्गता पक्षे काचित्पिप्ये तथा गता । उदयस्तद्गृहे विप्र संजातस्तस्य कर्मणः ॥ ११ ॥

यो वै क्षत्रकुले पुत्रः स वै ब्राह्मण एव हि । एवं ब्रह्मस्वकं प्राप्तं युक्तं पुत्र मियस्तदा ॥ १२ ॥

पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः । तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यं मृतः सुतः ॥ १३ ॥

तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः क्रियते शुभा ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । लभेत सन्ततिं सौख्यं लोकानुग्रहकृद्दद ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते हायने शुभवासरे । मारभेद्भरिभक्तश्च संवत्सरविधानवित् ॥ १६ ॥

प्रत्यहं परमेशानं विष्णुमध्यक्तमध्ययम् । पौरुषेणोह सूक्तेन अर्चयेन्मासमात्रकम् ॥ १७ ॥

कुंकुमागरुकपूर्वैश्चन्दनैस्तुलसीदलैः । अर्चयेद्विविधैः पुष्पैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ १८ ॥

भौमाप्यमारुतशिरिव्योमवैः पञ्चभिस्तथा । एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरापणा ॥ १९ ॥

अर्चयन्ती हरिं पूर्णं वर्षावधि समाचरेत् । शुभे मासे शुभे पक्षे चैकादश्यामुपोषिता ॥ २० ॥

शुभनक्षत्रयुक्ताया द्वादश्या पुत्रकाम्यया । पूर्ववद्भरिभक्त्यर्च्य ऋग्भिः षोडशभिः प्रमुमु ॥ २१ ॥

विधिवद्ब्रह्मिमाधाय ह्यर्चयेद्वैष्णवं वरम् । आज्यभागावसाने तु कपिलाज्याहुतिर्हविः ॥ २२ ॥

पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्षोडशसंख्यया । अश्वत्थसमिधस्तिस्रो जुहुयात्षोडशैव तु ॥ २३ ॥

पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्च चरुं तथा । होमान्ते द्विजभोजान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २४ ॥

हिरण्यभूमिवासांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् । विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा कन्यां सालंकृतामपि ॥ २५ ॥

दक्षिणां प्रतिपाद्या च्छलकौटिल्यवर्जिताम् । प्राश्नीयात्तं हविःशेषं सह पत्न्या हरिं स्मरेत् ॥ २६ ॥

इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् । सुभगा च सुरूपा च भवेद्विगतकिल्बिषा ॥ २७ ॥

ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकर्मानुसारतः । शुल्माशसां तु वाधा च गुदान्तर्त्रेणजातयः ॥ २८ ॥

वातरक्तोऽग्निशिरसोर्नेत्रकर्णान्वितो व्रणः । स्तनोपगौरवं दद्वरन्ते वै पादवैकृतिः ॥ २९ ॥

जनश्रुतिं मानवा हि ब्रूयुर्वै कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३० ॥

इति श्रीषट्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्यायश्चतुदशीत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ १११४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ शूद्रकुले पूर्वमासीत्पुण्या वराङ्गना । तदा दानरता जाता कंकुक्षेत्रे पतत्रिण ॥ १ ॥

सर्वः सुखैः सद्गोपेता सर्वसंपत्तिसंयुता । तथा कृतं महत्पापं भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥

समीपे वसतश्चास्या ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं चाग्निहोतुर्वै वैरिभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥

तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहे गता । कृत्यैतद्दुतं कर्म भुक्त्वा तु नरकान्मुत ॥ ४ ॥

दानधर्मकृतात्पुण्यात्सात्र जाता हि घाहुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलप्रोपलसिते ॥ ५ ॥

सुखदुःखममाकान्ता जातसन्तातिनाशकृत् । दुःखैरनेनैर्युक्तात्र मध्यभागे स्वगाधिष ॥ ६ ॥

मापश्चित्तं परं चास्या गङ्गायां पितृतर्पणम् । कुरुक्षेत्रादिवासाच्च प्राक्पापाना विनाशनम् ॥ ७ ॥

इति श्रीषट्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्यायश्चतुदशीत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ १११५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहाच्छ्रानं हन्यात्पतत्रिणः ॥ १ ॥
निष्कत्रयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदपारगे । दानेनानेन विधिना पूर्वपापापनीदनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाद्रोगात्पीडामप्नोति निश्चयेत् ॥ १ ॥
दद्याद्धेनुं सवत्सां च सर्वालङ्कारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छ्रानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र वक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥
तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देयं विप्राय विधिना वक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । सात्र जन्मनि दुःखार्ता दन्तपातारूपया रुजा ॥ १ ॥
विधिवद्धेनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्यं तदादेकात्समात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्युरा सूत बाहुजो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपणे नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
स कदाचिन्महाभाग पापाचाररतो ह्यभूत् । स्वज्ञात्यां वै धृतो गर्भः कामलोभेन तेन वै ॥ ३ ॥
यत्ने कृतेऽपि तस्यास्तु नाभूद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥
एवं बहुतियेः काले गतः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापजदुःखानि पुण्याल्लोकाञ्जुभाविह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये कलाश्रये ॥ ६ ॥
स रक्तकृष्णो मतिमान्नातिदीर्घः पृथुः सुधीः । आदिभागे धनी रोगी मध्यमे त्वतिसौख्यभाक् ॥ ७ ॥
पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् । अतिचिन्तायुतश्चात्र दाने स्वरूपमतिः शतः ॥ ८ ॥
स्वज्ञात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गात्यष्टभावगः ॥ ९ ॥
भीमः सुतेश्वरः पापग्रहैर्युतनिरीक्षितः । लक्षणैरोभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
पलद्भयमिता, कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वोवपसंयुक्ता सौवर्णा भूपणान्विता ॥ ११ ॥
तदर्धमिता, वापि निजवित्तानुसारतः । संपूज्य वेदविदुषे दद्याद्गोपापनुचये ॥ १२ ॥
मायिः सप्तमितैर्देवो भीमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा त्र्यम्बकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
होमयेत्तद्दशदिने कपिलिकां प्रदापपेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं हि पापहृत् ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविष्टिस्तु जन्मन्यत्रैव जायते । नैवं करोति यो मोहाहोभारपापविशोधनम् ॥ १५ ॥

न जीवति सुतास्तस्मिन्जीविते नान् संशयः । आयुरष्टाद्विर्वाणि प्रायश्चित्ते कृतेऽप्युना ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पश्चाद्दन्मिक्तकेऽष्टदके ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो विश्वयुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च वधुं महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । वधुमण्डलरोगार्त्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ ११ ॥
निष्कृद्दयहिरण्यस्य कृत्वाऽत्र नकुलं शुभम् । वधुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २१ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्चारणजा नारी वभूव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
तया ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गहरं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रय गताः ॥ २ ॥
ततो बहुतिये काले प्राप्य तज्जानितं फलम् । तत्तद्दानवशात्पूर्वाद्दत्र सा पादजाऽभवत् ॥ ३ ॥
जीवघातात्तया पूर्वात्पापास्वत्रैव जन्मनि । जाता सन्ततिहीना सा कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन संपद्यते सुखम् । गृहं वित्तपण्डशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
घटयित्वा विधानेन नानारूपा गृहोरगाः । शक्त्या प्रपूज्य विभ्रेन्द्रास्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ ६ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११२२ ॥

अरुण उवाच ।

तुर्यामवस्थां संप्राप्य पुत्रशोकाकुलो नरः । जायते केन पापेन कथ्यतां दिवसेश्वर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे क्षत्रियो धनवान् सुखी ॥ २ ॥
राजमन्त्री महाप्राज्ञो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । बुद्धिमात्रीतिमान्वाग्मी शूरो धीरो महापशः ॥ ३ ॥
सन्धिविश्रद्दसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । बहुग्रामाधिपो दक्षो भृत्यवाहनसयुतः ॥ ४ ॥
दत्तानि तेन दानानि संवत्सरमितं खग । स्वाश्रमं पुनरागत्य धर्मवेत्ताऽपि बाहुजः ॥ ५ ॥
कृतवान् दारुणं कर्म भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्वस्वामिवधसंज्ञं तु पापमुग्रं स्वगेश्वर ॥ ६ ॥
तस्य स्वामी महाराजः कनिष्ठाया वशं गतः । ज्येष्ठा सुतद्वययुता त्यक्तवान् विनतात्मज ॥ ७ ॥
राज्याधिकारिणमपि कनिष्ठावशगो नृपः । कनिष्ठायाः सुतायाभूद्वाज्यदाने समुत्सुकः ॥ ८ ॥
ततो मंत्रिवगो राज्ञो ज्येष्ठपुत्रयुगेन वै । मिलित्वा कैश्चिदन्वैश्च तपोमोत्सहोदरैः ॥ ९ ॥
विषादिकप्रपञ्चेन जगान च महीपतिम् । तज्ज्येष्ठाया ददौ राज्यं राजपुत्राय वै खग ॥ १० ॥
ततो बहुतिये काले कनिष्ठस्य सहायतः । वधाय तस्य राज्ञोऽपि समुद्युक्तः स बाहुजः ॥ ११ ॥
तज्ज्ञात्वा नृपतिर्वीरं कृतवाञ्छासतं तदा । शस्त्रेण चात्मघातं हि कृतवान् करुणपात्मज ॥ १२ ॥
यमलोकं समासाद्य भुक्त्वा पापफलं ततः । पुण्यात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ १३ ॥
हिमालये पुण्यदेशे भागीरथ्यास्तटे शुभे । जातो द्विजवरो धीमानुच्चः स्थूलो महापशः ॥ १४ ॥
स तु मध्यमरूपाद्व्यो रक्तगीरो विचक्षणः । स्वधर्मनिरतो दक्षो देवद्विजपरायणः ॥ १५ ॥
राजमान्यः प्रतापी च भृत्यवाहनसंयुतः । बहुग्रामाधिपः सर्वशास्त्रविच्छिन्नभक्तिमान् ॥ १६ ॥
पोषकारनिरतः सन्धिविश्रद्दसंयुतः । सर्वविद्यामुवेत्ता च नीतिविद्यापि चाण्डज ॥ १७ ॥

देशेदेशेऽतिविख्यातो भोक्ता सर्वजनप्रियः । स्मेरवक्रः सुभाषी च सत्पौत्रेण समन्वितः ॥ १८ ॥
 वेदान्तविद्योगवेत्ता सर्वदा कौतुकप्रियः । पुण्यादिर्दं तथा पापाहोभी पापरतः कश्चित् ॥ १९ ॥
 बाल्ये पित्रोः सुखैर्हीनः केशोरे युवभावके । सहोदरमुखैर्हीनो जायासुखविवर्जितः ॥ २० ॥
 वार्धके पुत्रहीनश्च मनोदुःखसमन्वितः । गतागतधनैर्युक्तः सर्वसंगविवर्जितः ॥ २१ ॥
 प्राग्भवे राजवाते च सहायौ यौ नृपात्मजौ । जातौ तावत्र जनुपि पितरौ निधने गतौ ॥ २२ ॥
 यामवस्थां ह्यु संसात्तावभूतां तौ सहायकौ । तामवस्थामिह प्राप्य पुत्रौ निर्वशतां गतौ ॥ २३ ॥
 वातरोगान्वितो गेहे सर्वदा कलहाकुलः । श्रद्धावानपि सर्वत्र स्वीयश्रद्धाविवर्जितः ॥ २४ ॥
 प्राग्नाजवातजात्पापास्तन्तानसुखवर्जितः । जन्मलभ्यात् सुतस्याने क्रूरग्रहसमन्विते ॥ २५ ॥
 सप्तमे भवने क्रूरदृष्टिर्गगते विधौ । लग्ने त्वेतादृशे चैव जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना ॥ २६ ॥
 श्लेष्मलः सर्वदा वातपीडायुक्तस्त्रिगत्रिपु । कदाचित्कर्णपीडायुक् कदाचित्रेत्रोरगयुक् ॥ २७ ॥
 कदाचिज्ज्वरवांश्चैव तथाऽप्राप्तमनोरयः । राजलोकप्रियोऽपीह राजभीतिषु शङ्कितः ॥ २८ ॥
 विचिकित्तापरो जायासंगमेष्वप्रसन्नधीः । दयावानपि लोकेषु कायत्रिगुणसंयुतः ॥ २९ ॥
 हृत्पूर्वे वामभागेऽपि लशुनं दृश्यते जनैः । प्रागात्मवातजं चिह्नं स्फुटं हि विनतात्मज ॥ ३० ॥
 यो राजा निहतोऽनेन प्राग्भवे कश्यपात्मज । तद्व्यार्था त्वत्र जनुपि पुत्र्यो जाताः सुदुःखदाः ॥ ३१ ॥
 लक्ष्मणैरभिरादृचस्य प्राचश्चित्तं वदान्यहम् । पलत्रयेण फर्तव्यो वाहुजस्तु हिरण्मयः ॥ ३२ ॥
 गन्वपुष्पैः समभ्यर्च्य देवो विविधेऽसुत । तद्वत्कूर्पात्महाभाग लक्ष्मीनारायणं शुभम् ॥ ३३ ॥
 दद्याद्देविदे सूत दरिद्राय कुटुम्बिने । स्वात्मवातजपापाञ्च मुच्यते नात्र संशयः ॥ ३४ ॥
 गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा । अष्टोत्तरं महान्तं जपेद्रविसहस्रकम् ॥ ३५ ॥
 होमयेत्तद्दशशोनेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । पार्यवानां शिवानां च नियुक्तैकममाणतः ॥ ३६ ॥
 पूजयेद्दधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । य एवं कुरुते सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ ३७ ॥
 न तस्य दुष्कृतं किञ्चिन्नाधयो व्याधयो न च । अशीतिमितवर्षे तु रिष्टं तस्य न जायते ॥ ३८ ॥
 गजनागामिताब्दांतं जीवनं तस्य निश्चितम् । पुत्रप्राप्तिर्भवेत्तस्य सर्वजीवद्वयावतः ॥ ३९ ॥
 वार्धकेऽपि महाभाग जीवस्युत्रो हि जायते । सद्गतिं समवामोति यद्गत्वा न निवर्तते ॥ ४० ॥
 नैवं करोति यो मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् । सप्तजन्मसु दुःखी स्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥ ४१ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत जन्मभात्तद्विलोकयेत् ॥ ४२ ॥
 इति श्रीबृहस्योर्णसंबन्धे कर्मविपाके अष्टाव्यस्योर्विशस्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः कश्चिदेशे पञ्चनदे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमा ॥ १ ॥
 विप्रोत्सङ्गतः सोऽपि प्रपागे गरुडाग्रज । स स्नातो मृगगे भानौ धूर्तो धर्मक्रियोऽज्ञितः ॥ २ ॥
 स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतोऽन्यस्य क्षत्रियस्य विशेषतः ॥ ३ ॥
 ददाह भवने रम्यं वैरिभावात्पुराऽनय । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
 कालयोगेन संप्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । पापपुण्यकलान्येवं भुक्त्वा ह्यवमकर्मकृत् ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गाङ्गायाः प्राक् परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 स मध्यरूपो बलवान्धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्या चिरमचारी च पेटकस्वल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥
 सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिर्दं फलं पृथ्वपापाद्य फलं शृणु ॥ ८ ॥

गोवालवत्सकवधात् जीवघातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ १ ॥
गोस्त्रीविप्रवधादीनि पापान्यर्भकहानि हि । गोराशिगे शर्ना सोमात्पष्ठे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽसीन्मृतवत्सा च सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकरौ धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुगभी च हिरण्यमी ॥ १३ ॥
तदद्वाद्वा च शक्त्या वै विधिज्ञाय प्रदापयेत् । मंत्रमेतं समुच्चार्य पूर्वापात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥

मंत्रः ।

“ स्वज्ञातिजेऽतिचपले यन्मया पापमर्जितम् । यद्गर्भघातनं घोरं ज्ञानाज्ञानाच्च यत्कृतम् ॥ १५ ॥
त्वन्नाशनं च सुरभे तस्मात्त्वां तु हिरण्यमीम् । ददेऽहमत्र विप्राय तत्पापान्मां प्रमुचतु ” ॥ १६ ॥
सुवर्णेकमितं कुर्याद्ब्रह्माणं च हिरण्यमम् । स्त्रीपतिं पूज्य गन्धाद्यैर्देव्यात्पापानुत्तये ॥ १७ ॥
तदर्धमितकं केतुं सौवर्णं च प्रदापयेत् । गायत्र्यष्टसहस्राणि सहस्रं त्र्यम्बकाभिधम् ॥ १८ ॥
अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जपेन्मंत्रान्प्रयत्नतः । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १९ ॥
विप्रांश्च भोजयेत्पश्चात्स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः । होमांते कपिलां दद्यात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २० ॥
य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् । स मुच्यते गर्भपाताद्द्वचभिचारान्न संशयः ॥ २१ ॥
अनेन विधिना सूत यः कुर्यात्पापशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र न संशयः ॥ २२ ॥
नैवं विधानं यः कुर्याद्विभ्रान्मोहाद्दिशेषतः । पञ्चवेदादप्यन्तं न च पुत्रसुखं लभेत् ॥ २३ ॥
पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते त्वायुश्चतुःसप्ततिवर्षकम् ॥ २४ ॥
नाधयो व्याधयस्तस्य नान्यरिष्टभयं भवेत् । जन्मत्रयमपुत्रः स्यात्प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ २५ ॥
पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते सति । जननं युग्मगे जीवे निधनं कर्कटे स्थिते ॥ २६ ॥
जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । अन्यदन्तर्गतं सूत जन्मशास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वं भवे मोहात्सुरारं पिबेत् । प्रदरेणैव रोगेण जन्मन्यत्र प्रपीडिता ॥ १ ॥
पाशीवासान्महाभाग तद्देशमरणात्तथा । प्रदरात्सा विमुच्येत पार्थिवाना प्रपूजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अष्टाध्याय पञ्चविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीन्मुखजः पश्चिद्देशास्त्रसमन्वितः । देशे गुर्जरके सूत राजपूज्यो हृद्व्रतः ॥ १ ॥
स्त्रीपुत्रघनसंपन्नः शिवभक्तिपरायणः । कृतवान्तोऽपि दानानि ब्राह्मणेभ्योऽल्पशक्तितः ॥ २ ॥
गौशय्याभूमिभक्ष्याणि विविधानानि पर्वसु । अद्यापितासतथा विप्रास्तेन सर्वं विजानता ॥ ३ ॥
तिलपेनोस्तया लोभात्कृतो ह्युग्रप्रतिग्रहः । न कृतं शौचनं मोहात्पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ४ ॥
ग युक्तः पुण्यपापभ्यां प्राप्तो धर्मपुरं प्रति । भुवत्सा शुभाशुभौल्लोकान्विद्यादानप्रभावतः ॥ ५ ॥
घृतदुषासरस्वत्योर्मध्ये जातो द्विजोऽधुना । स रक्तगीरो मतिमान्विद्याभ्यासरतः क्षमी ॥ ६ ॥

स्त्रीपुत्रधनसंयुक्तः पितृभ्रातृसुखान्वितः । नातिदीर्घोऽतिलोभादंघो बहुमित्रः मियंवदः ॥ ७ ॥
 लाभालाभे समश्चात्र भृत्यवाहनभोगभाक् । कासरोगयुतश्चात्र तिलधेनोः पुरा ग्रहात् ॥ ८ ॥
 चिह्नमत्र जनुर्लम्बाच्चन्द्रः पापान्वितो रिपौ । शुरुः सप्तमभावस्यः प्रष्टुरत्रैव जन्मानि ॥ ९ ॥
 लक्षणैरेभिराढचस्य वदयेद्दं पापशोधनम् । धेनुं हिरण्मयीं कृत्वा पलपञ्चमितां शुभाम् ॥ १० ॥
 द्रोणपञ्चमितैर्युक्तां गन्धपुष्पाद्यलंकृताम् । दद्याद्विप्राय विदुषे कासरोगप्रशान्तये ॥ ११ ॥
 ब्रह्मविष्णुशिवाकार्कानामैकेकपलसंयुताम् । कृत्वा सुरूपां प्रतिमां पत्रे लेख्यां प्रयत्नतः ॥ १२ ॥
 पूर्वपापविशुद्धयर्थं विधिज्ञाय निवेदयेत् । चतुर्विंशतिसहस्राणि गायत्रीं च जपेद्बुधः ॥ १३ ॥
 होमयेच्च तिलैस्तद्गच्छक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १४ ॥
 कासश्वासान्महारोगान्मुच्यते नात्र संशयः । नाषयो व्याधयस्तस्यं प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १५ ॥
 पञ्चपञ्चाशद्वन्द्वान्तमायुरत्र प्रकीर्तितम् । प्रायश्चित्तेऽकृते सूत सप्तविंशमितेऽवृत्ते ॥ १६ ॥
 रिष्टं च दारुणं प्रोक्तं तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहदसूरीयसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुरुदेशे द्विजः कश्चिन्मृगं घातितवान्पुरा । तस्मान्मृगवधादत्र पाददुःखप्रपीडितः ॥ १ ॥
 चिह्नमत्र मृगोऽङ्गेऽस्ति रिष्टेशः पादभे स्थितः ॥ २ ॥

अरुण उवाच ।

शुभतमत्राद्भुतं देव पापपुण्यफलं त्विदम् । प्रमुच्यते पूर्वपापायथा तद्दद शोधनम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्तं परं त्विह । एकादशसहस्रं तु पार्थिवानां तु पूजयेत् ॥ ४ ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्विधिस्तथा । शतमेकादशमितं स्तोत्रं हिरण्यमर्गजम् ॥ ५ ॥
 पठेद्भक्त्या च मत्प्रोक्तं पूर्वपापप्रणाशनम् । ततः पल्लैर्वेदमितेदेया हिरण्यमी शुभा ॥ ६ ॥
 सगर्भा ब्राह्मणी सूत तदर्द्धाद्वैमितापि वा । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सौवर्णं स्वर्णसंभवम् ॥ ७ ॥
 संपूज्य विधिना मंत्रैः पुत्रपौत्रविवर्द्धनम् । हिरण्यमयं मृगं कृत्वा पञ्चरत्नसमान्वितम् ॥ ८ ॥
 पल्लैर्वेदमितेः सूत गन्धपुष्पैः प्रपूजयेत् । मंत्रमेतं समुच्चार्य विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ ९ ॥

मन्त्रः ।

“ ज्ञानाज्ञानयुतं पापमार्जितं मृगघातनात् । तत्पापनाशनायैव ददेद्दं स्वर्णजं मृगम् ” ॥ १० ॥
 राजतं च तथा दद्यात्पवनं पादरोगनुत् । प एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 तस्य सन्ततिशुद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र पतत्रिण । पादरोगोपशमनं जायते पापशोधनात् ॥ १२ ॥
 नैवं कुर्याच्च यो मोहात्प्रायश्चित्तं मयत्नतः । न भवन्ति मुतास्त्वस्मिन् जीविते नात्र संशयः ॥ १३ ॥
 न च रोगोपशमनं जायतेऽत्र भवेऽण्डज । पञ्चविंशमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १४ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते स्त्रायुर्वर्षाणां पथसप्ततिम् ॥ १५ ॥

इति श्रीबृहदसूरीयसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कैलासात्पतितः कश्चिद्भृशभक्तिपराङ्मुखः । शापान्नदिगणादुद्यो भविष्यति महीतले ॥ १ ॥
 मत्तादिवस्तदा तेन स्तुतिभिर्नन्दिकेश्वरः । अपि स्वल्पतरं काले शापमुक्तिं ददी प्रभुः ॥ २ ॥

तस्य शापान्महाभाग जन्मन्यत्र जनिः स्वयम् । महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां गरुडाग्रज ॥ ३ ॥
 पुष्करात्प्राक्परे देशे शुके स्वोच्चे सुभावेगे । मालव्ययोगे विख्याते सचन्द्रे बहुभिर्युते ॥ ४ ॥
 गौरो यशस्वी मतिमान्नानारत्नचयैर्युतः । गजयूथैः समाक्रान्तो बहुभूपालसेवनः ॥ ५ ॥
 नानावाहनसंयुक्तो बहुभोगमुतेस्तया । सकलैश्वर्यवित्ताढ्यः स्वेच्छाद्रव्यान्वितस्तया ॥ ६ ॥
 दानानि शक्तितो दत्ते धर्मात्मा लोकविश्रुतः । रुद्रभक्त्यन्तरायाञ्च न तु पूर्णमनोरथः ॥ ७ ॥
 बहुभृत्यैः समायुक्तो यावज्जीवसुखान्वितः । पश्वेदमिते वर्षे रिष्टं शश्वच्च बन्धनात् ॥ ८ ॥
 दृढकर्मकृतात्पापाद्गुणजनभङ्गजात् । प्रायश्चित्तं महाभाग नात्र जन्मनि विद्यते ॥ ९ ॥
 चिद्धमङ्गात्तया सूतेर्भौमो नीचोऽष्टमस्थितः । सूर्यसंगगताच्छुक्रात्संगान्मालव्यसंज्ञकात् ॥ १० ॥
 नायुर्दायमवाप्नोति रिष्टान्तं जीवनं स्मृतम् ॥ ११ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२८ ॥

अरुण उवाच ।

भगवन् देवदेवेश श्रुतमेतन्महाश्रुतम् । नार्याः सहानुगामिन्या गतिं मे ब्रूहि भास्कर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृतं प्रतीक्ष्य भर्तारं या विशेषेण हुताशनम् । तेन सार्द्धं महापुण्या ज्ञेयाऽत्र सहगामिनी ॥ २ ॥
 श्रुत्वा मृतं पतिं याऽत्र विदेशस्यं प्रतिव्रता । तद्वख्रेण विशेषेण सा ज्ञेया चानुगामिनी ॥ ३ ॥
 धर्मात्पातिव्रतात्पूर्वं भवेन्मोक्षगतिर्द्वयोः । अथैका सा महासाध्वी जाता ब्रह्महृदेषण्डज ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणी तपसा युक्ता सदा भक्तिपरायणा । दानशीलरता पुण्या पुण्यकर्मान्विता सती ॥ ५ ॥
 दृष्ट्वा मृतपतिं सा तु दिव्याभरणभूषिता । प्राप्ताऽग्नौ विधिना सूत कृत्वा पूजां हरेर्भृशम् ॥ ६ ॥
 सा गता यमराजस्य स्कन्धे दत्त्वा पदाम्बुजम् । वैकुण्ठे चाण्डजश्रेष्ठ यद्गत्वा न निवर्त्तते ॥ ७ ॥
 तद्धृत्तातलवातेन मूर्च्छितोऽभूद्यमाधिपः । तत्कालेऽप्रच्छिध धीरेण नारदेन महात्मना ॥ ८ ॥
 धर्मराज वर्देतन्मे त्वत्तः परतरश्च कः । दण्डप्रदो महाभाग येन त्वं चालितोऽधुना ॥ ९ ॥
 तमुवाच मुनिश्रेष्ठ या गताऽथ शुभानना । सती तत्पादभारेण पीडितोऽहं भृशं द्विज ॥ १० ॥
 मोक्षं गता महासाध्वी गृहीत्वा तु स्वर्कं पतिम् । महापापसमाक्रान्तं नरकस्यं द्विजोत्तम ॥ ११ ॥
 सा गमिष्यति चेत्तत्र पत्न्युः पापावशेषतः । ब्राह्मणी योगयुक्ता च भविष्यति कलौ युगे ॥ १२ ॥
 काश्यां मृत्युस्तयोर्यस्माच्छिवत्वमुपगच्छतः ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कामतश्चोत्पूर्वं ब्रह्महत्यां नराधमः । क्षयरोगान्वितः सोऽपि जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 मुघोराद् ब्रह्महत्याख्यपापात्त्रास्त्यपरं त्वद्यम् । प्रायश्चित्तं मया नीकं पापान्मुक्तिस्त्रिजन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३० ॥

अरुण उवाच ।

पश्चिदिप्रो महासाधुश्चाहवर्णः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निगुरुवत्सलः ॥ १ ॥
 मंथुनो वायुवित्ताभ्यां विचिद्विद्वत्समन्वितः । तस्य भार्या सदाचारा विचिच्च हेऽगफारिणी ॥ २ ॥
 पविभक्ता पतिप्राणा प्रतानामनुकांक्षिणी । पुत्रहीना कथं जाता फस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारगर्भाणामसतीनां कुलच्छिदाम् । यद्वाञ्छिरप्रसूतानां शीघ्रं गर्भः समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
 औपधैः स्वेदनैरुग्रप्रलपैर्दुष्टभक्षणैः । संवाहनैस्तथा घातैरन्यैर्वा चास्तिकर्मभिः ॥ ५ ॥
 गर्भस्य पातनोपायं करोत्यपि च कीर्तितम् । पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
 नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभक्तिं हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता स्वग ॥ ७ ॥
 अनया चेष्यया चैव सन्ततेनाशनाय च । औपधैश्छेदनाद्यैस्तु तस्यार्थे कल्पितो गदः ॥ ८ ॥
 सपत्न्यै मेरयामास विधिना चैव तद्गदम् । तथा वै ऋतुभावाच्च परिपीतं तदौपधम् ॥ ९ ॥
 पुष्पं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिन्नग्निमानद । ऋतावृत्तौ च संप्राप्ते जाता सा विविधातुरा ॥ १० ॥
 वेदना ह्यभवन्नित्यमसृग्वातोदरामयाः । पुष्पे नष्टे फलं नष्टं कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
 तथा चैतत्कर्म कृतं त्रिविधं गर्भदोषकृत् । अन्यस्या अपि गर्भस्तु निभूतं नाशितस्तथा ॥ १२ ॥
 ऋत्वभावो ह्युद्युद्धचा कृतो वै पूर्वजन्मनि । तेनैव कर्मणा वत्स विविधं पुष्पवन्धनम् ॥ १३ ॥
 गर्भाशयमधिष्ठित्य बहु स्रवति शोणितम् । छिद्यन्त इव गात्राणि सूचीभिरिव नित्यशः ॥ १४ ॥
 वेदना याः पुरा जाताः स्त्रीणां गर्भनिपातने । यावत्तयेह चान्या हि सर्वा जाता हि दुःसहाः ॥ १५ ॥
 तदोपपरिहारार्थं प्रायश्चित्तं समाचरेत् । सपत्नीगर्भघातस्य निष्कृतिं प्राक्समाचरेत् ॥ १६ ॥
 रजतस्य पलाभ्यां वै कोशं गर्भाशयाकृतिम् । निष्केण स्वर्गर्भं च कृत्वा दद्याद्द्विजन्मने ॥ १७ ॥

मन्त्रः ।

“ गर्भपातं प्रकुर्वन्त्या मया प्राक्तनजन्मनि । यद्य वन्द्यकृतप्राप्तं तस्मान्मोक्षेय जन्मनि ” ॥ १८ ॥
 यस्मात्प्राक्पातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिता । दीनानायविरोधश्च तेनेयमसृता त्विह ॥ १९ ॥
 अनुमन्त्री प्रयोक्त्री च पितृमातृमुखोज्जिता । बन्धुसन्ततिदुःखाद्या मर्षोदाधनवस्थितिः ॥ २० ॥
 शोकः स्याद्दुदरे वाधा तद्दुष्टीहादिविक्रिया । अन्तरा स्पन्दमानोऽपि गर्भः सजोपलभ्यते ॥ २१ ॥
 अथान्यागर्भपातस्य साञ्चित्तयेह निष्कृतिम् । विस्तरात्तां प्रकुर्वति येन सर्वोद्यत्सपः ॥ २२ ॥
 तावदेव पतेद्गर्भो नान्यथात्वस्य सम्भवः । सुशुभे भूपदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ २३ ॥
 सम्प्रणाशाय ह्युत्थय प्रार्थश्चित्तमिह नतः । प्रौष्ठपर्था वृत्तीषार्या शुक्लायां प्रवमाचरेत् ॥ २४ ॥
 यत्नेन गर्भिकारुषं हि उपोषणपरायणा । पुष्पेर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजां सतीम् ॥ २५ ॥
 केतकैर्गर्भसंयुक्तैश्चम्पकैः कुसुमदोपलैः । सौवर्णी राजती ताम्नां मूर्तिं गीर्षाः प्रकल्पयेत् ॥ २६ ॥
 हारनूपुरकोटीरकुण्डलाभरणादिकैः । नैवेद्यैः शुभ्रकासारसोदकापूपषायसैः ॥ २७ ॥
 उपतितेह विधिवद्भवानीमियबलभम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २८ ॥
 राशौ जागरणं कुर्याद्द्वितनृत्यादिपूर्वकम् । फलैर्नानाविधैरर्घ्यं दद्यान्मन्त्रपुरःसरम् ॥ २९ ॥
 फलपुष्पाक्षतोपेतमञ्जनं मूर्ध्नि निसिपेत् । “ नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये ॥ ३० ॥
 गृहाणार्घ्यमिमं देहि पुत्रान्महां यथास्विनः । पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्यसुपते ॥ ३१ ॥
 एवं राशौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् । ततः प्रभाते विमले कृतप्रातर्गक्रिया सती ॥ ३२ ॥
 देवमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडगं स्त्रियः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय पोडग ॥ ३३ ॥
 प्रत्येकं वीणवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् । सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् ॥ ३४ ॥
 दातव्यं गिरिजाप्रतीत्यं पुत्रसौभाग्यकाम्यया । सगर्भा च वृषोपितां सितानां गां वस्त्रसंयुताम् ॥ ३५ ॥
 साहेरण्यां ततो दद्याद्दिवाय शुण्णशालिने ॥ ३६ ॥

मन्त्रः ।

“ अपातर्यं पुरा गर्भं दृष्टस्त्रीणां वशं गता ।

यदत्र बन्धयताहेतुस्तस्मान्मोचय माऽम्बिके । तव दानेन पुत्रा मे भवेयुः सुभगाः सति” ॥ ३७ ॥

इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विप्रं विसर्जयेत् । एवं व्रतपरा नारी गर्भपातं न पश्यति ॥ ३८ ॥

लभते पुत्रपौत्राद्यान्स्वयं तैः सह मोदते । सपत्नीगर्भघातस्य प्रायश्चित्तेऽप्ययं विधिः ॥ ३९ ॥

शुभार्थिन्या प्रकर्तव्यो नात्र कार्या विचारणा ॥ ४० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥

भद्रायपञ्चयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापकर्मणो धोरान्नरकान्माप्य दारुणान् ॥ २ ॥

तिर्येक्तं च तथा सूत विशुज्याधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षयेऽथ पुण्यात्प्राक्तोऽत्र जातो हि बाहुजः ॥ ३ ॥

क्षयरोगयुतः सूत कृशो दुःखातुरो भृशम् । लभे कुम्भाभिधे सूत भौमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥

गिष्टं पद्यमिते वर्षे जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥

तदा ते तु मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजांश्चिताः । रिष्टेन चायुषो भङ्गो दृढपापान्निष्कृतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥

ददाद् तत्पुरं शत्रोस्तत्क्षणं झण्डितं पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥

पापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अयो यमाज्ञया भुक्ता नाना नरकयातनाः ॥ ३ ॥

पुण्यशेषादयाऽत्रापि स जातः क्षत्रिपापरः । देशेऽयोध्याभिधे गीरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥

युवभावे महाभाग राजपद्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥

निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यतेऽधुना । कार्पास्तत्र त्रिदेवानां मूर्तयस्तु ययोदितः ॥ ६ ॥

ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वगैगविनाशिकाः । सुवर्णजास्तथा कार्याः कदलीपत्रसंयुताः ॥ ७ ॥

यथा वित्तानुमारेण वित्तशाठ्यं विवर्जयेत् । देयास्ता विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥

ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेक्षया । गायत्रीं विधिना सूत पूर्वपापानुत्तये ॥ ९ ॥

एवं कृते महाभाग क्षयस्तस्याथ शाम्यति । नैवं कुर्यात्तु यो मोहाद्रिष्टं विशन्मिषेऽब्दके ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाचिदान्योत्पामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयाश्रिव सा ज्ञेया क्षयरुयुता ॥ १ ॥

न तस्याः पापशमनं मयोक्तं च पतत्रिणम् । महापापकृताद्रोगान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भयपानी च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद् । वापिरो जायते तत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥

चान्द्रायणव्रतं कुर्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
भोजयेच्च यथाशक्ति होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेत्रारी पापकृद्ब्रह्मघातनम् । अज्ञानादन्यजनुषि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
महापापात्कृताद्दोस्ता हि सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
प्रयागे मकरस्येकं स्नानात्त्रैव जन्मनि । काश्यां वासात्तया सूत मुच्यते ब्रह्महत्याया ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकः प्रजायते जन्तुषुः पूर्वं भ्रातृघातकः । वभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तस्य हि ॥ १ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिङ्गदेशे प्राक्सूत काचिद्द्विजधर्मानना । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
सा नार्यघातयत्पूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटम् । वक्रनामत्वमाप्नोति साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्यात्पवित्राय प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव बाहुजः कश्चिद्देशे पश्चनदेऽण्डज । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विमोत्सङ्गगतश्चापि प्रयागे गरुडाग्रज । स स्रातो मुग्गे भानौ धूर्चकर्मा क्रियोऽजितः ॥ २ ॥
स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतोऽन्यस्य मिश्रकल्प पतत्रिण ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुरानव । तत्रैका बत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
कालयोगेन स प्राप्तः करालं यमशासनम् । फलानि पापपुण्यानां बुभुजे दृष्टवीश्र सः ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक्परे देशे गतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
स मध्यरूपो बलवान्धर्मं स्वरूपमतिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पैतृकस्वल्पचित्तभारु ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वपापाद्य फलं शृणु ॥ ८ ॥
गोघालदासघाताच्च जीवघातादुपुत्रकः । मत्तवेदमितान्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोस्त्रीविभवधादीनि नाशपत्नीह धालकान् । गोरान्निगे शूनौ सोमात्पद्ये जीवे मुगस्तियते ॥ १० ॥
लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायास्तीन्मृतवत्त्वा च सा पुनः ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकर्मा धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत भवक्ष्यामि निष्कृतिं पापघोपनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या मुरभी च द्विगमयी ॥ १३ ॥
तद्दामितिका वापि द्वयोर्वित्तानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मंत्रैर्दया विमाय धीमते ॥ १४ ॥

मापैर्वाद्भिर्मितैर्देयस्तथा पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वद्विर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
 देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मंत्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
 होमयेदष्टशतकं रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृणुयाद्भरिर्वंशं वा दशावृच्या विधानतः ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्द्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १८ ॥
 नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ १९ ॥
 नवसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्विजयवानना । पतिप्रिया शीलयुता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 वैरभावात्तया साधोर्गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणश्च सुतो दग्धो गृहदाहे पतन्निण ॥ २ ॥
 साहाय्यात्स्वामिनः सर्वं प्राग्भवे समुपार्जितम् । तत्पापजान्महाघोरात्पुण्यात्प्राप्य शुभाशुभम् ॥ ३ ॥
 सैव जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुता । क्षत्रियस्य च धर्मोदया पूर्वपुण्यात्तया सती ॥ ४ ॥
 क्षयरोगयुता चाल्पे बालघातादपुत्रिणी । महाग्निदाहपापाच्च प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
 त्रयोविंशन्मिते वर्षे रिष्टेणैवात्र नश्यति । सहायस्तत्पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याद्विरण्मयीं तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथात्र पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाण्डज ॥ २ ॥
 पूर्वपापात्समुच्येत नरोऽत्र गतकल्मषः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यावधीत्रारी पूर्वपापविमोहिता । सात्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताण्डज ॥ १ ॥
 तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाप्य च । पूर्वपापादिमुच्येत सात्र वै विनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एष्यतीति च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लंघकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधिवच्छेदां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजनुवि घातयेत्कृदाग्रज । यत्कं ता कण्ठरोगेण चाध्यते सात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधिवत्सुत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । ययोपस्करागंयुक्तां तस्मात्पापात्समुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४४ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विजकुले जातो धार्मिको वित्तसंयुतः । उदरे वातजा रोगा गुल्माद्याश्चोर्ध्वहृद्यथा ॥ १ ॥
मोहाद्याः स्वल्पवीर्यत्वं पाण्डुरोगोदरामयः । जायते शीर्षजा पीडा बाल्ये स्याद् ब्रह्मीगदः ॥ २ ॥
शरीरे जायते बहुरूपघातो घणाबलिः । पीत्राणां मातुलानां च स्वह्लादेर्विधवाव्यया ॥ ३ ॥
दायादाच्छुद्धवत्पीडा भूमिद्रव्याभिलिप्तया । ऐहिकानि च लक्ष्माणि तस्य देहे त्विमानि हि ॥ ४ ॥
तस्य भार्या सदाचारा कदाचित्क्रोधवादिनी । गौरवर्णा शुभा बाणी सन्तोषप्रियकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्सा कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दश मासा अतीता हि गर्भे चोदरसौख्यमाक् ॥ ६ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुकृतं नैव तदकर्म स्त्रीकृतं नात्र संग्रयः । पूर्वजन्मनि सा क्षात्रा संजाता विनतासुत ॥ ८ ॥
अज्ञानतिमिरान्धत्वात्स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् । अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकंपकम् ॥ ९ ॥
सर्वभूतेषु चात्मानं स्यावरेषु चरेषु च । प्रमादाद्भीषिणं सा वै जवान क्रूरसाहसा ॥ १० ॥
तस्या गेहाश्रिता नित्यं मार्जारशुनपूर्वकाः । पलालक्रीडनपरा गेहे संकुलिता भृशम् ॥ ११ ॥
तप्तासु बालकान्यंजुतसमस्मचयादिषु । आविश्रितास्तया चाश्रौ पापाकुलितचेतसा ॥ १२ ॥
बालगर्भाशयान्वालानविस्पष्टारिलेंद्रियान् । तांस्त्यक्त्वा निर्जने तेषां मातृभिर्वालवातिनी ॥ १३ ॥
मायाबन्धनमात्रत्वादालगर्भाश्रितास्तदा । तैस्ताः क्षिप्त्वा समिद्धेऽग्नौ भस्मसादकरोत्क्षणात् ॥ १४ ॥
विनिघ्नन्ति प्रमादाद्यैर्बालादीन्याऽपचेतसः । संतत्यभावस्तेषां वै नानाद्दुःखैश्च एव च ॥ १५ ॥
आनाय्याग्निं जनैस्ते वै प्रक्षिप्यन्ते गतायुषः । तयाविधेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्भ्रातृ ॥ १६ ॥
मृताश्च भिक्षवस्तेऽपि तदात्मदोषचिह्निताः । अनले ज्वालिता ये वै वहवो लघुबालकाः ॥ १७ ॥
गर्भयुक्ता मृता ये वै मातृयुक्तास्तथैव च । लभन्ते सद्गतिं नैव मृतास्ते दग्धजंतवः ॥ १८ ॥
तेन कर्मविपाकेनाऽस्थिरगर्भा मृतप्रजा । त्रिविधापत्यजा बाधा प्राप्यते जनुरन्तरे ॥ १९ ॥
जन्तवो गर्भगा ये के स्वकृतात्कर्मबन्धनात् । उभयोः कर्मणां हेतुल्लभन्ते नात्र संग्रयः ॥ २० ॥
वृतीयं जन्म चैतदि ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । स्थिरगर्भा न यस्मादि पुत्रहीना पतात्रिण ॥ २१ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाय येन गर्भः प्रजायते । प्रमोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिष्टे । समनुप्राप्ते ग्रहेऽङ्गनि शुभोदये । प्रायुदकप्रवणे देगे गोमयाशुपलितके ॥ २३ ॥
तत्रोपजीविकं तीर्थं नानाचित्रविचित्रकम् । द्रोणमानतिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूरयेत् ॥ २४ ॥
निष्कमानसुवर्णस्य शकलं मध्यतः क्षिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तद्गुलद्रोणपर्बतम् ॥ २५ ॥
शुद्धतोयभूतं ताम्रपात्रं दशपलोन्मितम् । स्यापथेट्राजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २६ ॥
पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं हि प्रजापतिम् । परे साक्षकरे दशे वामे चाय कर्मंडलम् ॥ २७ ॥
कृत्वा प्रतिष्ठितमाणां मूर्तिं तां शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्ब्रह्मपुण्याद्यैरुपनारैः पूयवपुथरु ॥ २८ ॥
सम्पक् श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विमं हि वेदविद्वांसं पूजयेद्विविधैर्धनैः ॥ २९ ॥
ततस्तं तु सपत्नीकं मुनीनां प्रवरं शुचिम् । सदाक्षिणं विपापाय गोवासोभिः प्रपूजयेत् ॥ ३० ॥

“मया जन्मान्तरे यच्च कृतं कर्मातिदारुणम् । लंघितास्त्रीजनाचारा अजानंत्या दयादिकम् ॥ ३१ ॥
तत्पार्य नाशयस्वाद्य देवप्राप्तं विगर्हितम् ।” सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी ॥ ३२ ॥
सपत्नीकस्य सौवर्णीनिर्मितां मूर्तिमर्चिताम् । विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद्गुणशालिने ॥ ३३ ॥
दानान्ते कीर्तयेन्मंत्रं तिष्ठन्ती विहितांजलिः । यन्मया पूर्वजनुषि दयारहितचित्तया ॥ ३४ ॥
कृतं संप्राप्तमशुभं स्वामिस्ताच्छिन्धि साम्प्रतम् । दत्त्वा दानं च विप्राय सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३५ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फाकघाती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चेर्हीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनाऽत्र खगाधिप । मुच्यते दुष्टपापाच्च कूर्चेयुक्चात्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पूर्वं घातयेत्काकं विनतानन्दवर्धन । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चेयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन पयोक्तं गरुडाग्रज । पूर्वपापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यमक्षयो यस्तु भवेत्प्राङ्मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते क्रिमिलोदरः ॥ १ ॥
स मीष्मपक्षकादत्र व्रतात्पुण्यसमर्जनात् । मुच्यते पूर्वगोघातु दुष्टात्सूत न संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽमक्ष्यं मक्षयेन्नागी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः क्रिमिजोत्या हि रुक्मुत ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं कार्यं मीष्मपक्षव्रतं शुभम् । कार्तिके शुक्लपक्षे च प्रान्तस्वदिनपक्षके ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शनं यो मोहाद्भक्षयेद्विधिवर्जितम् । सिद्धाग्रं ना पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुव्रतान्महापुण्यात्सर्वपापप्रणाशनम् । तया कृशोदरत्वं च क्षिप्तं नश्यति काश्यपे ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुनः पया पुरा सूत गिट्याग्रं टिजभार्यया । दुष्टस्पर्शनं गतं ताऽत्र स्याद्य कृशोदरी ॥ १ ॥
या विष्णुव्रतानु श्वात्तन्मान्यापात्रमुच्यते । कृशोदरव्या तन्म्यान्तर्वापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकापचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वमेव कश्चिदासीद्धर्मान्वितः सदा । सभार्यो नर्मदातीरे धनसौख्यसमान्वितः ॥ १ ॥
 कृतानि तेन दानानि नानापर्वसु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विषेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
 अथो पापं भृशं चक्रे व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्रातां धर्मशीलयुतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठाया अनृती च विशेषतः । ततो यमपुरं प्राप्तः ससहायो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्सर्गफलं तथा । श्रद्धादानवशात्सोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागतः ॥ ५ ॥
 सिंहस्येऽर्के मुखे, राहौ जीवे कर्केऽलगे भृगी । सरक्तगौरौ मतिमान् वन्धुस्त्रीमुखसंयुतः ॥ ६ ॥
 लघुघृणी त्वमितदो द्विजवंशसमुद्भवः । सर्वमेतत्फलं दानात्स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्यागी भ्रूणहा लोक इति पौराणिका विदुः । योपासहायतः पूर्वं शृणुष्व विनतासुत ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे या कनिष्ठाऽमृता ज्येष्ठात्र गतप्रजा । गर्भदोषयुता चेति लक्ष्णैर्लक्षयेत्स्वग ॥ ९ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्याः पूर्वपापप्रणाशिनीम् । कुर्यात्पल्लवंदमितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥ १० ॥
 तदर्धार्धमितं देयं त्रिषु विज्ञादिमं पठन् ॥

मन्त्रः ।

“ त्यक्त्वा वराननां शुद्धां पूर्वं पापं समर्जितम् ॥ ११ ॥

तद्गुणपापनाशाय ददेऽहं गणनायकम् । मापसप्तमितां लक्ष्मीं शुभाऽऽलेख्यां हिरण्मयीम् ॥ १२ ॥
 ददेऽहं विप्रमुख्याय वेदशास्त्रविदे मुदा । ” ब्राह्मणान्चरयेत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः । श्रुत्वेन शक्तिमान्यस्तु न कुर्याच्छोधनं तदा ॥ १४ ॥
 सपुमान्नाप्तुयात्पुत्रान् रिष्टं पश्चाद्वन्द्यके । प्रायश्चित्ते कृते तत्र जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ १५ ॥
 अन्यजन्मादितो ज्ञेयं विस्तरौ नोदितो मया ॥ १६ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपंचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे रामहृदे जाता पादजा पूर्वजन्मनि । साऽत्र जन्मनि वै विमा जाता प्राग्विमपूजनात् ॥ १ ॥
 प्राग्यत्तया कृतं कर्म शृणुष्वत्र खगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 तत्र दत्तं पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वमशेषतः । मृतो द्विजस्तदुत्वेन क्षुधितस्तु पतत्रिणः ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं तेन ब्रह्मघातसमं तथा । पञ्चत्ववशमापन्ना भुक्त्वातिपमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसन्ततिहीनात्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तयाद्धेन कार्या स्वर्गमयी शुभा । कदलीपत्रसंयुक्ता देया विमाय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन मुनीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यंत्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपंचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भोः सुत चोच्छिष्टं भुक्त्वांस्तु यः । रात्र्यन्वो जायते सुत जन्मन्यत्र स मानवः ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणाज्जातया गोमूत्रं प्राशयेत्तया । मुच्यते तत्तष्णात्सुत नक्तान्यत्सात्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपंचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी चोच्छिष्ट सा शुभानना । नक्तान्धा जायते तत्र व्ययिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
गोमूत्रप्राशनादत्र ब्राह्मणाना च भोजनात् । नक्तान्धरीगान्भुक्तिः स्यादत्र जन्मनि सुप्रत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी यो रात्र्यन्धो जायते त्विह । तत्पापस्य विशुद्धयर्थं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
भोजयेन्न तथा विप्राञ्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । रात्र्यन्धरोगात्सतत मुक्ती भवति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षट्पचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११५६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभुजारी प्राग्भवे विनतात्मज । रात्र्यन्धरोगयुक्ता सा ह्यत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
द्विजाना भोजनाच्चैव गोमूत्रप्राशनात्तया । मुच्यते पूर्वपापात्तु विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तपचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११५७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्या गमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र - मूढो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
चान्द्रापणव्रतादत्र दशावृत्त्या कृवात्सुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धबुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११५८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदपमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चाण्डालं प्राप्नुयात् सात्राजगरा जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
प्राजापत्यव्रताद्यत्नात्कृतात्पञ्चापवर्तनैः । मुच्यतेऽपूर्वपापात् सा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्टुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नविग्रकारी च यो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णनातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीडयते ॥ १ ॥
विधिना लक्ष्मणे तु कृते वै गरुडाग्रज । मुच्यतेऽजीर्णजाद्रोगादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षष्टपुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विग्र प्रकुरुते मृत या नारी पूर्वजन्मनि । पराशेषे यदा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
अजीर्णनेव रोगेण चाध्यते पीडिता भृशम् । लक्ष्मणेन सतत तत्पापान्मुच्यतेऽपुना ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्टुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११६१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवशुलोत्तरो धर्मिष्ठो धर्मव्रतलः । तस्य नित्यसदाचारः साधुसेवासुसंपतः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेच्चिद्र पावने चात्र जमानि । किंनसो ददृक्पण्डश्च नेत्रसोदं विभूषियाम् ॥ २ ॥
पिपिञ्जर प्रपद्येत् पूर्वैकविपाकतः । तस्य भार्या सुतन्वही स्त्रीधर्मव्रतकारिणी ॥ ३ ॥

वातव्यया तदुदरे मूर्ध्नि पीडा च जायते । मृतवत्सा कथं जाता मृतपुत्री तथा पुनः ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्या समुत्पन्ना प्रिया शूद्रावतारिता । बहुव्यापारनिरता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥
शूद्राजाता च सम्बन्धं बहुकालं रता मृगम् । अन्योन्यं प्रीतिवशतः किञ्चित्कालवशं गता ॥ ७ ॥
उभयोः कर्मणोर्हृत्तोर्धनहर्त्रां यतस्ततः । तत्पत्या कर्मकृत्योऽर्था तेन तत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥
ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणधृतः । धनलोभाद्गतस्तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ९ ॥
तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रिवर्षस्तथा मासैः पञ्चत्वं जग्मतुः किल ॥ १० ॥
धनलोभवशाच्चौ वै दुष्टचित्तेन दुर्मयी । अचिराच्च मृतौ तत्र गतौ वै यमसादनम् ॥ ११ ॥
तद्देहदण्डः सञ्जातो ब्राह्मणस्य ततः खग । तेन कर्मविपाकेन नरके पाषितौ भृशम् ॥ १२ ॥
पश्चान्मातृपतां यातौ व्रतदानप्रभावतः । पूर्वकर्मविपाकेन मृतपुत्री वभूवतुः ॥ १३ ॥
द्विभ्यादिमासजा बाला मृता द्विभ्यादिहायनाः । तस्याभवन्मृताः पुत्रा जाताजातास्तथैव च ॥ १४ ॥
अयं जीवेदयं जीवेदित्याशागतचेतसोः । जाताजाता विनश्यन्ति तस्याश्चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥
नैकोऽपि जीवति प्रायोऽचिरादेव विनश्यति । सयुगाश्च सुशीलाश्च लालनाच्चाहुकारिणः ॥
पूर्वकर्मविपाकेन सर्वे मरणमागताः ॥ १६ ॥

नश्यत्सु जातमात्रेषु जानन्नानं सुतेषु च । व्याध्यन्तरे भवेद्दयाधिग्रस्तो व्यसनभागयम् ॥ १७ ॥
नापि सौख्यं भवेत्तस्य नानाशंकिनचेतसः । अभवञ्चेतसो दाहः परापत्यानि पश्यतः ॥ १८ ॥
लक्षणानि पुरोक्तानि तस्येमान्यपि कीर्तये । स्वोदरे म्रियन्ते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १९ ॥
मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववत् प्रतिपादयेत् । स्वर्गस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्येतस्ततः ॥ २० ॥
दीर्घमस्यं महानाधिः शोक एवोपजायते । अदृष्टगणमाहात्म्याद्दुःख्यन्ते दुःखराशयः ॥ २१ ॥
म्रियते जातमात्रो वै पुत्रोऽकृतविनिष्कृतेः । पर्व तु कर्मणि जाते प्रायश्चित्तमयाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

या तस्य निष्कृतिः स्वामिनिह कर्मनिपूदनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्या ॥ २३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सुत प्रवक्ष्यामि मृतवत्सावनाश्रीनाम् । निष्कृतिं विधिवच्चास्यं सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ २४ ॥
यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमचरेत् । शूर्तिं बालस्य निर्माय सौवर्णामय राजतीम् ॥
पञ्चदशैः शान्तिमुक्तानि ब्राह्मणैः साहितोऽर्थवित् ॥ २५ ॥
सिद्धार्थाक्षतदूर्वाभिः कृत्वाशं प्रतिष्ठिताम् । स्नापयेद्दोषैर्मन्त्रैर्वारुणैर्विष्णुमुक्तिभिः ॥ २६ ॥
सुदिशे सुशुभे देशे गोमयाशुपलिभक्ते । तत्रोपघापयेत्तीर्थं कृष्णाग्निमयापि वा ॥ २७ ॥
द्रोणमानविल्लिखुक्तं कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्नापयेद्वाजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २८ ॥
सौवर्णो प्रतिमां तत्र बालगोपालशूर्तिनाम् । कृत्वा प्रतिष्ठितपाणां शूर्तिं तां शुभलक्षणां ॥ २९ ॥
अर्चयेद्द्रव्यपुष्पाद्यरुपेभारिण्याविधि । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
आहूय कुलजान्निप्रान् विदुषो वेद्वादिनः । अलोडपाःसदाचागाः पूज्या अर्घ्यादिपैस्तथा ॥ ३१ ॥
“ उपार्जितः पुरा द्रोहो मया वै परसुनुषु । शूमिद्रविणेहेमादिद्विभया तद्विनश्यतु ” ॥ ३२ ॥
गां सौवर्णां ददाना तु विभापयेद्दं श्रुत्वा सा । “ मया जन्मांतरेऽदृष्टवशादाचरितं तु यत् ॥ ३३ ॥

तस्मान्मुच्येयं वै पापाच्छीघ्रं गोदानतोऽधुना" इति तां त्रिष्परिक्रम्य परिचर्यां विधाय च ॥ ३४ ॥
अत्रे नयेति मन्त्रेण विस्त्रजेत्तदुदीरयेत् । धेनुं दद्यात्सवत्सां च साहिरण्यां यथाविधि ॥ ३५ ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टचन्द्रुकान् । इहैव लभते साध्वी सौख्यं पुत्रसमुद्भवम् ॥ ३६ ॥
व्याधयः प्रशमं यान्ति सद्यो वै कृतनिष्कृतेः ॥ ३७ ॥

विकारो विविधस्तस्य संपद्येताथ संक्षयम् । पित्तजो वातजो वाऽप्या कासगुल्मातित्वग्न्यया ॥ ३८ ॥
मृतापत्यार्तिजा पीडोदरव्याधिरसंशयः । न निष्कृतिः कृता येन नरेण विभवे सति ॥ ३९ ॥
तथा तथाऽत्र दुःखानि जायन्तेऽस्य मुहुर्मुहुः । पूर्वकर्माजितं पापं चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ४० ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विष्टयुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्मै यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरीगेण सोऽत्रैव वाध्यते पीडयाऽनिशम् ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यात् सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरीगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिष्टयुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूकोऽत्र जायते जंतुर्यः पूर्वं ध्रावृघातकः । बभूव कामतः सुत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्टयुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र यवनी देशे शुभे पश्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वं ह्यभजद्यवनं पुरा । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसन्ततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानापनंयुता दानात्कुरुक्षेत्रे पुराऽनघ । शिवभक्तिपरा तस्मात्सुखैश्वर्यसामन्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा लक्ष्म्या रुद्रपूजनजाह्रतात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भविष्यति न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिवंशस्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणात्पूर्वेजात्पापान्मोक्षयते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्टयुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेऽवसत्कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपुत्रारतो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चोरेण निहतं द्रव्यं यस्तिस्र्यतं देवताश्रये । तेनेदं दुष्कृतं सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा वै तत्कलानि हि । जातो गङ्गाश्रये क्षत्रः पर्वते पूजनादरेः ॥ ३ ॥
सद्ब्रह्म्यान्वितो जातः सर्वसंपत्सुखान्वितः । चाल्ये हि पाण्डुरोगार्त्तश्चात्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारीति पाण्डुरोगी बभूव ह । तत्पापनाशनं पुण्यमुपायं शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
कुर्पाटिरण्मर्यां पृथ्वीं सप्तमुद्रां पलात्मिकाम् । सर्वनां सागरोपेतानं सप्तदीपां बभूवपारम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पैरालङ्कृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगाद्रिमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्टयुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

१। मागी नाम्भवे प्रादादिवं कस्यापि कारयेत् । ताऽत्र जन्मनि रोगेण छर्दिंस्तेन पीडयते ॥ १ ॥

धेनूनां दशकं दद्यादशक्तौ गरुडाग्रज । सवस्तां कपिलां दद्यात्सा तद्दोपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपष्टयुत्तरशताधिकतद्वहसतमः ॥ ११६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विभो ह्यभूदंगे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यायाश्वासाबुद्राहमकरोत्सुधीः ॥ १ ॥
द्रव्याल्पत्वान्महाभाग चकाराल्पविधानतः । चौर्यकर्मगतः सोऽपि कदाचिद्दिवयोगतः ॥ २ ॥
चचार विपिने सूत मार्गलण्डनतत्परः । काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भावित्रलाहृदात् ॥ ३ ॥
नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमाश्रिता । सा छण्डिताञ्च त्रसिता तेन पापधियाऽण्डज ॥ ४ ॥
सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुलाऽभवत् । तद्गर्भाह्वी च्युतौ पुत्री पापमाचरितं त्विदम् ॥ ५ ॥
ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमाश्रितः । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा ॥ ६ ॥
परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना । गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते ॥ ७ ॥
गौरः सुरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः । पित्राधिकोऽतिमतिमान्बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ ८ ॥
जन्मनैव मृताः पुत्राः पूर्वपापात्तयाण्डज । विन्मयं तस्य वक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ ९ ॥
पर्लाद्गर्भमितेनैव कार्या सुयदित्ताण्डज । बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णा भूषणाश्रिता ॥ १० ॥
पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मंत्रैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ११ ॥
वेधसं तत्र सौवर्णं सुवर्णकमितं शुभम् । दद्याज्जपेच्च मंत्रांश्च तल्लिङ्गान्विधिपूर्वकम् ॥ १२ ॥
होमयेच्च यवांस्तत्र सत्पण्डुलससर्षपान् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
शृणुयाद्दरिवंशं वा शतावृत्तिविधानतः । गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोपात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
लभत्रे तनयं चारुं चाग्र जन्मनि वै ध्रुवम् । रिष्टं पश्चात्तमेऽन्दे प्रायश्चित्तेऽकृते सुत ॥ १५ ॥
वेदसप्ततिरायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपष्टयुत्तरशताधिकतद्वहसतमः ॥ ११६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं चात्रापि व्यभिचारिणी । सा घोरात्ररकान्याति पत्यनादरतोऽण्डज ॥ १ ॥
न शुद्धचतुशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शुभैरपि । चाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजोपवास्ततः ॥ २ ॥
तया तत्रैव वसतेर्गाम्भःसेवनादपि । मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद् दृढात् ॥ ३ ॥
बाहुजेयं महाभाग पूर्वजन्मनि चेह वै । वक्ष्यामि प्राग्जायते ह्युःखालुला च दयितौज्झिता ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः एकोत्सत्तयुत्तरशताधिकतद्वहसतमः ॥ ११६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा घृत्तंतां पूर्वं वंचयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्माररोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
तेनैव पापरोगेण त्रिषतेऽत्र पतत्रिण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवंचने ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तयुत्तरशताधिकतद्वहसतमः ॥ ११७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या आट्टघातिनी नारी प्राग्भवे विनसासुत । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥

ज्ञानान्महापापकृतात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधे सूत प्रायश्चित्तं न चास्ति हि ॥ २ ॥
सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते च तदेनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चात्र जन्मनि चाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्राग्नाक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
गते विंशतिवर्षे च नेत्रभङ्गो भविष्यति । तद्रक्षणोपायमह वक्ष्ये दानं तु पापहृत् ॥ २ ॥
कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देवाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान्वैष्णवाञ्छ्रद्धया सुत ॥ ४ ॥
कृत्वानेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वस्नेहकरः कश्चिदभवत्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत ज्वररोगेण पीडितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्ततृप्यांशभागतः । कालचक्राभिधं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
त्राह्णान्भोजयेत्पश्चाद्दोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्रारूपदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरता ह्यत्र या पूर्वेषुभूतपित्रता । पतिपापप्रभावाद्दि गतिं प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । मुनक्ति भोगान्सकलान्पतिं प्राप्य तपस्विनीम् ॥ २ ॥
गच्छेच्च परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानाः कृतवान्सूत प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं प्राप्नोति क्वापि मानवः ॥ १ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्विधिवत्पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णकलसंयुतम् ॥ २ ॥
षवं यः कुरुते सूत स तत्पापात्ममुच्यते । न जायतेऽस्य मूकत्वं कदाचिद्विनतासुत ॥ ३ ॥
या तथा वंचयेत्काचिद्धोक्तापूर्वभवेऽण्डज । सात्र जन्मनि रोगेणापस्मारेण प्रपीडिता ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापाशयनं सुत । ब्रह्महूत्रत्रयं कुर्याद्दद्याद्देवैर्न पपस्विनीम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पत्सप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७५ ॥

अरुण उवाच ।

पश्चिदणोत्तमो जानो गर्भिणो रिक्तसंयुतः । उदरे वायुमूलीयाञ्छिरोर्षिश्च प्रजायते ॥ १ ॥
गर्भे जायते विष्टं विचिदणममन्वितम् । दनुकण्डविक्रान्ताद्या गमने पादर्वभृतिः ॥ २ ॥
पर्यानुगामो व्याधिभिद् तस्य महापिनी । भार्या प्रीतिपग नित्यं यदाचित्कालयोगतः ॥ ३ ॥
गोपयुनापि पितापु त्रदगाधिः प्रजायते । मृतयत्या कथं जाता कथं देव कर्मणः पणम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गिया गरिणो विशः पुर्णानो यदुवाचकः । गतर्भव महारण्ये भार्या तस्य हि गर्भिणी ॥ ५ ॥

वहुभिश्च समापतैः शङ्खभिः परिवेष्टिता । तत्र भीता तु तत्पत्नी तत्रासाञ्च महावने ॥ ६ ॥
 गर्भपातोऽभवत्तस्या अपत्यं हि सृतं, तदा । तेन कर्मविपाकेन म्रियन्ते तस्य बालकाः ॥ ७ ॥
 कश्चिजीवति पण्मासं कश्चिद्वर्षाधिकं भृशम् । ततोऽधिकं तथा कश्चिन्न हि जीवति कश्चन ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्नश्चायं सुदुर्लभः । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तं हि पापहृत् ॥ १० ॥
 गोत्रयं वै सवर्णं हि स्वर्णनिष्केण संयुतम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वस्त्रयुग्मं गुरोरपि ॥ ११ ॥
 कर्मप्रकाशकं चिप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं यः कुरुते वत्स निष्कृतिं कर्मणः शुभाम् ॥ १२ ॥
 पुत्रपौत्रादिकैर्युक्तो धनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहाल्लोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
 बाध्यते पापदोषेण भुवि जन्मनि जन्मनि । एवं यः कुरुते भक्त्या लभते पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचित्रारी भर्तृप्रियाञ्चिता । दक्षा सर्वक्रियास्त्रेव बहुदानप्रदायिनी ॥ १ ॥
 पार्श्वस्यस्यान्यशूद्रस्य गृहानीता हि मानद । सर्वस्नेहास्तु चीर्येण सर्वशून्यगृहे पुरा ॥ २ ॥
 मुक्तानि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्सर्वकर्मणोऽत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
 सा जावा बाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तृशुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
 क्षयरोगाकुला यूनि भावे स्नेहहरी यतः । निष्कृतिं तस्य पापस्य पुण्यां पापघनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 कथयामि प्रयत्नेन वित्ततुषीशमागतः । कृत्वा तु कदर्ली रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥
 दद्याद्देवविधिनाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वंचयेत्कश्चित्पुरा धूर्तेन कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्माररोगेण महताकुलः ॥ १ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भयुक्ता च प्रयाणे भर्तृसंयुता । सर्वाभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ १ ॥
 बहुभिर्मिलितैश्चैव गृहीतं सर्वभूषणम् । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ २ ॥
 तेन पापेन बालानां गर्भनादाः प्रजायते ॥ ३ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापं प्रणश्यति । एतेषां विस्तरं ब्रूहि लोकानां हितकाम्यया ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एकवातो विश्वैव लक्षपूजा ततः परम् । सगर्भापि प्रदातव्यं भोजनं संमितं त्वग ॥ ५ ॥
 गर्भाश्रयगतो नासी निपेकसमयाद्गु । पथमे वाऽप्य पष्टे वा मासि पातः स्मृतश्च यः ॥ ६ ॥
 तपोः कर्मविशेषांश्च कथयिष्यामि सत्तम । सप्तमादिषु मासेषु नक्ष्यति प्रसवस्त्रियाः ॥ ७ ॥

अथवा चाष्टमे मासे सूत सद्यो विपद्यते । सा चापि मृतकल्पा स्यादामयैः सूतकामयैः ॥ ८ ॥
शोकादामोदराऽऽटोपशूलाङ्गैरवकंपनैः । रक्तस्रावो विवर्णत्वं जायते पवनेरितम् ॥ ९ ॥
रजतस्य पलाभ्यां तु कोशं गर्भाश्रयाकृतिम् । कुसुंभवेष्टितं चैव रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् ॥ १० ॥
मधुना पूरयेत्तत्र शलाकां रूप्यवर्तिना । तन्मध्ये हेमशकलं क्षिपेत्तदपि यत्नतः ॥ ११ ॥
दद्याद्विप्राय विधिवद्यथाश्रुतिनिरूपितम् ।

मंत्रः ।

“ यन्मया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतः स्वयम् । एतदानविशुद्धचर्यं गर्भकोशं ददाम्यहम् ” ॥ १२ ॥
पुरुषश्चेत्पापकर्ता मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १३ ॥

मन्त्रः ।

“ मया मूढेन यद्रेतो निषिक्तं परयोपिति । ततोऽनपत्यं यत्प्राप्तं तस्मान्मां मोचय प्रभो ” ॥ १४ ॥
एवं कृतविधेः सूत गर्भपाताघनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्भुंजीत सह वन्धुभिः ॥ १५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्पुरुषं प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेण शूलेनैव प्रपीड्यते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद्विधिवत्तया रुद्रजपादिह । पूजनाच्छंकरस्यापि शूलरोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि योऽज्ञानान्नरो वै घातयेत्सुत । मित्रं च वायुरोगेण पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र कुर्यान्महावाहो मंत्रैस्त्वेवायुदेवतैः । पूजनं वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च धूपकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यैर्बहुभक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पक्षीन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रघातकरी या च पुगज्ञानेन काश्यप । साऽत्र जन्मनि लूतादद्या भवत्येव न संशयः ॥ १ ॥
तीर्थस्नानत्रतादीनि निष्कलान्यत्र चाण्डज । ज्ञानपूर्वकृतात्पापाद्भ्रोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्यधिकशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यापारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु । नीता सर्वरसास्तेन मिलित्वा चार्द्धसीरिणा ॥ १ ॥
फालेन तद्दूर्तं लोभास्तेन्नाद्यं भूरिसारवत् । भुक्त्वा पापफलान्याशु भ्रमरत्वमुपागतः ॥ २ ॥
तत्रः पुण्यफलं भुक्त्वा जातोऽत्रैव हि पर्वते । शूद्रः पुण्यकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् ॥ ३ ॥
स्नेहहारी यतः पूर्वं राजपदमप्रपीडितः । सर्वस्नेहादिदानैस्तु स्ववित्ताचुर्यभागतः ॥ ४ ॥
स्वर्णदानात्तया चात्र क्षयरोगाद्विमुच्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्र्यशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषं दत्त्वा पतिं सूत या प्राग्जाराश्रिताऽसती । पतिप्रो सा महादुष्टा जाताऽत्र विषवा सुत ॥ १ ॥
 विष्णोराराधनादत्र गंगाया ह्युपसेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपवासतः ॥ २ ॥
 धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दहेद्यस्तु प्राग्जन्मन्यय पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण बाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 सदेवदानाद्विप्राय स्थापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादतिसाराच्च निश्चितम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुत । राजसेवी महाशूर आवेष्टकरतः सदा ॥ १ ॥
 मृगयायां गतो देवाढ्यातिता मृगसूकराः । तत्रैका हरिणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
 गर्भगौ निहती तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहायाभ्यां सुतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
 ताम्भ्यां मिलित्वा ती मुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शङ्खवशं पुरा ॥ ४ ॥
 स शौर्यकर्मणा सूत जवान च गिपूचहृन् । घातितः सोऽपि बहुभिः प्रहरितदारुणैः ॥ ५ ॥
 संग्रामभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । मुक्त्वा नानाविधान्भोगान्स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्यकोविदः । जातः कर्कटके जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
 धनेर्नानाविधैर्युक्तो गौराङ्गो रक्तलोचनः । शिवपूजनजातुपुपात्प्राक् कृतात्मकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
 नानामनोरथैश्चापि पूर्णैश्चात्रैव जन्मनि । राजप्रचारी तेजस्वी पुण्यात्पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 पूर्तः शठः सर्वभक्ष्यः सर्वपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणं मत्तः शृणु पुत्र यथा तथा ॥ १० ॥
 याम्भ्यां मिलित्वा भुक्तौ तु मृगशावी खगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्राभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ ११ ॥
 अपस्मारं रोगेण मृतीं चात्रैव जन्मनि । एवं सन्ततिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
 पांसभक्षणजात्पापात्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिवलक्षन्तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
 अथवा भोजयेद्विप्रान्सहस्रद्रयसम्मिताम् । पुत्रपीत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १४ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते सूत न च पुत्रसुखं लभेत् । रिष्टेन मरणं चापि वर्षे वेदाब्धिकेऽण्डज ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं वर्षसप्ततिम् । चैत्राऽष्टम्यां च निघनं शुक्रायां गरुडाग्रज ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापादद्या बभूव प्राग्भवेऽण्डजे । साऽत्रैव तेन पापेन गर्भस्यैर्यं न विन्दति ॥ १ ॥
 विप्रकन्याविवाहाद्दे विधिवद्वात्र जन्मनि । मुच्येत तेन पापेन गर्भस्यैर्यं भवेदिह ॥ २ ॥
 अथवा पार्वतीं दद्यादेवीं दशसुवर्णजाम् । युक्तां गणेशस्कन्दाम्भ्यां नानाभरणमृपिताम् ॥ ३ ॥
 तदर्पाधिपितां वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्येत पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात्सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्तासीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नारी देवागारं पतत्रिण । साऽतिसारेण महता पीडयतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
शङ्करप्रतिमादानान्मूर्तेर्विष्णोः प्रदानतः । न जायते महापीडा घोराऽतीसारसम्भवा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यक्त्वं प्राप्य निश्चयात् । नरकान् दारुणांश्चैव जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
कर्मक्षयेतिकुष्ठेन त्वस्मिन्वयसि पीडयते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वातयेन्नारी पत्युर्मित्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं प्रतीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वाद्वार्धजेन च । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गन्धैर्वस्त्रैर्विशेषतः । मंत्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आज्ञानादर्यजा नारी गोत्रघातकरी पुरा । जायते सततं चात्र लूतारोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादितिहासानां प्राजापत्यव्रतात्सुत । लूतारोगं न पश्येत साऽत्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां नेत्रतोदशिरोर्त्तिमान् ॥ १ ॥
सदृत्तश्च सुखी धीमान् धर्मिष्ठः सत्यवाक्शुचिः । व्रणो रक्ता शरात्तस्य बाल्पे स्याद्ब्रह्मणीगदः ॥ २ ॥
फट्पृष्ठाभिघातादचो वाय्वग्निग्रहजाद्भयात् । परोक्षमतिवादांश्च स ब्रूते कारणं विना ॥ ३ ॥
तस्य प्रिया शुभाचारा सती व्रतपरायणा । काकवन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वैश्यस्तु भार्या विप्रस्य सार्विकीम् । प्रतिवेश्मस्थितां तस्याः कामतो बुभुजे कुधीः ॥ ५ ॥
अप्रसूतिः प्रिया सा हि चपला चारुलक्षणा । विप्रस्य सन्ततेर्लोभात्तया यौवनविभ्रमात् ॥ ६ ॥
अज्ञानाच्च सतीवृत्तेरुभयोर्वा बलीयसा । प्राकर्मणा कुभार्यस्तु ब्राह्मणो निन्द्यतां गतः ॥ ७ ॥
स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । भृशं तां धर्पयामास बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ८ ॥
व्यभिचारवशात्तत्र ह्यन्योन्यं सुखलिप्सया । शृहीतं तद्धनं तस्य धूर्तेया लुब्धचंतसा ॥ ९ ॥
ब्राह्मणी सा घनादद्यात्शृङ्गोके वै प्राप विश्रुतिम् । तेन ह्युत्तेन वै विप्रो ब्राह्मणीमत्यजत्तदा ॥ १० ॥
निर्वैशः स हि संजातो ब्राह्मणस्तु स्वगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशो वै तदाऽभवत् ॥ ११ ॥

पश्चान्मानुष्यमापन्नो बहुशोकाऽऽकुलो भृशम् । द्वितीयं जन्म चैतद्धि ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
अत्रापि चानपत्यत्वमेकापत्यत्वमेव वा ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन वन्द्यत्वनाशनम् । एकापत्यभवं दुःखं न स्याद्वाऽस्यानपत्यता ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षे शुभे मासे शुक्लपक्षादितः खग । प्रत्यब्दं सुखसौख्याभिव्रतं तु प्रतिवासरम् ॥ १५ ॥

षोडशानां तु नारीणां पूजनं विधिपूर्वकम् । गौरीव्रतमिदं सूत सुतसौख्यफलप्रदम् ॥ १६ ॥

प्रातर्नियममास्थाय दन्तधावनपूर्वकम् । अथाऽहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये शुभव्रतात् ॥ १७ ॥

स्नानोपवासनिरता निशि जागरतत्परा । ततो मध्याह्नममये स्नात्वा कुंकुमवाससी ॥ १८ ॥

परिधायार्चयेद्गौरीं पतिपुत्रवर्ता स्त्रियम् । कुंकुमेः कज्जलैश्चालंकरणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥

ताम्बूलैरपि कपूरैः सौभाग्याष्टकवस्तुना । ततश्चास्तमिते भानौ वति षोडशतन्तुभिः ॥ २० ॥

विधाय तिलतैलेन दीपं कुर्याच्छिवाप्रतः । गीतवादित्रनिर्वापैः पुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥

नैवेद्यं विधिवत्कुर्यादपूषान्नादितण्डुलैः । तथा षोडशशंखानि वेषुशूर्पाणि कारयेत् ॥ २२ ॥

सप्तधान्यफलोपेतं सौभाग्याष्टकसंयुतम् । प्रत्येकदीपं विन्यस्य गौर्यग्रे वै प्रफलपयेत् ॥ २३ ॥

पतिपुत्रसुखायैवं पूजयन्ती गिरेः सुताम् । भोजयेत्पोडशैवाथ शुभास्ताः पतिसंयुताः ॥ २४ ॥

एवं विधिं समास्थाय पूजयेद्दंपतीञ्जुभान् । नानाभोज्यैस्तथा पुष्पैः पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् ॥ २५ ॥

दीनान्धकृपणोभ्योऽन्नं सर्पिष्यात्मानप्रीक्षयेत् । एतद्द्वीरिव्रतं नाम मार्गशीर्षे समाचरेत् ॥ २६ ॥

एवंकृतविधेः सूत प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् । नारी नियमसंपूर्णा व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः ॥ २७ ॥

सुखसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रसुखाप्तये । पेहिकं लक्षणं तस्या नार्याश्चैतत् प्रजायते ॥ २८ ॥

उदरार्तिरसृक्स्त्रावः पार्श्वपादकरादिषु । मिथ्याभिर्शंसनं कापि वाक्यदोषाद्जन्युतिः ॥ २९ ॥

स्वामिनिन्दा च हीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यायो दिनवस्तुतरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मूत्रं सृजेद्यस्तु देवागारे नराधमः । गुदगोगमाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥

मासैकं पूजयेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाऽण्डज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्गोमित्युतं सुत ॥ २ ॥

न पश्यति तदा पीडां गुदजामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यापत्रिनवस्तुतरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुमान्नारीमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कृशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥

शर्कराषेबुद्धनिन दशसंख्येन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥

होमात्स्वस्त्ययनात्पाठाट्टायत्रीजपवोऽत्र च । तीर्थस्नानादाज्यदानाद्बली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यापत्रिनवस्तुतरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बालानां घातिनी चेषमभवत्पूर्वजन्मनि । तेनाष्टाब्दमितादर्षाद्वाग्बाली न जीवति ॥ १ ॥

अत्र जन्मनि भोः सूत तस्मात्सा मृतपुत्रका । इदं जीवेदिदं जीवेच्छिन्तं पन्तीति वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
 न जीवन्ति च तत्पुत्राः पूर्वपापात्तदाऽऽज । प्रायश्चित्तं शृणु त्वं वै येन जीवन्ति तत्सुताः ॥ ३ ॥
 श्रवणाद्दरिवेशस्य दशावृत्त्या खगेश्वर । पञ्चन्येकमितावृत्त्या शुष्येद्दे शिशुजाद्वयात् ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चनवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्भ्रातयेत्पूर्वं ब्राह्मणं ज्ञानवर्जितः । कुष्ठरोगान्वितः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्कालनरं सूत सर्वोपस्करसंयुतम् । सर्वस्वं वा महापापे दानमुक्तं मनीषिभिः ॥ २ ॥
 सर्वस्वदानात्कुष्ठस्य पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्रव्यं हरेत्सूत पूर्वजन्मनि 'यो नरः । सोऽत्र जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरन्वितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं वायोर्नाशनं तस्य वच्यमहम् । जपेन्मृत्युंजयं मन्त्रं सावित्रीं च विशेषतः ॥ २ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्तया । वायुरोगोपशान्त्यर्थं शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतनवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूत्रं पुरीषं च मोहदत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 शुद्ररोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं चरेद्भूतम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूव सुखजः कश्चिद्विद्याधनसमन्वितः । नानाकलासु कुशलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
 राहुग्रस्ते प्रयागे तु सर्वस्वमददत्पुरा । तत्र भाविबलात्सूत पापमाचरितं त्विदम् ॥ २ ॥
 धर्मिता क्षत्रिया यूनि कामलोभाच्छुभानना । प्रतारितः पतिस्तस्यास्तेन दैवहतेन तु ॥ ३ ॥
 ततो मृत्युवशं प्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा चाशुभादतिदारुणम् ॥ ४ ॥
 अन्यजन्मनि दानेन स जातः क्षत्रियादथ । देशे विपाशानिकटे सप्तयोजनसम्मिते ॥ ५ ॥
 सुरूपदेहः सद्बुद्धिः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेऽतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
 किञ्चित्पापरतो धूर्तो मनोदुःखाऽऽकुलो भृशम् । धर्मणात्क्षत्रियायास्तु भर्तृसंताडनात्तया ॥ ७ ॥
 वार्द्धके कण्डुरोगार्तो निश्चयादत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थगौ ॥ ८ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधिनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पालेनार्द्धपालेन वा ॥ ९ ॥
 हिरण्यं मुघटितं सर्वाभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
 दीपैर्विचित्रैर्विधिना दद्याद्दिप्राय धीमते । गणनाथं तथा दद्यात्सौवर्णं दशमापकम् ॥ ११ ॥
 एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य ददुःकण्डूश्च तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
 अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽकृतेऽप्य च । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं वर्पसप्ततित्मम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजन्मूत्रं पुरीषं च मोहाद्भवे जन्मनि ॥ १ ॥
 युदरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं व्रतं चरेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः स्त्रियं साध्वीं कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र काश्यं भजति जन्मतः ॥ १ ॥
 तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेण च पतत्रिण । प्राप्ते रिष्टेऽप्य नष्टायुर्जायते च तदेनसा ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यका घातिता पूर्वं तस्मात्कन्याप्रजा भवेत् । जन्मन्यत्र महाभाग पूर्वपापादिदं फलम् ॥ १ ॥
 पूजनाल्लक्षरुद्राणां वा तदर्धार्धपूजनात् । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरात्कन्यावधाविह ॥ २ ॥
 अथवा विधिना सूत तडागोत्सर्गपुण्यतः । विमाणां भोजनात्तस्मिन्तडागे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
 पूर्वपापाद्भिमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः द्व्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या च पूर्वभवे नारी देवद्रव्यापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र भवेद्वायुप्रपीडिता ॥ १ ॥
 देवालये सुरुचिरं कृत्वा संस्थाप्य देवताम् । वायुरोगोपशमनं निश्चितं जायतेऽण्डज ॥ २ ॥
 भोजयेत्तत्र वै विप्रान्वासुभीतयै पतत्रिण । दानं विचानुसारेण विचशाठ्यं न कारयेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः त्र्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फश्चित्सात्रकुले सूत पूर्वजन्मन्यभूद् ध्रुवम् । गिरिवासी महादुष्टश्रीर्यकर्मरतो वृढः ॥ १ ॥
 छुण्ठितो ब्राह्मणस्तत्र मार्गे सन्ताडितो भृशम् । तत्ताडनान्महाबाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
 गते बहुतये काले स जातो ब्रह्महाऽधुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
 माक् शिवाराधनात्पुण्याद्वाहुजः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापीघनाशिनीम् ॥ ४ ॥
 विचानुसारतः कार्यो वृषभोऽत्र द्विरण्मयः । शौद्रवस्त्रयुतो भव्यः शृङ्गाभ्यां संयुतो महान् ॥ ५ ॥
 स देवो वेदविदुषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥
 तस्मान्छिवप्रसादाद्द्वै कुष्ठस्तस्य प्रणश्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्वाहुजा काचिद्भर्तुः प्रियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां पूजने रता ॥ १ ॥
 मृतस्य विपयोगेन गृहीतं हि धनं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतपुत्रः शुभान्वितः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं चोम्रे सुपुत्रवधसंज्ञकम् । प्राप्ता यमपुरं भुक्त्वा पूर्वपुण्यफलानि वै ॥ ३ ॥
 तद्वत्पापफलात्सुत घोरात्त्रकसंज्ञकात् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता पर्वतेऽधुना ॥ ४ ॥

क्षात्रे कुले महापुण्ये राज्येऽत्रास्ति पतत्रिण । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ५ ॥
 मध्यस्वरूपा सिद्धार्या सुशीला गौरवान्विता । नातिव्यययुता पुण्या स्वकुलेष्वभिर्यवदा ॥ ६ ॥
 पतिप्रियरता चोप्रा सुखैश्वर्यधनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापालोभादद्या स्वल्पपुत्रका ॥ ७ ॥
 स्वल्पपापरता काले बाल्ये व्याधिसमान्विता । यौवने भर्तृसंयुक्ता बाधके पुत्रवर्जिता ॥ ८ ॥
 सपत्नीपुत्रवधजातपूर्वपापात्पतत्रिण । लक्षणैरेभिरादद्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ९ ॥
 विष्णुः कार्यः शतैर्माषैः सौवर्णैर्विश्वयोनिभृत् । तद्गन्महेश्वरं कुर्याद्गन्धैः पुष्पैरलंकृतम् ॥ १० ॥
 देयो विप्रेषु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तये । जपेदष्टाक्षरं मंत्रमयुतं होमयेत्ततः ॥ ११ ॥
 गायत्रीं च जपेत्तद्ब्रह्मद्याद्वाश्च तथा सुत । भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १२ ॥
 एवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः । न पुत्रवधमाप्नोति सौख्यं तस्या विवर्धते ॥ १३ ॥
 विप्राणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्द्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततिम् ॥ १४ ॥
 रिष्टं पष्टिमिते वर्षे ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥

इति श्रीधृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अव्यायः पंचोत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नः पित्रादिवचनानुगः । सदाचारः सुशोभादयो दयानियमतत्परः ॥ १ ॥
 ऋयविक्रयकर्ता च किंचिद्ब्रह्मपारवान् भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षमनादृत्य प्रीतिर्वै भ्रातृमातुलैः । ह्यसृग्वातगदाचर्त्वं बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ ३ ॥
 फाष्ठलोष्टाश्मशस्त्रार्थैर्घातस्तु करपादयोः । बहुपुत्रप्रसूतिश्च ह्यपुत्रा जायते भुवि ॥ ४ ॥
 मृतपुत्रत्वमेतद्वै जायते केन मानद । जातमात्रा मृताः केचित्केचित्पौगण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद्दृष्टा न वा चापि मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । रक्तस्त्रावाद्भृशं पीडा मासेमासे प्रजायते ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रे समुत्पन्नः किंचिद्भूमिपतिस्तथा । परे जन्मनि वैश्यस्तु परवित्तापहारकः ॥ ८ ॥
 दूतिकाकर्मनिरतो नानालोकाभिमेलकः । ग्रामाधीशोऽभवत्सोऽपि ततः स्वातन्त्र्यमीषिवान् ॥ ९ ॥
 एको ग्रामेऽवसद्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमी सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त चापुत्रो वित्तसंयुतः ॥ १० ॥
 कालेनैव मृतो विप्रो हतं तेन धनं महत् । मिथ्याभिशंसनेर्वाक्यैः क्रोधभर्तृनतर्जनेः ॥ ११ ॥
 अपुत्रमृतविप्रस्य सर्वस्वं नीतवांस्तदा । निराधाराः सुता जाता न कृतं द्विजभोजनम् ॥ १२ ॥
 क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हतं च तत् । एवं कृतापराधोऽसौ क्षत्रियो दूतिकायुतः ॥ १३ ॥
 किञ्चित्कालान्तरे चैव चीरार्थं गतवान्यदा । म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गे गतोऽसौ यमशासनम् ॥ १४ ॥
 अपश्यत्पच्यमानांस्तु नरके भृशदारुणे । दानधर्मादिना पूर्वादिह जन्मनि मानद ॥ १५ ॥
 विप्रवंदो समुत्पन्नो जातो वै चेह जन्मनि । जन्म चेदं द्वितीयं वै विप्रत्वस्य हि कारकम् ॥ १६ ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्याऽपत्यं प्रजायते । ब्रह्मस्वरहणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १७ ॥
 नानापत्यानि पच्यन्ते नानाकर्माजितानि वै । पुरा कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

मायाश्चित्तं वद स्वामिक्षीवंधेन मुतश्चिग्म् । कन्याऽपत्यप्रशमनं ब्रह्मपुत्रकरं तथा ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुशुभे भूमिदेशे तु गोमयाशुपलिमके । आसनं त्वाविकं स्तीर्यमथवा त्वजिनं शुभम् ॥ २० ॥
 छादयेच्छुक्लवस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत् पात्रं वैणवं सकपालकम् ॥ २१ ॥
 स्थापयेत्काश्यपीं मूर्तिं सौवर्णीं शुभलक्षणाम् । सुक्तायज्ञोपवीताढ्यां निष्कसौवर्णनिर्मिताम् ॥ २२ ॥
 दधानां करयुग्मेन चाक्षमालां कमण्डलुम् । कश्यपाद्गामभागे वै त्वदिति विश्वमातगम् ॥ २३ ॥
 सौवर्णीं स्थापयेत्सूत सुवर्णद्रपनिर्मिताम् । आसनेऽत्र समास्थाय ततो द्रोणादिशंदिशम् ॥ २४ ॥
 हारकेयूरमुकुटकुण्डलाभरणान्वितम् । एवं तौ दंपती सम्यगर्चतां पर्वतोपरि ॥ २५ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां भक्त्यादिविविधैर्घुणैः । नानार्थफलदानाच्च नानापुष्पसमर्पणात् ॥ २६ ॥
 पूजान्ते प्रार्थयित्वा तु मंत्रमेनमुदीरयेत् ।

मंत्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि विप्राणां वै हतं धनम् ॥ २७ ॥

दूतिकाकर्मनिरतो वाक्यदोषादि यत्कृतम् । तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव मूर्तिं ददाम्यहम् ” ॥ २८ ॥
 अदितिं च प्रणम्याय कृतांजलिनिदं ह्रुवन् ॥ २९ ॥

मन्त्रः ।

“ अदिते विश्वमातस्त्वं - शरण्या शरणार्थिनाम् । प्रजादुःखौघसंतप्तहृदयस्य ममेश्वरि ॥
 संप्रणाशय दुःखं हि प्रजां देहि यज्ञस्विनीम् ” ॥ ३० ॥

एवं कृत्वा विशुज्याय ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ ३१ ॥
 चन्द्रसूर्योपरागे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृतविधिः सूत कृष्णां गां प्रदत्ततः ॥ ३२ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ ३३ ॥
 लोष्टकाष्ठादिशस्त्रायैः करपादत्रणं वदेत् ॥ ३४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडुत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजयश्मरोमेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 व्यस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र मोऽपि प्राणैर्वियुज्यते । महापापोद्भवाद्गोमात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतात्पापाद् दृढरूपेण काश्यपे । नाशयेत्परमं सिद्धं पूर्णायुष्कमपि ह्रुवन् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तोत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परगर्भं तु यः कश्चिद्दातपेज्ज्ञानवर्जितः । जलोदरेण सततं रोगेणात्र प्रपीडयते ॥ १ ॥
 जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । ताम्बररूप्यसुवर्णानां दानात्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत्कुरुक्षेत्रे कृषिकृद् वेदपारगः । स्वज्ञातीवस्य चान्यस्य वृत्तिलोपमकारयत् ॥ १ ॥
 तत्सम्बन्धेऽभवद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 भुक्त्वा तदवापजं सर्वं शतद्वनिकटेऽधुना । स हि जातो द्विजश्चात्र वेदाभ्यासाच्च पुत्ररु ॥ ३ ॥
 कुष्ठक्षपान्वितश्चात्र युवभावे पतत्रिण । तत्पापनाशनं सर्वं प्रापश्चित्तं प्रवच्यहम् ॥ ४ ॥

वेदाभ्यासान्महासूत सावित्रीजपतस्तथा । गङ्गायां वासतः सर्वपूर्वपापाच्च्युतो भवेत् ॥ ५ ॥
 न कुण्डवृद्धिरत्रास्ति तत्कृते शमनं नहि । जीवेत्पष्टिमितान्दान्तं रिष्टं चैव प्रणश्यति ॥ ६ ॥
 गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाज्जपात्तथा । भविष्यति शुभा लोके पत्र च रगेश्वर ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । बभूव भर्तृसुहृदामाज्ञापालनतत्परा ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि सा विमा काश्यां जाता हि सुव्रता । व्रतदानपरा चापि भर्तृतोषणालसा ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशदब्दान्ते प्रवेक्ष्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चितार्त्रा तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं चात्र जन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिधार्मिकः ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेन पतत्रिण । पूर्वजन्मनि यश्चाद्यादन्नं शूद्रगृहाश्रितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं स्मृतम् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात् सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्तिवह ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गं पातयेत्पूर्वं या नारी पापमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 रजतस्वर्णताम्राणां दानाद् रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनवासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भन्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
 पूर्वमासीच्च मुखजा सगर्भा फललालसा । त्रोटितं वै तथा चान्यफलं भोक्तुं विनाऽऽज्ञया ॥ २ ॥
 तं कर्मविपाकेन फलहीनाऽत्र जन्मनि । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वागष्टाब्दतोऽण्डज ॥ ३ ॥
 पश्चत्पामाप्नुवन्त्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतेः । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ४ ॥
 शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठे निमंत्र्याश्वत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान् सूर्यदिने पष्ट्यां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
 नानाफलैस्तथा पक्वैः सांप्रै रससंयुतैः । फलानि विकिरेत्तत्र कृत्वाऽश्वत्यप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 पूजयेत्तं महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिद्वातपेद्वाक्षणं सुतम् । साऽत्र जन्मनि कुष्ठेन पापरोगेण पीडयते ॥ १ ॥
 ततो वै ध्रियते सा च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाज्ज्ञानकृतात्पूर्वात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुर्दशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दशे दि यासुने ह्यासीत्पृथं बाहुजसंज्ञकः । गङ्गास्नानं कृतं पूर्वं बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥

‘शकटेन कुटुम्बस्य पालनं ह्यकरोत्सदा । एकस्मिन्चै दिने गत्वा ददाह वनमद्भुतम् ॥ २ ॥
 वशं देवस्य संप्राप्तो जीवा दग्धा महाबलाः । बन्धोः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकास्तथा । माघे तु जाह्नवीघ्नान्तात्स जातः शूद्रजे कुले ॥ ४ ॥
 विपाशानिकटे देशे योजने सप्तसम्मिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदृक् ॥ ५ ॥
 बहुलोभी बहुस्त्रीको देवतातिथिपूजकः । भ्रातृहीनः शठो धूर्तः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥
 पञ्चमे । भवने राहुर्भूमियुक्तोऽल्पसन्ततिः । लक्ष्णैर्लक्षितश्चोक्तैरवेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
 बन्धोः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् । पुत्रावरोधकं कर्म वलवच्चैतदेव हि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

विन्मयं वद मे स्वामिन् सुतसौख्यविवर्द्धनम् । सर्वपापप्रशमनं लोकानां हितकारणम् ॥ ९ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि जन्तुदाहविनाशनम् । वनदेशी तेन कार्या पलेनार्द्रपलेन वा ॥ १० ॥
 हिरण्मयी शुभाऽऽलेख्या पत्रे वै चतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
 प्रजापतिस्तथा कार्या मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमानं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
 संपूज्या पुष्पगन्धाद्यैः सा देवी कार्यसाधिनी । सा वै देया विधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि पारायणाविधानतः ॥ १४ ॥
 ‘अष्टाक्षरं तथा मंत्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशाग्रतं तद्द्वै वा जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजयेत् । तावज्जपेत्सूर्यमंत्रं विधिवत् प्रणवादिकम् ॥ १६ ॥
 विप्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि निश्चितम् । अकृते तु यथाशक्ति रिष्टं पट्टपञ्चकेऽब्दके ॥ १८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं नवसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचदशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परात्रं या हरेन्नारी* पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽज्ञाजीर्णेन रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 कुर्यान्नानाविधं चात्रं रसैः सर्वैः समन्वितम् । विप्रेभ्यो भोजनं दद्याच्छतत्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
 होमयेच्च तयाऽन्नानि गायत्र्या त्र्यंशकेण तु । सुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रकम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिं च यः कश्चिद्देवागारस्थितां कुधीः । भर्ता कुर्यान्नरो मोहात्पररेण स्यापितां पुरा ॥ १ ॥
 अपतिष्ठो भवेदत्र जन्मन्यय खगापिप । वर्षत्रयं तथाऽभत्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्राजवधं मोहात्पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापयुतो नरः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । भूभृहिरण्यमिष्टान्नतिलवस्त्रप्रदानतः ॥ २ ॥
 धृतपेनुप्रदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दानं ययानुमानेन सर्वस्वार्द्धमेव च ॥ ३ ॥

देयं द्विजवधादौ तु विचार्यात्रि प्रयत्नतः । तत्क्षणं काश्यपेयात्र क्षयरोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥
रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नरी घातयेत्काचित्परगर्भं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गास्नानेन सततं विधिनाऽर्के मृगे स्थिते । तथा सज्जलपानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्विरोधी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादिनः । सोऽत्र जन्मनि मृकृत्वं व्रजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सूत-दद्याद्दानं द्विजालये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संछाद्य बन्धनैः शुद्धैः क्षौमजैर्गुरुदाग्रज । एतत्तत्पाक्तनाथस्य नाशनं समुदाहृतम् ॥ ३ ॥
इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ वन्द्या प्राग्भवेऽभूत्सुतास्त्रिता । अयोध्यासंभवा सुभूर्धनमर्तुसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभावेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजाऽत्रैव दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापमणाशनम् । काश्यां गत्वा सुविधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
व्रतैर्दानैर्माहापुण्यैर्नावाभिभवविस्तरैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद् दीपमालादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
अर्धरात्रे महानद्या मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मंत्रैर्वैरुणसूक्तैश्च नौकायां वा पतत्रिण ॥ ५ ॥
या चैवं कुरुते सम्यक्तस्याः स्यात्सन्ततिर्ध्रुवम् ॥ ६ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद्दुर्मतिमापन्नः खल्वाटो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दद्यात्सं कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाप दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजवधं सुत । साऽत्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगनिपीडिता ॥ १ ॥
यक्ष्मणा वै क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । घातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरसमाप्तम् ॥ २ ॥
दृढकर्मकृतात्पापात्तस्मात्प्रोक्तं पतत्रिण । पापनाशकरं किञ्चित्कर्म चात्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मृकृत्वं जायते तस्याश्चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं दानं दद्याद्देस्य पुस्तकम् । विप्राय वेदविदुषे पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
क्षौमयेन तिलान्मयस्या भोजयेद् ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भजनं कुर्यान्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्राप्तिमाया देवगृहे स्थापितायाः परेण च ॥ १ ॥
अप्रतिष्ठान्विता साऽत्र जायते वै स्वगाधिप । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्भिजो महाभाग ह्यासीदङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतवाञ्छाद्भुक्तमम् ॥ १ ॥
विधिना तेन दत्तानि काम्यश्राद्धानि तत्र वै । ततो भाविचलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादत्तं न तद्धनम् । सर्वमिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
ततो बहुतिये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मयुगमण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
विशालाक्षो घनी मानी सुरूपो मितदो घृणी । बहुदेशाधिकारादयः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
लोभी क्रूरो महाभुद्रः सदा चिन्ताममन्वितः । सन्तानमुखहीनस्तु मुरूपस्त्रीमुखोऽञ्जितः ॥ ७ ॥
बन्धुहीनो व्यथी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ८ ॥
कुबेरप्रतिमां रीक्ष्मीं पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धाधमितां वापि निजवित्तानुमारतः ॥ ९ ॥
सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्याच्छुभं स्वर्गेन निर्मितम् ॥ १० ॥
शुभं लेख्यं पवित्रं च पुत्रसन्ततिवर्द्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्य रिष्टं न जायते ॥ ११ ॥
प्रापश्चित्तेऽकृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्भिजो महाभाग ह्यासीदङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
द्विधान्तत्तेन दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविचलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादत्तं न तद्धनम् । सर्वमिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
ततो बहुतिये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मयुगमण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
विशालाक्षो घनी मानी सुरूपोऽमितदो घृणी । बहुदेशेऽधिकारादयः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
लोभी क्रूरो महाभुद्रः सदा चिन्ताममन्वितः । सन्तानमुखहीनस्तु मुरूपस्त्रीमुखोऽञ्जितः ॥ ७ ॥
बन्धुहीनो व्यथी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ८ ॥
कुबेरप्रतिमां रीक्ष्मीं पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धाधमितां वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैस्तां देयाद्ब्राह्मणाय वै । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सुवर्णममितं शुभम् ॥ १० ॥
लेख्यं पवित्रं परमं पुत्रसन्ततिवर्द्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्य रिष्टं न जायते ॥ ११ ॥
प्रापश्चित्तेऽकृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२७ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकृलोत्पन्नो वांताधिकनारीखान् । क्षमाद्गः-क्षीणवर्णश्च स्वयङ्गृक्षिर्विनीचिकः ॥ १३ ॥

देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्देवपरायणः । करे पादे कुशस्त्रेण दंशशृङ्गविधानतः ॥ २ ॥
 ' व्रणो हि जायते दीर्घो नेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादे च श्रूते लोकस्य सोऽन्वहम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं भाषते किञ्चित्किञ्चित्केशस्य कारिणी ॥ ४ ॥
 अपत्यानि मृतानीह तस्याः कानिचिदेव हि । वर्षत्रयमिता वाला म्रियन्ते माससम्मिताः ॥ ५ ॥
 केन कर्मविपाकेन मृतापत्यं प्रजायते । उदरे हि स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 पृथगेवं तु भ्रातृणां मृतापत्यत्वमेव च । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वैनेतेय तृतीयेऽथैव जन्मानि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
 दानव्रतदयायुक्तः प्रियाप्रीतिः परस्परम् । तस्य चापरमातुस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ ९ ॥
 तदीर्घवैदिकं पुत्रैर्वित्तेन सदृशं कृतम् । मासत्रये ह्यतिक्रान्ते ज्येष्ठेनैव दुरात्मना ॥ १० ॥
 निहता आतरः सर्वे भाविनोऽर्यस्य वै वलात् । पुत्रशोकार्तया मात्रा हृदयं ताडितं भृशम् ॥ ११ ॥
 अभिघाताच्छिलाभूताद्गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरेणैव कालेन ज्येष्ठश्वरेण घातितः ॥ १२ ॥
 द्वितीयं जन्म चैताद्धि मृतापत्यं प्रजायते । पुरा कृतानि कर्माणि भुञ्ज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । लघूनामलघूनां च गर्भस्थानां हि तत्त्वतः ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संप्राप्ते ह्यनुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पशुगव्येन चांजसा ॥ १५ ॥
 उपोषणादिने रात्रौ प्रातश्चानुदिते खौ । सुरभेर्वं सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १६ ॥
 सुशुभे भृष्टदेशे तु कुंडमाद्युपचारिते । कुर्यादृष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥
 वनमध्ये रुचिमणीयुक्तं माधवं फलजोऽर्चयेत् । सीवर्णे राजते पक्षे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १८ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सहितान्देवान्प्रद्युम्नायांस्तयाऽर्चयेत् ॥ १९ ॥
 चारुदेहं सुवैशं च चारुयुतं यशोऽन्वितम् । इभावहं चारुवाहं सुचारुं पूजयेत्कृमात् ॥ २० ॥
 पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा थीरसकोविदैः । पुष्पस्त्रगुणगन्ध्याचैरर्चयेद्विधिविशुणैः ॥ २१ ॥
 तद्विप्रानोऽथ तद्विष्णोरतो देवाभिपूजयेत् । शतमष्टोत्तरं कृत्वा चरुणा पायसेन वै ॥ २२ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुद्गीरयेत् । " यन्मया पापकेनार्घं कृतं वै पूर्वजन्मनि ॥ २३ ॥
 स्वपत्या वै वधो मोहात्पुत्राणां तु तथैव च । स्वकन्याहननाद्यापि भूमिद्रव्याद्विलप्सया ॥ २४ ॥
 लघूनामलघूनां च हननात्पूर्वजन्मानि । यच्चार्घं वै मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् ॥ २५ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् । " स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽदादिति विसर्जणम् ॥ २६ ॥
 सर्पिष्यात्मानमालोचय भुञ्जीत द्विजगन्धुभिः । ऐहिकं लक्ष्मं विज्ञेयं पूर्वकर्माभिशंसकम् ॥ २७ ॥
 षाष्ट्यौष्टादिनामार्घ्ययातः स्याद्भालक्रीटनात् । जलादग्न्यादिना चाथा ब्राह्मणाशमादिना तथा ॥ २८ ॥
 नापेन्द्रे विहित्याधी मुने तिलगणादिषु । पेत्रीयमानुल्यान्यादिनेप्रतोदादिकं तथा ॥ २९ ॥
 स्वमुमांशुभ्यसुवापि घालवेपथ्यतादिषु ॥ ३० ॥

इति श्रीसूर्यारुणस्यैव कर्मविनाके अप्यायोऽष्टाविंशत्तुरद्विंशत्तापिकमह्यतमः ॥ १२९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्परनिन्दां समाचरेत् । खल्वाट्कण्ड्युता सा हि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्भोगाद्भिषुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्तो जायतेऽत्र वै ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं नवं वेदविदे च तत् ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरं चैतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलघ्नीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्स्वगाधिप । अत्र पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषीं संकरा स्मृता ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तु प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणात्पुनः ॥ २ ॥
 वासात्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्षाघातं तु यः कुर्यात्सभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडितोऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
 दद्यान्निष्कत्रयं स्वर्णं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तस्माद्भोगाद्भिषुच्येत पक्षाघातात्पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यादत्र च कम्बलम् ॥ २ ॥
 नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अवधीदालकं कश्चिद्ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । वङ्गदेशे वसन् पूर्वं चात्र जन्मनि गीढजः ॥ १ ॥
 धीरः सर्वकलाभित्तो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चात्र चन्द्रस्त्रीमुखभोगभाक् ॥ २ ॥
 विद्यादानात्कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
 विप्रवालकघातोत्यात्पातफाद्वै स्वगाधिप । महाक्रोधपरो लोभी नानादुःखैस्तथाऽऽकुलः ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य बालघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्यले ॥ ५ ॥
 नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान् विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तद्गन्ते होमयेत्तथा । पश्ये चतुःश्रे वा कुण्डे चाज्यतिलाज्युभान् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्विषाञ्छेवास्त्रासारलङ्घुर्कः । नानाभक्ष्यफलैश्च वसैर्मर्त्यैस्तथाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्दुद्रमीतिकरीं तथा । यश्चानेन विधानेन प्रापश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥

स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यामयाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घ्यपाद्याद्यैर्नैवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तमहं सर्वपापेभ्यो विमोक्षयामि खगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पञ्चवर्षाधिकं खग ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते यस्मात्पञ्चम्यां चन्द्रवासरे । प्रायश्चित्तेऽकृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्दके ॥ १३ ॥
 रिष्टं स्यात् क्षयरोगेण सप्तजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ १४ ॥
 नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् । पुत्रवृद्धिकरं चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपराधं या नारी परपक्षं च घातयेत् । पक्षाघातेन रोगेण पीडिताऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
 तथा निष्कमितं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्येताऽत्र महारोगात्पक्षाघातान्न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचत्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां खगाधिप । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
 घोरे कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महाबले । भारवतारणार्याय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनखी जायते सात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
 दद्यात्सुवर्णं सततं स तद्दोषविनाशनम् । चांद्रायणत्रयं कुर्यात्तदा तद्दोषशान्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गजघातकरी प्रोक्ता या पूर्वं घातयेन्नृपम् । राजयक्षमान्विता साऽत्र तस्मिन्व्यसि भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वत्र खगेश्वर । यस्मिन्कृते हि विधिना पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 स्वर्णगोभूमिमिष्टान्नपृतधेनुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
 रिष्टं त्रिंशन्मितेऽन्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृते त्विह ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपराधं यः षड्विंशत्यं हन्यात्पगाधिप । प्राग्जन्मन्यय युक्तः स्याद्भक्तार्जुन्दरुजा भृशम् ॥ १ ॥
 भविष्यति न सन्देहस्तस्य मृत्युः मगाधिप । अपि दानशक्तिर्वापि दत्तैरेव जन्मनि ॥ २ ॥
 त्रिंशो वर्षे महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महाबलात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाढातयेर्दृश्यमन्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्तार्जुन्दामन्वितः ॥ १ ॥

प्राजापत्यंचतुष्केण घृतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
पापक्षय महाभाग क्षयः पापरुजोऽपि हि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता येयं शक्तिर्मायुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय हृष्टनाशकराय च ॥ १ ॥

प्राप्ते कलियुगेऽत्रैव सर्वपापविवर्जितम् । कृत्वा चाद्भुतकर्मणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिवेत् । साऽत्र जन्मनि मृगस्य कृच्छ्रेणाति प्रपीडयते ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं परं तस्या घोरपापहरं मुत । मुवर्णपद्मदानं च सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥

ब्राह्मणाय विधिज्ञाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रोत्तमो जातः किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । कासश्वासादिना धाधा ह्युदरार्तिश्च तस्य वै ॥ १ ॥

ऋषिक्रयकर्ताऽस्ती कृषिवाणिज्यतत्परः । प्रिया प्रीतिपरा तस्य व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥

किञ्चित्क्रोधयुता सा वै कुवाक्पानाश्च भाषिणी । उदरे वातना रोगाः शिरोर्तिर्नैत्रतोदनम् ॥ ३ ॥

नैकोऽपि दिवसस्तस्या यस्मिन् सा मुदिता भवेत् । रजोदोषात्प्रपीडयेत् वेदनाभिस्तयाऽऽतुरा ॥ ४ ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ।

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तुः कृतं कर्म नैतत्स्वीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि सा शूद्री द्विजभक्तिपरायणा ॥ ५ ॥

व्रतानि विविधान्येव चक्रे वै सुखकांक्षिणी । तद्दृष्ट्वा धान्यराशेस्तु भक्षणाय सपागताऽपि ॥ ६ ॥

ब्राह्मणस्य शुभां गां वै धान्यराशिं समश्नतीम् । गृहीत्वा लकुटीं सा वै भृशं कुशावताडयत् ॥ ७ ॥

सगर्भा मुरभिर्वत्स गर्भः कुस्त्युपधातनात् । मृतः सा मुरभिर्वत्स प्रसवे ह्युत्खिता भृशम् ॥ ८ ॥

शिशुदुःखेन मुरभिर्भृशमाक्रंदती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ ९ ॥

पश्चान्मानुष्यमापन्ना व्रतज्ञानप्रभावतः । तृतीयं जन्म चैतद्धि मृतापत्यत्वरकारकम् ॥ १० ॥

सप्तजन्मनि चैवं हि गोस्त्रीब्रह्मघादधृषम् । नानाप्राकर्मणां तेषां नानापत्यार्थदुःखता ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं हि जीवति । अनुग्राहोऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

माते नमसि संप्राप्ते ह्यनुकूलभ्रदेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात औषधैः घ्नानमंत्रतः ॥ १३ ॥

उपोषणं दिवारत्रौ प्रयोदश्यामतन्द्रितः । पूर्णमास्यां दिनं प्राप्य प्रातर्भानुदये सति ॥ १४ ॥

मुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्वानं चोदशमुत्तमाश्रितम् ॥ १५ ॥

अर्दणाद्युपचारैश्च कुंकुमाद्यैः समर्चयेत् । कुर्वाद्दृष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं मुरोभनम् ॥ १६ ॥

तत्रोपरि न्यसेदेवं माधवं फलशोऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पत्रे सापुर्धं सचतुर्भुजम् ॥ १७ ॥

उपचारैः शुभैर्गन्धैर्पुष्पैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजनम् ॥ १८ ॥
 पुष्पैश्च गन्धधूपार्घ्यैश्चैद्विधैर्गुणैः । रुद्रैकादशनीभिश्च जपेद् रुद्रविधानतः ॥ १९ ॥
 तथा लक्ष्मिदैः पुष्पैरर्घ्येद्गन्धवारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पापसेन वा ॥ २० ॥
 रुद्रस्यायुतहोमं च समिदाज्यादिभिश्चरेत् । एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २१ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २२ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया कर्मवशतः पुरा जन्मनि दुर्धिया । गोः कृतो गर्भघातो हि लकुट्या कुक्षिघातनम् ॥ २३ ॥
 तेन वै कर्मणा प्राप्तं मृतगर्भादिकं भृशम् । मृतसन्ततिदुःखानि प्राप्यन्ते च तदेनसः ॥ २४ ॥
 तत्तदेनोपशान्त्यर्थं दानं संप्रदद्याम्यहम् ” ॥ २५ ॥

स्वस्त्यस्तु चेति स प्रोक्तः कोदादिति विसर्जयेत् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य शक्त्या वै तोषयेद्विजात्र ॥ २६ ॥
 भूमिद्रविणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुराभि दद्याद्देम द्रव्यादि शक्तितः ॥ २७ ॥
 अहश्शेषं ततः सर्वं भोजयेदित्यन्धुभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २८ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्घ्यातः स्पाहुपलेखनात् । श्रृंगिणां चोपघातानि जायन्ते व्रणजात्र्ययः ॥ २९ ॥
 जलाकुलत्वं स्पर्शोऽग्नेस्तादृक्तत्र प्रजायते । नार्यगे विकृतिव्याधी मुखे तिलव्रणादिकम् ॥ ३० ॥
 पितृजामातुलान्यादेर्विषवारिंश्च जायते ॥ ३१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणातिदुःखेन साऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरं नाशयेन्महत् । दद्याद्रत्नमयं पद्मं सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय सुशीलाय पूजिताय यथाविधि ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां वै सुरां पिबेत् । मृत्रावरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशं व्रजेत् ॥ १ ॥
 चिह्नेन श्यावदन्तेन लक्षितः पापजः सदा । सप्तजन्मनि रोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
 दृढात्पाकपापजात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयार्थं विधिवत्कृच्छ्रं सान्त्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चचत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतश्च या नारी वैश्यघातनतत्परा । पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्र साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 ग्कार्युदसमाक्रान्ता दृष्टपापप्रयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं स्वगाधिप ॥ २ ॥
 चत्वारिंशन्मिमे वर्षे रिष्टं चाकृतानिष्कृतेः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्चत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिपूर्वभवे पुण्या मुखजाऽत्र च बाहुजा । देजे सारस्वते प्राप्ता सर्वकर्मान्विता सती ॥ १ ॥

क्षयरोगयुता चात्र युवभावे खगाधिप । प्राक्पापाद्दुस्तरात्सूत कंठपादादिसम्भवात् ॥ २ ॥
निष्कृतिं कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाच्छिवपूजनतत्परान् ॥ ३ ॥
या त्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीदानमुत्तमम् । नश्येच्च क्षयरुक्तस्याः सुखमाप्नोति वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
आसुर्वर्षाणि पष्टिः स्यात्तथा सप्ततिसंख्यकम् ॥ ५ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्याह्नसंबादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्वारिंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिबलौत्कर्पात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । इह वै यौवने प्राप्ते सोन्मादी जायते भृशम् ॥ १ ॥
दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णं शक्तितोऽण्डज । मृगं स्वर्णमयं तद्वत्पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गाधर्वीं विधिना सूत सोन्मादान्मुच्यते त्विह ॥ ३ ॥
इति श्रीवृहत्सूर्याह्नसंबादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्वारिंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परस्वर्णोपहारिणी । साऽत्र जन्मानि रोगेण कुनवारख्येन वाध्यते ॥ १ ॥
दद्यात्सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मानि ॥ २ ॥
चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्याह्नसंबादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यहा यो भवेत्पूर्वं भवे ना चात्र निभ्रजाः । रक्तार्जुदेन रोगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्यस्य दानेन रक्तार्जुद्विनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्याह्नसंबादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्वधर्मानिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्माऽपि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोषयुक्ता बभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥
तस्मिन्काले त्वभृशुद्धं घोरं तस्मिन्पुरे तदा । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
तस्य पत्नी महाभागा साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तुः प्राणावलंबिनी ॥ ५ ॥
घातयित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युत्तवा मृतवती तदा ॥ ६ ॥
तद्गुणात् साऽन्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता सभर्तृका । मुत्तवा तत्र महाभोगान्शामिप्राग्धर्मसम्भवान् ॥ ७ ॥
नानाप्रजाघातजानि पापान्ययं बुभोज सा । क्षीणात्पुण्यात्तया जज्ञे म्लेच्छदेशे तु तत्पतिः ॥ ८ ॥
सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसम्मिमे । गौगः सुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
नानाभोगसुखैर्युक्तो गजयूयैः समावृतः । पत्युश्चरयत्संकीर्णस्तया भैरवशामनः ॥ १० ॥
महोन्नतः पुत्रपौत्राद्यश्चात्पंतसुखसंयुतः । देशेदेशेऽधिकारी च स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
स्त्रीसाहाय्यान्महाभाग तथा पुत्रसमावृतः । सुखैर्भयैर्युता साऽपि यवनी तदशा निदि ॥ १२ ॥
सपुत्रः प्राप्तसद्दाम्याच सोऽप्यत्रैव महाप्रभुः । पत्वं जन्मफलं शोक्तं सताहाय्यात्प्राग्माथिना ॥ १३ ॥
स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तद्व्यमरणादपि । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्प्राग्माथिना ॥ १४ ॥

पञ्चाशीतिसमायुः स्यान्नच रिष्टेन तन्मृतिः । रिष्टं पञ्चाशत्तमेऽब्दे स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १५ ॥
 शस्त्रप्रहारैर्विविधैः प्राप्स्यत्यत्र रणाङ्गणे । प्रजापीडनजात्पापात्तट्यं नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयो हिरण्मयस्तद्व्रजः शतपलात्मकः ॥ १७ ॥
 कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । सर्वोपस्कारसंयुक्तः देयश्चायं तु पुत्रक ॥ १८ ॥
 महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तमिदं महत् । नातः परतरं प्रोक्तं दानात्कालनरात्कचित् ॥ १९ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकपचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमयेत्स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण पुरुषं साऽत्रोन्मादेन पीडयते ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं श्रेष्ठमुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वार्युं मृगं हैमं च वाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्कारसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च यः पूर्वं जन्मन्यत्रैव जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं बाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपु विप्राय धीमते । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पत्यौ जीवति या जाराद्गर्भं धृतवती पुरा । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोदितात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽब्दके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पडशीत्यब्दजीवनम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतु पचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं प्राग्जघान वै । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकर्मस्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव तदा काले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । तस्य विंशतिमे वर्षे खग शस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचपचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः फश्चिद् ब्राह्मणां सूत बलोत्कर्षेण मन्दधीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र महोन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
 पापादमाध्यगोमादि तस्य मुक्तिर्न जायते । त्रियते रिष्टयोगेन सोऽन्माद्यत्र च जन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी मोहाहोभाद्वरेत्रपु । साऽत्र जन्मनि पर्शीद्र श्लेष्मरुक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतप्रपलं दद्यान्नपु तत्पापशुद्धये । तत्पापस्य क्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९७ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान् वेदपारगः । धनधान्यसुरस्रोपेतश्चेर्ष्यालुश्च जनान्वितः ॥ १ ॥
 सुव्रतः शक्तिमान्वीरः किञ्चिद्वाधिसमन्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा मेही वै जायते भृशम् ॥ २ ॥
 उद्वर्तितस्त्वगातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य प्रिया, शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक्सत्यपा लोके व्रतानामनुकांक्षिणी । बहुपुत्रान् हि सुपुत्रे कथञ्चित्कोऽपि जीवति ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रा च पुत्र्यो जीवन्ति वा नवा । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद् दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु प्रतीक्ष्यां समजायत । तस्य गेहे स्थिता कन्या प्रौढा साऽमृत्किपदिनैः ॥ ६ ॥
 मृद्धिविणलोभेन वृद्धविप्राय साऽर्पिता । धनं विप्रस्य तत्पित्रा हतं कन्याबलेन वै ॥ ७ ॥
 यावत्कन्याऽभवत्प्रौढा पतिसङ्गमकांक्षिणी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्या मुतार्थिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चिद्द्वेषं व्यतिक्रान्ते वृद्धविप्रो मृतश्च वै । सा चाला विधवा जाता पत्यपत्यार्यदुःखिनी ॥ ९ ॥
 व्रततीर्थरता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी । बहुवर्षस्तया वत्स नियमैः शोषितं वपुः ॥ १० ॥
 पित्रा धनं गृहे भूरि त्वर्पितं कन्यकाकृते । अय कालवशात्प्राप्ता मूर्तिं वै ब्राह्मणी स्वग ॥ ११ ॥
 सा पुत्री ह्युदरे भूत्वा ह्यगमजन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्या निराधारा मृताश्च वै ॥ १२ ॥
 तेन कर्मप्रभावेण बहुकन्याजनिः किल । तद्भार्यायाश्च गर्भे वै जायते मृदिच्छित्ते ॥ १३ ॥
 पुनर्जन्म पुनर्मृत्युर्जायते निष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नृचे नृच ॥ १४ ॥
 यातना बहुधा मुक्ता वर्षाणाञ्च सद्भ्रमकम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नो ~~अत्र~~ ॥ १५ ॥
 इदं जन्म चतुर्थं वै पुत्रीजन्म हि यत्र वै । मृतपुत्रो मुनो गर्भस्तेन वै कन्या च नृ ॥ १६ ॥
 भार्या तस्याऽपि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी जाता न ~~कन्या~~ ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन भूरि कन्या मृताः सुत ॥ १८ ॥

आचार्याय ददेते च नानादोषप्रशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
जिह्वारदनदन्तोष्ठ्रघ्नो वातादितो भवेत् । नृपचौराग्निहानिश्च विचादेश्च यतस्ततः ॥ ३१ ॥
तस्य मानेन मनसा दूयते मृशमाधिना । सर्पिण्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ३२ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२५८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे सुत । औदुम्बरेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तितः । तस्माद्दानान्महाभाग पापं नश्यति तत्सणात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्ट्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्क्षेत्रकुले जातः प्रागसौ चारणस्त्वह । गौरः कलानिधिर्धरो धनपुत्रसमन्वितः ॥ १ ॥
द्विजाङ्गताडनात्पूर्वं दद्रुरोगनिपीडितः । उमामादेश्वरादानात्सौवर्णोच्छक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापविशुद्धिः स्वात्तिलाज्यमधुहोमतः । गायत्र्या दशसाहस्रजपाद्वाहाणभोजनात् ॥ ३ ॥
तदन्ते कपिलादानात्सूर्यभक्तिप्रसादतः । नाशमायाति स क्षिप्रं दद्रुरोगोऽतिदारुणः ॥ ४ ॥
न चासौ रोगजं दुःखमाप्नोतीह ममाज्ञया । रिशमाप्नोति पृथच्च्चे प्रायश्चित्तविवर्जनात् ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजवरो ह्यासीददेशे मगधके पुरा । धनधान्यसमायुक्तश्चोत्रकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
तीर्थयात्राप्रसंगात्स गयायामगमत्वग । स चकार गयाश्राद्धं प्रयागे ज्ञानमाचरत् ॥ २ ॥
स प्राप्य स्वर्ग्यं शीघ्रं कृतवान्कर्म दाणरुम् । ग्रामे निवसतश्चान्यक्षत्रियस्य त्वगाधिप ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं शत्रुभावात्स दुष्टधीः । तत्र जीवा भूरि दग्धास्तथा वत्सतरी शुभा ॥ ४ ॥
फालयोगेन स प्राप्तः यमसादनमद्भुतम् । पापाच्च नरकान् भुक्त्वा महात्रासकरान् त्वग ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः क्षत्रियोऽधुना । गंगायाः प्रान्तरे देशे नानापुण्यप्रदे शुभे ॥ ६ ॥
स शूरो बलवान्भूर्तो धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याऽधिकः प्रचारी च पैतृकस्वरूपवित्तभाक् ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बंधुभृत्यसुखान्वितः । धर्मादिदं तथा पापात्फलमत्र शृणुष्व हि ॥ ८ ॥
गोवालवत्सकवधाजीवघातादपुत्रकः । पञ्चपञ्चमितान्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
वालगोघातजान्याशु पापानि सुतदानि हि । गोरशिगे शनौ सोमात्पृष्ठे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
चिन्त्यं लग्नादिदं सूत पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वे या स्त्री सहायाऽऽसीन्मृतवत्साऽत्र सा सुत ॥ ११ ॥
अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापविशोधिनीम् । सुतवृद्धिकर्ता धन्यामिह जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । सप्तस्वर्णमिता कार्पा सुरभी च हिरण्यमी ॥ १३ ॥
शुद्धमूर्तिरथा वाऽपि निजविचाऽनुत्तरतः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
गार्पः पश्चमिर्तेऽपस्तया पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वद्विज्जीवाः मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
देवाश्च विपिना सूत पूर्वपापाऽपनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मंत्रं सदृशं रिशनाशनम् ॥ १६ ॥

दोमयेच्छशांशेन रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृणुयाद्वा हरेर्वंशं दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विधिवत्सुत प्रायश्चित्तं त्रिधा मत्तम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र स्वगाधिप ॥ १८ ॥
 सप्तपञ्चमिताब्दान्तं प्रायश्चित्तेन जीवति । पञ्चपञ्चमिताब्दान्ते रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १९ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूरीलगनवादे कर्मविपाके अथवा एकपट्टपुत्रदशरताविकसहस्रतमः ॥ १२११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आतीत्सङ्गकुले कश्चिन्नीतिशान्त्रविशारदः । नासके राजमन्त्री च स्वामिधर्मरतः सुवीः ॥ १ ॥
 शिवभक्तिपरो धीमः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः ॥ २ ॥
 भृशश्यावादानादीनि विविधानानि पर्वसु । सुवर्णविलपायाणि वस्त्राणि विविधानि च ॥ ३ ॥
 नृपाज्ञया गतः सोऽयं नृपः शत्रुपुरं प्रति । गाधो नीता महाभाग तेन शत्रुपुराचतः ॥ ४ ॥
 तत्रैका सुरभी सूत ह्यासन्नप्रसवा हता । तेनाऽऽज्ञतेन तेनाऽपि ताडिता सा भृशकुला ॥ ५ ॥
 गर्भपातोऽभवत्सत्या भृशं तद्यष्टिताडनात् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ६ ॥
 तेन स्वामिरतेनाऽपि कृतं तत्कर्म दारुणम् । महापापं कृतं तेन भाविनोऽयस्य गौरवात् ॥ ७ ॥
 साहाय्यतश्च कस्यापि कृतं कर्म शुभाऽशुभम् । अथ किंचिद्दत्ते काले प्राप्य धर्मपुरं प्रति ॥ ८ ॥
 पापाहुष्टफलं सुक्त्वा शुभाच्छुभफलं तथा । पुण्यपापाविशेषाच्च स्वामिधर्मरतेस्तथा ॥ ९ ॥
 नानादानाद्गणिकचात्र सत्रिदृत्पापुरेऽजनि । पञ्चयोजनविस्तीर्णे स च मध्यस्वरूपधृक् ॥ १० ॥
 रक्तः श्यामोऽयं मतिमान्नात्युच्चः समदेहधृक् । राजप्रचारी विद्वधोऽमितदः स्त्रीसुरखान्वितः ॥ ११ ॥
 पित्रमारुमुत्सैर्हीनो नानास्यानाऽधिकारवान् । पितृश्लेष्माधिको मानी यशस्वी बहुमित्रयुक् ॥ १२ ॥
 समायां चतुरो धीरो बहुमान्यः प्रियंवदः । धनधान्यसुखैर्भयत्रदुखीभोगभाणिद ॥ १३ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । हवी घूर्तोऽलसो द्वेषी स्वरूपसन्ततिसंयुतः ॥ १४ ॥
 कुशैर्भयमनोदुःखैर्युज्यते च क्वचित्क्वचित् । गोबालवत्सकत्रयात्माकृपापादत्र चाण्डज ॥ १५ ॥
 अष्टपञ्चाशदब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः । गोबालब्राह्मणवदात् स्त्रीपुत्राणां विनाशकः ॥ १६ ॥
 गोबालस्त्रीद्विजवयात्पापाद्दशविनाशनम् । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यत्र स्वगेश्वर ॥ १७ ॥
 गोप्रदं ये सहायाः प्राक् तेषु प्रष्टुः सुता मृताः । चिद्भंगे त्विदं सूत प्रष्टुत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 गवां दण्डाभिवाताद्देहं त्राराशिस्तनी गतः । लक्षणैरभिराटवस्य प्रायश्चित्तं वक्ष्याम्यहम् ॥ १९ ॥
 त्रिपलैर्निर्मितां चैव घेतुं कुर्याद्विरण्मयीम् । पत्र लेख्यां यथाकारां सगर्भभिरणान्विताम् ॥ २० ॥
 तदर्धाधमितां वापि निजवित्ताऽनुसारतः । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चाऽपि विशेषतः ॥ २१ ॥
 ताञ्च दद्याद्विज्ञाय मन्त्रमेतदुदीरयन् ॥ २२ ॥

मन्त्रः ।

“ मया ज्ञानात्तयाऽज्ञानात्पीडिता सुरभी पुरा ।

तदोपशमनायैव ददेऽहं त्वां हिरण्मयीम् । देवि त्वं मम पापानि तत्क्षणाद्द्रस्मसात्कुरु ” ॥ २३ ॥

इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापाद्विमुच्यते । सुवर्णकामितं तद्दद्यात्पुत्रपतिं विभुम् ॥ २४ ॥

स्त्रीपुत्रधनघान्यादेः सुतं वै भवति ध्रुवम् । नैवं विधानं यः कुर्यान्न च पुत्रसुखं भवेत् ॥ २५ ॥

प्रायश्चित्तोऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्तिशेऽन्दके । प्रायश्चित्ते कृते स्याद्युश्चतःसतति वै समाः ॥ २६ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीलगनवादे कर्मविपाके अथवा द्विपट्टपुत्रदशरताविकसहस्रतमः ॥ १२१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिदम्बुष्ठो द्रव्यसंयुतः । विद्याभ्यासरतो नित्यं धर्मकर्मसमन्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन चान्यानि दानान्यपि विजानता । पापमाचरितं तेन गौरवादेव तस्य च ॥ २ ॥
 कालयोगेन संप्राप्य ब्राह्मणेन कुटुंबिना । स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं घटे लोहमये स्थितम् ॥ ३ ॥
 पुनर्दत्तं न तत्तस्मै लोभोपहतचेतसा । कुटुंबेन मिलित्वा तद्भुक्तमन्यैस्तदीयकैः ॥ ४ ॥
 कालयोगेन संप्राप्तो ह्यम्बुष्ठो यमसादनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 पूर्वदानप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । देशे प्रभासके रम्ये गौरः पित्ताऽधिको घृणी ॥ ६ ॥
 वाचा मधुरया युक्तो राजकर्मरतः सुधीः । दर्शनीयो नातिह्रस्वः नात्युच्चः क्रोधवर्जितः ॥ ७ ॥
 सुखी स्त्रीमानसंयुक्तः सदा सोऽतिधनेर्युतः । पुण्यादिदं तथा पापाहोमवान्परतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 धूर्तः शठोऽल्पदो दंभी स्वल्पधर्मा कृपान्वितः । द्रव्यैर्मनोहैर्हीनः पुत्रसंततिदुःखदः ॥ ९ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षण्पात्पूर्वं फलमत्राऽस्ति निश्चितम् । लक्ष्मैतदंडजश्रेष्ठ पृच्छकस्याऽत्र जन्मनि ॥ १० ॥
 जन्मलग्नात्सूते राशी घटे पापसमन्विते । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यय खगोश्चर ॥ ११ ॥
 पुत्राऽभावो भ्रातृहीनो ह्यल्पस्त्रीसुखसंयुतः । लक्षणैरोभिराढ्यस्य पृच्छकस्यात्र जन्मनि ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् । लक्ष्मीनारायणः कार्यः सुवर्णद्वयनिर्मितः ॥ १३ ॥
 तदर्धेन तदर्धेन निजवित्तानुसारतः । स्यापयित्वा घटे लौहे सघृते वस्त्रवेष्टितम् ॥ १४ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्ब्राह्मणाय प्रदापयेत् । चतुर्विंशसहस्राणि गायत्रीं च जपेत्ततः ॥ १५ ॥
 होमयेच्च यथाशक्ति कुण्डे वा स्थण्डिले शुभे । घृतमिश्रांस्तिलाञ्जस्तथा तत्र विप्रान्श्च भोजयेत् ॥ १६ ॥
 मम जन्मदिने पश्चादाचरेद्भूतमुत्तमम् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १७ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्सस्त्रीकस्यात्र जन्मनि । नैवं विधानं यः कुर्याद्विप्रद्रव्यादिनाशने ॥ १८ ॥
 न स्यात्पुत्रसुखं तस्य नापि स्यात्परमा गतिः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पश्चाद्गन्तव्येऽन्दके ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः सप्तसप्तमितान्दके । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २० ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायस्त्रिषष्ट्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वंगदेशे ह्यभूत् कश्चिच्छूद्रः स्वविरतायुतः । ग्रामाऽधिपश्चोद्गृह्यो विष्णुभक्तिपरो दृढः ॥ १ ॥
 स गत्वा च कुरुक्षेत्रे सर्वस्वं विधिना ह्यदात् । प्राप्ते सूर्यग्रहे सूत विप्राय च कुटुंबिने ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । कौमारे परिता विप्रपत्नी चाऽतिशुभानना ॥ ३ ॥
 कामदुग्धेन घृष्टेन पतिस्तस्याः प्रपीडितः । दिनेः कतिपर्येव गतस्तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ५ ॥
 क्षयरोगसमायुक्तो विशे वर्षे खगाधिप । प्रायश्चित्तायकरणाद्दुःखाद्देहांतरं गतः ॥ ६ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायस्त्रिषष्ट्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । यमूव चाहुजः कश्चित्पठे जालंधरे पुरा ॥ १ ॥
 नृपतिर्धकदेशस्य धर्मशास्त्रक्रियान्वितः । चतुस्त्रीपुत्रसंयुक्तो धनधान्यसमृद्धिमान् ॥ २ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विधानतः । भृशटयाश्वहिरण्यादिगृहाग्रानि च पर्वसु ॥ ३ ॥

गयाश्राद्धं कृतं चाऽपि यथाविभवविस्तरात् । अयाऽऽगत्य स्वके देशे भाविनोऽर्घ्यस्य गौरवात् ॥ ४ ॥
 कदाचिन्मृगयां प्राप तत्र तीर्थाद्दुपागताः । स्वशत्रुपुरजाः प्राप्ता लुण्ठितास्तेन ते तदा ॥ ५ ॥
 तत्रैको ब्राह्मणश्चापि सपत्नीको हि लुण्ठितः । तत्पत्न्या गर्भपातोऽभूत्ताडनात्सा विचेष्टिता ॥ ६ ॥
 मृता वै तेन दुःखेन गर्भपातेन तत्क्षणात् । एवं बहुसहायादयः पृच्छकोऽतीव दुष्टधीः ॥ ७ ॥
 पापमाचरितं तेन दुष्कर्मप्रेरणादिना । स च तत्कर्मणा युक्तः काले धर्मपुरं गतः ॥ ८ ॥
 मुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । गयाश्राद्धप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ९ ॥
 ऐरावत्याः परे भागे पञ्चयोजनसम्मिते । देशे स गौरो मतिमान् मुरूपः प्रियवाग्वृणी ॥ १० ॥
 दाता भोक्ता यशस्वी च बहुमान्यो जनप्रियः । पौत्तिको नाऽतिदीर्घश्च पुष्टांगो बहुमित्रभाक् ॥ ११ ॥
 धनधान्यसुखैश्वर्यबहुस्त्रीभोगभागीह । देशेदेशेऽतिविख्यातः शूरो राजजनप्रियः ॥ १२ ॥
 मध्यमे चैव वयसि धनवाहनभोगभाक् । पुण्यादिदं तथा पापाहोर्भा पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 शठो धूर्तोऽभिमानादयो वृथा व्यापारकृत्तया । क्लेशैर्मयैर्मनोदुःखैः कदाचिद्वै प्रपीडयते ॥ १४ ॥
 स कन्यापुत्ररहितो ब्राह्मण्या गर्भपातनात् । तद्ब्रह्मच महाभाग न हि जीवन्ति तत्सुताः ॥ १५ ॥
 यैर्मिलित्वा सहायैः प्राक्कृतं कर्माऽतिदारुणम् । प्रष्टुरथैव ते पुत्रा मृता दुःखप्रदाः सदा ॥ १६ ॥
 चिद्धमत्र जुर्लभ्रात्रोन्नराशिगतौ गुरुः । चन्द्रश्चापेश्वरेणादयः स्त्रीपुत्रमुखनाशनः ॥ १७ ॥
 लक्ष्मणैरेभिरादयस्य प्रष्टुरथैव जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥
 उमामहेश्वरौ कार्या सपुत्रौ च हिरण्ययी । पलैः पञ्चमितेः पत्रे चतुष्कोणे प्रयत्नतः ॥ १९ ॥
 तदर्धार्धमितैर्वाऽपि निजविचाऽनुसारतः । गन्धपुष्पादिकैः पूज्यः षोडशैरुपचारकैः ॥ २० ॥
 देयास्ते च विधिज्ञाय मंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ २१ ॥

मन्त्रः ।

“ ददेऽहं त्वां महादेव सपत्नीकं सपुत्ररुम् । प्राक्पापाद्गर्भपाताच्च मुंच मां जगदीश्वर ॥ २२ ॥
 त्वं पापनाशक स्वामिन् मम पुत्रप्रदो भव ” ॥ २३ ॥

इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते । तद्वत्पलैकप्रमितां ब्राह्मणीं गर्भसंयुताम् ॥ २४ ॥
 स्वर्णं च तन्मितं दद्याद्देतुं विप्रवराय च । लक्ष्मीनारायणं चाऽपि तदर्थं च तद्गन्धिवम् ॥ २५ ॥
 हेमं रत्नं प्रदद्याच्च पूर्वपापाऽपनुत्तये । पूर्वं जपेच्च गायत्रीं देवीं दशसहस्रकम् ॥ २६ ॥
 त्रिंशत्सहस्रं विधिवन्नैवर्णं ध्येयं कं जपेत् । तथा दशसहस्राणि जपेद्दशहरं सुत ॥ २७ ॥
 होमयेत्तद्देशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । जापकेभ्यः प्रदद्याच्च सौवर्णीं पापनाशिनीम् ॥ २८ ॥
 आज्यावलोकनं कुर्यादभिषेकं तु कारयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ २९ ॥
 तस्य पुत्रविबुद्धिः स्यादिह जन्मनि न क्षयः । पदशीतिमितत्वाद्दांतं जीवितपापविशोधनात् ॥ ३० ॥
 बहुपुत्रसुखैश्वर्यं मुक्त्वाऽन्ते स्वर्गमाप्नुयात् । नैवं करोति यो मोहाहोमात्पापविशोधनम् ॥ ३१ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिन् जीविते नात्र संशयः । अष्टपाष्टमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ ३२ ॥
 जन्मत्रयमपुत्रः स्याद्ब्राह्मण्या गर्भनाशनात् । शनी मेपगतं जातो मृगत्ये निषणं भवेत् ॥ ३३ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३४ ॥

इति श्रीट्टहस्यार्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपष्टपुरत्रिंशानाधिकमहत्तमः ॥ १२९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजमंत्री द्विजः कश्चित्प्राग्भवे पृच्छकस्त्वसौ । कालिगदेशे मतिमान् स्वामिधर्मरतोऽभवत् ॥ १ ॥
 उग्रदण्डो महातेजा बहुविद्याविशारदः । शिवभक्तिपरः शूरः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः ॥ २ ॥
 अददद्बहुदानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः । ततः पद्भ्विगके वर्षे गयाश्राद्धं चकार सः ॥ ३ ॥
 काम्यश्राद्धानि विधिवदत्तवान् गरुडाग्रज । पुनरागत्य त्वरितं कृतवान् कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 वैरभावाच्च सततं तेन वै विनतामुत । ध्वस्ता निजपुराट्टिमास्तथा प्राक्तद्वनं हृतम् ॥ ५ ॥
 सर्वं समर्पितं राज्ञेऽनीत्या किञ्चित्स्वकं कृतम् । राजसाहाय्यतः सर्वं पापमुग्रमुपार्जितम् ॥ ६ ॥
 ततः किञ्चिद्भते काले प्राप्तो धर्मपुरं प्रति । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ७ ॥
 पुण्यपापाऽविशेषाच्च गयाश्राद्धप्रभावतः । प्राक्तनक्षत्रसंस्काराज्जातः क्षत्रकुलेऽयुना ॥ ८ ॥
 देशे वैपाशिके रम्ये रक्तगौरः सुरूपधृक् । बहुस्त्रीपुत्रमित्राढ्यो बहुभृत्यसमन्वितः ॥ ९ ॥
 देशाध्यक्षोऽतितेजस्वी शूरो राज्याऽधिकारवान् । दाता भोक्ता कलाऽभिज्ञः स्वधर्मपरिपालनः ॥ १० ॥
 आदिमध्यावसानेषु सुखैश्वर्यसमन्वितः । वाचा मधुरया युक्तो नानावाहनभोगभाक् ॥ ११ ॥
 गयाश्राद्धादिदं सर्वं पापात्पापफलं शृणु । घूर्तः शोऽतिलोभाढ्यः क्वचित्पापरतस्तथा ॥ १२ ॥
 क्लेशैर्भयैर्युनि भावे मनोदुःखसमन्वितः । धर्मकर्मणि सालस्यो बहुधर्मविचारवान् ॥ १३ ॥
 विभ्राणां प्राक्कृतात्पापात्रात्र पूर्णमनोरथः । जन्मलगादिदं चिह्नमत्र जन्मनि चाण्डज ॥ १४ ॥
 गुरुत्वात्पूर्वपापाच्च वैरिभावगतो गुरुः । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रपुरत्रैव जन्मनि ॥ १५ ॥
 तत्पापशोधनं वक्ष्ये येन सौरुह्यं प्रजायते । लक्ष्मीः कार्या प्रयत्नेन सुवर्णाष्टकनिर्मिता ॥ १६ ॥
 तदर्धार्धमिता वाऽपि निजवित्ताऽनुसारतः । पत्रे लेख्या चतुष्कोणे सर्वाऽवयवसंयुता ॥ १७ ॥
 संपूज्य पुष्पगंधार्थैः षोडशरूपचारकैः । सा च देया विधिज्ञाय ब्रह्मस्यावविनाशिनी ॥ १८ ॥
 सोमं च तन्मितं दद्यात्तदर्धं च धनाऽधिपम् । लक्षमेकं तु गायत्रीं जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् ॥ १९ ॥
 विभवे द्विगुणं कुर्याद्येन स्यात्पापशोधनम् । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विर्माश्च भोजयेत् ॥ २० ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्यालक्ष्मीकृतं दुःखं न कदाचित्प्रजायते ॥ २१ ॥
 अकृतेऽत्र यथाशक्ति प्रायश्चित्ते खगाऽधिप । नेत्रपञ्चाशदब्दात्तु यावद्वर्षंचतुष्टयम् ॥ २२ ॥
 स्त्रीद्रव्ययोर्महारिष्टं तस्य देहेऽपि पीडनम् । पञ्चसप्तमिताब्दायुः प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ २३ ॥
 नच स्त्रीधनरिष्टं स्यान्न मनस्तापजं भयम् । नाधयो व्याधयस्तस्य न च दुःखं क्वचित्सुत ॥ २४ ॥
 पुत्रपौत्रधनैश्वर्यं सुखमत्र भविष्यति । देवलोके गतिस्तस्य गयाश्राद्धप्रभावतः ॥ २५ ॥
 जन्मादिनिधनांतं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्दिलोकयेत् ॥ २६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः । पट्षष्ट्युत्तरद्विंशताधिकमहत्तम ॥ १२६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग कौंकणे बाहुजः पुरा । धनधान्यमुखैर्युक्तो विष्णुभक्तिपरो वृद्धः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः । पापमाचरितं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ २ ॥
 धृतः स्वज्ञातिजायां वै गर्भस्तेनापतेर्बलात् । ततो लोकभयात्सूत कृतं तद्भ्रूपातनम् ॥ ३ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतेनैव कृतं प्राकर्म दारुणम् । स गत्वा धर्मनगरं बुभोज सुखदुःखकम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽनाऽपि बाहुजः । सरस्वत्याः परे देशे पंचयोजनसम्मिते ॥ ५ ॥
 गौरः सुरूपो मतिमान्ध्यापारनिरतो घृणी । क्वचित्पापरतो लोभी चिंताशाठ्यरतस्तथा ॥ ६ ॥

या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीदत्र पुत्रविवर्जिता । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ७ ॥
 सुवर्णदशकात्सूत ब्राह्मणी च हिरण्मयी । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैर्दया द्विजवराय च ॥ ८ ॥
 पूर्वपापाद्भिर्निर्मुक्तः पुत्रसौख्यं लभेदेह । काशीवासान्महाभाग तद्देशे भ्रमणात्तया ॥ ९ ॥
 लभेत पुत्रात् स सुखं पार्थिवानां प्रपूजनात् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यरूपसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ठ्युत्तरदशताधिकसद्वसतमः ॥ १२६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । फरहाडाऽभिधे देशे कश्चिदासीद्विजोत्तमः ॥ १ ॥
 प्राग्भवे नृपतिर्विज्ञो वेदशास्त्रविशारदः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तः शिवभक्तोऽतिनीतिधृक् ॥ २ ॥
 बहुस्त्रीधनपुत्राढ्यो विप्रपूजनतत्परः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विजानता ॥ ३ ॥
 बहुपर्वसु भूम्यश्वकन्यावस्त्रगृहाण्यापि । सूर्यचन्द्रोपरागे च गजाश्वरथकांचनम् ॥ ४ ॥
 बहुदरनानि भाण्डानि महादानानि चांडज । अयो भाविचलात्सूत पापमाचरितं पुरा ॥ ५ ॥
 सीमांतरे स्थितं तस्य विप्रस्याप्यधिकारिणः । स्त्रिया विरोधात्सततं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ६ ॥
 स्वस्त्रीभ्रातृसहायाच्च रात्री गत्वा तु तत्पुरम् । निर्दग्धं तत्पुरं चापि मिलित्वा बहुभिर्जनेः ॥ ७ ॥
 तस्मिन् दग्धे मातृयुक्ताः स्त्रियो बाला द्विजस्य हि । निर्दग्धा बालवत्साढ्या गौरैका जन्तवस्तया ॥ ८ ॥
 सर्वस्वं कुंठितं तस्याऽपराधरहितस्य च । गृहीत्वा विप्रसर्वस्वं ज्येष्ठपत्न्या निवेदितम् ॥ ९ ॥
 महादानरता साऽपि बहुपुत्रा पतिप्रिया । तथाऽपि तत्स्त्रीसंवादात्क्रोधाद्विजकुलं हृतम् ॥ १० ॥
 मुक्तं च तदन्नं लोभात्पापमुग्रमुपार्जितम् । धर्मज्ञेन नृपेणाऽपि न कृतं पापशोधनम् ॥ ११ ॥
 अयं किंचिद्व्रते काले स प्राप्तो यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ १२ ॥
 बहुपुण्यान्महादानात्स जातोऽत्रापि भूपतिः । गंगायाः प्रान्तरे देशे तत्त्वयोजनसम्मिमे ॥ १३ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान्नात्युच्चो न लघुवृष्णी । वाचा मधुरया युक्तस्तेजस्वी लोकविश्रुतः ॥ १४ ॥
 बहुज्ञो दर्शनीयाक्षो दाता भोक्ता कुलाग्रणीः । उपकारपरो विद्वान्बली सर्वजनश्रयः ॥ १५ ॥
 क्षात्रधर्मरतो मानी दण्डदाक्षिण्यतत्परः । सभायां चतुरो धीरो मंत्रविद्गूढचेष्टितः ॥ १६ ॥
 बहुस्त्रीभोगसंयुक्तो धनधान्यसुतान्वितः । पितृश्लेष्माधिकः शूरो बहुमूपजनैर्दृतः ॥ १७ ॥
 गजाश्ववाहनैराढ्यो बहुदरत्नैरलंकृतः । आदिमध्यावसानेषु सुलैश्वर्यसमाकुलः ॥ १८ ॥
 शिवार्चनान्महादानात्प्राप्तकृताच्चु फलं त्विह । सर्वमेतत्तया पापात्सर्वं पापफलं शृणु ॥ १९ ॥
 धूर्तः शठोऽतिदंभाढ्यो बहुचेष्टो भयान्वितः । लोभी पापरतः कापि पित्रोः सुखविवर्जितः ॥ २० ॥
 प्राग्भवे जीवघाताच्च फफपितरुगन्धितः । बालवत्संवादात् पूर्वं पुर्वपुत्रगुचान्वितः ॥ २१ ॥
 सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यत्र खगेश्वर । या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीद्विभ्राद्ब्रह्मस्वभक्षणं ॥ २२ ॥
 सा कनिष्ठा च संप्रदुरत्र पुत्रगुचान्विता । यी भ्रातरी सहायी प्राग्भवेतां दाहकर्मणि ॥ २३ ॥
 तस्या जातो तु तावत्र पुत्री निवासिती गती । गोस्त्रीबालवधात्पापात्प्रागत्र सुवनाशनम् ॥ २४ ॥
 महापापस्य लक्ष्मेर्दे राहुर्गुरुग्रहं गतः । लक्षणैरेभिराढ्यस्य पटुरत्रैव जन्मनि ॥ २५ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते । पलैः पाष्टिमितैः कार्यां सुभी वरत्संयुता ॥ २६ ॥
 पत्रे हिरण्मये लेख्या सर्वाभाभरणान्विता । तद्दर्शयिष्ये वापि निजविचानुमारतः ॥ २७ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैरुपचारैर्विशेषतः । सा च देया विधिज्ञाय मंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ २८ ॥

मन्त्रः ।

“ अज्ञानात्त्वं मया दग्धा यत्पापं घोरमर्जितम् । अतोऽहं देवि हेमो त्वां ददेऽहं मन्त्रुर्भङ्गुरु ॥ १२१ ॥
 इत्युच्चार्य नरो दद्यात्प्राग्गोघातात्प्रमुच्यते । तथा पशुपतिः कार्यः पत्नैः पोडशभिर्भुतः ॥ ३० ॥
 पत्रे हिरण्मये लेख्यः सपत्नीकः सपुत्रकः । शिवमन्त्रेण संपूज्य पोडशीरुपचारकैः ॥ ३१ ॥
 स च देवो विधिज्ञाय पूर्वपापमशान्तये । तथाऽत्र ब्राह्मणी कार्या पत्नैः पोडशभिर्मिता ॥ ३२ ॥
 सदर्भमितिका वापि निजविचाऽनुसारतः । सा च देया विधिज्ञाय स्त्रीवधानुच्यते त्विह ॥ ३३ ॥
 तद्विवृतं तथा सोमं हेममष्टपलात्मकम् । लक्ष्मीनारायणं हेमं तद्बहुप्रविनाशनम् ॥ ३४ ॥
 प्रजापतिर्गणेशश्च दग्धजीवा हुताशनः । विप्रचालास्त्रयः कार्यास्त्रिपलैर्निर्मिताः त्वग ॥ ३५ ॥
 हिरण्मयेषु पत्रेषु मन्त्रैर्लेख्या यथोक्तवत् । विप्रेभ्यो विधिवद्देयाः सर्वपापप्रणाशकाः ॥ ३६ ॥
 पञ्चविंशत्सहस्राणि गायत्रीं विधिना जपेत् । सहस्रदशकं तत्र मंत्रमष्टाक्षरं तथा ॥ ३७ ॥
 एकादशसहस्रं तु त्र्यंशकं द्विविधं जपेत् । ब्रह्माग्निसौरविश्वेशसौरिर्मंत्रांस्तथा जपेत् ॥ ३८ ॥
 चत्वारिंशत्सहस्राणि चैकस्याष्टसहस्रकम् । होमयेत्तद्दशशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ ३९ ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य पुत्रविशुद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र स्वगेश्वर ॥ ४० ॥
 नाथयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभय भवेत् । महदैश्वर्यमाप्नोति विविधांश्च मनोरथान् ॥ ४१ ॥
 सर्वपापविशुद्धात्मा स्वर्गं मोक्षमवाप्नुयात् । आयुः सप्ततिवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ ४२ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टमूनत्रिंशन्मितेऽन्दके । त्रिसत्वारिंशदन्दे वा ध्रुवं पञ्चाशदन्दके ॥ ४३ ॥
 चतुर्विधं मन्त्रारिष्टं भवत्येव न संशयः । या च पृच्छति धर्मज्ञा तत्प्रिया कर्मपीडिता ॥ ४४ ॥
 प्रायश्चित्तार्थतः पादाच्छुद्धयत्पत्र न संशयः । सेहाधिभ्याधिरहिता राज्यं पुत्रसुखं लभेत् ॥ ४५ ॥
 शनौ कन्यागते जातो मेपस्ये निधनं भवेत् । जन्मादिनिधनान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ४६ ॥
 यद्यन्तर्गतं सूत तज्जन्माद्वाद्द्विचिन्तयेत् ॥ ४७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ठ्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पक्षीन्द्र प्रपू गजत्वचः कृतः । प्राग्भवे गजचर्मोऽस्तावत्र जातो द्विजोत्तमः ॥ १ ॥
 गणेशप्रतिमां दद्यात्सौवर्णीं द्विपलात्मिकाम् । गंधपुष्पैश्च संपूज्य तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
 कारयेद्गणनाथस्य लक्षजाप्यं विधानतः । होमयेत्तद्दशशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ ३ ॥
 विप्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्सुवर्णमयुतं त्वग । सर्वपापविशुद्धस्तु मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसत्सुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्रासिद्धान्नं क्षुत्पीडाभिः प्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरुक्पीडितो भवेत् ॥ १ ॥
 दशद्रोणप्रमाणं तु चान्नं हेमयुतं तथा । दद्याद्विप्रवरायैव तस्माद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 सुवर्णशूलदानाद्वा शक्त्या विप्राय श्रद्धया । शूलरोगोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय सत्सुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पः प्रादुर्भाभिपिक्तो हि चमूव पुरुषोत्तमः । स्वजातिषु महाभागो हृदो धर्मकियापरः ॥ १ ॥

वराटदेशे निवसंस् राजकार्ये रतः सदा । कृतवान् गोअहं तत्र शत्रूणां भयदायकः ॥ २ ॥
 बालवत्ता तत्र पुरे मृता धेनुः खगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्तो मुक्त्वा च सदसत्फलम् । विष्णुपूजनजात्पुण्याज्जातोऽत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
 चारणो धर्मनिरतो बहुद्रव्यसमन्वितः । गजादिबाहूनैराढ्यो बलभूषणभूषितः ॥ ५ ॥
 सर्वं विष्णुप्रसादाच्च सुखं पापफलं शृणु । धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोभसमन्वितः ॥ ६ ॥
 जातिसन्ततिद्विःखार्ता बालवत्सवधादिह । नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिद्वं खगाधिप ॥ ७ ॥
 चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् । गृहपावान्महाभाग ध्रुवं रिष्टसमुद्रवात् ॥ ८ ॥
 पूर्वपापफलस्पात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं धृद मे स्वामिन् बालवत्साधनाग्निनीम् । या कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणुष्वत्र तद्वर्णनन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥

दृढकर्माजितात्पापात्र चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्धरिवशस्य वैशाखे विधिनाऽण्डज ॥ १२ ॥

माघे वा कार्तिके वाऽपि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्विभान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३ ॥

कोटिलक्षायुतं पुत्र यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्विवाहादपरात्सुत ॥ १४ ॥

मृत्युः पश्चादशब्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्दमितं तथा ॥ १५ ॥

द्वियुक्तमायुः कथित तीर्थे पुण्याश्रयेऽण्डज । जीवे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे ॥ १६ ॥

त्रयोदश्या दिवा भूमावृक्षे मुगशिरोऽभिधे । निर्याण कथित तस्य विष्णुपूजनजात्कलात् ॥ १७ ॥

भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुप्रपूजनात् । तथा तृतीये जनुषि मरणं गोअहात्सुत ॥ १८ ॥

सर्वपापविशुद्धः स्यात् पुनर्भोक्षमवाप्नुयात् ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरूपसवादे कर्मविपाके अध्याय एकसत्सुत्तराद्विंशताधिकसहस्रतम ॥ १२७३ ॥

दस्वाविप्राय विधिना ह्याचरेच्छादुरं व्रतम् । फाल्गुनादी चतुर्दशमां कृष्णायां मासिमासि तु ॥ ४ ॥
पूजयेच्छंकरं रात्रौ तथा जागणेन च । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्रसत्सत्सुत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग कर्म यत्कृतवानुपुरा । जीवोऽयं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
अभवत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजप्रचारी बलवाञ्छूरो मन्त्री महाययाः ॥ २ ॥
सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा ह्यरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
विश्वासाद्राजकार्येषु कृत कर्मातिदुष्कृतम् । छुटित तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । तेन वै कर्मणा पुत्र प्राप्तं तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
सुक्खावतिदारुणान्सूत नरकाग्नोरदर्शान् । पुण्यात्पुण्यफलं सूत प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवेचनतत्परः ॥ ७ ॥
महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुखैश्वर्यधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
नानास्त्रीसुखसयुक्तस्तथा पुनर्विबर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिष्कृन्तनीम् ॥ ९ ॥
प्रयागे त्वयवा काङ्क्षयां स्याप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मन्त्रैस्तल्लिङ्गैस्तथा ॥ १० ॥
गन्धपुष्पोपचारिश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः । सम्पूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद्दिग्गान् ॥ ११ ॥
शिवभक्त्यास्तथा शान्तानुपूजयेद्ब्रह्मद्रव्यतः । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तथा चामरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
अथवा शृणुयाच्चत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापौघनाशनम् । संप्राप्य तत्र निर्यमाणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्धि वाश्यपे । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
तता शलाका देया वै शूद्रकर्णेऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
आयुर्वर्षशतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य वै । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पृथिवत्सरे ॥ १७ ॥
एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चसत्सत्सुत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात्स्वरोमनैव जन्मनि । स्वरोमसमानानि स्युस्तद्रोमाणि सन्ततम् ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय ततो दद्यात्स्वर्णनिष्कत्रयं सुत । जायते सुक्ष्मरोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षट्सत्सत्सुत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा हृते रीतिं नारी सा च खगाधिप । पिगाक्षी जायते तस्याः प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
रीतिं दद्यात्पलगतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्रीं प्रजपेच्छक्त्या जुहुयाद्दि तिलास्तया ॥ २ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तसत्सत्सुत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे धैव या नारी परासिद्धान्नभक्षिणी । साऽथ जन्मनि शूद्रेण रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥

सिद्धान्नस्य च विप्रेभ्यो दीनेभ्योऽय खगाधिप । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरद्विशताधिकमहत्तम ॥ १२७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राष्ट्राती भवेत्पूर्वं जन्मन्यय खगाधिप । सोऽत्र जन्मनि जायेत नश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूर त्रिपलं दद्याद्दिग्भ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्युत्तरद्विशताधिकमहत्तम ॥ १२७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्धेयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता सा तु जनुष्यन् फलं त्विदम् ॥ १ ॥
मुखजा प्राग्भवे त्वत्र तत्पापौघवती हि सा । निष्कृतिं तत्र वक्ष्यामि गङ्गाया हि खगाधिप ॥ २ ॥
पूजयेत्क्षत्रद्राणां त्रिगुणं वा तद्दत्तम् । शक्त्या च भोजयेद्दिमान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते संततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तरद्विशताधिकमहत्तम ॥ १२८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहागि तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥
दानात्पलशताद्न सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविद्वहे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरद्विशताधिकमहत्तम ॥ १२८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिदेशे केराभिषे सुत । धर्मकर्मात्मको भक्तः पितृपुत्रवनाश्रितः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । सर्वस्वमपि पात्रेभ्यो गोभूम्यन्वादिक् च यत् ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्वर्वशजस्य कस्यापि गृहे शत्रोर्मनोहम् ॥ ३ ॥
निर्दग्धं वैरिभावेन रात्रौ भार्यासहायतः । तस्मिन्दाहे महाबाहो निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥
गृहस्थाः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिये काले गतः स यमज्ञाननम् ॥ ५ ॥
सखीकः स्वफलं मुक्त्वा तत्र तान्यामशेषतः । पुण्यात्पश्वनदे देशे स जातो वाहुजाधरः ॥ ६ ॥
मध्यस्वरूपो मतिमान् कुलेष्टः पुरुषो वृद्धः । रक्तो नीचो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
वीवनेऽल्पमुखैश्वर्यधनैः स्थानैर्युतायुतः । मितदो भोगभारयादयः कृती मानी जनप्रियः ॥ ८ ॥
पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । चितारोगोऽतिवृत्तश्च दुःखार्तो मानवर्जितः ॥ ९ ॥
गोपातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि रणेश्वर ॥ १० ॥
या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीद्दाहकर्मणि चांडज । सा ज्येष्ठा प्रदुरेवान् मृतपुत्रा हि जन्मनि ॥ ११ ॥
एस्मैतद्दण्डजश्रेष्ठ जन्मांगाद्वपभे शनिः । लक्षणैरिभिरादयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यदम् ॥ १२ ॥
फारमित्वा शिवं साम्बं पल्लवंदमितैः शुभैः । हिरण्यं महाभाग पत्रे लेख्यं सुमुन्दरम् ॥ १३ ॥
तदधर्मितकं वापि निजविच्चानुसारतः । पूजयित्वा तु गंधारैः पीडशैरुपचारकैः ॥ १४ ॥
संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गौरये सुमनोदरे । सर्वोपस्करसंयुक्ते विवानावरमूर्धिते ॥ १५ ॥
दद्यादेदविधित्वाय मंत्रमेतसुदीरयेत् ॥ १६ ॥

मंत्रः ।

“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यदर्जितम् । तत्राशाय ददेहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ” ॥ १७ ॥
 गोधिकाद्यास्तया जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये घातिताः पुरा ॥ १८ ॥
 पञ्चमापमितो वह्निर्देवो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रीद्रं जपत्वा सहस्रकम् ॥ १९ ॥
 अष्टाक्षरं, द्विसाहस्रं होमयेद्भोजयोद्भिजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्रा आधिव्याधिविवर्जिताः ॥ २१ ॥
 नैवं करोति मोहाद्वा ह्यत्र पुत्रविवर्जितः । चत्वारिंशन्मितैकोने वर्षे रिष्ट प्रकीर्तितम् ॥ २२ ॥
 पञ्चाशन्मितकेऽन्दे वा रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्तमितान्दके ॥ २३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वेषशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्वह ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सीसकादंडजोत्तम । विभ्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्यशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चेंध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् । शूलोद्भिन्नतनुं चौरं मृतं प्राप्य स्वेदिनि ॥ १ ॥
 तत्तले तु तदा कुर्याद्द्विधा स्नानं शतौषधैः । पत्रैर्वृक्षोद्भवैः सूत मृत्स्नाभिः सप्तभिस्तया ॥ २ ॥
 तीर्थोदकैः समंत्रैश्च संपूज्य प्रथमं सुत । विधिनाऽनेन या कुर्याद्द्विधा पुत्रं लभेद् ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुद्धां स्वभार्यां परमा साध्वीं संत्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्यस्त्रीं काममोहितः ॥ १ ॥
 सोऽत्र जन्मनि भोः सूत ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते त्रियतेऽवश्यं ब्राह्मण्यां गमनात्कल ॥ २ ॥
 न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं खगाधिप । तस्मिन्वयसि तन्मृत्युर्भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नात्र संग्रयः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी त्ववधीत्पूर्वं मोहाद्दुष्टं खगाधिप । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सारम्वत्याश्च प्रतिमा सीवर्णा राजर्ता तथा । दद्याद्देदविधिज्ञाय तदा स्यान्मुखराऽण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
घृतधेनुप्रदानाच्च विधिवद्वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परपुंसि महाभाग ब्रह्णीरुग्द्युतात्र सा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८९ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजात्रोगान्किचिच्छस्त्रोपवातकान् ॥ १ ॥
किञ्चित्क्रोधश्च लोभश्च किञ्चिद्विचलितमन्वितः । तस्य मिथा शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
एकापत्यं भवेत्तस्य जायते मृतपुत्रकः । आदिः पुत्रो मृतस्तस्य ह्यपत्यं नैव जायते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्ययं मृतं शूद्रवंशसमुद्भवः । व्यापागकृपिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन यत्कृतम् ॥ ५ ॥
व्यवहारादिना भूयो ब्रह्मवित्तेन वर्धितम् । कालेनैवं मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वंचितम् ॥ ६ ॥
नार्पितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं खगेश्वर ॥ ७ ॥
पश्चान्मृत्युवर्षं प्राप्तो नरके रौरवे गतः । ब्रह्मस्वभक्षणायैव वर्षाणाञ्च सहस्रकम् ॥ ८ ॥
पतितो नरके घरे युक्तस्तेन स्वकर्मणा । पश्चान्मानुष्यमापन्नः पीडितश्चेह कर्मणा ॥ ९ ॥
पूर्वजन्मानर्जितैः पुण्यैर्व्रतदानादिभिः खग । तृतीयं जन्म चैतद्दि ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १० ॥
निक्षेपहरणादापि मृतपुत्रः प्रजायते । ब्राह्मणाय विपं दत्त्वा ब्रह्मस्वं यद्बुभोज वै ॥ ११ ॥
ऋषेणं प्रसह्य वै प्रोक्तमेतस्योपरि तन्महत् । तस्माद्विप्रधनं प्रोक्तमसह्यं त्वभिजायते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणाञ्च नराणां च निष्कृतिं वद तां प्रभो ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामप्रदः प्रसुः । पूजनीयो महारुद्रः संततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥
यजुर्वेदमयं देवं यजुर्भिः शतरुद्रजैः । यजमानः प्रमुच्येत पापादाकल्पसंभवात् ॥ १५ ॥
रुद्रैकादशानीभिश्च रुद्रैकादशकेन वा । जप्त्वेवं तोपयेदेवं रुद्रमेकादशामकम् ॥ १६ ॥
तदशांशेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्रुद्रौ तिलैस्त्रिमधुराण्डुतैः ॥ १७ ॥
हरितालीपलाशोत्याः समिधोऽत्र हवे हुताः । प्रतिकुद्रं प्रदातव्यं गोसुगं रशान्वितम् ॥ १८ ॥
फेयूरकुंडलाकल्पमंत्रपुस्तकमंडलं । प्रतिकुद्रं शतं विमानभोजयेत्सुसमाहितः ॥ १९ ॥
निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं नामयेदधम् ॥ २० ॥
इतिहासपुराणोक्तसूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिवत्तार्क्ष्यं सभार्यः प्रीतितोऽञ्चहम् ॥ २१ ॥

देवर्षिपितृमर्त्यानामृषीणां च महीक्षिताम् । देवदानवगंधर्वपिशाचोगरक्षताम् ॥ २२ ॥
 सर्वेषां जीवजातीनामुत्पत्तिं शृणुयादपि । ऋषीणाामृषिपत्नीनां वंशान्सर्वात्रुदीरितान् ॥ २३ ॥
 एवं स त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन्वेदान्द्विजाभस्तम्बश्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २४ ॥
 एवं कृत्वा ततः सुत हरिवंशं निशम्य वै । वाचकोपरि संतुष्टो भूमिद्रविणवासकैः ॥ २५ ॥
 शुद्धिकाकर्णभूपादिं गां दत्त्वा च पयस्विनीम् । भूमिद्रविणदानार्थेस्तोपयेदन्यद्ब्राह्मणान् ॥ २६ ॥
 निष्कृतिं कुर्वतः पूज्यान्सर्षिण्यात्मानमीक्षयेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २७ ॥
 जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः । कुपुरुषघानपत्यत्वं प्रमेहार्तिर्धनक्षतिः ॥ २८ ॥
 कुनखित्वं दद्रुलत्वं पांडुरोगित्वमेव च । जन्मलग्नाच्च चौरत्वं राज्ञो वित्तव्ययादिकम् ॥ २९ ॥
 लकुटप्रावशस्त्रार्थैर्जायंते व्रणजार्तयः ॥ ३० ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्यायो नवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयं सूर्ये दिने सुत प्राप्य भूमिं श्मशानजाम् । मृतप्रेतं समालोक्य रात्रौ गच्छेदतन्द्रितः ॥ १ ॥
 पूजयित्वा चित्तां तस्य बलिमष्टविधं सृजेत् । स्नानं कृत्वा मृदालम्भैः पत्रैर्वृशोद्भवेस्तया ॥ २ ॥
 शतच्छिद्रे घटं प्राप्य नानातीर्थोद्भवेर्जलैः । दीपमालादिने वापि प्रयोगं विधिना चरेत् ॥ ३ ॥
 हरिवंशं ततः पश्चाच्छृणुयाद्विधिपूर्वकम् । दत्त्वा द्विजेभ्यो विधिना नानाभक्ष्यफलानि च ॥ ४ ॥
 स्वेच्छया भोजनं तेभ्यो दद्याद्दोषापनुत्तये । एतत्प्रयोगान्नाथंश्च वंध्या याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्याय एकनवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसी वैश्यो चात्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्राग्नाक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गंधैः पुष्पैः समभ्यर्च्य दीपान्दद्यात्सुवर्णजात्र ॥ २ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्यायो द्दिनवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसी शूद्रश्चक्रे सुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
 परमणा तेन संजातः पदश्चैवापवर्णजः । गवां पालनजात्पुण्यात्प्राग्प्र सुखसंयुतः ॥ २ ॥
 गोपीढनान्महापापात्तस्य नैवात्र निष्कृतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्यायत्रिनवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिल्ललना पूर्वं मोहात्परघृतं हरेत् । मात्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीडयते ॥ १ ॥
 गुरुशेप्रादित्तीर्थेषु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते या महारोगान्नेत्रजान्नात्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्यायषडनुर्नवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मद्रीषीमवर्धत्पुंभवे पार्थ नगाधिपः । गोऽत्र जन्मनि पर्शोद्र लघुगुल्मघृतो भवेत् ॥ १ ॥

स्वर्णशुद्धीं रीप्यखुरां घंटाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलयुक्तां च दद्याद्देदविदे सुत ॥ २ ॥
कृष्णगुल्मोद्भवां पीढां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचनवत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवत्काचित्स्वर्णकारी खगाधिप । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
तद्गृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लगुडेन तथा भृशम् ॥ २ ॥
ताडनात्सा महादुःखं प्राप्ता गर्भतिचारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भपातसमन्विता ॥ ३ ॥
तेन कर्मविपाकेन संप्राप्योचितशासनम् । पुनः शूद्री हि संजाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
घनभृत्याश्वभोगाद्यैर्नानाविभवसंयुता । पुत्रसंततिहीना सा प्राणघाताघसञ्चयात् ॥ ५ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशनम् । वर्षां सा स्वेच्छया कुर्याद्दिशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
मार्गं हि धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठां काग्येत्ततः । संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
होमयेत्र ततस्तत्र तिलानाज्ययुतानिह । भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
दद्यात्तथैकां कपिलां सर्वपापप्रणाशिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ ९ ॥
नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः संततिजं भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पण्णवत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सुत दुर्गं हरति मानवः । तत्काले सोऽन्यजनुपि बहुमूत्री प्रजायते ॥ १ ॥
दुग्धधेतुमदानाच्च विधिना त्वत्र जन्मनि । बहुमूत्रान्महारोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतनवत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हृगति या नारी कस्पचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि चाश्रैव बहुमूत्ररुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
दुग्धधेतुमदानाच्च वेदवेदांगपरगे । विधिना काश्यपे तात्र न पश्येद्बहुमूत्रकम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातधेतुस्त महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे निपतं सोऽत्र कृष्णगुल्मात्प्रवाच्यते ॥ १ ॥
स नानारत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्थां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
अथ वा महिषीदानाद्विप्राय विधिनांडज । महिषीपापजात्रोगास्तुली भवति मानवः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं सुष्कनिकृष्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पंडः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मघातान्महापापात्पंडः स्याद्बहुजन्मसु ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काचित्प्रमादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्यापि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
 अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाण्डजा । अत्र पुत्रविहीना सा फलचौर्याद्धि पातकात् ॥ २ ॥
 फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः । भोजनं तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य फलचौर्यस्य तत्स्मृतम् । अमायां नारिकेलानि देयानि खड्ग शक्तितः ॥ ४ ॥
 एवं कृतेऽपत्यवृद्धिर्जीवनं सप्तसप्ततिम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान्पूर्वं जन्मन्यत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
 कार्तिक्यां माघवैशाखयोर्दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्गोगाद्धिमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीघातनाञ्जारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दद्यात् साभरणां सूत महिर्षिं यमदेवताम् । कञ्चलद्वयसंछन्नां विधिना नवयीवनाम् ॥ २ ॥
 सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजातसुत । प्रायश्चित्ते कृते त्वस्मिन् कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विधेत् प्राग्यो वृषानां च नासाग्रं गरुडाग्रज । नासाछेदोऽत्र तस्य स्याद्यूनि भावे हि निश्चयात् ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं न तस्यास्ति दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियवदः । कवित्वशक्तिसम्पन्नो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अय तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परघातकृते सूत स्वशरीरमयात्यजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महार्चायेण चाटज । सुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 अय भूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिंधोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसम्मिमे ॥ ६ ॥
 देशे फर्कटके जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुरेश्वर्यममाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेपोऽतिकूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापल्लोभगतः क्रोधी नानाभोग्यशामनः । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे पंचहीने खगाधिप ॥ ९ ॥
 सुराण्य महाकालनरस्य हि रगाधिप । सर्ववित्तपंडशेन दानाद्दिष्टक्षयो भवेत् ॥ १० ॥
 पथाशीतिमितायुः स्यादचे कालनरेऽण्डज । प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे ॥ ११ ॥

कालरूपेण शस्त्रेण तत्सणे मरणं स्मृतम् । महाघोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् ॥ १२ ॥
विद्वं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातममुद्भवम् । हृदिस्ये लघुनं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिप्रहरणान्कारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीडयते सा तु विनतानन्दवर्धन ॥ १ ॥
दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुक्षीं निहत्य पूर्वं भवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजापते ॥ १ ॥
रत्नधेनुमहादानाद्विधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिजं घोरं कातरोत्यं हि काश्यप ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्तोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुसुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
दीपा दत्ता यया सा हि धनपुत्रसमन्विता । चण्डीश्टे महादानात्माकृतात्तु खगाधिप ॥ २ ॥
हरणादप्रस्पास्तु चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्द्विषिता चात्र युवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहत्पापशोधनम् । दीपा देवा घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
सुवर्णाद्विमितं भव्यं संपूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तया दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
दद्याद्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
मधुधेनुप्रदानाद्दे ब्राह्मणाय विपश्चित्ते । दुष्टगन्धकृतादौपान्मुच्यते नात्र संग्रहः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कञ्चरक्षी प्रजापेत चक्षुरोगात्खगाधिर ॥ १ ॥
धेनुं रत्नमयीं दद्यात्समुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्दानेन महादुतम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्यभूत्कश्चिन्नरो राजकृपान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छुद्गो दृष्टो ब्राह्मणपूजितः ॥ १ ॥
नानादानरतस्तत्र लोभादचोऽपि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैकब्राह्मणस्य खगाधिप ॥ २ ॥
लोभाच्चक्रागतीं तत्र ह्यगडच्छेदं च तत्संगात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वातिपमशामनम् ॥ ३ ॥
देशे पञ्चनदे झत्र जातः शूद्रोऽतिचापमः । सचास्त्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥

सकलैश्वर्यसम्पन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो दानात्सर्वमिदं मुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मस्वसौ पण्डो भविष्यति खगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३११ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशा धनी । राजमान्यो विरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किञ्चिद्वातादिना पीडा जायते तस्य चोदरे । सर्वदा वातगक्तादि जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । प्रियभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यशालिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रं प्रसूयाथ चान्यपुत्रमजीजनत् । पश्चात्पुष्पं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति तस्त्रियाः । विधानावहितार्थाय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैणोत्तरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । स हि ब्राह्मणसरूपेण बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
ऋयविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्येण वर्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
सञ्चितं तद्धनं सर्वं न तु विप्राय चार्पितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणस्य च ॥ ९ ॥
इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखयुता ह्येवं पुत्रहीना खगाधिप ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपतुल्यं वै पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपैणैको हि म्रियते ब्रह्मस्वात्सकलं कुलम् ॥ १२ ॥
तस्याः सन्ततिवृद्धयै हि कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
कुर्यादष्टदलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमत्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
सुशीतसलिलैः पूर्णं सरत्नोपधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥
तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं वस्त्रस्वक्चन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कद्वयविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्वेदवादिने ॥ १७ ॥
प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । शतमष्टोत्तरं विद्वान्द्रोणान्सप्तैव निर्मितान् ॥ १८ ॥
जातीपुष्पसमुद्भृतां लक्षपूजां शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्धेतुं देवती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
एवं कृतविधेः सत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिद्वनिता मोहात्माग्भवे माक्षिकं हरेत् । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गभाटया प्रजायते ॥ १ ॥
मधुपेनुमदानात् व्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गधरोगात्सततं मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मत्स्यो सा समाख्याता या पूर्वं घातयेद्विजम् । सर्वं विचेष्टितं तस्याः शृणुष्वान खगाधिप ॥ १ ॥

अनया द्रव्यलोभेन सपत्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥
तस्मादिदं महापापा जातात्र यवनी खग । भविष्यति महारिष्टमग्निदाहेन चांडज ॥ ३ ॥
तस्या वर्षे चतुर्विंशे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यार्णसंवादे कर्मविपाके अध्यायधनुर्दशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पंडः स्त्रीराजसम्मानी, ह्यत्र जन्मनि चांडज । महादुष्टक्रियायुक्तो वधवंधनतत्परः ॥ १ ॥
प्राक्कृतात्तु महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महाधूर्तः पंडोऽगम्यानिषेवणात् ॥ २ ॥
नात्र जन्मनि भोः सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यार्णसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचदशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दंतुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितः ॥ १ ॥
घृतकुम्भं यथाशक्ति दद्याद्विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यार्णसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नराधमः । शुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
गुडधेनुप्रदानात्तु विधिना ब्राह्मणाय च । शुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यार्णसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथो काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्देगधं तया गृहम् ॥ १ ॥
तद्वाहाच्च महाभाग दुग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मण्येका तवाला च निर्देग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
ततो ब्रह्मवधाच्च किञ्चित्कालेऽपि सा मृता । भुक्त्वा पापफलं सर्वं पुण्यपापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
सा शूद्री यमुनातीरे जाता वै पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशिनीम् ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यार्णसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृपिकर्मरतस्तदा । पूजकश्चातिथीनां च मिश्रकारणां च यत्नतः ॥ १ ॥
तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णदृग्गो भयानकः । तेन तद्गृहभस्यापि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
छित्त्वा नासाप्रमुष्कौ तु कृते कर्मातिदारुणम् । तत्र तज्जनितं भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
जातोऽत्र यवनः सिंधुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र रगाधिप ॥ ४ ॥
धर्मात्पूर्वकृतात्सोऽपि सुखैश्वर्यधनान्वितः । पापाद् दृढाचया तस्य प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतिः । तीर्थोश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
व्यायुः पश्चिमिवाब्दान्तं रिष्टं पश्चाद्दन्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यार्णसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकौनविंशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वाहनं गरुडाग्रज । दंतुरा सा भवेदत्र तत्काले घातकारणात् ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तदोपशमनायैव दद्याच्छकत्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीश्रीसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भवे लोभात्पुरा भवेत् । कण्डूरोगेण सततं पीडयते, चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शंक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणाय खगाधिप । कण्डूरोगस्य शमनं दानात्तैलघट्टयात् ॥ २ ॥
इति श्रीश्रीसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भर्तृत्यक्ताधिविन्ना सा महारोपवती ह्यपूत ॥ १ ॥
तया महौषधीर्दिव्यैः पुंस्त्वं पत्युर्विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽप्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
धूर्तः पापरतो द्रुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णाचाह्योऽतिदुःखार्तो न शुभं लभते गतिम् ॥ ३ ॥
बहुजन्मस्वसौ पापान्मुक्तः स्याद्दिनतात्मज ॥ ४ ॥

इति श्रीश्रीसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्ष्यार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खंजः स्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चांडज । स्वशरीरविवृद्धयर्थं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीश्रीसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे भोहाद् शुडं हरति कल्पचित् । शुलभोदरेण रोगेण पीडयते सात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गंगायां हि महाभाग शुडधनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्रोगाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीश्रीसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्वैश्योऽभवत्पूर्वभवे नेपालदेशके । बहुमित्रसुखैरादिचो हृठी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
आराधनं तु कृतवान्देव्या वै पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं च सुरूपां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यस्त्रियं सोऽप्यगमद्भयभिचारपरतो दृढः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥
शुभं पापफलं भुक्त्वा स जातीऽत्र मदीपतिः । गौरी भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशेद्ग्रेऽतिविरलयातो घृणी स्वल्पो महायज्ञाः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापात्स जातः स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥
निष्कृतिं वद् मे स्वामिन्स्त्रीप्राप्तेः सांख्यकारिणीम् । पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हेमिकीं कार्यकारिणीम् ॥ ६ ॥
पलपञ्चमितां लेख्यां गंधैर्मोक्ष्यैर्गैर्लंकताम् । दद्याद्देद्विधिज्ञाय कुलीनाय तयार्थिने ॥ ७ ॥
प्रजापतिं ततो दद्याद्भ्राजतं त्रिपलात्मकम् । ब्रह्मदेवतमंत्रेण पृथ्वीयात्स महाद्रिजः ॥ ८ ॥
पश्चादष्टादशं मंत्रं महत्त्वं पापशोधनम् । जपेद्दृष्टसदस्त्रं तु सूर्यमंत्रं महाचलम् ॥ ९ ॥
होमयेतद्देशांशेन तद्देशांशेन तर्पयेत् । य एवं कुरुते सूत सर्वपापाविनाशनम् ॥ १० ॥

प्रायश्चित्तं परं त्वत्र तस्मात् पापात्प्रमुच्यते । नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्द्विवातितः ॥ ११ ॥
 लभते स्त्रीमुखं नात्र रिष्टं पद्भेदकेऽब्दके । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं पञ्चसप्ततम् ॥ १२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना प्राग्यो हन्यान्मृगं हि विनतात्मज । खञ्जः स्यादत्र जनुपि तत्काले मृगघातनात् ॥ १ ॥
 पापनाशकरिं तस्य निष्कृतिं वच्यमहं सुत । दद्यादर्धं नवं तत्र स्वर्णनिष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
 सहासनं सालंकारं पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
 न पश्यति स खंजत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । सात्र जन्मनि पर्शोद्द्र कण्डूरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 सा मुच्यते वै दानेन घटयोस्तैलपूर्णयोः । यथाशक्ति सुवर्णाढ्यात्तैलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै कश्चिच्चारणः पूर्वजन्मनि । भयमूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
 राजपत्न्या महाबाहो रतिं चक्रे स मूढधीः । गर्भं दधार राज्ञी वै भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 तत्पापस्य फलं सुवत्त्वा यमलोके खगाधिप । शिवपूजनजात्युण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
 पण्डो हि जाङ्गले देशे सर्वधर्मबहिष्कृतः । शिवपूजारतो यस्मात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
 स्त्रीपुत्रसुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भादद्या याऽवधीत्पूर्वं मृगं हि विनतांजज । स्वगर्भपालने दक्षा जन्मन्यत्र गर्ति शृणु ॥ १ ॥
 तद्घातकाले खंजा सा भविष्यति शुभानना । गर्भपातेन दुःखार्ताऽवश्यमेव तत्रेनसा ॥ २ ॥
 तत्पापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विमाय तुरगं सुवानं भूषणान्वितम् ॥ ३ ॥
 स्वर्णनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भेत्यां पीडामत्र च जन्मनि ॥ ४ ॥
 दानप्रभावात्पक्षीन्द्र खंजत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२९ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितो नित्यं कुशाङ्गः पाण्डुरस्युतिः ॥ १ ॥
 ऊर्ध्ववातादिना पीडा बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः । तस्य भार्या गवाचारा भर्तृभक्तियुक्ता सदा ॥ २ ॥
 रक्तस्रावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । गर्भोऽपि तस्या उदरे पातं कुप्यच्च दृष्टितः ॥ ३ ॥
 द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु चास्या विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥

अतिकष्टद्विनतेय गर्भपातकृतागसः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारादिकं बहु ॥ ६ ॥
 नानाद्रव्यापहरणं कुलटाकर्मतः कृतम् । भर्ता चास्या दुष्टबुद्धिर्दुष्टसङ्गतिदोषतः ॥ ७ ॥
 तेन दुष्टेन यद्रव्यं हतं तस्करबुद्धिना । सुक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
 कालेन तद्धनं भुक्त्वा पीडितो दारुणैर्ग्रहेः । यातना बहुधा प्राप्ताः पश्चान्मानुषतां गतः ॥ ९ ॥
 किञ्चित्सुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मतो भुवि । जन्म चेदं चतुर्थं वै गर्भपातोऽत्र जायते ॥ १० ॥
 उभाभ्यां च कृतं कर्म भुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि विश्वेश यया गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी नानागर्भजिघांसिनी । तस्याः शुद्धिं तु निष्कृत्या शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ १३ ॥
 नारी नियमसंयुक्ता ध्रुवं स्याद्भूतकांक्षिणी । सौम्यायने समापूर्यमाणपक्षे शुभेऽहनि ॥ १४ ॥
 तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयःस्रवन्तां शान्तां च सुरभीं शुभलक्षणां ॥ १५ ॥
 गृहमानीय विधिवत्पूजयेत्सुसमाहितः । इष्टेस्तु यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि ॥ १६ ॥
 रुचिरैश्च सुगोस्थानैः सती परिचरेत्सदा । रात्रौ पुष्पावलीभिश्च दीपस्रक्चन्दनादिभिः ॥ १७ ॥
 सुगीतमङ्गलध्वानैस्तदधःशायिनी भुवि । प्राणयात्रां प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसाऽहनि ॥ १८ ॥
 तस्यास्तु पञ्चगव्यानि यथान्यायमयाश्रती । एवंव्रतपरा नारी मासमासीत संयता ॥ १९ ॥
 तस्या धेनोः सवत्ताया इष्टं समभिकांक्षिणी । व्रतान्ते द्विजमाकार्यं समस्तशुणशांलिनम् ॥ २० ॥
 अम्ब्यर्च्यं पूजयेद्भक्त्या वस्त्रस्त्रग्दामभूषणैः । सम्यगम्ब्यर्च्यं तां धेनुं तनयां तत्स्तनव्याम् ॥ २१ ॥
 भक्त्या च विधिवत्समी तां दद्यादितिभाषिणी ॥ २२ ॥

मंत्रः ।

“ सुवर्णं शुद्धमाग्रेयं मापपोडशसंमितम् । ददानि गां सवत्तां च पूर्वपापापनुत्तये ॥ २३ ॥
 यन्मया कुलटावृत्त्या नानागर्भा विनाशिताः । नानाभेदैः प्रयाता मे गर्भा वै बहवो भुवि ॥ २४ ॥
 कर्मणा तेन जनितं गर्भपातादिद्रूपणम् । एनस्तस्तस्य नाशाय दानमेतत्करोम्यहम् ॥ २५ ॥
 इह जन्मनि बंध्यात्वं नाशमेतु ममानये । दानिनानेन सुभे सुप्रीता भव सुवते ॥ २६ ॥
 भवेच्च त्वत्पसादेन गर्भो मे सुभगासि भोः ” ॥ २७ ॥

एवमस्त्विति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् । हिरण्यं रजतं ताम्रं फलानि विविधानि च ॥ २८ ॥
 दापयेद्भिजमुल्येभ्यः प्रार्थनाभिश्च तोषयेत् । भोजयेच्च शतं विमात्रानात्रीः सक्तुपायसैः ॥ २९ ॥
 एवं कृतयिषेः सूत नार्या दुःखं विनश्यति । बंध्यात्वं मुच्यते सूत पुत्रमार्तिर्यशस्विनी ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अप्यायत्रिंशदुत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्नरुगं घातयेन्नरः । वक्रकंठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजापते ॥ १ ॥
 म्यर्णांश्चदानाद्विधिवत्सर्वोपस्यगसंयुतात् । वक्रकंठसमुद्भूतां पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अप्यायत्रिंशदुत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत मृदां चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्यादर्धं सुवर्णाढ्यं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अय्यानो द्वात्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकनहस्रतमः ॥ १३३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत बभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभाद्धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 क्रूरं कर्म कृतं तेन दुष्टसंगेन चांडज । चौर्येण गां परां नीत्वा क्षुधितोऽभक्षयत्पुरा ॥ २ ॥
 मृतः स तेन पापेन नानायोनिमुपागतः । स तीर्थमृत्युवगतो गंगातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
 तस्यैव हि प्रभावाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्चेष्ट चक्षुर्हीनो भविष्यति ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णदशकैर्मिताम् । लिखित्वा गां विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 सा देया वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्री च जपेत्तत्र नियुतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 होमयेच्च यथाशक्ति भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिना सूत स तदोपात्ममुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यबभ्रुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अय्यापद्मपत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी शृगालं पूर्वजन्मनि । आहोस्वित्सुरुपस्यापि घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि वै चोर्धास्त्यानाच्च पतनात्किल । पादभंगो भवेत्तस्मात्पापाच्चैव खगाधिप ॥ २ ॥
 करोति तस्य पापस्य प्रायश्चित्तं यथाविधि । या सा पापात्ममुच्येत नचोर्ध्वात्पतनं घृवम् ॥ ३ ॥
 अर्धं निष्कसुवर्णाढ्यं दद्यात्पापविशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अय्यापद्मपत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदर्धं प्राग्भवे साऽत्र जन्मनि । महापर्वसु गंगादौ पुण्यतीर्थेषु दापयेत् ॥ १ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं स्वर्णाढ्यं विधिसंयुतम् । सा मुच्यते वक्रकंठपीडाया विनतात्मज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अय्यापः पञ्चत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्साम्नो महाभाग पाश्चात्ते देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्तो ग्रामे वै विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
 दुष्कृतं चरितं तेन भाविनोऽयस्य वै बलात् । शूद्र्यां च विश्रुतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
 कृतो यत्नो मर्दास्तत्र नारीगर्भस्य पातने । तथा हालाहले पीतं मृता सा लोफशंका ॥ ३ ॥
 महत्या गर्भपीडाया बालकोऽपि मृतस्तदा । सहायैः पञ्चभिर्युक्ता कृतवत्येतमद्भुतम् ॥ ४ ॥
 कर्मणां संग्रहं दुष्टा गर्भपातसमुद्भवम् । ततः संप्राप्तमरणो वाङ्मनोऽय सदापयुक् ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं तदा गत्वा मुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् । अशुभाग्रकान्मुक्त्वा स्वकृतान्दकर्मजान् ॥ ६ ॥
 सोपश्रुवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद् । स जातो यमुनातीरे बाहुनोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च धनसौरूपसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । आयुषा मुखयुक्तश्च बुद्धिमान् देशविश्रुतः ॥ ९ ॥

धर्मादिदं तथा पापाद्भूतः पापरतः शठः । सफन्यो हृदि रोगी च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
शूद्रायां वीर्यादानात्माकं तदग्न्याजातपुत्रकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापापनोदिनीम् । पुत्रवृद्धिकरौ धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धचर्यं गर्भधारणनाशिनीम् ॥ १३ ॥

शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलैः पञ्चमितैः शुभा । हिरण्मयी तगर्भा च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥

तदर्धेनाथ वा कार्या निजवित्तानुमानतः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशिनी ॥ १५ ॥

माषपञ्चमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौवर्णं पञ्चमापकम् ॥ १६ ॥

राजानं च तथा दद्यात्सोमं सार्द्धं पलात्मकम् । गायत्रीदशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥

होमयेत्तंडुलैः साज्यैः सर्षपैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥

एवं कृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि निश्चयात् ॥ १९ ॥

अकृतं तु यथाशक्ति प्रायश्चित्तं यथोदितम् । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे दारुणं शत्रुवैकृतम् ॥ २० ॥

प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं पञ्चसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभयन्महाभाग प्राग्जन्मन्यत्र कोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतदुनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥

शूद्रकन्या च तेनैव हृद्या षोडशवार्षिकी । मुक्तातिकामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥

स चायं धर्मपुत्रस्य मुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिन्नलिङ्गानां प्रागत्रापि च संकरः ॥ ३ ॥

पंडस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरयः । राजप्रचारको धीमान् गजाश्वप्रतिपालकः ॥ ४ ॥

महाधनो महोत्साहो महाविभवविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गंगायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥

भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सद्गतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुंठनतत्परः ॥ १ ॥

सोऽश्वदानविधानेन ब्राह्मणाय स्वगाधिप । न पश्यति महापीडां पतन्निन् पादसंभवात् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टात्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो घातयेद्गं जानन् प्राग्भवे विनतामुत । भक्षयार्थं सोऽत्र जनुपि पुरुषोऽङ्गाधिको भवेत् ॥ १ ॥

न तस्य निष्कृतिर्दुष्टपापस्यात्र च काश्यपे । प्रारब्धस्य क्षयो नाऽत्र प्रायश्चित्तात्सहस्रशः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भगवन् प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चोराधिपो महोप्रश्च तत्संसर्गां स्वगाधिप ॥ १ ॥

दत्तानि सैन भ्रष्टे दानानि विनतामुत । गोभृत्स्यश्वादिक्वानीद् ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥

स भुक्त्वा नरकान्वोराग्यापात्तुण्याच्च शाश्वतात् । स्वर्गान् पर्वतभागेषु संजातो बाहुजोऽयुना ॥ ३ ॥
 वामनो राजसम्मानी महोश्रो मंत्रपारगः । पुत्रहीनो ह्यसौ सूत-परवित्तस्य लुठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च ये पुत्रा म्रियन्ते नात्र संगम्यः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदवयनसूत सौवर्णान्वृतपुरितान् । तदभावे राजतांश्च विभ्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशं विधानेन शृणुयान्द्रक्तितोऽण्डज । रौद्रव्रतं चरन् पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नैतत्प्रकुर्याद्यो भक्त्या स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पत्नीन्द्र कुर्यात्पुत्रविवर्द्धनम् ॥ ८ ॥
 आयुरशी तथाशीतिवर्षाणि कृतनिकृप्तेः ॥ ९ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४० ॥

अरुण उवाच ।

क्षान्त्रंशे समुत्पन्नो वातदेहरुजाकरः । गुल्माद्या ह्युदरे व्याधिः शिरोर्तिर्जायते तदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्सेवादिना भवेत् । तस्य भार्योद्दयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
 अन्योन्यद्वेष्यभावाच्च किञ्चिद्भक्तिकरी परा । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
 गर्भस्तस्याः स्थिरीभूतो न प्रसूतिर्न पादनम् । केन पापप्रभावेण कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवदेवपरायणः ॥ ५ ॥
 अन्योन्यद्वेषभावाच्च वर्तते च विधिस्ततः । कश्चिद्दिशो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसायकः ॥ ६ ॥
 कदाचिद्देवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तद्वित्तं ब्राह्मणमास शूद्रो म्लेच्छजनस्य च ॥ ७ ॥
 बंधनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणं भार्यया सह । भर्त्सनेस्तर्जनाद्यैस्तु तदनं च तदा दिनैः ॥ ८ ॥
 शूद्रेण कतिपर्यैरेव चान्धेभ्यो विनतामुत । म्लेच्छभीत्या स वै साधुर्ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥
 तदर्थमपि शस्त्रं ह्यात्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च भार्या वै भर्तारं पृष्टतोऽवगात् ॥ १० ॥
 हतं तस्यापि तत्सर्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । तावत्काले गते कश्चिच्छूद्रो म्लेच्छेन घातितः ॥ ११ ॥
 ततो वै निरये वत्स वर्षायुतसहस्रकम् । पच्यते नरके घोरे शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । जन्म चेदं तृतीयं वै शूद्रवंशसमुद्भवम् ॥ १३ ॥
 तेनैव कर्मणा तस्य ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थं संवत्सरं सेवा ह्येकचित्तेन दम्पती ॥ १६ ॥
 श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्गाहनं तथा । तावन्निष्कृतयो भूयः क्रमेणानेन यास्तदा ॥ १७ ॥
 सुशुभे भूमदेशे तु गोमयाद्युपचर्षिते । कुर्याद्दृष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १८ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् । सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १९ ॥
 उपचारैः शुभैर्गणैर्वृषैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सहितान्भूयः प्रयुम्नाद्यांस्तयाचरेत् ॥ २० ॥
 चारुदेहं चारुवाहुं चारुग्रन्थं सुशोभनम् । श्रीवत्सांकं पीतवासं मुचाकं पूजयेत्क्रमात् ॥ २१ ॥
 पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः । पुन्यैः सुगंधिपुष्पैश्च ह्यर्चयेद्विष्णुमव्ययम् ॥ २२ ॥
 तद्दिपासोऽप्य तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत । इत्पादिमन्त्रैर्जुहुयाच्छतमद्योत्तरं हविः ॥ २३ ॥
 होमान्ते-विमपूजान्ते मंत्रमेतद्यदीरयेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पापभावेन कृतं कर्म दुरात्मना । म्लेच्छराज्ये च व्यापारे मया वै दुष्कृतं कृतम् ॥ २५ ॥
 ब्राह्मणानां हतं द्रव्यं भीत्या ताडनतर्जनेः । द्रव्यापहरणात्प्राप्तं दुःखं नानामवान्ते ॥ २६ ॥
 स्थिरगर्भमृतापत्यबालघातादि दुःमहम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संपद्वे त्वहम् ” ॥ २७ ॥
 स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्तम् फोऽदादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदित्येवमुभिः ॥ २८ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । हृद्दुःखं दीर्घनिःश्वासो लोचने माथृकर्मिते ॥ २९ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्घातः स्यादुपलेखनात् । जलाकुलत्वं स्पर्शोऽग्नेस्तादृशो व्रणसंभवः ॥ ३० ॥
 नार्यङ्गे विकृतव्याधी मुखे तिलव्रणादिकम् । पितृजामातृलान्यादेर्विधवातिः प्रजायते ॥ ३१ ॥
 स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं वैकल्यजं तथा । कर्मानुमारजो व्याधिश्चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ३२ ॥
 स्वकुले केऽपि वर्तन्ते पतिताचारचारिणः । एवं तु लक्षणैर्व्याप्तिः प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीश्रद्धासूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्याभीरजा काचिदभूद्दर्शपरायणा । महाद्रिगोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तृपार्ताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तया । निदावकाले संप्राप्ते बहिर्ग्रामाज्जलाश्रये ॥ २ ॥
 जलपानं प्रकुर्वन्त्यस्तदा शीतलमुत्तमम् । ताडितास्ता भृशं गावो लङ्घ्येन दृढेन वै ॥ ३ ॥
 तत्रैका टुपिता गौस्तु ताडिताऽपि भृशं तथा । न च त्यक्तं जलं सूत गर्भाधानान्विता यतः ॥ ४ ॥
 तस्मिन्काले च तस्यास्तु पतितो गर्भसंस्थितः । वत्सस्तत्ताडनात्सूत मृतश्चापि हि तत्क्षणात् ॥ ५ ॥
 विचेष्टितमिदं यस्याः सैषा वेश्याङ्गनाऽधुना । नानाविभूतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता ॥ ६ ॥
 सुखभोगधनैर्धान्यैर्वाञ्छितार्थान्विता सुत । प्राग्गोसेवनजात्पुण्यात्सर्वं पुण्यफलं त्विदम् ॥ ७ ॥
 अयान्न गर्भपूर्णत्वे युवभावे खगाधिप । न मोचयति सा गर्भं तद्दुःखेनाकुला भृशम् ॥ ८ ॥
 एवं वर्षत्रयादन्ते मोचयिष्यति वै सुत । रिष्टमन्वत्रये सूत बालवत्सवधादिह ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यतस्त्वं सर्वदृश्यभाक् ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्गां कपिलामेकां स्वर्णशृंगादिकान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च ॥ ११ ॥
 द्विसुवर्णमितां तद्वलेख्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देवविधिज्ञाय पूर्वपापात्मसुच्यते ॥ १२ ॥
 भोजयेत्तु यथाशक्ति विप्रान्वै होमयेत्तिलान् । सुच्यते गर्भजादोपात्रान्न कार्या विचारणा ॥ १३ ॥
 इति श्रीश्रद्धासूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव पार्श्वः कश्चिद्गुर्जरे विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवताताथिपूजकः ॥ १ ॥
 पिशुभक्तिरतो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि तेन शिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 दैवाच्छुभृद्गं गत्वा कृतं कर्म रुपा तु वै । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागेषु घातितः ॥ ३ ॥
 शुन्तायुषेन तीक्ष्णेन दिवा वै शौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता लोकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मुता सापि ददी श्रापं हि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥

तथैव पुत्रशोकातो जन्मजन्मनि यास्यति । ततो बहुतिये काले गतोऽसी यमशासनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो सुखतोऽयुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे देशे वृषलमेऽजसंयुते । श्यामाङ्गो ब्रूतः क्षीणः प्रभुर्देशादने रतः ॥ ८ ॥
 बहुस्त्रीधनसंयुक्तो मित्रमियसमन्वितः । मानभोगसुखैश्वर्यो मितदो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मादिदं फलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्यसंयुतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसी चिह्नं जन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पल्लेर्दशमितैः कुर्याद्वाजतं वाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 तन्मातरं च सौवर्णो पल्लेकेन मितां शुभाम् । पत्रे लेख्यां ययाकारां ययोपस्करसंयुताम् ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धार्चैर्नैवेद्यैः सूपचारकैः । सूर्यभक्ताय शांताय तां दद्याद्दि कुटुम्बिने ॥ १४ ॥
 पलपञ्चमितं रौक्यं कुर्याद्दरिद्रात्मकम् । तथैव गणनायं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः ॥ १५ ॥
 संपूज्य विधिवद्द्यात्सर्वपापविशुद्धये । अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् ॥ १६ ॥
 जपेदष्टसहस्रं तु तथा प्रणवपूर्वकम् । गापत्रीपञ्चसाहस्रं दुष्टपापविमोचनम् ॥ १७ ॥
 कुर्याद्भोमं दशांशेन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् । एवं कुर्याद्दिधानेन प्रायश्चित्तं ययाविधि ॥ १८ ॥
 न प्राप्नोति तदा रिष्टं पद्मत्रिंशब्दे प्रकीर्तितम् । पञ्चवेदमिताब्दात्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अष्टाक्षरत्वारिशतदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीयश्च पूर्वजन्मन्यजासुतम् । भविष्यत्पत्र पुरुषो ह्यधिकान्गो ह्यकिञ्चनः ॥ १ ॥
 फस्तरिकापलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं च ब्रह्मार्चैरुच्यते च तदेतसः ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अष्टाक्षरत्वारिशतदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारीं च पुरुष इह जन्मनि काञ्चपे । वर्धरांगाख्यरोगेण पीडयते नास्ति संशयः ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वाऽनशने परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अष्टाक्षरत्वारिशतदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वैर्मनोरथैर्युक्ता काचिदासीच्छुभानना । प्राग्भवेऽज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलानां चित्ते कृत्वा चातिततां हि बाहुकाम् । पुरितं च तथा सर्वं तद्वातार्थं खगाधिप ॥ २ ॥
 मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । सापि मृत्युवशं माता भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥
 पूर्वं शातद्वजे देशे ह्यमृदत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताञ्चापि राजकुले मृत ॥ ४ ॥
 प्राग्दानव्रतजात्युण्यादयो पापफलं शृणु । सर्वे तद्देशजाः सुत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
 जीवनं चात्र तस्याश्च वर्षमष्टोत्तरं गतम् । न म्रुच्यते महापापाद् दृढाजन्मश्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
 कुरुशेआदिवासाञ्च पापं नश्यति धर्मतः ॥ ७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अष्टाक्षरत्वारिशतदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे पुत्र घातयेदजनन्दनम् । सगर्भा गर्भपुष्टयै जायते गोधिका तु सा ॥ १ ॥
भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समारब्धस्य कर्मणः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति यान्यत्र नारी बुद्धिविवर्जिता । अग्रजन्मनि सा नारी वर्चरांगान्विता भवेत् ॥ १ ॥
'दद्यात्'पलशतं लोहं समुद्दिश्य द्विजातये । मुच्यते पापजान्मोगाद्धर्षरांगाभिधात् सुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्राग्याऽवधीत्सूत नार्यजं विधिवर्जिता । सा गोधिकाग्रजनुपि भविष्यति तदेनसः ॥ १ ॥
'अजं' दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुतम् । सवस्त्रं वेदविदुषे तद्दोषशमनं त्विह ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४९ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नो गुल्मयातोदरामयः । वित्तया कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
धनधान्ययुतश्चैव किञ्चिद्दद्यात्पारवान्भुवि । दयादाच्छत्रुवत्पीडा मियः क्लेशश्च जायते ॥ २ ॥
तस्य भार्याद्वयं चापि संजातं चात्र जन्मनि । बहुपुत्र्यः प्रसूताश्च न तु पुत्रः प्रजायते ॥ ३ ॥
कदाचिज्जातमात्रस्तु मृतः पुत्राऽग्निमासकः । एका पुष्पवती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय तत्प्रभो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षात्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ६ ॥
अर्थलुब्धः स संजातो ग्रामाधीशः प्रतापवान् । ग्राममध्ये स्थितिं चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानिसत्तमः ॥ ७ ॥
पुत्र्यः पंच तथा सप्त ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः । कालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धो निराश्रयः ॥ ८ ॥
तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवत्यथ । क्रियाकर्मादिकं तस्य चक्रे वै शक्तितः खग ॥ ९ ॥
क्षात्रेण हि हृतं सर्वमपुत्रस्य धनं बहु । निराधाराः सुता जाताः पित्रभावात्तु दुःखिताः ॥ १० ॥
सर्वस्वहरणाद्वापि गताः कन्या इतस्ततः । काश्चिन्मातुर्गताः पक्षे काश्चिन्मात्रा सह स्थिताः ॥ ११ ॥
प्रादुर्भावः क्षत्रगृहे संजातस्तस्य कर्मणः । यो वै क्षात्रगृहे पुत्रः सोऽजनि ब्राह्मणः स्वयम् ॥ १२ ॥
योऽसौ तस्य मृतः पुत्रो धनलोभेन चागतः । एवं पुत्र ऋणी भूतस्तत्काले चर्णहृत्स्वयम् ॥ १३ ॥
एवं ब्रह्मस्वकं प्राप्तं पुत्रास्तस्य मृताः सदा । पुराकृतानि कर्माणि मुञ्चन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥
तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यं मृताः सुताः । तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः क्रियते शुभा ॥ १५ ॥

॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । संततिं लभते सौख्यं लोकानां हितकाम्यया ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते ह्यपने शुभवासरे । प्रारभेद्दरिभक्तश्च संवत्सरविधिः स्मृतः ॥ १७ ॥
मत्पदं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् । पौरुषेणेह सूक्तेन ह्यर्चयेन्मासमात्रकम् ॥ १८ ॥

कुंकुमागरुकर्पूरैश्चन्दनैस्तुलसीदलैः । अर्चयेद्विधिः पुष्पैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ १९ ॥
 भौमाप्यनाभसस्तेजोवायव्यैः पञ्चमिस्तथा । एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा ॥ २० ॥
 अर्चयन्ती हरिं पूर्णं वर्षावाधे तथाऽऽचरेत् । शुभे मासे सिते पक्षे चैकादश्यामुपोषिता ॥ २१ ॥
 शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया । पूर्ववद्द्विगमिभ्यर्च्य ऋग्भिः षोडशभिः शुभम् ॥ २२ ॥
 विधिवद्दक्षिमास्थाय ह्यर्चयेद्द्वैकृतं चरुम् । आज्यमागावसाने च कपिलाज्याहुतिर्द्विः ॥ २३ ॥
 पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्पोडशसंख्यया । अश्वत्यसमिधस्तिस्रो जुहुयात्पोडशैव तु ॥ २४ ॥
 पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्च चरुं तथा । होमान्ते द्विजभोज्यान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २५ ॥
 हिरण्यमूमिवातांसि धेतुं वत्ससमन्विताम् । विप्रस्योद्ग्राहणं कृत्वा कन्यां चार्लंकृतामपि ॥ २६ ॥
 दक्षिणां प्रददेच्चैव च्छलकौटिल्यवर्जिताम् । प्राश्रीयात्तु हविःशेषं सह पत्न्या हरिं स्मरन् ॥ २७ ॥
 इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् । सुभगा च सुरूपा च भवेद्विगतकिल्बिषा ॥ २८ ॥
 ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकर्मानुसारतः । गुल्मार्शतां तथा वाधा शुद्धे तप्तव्रणार्त्तयः ॥ २९ ॥
 वातरक्तादि शिरसि नेत्रकर्णादिषु व्रणः । स्तनीयगौरवं दद्रुस्तथा वै पादवैकृतिः ॥ ३० ॥
 जनशुक्तिरभूत्तत्र दुष्कृतौ कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३१ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके व्यायः पञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ शूद्रकुले पूर्वमासीत्पुण्या वरांगना । तदा दानरता जाता कुरुक्षेत्रे खगाधिप ॥ १ ॥
 सर्वैः सुखैः सदेपिता सर्वसंपत्तिसंयुता । तथा कृते महापापं भाविनोऽर्यस्य वै वलात् ॥ २ ॥
 समीपवासिना चास्या ब्राह्मणेन च तद्गृहम् । निर्दग्धं चाग्निदाहेन वैरिभावात्खगाधिप ॥ ३ ॥
 तत्र दग्धा महाभाग गौरपाया गृहंगता । कृत्वैवमद्भृतं कर्म सुत्ता तु नरकान्मुत ॥ ४ ॥
 दानधर्मकृतात्पुण्यात्सात्र जाता हि बाहुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलमोपलक्षिते ॥ ५ ॥
 सुखदुःखसमाक्रान्ता जातसन्ततिनाशकृत् । दुःखैर्नेकैर्युक्तात्र मध्यभागे खगाधिप ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तं परं चास्या गयायां पितृतर्पणम् । कुरुक्षेत्राधिवासश्च पापनाशनमुत्तमम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके व्यायः पञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहाद्भेषच्छानं खगाधिप ॥ १ ॥
 निष्कत्रयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदवेदिने । दानेनानेन विधिना पूर्णपापानोदनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके व्यायः पञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दंतपातनजाद्रोगात्पीडामाप्नोति निश्चयात् ॥ १ ॥
 दद्याद्देतुं सवस्तां च सर्वालंकारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके व्यायः पञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छ्वानं हि गरुडाम्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥

तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देयं विप्राय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुद्धघातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । साऽत्र जन्मनि दुःखार्ता दंतपातरुजांडज ॥ १ ॥
विधिवद्भेनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुंबिने । प्राजापत्यव्रतादेकात्स्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपंचाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्पुरा सूत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतातियिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभर्वेऽडज । तेन दानानि दत्तानि विप्रेभ्यो भास्करप्रहे ॥ २ ॥
कदाचिन्मु महाभाग पापमाचरितं त्विदम् । स्वज्ञात्यां वै धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नाभूद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चांडज ॥ ४ ॥
एवं बहुतिये काले गतः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकाञ्जुभानिह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजस्त्वह । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये जलाश्रये ॥ ६ ॥
रक्तः कृष्णोऽतिमतिमान् दीर्घो भव्यः पृथुः सुधीः । आदिभागे धनी भोगी मध्यमेंऽत्येऽतिसौख्यभाक् ॥ ७ ॥
पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । अतिचिन्तायुतश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥
स्वजात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मैतदंडजश्रेष्ठ जन्माङ्गात्पष्ठभागः ॥ ९ ॥
भौमः सुतेश्वरः पापग्रहैर्युतनिरीक्षितः । लक्षणैरभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
पलद्वयमिता कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयवसंयुक्ता सौवर्णा भूषणान्विता ॥ ११ ॥
तदर्धमितिका वापि निजविचानुसारतः । संपूज्य वेदविदुषे दद्याद्दोषापनुत्तये ॥ १२ ॥
मापैः सप्तमितैर्द्वयो भौमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जत्वा त्र्यंबकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन कपिलां गां प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं हि मानवः ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्रैव काश्यपे । नैवं करोति यो मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् ॥ १५ ॥
न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । आयुरष्टाद्रिवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पंचाशन्मितकेऽन्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च बभूव महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । वधुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
निष्कद्वयद्विरण्यस्य कृत्वात्र नकुलं शुभम् । वधुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्चारणजा नारी बभूव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चांडज ॥ १ ॥
तथा ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गहरं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥
ततो बहुतिये काले प्राप्य जन्मनि तं व्रतम् । तत्र दानवशात्पूर्वाद्दत्र सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
जीवघाताक्षया पूर्वात्पापाद्ग्रेव जन्मनि । जातसंततिहीना वै कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन सम्पद्यते सुखम् । गृहविचित्रदर्शने देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
घटयित्वा विधानेन नानारूपान् गृहोरगान् । भोजयित्वा द्विजाञ्छ्वेत्या तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपंचाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशवाती महाभाग कुञ्जवर्णः प्रजायते । निष्कृतिं तस्य पापस्य शृणु चात्र खगाधिप ॥ १ ॥
शकत्या सोपस्करान् दद्याद्देवदेवांगपारगे । तस्माद्दोषात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांश्चिद्भूदोऽभवत्पूर्वं दानधर्मदयापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलजोऽण्डज ॥ १ ॥
देवद्रव्यविहीनोऽभूत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्थापिता पण्यशालायां हि खगाधिप ॥ २ ॥

पण्यस्त्रीकर्मतश्चासौ चकार स्वोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्तो सुखत्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
प्राग्दानवशतः सोऽथ जन्मन्यत्र च पर्वते । शूद्राधमोऽथ वै पण्डः पूर्वपापादतः शृणु ॥ ४ ॥

निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद् दृढात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं धातयेद्दिनतासुत । सात्र जन्मनि रोगेण वधुमण्डलजेन च ॥ १ ॥
पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्दोगनाशनं दद्याद्भुं निष्कृद्भयेन च ॥ २ ॥

ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२१ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्सात्रकुले जातो नानावृत्त्या तु लाभवान् । नानासन्धिषु पीडा स्याद्दुदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मेहो वै कुरुते नित्यं नेत्रस्वेदं विरहिप्रताम् । कटिपृष्ठोरुवंशार्तिं बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥

तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतचारिणी । सौभाग्यसुखसम्पन्ना पितृमातृसुखोज्जिता ॥ ३ ॥
केन सन्ततिहीना च कर्मणा कथय प्रभो ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्षाधमो जातस्तस्करो बल्लहारकः । निपादिः सह सम्भूय चौर्यकर्मकरोऽभवत् ॥ ५ ॥
वनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्दिग्गः समागतः । गृहीत्वा तस्य सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्यनास्तियतम् ॥ ६ ॥

तेन वै निहतो विप्रस्तस्करेण दुरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातो वै वनपन्नगः ॥ ७ ॥
स पश्चान्नरके घोरे पतितोऽव्दायुतं खग । पश्चान्मानुष्यमापन्नः किञ्चित्पुण्यमभावतः ॥ ८ ॥

स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद् । चतुर्थं जन्म चैतद्दि वेष्यं यत्र चाजनि ॥ ९ ॥
व्यभिचारवशाज्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । केन कर्मविपाकेन त्र्यपत्यं जापते त्विद ॥ १० ॥

पुत्रहीना कथं चेयं बन्ध्यात्वं जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । सन्ततेः सुखमामोति बन्ध्या तद्दे वद प्रभो ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थादिसङ्गमे । विधिवद्विहितापूर्वं कृतं स्मृत्युपभाषितम् ॥ ११ ॥
 विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि । धनधान्यादिकं दत्त्वा तोषयेद्विप्रयाजकान् ॥ १२ ॥
 विष्टिपाते व्यतीपाते संक्रान्तीं ग्रहणाद्गनि । पुष्ट्यादे विधिमातिष्ठेद्वनपत्याघनाशनम् ॥ १६ ॥
 सुशुभे भूपदेशे तु समे कम्बलविस्तृते । विदधीत तिलद्रोणीस्त्रिभिः पर्वतमुत्तमम् ॥ १६ ॥
 परितोऽस्तिमात्रं तु द्रोणमानं सुतण्डुलैः । विदध्यात्पर्वतं रम्यं तृणद्रुमविभूषितम् ॥ १७ ॥
 तत्र तौ दम्पती शुद्धौ आतावहतवाससी । दधानी शुभवेपाढर्या चिन्तयानी प्रजापतिम् ॥ १८ ॥
 तस्यादितेश्च तत्पत्न्याः कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । शुद्धवर्णसुवर्णस्य निष्कद्रव्यमितस्य वै ॥ १९ ॥
 हेमयज्ञोपवीतं च ह्यक्षमाला कमण्डलुः । अदितेरपि केयूरहारत्र्येव्यभूषिताम् ॥ २० ॥
 तदर्धमितिकां चापि प्रकुर्वीत शुभाकृतिम् । स शैवीमर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वामिनरूपिणः ॥ २१ ॥
 तन्मूर्तिं त्रितयं सम्यक्कृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं जातकर्माय पुंस्त्रियोः ॥ २२ ॥
 चाललीलाधरं विष्णुं वामनं सुविर्धितयेत् । मात्रं द्रष्टुमिच्छन्तं हरं तत्स्तनकांक्षया ॥ २३ ॥
 ततस्तस्या दामतयादाप्लुत्य तिलपर्वतात् । प्रत्यन्तगिरिमायान्तं मार्गैः स्वपदभूषितैः ॥ २४ ॥
 अथ तं समपश्यन्तीं विरहाकुलचेतसाम् । रुदन्तीमिति तं द्रष्टुमाहूय तत्परान्मुनीन् ॥ २५ ॥
 एवं ध्यात्वाय तां मन्त्रैर्मन्त्रार्थोदितलक्षणाम् । पुष्पस्त्रगवृषगन्धाद्यैरर्चयेदतिविह्वलाम् ॥ २६ ॥
 तद्दिप्राप्तोऽयं तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत । ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिं मातुरुत्संगगामिनीम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठान्तं लब्धपुत्रान्विचिन्तयेत् । अपश्यन्तमिमं मन्त्रैर्मन्त्रार्थगुणलक्षणम् ॥ २८ ॥
 सुपुत्रसहितां देवीमर्चयेद्विधेर्गुणैः । ततो ब्राह्मणमध्याह्नु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २९ ॥
 तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सपुत्रामदितेः सुताम् ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया निहतो विप्रो हत्वा तद्वसु वै वने । तस्करैस्सह यत्पापं प्राप्तमेवोल्बणं महत् ॥ ३१ ॥
 तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्दाम्यहम् । सौवर्णां प्रतिमामेनां भवेयमनघेति हि ” ॥ ३२ ॥
 भोजयेच्च शतं विप्रान्सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्युत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातने पूर्वं जन्मन्यत्र च पुत्रक । पांडुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद्दृशाम् ॥ १ ॥
 कस्तूरीकापलं चैकं दद्याद्विप्राय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तस्मिन्पापोपशमने पांडुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विषष्ट्युत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पांडुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मानि ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्र विधिज्ञाय पलमेकं खगाधिप । कस्तूरीकाया विप्राय पांडुरुङ्गनाशनं परम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विषष्ट्युत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैततेय महाभाग शृणु प्राक्कर्मणः फलम् । कश्चिदासीत्कलिंगे वै द्विजो धर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 बहुस्त्रीबलसंयुक्तो गोधनैश्च समन्वितः । गयायां विधिना श्राद्धं श्राद्धावित्तसमन्वितम् ॥ २ ॥
 स ततः कृतवान्यापं कामलोभेन निश्चयात् । जपेष्टां त्यक्त्वा ऋतुमासां धर्मिष्ठां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठायां घातितस्त्रीविमोहितः । जीवेत्स हि चिरं कालं पश्चान्मृत्युमवाप्नुयात् ॥ ४ ॥
 शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापाद्धारुणनारकान् । गयाश्राद्धप्रभावेण जातश्चात्रापि वै द्विजः ॥ ५ ॥
 देशे रम्यस्थले पुण्ये तदा लोहितसंज्ञके । मध्यरूपः प्रियायुक्तो घनबुद्धिसमन्वितः ॥ ६ ॥
 शुभादिदं तथा पापान्नरो दुःखसमन्वितः । शूलयुक्तोदरो भीरुर्जातपुत्रविवर्जितः ॥ ७ ॥
 कनिष्ठा या प्रिया पूर्वमासीद्भर्तृविमोदिनी । सात्र जन्मनि जाता वै पुत्रहीना हि दृश्यते ॥ ८ ॥
 भर्तृमघ्या शुभाचारा हृदि रोगप्रीडिता । लक्षणैर्गभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ९ ॥
 रुक्मपंचपलैः कुर्याद्ब्राह्मणं कमले स्थितम् । पत्रे लेख्यं शुभाकारं सर्वावयवसंयुतम् ॥ १० ॥
 पूजयित्वा तु गंधार्थैः पौडशैरुपचारकैः । दद्याद्देविधिज्ञाय पूजिताय प्रयत्नतः ॥ ११ ॥
 तन्मितां राजतीं गौरिं लेख्यां च शुभलक्षणां । दद्याद्यत्नेन तां देवीं पूर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ १२ ॥
 गायत्रीपञ्चसाहस्रं जपेत्पश्चाद्दिधानतः । होमान्ते भोजयेद्दिर्घास्तदा शुद्धिं समाचरेत् ॥ १३ ॥
 तदा संततिवृद्धिः स्यात्कुष्ठरोगात्प्रमुच्यते । नैवं करोति यो लोभात्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १४ ॥
 पंचविंशतिमेऽब्दे तु रिष्टं वै दांष्ट्र्यं स्मृतम् । पंचाशीतिमित्वाब्दांतं जीवनं कृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातने पूर्वं जन्मन्यत्र खगाधिप । पांडुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद् भृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं चैवं दद्याद्दिप्राय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्सणात् ॥ २ ॥
 तस्मिन्पापोपशमने पांडुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुक्कुटस्य वधे सूत प्राग्भवेऽत्रैव जन्मनि । नासावक्रत्वमाप्नोति नरश्चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्यान्निष्कत्रयं स्वर्णं विधिज्ञाय प्रयत्नतः । तद्दोषशमनायैव जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः नारी घातयेत्कंचिच्चटकं पूर्वजन्मनि । पांडुरोगेण सततं पीडिता चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 मापत्रयमितं दद्याच्चटकं ह्यमनं शुभम् । प्रायश्चित्ते कृते सूत पांडुरोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं न कुर्याद्या नैरोग्यं नाप्नुयात्कचित् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्जारघाती दुःखः प्राग्जन्मन्यत्र चांडज । पिंगेऽरणो भवेत्सूत तत्कारे पूर्वघाततः ॥ १ ॥

अत्र वैदूर्यरत्नानि देयानि विविधानि च । पिंगाक्षिरोगस्तस्माच्च पुण्यात्र च विवर्धते ॥ २ ॥
इति श्रीघृहसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसत्तयुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६९ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्वैश्यकुले जातो वातरक्तेन पीडितः । किलासी दहृकङ्गादिं शरीरे घृतवान्पुरा ॥ १ ॥
तस्य भार्या सदाचारा किञ्चित्केशस्य कारिणी । न सुखं मातृपित्रादेः पतिधर्मं सुखं महत् ॥ २ ॥
नानायोनौ कथं जाता मृतवत्सा च सा कथम् । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्वते ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । पूर्वजन्मानि शूद्रस्तु दानधर्मपरायणः ॥ ४ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च बहुद्रव्येण संयुतः । व्यापारं म्लेच्छराज्येऽपि चकार भुवि मानदः ॥ ५ ॥
कदाचित्कालयोगेन म्लेच्छो देशांतरं गतः । गृहव्यापारकोपं च ह्यमात्ये वै समर्पितम् ॥ ६ ॥
व्यापारकुशलः शूद्रो ह्यमात्योऽभून्नृपस्य वै । व्यभिचारमतिश्चासीन्म्लेच्छस्त्रीरतितत्परः ॥ ७ ॥
एवं बहुतरं कालं म्लेच्छासङ्गं चकार सः । म्लेच्छस्त्रिया ह्यभूद्र्भस्तेन शूद्रेण दारितः ॥ ८ ॥
एवं कर्म कृतं ज्ञातं प्रतिवेशिद्विजेन वै । अयं किञ्चिद्व्रते काल आगतो म्लेच्छराज्ये ॥ ९ ॥
विप्रः कथितवान्सर्वममात्येन च यत्कृतम् । प्रतिवेशमस्थितेनाहो म्लेच्छश्चक्रोद्य वै भृशम् ॥ १० ॥
तस्य पापं प्रगल्भस्य ज्ञात्वा सर्वे जनास्तदा । म्लेच्छा निहन्त्युस्तं शूद्रं सर्वस्वं जडुखे च ॥ ११ ॥
स वै वर्षसहस्रं तु नरके तीव्रवेदनः । पश्चान्मानुष्यमापन्नः किञ्चिद्दानप्रभावतः ॥ १२ ॥
चतुर्थं जन्म चैतद्धि वैश्ववर्णोऽस्ति साम्प्रतम् ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

फा तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन वै निश्चला प्रजा । तां श्रुद्दि कर्मणां साक्षिंलोकानां सील्यदेतवो ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यापने शुभे मासे सिते पक्षे शुभे दिने । सानुकूलग्रहे पुण्ये प्रारभेत विधिं ततः ॥ १५ ॥
गोमयेनोपसंलिप्ते संस्तरे मृदुकम्बले । स्थापयेद्विधिं घान्यं साश्रमदुमभूमिकम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्थापयेत्तैलमयं द्रोणस्य पञ्चकम् । परितो विविधैर्धान्यैः प्रत्येकं द्रोणसम्मितैः ॥ १७ ॥
अर्चयेत्काननं रम्यं विविधदुमभूमिभिः । गोधूमशालिसुव्रीहिमुद्रमापतिलादिभिः ॥ १८ ॥
चणकश्यामनीवारमिथंयुप्रमुखैः शुभैः । मध्ये मेरुं प्रतिष्ठाप्य पञ्चद्रोणतिलांचितम् ॥ १९ ॥
तस्योपरि न्यसेत्पात्रं तात्रं दशपलात्मकम् । देवं तदुपरि स्थाप्य पञ्चस्वर्णविनिर्मितम् ॥ २० ॥
वालगोपालवेषं च बलोद्धवसमन्वितम् । मूर्तित्रयं समासाद्य प्रत्येकं पलनिर्मितम् ॥ २१ ॥
कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं पूजयेद्विधिर्गुणैः । विष्णुस्तेन मन्त्रेण नैवेद्यार्घ्वाचमादिभिः ॥ २२ ॥
ततो ब्राह्मणमाहूय विद्वांसं वेदवादिनम् । अलोद्धपं सदाचारं सदा शांतं च सद्गुणम् ॥ २३ ॥
तस्मै तां प्रतिमां दद्याद्विधिवद्विहिताशिपम् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया परदारामु कृतं गर्भविधातनम् । तत्पापेन मया प्राप्तं पुत्रसंततिनाशनम् ॥ २५ ॥
वचदेनोविनाशाय मूर्तित्रयं ददाम्यहम् । दानेनानेन भूदेव भवेयमनघः प्रभो ” ॥ २६ ॥
एवं कृतविधिः सत् ययोक्तफलमश्नुते । प्रतिमां प्रतिगृह्णामि स्वस्ति तेऽस्त्विति कीर्तयेत् ॥ २७ ॥
अमायं चास्त्यसंस्मृतं जननीवालघातनम् । तानाहुःखीघदं चापि तस्मान्मोच्यो हि सुव्रत ॥ २८ ॥

कुलटाबालनाशादिजनिताघविवर्जनम् । त्रिमूर्तिसमुदायेन भवेदिति द्विजात्रमेत् ॥ २९ ॥
 अष्टोत्तरशतं हुत्वा मधुत्रयसमन्वितम् । होमान्ते विप्रभोज्यान्ते सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३० ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्यस्मृतौ कर्मविपाके अध्याय. सप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्जारघाती पुरुषः प्राग्जन्मन्यत्र चांडज । पिंगेक्षणो भवेन्नूनं काले वै पूर्वघातजे ॥ १ ॥
 इह वैदूर्यरत्नानि देयानि विविधानि च । पिंगाक्षिरीगस्तस्माच्च पुण्यान्न च विवर्धते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्यस्मृतौ कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या स्त्री काचिन्महाभाग मार्जारीं घातयेत्पुरा । सात्र जन्मनि पिंगाक्षी भवत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 वैदूर्यसंज्ञकं दद्याद्भुक्तपापविशुद्धये । अकृते रत्नदाने तु पिंगाक्षित्वान्न मुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्यस्मृतौ कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योज्वधीतपूर्वजनुपि शुंके पापविमोहितः । जायते स्वाहिता वाणी तस्य चात्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 शास्त्राणां प्रतिमा देया तेन पापविमुक्तये । लिखित्वा पुस्तकान्यत्र सस्वर्णानि च काश्यपे ॥ २ ॥
 तत्पापान्मुच्यते जन्तुर्वाणी तस्य शुभा भवेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्यस्मृतौ कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव सूकरे कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणोभ्यो हि शक्तितः ॥ १ ॥
 पूर्वस्वमपि सकले राजस्वर्णादिकानि च । अयो भाविबलात्पुत्र ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 तद्गृहे स्यापितं हेम घटे मृण्मयजे शुभम् । पुनर्दत्तं न तत्तस्मै लोभोपहतचेतसा ॥ ३ ॥
 स्त्रीपुत्राभ्यां मिलित्वा तु भक्षितं तद्धनं पुरा । एवं किंचिद्धते काले प्राप्य धर्मपुरं प्रति ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा तत्पापजं कर्म शुभं तत्पूर्वदानतः । क्षेत्रभृत्युप्रभावाच्च स जातोऽत्रापि ब्राह्मणः ॥ ५ ॥
 गोदावयाः समीपे तु पंचयोजनसम्मिते । खर्वटे च शुभाकारः प्रधानपुरुषान्वितः ॥ ६ ॥
 वाचा मधुरया युक्तो यशस्वी धर्मसंयुतः । श्रुत्यस्त्रीवाहनैर्युक्तः सुखभोगदयान्वितः ॥ ७ ॥
 सर्वोपचारकुशलो धीरो मित्रसमाकुलः । सर्वं पुण्यफलादेव श्रेष्ठं पापफलात्फलम् ॥ ८ ॥
 मातृसर्पोलभोहायः क्वचित्पापरतस्तया । धूर्तः शठो महोद्दिग्धः प्रचारकुशलः क्षमी ॥ ९ ॥
 मातृविचयुतो धीरः सचन्द्रुर्विभ्रमान्वितः । द्विजस्वभक्षणत्पापात्प्रागत्र मृतपुत्रकः ॥ १० ॥
 विद्वेहं लभ्रे घटाध्यक्षः शनिः पुत्रेऽत्र जन्मनि । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यय स्वगन्धर्व ॥ ११ ॥
 स्त्रीपुत्राभ्यां पुरा यस्याद्भक्षितं तद्धनं सुत । पुत्रनाशो महादुःखं पित्रोर्युत्पन्न जन्मनि ॥ १२ ॥
 लक्षणैरेभिराद्वयस्य श्रेष्ठं पापविशोधनम् । परलं शतमितैः कुर्यात्कुम्भं ताम्रस्य यत्नतः ॥ १३ ॥
 सुवर्णाद्वययुतं साज्यं सक्षीमं रत्नसंयुतम् । अयो वित्तपदंशेन यदा विचानुसारतः ॥ १४ ॥
 सूर्यभक्ताय वै दद्यान्मंत्रेणानेन भक्तितः ॥ १५ ॥

मन्त्रः ।

“ यद्भुक्तं ब्राह्मणद्रव्यमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । तद्दामि घटं सर्वं विप्रद्रव्याघनाशनम् ॥ १६ ॥
इत्युच्चार्य नरो दद्यात्सर्वपापात्प्रमुच्यते । लक्ष्मीनारायणं तद्द्वित्रिसुवर्णमितं शुभम् ॥ १७ ॥
जपेद्द्विंशसहस्राणि गायत्रीं यत्नतोऽण्डज । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १८ ॥
सुखं पुत्रस्य लभते चात्र जन्मनि नान्यथा । प्रायश्चित्ते कृते पुत्र जीवनं नव सप्त च ॥ १९ ॥
वर्षाणि रिष्टमकृते पंचाशद्वत्सरे भृशम् ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुस्तत्पुत्रत्रिशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशकस्य वधानारी पूर्वजन्मनि काश्यपे । कुब्जकर्णा प्रजायेत निष्कृतिं तस्य वच्यहम् ॥ १ ॥
शर्यां दद्याद्दि । विप्राय वेदवेदांगवेदिने । सर्वोपस्करयुक्तां च सा तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचसप्तत्युत्तरत्रिशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दासयेत्सूत प्राग्भवे भूपकं नरः । प्राग्घातकाले सोऽत्रैव कुब्जकर्णः प्रजायते ॥ १ ॥
तस्मात्तेनेह जनुपि सप्तधान्यानि चाण्डज । देयानि विप्रमुख्येभ्यो तत्पापस्यापनुत्तये ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्युत्तरत्रिशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्धातयेत्पूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटम् । नासावक्रत्वमाप्नोति सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्यादसौ पर्वणि यत्नतः । तद्दोषशमनायैव पापनाशकरं परम् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तमिदं रम्यं शूद्र्यां चैव नियोजयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरत्रिशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पारावतं च यो हन्यात्पूर्वजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र पीतपाणिः प्रजायते ॥ १ ॥
निष्कत्रयहिरण्यस्य दानात्पारावतस्य तु । प्रमुच्यते पीतपाणिरोगादानप्रभावतः ॥ २ ॥
आयुषस्तस्य वृद्धिः स्यान्महादानाच्च पुत्रक । सर्वारिष्टं क्षयं याति जीवनं नवसप्ततित्म् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरत्रिशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७८ ॥

अरुण उवाच ।

फक्षिद्वैरपकुले जातः सुविचारी विवेकवान् । विष्णुभक्तितो नित्यं नियतं ब्राह्मणाप्रियः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेत्किञ्चिद्वायुना पीडनं भृशम् । शिगेर्तिर्जायते काचिद्विकचिन्मोहादिविभ्रमः ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभा नित्यं पतिभक्तिपरायणा । व्रतदानपरा नित्यं सत्यवाक्सत्यभाषिणी ॥ ३ ॥
बन्ध्यात्वं जायते तस्याः किञ्चित्कर्मप्रभावतः । तत्कर्म वद मे स्वामिन्प्राजितं पूर्वजन्मनि ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचोऽष्टम् । पूर्वं वर्णोत्तरे जातः स्वर्णकारकुले तथा ॥ ५ ॥
सर्वपापमेव लोफानां हतं तेन च काश्चनम् । ब्राह्मणीशस्त्रियावैश्याशूद्राणां दुष्टयुद्धिना ॥ ६ ॥

गर्भस्य पातनोपायो बहुकालमकारि वै । व्यभिचाररतो नित्यं स्वर्णकारः सहायवान् ॥ ७ ॥
 एवं काले व्यतिक्रान्ते मृतो यमपुरं पयो । नरकं बहुविधं प्राप्य वर्षायुतसहस्रकम् ॥ ८ ॥
 किञ्चित्पुण्यप्रभावेण इह जन्मनि मानवः । इदं चतुर्थकं जन्म वैश्यवयस्य वीश्वर ॥ ९ ॥
 अनात्मजत्वं लभते पूर्वकर्मवशाद् भुवि । गर्भपातो भवेत्तस्य पत्न्यां दुःखं च जायते ॥ १० ॥
 परद्रव्यापहरणाद्दुःखोद्रेकः प्रजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन पापं प्रशाम्यति । अपत्यं जायते येन लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने शुभे प्राप्ते सातुकूलप्रदोऽहनि । पूर्यमाणे विधौ सौम्यप्रददृष्टिशुभान्विते ॥ १३ ॥
 सभर्तृका शुचिः स्नात्वा सौम्यालंकारभूषिता । उपोषणरता साध्वी स्वभर्तृवृत्तिमाचरेत् ॥ १४ ॥
 मावनासस्य पूर्णायां या कुपादौ प्रयत्नतः । उपोषिता दिवा रात्री विधौ चाभ्युदिते सति ॥ १५ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । सौवर्णस्य चतुर्भिश्च काग्येत्प्रतिमां शुभाम् ॥ १६ ॥
 रुक्मिणीं राजते पद्मे सर्वालंकरणैः सुत । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां त्रिष्णुत्केन केशवम् ॥ १७ ॥
 श्रियः सूक्तैः श्रियं त्वर्चनानापुष्पफलादिभिः । नैवेद्यैस्तोषयेद्विष्णुं नानानैर्घृतपापसैः ॥ १८ ॥
 पतैः संपूज्य विधिवज्जुहुयात्तिलतंडुलैः । शतमष्टोत्तरं कृत्वा पूर्णान्ते व्रतमाचरेत् ॥ १९ ॥
 सव्यपार्श्वे स्वभर्तृश्च पुनस्तामुपवेशयेत् । निष्कद्रयेन सौवर्णो दक्षिणामयुतं ददेत् ॥ २० ॥
 सुवृत्तं वैश्वं पात्रं त्रयं वा पञ्च सप्त च । सप्तधान्यफलोपेतमष्टनौभाग्यवस्तुभिः ॥ २१ ॥
 रक्तवस्त्रेण संछाद्य मालाकुसुमसंयुतम् । तत्रोपरि न्यसेद्दीपं घृतपूर्णं शिखाधरम् ॥ २२ ॥
 कल्पयेद्विष्णुसूक्तेन प्रयच्छेद्विष्णुमीतये । भोजयेच्च शतं विभ्राजानात्रैः सक्तुपापसैः ॥ २३ ॥
 एवं कृतविधिः सूत व्रतान्ते दानमाचरेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि दूतीकर्म कृतं चहु । कुलदातृं गर्भवातो बालहत्यादिकं तथा ॥ २५ ॥
 तस्मान्नोच्या महाभाग निष्पापां कुरु सुव्रत ” ॥ २६ ॥

अनयेत्युच्चरन् विप्रः समादाय गृहं व्रजेत् । ततः समर्चयेद्देवं मंत्रमेनमुदीरयेत् ॥ २७ ॥
 “ ययाष्टपुत्रा त्वं देवि मद्युम्नादिसुतैर्भुवि । माधवस्य प्रसादेन चाष्टपुत्रा भवाम्यहम् ” ॥ २८ ॥
 वर्षमाने तथा गर्भे वैध्यात्वं विलयं व्रजेत् । एवं तु विधिवत्कृत्वा विद्युज्य सकलं ततः ॥ २९ ॥
 एवं व्रतपरा नारी गर्भाश्च सुलभान् व्रजेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्याः शरीरे विनतासुत ॥ ३० ॥
 उदरार्तिरसृक्पद्मावः पार्श्वपादकरादिषु । पीडादाहादिवाधिर्यमरुपनेत्रं भवेदिति ॥ ३१ ॥
 मिथ्याभिर्ज्ञानं कापि वाचि दोषो घनच्युतिः ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाके अथवा एकोनाशीत्युत्तरप्रशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूयकं पावधीनारी पूर्वजन्मनि निश्चयात् । सात्र जन्मनि पत्नीन्द्र कुञ्जकृत्वं प्रपद्यते ॥ १ ॥
 माकपापशीघनी चेवा निष्कृतिर्जन्मनीह वै । सप्तधान्यानि देवानि सप्तर्णानि द्विजातये ॥ २ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाके अथवा एकोनाशीत्युत्तरप्रशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मयूरघातने पूर्वभवे शृणु सुपुत्रैक । बहुमण्डलरोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
स्वर्णनिष्कत्रयस्पात्र मयूरं विधिनाडज । दद्याद्विप्राय मुख्याय तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुकं हि घातयेन्नारी पूर्वजन्मनि याऽण्डज । अत्र जन्मनि सा योपा वाण्या वै स्वलिता भवेत् ॥ १ ॥
दद्याच्छुकं सुवर्णस्य यथावित्तानुसारतः । मुच्यते तेन दानेन तत्पापात्पूर्वमर्जितात् ॥ २ ॥
अथ वा शास्त्रदानेन ब्राह्मणाय खगाधिप ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वधीन्नारी मयूरं प्राग्भवेऽण्डज । सात्र जन्मनि तत्काले पीडयते कृष्णमण्डलात् ॥ १ ॥
दद्याद्धेममयं त्वत्र मयूरं शुभलक्षणम् । निष्कत्रयस्य विधिना सा तदोपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्र्यशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसघाती भवेद्यस्तु मोहात्प्राग्गुडाग्रज । श्वेतमण्डलरोगेणे युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्पापमोचनं सूत जन्मन्यत्रैव जायते । राजतेनैव हंसेन दानेनात्र प्रयत्नतः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्शीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी पापात्पारावतान्मुत । जन्मन्यत्र च सा रोगात्पीतपाणैर्व्याकुला ॥ १ ॥
प्रमुच्यते पीतपाणिरोगाद्दानप्रभावतः । शुद्ध्यत्यत्र महारोगाद्घातात्पारावताच्छुभात् ॥ २ ॥
ययाशक्ति हिरण्यस्य दानतो विनतामुत ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसं या घातयेन्नारी स्वाज्ञानात्पूर्वजन्मनि । श्वेतमंडलया सा तु पीडया पीडयते त्विह ॥ १ ॥
लिखित्वा राजते पत्रे हंसं पलमितं शुभे । दद्यादत्र दरिद्राय ब्राह्मणाय विधानतः ॥ २ ॥
श्वेतमंडलजां पीडां नाशयेत्तत्क्षणादिह ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्विपतरं हन्यात्पूर्वजन्मनि मुग्रत । चेतनारहितश्चापि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
माजापत्यत्रयं कुर्याद्दद्याद्धेममयं शुभम् । नौकां पलमितां सूत शुभैराच्छादनैर्वृताम् ॥ २ ॥
विप्राय वेदविदुषे पूर्वपापापनुत्तये ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्ताशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । करहाटाभिधे देशे कश्चिंदासीद्विजोत्तमः ॥ १ ॥
 प्राग्भवे नृपतिर्विशो वेदशास्त्रविशारदः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तः शिवभक्तोऽतिनीतिवित् ॥ २ ॥
 बहुस्त्रीधनपुत्राढयो विमपृजनतत्परः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विज्ञानता ॥ ३ ॥
 बहुपर्वसु भूम्यश्च कन्यावस्त्रगृहाणि च । सूर्यचन्द्रोपरागे च गजाश्वरथकांचनम् ॥ ४ ॥
 बहुरत्नानि भांडानि महादानानि चांडज । अयो भाविवलाहूनि पापमाचरितं पुरा ॥ ५ ॥
 सीमान्तरस्थितस्यापि विमस्याप्यधिकारिणः । स्त्रिया विरोधात्सततं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ६ ॥
 स्वस्त्रीघातसहायैश्च रात्रौ गत्वा तु तत्पुरम् । निर्दग्धं तत्पुरं चापि मिलित्वा बहुभिर्जनैः ॥ ७ ॥
 तस्मिन्दाहे मातृयुक्तास्त्रयो वाला द्विजस्य च । निर्दग्धा बालवत्साढ्या गौरिका जंतवोऽपि च ॥ ८ ॥
 सर्वस्वं छुंठितं तस्यापराधराहितस्य च । गृहीत्वा विप्रसर्वस्वं ज्येष्ठपत्न्यै निवेदितम् ॥ ९ ॥
 महादानरता सापि बहुपुत्रा पतिप्रिया । तथापि तत्स्त्रीसंवादात्क्रोधाद्दिग्गुलुं हतम् ॥ १० ॥
 मुक्तं च तद्भ्रं लोभात्पापमुग्रमुपाजैतम् । धर्मज्ञेन नृपेणापि न कृतं पापशोधनम् ॥ ११ ॥
 अयं किंचिद्गते काले स प्राप्नो यमशासनम् । मुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्सर्वफलं तथा ॥ १२ ॥
 बहुपुण्यान्महापापात्स जातोऽत्रापि भूपतिः । गंगायाः प्रान्तरे देशे तत्त्वयोजनसम्मिते ॥ १३ ॥
 स रक्तगौरौ मतिमात्रात्तद्युधो न लघुवृष्णी । वाचा मधुरया युक्तस्तेजस्वी लोकविद्युतः ॥ १४ ॥
 बहुज्ञो दर्शनीयाक्षो दाता भोक्ता कुलाग्रणीः । उपकारपरो विद्वान्बली सर्वजनाश्रयः ॥ १५ ॥
 क्षात्रधर्मतो मानी दंडदाक्षिण्यतत्परः । सभायां चतुरोः धीरो मंत्रविद्वद्गृहचेष्टितः ॥ १६ ॥
 बहुस्त्रीभोगसंयुक्तो धनधान्यसुतान्वितः । पितृश्लेष्माधिकः शूरो बहुभूषणैर्वृतः ॥ १७ ॥
 गजाश्वघातैराढयो बहुरत्नैरलंकृतः । आदिमघ्यावसानेषु सुखैश्वर्यसमाकुलः ॥ १८ ॥
 शिवाचनान्महादानात्प्राक्कृतात्तु फलं त्विदम् । सर्वमेतत्तथा पापात्सर्वं पापफलं शृणु ॥ १९ ॥
 घूर्तः शठोऽतिर्दंभाढयो बहुद्वेषी भयान्वितः । लोभी पापरतः कापि पित्रोः सुखविवर्जितः ॥ २० ॥
 आग्दाहे जीवधाताञ्च पितृवत्करान्वितः । बालवत्तत्कथात् पूर्वैर्दुर्भुङ्गुञ्चान्वितः ॥ २१ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षणान्पूर्वं कुक्षिरोगसमन्वितः । ब्रह्मस्वभक्षणे - गोप्यकरणाद्भृकरोगवान् ॥ २२ ॥
 भिषग्भरकूर्तैर्पत्नैर्वहुपार्पैर्महीपथैः । निःशेषं तस्य रोगस्य निवृत्तिर्न च जायते ॥ २३ ॥
 स्वस्त्रीसहोदराः पूर्वैः सहाया दाहकर्मणि । ते त्वत्र तु सुता मृत्युवशं प्राप्ताः खगोत्तम ॥ २४ ॥
 गोस्त्रीबालवधात्पापात्प्रागत्र सुतनाशनम् । लक्ष्मदेमेनतो राहुभीमी गुरुगृहं गती ॥ २५ ॥
 सुतस्यै पुत्रभरणे द्वौ द्विज्यौ बुधवेशभगी । तमोयुक्तो विधुश्चास्य तद्दशांतर्दशासु च ॥ २६ ॥
 महदुःखं समाप्नोति प्राणभीतिर्मुहुर्मुहुः । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रष्टुमैव जन्मनि ॥ २७ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्पमुच्यते । पलैर्दशमितैः कार्यं कालचक्रं हिरण्यमम् ॥ २८ ॥
 मद्घ्यायोक्तविधिना संपूज्य परया मुदा । भक्त्या देयं विधिज्ञाय रोगभीत्यपनुत्तये ॥ २९ ॥
 राहुकेतुविघ्नानां च सौरैरपि विशेषतः । मृत्युञ्जयस्य देवस्य प्रतिमाश्च हिरण्यमीः ॥ ३० ॥
 पद्मिः पद्मिः पलैः कृत्वा प्रतिष्ठाप्य सुपूज्य च । प्रयच्छेद्दिग्जयैभ्यो ज्वरमूर्ति तयैव च ॥ ३१ ॥
 अग्निमूर्तिं प्रयच्छेत् पलैर्वसुमितिः कृत्याम् । हिरण्यमपि तदाकारं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ३२ ॥
 एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ मृत्युञ्जयविधानकम् । कारयेज्जपटोमी चाप्यपमृत्युविनाशनम् ॥ ३३ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छुद्धान्वितानुसारतः । दक्षिणापि तथा देया भक्त्या च विनतात्मज ॥ ३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मयूरघातने पूर्वभवे शृणु सुपुत्रैः । बहुमण्डलरोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
स्वर्णनिष्कत्रयस्यात्र मयूरं विधिनांडज । दद्याद्विप्राय मुख्याय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुकं हि घातयेन्नारी पूर्वजन्मनि याऽण्डज । अत्र जन्मनि सा योपा वाण्या वै स्वलिता भवेत् ॥ १ ॥
दद्याच्छुक्रं सुवर्णस्य यथावित्तानुसारतः । मुच्यते तेन दानेन तत्पापात्पूर्वमर्जितात् ॥ २ ॥
अथ वा शास्त्रदानेन ब्राह्मणाय खगाधिप ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वधनीत्रारी मयूरं प्राग्भवेऽण्डज । सात्र जन्मनि तत्काले पीडयते कृष्णमण्डलात् ॥ १ ॥
दद्याद्धेममयं त्वत्र मयूरं शुभलक्षणम् । निष्कत्रयस्य विधिना सा तदोपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्यशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसघाती भवेद्यस्तु मोहात्प्राग्गुरुद्रागज । श्वेतमण्डलरोगेणे युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्पापमोचनं सूत जन्मन्यत्रैव जायते । राजतेनैव हंसेन दानेनात्र प्रयत्नतः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी पापात्पारावतान्सुत । जन्मन्यत्र च सा रोगात्पीतपाणेर्षयाकुला ॥ १ ॥
प्रमुच्यते पीतपाणिरोगादानप्रभावतः । शुद्धचत्यत्र महारोगाद्घातात्पारावताच्छुभात् ॥ २ ॥
ययाशक्ति हिरण्यस्य दानतो विनतासुत ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसं या घातयेन्नारी स्वाज्ञानात्पूर्वजन्मनि । श्वेतमंडलया सा तु पीडया पीडयते त्विह ॥ १ ॥
लिखित्वा राजते पत्रे हंसं पलमितं शुभे । दद्यादत्र दरिद्राय ब्राह्मणाय विधानतः ॥ २ ॥
श्वेतमंडलजां पीडां नाशयेत्तत्क्षणादिह ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पश्चिदिपतरं हन्यात्पूर्वजन्मनि भुवत । चेतनारहितश्चापि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
प्राजापत्यप्रणं नृयाद्विद्याद्धेममयं शुभम् । नौकां पलमितां सूत शुभैराच्छादनैर्वृताम् ॥ २ ॥
विप्राय वेदविदुषे पूर्वपापापनुत्तये ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैततेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । कर्हाटाभिधे देशे कश्चिदासीद्विजोत्तमः ॥ १ ॥
 प्राग्भवे नृपतिर्विहो वेदशास्त्रविशारदः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तः शिवभक्तोऽतिनीतिवित् ॥ २ ॥
 बहुस्त्रीधनपुत्रादयो विप्रपूजनतत्परः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विजानता ॥ ३ ॥
 बहुपर्वसु भूम्यश्च कन्यावल्लग्नहाणि च । सूर्यचन्द्रोपरागे च गजाश्वरथकांचनम् ॥ ४ ॥
 बहुदत्तानि भांडानि महादानानि चांडज । अयो भाविवलाघूनि पापमाचरितं पुरा ॥ ५ ॥
 सीमान्तरस्थितस्यापि विप्रस्याप्यधिकारिणः । स्त्रिया विरोधात्सततं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ६ ॥
 स्वस्त्रीप्राप्तसहायैश्च रात्रौ गत्वा तु तत्पुरम् । निर्दग्धं तत्पुरं चापि मिलित्वा बहुभिर्जनैः ॥ ७ ॥
 तस्मिन्दाहे मातृयुक्तास्त्रयो बाला दिजस्य च । निर्दग्धा बालवत्साढ्या गौरिका जंतवोऽपि च ॥ ८ ॥
 सर्वस्वं लुटितं तस्यापराधरहितस्य च । गृहीत्वा विप्रसर्वस्वं ज्येष्ठपत्न्यै निवेदितम् ॥ ९ ॥
 महादानरता सापि बहुपुत्रा पतिमिया । तथापि तत्स्त्रीसंवादात्क्रोधाद्दिजकुलं हतम् ॥ १० ॥
 भुक्तं च तद्धनं लोभात्पापमुग्रमुपाजितम् । धर्मज्ञान नृपेणापि न कृतं पापशोधनम् ॥ ११ ॥
 अथ किंचिद्व्रते काले स प्राप्तो यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ १२ ॥
 बहुपुण्यान्महापापात्स जातोऽत्रापि भूपतिः । गंगायाः मान्तरे देशे तत्स्वयोजनसम्मिते ॥ १३ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान्नात्युद्यो न लघुवृणी । वाचा मधुग्या युक्तस्तेजस्वी लोकविश्रुतः ॥ १४ ॥
 बहुज्ञो दर्शनीयासो दाता भोक्ता कुलाग्रणीः । उपकारपरो विद्वान्बली सर्वजनाश्रयः ॥ १५ ॥
 क्षात्रधर्मरतो मानी दंडदाक्षिण्यतत्परः । सभायां चतुरो धीरो मंत्रविद्वृद्धचेष्टितः ॥ १६ ॥
 बहुस्त्रीभोगसंयुक्तो धनधान्यसुतान्वितः । पितृश्लेष्माधिकः शूरो बहुपूजनैर्वृतः ॥ १७ ॥
 गजाश्ववाहनैराढ्यो बहुरत्नैरलेकृतः । आदिमध्यावसानेषु सुवैश्वर्यसमाकुलः ॥ १८ ॥
 शिवाचैरान्महादानात्प्राक्कृत्वा तु फलं त्विदम् । सर्वमेतत्तथा पापात्सर्वं पापफलं शृणु ॥ १९ ॥
 घृतः शठोऽतिदंभाढ्यो बहुद्वेषी भयान्वितः । लोभी पापरतः कापि पित्रोः सुखविवर्जितः ॥ २० ॥
 प्राग्दाहे जीवघाताच्च पितृघातरुगन्धितः । बालवत्सवधात् पूर्वं पूर्वपुत्रगुचान्वितः ॥ २१ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षणस्यापूर्वं कुक्षिरोगसमन्वितः । ब्रह्मस्वभक्षणे गोप्यकरणाद्भुक्तरोगवान् ॥ २२ ॥
 भिषग्वरकृतैर्यत्नैर्बहुपापैर्महीपथैः । निःशेषं तस्य रोगस्य निवृत्तिर्न च जायते ॥ २३ ॥
 स्वस्त्रीसहोदराः पूर्वं सदाया दाहकर्माणि । ते स्वत्र तु सुता मृत्युवशं प्राप्ताः स्वगोत्तम ॥ २४ ॥
 गोस्त्रीवालवधात्पापात्प्रागत्र सुतनाशनम् । लक्ष्म्येदेयेनसो राहुभौमी गुरुगृहं गतौ ॥ २५ ॥
 सुतस्यौ पुत्रमरणं द्वौ त्विज्यौ ब्रुवैश्मगौ । तमोयुक्तो विधुश्चास्य तदज्ञातदर्शासु च ॥ २६ ॥
 महदुःखं समाप्नोति प्राणभीतिर्मुहुर्मुहुः । लक्षणैरेभिराहचस्य मृत्युत्रैव जन्मनि ॥ २७ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते । पल्लैर्दशमितैः कार्यं कालचक्रं हिरण्यम् ॥ २८ ॥
 मदध्यायोक्तविधिना संपूज्य परया मुदा । भक्त्या देयं विधिज्ञाय रोगभीत्यपनुत्तये ॥ २९ ॥
 राहुकेतुविघ्नतां च सौरैरपि विशेषतः । मृत्युञ्जयस्य देवस्य प्रतिमाश्च हिरण्यमीः ॥ ३० ॥
 पद्मभिः पद्मैः कृत्वा प्रतिप्राप्य सुपूज्य च । प्रयच्छेद्विजवर्षेभ्यो ज्वरमूर्ति तथैव च ॥ ३१ ॥
 आग्निमूर्तिं प्रयच्छेत् पल्लैर्वसुमितिः कृताम् । हिरण्यमीं तदकारं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ३२ ॥
 एवं कृत्वा स्वगश्रेष्ठ मृत्युञ्जयविधानकम् । कारयेज्जपहोमी चाप्पपमृत्युविनाशनम् ॥ ३३ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छुद्धावित्तानुसारतः । दक्षिणापि तथा देया भक्त्या च विनतात्मज ॥ ३४ ॥

य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मपत्र खगेश्वर ॥ ३५ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । न कुक्षिरोगो न मृतिर्न मन्दाग्निर्न भीस्तथा ॥ ३६ ॥
 महदैश्वर्यमाप्नोति विविधांश्च मनोरथान् । सर्वपापविशुद्धात्मा स्वर्गं मोक्षमवाप्नुयात् ॥ ३७ ॥
 सप्तसप्ततिरायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टमूनत्रिंशन्मितेऽन्दके ॥ ३८ ॥
 पंचत्रिंशन्मितेऽन्दे वा ध्रुवं पंचाशदन्दके । चतुर्विधं महारिष्टं भवत्येव न संशयः ॥ ३९ ॥
 शनौ कन्यागते जातो मेघस्ये निधनं भवेत् । जन्मादिनिधनान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ४० ॥
 ययदंतर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विचिन्तयेत् ॥ ४१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्यायोऽष्टाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिंधुमंडलजोऽण्डज ॥ १ ॥
 देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्थापिता पण्यशालायां हि खगाधिप ॥ २ ॥
 पण्यस्त्रीकर्मतश्चासौ चकार स्वोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
 प्राग्दानवशतश्चात्र जन्मन्यस्ति च पर्वते । शुद्रायमोऽयं वा पण्डः पूर्वपापाच्छृणुष्व तत् ॥ ४ ॥
 निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद् दृडात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्याय एकोनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्दिनतात्मज । सात्र जन्मनि रोगेण बभ्रुमंडलजेन च ॥ १ ॥
 पापोद्भवेन मत्तं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्भुं निष्कत्रपात्मकम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापानोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्यायो नवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानाद्घातयेन्नारी प्राग्भवे मातरं स्वकाम् । सात्र जन्मनि चक्षुभ्यां वर्जिता जायते भृशम् ॥ १ ॥
 प्राजापत्यनयं कुर्यात्सा तत्पापविशुद्धये । ब्राह्मणाय तथा नौका हर्षी दद्यात्पलात्मिकाम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्याय एकोनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्सुखलोभेन पकाग्रं परमं महत् । जिह्वापाकोद्भवा पीडा जायतेऽत्रैव निश्चयात् ॥ १ ॥
 गायत्रीं मजपेदक्षं तद्दशांशेन होमयेत् । स्वगृह्योक्तविधानेन तिलैराज्यपरिष्कृतिः ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्जिह्वापाकात्प्रमुच्यते ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्यायो दिनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीत्सात्रियः कश्चिद् ग्रामाध्यक्षो महाधनी । चिरीड्यां निवसन्विप्रो शिवाराधनतत्परः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । गोभृत्स्वर्णांश्चशस्त्राणि रत्नादीन्यपि पर्वसु ॥ २ ॥
 पापनाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य गीरवात् । ग्रामान्तरस्थितस्याग्नक्षत्रियस्य विजानता ॥ ३ ॥

वैरभावाच्च वै रात्रौ घातितश्चौर्यकर्मणा । तत्पुत्रो ह्येकपुत्रस्य बालभावे व्यवस्थितः ॥ ४ ॥
 तत्पिता तेन दुःखेन मृत्युचक्रमुपागतः । युवभावे सहाय्याभ्यां युक्तनोपार्जितं त्विदम् ॥ ५ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्य धर्मपुरं प्रति । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ६ ॥
 शिवार्चनात्तथा दानात्तत्र जातो वणिग्मुतः । सौम्ययाम्याश्रिते देशे नामदे शतयोजने ॥ ७ ॥
 लघुस्वरूपो मतिमान्स्वधर्मादद्यो धनाधिपः । वाचा मधुगया युक्तो रक्तगौरोऽतिपित्तभाक् ॥ ८ ॥
 पितृबन्धुसुखैश्वर्यस्त्रीभोगवनवाहनैः । संयुक्तो दानशीलश्च यशस्वी पितृवल्लभः ॥ ९ ॥
 शैशवे युवभावे च चन्द्रवत्सुखदुःखभाक् । मध्येऽत्यन्तधनैर्युक्तः सुखैश्वर्यसमाकुलः ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापगतः क्वचित् । यौवनेऽतिशयो धूर्तो मत्तो दुःखसमान्वितः ॥ ११ ॥
 प्राग्बालघातात्सततं जातपुत्रो न कर्मणि । प्राग्त्र सहजौ प्रष्टुर्ज्ञेयो ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ १२ ॥
 पुत्रसन्ततिहीनौ द्वौ जन्मन्यत्र खगेश्वर । लक्षणैरीरभिराद्वयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १३ ॥
 रुद्रानेकादश नित्यं पूजयेदुपचारकैः । तल्लिगमन्त्रैर्विधिव्यावदेकादशं दिनम् ॥ १४ ॥
 अह्नि द्वादशके नित्यं पूजयेदुपचारकैः । रुद्रं पर्लैर्वंदमितैः सौवर्णं शुभलक्षणम् ॥ १५ ॥
 तदर्धमितर्कं वापि निजवित्तानुसारतः । सम्पूज्य गन्धपुष्पाञ्जैर्विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ १६ ॥
 मापाष्टकमितां दद्याद्गौरीं स्कन्दं द्विमाषकम् । गणेशं तन्मितं हैमं बालघातोपशांतये ॥ १७ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तु सहस्रकम् । तावदष्टाक्षं जप्त्वा होमयेद्गौजयेद्द्विजात् ॥ १८ ॥
 शृणुयाद्भरिर्वंशं च सप्तम्यां व्रतमाचरेत् । य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् ॥ १९ ॥
 तस्य पुत्रवृद्धिः स्यादत्र जन्मानि वै ध्रुवम् । नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रवृद्धिः स्याद्बालभावे त्रिशोर्मुतिः । पञ्चसप्ततिसंख्यायुः कृते प्राक्पापशोधने ॥ २१ ॥
 प्रापश्चित्तेऽकृते ऽष्टमष्टत्रिंशन्मितेऽन्दके ॥ २२ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्तत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मातरं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे कश्यपात्मज । जन्मान्यो जायते सोऽपि घोरान्मातृवधास्तुत ॥ १ ॥
 न जायतेऽत्र पक्षीन्द्र पापान्युक्तिर्द्वैतततः । आ सप्तजन्मनो नूनं चक्षुर्हीनो भविष्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्तत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे ज्ञानवर्जिता । परमानं हरेल्लोभात्सार्द्धहीनात्र जन्मानि ॥ १ ॥
 तथा निष्कद्वयं स्वर्णं विधिना वेदपारगे । देयं तत्पापशुद्धचर्यमत्राढ्या जायते ततः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानाद्घातयेन्नारी प्राग्भवे मातरं स्वकाम् । सात्र जन्मानि चक्षुर्भ्यां वर्जिता जायते भृशम् ॥ १ ॥
 प्राजापत्यत्रयं कुर्यात्सा तत्पापविशुद्धये । ब्राह्मणाय तथा नीकां हैमीं दद्यात्पलात्मिकाम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय षण्चनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिदासीन्महाभाग बाहुजा पतिवल्लभा । बहुव्रतरता साध्वी देशे पाश्चालसंज्ञके ॥ १ ॥
 सावदत्तत्र दानानि नारी पतिसहायतः । सर्वेष्वं च कुरुक्षेत्रे राडुग्रस्ते दिवाकरे ॥ २ ॥

अथो भाविचलात्सूत पापमाश्रितं तथा । धूर्तया भर्तुरुद्देशे कृतं कुलजनाशनम् ॥ ३ ॥
 एवं गतसुतो रात्री तत्पतिश्चैर्यकर्मणा । ददाहारिपुरं रम्यं बहुलोकैर्निषेवितम् ॥ ४ ॥
 तत्र दग्धो द्विजश्चैको कपिला च रिपोः सुतः । धर्मज्ञोऽपि प्रियाहेतोर्घोरपार्पं चकार सः ॥ ५ ॥
 एवं बहुतिथे काले गतौ तौ यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकान्पात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ६ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण जातौ राजकुले च तौ । सेयमेव विपाशाख्ये देशे पर्वतमाश्रिते ॥ ७ ॥
 लज्जे मृगाभिधे जाता महोष्मा प्रियवादिनी । दत्ता तस्मै च तत्पित्रा राजपुत्राय धीमते ॥ ८ ॥
 प्राक्कर्मणां विभोगाय सदादीनामिह ध्रुवम् । गौरवर्णा सुपुत्राढ्या सदा दानरता सती ॥ ९ ॥
 यशस्विनी कीर्तिमती सुवैश्वर्यसमाकुला । मुख्या नृपांगना लोके प्रसिद्धा कुलशीलतः ॥ १० ॥
 बहुद्रव्ययुता नारी रत्नवाहनभागिनी । धर्मादिदं तथा पापाहोभाढ्याऽत्रतभाषिणी ॥ ११ ॥
 क्रूरा क्वचित्पापरता प्रजापीडनतत्परा । महानृपाश्रितभयैः क्लेशैर्दुःखैर्महाव्ययैः ॥ १२ ॥
 प्रपीडिता च तारुण्ये सापस्मागदिजैर्भयैः । आद्यंते सुखयुक्तापि युवभावेऽतिदुःखिता ॥ १३ ॥
 सप्तविंशत्तया वर्षाष्टकं वर्षाद्रिष्टं महत् । पितृभर्तृभवं घोरं स्वदेहसुतजं तथा ॥ १४ ॥
 एवं चतुर्विंशत्पापाच्चिह्नमङ्गे महाघ्नणः । लक्षणैरिभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १५ ॥
 ब्रह्मण्यं कारयेत्प्रेक्ष्यं पलैः पञ्चमितैर्विभुम् । हिरण्यमयं यथाकारं सपत्नीकं - प्रयत्नतः ॥ १६ ॥
 तदर्धमितकं वापि निजविज्ञानुसारतः । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैर्विधिज्ञाय मदापयेत् ॥ १७ ॥
 इमं सुमन्त्रमुच्चार्य भक्तिभावेन काश्यपे ॥ १८ ॥

मन्त्रः ।

“ पितामह महाप्राज्ञ सृष्टेरुत्पत्तिकारण । पूर्वपापविनाशाय ददामि त्वां हिरण्यमयम् ॥ १९ ॥
 रोगं विनाशय क्षिप्तं तज्जं गुह्योद्भवं महत् ॥ ” ॥ २० ॥
 तथा पञ्चमितैर्मयिः कार्या स्त्री गर्भसंयुता । लेख्या हिरण्यमये पत्रे गंधपुष्पैः प्रपूजिता ॥ २१ ॥
 ब्राह्मणाय च सा देया पूर्वपापापनुत्तये । तथा वेदमितैर्मयिः सौवर्णी प्रतिमा शुभा ॥ २२ ॥
 वायोः कार्या शुभा लेख्या सा च देया कुडुंविने । पात्रं ताम्रमयं तद्द्रष्टृत्पूर्णं सदक्षिणम् ॥ २३ ॥
 सर्वैग्लसमायुक्तं पट्टवस्त्रेण वेष्टितम् । प्रीत्यै सूर्यादिखेटानां दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २४ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपेदष्टाक्षरं तथा । त्र्यंशकं च सहस्रैकं ब्राह्मं तद्विद्युणं तथा ॥ २५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शक्तया विप्रांश्च भोजयेत् । य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् ॥ २६ ॥
 प्राक्कर्मजान्महापापाद्द्रव्यभिचारसमुद्भवात् । मुच्यते नात्र सन्देहो रोगाच्चापि तद्भुद्भवात् ॥ २७ ॥
 पुत्रसन्ततिवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । सप्तसप्ततिवर्षान्तं जीवनं कथितं त्विह ॥ २८ ॥
 नैवं फरोति यो मोहाद्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य रोगविवृद्धिः स्यात्पद्पञ्चाशन्मितेऽन्दके ॥ २९ ॥
 स्वरिष्टं पुत्ररिष्टं वा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३० ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सतनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या दृष्टा प्राग्भवे गर्भं पातयेद्विह यत्नतः । श्रवणं हरिर्वंशस्य कन्योद्गाहं शिवार्चनम् ॥ १ ॥
 कृत्वा पुत्रमुखं पश्येज्जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९८ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्सूतो महासाधुश्चारुवर्णः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
संयुतो वायुपित्ताभ्यां किञ्चित्केशस्य कारिणी । तद्गार्या हि पतिमाणा व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥
ऋतुहीना कथं जाता कस्पेदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारगर्भाणामसतीनां कुलच्छिद्राम् । यद्वाचिरमसूतानां शीघ्रं गर्भः समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
औषधैश्छेदनेर्मानैः प्रलेपैर्दुष्टमक्षणैः । संवाहनेस्तथा पातैरन्यैर्वा वस्तिकर्मभिः ॥ ५ ॥
गर्भस्य पातनोपायान्करोत्यपि च कीर्तयेत् । पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता खग ॥ ७ ॥
अनया ईर्ष्या चैव संततेर्नाशनाय च । औषधैश्छेदनाद्यैस्तु तदर्थं कल्पितो गदः ॥ ८ ॥
सपत्न्यै प्रेरयामास विधिना चैव तद्गदम् । तथा वै ऋतुभावाच्च परिधीतं महौषधम् ॥ ९ ॥
पुष्पं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिन्जन्मनि मानद । ऋतावृत्तौ च संप्राप्ते जाताश्च विविधा रुजः ॥ १० ॥
वेदना ह्यभवन्नित्यमसृग्वातोद्गमयाः । पुष्पे नष्टे फले नष्टे कदाचिद्गर्भनाशनम् ॥ ११ ॥
तथा चैतत्कर्म कृतं त्रिविधं गर्भेदोपकृतम् । तथापि फलद्वंद्वूणां द्वितीयं सुकृतं चरेत् ॥ १२ ॥
ऋत्वभावो दुष्टदुष्ट्या कृतो वै पूर्वजन्मनि । तेन वै कर्मणा वत्स विविधाः पुष्पबंधनाः ॥ १३ ॥
गर्भाश्रयमधिश्रित्य स्रवते शोणितं बहु । क्षीयन्त इव चांत्राणि सूचीभिरिव तोदनम् ॥ १४ ॥
वेदना याः पुराभूवृत्तीणां गर्भनिपातने । यावत्कालं प्रदेशीयं तासां गर्भमपातयत् ॥ १५ ॥
तावानेव च तद्गर्भनाशस्यास्ति हि संभवः । एवं तु लक्षणीज्ञात्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
एकवासोविधिं चैव दंपती तीर्थसंगमे । शुशुभे भूपदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
संप्रणाशाय दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिहैततः । प्रौष्ठपद्यां तृतीयायां शुक्लायां व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥
यत्नेन गाभिकं सौम्यमुपोषणपरायणा । पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैर्वर्षेद्विरिजाम्रियाम् ॥ १९ ॥
केतकैर्गर्भसंयुक्तेश्वपकैः कुमुदोत्पलैः । सीवर्णां राजतीं तार्त्त्रां मूर्तिं गौर्षाः प्रकल्पयेत् ॥ २० ॥
हारनूपुरकोटीरकुंडलाभरणादिकम् । नैवेद्यैः शुभकासारमोदकापूपपायसैः ॥ २१ ॥
उपतिष्ठेत् विधिवद्भवानीं प्रियवल्लभाम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २२ ॥
रात्रौ जागरणं कुर्याद्गीतवृत्त्यादिपूर्वकम् । फलेर्नानाविधैर्वर्षेर्दद्यान्मंत्रपुरस्सरम् ॥ २३ ॥
फलपुष्पाक्षतोपेतमंजनं शुद्धिं प्रक्षिपेत् । नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये ॥ २४ ॥
देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्षोडश स्त्रियः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय षोडश ॥ २५ ॥
मत्पत्न्यै वैणवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् । सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् ॥ २६ ॥
दातव्यं गिरिजाप्रीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया । सगर्भुं च वृषोपेतां सितार्तां गां वस्त्रसंयुताम् ॥ २७ ॥
सहिरण्यां ततो दद्याद्दिप्राय गुणशालिने ॥ २८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंज्ञकवादे कर्मविपाके अख्यायो नवनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशघाती महाभाग कुब्जकर्णः प्रजायते । निष्कृतिं तस्य पापस्य शृणु चात्र खगाधिप ॥ १ ॥
गां हि सौपस्करां दद्याद्देवदेवांगवेदिने । तस्मादोपात्तमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंज्ञकवादे कर्मविपाके अख्यायधत्तु-शताधिकसहस्रतमः ॥ १४०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलगोऽण्डज ॥ १ ॥
 देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्थापिता पण्यशालायां हि पतत्रिरात् ॥ २ ॥
 पण्यस्त्रीकर्मतश्चासौ चकार स्वोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्तो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
 प्राग्दानवशतश्चेह जन्मन्यस्ति च पर्वते । शूद्राधमोऽय वै पण्डः पूर्वपापप्रभावतः ॥ ४ ॥
 निष्कृतिस्तस्य पापस्य, नोक्ता पापाद्दृढात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय. एकोत्तरचतु.शताधिकसहस्रतम ॥ १४०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्विनतासुत । सेह जन्मनि रोगेण बभ्रुमण्डलजेन च ॥ १ ॥
 पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्भ्रुं निष्कृद्भ्यस्य च ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वयुत्तरचतु.शताधिकसहस्रतमः ॥ १४०२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्क्षेत्रकुले जातो नानावृत्तिः किलाभवत् । नानासंधिषु बाधा वै ह्युदरार्तिश्च तस्य हि ॥ १ ॥
 मेहादिबाधया नित्यं नेत्ररोगो विरश्मिता । कटिपृष्ठोरुवंशोर्तिर्धौल्ये च ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
 तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया प्रीतिकारिणी । सौभाग्यसुखसंपन्ना पितृमातृसुखोज्जिता ॥ ३ ॥
 कर्म संततिहीना च वदोपायं च सन्ततेः ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातस्तस्करो वस्त्रहारकः । निपादैः सह संभूय चौर्यकर्मणि तत्परः ॥ ५ ॥
 वनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्भिः समागतः । गृहीत्वा तस्य सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्जनात्कृतम् ॥ ६ ॥
 स तेन निहतो विप्रस्तस्क्रेण दुरात्मना । तस्मादसौ मृतश्चापि बभूव वनपन्नगः ॥ ७ ॥
 स पश्चात्त्रके घोरं पतितोऽयुतसंख्यया । तस्मान्मानुष्यमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
 स्वर्णकारपृष्ठे जातः पूर्वजन्मनि मान्द । इदं चतुर्थकं जन्म वक्ष्यात्वं यत्र संस्थितम् ॥ ९ ॥
 व्यभिचारवशाज्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । तेन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जायते त्विह ॥ १० ॥
 पुत्रहीनोऽभवत्तद्द्रष्टव्यात्वं जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । संततेर्दि सुखं ब्रूहि बंध्यानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थादिसंगमे । विधिवद्विहितं पूर्वं कृतं स्मृत्वाभिभाषयेत् ॥ १३ ॥
 विमत्सोद्वाहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि । धनधान्यादिकं दत्त्वा तोषयेद्विप्रयाजकान् ॥ १४ ॥
 विष्टिपाते व्यतीपाते संक्रान्तीं ग्रहणाहनि । पुण्याहे विधिमातिष्ठेदनपत्याद्यनाशनम् ॥ १५ ॥
 मुशुभे भूपदेने तु समे कम्बलसंस्तृते । विदधीत तिलद्रोणीस्त्रिभिः पर्वतमुत्तमम् ॥ १६ ॥
 परितोऽस्तिमानं तु द्रोणमानं सुतंडुलैः । विदध्यात्पर्वतान्सूत देवहुमाविभूषितान् ॥ १७ ॥
 सतस्वीं दंपती शुद्धी छातावहतवासती । दधानौ शुभवेपादयो चित्तपन्तौ प्रजापतिम् ॥ १८ ॥

तस्यादितेश्च तत्पत्न्याः कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । शुद्धवर्णसुवर्णस्य निष्कद्वयविनिर्मिताम् ॥ १९ ॥
हेमपद्मोपवीतां च साक्षमालाकर्मण्डलम् । अदितेरपि केयूरहारश्रीवेयभूषिताम् ॥ २० ॥
यथावित्तविभागेन तनुं तस्याः शुभाकृतिम् । स दिव्यामर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वामनरूपिणः ॥ २१ ॥
तन्मूर्तिं त्रितयं सम्यक्कृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं जातकर्मादि पुंस्त्रियोः ॥ २२ ॥
वाललीलाधरं विष्णुं वामनं परिचितपेत् । मातरं द्रष्टुमिच्छन्तं हरिं तत्स्ततःकाक्षया ॥ २३ ॥
ततस्तदाश्रमाच्चैव सुमेरोस्तिलपर्वतात् । प्रत्यंतगिरिमिच्छन्तं मार्गैः स्वपदभूषितैः ॥ २४ ॥
अदितिं तमपश्यन्तीं विहाकुलचेतसम् । रुदतीमिति ते द्रष्टुं तत्पर्याप्तसमीक्षतीम् ॥ २५ ॥
एवं ध्यात्वा तथा मंत्रैर्मन्त्रार्थोदितलक्षणाम् । पुष्पैश्च धूपगंधाद्यैरर्चयेदति विह्वलाम् ॥ २६ ॥
तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत । ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिं मातुरुत्संगगामिनीम् ॥ २७ ॥
कृत्वा तस्याः प्रतिद्वान्तं लब्धपुत्रान्विचिन्तयेत् । अपश्यन्तीमितिप्रोक्तमंत्रार्थगुणलक्षणम् ॥ २८ ॥
सपुत्रां खलु तां देवीमर्चयेद्विधैर्गुणैः । ततो ब्राह्मणमध्याचु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २९ ॥
तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सपुत्रामदितेः सुताम् ॥ ३० ॥

मंत्रः ।

“ यन्मया निहतो विप्रो धनं हृत्वाध्वगस्य हि । तस्करैस्महसंप्राप्तं पातकं चोत्खणं महत् ॥ ३१ ॥
तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्दाम्यहम् । सौवर्णां प्रतिमामेनां भवेयमनघेति च ” ॥ ३२ ॥
भोजयेच्च शतं विप्रान्तर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातनात्पूर्वं जन्मन्यत्र च पुत्रकं । पांडुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद्दृशम् ॥ १ ॥
कस्तूरिकापलं चैकं दद्याद्विप्राय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
तस्मिन्पापे विनष्टे तु पांडुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पांडुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
दद्यादिह विधिज्ञाय पलमेकं खगाधिप । कस्तूरिकाया विप्राय पांडुरुद्धनाशनं परम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु प्राक्कर्मणः फलम् । पुरा कश्चित्कालेऽभूद्द्विजो धर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
वदुस्त्रीकुलसंयुक्तो गोधनैश्च समन्वितः । गणायां कृतवान्योऽथ श्राद्धं दानं विशेषतः ॥ २ ॥
तच्छ्राद्धदानवाहुल्याद्द्विजो जातो दशार्णके । प्राक्यापाचु महाभाग व्यभिचारादपुत्रकः ॥ ३ ॥
प्रयागे मकरे स्नानान्नायत्रीजपतो मृतिः । काश्यां जातो द्विजो वेदाभ्यासी धर्मपरायणः ॥ ४ ॥
स गृहस्थाद्वियुक्तस्य शिवाचनरतः सदा । लब्ध्वा सर्वं सुखं चात्र शिवलोकमवाप्तुयात् ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पृच्छकोत्सावभृत्पूर्वं राजपुत्रः प्रतापवान् । पुलिन्ददेश उत्पन्नो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
 स्त्रीपुत्रधनसंयुक्तो धर्मशास्त्रक्रियारतः । कृतवान् स गयाश्राद्धं यथाविभवविस्तरम् ॥ २ ॥
 गोमूहिरण्यवस्त्राश्वरत्नान्नादि विधानतः । भक्ष्यशय्यासनादीनि प्राददत्त्वं च पर्वसु ॥ ३ ॥
 सत्पात्रेषु महाभाग विविधानि गृहाण्यपि । ततो भाविञ्चलात्सूत कृतवान्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 ग्रामान्तरे संस्थितस्य शत्रोः सीमापहारिणः । निर्दग्धं हि गृहं तेन रात्रौ चौर्येण कर्मणा ॥ ५ ॥
 तस्मिन्मध्ये महाभाग दग्धश्चास्य सुतः शिशुः । स्त्रियौ च गौः सवस्ता च निर्दग्धा गृहजंतवः ॥ ६ ॥
 यौवने स्त्रीसाहाय्याच्च पापमाचरितं परा । अयो किञ्चिद्गते काले स गतो यमशासनम् ॥ ७ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । गयाश्राद्धप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ८ ॥
 यमुनाप्रान्तरे देशे पंचयोजनसम्मिते । गौरस्वरूपो मतिमान्बुद्धदाक्षिण्यतत्परः ॥ ९ ॥
 नातिदीर्घो नातिहृस्वो वातपित्ताम्बको घृणी । सभायां चतुरो धीरो बहुस्थानेऽधिकारवान् ॥ १० ॥
 बहुस्त्रीको दृढो मानी पितृमातृसुखालपकः । चलः स्वधर्मनिरतो बहुभृत्यजनैर्द्वैतः ॥ ११ ॥
 राजमान्यो महोत्साहोऽमितदो लोकविश्रुतः । धनवाहनभोगानां भोक्ता बहुजनप्रियः ॥ १२ ॥
 आदिमध्यावसानेषु सुखैश्वर्यसमाकुलः । धर्मादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 धूर्तः शतोऽतिदंभादयः परस्वहरणे रतः । क्रुशैर्भयैर्मनोदुःखैर्व्यपैश्चापि प्रपीडितः ॥ १४ ॥
 गोवालवत्सकवधादग्निदाहात्पुराकृतात् । कन्यादुःखान्वितस्त्वत्र जातपुत्रविनाशकः ॥ १५ ॥
 स्त्रीसाहाय्यात्पुण्यापापान्मृतस्यैवं विचारयेत् । लक्षणैरेभिरादयस्य प्रपुत्रैव जन्मनि ॥ १६ ॥
 गोस्त्रीवालवधानूनं पुत्रनाशकरा यतः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ १७ ॥
 दशभिस्तु पलैः कार्या सुरभी वत्ससंयुता । हिरण्यमी यथाकारा पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १८ ॥
 तदर्धमितिका वापि निजविचिन्तुसारतः । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विशेषतः ॥ १९ ॥
 सा च देया विधिज्ञाय पूर्वपापापनुचये । तथा सुवर्णकमितः शिवः स्त्रीपुत्रसंयुतः ॥ २० ॥
 संपूज्य विधिवद्दद्यात्सर्वपापहरो हरः । तदर्धमितिको ह्यग्निदेयः पापविनाशकृत् ॥ २१ ॥
 दशमापमिता जीवा ग्रामदाहेऽपि ये मृताः । देया हिरण्यमे पत्रे लिखित्वा बालकादयः ॥ २२ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् । अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जपेत्पापविशोधनम् ॥ २३ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शयत्या विप्रांश्च भोजयेत् । गामेकां विधिवद्दद्यात्सर्वपापविनाशिनीम् ॥ २४ ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र न संशयः ॥ २५ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न चारिष्टभयं भवेत् । पञ्चाशीत्यब्दपर्यन्तमायुः स्यात्पापशोधनात् ॥ २६ ॥
 न करोति यदा लोभात्त्रिव्येकं पापशोधनम् । न जीवन्ति मुक्तास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ २७ ॥
 वर्षं पश्चिमिते रिष्टं देहान्तो वा धनक्षतिः । प्रायश्चित्ते कृते सूत स्त्रीपुत्रसुखमाप्नुयात् ॥ २८ ॥
 न पश्यति तदा रिष्टं देहजं धनजं तथा । फलैरिष्यते शनी जातो देहान्तो वृषभस्थिते ॥ २९ ॥
 जन्मादिनिधनान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदंतर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३० ॥

एति श्रीबृहस्पत्यस्मृतौ गणेशदेवकर्मविपाके अध्यायः सतोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या साचिद्राक्षणी पूर्वभवे मांहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणैव रोगेण पीड्यते चेह जन्मनि ॥ १ ॥

भास्करं चात्र सौवर्णं दद्यात्फलमितं सुत । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैः प्रदरान्मुच्यते त्विह ॥ २ ॥
। इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिदंगदेशसमुद्भवः । गजमंत्रो महोग्रस्तु क्षात्रधर्मरतः सुधीः ॥ १ ॥
धर्मशास्त्रक्रियायुक्तः शिवभक्तिपरायणः । बहुवृत्तिधरो धीरो राजकार्येषु तत्परः ॥ २ ॥
सुखैश्वर्यसमाक्रांतो बहुस्त्रीपुत्रसंयुतः । स चकार महादानं शिवमियकरं परम् ॥ ३ ॥
वस्त्रभूषणभक्ष्याणि गोऽश्वशय्यासनानि च । अददत्प्राग्भवे सूत सर्वमेव स्वशक्तितः ॥ ४ ॥
स कदाचिद्रतो दैवादाज्ञतः प्रभुणा पुरा । पौवनेऽरिपुरं तेन प्राप्य गावः समाहृताः ॥ ५ ॥
तदाज्ञतजनैश्चात्र ताडिता व्याकुलीकृताः । तत्रैका सुरभी सूत ह्यासन्नप्रसवाऽभवत् ॥ ६ ॥
तद्दर्भपातो ह्यभवत्तदुःखेन च सा मृता । राजकार्येऽतिलोभाच्च पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ७ ॥
पापपुण्ययुतः प्राप्तो जीवनान्ते यमालयम् । तत्र मुक्त्वा शुभाँह्योक्ताण्युष्पात्पापात्तयेतरान् ॥ ८ ॥
शिवयागप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । युगे लभे धनोर्दोऽनलभे मेपगे रवी ॥ ९ ॥
प्राग्भागे चंद्रभागाया ऐरावत्यास्तथोत्तरे । गौरो मध्यमरूपाढ्यो नात्युच्चैर्न लघुर्वृणी ॥ १० ॥
यशस्वी प्रियवाक्शान्तः वैत्तिकोऽतिजनैर्वृतः । सभार्यां चतुरो धीरो विख्यातो राजसेवकः ॥ ११ ॥
स्त्रीध्रातृधनभोगाढ्यः पुत्रपौत्रसमन्वितः । देशेदेशेऽधिकाराढ्यो बहुवाहनभोगभाक् ॥ १२ ॥
पौवनातेऽतिधनवान्सुखैश्वर्यसमाकुलः । शिवयागादिद् सर्वं पापात्पापफलं शृणु ॥ १३ ॥
क्वचित्पापरतो धूर्तो लोभमोहसमाश्रितः । शठः क्रोधरतो हीनः स्वाधिकाराच्चलाचलः ॥ १४ ॥
वाल्ये मातृसुखैर्हीनोऽमितदो बहुकन्यकः । क्लेशैर्मयैर्मनोदुःखैर्युन्यते तापितः कश्चित् ॥ १५ ॥
गोदुःखजात्युर्वपापाद्यैवने स्त्रीवयो भवेत् । प्रष्टुरत्र कनिष्ठायां स्वल्पं पुत्रसुखं त्विह ॥ १६ ॥
चिह्नमङ्गादिद् सूत प्रष्टुरत्रैव जन्मनि । गवां दंडाहतात्पापादंडराशिगतो गुरुः ॥ १७ ॥
लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रापश्चित्तं वदाम्यहम् । सुवर्णैः पञ्चभिः कार्यां सवस्ता सुरभी सुत ॥ १८ ॥
तदर्धमितिका वापि निजविज्ञाऽनुसारतः । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैर्मंत्रैश्चापि विशेषतः ॥ १९ ॥
सा च देया विधिज्ञाय मंत्रंमेतमुदीरयेत् ॥ २० ॥

मन्त्रः ।

“ मया पूर्वं त्वमज्ञानात्पीडिता सुरभे पुरा ॥ २१ ॥
तद्वोपशमनायैव ददेऽई त्वां हिरण्मयीम् । देवि त्वं मम पापानि तत्क्षणाद्भस्मसात्कुरु ” ॥ २२ ॥
इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते । तस्मादर्धमितं हैमं दद्यात्पशुपर्णि विभुम् ॥ २३ ॥
पुत्रपौत्रविवृद्धयर्थं पूर्वपापापनुत्तये । ज्येष्ठके लक्षमर्थं वा तदर्धं वा जपेद्बुधः ॥ २४ ॥
गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपित्वा शुद्धिमाचरेत् । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २५ ॥
य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र न संशयः ॥ २६ ॥
स्वाधिकारप्रवृद्धिः स्यात्सुखैश्वर्यविशेषतः । नाधपो व्याधयस्तस्य न च शत्रुमयं भवेत् ॥ २७ ॥
सप्तसप्तान्दमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । द्विपञ्चाशन्मिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २८ ॥
कन्यागते शनौ जातो निधनं मेपगे तथा । शखैश्च शशिराशिस्ये रवी मेपगते तथा ॥ २९ ॥
जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदंतर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूव वाहुजः कश्चित्पूर्वजन्मनि यामुने । स्त्रीपुत्रघ्रातसंयुक्तो धनधान्यसमन्वितः ॥ १ ॥
 क्षात्रधर्मरतः शूरो विष्णुभक्तिपरायणः । स च प्रादात्कुरुक्षेत्रे सर्वस्वं विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
 महापर्वसु विभ्रेभ्यो दरिद्रेभ्योऽपि शक्तितः । ततो बहुतिये काले स्वस्थानं प्राप्य वाहुजः ॥ ३ ॥
 स चकार महापापं भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । ऋतुप्राप्तां स्त्रियं ज्येष्ठां संत्यज्य प्रियवादिनीम् ॥ ४ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठायामनृतौ कामलोभतः । अय केनापि विप्रेण स्थापितं तद्गृहे धनम् ॥ ५ ॥
 घटस्यं न पुनर्दत्तं तस्मै लोभाच्च तद्वसु । स्त्रीपुत्रघ्रातुभिः सर्वैर्भुक्तं तेनाप्यसदनम् ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तोद्यतः सोऽपि प्राप्तो मृत्युवशं तदा । स भुक्त्वा पापपुण्योर्त्यं फलं तत्र स्वगेश्वर ॥ ७ ॥
 सर्वस्वदानात्प्रागत्र द्विजोऽसौ नृपपूजितः । चिद्धमत्र घटे लभ्ये जातो ब्रह्मस्वभक्षणात् ॥ ८ ॥
 गौरो मध्यमरूपादयो मन्त्रविद्वक्तपितृभाक् । धर्मज्ञो नीतिविद्विद्यास्त्रीपुत्रसुखसंयुतः ॥ ९ ॥
 लघुर्दयालुर्विख्यातो बहूनां हितकारकः । क्लेशघंतादिभीत्यादंभ्यः पापात्पापफलं त्विह ॥ १० ॥
 स्त्रीत्यागाद्दूषणात् पापान्जातपुत्रविनाशकः । सप्तपथाशद्वान्तमपि ब्रह्मस्वभक्षणात् ॥ ११ ॥
 या कनिष्ठा सहाया प्राक्ता ज्येष्ठाऽत्र मृतात्मजा । बहवः प्राक्सहाया ये ते मृताः शिशवोऽत्र च ॥ १२ ॥
 लक्षणैर्गभिराद्यस्य शृणु पापविशोधनम् । लक्ष्मीनारायणं कुर्यात्तीवर्णं द्विपलात्मकम् ॥ १३ ॥
 समुल्लिख्य शुभे पत्रे तदर्धमितके तथा । तल्लिगमन्त्रैः सम्पूज्य षोडशैरुपचारकैः ॥ १४ ॥
 दद्याद्दिप्रवरायैव पूर्वपापापनुत्तये । शिवं च तन्मितं दद्यात् सपत्नीकं सुतान्वितम् ॥ १५ ॥
 गर्तैः पलैस्तु ताम्रस्य घटं दद्यात्तदर्धकम् । स्वर्णस्य वा घटं शक्त्या गोघृतेन प्रपूरितम् ॥ १६ ॥
 दद्याद्देवविधिज्ञाय ब्रह्मस्वाद्यविनाशनम् । गायत्र्यष्टसहस्रं तु तद्दद्यात्शरं जपेत् ॥ १७ ॥
 त्र्यंशकं द्विगुणं चापि सर्वपापविशोधनम् । होमयेच्च तिलाञ्जलिभ्यां ब्राह्मणान्भोजयेच्छुभान् ॥ १८ ॥
 एकादशसहस्राणि पश्चात्कुर्याच्च पार्यवान् । दद्यात्सुवर्णभौमं च ऋतुदोषोपशान्तये ॥ १९ ॥
 मम जन्मदिने सूत व्रतं कुर्यात्प्रपत्नतः । अनेन विधिना यस्तु कुर्यात्पापविशोधनम् ॥ २० ॥
 स्त्रीत्यागात्पूर्वजात्पापात्तया ब्रह्मस्वभक्षणात् । मुच्यते नच संदेहो नचारिष्टभये भवेत् ॥ २१ ॥
 अशांतिमितवर्षान्तं जीवनं कथितं त्विह । गंगायां निधनं प्रोक्तं तस्य स्वर्गगतिर्धुवम् ॥ २२ ॥
 स्त्रीपुत्रसुखसृष्टिः स्यान्न च शत्रुविवर्धनम् । नापिध्यापिभयं तस्य प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च ॥ २३ ॥
 त्रिपष्टमितके वर्षे पंचसप्ततिके तथा । चतुर्विधं महारिष्टं तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २४ ॥
 ध्वजे मेपगते जन्म निर्याणं वृश्चिके स्थिते ॥ २५ ॥

रति श्रीशृङ्खल्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । गजपुत्रोऽभवत्कश्चित्पृच्छकोऽसी पुराऽनघ ॥ १ ॥
 गंगाममाश्रिते देशे युग्मपोजनसम्मिते । ग्रामात्पक्षो महातेजा धर्मशास्त्रक्रियायुतः ॥ २ ॥
 शिवमक्तिपरी विद्वान् मंत्रविचारुचेष्टितः । पुत्रमिप्रादिमानादयो धनधान्यसमाकुलः ॥ ३ ॥
 दृष्टानि तेन दानानि प्रयागे मकरेऽपि च । अन्यपर्वसु विभ्रेभ्यो वस्त्राश्चाभरणानि च ॥ ४ ॥
 गोभृशष्पासनादीनि भद्रपाणि विविपानि च । गन्धार्धेषु गृहस्थेषु श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ ५ ॥
 अपो भाविष्यत्तेन कामदुग्धेन यौवने । प्राद्वर्ष्यां धागितो गर्भः पापमाचारितं त्विदम् ॥ ६ ॥
 पत्ने शृङ्खल्यै चतुशो नागोद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सूत विषं भुक्त्वा तु ता मृता ॥ ७ ॥

स्त्रीसहायेन तेनैव कृतं प्राक्कर्म दारुणम् । ततो बहुतिथे काले ससहायो हि वाहुजः ॥ ८ ॥
 प्राप्य धर्मपुरं तत्र शुभाशुभविवेचनम् । पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ९ ॥
 तीर्थराजप्रभावात्प्राग्दानाच्च विधिवत्तया । सरस्वत्याः परे देशे जांगले नखयोजने ॥ १० ॥
 कुले महति पक्षीन्द्र जातो वन्दीजनोऽधुना । गौरः सुरूपो मतिमान्मुशीलश्च दयापरः ॥ ११ ॥
 चंचलो दर्शनीयाक्षो नात्युच्चो न लघुः क्षमी । वाचा मधुरया युक्तो राजसेव्यय मंत्रवित् ॥ १२ ॥
 उपकागपरो विद्वान्वली सर्वजनप्रियः । कुलाग्रणीयशस्वी च भूत्वावाहनभोगभाक् ॥ १३ ॥
 धर्मादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । धूर्तः शठोऽस्तिमितदः पितृसौख्यविवर्जितः ॥ १४ ॥
 किञ्चिद्दृजाऽस्ति जठरे पित्ताधिक्योऽतिवीर्यभाक् । ब्राह्मण्यां वीर्यपातात्प्राग्गर्भपाताच्च तद्ग्रहात् ॥ १५ ॥
 अत्र जन्मन्यमौ प्रथा पुत्रसौख्यविवर्जितः । या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीत्पापकर्माणि चांडज ॥ १६ ॥
 सा प्रष्टुरत्र वनिता पुत्रदुःखात्प्रपीडिता । गोस्त्रीविप्रवधं पापं पुत्रदुःखकरं यतः ॥ १७ ॥
 मष्टुर्लगादिदं चिह्नं सूर्यः स्त्रीराशिगः किल । अत्युग्राद्भिर्पूर्वपापाद्ग्राहुरुच्चग्रहे गतः ॥ १८ ॥
 लक्ष्योऽत्र लक्षणेभिः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलेर्देशमितैः कार्या ब्राह्मणी च द्विष्यमयी ॥ १९ ॥
 पत्रे लेख्या शुभाकारा संगर्भावयवान्विता । तदर्धा वा द्विरप्येन यथाविज्ञानुसारतः ॥ २० ॥
 संपूज्य गंधपुण्याद्यैर्मंत्रैश्चापि विशेषतः । सा च देया विधिज्ञाय मंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ २१ ॥

मन्त्रः ।

“ सौवर्णां ब्राह्मणीमेनां सगर्भां सोमदैवताम् । ददेऽहं विप्रमुख्याय पूर्वपापविशुद्धये ” ॥ २२ ॥
 ब्राह्मणं हेमजं दद्यात्पलेर्युग्ममितैः शुभम् । तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुसारतः ॥ २३ ॥
 सोमं दद्यात्पलेकं तु ह्रमं पापविशुद्धये । पलेनार्धपलेनापि कमलं हेमजं शुभम् ॥ २४ ॥
 संपूज्य गन्धपुण्याद्यैर्मंत्रैश्चापि विशेषतः । ब्राह्मणाय प्रदद्याच्च सर्वपापविशुद्धये ॥ २५ ॥
 गापऽपष्टसहस्रं तु ऽप्यम्बकं तन्मितं जपेत् । अष्टाक्षरं तदर्धं तु जपेद्दोषापनुत्तये ॥ २६ ॥
 होमयेत्तद्देशेन तिलाज्यपवतण्डुलैः । विप्रभ्यो दासिणां दद्याच्छक्त्या विप्रान्श्च भोजयेत् ॥ २७ ॥
 यथाविधि हरेर्वंशं शृणुयाद्बहुपुत्रदम् । य एवं कुरुते सूत शक्त्या पापविशोधनम् ॥ २८ ॥
 लभतेऽसौ पुत्रसुखं स्त्रीभ्यामत्रैव जग्मनि । नाद्यो व्याधयस्तस्य न वीर्यक्षयमाप्नुयात् ॥ २९ ॥
 न करोति यदा लोभात्त्रिवेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तास्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ ३० ॥
 पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते तस्य वर्षाणां पञ्चसप्ततित्म् ॥ ३१ ॥
 जीवनं कथितं त्वत्र न चारिष्टभयं भवेत् । न भवेत्पुत्रमरणं निर्याणान्ते शुभा गतिः ॥ ३२ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेकात्र सूचितम् ॥ ३३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुद्राख्ये कर्मविपाके कन्याय एकादशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । कश्चित्साब्रकुले जातश्चोप्रकर्मा प्रतापवान् ॥ १ ॥
 अंगदेशे धनाढ्यस्तु ग्रामाध्यशोऽतिधार्मिकः । चन्द्रुखीसंयुतो विप्रवेशाराधनतत्परः ॥ २ ॥
 पितृभक्तिपरो विद्वान् वली मात्सर्यसंयुतः । स चकार गयाश्राद्धं यौवने विधिनाऽण्डज ॥ ३ ॥
 काम्यश्राद्धानि दत्तानि विविधानि फलान्तये । पर्वस्थापि च गोपान्यवस्त्रासासनकाञ्चनम् ॥ ४ ॥
 व्ययो पापं कृतं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । वैरभाववशादात्रौ स्वकुले हूरुखेतसा ॥ ५ ॥
 अन्यग्रामाधिपस्यापि क्षत्रियस्य विजानता । लोकपुत्रस्य वै पुत्रो वातितश्चोप्रकर्माणा ॥ ६ ॥

तत्पिता तेन दुःखेन मृतः पूर्वमपुत्रकः । तस्त्री तेनैव दुःखेन पुत्रकष्टेन वै मृता ॥ ७ ॥
 स्त्रीभ्यां सहाययुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । ततो बहुतिये काले, ससहायो हि, बाहुजः ॥ ८ ॥
 धर्माधर्मयुतस्तत्र गतो यमपुरं प्रति । पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ९ ॥
 गयाश्राद्धप्रभावेण चात्रदानेन मानद । ऐरावतीप्रदेशे तु स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ १० ॥
 रक्तश्यामः सुशीलश्च नात्युच्चो न लघुर्घृणी । नानाभोगसुखैश्वर्यधनाढ्यो दानमानयुक् ॥ ११ ॥
 सभायां चतुरो धीरो विद्वान्धर्मार्थसाधकः । चन्द्रसुखीमित्रसंयुक्तो भृत्यवाहनभोगभाक् ॥ १२ ॥
 धर्मादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । धूर्तः पिताधिकः शाठ्यमनोदुःखसमन्वितः ॥ १३ ॥
 पितृहीनोऽलसो भीरुश्चोदरे तु व्यथा क्वचित् । पूर्वं बालवधात्पापात्पुत्रसौख्यविवर्जितः ॥ १४ ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायामृद्धकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा प्रपुरासीन्मृता पुत्रविवर्जिता ॥ १५ ॥
 बालयौवनसंप्राप्ता पुत्रदुःखाकुला गता । या द्वितीया सहाया प्राक्साकनिष्ठात्र जन्मनि ॥ १६ ॥
 प्रद्युर्बुवतिरत्रास्ति पुत्रशोकप्रपीडिता । स्त्रीबालद्विजघाताद्याः पुत्रनाशकराः स्मृताः ॥ १७ ॥
 तस्य लग्नादिदं चिह्नं तनावर्को न संशयः । श्रुत्वैवं विधिवत्कुर्याद्विधानं हि समाहितः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं भविष्यति ममाज्ञया । धनपुत्रान्वितो मध्ये ह्यायुरष्टाद्विवत्सरम् ॥ १९ ॥
 रिष्टं पष्टिमितेऽब्दे तु तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अण्पायो द्वादशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कीरदेशे समुत्पन्नः - फक्षिन्क्षेत्रकुले सुधीः । विप्रोत्संगगतस्तत्र प्रयागे मकरे वसन् ॥ १ ॥
 कृतवान्निधिवत्स्नानं दानं स्वल्पं च शक्तितः । देवयोगाद्गृहं प्राप्य कृतवान्कर्म दारुणम् ॥ २ ॥
 कामलोभेन सततं शूद्र्यां गर्भं दधार वै । स्त्रीभ्यां सहाययुक्तेन पापमाचरितं तथा ॥ ३ ॥
 विविधैरीपचैस्तस्या गर्भपातः कृतः पुरा । एवं सर्वमिलित्वा तु पातकं बहुधा कृतम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिये काले गतास्ते यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 तीर्थराजप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । सेज्ये शनी सिंहगते सूर्ये कन्यागते कुजे ॥ ६ ॥
 मृगे हौरावतीतिरे नात्युच्चो न लघुः सुधीः । श्लिष्टवाक्स्वल्पपद्माढ्यः पितृमातृविवर्जितः ॥ ७ ॥
 सहोदरधनेर्हीनो जातपुत्रविनाशकः । परदारभिगमनाद्गर्भपातनदोषजात् ॥ ८ ॥
 पापात्पूर्वकृतात् सूत लक्षणैर्लक्षयेदिह । स्त्रीसाहाय्यात्तया सूत प्राक्पापं समुपार्जितम् ॥ ९ ॥
 तेनैकास्त्यत्र पत्नी च तस्य पुत्रशुचान्विता । तयान्मा बहुपापत्वाद्भातुः पत्न्यग्रजस्य च ॥ १० ॥
 पुत्रमर्तसुखैर्हीना नानारोगसमन्विता । पूर्वं यो हि सहायोऽभूत्स हि आताग्रजस्त्विह ॥ ११ ॥
 पृच्छरुस्य समस्तास्ते क्षयरोगप्रपीडिताः । चान्द्रायणव्रतं कुर्याद्बालरूपं हरिं यजेत् ॥ १२ ॥
 कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु सत्पात्रेषु विधानतः । सर्वस्वदानोदत्रैव क्षयरोगः प्रशाम्यति ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अण्पापत्रयोदशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१३ ॥

अरुण उवाच ।

पश्चिदिप्रो महामाधुश्चातुर्वर्ण्ये प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवामिद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
 संयुक्तो बापुपिताभ्यां किंचिदित्तसमन्वितः । तस्य भार्या सदाचारा किंचित्केशस्य कारिणी ॥ २ ॥
 पतिमज्ञा पतिप्राणा प्रतानामनुकांक्षिणी । पुत्रहीना कथं जावा फल्पेद्, कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारगर्भाणामसतीनां कुलच्छिद्राम् । यद्वा चिरप्रसूतानां शीघ्रं गर्भः समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
 औपधै-उेदनाद्यैस्तु प्रलेपैर्दुष्टमक्षणीः । संवाहनैस्तया पतैरन्यैर्वा बलिकर्मभिः ॥ ५ ॥
 गर्भस्य पातनोपायान्करोत्यपि च कीर्तयेत् । पुंसकृतं नैव । तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
 नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता ; सपत्नीसहिता , खग ॥ ७ ॥
 अनया ईर्ष्याया चैव सन्ततेनांशनाय च । औपधै-उेदनाद्यैस्तु तदर्थं कल्पितो गदः ॥ ८ ॥
 सपत्न्यै प्रेरयामास विविधांश्चैव सा गदान् । तदा वै ऋतुभावाच्च तया पीतः तदौपधम् ॥ ९ ॥
 पुष्पं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिञ्जन्मनि मानद । ऋतावृत्तौ च सम्प्राप्ते जाता सा विविधातुरा ॥ १० ॥
 वेदना ह्यभवन्नित्यमसृग्वातोदरामयाः । पुष्पे नष्टे फलं नष्टं कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
 तथा चैतत्कर्म कृतं गर्भदोषकरं महत् । तथापि फलहन्तृणां द्वितीयं सुकृतं चरेत् ॥ १२ ॥
 स्त्रीभावाद्दुष्टदुष्टदया च यत्कृतं पूर्वजन्मनि । तेन वै कर्मणा वत्स विविधाः पुष्पवन्धनाः ॥ १३ ॥
 गर्भश्रयमधिश्रित्य बहु क्षवति शोणितम् । छिद्यन्त इव चांगानि सूचीभिरिव वेदनाः ॥ १४ ॥
 वेदना याः पुराभूवन्स्त्रीणां गर्भनिर्पातने । यावत्कालं प्रदेशीयं तासां गर्भमपातयत् ॥ १५ ॥
 तावानेव च तद्गर्भः पतेद्वा नास्य सम्भवः । एवं तु लक्षणैर्ज्ञात्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
 एकवासोविधिं चैव दम्पती तीर्थसंगमे । सुसमे भूपदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
 संप्रणाशाय दुःखस्य प्रायश्चित्तमिहैनसः । प्रौष्ठपयां वृतीयायां शुक्लायां व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥
 यत्नेन गार्भिकं नाम ह्युपोषणपरायणा । पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजामियम् ॥ १९ ॥
 फेतकैर्गर्भसंयुक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः । सौवर्णै राजतै ताम्रै मूर्तै गौर्याः प्रकल्पयेत् ॥ २० ॥
 हारनूपुरमुकुटकुण्डलाभरणान्विताम् । नैवेद्यैः पुष्पकासारमोदकापूपपायसैः ॥ २१ ॥
 उपातिष्ठेत विधिवद्भवानीं प्रियवल्लभाम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २२ ॥
 रात्रौ जागरणं कुर्याद्गीतनृत्यादिपूर्वकम् । फलैर्नानाविधैरर्चयेदायां मन्त्रपुरःसरम् ॥ २३ ॥
 फलपुष्पाक्षतोपेतमञ्जनं मूर्ध्नि निक्षिपेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये । गृहाणार्घ्यमिमं देवि पुत्रान्मह्यं यशस्विनः ” ॥ २५ ॥
 पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्प्रसूयते । एवं गत्री विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् ॥ २६ ॥
 ततः प्रभाते विमले कृतप्रातःक्रिया सती । देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडश स्त्रियः ॥ २७ ॥
 नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय पोडश । प्रत्येकं वैष्णवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् ॥ २८ ॥
 सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् । दातव्यं गिरिजाप्रीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया ॥ २९ ॥
 सगर्भा च वृषोपेतां सितां गां वस्त्रसंयुताम् । सहिरण्यां , ततो दद्याद्दिमाय शुणशालिने ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“ अपातयं पुरा गर्भं दुष्टस्त्रीणां वशं गता । यत्पार्यं बन्धयताहेतुस्तस्मान्मोचय चाम्बिके ॥ ३१ ॥
 तव दानेन पुत्रो मे भवेच्च सुभगे साति ” ॥ ३२ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विमं विसर्जयेत् । एवं व्रतपरा नारी गर्भपातं न पश्यति ॥ ३३ ॥
 लभते पुत्रपौत्रादीन्प्रियेण सह मोदते । लभेत गर्भपातं नो पतिपुत्रसुखं भवेत् ॥ ३४ ॥
 वृतीये वा चतुर्थे वा मासि गर्भं सुविन्दति । रजतस्य पलाभ्यां वै कोशं गर्भाश्रयाकृतिम् ॥ ३५ ॥

निष्केण स्वर्णगर्भं च कृत्वा दद्याद्द्विजन्मने । " गर्भपातं प्रकुर्वन्त्या मया प्राक्तनजन्मानि ॥ ३६ ॥
 यद्वं बन्धकृत्प्राप्तं तस्मान्मोच्येह सुव्रत । " जन्मजात्यादिकं वत्स न वदेदिह कर्मणाम् ॥ ३७ ॥
 इदं चतुर्थकं जन्म भूमिदेवकुलोद्भवम् । सपत्नी सादिता पूर्वं सा वै गर्भस्य दोषकृत् ॥ ३८ ॥
 तस्यैमानीह चिंतयानि लक्षणानीह जन्मानि । यस्याः प्राक्पातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिता ॥ ३९ ॥
 दीनानाथविरोधः स्यात्तद्विरोधतया सुत । अनुमंश्री मयोक्त्री सा पितृमातृसुखोज्ज्विता ॥ ४० ॥
 बन्धुसन्ततिदुःखं स्यान्मर्यादाचनवस्थितिः । शोकः स्याद्दुरे बाधा तद्दृष्ट्वाहादिविभ्रमः ॥ ४१ ॥
 अन्तरा स्यन्दमानो वा गर्भः सन्नोपलक्ष्यते । इत्यादिलक्षणैर्ज्ञात्वा पूर्वोक्तां निष्कृतिं चरेत् ॥ ४२ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ४३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्दशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः, पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 महापातकयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्महाघोरान्नरकान् प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तथाऽतिकार्लं तिर्यक्त्वं विभुभ्याधर्मजं स्वयम् । कर्मक्षयेऽयं पुण्यात्प्राक्सोऽत्र जातो हि बाहुजः ॥ ३ ॥
 क्षयरोगयुतः सूत कृशो दुःखातुरो भृशम् । लभे कुम्भाभिधे सूत भौमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥
 रिष्टं पष्टिमिते वर्षे जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
 तदग्रे ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन वा मुखं भ्रमं दृढपापात्र निष्कृतिः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचदशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत् कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
 द्वाह स पुरं शत्रोर्हृत्वांस्तद्रतं वसु । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अयो यमक्षये सर्वा भुक्त्वा नरकयातनाः ॥ ३ ॥
 पुण्यशोपादथाऽत्रापि स जातः क्षत्रियाघरः । देशेऽयोऽध्याभिधे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
 युवभावे महाभाग राजपद्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तां मवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यते त्विह । कार्यास्तत्र त्रिदेवानां मूर्तेर्यस्तु ययोदिताः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशिकाः । सुवर्गजास्तथा कार्याः कदल्यः पत्रसंयुताः ॥ ७ ॥
 यथावित्तानुसारेण वित्तशाठ्यं विवर्जयेत् । देयास्ता विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्री विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
 एवं कृत्वा महाबाहो भयं तस्यात्र शाम्यति । नैवं कुर्यान्नरो मोहाद्रिष्टं विंशतिमेऽब्दके ॥ १० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्पामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयरुग्नुता ॥ १ ॥
 न तस्याः प्रापशमनं मयोक्तं च खगाधिप । महापापकृताद्रोगान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्त्रीव्राती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । वधिरो जापते त्वत्र प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् ॥ १ ॥
चान्द्रायणव्रतं कुर्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्द्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
भोजयेच्च यथाशक्ति होमयेच्चापि भक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्याह्निसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्देहघातजम् । अज्ञानादत्र जनुषिक्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
नानाकष्टवती सा हि निजसर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्ममुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
प्रयागे मकरस्थेऽर्के स्नानादत्रैव जन्मनि । काश्यां वासात्तथा सूत मुच्यते ब्रह्महृत्यया ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहद्सूर्याह्निसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकः प्रजायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । कामतो हि भवेत्सूत प्रायश्चित्तं न तदनमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहद्सूर्याह्निसंवादे कर्मविपाके अध्याय विंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातपेटूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटम् । नासावकत्वमामोति सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्यात्सर्वत्रैव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहद्सूर्याह्निसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे पश्चनत्रे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विद्योत्तंगमतः सोऽपि प्रयागे गरुडाग्रज । स स्नातो मकरे भानी धूर्तः कर्मक्रियोऽङ्गितः ॥ २ ॥
स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतस्य न्यक्षत्रियस्य स्वगाधिप ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुगतनात् । एकं वत्सगि दग्धा जीवाश्चापि ह्यनेकशः ॥ ४ ॥
कालयोगेन संप्राप्तः स वै यमनिकेतनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजस्त्वह । गंगायाः प्रान्तरे देशे पंचयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
मध्यस्वरूपो मतिमान्धर्मं स्वल्पमतिः शटः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पेत्रिकस्वल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥
सकन्यकः सपत्नीको बंधुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वापापाच्चैतत्फलं शृणु ॥ ८ ॥
गोवालवत्सकवधाजीवघातादपुत्रकः । सप्तवेदान्त्पर्यन्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोस्त्रीविप्रवधा लंके पुत्रनाशकरा यतः । गोगाशिमे शनौ सोमात्पठे जीवे मृगस्यते ॥ १० ॥
लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्याध जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायासीन्मृतवत्तात्र सा सुत ॥ ११ ॥
शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । पक्ष्मार्णमिता कार्या सुरभी च हिग्मयी ॥ १२ ॥
तदर्धमितिका वापि निजवित्तानुसारतः । संपूज्य विधिवन्नर्चयेत्तया विप्राय धीमते ॥ १३ ॥
मापैर्वह्निमित्तैर्द्वैपस्तया पशुपतिः सुत । मांपाभ्यां च तथा बह्निर्वा मापचतुष्कजाः ॥ १४ ॥
देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापानुचये । जपेत्पशुनातर्धन्वं सहस्रं रिष्टताशनम् ॥ १५ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृणुयाद्धर्विंशं च दशाष्टतिविधानतः ॥ १६ ॥

यः कुर्याद्विधिवत्सूते प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १७ ॥
 नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ १८ ॥
 नवसप्ततिवर्षान्तमायुरेवं कृते त्विह । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १९ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्विजवरंगना । पतिपिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 वैरभावात्तया भव्यं गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणस्तु सुतो दग्धो गृहदाहे खगापिप ॥ २ ॥
 साहाय्यात्स्वामिनः सर्वं प्राग्भवे समुपाजितम् । तत्पापजान्महाघोरान्मूलात्प्राप्य वियोनिजात् ॥ ३ ॥
 सर्वं जात्यविरोधेन पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनधर्मादद्या पूर्वपुण्यात्तथा सती ॥ ४ ॥
 क्षयरोगयुता वान्ये बालघातादपुत्रिणी । गृहामिदाहपापस्य प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
 प्रयोर्विंशे मिते वर्षे रिष्टेनैवात्र नक्षयति । सहायस्तत्पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्रगोविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याद्विरण्मयीं तत्र सारिकां शुभलक्षणां । तथाऽत्र पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्रगोविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां याञ्चधीनारी पूर्वं पापविमोहिता । साऽत्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताऽण्डज ॥ १ ॥
 तथा देया सुवर्णस्य सारिकां ब्राह्मणाय च । पूर्वपापादिप्रमुच्येत तद्दानाद्दिनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकघाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लंबकंठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधितश्चैकां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कंठजाद्रोगात्रात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी, पूर्वजन्मनि घातयेद्गुरुदाम्नि । चक्रे सा कंटोरोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधितसूत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । यथोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पश्चिमदिग्गुले जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वातजा गोगा गुल्मायाश्चोर्ध्वहृद्द्वयथा ॥ १ ॥
 मोटापाः स्वल्पवर्षत्वमक्षिपांष्ट्रामयाः । जायते क्षीर्पजा पीडा घाल्ये स्याद्गृहणीगदः ॥ २ ॥
 शरीरं जायते बद्धिर्मुलघातप्रणादिकम् । पात्राणां मातुलान्यादेर्विधवांसिः स्तुपादिषु ॥ ३ ॥

दायादाच्छत्रुवत्पीडा भूमिद्रव्यविलिप्तया । ऐहिकानि च लक्ष्माणि जायन्ते तच्छरीरके ॥ ४ ॥
 तस्य भार्या सदाचारा कंदाचिद्रोपवादिनी । गौरवर्णा सुवाणी च संतोषप्रियकारिणी ॥ ५ ॥
 मृतवत्सां कथं जाताऽस्थिरगर्भा च सा कथम् । दशमासानतिक्रम्य गर्भे चोदरसौख्यभाक् ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वकर्मविपाकं तु कथयामि पताञ्जिन । पुंसकृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ८ ॥
 पूर्वजन्मनि सा क्षत्री संजाता विनतासुत । अज्ञानतिमिरांध्येन स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् ॥ ९ ॥
 अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकंपकम् । सर्वभूतेषु चात्मानं स्थावरेषु चरेषु च ॥ १० ॥
 प्रमादाद्धीपिनं हन्ति सदा निष्ठुरमानसा । तस्य गेहाश्रिता नित्यं माजरीशुनपूर्वकाः ॥ ११ ॥
 पलालक्रीडनपरा गेहे संकुलिता भृशम् । सा तप्तवालकाश्र्यबुतप्तभस्मचयादिषु ॥ १२ ॥
 अविश्रिता तदा साऽग्नौ प्राक्षिपद्दुष्टचेतसा । बालगर्भाशयान्बालान्सुविस्पष्टाविलेन्द्रियान् ॥ १३ ॥
 तन्मातृभिः सा तत्याज ज्वलने बालघातिनी । पापा बंधनमात्रं सा बालघातादिकं त्विह ॥ १४ ॥
 पत्र यातना घोरा न व्यजानाद्दुःशया । विनिघ्नति प्रमादाद्ये प्राणिनस्ते नराधमाः ॥ १५ ॥
 रौरवे चिरसत्राय पच्यन्ते यातनादिभिः । आनाय्याग्निं महीपस्तु प्रक्षिपेत्तान्नराधमात् ॥ १६ ॥
 तथाविधेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्दशात् । म्रियन्ते शिशवस्तेषां पूर्वदोषानुसारतः ॥ १७ ॥
 अनले ज्वलिता याभिर्बहवो लघुप्राणिनः । गर्भयुक्ता मृतास्ते वै मातृभिः सहिताः खग ॥ १८ ॥
 न लभन्तेऽप्य ते भार्या मृता वै दुष्टजंतवः । तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा ॥ १९ ॥
 त्रिविधापत्यजा वाधा प्राप्यते जनुरंतरे । जन्तवो गर्भगा ये ते स्वकृतं कर्म सुञ्जते ॥ २० ॥
 उभयोः कर्मणोर्हेतूनादायैव जनिर्भवेत् । इदं तृतीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ २१ ॥
 मृतापत्या पुत्रहीनाऽस्थिरगर्भा हि यत्र सा ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाय येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिने समनुभासे ह्यनुकूलग्रहे खग । प्राशुदकप्रवणे देशे गोमयासुपालितके ॥ २४ ॥
 आसनं चाविकं शुद्धमास्तीर्य सुविचित्रकम् । द्रोणमानं तिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूरयेत् ॥ २५ ॥
 निष्कृमानं सुवर्णस्य शकलं मध्यमे क्षिपेत् । तस्य पूर्वे च दिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्वतम् ॥ २६ ॥
 शुद्धतृणमृतं ताम्रं पात्रं दशपलात्मकम् । स्थापयेद्भ्राजतं पत्रं तन्मध्ये फलनिमित्तम् ॥ २७ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं हि प्रजापतिम् । करेऽक्षमाला दक्षे हि वामे चाय कमण्डलुम् ॥ २८ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्रार्णं मूर्तिं तां शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्ब्रह्मपुष्पाद्यैरुपचारैः पूजकपृथक् ॥ २९ ॥
 तत्र श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विभं हि वेदविद्वांसं पूजयेद्विधैर्वर्धनैः ॥ ३० ॥
 ततस्तं तु सपत्नीकं मुनीनां प्रवरं बदेत् ॥ ३१ ॥

मन्त्रः ।

“सिस्त्रुणेह स्वप्ना वै पत्नी च तपसो बलात् । ता मया तिलसंख्याकैराधिभिस्तीव्रवेदनेः ॥ ३२ ॥
 लंघिताः स्त्रीजनाचारं अजानन्त्या दयादिकम् । नाज्ञपेरतस्य पापस्य देवप्राप्तं विगर्हितम् ॥ ३३ ॥
 सम्पक्श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी । सपत्नीकं तु सौवर्णनिर्मितं सम्यगर्चितम् ॥ ३४ ॥

विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद्गुणशालिने । एवमाप्राप्य तां श्रुतिं समादाय पृथक्पृथक् ॥ ३५ ॥
प्रदद्याद्दानविधिना श्रद्धया च मदक्षिणाम् । दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं तिष्ठन्ती विहिताअलिः ॥ ३६ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि द्यारहितचित्तया । प्राप्तं सुखोरमशुभं स्वामिस्तच्छिन्धि पातकम् ” ॥ ३७ ॥
दत्त्वा दानं च विप्राय मर्षिष्वात्मानमीक्षयेत् ॥ ३८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकघाती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनाऽत्र खगाधिप । मुच्यते दृष्टपापाच्च कूर्चयुक्चात्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काकं विनतानंदवर्धन । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवत्यलम् ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानाच्च यथोक्तं द्रुडाग्रज । पूर्वपापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यभक्षो यस्तु भवेत्प्राङ्मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते किमिलोदरः ॥ १ ॥
स भीष्मपञ्चकादत्र व्रतात्पुण्यसमर्जनात् । मुच्यते पूर्वरीगास्तु दुष्टात्किम्युदरात्खग ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽमक्ष्यं भक्षयेन्नारी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः किमिजोत्या हि रुक्सुत ॥ १ ॥
तत्पापशमनं कार्यं भीष्मपञ्चकत्रं व्रतम् । कार्तिके शुक्लपक्षे च प्रान्तस्यं दिनपञ्चकम् ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दृष्टस्पर्शेन यो मोहाद्भक्षयेद्विधिविजितः । सिद्धान्नानि पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुव्रतान्महापुण्यात्सर्वपापप्रणोदनम् । तदा कृशोदरव्यां च रुजं नेह प्रपश्यति ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायसत्रत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुकं यया पुग सूत सिद्धान्नं दिनभार्यथ । दृष्टस्पर्शेन सततं सेह स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
गा वैष्णवाद्भ्रतात्पुण्यात्समात्पापात्प्रमुच्यते । कृशोदरव्यया नश्येत्पापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायसत्रत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दिनः पूर्वभवे पश्चिदासीदमन्वितः सदा । सभायो नर्मदातीरे घनसीरूपसमन्वितः ॥ १ ॥

कृतानि तेन दानानि नानापूर्वसु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विधेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
 अथो पापं भृशं चक्रे व्यभिचारममुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्राप्तां धर्मशीलयुतां भियाम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठाया अनृतावपि मोहितः । ततो यत्पुरं प्राप्तः सप्तहास्यो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
 सुकृत्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । श्रद्धादानवशास्तोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 सिंहस्येकं मुखे राही जीवे कर्कंडालिगे भृगौ । स रक्तगौरो मतिमान्धुस्त्रीमुखसंयुतः ॥ ६ ॥
 लघुर्धृष्णी त्वमितदो द्विजवंशसमुद्भवः । सर्वमेतत् फलं दानात् स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्यागी भ्रूणाहा लोक इति पौराणिका विदुः । यो वा सहायतः पूर्वं शृणुष्व विनतासुतं ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे या कनिष्ठाऽभूत्ता ज्येष्ठाऽत्र गतप्रजा । गर्भदोषयुता चेति लक्ष्मणैर्लक्षयेत्स्वग ॥ ९ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापप्रणाशनीम् । कुर्यात्पल्लैर्वदमितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥ १० ॥
 तदर्थमितकं वापि निजवित्तादिर्मं पठन् ॥ ११ ॥

मन्त्रः ।

“ पूर्वं वराननां शुद्धां त्यक्त्वा यत्पापमर्जितम् । तद्भ्रूणापनाशाय द्देऽहं गणनायकम् ॥ १२ ॥
 मापसप्तमितां लक्ष्मीं शुभालेख्यां हिरण्यमीम् । द्देऽहं विप्रसुरूपाय वेदशास्त्रार्थवेदिने ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्यात्त्रिविधं च तत्सुताः ॥ १४ ॥
 श्रुत्वा तच्छक्तिमान्यस्तु न कुर्याच्छोधनं शुभम् । स पुत्रोऽभिभवे नैव रिष्टं पश्चाद्वद्वदे ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तत्र जीवनं वर्षसप्ततित्म् । अन्यजन्मादिकाज्ज्ञेयं विस्तरो नोदितो मया ॥ १६ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पंचनदे जाता बहुजा पूर्वजन्मनि । तेह जन्मनि वै विप्रा जाता वै विप्रपूजनात् ॥ १ ॥
 प्राग्यत्तया कृतं कर्म शृणु तच्च स्वर्गेश्वर । ब्राह्मणेन महद्भयं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 न तदत्तं पुनस्तस्मै मुक्तं सर्वं यथारुचि । भृतो द्विजस्तु दुःखेन क्षुधितश्च खगाधिप ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पंचत्ववशांसापि भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसंततिहीनेह युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तदर्थेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भोः सूत चोच्छिष्टं भक्षयेत्तु यः । राज्यंथो जायते सोऽपि जन्मन्पत्र हि मानवः ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तदक्षणात्सूत नक्तान्वत्वान्न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्यालोच्छिष्टभोजी च राज्यंथो जायते त्विह । स तत्पापविशुद्ध्यर्थं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
 भोजयेच्च तथा विमाञ्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । राज्यंथोरोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टमुद्गं नारी प्राग्भवे विनतासुत । रात्र्यंधरोगयुक्ता वै चेह जन्मनि जायते ॥ १ ॥
द्विजानां भोजनाच्चैव गोमूत्रप्राशनात्तथा । मुच्यते पूर्वपापात्तु विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चांडालीगमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मृदो जन्मनि जन्मनि ॥ १ ॥
चान्द्रायणव्रताच्चेह दशावृत्त्या कृतात् सुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धबुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चांडालं प्राप्नुयात्सा चाऽजगरा जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
प्राजापत्यव्रतात्पंचांशदावृत्त्या तु वर्तनीः । मुच्यते पूर्वपापात् सा जन्मन्वत्र खगाधिप ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । सत्यनिष्ठः सदाचारः साधुसेवायुतः सुधीः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेच्चिह्नं पापजं चेह जन्मनि । किलासो ददुर्कं ह्यथ नेत्रतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
किंचिद्भद्रः प्रजायेत कारणेन विना खग । तस्य भार्या सुतन्वंगी स्त्रीधर्मव्रतचारिणी ॥ ३ ॥
उदरे च व्यथा तस्या मूर्ध्नि पीडा प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्रपुत्र्यौ मृते कथम् ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना मिया शूद्राय तारिता । बहुव्यापारनिरता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥
शूद्राज्ञासश्च सम्बन्धो बहुकालं गह्रागतम् । श्वन्योन्यं प्रीतिवशतो रेमे सा तद्दर्शनदा ॥ ७ ॥
चकार सा नान्यकर्म चौर्यकर्मरताऽभवत् । ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणैर्युतः ॥ ८ ॥
घनलोभाद्गतस्ताम्यां भाविनोऽर्यस्य वै बलात् । तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ ॥ ९ ॥
त्रिभिर्वर्षैस्तथा मासैर्युतस्य सुमुखस्य हि । घनलुब्धौ दुष्टचित्तौ घातकौ दम्पती च तौ ॥ १० ॥
अचिराच्च मृतौ तत्र गतौ वै यमशासनम् । पुत्रशून्यं गृहं जातं ब्राह्मणस्य ततः खग ॥ ११ ॥
तेन कर्मविपाकेन नरके पातितौ भृशम् । पश्चान्मातृप्यमापन्नः कृतज्ञानप्रभावतः ॥ १२ ॥
इदं चतुर्यकं जन्म मृतापत्यं च यत्र वै । त्रिवर्षमासजातस्य बालस्य हननादसौ ॥ १३ ॥
मृतपुत्रो हि सञ्जातो जाताजातास्तथैव च । अपं जीवेदयं जीवेदित्याशाषद्वचेतसः ॥ १४ ॥
जातंजातं नश्यति च तस्य चाकृतनिष्कृतेः । कदाचिदेकस्तिष्ठेद्देह्यचिरान्निद्रयते परः ॥ १५ ॥
मुयणश्च गुरूपश्च लालनाच्चाटुकारिणः । नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्माद्यकारणात् ॥ १६ ॥
प्याध्यपन्नैर्भवेदाधिप्रस्तो ह्यसनवानयम् । न मर्षिण्यं वै कदाप्यस्य नानाशंकितचेतसः ॥ १७ ॥
भवेच्च इतकस्यापि पश्यतोऽपि न पश्यतः । लक्षणानि पुरोक्तानि तस्येमानीह कीर्तयेत् ॥ १८ ॥
परतरप श्रियते बालः स वै ब्राह्मण एव हि । मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववदप्रतिपादयेत् ॥ १९ ॥

स्ववंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः । दौर्मनस्य महानाधिः शोकस्वीधिः प्रजायते ॥ २० ॥
 अदृष्टगुणलावण्या अदृष्टाननकीर्तयः । म्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्राश्च कृतचाटवः ॥ २१ ॥
 एवं तु कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमयाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् दृढकर्मनिषूदिनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २३ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशिनीम् । निष्कृतिं विधिवत्तार्थं संततः सौख्यहेतवे ॥ २४ ॥
 यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमाचरेत् । पञ्चद्विः शान्तिभूक्तानि ब्राह्मणैः सदितोऽयं वित् ॥ २५ ॥
 सिद्धार्याक्षतदूर्वाभिः कृतशं प्रतिष्ठितम् । ज्ञापयेदौषधैर्मन्त्रैर्वारुणैर्विष्णुसूक्तिभिः ॥ २६ ॥
 सुदिष्टे सुशुभे देशे गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपर्याधिकं स्तीर्त्वा कृष्णाजिनमयापि वा ॥ २७ ॥
 द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्यापयेद्राजतं पद्मं तन्मध्यं पलनिर्मिताम् ॥ २८ ॥
 सौवर्णां प्रतिमां वस्त्रं चालगोपालकस्य हि । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां भूतिं तांशुभलक्षणाम् ॥ २९ ॥
 अर्चयेद्दंष्ट्रपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसन्वतिदुःखिनी ॥ ३० ॥
 आहूय विद्भुषो विभ्राञ्छुचीन्वै वेदवादिनः । अलोड्डपाः सदाचाराः पूज्या अर्घ्यादिभिस्तया ॥ ३१ ॥
 मन्त्रः ।

“ यो निर्मितः पुरा द्रोहः पापं वै परसुनुषु । भूमिद्रविणहेमादेर्लिप्सा या वै मया कृता ॥ ३२ ॥
 नाशयेत्तं महापापं भूतिस्ते शुभलक्षणा । दुःखं वै सुमहत्प्राप्तं मृतसंततिजं मया ॥ ३३ ॥
 तस्मान्मुच्ये महाभागार्पितगोदानपुण्यतः ” ॥ ३४ ॥

इति तं त्रिः परिक्रम्य त्रिस्तेनोक्ते च विद्यति । अग्रे नयेति मंत्रेण विसृज्येनमुदीरयेत् ॥ ३५ ॥
 धेनुं दद्यात्सवत्सां च सहिरण्यां यथाविधि । ब्राह्मणाभ्यो जयेत्सम्यक् शतं साम् यथाविधि ॥ ३६ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भुञ्जीतेष्टैश्च वंशुभिः । इहैव लक्षणं ज्ञेयं मातृवंशुसुखादिति ॥ ३७ ॥
 स्वमुत्तासुतसौख्यानां संतोषो निजपुत्रवत् । विरुध्यन्ते ह्यपत्यानि तादृशानि मियः स्वयम् ॥ ३८ ॥
 विकारः प्रकृती स्याद्वै गमने पाद्वैकृतम् । पितृजा मातृजा वापि कासयुल्मातिहृदयया ॥ ३९ ॥
 भृतापत्यार्ततस्तेषामनुमंत्रादिभेदतः । तथा चैवात्र दुःखानि जायन्तेऽस्य मुहुर्मुहुः ॥ ४० ॥
 पूर्वकर्माजितं पापं चिद्धं तस्य सहायवत् ॥ ४१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विमाय यो विपं दद्याद्वातार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र च्छर्दिरीगेण वाच्यते ॥ १ ॥
 निष्कृतिर्नास्ति तस्यात्र पापस्य दृढकर्मणः । छर्दिरीगेण सततं शुभा नाशमाप्नुयात् ॥ २ ॥
 न पापशोधनं प्रोक्तं दानैरपि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अथ्यायधनुष्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत विपं दद्याद्विजातये । छर्दिरीगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं न तस्यात्र तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधारन्वे प्रायश्चित्तं न वै यतः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अथ्यायधनुष्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४४ ॥

। । ।

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्य यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरोगेण सोऽत्रैव वाध्यते पीडया सह ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भूकोऽत्र जायते जंतुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । चभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्चत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता जलहदे सुत । सा चात्र यवनी देशे शुभे पञ्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वं तत्याज यवनं पुरा । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसंततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाधेनुयुतांशानात् कुरुक्षेत्रे पुराऽनव । शिवभक्तिपरा तस्मात् सुलैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
इह जन्मनि सा लक्षरुद्रपूजाव्रतात्स्रग । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिवंशस्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणात् पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयैऽवसत्कश्चिद् ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजापरो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चौर्येण निहितं द्रव्यं यत्स्थितं देवतालये । तेनेदं च कृतं सूत कर्म चात्यन्तदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् । जातो गंगाश्रये क्षत्री पर्वते पूजनाद्धरेः ॥ ३ ॥
चतुर्द्वेषान्वितो भूयः सर्वसंपत्सुखान्वितः । चाल्ये हि पाण्डुरोगार्तेश्चेह जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
कुर्याद्विराग्येयीं पृथ्वीं सप्तमुद्रां पलात्मिकाम् । सवनां सागरोपेतां सप्तदीपां वसुधराम् ॥ ५ ॥
गन्धपुष्पैरलंकृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगादियुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विपं कस्यापि काश्यपे । साऽत्र जन्मनि रोगेण च्छर्दिंसंज्ञेन पीडयते ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यादशक्ती गरुडाग्रज । सवत्सां कपिलां दद्यात्सा तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽकोनपञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रस्त्वमृद्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यकायाश्च स उद्गाहमकारयत् ॥ १ ॥
टानालपत्वान्महाभाग चकारालंपविधानतः । चौर्यैर्मरुतः सोऽभूत्कदाचिद्देवयोगतः ॥ २ ॥
स चचार वने सुत मार्गलुण्ठनतत्परः । काचिन्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविबलाद्दृष्ट्वात् ॥ ३ ॥
नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं खगाधिप ॥ ४ ॥
परकन्पाविवाहेन न जातो घाहुजास्त्वह । गंगायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसम्भिते ॥ ५ ॥
गौरः मरुतः क्षीणांगो बहुद्रव्यपराक्रमः । पिताधिकोऽतिमत्तिमान्बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ ६ ॥
जातपुत्रा मृताः सप्त पूर्वपापादिदांडज । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
पलेन वा तदपेन वायां सुघटिता सुत । घाहुजा गर्भसंयुक्ता सीवर्णी भूषणाश्विता ॥ ८ ॥

पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै । गन्धैः पुष्पैः ममभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वैः ॥ ९ ॥
 बेषसं तत्र सीवर्णं सुवर्णकमितं शुभम् । दद्याज्जन्म मन्त्रांश्च तल्लिगांन्विधिपूर्वकम् ॥ १० ॥
 होमयेच्च यवांस्तत्र सतण्डुलसर्पपान् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ११ ॥
 शृणुयाद्दरिंशं वा शतावृत्तिविधानतः । गायत्र्यष्टगतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
 सुखं पुत्रस्य लभते चेह जन्मनि वै श्रुवम् । रिष्टं पश्चाद्गन्धे तु प्रायश्चित्तेऽङ्गेन सुत ॥ १३ ॥
 वेदसप्तत्यब्दमायुः प्रायश्चित्ते कृते भवेत् ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचारंता पूर्वा याऽऽसीद्वै व्यभिचारीणि । सा गता नरकान् घोरानसती पापकृतव्रण ॥ १ ॥
 न शुद्रयत्नशुभाचारं प्रायश्चित्तैः शरीरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्याश्चतुर्दश्यां शिवव्रतात् ॥ २ ॥
 मोक्ष्यत नर्षपाशाच्च पूर्वजन्मकृताद्दृष्टात् । चाहुजेयं महाभाग पूर्वेष्वपि चाहुजा ॥ ३ ॥
 बन्ध्याः प्राक्यापतो दुःखादाकुला दयिताञ्जिता ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा घूर्ततां पूर्वं बन्धयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्माररोगेण पीड्यते च्छुपीडया ॥ १ ॥
 तेनैव पापरोगेण म्रियतेऽत्र खगाधिप । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवंचने ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः द्विंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या घ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुतः । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 ज्ञानान्महापापकृताश्चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मण्ये सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते च तदेनमः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः त्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चेह जन्मनि चाहुजः । देवद्रव्यापहृग्णात्प्राग्निज्ञानिमीडनम् ॥ १ ॥
 विशदार्पावसाने च नेत्रभंगः प्रजयते । रुद्रतार्यमहं वक्ष्ये दानं पापहं पम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः ममभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
 राजताश्च महाभाग नेत्रगेर्गं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान्प्रेष्णवाञ्छ्रद्धया सुत ॥ ४ ॥
 कृत्वाऽनेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वेदेहरः कश्चिद्भवत् पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत् क्षयरोगमपीडितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रकुर्वीत वित्ततुर्पाशतः स वै । कालचक्राभिधं दानं दद्याद्दोषांपापशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्रान्यदानेन गेगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरता ह्यत्र या पूर्वेऽभूत्पतिव्रता । पतिपापमभावाद्द्वै गतिं प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
 तपक्त्वा शरीरं सा देवी मोदतेऽम्बिकया सह । भुनक्ति भोगान्सकलान्पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
 गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षचाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानात्कृतवान्सूत प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं व्रजति कापि मानवः ॥ १ ॥
 चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्विवत्पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात् सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥
 एवं यः कुङ्कते सूत स तत्पापाद्गमुच्यते । न प्राप्तेत्यत्र मूकत्वं कदाचिद्दिनानामुत ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या घृता बंचयेत्कंचिद्भोभात्पूर्वभवेऽण्डज । सेह जन्मनि रोगेणापस्मारेण प्रपीड्यते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं सुत । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्दद्याद्देनुं पयस्विनीम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६८ ॥

अरुण उवाच ।

फश्चिद्गणोत्तमो जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वायुरल्पग्याञ्छिःश्रोतिंश्चैव जायते ॥ १ ॥
 फपोले तिलकं तस्य सुखं व्रणसमन्वितम् । ददृकण्डूकिलासादि गमने पादवैकृतम् ॥ २ ॥
 फ.मानुसारी वै व्याधिश्चिद्दं तस्य सहायकृत् । भार्यो श्रीतिपरा नित्यं कदाचित्कलहप्रिया ॥ ३ ॥
 रोपयुक्ता भवेद्वापि प्रदरार्तिः प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः स्त्रिया सहितो विप्रः कुलीनो बहुवाचकः । गतश्चैव महारण्ये सा चासीद्गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
 बहुवो हि समायागाः शत्रवः पर्यवेष्टयन् । स्त्रियं ते त्रासयामासुः पारिगृह्य खला भृशम् ॥ ६ ॥
 गर्भपातोऽभवत्तस्या मृतश्चैव शिशुः क्षणात् । तेन कर्मविपाकेन त्रियन्ते खलु बालकाः ॥ ७ ॥
 केचिज्जीवन्ति पण्मासं केचिद्वर्षात्परं भृशम् । बहुकालं न वै फश्चिच्चिद्दमेतत्परीक्षयेत् ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्रद्धायं सुदुर्लभः । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तं हि पापहृत् ॥ १० ॥
 गोप्रयं वै सर्वणं हि सौवर्णं निष्कर्ममितम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं यन्मृगं गुरोरापि ॥ ११ ॥
 फर्ममकानकं विप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं मकुरुते वत्स निष्कृतिं कर्मणां तु यः ॥ १२ ॥
 पुत्रपौत्रादिकं कुंभो धनधान्यामन्वितः । न फरीति च यो मोहाहोभाडा पापनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
 न याति पापशोणेण सुवि जन्मनिजन्मनि । एवं यः कुङ्कते भक्त्या लभते पुत्रपौत्रकान् ॥ १४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपष्टपुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचिन्नागी भर्तुसुखान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुज्ञानप्रदायिका ॥ १ ॥
 पार्श्वस्यान्यस्य शूद्रस्य गृहात्रीता हि मानद । तथा रसास्तु चीर्येण सर्वशून्यगृहात्पुरा ॥ २ ॥
 भुक्ता हि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्सूत कर्मणांऽत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
 सा जाता बाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तुशुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
 क्षयरोगाकुला यूनि भावे स्नेहहरी यतः । निष्कृतिं तस्य पापस्य महत्श्वाघनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 कथयामि प्रपत्नेन वित्ततुर्यांश्मानतः । कृत्वा तु कदर्ली रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥
 दद्याद्देदविधिज्ञाय क्षयरोगोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वंचयेत्कश्चित्पुरा धीर्त्येन कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्माररोगेण महताऽऽकुलः ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभागः सवत्सां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्यात्स तत्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
 न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकषष्ट्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६१ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौगंगी पतिवल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥
 दक्षा भर्तुहिते नित्यं पूर्वं सा द्विजवल्लभा । स्वर्णपहारजात्पापात्प्राप्ता सा स्वर्णकायताम् ॥ २ ॥
 पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारतः । कुक्षेत्रे चन्द्रग्रहे स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
 तदत्त्वा सा लभेत्पुत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६२ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

अन्नहृत्प्राग्भवे यस्तु ज्ञानादत्र खगाधिप । सोऽनीर्णेनैव रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 अन्नदानाच्च विभेभ्यो रसदानाच्च शक्तितः । सावित्रीजपतो होमात् पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं यान्ति रोगाः पापसमुद्रवाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६३ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

या काचिन्मोहतश्चक्रे नारी भ्रातृवधं पुरा । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं व्रतेत्कापि शुभानना ॥ १ ॥
 मायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि तस्याश्चन्द्रायणं व्रतम् । वेदपुस्तकदानं च पलस्वर्णयुतं त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६४ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

बालयाती भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वैनतेपात्र जनुपि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
 श्रवणादरिवंशस्य विधिवच्चान्न जन्मनि । ब्राह्मणोद्गाहनाच्चैव पूजनाच्छंकरस्य च ॥ २ ॥
 जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिन्नामभवे विप्रः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यामरतः श्रीनाम्नासनमिनीश्वरः ॥ १ ॥
 तुलाघृतं च स्नेहादि प्राणिना चिरसंचितम् । गृहीतमनिचीर्येण लोभयुक्तेन चेतया ॥ २ ॥
 यत्नज्ज्ञानी ह्यभूरिगः प्राग्भवे तत्कलं शृणु । म वैदं च प्रयागेऽस्मिन् त्रिजो वेदविदावरः ॥ ३ ॥
 धनपुत्रगमायुक्तः क्षपरीगतमन्वितः । वेदाभ्यामात्तया दानात्तीर्थराजाधिसवनात् ॥ ४ ॥
 नाश-स्नात-प्रागेऽस्य ह्य-यजन्मनि चाडज । दोषास्त्वल्पफलेभ्युक्तो जीवेद्दर्पशतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षट्षष्टपुत्रचतु शताधिकसहस्रतम ॥ १४६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरा हि ब्राह्मणः कश्चिदंगदेशेष्वसत्सुधीः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो धनपुत्रादिर्मयुतः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन विभ्रेभ्यो दानान्यल्पानि शक्तितः । मत्प्राप्तेभ्यः पर मृत मूर्खस्य विपाततः ॥ २ ॥
 पापमार्चगिरं तेन कामलोभेन चांडज । ब्राह्मण्य धारितो गर्भो भाविनोऽर्थस्य गीग्वात् ॥ ३ ॥
 स्त्रीसाहाय्येयार्थार्थं कृतं तद्गर्भपातनम् । सा मृता तेन दुःखेन गर्भरातभवेन च ॥ ४ ॥
 एव किंचिद्गते काले स प्राप्नो यमशासनम् । मुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मणाधमः । यमुनाया महाभाग गीः पित्ताधिक्ये घृणी ॥ ६ ॥
 धनमित्रसुखैश्वर्यमतिस्त्रीभोगभाग् नरः । दक्षः कार्येषु चार्थगो धर्मिष्ठो लाभसंयुतः ॥ ७ ॥
 मानी यशस्वी विनयी शक्तिमान्प्रियभाषणः । पुण्यादिदं तथा पपालोभो पापगतः कश्चित् ॥ ८ ॥
 धूर्तः शशः शोषणो धनवृद्धिप्रयान्वितः । चित्तातुरः पापशेषाद्ब्राह्मणनोग्यः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणः वीर्यश्रान्ताप्राप्तया तद्गर्भपातनात् । इह पचाशदब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ १० ॥
 चिद्वपगात्रये सूर्यश्चन्द्रः शुक्रपृथ्वीरितः । पापाभ्या पुत्रभावोऽपि समाक्रान्तोऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 स्त्रीसदायतया पूर्वं साऽत्र सततिदुःखिता । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तवदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 नाया वै ब्रह्मगी लेख्या सुवर्णाष्टपलैर्मिता । तदर्धमितिहा वापि निजवित्तानुसारतः ॥ १३ ॥
 पत्रे गर्भान्विता भव्या बहुमूयणसंयुता । गंधपुष्पाक्षतैर्वस्त्रैः पूजनीया प्रयत्नतः ॥ १४ ॥
 सा देया वै विधिनायं मंत्रमुच्चारयेदिमम् ॥ १५ ॥

मंत्रः ।

“ ब्रह्मणा निर्मिते देवि पापमाचरितं त्वयि । तत्पापशमनायैव त्वां ददेऽहं हिरण्मयीम् ॥ १६ ॥
 ब्राह्मणाय महाभागे पाप गच्छतु तल्लयम् ॥ ”
 सोमं च राजतं दद्यात्तन्मितं पापशान्तये । लक्ष्मीनारायणं चापि हेमं सौवर्णसम्मितम् ॥ १७ ॥
 गायत्र्युत्तमस्य तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् । मंत्रमष्टाक्षरं जप्त्वा हुत्वा वै शुद्धिमाप्नुयात् ॥ १८ ॥
 होमयत्तद्दशाशेन तिलाज्ययवतडुलैः । ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चात् पूजयेच्च विधानतः ॥ १९ ॥
 लक्ष्मिर्द्रं त्रिगुणितं नानाविभवविस्तरैः । पूजयेद्वा विधानेन तस्मात्पापान्प्रमुच्यते ॥ २० ॥
 य एवं विधिना सूत प्रायश्चित्तं समाचरेत् । नस्य सततिवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ २१ ॥
 ब्रह्मलोकमवाप्नोति पूर्वपापविशोधनात् । प्रायश्चित्तं द्वयोरकं न कुर्याल्लोभमोहतः ॥ २२ ॥
 न भवन्ति सुतास्त्वस्मिन्जीविते शुद्धिवशनात् । न च सत्ततिमाप्नोति पापस्थास्य प्रभावतः ॥ २३ ॥
 प्रायश्चित्तेऽह्ने रिष्टं वर्षं पष्टिमितं ध्रुवम् । आयुर्भवति वर्षान्तमिह पापविशोधनात् ॥ २४ ॥

जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । अष्टाक्षरं त्रिमाह्रं जपित्वा शुद्धिमाचरेत् ॥ २५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्राश्च भोजयेत् । शृणुयाद्धरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ २६ ॥
 य एवं कुरुते सूत द्वयोः पापविशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ २७ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न चाग्निभयं भवेत् । नवं करोति यो मोहात्पूर्वपापविशोधनम् ॥ २८ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्धीविते नात्र संशयः । पंचत्रिंशन्मिते वर्षे गिष्टं देहदानान्तकम् ॥ २९ ॥
 त्रिमसतिमिताद्यायुः प्रायश्चित्ते कृते त्विह । गतिमप्युत्तमां याति त्वन्यथा त्वाततायिनाम् ॥ ३० ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विचिन्तयेत् ॥ ३१ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय. सप्तषष्ठ्युत्तरचतु शताधिकसहस्रतमः ॥ १४६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः प्रार्थयति धर्मात्मा सर्वपापविशोधनम् । सर्वस्वेन यजेद्देवान् पितृंश्च श्रद्धयाऽन्वितः ॥ १ ॥
 गयाश्राद्धादिभिः कथ्यैर्शनैर्हृत्वर्यैर्विधानतः । सर्वपापविनिर्मुक्तो याति ब्रह्म सनातनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ठ्युत्तरचतु शताधिकसहस्रतमः ॥ १४६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कथयस्व दिवानाय लोकानां हितकाम्यया । पृच्छामि त्वा तु देवेश त्रिंशि मे सर्वमंशयम् ॥ १ ॥
 यः प्राक्तने वै जनुषि सदा सम्पत्समृद्धिमान् । दानधर्मादिकृच्छेह सुखसंपत्समन्वितः ॥ २ ॥
 वन्तूनामतितीरुयं च वैष्णवी तस्य वै मतिः । जातसंततिदुःखार्तः कल्पेर्दं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भसंयुक्ता प्रयाणे भर्तुमंयुता । सर्वभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ ४ ॥
 चन्द्रे निमीलिते चाग्निस्तस्या जग्राह भूषणम् । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ ५ ॥
 तेन पापेन बालानां गर्भनाशः प्रजायते ॥ ६ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् गया पापं प्रणश्यति । ब्रूहि विस्तरतो देव लोकानां हितकाम्यया ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एकत्रामोविधिश्चैव लक्षपूजा ततः परा । सगर्भा गाँः प्रदातव्या हविष्यं मितभोजनम् ॥ ८ ॥
 गर्भाशयगतो मासान्निपेक्समयादनु । पश्चमे वायु पष्ठे वा मासि जातो मृतश्च यः ॥ ९ ॥
 तयोः कर्मविशेषांश्च कथयिष्यामि योषिताम् । सप्तमेषु च मासेषु जन्मतः प्रसवाज्यदम् ॥ १० ॥
 अथवा चाष्टमे मासि सूतः मद्यो विपद्यते । न चापि मृतकल्पः स्यादात्मयः सूतिकामयः ॥ ११ ॥
 शोकादामोदगदोषाः शूलं गौरवकम्पने । रक्तस्त्रावो विवर्णत्वं जायते कर्मगन्त्रिम् ॥ १२ ॥
 रजस्तस्य पलाभ्या तु कोशं गर्भाशयाकृतिम् । इमुम्भवेष्टितं तं तु रक्तवज्रेण वेष्टयेत् ॥ १३ ॥
 मधुना पूरयेत्तत्र शालाकां रूप्यनिर्मिताम् । तन्मध्ये हेमशकटं निशिरद्विपत्नरः ॥ १४ ॥
 दद्याद्विप्राय विधियथयाथ्यातनिरूपितम् ॥ १५ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि गर्भजातः कृतः प्रभो । तत्पातकविशुद्धयर्थं गनंकांशं दद्यात्सत् ॥
 मया मूडेन पद्मेतो निषिक्तं परयोषिति । ततोऽनपत्यं यन्मया दत्तं तन्मया मोक्षयन्ते ॥”

एवं कृतविधेः सूत गर्भपाताघनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्द्रां दद्याच्च त्वत्तकाम् ॥ १८ ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टचन्द्रुभिः ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे काचित्पुरुषं ताडयेत्स्वग । सिंह जन्मनि रोगेण शूलेनैव प्रपीडयते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद् विधिवत्तया रुद्रजपादिह । पूजनाच्छुद्धस्यापि शूलगंगाद् विमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि योऽज्ञानान्नरो वै घातयेत्सुत । मित्रं च वायुरोगेण पीडयते चेह जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र कुर्यान्महावाहो मन्त्रैर्व वायुदेवतैः । पूजनं वायुदेवस्य गंधपुष्पैश्च धूपकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यैर्बहुभक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पक्षीन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रघातकरी या च पुरा ज्ञानेन काश्यपे । साऽत्र जन्मनि लृताढ्या भवत्येव मयोदितम् ॥ १ ॥
तीर्थस्नानं व्रतादीनि तत्फलान्यत्र चांडज । ज्ञानपूर्वकृतात्पापाद्भोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
नीताः पूर्वं रसास्तेन मिलित्वा चार्धतीरिणा । कालेन ते हृता लोभात्स्नेहा मूल्याधिकाः सुत ॥ २ ॥
सुकृत्वा पापफलान्वोरान्ध्रमरत्नमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान् सुकृत्वा पुण्यशेषान् पर्वते ॥ ३ ॥
शूद्रोऽप्ययकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राजयक्ष्मप्रपीडितः ॥ ४ ॥
सर्वेह्येहातिदानाद्नि स्ववित्तात्तुभ्यंभागतः । स्वर्णदानात्तया चात्र क्षयगोगाद् विमुच्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषं दृष्ट्वा पतिं सूत प्राग्भया जाराश्रिनाऽसती । पतिव्री सा महादुष्टा बाल्ये ह विधवा सुत ॥ १ ॥
विष्णोराराधनाद्भ्रं गंगाया उपसेवनात् । धर्मादिह महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुःसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं ददेद्यस्तु प्राग्जन्मन्यथ पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण वाध्यते चेह जन्मनि ॥ १ ॥
तदेवशानाट्टिमाय स्यापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजादोगादतीसारादिनिश्चितम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिषिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुधीः । राजतेवी महाशूर आवेष्टकरतः सदा ॥ १ ॥
 मृगयायां गतो देवाद्वातिता मृगशूकराः । तत्रैका हरिणी सूत धातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
 गर्भगी निहती तत्र शुभो द्वौ मृगशावकी । सहायाभ्यां युतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
 ताभ्यां मिलित्वा तौ भुक्तावमायां चांडजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शत्रुवशां पुरा ॥ ४ ॥
 स शौर्यकर्मणा सूत धातयित्वा रिपून्वहून् । धातितः सोऽपि बहुभिः प्रहारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
 संग्रामभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । मुक्त्वा नानाविधान्भोगान्स्त जातो ब्राह्मणस्त्विवह ॥ ६ ॥
 देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
 धनैर्नानाविधैर्युक्तो गौराज्ञो रक्तलोचनः । शिवपूजनजात्युण्यात्प्राक्कृतात्मकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
 नानामनोरथैश्चापि पूर्णश्रेयैव जन्मनि । राज्यप्रचार्यत्युग्रश्च पुण्यात्प्रयागफलं शृणु ॥ ९ ॥
 धूर्तः शठः सर्वभक्ष्यः सर्वपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणं चात्र शृणु पुत्र यथातथा ॥ १० ॥
 याभ्यां मिलित्वा भुक्त्वा द्वौ मृगशावौ खगाधिप । पृच्छक्ष्य च तौ पुत्राभ्यां ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ ११ ॥
 अपस्मारेण रोगेण मृतौ चात्रैव जन्मनि । एवं संततिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
 मांसभक्षणजात्यापात्प्रायश्चित्तं वेदाभ्यहम् । पूजयेच्छिवलक्षं तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
 हिरण्मयी तथा देवौ द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगदेवतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रैर्धूपगन्धाद्यैर्नानाभक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
 अथवा भोजयेद्दिग्गन्तहस्तद्वयसम्मिताम् । पुत्रपौत्रविकृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विवह ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते सूत न च पुत्रसुखं लभेत् । रिष्टेन मरणं चापि वर्षे वेदाधिष्ठेऽण्डज ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं पञ्चमसतिम् । चैत्राष्टम्यां च निधनं शुक्रायां गरुडाग्रज ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादि कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः षट्सप्तत्युत्तरचतुःशताधिकतद्व्यहृतमः ॥ १४७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापाढ्यां वभूव प्राग्भवेऽण्डज । सां चैव तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनी ॥ १ ॥
 विप्रकन्याविवाहाद्दे विधिवच्चैव जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्थैर्य भवेद्विह ॥ २ ॥
 अथवा पार्वती दद्याद्देवी दशसुवर्णजाम् । युक्तां गणेशस्कन्दाभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
 तदर्धमितिकां वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजासुत ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादि कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकतद्व्यहृतमः ॥ १४७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्दाहयेन्नागी देवागारं खगाधिप । साप्ततिसारेण महता पीडया पीडयतेऽधुना ॥ १ ॥
 शंकरप्रतिमादानाम्भूतेस्तस्य प्रपूजनात् । न जायते महापीडा रक्तातीसारजा क्वचित् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादि कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः षट्सप्तत्युत्तरचतुःशताधिकतद्व्यहृतमः ॥ १४७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यक्त्वं प्राप्य निशयात् । नरकानं दारुणांश्चैव प्राप्नोत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 कर्मक्षयेऽतिक्रुष्टेन तस्मिन्वयसि पीडयते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादि कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः एकोनशतित्युत्तरचतुःशताधिकतद्व्यहृतमः ॥ १४७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्दातयेन्नामी पत्युमित्रं च प्राग्भवे । नियत वायुगेण पीड्यत गृहपोटया ॥ १ ॥
पाप प्रतीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वार्धजेन च । वायुं हिरण्यं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गंधैर्वस्त्रैर्विशेषतः । मंत्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
वायुगेगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अन्यायोऽशीत्युत्तरचतु शताधिकसहस्रतमः ॥ १४८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादय या नारी गोत्रघातकरी पुरा । चभूव सततं चेह लूतिरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादितिहासाना प्राजापत्यव्रतात्सुत । लूतिरोग न पश्येत साऽत्र जन्मनि चांडज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरचतु शताधिकसहस्रतमः ॥ १४८१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किंचिद्विद्वत्समन्वितः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां नेत्रतोदशिरोर्तिमान् ॥ १ ॥
सद्गुत्तश्च सुधीधामान्धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । कदाचिद्गुरोरे वाधा व्रणो वातादिदोषतः ॥ २ ॥
परोक्षमपवादं च ब्रुवते कारणं विना । तस्य प्रिया सदाचाग सती व्रतपरायणा ॥ ३ ॥
काकबन्धा कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् । कथयस्व दिवानाथ नारीणां हितकाम्यया ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वैश्यस्तु भार्या विप्रस्य सात्त्विकीम् ॥ ५ ॥
प्रतिवेशिज्ञानिनस्तु चकमे काममोहितः । अप्रसूता हि सा तस्य चपला चारुलक्षणा ॥ ६ ॥
वैश्याकारिता सा वै लोभमोहादिविभ्रमैः । अज्ञानात्सङ्गमिच्छन्ती भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ७ ॥
सावत्कालवशेनैव ब्राह्मणो जनतां गतः । स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ८ ॥
सुततुं धर्ययामास बहुकालं खगेश्वर । व्यभिचारवशात्तस्य चोरुजस्य हतं धनम् ॥ ९ ॥
गृहीतं तद्धनं सर्वं धूर्तया ब्रुव्यचेतसा । ब्राह्मणी निधनं प्राप्ता लोके दुष्कीर्तिमाप हि ॥ १० ॥
तेन दुःखेन विप्रो वै ब्राह्मणीप्रत्यजत्पुरा । निर्वैशो गृहदुःखार्तो ब्राह्मणस्तु खगेश्वर ॥ ११ ॥
तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेदिह । पश्चान्मानुष्यमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् ॥ १२ ॥
इदं तु द्वितीयं जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । प्राप्यते चानपत्यत्वमेकापत्यत्वमेव वा ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन बंध्यात्वनाशनम् । एकापत्यभवं दुःखमनपत्यत्वमेव वा ॥ १४ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षे शुभे मासे शुद्धपक्षादितः खग । प्रत्यक्षं सुखतीरुपाप्तिव्रतं तु प्रतिवत्सम् ॥ १५ ॥
पोडशाब्दानि नारीणां कर्तव्यं विधिपूर्वकम् । गौरीन्रतमिदं सूत सुतसौख्यफलप्रदम् ॥ १६ ॥
मातर्नियममास्थाय दंतधावनपूर्वकम् । अथाहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये सुतव्रतम् ॥ १७ ॥
घ्यानोपवासनिरता निशि जागरत्तपसा । ततो मध्याह्नमये स्नात्वा कुंडुमनागमी ॥ १८ ॥
परिधापार्चयेद्गौरीं पतिपुत्रवतीं स्त्रियम् । कुंडुमैः कज्जलैश्चालंकारिणीः पुष्पमालया ॥ १९ ॥
ताम्बूलस्तु सफूर्तिः सोभाग्याष्टकवस्तुना । ततश्चास्तमिते भानीं वार्तिं पाडयतन्तुभिः ॥ २० ॥

विधाय तिलतैलेन दीपान्कुर्याच्छिवाग्रतः । गीतवादित्रनिर्घोषैः पुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥
 नैवेद्यं विधिवत्कुर्यादपूजितिलतैलैः । तथा पीडयासंख्यानि शूर्पाण्याभिनवानि च ॥ २२ ॥
 सप्तदानफलप्रेतक्षीमाभ्यांशकयुञ्जि हि । प्रत्येकं दीपकं न्यस्य गौश्रे तु प्रकल्पयेत् ॥ २३ ॥
 पतिपुत्रसुखायैवं पूजयन्ती-गिः सुताम् । भोजयेत्पीडया स्त्रीं वै शुभास्ताः पतिंसंयुताः ॥ २४ ॥
 एवं विधिं समाप्त्वाय भोजयेतां तु-दंपतीः । ज्ञानाभोज्यैस्तथा पुण्यैः पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् ॥ २५ ॥
 दीनान्वकूपणेभ्योऽन्नं सांप्रियात्मानमीक्षयेत् । पुत्रद्वैगिरित् नाम मार्गदीपै समाचरेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधेः सूत प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् । नारी नियमसंपूर्णा व्रतं कुर्यात्पयस्ततः ॥ २७ ॥
 सुवतीभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रसुखाप्तये । पेटिके लक्षणं तस्या नार्या वै संप्रजायते ॥ २८ ॥
 स्वमुमादिष्वसुगौरी संपत्न्याः शोक एवं वा । उदगानि सुस्त्र्यावः पार्श्वपादकरादिषु ॥ २९ ॥
 मिथ्याभिर्ज्ञाने काः । वाक्पदापभवच्युतिः । स्वजातिनिन्दा हीनत्वं परेभ्यो मर्मतदनम् ॥ ३० ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रसंग्रहसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्य अष्टमोऽध्यायः शताधिकसहस्रतमः ॥ १४८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मृतं सुनेश्वरं देवागारं नराधमः । गुदशामवामासि सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
 मासिकं पूजयेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाऽण्डेन । प्राणावस्थं चोत्कृच्छ्रं दद्यात् गोमिथुनं सुतः ॥ २ ॥
 न पश्यति तदा पीडा गुदनामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रसंग्रहसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्य अष्टमोऽध्यायः शताधिकसहस्रतमः ॥ १४८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुमांश्रीमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायते कृशो बलविवाजितः ॥ १ ॥
 शकं गंधेनुदानेन दशसंख्येन चाण्डेन । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतप्राणभोजनात् ॥ २ ॥
 होमात्स्वस्त्ययनाज्याप्याहायश्रीजपतोऽन्नं च । तीर्थस्नानादान्यदानाद्वली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रसंग्रहसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्य अष्टमोऽध्यायः शताधिकसहस्रतमः ॥ १४८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वालानां घोषिणी चैव या भवेत्पूर्वजन्मनि । तेनाशब्दभितात्कालाद्वाग्वाली न जीवति ॥ १ ॥
 इह जन्मनि भोः सूत तस्मात्सा मृतपुत्रका । अयं जीवेदयं जीवेन्नित्यन्तनी च वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
 न जीवन्ति च तत्पुत्राः पूर्वपापात्तयाऽऽङ्ग । प्रायश्चित्तं शृणुष्याथ येन जीवन्ति तत्सुताः ॥ ३ ॥
 श्रवंगाद्दिविशस्य दशहृत्पा खगेश्वर । पञ्चम्येकमितावृत्त्या विभु द्वेः दिशुनाहपात् ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रसंग्रहसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशत्सुतरश्च शताधिकसहस्रतमः ॥ १४८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्दातयेत्पूर्वं ब्राह्मणं ज्ञानवर्जितः । कुत्रसंगान्वितः सोऽपि जायते चेह जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्कालत्रयं सूत सर्वपरस्परसंपुतम् । सर्वस्वं वा महापापे दानमुक्तं मनीषिभिः ॥ २ ॥
 सर्वस्वदानात्कुट्टस्य पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रसंग्रहसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशत्सुतरश्च शताधिकसहस्रतमः ॥ १४८६ ॥

।। मन्त्रः ।।

“सौवर्णी ब्राह्मणीमेता सगर्भा सोमदेवताम् । देदेऽह विप्रमुख्याय पूर्वपापविशुद्धये ॥ १३३ ॥
 ब्राह्मण हेमज दद्यात्पलैयुग्ममितैः शुभम् । तदर्धमितक वापि द्वयोर्वितानुर्नितः ॥ १३४ ॥
 सोम दद्यात्पलैक तु हेम पापविशुद्धये । पलेनार्धपलेनापि कमल हेमज शुभम् ॥ १३५ ॥
 पूजयेत्पारदेनेव दद्यान्पापविमुक्तये । सुवर्णद्वयमानेन विष्णुं रुद्रं च कारयेत् ॥ १३६ ॥
 वेदेवेदमितैर्नापिर्गणेशार्कौ हिरण्ययौ । सम्पूज्य गन्धगुण्याद्यैर्मन्त्रैश्चापि विधानतः ॥ १३७ ॥
 ब्राह्मणेभ्योऽपि ते देयाः सर्वपापविशुद्धये । गायत्र्यष्टसहस्र तु त्र्यम्बक तन्मित तथा ॥ १३८ ॥
 अष्टाक्षर तदर्धं तु जपेद्दोषापनुत्तये । होमयेत्तद्देशेन तिलाज्ययवतण्डुलैः ॥ १३९ ॥
 विभेभ्यो दक्षिणा दद्याच्छक्त्या विप्राश्च भोजयत् । पश्चाद्वापि होवैशं शृणुयाद्द्विपुत्रदम् ॥ १४० ॥
 य एव कुरुते सूत शक्त्या पापविशोधनम् । सुख पुत्रस्य लभते स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १४१ ॥
 नाथयो व्याघ्रस्तस्य न वीर्ययमयाप्नुयात् । न करोति च यो मोहाच्चिब्वेकं पापशोधनम् ॥ १४२ ॥
 न जीवन्ति सुनास्तस्मिन् विते नात्र सशयः । पश्वेदमिते वर्षे गृष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १४३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुर्वर्षाणा पञ्चमसतितम् । जीवनं कथित त्वत्र न चारिष्टभयं भवेत् ॥ १४४ ॥
 न भवेत्पुत्रमरण निर्याणान्ते च सत्राति । जन्मोद्दिर्मरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १४५ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छोखादिलोकयेत् ॥ १४६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविषाये अष्टमोऽध्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरचतुर्विंशतित्तारिकासहस्रतमः ॥ १४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विशो नर्मदाया वसन् सुत । धर्मशास्त्रकियाहीनः पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ १ ॥
 विप्रोत्सगगतस्तत्र गङ्गास्नानमकारयत् । कष्टेन पालयतेऽजेन कुटुम्बः शकटेन वै ॥ २ ॥
 कदाचित्तन वने गत्वा दशहवनमल्पकम् । तस्मिन्वाहे तु निर्दग्धा जीवास्तत्र खेगाधिप ॥ ३ ॥
 पापं कृत स्वकार्यार्थं कुटुम्बवक्ष्याम्यहम् । स्त्रीसहाययुतस्तत्र गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा शुभाशुभं तत्र जातोऽयं पादजस्तिवह । नर्मदाश्रमे देशे पर्वते मध्यरूपधृक् ॥ ५ ॥
 वृश्चिकस्ये वृषे ऋषे रवौ वृषभगे तमे । रक्तगौरस्तया बाल्ये भ्रातृहीनोऽल्पवित्तकः ॥ ६ ॥
 स चापिकन्यापुत्रैस्तु गृहितो दृश्यते सुत । कुत्रत्वार्शद्वान्त न च पुत्रसुख कश्चित् ॥ ७ ॥
 जीवद्वाहादङ्गतात्पापादल्पपुत्रोऽत्र वर्तते । स्त्रीसहाययुतो यस्मात्तापस्नत्वं भविष्यति ॥ ८ ॥
 जीवयातात्पुरा नात्र पादादूर्ध्वं रुगन्वित । प्रायश्चित्ते कृते सूत तयो पुत्रसुख त्विह ॥ ९ ॥
 प्रवक्ष्यामि महाभाग प्रायश्चित्तमयो ऋणु । राजताश्चटकाः कार्याः पत्रे लेख्या हिरण्यप ॥ १० ॥
 पलत्रिशन्मिते यस्माद्दसंगुर्वितानके । तदर्धमितके वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ११ ॥
 तत्र वृश्चिकसूर्यो तु कार्याः त्यक्त्वादानन्तरे । वनदेवी तथा फार्या पञ्चमापेर्हिरण्ययो ॥ १२ ॥
 वृक्षा लेख्या वने तस्मिन्लुनीपधिसमन्विताः । य एव कुरुते सूत पुत्रसौख्यविवर्द्धनम् ॥ १३ ॥
 भविष्यति न सन्देहो दानस्यास्य मभावतः । रिष्ट २ इ प्रायश्चित्तेऽकृतेऽन्वितः ॥ १४ ॥

॥ ८ ॥ श्रीसूर्य उवाच ॥ ...
 प्रथुगामण्डले सूत वसन् क्षत्री प्रतापवान् ॥ धर्मिष्ठो दानशीलश्च देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भः कामलोभेन निश्चपात् ॥ २ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नाभूद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सून विपं सुक्ता तु सा मृता ॥ ३ ॥
 अर्भकोऽपि मृतस्यस्या गर्भपातोऽत्यपीडनात् । महद्यैक्युतेनैव नामूद्गर्भस्य पातनम् ॥ ४ ॥
 ततो मृत्युवशं प्राप्तः सप्तहायो हि वाहुजः । सुक्ता पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ५ ॥
 सुहापापकृतादोपाद् गतिर्वै वाहुजादयः । यमुनायां लाभेन तु विशद्योजनसम्मिने ॥ ६ ॥
 देवो जातः पूर्वपुण्यात्त शूद्रश्चेद् जन्मनि । सुकर्माऽमितदो दक्षो, मतिर्मौल्लोकविश्रुतः ॥ ७ ॥
 ब्राह्मण्यां वीर्यदानात्प्राक्तद्ब्राह्मण्यपुत्रकः । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ८ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा कार्या, पलाईस्वर्णनिर्मिता । लेख्या गर्भाच्चतुर्त्वारिः सौवर्णभूषिता शुभा ॥ ९ ॥
 सा देया तु विधिज्ञाय पूर्वपापविशुद्धये । देयः पञ्चमितीर्षिस्तया वेदनिधिः सुत ॥ १० ॥
 जपेच्च वेधसो मन्त्रं वैष्णवं त्र्यम्बकं सुत । पूर्वपापविशुद्धयर्थं सहस्रं प्रतिदैवतम् ॥ ११ ॥
 होमयेच्च तिलोस्तत्र सघृतात् स्पृष्ट्वैल्ले शुभे । स्वगृहोक्तविधानेन स्थापयित्वा हुताशनम् ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणाभोजयेच्च उत्तया तेषां दद्याच्च दक्षिणाम् । ततः सूर्यत्रते कुर्यात्सर्वपापविशोधनम् ॥ १३ ॥
 सप्तम्यां च निताहारः सूर्यपूजनतत्परः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 इति श्रीब्रह्मसंहितासंवादे कर्मविपाके अष्टम्यां पण्यव्युत्तरचतु शताधिकसहस्रतम ॥ १४९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रो धर्मकर्मसमन्वितः । विप्रोत्संगगतस्तत्र गंगास्नानमयाकरोत् ॥ १ ॥
 कुर्वेन पाल्यते तेन कुटुम्बस्तुरगेण वै । एका तु वनं हंगत्वा ददाह वनमल्पम् ॥ २ ॥
 तस्मिन्दुभे तु निर्दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः । कृतमाचरणं कुटुम्बभरणाय च ॥ ३ ॥
 भ्रातृमित्रैश्च संयुक्तो गतो धर्मपुरं प्रति । सुक्त्वा शुभं तथा पापं जातोऽयं पादबाधः ॥ ४ ॥
 शतदृगिकटे देशे पुत्रपौत्रसमन्वितः । धनुस्त्विते शुभे क्रुक्षे न्या चन्द्रे वृषे मयौ ॥ ५ ॥
 श्यामाङ्गो दिव्यशोभाढ्यः सुखदुःखा हलो महान् । स्त्रीसहाययुतो यस्मात्पत्नीत्वं च भविष्यति ६ ॥
 सत्त्वघातात्पुग चोप्राक्टेरुर्ध्वं रुगन्वितः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् ॥ ७ ॥
 पत्रं कृत्वा सुवर्णाढ्यं पलयुगममित तथा । तस्मिन्हिरण्ये पत्रे चटफाद्याश्च लेख्यमाः ॥ ८ ॥
 वन्देऽपि तथा कार्या नानामत्समन्विता । सा देया तु विधिज्ञाय पूर्वपापविमोक्षनात् ॥ ९ ॥
 रात्रिं शुभं तथा दद्यादिन्द्रं नार्षपलात्मकम् । गायत्र्यष्टमहं तु होमयेत्तद्दशाशतः ॥ १० ॥
 ब्राह्मणाभोजयेच्च उत्तया सर्वपापात्समुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ ११ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नैव स्मृति यो मोहात्प्रायश्चित्तं यथाभवम् ॥ १२ ॥
 न जीवन्ति सुतोऽस्मिन्जीविते नात्र संशयः । प्रायश्चित्ते कृते त्वायुर्वेदाशीविमिताष्टकम् ॥ १३ ॥
 पयदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ १४ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितासंवादे कर्मविपाके अष्टम्यां सप्तमव्युत्तरचतु शताधिकसहस्रतम ॥ १४९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजयः सूत सर्वविद्यविशागदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान् प्राप्तमर्वमनोरथः ॥ १ ॥
 वज्रावृत्तस्नेहास्तु विषाणा स्नेहभागिनाम् । गृहीता अतिलोभेन चैर्येणैव तु तदहते ॥ २ ॥

॥ मन्त्रः ॥

“ सौवर्णीं ब्राह्मणीमितां सगर्भां सोमदेवताम् । ददेऽहं विप्रमुख्याय । पूर्वपापविशुद्धये ॥ १३५ ॥
 ब्राह्मणं हेमजं दद्यात्पलैर्युग्ममितैः शुभम् । तदर्धमितकं वापि द्वयोर्वितानुमनितं ॥ १३६ ॥
 सोमं दद्यात्पलैकं तु हेमं पापविशुद्धये । पलेनार्धपलेनापि कमलं हेमजं शुभम् ॥ १३७ ॥
 पूजयेत्पारदेनैव दद्यात्पापविमुक्तये । सुवर्णद्वयमानेन विष्णुं रुद्रं च कारयेत् ॥ १३८ ॥
 वेदवेदमितैर्माविर्गणेशार्कौ हिरण्ययौ च । सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विधानतः ॥ १३९ ॥
 ब्राह्मणेभ्योऽपि ते देयाः सर्वपापविशुद्धये । गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं तथा ॥ १४० ॥
 अथाक्षरं तर्धं तु जपेद्दोषापनुत्तये । होमयेत्तद्दशांशेन तिलाज्ययवतण्डुलैः ॥ १४१ ॥
 विप्रेभ्यो दक्षिणीं दद्याच्छक्त्यां विप्रांश्च भोजयेत् । पश्चाद्वापि हेर्विशं शृणुयाद्द्विपुत्रम् ॥ १४२ ॥
 य एवं कुरुते सूत शक्त्या पापविशोधनम् । सुखं पुत्रस्य लभते स्त्रीभ्यामित्रीव जन्मानि ॥ १४३ ॥
 नापयो व्याधयस्तस्य निर्वीर्यभयेमाप्नुयात् । न कराति च यो मोहाच्चिन्वेकं पापशीपनम् ॥ १४४ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्निविते नात्र संशयः । पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १४५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुर्वर्षाणां पञ्चसप्ततित्म् । जीवनं कथितं तत्र न चारिष्टभयं भवेत् ॥ १४६ ॥
 न भवेत्पुत्रमरणं निर्घाणान्ते च सद्भितः । जन्मोद्दिमरणान्तं द्वि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १४७ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूतं तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ १४८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके जन्मविधायाश्चतुर्विधस्युत्तरवर्तुः शताधिकसहस्रतमः ॥ १४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ॥

पूर्वजन्मस्य सौ विप्रोऽर्धमद्रायां वसन् सुत । धर्मशास्त्रक्रियाहीनः पुत्रपौत्रसंमन्वितः ॥ १५० ॥
 विप्रोऽसंगतस्तत्र गङ्गास्नानमकारयत् । कष्टेन पालयतेऽनेन कुटुम्बः शकटेन वि ॥ १५१ ॥
 कदाचित्त वने गत्वा दशहं वनमल्पकम् । तस्मिन्दाहे तु निर्दग्धमजीवास्तत्र स्वर्गाधिप ॥ १५२ ॥
 पापं कृतं स्वकार्यायां कुटुम्बवक्ष्यामि च । स्त्रीसहायसुतस्तत्र शतो धर्मपुरन्मति ॥ १५३ ॥
 भुक्त्वा शुभाशुभं तत्र जातोऽयं पादजस्तिव । नर्मदाश्वमेदेऽदेशे पर्वते मध्यरूपधृक् ॥ १५४ ॥
 वृश्चिकस्ये बुधे ऋक्षे सौ वृषभगे तमे । रक्तगींस्तथा बाल्येऽब्राह्मणीनोऽल्पवित्तकः ॥ १५५ ॥
 स चापिकन्यापुत्रैस्तु रहितो दृश्यते सुत । कुत्रतारं शद्वन्दन्तं न च पुत्रसुखं कथितं ॥ १५६ ॥
 जीवदाहादृतात्पापादल्पपुत्रोऽवर्तते । स्त्रीसहायसुतो यस्मैस्तापतनत्वं भविष्यति ॥ १५७ ॥
 जीवघातात्पुरा चात्र पादादूर्ध्वं रुगन्वितः । प्रायश्चित्ते कृते सूतयोः पुत्रसुखं विह ॥ १५८ ॥
 प्रवक्ष्यामि महाभाग प्रायश्चित्तमयो शृणु । राजताश्चटकाः कार्याः पत्रे लेख्याः हिरण्यमे ॥ १५९ ॥
 पलत्रिशन्मिते सस्माद्द्वसंशुलवितानके । तदर्धमितके वापि निजवित्तानुसारतः ॥ १६० ॥
 तत्र वृश्चिकस्यैर्षीं तु कार्यां यत्नान्तरं । वनदेवी तथा कार्याः पञ्चमार्षैर्हिरण्ययौ ॥ १६१ ॥
 वृक्षा लेख्या वने तस्मिन्नुत्तीपधिसमन्विताः । य एवं कुरुते सूत पुत्रसौख्यविवर्द्धनम् ॥ १६२ ॥
 भविष्यति न सन्देशो दानस्यास्य प्रभावतः । रिष्टं पश्चाद्दद्वे तु प्रायश्चित्तेऽकृतेऽतिह ॥ १६३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुरष्टपष्टव्यममितम् ॥ १६४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके जन्मविधायाश्चतुर्विधस्युत्तरवर्तुः शताधिकसहस्रतमः ॥ १६५ ॥

भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् ॥ १० ॥
 न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् । एवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १३ ॥
 विप्राणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणां सप्तसप्ततिसु ॥ १४ ॥
 रिष्टं पष्टिमिते चाब्दे ध्रुवं चाकृतनिष्कृतः ॥ १५ ॥

इति श्रीवृहत्संहितासंवादे कर्मविपाके अथ्यापो द्वयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०२ ॥

अरुण उवाच ।

अश्विद्विभक्तलोत्पन्नो देहिवन्धः कृशानुवत् । सदाचारः सुशोभाद्वयो दयानिपमत्तत्प्रा ॥ १६ ॥
 कृपविक्रयकृत् च किञ्चिद्द्विधादिमान्भुवि । तस्य प्रिया शुभोचाराः प्रतिभक्तिपरायणो ॥ १७ ॥
 मातृपक्षं न ज्ञायति प्रीतिं वै ध्रातृमातुलैः । असृग्वांतगदातानां वाल्ये स्याद्ग्रहणीगणैः ॥ १८ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मशूखाथैर्वातः स्यात्करपादयोः । बहुपुत्राः । प्रसूताश्च द्योपुत्रा जायते भुवि ॥ १९ ॥
 अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद । जातुमात्रा मृताः केचित्केचित्स्पीगण्डमाश्रिताः ॥ २० ॥
 केचिद्दृष्टानना वापि मृतः पुत्रोऽग्निभासकः । रक्तलिवाद्भृशं पीडा मासेमासेऽभवत्किल ॥ २१ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रः समुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपातिस्तथा । तावज्जन्मनि वैश्यस्तु परविचापहारकः ॥ २२ ॥
 दूतिककर्मनिरतः लोकवितातुरंजकः । ग्रामधीशोऽभवत्सोऽपि स्वातन्त्र्यसंगमत्परम् ॥ २३ ॥
 एको ग्रामेऽवसद्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमा सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त न पुत्रो वित्तसमुतः ॥ २४ ॥
 कालेनैव मृतो विप्रो हतं तेन धनं धनम् । मिथ्याभिर्शंसन्वैश्वस्यैः क्रोधभर्त्सनतर्जनैः ॥ २५ ॥
 अपुत्रश्च मृतो विप्रः सर्वस्वमहरच्छटः । निगधाराः सुता जाता न कृतं द्विजभोजनम् ॥ २६ ॥
 क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हतं च यत् । एवं कृतापराधोऽसौ क्षात्रो दूतिकया मृह ॥ २७ ॥
 किञ्चित्कालानन्तरं वै दस्युकर्मरतोऽभवत् । म्लच्छविनिहतो मागं गतोऽसौ यमशासनम् ॥ २८ ॥
 केचित्केचिद्विपच्यन्ते नरके भृशदारुणे । दृष्ट्वा मुक्त्वा यातना वा इह जन्मनि मानद ॥ २९ ॥
 विप्रवंशे समुत्पन्नः कस्माच्चित्सुकृतात्स हि । इदं द्वितीये वै जन्म विप्रत्वं यत्र तस्य वै ॥ ३० ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते । ब्रह्महृद्वरणार्त्तनेन मृतपुत्रः प्रजायते ॥ ३१ ॥
 नानापत्यानि पच्यन्ते नारुमाजिहानि हि । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ ३२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामित्येन जीवेच्चिरं सुतः । कन्यापत्यप्रशमनं बहुपुत्रकरी तथा ॥ १९० ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।
 मुशुभे भूमिदेशे तु गोमपाद्युपलसके । तत्रोपपौषिकं स्त्रीयायवा चाजिनकः शुभम् ॥ ३० ॥
 तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत्पात्रं ताम्रं दशपलस्यकम् ॥ ३१ ॥
 मूर्तिं सीवर्णां शुभलक्षणां । मुक्तायज्ञोपवीतादद्यां निष्कसीवर्णानिर्मिताम् ॥ ३२ ॥
 फरयुग्मेन चाक्षमालां फण्डडम् । फादयर्षीं त्रामेभागेन त्वदिति विश्वमातरम् ॥ ३३ ॥
 व्यापयेत्सूत सुवर्णद्वयनिर्मिताम् । आसने वै समास्थाप्य ततो द्रोणाद्दिशदिशम् ॥ ३४ ॥
 एवं कर्त्वा सैव दम्पती सत्यगचयेत् । त्रयोपरि ॥ ३५ ॥

यस्माज्ज्ञानकृतं चैतस्त्राग्भवे तत्फलं शृणु । सः क्षत्रियः प्रियागेऽस्ति द्विजो वेदविदांवरः ॥ ३ ॥
 धनमिप्रसमायुक्तः । कुष्ठरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तयाः । दानान्तु तीर्थगजाधिवासतः ॥ १ ॥ १ ॥
 नाशः स्यात्कुष्ठरोगस्य त्वात्र जन्मनि त्वाडज । दोषात्स्वलात्फलैर्युक्तो जीवेद्वर्षशतं ध्रुवं ॥ १ ॥ १ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूतः तन्मच्छाह्यादिलोकयेत् ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहदस्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायोऽष्टमव्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्याघाती भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । विनतेयात्र जनुपि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
 श्रवणाद्विर्वंशस्य विधिवच्चात्र जन्मनि । हरिदानात्तया चैव पूजनाच्छेकरस्य चा ॥ २ ॥
 मंत्रिष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्यो विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदस्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो नवमव्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सा मृगी याऽभवत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । वेश्याधमा पश्चन्दे जाताऽत्र विनुतायुत ॥ १ ॥
 पुत्रपौत्रधनधान्यगजाश्वोद्गादिवाहनैः । युक्ता सा यवनी सूत क्षेत्रराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
 दिजसंगयुतात्पूर्वं पूर्व तद्वित्वांछनात् । यवनी पूर्वपापासु तत्र तस्योपसेवनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदस्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायः पञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गते बहुतिथे काले स जातो ब्राह्मणोऽधुना । गंगायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
 प्राक् शिवाराधनात्पुण्याद्ब्राह्मणः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वप्रापीधनाशिनीम् ॥ २ ॥
 सर्वसत्स्ययुतः कार्यो नृपभोऽत्र हिरण्मयः । क्षीमवस्त्रयुतोऽपद्योः मृगाभ्यां संयुतो महान् ॥ ३ ॥
 स देवो वेदविद्वेषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ४ ॥
 तस्माच्छिवप्रसादाद्दे कुष्ठस्तस्य प्रशाम्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदस्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रांगासीद्ब्राह्मजा काचिद्भूतः प्रियरता सदा । दानधर्मरता साधुर्नवप्राणो पुजने रता ॥ १ ॥
 तदा दोषात्सा सुभगा द्रव्यलीभरताऽभवत् । सपत्नीपुत्रमददेत्सुखं चैतदशावुगम् ॥ २ ॥
 मृतस्तद्विपयोगेन गृहीतं तद्वनं तथा । तदुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रशुचान्वितः ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चोभ्रं स्वपुत्रवधतज्ञकम् । प्राप्ता यमपुरं भुक्त्वा पूर्वपुण्यफलानि वै ॥ ४ ॥
 फलानि तद्वत्पापानां घोरान्नाकसंतकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता पर्वते त्विह ॥ ५ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये रान्यशक्तिसमन्विते । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
 मध्या मुरुषा सिद्धार्था मुशीला गौरवान्विता । नातिव्यग्रयुता पापलोभाढया स्वल्पपुत्रका ॥ ७ ॥
 स्वल्पपापरते काले चाधिष्ठापितसन्विता । यौवने भवत्संयुक्ता वार्धके पुत्रवज्रिता ॥ ८ ॥
 सपत्नीपुत्रवधनात्पूर्वपापात्स्वगाधिप । लक्ष्मिरेभिरांशुचार्याः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ९ ॥
 विष्णुः परमैः श्रुतेर्भोषैः सौवर्णोऽधियोनिभूत् । देवो विषाय पात्राय पूर्वपापापनुत्तये ॥ १० ॥
 अपेक्षारं मन्त्रमयुतं होमपत्रैः । गोपत्रैः च । अपेक्षदद्यात्स्वस्त्यां सुतभोग् ॥ ११ ॥

भोजयेच्छक्तितो विमांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं कुर्यादयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् ॥ १० ॥
 न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् । एवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १३ ॥
 विद्याणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणां सप्तसप्ततिम् ॥ १४ ॥
 रिष्टं पष्टिमिते चाग्ने ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥

इति श्रीश्रीश्रीसूर्याहंशवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्युत्पन्नशताधिकसंहस्रतमः ॥ १९०२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्रूपकुलोत्पन्नो देहिवन्धः कृशानुवत् । सदाचारः सुगोमाद्विधौ दयानियमत्तरः ॥ १ ॥
 कपविक्रमप्रकर्ता च किंचिद्रियादिमान्भुवि । तस्य प्रिया शुभांचारा पतिभक्तिपरायणी ॥ २ ॥
 मातृपक्षे न ज्ञायति प्रीतिं वै भ्रातृमातुल्यैः । असृग्वांतगदातनां चालये स्याद्ग्रहणीगदेः ॥ ३ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मशंखाद्यैर्वीतः स्यात्करपादयोः । चतुष्टुपुत्राः असूताश्च द्वांशुपुत्रा जायते सुवि ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद । जातमात्रा मृताः केचित्केचित्पौण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद्दृष्टानना वापि मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । रक्तखावाद्भृशं पीडा मासेमासेऽभवत्किल ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रः समुत्पन्नः किंचिद्रूपमितिस्तथा । तावज्जन्मनि वैश्यस्तु परविज्ञापहारकः ॥ ८ ॥
 दृष्टिकाकर्मनिरेतो लोकाचित्तानुरञ्जकः । शोभाधीशोऽभवत्सोऽपि स्वातन्त्र्यमृगमत्तरम् ॥ ९ ॥
 एको ग्रामेऽवसद्रिमः शान्तो दान्तः क्षमी सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त न पुत्रो वित्तसंयुतः ॥ १० ॥
 कालेनैव मृतो विभो हतं तेन धनं धनम् । मिथ्याभिर्ज्ञानेनैवाक्यैः क्रोधभर्त्सनतर्जनेः ॥ ११ ॥
 अपुत्रश्च मृतो विप्रः सर्वस्वमहरच्छटः । निगधाराः मुता जाता न कृतं दिजभोजनम् ॥ १२ ॥
 क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हतं च यत् । एवं कृतापराधाऽपि क्षात्रो दृष्टिक्रया सह ॥ १३ ॥
 किञ्चित्कलानन्तरं वै दस्युकर्मरतोऽभवत् । म्लच्छैविनिहतो मार्गं गतोऽसौ यमशासनम् ॥ १४ ॥
 केचित्केचिद्रिपच्यन्ते नरके भृशदारुणे । दृष्ट्वा मुक्त्वा यातना वा इह जन्मनि मानद ॥ १५ ॥
 विप्रवंशे समुत्पन्नः कस्माच्चित्सुकृतात्स हि । इदं जेद्वितीक्षं वै जन्म विप्रत्वं यत्र तस्य वै ॥ १६ ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं पुत्रायते । महास्वहरणाश्चैव मृतपुत्रः पुत्रायते ॥ १७ ॥
 नानापत्यानि पच्यन्ते नाऽऽकर्मोऽजितानि हि । पुराकृतानि कर्माणि मुञ्च्यन्ते जन्मजन्मानि ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं वदस्वामिन्येन जीवेच्चिरं सुतः । कन्यापत्यप्रशमनं चतुष्टुपुत्रकं तथाभिः ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे भूमिदेशे तु गोमयाद्युपलिप्तकं । तत्रोपयाविकं स्तीर्यायवा चोजिनकं शुभम् ॥ २० ॥
 छादयेच्छुक्लवस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यमेत्पात्रं ताम्रं दशपलात्मकम् ॥ २१ ॥
 स्यापपेल्लाशयणी मूर्ति सौवर्णी शुभलक्षणां । मुक्तायज्ञोपवीताद्यां निष्कसौवर्णानिर्मिताम् ॥ २२ ॥
 दधानां करसुग्मेन चाक्षमालां कमण्डलुम् । काश्यपां जमिभागेन त्वदिति विश्वमातरम् ॥ २३ ॥
 सौवर्णी स्यापपेल्लसुत सुवर्णदपनिर्मिताम् । आसने वै समास्याय ततो द्रोणांदिदादिजम् ॥ २४ ॥
 शरकेपुरमुकुटकण्डलाभरणान्विता । एवं स्तीर्यायवा दम्पती सम्यगचयेत् पर्वतोपरि ॥ २५ ॥

कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां पूजयेद्विविधैर्गुणैः । नानाफलयुतं चार्घ्यं दत्त्वा पुनैः प्रपूजयेत् ॥ २६ ॥
अभ्यर्च्य दम्पती तौ तु मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २७ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि विप्राणा वधवन्धने । कृते कृतं दौत्यमुग्रं वाक्यदोषादि यत्कृतम् ॥ २८ ॥
तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव भूर्ति ददाम्यहम् ” । अदिति च प्रणम्याय कृताञ्जलिदिं ब्रुवन् ॥ २९ ॥

“ अदिते विश्वमातस्त्वं शरण्या शरणार्थिनाम् । प्रियाहुःखीधसंततहृदयं मामवेश्वरि ॥ ३० ॥
सम्प्रणाशाय हुःखस्यम्प्रजां देहि यशस्विनि । ” एवं कृत्वा तु विसृजेद्ब्राह्मणाभोजयेत्ततः ।
शालग्रामशिलां कुट्टां सोमकान्तमणिं तथा । चन्द्रसूर्योपगमे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् ॥ ३१ ॥
एवं कृतविधिः सत कृष्णां गां दापयेत्ततः । सर्पिष्यत्मानमाशोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः ॥ ३२ ॥
प्रेदिकं । लक्षणं तस्य । शरीरेऽप्युपजायते । काप्रलोष्टादिशाखायैः करपादवर्णैः ।
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अर्थाय पञ्चतरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । सु राजपक्ष्मरोगेण युक्तः स्यादिह जन्मनि ॥ १ ॥
तस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणीर्वियुज्यते । महापापोद्भवो गान्त्र चोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
अपि ज्ञानकृतं पापं रिष्टरूपेण काश्यपे । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णायुष्कमपि ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अर्थाय पञ्चतरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परमं तु कश्चिद्दत्तयेज्ज्ञानवर्जितः । जलन्यरेण सुततं रोगेणह प्रपीडयते ॥ १ ॥
जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रतः । ताम्ररूप्यसुवर्णानां दानात् पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अर्थाय पञ्चतरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत् कुरुक्षेत्रे । कृषिकृदेर्दोषारणः । स्वज्ञातीयस्य चान्यत्र वृत्तिलोप चकार सः ॥ १ ॥
तत्सर्वन्वेष्यभवसुद्धं द्वयोरेफौ भूतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
सुकन्ता तत्पापजं सर्वं शतद्विनिषटे त्विह । स हि जातो द्विजश्चात्र युवभावे स्वगाधिप ॥ ३ ॥
तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवच्यहम् । वेदाभ्यामादृष्टात्सूत सावित्रीजपतस्तेया ॥ ४ ॥
गङ्गायां वासतो वापि सर्वपापात्प्रमुच्यते । न कुप्यद्दिग्ग्रासिन् सियतस्य शमनं भवेत् ॥ ५ ॥
जीवेत्युत्थितान्दान्तं रिष्टं चैव प्रणश्यति । गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाजपात्तदा ॥ ६ ॥
मविष्यति शुभां लोकं परमं च स्वर्गेश्वर ॥ ७ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अर्थाय पञ्चतरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उत्पदान्दानीं पूर्वजन्मनि । वेश्मजा । ध्रुव भतः सुखदा । तदाहापंलिनीं गिती ॥ १ ॥
इदं जन्मनि सा विशा वाश्यां जाता हि सुयत । प्रतश्नयता चापि भर्तुतोपणमयुता ॥ २ ॥

पञ्चपञ्चाशद्वान्तं प्रवेक्ष्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चिताशौ तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
सां गीमिष्यति वै स्वर्गमन्यजन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिधार्मिकः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्तोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेण खगाधिप । पूर्वजन्मनि यथाद्याद्रसानिभ्यगृहाश्रितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं स्मृतम् । व्रतान्ते कपिला दद्यात्सर्वपापापान्तुत्तये ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्वह ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गमेपातयेत्पूर्वं या नारी पापमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
रजतस्वर्णताम्राणां दानाद्रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तयैव विनतासुत ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
पूर्वमासीञ्च सुखजा सगर्भा फललालसा । श्रोत्रितं चान्यस्य फलं भोक्तुं चौर्येण वै तथा ॥ २ ॥
तेन कर्मविपाकेन फलहीनाऽत्र जन्मनि । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वागवर्षाष्टोऽण्डज ॥ ३ ॥
पञ्चत्वं प्राप्नुवन्त्यत्र कस्मादकृतनिष्कृतेः । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ ४ ॥
शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठ यत्रास्तेऽभत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान्सूर्यदिने पृथयान्तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
नानाफलेस्तथा पक्वैः सापूपै रससंयुतः । फलानि विकिरेत्त्रय कृत्वाऽभत्यप्रदक्षिणम् ॥ ६ ॥
पूजयेत् महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिद्दातयेद्ब्राह्मणान्सुत । साऽत्र जन्मनि कुष्ठेन तस्मिन् वयसि पीडिता ॥ १ ॥
जायते म्रियते चात्र गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापज्ञानकृतात्पूर्वात्रचोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो एकादशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवो हि यामुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजसंज्ञके । गङ्गाध्वानं कृतं तेन बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
शकटेन कुटुम्बस्य पालनं वै चकार सः । एकस्मिन्च दिने गत्वा ददाह सद्धर्म वनम् ॥ २ ॥
बलं देवस्य सम्प्राप्तो जीवा दग्धा भयाकुलाः । वन्धोः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मासिदारुणम् ॥ ३ ॥
शुभाच्छुभफलं मुक्त्वा पापाच्च नरकास्तथा । माथे तु जाह्नवीस्नानात्स जातः शुद्धसत्तमः ॥ ४ ॥
विप्राशानिकटे देशे योजने सप्तसम्मिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदृक् ॥ ५ ॥
बहुलीभी बहुस्त्रीको देवतासिधियपूजकः । भ्रातृहीनः शयो धूर्तः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥
पथमे भवने राहुर्भामयुक्तोऽल्पसन्ततिः । लक्षणैर्लभितश्चेत्तिरेवेदि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
वन्धोः साहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मतमुद्गवात् । तस्माद्दाश च पुत्रैश्च हीनश्चैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद देवेश सुतसौख्यविवर्धनीम् । सर्वपापप्रशमनीं लोकानां हितकाम्यया ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि जन्तुदाहविनाशनीम् । वनदेवी तदा कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥

हिरण्मयी शुभालेख्या पत्रे वै चतुरस्रके । वनजीवास्तया लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥

प्रजापतिस्तथा कार्यो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमानं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥

संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवी कार्यसाधिनी । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥

प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि पारायणविधानतः ॥ १४ ॥

अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं प्रजपेद्विधिपूर्वकम् । दशामृतं तदर्धं वा तदर्धं विनतासुत ॥ १५ ॥

क्षोमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजयेत् । तावन्मितं सूर्यमन्त्रं प्रजपेद्विधिपूर्वकम् ॥ १६ ॥

विश्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्ममुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥

तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि निश्चितम् । अकृते तु यथाशक्ति रिष्टं पट्पञ्चकेऽब्दके ॥ १८ ॥

प्रापश्चिते कृते सूत जीवनं नवसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिश्च यः कश्चिद्देवागारे स्थितां सुन । भर्ता कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्थापितां पुरा ॥ १ ॥

अप्रतिष्ठा भवेत्तस्य जन्मनीह स्वगाधिप । वर्षत्रयं तथाऽश्वत्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्राजवधं मोहात्पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापसमुद्भवः ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभृद्दिरण्यमिष्टान्नतिलवह्नान्नदानतः ॥ २ ॥

घृतधेनुप्रदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दानं यथानुमानेन सर्वस्वार्थं तदर्धकम् ॥ ३ ॥

देयं द्विजवधाद्वा तु विचार्यात्र प्रयत्नतः । तत्क्षणे काश्यपे चेह क्षयरोगप्रशान्तये ॥ ४ ॥

रिष्टैर्नैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्दशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नागी घातयेत् काचित्परगर्भं स्वगाधिप । जलोदरेण रोगेण पीडयते चेह जन्मनि ॥ १ ॥

गद्गास्नानेन सततं विधिनाऽर्के मृगे स्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापाद्विमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चस्तिरोर्षी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादकृत् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं व्रजत्येव न संशयः ॥ १ ॥

मोहादिदं चोत्सूत दद्यादानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥

संछाय यन्पत्नैः शुद्धैः क्षीमजैर्गृह्णामज । तत्पापनाशनं सर्वं प्राग्जं प्रोक्तं परन्तप ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

इह जन्मन्यसौ वक्ष्या प्राग्भवेऽभृद्भूतान्विता । जाताऽयोध्यायान्तु सुभूर्बनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
 पूर्वपापप्रभावेण सप्तत्या गर्भनाशनात् । जातेषु पादजा वेह दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् । काश्यां गत्वा च विधिना शिवमाराधयेत्ततः ॥ ३ ॥
 त्रैतदीर्घनिर्हापुण्यैर्नानाविभवविस्तरैः । शिवगत्रौ ततः पश्चादीपमालादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
 अर्धरात्रे महानद्यां मध्ये स्नानान्तु कारयेत् । मन्त्रैर्वरुणसूक्तैश्च नौकायां वा खगाधिप ॥ ५ ॥
 या चैवं कुरुते मम्यक्तस्याः स्यात्सन्ततिर्बुधम् ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगतवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तगोत्रपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दान्तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद्दुर्मतिमापन्नः स्वल्पाङ्गो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दद्यात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगतवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजवधं सुत । सेह जन्मनि तत्काले क्षयरोगातिपीडिता ॥ १ ॥
 यद्गमणाऽत्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । घातक्षये क्षयं याति तच्छरीरमग्राह्यतम् ॥ २ ॥
 दडकर्मकृतं पापं प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापनाशकरः कश्चिद्दुपायो नेह जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगतवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वारिवरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मूकत्वं जायते तस्याश्चेह जन्मनि विश्रयात् ॥ १ ॥
 तत्पापशमनं दानं दद्याद्देवस्य पुस्तकम् । ब्राह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापान्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 पूजयेच्च तिलान्भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगतवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भजनं कुर्यान्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्रतिमां देवतागारे स्थापितामपरेण च ॥ १ ॥
 अमतिष्ठान्विता सेह जायते वै खगाधिप । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगतवादे कर्मविपाके अध्यायः एकविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्भिजो महाभाग ह्यासीद्भङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
 विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद् । ततो भाविचलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभाहृत्तं न तद्धनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रप्रादुभिः सह ॥ ३ ॥
 ततो चतुर्विधे काले गतो हि यमशामनम् । शुभास्त्वर्गकर्म सुक्तं पापाच्च नरकं भृगुम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जानोऽत्रापि वै द्विजः । पशुगमण्डले त्रेणे गम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी सुरूपोऽमितदो घृणी । बहूद्देशेऽधिकारादग्नः पुण्यात्तर्ब फलं त्विदम् ॥ ६ ॥

लोभी क्रूरो महाक्षुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । मन्तानसुखहीनश्च सुरूपस्त्रीसुखोज्झितः ॥ ७ ॥
 वन्धुहीनो व्यथी तीक्ष्णः सर्वस्यात्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ८ ॥
 कुबेरप्रतिमां रीचर्मा पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धमितिकां वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्याद्देदस्वर्णपलात्मकम् ॥ १० ॥
 शुभं लेख्यं पवित्रं च पुत्रसन्ततिवर्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्यारिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवर्षकम् ॥ १२ ॥

इति श्रीशृङ्खलसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२३ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णश्च स्वल्पवृत्त्या च जीवनम् ॥ १ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्देवपरायणः । करे पादे कुशखेण दंष्ट्रिशृङ्गिविधानतः ॥ २ ॥
 प्रणोऽतिदीर्घस्तस्यास्ति नेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादश्च लोकाञ्ज्युनिरन्तरम् ॥ ३ ॥
 म्रिया, तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं भापते किञ्चित्किञ्चित्केशस्य कारिणी ॥ ४ ॥
 अपत्यानि म्रियन्ते च एकं द्वे त्रीणि वा सुत । वर्षत्रयमिता वाला म्रियन्ते माससम्भिताः ॥ ५ ॥
 केन कर्मविपाकेन मृतापत्यत्वताज्जघं । उदरे च स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 पृथगेवं कुभ्रातृणां मृतापत्यत्वमेव हि । गते बहुतिये काले कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वैनतेय तृतीये चैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
 दानव्रतदपायुक्तः म्रियाभीतिः परस्परम् । तस्य चापरमातुस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
 एको वै पादचारस्तु तृतीयश्च स्तनन्धयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ १० ॥
 क्रियाकर्म कृते पुत्रैः स्ववृत्तेः सदशं खेग । मासैस्त्रिभिव्योक्तिकान्तेज्येष्ठेनैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
 निहता आतरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । मात्रा शोकेनार्तया च हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिधाताच्छिडलीभूता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरेणैव कालेन ज्येष्ठश्वारेण घातितः ॥ १३ ॥
 जन्म चेदं द्वितीयं वै मृतापत्यत्वकारकम् । पुराकृतानि कर्माणि मुज्यन्ते चेहं मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्थस्य मृतस्याथ लघोरलघुकस्य च ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यापने तु सिम्प्राप्ते सानुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चांजसा ॥ १६ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ प्रातश्चानुदिते रतौ । सुरभेवं सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १७ ॥
 शुशुभे भूयदेशे तु कुंकुमाद्युपचर्चयेत् । कुपोदष्टदलं पत्रं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १८ ॥
 तन्मध्ये रुमिमणीयुक्तं माधवं फलशेऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पत्रे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १९ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्पुष्पैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह संभूतान्प्रद्युम्नाद्यांस्तयाऽर्चयेत् ॥ २० ॥
 चारुदेहं सुवेपथुं चारुगुप्तं यज्ञोऽन्वितम् । इभवाहं चारुवाहं मुचारुं पूजयेत्कमात् ॥ २१ ॥
 पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकीर्तितैः । पुष्पपद्मगुणगन्धाद्यैरर्चयेद्द्विविधैर्गुणैः ॥ २२ ॥
 तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोरतोदेवाभिपूजयेत् । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पापसेन वै ॥ २३ ॥
 होमान्ते विमभोज्यान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २४ ॥

॥ १५ ॥ मन्त्रः ।
 "यन्मया पापकं कर्म कृतं वै पूर्वजन्मनि । सपत्न्यां चैकजायायां परपत्न्यां तथैव च ॥ २३ ॥
 स्वकुलपहननाद्वापि भूमिद्वयादिलिप्मया । लघूनामलघूनां च हननात्पूर्वजन्मनि ॥ २४ ॥
 ततोऽथ वै मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं सम्प्रददे त्विदम् ॥ २५ ॥
 स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽत्रादिति विमर्शयेत् । सर्पिण्यान्मानमालोक्य भुञ्जीत स्पेष्टबन्धुभिः ॥ २६ ॥
 ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्गमनम् । काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्वितः स्याद्दालक्रीडनात् ॥ २७ ॥
 जलादग्न्यादिना त्राधा व्रणो वा तस्य जायते । स्त्रीणां देवकृतो व्याधिर्मुखे तिलव्रणादिकम् ॥ २८ ॥
 पित्रजामातुलान्यादेर्नैत्रतोऽपि विरजिता । स्वसृमातृष्वस्त्रादीनां चालये वैधव्यता तथा ॥ २९ ॥
 इति श्रीबृहदारण्यकसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्पगनिन्दां चकार वै । खलवाटन्मथुना सा च जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां मकम्बलाम् । तस्माद्रोगाद्रिमुच्येत न च कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदारण्यकसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वये महादुष्टं पूर्वमासीत्स्वगाधिप । नानापापवशास्तेयं मानुषी सङ्गरा स्मृता ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तु प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणं मुत ॥ २ ॥
 वासात्तत्पापहानिः स्यात् पूर्वजन्मकृतस्य वै ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदारण्यकसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्ष्मात्तं तु पः कुप्यन्मभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षावातेन रोगेण पीडितोऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
 दद्यान्निष्कत्रयं स्वर्णं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तस्माद्रोगाद्रिमुच्येत पक्षावातात्पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदारण्यकसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नागी द्विजबल्लभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायते त्विह ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग मंत्रान्त्यगदिषु पर्वसु । पूर्वपापस्य पुण्यं दद्याद्वा च कम्बलम् ॥ २ ॥
 नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विनानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदारण्यकसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चालकं योऽवधीत्काश्चिद्ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । वंगदेशे वनमूर्ध्वं चेह जन्मनि सोऽण्डज ॥ १ ॥
 धीरः सर्वकलाभिज्ञो नालपशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चान वदुस्त्रीमुखभोगभाम् ॥ २ ॥
 विद्यादानात्कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयगोशुक्रः क्षीणः पुत्रमन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
 चालवातनजात्पापाद्ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । महाकोषपगे लोभी नानादुःखैस्त्वयाऽऽकुलः ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मवातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्यले ॥ ५ ॥

नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान् विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडले चतुरस्रे वा कुण्डे वाज्यतिलाङ्गुभान् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्विप्राञ्जीवान्कासारलङ्गुकैः । नानाभक्ष्यफलैश्चैव वस्त्रिर्माल्यैस्तयाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्दुद्रुमीतिकर्त्री तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
 स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यां महाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्धपाद्याद्यैर्नैवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तं तु तत्सर्वपापेभ्यो मोचयामि खगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पञ्चाब्दैराधिकं खग ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तच्च पञ्चम्यां चन्द्रवासरे । विन्मये त्वकृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्देकं ॥ १३ ॥
 रिष्टं स्यात्क्षयरोगेण बालघाताद्विनिश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद्दृढात् ॥ १४ ॥
 न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृत्तरापि । बाध्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मानि निश्चयात् ॥ १५ ॥
 ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
 पुत्रवृद्धिकरं चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्तुरपचरताधिकसहस्रतमः ॥ १९२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपराधं या नारी परपक्षं च घातयेत् । पक्षाघातेन रोगेण पीडितात्रैव जायते ॥ १ ॥
 तथा निष्कत्रयं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्यतेऽत्र महारोगात्पक्षाघातान्न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशदुत्तरपचरताधिकसहस्रतमः ॥ १९२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजः प्राग्भवे मोहात्सुरां त्रिविधजां पिबेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
 गृहवित्तानुसारेण पलेनार्धपलेन च । कुर्याद्विरण्मयं पक्षं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
 आत्रह्मन्निति ब्रह्माणं स प्रभुं चोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्धार्थैर्दद्याद्विप्राय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय द्विंशदुत्तरपचरताधिकसहस्रतमः ॥ १९३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां खगाधिप । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
 घरे कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महाबले । भारवत्तारणार्थाय क्षत्रिणाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदुत्तरपचरताधिकसहस्रतमः ॥ १९३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुलघ्नो जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
 सुवर्णशकं दद्यात्स तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणग्रथं कुर्यात्तदा तद्दोषशान्तये ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरपचरताधिकसहस्रतमः ॥ १९३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी प्रोक्ता पूर्वे या घातयेत्तु तम् । राजयक्ष्मान्विता साऽत्र तस्मिन्वयसि भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणु पुत्र खगेश्वर । पस्मिन्कृते च विधिना पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 स्वर्णं गोभूमिमिष्टान्नं घृतधेनुतिलास्तथा । देया वै श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
 रिष्टं त्रिंशन्मितेऽन्द्रे तु प्रायश्चित्तेऽकृते त्विह ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यैरणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता चेयं प्राप्ता माधुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय द्रुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
 प्राप्ते कालियुगेऽत्रैव सर्वं पापविवाजितम् । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यैरणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्घातयेद्दृश्यमन्यजन्मनि मानवः । साऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्तार्बुदसमन्वितः ॥ १ ॥
 प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 पापक्षये महाभाग क्षयः पापरुजास्त्विह ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यैरणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । साऽत्र जन्मनि मूत्रस्य कृच्छ्रेणातिप्रपीड्यते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्या घोरपापहरं सुत । सुवर्णपद्मदानं च सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय विधिज्ञाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यैरणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्भिप्रोक्तमो जातः किञ्चिद्भित्तसमन्वितः । कासश्वासादिना बाधा न्युदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
 क्रपविक्रयकर्ता च कृषिवाणिज्यजीविकः । प्रिया प्रीतिपरा तस्य व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥
 किञ्चिद्गोभाभिभूता च कुवाक्यानां च वादिनी । उदरे वातजा रोगाः शिरोऽर्तिर्नैत्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
 अपत्पानि म्रियन्ते च एको द्वी त्रय एव वा । रजोदोषात्प्रपीड्येते वेदना विविधास्तथा ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्त्रा कर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
 व्रतानि विविधान्येव कृतानि भुवि मानद । स्वगृहे धान्यराशेस्तु भक्षणयायागतां शुभाम् ॥ ७ ॥
 सवत्सां गां ब्राह्मणस्य धान्यभक्षणतत्पराम् । सा वै गृहीत्वा लकुटिं शृशं कुशावताडपत् ॥ ८ ॥
 सगर्भा सुरभिर्वत्स गर्भः कुक्ष्युपघातनात् । मृताप्रसावामगर्भस्य प्रसगाद् दुःखिता शृशम् ॥ ९ ॥
 त्रिशुद्धःस्तेन सुरभिर्भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ १० ॥
 पञ्चान्मानुष्यमापन्ना तत्र दानप्रभावतः । तृतीयं जन्म चेतद्वै मृतापत्यत्वफारकम् ॥ ११ ॥
 सप्तजन्मसु दुःखी वै गोस्त्रीब्रह्मघातकः । भवन्नानाप्रकारेण नानापत्यार्यदोषकृत् ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं हि जीवति । अनुग्राह्योऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १३ ॥

॥ - ॥ श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभसि संभासे सानुकूलग्रहेऽहनि । नपत्नीकः शुचिः स्नात औपधैः स्नानमन्त्रतः ॥ १४ ॥

उपोषणं दिवारान्त्री त्रयोदश्यामतन्द्रितः । पौर्णमास्यादिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते - रवौ ॥ १५ ॥

सुग्भ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तस्योपरि गवा स्थान उदगास्यः समाविशेत् ॥ १६ ॥

अर्हणाद्युपहारैश्च कुंकुमैरुपचर्चयेत् । कुर्यादष्टदलं पत्रं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥

तस्योपरि न्यसेद्देवं माधवं कलशेऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पद्मे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १८ ॥

उपचारैः शुभैर्गन्धैर्वैश्वैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजनम् ॥ १९ ॥

पुष्पैश्च धूपगन्धाद्यैरर्चयेद्विधिविधुणैः । रुद्रैकादशनीभिश्च जपेद्ब्रह्मविधानतः ॥ २० ॥

पृजालक्षमितैः पुष्पैरर्चयेद्ब्रह्मवाग्भिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च ॥ २१ ॥

रुद्रस्यायुतहोमश्च समध्वाज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २२ ॥

होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मंत्रः ।

“यन्मया कर्मवशातः पूर्वजन्मनि दुर्धिया । सगर्भायाः कृतं गोश्च लकुट्याः कुक्षिताहनम् ॥ २४ ॥

तत्कर्मवशातः प्रातं मृतगर्भादिकं भृशम् । मृतसन्ततिदुःखानि प्राप्यन्ते बहुपातकात् ॥ २५ ॥

तत्तदेनोविनाशार्थं दानं सम्प्रददे त्विदम् ॥ २६ ॥

स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽशादिति विसर्जयेत् । संपिण्यात्मानमालोक्य ह्यन्यान्वै तोषयेद्विजान् २७

भूमिद्विविण्वासांश्चि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुरभिं दत्त्वा देवं द्रव्यादि शक्तितः ॥ २८ ॥

अहःशेषे नयेत्सर्वमिष्टवन्धादिभोजनैः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २९ ॥

पाशुरोष्टादिशस्त्राग्नेर्वातः स्यादुपलेखनात् । झङ्गिणा चोपजातश्च जायन्ते घणजार्तपः ॥ ३० ॥

जलाकुलत्वं स्वर्गोऽग्नेः कटाचिच्च जायते । नार्यङ्गे विकृतिन्याधी मुखे तिलव्रणादिकम् ॥ ३१ ॥

पितृजामातुलान्यादेर्विधवारितः स्तुपादिषु ॥ ३२ ॥

श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तत्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या प्राचिद् ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुगं पिबेत् । प्रदरेणातितीव्रेण साऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्य विनाशनम् । दद्याद्दुग्धममयं पन्नं सा तत्र अलदैवतम् ॥ २ ॥

अथ क्षणाय दरिद्राय पृजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वेनमनि यो विप्रश्चि विधा वं सुग पिबेत् । मृदावर्गधर्मागेण गोऽत्र मृद्वुवर्धं भजेत् ॥ १ ॥

विदुःस्य पदं तेन लक्षितः पादजः गुहा । सप्तजन्मनि गेगेण मृद्वुवर्धेण नश्यति ॥ २ ॥

एतन्मन्त्रमप्यस्य प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षये च शोभेत् कृत्वा सातपथं चरेत् ॥ ३ ॥

श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतस्तु या नारी वैश्यघातनतत्परा । बभूव प्राक्च पक्षीन्द्र माऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
रक्तार्बुदसमाक्रान्ता दुष्टपापप्रपीडिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं खगाधिप ॥ २ ॥
चत्वारिंशन्मिते वर्षे सत्यंसत्यं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्प्रवर्धभवे पुण्या मुखजा चेह वाहुजा । देशे सारस्वते प्राप्ता सर्वधर्मान्विता सती ॥ १ ॥
क्षयरोगयुता चात्र युवभवे खगाधिप । प्राक्पापाहुस्तरात्सूतं कण्ठपादादिसम्भवात् ॥ २ ॥
निष्कृतिं कपिलां दद्याद्वा स्वर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाद्देवपूजनतत्परान् ॥ ३ ॥
या त्वेवं कुरुते भक्त्या कपिलादानमुत्तमम् । न पश्येत्सा क्षयन्जमपि प्राणप्रणाशनीम् ॥ ४ ॥
आयुर्वर्षाणि सा भुंक्ते त्वद्दसप्ततिसंख्यकम् ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिबलोत्कर्षात्स्वस्त्रियं कामयेत्पुरा । इदं वै योवने प्राप्ते स उन्मादी भवेद्भृशम् ॥ १ ॥
दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णं शक्तितोऽगडज । मृग स्वर्णमयं तद्वत् पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तया । गायत्रौ विधिना सूत सोन्मादान्मुच्यते त्विह ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत पग्वस्वर्णापहारिणी । मेह जन्मनि रोगेण कुनखत्वेन वाध्यते ॥ १ ॥
दद्यात्सुवर्णशतं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेषपापेन मुच्यते चेह जन्मनि ॥ २ ॥
चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो त्रिचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यदन्त्री च या पूर्वभवे नारी पतित्रता । रक्तार्बुदेन रोगेण वाध्यते सेह जन्मनि ॥ १ ॥
प्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्येन दानेन रक्तार्बुदविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रौप्यहारी च पुरुषश्चित्रकूप्री प्रजापते । स तत्पापविशुद्धचर्यं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे खगाधिप । प्राजापत्यत्रयं सूत चरेत्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय षष्ठचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पश्चिन्मलेच्छकुलोत्पन्नो बहूद्रव्ययुतः सुवीः । स्वधर्मनिगतश्चापि दयादुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
त्यागी शोभे महोमश्च देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः मनुप्रकः ॥ २ ॥

प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता वभूयुर्विमुखास्तथा ॥ ३ ॥
 तस्मिन्काले ह्यभृद्युद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामममूमी स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
 तस्य पत्नी महाभागा साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तुः प्राणावलम्बिनी ॥ ५ ॥
 घातयित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तदा ॥ ६ ॥
 तद्गुणा चान्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता सभर्तृका । भुक्त्वा तत्र महाभोगान्पूर्वं सा स्वामिधर्मतः ॥ ७ ॥
 नानाप्रजाघातनजात्पापात्पूर्वसमुद्भवात् । क्षीणात्पुण्यात्तथा सूत म्लेच्छदेशे ह्यजायत ॥ ८ ॥
 सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसम्मिते । गौरः सुरुषो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
 नानाभोगसुखैर्युक्तो गजयूयैः समावृतः । पश्यन्श्वरयसंकीर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ १० ॥
 महोग्रः पुत्रगैत्राढ्यश्चाद्यन्तसुखसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराढ्यः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
 स्त्रीसाहाय्यान्महाभाग तथा पुत्रमहायतः । सुखैश्वर्ययुता सापि यवनी तद्दशा त्विह ॥ १२ ॥
 अपुत्रः प्राक्सहायाच्च सोऽप्यत्रैव मदात्मनुः । एवं जन्मफलं प्रोक्तं ससहायं पतत्रिप ॥ १३ ॥
 स्वामिकर्मयुतात्पुण्यात्तदर्थमरणात्तथा । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतत्रिण ॥ १४ ॥
 पश्चाशीतिमितयाः स्यान्न च रिष्टेन तन्मृतिः । रिष्टं पश्चाद्दग्दे तु स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १५ ॥
 शस्त्रमहरिर्विषीः प्राप्तं तत्र रणाङ्गणे । प्रजापीडनजात्पापात्तद्वपं नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयं हिरण्यं तत्र भक्त्या शतपलात्मकम् ॥ १७ ॥
 कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । सर्वोपस्करसंयुक्तं देयमेतत्तु पुत्रक ॥ १८ ॥
 महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं खग । नातः परतरं प्रोक्तं दानात्कालनरात्कचित् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाकं अध्यायः षट्चत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण पुरुषं सा चोन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं सर्वमुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं मृगं हैमं च वाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाकं अध्यायः सप्तचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुरागी च यः पूर्वजन्मन्यत्रैव जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं वाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपु विप्राय धीमते । पलानां त्रिंशतं शुद्धं तस्माद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाकं अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अविपन्ने यया पत्यौ जाराद्रभौ धृतः पुर । शापाच्च जारजादुष्टान्न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 फाट्यां दास्तान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दग्निद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्तान्मयोद्वितात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽम्बुके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पट्टीत्यम्बुजीवनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाकं अध्यायः एकोनपञ्चाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत तर्षकार्येष्वागिद्विकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव हि काले च तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विशेषेण चैव पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणीं सुत वलोत्कर्षेण मन्द्धीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र महोन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
 म्रियते रिष्टयोगेन सोन्माद्यत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकपञ्चाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी मोहाल्लोभाद्भेदत्रपु । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रपपलं दद्यान्नपु तत्पापशुद्धये । तस्मिन्पापे क्षयं याते श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९२ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान्देवपारगः । धनधान्यसमायुक्तश्चेष्ट्याङ्गुश्च जनान्वितः ॥ १ ॥
 सुमतः शक्तिमान्धीरः किञ्चिद्दद्यापिसमन्वितः । इन्द्रियाणां वलं हत्वा मेहरोगेण पीडयते ॥ २ ॥
 चदरार्तिरसृग्वातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक्ससत्यकृद्भोके व्रतानामनुकांक्षिणी । बहुकालं च सुपुत्रेऽपत्यानि शुभलक्षणा ॥ ४ ॥
 सर्वाण्यपि मृतानीह ह्यपुत्रा जीविता सती । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद् दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु सजातः पश्चिमे किल । तस्य गेहे चिराज्जाता कन्या सुवनसुन्दरी ॥ ६ ॥
 भूमिद्विविणलोभेन वृद्धविभाय साऽर्पिता । तस्य गेहे स्थितं पञ्च सर्वस्वं श्वशुरोऽइरत् ॥ ७ ॥
 यावत्कन्याऽभवत्प्रौढा वरार्थं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं तावत्कन्या मुतार्थिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चिद्द्वयं व्यतिक्रान्ते वृद्धविप्रो मृतश्च वै । सा वालविधवा जाता पत्यपत्यार्थदुःखिनी ॥ ९ ॥
 व्रतदीर्यरता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी । बहुवर्षैस्तथा वत्त नियमैः शोषितं वपुः ॥ १० ॥
 तस्या निर्धनतां प्रेक्ष्य पिता पुत्र्यै घनं ददौ । किञ्चित्काले व्यतीते वै मृता सा ब्राह्मणी स्वगः ॥ ११ ॥
 सा पुत्री ह्युदरे मृता ह्यगमज्जन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृताश्च वै ॥ १२ ॥
 तेन कर्मविपाकेन पूर्वपापाद्बहुभजाः । तस्य भर्तृर्गृहे गर्भेष्वावतो मृतिमिच्छति ॥ १३ ॥
 पुनर्जन्म पुनर्मृत्युरेवं वै निष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रीखे नरके गतः ॥ १४ ॥
 यातना बहुधा भुक्त्वा वर्षाणाञ्च सहस्रकम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नो ब्रवदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
 इदं चतुर्यकं जन्म चद्रुपुत्री स वै स्मृतः । मृतः पुत्रो मृतो गर्भस्तेन पापेन तस्य वै ॥ १६ ॥
 भार्यो तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरात्पत्यनुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन कन्या भूरि मृताः सुत ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं कथं देव येन पापं प्रशाम्यति । निष्कृतिं वद् विश्वात्मन्पृथक् त्वं मे प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कथयतामज्ज ॥ २० ॥
 स्वकन्यां वरयुक्तां सा चिन्तयित्वा समागमम् । दशाब्दान्वितमानेन यथाभावं यथामात ॥ २१ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । अलंकृतां यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥
 ब्राह्मेण विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । महापापीव्रशमनं कन्यादानमत्तन्द्रितः ॥ २३ ॥
 कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् । एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
 शान्तिकर्मणि सर्वत्र विस्तरेदृत्विगादिकान् । भूमिद्रविणशास्तांसि कन्यावास्तांसि दापयेत् ॥ २५ ॥
 गृहदानं ततो दद्याद्यथोपस्करसंयुतम् । वर्षेवर्षे तु मम्पूर्णे घृतं कृत्वा तु पोपयेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रा यशस्विनी । पापं पुत्रविनाशारुपं कन्यापत्त्यादिपुत्रिषु ॥ २७ ॥
 तत्पापस्य प्रणाशार्थं कन्यादानादिकं चरेत् । नाशयेत्तानि पापानि द्विजानां विधिपूजनात् ॥ २८ ॥
 यजन्यज्ञविधानेन ब्राह्मणान्स्वस्ति वाचयेत् । विनायकाम्बिकामूर्तिर्हिमनिष्कप्रमाणतः ॥ २९ ॥
 आचार्याय ददेत् तु नानाकर्मोपशान्तये । एहिकं लक्षणं तस्याः शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
 जिह्वारदनदन्तपुत्राणां वातादिदोषतः । नृपचौराग्निहानिश्च वित्तानां च यतस्ततः ॥ ३१ ॥
 तत्पमानं मनश्चैव जायते भृशमाधिना । संपिण्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तं तयोर्विधिः ॥ ३२ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्षचाशुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यात्प्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वमेव सुत । औदुम्बरेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पापं विचार्य यत्नेन तां च दद्याच्च शक्तितः । तस्मादानान्महाभाग पापं नश्यति तक्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्षचाशुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भे तु बहती या वै भुक्ता पूर्वं हि मानद । गर्भसत्रमकृत्वेवाविधिना गर्भधारणात् ॥ १ ॥
 तेन कर्मविपाकेन वाहुजा सा प्रकीर्तिता । पूर्वजन्मन्यसौ विभ्रा न च गर्भे दद्यात्पलम् ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं तस्याः सर्वपापप्रमोचनम् । कुर्याच्च गर्भसंयुक्तां राजतीमवलामिह ॥ ३ ॥
 वैश्वानरस्तया कार्यः पञ्चमार्पेर्हिरण्यमयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्विजाय विधिनापहज ॥ ४ ॥
 एवं कुर्याद्विधानेन सर्वपापानोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचषचाशुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पक्षीन्द्रं गजराजवधे पुरा । जायते गजचर्मा वै स नरोऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 गणेशप्रतिमां दद्यात्सोर्विणीं द्विपलात्मिकाम् । गन्धपुष्पैश्च संपूज्य तस्माद्रोगाद्भिमुच्यते ॥ २ ॥
 फारयेद्रणनायस्य लक्षजाप्यं विधानतः । होमयेत्तद्दशांशेन मुच्यते पूर्वकिल्बिपात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषचाशुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्पासिद्वाद्यं धृत्पीडाभिः प्रपीडितः । सोऽयं जन्मनि पक्षीन्द्रं शूलरुक्पीडितो भवेत् ॥ १ ॥
 अन्नदानेन विभ्राणां रसदानादिदोषतः । मुच्यते शूलजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

सुवर्णशूलदानाद्वा विप्रापात्र कुटुम्बिने । शूलरोगोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 ॥ इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसूक्तवादे कर्मविपाके अच्यय पञ्चपञ्चाशदुत्तरपञ्चमवापिकनहस्ततम ॥ १९९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिषिक्तः प्राक्सूत-चमूव पुन्योत्तमः । स्वजातिपु-महाभाग दृढकर्मक्रियापिः ॥ १२५ ॥
 वैगण्ड्येनो निवसत् राजकार्ये रतः । सदा । कृतवान् गाग्रं तत्र शत्रूणां भयदायकः ॥ १२६ ॥
 बालवत्साः मृतास्तत्र पुरे गावः स्वगोत्तम । पापमानरित तेन नृगङ्गाकाशिका दृढम् ॥ १२७ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्नो भुक्त्वा भोगांस्तु तत्र वै । विष्णुपूजनजातपुण्यात्जातं ज्व यमुनातटे ॥ १२८ ॥
 चारणो धर्मनिरतो बहुद्वन्द्वममन्वितः । नानामुखैर्भययुतो गजाश्वयवाहनैः ॥ १२९ ॥
 बन्धुभृत्याधिकारादयो बन्धुभूषणभूषितः । सर्वे विष्णुमेवादाच्च मुखं पापकलं शृणु ॥ १३० ॥
 धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोममन्वितः । जातमन्नतिदुःखानां बालवत्सवधादिह ॥ १३१ ॥
 नेत्रगोचान्वितो नित्यं शृणु चिह्नं स्वगापिप । चत्वारिंशत्प्रिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् ॥ १३२ ॥
 गृहपापान्महाभाग वृष्टिगिष्टममुद्रवा । पूर्वपापफल्स्यत्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ १३३ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्बालवत्साधनाग्निनीम् । या कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापान्प्रमुच्यते ॥ १३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणु तत्र तद्वर्णानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ १३५ ॥
 दृढकर्माजितात्पापान्न चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणादग्निंदास्य वैशाखे विधिनाऽगृहज ॥ १३६ ॥
 मावे वा क्रातिके वापि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्दिप्रान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३७ ॥
 कोटिलक्षायुतं सूत-रुद्राध्याय-जपेत्तथा । धनूना दशकं दद्यात्सत्त्वताभरणान्वितम् ॥ १३८ ॥
 दद्याच्च कपिलामेकां स्वर्णशर्मां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं वत्स चेल्लुयाद्विधिपूर्वकम् ॥ १३९ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्विवाहादपरात्सुत । मृत्युः पञ्चाशदब्दे तु स्वग चाकृतनिष्कृतेः ॥ १४० ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तत्र नवत्यब्दमितं यथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थे पुण्याश्रयेऽगृहज ॥ १४१ ॥
 जीवे कर्कशे तत्र चन्द्रे मकरगामिगे । त्रयोदश्या दिवा भूषो ऋते मृगशिरोरामिषे ॥ १४२ ॥
 निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजनजातकलात् । भविष्यति न सन्देहः पुनर्विष्णुपूजनताम् ॥ १४३ ॥
 मृत्युस्तृतीये जनुपि भविता गोप्रहात्सुत । सर्वपापादिशुद्धिः स्यात्पुनर्मोक्षमवाप्नुयात् ॥ १४४ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसूक्तवादे कर्मविपाके अच्यय पञ्चपञ्चाशदुत्तरपञ्चमवापिकनहस्ततम ॥ १९९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं गीत्यपहारकः । तेन तत्पापशुद्धयर्थं देयं रीतिपदं शतम् ॥ १ ॥
 गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विमांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्गोमात्पापजादुध्रुवम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसूक्तवादे कर्मविपाके अच्यय पञ्चपञ्चाशदुत्तरपञ्चमवापिकनहस्ततम ॥ १९९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चैतयेप । महाभाग खररोमाऽत्र जायते । पूर्वजन्मनि यो इत्यात्स्वरं पापादिमोहितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कृत्यं सुवर्णस्य दद्यादोपोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गवेदिने ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसूक्तवादे कर्मविपाके अच्यय पञ्चपञ्चाशदुत्तरपञ्चमवापिकनहस्ततम ॥ १९९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्मुक्तं गर्भवृद्धचर्यं कुक्कुटाण्डं स्वगेश्वर । इह जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
 धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं दधात्येषा प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥
 कृत्वाण्डं विधिना तद्द्वैरुण्यं द्विफलत्मकम् । तदर्धमितिकं वापि निजविज्ञानुसारतः ॥ ३ ॥
 दद्याद्दिजापविधिना ह्याचरेच्छाङ्करं व्रतम् । फाल्गुनादौ चतुर्दश्यां कृष्णायां मासिमासि ह ॥ ४ ॥
 पूजयेच्छङ्करं रात्रौ तथा जागरणेन च । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षकपट्युत्तरपचशताधिकसहस्रतम ॥ १५६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग कर्म यत्कृतवान्पुरा । जीवो हि तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
 अभवत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजप्रचारी बलवान्कूरो मन्त्री महायशाः ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्राजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्करम् । लुण्ठितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 भुक्त्वा तु दारुणान्सूत नरकान्घोरदर्शनान् । तथा पुण्यफलात्पुण्यं प्राप्य मोदं विशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकागकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवञ्चनतत्परः ॥ ७ ॥
 महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुसैश्वर्यधनेयुक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिष्कृन्तनीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे न्यवा काश्यां स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्णान्तं मन्त्रैस्ताल्लिङ्गैस्तथा ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्वहुदीपकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद्विज्ञान् ॥ ११ ॥
 शिवभक्तांस्तथा शान्तान्पूजयेद्दक्षिणादिभिः । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तया चाभरणीः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापप्रणाशनम् । सम्प्राप्यात्र च निर्याणे शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्धि काश्यप । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तप्ता शलाका देया वै श्रुते कर्णेऽतिदारुणा । श्रुते पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 आयुरब्दशतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य वै । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पण्डित्सरे ॥ १७ ॥
 पृतजन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्युत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात्स्वमन्त्रैव जन्मनि । खररोमसमानानि रोमाणि प्रभवन्ति हि ॥ १ ॥
 ब्राह्मणाय ततो दद्यात्स्वर्णं निष्कत्रयं मुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ट्युत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा ह हरेद्रीतिं नारी सा च स्वगाधिप । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥

रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुपाच्छक्त्या तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्वादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्ट्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धात्रहारिणी । सेह जन्मनि शूलेन रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥

सिद्धात्रस्य च विप्रेभ्यो ऋतेभ्योऽयं स्वगाधिप । मिधुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥

न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव क्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्ट्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु चात्र स्वगश्रेष्ठ प्राणिनश्च विचेष्टितम् । बभूव गौडदेशे तु शूरो धनसमन्वितः ॥ १ ॥

प्राणाधिपो महाशूरो राज्यमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥

पुण्यतीर्थेषु स्नानानि कृतवान्वर्मबुद्धितः । अथो भाविवलात्सूत कृतवान्दुष्कृतं महत् ॥ ३ ॥

सहायैः पञ्चभिस्तेन मिलित्वा कर्म दारुणम् । कृतं यत्तदहं वक्ष्ये क्षेत्रकर्मणि लोभतः ॥ ४ ॥

ददाह क्रूरबुद्ध्या च वनं जन्तुसमाकुलम् । वनजीवास्तथा दग्धा मृगसर्पादिजातयः ॥ ५ ॥

पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । स तेन कर्मणा युक्तो गत्वा तु यमशासनम् ॥ ६ ॥

पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा स जातो सुखजोऽधुना । पूर्वपुण्यविशेषेण गिरौ केदारमण्डले ॥ ७ ॥

हिमालये पुण्यदेशे गौरो भव्यश्च बुद्धिमान् । नातिह्रस्वो नातिदीर्घः सर्वकार्यविचक्षणः ॥ ८ ॥

गतागतधनैर्युक्तो बलवान्नवल्लभः । पुण्यादिदं तथा पापाह्नोमी पापरतः क्वचित् ॥ ९ ॥

गृहचेष्टो महामानी दाक्षिण्यरहितैर्युतः । मनोदुःखसमाक्रान्तः कापट्येन च संयुतः ॥ १० ॥

प्राग्भवे वनदाहे तु ये स्युस्तस्य सहायकाः । अत्र जन्मनि ते पुत्रा मृतास्तत्प्राणिनोऽण्डज ॥ ११ ॥

तस्य प्रिया सदाचार रोगह्नेशैश्च संयुता । लक्षणेरेभिरादचस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥

वनदेवी तथा कार्या पलेनैकेन शोभना । हिरण्मयी तथा लेख्या पत्रे च चतुरस्रके ॥ १३ ॥

तदर्धमितिका वापि निजवित्तानुमारतः । वनजीवास्तथा लेख्याः पत्रे रजतसम्भवे ॥ १४ ॥

पलमात्रे महाभाग गन्धैः पुष्पैश्च पूजयेत् । मापन्नयामितो वद्विस्तया चैव हिरण्मयः ॥ १५ ॥

आहूय ब्राह्मणान्भक्त्या तेभ्यो देया विधानतः । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा ॥ १६ ॥

अग्निहूतं द्विसाहस्रं जपेद्दृष्टासुरं तथा । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ १७ ॥

पार्थिवान्पूजयेद्यत्नान्महादेवान्प्रयत्नतः । अयुतं संख्यया भक्त्या माद्विने व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥

मन्त्रार्थं पूजयेन्नित्यं मम भक्तिपरायणः । प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं पूर्वजन्माद्यनाशनम् ॥ १९ ॥

एवं कृते महाभाग प्रायश्चित्ते विधानतः । तस्य सन्ततिवृद्धिः स्याज्जायन्ते सम्पदश्च वै ॥ २० ॥

नापयो व्याघयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । न पुत्रमरणं किञ्चिन्न च रिष्टभयं क्वचित् ॥ २१ ॥

द्वयशीतिमितवर्षान्तं सुखी जीवति मानवः । नैव करोति यो मांहाह्नोभादा पापशोधनम् ॥ २२ ॥

न सुखं लभते कापि रिष्टं नैव मृतिर्भवेत् ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव पासुने देशे वैश्यो व्यापाग्वान्मुवि । विमभक्तिपरो नित्यं कृपिवाणिज्यतत्परः ॥ १ ॥

धनवान् राजसम्पत्नी भार्यापुत्रसुहृद्युतः । सहोदरयुतो मानी धर्ममर्यासाधकः ॥ २ ॥
 कृतवान्कपिलादानं ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः । फाल्गुनिके मधुपुर्या वै स्वर्णदानं चकार वै ॥ ३ ॥
 घृतप्रज्वालितान्दीपान्दत्तवान्यमुनाजले । ब्राह्मणेभ्यो ददावन्नशय्यावसनकम्बलान् ॥ ४ ॥
 अयो भाविवलात्सूत कृतं यत्कर्म दारुणम् । व्यभिचारभवं सूत भार्याया प्रतिवेशिनः ॥ ५ ॥
 ब्राह्मणस्य खगश्रेष्ठ सात्त्विकस्य महात्मनः । अप्रसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा ॥ ६ ॥
 वैश्यस्ता कामयामास लोभमोहादिविभ्रमैः । अज्ञानात्काममिच्छन्तातुभावपि बलीयसः ॥ ७ ॥
 कामस्य वशमापन्नौ ब्राह्मणो जनताडितः । स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽर्यस्य वै बलात् ॥ ८ ॥
 सती वै धर्षयामास बहुकालं खगेश्वर । व्यभिचारवशात्तस्य चान्योन्यैस्तद्धृतं धनम् ॥ ९ ॥
 गृहीतं तद्धनं चैव तेन घृतेन मानद । ततो लोकापवादेन ब्राह्मणीमत्यजद्विजः ॥ १० ॥
 ततः सा निधनं प्राप्ता ब्राह्मणी दुःखतोऽण्डज । निर्वेशी ह्यभवत्तस्य ब्राह्मणस्य खगेश्वर ॥ ११ ॥
 ब्राह्मणोऽपि श्रुतस्तेत्र तद्दुःखेन खगाधिप । ततो बहुतिथे काले वैश्यस्तु यमशासनम् ॥ १२ ॥
 गत्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गश्च शाश्वतम् । भुक्त्वा पुण्यमभावाच्च स जातो ब्राह्मणस्त्विव ॥ १३ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गां वहति यत्र वै । इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवैशसमुद्भवम् ॥ १४ ॥
 मध्ये जन्मत्रये प्राप्तं बहुभुवे तन्महोत्सवणम् । नोक्तं मया खगश्रेष्ठ चतुर्थं जन्मानि भुवेभ्यु ॥ १५ ॥
 स्यात्कृष्णगौरो मतिपान् राजमन्यः प्रियंवदः । विद्यावाग्मिर्नैवाकशूरो नास्युच्चो न लघुर्गुणी ॥ १६ ॥
 दयावान्वैदिकाचारो वेदद्विजपरायणः । ग्रमाधिपः सुभोक्ता च पौत्रभ्रातृमुतान्वितः ॥ १७ ॥
 धैर्यशक्ती सत्यनाड्मानी ऋती च्छुद्रजनपितः । सन्निविप्रहसयुक्तो धनी बन्धुप्रियः सुखी ॥ १८ ॥
 नैकस्त्री रंयुतः कामी भिन्दो बहुमित्रभाक् । पुण्यादिदं तथा पागलोभी पोपरतः क्वचित् ॥ १९ ॥
 मनोदुःखैः समाक्रान्तो ह्युदरे वातशूलयुक् । गतागतधनैर्युक्तो दायारकलहैर्युतः ॥ २० ॥
 मिथ्यापवादशङ्काभिः शक्तिः कर्षटैर्युतः । अनागमः स्वभार्यायास्त्यागात्सङ्गाद्विजस्त्रियाः ॥ २१ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षणपात्पापाद्दशच्छेदोऽत्र दृश्यते । भार्यावियोगमाप्नोति नैकभार्या स विन्दति ॥ २२ ॥
 महोद्विगमनाः सोऽपि न रतिं लभते क्वचित् । किं मया दुष्कृतं पूर्वं कृतं चिन्तयति स्वयम् ॥ २३ ॥
 अशो देवमहो देवं चिन्तयन् श्रुतदुःखभाक् । न सुखं भ्रातृपुत्रोत्थं न पित्रोर्न सुताभवम् ॥ २४ ॥
 कुटुम्बकलशं वैस्थ्य स्त्रियां दुःखं मुहुर्मुहुः । द्विपञ्चाशदब्देके वै जातपुत्रविनाशकः ॥ २५ ॥
 रोगाङ्गे पञ्चमे स्थूने वृगग्रहनिर्गसिते । त्रिमहर्गीक्षिते तत्र त्रिधा स्त्रीपुत्रनाशनम् ॥ २६ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदिद्याशास्त्रिन्नमानसः । ब्राह्मणतल्पगात्पापाद्दामाङ्गे लक्ष्मसंयुतः ॥ २७ ॥
 एवं तु लक्षणैर्युक्तः कुर्यात्पापविशो धनम् । प्रायश्चित्ते कृते सूत भार्यास्थितिर्भविष्यति ॥ २८ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्धिश्च वंशवृद्धिर्भवेत्तथा ॥ २९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं यथा स्वामिन्येन दुःखं विनश्यति । स्त्रियाः स्थितिर्भवेत्स्वामिन्वृद्धिर्भवेत्प्रसो ॥ ३० ॥
 संसारोणवमप्राणा प्रसीद परमेश्वर । कथयस्व दिवानाय भुक्तिमुक्तिप्रदो भव ॥ ३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

माधु पृष्ठं महाबाहो कथयिष्ये तवामिलम् ॥ ३२ ॥
 तस्यैवं कर्ममानेन प्रायश्चित्तं ययोदितम् । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तं यथा तथा ॥ ३३ ॥
 एतान्देवेशरी देवी मावर्णां काग्येच्छुभी । परद्वयमिती कार्या विधानेन प्रपूजिता ॥ ३४ ॥

नानाचन्दनचर्वाभिः पुष्पैर्वृषैर्मनोहरैः । सौभाग्याष्टकसंयुक्तपूजनाञ्च शुभानना ॥ ३५ ॥
 उमामहेश्वरश्रीत्यै दम्पती परिधापयेत् । ततो हिरण्मयी देवीं ब्राह्मणाय समर्पयेत् ॥ ३६ ॥
 “ यथा त्वमुमया देव सभार्योऽसि महेश्वर । तथा तव प्रसादेन सभार्यं कुरु मां प्रभो ॥ ३७ ॥
 यथा त्वं पुत्रयुक्तो मां पुत्रवन्तं तथा कुरु ।” ततास्तिलाचले द्रोणे शुक्ले द्वादशमाषिकाम् ॥ ३८ ॥
 तिलपूर्णे न्यसेन्नार्याः प्रतिमां वस्त्रसंयुताम् । सुवर्णनितिकां वापि सर्वभूषणभूषिताम् ॥ ३९ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां विप्राय गुणशालिने । दद्याद्दक्षिणया युक्तां विधिवद्विहितार्हणाम् ॥
 श्रद्धया देववित्प्रोक्तं मन्त्रमेतं समुच्चरेत् ॥ ४० ॥

मन्त्रः ।

13

“ यन्मया प्राचि जनुपि ज्ञानतोऽज्ञानतोऽपिवा । परकीयां स्त्रियं साध्वीं ब्राह्मणीं संयतोन्द्रियाम् १ ॥
 पतिव्रतपरां नारीं वलेनाक्रम्य भुञ्जता । पापं नार्यां वियोगाल्पमिदं प्राप्तं सुदुःसहम् ॥ ४२ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षणजातपुत्रनाशाल्याकिल्विषम् । महैनसोऽस्य नाशाय सौवर्णां योपिदाकृतिः ॥ ४३ ॥
 तिलाचलोपरि आजच्युक्तप्राप्ते तिलैर्भृते । समारोप्य मया दत्ता तुभ्यं विष्णुस्वरूपिणे ॥ ४४ ॥
 दानेनानेन मे ब्रह्मन्महैनस्तद्दिनश्यतु ॥ । त्रिवृद्भित्ति सम्पूज्य चैवमस्त्विति वादिनम् ॥ ४५ ॥
 अप्रेनयेति मन्त्रेण प्रणिपत्य विसर्जयेत् । द्विसुवर्णेन मन्मूर्तिं देवज्ञाय निवेदयेत् ॥ ४६ ॥
 ततस्तु भोजयेत्स्मिन्दिने नानाविधाङ्गनाः । एवं कृते सभार्यः स्यात्पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ ४७ ॥
 भक्तियुक्तेन मनसा किल्विषान्मुच्यतेऽचिरात् । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ ४८ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । श्रवणं हरिवंशस्य वंशवृद्धिकरं परम् ॥ ४९ ॥
 अत्रैर्नानाविधैर्भक्ष्यैर्नैवोडां हितदम्पतीन् । भोजयेद्विधिवत्तार्क्ष्यं श्रद्धया परया युतः ॥ ५० ॥
 गामेकां दक्षिणां दद्यात्सर्वाभरणभूषिताम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवन्धुभिः ॥ ५१ ॥
 एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्मावनाशनम् । नापयो व्याधयस्तस्य न च मृत्युभयं भवेत् ॥ ५२ ॥
 नच शत्रुकृता पीडा न पुत्रमरणं भवेत् । न भार्यामरणं तत्र प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ ५३ ॥
 आयुःकल्पनशताब्दान्तं भवत्येव न संशयः । अकृते तु यथाशक्त्या प्रायश्चित्ते स्वगाधिप ॥ ५४ ॥
 भार्यापुत्रसुखं तस्य न भवेदत्र जन्मनि । सप्तपञ्चाशदब्दे तु रिष्टं भवति दारुणम् ॥ ५५ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ५६ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिह्यणत्सवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चपुरचपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय शृणु त्वं हि प्राग्निनस्तस्य चेष्टितम् । आसीत्क्षत्री महाभाग प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धनवान्भोगयुक्तप्राज्ञो भृत्यवाहनसंयुतः । राजसेवापरो मन्त्री धर्मशास्त्रार्थकोविदः ॥ २ ॥
 अर्ह्युः कीर्तिमाञ्छूरो ब्राह्मणातिथिपूजकः । परोपकारनिरतो वैद्यविद्याविशारदः ॥ ३ ॥
 गोरोगभञ्जनश्चक्रे देवो मण्डलके तथा । दिव्यौषधीनां योगेश्च नानोपायैः प्रयत्नतः ॥ ४ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगमे रवी । सुवर्णरत्नभूषाव्रवसनाच्छादनानि च ॥ ५ ॥
 अयो पापं भृशं चक्रे जात्यहंकारयुद्धितः । पितृमातृगुरूणाञ्च निन्दाञ्चैव चकार ह ॥ ६ ॥
 बान्धवानाञ्च वृद्धानामवहेलनकर्मतः । बाल्यमारभ्य नियतं पित्रोरुल्लंघ्य शासनम् ॥ ७ ॥
 उच्छृङ्खलतया चक्रे यद्यत्कर्म स बाहुजः । ततो भाविवलात्सूद गुरोरापि महात्मनः ॥ ८ ॥
 विद्याभयस्य तस्यैव निन्दाश्चक्रेऽल्पयुद्धितः । ततो बहुविये काले सम्प्राप्य यमशासनम् ॥ ९ ॥

पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ १० ॥
 वाराणसीमहाक्षेत्रे पुण्ये शम्भुसमाश्रिते । नात्युद्यो नातिदीर्घश्च रक्तवर्णः प्रतापवान् ॥ ११ ॥
 बुद्धिमात्रीतिमान्वाग्मी पाता भोक्ता जनप्रियः । लग्नात्पञ्चमगेः क्रूरैः शुभैः पञ्चभिराश्रितः ॥ १२ ॥
 ब्रह्मसंस्कारयुक्तश्च गुणी मानी यशोन्वितः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 पितृमातृगुरुभ्रातृवन्धुस्त्रीनिन्दया पुरा । तैर्विहीनोऽत्र जनुषि पुत्रस्त्रीसुखवर्जितः ॥ १४ ॥
 चतुर्याश्रमसंयुक्तो नैकवासी जितेन्द्रियः ॥ १५ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव तस्य जन्तोरिह ध्रुवम् । किं कर्तव्यं समाचक्ष्व प्राणिनां हितकाम्यया ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं त्वया सूत वक्ष्ये तत्पापशोधनम् । गायत्रीदशसाहस्रं त्र्यम्बकं च तथा जपेत् ॥ १७ ॥
 अष्टाक्षरं महामन्त्रं चतुर्विंशत्सहस्रकम् । जपेन्नियमयुक्तप्राज्ञो गङ्गातीरे मर्हजति ॥ १८ ॥
 होमयेत्तद्दशशोऽन शक्त्या विप्रैश्च भोजयेत् । रुद्रैकादशिनीभिश्च रुद्रैकादशकेन च ॥ १९ ॥
 पूजयेच्च महारुद्रं रुद्रमेकादशात्मकम् । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २० ॥
 सद्गतस्तस्य जायेत चान्ते मोक्षमवाप्नुयात् । नैवं करोति यो मोहाहोभाडा पापशोधनम् ॥ २१ ॥
 त्रिहीने पष्टिसंख्येऽन्दे रिष्टेनैव मृत्तिर्भवेत् । सद्गतं नैव चामोति जन्मजन्मनि दुःखभाः ॥ २२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते पुत्र शतं च चतुररुचरम् । वर्षाणि जीवनं तस्य प्रोक्तं चैव महारमनः ॥ २३ ॥
 अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवो महेश्वरः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २४ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायोऽष्टषष्टयुत्तरपञ्चशताविकसहस्रतमः ॥ १५६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । गौडदेशे वभूवासी प्राग्भवे विनतात्मज ॥ १ ॥
 बाहुजानां कुले प्राज्ञो धर्मवित्तसंयतेन्द्रियः । धनवाहनभोगाढ्यो राजसेवापरः सुखी ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तः क्लीबो धर्मविद्वत्तमः । स्वगोत्रजासहायाच्च प्रयागे गरुडाग्रज ॥ ३ ॥
 मधुपेनुमहादानं ब्राह्मणाय प्रदत्तवान् । विष्णुपूजारतो नित्यं सर्वजीवदयापरः ॥ ४ ॥
 अयो भाविचलात्सूत कृतवान्कर्म दारुणम् । राजाज्ञया रिपूणाञ्च देशं छण्डितवान्खग ॥ ५ ॥
 तत्र गोग्रहणं सूत कृतवान्पौरुषप्रियः । तत्रैका गौर्महाभाग ह्यासन्नप्रसवा स्थिता ॥ ६ ॥
 शीघ्रं गन्तुमशक्ता सा ताडिता तेन वै भृशम् । तेन गर्भाच्छ्रुतो वत्सो मृता सा गर्भपीडया ॥ ७ ॥
 गोघातनाम्हाभाग घोरं पापमुपार्जितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ८ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ९ ॥
 फेदारमण्डलमान्ते गङ्गातीरे हिमालये । स कृष्णगौरो मतिमान्सेनानीः प्रियदर्शनः ॥ १० ॥
 नात्युद्यो नातिदीर्घश्च नातिस्थूलः कृशो न च । बहुग्रामाधिपः शूरो मितवाग्ब्राह्मणप्रियः ॥ ११ ॥
 राजप्रियो नीतिविच नैकस्त्रीसङ्गयुक्तसुखी । सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियम्बदः ॥ १२ ॥
 पनवान्वाहनोपेतो भृत्यैश्च परिवारितः । पशुदासीमुसंयुक्तो बन्धुमित्रमुसंयुतः ॥ १३ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे गोवधात्पापाजातपुत्रविनाशकः ॥ १४ ॥
 द्विचत्वारिंशद्व्यान्तं कदाचित्कोधसंयुतः । गोवधाच्च महापापत्स्त्रीमुखं नैव विन्दति ॥ १५ ॥

गृहचेष्टो वक्रमतिः कुक्षौ गोताडनात्सुत । कुक्षिशूलयुतः कापि कापि दन्तरुजान्वितः ॥ १६ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे द्यूने क्रूरप्रहविलोकिते । कदाचित्कण्ठरुक्चास्य ह्यन्नपाकस्तथा न च ॥ १७ ॥
 वातरुक्संयुतो वापि गृहे कलहसंयुतः । दाने या स्त्री सहायाऽऽसीत्साऽत्र माता प्रकीर्तिता ॥ १८ ॥
 यो वस्तो गोश्च्युतो गर्भात्स मुतोऽभून्मृति गतः । लक्ष्णैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदामि ते ॥ १९ ॥
 पलत्रयमिता कार्या सौवर्णां वत्ससंयुता । लेख्या पत्रे शुभे धेनुर्गन्धपुष्पावर्चनादिभिः ॥ २० ॥
 सम्पूज्य विधिना सूत सा देया ब्राह्मणाय वै । रजतेन च कर्तव्यो दण्डः पञ्चपलैः शुभः ॥ २१ ॥
 मापसप्तमितो वह्निः सौवर्णां विधिना सुत । देयो विश्राय विदुषे दरिद्राय कुटुम्बिने ॥ २२ ॥
 गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् । अष्टाक्षरस्तथा जप्यश्चतुर्विंशतिसंख्यया ॥ २३ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तिलैराज्यपरिप्लुतैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तत्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २४ ॥
 लक्षं पार्थिवलिङ्गानां पूजयेत्पुत्रवृद्धये । मद्दिने तु व्रतं कुर्यात् सर्वपापापनुत्तये ॥ २५ ॥
 एवं कृतविधेः सूत पूर्वपापीघनाशनम् । नाथयो व्याधयस्तत्र न शत्रुभयमावहेत् ॥ २६ ॥
 न पुत्रमरणं तस्य न स्त्रीमरणमेव च । सम्पदस्तस्य जायन्ते पुत्रपौत्राभिवृद्धितः ॥ २७ ॥
 द्व्यशीतिमितवर्षान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ २८ ॥
 मुखं न लभते कापि नरकश्च प्रपद्यते । पश्चादशर्षके रिष्टं तेनैव मरणं भवेत् ॥ २९ ॥
 जन्मादिमरणान्तञ्च स्वरूपमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति धृष्टद्विसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथवा एकोनसत्सुत्युत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । क्षत्रियस्य कुले भूत्वा सेनापत्यसुखान्वितः ॥ १ ॥
 ब्राह्मणान्वाधते यो हि तत्फलं श्रूयतां खग । एकदाऽय महालोभास्तेनापत्यमदान्वतः ॥ २ ॥
 ब्राह्मणस्य गृहे गत्वा प्रार्थयामास तद्धनम् । तदा विप्रस्य गेहे वै वर्तते याज्ञिकी क्रिया ॥ ३ ॥
 तत्तत्कर्माकुलत्वेन दत्तवानुत्तरं न तः । ततः सञ्जातकोपेन क्षत्रियेण दुरात्मना ॥ ४ ॥
 महापातकिना तेन कृतो यज्ञस्य संक्षयः । ब्राह्मणास्तत्र होतारो वेदशास्त्रविशाङ्गाः ॥ ५ ॥
 हता यष्टिमहारेण यज्ञवादीत्रहिष्कृताः । सर्वास्तत्रोपहारांश्च क्षिप्तवान्सर्वतो दिशः ॥ ६ ॥
 रुद्रकुम्भः समुत्थाप्य निक्षिप्तः कुण्डमध्यतः । तत्कुम्भजलसम्पर्काच्छमितोऽग्निश्च संस्कृतः ॥ ७ ॥
 तदा स कुपितो वद्री रुद्रेणापि समन्वितः । एवं स दारुणं कर्म कृत्वा तापमुपागतः ॥ ८ ॥
 पश्चात्तापसमायुक्त आत्मानमशपत्ततः । हा देवि किं कृतं पापं मया दुर्बुद्धिना भृशम् ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणा निहताः कस्मात्कस्माद्दे ध्वंसितो मखः । कस्माद्दुद्रघटः क्षिप्तः कस्माद्द्विर्विदूषितः ॥ १० ॥
 एवं सन्धित्य बहुधा ह्यात्मानमशपत्ततः । संन्यस्तः स ततो भूत्वा पुण्यं वै कृतवान्वद ॥ ११ ॥
 तीर्थानि बहुधा गत्वा मृतः कालविपर्ययात् । स तत्पुण्यवशेनाथ जातो वै धनिनां कुले ॥ १२ ॥
 तस्मिन्वयसि सम्प्राप्ते तत्कृतं तमनुव्रजेत् । महाज्वरो भवेत्तस्य ह्यन्तर्दोहसमन्वितः ॥ १३ ॥
 हन्मूर्च्छनाभराक्रान्तो न शर्म लभते क्वचित् । भूयो भूयो भवत्येव पुनः शान्तिमुपैति च ॥ १४ ॥
 अन्तर्हृच्च समाविश्य महादाहं करोत्यसौ । खदिराङ्गारवत्तीक्ष्णो मेदोमोसवलादि च ॥ १५ ॥
 प्रत्यहं शोपयेज्जन्तुं यतमानं न मुञ्चति । दिनैर्मासैश्च गच्छद्भिः शोफो दृष्टोऽदरांघ्रिषु ॥ १६ ॥
 कासश्वासाग्निमान्दानि कुच्छर्त्तासारमेहकाः । पीनत्वमुदरे चास्य क्रूरतं दृष्टपादयोः ॥ १७ ॥
 अङ्गाराग्निभिरैवास्व हृद्यं परितप्यते । सुहृत्पापि वमनं श्रेते पश्चान्मुहूर्त्तुः ॥ १८ ॥

औपधैर्यास्थते शान्ति भिपग्भिरुपकल्पितैः । कर्मणा तेन तस्यैव पूर्वजन्मकृतेन वै ॥ १९ ॥
 त्रिपते च स रोगेण ज्वरेण दुःसहेन सः । एवं स वेदनायुक्तः सप्तजन्मनि वै स्वग ॥ २० ॥
 यावन्न कुरुते तस्य निष्कृतिं कर्मणश्च सः । विधिवद्ब्राह्मणं स्पृष्ट्वा तावत्कर्म न मुञ्चति ॥ २१ ॥
 एवं स कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तं समाचरेत् । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ २२ ॥
 आस्तीर्य कम्बलं प्रीढं स्थापयेत्पञ्च पर्वतान् । मध्ये तिलाचलं दिक्षु प्रादक्षिण्येन चापरान् ॥ २३ ॥
 द्रोणद्वितयमानाढ्यान्फल्पुष्पसमन्वितान् । मद्भिधीन्द्रमहेशानधानृणां प्रतिमाः शुभाः ॥ २४ ॥
 शुद्धवर्णसुवर्णस्य प्रत्येकं हस्तमानतः । यथोक्तेन विधानेन प्रतिष्ठापूजनादिभिः ॥ २५ ॥
 देवज्ञादिकविभेभ्यो यथावत्प्रतिपादयेत् ॥ २६ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया प्राचि जनुपि यज्ञलोपं वितन्वता । महादाहज्वरमयं दुःखमाप्तमरुतुदम् ॥ २७ ॥
 भवन्मूर्तिप्रदानेन भवेयं ज्वरवर्जितः ” । इत्युक्त्वाशिप आदाय विमानन्याश्च दापयेत् ॥ २८ ॥
 मृत्युञ्जयं जपेच्छंशं जुहुयात्तद्दशांशतः । सहस्रकलशैरीशं स्नापयेन्मौनमुद्ग्रहन् ॥ २९ ॥
 त्रैत्यक्षं त्र्यम्बकारुण्यं ततोऽसौ विज्वरो भवेत् ॥ ३० ॥

। इति श्रीवृद्धसूर्यारुणमवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १६७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पेनेतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । गौडदेशेऽतिविख्यातः क्षत्रियो विनतासुत ॥ १ ॥
 देशेदेशेऽधिकाराढ्यः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वगाधिप ॥ २ ॥
 शालग्रामहिरण्यानि वस्त्रान्नादीनि चाण्डज । अथो भाविवलात्सूत पापं चक्रेऽतिदाहणम् ॥ ३ ॥
 ब्रह्मस्वहरणारुण्यन्तु ब्रह्मघातसमं सुत । युनिभावे महाभाग केनचिद्ब्राह्मणेन च ॥ ४ ॥
 धनं घटस्यं निक्षिप्तं तद्गृहे गरुडाग्रज । राजभीत्या गतः सोऽपि विदेशे द्विजसत्तमः ॥ ५ ॥
 क्षत्रियेण ततस्तेनाप्पसहायेन लीभतः । भुक्तं तद्धनमज्ञानात्सर्वं हि गरुडाग्रज ॥ ६ ॥
 ततो द्विजः समासाद्य धनं याचितवान्स्वकम् । वृद्धभावे स्वगश्रेष्ठे तेन दत्तं न तद्धनम् ॥ ७ ॥
 क्षुधितः स मृतो विप्रो घोरं पापमुपाजितम् । ब्रह्मघातसमं सूत भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ९ ॥
 पूर्वपुण्यमभावेण जातः सोऽत्र महीतले । केदारदेशे विख्याते पुण्ये चोच्चकुले महान् ॥ १० ॥
 स कृष्णगीरो मतिमान् राजमान्यः प्रियम्बदः । नात्युचो नातिह्रस्वश्च दृढाङ्गः सुन्दराननः ॥ ११ ॥
 शूरो मन्त्री महामानी देवद्विजपरायणः । सेनाधिपो महाप्राज्ञो राजसेवासु तत्परः ॥ १२ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता मन्त्री विशालदृक् । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 क्रोधी दुर्ध्यसनेर्युक्तः क्वचित्कन्यस्य दानिष्टुत् । ब्रह्मस्वहरणात्पापात्तथा ब्राह्मणघातनात् ॥ १४ ॥
 स्त्रीपुत्रमुखमप्रापि लभते नैव सर्वतः । उदरे वातजे रोगैः शूलेनापि च संयुतः ॥ १५ ॥
 मन्दाप्रिर्जायते तस्य जठरे क्रिमिभिः सदा । सदा चिन्तावृतो भृत्वा तथाऽप्राप्तमनोरथः ॥ १६ ॥
 रोगैश्चादिर्मयुक्तः शत्रुपीडाभिरन्वितः । लग्नाङ्गात्पञ्चमे भावे जायास्याने विशेषतः ॥ १७ ॥
 शूद्रदृष्टियुतो वापि सौम्यैश्चापि च संयुतः । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदामि ते ॥ १८ ॥
 परैः पञ्चमिर्तैः कार्यां ब्राह्मणस्तु हिरण्यपः । लक्ष्मीनागयणश्चापि पलत्रयमितः शुभः ॥ १९ ॥
 यज्जेहिर्हर्षमन्त्रैः षोडशीरुपचारकैः । गणेशार्कमहेशार्कमिर्माः कार्या हिरण्ययाः ॥ २० ॥

त्रित्रिमासमितैः सम्यक्पूर्ववत्परिपूज्य च । दैवज्ञादिद्विजेभ्यो वै देयाश्च विधिना खग ॥ २१ ॥
 चतुर्विंशतिसाहस्रं गायत्रौ, विधिना जपेत् । अथाक्षरं महामन्त्रं जपेद्युतसंख्यया ॥ २२ ॥
 अन्यासां देवतानां च मन्त्रांस्त्रिसहस्रकान् । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २३ ॥
 ताम्रपात्रं, शतपलसंमितं घृतपूरितम् । सुवर्णपञ्चसंयुक्तं दद्याद्विमाय धीमते ॥ २४ ॥
 ब्रह्मस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । नापयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ २५ ॥
 न पुत्रमरणं किञ्चिद् रोगभयमुल्लङ्घनम् । नापमृत्युभयं तस्य स सर्वत्र जयी भवेत् ॥ २६ ॥
 एषन्ते सम्पदस्तस्य शतं वर्षाणि जीवति । स सतदशकानीह चान्ते सद्गतिमाप्नुयात् ॥ २७ ॥
 नैवं करोति यो मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् । न सुखं लभते कापि चापि व्याधिसमन्वितः ॥ २८ ॥
 रिष्टैर्नैव मृतिस्तस्येयं त्रयस्त्रिंशद्भुक्ते ध्रुवम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २९ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । गौडदेशेऽतिविरुधातो द्विजश्रेष्ठः पुराऽभवत् ॥ १ ॥
 धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । धनसाहनभोगाढ्यो ग्रामपो विश्रुतो महान् ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ ३ ॥
 विविधानि च गोदानं ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । शिवपूजारतश्चैव ह्यतिथीनां च पूजनम् ॥ ४ ॥
 कृतवाञ्छद्भ्या युक्तो भक्ष्यभोज्यानि दत्तवान् । यूनि भावे खगश्रेष्ठ पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ५ ॥
 राजाज्ञया गतः सूत राजो दायादकं खग । क्षत्रियं हतवान् द्वाभ्यां सहायाभ्यां समन्वितः ॥ ६ ॥
 छलेन महताऽऽविष्टो भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । ततो यमपुरं प्राप्तो मुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ७ ॥
 तथा पुण्यात्पुण्यफलं पूर्वंपुण्यावशेषतः । जातोऽत्र पर्वते देशे पुण्ये केदारमण्डले ॥ ८ ॥
 स रक्तवर्णो मविमात् राजकार्येषु तत्परः । नात्युच्चो नातिदीर्घश्च नातिस्थूलशरीरवान् ॥ ९ ॥
 राजप्रियो महात्यागी महाभोक्ता प्रियंवदः । नैकस्त्रीसंयुतः कामी तथा सर्वजनप्रियः ॥ १० ॥
 देशे देशेऽतिविरुधातो बहुग्रामाधिपो महान् । राजकार्योपयुग्विद्याकुशलो धनवान्सुखी ॥ ११ ॥
 बहुमित्रजनैर्युक्तो बहुभूत्यसमन्वितः । शत्रुतोऽपि भयाक्रान्तो भ्रातॄणां सुखवांजितः ॥ १२ ॥
 वाल्पे पितृसुखैर्हीनो मध्ये मातृविर्वाजितः । हृदस्वभावयुङ् नित्यं तथाऽप्राप्तमनोरथः ॥ १३ ॥
 ईर्ष्यालू राजघाताच्च पापात्सर्वविदूषकः । जनानामप्रियकरो बहुशत्रुभयान्वितः ॥ १४ ॥
 स्वकार्यनिरतो नित्यं परकार्यविनाशकः । बहुपुत्रसुखैर्हीनोऽप्येकपुत्रेण संयुतः ॥ १५ ॥
 जन्माद्वात् पञ्चमे क्रूरग्रहयुक्तोऽत्र जन्मनि । गतागतधनैर्युक्तः शंकामात्सर्पसंयुतः ॥ १६ ॥
 एकशरीरभिराढ्यस्य प्रापश्चित्तं शृणुष्व वै । पलैरष्टमितैः कार्यो बाहुजस्तु हिरण्यमयः ॥ १७ ॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य विधानेन खगाधिप । कर्मप्रकाशने भक्त्या देवो वै पूजकाय च ॥ १८ ॥
 लक्ष्मीनारायणः कार्यः पलत्रयमितः शुभः । तथैवोमामहेऽश्च हिरण्येन यथाविधि ॥ १९ ॥
 पौडशैरुपचारैश्च पूजयित्वा विधानतः । मापन्नयमितो वाद्विः सूर्यः सौवर्णसंमितः ॥ २० ॥
 ब्राह्मणेभ्यो विधित्तेभ्यो देयाः श्रद्धाविवानतः । इदं सूक्तं जपेत्पश्चात्तद्दशांशुचित्तो भृशम् ॥ २१ ॥
 गायत्रौ, दशसाहस्रौ त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् । उमामदेश्वरादीनां मन्त्रांस्तत्संख्यया जपेत् ॥ २२ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तिलैर्द्विधाञ्च दक्षिणाम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्पिण्यात्माननीक्षयेत् ॥ २३ ॥

एवं कृतविधेः सूत प्रायश्चित्तं यथोदितम् । नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ २४ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्धिश्च संपदो वृद्धिमाप्नुयुः । नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ २५ ॥
 न तस्य पुत्रवृद्धिः स्यात् सम्पन्नापि विनश्यति । रिष्टं विंशमिते वर्षे तेनैव मरणं भवेत् ॥ २६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं समुदाहृतम् । नवाशीतिमिताब्दान्तमन्ते सद्गतिमाप्नुयात् ॥ २७ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं तच्च जन्मशास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २८ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूय यामुने देशे पूर्वजन्मनि बाहुजः । राजमान्यः सुखैश्वर्यधनवाहनसंयुतः ॥ १ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः ॥ २ ॥
 वस्त्रान्नशय्यागोभूपासुवर्णानि यथाविधि । कार्तिक्यां पौर्णमास्यां च यमुनायां विशेषतः ॥ ३ ॥
 दीपा दत्ताः स्वगश्रेष्ठ श्रद्धया घृतपूरिताः । अथो भाविचलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ४ ॥
 द्विजस्य यज्ञविघ्नं हि कृतवान् दर्पमोहितः । ततो बहुहित्ये काले मूर्तिं प्राप्य यमालये ॥ ५ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ६ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे च पुण्यदेशेऽतिविश्रुते । राज्ञां वंशे स्वगश्रेष्ठ गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ७ ॥
 नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च नातिस्थूलो न सूक्ष्मकः । देवद्विजगुरूणाश्च पितुर्भक्तोऽतिबुद्धिमान् ॥ ८ ॥
 बहुभृत्यधनैश्वर्यसुखवाहनसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराढ्यः श्रीमान् भोक्ता प्रियंवदः ॥ ९ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो बहुविद्यासमाश्रयः । राजप्रियो नीतिविच्च सर्वशत्रुनिर्घर्णः ॥ १० ॥
 पुत्रामित्रकलत्रार्थैर्युक्तः सर्वजनप्रियः । नैकस्त्रीसंयुतः कामी मातुराज्ञापवर्तकः ॥ ११ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे धूने शुभग्रहविलोकिते । गृहस्थे चन्द्रमसि च पितृस्थाने स्वगाधिप ॥ १२ ॥
 नूरावलोकनयुते स जातो मानवोऽत्र च । पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 यज्ञविघ्नोत्थपापाद्बै बाल्ये पितृमुखोऽज्ज्ञितः । विक्षिप्तोऽभूत्पिता तस्य यूनिभावे मृतोऽत्र च ॥ १४ ॥
 पुण्यापवादसंयुक्तस्तथा चिन्तासमन्वितः । शत्रुभीशङ्कया युक्तो गृहचेष्टोऽतिकोपनः ॥ १५ ॥
 मानापमानसाम्यश्च चित्तह्रेशीः समन्वितः । चित्तस्थिरत्वरहितो गतागतधनैर्युतः ॥ १६ ॥
 लक्ष्णैरभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्पहम् । पलैस्त्रिभिर्मिताः कार्या ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ १७ ॥
 गजेत्तल्लङ्घनैर्गन्धपुष्पोपचारकैः । हिरण्यविधानेन विधिज्ञैर्भ्यश्च शक्तितः ॥ १८ ॥
 प्रदद्याद्दिनतापुत्र पूर्वपापैः प्रमुच्यते । रविर्मापमितो वद्विस्तथा सूर्यश्च वै स्वग ॥ १९ ॥
 हिरण्यश्च दातव्यस्तद्वर्द्धमितिकोऽपि वा । तत्तन्मन्त्राञ्जपेद्भक्त्या ह्ययुतस्य च संख्यया ॥ २० ॥
 होमयेत्तद्ग्रांशेन शक्त्या विप्रैश्च भोजयेत् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवन्धुभिः ॥ २१ ॥
 एवं निष्कृतिमापन्नः सर्वपापानोदिनीम् । नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं क्वचित् ॥ २२ ॥
 सर्वं मनोरथाः पूर्णा भविष्यन्तीह जन्मनि । चतुस्त्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं तस्य न जायते ॥ २३ ॥
 पञ्चषेट्मितेऽब्दे च रिष्टं नैव स्वगाधिप । द्विंशत्तिमितायुः स्यादन्ते सद्गतिरिष्यते ॥ २४ ॥
 नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् । चतुर्विधं महारिष्टं भविष्यति न संशयः ॥ २५ ॥
 उदरे वातशूलेन मृतिस्तस्य भवेद्भ्रुवम । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र सर्वरोगैः प्रमुच्यते ॥ २६ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्तस्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव 'आग्भवे सूत देशे गौडाभिधे स्वग । बाहुजो धर्मकर्मादयो बहुद्रव्यसमान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । स्वर्णभूषणवस्त्रान्नगवादीनि प्रयत्नतः ॥ २ ॥
 अयो भावित्रलात्सूत ब्राह्मणेन तपास्विना । स्थापितं तद्द्वे द्वयं घटस्थं विनतात्मज ॥ ३ ॥
 व्यतीति बहुकाले तु ब्राह्मणेन महात्मना । याचितं तद्भनं तेन न दत्तं लोभमोहतः ॥ ४ ॥
 तदा तेन महाक्रोधाच्छापो दत्तः सुदारुणः । जन्मजन्मनि ते पाप वंशहानिर्भविष्यति ॥ ५ ॥
 ततोऽसी मृत्तिमापन्नो ब्राह्मणो विनातात्मज । बाहुजोऽपि मृतस्तत्र कुष्ठेन च दिनान्तरे ॥ ६ ॥
 यमलोकं समासाद्य भुक्त्वा पापफलं तथा । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ७ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे जातः केदारमण्डले । बाहुजो राजसम्मानी किञ्चिद्विद्वत्समान्वितः ॥ ८ ॥
 नात्युच्चो नातिदीर्घश्च कृशाङ्गो रक्तपाण्डुरः । जनप्रियोऽतिमतिमान्सान्विविग्रहसंयुतः ॥ ९ ॥
 पुत्रप्राप्तसुखैर्युक्तो मितदो दीर्घदर्शनः । पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥ १० ॥
 मनोदुःखैः समायुक्तो दीर्घमात्सर्यसंयुतः । गतागतधनैर्युक्तस्तथा प्राप्तमनोरथः ॥ ११ ॥
 वाल्ये सुखसमायुक्तो युवभावेऽतिहेशमाक् । वार्धके सुखसंयुक्तो मध्ये मध्यसुखान्वितः ॥ १२ ॥
 ब्रह्मस्वहरणात्पापस्तच्छापात्तन्मृतेरपि । अपुत्रः पुत्रदुःखार्तो मृतभार्यः कदाचन ॥ १३ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे भावे धूने भाग्ये खगाधिप । क्रूरग्रहेण संयुक्तदृष्टे पुण्यास्तियते विधौ ॥ १४ ॥
 जातोऽप्यन्तरिपुच्छेऽदत्त्वात्समान्वितः । लक्षणैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् ॥ १५ ॥
 पलमात्रेण कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यमयः । गन्धपुष्पोपहारैश्च पूज्यो वै भक्तिभावतः ॥ १६ ॥
 कर्मप्रकाशिने सूत देयोऽभ्यर्च्य विधानतः । घृतपूर्णं घटं ताम्रमयं पलशतात्मकम् ॥ १७ ॥
 पलमात्रसुवर्णेन युक्तं पूजासमान्वितम् । दद्याद्देदविदे सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ १८ ॥
 गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् । तथा वै ब्रह्मज्ज्ञानं जपेन्नियमपूर्वकम् ॥ १९ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तिलैराज्यपरिप्लुतैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्तत्र शुभान्वेदविदस्तथा ॥ २० ॥
 पार्थिवान्पूजयेत्तद्विशमहादेवान्प्रयत्नतः । तद्दशांशेन होतव्यं तद्दशांशेन वै द्विजान् ॥ २१ ॥
 भोजयेद्विधिवद्भक्ष्या दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । मदिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः ॥ २२ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विद्वन्धुभिः । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्मावनाशनम् ॥ २३ ॥
 न तस्य प्राप्तदोषोऽपि न चारिष्टभयं क्वचित् । नाधयो व्यापयस्तस्य न वा शत्रुभयं भवंत् ॥ २४ ॥
 न दारिद्र्यभयं किञ्चिन्न वातजभयं तथा । पुत्रप्रीत्राभिवृद्धिश्च जायते सम्पदेघतं ॥ २५ ॥
 स्त्रीसुखश्च तथाऽऽप्नोति जन्मन्यत्रैव चाण्डज । आपुरारोग्यमैश्वर्यमिन्नवन्तुसमाकुलम् ॥ २६ ॥
 दासदासीपशुवहुघोषैर्धान्यगोधनैः । महिषीछानवर्गैश्च सौभाग्यैरपि संकुलम् ॥ २७ ॥
 जायते तद्दृष्टं रम्यं स भवेद्राजवल्लभः । सुपुत्रबन्धुमान्सोऽपि कीर्दिमाजायतेऽचिगत ॥ २८ ॥
 नैवं करोति यो मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् । न पुत्रसुखमत्रैव लभतं विनतासुत ॥ २९ ॥
 पञ्चाशद्वर्षके रिष्टं स प्राप्नोति चतुर्विधम् । प्रायश्चित्ते कृते त्वासुः कुसप्ततिमितान्दके ॥ ३० ॥
 जन्मादिमरणान्तं च स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वा स्वभार्या परमा सार्ध्वा सन्त्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्यस्त्रीं काममोहितः ॥ १ ॥
 सोऽत्र जन्मनि भोः सृत ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते म्रियतेऽवश्यं ब्राह्मणीगमनादिह ॥ २ ॥
 तदस्य पापशमनं मया नोक्तं खगाधिप । तस्मिन्वयसि तद्विष्ट भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चसत्स्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं सूत ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षट्सत्स्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी ह्यवधीत्पूर्वं मोहादर्शं खगाधिप । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमा सौवर्णा राजतां तथा । दद्याद्विद्विधित्नाय तदा स्यात्सुस्वराऽण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तसत्स्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 घृतघेनुप्रदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसत्स्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परपुंसि महाभाग ग्रहणीरुग्युताऽत्र सा ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायण त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५७९ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजान् रोगान्किञ्चिच्छोषघातनम् ॥ १ ॥
 किञ्चित्क्रोधश्च लोभश्च किञ्चिद्विचिन्तितः । तस्य प्रिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 एकापत्यं भवेत्तस्य जायते मृतपुत्रकः । आदिपुत्रो मृतश्चास्यापत्यं भूयो न जायते ॥ ३ ॥
 येन कर्मविपाकेन सत्यं पश्य भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि मेधाविन्शूद्रवंशसमुद्भवः । व्यापारकृपिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन स व्यधात् ॥ ५ ॥
 व्यनहारादिना तद्वै ह्यवर्धपदतन्त्रितः । कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वधितम् ॥ ६ ॥
 नापितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे रियतम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं खगेश्वर ॥ ७ ॥
 पश्चान्मृत्युवशं प्राप्तो नरपे रीरिपे गतः । ब्रह्मस्वभक्षणात्सुत वर्षाणा च सहस्रकम् ॥ ८ ॥
 पतितो नरपे घेरे यातना घट्ट मुक्तवान् ॥ ९ ॥

पश्चान्मानुष्यमापन्नो ब्रह्मद्रव्यप्रभावतः । इदं तृतीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १० ॥

निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते । ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मस्वं विपतोऽधिकम् ॥ ११ ॥
ऋणं प्रसह्य वै भुक्तमपि कल्पशताधिकम् । नरके पातयत्येव ब्राह्मणस्य विशेषतः ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणाञ्च नराणाञ्च निष्कृतिं सौख्यहेतवे ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः स वै कामहरः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥

यजुर्वेदमयं देवं यजुर्भिः शतरुद्रजैः । यजन्वै मुच्यते शीघ्रं पापादाकल्पसम्भवात् ॥ १५ ॥

रुद्रैकादशनीभिस्तु रुद्रैकादशकेन वा । जप्तेन तोपयेदेनं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १६ ॥

तद्देशेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्बह्वी तिलैस्त्रिमधुराप्लवितैः ॥ १७ ॥

हरितालिपलाशान्धत्यसमिधो हवे हुनेत् । प्रतिकुद्रं प्रदातव्यं गोद्युग्मं रशानन्वितम् ॥ १८ ॥

केयूरकुण्डलाकल्पा मन्त्रपुस्तकमण्डलः । प्रतिकुद्रं शतं विमान् भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १९ ॥

निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं नाशयेदयम् ॥ २० ॥

इतिहासपुराणोक्तसूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिवचाक्षर्यं सभार्यः प्रीतिमावहन् ॥ २१ ॥

देवार्थिपितृमर्त्यानामृपीणाञ्च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षसाम् ॥ २२ ॥

सर्वेषां जीवजातीनामुत्पत्तिं शृणुयादपि । ऋपीणामृषिपत्नीनां वंशान्सर्वानुदीरितान् ॥ २३ ॥

एवं स त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन्देवान्द्विजान्सम्पक् श्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २४ ॥

एवं कृतविधिः सूत हरिवंशश्रुतार्थवान् । वाचकोपरि सन्तुष्टो भूमिद्रविणवासकैः ॥ २५ ॥

मुद्राकर्णाकृतवरां गां दत्त्वा च पयस्विनीम् । भूमिद्रविणवासाद्यैस्तोपयेदन्पद्मब्राह्मणान् ॥ २६ ॥

निष्कृतिं चैव कृत्वा तु सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २७ ॥

जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः । दुष्टरुक्चानपत्यश्च प्रमेहार्ताऽप्यकिञ्चनः ॥ २८ ॥

कुनखी दद्रुलः पाण्डुरोगी जन्मक्रमाद्भवेत् । जलाग्निभीतिश्चोराञ्च राज्ञो वित्तव्ययाधिकम् ॥ २९ ॥

लकुटप्रावशस्त्रार्थैर्जायन्ते व्रणजार्तयः ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तरपंचशताधिकतद्वहसतमः ॥ १९८० ॥

- श्रीसूर्य उवाच ।

अयं पूर्वदिने सूत प्राप्य भूमिं इमशनजाम् । मृतमेतं समालोक्य रात्रौ गत्वा ह्यतन्द्रितः ॥ १ ॥

पूजयित्वा चित्तां तस्य बलिमष्टविधं सजेत् । स्नानं कृत्वा मृदालम्भैर्यन्त्रैर्लक्षोद्भवैस्तया ॥ २ ॥

शतच्छिद्रघटं प्राप्य नानातीर्थोद्भवैर्जलेः । दीपमालादिने वापि प्रयोगं विधिना चरेत् ॥ ३ ॥

हरिवंशं ततः पश्चाच्छृणुयाद्विधिपूर्वकम् । दद्याद्विजेभ्यो विधिना नानाभक्ष्यफलानि च ॥ ४ ॥

स्वेच्छया भोजनं तेभ्यो दद्यादोपापनुचये । प्रयोगेऽनेन नार्यत्र बन्ध्या याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरपंचशताधिकतद्वहसतमः ॥ १९८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसी वैश्यो ह्यत्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिमपीडनम् ॥ १ ॥

विशद्वेषं व्यतीते तु नेत्रभङ्गः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं बन्धे दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥

कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशत्युत्तरपंचशताधिकतद्वहसतमः ॥ १९८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रश्चके मुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
तेन कर्माजितेनात्र पंडश्चैवापवर्णजः । गवा पालनजात् पुण्यात् प्रागत्र सुखसंयुतः ॥ २ ॥
गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवात्र निष्कृतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठ्यशीयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता पूर्वं मोहात्परघृतं हरेत् । साऽत्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीडयते ॥ १ ॥
कुरुभेन्नादितीर्थेषु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगान्नेत्रजान्नात्र सशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठ्यशीयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीतपूर्वं भवे यो वै नराधिरः । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥
स्वर्णशूर्पा रोप्यसुरा घण्टाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मरुम्बलयुक्ताञ्च दद्याद्देविदे सुत ॥ २ ॥
कृष्णगुल्मोद्भवा पीडा नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चाशीयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवत्काचित् स्वर्णकारा खगाधिप । स्वधर्मनिरता सर्वदानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
तद्गृहे धान्यराशिं तु चङ्गी गौ समागता । ताडिता कुक्षिभागे तु लघुडेन भृशं सुत ॥ २ ॥
तत्ताडनान्महादुःख प्राप्ता गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भपातसमन्विता ॥ ३ ॥
तेन कर्मविपाकेन सम्प्राप्योचितशासनम् । पुनः शूद्राऽभवच्चैव गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
धनभृत्याश्वभोगाद्यैर्नावाभवसयुता । पुत्रसन्ततिहीना सा प्राग्गोघातादिपापतः ॥ ५ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशनम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
मार्गे तु धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठा कारयेद् बुधः । सस्थाप्य च शिवा तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
होमयेच्च ततस्तत्र तिलानाज्ययुतानिह । भोजयेद् ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
दद्यात्तथैव फणिला सर्वपापमणाशिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ ९ ॥
नैव या कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिवर्जनम् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षडशीयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्ध हरति मानवः । तत्काले पापवशतो बहुमूर्त्वी प्रजायते ॥ १ ॥
दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना तत्र जन्मनि । बहुमूर्त्नान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्ताशीयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कश्चिद्व्रपापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुमूर्त्वरुजाकुला ॥ १ ॥

दुग्धधेनुः प्रदातव्या वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपेयात्र न पश्येद्दुग्धमूत्रताम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्त्वादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशतित्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दातयेत्सूत महिषीं नवयीवनाम् । प्राग्भवे नियतं सूत कृष्णगुल्मैः स वाच्यते ॥ १ ॥
स नरो रत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्थां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
अथवा महिषीदानाद्दिप्राय विधिनाऽण्डज । महिषीपापजादोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्त्वादे कर्मविपाके अध्याय एकोनव्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
ज्ञानान्नानकृते वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मयातान्महापापात्पण्डः स्याद्बहुजन्ममु ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्त्वादे कर्मविपाके अध्यायो नव्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काचित्प्रमदा विनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्याऽपि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
इह सा क्षत्रिया जाता प्रागापि क्षत्रियाऽण्डज । इह पुत्रविहीना सा फलहृत्पापजाद् दृढात् ॥ २ ॥
फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः । भोजनन्तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेष्टया द्विजान् ॥ ३ ॥
प्रापश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् । अमायां नारिकेलानि देयानि खलु शक्तितः ॥ ४ ॥
एवं हि सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं चाब्दसप्ततिम् ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्त्वादे कर्मविपाके अध्याय एकनव्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दक्षिणारी पुमात्र पूर्वं जन्मन्यत्र स्वगेश्वर । जायते भेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
कार्तिक्यामय वैशाख्यां दक्षिणेतुप्रदानतः । तस्माद्रोगाद्दिमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्त्वादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनव्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीं दातयेन्नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
दद्यात्सामरणां सूत महिषीं यमदैवताम् । युगकम्बलसञ्जतां विधिना नवयीवनाम् ॥ २ ॥
सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । दानेन तेन वै सूत कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्त्वादे कर्मविपाके अध्यायत्रिनव्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेधात्प्राग्वृषभानां च नासाग्रस्य खगाधिप । नासाठेऽत्रोऽत्र तस्यास्ति घृनि भावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
नास्ति तन्निष्कृतिः कापि दक्षैर्दानशरीरेषु ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्त्वादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्नव्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभागश्चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो दैवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्र वै निरतः सोऽथ चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अथ तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरममृशुद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परपक्षे कृते सूत स्वशरीरमयात्यजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाचौर्येण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिशुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुखैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुविद्योऽतिक्रूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापाहोभरतः क्रोधी नानाभैरवशासनः । रिष्टं पश्चिमिमे पञ्चहीने वर्षे खगाधिप ॥ ९ ॥
 महाकालनरादानात् सुवर्णस्य खगाधिप । सर्ववित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् ॥ १० ॥
 पञ्चाशीतिमितायुः स्याद्वत्ते कालनरेऽण्डज । प्रायश्चित्तेऽकृते तत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे ॥ ११ ॥
 कालशेषेण रिष्टेन तत्क्षणं मरणं स्मृतम् । महाघोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् ॥ १२ ॥
 चिह्नं तत्र प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् । हृदि स्थलं शुभं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचनवत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिप्रहरणात्रारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीडयते सा तु विनतानन्दवर्धन ॥ १ ॥
 दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षी निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नधेनुमहादानाद्विधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिजं रोगं कातरत्वं हि काश्यप ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनवत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
 सा तद्दानान्महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्प्राक्कृतात्तु खगाधिप ॥ २ ॥
 तेन कर्मफलेनात्र चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्द्विपिता चात्र युवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देया धृतेनात्र पूजयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 द्विसुवर्णमिता भव्याः सम्पूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तथा दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धियुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥

मधुघेनुप्रदानाद्ब्रह्मणाप स्वगाधिप । हृष्टगन्धिकृताहोपान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगात् स्वगाधिप ॥ १ ॥
घेनुं रत्नमयीं दद्यात्समुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्देवेन महादृढतम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः प्राग्जन्मन्यभूत्कश्चिन्नरो गजक्रियान्वितः । नानाबाह्वनभोगादयो दानात्सर्वमिदं सुत ॥ १ ॥
सप्तजन्मन्यसौ पण्डो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९०१ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशोधनी । राजमानविरोधी च नानासील्यरतः सदा ॥ १ ॥
किञ्चिद्गातादिना पीडा जायते तस्य चोदरे । वातरक्तादि शिरसि जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । प्रियभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रप्रसूतिश्चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुण्यं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति तत्त्रिधाः । विधानं च द्वितीयं सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो घनुःकांस्यादिकारकः । ब्राह्मणो मित्रतां यातो बद्धव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
क्रयविक्रयकर्ता स विप्रद्रव्येण वर्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निघ्नं गतः ॥ ७ ॥
मुक्तं सर्वं घनं तेन न तु किञ्चित्समर्पितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासन्नेविनाशनम् । ये चैतस्य मृताः पुत्राः स जातो ब्राह्मणः स्वयम् ॥ ९ ॥
इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना स्वगाधिप ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपतुल्यं हि पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपेणीकौञ्चि म्रियते ब्रह्मस्वं कुलभक्षकम् ॥ १२ ॥
तस्य सन्ततिवृद्धचर्यं कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूमदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
कुर्यादष्टदलं पद्मं राजतं शुक्रतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमत्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
मुशीतसलिलैः पूर्णं सरत्नौषधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥
तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं पञ्चस्रञ्चन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्थापयेद्बुद्धमूर्तिं निष्कृष्टयात्मिकाम् । सुवर्णस्य विशुद्धाश्च दद्याद्देवेदवादिने ॥ १७ ॥
प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । शतमष्टोत्तरं विप्रान्द्रोणाः सतैव निर्मिताः ॥ १८ ॥
जातीपुण्यैः शुभैश्चैव लक्षपूजां शिवोपरि । सङ्कष्टान्मोचयेद्देवैर्दम्पती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
एवं कृतविधेः सत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्गनिता मोहात्प्राग्भवे माक्षिक हरेत् । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्धाढ्या प्रजायते ॥ १ ॥
 मधुधेनुप्रदानाच्च व्यतीपातादिष्वसु । दुर्गन्धरोगात्सतत मुच्यतेऽत्र खगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायषडुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ १६०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डस्तु राजसम्मानी चेह जन्मनि चाण्डज । महादुष्टक्षयान्मुक्तो बध्वन्धनतत्परः ॥ १ ॥
 प्राक्कृतास्तु महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महावृत्तः पण्डोऽगम्यातिसेवनात् ॥ २ ॥
 नात्र जन्मनि भोः सूत प्रायश्चित्त मयोदितम् । अगम्यागमन पाप प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायषडुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ १६०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मत्री सा मया प्रोक्ता या पूर्वं घातयेद्द्विजम् । सर्वं विचेष्टितं यस्माच्छृणु चात्र खगाधिप ॥ १ ॥
 अतया द्रव्यलोभेन सपत्न्या प्रातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥
 तस्याः क्षिप्रं महादुष्टा बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । अचिराज्जायते खर्जूः पितृगेहे स्थिताऽण्डज ॥ ३ ॥
 महादोषवती पापाज्जाताऽत्र धवनी खशे । भविष्यति महारिष्टमग्निदाहेन चाण्डज ॥ ४ ॥
 चतुर्विंशन्मिते वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षडुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ १६०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराह यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिद्धितः ॥ १ ॥
 घृतकुम्भं यथाशक्ति दद्याद्विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षडुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ १६०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत शुद्धं मोहान्नराधमः । शुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १-॥
 शुद्धधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय च धीमते । शुल्मोदरसमुद्धृता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सत्तोत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ १६०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयो काचित् सती नारी कर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्दग्ध तथा गृहम् ॥ १ ॥
 तद्वाहाच्च महाभाग दग्ध सर्वं पुरं तदा । मृता सा यमराजस्य नियोगान्नरक गता ॥ २ ॥
 मुक्त्वा फलानि वै तत्र पुण्यपापोद्भवानि हि । सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया ॥ ३ ॥
 कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशिनीम् । वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसयुतम् ॥ ४ ॥
 कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ १६०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मागागीदृग्माह्वणः पश्चित्कृषिकर्मरतस्सदा । पूजकश्चातिथीना च भिक्षुकाणाञ्च यत्नतः ॥ १ ॥

तद्गृहे वृष-उन्मत्तस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्गृहभस्यापि प्राग्भवे विनत्तासुत ॥ २ ॥
 छित्त्वा नासाग्रमुष्कौ तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र जन्मनि तद्गृहत्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स च तत्र खगाधिप ॥ ४ ॥
 धर्मात्पूर्वकृतास्तोऽपि सुवैश्वर्यधनान्वितः । दृढार्जितस्य पापस्य प्रायश्चित्तं न विच्यते ॥ ५ ॥
 पुत्रनादतिथीनां च भविष्याति च तद्गतिः । तीर्थोश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्वस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
 आयुः पाष्टिमितान्दान्तं रिष्टं पञ्चाशदब्दकं ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज- । दन्तुरा सा भवेच्चैह तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
 ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तद्दोषशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भवेत्लोभात्पुराभवे । कण्डूरोगेण सततं पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 स कुर्यात्तैलदानञ्च ब्राह्मणाय खगाधिप । कण्डूरोगप्रशमनं दत्त्वा तैलवट्टयात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्गुभा । भर्तृत्यक्ताधिभिन्ना सा महारोपवती भवेत् ॥ १ ॥
 तथा महोपधैर्दिव्यैः पत्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
 धूर्तः पापरो द्रष्टुः सर्वधर्मविवाञ्जितः । रोगयुक्तोऽतिदुःखार्तो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
 बहुजन्मस्वसौ पापोन्मुक्तो वै भवितोऽण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्ष्यार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । इह जन्मनि पण्डः स्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
 न तस्य निष्कृतिः प्रोक्ता-जन्मनीह खगाधिप । स्वशरीरविबुद्धचर्यं येन भुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुटे हरति कस्माचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीड्यते सेद जन्मनि ॥ १ ॥
 गङ्गायां हि महाभाग गुडघेतुमदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्सन्माद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुर्दशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देशोऽभवत्पूर्वभवे नेपालविश्रुते । बहुमित्रमत्सराद्यो हठी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
 आराधनन्तु कृतवान्देव्या यः पूर्वजन्मनि । स्वास्त्रियं च मूर्ख्यां च परित्यज्य शुभाननाग ॥ २ ॥
 अन्यस्त्रियं वा अग्रमद्वयमिचारपरो दृढः । स तेन कर्मणा युक्तो गवो धर्मधुरं प्रति ॥ ३ ॥

शुभाशुभानि वै भुक्त्वा फलानीह महीतले । जातो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
 देशे देशेऽतिविख्यातो घृणी धीमान्महायशः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापाज्जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं च वदामीह स्त्रीप्राप्तिमुखकारिणीम् । पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हैमिकां कार्यकारिणीम् ॥ ६ ॥
 पलपञ्चमितां लेख्यां रत्नैर्माल्यैरलंकृताम् । दद्याद्देवविधिज्ञाय सत्कुलीनाय चार्थिने ॥ ७ ॥
 प्रजापतिं तथा दद्याद्वाजतं त्रिपलात्मकम् । ब्रह्मदेवतमन्त्रेण गृह्णाति स महाद्विजः ॥ ८ ॥
 पश्चादष्टाक्षरं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् । जपेद्दशसहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् ॥ ९ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् । एवं यः कुरुते सूत सर्वपापविनाशनम् ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्तं परं तत्र तस्मात्पापात्ममुच्यते । नैवं करोति यो मोहाब्जडधीर्देवघातितः ॥ ११ ॥
 स्त्रीमुखं लभते नैव रिष्टं पद्मेदकेऽब्दके । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं चान्दसप्ततिम् ॥ १२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचदशोत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना प्राग्यो हन्यान्मृगं हि विनतासुत । पण्डः स्यादत्र जनुपि तत्काले मृगघातजे ॥ १ ॥
 पापनाशकरां तस्य निष्कृतिं वक्ष्यहं सुत । दद्याद्गुरुं नवं तत्र स्वर्णनिष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
 सहासनं सालंकारं पूजयित्वा विधानतः । वेदज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
 नाशमेष्यति खंजत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र कण्डूरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 यथाशक्तिसुवर्णाढ्यात् तैलेदानाद्दिशेषतः । सा मोक्षयते महाभाग कण्डूरोगात्स्वगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै काश्चिच्चारुणः पूर्वजन्मनि । भ्रम्यमूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
 राजपत्न्या महाबाहो रतिं चक्रे ह्यधर्मतः । गर्भं दधार वै राज्ञी भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा यमलोके स्वगाधिप । शिवपूजनजात्युण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
 देशे जाङ्गलजे पण्डः सर्वधर्मबहिष्कृतः । शिवपूजारीतो यस्मात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
 स्त्रीपुत्रमुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भाढ्यां बडवां या वै हन्यात्पूर्वभवेऽण्डज । गर्भपातनद्दुःखार्तां स्वप्नाऽपि स्यात्तदेनसः ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं सूत शृणु बक्ष्यामि तत्स्वतः । दद्याद्दिप्राय तुरगं सुवानं भूषणान्वितम् ॥ २ ॥
 स्वर्णनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्ममुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्थां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
 दानप्रभावात्पक्षीन्द्र स्वधत्वं नाप्नुयादिह ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६१९ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले संसृत्वन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितोऽत्यर्थं कृशाङ्गः पाण्डुरद्युतिः ॥ १ ॥
ऊर्ध्ववातादिना पीडा बाल्ये स्याद् प्रवृणीगदः । तस्य भार्या सदाचारा विनीता भर्तृभक्तितः ॥ २ ॥
रक्तस्रावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । गर्भश्च तस्या उदरे पिधानं प्रकरोति हि ॥ ३ ॥
द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्या विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तया गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
अतिकष्टाद्दैनतेय गर्भपातकृतागतः । अपरश्च कृतं कर्म व्यभिचार इतस्ततः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापहरणं कुलयावाक्यलङ्घनात् । चौर्यवृत्त्या च तद्गत्रां दस्युसङ्गाच्च वै बहु ॥ ७ ॥
बहुवारं हि यद्रव्यं हतं तस्करमुद्धिना । भुक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्रं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
कालेन तद्धनं भुक्त्वा पीडितौ दारुणैर्ग्रहेः । यातना बहुधा प्राप्ताः पश्वात्मानुपतां गतौ ॥ ९ ॥
किञ्चित्पुण्यप्रभावेण पापस्यास्य क्षयो भवेत् । निष्कृतिं तां वदामीह येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १० ॥
पूर्वजन्मनि या नारी नानागर्भान् हिनस्ति वै साञ्ज्यमिह संतप्ता पापाद्दे निष्कृतिं चरेत् ॥ ११ ॥
नारी नियमसंवीता ध्रुवं स्याद् व्रतकांक्षिणी । सौम्यायनं समासाद्य मासे पक्षे शुभेऽहनि ॥ १२ ॥
तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयः खन्वतीं शान्तां वा सुरभिं शुभलक्षणाम् ॥ १३ ॥
शुद्धमानीय विधिवद् पूजयेत्तां समाहिता । इष्टतथ्यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरापि ॥ १४ ॥
उच्चरैश्चैव गोघ्नानैः सा तां परिचरेत्सदा । रात्रौ दीपावलीभिश्च गन्धस्रक्चन्दनादिभिः ॥ १५ ॥
सुगीतमङ्गलध्वानैस्तदधःशाधिनी भुवि । प्राणयात्रां प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसाऽहनि ॥ १६ ॥
तस्यास्तु पञ्चगव्यानि ययान्यायं समश्नती । एवंव्रतपरा नारी मासिमासि तु संयता ॥ १७ ॥
तस्या धेनोः सवत्साया इष्टं समभिकाङ्क्षिणी । व्रतान्ते द्विजभाकार्यं समस्तगुणशालिनम् ॥ १८ ॥
अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या बस्त्रदानविभूषणैः । सम्पगभ्यर्च्य तां धेनुं मानयन्ती स्तनन्धयम् ॥ १९ ॥
कृत्वा च विधिवत्सर्वं तां दद्यादितिभाषिणी ॥ २० ॥

मन्त्रः ।

“ सुवर्णं शुद्धमाग्नेयं मापपोडशसंमितम् । ददेद्दं गां सवत्साश्च सर्वपापापनुत्तये ॥ २१ ॥
यन्मया कुलटावृत्त्या नाना गर्भा विधातिताः । नानामेदैः पातिताश्च गर्भा वै बहवो भुवि ॥ २२ ॥
कर्मभित्तैश्च सम्प्राप्तं गर्भपाताख्यद्रूपणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवत्सां गां ददे प्रभो ॥ २३ ॥
इह जन्मनि बन्ध्यात्वं नाशमेतु समन्ततः । दानेनानेन सुरभेर्गोपालः प्रीयतां मम ॥ २४ ॥
भवेच्च त्वत्प्रसादेन गर्भो मे सुभगा यतः ” ॥ २५ ॥

एवमस्त्विति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् । हिरण्यं रजतं ताम्रं विविधानि फलानि च ॥ २६ ॥
दापयेद्द्विजसुरगुणाय भूरिद्रविणदानतः । भोजयेच्च शतं विप्रात्रानात्रैः सक्तुपायसैः ॥ २७ ॥
एवं कृतविधिः सूत नारी स्याद्दुःखनाशिनी । बन्ध्यात्वान्मुच्यते सूत पुत्रप्राप्तियंशस्विनी ॥ २८ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितासंवादे कर्मविपाके अर्थाद्यो विंशत्युदरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्नुरगं घातयेन्नरः । बक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजापते ॥ १ ॥

स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं वाऽकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
दद्यादश्वं सुवर्णाढ्यं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत बभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
भ्रूरकर्म कृतं तेन द्रुष्टसङ्गेन चाण्डज । चौधेण गां परां नीत्वा क्षुधितोऽभक्षयत्युरा ॥ २ ॥
मृतः स तेन पापेन नानायोनिमुपागतः । स तीर्थमृत्युवशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
तीर्थमृत्युप्रसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्चेष्ट चक्षुर्हीनो भविष्यति ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दशस्वर्णैस्तु सम्मिताम् । निर्मितां गां विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
दद्याद्वै वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियुतं वाऽयुतद्वयम् ॥ ६ ॥
होमयेच्च यथाशक्ति भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिनैवेदमात्मदोषात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत् क्षत्री महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्तो ग्रामताविश्रुतो महान् ॥ १ ॥
दुष्कृतं चरितं तन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । शूद्रायां च धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
यत्नः कृतो महांस्तेन नाभृद्गर्भस्य पातनम् । तथा हालाहलं पीतं लोकभीतेस्तु सा मृता ॥ ३ ॥
गर्भपीडा महत्पुत्रा बालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपञ्चकेनेदं कृतं माकर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
धर्मणां संग्रहश्चायं गर्भनाशसमुद्भवः । ततो हि मरणं प्राप्तो बाहुजोऽथ सहाययुक् ॥ ५ ॥
सूर्यलोकं ततो गत्वा मुक्त्वा भोगाश्च शाश्वतान् । अशुभान्नरकान्भुक्त्वा स्वकृताद्दृढकर्मजान् ॥ ६ ॥
सोपशुभे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृमातृविहीनश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥
नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । धर्मादिदं तथा पापाद्भूतं पापरतः शठः ॥ ९ ॥
सकन्यो हृदि रुग्णश्च मनोदुःखसमन्वितः । शूद्रायां वीर्यदानात्पाक्तद्वेषाच्चान्द्रपुत्रकः ॥ १० ॥
ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापापनोदिनीम् । पुत्रवृद्धिकर्ता धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणकारिणीम् ॥ १३ ॥
शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पल्लः पद्ममिर्तः शुभा । हिरण्यमीं सगर्भां च पत्रलेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
तदर्धेनायवा कार्या निजवित्तानुसारतः । गन्धपुष्पैरलङ्कृत्य सा देया पापनाशिनी ॥ १५ ॥

मापपञ्चमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौवर्णं पञ्चमापकम् ॥ १६ ॥
 राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलात्मकम् । गायत्रौ दशसाहस्रं जप्त्वा तु विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 होमयेत्तण्डुलैः साज्यैः सर्पपैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥
 पूर्वं कृतविधेः सूत पूर्वपापविनाशनम् । तस्य पुत्रविवृष्टिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १९ ॥
 अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते ययोदिते । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे दारुणं शत्रुवैकृतम् ॥ २० ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादिप्रमाणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । जाता सिंहलके देशे वैश्यपुत्री शुभानना ॥ १ ॥
 पत्युः सहायतस्तत्र तथा दत्तानि चाण्डज । कार्तिक्यां पौर्णमास्यां वै राहुग्रस्ते निशाकरे ॥ २ ॥
 भक्ष्यभोज्यानि बह्मणि सुवर्णाभरणानि च । भक्तियुक्तेन मनसा ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिये काले व्यापारार्थं गतः पतिः । ममुद्रे नौकया सार्धं निमज्ज्य मरणं गतः ॥ ४ ॥
 ततः सा स्त्रीसहायत्वात्प्रतिवेशिद्विजातिना । तद्वामवासिनैकेन कामिता कामलोभतः ॥ ५ ॥
 तथापि स्वीकृतो विप्रश्चान्योन्यप्रीतिभावतः । वैश्यायाः प्रीतिवशतो विप्रेण स्त्री विमानिता ॥ ६ ॥
 अनादरेण महता ब्राह्मणी ओकपीडिता । मृता हालाहलं पीत्वा ततो लोकापवादतः ॥ ७ ॥
 पूर्वस्त्रियाश्च साहाय्याद्विप्रस्त्यक्तस्तयाण्डज । ग्रामाध्यक्षो मृतस्तत्र तच्छोकादिमपुत्र्यः ॥ ८ ॥
 तद्रूपं वर्षान्तोऽपि पञ्चत्वं प्राप्तवान्स्वग । ततो बहुतिये काले वैश्यापि निधनं गता ॥ ९ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्तं पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता सुवज्राश्रुना ॥ १० ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे च खडाप्रान्ते हिमालये । गौरा मुरुषा नात्युच्चा नातिहस्ता शुचिन्विता ॥ ११ ॥
 प्रियंवदा शुभाङ्गी च व्रतानामनुकाङ्क्षिणी । सुशीला चतुरा दक्षा पितृमातृसुखान्विता ॥ १२ ॥
 भगिनीसौदरैर्युक्ता देवद्विजपरायणा । पुण्यादिर्दं तथा पापाहोभयुक्ताऽल्पपापकृत् ॥ १३ ॥
 मनोदुःखैः समायुक्ता तथाऽप्राप्तमनोरया । प्राग्भवे ब्राह्मणीत्यागात्पापात्तन्मरणोद्भवात् ॥ १४ ॥
 अहहत्यासमादृशोऽत्पापित्यक्ता किञ्चोरके । ईर्ष्यामात्सर्ययुक्ता च गूढचेष्टाभिरन्विता ॥ १५ ॥
 लक्ष्मणैरेभिराद्रवायाः प्रायश्चित्तं वदामि ते । पलेनैकेन कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यमयः ॥ १६ ॥
 गन्धपुष्पैरलंकृत्य स देवो ब्राह्मणाय वै । गायत्रीदशसाहस्रं जपेन्मृत्युञ्जयं तथा ॥ १७ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । अश्वत्थसेवनं कुर्यान्मदिने व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥
 पार्ष्णीयान्पुण्येष्टं महादेवान्निधानतः । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ १९ ॥
 पतिपुत्रवती चासाविहैव भवति ध्रुवम् । नैवं करोति या मोहाल्लोभाद्वा पापशोचनम् ॥ २० ॥
 भर्तुः सुखं न लभते चान्ते च नरकं व्रजेत् । पञ्चचत्वारिंशकेऽन्द्रे रिष्टं चाकृतनिष्कृतं ॥ २१ ॥
 घटे भोगयुते लभे सूर्यं सुखसमाश्रिते । चापे राहौ च जननं चापे राहौ मृतिस्तया ॥ २२ ॥
 त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्याद्दधुवं च कृतनिष्कृतेः । रिष्टेनैव मृतिस्तस्या मृतं चाकृतनिष्कृतं ॥ २३ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादिप्रमाणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मन्यत्र कोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्वनिकटे दिग्गः ॥ १ ॥
 शूद्रकन्या च तेनैव हया पोडशवार्षिकी । मुक्ताऽतिकामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
 स चाथ धर्मपुत्रस्य भुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्रागत्रापि च सद्गुरः ॥ ३ ॥
 पण्डस्तेन विपाकेन भातसर्वमनोरथः । राजप्रचारको धीमान्गजाश्वप्रतिपालकः ॥ ४ ॥
 महाधनो महोत्साहो महाविभवाविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥
 भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सद्गतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
 सोऽश्वदानादिधानेन ब्राह्मणाय खगाधिप । न पश्यति महापीडां पापजां पादसम्भवाम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो घातयेदर्जं ज्ञानात्प्राग्भवे विनतासुत । भक्ष्यार्यं सोऽत्र जनुषि पुरुषोऽङ्गाधिको भवेत् ॥ १ ॥
 न तस्य निष्कृतिर्दुष्टपापस्यात्र च काश्यपे । आरब्धस्य क्षयो नास्ति विन्मये शतधा कृते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि पृच्छकस्य विचेष्टितम् । प्राग्भवे यामुने देशे बाहुजो धर्मसंयुतः ॥ १ ॥
 राजप्रचारी शूरश्च मन्त्रकार्यविचक्षणः । स्त्रीपुत्रधनसंयुक्तो भृत्यवाहनसंयुतः ॥ २ ॥
 राजसेवापरो नित्यं सन्धिविग्रहसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ ३ ॥
 सिद्धान्तानि महाभाग भिक्षुकेभ्योऽतिभक्तितः । वदान्यो नीतिवित्प्राज्ञो वृद्धाशिष्टैः समन्वितः ॥ ४ ॥
 कृतवान्ब्राह्मणोद्गाहं विधानेन खगाधिप । अथो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ५ ॥
 बालकेनाष्टवर्षेण राजाश्रितपुरोधसः । क्रीडने प्रस्तरक्षेपान्मारितो राजबालकः ॥ ६ ॥
 ततो राजाज्ञया क्षत्री विपदानेन बालकम् । ब्राह्मणस्य जघानाय ब्राह्मणः पुत्रशोकतः ॥ ७ ॥
 मृतस्तेन महाभाग घोरं पापमुपाजितम् । स तेन कर्मणा युक्तो गतो वै यमशासनम् ॥ ८ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं मुक्तं पापात्पापफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पर्वते त्विह ॥ ९ ॥
 राजपुत्रो ह्युग्रसंज्ञो गङ्गायाः पूर्वभागतः । जन्मलग्नादितो राशी रन्ध्रे पापग्रहान्वितः ॥ १० ॥
 अने शुभांशो नीचस्थे जीवे वृषगते शनौ । नातिकृशो नातिकृशौ वदान्यः प्रियभाषणः ॥ ११ ॥
 सर्वभयपुत्रो पीरः शोभनो राजबल्लभः । पुण्यादिर्दं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ १२ ॥
 फदाचिद्रोगयुक्तश्च चपलोऽल्पाशनोऽण्डज । लक्षणैरेभिरादयस्य प्रायश्चित्तमथो शृणु ॥ १३ ॥
 पलमानं भुवर्णेन कुर्याद्ब्राह्मणबालकम् । तथा पञ्चपलैः सोमो रजतस्य खगाधिप ॥ १४ ॥
 दशमापमितः पेटुर्विधानेन हिरण्यमयः । पोडशैरुपचारैस्तु पूजयित्वा विपानतः ॥ १५ ॥
 कर्मप्रकाशकं विभ्रं पूजयित्वातिभक्तितः । तस्मै दद्यात्सुवर्णाद्यैर्वस्त्राद्यैर्भूषिताय च ॥ १६ ॥
 तदर्पमितकं वापि निजविद्यानुसारतः । महामृत्युन्नयं मन्त्रं लक्षमानं जपेत्तथा ॥ १७ ॥

तदर्थं वा महाभाग सोममन्त्रं जपेत्तया । गायत्रीमष्टसाहस्रं तद्दशांशेन होमयेत् ॥ १८ ॥
 कुण्डे वा स्थण्डिले वापि तिलैस्त्रिमधुराण्डुतैः । ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं पूर्वजन्माघनाशनम् । आयुःकीर्तिघनारोग्यविद्यालक्ष्मीपशःप्रदम् ॥ २० ॥
 सर्वांरिष्टहरं पुण्यमाधिव्याधिविनाशनम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापमोहितः ॥ २१ ॥
 तस्यारिष्टभयं घोरमष्टमेऽन्दे मृतिप्रदम् । नवाशीतिमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ २२ ॥
 भागीरथीतटे पुण्ये वैशाखे निधनं ध्रुवम् । अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते खगाधिप ॥ २३ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्यान्न गतिं च शुभां लभेत् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ २४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि कर्मणां कारणं महत् । पृच्छकस्य खगश्रेष्ठ पूर्वकर्मविचेष्टितम् ॥ १ ॥
 जातोऽसौ यासुने देशे शूद्रवंशसमुद्भवः । घातुर्कास्यादिकर्ता च कृषिवाणिज्यकारकः ॥ २ ॥
 ब्राह्मणस्य धनेनैव सर्वं वै वर्धितं धनम् । ब्राह्मणे मित्रसम्भूते विनतानन्दवर्धन ॥ ३ ॥
 पुण्यक्षेत्रेषु तीर्थेषु छानदानादिशक्तितः । कृतवानुपकारं च ब्राह्मणानां प्रपन्नतः ॥ ४ ॥
 अय तन्मित्रसम्भूतो द्विजो हि निधनं गतः । तद्वनं तस्य पुत्रेभ्यो न दत्तं द्रव्यलोभतः ॥ ५ ॥
 ब्रह्मस्वहरणं तेन कृतं वै लुब्धचेतसा । महापापं कृतं तेन ब्रह्मस्वहरणाभिधम् ॥ ६ ॥
 क्षुधया दुःखिता वाला द्विजस्य हि मृतिं गताः । ततो बहुतिये काले शूद्रोऽपि निधनं गतः ॥ ७ ॥
 मुक्त्वा पापात्पापफलं पुण्यात्स्वर्गं च शान्धतम् । पूर्वपुण्यप्रभावेण जातोऽत्र स वणिक्सुतः ॥ ८ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गायाः पूर्वभागतः । स कृष्णगौगे मतिमान्नात्युच्चो न लघुघृणी ॥ ९ ॥
 धनवाहनसंयुक्तो भृत्यदासीसुखान्वितः । स्वधर्मनिरतो दक्षो राजमान्यो बहुम्रियः ॥ १० ॥
 सहोदरस्युतो धीरो बन्धुस्त्रीमित्रसंयुतः । पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 धूर्तः शठो महाक्रोधी मनोदुःखसमन्वितः । ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं जातपुत्रविनाशकः ॥ १२ ॥
 लक्षणैरोभिरादचस्य प्रायश्चित्तमतः शृणु । लक्ष्मीनारायणं कुर्यात्त्रिपलैश्च हिरण्यपन्न ॥ १३ ॥
 तथा पलेन विज्ञेशं तथा सूर्यं खगाधिप । षोडशैरुपचारैश्च समभ्यर्च्य यथाविधि ॥ १४ ॥
 दद्याद्विधिविदे सूत ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । गायत्रीमष्टसाहस्रं जपेन्मृत्युञ्जयं तथा ॥ १५ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं गाणपत्यं खगेश्वर । तथा जपेत्सूर्यमन्त्रं तदन्ते दोन्देत्तिलैः ॥ १६ ॥
 तत्तद्दशांशतो विप्रान्भोजयेच्छक्तितोऽण्डज । पूजयेत्क्षरुद्रान्च पार्ष्वान्च त्रिविदां स्वग ॥ १७ ॥
 महिने तु व्रतं कुर्यात्क्षिप्रद्वारासमन्वितः । एवं कृते खगश्रेष्ठ प्रायश्चित्ते विवानतः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं नाघयो व्याघयोऽपि च । त्रिसप्ततिमितायुः स्याद्भद्रवाज्रपदं च ॥ १९ ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोषनम् । तस्य पुत्रा न जीवन्ति निर्वन्द्यैव जायते ॥ २० ॥
 द्यूनपञ्चाशदन्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति । प्रायश्चित्ते कृते सूत रिष्टं नैव प्रवाचने ॥ २१ ॥
 सिंहे शनी तथा जातो मकरस्थे मृतिर्भवेत् ॥ २२ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बैनेये महाबाहो शृणु चास्य विचेष्टितम् । प्राग्भवं यद्वन्दे देवो हि धनवन्तुः
 शिवपूजारतो नित्यमन्नदानादयानिधिः । व्यासः ब्रह्मस्य मृत्युञ्जयः

स्त्रीभ्यां तत्सोदराभ्यां हि युक्तो नीतिविक्षणः । पण्डोऽपि पूर्वपापाच्च स्त्रीसङ्घतिविवर्जितः ॥ ३ ॥
 अथो भाविचलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । ब्राह्मणस्य च शिष्टस्य साहाय्येन हि यः कृतः ॥ ४ ॥
 व्यापारो ब्राह्मणद्रव्यैः स्वधनं वर्धितं खग । ततोऽसौ वञ्चितो विप्रो धनं किञ्चिन्न दापितम् ॥ ५ ॥
 स्त्रियोः सोदरयुग्मेन मिलित्वा पापमोहितः । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजस्तिवह ॥ ७ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गायाः पूर्वभागतः । पापे पञ्चमभावस्ये जीवे कर्कटगे तनौ ॥ ८ ॥
 द्वादशत्ये सुधांशी तु नात्युच्चो न लघुर्घृणी । श्यामगौरस्वरूपश्च मितदो लोभवर्जितः ॥ ९ ॥
 शिवपूजनजात्पुण्याद्ब्राजमान्यो यशोऽन्वितः । पित्रोः सुखयुतो भृत्यदासीमित्रसुसंयुतः ॥ १० ॥
 धनी वाहनभोगाह्वयो बहुग्रामाधिपः सुखी । अन्नदानान्महापुण्यो विद्यावाचीतिवित्तमः ॥ ११ ॥
 बहुस्त्रीसुखसंयुक्तो ब्रह्मण्योऽतिप्रियंवदः । पुण्यादिद् तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ १२ ॥
 ब्रह्मस्वहरणात्पापाज्जातपुत्रविनाशकः । यौ सहायी महाभाग ब्रह्मस्वहरणे खग ॥ १३ ॥
 तौ तु गर्भाच्च्युतौ वत्स स्त्रियो तेषुपि तथा मृते । ब्रह्मस्वं पक्षिशार्दूल स्त्रीपुत्राणां विनाशकम् ॥ १४ ॥
 हठी पापक्रियायुक्तो धूर्ता मानी रुजान्वितः । द्वाविंशतिमित्वाब्दे वै जातपुत्रविनाशकः ॥ १५ ॥
 लक्ष्मणैरभिराढचस्य प्रायश्चित्तमतः शृणु । लक्ष पार्थिवलिङ्गानां पूजयेत्पुत्रपीत्रदम् ॥ १६ ॥
 लक्ष्मीनारायणं कुर्यात्पलत्रयमितं शुभम् । हिरण्यमे तथा लेख्यपत्रे च चतुरस्रके ॥ १७ ॥
 मापपञ्चमितो वद्विस्तथा चैव हिरण्यमयः । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्दोषैर्वस्त्रैर्विशेषतः ॥ १८ ॥
 पूजयित्वा प्रतिष्ठाप्य श्रद्धाभक्तिसमन्वितः । ब्राह्मणाय प्रदद्याद्दे पूजयित्वा कुटुम्बिने ॥ १९ ॥
 गायत्रीमष्टसाहस्रं जपेन्मृत्युञ्जयं तथा । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २० ॥
 मदिने तु विशेषेण व्रतं कुर्यात्समाहितः । अथवा हरिवंशं तु दशावृत्त्या विधानतः ॥ २१ ॥
 शृणुपाद्वाचकायापि गोभूवस्त्राणि दापयेत् । एवं कृतविधेः सूत न पुत्रमरणं भवेत् ॥ २२ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुमयं भवेत् । जगायां यत्कृत पापं ब्रह्मस्वहरणात्मकम् ॥ २३ ॥
 तत्कृतं न महारिष्टं द्विचत्वारिंशकेऽब्देके । न प्राप्नोति गतिस्तस्य शुभा चैव भवेत्तथा ॥ २४ ॥
 वेदाशीतिमितान्दायुर्विनतानन्दवर्धन । नैवं करोति यो मोहाद्धोभाद्वा पापशोधनम् ॥ २५ ॥
 रिष्टेन निधनं याति न च पुत्रसुखं लभेत् ॥ २६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणस्य वादे कर्मविपाके अष्टम्याय एकत्रिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतम ॥ १६३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत् प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी जनाश्रितः । चोराधिपो महोन्नश्च तत्संसर्गी खगाधिप ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यश्वादिकान्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 स भुक्त्वा नरकान्वोरान्पापात्पुण्याच्च शाश्वतार्त्रे । स्वर्गात्परिवर्तभागे तु स जातः पादजोऽधुना ॥ ३ ॥
 वामनो गजसम्मानी महोन्नो मन्त्रपावगः । पुत्रहीनोऽप्यमी शूद्रः परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च वै पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 शृत्वा वेदघटान्मृत सौवर्णान्घृतपूरितान् । तद्भावे गजताश्च विभेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशं विधानेन शृणुपाद्भक्तितोऽण्डज । रीद्रमतं चरेत् पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥

यो न कुर्यादिदं- श्रुत्वा नरः पुत्रविवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्र- कुर्याच्च सुतवर्धनम् ॥ ८ ॥
अथाशीत्यब्दमायुर्वै जायते कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीद्वयस्यारणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्वात्रिंशदुत्तरपदशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३२ ॥

अरुण उवाच ।

क्षत्रवंशे समुत्पन्नो देहे वातरुजा युतः । गुल्माद्या ह्यदरे वाधा शिरोर्तिर्जायते तदा ॥ १ ॥
व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्सेवादिना भवेत् । तस्य भार्याद्वयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
अन्योन्यद्वेषभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरी परा । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
एको गर्भो स्थिरीभूतो न प्रसूतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथय त्वं दिवाकर ॥ ४ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं वेददेवपरायणः ॥ ५ ॥
अन्योन्यद्वेषभावाच्च वर्तते च निरन्तरम् । काश्चिद्विप्रस्तदभ्याशे वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
कदाचिद्वैद्ययोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तं द्विजं लंघयामास शूद्रो म्लेच्छजनैः सह ॥ ७ ॥
किं कर्तव्यविमूढस्तु ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्तृनैस्तर्जनाद्यैस्तु तद्ग्नं शूद्रकोऽहरत् ॥ ८ ॥
दिनैः कतिपर्येव भूयो वै ब्राह्मणस्य हि । लंघनाय मर्ते चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह ॥ ९ ॥
म्लेच्छभीतिसमाविष्टो विशेषक्रोधसंकुलः । तदर्थमपि प्राप्तश्च ह्यात्मघातं चकार ह ॥ १० ॥
गर्भयुक्ता ब्राह्मणी वै भर्तारं पृष्टतोऽन्वगात् । हतं तस्यापि सर्वस्वं म्लेच्छराजेन वै तदा ॥ ११ ॥
किञ्चित्कालानन्तरं वै शूद्रो म्लेच्छेन मारितः । तत्रैव कर्मणा वत्स वर्षोर्बुद्धसहस्रशः ॥ १२ ॥
पपात नरके घोरे शूद्रः पीडायुतस्तदा । पश्चान्मानुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः ॥ १३ ॥
इदन्तु तृतीयं जन्म शूद्रवंशसमुद्भवम् । तेन वै कर्मणा सुक्तो ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थे सम्बृत्तरं सेवां कुर्यातां तौ च दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्वाहनं तथा ॥ १६ ॥
तावन्निष्कृतयो भूपः कर्तव्याः क्रमतः शुभाः । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयाद्युपचर्चिते ॥ १७ ॥
कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् ॥ १८ ॥
सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्घृणैर्गन्धैश्च कुसुमादिभिः ॥ १९ ॥
जनन्या सहितं भूयं प्रद्युम्नाद्यांस्तथार्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुयुतं यशस्विनम् ॥ २० ॥
श्रीवत्सांकं पीतवस्त्रं सुवाहुं पूजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसिकोविदैः ॥ २१ ॥
पुण्ड्रैः स्वगन्धधूपैश्च ह्यर्चयेद्विष्णुधारणैः । तद्विप्रासोय तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि नित्यशः ॥ २२ ॥
तद्विप्रासोय तद्विष्णोरतो देवास्तथा विभोः । अतो देवा अवन्त्विति भावेनाद्योत्तरं इनेत् ॥
होमान्ते विप्रभोज्यान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

॥ यन्मया पापभावेन कर्माधेन दुरात्मना । म्लेच्छराज्ये तु व्यापारे बहु वै दुष्कृतं कृतम् ॥ २४ ॥
ब्राह्मणानां हतं द्रव्यं भयभर्तृनतजनैः । द्रव्यापहरणात्प्राप्तं दुःखं नानाभवान्तरे ॥ २५ ॥

स्विरगर्भमृतापत्यत्वादि प्रातं सुदुःसहम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं सम्प्रददे त्विदम् ॥ २६ ॥
 स्वस्त्यास्त्विति च तत्रोक्त्वा कोदादिति विसर्जनम् । सर्पिष्णात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवन्धुभिः ॥ २७ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । हृदुःखं दीर्घनिःश्वासो लोचने चाक्षुर्काशिते ॥ २८ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्घातः स्यादुपलेखनात् । जलाकुलत्वं स्पशोऽग्नेस्तादृशा व्रणसम्भवाः ॥ २९ ॥
 नार्यङ्गे विकृतव्याधी मुखे तिलव्रणादिकम् । पितृष्वसृमातुलान्योर्विषवार्तिः स्तुपादिषु ॥ ३० ॥
 स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं चैव ह्यपत्यजम् । कर्मानुसारजो व्याधिश्चिद्रं तस्य सहायवत् ॥ ३१ ॥
 स्वकुले वापि वर्तन्ते पतिता ब्रह्मचारिणः । एवं तु लक्षणैर्व्याप्तं प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्याभीरजा काचिद्भूद्रुर्लप्रायणा । महद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तृपार्ताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तया । निदाघकाले सम्प्राप्ते वहिर्ग्रामाजलाश्रये ॥ २ ॥
 अध्यान्यगावः सततं तस्मिन्नेव जलाशये । शनैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्ता भृशं गावो लकुटेन दृढेन वै । तत्रैका उपया युक्ता ताडितापि भृशं तथा ॥ ४ ॥
 नच त्यक्तं जलं सूत गर्भभारान्विता यतः । तस्मिन्काले तदीयस्तु पतितो गर्भसंस्थितः ॥ ५ ॥
 यत्सस्तत्ताडनादाशु मृतश्चाप्यबलः क्षणात् । विवेष्टितमिदं यस्याः सा वै जाता भवेत्पुना ॥ ६ ॥
 नानाविभूतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता । सुखभोगधनैर्धान्यैर्वाञ्छितार्यान्विता सुत ॥ ७ ॥
 नागोसेवनजातपुण्यात्सर्वं पुण्यफलं त्विदम् । अयात्र गर्भपूर्णत्वे युवभावे खगाधिप ॥ ८ ॥
 न धारयति सा गर्भं तद्दुःखेनाकुला भृशम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोचयिष्यति वै सुत ॥ ९ ॥
 रिष्टमन्दप्रये सुत बालवत्सवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यतस्त्वं सर्वदर्शिवान् ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्यादां कपिलामेफां स्वर्णशृंगादिफान्विताम् ॥ १२ ॥
 विप्राय वेदविदुषे तद्दोषप्रमनाय च । सुवर्णार्धमितां तद्रुद्धेख्यां गां गर्भसंयुताम् ॥ १३ ॥
 दद्यादेदविभ्रजाय पूर्वपापात्प्रमुच्यते । भोजयेत्तु यथाशक्ति विमान् वै होमयेत्तिलान् ॥ १४ ॥
 मुच्यते गर्भदोषाच्च नात्र कार्या विचारणा ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

षभूव पादजः षश्विद्गुर्जेरं विनतासुत । धर्माधर्मसमायुक्तो देवतातियिपूजकः ॥ १ ॥
 पशुभक्तिरसौ नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दृष्टानि तेन शिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 देवाच्छतृष्टं गत्वा कृतं कर्म सुदारुणम् । रोगिपुत्रः पुग सुत पादभागे तु घातितः ॥ ३ ॥
 भृन्तेनापि च तीक्ष्णेन दिवा वै म्रुक्मणेना । स मृतन्तेन दुःखेन सन्माता लोकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मृता गापि दशैः प्रापं हि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाई गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥
 एतेषु पुत्रशोकात्तो जन्मजन्मनि यास्पति । ततो वदति ये काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥

धर्मात्स्वर्गफलं सुत्तवा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो सुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे देशे वृषलभ्रे विधी स्थिते । श्यामाङ्गो धृतरः क्षीणः प्रभुर्देशात्ने रतः ॥ ८ ॥
 बहुसङ्गेन संयुक्तो मित्रप्रियसमन्वितः । मानभोगसुखैश्वर्यसम्पन्नो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मात्स्वर्गफलं सूत-भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्स्वर्गसंयुतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसाविह जन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूतं प्रयत्नतः । पलैर्देशमितैः कुर्याद्राजतं वाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 तन्मातरं च सौवर्णीं पलैकेन मितं शुभाम् । पत्रे लेख्यां शुभाकारां ययोपस्करसंयुताम् ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशैरुपचारकैः । सूर्यभक्त्या शान्ताय तां दद्याद्धि कुटुम्बिने ॥ १४ ॥
 पलपञ्चमितं रीकमं कुर्याद्धरिहरात्मकम् । तथैव गणनायं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः ॥ १५ ॥
 संपूज्य विधिवद्दद्यात्सर्वपापविशुद्धये । अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदैवतम् ॥ १६ ॥
 जपेदष्टसहस्रं तु यथाप्रणवपूर्वकम् । गायत्री पञ्चसाहस्रं दृष्टपापविमोचनीम् ॥ १७ ॥
 कुर्याद्धौमं दशांशेन पश्चाद्वाह्यगभोजनम् । एवं कुर्याद्विधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ १८ ॥
 न प्राप्नोति तदा रिष्टं पदत्रिंशब्दे प्रकीर्तितम् । पञ्चवेदमिताब्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीयश्च पूर्वजन्मन्यजां शुभाम् । भविष्यत्यत्र पुरुषोऽभ्यधिकान्नः कदाचन ॥ १ ॥
 कस्त्वरिकापलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं च वज्राद्यं सुच्यते च तदेनसः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पदत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी तु पुरुषश्चेह जन्मनि मानद । वर्वराङ्गारोगेण पीडयते नात्र संशयः ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वाऽनशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वमनोरथैर्युक्ता काचिदासीन्मनोरमा । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चोष्टितं शृणु साम्प्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलानां विले गत्वा चालिता वह्निवालुका । पूरितं च तथा सर्वं तद्वच्छेष्टितं तृणैः ॥ २ ॥
 मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः रग । मापि मृत्युवशं प्राप्तां सुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥
 पूर्वं शातदृजे देशे ह्यभूत्तत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽत्रापि राजकुले सुत ॥ ४ ॥
 दानप्रतादिजातपुण्यादथ पापफलं शृणु । सर्वं तद्देशजाः सूत तदग्रे मरणं मताः ॥ ५ ॥
 जीवने ह्युत्सवपूर्णाया वर्षमष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापादृद्वाज्जन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
 कुरुक्षेत्राधिवासाच्च पापं नश्यति साम्प्रतम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति याऽन्यस्य नारी बुद्धिविवाजिता । इह जन्मनि सा नारी वर्वरांगान्विता भवेत् ॥ १ ॥

पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्पोडशमं रमया । अश्रुत्यसमिधस्तिन्त्रो जुहुयात्पोडशैव तु ॥ २५ ॥
 पुनर्गर्भं ततो दुत्वा जुहुयाच्च चरुं तथा । होमान्ते द्विजभोज्यान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २६ ॥
 हिरण्यमूर्धति वासांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् । विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा कन्यां चालंकृतामपि ॥ २७ ॥
 दक्षिणां प्रतिपाद्याय ललकौटिल्यदर्जिनः । माश्रीयात्तं हविर्दशैषं सह पत्न्या हरिं स्मरेत् ॥ २८ ॥
 इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् । सुभगा शुद्धरूपा च न च वेष्टितकिल्बिषा ॥ २९ ॥
 ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकर्मनुसारतः । गुल्मार्गनां तथा चावा गुदान्तर्ग्रणजार्तयः ॥ ३० ॥
 वातगन्धादिशिरसो नेत्रमर्मांतितो व्रणः । स्तनोपगौरवं दृष्ट्वैवं तत्पादवैकृतिः ॥ ३१ ॥
 जनश्रुतिं हि लोका वै ब्रुवते काण्डं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यादिगणनवादे कर्मविपाके अध्याय एतच्चत्वारिंशदुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छूद्रकुले पूर्वमासीत्पुण्या वराङ्गना । तदा दानरता जाता कुरुक्षेत्रे स्वगाधिप ॥ १ ॥
 सर्वः सुखैः सद्योपेता सर्वसम्पत्तिसंयुता । तदा कृतं महापापं भाविनोऽर्थस्य गीर्वात- ॥ २ ॥
 समीपे वासिनश्चास्या ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं गृह्णित्वा वैरिभावात्स्वगाधिप ॥ ३ ॥
 वर दग्धा महाभाग गौरपापा गृहे स्थिता । कृतवैभमद्वयं कर्म भुक्त्वा तु नरकान्मुत् ॥ ४ ॥
 दानवर्मकृतात्पुण्यात्सत्त्र जाता हि बाहुजा । मासुरे मण्डले पुण्ये वृषलमोपलक्षिते ॥ ५ ॥
 सुखदुःखममाक्रान्ता जातसन्वतिनाशकृत् । दुःखैर्गर्भैर्द्युक्ता च मध्यभागे स्वगाधिप ॥ ६ ॥
 मायाश्चित्तं परं चास्या गङ्गायां पितृतर्पणम् । कुरुक्षेत्रादिवसर्नं प्राक्पापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यादिगणनवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहाद्द्रव्याच्छ्रानं स्वगाधिप ॥ १ ॥
 निष्कर्म्यं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदवेदिने । दानेनानेन विधिना पूर्वपापापनोदनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यादिगणनवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं धातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाट्रोगात्पीडामामोति निश्चयात् ॥ १ ॥
 दद्यादेतुं सखतां च सर्वालङ्कारभूषिताम् । प्राजापत्यं चोदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यादिगणनवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पा नारी मोहतो हन्याच्छ्रानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥
 तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कर्म्यं मुत । देयं विप्राय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यादिगणनवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चचत्वारिंशदुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रमातङ्गरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । सात्र जन्मनि दुःखाच्च दन्तपातनजाटृणा ॥ १ ॥
 विधिवद्वेनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्द्रातदेकात्समात्पापात्पमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यादिगणनवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्चत्वारिंशदुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९४६ ॥

दद्यात्पलशतं । लोहं समुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजात्रोगाढर्षारयात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरपट्टशताभिन्नसहस्रतम ॥ १६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्रान्यासवधीत्सूत नार्यजं विधिवर्जितम् । सामाधिकान् जनुषि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥
अजं दद्याद्विधानेन कस्तूरीपुलसंसुतम् । सवस्त्र वेदविद्वेषे तदोपशमनं त्विह ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय चत्वारिंशदुत्तरपट्टशताभिन्नसहस्रतम ॥ १६४० ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो गुल्मवातोदरामयः । वित्तमः कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
धनधान्यसुखोपेतः किञ्चिद्दद्यात्पारवान्भुवि । दद्यादाच्छत्रुवत्पीडा मिथ्याह्येऽथ जायते ॥ २ ॥
नार्योस्तस्य द्वयं वापि जातश्चारुजन्मनि । बहुपुत्र्यः प्रसूताश्च न च पुत्रः प्रजायते ॥ ३ ॥
फदाचिञ्जलयमानस्तु मृतः पुत्रोऽभिमासकः । एका पुत्रवती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥
किंन कर्मविपाकेन सत्यं कथय मादिने ॥ ५ ॥

॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षात्रस्तु किञ्चिद्दूमिपतिस्तया । प्रावर्ततार्यलुब्धस्तु ग्रामाधीशः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
ग्राममध्ये स्थितिं चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानिसत्तमः । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त ह्यपुत्रो वित्तसयुतः ॥ ७ ॥
कालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धो निराधिकः । तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवत्यथ ॥ ८ ॥
क्रियाकर्मदिकं तस्य सा चकारौर्ध्वदैहिकम् । क्षत्रीयाणां चिन्तयित्वा ह्यपुत्रस्य च जन्मिनः ॥ ९ ॥
द्रव्यं वै क्षत्रियो राजा गृह्णीयादिति दुर्मतिः । स वै विप्रस्य सर्गस्व हतरानर्थलोडपः ॥ १० ॥
ब्राह्मणी च तथा पुत्र्यो धनाभावेन दुःखिताः । सर्वाः कन्या निराधाराः पित्रभावेन दुःखिताः ॥ ११ ॥
सर्वस्वहरणाद्वापि गताः कन्या इतरततः । काचिन्मातुर्गता पक्षे काचित्पुत्र्ये तथा गता ॥ १२ ॥
प्राहुर्भाविः क्षत्रगृहे प्रजातस्तस्य कर्मणः । यो वै क्षत्रगृहे पुत्रः स वै जज्ञे हि ब्राह्मणः ॥ १३ ॥
योऽतीतं तस्य मृतः पुत्रो धनलुब्धः स एव हि । एष पुत्रो यदा स्याद्दे ह्युत्तमर्णः स वै स्मृतः ॥ १४ ॥
एव ब्रह्मस्वकं प्राप्तं पुत्रपुत्रीस्वरूपवृक् । पुराकृतानि कर्माणि मुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १५ ॥
तेन कर्मविपाकेन कन्या जाता मृतास्तया । तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः क्रियते शुभा ॥ १६ ॥

अरुण उवाच ।

था तस्य निष्कृतिः स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । सन्ततेः स लभेत्तौख्यं लोकानां हितकाम्यया ॥ १७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते ह्ययने शुभवासरे । प्रारभेदरिमक्तश्च सैवत्सरविधिः स्मृतः ॥ १८ ॥
प्रत्येहं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् । पौरुषेणेह सूक्तेन अर्चयेन्मासमासकम् ॥ १९ ॥
कुकुमागरुकपूरैश्चन्दनैस्तुलसीदलैः । पुष्पैरूपैश्च दीपैश्च ह्युपचरिः पृथक्पृथक् ॥ २० ॥
मौमाप्यनाभस्तेजोवायवीः पञ्चभिस्तया । एष प्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा ॥ २१ ॥
अर्चयन्ती हरिं पूर्णं वर्षाविधिं समाचरेत् । शुभे मासे शुभे पक्षे चैकादश्यासुपोषिता ॥ २२ ॥
शुभनक्षत्रयुक्ताया द्वादश्या पुत्रकाम्यया । पूर्ववदरिमभ्यर्च्य ऋग्भिः पौडशभिः प्रभुम् ॥ २३ ॥
विधिनद्दहिमास्थाय ह्यर्चयेत्पुण्यं चरुम् । आज्यभागावसाने तु कपिलाज्याद्दुर्दिविः ॥ २४ ॥

पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्पोडशसंख्यया । अश्वत्थसामिधस्तिस्त्रो जुहुयात्पोडशीव तु ॥ २५ ॥
 पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्च चरुं तथा । होमान्ते द्विजभोज्यान्ते दानमेतत्तनाचरेत् ॥ २६ ॥
 हिरण्यमूर्तं वासांसि धेनुं वत्तसमन्विताम् । विप्रस्योद्गाहनं कृत्वा कन्यां चालेकृतामपि ॥ २७ ॥
 दक्षिणा प्रतिपाद्याय छलकौटिल्यवर्जितः । प्राश्नीयात्तं हविःशेषं सह पत्न्या हरिं स्मरेत् ॥ २८ ॥
 इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रे प्राप्नोति वैष्णवम् । सुभगा शुद्धरूपा च न च वेष्टितकिल्बिषा ॥ २९ ॥
 ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकर्मानुसारतः । गुल्मार्गसां तथा बाधा गुदान्तर्व्रणजातयः ॥ ३० ॥
 वातरक्तादिशिरसो नेत्रमर्मातिलो घ्रणः । स्तनोपगौरवं दंष्टुरेवं तत्पादवैकृतिः ॥ ३१ ॥
 जनश्रुतिं हि लोका वै ब्रुवते कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३२ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ ११४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुद्धकुले पूर्वमासीत्पुण्या वराङ्गना । तदा दानरता जाता कुक्षेत्रे खगाधिप ॥ १ ॥
 सर्वः सुखिः सदीपेता सर्वसम्पत्तिसंयुता । तदा कृतं महापापं भाविनोऽर्थस्य गौग्वात् ॥ २ ॥
 समीपे वासिनश्चास्या ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं बद्धिदाहेन वैरिभाषात्खगाधिप ॥ ३ ॥
 तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहे स्थिता । कृत्वैवमद्भुतं कर्म भुक्त्वा तु नरकान्नुत ॥ ४ ॥
 दानधर्मकृतात्पुण्यात्सात्र जाता हि बाहुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलप्रोपलक्षिते ॥ ५ ॥
 सुखदुःखसमाक्रान्ता जातसन्ततिनाशकृत् । दुःखेऽग्नेकेयुक्ता च मध्यभागे खगाधिप ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तं परं चास्या गङ्गायां पितृतर्पणम् । कुक्षेत्रादिवसनं प्राक्पापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ ११४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चान जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहादध्याच्छानं खगाधिप ॥ १ ॥
 निष्कृत्यं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदवेदिने । दानेनानेन विधिना पूर्वपापानोदनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ ११४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाट्रोगात्पीडामामोति निश्चयात् ॥ १ ॥
 दयाहेतुं सवत्सां च सर्वालङ्कारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चत्वारिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ ११४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चान चक्रपाटेन पीडयते ॥ १ ॥
 तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कृत्यं मुत । देयं विप्राय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चत्वारिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ ११४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रातनूरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । साप जन्मनि दुःखाच्च दन्तपातनजाट्रुया ॥ १ ॥
 विधिवदेनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्भतादेवात्समात्पापानमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चत्वारिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ ११४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्पुरा सूत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 देगे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
 स कदाचिन्महाभाग पापं वै कृतवानृशम् । दधार गर्भं स्वज्ञात्यां कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥
 एवं बहुतिये काले गता सा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकाञ्जुभानिह ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यमभावेण जातो वै पादजस्त्विह । गोद्रावर्याः समीपे तु देगे रम्ये जलाश्रये ॥ ६ ॥
 स रक्तकृष्णो मतिमान्दीर्घो मध्यः पृथुः सुधीः । आदिभागे घनी भोगी मध्यमेऽत्यन्तसौख्यभाक् ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापगतः सदा । चिन्तादिसहितश्चात्र दाने स्वरूपमतिः शठः ॥ ८ ॥
 स्वज्ञात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गात्पष्ठभावरगः ॥ ९ ॥
 भीमः मुक्ते-रे पापग्रहैर्मुक्तनिरीक्षितः । लक्षणैर्गभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 पलद्रुपमिता फार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयवसंयुक्ता सौवर्णा भूपणान्विता ॥ ११ ॥
 तर्धमितिहा वापि निजवित्तानुसारतः । सम्पृज्य वेदविदुषे दद्यादोपापनुत्तये ॥ १२ ॥
 मापसप्तमितो देपो भीमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा त्र्यम्बकरुतु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
 होमयेत्तद्दर्शादेन कर्पिलकां प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं च पापनुत् ॥ १४ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्रैव निश्चयात् । नैवं कुरेति यो मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् ॥ १५ ॥
 न जीवन्ति मुक्तास्तस्मिन्नीवितेनात्र संशयः । आयुरष्टादिवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽहृते गिष्टं पथाशग्मितरेऽन्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणवादे कर्मविशोकं अव्याय. सनचवारिंशदुत्तरवैश्वानराधिकमहस्रतम. ॥ १६४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च चर्तुं महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । बभ्रुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
 निष्पन्नपगुवर्णस्य कृत्वा न नष्टं शुभम् । बभ्रुमण्डलनाशाय ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणवादे कर्मविशोकं अव्यायः पञ्चविंशदुत्तरवैश्वानराधिकमहस्रतम. ॥ १६४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शय्यां सोपस्करां दद्याद्देवदेवाङ्गपारणे । तस्माद्दोषात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः प्रजागदुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः मित्तुमण्डलजोऽण्डज ॥ १ ॥
देवद्रव्याविहीनोऽभूत्कृतं कर्मातिदारुणम् । स्वपत्नी स्यापिता पण्यशालायां हि स्वगाधिप ॥ २ ॥
पण्यस्त्रीकर्मतश्चासीच्चकार ह्युपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो मुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
प्राग्दानवशतश्चात्र जन्मन्यास्ते स पापकृत् । शूद्राऽयमोऽय वै पंडः पूर्वपापात्त्वगेश्वर ॥ ४ ॥
निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद्दृढास्तुत ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकपञ्चाशदुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी, नकुलं पूर्वं घातयेद्दिनतामुत । सोऽत्र जन्मनि रोगेण वधुमण्डलजेन च ॥ १ ॥
पापोद्भवेन, सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्भुं निष्कण्डस्य च ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापानोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्क्षेत्रकुले जातो नानावृत्त्यातिलाभवान् । नानासन्धिभवा वाषा ह्युदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मेहो वै कुरुते नित्यं नेत्रतोदं विरश्मिताम् । कटिपृष्ठोरुपीडा वै बाल्ये, स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतकारिणी । सौभाग्यमुखसम्पन्ना पितृमातृसुत्वोञ्जिता ॥ ३ ॥
कथं सन्ततिहीना च कथं कर्मणि लिप्यते ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्ववर्णोत्तरो जातस्तस्करो बह्वहारकः । निपादैः सह संभूय जातस्तत्कर्मतत्परः ॥ ५ ॥
वनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्धिमः समागतः । गृहीत्वा तस्य सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्जनं कृतम् ॥ ६ ॥
तत्र वै निहतो विप्रस्तस्करेण ह्यरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातो वै वनपन्नगः ॥ ७ ॥
स पश्चान्नरके घोरे पतितोऽयुतसंख्यया । पश्चान्मानुष्यमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद । इदं चतुर्यं वै जन्म वंद्यात्वं चोपजायते ॥ ९ ॥
व्यभिचारवशाज्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । केन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जायते त्विह ॥ १० ॥
शुभ्रहीनत्वमिह वै वन्द्यात्वं जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । सन्ततेः सुखमाप्नोति वंद्या तद् ब्रूहि भास्कर ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थोदिसङ्गमे । विधाय विधिवत्पूर्वं कृत्यं स्मृत्याभिभाषितम् ॥ १३ ॥
विप्रस्योद्गहनं कृत्वा ग्रहदानं यथाविधि । धनधान्यादिकं दत्त्वा तोपयेद्विप्रयाजकान् ॥ १४ ॥
विष्टिपाते व्यतीपाते संक्रान्ती ग्रहणाहनि । पुण्याहविधिमातिष्ठेदनपत्याघनाशनम् ॥ १५ ॥
शुश्रुमे, भूभदेशे तु समे कञ्चलविस्तृते । विदधीत तिलद्रोणीस्त्रिभिः पर्वतसुत्तमम् ॥ १६ ॥

परितोऽरत्निमात्रं तु द्रोणमानं सुतण्डुलैः । विदध्यात्पर्वतारामान्देवदुमविभूषिताम् ॥ १७ ॥
 ततस्ती वम्पती शुद्धी स्नातावद्वतवाससी । दधाना शुभभूपादि चिन्तयन्ती प्रजापतिम् ॥ १८ ॥
 तस्यादितेश्च तत्पत्न्याः कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । शुद्धवर्णसुवर्णस्य निष्कण्डयविनिर्मिताम् ॥ १९ ॥
 हेमयज्ञोपवीतां च साक्षमालारुमण्डलुम् । अदितेरपि केयूद्गार्ग्यवेयभूषिताम् ॥ २० ॥
 तदर्धस्य विभागेन तनुं तस्याः शुभाकृतिम् । स शैवीमर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वाामनरूपिणः ॥ २१ ॥
 मन्मूर्तिं त्रितयं सम्यक्कृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं जातकर्माय पुंस्रियोः ॥ २२ ॥
 बाललीलाधरं विष्णुं वामनं सुविचिन्तयेत् । मातरं द्रष्टुमिच्छन्तं हरिं नमनक्राक्षया ॥ २३ ॥
 ततस्त्रिश्रमाच्चैत्र सुमेरोस्त्रिलपर्वतात् । प्रत्यन्तगिरिमायान्तं मार्गः स्वपदभूषितैः ॥ २४ ॥
 अदितिं तमपश्यन्तीं विरहाकुलचेतसम् । रुदतीमिति तं द्रष्टुं तत्पर्यान्तमीक्षतीम् ॥ २५ ॥
 एवं ध्यात्वाय तां मन्त्रैर्मन्त्रार्योदितलक्षणां । प्रसूनघृण्णान्धाद्यैरर्चयेदतिविह्वलाम् ॥ २६ ॥
 तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत । ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिं मातृरुत्सङ्गगामिनीम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा तस्याः प्रतिघ्नान्तं लक्ष्यपुत्रां विचिन्तयेत् । अपश्यन्तीं दिवं मन्त्रैर्मन्त्रार्यगतलक्षणां ॥ २८ ॥
 सुपुत्रमहितां देवीमर्चयेद्विधिवैशुणैः । ततो ब्राह्मणमध्यात्तु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २९ ॥
 तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सुपुत्रां मुदिताननाम् ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

‘यन्मया निहतो विप्रो धनं हत्वा घने वने । तस्करासङ्गमे पापं प्राप्तमेवोल्बणं महत् ॥ ३१ ॥
 तस्य प्रापस्य, नाशाय दानमेतद्दाम्यहम् । सौवर्णीं प्रतिमामेनामनया स्यामहं त्विति ॥ ३२ ॥’
 भोजयेन्न ज्ञतं विप्रान्सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदुत्तरषट्शताधिकमहत्तम ॥ १९९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उल्लूकघातने पूर्वजन्मनीह च पुत्रक । पाण्डुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद्दृशम् ॥ १ ॥
 वस्तूरिकापलं चैकं दद्याद्रिप्राय पर्वणि । उल्लूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तस्यापस्योपग्रमने पाण्डुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदुत्तरषट्शताधिकमहत्तम ॥ १९९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यां नारी घातयेत्काचिदुल्लूकं पूर्वजन्मनि । पाण्डुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याद्त्रि विधित्नाय पलमेकं रगाधिप । वस्तूरिकाया विप्रस्य पाण्डुरुदनाशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदुत्तरषट्शताधिकमहत्तम ॥ १९९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु प्राक्कर्मणः फलम् । पुरा कश्चित्कलिङ्गेऽभूद्भिजो धर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 यद्दुस्त्रीपालनंयुक्तो गोधर्नश्च समन्वितः । गंगायां कृतवाञ्छाद्दं विधिना च समन्वितम् ॥ २ ॥
 स ततः कृतान्पापं कामलोभेन निश्चयात् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्राप्तां धर्मिष्ठां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 गर्तं दृष्ट्वा कनिष्ठ्यां घातितस्त्रीविमोहितः । जीवित्वा मुचिरं कालं पश्चान्मृत्युमुपागतः ॥ ४ ॥
 शुभाच्छुभकलं भुपत्वा पापात्तरक्यातनाः । गयाश्राद्धप्रभावेण जातश्चाप्रापि वै द्विजः ॥ ५ ॥

देवो रम्यस्यले पुण्ये नदे लोहितसंत्रके । मध्ये वयसि स्त्रीयुगे धनबुद्धिसमन्वितः ॥ ६ ॥
 शुभादिर्दे तथा पापात्रानाहुः स्वसमन्वितः । मूलं तं नग्नस्यैकं स्त्रीवाशित्वं गमिष्यति ॥ ७ ॥
 महित्वा ह्यपमानं वै पूर्वपापावशेषतः । ब्राह्मणो योगयुक्तश्च भविष्यति कलौ युगे ॥ ८ ॥
 काश्यां मृत्युवशादन्ते शिवत्वमुपयास्यति ॥ ९ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्याय. षट्षपञ्चाशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कामतश्चरेत्पूर्वं ब्रह्महत्यां नराधमः । क्षयरोगान्वितः सोऽपि जायते चेह जन्मनि ॥ १ ॥
 ब्रह्महत्यासमुद्भूतात्पापाहुः स्वप्रदात्सुत । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिस्त्रिजन्ममु ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चाशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं धातयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । मोहादकामतः सोऽपि क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
 क्षयेणात्र क्षयं याति धातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षयेऽतिकष्टेन नष्टयुर्जायते पुमान् ॥ २ ॥
 सर्वस्वदानादत्रैव क्षयरोगः प्रशाम्यति । कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपञ्चाशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्भिरो महासाधुश्चारुवर्णः । प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
 संयुक्तो वायुपित्तार्थां किञ्चिद्विद्विजसमन्वितः । तस्य भार्या सदाचारा किञ्चिच्च क्लेशकारिणी ॥ २ ॥
 पतिभक्ता पतिप्राणा व्रतानामनुकोसिणी । ऋतुहीना कथं ज्ञाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारमर्षणाभिर्सतीनां कुलच्छिदाम् । यज्ञाञ्चिप्रसृतानां शीघ्रं गर्भः समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
 औषधैश्छेदनेर्दुष्टैः मलेपैर्दुष्टभक्षणैः । संवाहनैस्तया धातैरुपैर्वा वस्तिकर्मभिः ॥ ५ ॥
 गर्भस्य पातनोपायं करोत्यपि च कीर्तितम् । पुंसकृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
 नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता तस्य ॥ ७ ॥
 अनया चेर्ष्याया सूत्र सन्ततेर्नाशनाय च । औषधैश्छेदनाद्यैस्तु तस्यार्थं फलिपतो गदः ॥ ८ ॥
 सपत्न्यै प्रेरयामास विधिना चैव तं गदम् । तया वै ऋतुभावाच्च परिपीतं तदौषधम् ॥ ९ ॥
 पुण्यं प्रणाशितं तस्यास्त्वस्मिजन्मनि मानद । ऋतावृत्तौ च सम्प्राप्ते जातामौ विविधाऽऽतुरा ॥ १० ॥
 वेदना वै समभवन्नष्ट्वातोदरामयाः । पुण्ये नष्टे फलं नष्टं कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
 पतत्कर्मकृतं चैव विविधं गर्भोपकृतम् । तयापि फलदन्तृणां द्वितीयं मुकृतं चरेत् ॥ १२ ॥
 ऋतुवातो दुष्टयुद्धया कृतो वै पूर्वजन्मनि । तेनैव कर्मणा वत्स विविधं पुण्यबन्धनम् ॥ १३ ॥
 गर्भनाशयमधिश्चित्य बहु भवति शोणितम् । श्लिष्यन्त इव चान्त्राणि सूचीभिरिव भिद्यन् ॥ १४ ॥
 वेदना साः पुराऽभूवन् स्त्रीणां गर्भनिपातने । तावत्कालं तथैवेद तासां गर्भं निपातयेत् ॥ १५ ॥
 तयाविधं सर्वदुःखं गर्भपातनजं भवेत् । एवं तु लक्षणैर्जातिवा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
 एकवातोविधिं चैव दम्पती तीर्थसङ्गमे । मुद्युमे भृशेदेने तु पुगणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
 सम्पणार्णोय दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिदंनसः । मौष्ट्ययां वृत्तीयायां शुभायां व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥

एकवासोविधिं चैव दम्पती तीर्थतद्गमे । यत्नेन गार्भिकं धीमानुपोषणपरायणः ॥ १९ ॥
 पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजाप्रियम् । धेतुर्गर्भसंयुक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः ॥ २० ॥
 सौवर्णां राजतां ताम्रां श्रुतिं गौर्याः प्रकल्पयेत् । हारनूपुरमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् ॥ २१ ॥
 नैवेद्यैः सुखकासारमोदकापूपपायसैः । उपतिष्ठेत् विधिवद्भवानीमियवल्लभम् ॥ २२ ॥
 पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता । रात्रौ जागरणं कुर्याद्दीतन्तृत्यादिपूर्वकम् ॥ २३ ॥
 फलेर्नानाविधैर्ध्वं दद्यान्मन्त्रपुरःसरम् । फलपुष्पाक्षतोपेतमंजलिं शूर्भिं निक्षिपेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये । गृहाणार्घ्यमिमत्पदेदि पुत्रान्मह्यं यशस्विनः” ॥ २५ ॥
 पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्प्रसूयते । एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत् परमेश्वरीम् ॥ २६ ॥
 ततः प्रभाते विमले कृतमातःक्रिया सती । देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत् षोडश स्त्रियः ॥ २७ ॥
 नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणान्दश षोडश । प्रत्येकं वैणवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् ॥ २८ ॥
 सौभाग्याष्टकसंयुक्तं बस्त्रयुग्मेन संयुतम् । दातव्यं गिरिजाप्रतीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया ॥ २९ ॥
 सगर्भा च वृषोपेता सिन्धु गां बस्त्रसंयुताम् । सहिर्ण्यां ततो दद्याद्दिवाय गुणशालिने ॥ ३० ॥

दानमन्त्रः ।

“पातयन्ती पुरा गर्भं दुष्टस्त्रीणां वशं गता । स एव बन्ध्यताहेतुस्तन्मां मोचय चाम्बिके ॥
 तव दानेन पुत्रा मे भवेयुः सुभगाः सति” ॥ ३१ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विप्रं विसर्जयेत् । एवं व्रतपरा नारी गर्भपातं न पश्यति ॥ ३२ ॥
 युज्यते पुत्रपौत्राद्यैः सा पत्या सह मोदते । न लभेद्गर्भपातं सा पतिपुत्रसुखं च वै ॥ ३३ ॥
 तृतीये वा चतुर्थे वा मासि गर्भं सुविन्दति । रजतस्य मलाभ्या वै कोशं गर्भाशयाकृतिम् ॥ ३४ ॥
 प्रार्थयेत् ततो भक्त्या ध्यायन्ती गिरिजा सतीम् । सुवर्णनिष्कगर्भं च कृत्वा दत्त्वा द्विजन्मने ॥ ३५ ॥
 “गर्भपातं प्रकुर्वन्त्या मया भक्तनजन्मनि । यद्वर्षं बन्ध्यकृत्यातं तस्मान्मोच्येह जन्मनि” ॥
 जन्मजात्यादिकं वत्स न वदेदिह कर्मणाम् ॥ ३६ ॥
 इदं चतुर्थं वै जन्म भूमिदेवकुलोद्भवम् । सपत्नी सादिता पूर्वं सा वै गर्भस्य दोषकृत् ॥ ३७ ॥
 तस्या इमानि बोध्यानि लक्षणानीह जन्मनि । यस्याः प्राक्पातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिता ॥ ३८ ॥
 दीनानाशविरोधः स्यात्सर्वविरोधात्तया सुत । अनुमन्ता प्रयोक्तापि पितृमातृसुखोज्जितः ॥ ३९ ॥
 बन्धुसन्ततिदुःखी स्यात्सर्वस्नस्मै विरुद्धचिति । शोकः स्याद्दुदरे बाधा तद्दुःखीहादिविभ्रमः ॥ ४० ॥
 अन्तरा स्पन्दमानो वा गर्भः सन्नोपलक्ष्यते । पाणिमुष्टितलाघाताज्जानुनी विकृतिं गते ॥ ४१ ॥
 दोषो ज्वराग्निजो वापि शूलजोऽग्निजोऽपि वा । ब्राह्मणान्भोजयेद्भरत्या सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ४२
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणवादे कर्मविपाके अष्टादशोऽध्याये एकोनपष्टयुत्तरपदशताधिकतहस्रतम ॥ १६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादारतः पश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 सहायपथयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजन्महाघोरान्नरकान् प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तया चिरं च तिर्यक्त्वं विमुञ्च्यार्धमतः स्वयम् । कर्मशयेऽतिपुण्यात्प्राक्सोऽत्र जातो हि वाहुजः ॥ ३ ॥
 क्षयरोगयुतः सूत कृशोदरसमन्वितः । एते कुम्भाभिधे सूत भौमश्चन्द्रयुतोऽण्डजः ॥ ४ ॥

रिष्टं पष्टिमिते वर्षे जायते विन्मयेऽकृते । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ९ ॥
तदग्रे तु मृताश्चात्र पुत्रक्षयरुगान्विताः । रिष्टेन वाऽऽयुषो भङ्गो ढटपापात्र निष्कृतिः ॥ १० ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पष्टयुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
ददाह तत्पुरं शत्रोस्तत्क्षणे छण्डितं पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अथो यमाज्ञया सर्वा मुक्त्वा नरकपातनाः ॥ ३ ॥
पुण्यशेषाद्याऽत्रापि स जातः क्षत्रियाधमः । देशेऽयोच्याभिधे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
युक्त्वावे महाऽन्धेन ब्राह्मणा वै प्रपीडिताः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यते लिह । कार्यास्तत्र त्रिदेवानां मूर्तेयस्तु ययोदिताः ॥ ६ ॥
ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशिकाः । सुवर्णजास्तथा कार्या कदली पत्रसंयुता ॥ ७ ॥
यथावित्तानुसारेण शाठ्यं द्रव्ये विवर्जयेत् । देयास्ता विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
एवं कृते महाबाहो क्षयस्तस्योपशाम्यति । नैवं कुर्यात्तु यो मृत्युरष्टाविंशन्मितेऽब्दे ॥ १० ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकषष्टयुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्काचित्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्या तु विज्ञेया सा चेह क्षयरुग्युता ॥ १ ॥
न तस्याः पापक्षमनं यथोक्तं च खगाधिप । महापापकृताद्रोगान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्टयुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्ववाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानइ । बधिगे जायते तत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
चान्द्रायणं व्रतं कुर्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
भोजयेच्च यथाशक्ति द्विजांस्तदनु होमयेत् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिषष्टयुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मघातनम् । अज्ञानादत्र जनुपि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
महापापकृताद्दोरात्तस्मात्सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
प्रयागे मकरस्येऽर्के स्नानादत्रैव जन्मनि । काश्यां वासाक्त्या सूत मुच्यते ब्रह्महत्यया ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्टयुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकः प्रजायते जन्तुर्यैः पूर्वं भ्रातृघातकः । बभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्टयुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिङ्गदेशे प्राक्सूत काचिद्विजवरा स्मृता । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
सा नार्थघातघतपूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटप । नासावकत्वमामोति सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्याद्यावत्सैव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पद्मष्टपुत्रपरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः कश्चिद्देशे पञ्चनदे शुभे । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विभोत्सङ्गतः सोऽय प्रयागे गरुडाग्रज । सुस्तातो मृगगे भानी धूर्तकर्मा क्रियोऽस्मृतः ॥ २ ॥
स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवासिनोऽन्यस्य क्षत्रियस्य स्वगाधिप ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुरानघ । एका वत्सतरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
कालयोगेन सम्प्राप्तः स गतो यमशासनम् । सुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्रान्तरे देशे शतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
स मध्यरूपो बलवान्धर्मो स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याधिरुप्रचारी च पैतृकस्वल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापादय फलं शृणु ॥ ८ ॥
स बालवत्सकवधार्जिविघातादपुत्रकः । सप्तवेदमितान्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोराशिगे शनौ भानी पष्ठे जीवे मृगस्थिते । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्येह जन्मनि ॥ १० ॥
पूर्वं या स्त्री सहायासीन्मृतवत्सात्र सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापनिपूदिनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च हिरण्मयी ॥ १३ ॥
तदर्धमितिका वापि निजविचानुसारतः । सम्पूज्य विधिवन्मन्त्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
मापैर्वद्विमितैर्देयस्तथा पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वद्विर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
होमयेदष्टशतकं रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृणुयाद्दरिर्वंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं विधानतः । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १८ ॥
नेवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिषैवं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीवितेनात्र संशयः ॥ १९ ॥
नवसप्तान्दमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपष्टपुत्रपरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

षास्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्विजवरांगना । पतिप्रिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
वैरिभावात्तया स्मृत्या गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणस्तु सुतो दग्धो गृहदाहे स्वगाधिप ॥ २ ॥
गहापात्स्वामिनः सर्वं ग्रामभवे संमुपार्जितम् । तत्पापज्ञानमहाशोरात्फलं प्राप्य वियोनिजम् ॥ ३ ॥
सैव जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धर्ममर्मज्ञा पूर्वपुण्यात्तथा सती ॥ ४ ॥

क्षयनेगयुता चालये चालघातादपुत्रिणी । महाग्निदाहपापाच्च प्रायश्चित्तं न तत्सतम् ॥ ६ ॥
त्रयोविंशमिते वर्षे रिष्टनैवात्र नश्यति । सहायकः पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽष्टषष्ठ्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्विरण्मयीं तत्र सारिकां शुभलक्षणां । तथात्र पुस्तके दद्यात्सतस्य विधिनाण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽष्टषष्ठ्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां घातयेन्नारी पूर्वं पापविमोहिता । सात्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताण्डज ॥ १ ॥
तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय वै । पूर्वपापात्प्रमुच्येत प्रयत्नाद्दिनान्शुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽष्टषष्ठ्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वकधाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लम्बकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
गं दद्याद्विधिवच्छ्वेतां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽष्टषष्ठ्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजनुपि घातयेद्गुडाग्रज । वकं सा कण्ठरोगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गं दद्याद्विधिना सूत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । ययोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽष्टषष्ठ्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विजकुले जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वातजा रोगा गुल्माद्याश्चोर्ध्वहृद्ग्रन्थाः ॥ १ ॥
मोहाद्याः स्वल्पवीर्याश्च नेत्रपाण्डूदगमयाः । जायते शीर्षजा पीडा चालये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
शरीरे जायते बद्धेरुपघातो व्रणादिकम् । पौत्राणां मातुलानाश्च स्वप्नादेर्विषवाग्पया ॥ ३ ॥
दायादाच्छत्रुवत्पीडा भूमिद्रव्यविलिप्तया । ऐदिकानि च लक्ष्माणि तस्य देहे भवन्ति हि ॥ ४ ॥
तस्य भार्या सदाचारा कदाचिद्रोषवादिनी । गौरवर्णा शुभा वाणी सन्तोषमिदकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्सा कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दशमासान्तिकम्प्य गर्भश्चोदरसौख्यभारु ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ७ ॥
पूर्वजन्मनि सा क्षात्रा सञ्जाता विनतामुत्त । अज्ञानविमिरान्धयेन स्त्रीणां कर्म दुःगतनाम् ॥ ८ ॥
अज्ञानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकम्पकम् । सर्वभूतेषु चात्मानं स्याद्वरेषु चरेषु च ॥ ९ ॥
ममादाहीनिं हत्वा सदा निहुरमानसा । तस्या गेहाश्रिता नित्यं मार्जारान्छनपूर्वकाः ॥ १० ॥

पलालक्रीडनपरा गेहे सङ्कुलिता भृशम् । ते तप्तवाङ्मकाम्प्युत्पुपभस्मचयादिषु ॥ ११ ॥
 आविश्रिता तथा चाग्नी द्यारहितचित्तया । बालगर्भाशयान्बालानविस्पष्टाखिलेन्द्रियान् ॥ १२ ॥
 बद्धौ पापा प्रचिक्षेप पापाणकठिनाशया । मातृभिः सहिता बाला बालगर्भगतारतया ॥ १३ ॥
 अन्ये च बहवो जीवा भस्ममाद्भि कृतास्तया । विनिव्रान्ति प्रमादाद्ये परास्ते ह्युःखभागिनः ॥ १४ ॥
 सन्ततिर्द्विगता यैस्तु नानाद्भुःखीवगाश्च ते । आनाट्याग्निं च ये दग्धास्ते वै तत्राशनाय हि ॥ १५ ॥
 तथाभिषेपु जीवेषु जायन्तेऽपि च तद्वशात् । म्रियन्ते शिशवस्तेऽपि तस्मात्तद्दोषचिह्निताः ॥ १६ ॥
 पलालक्रीडनपरा बहवो लघुप्राणिनः । मारिता गर्भयुक्ताश्च मातृभिः सहितास्तया ॥ १७ ॥
 लभन्ते चैव नो मार्गं मृतास्ते ह्युष्टजन्तवः । तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा ॥ १८ ॥
 त्रिविधापत्यजा बाधाः प्राप्यन्ते जनुरन्तरे । जन्तवो गर्भगा ह्येके सुकृतात्कर्मबन्धनात् ॥ १९ ॥
 यया कर्म तथाऽपत्यमुभयोस्तत्प्रयोजनम् । इदन्तु तृतीयं जन्म ब्रह्मवैशसमुद्भवम् ॥ २० ॥
 स्थिरगर्भा मृतापत्या पुत्रहीना खगाधिप ॥ २१ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाथ येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुदिने समनुप्राप्ते सुग्रहे च शुभोदये । प्रागुदकप्रवणे देगे गोमयाद्युपलितके ॥ २३ ॥
 तत्रोपर्याविकं स्वीर्ये नानाचित्रविचित्रकम् । द्राणामानं तिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूरयेत् ॥ २४ ॥
 निष्कमानसुवर्णस्य फलं वै मध्यतः क्षिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्यन्ते ॥ २५ ॥
 शुद्धं सोमप्रभं ताम्रपात्रं दशपलान्मितम् । स्यापयेद्वाजतं पत्रं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २६ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं च प्रजापतिम् । करं साक्षकरे दक्षे वामे चाय कमण्डलुम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तिं तां शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २८ ॥
 सम्यक्श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विप्राय वेदविदुषे पूजयेद्विधिविधेर्नैः ॥ २९ ॥
 ततस्तं तु सपत्नीकं मुनीनां प्रवरं नमेत् ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“ निर्मिता वै जगत्स्रष्टा पत्नी हि तपसो बलात् । तामया तीव्रदाहे तु बद्धौ क्षिता अनेकशः ॥ ३१ ॥
 लंघिताः स्त्रीजनाचारा अजानन्त्या दयादिकान् । नाशयेस्तस्य पापस्य देवप्राप्तं विगर्हितम् ” ॥ ३२ ॥
 सम्यक्श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी । सपत्नीकं तु सौवर्णं कश्यपं सम्यगर्चितम् ॥ ३३ ॥
 विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद् गुणशालिने । एवमाश्राव्य तां मूर्तिं समादाय पृथक्पृथक् ॥ ३४ ॥
 प्रदद्यादानविधिना श्रद्धया च सदक्षिणाम् । दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं तिष्ठन्ती विहिताञ्जलिः ॥ ३५ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुपि द्यारहितचित्तया । प्राप्तं वै ह्यशुभं स्वामिशिञ्जि तं कर्मकारणम् ” ॥ ३६ ॥
 दत्त्वा दानञ्च विप्राय सर्पिष्पात्मानमीक्षयेत् ॥ ३७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणतत्रादे कर्मविपाके अम्पापत्रिमन-पुत्ररषट्शताधिकमहसतमः ॥ १६७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पाकजाती महाभाग प्राग्भवे चेद् जन्मनि । कूर्वहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पलाञ्छितः ॥ १ ॥

कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनात्र खगाधिप । मुच्यते दुष्टपापाच्च कूर्चयुक्तु चात्र जन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ततत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काकं विनतानन्दवर्धन । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन यथोक्त्या गरुडाग्रज । पूर्वापापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचनतत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यभक्षको यस्तु भवेत्प्राग्ज्ञानतोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते कृमिलोदरः ॥ १ ॥
स भीष्मपञ्चकादत्र व्रतात्पुण्यसमर्जनात् । मुच्यते पूर्वीरोगात्तु दुष्टात्किन्म्यदुरात्त्वग ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचनतत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽभक्ष्यं भक्षयेन्नारी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः क्रिमिजा रुग्भृशं सुत ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चव्रतं शुभम् । कार्तिके शुक्रपक्षे च प्रातस्तयादिनपञ्चके ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनतत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शेन यो मोहाद्भक्षयेद्विधिवर्जितः । सिद्धान्नं ना पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुव्रतान्महापुण्यात्सर्वपापप्रणोदनम् । तदा कृशोदरत्वं च नात्र पश्यति पुण्यकृतम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसंतत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुकं पापं पुरा सूत सिद्धान्नं द्विजभार्यया । दुष्टस्पर्शेन सततं सात्र स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
सा वैष्णवव्रतात्पुण्यात्समात्पापात्प्रमुच्यते । कृशोदरव्यथा नश्येत्तत्पापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभवे कश्चिद्दोषोऽस्मात्स्वितः सदा । सभार्यो नर्मदातीरे धनसौख्यसमन्वितः ॥ १ ॥
कृतानि तेन दानानि नानापर्वसु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विप्रेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
अयो पापं भृशं चके व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठं त्वक्त्वा ऋतुप्राशं धर्मशीलसुतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
रतिं ददौ कनिष्ठायामनृतावपि मोहितः । ततो यमपुरं प्राप्तः स सत्पापाद्द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
सुवत्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । श्रद्धदानवशांस्तोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागतः ॥ ५ ॥
सिंहस्येऽङ्के सुखे राहौ जीवे कर्केऽल्लिगे भृगी । स रक्तगौरी मतिमान्वन्धुखीसुखसंयुतः ॥ ६ ॥
लघुवृणीति मितदो द्विजवंशसमुद्भवः । सर्वमेतत्फलं दानात्स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
स्त्रीत्यागी भ्रूणहा लोके इति पौराणिका विदुः । योपासहायतः पूर्वं शृणु त्वं विनतासुत ॥ ८ ॥
प्राग्भवे या कनिष्ठात्र सा ज्येष्ठात्र गतप्रजा । गर्भदोषयुता चेति लक्षणैर्लक्षयेत्त्वग ॥ ९ ॥
वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्याः पूर्वापापविनाशिनीम् । कुप्यत्पल्लवंदनितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥ १० ॥
तदर्पमितकं देवं निजवित्तादिमं पठन् ॥ १० ॥

मन्त्रः ।

“ त्यक्त्वा वराननां शुद्रां पूर्वं पापं समर्जितम् । तत्पापस्य विनाशाय ददेऽहं गणनायकम् ॥ ११ ॥
 मापसप्तमिता लक्ष्मीः शुभा लेख्या हिरण्मयी । ददेऽहं विप्रमुखयाय वेदशास्त्रविशारद ” ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणान्बरयेत्तत्र शक्तं वा दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः ॥ १३ ॥
 श्रुत्वा नैव शक्तिमान्यस्तु न कुर्यात्पापशोधनम् । स पुत्रान्नोपलभते रिष्टं पश्चाद्दृक्के ॥ १४ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं वर्षसप्ततिम् । अन्यजन्मादितो ज्ञेयं विस्तरान्नोदितं मया ॥ १५ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पञ्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । सात्र जन्मनि वै विप्र संजाता विप्रपूजनात् ॥ १ ॥
 सकृत्तया कृतं कर्म शृणु चात्र खगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्भ्रव्यं तद्गृहे स्यापितं च यत् ॥ २ ॥
 न तद्वत् पुनस्तस्मै मुक्तं सर्वमशेषतः । मृतो द्विजस्तद्गुःखेन क्षुभितस्तु खगाधिप ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातमर्म . तथा । पञ्चत्ववशात् प्राप्ता मुक्त्वातिथमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसन्ततिहीनात्र पूर्वभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तदर्धेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः पूर्वं भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भोः सूत श्लोच्छिष्टं भक्षयेत्तु यः । राज्यन्वो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र च मानवः ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तत्क्षणात् सूत नक्तान्धत्वात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी शुनोच्छिष्टं शुमानना । नक्तान्धा जायते पुत्र व्ययिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
 गोमूत्रप्राशनादत्र ब्राह्मणानां च भोजनात् । नक्तान्धरोगान्मुक्तिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्र्यशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी च राज्यन्वो जायतेऽयुना । स तत्पापविशुद्धयर्थं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
 भोजयेच्च तथा विप्राञ्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । राज्यन्वरोगात्सत्ततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुस्त्रीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टमुद्गनारी प्राग्भवे विनतासुत । राज्यन्वरोगयुक्ता सा चात्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
 द्विजानां भोजनाच्च गोमूत्रप्राशनात्तया । मुच्यते पूर्वपापात्सा विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्या गमने पूर्वभवे चारुण जायते । मृदो ह्यनगरश्चापि जातो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
 चान्द्रायणप्रतादत्र दशवृत्त्या कृतात्सुत । मुच्यतेऽजगत्त्वाच्च शुभबुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्साइसानारी प्राग्भवे विनतासुत । चाण्डालगमनं कुर्यात्सात्राऽजगरतां व्रजेत् ॥ १ ॥
 प्राजापत्यव्रतं कुर्याद्यत्नात्पश्चात्पर्वतनैः । मुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नविघ्नकारी तु यो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णोनातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीड्यते ॥ १ ॥
 विधिना लक्षहोमेन ब्राह्मणानाश्च भोजनात् । मुच्यतेऽजीर्णाद्रोगादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विघ्नं प्रकुरुते सूत या नारी पूर्वजन्मनि । परान्नेषु महामोहाच्छृणु तत्र खगाधिप ॥ १ ॥
 साजीर्णेनैव रोगेण बाध्यते पीडया सदा । लक्षहोमेन विधिवत्तत्पापान्मुच्यते त्विह ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनवत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९८९ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । सत्यनित्यसदाचारः साधुसेवनसंयुतः ॥ १ ॥
 तस्य देहे भवेच्चिद्रं पापजं चात्र जन्मनि । किलासो दृढरुण्डश्च नेत्रतोदो विरहिता ॥ २ ॥
 किञ्चिच्चिद्भानि जायते स ब्रूते कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वङ्गी स्त्रीधर्मव्रतकारिणी ॥ ३ ॥
 उदरे वै व्यया दातान्मूर्ध्नि पीडा प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्रः पुत्री मृते तथा ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना काले शूद्रप्रसारिता । बहुव्यापारनिगता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥
 शूद्राजातश्च सम्बन्धो बहुकालं गतागतम् । अन्योन्यं प्रीतिवशतः किञ्चित्कालो गतस्तपोः ॥ ७ ॥
 उभयोर्लोलपत्वाद्द्वै धनसंग्रहणे रतिः । व्यवर्षत ततस्तस्य पापबुद्धिरभूत्सग ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालङ्कारैर्युतः । धनलोभात्तया तेन मारितो भाविनो बलात् ॥ ९ ॥
 तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रिवर्षैस्तथा मासैः पुत्रशोकादिवं गतौ ॥ १० ॥
 धनलोभवशाच्चैव दुष्टचित्तो हि घातकः । अचिराच्च मृतस्तत्र गतो वै यमशासनम् ॥ ११ ॥
 पद्मेरकर्मणा तेन ब्राह्मणस्य हतः सुतः । तेन कर्मविपाकेन नरके पाचितो भृशम् ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं चतुर्थकं जन्म मृतापत्यकरं खग ॥ १३ ॥
 द्विज्यादिमसजाता वै मृता द्विज्यादिहायनाः । मृतपुत्रो भवेद्द्वै स जाताजातसुतस्यथा ॥ १४ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशामयजीवने । जातंजातं विनश्यन्ति तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥

एवं यदि चिरं तिष्ठेदचिरान्ध्रियते तराम् । सुगुणश्च सुरुपश्च लालनाच्चाटुकारिणः ॥ १६ ॥
 नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्मसु तेषु च । व्याध्यन्तरे भवेद्ब्रह्माधिग्रासो व्यसनवानयम् ॥ १७ ॥
 नास्ति सौख्यं क्वचित्तस्य नानाशंकितचेतसः । भवेच्च सुमहद्दुःखं परापत्यानि पश्यतः ॥ १८ ॥
 लक्षणानि पुरोक्तानि तस्येमान्यापि कीर्तयेत् । उदरे ध्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १९ ॥
 मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववत्प्रतिपादयेत् । स्ववंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः ॥ २० ॥
 दौर्मनस्यं महानाधिः शोक एवोपजायते । अदृष्टगुणलावण्या ह्यदृष्टाननकान्तयः ॥ २१ ॥
 ध्रियन्ते जातमात्रा ये पुत्रा अकृतचाटवः । एवन्तु कर्मणि ज्ञाते प्रापश्चित्तमथाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्निह कर्मनिषूदिनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २३ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशिनीम् । निष्कृतिं विधिवत्तार्क्ष्यं सन्ततेः सौरुपहेतवे ॥ २४ ॥
 यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमवाचरेत् । पठद्भिः शान्तिमूक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्यवित् ॥ २५ ॥
 सिद्धार्थाक्षतदूर्वाभिः कृतरक्षं प्रतिष्ठितम् । स्नापयेदौषधैर्मन्त्रैर्विष्णुसूक्तादिभिस्तया ॥ २६ ॥
 सुदिने सुशुभे देशे गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्य कृष्णाजिनमयापि वा ॥ २७ ॥
 द्रोणमानं तिलानान्तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्थापयेद्वाजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मिताम् ॥ २८ ॥
 सौवर्णां प्रतिमां तत्र बालगोपालकस्य हि । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणा मूर्तिं ता शुभभक्षणात् ॥ २९ ॥
 अचंयेद्ब्रह्मपुष्पाचैरुपचारैर्यथाविधि । सम्यक्श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
 अग्रे नयेति चावाह्य विदुषो वेदवादिनः । अलोडपाः सदाचाराः पूज्या अर्घ्यादिकैस्तथा ॥ ३१ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मयाऽऽचरितो द्रोहो मोहाद्वै परसूनुषु । भूमिद्रविणहेमादिलिप्तया स विनश्यत् ॥ ३२ ॥
 नाशयेत्तं हि पापं वै मूर्तिस्ते शुभलक्षणा । यदनिष्टं मया प्राप्तं मृतसन्ततिकारकम् ॥ ३३ ॥
 तस्मान्मोच्यो महाभागार्पितगोदानपुण्यतः ” ॥ ३४ ॥
 इति तं त्रिः परिक्रम्य त्रिस्तेनोक्तेऽवतिष्ठति । अग्रे नयेति मन्त्रेण विमृज्यैतद्गुदीरयेत् ॥ ३५ ॥
 धेनुं दद्यात्सवत्सां च सहिरण्यां यथाविधि । ब्राह्मणाभोजयेत्सम्यग्शतं साग्रं यथाविधि ॥ ३६ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भुञ्जीतेष्टैश्च बन्धुभिः । इहैव लक्षणं ज्ञेयं मातृवन्बुसुखोज्जितम् ॥ ३७ ॥
 स्वसुतासुतसौरुपानां सन्तोषाभाव एव च । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि मिथः क्रियत् ॥ ३८ ॥
 विकारः प्रकृतौ चैव गमने पादवैकृतम् । पितृष्वसुर्मातुलान्याः कासगुल्मार्तिस्त्वग्भ्रम्याः ॥ ३९ ॥
 मृतापत्यार्तिदस्तेषामनुमन्त्रादिभेदतः । तस्यापत्याव्रद्धुःखानि जायन्ते च सुदुर्मुहुः ॥ ४० ॥
 पूर्वकर्माजितं पापं चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ४१ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विभाय यो विपं दद्याद्वातार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र च्छर्दिरोगेण वाध्यते ॥ १ ॥
 निष्कृतिर्नास्ति तस्यात्र पापस्य दृढकर्मणः । छर्दिरोगेण सततं पीडिता नाशमाप्नुयात् ॥ २ ॥
 प्रापश्चित्तं न तस्यात्र दानैरपि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकनवत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत विषं दद्याद्विजातये । छर्दिरोगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधस्यैव प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनवत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्मै यो विषं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरोगेण सोऽत्रैव वाध्यते पीडया सदा ॥ १ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । धेनूनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्करतयुतम् ॥ २ ॥
मुच्यते सर्वरोगाच्च जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिनवत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकोऽत्र जायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । बभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्नवत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी नारी जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र पर्वते देशे शुभे पञ्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वं याऽभजयवनं पुरा । सा चेह यवनी जाता पुत्रसन्ततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाधनयुता दात्री कुरुक्षेत्रे पुराऽनघ । शिवभक्तिपरा तस्मात् सुखैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
इह जन्मनि सा साध्वी रुद्रपूजाव्रतादिना । पुत्रपौत्रयुता शान्ता भविष्यति न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिवंशस्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणार्पूर्वजात्वापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचनवत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेऽवसत्कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजार्तो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चौर्येण निहितं द्रव्यं यत्स्थितं देवताश्रये । तेनेदं दुष्कृतं सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वाऽतियमशासनम् । जातो गङ्गाश्रयेक्षत्री पूर्वविष्णोः प्रपूजनात् ॥ ३ ॥
बहुद्रव्यान्वितो भूयः सर्वरोगसमन्वितः । बाल्ये हि पाण्डुरोगार्तश्चात्र जन्मनि सुव्रत ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारी तु पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यं पक्षीन्द्र शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
कुर्याद्विरणमयीं पृथ्वीं ससमुद्रां पलात्मिकाम् । सवनां सागरोपेतां सप्तद्वीपा बसुन्धराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पैर्लंकृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगाद्रिमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विषं कस्यापि काश्यपे । साऽत्र जन्मनि रोगेण च्छर्दिंसन्नेन पीडयते ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यादशक्तौ गरुडाग्रज । सवस्तां कपिलां दद्यात्सा तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सननवत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रो ह्यभूदङ्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । स चचार वने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
 काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविचलाद् दृढात् । नानाभरणसंयुक्ता पूर्णगर्भसमन्विता ॥ २ ॥
 सा लुण्ठिताऽत्र त्रसिता तेन पापधियाऽण्डज । सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुला महत् ॥ ३ ॥
 तद्गर्भं च्युतो बालः पापमाचरितं त्विदम् । ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः ॥ ४ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं खगाधिप । परकन्याधिवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ५ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे तु दृश्योजनसम्मिते । गौरः सुरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः ॥ ६ ॥
 पिताधिकोऽतिमतिमान् बहुपुत्रीभिरन्वितः । जातपुत्रा मृताः सप्त पूर्वपापात्तयाऽण्डज ॥ ७ ॥
 निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते । पलार्धमितिका कार्या भव्या सुवटिता सुत ॥ ८ ॥
 बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णभूषणैर्युता । पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै ॥ ९ ॥
 गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः । वेधसं तत्र सौवर्णं सुवर्णैकमितं सुत ॥ १० ॥
 जपेच्च ब्राह्मणमन्त्रांश्च तल्लिङ्गान्विधिपूर्वकम् । होमयेच्च यवांस्तत्र सतण्डुलसुसर्पान् ॥ ११ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । शृणुयाद्दरिर्वंशं वा शतावृत्त्या विधानतः ॥ १२ ॥
 गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते । लभते पुत्रसौख्यं स चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १३ ॥
 रिष्टं पश्चाद्वन्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृते सुत । सप्तसप्तमिताब्दायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र वै ॥ १४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं यात्रापि व्यभिचारिणी । सा गता नरकान्वोरांश्चिरं दुःखं समश्नुते ॥ १ ॥
 न शुद्धचतयशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शतैरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासाच्च विनतासुत ॥ २ ॥
 मोक्षयते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्दृढात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजाप्रतादिना ॥ ३ ॥
 महापापान्महाभाग पूर्वं चेहापि बाहुजा । वंध्या जाता तथा दुःखाऽऽकुला च दयितोऽज्जिता ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं वक्ष्येद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्मारोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 तेनैव पापारोगेण म्रियतेऽत्र खगाधिप । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवञ्चने ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुत । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 ज्ञानान्महापापकृतान्न चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधात्सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते च तदेनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यर्मा विप्रश्चात्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात् प्राग्त्राक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 विभे बवे ह्यतीते च नेत्रभङ्गो जनिष्यते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥

कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य देवा देवाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
राजताश्च महाभाग न रोगं स हि पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान्वैष्णवाञ्छ्रद्धया सुत ॥ ४ ॥
कृत्वाऽनेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीरणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं घातयेत्कश्चिद् दृष्टो यः पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्ततुर्यांशभागतः । कालचक्रामिघं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्राख्यदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीरणसवादे कर्मविपाके अध्यायछयुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरता ह्यत्र या पूर्वेऽभूत्पतित्रता । शापप्रभावाद्धि गर्ते सा वै प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
त्यक्त्वा शरीरं सा देवी मोदतेऽम्बिकया सह । भुनक्ति भोगान्स्वार्त्विं पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीरणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरस्रसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानात्कृतवान्मृत प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं व्रजति कापि मानवः ॥ १ ॥
चान्द्रायणव्रतं कुर्यात् सुवर्णपलसयुतम् । एवं यः कुरुते मृत स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
न जायतेऽस्य मूकत्वं कदाचिद्दिनतामुत ॥ ३ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीरणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या घृता बन्धयेत्काचिल्लोकान्पूर्वभवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेणापस्मारेण प्रपीडयते ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं सुत । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्दद्याद्देतुं पयस्विनीम् ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीरणसवादे कर्मविपाके अध्याय षडुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७०६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्दर्शनो जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वायुरल्पीयाञ्छिरोत्तिश्चैव जायते ॥ १ ॥
शरीरे जायते चिद्दं किञ्चिद्दर्शनसमन्वितम् । दद्रुकण्ठकिलासाना गमने पादवैकृतिः ॥ २ ॥
कर्मानुसारजो व्याधिश्चिद्दं तस्य सहायवत् । भार्या प्रीतिपरा नित्यं कदाचित् कलहप्रिया ॥ ३ ॥
दोषयुक्ता प्रायशस्तु प्रदरातिः प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता कस्येद कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स स्त्रिया सहितो विप्रः कुलीनो बहुवाचकः । गता चैव महारण्ये तत्रारी गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
बहुभिश्च समायातैः शशुभिः परिवीर्यते । तत्रासादिप्रचालाया वेदना हृदरेऽभवत् ॥ ६ ॥
गर्भपातोऽभवच्चापि मृतः पूर्णाङ्गकः शिशुः । तेन कर्मविपाकेन त्रियन्ते तस्य बालकाः ॥ ७ ॥
केचिजीवन्ति षण्मासं केचिद्दर्पाधिकं भृशम् । बहुकालं न कश्चिद्दं मृताना स्थितिरीदृशी ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व महाभाग निष्कृति तस्य कर्मणः ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्नश्चायं सुदुर्लभः । तेनेह मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तं विशोधनम् ॥ १० ॥
गां वै सर्वर्णवत्सां च सौवर्णं निष्कसंमितम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वल्लयुग्मं शुरोरपि ॥ ११ ॥
कर्मप्रकाशकं विप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं प्रकुरुते वत्स निष्कृतिं कर्मणः फलम् ॥ १२ ॥
पुत्रपौत्रादिसंयुक्तो धनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहाल्लोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
स याति पापदोषेण भुवि जन्मनि जन्मनि । एवं यः कुरुते भक्त्या प्राप्नोति पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय. सत्तोत्तरसप्तशताधिरुसहस्रतमः ॥ १७०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वञ्चयेत्कश्चित् पुरा धीत्येन मानवः । सोऽत्र जन्मन्यपस्माररोगेण महतांऽऽकुलः ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग सर्वतां विधितंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्वात्स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
न भवेत्तस्य रोगस्म वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिवल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥
रता भर्तृहिते नित्यं पूर्वं सा हितवल्लभा । स्वर्णपहारजात्पापात्प्राप्ता सा स्वर्णकारताम् ॥ २ ॥
पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारतः । कुरुक्षेत्रे शशिप्रस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
तद्वत्त्वाऽऽशु लभेतपुत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अन्नहृत्प्राग्भवे वत्स ज्ञानादत्र खगाधिप । सोऽजीर्णेनैव रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
अन्नदानाच्च विभ्रंभ्यो रसदानाच्च शक्तितः । सावित्रीजयतो होमात् पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं यान्ति रोगाः पापसमुद्भवाः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिन्मोहतश्चके नारी भ्रातृवधं पुरा । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजेत्कापि शुभानना ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि तस्याश्चान्द्रायणं व्रतम् । वेदपुस्तकदानं च पलस्वर्णयुतं त्विह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वालघाती भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वैनतेपात्र जुषुषि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
श्रवणाद्दरिद्रंशस्य विधिवच्चार्ज जन्मनि । ब्राह्मणोद्गाहनाच्चैव पूजनाच्छङ्करस्य च ॥ २ ॥
जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुक्रो याऽभवत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । शुद्राधमा पञ्चनदे जाताऽत्र विनतासुत ॥ १ ॥
 पुत्रपौत्रपुनैर्धान्यैर्जाश्वोष्ट्रादिवाहनैः । युक्ता सा यवनी सूत तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादिवादे कर्मविपाके अध्यापञ्चयोदशोत्तरस्तसराधिकसहस्रतमः ॥ १०१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित् प्रागभवद्दिप्रः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान् प्राप्तसर्वमनोरथः ॥ १ ॥
 तुलाधृतानि चिह्नानि विप्राणां स्नेहभागिनाम् । गृहीतान्यातिचौर्येण लोभयुक्तं चेतसा ॥ २ ॥
 यस्माज्ज्ञानकृते चैव प्राग्भवे तत्कलं शृणु । सोऽत्र जन्मनि विप्रस्तु द्विजो वेदविदां वरः ॥ ३ ॥
 घनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तथा दानातीर्थराजाधिवासानात् ॥ ४ ॥
 नादाः स्यात्सपरोरुगस्य चात्र जन्मनि चाण्डज । दोषात्स्वरुपात्फलैर्मुक्तो जीविद्वर्षशतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादिवादे कर्मविपाके अध्यापञ्चयोदशोत्तरस्तसराधिकसहस्रतमः ॥ १०१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्कश्चिद्ग्राहजो धर्मसंयुतः । ग्रामाध्यक्षः प्रतापाढ्यो भ्रातुः पुत्रसमाकुलः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । पर्वस्वधि च भूस्वर्णगोश्वशय्यासनादिकम् ॥ २ ॥
 तिलपात्राणि भक्ष्याणि वस्त्राणि विविधानि च । सर्वरत्नानि पात्राय इत्यकश्यानि चाण्डज ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चापि भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । ग्रामान्तरे स्थितस्यास्य शत्रोः सीमापहारिणः ॥ ४ ॥
 निर्दग्धं भवनं तस्य रात्रौ वै चौर्यकर्मणा । तस्मिन्दग्धे महाभाग दग्धः क्षात्रशिष्टस्तथा ॥ ५ ॥
 बहवो गृहजा जीवा दग्धाश्चैव मृता ध्रुवम् । वैरभावात्सहायादथैः पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ६ ॥
 एवं बहुतिथे काले सम्प्राप्सौ यमशासनम् । पुण्यात्स्वर्गाश्च विविधान्युक्त्वा पापात्तयेतरान् ॥ ७ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना । कुरुक्षेत्रात्परे भागे दशपोजनसम्मिते ॥ ८ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान्स्वच्छो बहुधनैर्युतः । यशस्वी भ्रातृमित्राढ्यः पितृभक्तो दयापरः ॥ ९ ॥
 सुखीभृत्यसुखैश्वर्यनानावाहनमोगभाक् । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पितृभाग्यविशुद्धिदः ॥ १० ॥
 ह्रस्वः कृशोदरो बन्धुमान्यो वै मितदः प्रष्टुः । आदिमध्यावसाने च सुखैश्वर्यसमाकुलः ॥ ११ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाद्योभी पापरतः कश्चित् । बहुचिन्तातुरो धूर्तो दाने चालपमतिस्तथा ॥ १२ ॥
 पीडयमानस्तथा रोगीर्धूनि वाय्त्रादिसम्भवैः । नानाभयैर्मनोदुःखैः क्वापि क्षीणो विकारवान् ॥ १३ ॥
 वालघातात् पुरा पापाज्जातपुत्रविनाशकः । चिह्नमंत्रं जनुर्लगाद् गुरुभावस्तु पञ्चमे ॥ १४ ॥
 गुरुत्वादेनसश्चन्द्रो नीचः केन्द्रे शुभान्वितः । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यत्र स्वगाधिप ॥ १५ ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीद् ग्रामदाहेऽतिनिष्ठरा । सा ज्येष्ठा प्रष्टुरत्रास्ति मृतवस्ता स्वगेश्वर ॥ १६ ॥
 योऽभूद्दुस्ताहकः पूर्वभवे स मृतवालकः । सहायाः येषुरे तेऽत्र मृतपुत्रीभिरन्विताः ॥ १७ ॥
 अन्ये ये वान्धवा भृत्याः सहायाः पण्मिताः पुरा । प्रष्टुस्तेऽत्र सुता जाता मृतापत्पत्न्युः खदाः ॥ १८ ॥
 लक्ष्णैरेभिराढयस्य प्रष्टुरत्रैव जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् ॥ १९ ॥
 पुण्यक्षेत्रेऽष्टभिविधैः पञ्चभिल्लिभिरेव च । कारयेत्पार्थिवोऽङ्गिर्निकादशशतैर्मितान् ॥ २० ॥
 गन्धपुष्पोपचारिस्तु मन्त्रैरेव प्रपूजयेत् । ततश्चाष्टपलै रूद्रे कुयोद्दि हेमंजं शुभम् ॥ २१ ॥
 सपत्नीकं यथाकारं सर्वावयवसंत्युतम् । तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुसारतः ॥ २२ ॥

पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ हिरण्यं तथा चाग्निं मापपश्चमितिः शुभम् ॥ २३ ॥
 राजते च तथा पत्रे पलद्वयमिते शुभे । लेख्या जीवास्तयाकारा दग्धा ये च गृहाश्रिताः ॥ २४ ॥
 ब्राह्मणाय ततो देवाः दाहदोषोपशान्तये । लक्ष्मीनारायणं तद्वत् पलाष्टकमितं सुत ॥ २५ ॥
 राजतं विधिवद्द्यात् सर्वदोषापनुत्तये । गायत्र्यष्टसहस्रं तु सहस्रं द्वादशाक्षरम् ॥ २६ ॥
 अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् । होमयेत्तदशांशेन शक्त्या विमांश्च भोजयेत् ॥ २७ ॥
 शृणुयाद्भ्रिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः । य एवं कुरुते सूत द्वयोः पापविशोधनम् ॥ २८ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नाथयो व्याधयस्तस्य नवा रिष्टभयं क्वचित् ॥ २९ ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्नीविते नात्र संशयः ॥ ३० ॥
 पञ्चत्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहपनादिजम् । त्रिसप्ततिमिताब्दाद्युः प्रायश्चित्ते कृते त्विदं ॥ ३१ ॥
 गतिस्तस्योत्तमा लोके ह्यन्यथा त्वाततापिनाम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ ३२ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विचिन्तयेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यस्तु पृच्छति धर्मात्मा सर्वपापविशोधनम् । यजेद्देवानृषींश्चैव पितृन्चैव श्रद्धयाऽन्वितः ॥ १ ॥
 गयाश्राद्धादिभिः सर्वदोषैर्हव्यैर्विधानतः । पूर्वपापविनिर्मुक्तो याति ब्रह्म मनात्तनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापरनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
 नीताः सर्वैरसास्तेन मिलित्वा चार्धसीरिणा । कालेन ते हता लोभात्स्नेहा मौल्याधिकाः सुत ॥ २ ॥
 भुक्त्वा पापफलं घोरं भ्रमरत्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभं भुक्त्वा पुण्याज्ञातोऽत्र पर्वते ॥ ३ ॥
 शूद्रो युद्धकलायुक्तो भूमिदानात्सुसार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राजपक्षमप्रपीडितः ॥ ४ ॥
 सर्वद्वेहातिदानाद्देवं स्ववित्तानुयैभागतः । स्वर्णदानाच्चया चात्र क्षयरोगाद्विसुच्यते ॥ ५ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषं दत्त्वा पतिं सूत माग्या जाराश्रिताऽसती । पतिष्ठी सा महादुष्टा चाल्येऽत्र विधवाः सुत ॥ १ ॥
 विष्णोराराधनादत्र गङ्गायाश्चैव सेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ २ ॥
 धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं द्वारयेत्तु प्राग्जन्मन्यय - पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण घाघ्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 वदेवदानादिप्राय स्यापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापज्ञाद्रोगादतीताराद्धि निश्चितम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिमिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुधीः । राजसेवी महाशूर आवेष्टकरतः सदा ॥ १ ॥
 मृगपायां गतो देवाद्रातिता मृगशूकराः । तत्रैका हरिणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
 तद्गर्भजौ हतौ तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहायाम्भ्या युतेनैव कृत कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
 ताभ्यां मिलित्वा तौ मुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽय काले महाभाग प्राप्तः शत्रुपुं पुरा ॥ ४ ॥
 स शौर्यकर्मणा सूत घातयित्वा रिपून्वहन् । घातितश्चापि रिपुभिः प्रहारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
 राङ्ग्रामभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । मुक्त्वा नानाविधान्भोगान्त जातो ब्राह्मणस्त्वह ॥ ६ ॥
 देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
 धनैर्नानाविधैर्युक्तो गौराद्रौ रक्तलोचनः । शिवपूजनजात्पुण्यात्प्राक्कृतात्सकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
 महामनोरथैश्चापि पूर्णश्चात्रैव जन्मनि । राज्यप्रचार्यत्युग्रश्च पुण्यात्पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 धूर्तः शठः सर्वभक्षः स्वल्पपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणं सूत शृणु पुत्र ययातया ॥ १० ॥
 द्वाभ्यां मिलित्वा भुक्तौ द्वौ मृगशावी खगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्राबुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ ११ ॥
 अपस्मारेण रोगेण मृती चात्रैव जन्मनि । एवं सन्ततिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
 प्रतिमासोत्थपापस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिवलिङ्गानां लक्षमर्थं तदर्धकम् ॥ १३ ॥
 हिरण्ययौ तथा देयौ द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वारुं विधिना मृगदेवतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रैर्धूपगन्धाद्यैर्नानाभक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
 अथवा भोजयेद्विप्रान्सहस्रद्वयसम्मिताम् । पुत्रपौत्रविष्टुद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते विह ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते सूत नच पुत्रसुखं लभेत् । रिष्टेन मरणं चापि वर्षे वेदाद्विकेऽण्डज ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं चान्दसततिम् । चैत्राष्टम्यां च निधनं शुक्लाया गरुडाग्रज ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायो विशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापाद्या चभूव प्राग्भवेऽण्डज । सेह वै तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनी ॥ १ ॥
 विप्रकन्याविवाहाद्द्वै विधिवच्चात्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्यैर्यं भवेदिह ॥ २ ॥
 अथवा पार्वती दद्याद्देवीं दशसुवर्णजाम् । युक्ता गणेशस्कन्दाभ्या नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
 तदर्धमितिका वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात्सुत ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नारी देवागारं खगाधिप । साऽतिसारेण महता पीडयते चेह भामिनी ॥ १ ॥
 शङ्करप्रतिमादानान्मूर्त्तैर्विष्णोर्द्विजार्पणात् । न जायते महापीडा रक्तातीसारसम्भवा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यक्त्वं प्राप्य निश्चयात् । सम्पर्कान्दारुणाश्चैव भुनक्तयत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 कर्मक्षये तु कुष्ठेन सोऽत्र जन्मनि पीडयते । पापस्य दुःक्षयत्वाच्च प्रायश्चित्तं नचोच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्रयोविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वातयेन्नारी पत्युमिंशं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पार्पं प्रतीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वार्धतदर्धजम् । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
 पूजायित्वा विधानेन गन्धैर्वस्त्रैर्विशेषतः । मन्त्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
 वायुरोगस्य शमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानाद्य या नारी गोत्रघातकरी पुरा । बभूव सततं चात्र लूतारोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 श्रवणादितिहासाना प्राजापत्याद्द्रुतात्सुत । लूतारोगं न पश्येत साऽत्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायः पञ्चविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२५ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां नेत्रतोदशिरोर्तिमान् ॥ १ ॥
 सद्बृत्तश्च मुखी धीमान्धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । व्रणो रेखा शराद्वापि बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
 कटिपृष्ठाभिघाताद्वा व्रणो वाताग्निदर्शनम् । परोक्षमतिवादं च ब्रुवते कारणं विना ॥ ३ ॥
 तस्य प्रिया शुभाचारा सती व्रतपरायणा । काकवन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि रूपाढ्या भार्या विप्रस्य साचिकी । प्रतिवेशमस्थितो वैश्यो ब्राह्मणो ज्ञानिसत्तमः ॥ ५ ॥
 अप्रसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा । वैश्येन कामिता सा वै लोभमोहादिविभ्रमे ॥ ६ ॥
 अज्ञानात्काममिच्छन्ती भाविना वै बलीयसा । तावत्कालवशेनैव ब्राह्मणो जनता गतः ॥ ७ ॥
 स वैश्यो दैवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । सुतनुं धर्षयामास बहुकालं खगेश्वर ॥ ८ ॥
 व्यभिचारवशात्तत्र ह्यन्योन्यं तद्भूतं धनम् । गृहीतं तद्धनं सर्वं धूर्तया लुब्धचेतसा ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणो यनितां प्राप्नो लोके जग्राह विश्रुतिम् । पुंश्चल्या निन्धवृत्त्या वै विप्रोऽयं धनवानिति ॥ १० ॥
 तेन दुःखेन विप्रो वै ब्राह्मणीमत्यजत्पुरा । सा चापि कुलटा द्रुष्टा भास्करेः सदनं गता ॥ ११ ॥
 निर्वशी जायते तत्र ब्राह्मणस्य खगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेद्विह ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् । इदं द्वितीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १३ ॥
 एकापत्यभवं दुःखमनपत्यत्वमेव वा ॥ १४ ॥

मार्गशीर्षे शुभे मासे शुक्लपक्षादितः खग । प्रत्यक्षं भाग्यसौख्यासिद्धतं तु प्रतिवत्तरम् ॥ १५ ॥
 षोडशान्द्रानि नागीभिः फर्तयं विधिपूर्वकम् । गीरीप्रतमिदं दीक्षसततीत्यफलप्रदम् ॥ १६ ॥
 प्रातर्नियममास्थाय दन्तधावनपूर्वकम् । अयाहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये शुभत्रतम् ॥ १७ ॥
 स्थानप्रवासनिर्गतं निशि जागरतत्परा । ततो मध्याह्नसमये स्नात्वा कुंकुमवाससी ॥ १८ ॥
 परिधायार्चयेद्गीर्गं पतिपुत्रवर्तीं त्रियम् । कुंकुमैः फज्जलैश्चालंकरणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥
 नाम्भूँस्तु सप्तपूरैः सौभाग्याष्टकस्तुना । ततश्चास्तमिते भानौ वार्ति षोडशतन्तुभिः ॥ २० ॥
 विषाय तिलतलेन दीपं कुर्याच्छिवाप्रतः । गीतवादित्रनिर्घोषपुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥
 नैवेद्यं विधिवत्कुर्यादपूर्वस्तिलतण्डुलैः । तथा षोडशसंख्यानि वेषुशूर्पाणि कारयेत् ॥ २२ ॥

सप्तधान्यफलोपेतान्यष्टसौभाग्यवन्ति हि । एवं विधिं समास्थाय भोजयेद्दम्पतीञ्जुमान् ॥ २३ ॥
दानभोज्यैस्तथा पुष्पैः पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् । दीनान्धकृपणेभ्योऽन्नं सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २४ ॥
एतद्वैरीव्रतं नाम मार्गशीर्षे समाचरेत् । एवं कृतविधेः सूत प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् ॥ २५ ॥
नारी नियमसम्पूर्णा व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः । सुतसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रसुखातये ॥ २६ ॥
ऐहिकं लक्षणं तस्या नार्या वै जायते त्विह । स्वसुमार्तृवसुमार्तापि सपत्न्याः शोक एव च ॥ २७ ॥
उदरार्तिरसृग्वातः पार्ष्णिणादाद्विवेदना । वाक्याभिज्ञसने चापि वाक्यदोषो धनच्युतिः ॥ २८ ॥
स्वशक्तिनिन्दा हीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ २९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मूत्रं सृजेद्यस्तु देवागारे नराधमः । शुद्रोगमवामोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
सोऽप्येकं पूजयेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाऽण्डज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्गोमिथुनं सुत ॥ २ ॥
न पश्यति तदा पीडां शुद्रजा मत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुमात्रारीमज्ञानात् पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कृशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥
शकैराधेनुदानेन दशसंख्येन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
होमात्स्वस्त्ययनाज्जापाद्गायत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थज्ञानादाज्यदानाद्बली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्रव्यं हरेत्सूत पूर्वजन्मनि यो नरः । सोऽत्र जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरन्वितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तमिदं वायोर्नाशनं तस्य वच्म्यहम् । जपेन्मृत्युञ्जयं मन्त्रं सावित्रीं च विशेषतः ॥ २ ॥
होमपेत्तद्दशांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा । वायुरोगोपशान्त्यर्थं शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूत्रं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
शुद्रोगयुता सा वै भविष्यति न संशयः । शुद्रोगविनाशाय पूर्वपापक्षयाप वै ॥ २ ॥
सा वै गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं चरेद्भ्रतम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायः द्विंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव सुखजः कश्चिद्विद्याधनसमेन्वितः । नानाकलासु कुशलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
राहुप्रस्ते प्रयागे तु सर्वस्वं दत्तवान्सुत । तत्र भाविवलात्सूत पापमाचरितं त्विदम् ॥ २ ॥
धर्मिता क्षत्रिया यूनि कामलोभाच्छुभानना । प्रताडितः पतिस्तस्यास्तेन देवहतेन तु ॥ ३ ॥
ततो मृत्युवशं प्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । शुभाच्छुभफलं मुक्त्वा चाशुभादतिदारुणम् ॥ ४ ॥

अन्यजन्मनि दानेन-स जातः क्षत्रियाधरः । देशे विपाशानिकटे सप्तयोजनसम्मिते ॥ ५ ॥
 सुरूपदेहः सद्बुद्धिः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेऽतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
 किञ्चित्पापरतो धूर्तो मनोदुःखाकुलो भृशम् । धर्षणात्क्षत्रियायास्तु भर्तुसन्ताडनात्तथा ॥ ७ ॥
 वार्धके कण्डुरोगातो निश्चयादत्र जन्मानि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थगौ ॥ ८ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधिनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पलेनार्धपलेन वा ॥ ९ ॥
 हिरण्मयं सुघटितं-सर्वाभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धैश्च पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
 दीपैर्विचित्रैर्विधिना दद्याद्दिप्राय धीमते । गणनार्थं तथा दद्यात्सीवर्णं दशमापकम् ॥ ११ ॥
 एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य दद्रुः कण्डूश्च तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
 अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्र च । प्रायश्चित्ते कृते तत्र जीवनं सप्तसप्ततिम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूत्रं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 युदुरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वत्सगोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यव्रतं चरेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याये द्वात्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः स्त्रियं सार्धं कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र कासं भजति जन्मतः ॥ १ ॥
 तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेण हि स्वगाधिप । प्राप्ते रिष्टेऽथ पष्ट्यब्दे प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावधजात् पूर्वं तस्मात् कन्या प्रजायते । जन्मन्यत्र महाभाग पूर्वपापादिदं फलम् ॥ १ ॥
 पूजनाल्लक्षरुद्राणां तदर्थानां तयाऽर्चनात् । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरान्कन्यावधादिह ॥ २ ॥
 अथवा विधिना सूत तदागोत्सर्गपुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिंस्तडागे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नात्र फार्यो विचारणा ॥ ४ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पश्चित् क्षात्रकुले सुत पूर्वजन्मन्यमृद्भुवम् । गिरिवासी महादृष्टश्रौर्यैर्कर्मरतो दृढः ॥ १ ॥
 सुष्टितो ब्राह्मणस्तेन मार्गं सन्ताडितो भृशम् । तत्ताडनान्महाबाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
 गते वदुत्रिये काले स जातो ब्रह्महाड्युना । गङ्गापमुनयोर्मध्ये शूरधर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
 प्राक् शिवाराधनात्पुण्याद्गङ्गाजः कुष्ठमंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापीवनाग्निनीम् ॥ ४ ॥
 तेन सर्वस्वतः फार्यो वृषभोऽत्र हिरण्मयः । क्षीमवन्मयुतो भव्यः शृङ्गाभ्यां संयुतो महान् ॥ ५ ॥
 ग देवो वेदविदुषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥
 तस्माच्छिवप्रसादेन कुष्ठं तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्वाहुजा काचिद्भृतः प्रियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां भोजने रता ॥ १ ॥
 तदा दैवात्सा सुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रमददाद्विपं चैतद्दशानुगम् ॥ २ ॥
 मृतस्तद्विपयोगेन गृहीतं तदन्नं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रशुचान्वितः ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चोग्रं स्वपुत्रधवातजम् । गता यमपुरं मुक्त्वा पूर्वपुण्यफलं शुभम् ॥ ४ ॥
 तद्दत्त्वापफलं सूत घोरान्नरकसंज्ञकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता वर्ततेऽधुना ॥ ५ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये राज्यत्रास्ति खगाधिप । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपा सिद्धार्था सुशीला गौरवान्विता । नातिव्यययुता पुण्यात्स्वकुलेष्टा प्रियंवदा ॥ ७ ॥
 पतिप्रियरता धीरा सुखैश्वर्यधनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापालोभादद्या नष्टपुत्रका ॥ ८ ॥
 स्वल्पसौख्ययुता काले कुष्टव्याधिसमन्विता । यौवने भर्तृसंतुक्ता वार्धके सुखवर्जिता ॥ ९ ॥
 सपत्नीपुत्रवधजात्पूर्वपापात् खगाधिप । लक्षणैरेभिरादद्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 विष्णुः कार्यः इतैर्मोषैः सौवर्णैर्विश्वयोनिभृत् । तद्वन्महेश्वरं कुर्याद्भ्रुवैः पुष्पैरलङ्कृतम् ॥ ११ ॥
 देयौ विप्रेषु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तये । जपेदष्टाक्षरं मन्त्रमयुतं होमयेत्ततः ॥ १२ ॥
 गायत्रीं च जपेत्तद्दद्याद्वाश्र तया सुत । भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् । न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः । प्राक्तपत्नीसुताघातात्तस्याः पुत्रविनाशनम् ॥ १५ ॥
 विप्राणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्द्धनम् । जीवितं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततिम् ॥ १६ ॥
 रिष्टं पष्टिमिताब्दे तु ध्रुवं चाकृतनिष्कृतैः ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्भिप्रकुलोत्पन्नो देहावयवकार्ययुक् । सदाचारः सुशोभादृचो दयानियमतत्परः ॥ १ ॥
 ऋषिविक्रयकर्ता च किञ्चिद्दद्यात्पारवान्भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिर्भक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षमनास्तस्याः प्रीतिर्विं मातुलादिषु । असृग्वातगदातां सा बाल्ये स्थाद्ब्रह्मणीगदुः ॥ ३ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मशस्त्राद्यैर्घातः स्यात्करपादयोः । बहुपुत्राः प्रसूताश्च ह्यपुत्रस्तु तथाप्यसौ ॥ ४ ॥
 एतस्य मृतपुत्रत्वं कर्मणा केन जायते । जातमात्रा-मृताः केचित्केचित्पौगण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद् दृष्टाननाश्चैव मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । असृक्स्त्रावाद्दृशं पीडा जायते मासि मासि च ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रसमुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । तावज्जन्मनि वैश्यस्तु परविचापहारकः ॥ ८ ॥
 एको ग्रामिष्वसद्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमी सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त ह्यपुत्रो मित्रसंतुतः ॥ ९ ॥
 कालेनासौ मृतो विप्रो हतं तेन धनं महत् । क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हतं च तत् ॥ १० ॥
 एवं कृतापराधोऽसौ दूत्या सह स क्षत्रियः । किञ्चित्कालानन्तरं च देशान्तरगतीच्छया ॥ ११ ॥
 म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गं गतोऽसौ यमशासनम् । केचित्केचिद्विपचर्यते नरके भृशदारुणे ॥ १२ ॥
 दानधर्मादिना किञ्चिदिह जन्मानि मानद । विप्रवंशे समुत्पन्नो जातो वै चेह जन्मानि ॥ १३ ॥

इदं द्वितीयं वै जन्म विप्रत्वं यत्र तस्य वै । पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते ॥ १४ ॥
 ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते । नानापत्यानि पच्यन्ते नानाकर्मानुगानि दि ॥ १५ ॥
 पुरा कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १६ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन सौख्यं चिरं भवेत् । कन्यापत्यप्रशमनं बहुपुत्रप्रदायकम् ॥ १७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुशुभे भूपदेशे तु गोमयाद्युपलेपयेत् । तत्रोपर्याविकं स्तीर्यमयवाञ्जिनकं शुभम् ॥ १८ ॥
 छादयेच्छुक्लवस्त्रेण कुर्याद्द्वै द्रोणपर्वतम् । तस्योपरि न्यसेत्प्रात्रं ताम्रं दशपलात्मकम् ॥ १९ ॥
 स्यापयेत्काश्यपीं मूर्तिं सौवर्णां शुभलक्षणाम् । मुक्तायज्ञोपवीताढ्यां निष्कसौवर्णनिर्मिताम् ॥ २० ॥
 दधानां फरद्युग्मेन चाक्षमालां कमण्डलुम् । कश्यपाद्दामभागे च त्वदितिं विश्वमातरम् ॥ २१ ॥
 सौवर्णां स्यापयेत्सूत सुवर्णद्वयनिर्मिताम् । आसने च समास्थाय ततो द्रोणा दिशं दिशम् ॥ २२ ॥
 हारकेश्यमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् । एवं तौ दम्पती सम्यगर्चयेत् पर्वतोपरि ॥ २३ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणौ पूजयेद्विधिर्गुणीः । नानार्घ्यफलपुष्पादि चार्पयेत्सुसमाहितः ॥ २४ ॥
 अभ्यर्च्य दम्पती तौ तु मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २५ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुपि विप्राणां च धनं हतम् । दृष्टिकाकर्मनिरतो वाक्यदोषादि यत्कृतम् ॥
 तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव मूर्तिं ददाम्यहम् ” ॥ २६ ॥
 अदितिं च प्रणम्याय कृताञ्जलिरिदं ध्रुवन् । “ अदिते विश्वमातस्त्वं शरण्या शरणार्थिनाम् ॥ २७ ॥
 प्रजादुःखौघसन्ततहृदयं मामवेश्वरि । सम्प्रणाशय दुःखं मे प्रजां देहि यशस्विनीम् ” ॥ २८ ॥
 एवं कृतविसर्गस्तु ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ २९ ॥
 चन्द्रमूर्त्योपरान्ते तु ब्राह्मणाय प्रदापयेत् । एवं कृतविधिः सूत कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ ३० ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ ३१ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मंशस्त्राद्यैः करपादवर्णं वदेत् ॥ ३२ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायः सततनिशुद्धचरसतशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजपश्मरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 तस्मिन्वपसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणीर्विभुज्यते । महापापोत्यरोगस्य न चोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतं पापं रिष्टरूपेण काश्यपे । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णासुष्कमपि ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायोऽष्टात्रिंशदुत्तरसतशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परमं तु यः कश्चिद्घातयेज्ज्ञानवर्जितः । जलोदरेण सततं रोगेणात्र प्रपीडयते ॥ १ ॥
 जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । ताम्ररूप्यमुवर्णस्य दानात् पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोनव्यारिंशदुत्तरसतशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत्कुरुक्षेत्रे कृषिकृद्देवपारगः । स्वज्ञातीयस्य चान्यस्य वृत्तिलोपमकारयत् ॥ १ ॥
 तत्सम्बद्धमभूद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 मुक्त्वा तत्पापजं सर्वं शतद्विनिकटेऽयुता । स हि जातो द्विजश्चात्र वेदाभ्यासाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 कुष्ठक्षयान्वितश्चात्र युवभावे खगाधिप । तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवचम्यहम् ॥ ४ ॥
 वेदाभ्यासाच्च महतः सावित्रीजापतस्तथा । गङ्गायो वासतो वापि सर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥
 न कुष्ठद्विद्विरयास्ति तद्भूतैः शमनं भवेत् । जीवेत्पाष्टिमिताव्दान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति ॥ ६ ॥
 गतिस्तस्य महाभाग विद्याभ्यासाच्च या तथा । भविष्यति शुभा लोके परत्र च खगेश्वर ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । वभूत् भर्तृसुहृदामाज्ञापालनतत्परा ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि सा विप्रा काश्यां जाता हि सुव्रत । व्रतदानपरा चापि भर्तृतोषणसंयुता ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशद्व्दान्तं प्रवेक्ष्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चिताग्री तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं मुक्त्वा भोगांस्तु तत्र वै । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिधार्मिकः ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेन खगाधिप । सोऽत्र जन्मनि यश्चाद्यात्पूर्वं शूद्रगृहाश्रितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं वै स व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्विह ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
 पूर्वमासीच्च सुवजा सगर्भा फललालसा । त्रोटितान्यफलं पक्वं भक्ष्यार्थं चौर्यकर्मणा ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन फलहीनाऽत्र जन्मनि । भवन्ति खल्व ये पुत्रा अवीग्वर्षाष्टतोऽण्डज ॥ ३ ॥
 प्राप्स्यन्ति चैव पञ्चत्वं तस्याश्चाकृतनिष्कृतेः । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ ४ ॥
 शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठ निमन्त्र्याश्वत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणी सूर्यदिने पठ्यां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
 नानाफलैस्तथा पक्वैरूपै रससंयुतैः । फलानि विकिरितत्र कृत्वाऽश्वत्यप्रदाक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 पूजयेत्तु महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हि यामुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजसंज्ञकः । गङ्गास्नानं कृतं तेन बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
 शकटेन कुटुम्बस्य पालनं ह्यकरोत्सदा । एकस्मिन्चै दिने गत्वा ददाह वनमद्भुतम् ॥ २ ॥
 वलं देवस्य सम्प्राप्य जीवा दग्धा अनेकशः । वन्धोः सहायतस्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । माघे तु जाद्वर्षास्नानात्स जातः शूद्रवंशके ॥ ४ ॥

विपाशानिकटे देशे योजने सप्तसम्मिमे । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदृक् ॥ ५ ॥
 राजमान्यो बहुस्त्रीको देवतातिथिपूजकः । भ्रातृहीनः शठो घूर्तः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥
 पञ्चमे भवने राहुर्भूमियुक्तोऽल्पसन्ततिः । लक्षणैर्लक्षितश्चोर्गैरवेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
 वन्धोः साहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्भवात् । तस्माज्जातः पुत्रहीनः स पापोऽत्रैव जन्मानि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिः कथ्यतां देव सुखसौख्यविवर्धिनी । सर्वपापप्रशमनी लोकानां हितकारिणी ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि जन्तुदग्धविनाशिनीम् । वनदेवी तत्र कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
 हिरण्मयी शुभा लेख्या पत्रे तच्चतुरस्रके । वनजीवास्तया लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
 प्रजापतिस्तया कार्यो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमेकं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
 सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवी कार्यसाधिनी । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 प्रजापतिस्तया देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि पारायणमुभापितम् ॥ १४ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुत तदर्धं वा तदर्धं विनतासुत ॥ १५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजनम् । तावन्मितं सूर्यमन्त्रं जपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 विभ्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्पादिह जन्मनि निश्चितम् । अकृते तु यथाशक्ति रिष्टं पष्टिमितेऽन्दके ॥ १८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवन् चाब्दसप्तमिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायश्चतुर्धत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परात्रं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽत्र रोगेण जीर्णेन दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 कुर्यान्नानाविधं चात्रं रतैः सर्वैः समन्वितम् । विभ्रेभ्यो भोजनं दद्याच्छतत्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
 होमयेच्च तथा चात्र गायत्र्या ष्यम्बकेण तु । मुच्यते जीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रकम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याय पञ्चधत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्ते च यः कश्चिद्देवागारस्थितां सुत । भग्नां कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्यापितां पुरा ॥ १ ॥
 अप्रतिष्ठो भवेद्भ्रू जन्मन्पय स्वगाधिप । वर्षत्रयं तदा शून्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याय षट्चत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्राजवधं मोहात्पूर्वभवे नरः । त राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापसमुद्भवः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभृहिरण्यमिष्टान्नतिलवस्त्रान्नदानतः ॥ २ ॥
 पृतपेनुप्रदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दानं ययातुमानेन सर्वस्वार्थतदर्धकम् ॥ ३ ॥
 देयं टिजवपादी हि विचार्यात्र प्रयत्नतः । तत्क्षणे काश्यपे चात्र क्षयरोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥
 रिष्टंैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याय सप्तधत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं खगाधिप । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मानि ॥ १ ॥
गङ्गास्नानेन सततं विधिनाऽर्के मृगस्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टवचरिशदुत्तरसतशताधिकसहस्रतम ॥ १७४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं खगाधिप । जलोदरेण रोगेण पीडयते बहुजन्मानि ॥ १ ॥
गङ्गास्नानेन सततं विधिनाऽर्के मृगस्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपचाशदुत्तरसतशताधिकसहस्रतम ॥ १७४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्वाग्विरोधी च पूर्वजन्मानि वादिनः । सोऽत्र जन्मानि मूकत्वं भङ्गतेव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सुतं देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संशयं वन्धनैः शुद्धैः क्षीमजैर्गण्डाप्रज । प्राग्जतत्पापशमनं सर्वं प्रोक्तं परन्तप ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चाशदुत्तरसतशताधिकसहस्रतम ॥ १७५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यत्र जन्मन्यसौ बन्ध्या प्राग्भवेऽभूत्सुतान्विता । अयोध्यायां तु सुमुखी धनत्रातृत्तमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभावेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजाऽत्रैव दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणोदनम् । काइयां गत्वा च विधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
व्रतैर्दानैर्महापुण्यैर्नानाविभवविस्तारैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद्दीपमालादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
तत्र रात्रौ महानद्या मध्ये स्नानं तु धारयेत् । मन्त्रैर्वैरुणसूक्तैश्च नौकाया वा खगाधिप ॥ ५ ॥
य एवं कुरुते सम्यक्तस्याः स्यात्सन्ततिर्धुवम् ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्याय एकपञ्चाशदुत्तरसतशताधिकसहस्रतम ॥ १७५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद्दुर्मतिमापन्नः खल्वाटो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दद्यात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दीपात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदुत्तरसतशताधिकसहस्रतम ॥ १७५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजवधं सुत । साऽत्र जन्मानि तत्काले क्षयरोगनिपीडिता ॥ १ ॥
यक्ष्मणाऽत्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । घातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
ददकर्मकृतं पापं तस्मान्नोक्तं खगाधिप । पापनाशकरं किञ्चित्प्रायश्चित्तं हि, काइयपे ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदुत्तरसतशताधिकसहस्रतम ॥ १७५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी भर्तुः पूर्वभावे खगाधिप । मूकत्वं जायते तस्याश्चेद् जन्मानि निश्चयात् ॥ १ ॥

तत्पापनाशनं दानं दद्याद्देवस्य पुस्तकम् । ब्राह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
होमयेच्च तिलान्भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणास्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भ्रज्येन्नारी पूर्वभावे खगापिप । प्रतिमां देवतागरे स्यापितामपरेण च ॥ १ ॥
अप्रतिष्ठांविता साऽत्र जायते वै खगापिप । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजो महाभाग ह्यसीदङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
विधिना च प्रदत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभाद्धत्तं न तदनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
ततो बहुतिये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देशे पुण्ये रम्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
विशालाक्षो धनी मानी सुरूपो मितदो घृणी । बहुदेशाधिकारादयः पुण्यात्स्वर्गफलं त्विदम् ॥ ६ ॥
लोभी क्रूरो महाक्षुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । सन्तानसुखहीनस्तु परुषः स्त्रीसुखोज्झितः ॥ ७ ॥
चन्द्रहीनो व्यपी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ८ ॥
कुवेरप्रतिमां रौक्मीं पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धमितिकां वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
सम्पुज्य गन्वपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सुवर्णपलसम्मितम् ॥ १० ॥
पत्रालेख्यं पवित्रं वा पुत्रसन्ततिवर्षनम् । य एवं कुरुते सूत तस्य रिष्टं न जायते ॥ ११ ॥
प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चाद्युः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७५६ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षमाङ्गः क्षितिवर्णश्च स्वल्पवृत्त्या च जीवति ॥ १ ॥
देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करे पादे कुशलेण दंष्ट्राशृङ्गविधानतः ॥ २ ॥
अणो वै जायते दीर्घो नेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादे च श्रुवते तस्य वै सदा ॥ ३ ॥
प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वक्ति वै किञ्चित्किञ्चित्केशस्य कारिणी ॥ ४ ॥
अपत्यानि त्रियन्ते च एकं द्वे त्रीणि तस्य वै । वर्षत्रयमिता बाला त्रियन्ते माससम्मिताः ॥ ५ ॥
फेन कर्मविपाकेन मृतापत्यत्वमेव हि । एकोदरे स्थितो गर्भो न प्रसृतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
पृथगेवं कुभ्रातृणां मृतापत्यत्वमेव च । गते बहुतरे काले कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वनतेय तृतीयेऽथैव जन्मनि । क्षात्रे कुले सम्पुत्रः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
दानवृत्तिर्दंपायुक्तः प्रियाप्रीतिः परस्परम् । तस्याप्यपरमातुस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
एकं वै पादचारस्तु तृतीयश्च स्तनन्धयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ १० ॥
तस्योर्ध्वर्दहिकं कर्म कृतं पुत्रैः स्वशक्तितः । मातङ्के तु व्यतिक्रान्ते पुत्रेणैव दुरात्मना ॥ ११ ॥

निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्यस्य वै बलात् । खिन्नया पुत्रदुःखेन मात्रा वै ताडितं ह्युरः ॥ १२ ॥
 अपवाताच्छिला भूता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरादेव कालेन ज्येष्ठश्रेरेण घातितः ॥ १३ ॥
 इदं द्वितीयं वै जन्म मृतापत्यं प्रजायते । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्थानां मृतानाञ्च लघूनां बृहतां तथा ॥ १५ ॥
 तस्य पापस्य शुद्धचर्यं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु सम्प्राप्ते सानुकूलग्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चांजसा ॥ १७ ॥
 उपोषणं दिवारत्रां प्रातश्चानुदिते रवी । सुरभेर्वै सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १८ ॥
 सुशुभे भूमदेशे तु कुंकुमाद्युपचारिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशेऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह संभूतं प्रद्युम्नाद्यांस्तयाऽर्चयेत् ॥ २१ ॥
 चारुदेहं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोऽन्वितम् । इभवाहुं चारुवाहुं सुचारुं पूजयेत्कमात् ॥ २२ ॥
 पूजनं विष्णुसुक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः । पुष्पस्त्रधूपगन्धाद्यैरर्चयेद्विधैर्गुणैः ॥ २३ ॥
 तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोरतो देवाभिपूजयेत् । शतमष्टोत्तरं ह्रत्वा चरुणा पापसेन वै ॥ २४ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २५ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पापकृतकर्म कृतं वै पूर्वजन्मनि । सपत्न्याश्चैव बालस्तु निहतः क्रूरचेष्टया ॥ २६ ॥
 स्वकुरुयहननं चापि भूमिद्रव्याभिलिप्तया । लघवोऽलघवश्चापि हता वै पूर्वजन्मनि ॥ २७ ॥
 ततोऽयं वै मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं सम्प्रददे त्विदम् ” ॥ २८ ॥
 स्वस्त्यस्तु चेत्त तत्रोक्त्वा कोऽदादिति विसर्जयेत् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य मुञ्जीत स्वेष्टवन्धुभिः २९ ॥
 ऐदिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्दशनम् । काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्वातः स्पाद्मालक्रीडनात् ॥ ३० ॥
 जलाद्गन्धादिना वाधा ऋणो वा तस्य जायते । नार्यङ्गे विकृतव्याधीं मुखे तिलग्रणादिकम् ॥ ३१ ॥
 पितृष्वसुमातुलान्योर्नेत्रतोदो विरश्मिता । स्वसुमार्तृष्वसुश्चापि बाल्ये वैधव्यताऽयथा ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्परनिन्दां च कारयेत् । वागिन्द्रियवियुक्ता सा चेह जन्मनि जायते ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्भोगाद्भियुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्तो जायते त्विह ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं विधिवद्देवैर्दिने ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने द्विद्विषय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरन्त्वेतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपञ्चउत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलप्रीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्स्वगाधिप । अत्र पूर्वकृतात्पापान्मानुषी सद्गरा स्मृता ॥ १ ॥
धनपुत्रविहीना सा चेह जन्मनि जायते । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणं सुत ॥ २ ॥
बलात्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता बाहुजाऽधुना ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पूर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यात्तत्र च फम्बलम् ॥ २ ॥
नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
इति श्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

जवान् बालकं कश्चिद् ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । वङ्गदेशे वसन्पूर्वं चात्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
धीरः सर्वकलाऽभिज्ञो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्ययुतश्चात्र बहुस्त्रीसुखभोगभाक् ॥ २ ॥
विद्यादानात्कृतात्पूर्वाच्चृष्टु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
बालघातनजात्पापाद् ब्राह्मणस्य विद्वद्भ्रम । महाक्रोधपरो लोभी नानादुःखैस्तथाऽऽकुलः ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे च महास्थले ॥ ५ ॥
नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥
ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडस्त्रे चतुरस्रे वा कुण्डे चाज्यतिलाऽऽम्बुमान् ॥ ७ ॥
शक्त्या च भोजयेद्दिप्राञ्जैवान्कासारलड्डुकान् । नानाभक्ष्यफलैश्चैव वस्त्रैर्माल्यैस्तथाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
विविधां दक्षिणां दद्याद्द्विभूतिकरां तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दशमाथाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घपाद्याद्यैर्नैवेद्यैर्विधैस्तथा ॥ ११ ॥
तं तु तत्सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि स्वगेश्वर । आयुस्तस्य शतं चाब्दं पञ्चहीनं च पुत्रक ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्तं कृतं येन पञ्चम्यां चन्द्रवासरे । प्रायश्चित्तेऽकृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्दके ॥ १३ ॥
रिष्टं स्यात्क्षयरोगेण बालघाताच्च निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद् दृढात् ॥ १४ ॥
न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृतेरपि । बाध्यते क्षयरोगेण पूर्वजन्मनि निश्चयात् ॥ १५ ॥
ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
पुत्रवृद्धिफरश्चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपराधं या नारी परपशं च कारयेत् । पक्षाघातेन रोगेण पीडिताऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
तथा निष्कमितं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्यतेऽत्र महारोगात्पक्षाघाताच्च संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजः प्राग्भवे मोहात्सुरां वै त्रिविधां पिबेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
 गृहविद्यानुसारेण पलेनार्धपलेन वा । कुर्याद्विरम्भयं पद्मं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
 आवाह्य तत्र ब्रह्माणं प्रभुं सर्वोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैर्दद्याद्विप्राय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां खगाधिप । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
 वीरे कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महीतले । भारवतारणार्थाय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनखी जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
 सुवर्णशतकं दद्यात्स तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणव्रतं कुर्यात्तद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी प्रोक्ता या पूर्वं घातयेन्मृगम् । राजयक्ष्मान्विता सात्र तस्मिन्वयसि भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्यां शृणु चात्र खगेश्वर । यत्कृते विधिना सर्वं पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 स्वर्णगोभूमिमिष्टान्नं घृतघेतुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
 रिष्टं त्रिंशन्मितेऽन्वे तु प्रायश्चित्तेऽकृते त्विह ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽप्यार्यं यः कश्चिद्वैश्यं हन्यात्खगेश्वर । स्याद्रक्ताब्जुर्दरुजा भृशम् ॥ १ ॥
 भविष्यति न सन्देहस्तस्य मृत्युः खगाधिप । तस्य दानशतेर्वापि दत्तैरत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 त्रिंशद्वर्षे महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महाबलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता येयं शक्तिर्माथुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय द्रुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
 प्राप्ते कलियुगेऽत्रैव सर्वपापविवर्जितम् । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातपेद्देश्यं पूर्वजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्तायुं दसमन्वितः ॥ १ ॥
 याजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 पापक्षये महाभाग क्षयः पातकजो भवेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अग्न्यायः सप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां विवेत् । सात्र जन्मनि भृत्रस्य कृच्छ्रेणातिप्रपीड्यते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्या घोरपापहरं सुत । सुवर्णपत्रदानञ्च सपन्नं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय विधिज्ञाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अग्न्याय एकसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७१ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रोत्तमो जातः किञ्चिद्विचिसमन्वितः । कासश्वासादिना बाधा ह्युदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
 ऋयविक्रयकर्ता च कृपिवाणिज्यसंयुतः । प्रिया-प्रीतिपरा तस्या व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥
 किञ्चित्कोधान्विता सा वै कुवाक्यानां च भाषिणी । उदरेवातजा रोगाः शिरोर्तिर्नेत्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
 अपत्यानि म्रियन्ते च एकोऽपि द्वौ त्रयोऽपि च । रजोदोपात्प्रपीडयेत् वेदना विविधाः कृताः ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तृकर्मकृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
 कृतानि विविधान्येव दानानि भुवि मानद । स्वगृहे धान्यराशिं सा प्रसारितवती खग ॥ ७ ॥
 सवत्सां गौर्ब्राह्मणस्य धान्यराशिमभक्षयत् । तथा गृहीत्वा लकुटिं भृशं कुक्षौ प्रताडिता ॥ ८ ॥
 सगर्भा सुरभिर्वत्स गर्भः कुक्ष्युपघातनात् । मृतोऽसौ तेन पापेन ब्राह्मणी दूषिता भृशम् ॥ ९ ॥
 शिशुदुःखेन सुरभिर्भृशमारुन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ १० ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं चतुर्थकं जन्म मृतापत्यं खगेश्वर ॥ ११ ॥
 सप्तजन्मसु जायेत गोस्त्रीब्रह्मप्रयातकः । नानाकर्मवशादेव नानापत्यार्थदुःखभुक् ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं प्रजीवति । अनुग्राह्योऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभसि सम्प्राप्ते सानुकूलग्रहेऽदनि । सपत्नीकः शुचिः स्नातश्चौपथैः स्नानमन्त्रतः ॥ १४ ॥
 उपोषणं दिवारात्रौ त्रयोदश्यामतन्द्रितः । पूर्णमासीदिनं प्राप्य तस्यां चानुदिते रवौ ॥ १५ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्थानं चोदद्मुखसमाश्रितम् ॥ १६ ॥
 अर्हणाद्युपचारैश्च कुंकुमाद्युपचयेत् । कुंभोददृष्टं पक्षं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥
 तत्रोपरि न्यसेदेवं माधवं फलशोऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पद्मे माधवं मुचतुर्भुजम् ॥ १८ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुमुमादिभिः । ब्रह्मसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजनम् ॥ १९ ॥
 धूपैश्च धूपगन्धाघोरचयेद्विधिर्विधुर्गुणैः । रुद्रैकादशानीभिश्च जपेद्ब्रह्मविधानतः ॥ २० ॥

पूजा लक्षमितैः पुष्पैरर्चयेद्बन्धवारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वा ॥ २१ ॥
 रुद्रस्यायुतहोमश्च समिदाज्यसमाहुतिः । एवं प्रयग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २२ ॥
 होमान्ते विप्रभोज्यान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

"यन्मया कर्मवशतः प्राग्जन्मनि दुरात्मना । सर्गर्भा गौर्वारिता च लकुट्याकुक्षिताडनात् ॥ २४ ॥
 तेन वै कर्मणा प्राप्तं मृतगर्भादिकं शृशम् । मृतसन्ततिदुःखानि प्राप्यन्ते च तदेनतः ॥ २५ ॥
 तत्तदेनोविन । शार्थं दानं सम्प्रददे त्विदम् " ॥ २६ ॥

स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽदादिति विसर्जेथेत् । सर्पेभ्यात्मानमालोक्य ह्यन्यान्वै तोपयेद्विजान् ॥ २७ ॥
 मृमिद्रविणवासासि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुरभिं दद्याद्धेमद्रव्यादि शक्तिर्तः ॥ २८ ॥
 अहःशेष ततः सर्वं भोजयेद्विष्टवन्धुभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २९ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्वातः स्यादुपलेखनात् । शृङ्गाणां चोपनातश्च जायन्ते प्रणजार्थयः ॥ ३० ॥
 जलाकुलत्वं स्पर्शांश्रेस्तादृशं तत्र जायते । नार्यङ्गे विकृतिग्याधी मुखे तिलत्रणादिकम् ॥ ३१ ॥
 पितृष्वसुर्मातुलान्या विघवार्तिः स्तुपादिषु ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरा पिवेत् । प्रदरेणातिदुःखेन सात्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
 प्रापश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्य विनाशनम् । दद्याद्विक्रममयं पद्मं सपत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय सुशीलाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां वै सुरा पिवेत् । मूत्रावरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशं व्रजेत् ॥ १ ॥
 चिह्नैर्न श्यावदन्तेन जानीयात्तस्य लक्षणम् । सप्तजन्मसु रोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
 दृढात्प्राक्पापजात्सूतं प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयावशेषे च कृच्छ्रं सातपन चरेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायचतुसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतश्च या नारी वैश्यवातनतत्परा । बभूव प्राक्च पक्षीन्द्र सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 रक्तार्बुदसमाक्रान्ता दुष्टपापप्रयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोके खगेश्वर ॥ २ ॥
 चत्वारिंशन्मिते वर्षे सत्यं तस्यं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चमत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे पुण्या मुखजाऽत्र च बाहुजा । देशे सारस्वते प्राप्ता सर्वधर्माचिता सती ॥ १ ॥
 क्षयरोगयुता चात्र युवभावे खगाधिप । प्राक्पापाद्दुस्तरात्सूतं कण्ठपादादिसम्भवात् ॥ २ ॥
 निष्कृतिं कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाच्चिब्रपूजनतत्परात् ॥ ३ ॥

या त्वेवं कुरुते भक्त्या फदलीदानमुत्तमम् । नश्येच्च क्षयरुक्तस्यास्तया पापप्रणाशनम् ॥ ४ ॥
आयुर्वर्षाणि संभुङ्क्ते ह्यत्र सप्ततिकानि वै ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पद्सप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परस्वर्णापहारिणी । सात्र जन्मनि रोगेण कुनखत्वेन बाध्यते ॥ १ ॥
दद्यात् सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यहन्त्री च या पूर्वभवे नारी पतिव्रता । रक्तार्बुदेन रोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्यस्य दानेन रक्तार्बुदविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रौप्यहारी च पुरुषश्चक्रकुप्ती प्रजायते । स तत्पापविशुद्धयर्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे खगेश्वर । प्राजापत्यव्रतं सूत चरेत्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनाशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्वधर्मनिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । दृष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥
तस्मिन्काले ह्यभूद्व्युद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तुः प्राणावलम्बिनी ॥ ५ ॥
घातयित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तदा ॥ ६ ॥
तद्व्युणा सान्तकालेऽपि दिवं प्राप्ता समर्तका । मुक्त्वा तत्र महाभोगानपूर्वांस्वामिधर्मतः ॥ ७ ॥
नानाप्रजाघातनजात्पापात्पूर्वसमुद्भवात् । क्षीणात्पुण्यात्तया सूत म्लेच्छदेशे समुद्भवी ॥ ८ ॥
सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसम्मिते । गौरः सुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
नानाभोगमुखैर्युक्तो गजयूयैः समावृतः । पत्युश्चरयसंकीर्णस्तया भैरवशासनः ॥ १० ॥
महोन्नः पुत्रपौत्राद्यश्चाद्यन्तमुखसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराद्यः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
स्त्रीसहायान्महाभाग तथा पुत्रसहायतः । सुलैश्वर्ययुता सापि यवनी तद्गशादिह ॥ १२ ॥
सपुत्रः प्राक्सहायाच्च सोऽप्यत्रैव महाप्रभुः । एवं जन्मफलं प्रोक्तं सप्तहायं खगेश्वर ॥ १३ ॥
स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तदर्थमरणात्तया । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वेपुण्यात्खगाधिप ॥ १४ ॥
पश्चात्तीत्यद्भ्रातृभ्युः स्यान्न च रिष्टेन तन्मृतिः । रिष्टं पश्चाद्दन्दे तु स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १५ ॥
गन्धर्वाहोर्विविधैः प्राप्ते त्वन्न रणाङ्गणे । प्रजापीडनजात्पापात्तदर्थं नात्र संशयः ॥ १६ ॥
दयात्कालनरं ह्यत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयं हिरण्यमं तद्वत्पश्चात्सप्तलसम्मितम् ॥ १७ ॥

कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । सर्वोपस्करसंयुक्तं देयमेतच्च पुत्रक ॥ १८ ॥
 महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं खग । नातः परतरं प्रोक्तं दानात्कालनरात्कचित् ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण सततं सोन्मादेन प्रपीडयते ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं सर्वमुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा स्वर्णमयं वायुं मृगं हैमश्च वाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रप्रहारी च यः पूर्वं जन्मन्यत्र हि जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं वाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपु विप्राय धीमते । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पत्नी हि विद्यमाने तु जाराद्गर्भो धृतो यया । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 धारायिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोदितात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽन्दके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पडशीत्यब्दजीवनम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठ्यशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव हि काले च तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विंशत्यब्दे च पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मुक्तिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्दशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणीं सूत बलोत्कर्षेण मन्दधीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र महोन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
 अत्युग्रपापात्तस्यात्र रोगमुक्तिर्न जायते । म्रियते रिष्टयोगेन सोन्माद्यत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी लोभान्मोहादरेत्रपु । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्तसंयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रयपलं दद्यात्त्रपु तत्पापशुद्धये । तत्पापस्य क्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८६ ॥

अरुण उवाच ।

विमवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान्वेदपारगः । धनधान्यसमायुक्तश्चेर्ष्याल्लुश्चार्जवान्वितः ॥ १ ॥

सुव्रतः शक्तिमान् धीरः किञ्चिद्दद्यादिसमन्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा मेहस्तस्य व्यजायत ॥ २ ॥
 उदारतिरस्रग्वातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक्सत्यजा लोके व्रतानामनुकाङ्क्षिणी । बहुपुत्र्यः प्रसूताश्च नैव पुत्रः प्रजायते ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रा च पुत्रीषु जीवितास्वपि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु सञ्जातः पश्चिमे पुरा । तस्य गेहे सुनयना कन्या प्रीढिमुपागता ॥ ६ ॥
 भूरिद्रविणलोभेन वृद्धविप्राय सार्पिता । तत्पित्रा वै हृतं वित्तं जामातुस्तद्गदापि ॥ ७ ॥
 सुदती सा ह्यतिप्रीडा परार्धगुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं सञ्जाता सा सुतार्थिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चित्काले व्यतिक्रान्ते वृद्धविप्रो मृतश्च वै । सा बाला विधवा जाता पुत्रपत्यर्यदुःखिनी ॥ ९ ॥
 व्रततीर्थरता नित्यं सत्यानामनुकाङ्क्षिणी । बहुवर्षैस्तथा वत्स नियमैः शोपितं वपुः ॥ १० ॥
 पित्रा धनं गृहे भूरि तस्या वै त्वार्पितं भृशम् । किञ्चित्काले ह्यतिक्रान्ते मृता सा ब्राह्मणी वरा ॥ ११ ॥
 सा पुत्री ह्यदरे भूत्वा ह्यगमज्जन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृताश्च वै ॥ १२ ॥
 तेन कर्मप्रभावेण पूर्वं कन्या मृता बहु । तस्य नार्याश्च गर्भे सा ह्यायाति मृतिमिच्छति ॥ १३ ॥
 पुनर्जन्म पुनर्मृत्युस्तत्कर्मनिष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नरके गतः ॥ १४ ॥
 यातना बहुधा भुक्त्वा वर्षाणां च सहस्रकम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
 इदं चतुर्थकं जन्म पुत्रीबाहुल्यमत्र वै । मृतः पुत्रो मृतो गर्भस्तेन वै कर्मणा खग ॥ १६ ॥
 भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं न वै पत्यनुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन कन्या भूरि मृताः सुत ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापं प्रशाम्यति । निष्कृतिं वद विश्वात्मन्पृथक्त्वेन प्रकाशय ॥ १९ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह तस्य शान्तिं समाचरेत् ॥ २० ॥
 स्वकन्यां वरयोग्यां स चिन्तयित्वा शुभं दिनम् । अष्टवर्षवयस्कां वै यथाभावं ययामति ॥ २१ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । ब्राह्मेण विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् ॥ २२ ॥
 महापापोपशमनं कन्यादानमतन्द्रितः । कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् ॥ २३ ॥
 एवं कृतविधेः सूत कन्याकृत्यविधानतः । शान्तिकर्मणि सर्वत्र विस्तरेदृत्विगादिकान् ॥ २४ ॥
 भूमिद्रविणशास्तांश्च कन्यावास्तांश्चि दापयेत् । गृहदानं ततो दद्याद्ययोपस्करसंयुतम् ॥ २५ ॥
 वर्षैर्वर्षं तु संपूर्णं ह्यन्नवस्त्रादि दापयेत् । एवं कृतविधेः सूत बहुपुत्रा यशस्विनः ॥ २६ ॥
 पापं पुत्रविनाशारूपं कन्यापत्याह्वयं च यत् । तत्पापस्य प्रणाशार्थं कन्यादानादि निश्चितम् ॥ २७ ॥
 नाशयेन्नमद्दुर्पापं द्विजानां विधिपूजनात् । यजन्त्यज्ञविधानेन ब्राह्मणान्स्वस्ति वाचयेत् ॥ २८ ॥
 विनायकाम्बिकाभूर्ता हेमनिष्कप्रमाणतः । आचार्याय ददेत्ते च नानापापविनाशिके ॥ २९ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । जिह्वाग्दन्ताल्बोष्ठग्रणो वातादिदोषकृत् ॥ ३० ॥
 नृपचौगमिदानिश्च विज्ञानां च यतस्ततः । दद्यान्नेन मनसा भृशमाधिः प्रजायते ॥ ३१ ॥
 सर्पिष्पात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तं समापयेत् ॥ ३२ ॥

३१ श्रीवृद्धसूर्यारुणवादे कर्मविपाके अर्प्यायः सनादीपुत्स्येनशताधिकमहसतमः ॥ १७८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे सुत । औद्भुम्बरेण रोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तितः । तस्मादानान्महाभाग पापं नश्यति नश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्या यया सुक्ता पूर्वजन्मनि मानद । गर्भासन्ना ह्यजा बध्वा विधिना गर्भधारिणा ॥ १ ॥
तेन कर्मविपाकेन बाहुजाः साऽत्र कीर्तिता । पूर्वजन्मन्यमौ विमा न च गर्भं दधार वै ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं तस्य चात्र वच्मि सर्वावमोचनम् । कृत्वाऽजां गर्भसंयुक्ता राजर्ता पदपलात्मिकाम् ॥ ३ ॥
वैश्वानरस्तया कार्यः पञ्चमापौर्हरणमयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्द्विजाय विधिनाऽण्डज ॥ ४ ॥
यैवं कुर्याद्विधानेन सर्वपापापनोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वाभिषिक्तः प्राक् सुत बभूव पुरुषोत्तमः । स्वज्ञातिषु महाभागो दृढकर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
वैराटदेशे निवसन् राजकार्यरतः सदा । कृतवान् गोग्रहं तत्र शत्रूणा भयदायकः ॥ २ ॥
बालवत्सा मुता गीर्षं पुरे तस्मिन् स्वगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
ततो यमपुरं प्राप्नो भुक्त्वा भोगास्तदुक्तवत् । विष्णुपूजनजात्युण्यात्प्राप्तोऽत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
चारणो धर्मानिरतो बहुद्रव्यसमन्वितः । नानासुखैश्वर्यसुतो गजाश्वरयवादनैः ॥ ५ ॥
बन्धुमृत्याधिकारादयो वस्त्रभूषणभूषितः । सर्वं विष्णुप्रसादाच्च सुखं पापफलं शृणु ॥ ६ ॥
धूर्तौ मिथ्यापवादी च बहुलोभसमन्वितः । जातसन्ततिदुःखार्तो बालवत्सवधादिह ॥ ७ ॥
नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु पुत्र स्वगाधिप । चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् ॥ ८ ॥
प्रदमाप्तान्महाभाग वृथिरितसमुद्भवात् । पूर्वपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्बालवत्साधनाशिनीम् । या कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि । तद्रूपानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महारिष्टं प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥
दृढकर्माजितात् पापान्नचोक्तं पापशोधनम् । शृणुयाद्भरिर्वर्षं च वैशाखे विधिनाऽण्डज ॥ १२ ॥
माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्दिपान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३ ॥
कोटिलक्षायुतं सूत रुद्राध्यायं जपेत्तया । धेनूना दशकं दद्यात्सवत्साभरणान्वितम् ॥ १४ ॥
दद्याच्च कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुत्र यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् ॥ १५ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिवाहादपरास्तुत । मृत्युः पञ्चाशद्वन्दे तु स्वग चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्ते कृते तत्र नवत्यब्दमितं तथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थे पुण्याश्रयेऽण्डज ॥ १७ ॥
जीवे कर्कटो तत्र चन्द्रे मकरराशिगे । त्रयोदश्या दिवा भूमावृक्षे मृगशिरोऽभिधे ॥ १८ ॥
निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजाप्रभावतः । भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुं प्रपूजयेत् ॥ १९ ॥
तथा तृतीये जनुषि मरणं गोग्रहास्तुत । सर्वपापविशुद्धः स्यात्पुनर्मोक्षमवाप्नुयात् ॥ २० ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । तेन तत्पापशुद्धचर्यं देयं रीतिपलं शतम् ॥ १ ॥
गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विप्रांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजाद्दुष्टवम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसर्वाङ्गसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रयत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग खररोमा प्रजायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात् खरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गवेदिने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसर्वाङ्गसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गमुक्तं गर्भपुष्टचर्यं कुक्कुटाण्डं खगेश्वर । अत्र जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं धारयति प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥
कृत्वाऽण्डं विधिना तद्दक्षैरण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुमानतः ॥ ३ ॥
दत्त्वा द्विजाय विधिना ह्याचरेच्छङ्करप्रतम् । पूजादानादिकं कृत्वा सा भवेत्पुत्रिणी खग ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसर्वाङ्गसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अवन्त्यां राजसम्मानी देवद्विजपरायणः । वैश्यजातौ समुत्पन्नः कश्चिदासीद्विलासवान् ॥ १ ॥
कृपिवाणिज्यतस्तेन धनानां सञ्चयः कृतः । प्रतिवेशे स्थिता तस्य हरिणाक्षी हि शूद्रजा ॥ २ ॥
बलात्सा धार्यता तेन हतान्याभरणानि च । कामलोभाच्चञ्चलाक्षी स्त्रीस्वभावाच्च तद्रशा ॥ ३ ॥
लोकलज्जाभयान्नैव गर्भस्तस्याः प्रपातितः । तदुग्रपापादधमो राजपक्षमप्रपीडितः ॥ ४ ॥
अवन्तीवासकृच्चापि भ्रूणहा स नराधमः । देशान्तरे मृतिं प्राप प्रातस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
मुक्त्वाऽतिदारुणांसूत नरकान्योरदर्शानान् । फलानि भुक्त्वा पुण्यानां चान्ते पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
स्वर्णकारकुले जातो धूर्ता लोभरतस्सदा । नानाचौर्यकलायुक्तो लोकवञ्चनतत्परः ॥ ७ ॥
महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुखैश्चर्यधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे हृष्टः ॥ ८ ॥
नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तया पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिष्कृन्तनीम् ॥ ९ ॥
प्रयागे त्वयवा फाद्यां स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तन्निर्वर्षातं मन्त्रैस्तद्विद्भजेस्तया ॥ १० ॥
गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्वहुदीपकैः । सम्पूज्य विधिबद्धैः तदन्ते भोजयेद्विजान् ॥ ११ ॥
शिवभक्तांस्तया शान्तान्पूजयेद्दक्षिणादिभिः । नानाहिरण्यैर्विधिभिस्तया चाभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापीघनाशनम् । सम्प्राप्य तत्र निर्याणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
पतव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्दि फारयपे । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
सता शलाफा देया वै शूद्रकर्णोऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥

आयुर्दशतं तस्य कृतनिष्कृतिमानसः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पष्टिवत्सरे ॥ १७ ॥
 एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्नवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात् खरमत्रैव जन्मनि । खररोमसमान्यस्या रोमाण्यत्र भवन्ति च ॥ १ ॥
 ब्राह्मणाय तथा दद्यात्स्वर्णनिष्कत्रयं सुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी च हरेद्वीरिं ध्रुवं सा च खगेश्वर । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाच्छक्त्या तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी । साऽत्र जन्मनि शूलेन रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥
 सिद्धान्नदानं विभेभ्यो दीनेभ्योऽप्य खगेश्वर । मिश्रुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥

न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव म्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उग्रधात्री भवेत्पूर्वजन्मन्यथ खगाधिप । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विभेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वंध्येयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता पूर्वं जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
 सुवजा प्राग्भवे ह्यत्र तत्पापाद्यवनी हि सा । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि गङ्गायां हि खगेश्वर ॥ २ ॥

पूजयेत्सकलद्राक्षं तदर्द्धं वा तदर्धकम् । शक्त्याऽप्य भोजयेद्विपान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
 अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते सन्ततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे कीराभिधे सुत । धर्मकर्मात्मको भक्तः पितृपुत्रवद्वान्वितः ॥ १ ॥
 दद्यान्नि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वपि च पात्रिभ्यो गोमूयश्वादिकानि च ॥ २ ॥

पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृष्टे श्रमार्मनोहरम् ॥ ३ ॥
 निर्दग्धं वैरभावेन रात्रौ भार्यासहायतः । तस्मिन्दाहे महाबाहो निर्दग्धं वृषभइन्द्र ॥ ४ ॥

गृहस्थाश्चाल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिथे फाले गतः स यमचक्र ॥ ५ ॥
 सखीकः स्वफलं मुक्त्वा पापाहुष्टं शुभाचया । शुभं पुण्यात्प्राप्तिं देहे स जातो वसुधैव ॥ ६ ॥

मध्यस्वरूपोः मतिमान् कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोच्चो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
 यौवनस्थः सुवैश्वर्धने स्थानैर्युतायुतः । मितदो भोगभाग्याढ्यः कृती मानी जनप्रियः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिद तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । चिन्तातुरोऽक्षधूर्तश्च दुःखार्तो मानवर्जितः ॥ ९ ॥
 गोघातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि खगेश्वर ॥ १० ॥
 या स्त्री, पृथ्वी सहायाऽऽसीदाहकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा प्रभूरेवास्ति मृतपुत्राऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्नाङ्गे वृषभे शनिः । लक्षणैरिभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 कारयित्वा शिव स्नात्वा पल्लवैर्दमितैः शुभैः । हिरण्मयं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् ॥ १३ ॥
 तदर्धमितकं वापि निजविचानुसारतः । पूजायित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशैरुपचारकैः ॥ १४ ॥
 संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गोरथे सुमनोहरं । सर्वोपस्करसंयुक्तं वितानाम्बरभूषितं ॥ १५ ॥
 दद्याद्देवविधिज्ञाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १६ ॥

मन्त्रः ।

“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यदर्जितम् । तत्राशाय ददेऽहं तु शिवं गोरथसंयुतम् ” ॥ १७ ॥
 गोधिकाद्यास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये वातिताः पुरा ॥ १८ ॥
 पश्चमापमितो बद्धिर्देवो हेममयोऽधुना । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रीदं जत्वा सहस्रकम् ॥ १९ ॥
 अष्टाक्षरं द्विसाहस्रं होमयेद्भोजयेद्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिभ्याधिविजिताः ॥ २१ ॥
 नैवं करोति मोहाद्यः स तु पुत्रविवर्जितः । चत्वारिंशन्मितैकोने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २२ ॥
 पश्चाद्दण्डितके चैव रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुरष्टमिताब्दकम् ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सीसकस्याण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे दरिद्राय कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 नीरोगः स्यात्तया यस्तु न कुर्यात्पापशोधनम् । न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं खगाधिप ॥ ३ ॥
 तस्मिन् वयसि तद्विष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिद्धनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात् पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नान संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी त्ववधीतपूर्वं मोहाद्गुरुं खगाधिप । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमा सीवर्णा राजर्ता तथा । दद्याद्देवविधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराऽण्डज ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाके अध्यायच्छतशताधिकसहस्रतम ॥ १८०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच । भोजनमप्युत । अरुणोऽपि कर्मविपाके
 पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि प्रजायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ११ ॥
 घृतधेनुप्रदानाच्च विधिना वेदपारमे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अर्ध्यायश्चतुष्टयाष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच । अरुणोऽपि कर्मविपाके
 स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परंति महाभाग ब्रह्णीरुग्युताऽत्राप्तौ ॥ १३ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अर्ध्यायः षडोचराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०५ ॥

अरुण उवाच । अरुणोऽपि कर्मविपाके
 विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजान् रोगान्किञ्चिन्मोघघातकान् ॥ १५ ॥
 किञ्चित्कोधी च लोभी च किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ १६ ॥
 एकापत्यं भवेत्तस्य स जातो मृतपुत्रकः । आदिपुत्रो मृतस्तस्य ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १७ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।
 पूर्वं भवे महाबाहो शूद्रवंशसमुद्भवः । ज्यापारकृषिवाणिज्यं ब्रह्मविद्येन चाकरोत् ॥ १८ ॥
 व्यवहाराविकं कृत्वा ब्रह्मस्वेन ह्यवर्धयत् । कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वञ्चितम् ॥ १९ ॥
 ब्राह्मणापार्षितं नैव ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं खगेश्वर ॥ २० ॥
 पश्चान्मृत्युवशं प्राप्नो नरके रोषे गतः । ब्रह्मस्वभक्षणाच्चैव वर्षाणाञ्च सहस्रकम् ॥ २१ ॥
 पतितो नरके घोरे पच्यते चेह कर्मणा । व्रतदानप्रभावेण जातो वै चोत्तमे कुले ॥ २२ ॥
 इदं तृतीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ २३ ॥
 ब्राह्मणस्य विशेषाच्च ब्रह्मस्वं विप्रमेव हि । ऋणं प्रसह्य वै प्रोक्तमसह्यं तत्र जायते ॥ २४ ॥

अरुण उवाच । अरुणोऽपि कर्मविपाके
 प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां न भवेन्मृत्युनिष्कृतिं सौख्यहेतवे ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।
 महापापहरो देवः सर्वकार्यकरः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेयः इच्छता ॥ २५ ॥
 यजुर्वेद्रमयं देवं यजुर्भिः शतरुद्रजैः । पूजयित्वा विमुच्येत पापादाकल्पसम्भवात् ॥ २६ ॥
 रुद्रकादशनीभिश्च रुद्रकादशकेतुः वा । जपेन तोषयेद्वै रुद्रमेकादशमक्रम ॥ २७ ॥
 तदशांशेन होतव्यं रुद्रं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्गर्भो तिलैस्त्रिभुधुराण्डतैः ॥ २८ ॥
 हरितालीपलाशोत्पंसमिधोऽत्र हविर्हुताः । प्रतिरुद्रं प्रदातव्यं गोयुगं रशान्वितम् ॥ २९ ॥
 केयूरकुण्डलाकल्पास्तत्र पुस्तकमण्डलम् । प्रतिरुद्रं शतं विप्रान् भोजयेत्सुसमाहितः ॥ ३० ॥
 निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा सुख्यदक्षिणां । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं नाशयेदध्वम् ॥ ३१ ॥
 इतिहासपुराणोक्तीः सूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्भिधवत्तार्क्ष्यं सभार्यः प्रीतितोऽन्वहम् ॥ ३२ ॥
 देवार्पितमर्त्यानामृपीणां च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षसां ॥ ३३ ॥

पूर्वेसंजीवजातीनामुत्पत्तिं शृणुयादपि । ऋषीणांमृषिपत्नीनां वंशान् सर्वावुदीरितान् ॥ २२ ॥
 कृष्णगुल्मोत्पित्यां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ २३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे या भवेत्काचित्स्वर्णकारी खगेश्वर । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
 तद्गृहे, धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
 तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्ता गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
 तेन वै कर्मणा युक्ता सम्प्राप्तोचितशासनम् । पुनः शूद्रीसमाजाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
 धनभृत्याश्वभोगाद्यैर्नाविभवसंयुता । पुत्रसन्ततिहीना सा प्राग्गोधाताघसम्भवात् ॥ ५ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशकम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाऽऽकुले तथा ॥ ६ ॥
 मार्गे हि धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठां कारयेत्ततः । संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
 होमयेच्च तत्तस्तत्र तिलानाज्ययुतानिह । भोजयेद्वाह्मणाञ्छुचया शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
 दद्यात्तथैकां कपिलां सर्वपापप्रणाशिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ ९ ॥
 नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिर्जं भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले तेन पापेन बहुमूत्रः प्रजापते ॥ १ ॥
 दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना तत्र जन्मनि । बहुमूत्रान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुमूत्ररुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
 दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपे चात्र न पश्येद्बहुमूत्रताम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दातयेत्सूत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सोऽपि कृष्णगुल्मेन बाध्यते ॥ १ ॥
 स नानाव्रतदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्प्यां पीडांमत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 अथवा महिषीदानाद्रिप्राय विधिनाऽण्डज । महिषीघातजाद्रोगास्तसुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 शानाज्ञानकृतस्यास्य निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मवातान्महापापात्पण्डः स्याद्बहुजन्मसु ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो एकादशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काचित्तप्रमादाद्दिनतासुत । अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाऽण्डज ॥ १ ॥
 अत्र पुत्रविहीना । सा फलहृत्पापजाद्दृष्टात् । फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः ॥ २ ॥
 भोजनन्तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् । प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 अमायां नारिकेलानि देयानि खलु शक्तितः । तत्कृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं चान्दसप्ततिम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायी द्वादशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्यत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तद्दुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
 कार्तिक्यामथ वैशाख्यां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्भोगाद्दिसुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीं घातयेन्नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दद्यात्साभरणां सूत महिषीं यमदैवताम् । युगकम्बलसंछन्नां विधिना नवयीवनाम् ॥ २ ॥
 सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिन्दाने कृते तत्र कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्दशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेधात्प्राग्दृष्टभानाच्च नासाग्रस्य खगेश्वर । नासाछेदोऽत्र तस्यास्ति द्युनि भावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
 नास्ति तन्निष्कृतिः कापि दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तस्तेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अथ तत्र महाबाहो कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयमदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परघातकृते सूत स्वशरीरमथात्यजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाचीर्येण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिभुजां वंशं म्लेच्छानां जनितस्त्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागे च शतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुवैश्वर्षसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेपोऽतिमूर्तो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापाहोभरतः क्रोधी नानामैरवशासनः । रिष्टं पश्चिमिमे वर्षे पञ्चहीने खगेश्वर ॥ ९ ॥
 महाकालनरादानात्सुवर्णस्य खगाधिप । सर्ववित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् ॥ १० ॥
 पञ्चाशीतिमितायुः स्याद्वृत्ते कालनरेऽण्डज । प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे ॥ ११ ॥
 कालरूपेण शस्त्रेण तत्क्षणं मरणं स्मृतम् । महाघोराह्वे सूत चात्मघातादिदं फलम् ॥ १२ ॥
 चिद्वै तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् । दृष्टिस्थं लशुनं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिप्रहरणान्नारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीडयतेऽवश्यं विनतानन्दवर्धन ॥ १० ॥
 दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुणी निहते पूर्वे भवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नधेनुमहादानाद्विधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्याक्षिर्जं रोगं कातरोत्यं हि काश्यपे ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्गता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
 सा शूद्रा वै महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्प्राक्कृताद्दिनतात्मज ॥ २ ॥
 तेन कर्मफलान्न चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्दीपिता चात्र युवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपकृत्पापशोधनम् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णविहिता भव्याः सम्पूज्याथ महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तया दीपैर्मर्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद्द्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽपकोनविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 मधुधेनुप्रदानाद्दे ब्राह्मणाय खगेश्वर । दुष्टगन्धयुतादोपान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कचराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगात्स्वगाधिप ॥ १ ॥
 धेनुं रत्नमयीं दद्यात्सुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्घृतेन महाहृतम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽपविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः प्राग्जन्मन्यभूत्कश्चिन्नरो दानक्रियान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छुरो हटो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
 नानादानरतस्तत्र भोगाद्योऽपि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैकब्राह्मणस्य खगेश्वर ॥ २ ॥
 लोभाच्चकारार्सी तत्र हण्डच्छेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥
 देशे पथनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽतिचापमः । स चास्त्यत्र विवर्णस्तु पुण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
 सफलेऽर्ष्यसम्पन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावादनभोगाद्यो दानात्सर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥
 सतज्जन्मस्वसी पण्डो भविष्यति खगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽर्वाविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२२ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुलेः समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशोधनी । राजमान्यविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
 किञ्चिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्तादि शिरसि जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
 तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । प्रियभक्तिपरा नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
 एकपुत्रप्रसूता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुष्पं रतं शान्तमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति त्वस्त्रियाः । विधानं च हितार्थाय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । ब्राह्मणो मित्रतां यातो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
 ऋयविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्येण वर्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
 वञ्चितं तद्धनं सर्वं न तु किञ्चित्प्रदापितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
 तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः संजातो ब्राह्मणश्च सः ॥ ९ ॥
 इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना खगेश्वर ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपतुल्यं हि पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपेणैको हि म्रियते ब्रह्मस्वात्सुतसन्ततिः ॥ १२ ॥
 तस्य सन्तत्यनाशाय कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूमदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
 कुपादष्टदलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमग्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
 सुशीतसलिलैः पूर्णं सरत्नौषधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वर्तुलाकृतिं । सप्तधान्यफलोपेतं वल्लभकचन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कृद्यविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवादिने ॥ १७ ॥
 मतिष्ठापूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । सम्पूज्य दद्याद्विप्राय द्रोणान्सतैव निर्मितान् ॥ १८ ॥
 जातीपुष्पसमुद्भूतां लक्षपूजां शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्भुं दम्पती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
 एवं कृतविधेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्यापश्चतुर्विंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डोऽस्ति राजसम्मानी ह्यत्र जन्मनि चाण्डज । महादुष्टक्रियायुक्तो वधबंधनतत्परः ॥ १ ॥
 माकृतात्तु महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महाधूर्तः पण्डो दास्यतिसेवनात् ॥ २ ॥
 नात्र जन्मनि भोः सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्यापश्चतुर्विंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मिणी सा मया प्रोक्ता या पूर्वं घातयेद्विजम् । सर्वं विचेष्टितं यस्माच्छृणु चात्र खगेश्वर ॥ १ ॥
 अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दीपवर्जितः ॥ २ ॥

तस्मादियं महादुष्टा बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । अतिवाधायुता पूर्वं पितृगेहे स्थिताऽण्डज ॥ ३ ॥
महादोषवती पापादिह सम्प्राप्य यातनाः । चतुर्विंशमिते वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितः ॥ १ ॥
घृतकुम्भान्ययाशक्ति दद्याद्विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सुत गुडं मोहान्नराधमः । गुल्मोदरेण नियतं सोऽत्र जन्मनि पीड्यते ॥ १ ॥
गुडधेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्दग्धं तथा गृहम् ॥ १ ॥
तद्वाहाच्च महाभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मणस्यैकवाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
ततो ब्रह्मवधात्सा वै किञ्चित्कालेऽथ वैमृता । भुक्त्वा फलानि सर्वाणि पुण्यपापोद्भवानि ह ॥ ३ ॥
सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृति पापनाशिनीम् ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि घृपभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टाविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तदोपशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः फश्चिद्रवेष्टोभात्पुरा भवे । फण्डूरोगेण सततं पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
तदोपशमनायैव ब्राह्मणाय खगेश्वर । फण्डूरोगप्रशमनं दानात्तैलघटद्वयात् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टाविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भर्तृत्यक्ताऽत्र विधिना महारोपवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तथा महीपर्धादिर्घ्नः पत्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽप्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
पूर्तः पापरतो ह्युष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णवाह्योऽतिदुःखार्तो न शुभा लभते गतिम् ॥ ३ ॥
यद्दुर्जन्मन्यसौ पापान्मुक्ती भावी रजगाधिप ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्ष्यार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मानि खंजोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य निष्कृतिः प्रोक्ता चेह जन्मानि चाण्डज । स्वशरीरविवृद्धयर्थं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूयार्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे चौर्याद् गुडं हराति कस्यचित् । गुरुमोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मानि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडधेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्रोगाद्भिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूयार्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तत्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देशोऽभवत्सूत देशे नेपालविश्रुते । बङ्गमिप्रसुत्तेरादयो हठी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
आराधनं च कृतवान् देव्या यः पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं तु सुरुपां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यस्त्रियं समगमद्वयमिचारपरो हृदः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥
फलानि शुभपापानि भुक्त्वा जातोऽत्र पर्वते । गौरौ भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशे देशोऽतिविरुध्यातो घृणी स्वल्पो महायशः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापाद्भविता स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वदं मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तिमुखकारिणीम् । कृपया दिवसेशान यथा सौख्यं भविष्यति ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हैमिकीं कार्यकारिणीम् । पलपञ्चमितां लेख्यां गन्धैर्माल्यैरलंकृताम् ॥ ७ ॥
दद्याद्देवाधिध्याय सुकुलीनाय चार्थिने । प्रजापतिं तथा दद्याद्राजतं त्रिपलात्मकम् ॥ ८ ॥
ब्रह्मदेवतमन्त्रेण गृह्णीयात्स महाद्विजः । पश्चादष्टाक्षरं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् । होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तपयेत् ॥ १० ॥
य एवं कुरुते सूत सर्वपापविनाशनम् । प्रायश्चित्तं परं त्वत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥
नैव करोति यो मोहाज्जडधीर्देवघातितः । स्त्रीसुखं नेह लभते रिष्टं तत्त्वान्दके ध्रुवम् ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं पञ्चसप्ततिम् ॥ १३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयार्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तत्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृपं विना प्राग्यो हन्यान्मृगं हि विनतासुत । खञ्जः स्यादन्यजनुषि तत्काले मृगघातजे ॥ १ ॥
पापनाशकर्ता तस्य निष्कृतिं वच्यमहं सुत । दद्यादश्वे नवं तत्र स्वर्णनिष्कसुतं शुभम् ॥ २ ॥
सहास्रं सालङ्कारं पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
न पश्यति च खञ्जत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयार्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । साऽत्र जन्मानि पक्षीन्द्र कण्डूरोगमपीडिता ॥ १ ॥

सा मुच्यते महाभाग दानात्तैलवट्टयात् । समुवर्णाधयाशक्ति तैलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षट्त्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै कश्चिञ्चारुणः पूर्वजन्मानि । भव्यमूर्तिर्दृढो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
राजपत्न्या महाबाहो दधारासावधर्मतः । गर्भं च कामलोभेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
पापात्पापफल भुक्त्वा यमलोके खगाधिप । शिवपूजनजातपुण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
देशे जाङ्गलके पण्डः सर्वधर्मवद्विष्कृतः । शिवपूजारतश्चैव प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
स्त्रीपुत्रसुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तत्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भादद्यात्साऽध्वरिपूर्वे मृगं हि वनिताऽण्डजे । स्वगर्भपालने दक्षा जन्मन्यत्र गतिं शृणु ॥ १ ॥
तद्वातफाले खजा सा भविष्यति शुभानना । गर्भपातनदुःखार्ता तथैव हि तदेनसः ॥ २ ॥
तत्पापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विप्राय तुरगं युवानं भूषणान्वितम् ॥ ३ ॥
स्वर्णानिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्पत्त्या पीडामत्रैव जन्मनि ॥ ४ ॥
दानमभावात् पक्षीन्द्र खञ्जत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायऽष्टत्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितो नित्यं कृशाङ्गः पाण्डुरद्युतिः ॥ १ ॥
ऊर्ध्ववातादिना पीडा बाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः । तस्य भार्या शुभाचारं मुञ्चेहा भर्तृभक्तितः ॥ २ ॥
रक्तलावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । गर्भस्तस्या रक्षितोऽपि पातं कुर्याच्च दृष्टितः ॥ ३ ॥
द्विप्रेश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तया गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
अतिकष्टाद्वैनतेय गर्भपातकृतागसः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचार इतस्ततः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापद्मैर्वा च कुलटावाक्यलंघनात् । भर्तृस्तस्याश्चोरवृत्तिर्द्वैष्टसङ्गस्य दोषतः ॥ ७ ॥
तेन दुष्टेन यद्द्रव्यं द्यूततस्कारबुद्धिना । हतं मुक्तं च ताभ्या वै ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
पालेन तद्वनं भुक्त्वा पीडितो दारुणीर्ग्रहैः । यातना बहुया प्राप्ताः पश्चान्मानुष्यमाप्य वै ॥ ९ ॥
किञ्चित्पुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं साम्प्रतं भुवि । इदं चतुर्यकं जन्म गर्भपातोऽभिजायते ॥ १० ॥
उभाभ्यां च कृतं कर्म मुच्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ह्येह विश्लेष्य येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वा नागि नानागर्भान् दिनस्ति वै । तस्याः शुद्धये निष्कृतिस्तु श्रूयता कश्यपात्मज ॥ १३ ॥
गा नारी यत्तवाग्देहमना वै व्रतकाक्षिणी । सौम्यायने समापूर्वमाणे पक्षे शुभेऽहनि ॥ १४ ॥

तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयः स्रवन्तीं शान्तां च सुरभिं शुभलक्षणाम् ॥ १५ ॥
 गृह्णामीय विधिवत्पूजयेत्तां समाहिता । इष्टैस्तु यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि ॥ १६ ॥
 रुचिरैस्तु सुगोष्ठानैः सा तां परिचरेत्तदा । बलिपुष्पादिभीरात्री दीपैः स्रक्चन्दनादिभिः ॥ १७ ॥
 सुगीतमङ्गलध्वानैः स्यादधःशायिनी भुवि । प्राणयात्रां प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसा हविः ॥ १८ ॥
 तस्यास्तु पञ्चगव्यानि यथान्यायमयाश्रती । एवं व्रतपरा नारी मासेमासे तु संयता ॥ १९ ॥
 तस्या धेनोः सवत्साया इष्टं समभिकाङ्क्षिणी । व्रतान्ते द्विजमाकार्यं समस्तगुणशालिनम् ॥ २० ॥
 अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या बल्लभ्यगदामभूषणीः । सम्भ्यगभ्यर्च्यं तां धेनुं मानयन्ती स्तनंधयम् ॥ २१ ॥
 कृत्वा च विधिवत्समै तां दद्यादितिभाषिणी । सुवर्णं शुद्धमाप्रेयं भावपोडशसंमितम् ॥ २२ ॥
 ददीत गां सवत्सां च पूर्वपापापनुत्तये ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया कुलटावृत्त्या नानागर्भा विधातिताः । नानाभेदैः पातिताश्च गर्भा वै बहवो भुवि ॥ २४ ॥
 तत्कर्मणाऽर्जितं पापं गर्भपातादिद्रवणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवत्सा गामिमां ददे ॥ २५ ॥
 इह जन्मनि वन्ध्यात्वं नाशय त्वं शुभानने । दानेनानेन सुरभेरनघा ससुता तथा ॥ २६ ॥
 भवेयं त्वत्पसादेन सगर्भा सुभगा प्रभो । ” एवमस्त्विति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् ॥ २७ ॥
 हिरण्यं रजतं ताम्रं गृह्णीयाद्द्वै फलानि च । एवं कृतविवेः सूत नारी स्याद्दुःखनाशिनी ॥ २८ ॥
 वंध्यात्वान्मुच्यते सूत पुत्रप्राप्तिर्यशस्विनी ॥ २९ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तवारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चित्तुरगं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूता पीडां नाप्नोति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय अश्वत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं वा कृतनिष्कृतेः ॥ १ ॥
 दद्यादश्वं सुवर्णाढ्यं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सङ्घरः प्राग्भवे सूत बभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 मूर्खकर्म कृतं तेन द्रुष्टसङ्गेन चाण्डज । चौर्येण गां पुरा नीत्वा क्षुधितैर्भक्षिता पुरा ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानायोनिसुपागताः । स तीर्थमृत्युवशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
 नानाविभवसम्पन्नो धनपुत्रसमन्वितः । युवभवेऽण्डजश्चेष्ट चक्षुर्हीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दशस्वर्गैस्तु सम्मिता । लिखित्वा गौर्बिधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 सा देया वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियुतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 होमयेच्च ययाशक्ति भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुयादिधिना चेदं स तद्गोपादममुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

११

या काचिद्घातयेन्नारी शृगालं पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुषं वापि घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि वै चोर्ध्वात्स्थानाच्च बहु वैकृतम् । पादभङ्गो भवेत्तस्मात्पापाच्चैव खगाधिप ॥ २ ॥
 करोति तस्य पापस्य निष्कृतिं विधिनाऽत्र चेत् । तस्मात्पापात्प्रमुच्येत गत्वोर्ध्वात्पतनं तथा ॥ ३ ॥
 अश्वं दद्यात्स्वर्णयुग्मनिर्मितं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदश्वं प्राग्भवे साऽत्र जन्मनि । महापर्वसु गङ्गादिपुण्यतीर्थेषु दापयेत् ॥ १ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं स्वर्णाढ्यं विधिसंयुतम् । सा मुच्यते वक्रकण्ठपीडनाद्दिनतामुत ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्क्षत्री महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्तः प्राग्भवे विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
 दुष्कृताचरितं चक्रे भाविनोऽर्ष्यस्य वै बलात् । शूद्रायां च धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
 कृतः प्रयत्नो हि महान्नाभूद्गर्भस्य पातनम् । तथा हालाहलं पीतं लोकलज्जातुरा मृता ॥ ३ ॥
 गर्भे पीडा महद्युग्रा चालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपञ्चयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ४ ॥
 कर्मणां संग्रहश्चायं गर्भनाशसमुद्भवः । ततो वै मरणं प्राप्तो बाहुजोऽथ सहाययुक् ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं तदा गत्वा भुक्त्वा भोगैश्च शाश्वतान् । अशुभान्नरकान्भुक्त्वा स्वकृताद्बृद्धकर्मणः ॥ ६ ॥
 सोपप्लवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे बाहुजश्चेह जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च मितदो लोभमोहकृत् ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । आद्यन्तसुखयुक्तश्च बुद्धिमान् देशविश्रुतः ॥ ९ ॥
 धर्मादिदं तथा पापाद्धूर्तः पापरतः शठः । सकन्यो हृदि रुग्णश्च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
 शूद्रायां वीर्यदानात्प्राक्तद्रुधादनपत्यकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापानोदिनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धचर्यं गर्भधारणकारिणीम् ॥ १३ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलैः पञ्चभिरन्विता । हिरण्मयी सगर्भा च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
 तदर्धेनाथवा फार्पा निजवित्तानुमानतः । गन्धपुष्पैर्लङ्कृत्य सा देया पापनाशिनी ॥ १५ ॥
 पञ्चमार्पिः कृतो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सीवर्णं दशमापकम् ॥ १६ ॥
 राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलात्मकम् । गायत्रीदशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 होमयेत्तण्डुलैः साज्यैः सर्पिषः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥
 एवं कृतविधेः स्युत सर्वपापविनाशनम् । तस्य पुत्रविष्टुद्धिः स्यादिह जन्मनि निश्चितम् ॥ १९ ॥
 अहृत्रे तु ययानाक्ति प्रायश्चित्ते ययोदिते । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे दारुणं शत्रुवैकृतम् ॥ २० ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवन् चान्द्रसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चचत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मन्यतिकोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्रुनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
 शूद्रकन्या च तेनैव हृद्या षोडशवार्षिकी । भुक्ताऽतिकामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
 स चातिधर्मपुत्रस्य भुक्त्वा रौरवातनाः । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्राग्त्रापि च सङ्करः ॥ ३ ॥
 पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । राज्यप्रचारको धीमान् गजाश्वप्रतिपालकः ॥ ४ ॥
 महाधनो महोत्साहो महाविभवविस्तरः । मृतिं प्राप्स्यति गङ्गायां पुण्याञ्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥
 भविष्यति महाभाग पापान्ते चास्य सद्गतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्योक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
 सोऽश्वदानाद्धिधानेन ब्राह्मणाय खगाधिय । न पश्यति महापीडां पापजां पादसम्भवाम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्योक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्मागभवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चौराधिपो महोयश्च तत्संसर्गो खगाधिय ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यश्वरूपादीनि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 स भुक्त्वा नरकान् घोरान् पापात्पुण्याच्च शाश्वतान् । स्वर्गात्पर्वतभागे तु सञ्जातो बाहुजोऽधुना ॥ ३ ॥
 बुद्धिमान् राजसम्मानी महोय्रो मन्त्रपारगः । पुत्रहीनस्त्वसौ सूत परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च ये पुत्रा त्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान् सूत सौवर्णान् घृतपूरितान् । तदभावे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तितोऽण्डज । रौद्रं व्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नैतत्सकुर्वाद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्र कुर्वाञ्च पुत्रवर्धनम् ॥ ८ ॥
 अष्टाशीत्यब्दमायुः स्यात्सन्ततिः कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्योक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रवंशे समुद्भूतो वावदेहरुजाकरः । गुल्माद्या हृदरे बाधा शिरोऽर्तिर्जायते तदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्सेवादिना भवेत् । तस्य भार्याद्वयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
 अन्योन्यद्रेष्यभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरं परम् । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
 उदरश्च स्थिरीभूतो न मसृतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथय त्वं दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि विप्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं वेददेवपरायणः ॥ ५ ॥
 अन्योन्यद्रेष्यभावाच्च वर्तेते च विधिः सुत । कश्चिद्दिपो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
 कदाचिद्दैवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तद्विचित्रं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छजनैः सह ॥ ७ ॥
 लंघनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्त्सनेस्तर्जनाद्यैस्तु न शूद्रेणापिर्तं धनम् ॥ ८ ॥
 दिनैः कतिपयैरेव शूद्रो हि यवनैः सह । ब्राह्मणं भर्त्सयामास ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥

तदर्थमपि प्राप्तश्च स्वात्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता तु भार्या वै भर्तारं पृष्टतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
 हतं तस्यापि सर्वस्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । किञ्चित्काले गते कैश्चिच्छूद्रो म्लेच्छैर्हि घातितः ॥ ११ ॥
 ततो वै निरये वत्स वर्षायुतसहस्रकम् । पापाच्च नरके, घोरे शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । तत्र यत्तश्चेनापि ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थं संवत्सरं सेवा-ह्येकचित्तेन दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्वाहनं तथा ॥ १५ ॥
 तावन्निष्कृतयो भूयः क्रमेणानेन यास्तदा । सुशुभे भूप्रदेशे तु गोमयाद्युपचर्चिते ॥ १६ ॥
 कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशेऽर्चयेत् ॥ १७ ॥
 सौवर्णं राजतं, पद्मं, सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः ॥ १८ ॥
 जनन्या सहितं भूयः प्रद्युम्नाद्यांस्तथाऽर्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुगुप्तं यशस्विनम् ॥ १९ ॥
 श्रीवत्सांकं पीतवस्त्रं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः ॥ २० ॥
 पुष्पैः सगन्धधूपैश्च ह्यर्चयेद्विष्णुधारणैः । तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोरतोदेवादिभिस्तथा ॥ २१ ॥
 शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुं द्रव्यसमन्वितम् । नानासुखैर्धर्ययुतो गजाश्वरथवाहनैः ॥ २२ ॥
 बन्धुभृत्याधिकारादयो वस्त्रभूषणभूषितः । सर्वं विष्णुप्रसादाच्च सुखं पापफलं शृणु ॥ २३ ॥
 घूर्तो मिथ्याप्रवादी च बहुलोभसमन्वितः । जातसन्ततिदुःखार्तो बालवत्सवधादिह ॥ २४ ॥
 नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिह्नं खगेश्वर । चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् ॥ २५ ॥
 गृहपापान्महाभाग वृष्टिरिष्टसमुद्भवात् । पूर्वपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ २६ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्बालवत्साधनाशिनीम् । यां कृत्वा विधिर्वजन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि-तद्वर्षानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २८ ॥
 दृढकर्माजितात्पापात्र चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्हरिवंशस्य वैशाखे विधिनाऽण्डज ॥ २९ ॥
 माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्विप्रान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३० ॥
 फोटिलक्षायुतं सुत रुद्राध्यायं जपेत्तथा । धेनूनां दशकं दद्यात्सवत्साभरणान्वितम् ॥ ३१ ॥
 दद्याच्च फणिलामेकां स्वर्णशृङ्गां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुत्र यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् ॥ ३२ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्विवाहादपरत्सुत । मृत्युः पश्चादशब्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः ॥ ३३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्दमितं तथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थपुण्याश्रयेऽण्डज ॥ ३४ ॥
 जीवे फर्फटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे । त्रयोदश्यां दिवा भूमी ऋक्षे मृगशिशोभिधे ॥ ३५ ॥
 निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजनजातफलात् । भविष्यति गतिस्तरुण शुभा विष्णुमपूजनात् ॥ ३६ ॥
 तथा तृतीये जनुषि मरणं गोमहात्सुत । सर्वपापविशुद्धः स्यात्पुनर्मोक्षमवाप्नुयात् ॥ ३७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अथवाय एकोनपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग खररोमा प्रजापते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात् खरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गवेदिने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अव्याय पञ्चाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्मुक्तं गर्भपुष्ट्यर्थं कुक्कुटाण्ड खगेश्वर । न गर्भं धारयत्येषा प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ १ ॥
 कृत्वाऽण्डं विधिना तद्द्वैरुण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुमानतः ॥ २ ॥
 दत्त्वा द्विजाय विधिना आचरेच्छाङ्गरं व्रतम् । फाल्गुनादौ चतुर्दश्या कृष्णाया मासिमासि तु ॥ ३ ॥
 पूजयेच्छंकरं रात्री तथा जागरणेन च । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अव्याय एकपञ्चाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग यत् कर्म कृतवान् पुरा । जीवोऽयं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
 अभवत् प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राज्यप्रचारी बलवाञ्छूरो मन्त्री महायशः ॥ २ ॥
 संधिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्वाजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्कृतम् । छुण्ठित तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलेन वै । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 भुक्त्वाऽतिदारुणान् सूत नरकान्वोरदर्शनान् । तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवञ्चनतत्परः ॥ ७ ॥
 महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वापि । सुखैश्वर्यधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिष्कृन्तनीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे त्वयवाकाश्या स्याप्य लिङ्गन्तु शोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मन्त्रैस्तच्छिञ्जैस्तथा ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः । सम्पूज्य विधिवद् देवं तदन्ते भोजयेद्द्विजान् ॥ ११ ॥
 शिवभक्तास्तथा शान्तान् पूजयेद्दक्षिणाशुक्रैः । नानाहिरण्यैर्विधिवैस्तथा चाभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापघनाशनम् । सम्प्राप्य तत्र निर्याणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा पूर्वमेतद्धि काश्यपे । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तता शलाका देया वै शूद्रकर्मोऽतिदारुणा । श्रुत पारायण येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 आयुरब्दशतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य हि । प्रायश्चित्ते कृते रिष्टं जायते पटिवत्सरे ॥ १७ ॥
 पतजन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अव्यायो द्विपञ्चाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात् खरमत्रैव जन्मनि । खररोमसमान्यस्या रोमाणीह भवन्ति च ॥ १ ॥
 ब्राह्मणाय तदा दद्यात् स्वर्णनिष्कत्रयं सुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अव्यायत्रिपञ्चाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा हारयेद्रीतिं नारी सा च खगाधिप । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाच्छ्रुत्या तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायशतद्विंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी । सात्र जन्मनि शूलेन रोगेणैव च बाध्यते ॥ १ ॥
सिद्धान्नदानाद्विप्रेभ्यो वीनेभ्योऽथ खगेश्वर । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव त्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पचपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उष्ट्रघाती भवेत् पूर्वं जन्मन्यथ पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनिं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विप्रेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षट्पचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बंधयेयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता पूर्वं जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
मुखजा प्राग्भवे त्वत्र तत्पापाद्यवनी हि सा । तन्निष्कृतिं प्रवक्ष्यामि गङ्गाया हि खगाधिप ॥ २ ॥
पूजयेत्सकृद्रास्तु तदर्द्धं वा तदर्धकम् । शक्त्याऽथ भोजयेद्विमान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते सन्ततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दानात्पलशतादत्र सीसकादण्डनोत्तम । विषाय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव बाहुजः कश्चिद्देशे कीराभिधे सुत । धर्मकर्मा साधुभक्तः पितृपुत्रधनान्वितः ॥ १ ॥
उत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । सर्वाण्यपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्ववंशीयस्य वक्ष्यामि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
निर्दग्धं वैरिभावात् रात्रौ भार्योत्साहायतः । तस्मिन्दग्धे महाबाहो निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥
गृहस्याः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
सस्त्रीकः स्वफलं भुक्त्वा पापाहुष्टं शुभाच्छुभम् । ततः पञ्चनदे देशे स जातो बाहुजाधरः ॥ ६ ॥
मध्यस्वरूपो मतिमान् कुलेष्टः पुरुषो दृढः । गौररक्तो नातिनीचो बहुष्यन्ः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
यौवने तु सुखैश्वर्यधनैः स्थानैर्युतायुतः । मितदो भोगभान्यादचः कृती मानी जनमिषः ॥ ८ ॥

पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । चिन्तातुरश्च धूर्तश्च दुःखार्तो मानवर्जितः ॥ ९ ॥
 गोघातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं फययामि स्वगेभ्यः ॥ १० ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीदाहकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा मष्टुवात्र मृतपुत्राञ्च जन्मनि ॥ ११ ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माह्लादवृषभे शनिः । लक्ष्णैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 कारयित्वा शिवं सार्द्धं पल्लवैर्दमितैः शुभैः । हिरण्यं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् ॥ १३ ॥
 तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुमानतः । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैः षोडशैरुपचारकैः ॥ १४ ॥
 संत्याप्य विश्रुतं पश्चाद्गोरस्ये सुमन्तोरमे । सर्वोपस्करसंयुक्ते वितानाम्बरभूषिते ॥ १५ ॥
 दद्याद्देवविधिनाय मन्त्रमेतमुदीरयन् ॥ १६ ॥

मंत्रः ।

“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यदर्जितम् । तत्राशाय ददेऽहं तु शिवं गोरस्यसंस्थितम् ” ॥ १७ ॥
 गोधिक्याद्यास्तया जीवाः पत्रे लेख्यास्तुराजते । शिवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये घातिताः पुरा ॥ १८ ॥
 पञ्चमापमितो वह्निर्येयो हेममयः शुभः । गायत्र्यपसहस्रं तु रीदं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १९ ॥
 अष्टाक्षरं द्विसाहस्रं होमयेद्भोजयेद्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायते सुलभाः पुत्रा आधिव्याधिविवर्जिताः ॥ २१ ॥
 चत्वारिंशन्मितैकने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् । पश्चाशन्मितकेऽब्दे वा रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुश्चतुःसप्तमिताब्दकम् ॥ २३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सीसकस्याण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्याय षष्ट्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्ध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तमतः शृणु । शूलोद्भिन्नतनुं चौरं मृतं प्राप्य रवेर्दिने ॥ १ ॥
 तच्छले तु तदा कुर्याद्बन्ध्या छानं शतौषधैः । पत्रैर्वृक्षोद्भवैः सुत तथा मृद्धिश्च सप्तभिः ॥ २ ॥
 तीर्थोदकैः समन्त्रैश्च संपूज्य प्रथमं सुत । विधिनाऽनेन या कुर्याद्बन्ध्या पुत्रं लभेद्बहुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्ट्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्ता स्वभार्या परमां सार्ध्यां सन्त्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदुन्यां स्त्रीं काममोहितः ॥ १ ॥
 सोऽत्र जन्मनि भोः सुत ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते त्रिपत्तेऽवश्यं ब्राह्मणीगमनादिह ॥ २ ॥
 न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं स्वगाधिप । तस्मिन्वयसि वै रोगी भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या क्वचिदनिता सुत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥

दद्यात्पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुडुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नाम संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिषष्ट्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी ह्यवधीत्पूर्वं मोहाद्दुष्टं खगाधिप । साञ्च जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
सरस्वत्यांश्च प्रतिमां सौवर्णीं राजतीं तथा । दद्याद्देदविधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिषष्ट्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात् परधृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
धृतधेनुप्रदानाच्च विधिना वेदवेदिने । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मनीह खगेश्वर ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचषष्ट्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । पर्युंसि महाभाग ग्रहणिरुगयुताञ्च सा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९६ ॥

अरुण उवाच ।

विभ्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजा रोगाः किञ्चिच्छस्त्रोपघातवान् ॥ १ ॥
किञ्चित्कोषश्च लोभश्च किञ्चिद्विदित्तसमन्वितः । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
एकापत्यं भवेत्तस्य तच्च वै मृतपुत्रकः । आदिपुत्रो मृतस्तस्यापत्यं नान्यत्प्रजायते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन तस्य कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि सद्बुद्धे शूद्रवंशसमुद्भवः । व्यापारकृपिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन चाकरोत् ॥ ५ ॥
व्यवहारादिना तद्दे ब्रह्मवित्ताद्भवर्षयत् । कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वञ्चितम् ॥ ६ ॥
नार्पितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं खगेश्वर ॥ ७ ॥
पश्चान्मृत्युवर्शं प्राप्नो नरके रौरेवे गतः । ब्रह्मस्वभक्षणान्चैव वर्षाणाञ्च सहस्रकम् ॥ ८ ॥
पतितो नरके घोरे पकस्तत्र स्वकर्मणा । पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ ९ ॥
इदं तृतीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १० ॥
ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मस्वं विपमेव हि । ऋणं प्रसह्य वै प्रोक्तमपि कल्पशताधिकम् ॥ ११ ॥
तस्मादिमर्णदोषाद्दे ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणाञ्च निष्कृतिं श्रेयसे वद ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामप्रदः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥
यजुर्वेदमयं देवं यजुभिः शतरुद्रियैः । यजमानः प्रमुच्येत पापादाकल्पसम्भवात् ॥ १५ ॥
रुद्रैः पादशनीभिश्च रुद्रैः पादशकेन वा । यत्नतस्तोपयेदेवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १६ ॥

तद्दशांशेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्ब्रह्मै तिलैस्त्रिमधुराण्डुतैः ॥ १७ ॥
 हरितालीपलाशोत्थाः समिधोऽत्र हुनेत्सुधीः । प्रतिकुद्रं प्रदातव्यं गोयुगं रशान्वितम् ॥ १८ ॥
 केयूरकुण्डलाकल्पमन्त्रपुष्पकमण्डल । प्रतिकुद्रं शतं विप्रान् भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १९ ॥
 निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं नाशयेद्दधम् ॥ २० ॥
 इतिहासपुराणोक्तीः सूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिवत्कर्ता सभार्यः प्रीतितोऽन्वहम् ॥ २१ ॥
 देवार्पितमर्त्यानामृषीणां च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षताम् ॥ २२ ॥
 सर्वासां जीवजातीनामुत्पत्तिं शृणुयादपि । ऋषीणामृषिपत्नीनां वंशान्सर्वांनुदीरितान् ॥ २३ ॥
 एवं वै त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन् देवान् द्विजान्सम्यक् श्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २४ ॥
 एवं कृतविधिः सूत हरिवंशश्रुतार्थकः । वाचकोपरि सन्तुष्टो भूमिद्रविणवस्त्रकैः ॥ २५ ॥
 मुद्राकर्णैकद्वारगं-गां दत्त्वा तु पयस्विनीम् । भूमिद्रविणदानाद्यैस्तोपयेद्विजपुङ्गवान् ॥ २६ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ठ्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् । तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् ॥ १ ॥
 यो वै तस्य मृतः पुत्रः सज्जातो ब्राह्मणः स च । इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ २ ॥
 भार्या दुःश्वक्री नित्यं पुत्रहीना खगाधिप ॥ ३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विषतुल्यं हि पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपेणैको हि भ्रियते ब्रह्मस्वात्सुतसन्ततिः ॥ ५ ॥
 तस्य सन्ततिरक्षार्थं कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूमदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ ६ ॥
 कुर्यादष्टदलं पञ्चं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्ताम्रमयं वै कुम्भमव्रणम् ॥ ७ ॥
 सुशीतसलिलापूर्णं सरलौषधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ ८ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वतुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं वस्त्रस्रक्चन्दनान्वितम् ॥ ९ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कद्रयविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दद्यात्तां वेदवादिने ॥ १० ॥
 प्रतिष्ठापूजने कृत्वा ततो गां वै सबत्सकाम् । शतमष्टोत्तरं दत्त्वा द्रोणाः सप्तैव निर्मिताः ॥ ११ ॥
 जातीलक्षप्रसूनैस्तु कुर्यात्पूजां शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्रेतुं दम्पती परिधापयेत् ॥ १२ ॥
 एवं कृतविधेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ठ्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता मोहात्प्राग्भवे भाक्षिकं हरेत् । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्धाढ्या प्रजापते ॥ १ ॥
 मधुधेनुप्रदानाच्च व्यतीपातादिपर्वशु । दुर्गन्धरोगात् सततं मुच्यते सा खगेश्वर ॥ २ ॥
 षण्डश्च राजसम्मानी चेह जन्मनि जायते । महाद्वष्टक्रियायुक्तो वधबंधनतत्परः ॥ ३ ॥
 स कृतात्तु महादानात्सुखैर्भयबंधनान्वितः । महामानी महाधूर्तः षण्डोऽगम्यातितेवनात् ॥ ४ ॥
 नेह जन्मनि भोः सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मणी सा मयाऽऽख्याता या पूर्वं घातपोद्विजम् । सर्वं विचेष्टितं तस्याः शृणु चेद्द्विखगाधिप ॥ १ ॥
 अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन सर्वदोषविवर्जितः ॥ २ ॥
 तस्मादियं महादुष्टा बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । अविवाह्या यतः सर्वैः पितृगेहे स्थिताऽण्डज ॥ ३ ॥
 महादोषवती पापाज्जाताऽत्र यवनी सुत । भविष्यति महारिष्टमग्निदाहेन चाण्डज ॥ ४ ॥
 चतुर्विंशे तथा वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितः ॥ १ ॥
 घृतकुम्भं स वै दद्याच्छतया विप्राय धीमते । सुवर्णासहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहाक्षराधमः । गुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीड्यते ॥ १ ॥
 गुडधेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयं काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिभेरितया शत्रोः पूर्वं दग्धं तथा गृहम् ॥ १ ॥
 तदाहाञ्च महाभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मणस्यैकबाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
 ततो ब्रह्मवधात्तत्र किञ्चित्कालेऽपि सा मृता । भुक्त्वा फलानि सर्वाणि पुण्यपापभवानि वै ॥ ३ ॥
 सा शूद्री यमुनातीरे जातेह पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशिनीम् ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्कारसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृपिकर्मरतस्तदा । पूजकश्चातिथीनां च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
 तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्रूपमस्यापि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
 उक्त्वा नासाग्रमुष्ठीं तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र तज्जनितं भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र स्वगेश्वर ॥ ४ ॥
 पर्मात्पूर्वकृतात्तोऽपि मुखैश्वर्यधनान्वितः । दृढाजितस्य पापस्य, प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
 पूजनादतिथीनाश्च भविष्यति च सद्गतिः । तीर्थयात्रयेऽत्र जनुवि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
 आयुदर्पमितान्द्रान्तं रिष्टं पश्चाद्दन्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायचतुसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी बराहं गरुडाप्रज । दन्तुरा सा भयेद्भ्र तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णादियं धृतपूर्णं सदक्षिणम् । तद्दोषशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भ्रूलोभात्पुराभवे । कण्डूरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणाय खगेश्वर । कण्डूरोगप्रशमनं दानात्तैलघटद्वयात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणबलभा । भर्तृत्यक्ताऽधिविना सः महारोषवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तया महौषधैर्दिव्यैः पत्न्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जाऽऽत्रायं नर्षुसकः ॥ २ ॥
धूर्तः पापरतो दुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णाब्राह्मोऽतिदुःखार्तो न शुभा लभते गतिम् ॥ ३ ॥
बहुजन्मस्वप्ती पापान्मुक्तो भवति चाण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्ष्यार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खञ्जोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य निष्कृतिः प्रोक्ता जन्मनीह खगाधिप । स्वशरीरविबुद्धचर्यं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हरति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडधेनुप्रदानतः । निष्कृतिं सा चरेत्सुत सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २ ॥

षेहिकं लक्षणं तस्याः शरीरे चोपजायते । जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यन्यकृतनिष्कृतेः ॥ ३ ॥

कुष्ठरुक्चानपत्यत्वं प्रमेहातिर्घनततिः । कुनखी ददुलः पाण्डुरोगी जन्मकमाद्भवेत् ॥ ४ ॥

भीतिरग्नेश्चोरतश्च राज्ञो वित्तव्ययादिकम् । लकुटप्रावशश्चाद्यैर्जायन्ते व्रणजातयः ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ सूर्यदिने सूत प्राप्य भूमिं श्मशानजाम् । मृतमेतं समालोक्य गत्रौ गच्छेत्तन्द्रितः ॥ १ ॥
पूजयित्वा चित्तां तस्य बलिमष्टविधं सजेत् । स्नानं कृत्वा मृदालम्भैः पत्रैर्वृक्षोद्भवैस्तथा ॥ २ ॥

शतच्छिद्रघटस्यैस्तु नानातीर्थोद्भवैर्जलैः । दीपमालादिने वापि प्रयोगं विधिना चरेत् ॥ ३ ॥

हरिवंशं ततः पश्चाच्छृणुयाद्दिधिपूर्वकम् । दत्त्वा दिजेभ्यो विधिना नानाभक्ष्यफलानि च ॥ ४ ॥

स्वेच्छया भोजनं तेभ्यो दद्याद्दोषापनुत्तये । नारी प्रयोगेणानेन बंध्या याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ वैश्यश्चात्र जन्मनि घाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिप्रपीडितः ॥ १ ॥
विंशे वर्षे व्यतीते च नेत्रभंगो जनिष्यते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चक्रे मुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
तेन वै कर्मणा सोऽत्र षण्दशैवापवर्णजः । गवा पालनजात्पुण्यादत्रासौ सुखसंयुतः ॥ २ ॥
गोपीडनान्महापापात्स्य नैवात्र निष्कृतिः ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिल्ललना पूर्वं मोहात्परघृतं हरेत् । साऽत्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीड्यते ॥ १ ॥
कुरुक्षेत्रादितोर्येषु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगान्नेत्रजात्रात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीत् पूर्वभवे यो वै नराधमः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥
स्वर्णशृङ्गां रीप्यखुरा घण्टाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलयुक्ता च दद्याद्देवविदे सुत ॥ २ ॥
कृष्णगुल्मोत्थितां पीडा नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्दशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे या भवेत्काचित्स्वर्णकारी खगेश्वर । तद्गृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः ॥ १ ॥
ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन शृशं सुत । तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्ता गर्भातिभारतः ॥ २ ॥
मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता । तेन वै कर्मणा युक्ता सम्प्राप्तोचिताशासनम् ॥ ३ ॥
पुनः शूद्री हि संजज्ञे गौरवर्णा शुभानना । धनभृत्सैश्च भोगार्थैर्विभवैः संयुता हि सा ॥ ४ ॥
पुनस्तन्ततिहीना वै प्राग्गोवाताघसम्भवात् । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशनम् ॥ ५ ॥
कुप्राद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा । मार्गे हि धर्मतो यत्नात्प्रतिमा कारयेत्ततः ॥ ६ ॥
संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत । होमपेच्च चरुस्तत्र तिलाज्यान्नयुतानिह ॥ ७ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनतत्परान् । दद्यात्तथैका कपिलां सर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ ८ ॥
प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् । नैवं वा कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिर्जं भयम् ॥ ९ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले पापवानर 'वहुमूत्री प्रजायते ॥ १ ॥
द्वग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना त्वत्र जन्मनि । बहुमूत्रान्महारोगान्मुच्यते गरुडाप्रज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्शीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुपुत्ररुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
 दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गवेदिने । विधिना काश्यपे चात्र न पश्येद्बहुपुत्रताम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्ताराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातयेत्सुत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सूत कृष्णगुल्मात्प्रैवाह्यते ॥ १ ॥
 स नरो रत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्यां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 अथवा महिषीदानाद्विप्राय विधिनाऽण्डज । महिषीपापनाद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८८ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य षण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मघातान्महापापात्षण्डः स्याद्बहुजन्मसु ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काचित्प्रमादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्यापि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
 अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाऽण्डज । अत्र पुत्रविहीना सा फलहृत्पापतौ ध्रुवम् ॥ २ ॥
 फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः । भोजनं तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् ॥ ३ ॥
 प्रापश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् । अमायां नारिकेलानि देयानि खल्ल शक्तितः ॥ ४ ॥
 तत्कृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं चान्दसप्ततिम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्यत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
 कार्तिक्यामथ वैशाख्यां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्रोगादिमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीघातनात्रारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दधान्ताभरणां सूत महिषीं यमदेवताम् । युगकम्बलसंछन्नां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
 सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिन्नेव कृते दाने कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्धे प्राग्वृषभाणाञ्च नासाग्रे गरुडाग्रज । नासाच्छेदोऽत्र तस्यास्ति यूनि भावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
 नास्ति तन्निष्क्रिया कापि दसैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो दैवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नितर्षं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अयं तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परघातकृते सूत स्वशरीरमयात्पजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाघोरैषेण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यमात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां जनितः स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्थे चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो घूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुखैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेपोऽतिकूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापाहोभरतः क्रोधी नानाभैरवशासनः । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे पञ्चहीने खगेश्वर ॥ ९ ॥
 सर्ववित्तपडंशेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् । पञ्चाशीतिमितायुः स्याद्वत्ते कालनरेऽण्डज ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते ह्यत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे । कालरूपेण शस्त्रेण तत्क्षणे मरणं स्मृतम् ॥ ११ ॥
 महाघोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् । चिह्नं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
 हृदिस्थं लगुनं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्यायश्चतुर्नवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिमहरणे नारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीड्यते सूत विनतानन्दवर्धन ॥ १ ॥
 दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यते तन्महारोगात्रात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अव्याय पञ्चनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षी निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नधेनुमहादानाद्विधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यग्निजं रोगं कातरोत्यं हि काश्यपे ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अव्यायः षण्णवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
 सा शूद्राऽत्र महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्प्राक्कृतात्तु खगेश्वर ॥ २ ॥
 तेन कर्मफलेनैव चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्दृषिता चात्र युवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णनिर्मिता भव्याः सम्पूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तया दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अव्यायः सप्तनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दृष्टगन्धयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥

मधुघेनुप्रदानाद्वा ब्राह्मणाय स्वगेश्वर । हुष्टगन्धिकृताहोपान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यास्त्रिगसवादे कर्मविपाके अव्यायोऽष्टनवत्युत्तराष्टशताधिकतहस्रतमः ॥ १८९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं वातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाप्रज । कातराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगात्त्वगेश्वर ॥ १ ॥
घेनुं रत्नमयीं दद्यात्ससुवर्णां विधानतः । नश्येद्वा चक्षुषो रोगस्तद्दानेन महाद्भुतम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यास्त्रिगसवादे कर्मविपाके अव्यायो नवनवत्युत्तराष्टशताधिकतहस्रतमः ॥ १८९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

माग्जन्मन्यप्यभृत्कश्चिन्नरो राजकूपान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छूरो दृढो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
नानादानरतस्तत्र लोभाद्व्योऽपि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैकब्राह्मणस्य स्वगेश्वर ॥ २ ॥
लोभाच्चकारासौ तत्र ह्यण्डच्छेदं च तक्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पश्चनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽपि चाधमः । स चास्त्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
सकलेश्वर्यसम्पन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगाद्व्यो दानात्सर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मस्वसौ पण्डो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यास्त्रिगसवादे कर्मविपाके अव्यायो नवनवत्युत्तराष्टशताधिकतहस्रतमः ॥ १९०० ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योर्दारप्यशोधनी । राजमान्यविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किञ्चिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्तेन शिरसि महापीडा प्रजायते ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । विप्रभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रं प्रसूयाथ नान्यपुत्रमुपागमत् । पश्चात्पुष्पान्तरं शान्तमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति तस्त्रियाः । विधिना च हितायैव सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । ब्रह्मास्य मित्रतां यातो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्यैरवर्धत । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
वधितं तद्वनं सर्वं न तु किञ्चित्प्रदत्तवान् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशशुद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यौवनेऽप्युत वत्पुत्रः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ ९ ॥
इदं जन्म चतुर्थं च ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना खगाधिप ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि मां वैश्यसन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपसन्तुल्यं पुत्रपौत्रविनाशनम् । विपेणैकोऽपि त्रियते ब्रह्मस्वैः सुवसन्ततिः ॥ १२ ॥
तस्य सन्तत्यनाशाय कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूप्रदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
इयोदितदुर्लभं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमत्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
सुशीतसलिलैः पूर्णं सरत्नोपधिपल्ववम् । नानाफलसतोपेतं पूर्णगात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥

तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैष्णवं चर्तुंलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं यन्मस्रवचन्दनाञ्चितम् ॥ १६ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कद्रुपविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च प्रदद्याद्देवदादिने ॥ १७ ॥
 प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गा वै सवस्तिष्काः । विभ्रेभ्योऽष्टोत्तरशतं शतक्रीम्भविनिर्मिताः ॥ १८ ॥
 जातीपुष्पैः प्रकुर्याच्च लक्षैः पूजा महेशितुः । संकष्टान्मोचयेद्देतुं दम्पती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
 एवं कृतविधेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीशृङ्खलारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०१ ॥

अरुण उवाच ।

यथायथा च दोषाणां मोक्षः प्राणभृतां भवेत् । दानं व्रतं तथा कर्म येन सौख्यं जनो व्रजेत् ॥ १ ॥
 सर्वलक्षणसम्पूर्णां दृश्यते भुवि मानवः । तथापि कर्मणा केन ह्यभिज्ञानं तु कारयेत् ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरा जन्मनि येनैव कृतं शशकघातनम् । तेनैव कर्मदोषेण कुब्जः काणो भवेन्नरः ॥ ३ ॥
 ऐहिकान्यपि लक्ष्माणि शरीरे सम्भवन्ति च । परापवादनिरतो लम्बो वञ्चनतत्परः ॥ ४ ॥
 गात्रपीडा च महती बाल्ये वयसि सम्भवेत् । न बन्धुः पृष्टतस्तस्य न च बन्धुसुखं सुत ॥ ५ ॥
 अग्रतो नापि नश्यन्ति बालकाः खगघातनात् । राजदण्डो ज्ञानदण्डो मानभङ्गो भवेदिति ॥ ६ ॥
 प्रेष्यते येन कर्मार्थे स वै ज्यङ्घो भवेदिति । गुह्यतो वदने चैव मशकानाश्च पादयोः ॥ ७ ॥
 शस्त्राग्निपीडनं कुक्षौ स्त्रीहतो हि प्रजायते । एवं स बहुशस्त्रीयैर्लक्षणैरिति लक्ष्यते ॥ ८ ॥
 कर्मणस्तस्य निर्हारं प्रापश्चित्तं समाचरेत् । तस्य दोषस्य शान्त्यर्थमाचरेत्तु हरेव्रतम् ॥ ९ ॥
 शय्यां दद्याच्च विप्राय सोपधानां सत्तुलिकाम् । हरिमान्दोलयेत्तत्र चैत्रे चैव विधानतः ॥ १० ॥
 लक्ष्मीनारायणौ कार्यां हेमनिष्कप्रमाणतः । महत्या पूजयेत्तुल्यम्या महोत्सवसमन्वितम् ॥ ११ ॥
 द्वादश ब्राह्मणांश्चापि भोजयेद्भक्ष्यभोज्यकैः । व्रतस्य च विधिं सूत कथयामि समासतः ॥ १२ ॥
 दमनारोपणं चैव रोगमुक्तिहिताय वै । चैत्रे मासि शुभे पक्षे शुभवारे तथा तिर्यौ ॥ १३ ॥
 दशम्यामधिवासं तु कुर्याद्दमनकाय वै । संवत्सरकृता पूजा येन पूर्णा भवेत्खग ॥ १४ ॥
 तपसो भङ्गमकरोज्जीवस्यास्याभवत्तदा । भस्मीभूते तदा पत्यौ रतिः प्रीतिश्च दुःखिते ॥ १५ ॥
 तन्नेत्रवारिसम्भृता दमनस्य लता भवेत् । सौरभ्यं च सुसौभाग्यं महदासीत्सुशांभनम् ॥ १६ ॥
 तेन सन्तुष्टद्वयः स भवेद्यः शिवः स्वयम् । रत्यै प्रीत्यै च तत्सोऽयं दमनः प्रवरीकृतः ॥ १७ ॥
 दमनेन च यो मन्त्री वर्षमध्ये न पूजयेत् । तस्य सांवत्सरी पूजा दमनाय भविष्यति ॥ १८ ॥
 तस्मै दत्तो वरो धात्रा त्वत्पूजाऽदौ भविष्यति । तस्माद्दमनपूजादौ कर्तव्या लोकवन्दिता ॥ १९ ॥
 अन्येषां पूजनं पश्चाद्दिह लोके च जायते । समूलं दमनं सूत स्थापयेत्पत्रके वटे ॥ २० ॥
 दमनं नवधा कृत्वा पूजयेत्तदनन्तरम् । आनदेश्वरीवीजेन ततो भिन्नेन सुन्दरी ॥ २१ ॥
 आनन्देश्वरीवीजेन नवधा विन्दुना सह । नवप्रकारभिन्नं तु दमनं पूजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
 अयोरविधया पश्चाद्भिपिञ्चेत्ततो जनम् । पूर्वोक्त्या दक्षिणस्यां दिशि संस्थापयेद्भृती ॥ २३ ॥
 शखेण रक्षणं कुर्यात्कवचेन ततः परम् । बद्ध्वाऽत्र मूलमुद्रां तु आमयेद्दमनोपरि ॥ २४ ॥
 चैत्रे सितिकादश्यान्तु दमनारोपणं भवेत् । उद्धरेदुद्धमन्त्रेण हृदयेन च लेपयेत् ॥ २५ ॥
 श्रीलण्डनसत्तारैस्तु ह्यधिवासं च कारयेत् । प्रथमे दिवसे कुर्यादधिवासनमुत्तमम् ॥ २६ ॥

सद्योऽविवाहं वापि वर्षयूनमनिद्वये । नवकोशं च विखनार्तं सिन्दूरेण समममम् ॥ २७ ॥
 कलकलव संस्थाप्य हेमपात्रादिगुरिदान् । एकं वा कलशं स्म्यं स्थापयेद्देशिकोत्तमः ॥ २८ ॥
 दक्षिणे मण्डलं कुर्वात्कुङ्कुमाद्यैर्विचित्रिम् । जशोऽक्षरमालिरुपविकीर्णं मण्डलं लिखेत् ॥ २९ ॥
 दन्त्ये स्थापयेत्कामं पञ्चवागं घनुर्बन् । वचन्तजार्हितं तं वै पूजयेत्तिद्विहेतवे ॥ ३० ॥
 वाग्वाग्निर्बुवनज्ञानौ श्रीकामायुक्तबीजकैः । कामाय नम आलित्व्य विधेयं रुद्रार्णकम् ॥ ३१ ॥
 क्षमचोत्रत्रयं प्रोक्तं पूर्वमेव समुच्यते । रत्नैः नमश्चाष्टवर्णास्तदन्ते च समुदरेत् ॥ ३२ ॥
 श्रीविवाजं रतिस्थाने श्रीतिस्थानेऽष्टवर्गकान् । गौरौ स्थानां रतिप्रीती क्रमेण परिपूजयेत् ॥ ३३ ॥
 पञ्चान्बुद्धस्तेन रक्तवत्किराजितैः । दिव्यैरभरणैः सूत रतिप्रीती प्रपूजयेत् ॥ ३४ ॥
 वानदक्षिणयोर्व्यात्ता कामस्य तदनन्तरम् । सुवस्त्रे पुष्पसमये साङ्गं कामं प्रपूजयेत् ॥ ३५ ॥
 पूज्यापादिनैवेद्यैर्दमनाद्यैश्च पूजयेत् । सर्वकार्यसुसिद्धयर्थं पूजयेन्मधुसूदनम् ॥ ३६ ॥
 क्रमेण पूजयेत्सर्वं वैष्णवान्भोजयेद्ब्रह्म । सुवासिनींश्च सम्पूज्य योगिमण्डलमचयेत् ॥ ३७ ॥
 श्रद्धया परिपूज्याय नानादेशीयमानवान् । पूजयेच्च शुभं पञ्चदशुहं रत्नादिभूषणैः ॥ ३८ ॥
 स्वर्गमारसहस्रैस्तु दिव्यवस्त्रैर्मनोहरैः । पूजयित्वा ततो विभान् पूर्णाहुतिमथाचरेत् ॥ ३९ ॥
 अनेन विधिना देवं दमनारोपणे यजेत् । तस्य कर्मकृता बाधा शरीरे नैव जायते ॥ ४० ॥
 पूर्णा मनोरथास्तस्य जायन्ते नात्र संशयः । शुद्धवर्णसुवर्णेन कृत्वा मन्मूर्तिमुत्तमाम् ॥ ४१ ॥
 वाचिवां गन्धपुष्पाद्यैर्द्वैतज्ञाय निवेदयेत् । तस्यैहिकमिदं चिह्नं भवेद्दुर्निपीडनम् ॥ ४२ ॥
 जानुर्जये तथा कुञ्जे पीडनं तूदरे भवेत् । यजमानविरोधं च बुद्धिहीनोऽनुविन्दति ॥ ४३ ॥
 वेपुतेषु कृत्वा बाधा स्वैस्त्रे चैव प्रजायते । कौलीन्यकुलटादिभ्यो यौवने सा विगर्हिता ॥ ४४ ॥
 कुलाकुलत्वं भूम्यादिघातः स्यादुपलेखनात् । दंष्ट्रिशुक्लकृता बाधा मातुर्जनिकृताः पुनः ॥ ४५ ॥
 हस्तन्त्याश्वैव नार्याश्च गृह्यतो गुरुरोगकाः । इत्यादिदेवनास्तस्य शरीरे सम्भवन्ति वै ॥ ४६ ॥
 सदैवोद्दिशच्चित्त्वाद्देवना सौम्य जायते ॥ ४७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायो द्रष्टुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्वर्णं समुत्पन्नः कश्चित्पुरुषतत्तमः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ १ ॥
 कृपिकर्मं प्रकुर्वाणो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । धनधान्यसमायुक्तः किञ्चिद्दद्यापारवान् सुवि ॥ २ ॥
 भार्याद्वयं तु तस्यासीदेका वै मृत्युमागता । अपरा रोगसंयुक्ता किञ्चित्केशस्य कारिणी ॥ ३ ॥
 प्रदार्तिंश्च हृच्छूलं निद्रालस्याग्निमन्दताः । हृदये क्लमह्लासी श्वपथुः फरपादयोः ॥ ४ ॥
 इत्येतैर्लक्षणैः स्वामिन् भार्या वै ज्वरपीडिता । तयोर्मिथो महाप्रीतिर्भवेत्नापत्यं सुखम् ॥ ५ ॥
 मृतभार्यः पुमान् सोऽपि यथा च्युतगृहाश्रमः । सर्वकर्मणामाधारभूतः स्यात्स्वगृहाश्रमः ॥ ६ ॥
 मृतभार्यस्य तन्नाशे ह्यग्निहोत्रादिहानिकृत् । तस्मात्तु कर्मणा येन भार्या भर्तुर्भवेन्नृणाम् ॥ ७ ॥
 अतिदुःखकरी घोरा तस्य कर्माणि मे वद ॥ ८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सापत्यस्थानपत्यस्य वनिनो निर्धनस्य वा । यूनो वा स्थविरस्येति यो योगः कर्मणा भवेत् ॥ ९ ॥
 हन्तुश्च परस्त्रीस्थानो मृतभार्यस्य लक्षणम् । विशेषेण परांश्चापि कीर्त्यमानाञ्छृणुष्व भोः ॥ १० ॥

यथायथा स लोकानां सौख्यानि विविधानि च । पुण्यकर्मभिराप्तोऽपि विविधैः श्रद्धयाकृतैः ॥ ११ ॥
 अपत्यस्त्रीधनयशोविद्याभिः सम्भृतो भवेत् । स्वं जहाराऽसद्दिष्णुत्वादाभिजात्यादयेर्ष्याया ॥ १२ ॥
 पैशुन्यादपवादैश्च नानामिथ्याभिर्शंसनैः । तथा यूनोऽस्य धनिनः सापत्याश्च स्त्रियो मृताः ॥ १३ ॥
 मिथ्यापमृत्सुकैर्वान न सौख्यमिह जायते । तदादिभिर्महादुःखैर्युज्यते योऽन्यसौख्यहत् ॥ १४ ॥
 रुदत्सु शिशुषु प्रायः प्रीतिमान् हृदि जायते । तदादि च महदुःखैर्युज्यते सौख्यचन्द्रुषु ॥ १५ ॥
 भार्याकार्येषु च तथा विनश्यत्सु दिनेदिने । दुःखाव्यो मज्जमानोऽसौ प्रत्यहं मृत्युमिच्छति ॥ १६ ॥
 अहं ममेति सौख्यार्थी मिथ्यावादैः स दुर्मतिः । स्त्रीणां च मृत्युकोलीन्यात्स्वहानिः स्यादितस्ततः १७ ॥
 पुनर्भवति तस्य स्त्रीप्राप्तिः कष्टाद्भवत्ययात् । अपत्नेः स्त्रीभवा प्रीतिर्नास्य तस्य प्रजायते ॥ १८ ॥
 निर्धनस्य च यूनश्च पञ्चधापत्यदुःखिनः । रोगग्रस्ता चिरं भार्या कष्टान्मरणमिच्छति ॥ १९ ॥
 स चापि सुचिरं काले नानारोगैः प्रपीडयते । जीवत्यपि तथा सार्धं जातिप्रीतिपरो भवेत् ॥ २० ॥
 न गार्हस्थ्यभवं किञ्चित्मुत्सवमाप्नोति दुर्मतिः । कलहश्च स्त्रिया वर्गे निर्निमित्तं क्वचिद्भवेत् ॥ २१ ॥
 नातिप्रीतिर्भवेत्तस्य भार्यायाऽयं तथा सह । अल्पापत्याऽनपत्या वा कदपत्याऽयं सा भवेत् ॥ २२ ॥
 आधिश्चापत्यचिन्तोत्यो नित्यं तं वै प्रवाधते । लक्षणैरिति निश्चित्य कर्मनिष्कृतिमाचरेत् ॥ २३ ॥
 फाल्गुने मासि सम्प्राप्ते शुक्लपक्षे चतुर्दशी । त्रिथी प्रातः समुत्थाय सुस्नातः शुचिबन्धुक् ॥ २४ ॥
 शिवस्यालयमासाद्य दैवज्ञेन समन्वितः । स्नापयेत्तु शिवं सम्यक्पश्चात्पुनःसरम् ॥ २५ ॥
 अर्चयेच्च ततः पुष्पमाल्यगन्धानुलेपनैः । धूपैर्दोषैश्च नैवेद्यैर्विधिना विधिकोविदः ॥ २६ ॥
 चतुरस्रं चतुःपादं कुम्भस्योद्धरणक्षमम् । पद्मशिंशुदङ्गुलोच्छ्रयं लिङ्गस्योपरि धारयेत् ॥ २७ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्कुम्भं सुगन्धशिशिराम्भसा । पूर्णं मध्ये कृतच्छिद्रं तत्प्रोक्ता वस्त्रवर्तिका ॥ २८ ॥
 तदग्रे विगलज्जोपं कराग्रं लिङ्गमूर्धनि । विदधद्विधिमेतं तु दैवज्ञादेशतत्परः ॥ २९ ॥
 त्रिकालं प्रणमेद्देवं दण्डवन्नियतव्रतः । कुम्भं जलेन ह्यसकृत्सुगन्धशिशिराम्भसा ॥ ३० ॥
 पूरयेन्नियतं प्रातःस्नायी विधिमिमं चरेत् । पठेन्मन्त्रं शिवस्याग्रे दैवज्ञेन समीरितम् ॥ ३१ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वसौख्यानि निम्नता दुष्टबुद्धिना । जन्तुनामप्यजन्तूनां नानामिथ्योक्तियुक्तिभिः ॥ ३२ ॥
 मृतभार्याख्यमेतन्मे पापं तत्कर्मसम्भवम् । अतिदुःसहदुःखाढ्यं यत्पापमितरत्सुखैः ॥ ३३ ॥
 ज्वालाभिर्देहमानोऽहं स्त्रीवियोगानलस्य वै । सुशीतलाम्भसः सेकैस्तपसा सौख्यकारिभिः ॥
 अभिपिञ्चे महादेवं महापापहरो भव ” ॥ ३४ ॥
 उच्चरन्निति तं देवं प्रणम्य च मुहुर्मुहुः । गृहमागत्य भुञ्जीत पतितालापवर्जितः ॥ ३५ ॥
 एवं स चतुरो मासाल्त्रिकालं विदधद्विभुः । भवेदतः परो यावच्छुचिशुक्लचतुर्दशी ॥ ३६ ॥
 तत्र मध्याह्नसमये कृत्वा नित्यविधिक्रमम् । शिवयोः प्रीतये दद्यान्नोयुगं शुभलक्षणम् ॥ ३७ ॥
 ब्राह्मणाय सुवताय मन्त्रं पूर्वोक्तमुचरेत् । शुद्धवर्णसुवर्णस्य मापपोडशसम्मिमतम् ॥ ३८ ॥
 ताम्रपात्रेऽर्चितं कृत्वा दैवज्ञाय निवेदयेत् । ततस्तु भोजयेद्विप्राञ्छताहं शतमेव वा ॥ ३९ ॥
 सोपयेच्च द्विजानन्यान्दक्षिणाभिः स्वशक्तितः । विधिमेतमकुर्वाणो मृतभार्याः सुसौख्यदा ॥ ४० ॥
 मृत्युः स मृतभार्यापि न मुखं विन्दति क्वचित् । प्रयोजकानुमन्त्राद्यं प्रतिवेशादिकं चयत् ॥ ४१ ॥
 प्रथादावगंतव्यं गतेर्प्यादविचारतः । लक्ष्मैहिकमिदं वाच्यं दैवज्ञेन सुमेधसा ॥ ४२ ॥
 विवाहसमये किञ्चित्कलहाद्विभ्रमोऽभवत् । वाग्दानमत्र चान्यत्र विवाहोऽन्येन वै भवेत् ॥ ४३ ॥

तस्यासुदृढमात्रायां विविधा दुःखसन्ततिः । एवं कृतविधिः सम्यग्भुञ्जीत सह वन्द्युभिः ॥ ४४ ॥
सुंक्ते भोगान् स्वपत्या वै लक्षसंख्यान् स्वगेश्वर ॥ ४५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायछत्रुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०३ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिच्छूद्रकुले जातो गौरवर्णः प्रतापवान् । पुत्रीपुत्रसमाकीर्णः किञ्चिद्वित्तसमन्वितः ॥ १ ॥
प्रिया तस्यापि सौम्या च पतिभक्तिपरायणा । प्रमादी देववादी च किञ्चिद्व्यापागवान् सुवि ॥ २ ॥
श्वासयुक्तः सभार्यस्तु हेमन्तभावृपोस्तथा । भ्रमयुक्तं शरीरं तु शिरोर्तिर्जायते क्वचित् ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर । ममोपरि कृपां कृत्वा प्राणिनां सौख्यहेतवे ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्यापि चेष्टितम् । पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु बहुचिन्ताकुलोऽभवत् ॥ ५ ॥
स राजकुलमान्यश्च बहुव्यापारवास्तथा । कारापृहे गृहीतस्तु मोहात्कश्चिद् द्विजोत्तमः ॥ ६ ॥
ताडितस्तेन वदुधा यदा च क्रन्दति द्विजः । तदा तस्य द्विजस्यैव श्वासरोधं चकार ह ॥ ७ ॥
घटीद्वित्रिचतुर्भिस्तु द्विजः श्वासं सुमोच वै । दिनैः कतिपयैरेव एवं कर्म चकार ह ॥ ८ ॥
पश्चाद्व्याजेन निर्मुक्तो ब्राह्मणस्तेन वित्तमः । तेन कर्मविपाकेन ह्यसौ श्वासेन पीड्यते ॥ ९ ॥
पुराकृतानि कर्माणि शुभानि ह्यशुभानि च । इह जन्मनि भुञ्ज्यते प्राणा नित्यं विशंकिताः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

जीवितं कष्टरहितं न तु जीवेन सुच्यते । ममोपरि कृपां कृत्वा येन कष्टाद्विसुच्यते ॥ ११ ॥
विशेषं कथय स्वामिन् प्राणिनां हितकाम्यया । कर्मणस्तस्य लक्ष्माणि विस्तरेण वद प्रभो ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजस्य भर्महृद्भेदान्मदस्तस्याशु रुद्धयते । यथा स खिन्नकण्ठोऽभूत्तथा कण्ठोऽस्य शुष्यति ॥ १३ ॥
विनिद्रो विसुखो दीनो न शेते शयने नरः । तदवस्थस्तथैवास्य शयने न सुखं भवेत् ॥ १४ ॥
खिद्यते गह्वरे रुद्धस्तापार्तिन्मृशदुःखितः । ताप्यते तापनेर्दुःखैर्निर्वीते सोऽपि रोदिति ॥ १५ ॥
स च तत्र निरुद्धरत्तु ज्वरादिव्याधिनम्भवे । ज्वरादिगपि सौद्रेण विशेषार्त्तं समर्हयेत् ॥ १६ ॥
नष्टसंज्ञशोर्ध्वमुख उर्ध्वमुद्रितरोमकः । भिन्नवाग्दीनवदनः क्षीणशब्दो गतद्युतिः ॥ १७ ॥
रहितं न लभते शुष्कवक्त्रो विकुरुते भृशम् । सुदुर्मोहयुपैत्येव महायत्नेन शाम्यति ॥ १८ ॥
एवं देवविनिर्धारं कृत्वा वै भयतः पुमान् । आचरेन्निष्कृतिं सोऽथ व्याधीनां क्षयकारिणीम् ॥ १९ ॥
शुभे मासे सिते पक्षे सानुकूलग्रहे दिने । आहूय विधिवद्विप्रान्दैवज्ञान्देवादिनः ॥ २० ॥
घृतं तेभ्यः प्रदातव्यं सहस्रपलसम्मितम् । वित्तशाठ्यं न कर्तव्यं यथाशक्ति चोद्दिधिम् ॥ २१ ॥
लक्षसंख्येस्तु संपूज्यो रुद्रो रुद्रगणावृतः । शिवपूजाविधानं च कर्तव्यं शुभमिच्छता ॥ २२ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्प्राजापत्यचतुष्टयम् । तेभ्योऽपि दक्षिणां दद्यात्सर्वपापविनाशिनीम् ॥ २३ ॥
एका गौरपि दातव्या किञ्चित्स्वर्णसमन्विता । एवं कृते वैनतेय सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २४ ॥
भद्रिभ्यं शूद्रसौवर्णं सुवर्णत्रयनिर्मितम् । स्वार्चितं गन्धपुष्पाद्यैस्ताम्रपात्रे स्थितं तथा ॥ २५ ॥
वण्डुलोपरि विन्यस्तं देवज्ञाय निवेदयेत् । एवं कृते वैनतेय पापं शाम्यति तत्तन्गात् ॥ २६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायछत्रुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे चाम्बवः पूर्वजन्मनि ॥ १ ॥
 राजमान्यः सुखैश्वर्यधनवाहनभोगभाक् । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विजानता ॥ २ ॥
 विधिवत्कपिलादानं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । कार्तिक्यां स्वर्णदानं तु मथुरायां स्वगेश्वर ॥ ३ ॥
 कालिन्ध्यां श्रद्धया युक्तो दीपांश्च घृतत्रोधितान् । दत्तवान्स्वर्णरत्नानि गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ ४ ॥
 पर्वस्वपि च भक्त्या वै विनतानन्दवर्धन । अयो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽर्यस्य वै बलात् ॥ ५ ॥
 ब्राह्मणी धरिता तेन तत्पतिश्चापि घातितः । ब्रह्मस्वं लुण्ठितं मुक्तं कामलोभेन मोहितः ॥ ६ ॥
 अन्नसन्नाधिकारे तु द्विसहाययुतेन च । बह्वन्नं चोरितं तेन राजकीयं स्वगेश्वर ॥ ७ ॥
 ब्राह्मण्या धारितो गर्भो बहुपापैश्च पातनम् । गर्भस्य विकृतं तेन च्छेदनीरपधेरपि ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गं च शाश्वतम् ॥ ९ ॥
 पूर्वपुण्यावशेषेण स जातोत्र हिमालये । स रक्तगौरो मतिमान् धनवाहनभोगभाक् ॥ १० ॥
 वातपित्तयुतः सौम्यो राजकार्येषु तत्परः । जन्माज्ञात्पञ्चमो भावो धर्मः क्रूरावलोकितः ॥ ११ ॥
 पादजातो महाधीरोऽपत्यैश्वर्यसमन्वितः । अमात्यकल्पविभवो बहुग्रामाधिपत्ययुक् ॥ १२ ॥
 बहूयमयुतो भोगी व्रतानामनुपालकः । नात्युचो नातिह्रस्वश्च न स्थूलो न कृशो महान् ॥ १३ ॥
 वातपित्तसुखैर्युक्तः किशोरे तत्सुखोज्जितः । नून्यैश्वर्यसुखैर्युक्तः सर्वलोकप्रियद्वरः ॥ १४ ॥
 धनधान्ययशोयुक्तो बहुग्रामाधिपो महान् । देशदेशेऽधिकारादयः सन्धिविग्रहसंयुतः ॥ १५ ॥
 पुण्यादिदं महापापाहोभी पापरतः क्वचित् । चिन्ताक्लेशभयैर्युक्तो धृतिमानपि दुःखभाक् ॥ १६ ॥
 अकारणोद्वेगयुतः कालशानिकरः सदा । कर्णामयी वातगोगी पित्तवाती सुखोज्जितः ॥ १७ ॥
 सदा शत्रुभयाविष्टः क्षणोद्विग्नः क्षणं सुखी । ब्राह्मणीधर्षणात्पापात्तया तद्गर्भपातनात् ॥ १८ ॥
 पुत्रान्तरमुखं नैव जातुचिह्नभते नरः । विप्रकुम्भस्य चादानात्स जातः कुम्भलग्नक ॥ १९ ॥
 भौमयुक्ते शनिक्रान्ते चापे जीवेक्षिते सुते । सितेश्वरे जीवयुक्ते स्थिरांगे चन्द्रवीक्षिते ॥ २० ॥
 लक्षणैरभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलद्वयमिता कार्या ब्राह्मणी तु हिरण्यमी ॥ २१ ॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य देया वेदविदे खग । होमस्य प्रतिमा कार्या पलमात्रा हिरण्यमी ॥ २२ ॥
 लक्ष्मीनारायणस्यापि तथा कार्या विधानतः । सूर्यस्य प्रतिमा कार्या पलद्वयमिता शुभा ॥ २३ ॥
 षोडशैरुपचारैश्च पूजयित्वा विधानतः । देया प्रयत्नाद्विभ्यो गायत्रीमयुतं जपेत् ॥ २४ ॥
 त्र्यम्बकं तु तथा जप्त्वा तन्मन्त्रांश्च तथा जपेत् । होमयेत्तद्दशांशेन शतं विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २५ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य नच शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्धिश्च जायते सम्पदोऽनिशम् ॥ २६ ॥
 पलत्रयसुवर्णेन शूलं कुर्यात्प्रयत्नतः । शुभवस्त्रेण संवेष्ट्य तिलानामुपरि न्यसेत् ॥ २७ ॥
 तिलानां परिमाणं तु द्रोणं चापि तदर्थकम् । तदर्थं वा यथाशक्ति पूजयेद्ब्राह्मणः शुचिः ॥ २८ ॥
 शैवं पञ्चाक्षरं मन्त्रमथवा त्र्यम्बकं जपेत् । अयुतं तद्दशांशं तु तिलैर्हवनमाचरेत् ॥ २९ ॥
 ततो हुतवते शूलं पूजयित्वा स्वशक्तितः । दद्यात्तु दक्षिणां तां तु प्राङ्मुखायाप्युदङ्मुखः ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“ त्वं शूल ब्रह्मणा सृष्टं त्रिपुराणां विनाशनम् । दैत्यानां दानवानाश्च शंकरस्यायुधं तथा ॥ ३१ ॥
 दुक्षित्यमय पार्श्वस्यमय वा पृष्टमद्गतम् । श्वासकासकृतान्कण्ठान्मोचय त्वं महायुध ” ॥ ३२ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं योषितं धेतुं द्रुतमग्निं तपस्विनम् । कुड्ढो नृशंसो दौरात्म्याद्भन्यात्पादेन यः पुरा ॥ १ ॥
 पादौ च मर्दयन्वातव्याधिस्तु चरणे भवेत् । पादस्योर्ध्वं शुल्फपाश्वोच्छ्रूलैः शोफः प्रसर्पति ॥ २ ॥
 समुत्पन्नेऽखिले शोफे पादः क्रमोदरायते । मृदुलोऽतीव पीडाकृद्गमनेऽतिकरो भृशम् ॥ ३ ॥
 द्वित्र्यादिपञ्चषोषैर्मोसैरब्देर्ज्वरोऽस्थिरगः । अत्रारुची रसेनेह पक्वान्नादिषु च स्पृहा ॥ ४ ॥
 देहस्याभ्यन्तरे देशे पादे शोफसमुद्भवः । शरा इव प्रसर्पति तत्र तत्राङ्गमोटनम् ॥ ५ ॥
 स्कन्धश्रीवादिपुरतो व्रणा अल्पफलोपमाः । लक्ष्मैहिकमिदं तस्य विज्ञेयं कर्मसूचकम् ॥ ६ ॥
 पादेन निहते विषे फलहानिर्धनक्षयः । योषिति प्राग्यतापान्तु न कौलीनफलत्कचित् ॥ ७ ॥
 धनो तल्लक्ष्याऽऽवातो वृषाच्छृङ्गावहेहनम् । हुताग्नावग्नितो वाया जठराग्निकरादिषु ॥ ८ ॥
 तपस्विनि प्रमेहातिगुह्यपीडा व्रणार्तयः । अपत्यजमहद्दुःखं धान्यवाणिज्यतो ज्ययः ॥ ९ ॥
 एवं ज्ञात्वा निजं देवं तत्तन्निष्कृतिमाचरेत् । तज्जन्मनि शुभाकारा सुवर्णत्रयनिर्मिता ॥ १० ॥
 कृताग्न्युत्तारसंस्काराः स्वर्चिताः सुप्रतिष्ठिताः । विप्राय वेदविदुषे देयाश्च बहुदक्षिणाः ॥ ११ ॥
 उमामहेश्वरयुगं धेतुद्वयमनन्तरम् । आमान्निर्विशतिं दद्यात्तं च कर्मणि शान्तये ॥ १२ ॥
 चतुःसौवर्णिको कृत्वा मन्त्रं शुभलक्षणाम् । रथे रौप्ये प्रतिष्ठाप्य चतुःपलविनिर्मिते ॥ १३ ॥
 सौवर्णारुणसूत्रेण सहितो देवेदिने । भूरिद्रविणसंयुक्तो दद्यान्मन्त्रं समुच्चरन् ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

“भगवन् देवदेवेश कर्मसाक्षिज्जगत्प्रभो । सौवर्णो ते कृता मूर्तां रथसूतसमन्विता ॥ १५ ॥
 सदक्षिणा मया दत्ता देवज्ञाय सुमेधसे । दानेनानेन मे शोफः क्षिप्रं नश्यतु पादजः ॥ १६ ॥
 विप्रादिभूतयः पञ्च सुवर्णत्रयनिर्मिताः । तल्लक्ष्यादिघातोत्यपादशोफस्य शान्तये ॥ १७ ॥
 भूदेवा वो मया दत्ता दानाद्भोगः प्रशाम्यतु ॥ जन्मजात्यादिकं सर्वं पूर्ववत्समयाद्देव ॥ १८ ॥
 ॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अर्ध्याय षडुत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैतनेय महभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यासुने देशे पूर्वजन्मनि बाहुजः ॥ १ ॥
 राजमान्यः सुखैश्वर्यधनवाहनभोगभाक् । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विजानता ॥ २ ॥
 सुवर्णरत्नमहिषीगोभृन्मृश्रादिकानि च । पर्वस्वपि च भक्त्या वै विनतानन्दवर्धन ॥ ३ ॥
 अयो पापं भृशं चक्रे भार्विनोऽर्थस्य गौरवात् । ब्राह्मणो धार्पता तेन तत्पतिश्चापि घातितः ॥ ४ ॥
 ब्रह्मस्वं लुण्ठितं मुक्तं कामलोभेन मोहतः । ब्राह्मण्यो धारितो गर्भो बहुपायैश्च पातनम् ॥ ५ ॥
 गर्भस्य च कृतं तेन छेदनैरौपचैरपि । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतन् । पूर्वपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 गौरवणो धनैश्वर्यसुखवाहनभोगभाक् । जन्माद्वात्पञ्चमे भावे धर्मं हूरावलोकितः ॥ ८ ॥
 अमात्यवंशजो धीरो बाल्ये भ्रातृसुखोद्दिहतः । न्यूनैश्वर्यसुखैर्मुक्तः सर्वरोगभयंकरः ॥ ९ ॥
 धनधान्ययशोयुक्तो बहुग्रामाधिपो महान् । देशेदेशेऽधिकाराढ्यः सर्वविग्रहसंयुतः ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाद्धोमी पापरतः क्वचित् । वित्तकेशमनोयुक्तो धनवानपि दुःस्वभाक् ॥ ११ ॥
 सशेदरसुतेभृत्सैः कलत्रैर्मित्रघान्यवैः । अकारणोद्वेगयुतः कलहाविष्कृतः सदा ॥ १२ ॥

कर्णामयी वातरोगी पित्तवाती मुखोऽञ्जितः । सदा शत्रुमयाविष्टः क्षणोद्धिमः क्षणं सुखी ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणीधर्मणात्पापात्तथा तद्गर्भपातनात् । पुत्रान्तरमुखं नैव लभते न कदाचन ॥ १४ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलत्रयमिता कार्या ब्राह्मणी तु हिरण्मयी ॥ १५ ॥
 तदर्धमितिका वापि निजवित्तानुसारतः । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य देया वेदविदे खग ॥ १६ ॥
 सीमस्य प्रतिमा कार्या पलमात्रा हिरण्मयी । लक्ष्मीनारायणस्यापि तथा कार्या विधानतः ॥ १७ ॥
 सूर्यस्य प्रतिमा कार्या पलद्वयमिता शुभा । षोडशैरुपचारैस्तु पूजयित्वा विधानतः ॥ १८ ॥
 देया प्रयत्नादिप्रेम्भ्यो गायत्रीमयुतं जपेत् । व्यम्बकं तु तदा जप्त्वा तन्मन्त्रांस्तु तदा जपेत् ॥ १९ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शतं विप्रांश्च भोजयेत् । नाघयो व्याघयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ २० ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्धिश्च जायन्ते सम्पदोऽनिशम् । शत्रुतो न भयं तस्य नरस्य कृतनिष्कृतेः ॥ २१ ॥
 कुसततिमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते खग । चतुर्विधमहारिष्टं पश्चाज्ज्ञमितवत्सरे ॥ २२ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अर्थावयवः सप्तोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०७ ॥

श्रीसूर्ये षवाच ।

यः पुरा मद्गर्वाभ्यां परद्रोहाभितापवान् । कणरत्नादिना वापि चाहार्यवसनादिभिः ॥ १ ॥
 तन्तु कर्मोपभोगार्थं पीडयेद्दुर्धरज्वरः । तस्य पापस्य शान्त्यर्थं निष्कृतिं शृणु सारथे ॥ २ ॥
 चिरज्वरामयाशोकतन्द्रालस्यादिविग्रहैः । अन्नारुचिपिपासाद्यैः प्रसेदग्लानिभिस्तथा ॥ ३ ॥
 अत्युग्रेण दब्युना कम्पनात्चोदतस्तथा । क्वचित्पापः क्वचिच्छीतं पर्वभेदस्तु सन्धिषु ॥ ४ ॥
 न मुखं लभते कापि महौषधिश्चैतरेपि । अपाकश्चिरपाको वा दुश्चिकित्स्यो भिषग्वरैः ॥ ५ ॥
 हीनसाम्याधिकाद्यैश्च लक्षणानि विभावयेत् । दैवजो विद्यते व्याधिर्वर्जितः परमा तदा ॥ ६ ॥
 ज्वरयति च सर्वेषां दुःस्थदोषेण पाप्मनाम् । मासात्पक्षादिकं चापि दुर्ज्वरो विपमो भवेत् ॥ ७ ॥
 निष्कृतिस्तस्य वक्तव्या यथाश्रुति मयोदिता । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयाद्युपलितके ॥ ८ ॥
 तत्रोपर्यायिकं स्याप्य स्यापयेत्तु तिलाचलम् । तत्रोपरि न्यसेदीशं गीर्वा सह विनायकम् ॥ ९ ॥
 हेमं हेमविघासंरूपायथाव्याधिपञ्चकम् । कृत्वा प्रतिष्ठितपाणं गलेद्दुर्ध्रं विधानतः ॥ १० ॥
 पूजामर्चादिकं कृत्वा तर्पयेच्छतरुद्रियम् । तर्पणस्थावसाने तु वसनं द्रव्यपूर्वकम् ॥ ११ ॥
 प्रत्येकं गोयुगं दद्यात्कर्मणामपनुत्तये । जुहुयाद्यज्ञमानेन चरुणा पायसेन च ॥ १२ ॥
 होमान्ते भोज्यसंख्या तु रुद्रसंख्यानुसारतः । एकद्वित्रिचतुर्भेदा यथाव्याधिवलेक्षणम् ॥ १३ ॥
 एवं विधिं समासाद्य मोचयेज्ज्वरदारुणात् । मृत्यादिकं च तत्सर्वं दापयेद् ब्राह्मणाय वै ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया लोभयुद्रया वै हतं परधनं छलात् । लक्ष्मीटिल्ययुद्धया वा कणरत्नादिनाय वा ॥ १५ ॥
 तत्तत्पापार्जितो लोके प्राप्तो वै दुःसहज्वरः । एतदेनोविनाशाय मूर्तिं ते शुभलक्षणाम् ॥ १६ ॥
 ददे मोच्या महापापाहुःसहाद्विजसत्तम । दानहोमादिना तेन कर्मणा वः प्रसादतः ” ॥ १७ ॥
 एवमुक्त्वा ततस्तान् प्रणमेद्गुणधामुगम् । स्तुतिमेनां समभ्यर्च्य विधिवद्विदिताञ्जलिः ॥ १८ ॥
 विसर्पविधिना पूर्वं विप्राणां भोजनार्चनम् । वर्जयेद्दम्भमात्सर्यं सर्वभ्यो हितमाचरेत् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अर्थावयवोऽष्टोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पुरा मद्गमात्सर्यैः सत्कर्मोपरि घातकृत् । विषमज्वरभेदेन भिद्यते भेद्यदारुणैः ॥ १ ॥
 लक्षणं तस्य बक्ष्येऽहं ययाज्वरप्रसूचकम् । अन्नाराचिः पिपासार्तिः पाश्वसि करपादयोः ॥ २ ॥
 दहते कम्पते गात्रं क्वचिच्छोफोदरादिषु । श्वासयन्मूर्धगो भूत्वा तदन्तर्ज्वरतोदकृत् ॥ ३ ॥
 कामला पाण्डुहृत्पीडा मुष्कावदरण वसा । अपाकश्चिरपाको वा दुश्चिकित्स्यो भिषग्वरैः ॥ ४ ॥
 महौषधिदशतैर्वाऽपि न शाम्यति न शाम्यति । न सुखं लभते कापि न दिवा निशि यत्कचिद् ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । कृपया दिवसेशान सत्यं वद् दिवस्पते ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते सानुकूले प्रहर्षके । प्रारभेत विधिं प्राज्ञो विषमज्वरनाशनम् ॥ ७ ॥
 यत्रास्ते शुभतीर्थे वै सद्गमोत्तमसत्सरित् । तत्र गत्वा च ज्ञात्वा च पीत्वा च परमौषधम् ॥ ८ ॥
 पङ्कमाचरेच्छुद्धिं शुद्धः शुद्धाभिसन्धिकः । श्रुतिस्मृतिसदाचारो वाङ्मनःकायशुद्धीः ॥ ९ ॥
 एवमाहूय सद्भिर्मान्यजेद्ब्रह्मविधानतः । पाद्यार्घ्याचामसंबीतो रुद्रं जप्त्वा यथाविधि ॥ १० ॥
 लक्ष्मिकादगं ज्ञेयं यज्ञे रोगार्तिदुःखहृत् । तद्दर्शाशेन होतव्यं मधुरत्रयसंयुतैः ॥ ११ ॥
 भोजयेत्परया भक्त्या प्रतिरुद्रं शतावधि । तत्रस्यमाचरेद्ब्रह्म ह्यश्वत्यातिलतर्पणम् ॥ १२ ॥
 कलशैः शतसाहस्रै रुद्रसूक्तं परं जपन् । भोज्यान्ते ह्युच्चरेन्मन्त्रं प्राचीनं यच्छुभाशुभम् ॥ १३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया द्रोहबुद्ध्या वा लोभार्तिभयदेन हि । वञ्चिताः प्रत्यहं लोका मात्सर्यमपि यत्कृतम् ॥ १४ ॥
 एनसा तेन हृत्पीडा ज्वरार्तिः परमा मम । या या प्राप्ता तथा चाहं मोक्ष्यो हीह स्वकर्मणा” ॥ १५ ॥
 एतद्ब्रह्मविधानेन वाध्यते न नरः क्वचित् । यजेद्ब्रह्म ज्वरार्तिस्यः स निर्दिष्टेस्तु नामभिः ॥ १६ ॥
 तर्पणान्ते च निर्दिष्टे सोमो धेन्वेति मन्त्रतः । आशिषं परमं गृह्य ऋत्विजोक्तां शुभां हविः ॥ १७ ॥
 एतत्कर्मविशुद्ध्यर्थं यतीनां भोजनं हितम् । दानहोमादिना तेन कर्मणा वः प्रसादतः ॥ १८ ॥
 पवमुक्त्वा ततस्तान्स प्रणमेद्दुष्पुष्पासुरान् । एवं स्तुतिं त्रिरुच्चर्य कोऽदादिति विसर्जयेत् ॥ १९ ॥
 पूर्ववद्विसृजेत्तानै सर्वेषां स्तुतिमाचरेत् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य ततः शुद्धो ज्वरार्तिमान् ॥ २० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०९ ॥

अरुण उवाच ।

यस्यास्थिसन्धिशीर्षेषु रुचै परमदारुणा । कण्ठोष्ठतालुके वक्त्रे शोपस्तन्द्रा तमो भ्रमः ॥ १ ॥
 नेत्रे रक्तेऽय कलुषे आमुष्ने स्त्रवतोऽपि च । कासश्वासा गले शूकं दाहः शीतं क्षणक्षणे ॥ २ ॥
 वचोविपर्ययः स्याद्वै गात्रे हास्यादि वैकृतम् । कुरुते ह्यनिशं निद्रा व्यत्ययो हृदये व्यथा ॥ ३ ॥
 धीवनं चापि रक्तस्य शिरोलोठं सुदुर्गुहः । एवमादीनि चिह्नानि जायन्ते यस्य रोगिणः ॥ ४ ॥
 उपायैर्भिषजां वापि ज्वरो यस्य न शाम्यति । तस्य कर्मप्रकाशं मे कथयस्व दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूरकर्माऽभवत्सूत स पापः पूर्वजन्मनि । प्राणिनामतुदच्छीर्षं सन्धिपाशेषु तोदनैः ॥ ६ ॥
 शीतेनाप्यर्दयच्छीर्षे तापेनापि तपत्यपि । प्राणानां नोद्यमानानां यया कण्ठोष्ठशोषणम् ॥ ७ ॥

निःश्वासशून्यता व्यर्थवचो हास्यादि रोदनम् । यद्यद्विरचितं तेषां तत्तदस्यापि दुर्मतम् ॥ ८ ॥
 पैशुन्यं विवदन् मिथ्याव्यवहारवञ्चासि यत् । वचो वैयर्थ्यमस्त्यस्य भ्रममोहादिकं तथा ॥ ९ ॥
 अत्रारुचिर्बुभुक्षाणां पिपासानां निरोधनम् । तेनारुचिश्च तृष्णा च वाध्येते ते पुनः पुनः ॥ १० ॥
 प्रत्यक्षमपि तस्यैतच्चिद्धमौहिकमिष्यते । स तस्फुरन्वृषादिभ्यस्तद्वृत्तोदनमाप्नुयात् ॥ ११ ॥
 देहस्यावश्यपोष्यस्य तेषुतेषु महाव्यथा । जायते तृणकाष्ठाश्मविषात्रज्जात्रिजा ॥ १२ ॥
 जन्मजात्यादिकं सर्वं पूर्ववत्प्रश्रयाद्भवेत् ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

कां तस्य निष्कृतिस्तात कर्मणः सततोदिता । यथा स मुच्यते दुष्टात्कर्मणोऽस्मात्सुखी भवेत् ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ता सर्वदुर्गतरुणां सर्वपापनिवर्हिणीम् । स जातवेदसं सस्युक्शतमशोत्ररायुतम् ॥ १५ ॥
 जपेच्च तद्दशशिनं जुहुयात्जातवेदसम् । सहस्रकलशैर्देवं ज्ञापयेद्भोजयेद्द्विजान् ॥ १६ ॥
 वित्तव्याधिवलं वीक्ष्य कुर्यात्कल्पोत्तराधराम् ॥ १७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविषोके अष्टोत्तशतव्युत्तराधिकसहस्रतम ॥ १९१० ॥

अरुण उवाच ।

ज्वरिणो यस्य तावन्त्यः प्रायुक्ताः सन्ति वेदनाः । ज्वरेणातिप्रतप्ताङ्गो रतिं न लभते क्षणम् ॥ १ ॥
 दिवा वा यदि वा रात्रौ प्रत्यहं हीयते चलात् । तापतृष्णादितोऽत्यन्तमौषधेर्न च तच्छमः ॥ २ ॥
 ज्वरिणो यस्य लक्ष्मैतत्तस्य किं कर्म कीर्तय ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आततायीः स पूर्वोऽभूज्जन्मन्यसहनः परान् । तदाऽमर्पतयाऽन्यस्य ददाह सदनं पुरा ॥ ४ ॥
 तेनैव स नरः शर्म न च किञ्चित्प्रविन्दति । ऐहिकं लक्ष्म तस्यापि गृहदाहादिकं भवेत् ॥ ५ ॥
 यवनीहितिलक्षौद्रपयस्तैलघृतादिनाम् । दहनान्तम्बस्वनां तेषां हानिप्रवाप्नुयात् ॥ ६ ॥
 निष्कृतिं शृणु तस्यापि कर्मणः क्षतिकारिणीम् । तैलक्षौद्रपयःसर्पिःपूर्णकुम्भाद्युडेन च ॥ ७ ॥
 जुहुयाच्च यथाशक्ति बद्धी विप्राश्च भोजयेत् । धान्यान्यापि च मापादीन्यस्मिन्दद्याद्द्विजमने ॥ ८ ॥
 सितवस्त्रयुग्ं दद्यात्सितपुष्पैस्तयाऽर्चयेत् । अथवा स्वर्णजा मूर्तिं विष्णोः कृत्वा विधानतः ॥ ९ ॥
 शङ्खचक्रगदापद्महस्तां वै शुभलक्षणाम् । पलेन वा तदर्थेन निर्मितां गुरुद्राग्रज् ॥ १० ॥
 कृतप्राणपतिष्ठां च पूजितां विविधाहृणैः । वस्त्रयुग्मेन संठत्रा ताम्प्राप्तोपारिस्थिताम् ॥ ११ ॥
 दद्याद्दक्षिणया युक्ता दक्षिणा स्वर्णसंतुताम् । उदङ्मुखोपविष्टाय प्राङ्मुखः प्रयतः शुचिः ॥ १२ ॥

मन्त्रः ।

“ देवदेव जगन्नाथ शत्रुघ्नगदाधर । तव श्रुतिप्रदानेन ज्वरं नाशय मे विभो ” ॥ १३ ॥

एवं दत्त्वा विष्टज्याय मुच्यते महतो ज्वरात् । ब्राह्मणान्भोजयेद्यापि वित्तव्याधिवलेच्छया ॥ १४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविषोके अष्टोत्तशतव्युत्तराधिकसहस्रतम ॥ १९११ ॥

अरुण-उवाच ।

।यस्तु ज्वरभराङ्कान्तो बहिरन्वश्च शीतभाक् । सङ्कोचयति गात्राणि वेपथे च सुदुर्मुहः ॥१॥
चेतना दहते चाम्भो न रतिं कुरुते मनाक् । यत्कर्मतो ज्वरस्तस्य सत्यं वद दिवाकर ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

।पूर्वं स पितृदेवानामर्चने साति वै धने । अकरोत्स च संकोचं वित्तव्ययमपादितः ॥ ३ ॥
।सुगन्धिप्रजलसम्पूर्णः सहस्रकलगीर्विसुम् । स्थाप्य सम्पूजयेद्विष्णुं कामलैस्तुलसीद्वलैः ॥ ४ ॥
। इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्याम् अथवादे कर्मविपाके अथवायो द्वादशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१२ ॥

अरुण उवाच ।

।दिनमेकमुतिक्रम्य ज्वरोऽज्ज्वदिवसे पुनः । प्रत्येकं वा चतुर्येऽह्नि पक्षे मासेऽपि वा पुनः ॥ १ ॥
।दिह्नी दे आतिक्रम्य द्वेऽह्नि प्रतिवाध्यते । दिनमेकमथो द्वित्वा परेऽह्नि च वाध्यते ॥ २ ॥
।लक्षणं तोषिणोऽप्येवं शीर्षसन्ध्यस्त्रिवेदना । पिपासा ग्लानिरङ्गानां शीतमन्तर्महोत्खणम् ॥ ३ ॥
।संकोच्य सर्वगात्राणि दन्तवाणी पिपाय वै । अतिभारभराऽङ्कान्तो रतिं न प्रतिप्रयते ॥ ४ ॥
।माकुरी कुरुते चेष्टामल्पे पयसि दुःस्थिताम् । पुनः शान्तिं प्रपद्येत् विना पथ्यैर्विनीपथैः ॥ ५ ॥
।मासे काले पुनर्दत्ते स्वरूपमतिभीषणम् । अनुवेलं समाक्रामत्यनुवेलं निवर्तते ॥ ६ ॥
।वेलव च समुद्रस्य पुनरायाति याति च । यद्दिने कर्मगाः सर्वे तद्दिने दोषसम्भवः ॥ ७ ॥
।तत्तृदेवाह्निकं तेषां कर्मदोषपरिक्षयः । दुःखभोगायदि स्याद्वा वक्तव्यः पुनरुद्भवः ॥ ८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

य एतेऽत्र समाख्याता ज्वराः परमदारुणाः । विषमज्वरसंज्ञास्ते प्राणिनां भयदायकाः ॥ ९ ॥
तेन भोक्तृजनाः कृत्स्ना न च तद्दोषसम्भवः । तेषामिह समुत्पत्तिरौदिकैरेव कर्मभिः ॥ १० ॥
येषां ह्युतो न च आता गोत्रिणो दुःखदा नराः । येषां विनापि सत्कर्म भवेन्नियममोचनम् ॥ ११ ॥
चिरकालात्प्रमुच्यन्ते निरयान्ते शिवाज्ञया । भूतप्रेतपिशाचत्वं गताः स्युस्ते ब्रजा ग्रहाः ॥ १२ ॥
तेषामधिपतिः शम्भुर्भूतनायः स्वयं प्रभुः । शिवालये जले तीर्थे पुण्यवृक्षे चतुष्पथे ॥ १३ ॥
अश्वत्ये च नदीतीरे न्यग्रोधे पितृकानने । सुरालयेषु सर्वेषु येषां वासः शिवोदितः ॥ १४ ॥
मृताऽष्टमोर्नवम्यां च चतुर्थी निशि सन्ध्ययोः । मध्याह्ने च निशीये च ह्यकाले सर्वपर्वसु ॥ १५ ॥
स्थानेषु चैव मुख्येषु प्रसर्पन्वीह ये नराः । असङ्गता अशुचयो भीरवो विगतायुधाः ॥ १६ ॥
अस्मरन्तो हरिं रुद्रं दुर्गा दुर्गाधितारिणीम् । विसृजन्ति मलं मूत्रं तृप्तान्ति च हसन्ति च ॥ १७ ॥
रमन्ते तांश्च भजन्ति ष्ठीवन्ति च रुदन्ति च । तेभ्यस्तत्र मृतास्ते च प्रकृष्यन्ति शिवाज्ञया ॥ १८ ॥
ते कृदास्तामग्रह्णन्ति विशसन्ति च तांस्तदा । ज्वररूपं समास्थाय पीडयन्ति महाग्रहाः ॥ १९ ॥
तेषामोजो बलं वीर्यं सत्त्वमादाय सर्वशः । विनमन्ति यदा तेभ्यस्तदा ते स्युर्गतज्वराः ॥ २० ॥
पुनः काले प्रवर्तते पुनश्च विरमन्ति च । एवं ते कथितास्तात दारुणा विषमज्वराः ॥ २१ ॥
तेषामप्रार्थनोत्पत्वात्र पुनश्च्युत्तिरीरिताः । अदोषसम्भवत्वाद् सिद्धयो न भिन्नक्रियाः ॥ २२ ॥
पैदिकैरेव तैरैतैः कर्मभिस्तत्समुद्भवः ॥ २३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्याम् अथवादे कर्मविपाके अथवायो द्वादशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तेन म्रियजामुपयोगेन तच्छमः । फर्यं तेषां भवेत्तात शान्तिर्द्वैःखीघनाशिनी ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तेषां च शान्तये सम्पग्भूतनाथान्प्रपूजयेत् । तेभ्योऽपि विविधा देया बलयो मद्यमांसलाः ॥ २ ॥
 यजुर्वेदं जपेत्सूक्तं शतरुद्रीयमीश्वरः । प्रपूर्णेर्गन्धतोयानां सहस्रकलशैः शिवम् ॥ ३ ॥
 सम्पूजयेत्तत्र लक्षपुष्पैः सुमनसं प्रभुम् । गुग्गुलं सपैराज्यं जुहुयाच्च तिलात् हविः ॥ ४ ॥
 रविवारे ज्वरस्यैव दिने च भूतशासितुः । होमान्ते स ज्वरी गत्वा ह्यश्वत्यं देवरूपिणम् ॥ ५ ॥
 शुचिः शुक्लाम्बरधरः प्रदक्षिणक्रमात्कमेत् । अष्टाधिकशतं कृत्वा कुर्याच्चत्रापि तर्पणम् ॥ ६ ॥
 तावन्तश्च परीरभाः कार्पा विष्णुधिषा दृढम् । सुगन्धिसलिलं सम्यक्सर्वोषधिसमन्वितम् ॥ ७ ॥
 तन्मूले च प्रदातव्यमेकविंशतिकुम्भकैः । होमं त्र्यम्बकमन्त्रेण तर्पणाद्यं पुराणजैः ॥ ८ ॥
 मन्त्रैरेभिः प्रकुर्वीत श्रद्धाभक्तिसमन्वितः । " ॐ नमो वोधिरूपाय विष्णुरूपाय ते नमः ॥ ९ ॥
 ज्वरं हर महाभाग तृतीयं मम चाधकम् । महाज्वर महाभाग महाबलपराक्रम ॥ १० ॥
 त्यज्यतां भूतभव्येश पिप्पलेऽस्मिंस्त्रिभुवो भव । तन्मूलेऽप्यसितं कुम्भं सुगन्धाम्भःप्रपूरितम् ॥ ११ ॥
 रक्तस्रग्धूपवसनधूपैर्विधिवदचितम् । रक्तपुष्पैः फदम्बेन समं भृतशरावकम् ॥ १२ ॥
 दद्यादनेन मन्त्रेण ज्वरी श्रद्धासमन्वितः ॥ १३ ॥

मंत्रः ।

" प्रतिगृह्ण वलिं चैव तृतीयकमहाज्वर । आतुरस्य सुखं सिद्धिं प्रयच्छस्व महाबल ॥ " १४ ॥
 ततो विप्रांश्च सन्तर्प्य विधिवद्भूरिभोजनैः । कापालिकाश्च भिक्षुंश्च दीनान्बकूपणानपि ॥ १५ ॥
 कृतमन्नं च तैलेन स्यापयेत्करीरके । सम्पूज्य विविधैस्तोत्रैः स्तुत्वा गृहमथो व्रजेत् ॥ १६ ॥
 ध्यायन् फपिपतिं शम्भुं न पृष्ठमवलोकयेत् । अथवा बलिमुत्तीर्य कृसरौदनपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 मापात्रमद्यतैलादिप्लुतं सकरवीरकम् । दीपमालाकुलं रात्रौ दद्यात्तेभ्यश्च तुष्टये ॥ १८ ॥
 अथवा यद्यदिच्छेद्य भोजनं ज्वरितो नरः । पुष्पचन्दनताम्बूलं तत्तदस्मै प्रदापयेत् ॥ १९ ॥
 दत्त्वा सतण्डुलं फांस्यपात्रं ससलिलं घटम् । कृसरापायसापूपमस्त्यमांससुरासर्वैः ॥ २० ॥
 वैणवे सह हेम्ना तान् पात्रे न्यस्य घटोपरि । घटं दीपावलीयुक्तं शुद्धिं कृत्वा महाज्वरी ॥ २१ ॥
 इमंशानं प्रापयेदन्यैस्ततः स लभते सुखम् । ज्वरात्प्रलापकारुपातः शीतार्तेश्च महाज्वरात् ॥ २२ ॥
 मुच्यते बलिदानेन विधिना सिहितेन तु । शीतोष्णाधिकयोगाच्च बलिं विष्णुशिवालये ॥ २३ ॥
 ग्रहजेषु ज्वरेष्वेवं रुद्रपूजा विशिष्यते । जपेद्दीर्घं यथाशक्ति जपं ज्वरविनाशनम् ॥ २४ ॥
 तद्दर्शनेन जुहुयात्तिलगुग्गुलसर्पान् । दातव्यं फनकं लोहं प्रभोज्याः साधवो द्विजाः ॥ २५ ॥
 रनि श्रीशुद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अष्पामधतुर्दशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे प्राग्भवे पादजः प्रभुः ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तो देवद्विजपरामणः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः ॥ २ ॥
 रात्पाप्रेभ्यः सुवर्णं च गौभूवस्त्रान्नकानि च । अथो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽप्यस्य वै बलात् ॥ ३ ॥
 वाणिन्मादिप्रसन्नैर्न कृतवान् वैश्यमारणम् । विनाऽपराधं दर्पेण विनतानन्दवर्धन ॥ ४ ॥

ततो बहुतिये काले प्राप्तस्तु यमशासनम् । पूर्वं पुण्यफलं भुक्त्वा पश्चात्पापफलं तथा ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना । गङ्गायाः पूर्वभागे च पुण्यदेशे हिमालये ॥ ६ ॥
 नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च गौरवर्णः प्रतापवान् । राज्ञां वंशे समुत्पन्नः सर्वलोकप्रियङ्करः ॥ ७ ॥
 सर्वैश्वर्ययुतो धीरो धनवाहनभोगभाक् । प्राग्भवे यूनि भावे च सत्कर्म कृतवान् स्वयम् ॥ ८ ॥
 तथैव यूनि भावे च सोऽपि राजा भविष्यति । महोद्भ्रष्टण्डनपरस्तथा भैरवशासनः ॥ ९ ॥
 विद्यावांश्चतुरः शूरोऽखिलज्ञानिर्बर्हणः । ब्रह्मण्यो धर्मवित्प्राज्ञो नीतिशास्त्रविशारदः ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे वैश्यहृन्नाल्लभ्रात्पटस्थितो बुधः ॥ ११ ॥
 तुलया कृतवान् धातं तुलास्थो ज्ञो युतस्तथा । लभे शशी तथा पुत्रे रविः पापनिरीक्षितः ॥ १२ ॥
 अल्पपुत्रः सुखी रोगी पित्तवातामयी सदा । उदरे वातपीडाद्युग्घटी मानी च चञ्चलः ॥ १३ ॥
 चतुर्विंशन्मिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः । गुप्तचेष्टो महाक्रूरस्तथा विश्वासघातकः ॥ १४ ॥
 लक्ष्मणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तमथो शृणु । पलैः पञ्चमितैः कार्या वैश्यः स्वर्णमयः शुभः ॥ १५ ॥
 षोडशैरुपचारैस्तु पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय प्रदातव्यो ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १६ ॥
 लक्ष्मीनारायणो देवस्तथा पशुपती रविः । पलैस्त्रिंशन्मिताः कार्या देयाः प्राग्ब्रह्मिधानतः ॥ १७ ॥
 तालिङ्गमन्त्रान् गायत्रीं द्विविधं त्र्यम्बकं जपेत् । तिलैस्त्रिंशन्मधुरोपेतैर्ब्राह्मणान्पि भोजयेत् ॥ १८ ॥
 मदिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ १९ ॥
 नाघयो व्याघयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । न पुत्रमरणं किञ्चिन्नचारिष्टभयं क्वचित् ॥ २० ॥
 नैवं करोति यो मोहाहोमाद्वा पापशोधनम् । रिष्टं वसुमितेऽन्दे तु स प्राप्नोति यमोपमम् ॥ २१ ॥
 अथवा द्वादशाब्दे तु षोडशैवा विनश्यति । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः खभूतमितवत्तरान् ॥ २२ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अथाथ पञ्चदशोत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चमूव प्राग्भवे सूत कश्चिद्वैश्यसुतः कृती । करहाद्याभिधे देशे धर्मकर्मात्मकः सदा ॥ १ ॥
 वाणिज्यनिपुणो दक्षः किञ्चिद्वित्तसमन्वितः । कृतवानब्रदानं हि विधेभ्यः पूर्णपीठके ॥ २ ॥
 अथो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽयस्य वै बलात् । दपेण वचनैर्दुष्टैः सदृष्टान्पत्तापयत् ॥ ३ ॥
 परममार्णि वा सम्यक्पीडयन्ते स्वजना अपि । बचोभिः परममार्णां भेदकोऽभूत्त्वगाधिप ॥ ४ ॥
 जनानां नाशनं तेन कृतवान् कृतिनां सताम् । ततो बहुतिये काले प्राप्तवान् यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना ॥ ६ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गायाः पूर्वभागतः । स तु मन्त्रविदां श्रेष्ठो जीवे कर्के च संस्थिते ॥ ७ ॥
 लभे कर्कगते मदे नात्युच्चो न लघुर्घृणी । सुरूपो मतिमान् दक्षो धनवाहनभोगभाक् ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी कृषिवाणिज्यतत्परः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ९ ॥
 अस्थिभेदातिदेनैव ज्वरेण महताऽऽकुलः । तस्य यत्करणैरन्यैर्महोपघशतिरपि ॥ १० ॥
 न शाम्यति महाव्याधिर्निष्कृतेः करणं विना । लिङ्गं स्रवति तत्रादौ दहते कपते बलात् ॥ ११ ॥
 तदस्थिपूर्वभेदोऽयं मुष्कमेहनशूलयुक् । अन्तस्तु कूजितं वाताद्रेपथुः श्वासदोषतः ॥ १२ ॥
 किञ्चाक्षिनखत्वद्भूत्रस्वेदा गात्रं च दहते । एतत्पूर्वाजिताहोपाद्भुविस्त्वो भिपग्वरीः ॥ १३ ॥
 तेषां कल्पादिना भेदैर्बोधयते जन्मजन्मनि ॥ १४ ॥

॥ १८ ॥ अरुण उवाच ।
 का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येनार्तिज्वरनाशनम् । वद विस्तरतः स्वामिन् रोगिणां हितकाम्यया ॥ १६ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिष्टे समनुप्राप्ते शुभे सौम्याचने तथा । प्रारभेद्दानसदृत्तिमन्तःशुद्धिकृतात्मना ॥ १६ ॥
 हस्तं शक्तयनुकूलं तु मकरं श्रद्धया युतम् । सा बालालंकृताऽऽभीरी दुकूलैः परिवेष्टयेत् ॥ १७ ॥
 कांस्यपात्रीपरि क्षिप्य घृतं पूर्णशतं पलम् । रत्नलामूलनेत्रं च यथाशुत्युदितौषधि ॥ १८ ॥
 दापयेत्परया भक्त्या ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १८ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया वचसा तुल्यं पीडिता बहवो जनाः ॥ १९ ॥
 छिद्रैश्च शतसाहस्रैर्नानाकर्मप्रकाशनेः । तदर्जनेन सम्प्राप्तं दारुणं पातकं महत् ॥ २० ॥
 ज्वरो ह्युग्रोऽतिसारात्मा चापदस्तु ततो मया । एतत्पापविशुद्धयर्थं दानं सम्प्रददे त्विदम् ॥ २१ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय मकरं पलसम्मितम् । तत्तदेनोविनाशाय मत्स्यरूपं ददाम्यहम् ॥ २२ ॥
 तस्मान्मोच्यो महापापाद्दुःसहाद्द्विजसत्तम । होमयेच्चरुणा रुद्रं घृताक्तमधुना युतैः ॥ २३ ॥
 होमन्ति विप्रभोज्यान्ते सपिप्याननकं स्पृशेत् । वर्जयेदहितासाध्यं सर्वभ्यो हितमाचरेत् ॥ २४ ॥
 रथं सोपस्करं दद्याद्यथाविधि पुराणतः । सर्पां रत्नानि पानीयं देयं निर्जलके स्थले ॥ २५ ॥
 एवं कृतविधेः सूतं पूर्वजन्माघनाशनम् । ज्वराद्भिद्युक्तो जायेत प्रायश्चित्तेऽकृते त्विह ॥ २६ ॥
 ज्वरेणैव विनाशः स्याद्युनि भावे खगाधिप ॥ २७ ॥

इति श्रीधृष्टसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके भय्याय षोडशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१६ ॥

अरुण उवाच ।

ब्रह्मक्षत्रियविदशुद्राः कथं वर्णान्तरं खग । प्राप्नुवन्ति दिवानाथ कर्मणा केन तद्दद ॥ १ ॥
 अग्निष्टोमरतो नित्यं सदाचारो जितेन्द्रियः । बाल्ये च बार्हिके विप्रो यौवने सर्वधर्मवित् ॥ २ ॥
 अकस्मान्म्लेच्छता याति तन्मे वद दिवाकर ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरा जनुपि यैः सूत यज्ञकर्मणि पावने । आमिपास्वादाने सोमपाने निंदा कृता भवेत् ॥ १ ॥
 विद्युच्छिष्टं द्विजातीनां यत्सोमं यज्ञकर्मणि । तस्मात्कर्मवशादत्र म्लेच्छत्वं प्राप्यते नरैः ॥ २ ॥

अरुण उवाच ।

पस्मिन् देशे कृतं धर्मं पस्यां भूमौ कृतं कुतः । प्रयोजकानुमन्ता च वयोलक्षमादिभिः कृतः ॥ १ ॥
 विस्तरेण पृथक्त्वेन कथयस्व दिवाकर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दाक्षिणात्ये जनपदे तीर्थे चापि महत्तमे । फावियाः पश्चिमे तीरे ह्यग्निष्टोमे द्विजोत्तम ॥ ८ ॥
 सोमीयस्य कृता निन्दा तेनाप्तं जन्म निन्दितम् । म्लेच्छत्वं च द्वितीयेऽपि तृतीयेऽपि चतुर्थके ॥ ९ ॥
 त्रिषु कृष्णायपत्वं च पश्चिमे चाभवद्द्विजैः । पृष्ठे ततः सप्तमके महानद्यास्तु दक्षिणि ॥ १० ॥
 देशाग्निमन्मिन्नेऽन्वेतिम्लेच्छत्वं स्याच्च सारथे । ऋत्विजोऽप्युरगाः सर्वेऽभ्यवधानपरायणाः ॥ ११ ॥
 लक्षणानि रगश्रेष्ठ शृणु तस्य विभागतः । मस्तके वामपादे स्थापयः पादे द्रुणो भवेत् ॥ १२ ॥

भार्याश्वतस्वस्तासां स्यादेका चाग्निपराद्मुखा । पूर्वं पुत्रस्तथा पुत्री पुनरेव यतस्ततः ॥ १३ ॥
 वर्णान्तरं भवेत्काले महारा मृत्युदायकाः । भवन्ति बुद्धिरुत्पत्तिर्जायतेऽद्ः कथं कृतम् ॥ १४ ॥
 शिरसो गौरवं ग्लानिः किञ्चिन्नयनवैकृतिः । प्राग्भवे युवतिस्तस्य ग्रामीणाऽन्या यज्ञास्विनी ॥ १५ ॥
 भ्रातरः स्युस्त्रयस्तेषु मृतसन्तानपीडिताः । भयदुःखसमाक्रान्तास्तस्य भार्या सहायिनी ॥ १६ ॥
 विषशस्त्राग्निघातः स्यादालस्यं चाऽग्निमांघता । जलघांती भवेत्तस्य पितृभ्रातृत्रयं वदेत् ॥ १७ ॥
 गेहेऽतिमहती हानिः स्वर्णभूषणजा खग । तिस्रो भगिन्यः सततं भागिनेषो रुजादितः ॥ १८ ॥
 गूढश्च कफजो व्याधिर्विश्वासो नैव जायते । दंष्ट्रिशुद्धिविषाणिभ्यो व्रणः स्याद्विग्रहे खग ॥ १९ ॥
 स्तनोपदेशो मशको लाञ्छनं साक्षिकेऽथ वा । ऋतौ पट्टपञ्चदिवसे न्यूनेऽसृक्श्रुतिरद्भुता ॥ २० ॥
 दिनेषु तेषु चालस्यमदमेहभ्रमादयः । पादयोर्गतिरिगुल्या व्रजन्त्या नावति स्पृशेत् ॥ २१ ॥
 भवन्ति मातृतास्तस्य चत्वारोऽत्र सहायिनः । पितृतीर्थे भवेन्मृत्युस्तस्य मानगते रवी ॥ २२ ॥
 पुनर्जगति जातो वै जन्म तस्य च लक्ष्मवत् । दण्डाकुशौ महच्चक्रं चापादि च भवेत्करे ॥ २३ ॥
 स्त्रियां वा तावदेकापि भगिन्यां द्वे खगोत्तम । लग्नाचूर्तीये धिषणस्तस्य जन्मनि वै भवेत् ॥ २४ ॥
 व्याधियुक्तो भवेन्नित्यं तस्मात्पञ्चमके विधौ । इत्येवमादिभिर्ज्ञेयं लक्ष्मभिः कर्म सारथे ॥ २५ ॥
 स तत्पापविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं समाचरेत् । शुभे मासे सिते पक्षे सानुकूलग्रहे दिने ॥ २६ ॥
 नद्यास्तीरे शुभे देशे वेदिकां कारयेत् खग । कलशं विन्यसेत्तत्र भूरसीत्यादिभिस्ततः ॥ २७ ॥
 तत्र रुक्ममयं पद्मं नवमापमितं शुभम् । पलद्वयेन वाद्वेन तदर्पनाथवा पुनः ॥ २८ ॥
 स्वर्णेनापि विशुद्धेन कारयेन्मूर्तिमुत्तमाम् । पूजयेत्परया भक्त्या नानापुष्पैः सुशोभितैः ॥ २९ ॥
 तदग्रे हवनं कार्यं तिलैरष्टोत्तरं शतम् । ब्राह्मणं सर्वतस्वज्ञं सर्वशास्त्रविशारदम् ॥ ३० ॥
 समाहूय गृहे पुष्पैर्नानावर्णविचित्रकैः । शालतालतमालैश्च ज्ञातीवकुलपाटलैः ॥ ३१ ॥
 पूजयेत्पापहं विष्णुं बालगोपालसंज्ञकम् । साङ्गमन्त्रमिमं प्रोच्य दद्याद्द्विदिविदे खग ॥ ३२ ॥

मंत्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि यज्ञकर्मणि चाद्भुतम् । सोमनिन्दात्मकं कर्म कृतं तेनेह जन्मनि ॥
 वर्णान्तरं गतः पापात्पुनातु जगदीश्वरः ” ॥ ३३ ॥
 मन्त्रमेतं समुच्चार्य प्रतिमां हरिरूपिणीम् । तां मूर्तिं च करे गृह्य देवज्ञाय निवेदयेत् ॥ ३४ ॥
 नानापुष्पैः सुगन्धैश्च पूजयेच्छशिशेखरम् । रुद्रमेकादशं कुर्याद्भोजयेच्च शतं द्विजान् ॥ ३५ ॥
 सर्पिःपूर्णे शुल्बपात्रे वीक्ष्य दद्याद्द्विजन्मने ॥ ३६ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विषेष्टितम् । विन्व्याद्विदक्षिणे भागे चन्द्रदेशे खगोत्तम ॥ १ ॥
 कश्चिद्देश्यः शुभाचारो राजमान्यः प्रतापवान् । क्रयविक्रयकर्ता च बहुद्रव्यसमन्वितः ॥ २ ॥
 वित्तैः च समायुक्तो ज्ञातिव्यापारवान् सुवि । बहुपुत्रोऽस्य जाताश्च द्वौ पुत्री च खगेश्वर ॥ ३ ॥
 तस्य भार्या शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । गौरवणां च सुश्रोणी प्रतानामनुकांक्षिणी ॥ ४ ॥
 तस्य गेहसमीपे तु ब्राह्मणी चावसत्पुरा । धनहीना पुत्रयुक्ता बहुद्रव्यैश्च संयुता ॥ ५ ॥
 तेन वैश्येन विश्वास्य हतं तस्यास्तु तद्वनम् । साहाय्यात्प्रतिवेशिन्या ब्राह्मण्याः पतेश्वर ॥ ६ ॥
 बहुकालं समासाद्य लघनायोद्यताऽभवत् । कृतं तथा महत्कष्टं नार्पितं तेन तद्वनम् ॥ ७ ॥

सा विपं भक्षयित्वा तु चात्मघातं चकार वै । तस्यास्तु पुत्राश्च चिरं बहुदुःखेन पीडिताः ॥ ८ ॥
 वर्षैः कतिपर्यैव सर्वे पश्चत्समागताः । वैश्यस्तु निरयं प्राप्नो विद्युत्पातहतशिरात् ॥ ९ ॥
 यातना बहुधा भुक्त्वा पश्चान्मानुष्यमाप्नुयात् । दाक्षिणात्ये जनपदे गोदावर्यास्तटे शुभे ॥ १० ॥
 पुण्ये गोदावरीयाम्ये रवियोजनसम्मिते । इदं च पश्चमं जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ ११ ॥
 मध्यजन्मत्रयं यच्च तिर्यग्योनिर्भवं च तत् । निरयान्ते च तद्भुक्तं पुत्रपापमशेषतः ॥ १२ ॥
 पूर्वपुण्यावंशेषेण मानुष्ये ब्रह्मवंशजः । स मध्यरूपो मतिमान् कृशाङ्गः श्यामलच्छविः ॥ १३ ॥
 विद्यावान् धर्मनिरतो धीरो मन्त्री महायशः । धनवाहनभोगाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् ॥ १४ ॥
 प्राग्भवे कपिलादानं प्रददौ सूर्यपूजनात् । तद्भ्राताचरणात्पुण्यादन्नदानात्स्वगोत्तम ॥ १५ ॥
 बहुविधाधनैश्वर्यदासीदासजन्तान्वितः । देवब्राह्मणभक्तश्च विद्याभ्यासरतः सुखी ॥ १६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरंतः क्वचित् । कैशोरे क्लेशभाक्चैव मनोदुःख्यतिरोगभाक् ॥ १७ ॥
 चपलो दुष्टचिचश्च तथाऽप्राप्तमनोरथः । ब्रह्मस्वरणत्पापाद्ब्राह्मणीमरणादापि ॥ १८ ॥
 स्ववेदमितवर्षान्तं जातपुत्रविनाशकः । जन्मलघ्नात्सुते द्यूने क्रूरग्रहविलोकिते ॥ १९ ॥
 ततः पश्चमभावे च कीटस्थे च बृहस्पतौ । वृषे शनैश्चरात्सप्तमस्थानस्थे त्वगौ विधौ ॥ २० ॥
 तुलास्थे प्रथमे लग्ने जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना । ब्राह्मण्याः पुत्रपुत्र्यश्च ब्राह्मणीमरणात्सुत ॥ २१ ॥
 इतस्ततो विनाशं वै गताश्च विनत्तात्मज । पितृमातृकलत्रार्थैर्विमुक्तो वै किशोरके ॥ २२ ॥
 युवभावेऽन्यदेशेऽयं युवस्त्रीसुखभोगभाक् । किलासददृक्कण्ड्वादिरोगयुक्तोऽरिभीतियुक् ॥ २३ ॥
 मिथ्याभिर्शनैर्वादीरपवादैश्च संयुतः । लघुचित्तो महच्चित्तो विरक्तो रक्त एव च ॥ २४ ॥
 क्षणवित्तेनाल्पयुक्तः पूर्वपापात्स्वगोत्तम । सहायलक्षणं तस्य शृणु वक्ष्यामि सारथे ॥ २५ ॥
 पूर्वं ब्रह्मस्वरणं सहायासीद् द्विजाङ्गना । सा ज्येष्ठा प्रष्टरेवात्र परित्यक्ता सुखोज्जिता ॥ २६ ॥
 या तस्य धर्मपत्न्यासीत्प्राग्भवे कश्यपात्मज । सोऽत्र जन्मानि पक्षीन्द्र कनिष्ठसुतशोकभाक् ॥ २७ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलमात्रा च कर्तव्या ब्राह्मणी पुत्रसंयुता ॥ २८ ॥
 हिरण्मयी तदर्धेन तदर्धेनाथवा पुनः । यथावित्तानुसारेण षोडशैरुपचारकैः ॥ २९ ॥
 सम्पूज्य देयां विप्राय विधिज्ञाय स्वगोत्तम । रविर्मापमितः सोमः सुवर्णमितको रविः ॥ ३० ॥
 देयं च कपिलादानं ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः । घृतपूर्णं शतपलमितं ताम्रस्य भाजनम् ॥ ३१ ॥
 सुवर्णेद्रयसंयुक्तं दद्यादिप्राय मानद । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ ३२ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां मन्त्रांस्तत्संख्यया जपेत् । रविसोमात्मकौ तद्ब्रह्माप्यौ वै तद्दशांशतः ॥ ३३ ॥
 होमयेत्तर्पयेद्दिशान्भोजयेद्दक्षिणां दिशेत् । लक्षं पार्थिवलिङ्गानां पूजयेत्सुसमाहितः ॥ ३४ ॥
 तदर्धं वाऽयुतं वापि भक्तिश्रद्धासमन्वितः । अथवा शृणुयाद्भक्त्या हरिवंशं विशुद्धधीः ॥ ३५ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येषन्ते संपदोऽन्वहम् । नाथयो व्याधयस्तस्य न शशुभयमावहेत् ॥ ३६ ॥
 खनागान्दमितायुः स्यान्मुनिवेदमितेऽन्द्रके । रिष्टं नामोति स प्राणी सुखी जीवति निश्चयात् ॥ ३७ ॥
 प्रायश्चित्तद्वयेऽप्येकं नाचरेल्लोभमोहतः । इह लोके महादुःखी परत्र निरयं व्रजेत् ॥ ३८ ॥
 मायश्चित्ते कृते तस्य तीर्थमृत्सुर्न संशयः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३९ ॥
 यथदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोक्येत् ॥ ४० ॥

रि श्रीशृङ्खलारणसवादे कर्मविपाके भ्यायोऽष्टादशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१८ ॥

। ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारिकेलफलस्यापि हर्तुः स्यान्मस्तकव्रणः । शुक्लपक्षे चतुर्दश्यां विशेषेण विधानतः ॥ १ ॥
 शङ्करस्यालयं गत्वा व्रणी विधिमिमं चरेत् । शंकरं स्नानविधिना पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
 परितो लिङ्गमीशस्य नारिकेलफलैर्बलिम् । कल्पयित्वाऽर्चमेतौरी यथावत्पूर्वमर्चिताम् ॥ ३ ॥
 विप्रैर्भ्यो दक्षिणां दद्यात्सुवर्णरचितां बहु । ततः कृताञ्जलिर्भूत्वा व्रणी मन्त्रमिमं पठेत् ॥ ४ ॥

। ७ ॥

मन्त्रः ।

यन्मया नारिकेलानि हत्वा पापमुपार्जितम् । अर्चितो भगवान् रुद्रो भवान्या भयमजनः ॥ ५ ॥
 यथाशक्ति च दानार्थैर्भवन्तोऽपि च पूजिताः । कर्मणानेन मे नाशमुपैतु शिरसो व्रणः ॥ ६ ॥
 एवमस्त्विति वैरुक्तः शंकरं सह भार्यया । प्रणम्य विप्रान् भूयः स श्रद्धया गृहमावजेत् ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्तत्र दद्याच्छक्त्या च दक्षिणाम् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वसाधारणान्मलेच्छान्पुरा जन्मनि योजगमत् । तिलजीति च शूकोत्यो व्रणः स्यात्तस्य शोफसि ॥ १ ॥
 स तदोषविनाशार्थमाचरोदिति निष्कृतिम् । द्वादश्यां शुक्लपक्षे तु तमुद्दिश्य जलाधिपम् ॥ २ ॥
 दद्याद्देतुं सुविधाय ब्राह्मणाय यजुर्विदे । पूर्वोक्तेन विधानेन देवज्ञादेशतत्परः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२० ॥

। ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अदन्त्वा वेतनं वेद्यां यः पुरा निरवासयत् । तस्य स्यात्सार्पणी सूत व्रणो धोरोऽत्र शोफसि ॥ १ ॥
 त्रापीकूपतडागादिनिपानेष्वजने पथि । निर्मीयमाणेषु परैः शक्तितो विसृजेद्गुम् ॥ २ ॥
 न स्यादन्ते व्रणोत्पत्तिर्जातस्य च विनाशनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२१ ॥

। ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भिङ्गकैवर्तवटचर्मकृतान्तवायिताम् । अन्येषामपि कारुणां सङ्गम्य च स्त्रियो बलात् ॥ १ ॥
 भावशूकव्रणो लिङ्गे जायते तस्य निष्कृतिः । नरस्तदोपनाशाय दद्याद्देतुं द्विजन्मने ॥ २ ॥
 सुवृत्ताय सुशीलाय सुशान्ताय पयस्विनीम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२२ ॥

। ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषोद्देशेऽपि च यज्ञादौ गुण्यकर्मेण चारिले । विप्रकर्तृर्वेदेऽङ्गिमन्त्रवृद्धमतः खग ॥ १ ॥
 निष्कन्द्यसुवर्णेन उमासाहेश्वरस्य च । प्रतिमां कारयित्वा तु सम्पूज्य विधिवच्छुभाम् ॥ २ ॥
 तन्मितेन सुवर्णेन दद्यादिमाय वै खग । अत्रवृद्धिकरो रोगस्तत्क्षणादेव नश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शौनदेः कामतप्तज्ञो ह्यनिच्छन्ती पतिव्रताम् । कामाङ्गुलितया दृष्ट्या पुराऽपश्यत्परस्त्रियम् ॥ १ ॥

तस्य नेत्रामयोऽत्र स्याद्दद्याधिर्वातविपर्ययात् । उपोष्य च त्रिरात्रं स नियतो विष्णुसत्रिधौ ॥ २ ॥
भूमिशायी त्रिपवणस्नायी देवं स्मरन् हरिम् । चतुर्थे दिवसे प्राप्ते भोजयेद्द्विजपुङ्गवान् ॥ ३ ॥
ततः स प्राणिपत्यामृतेन्दं वचनमीरयेत् ॥ ४ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया भूढभावेन दृग्विक्षेपं परस्त्रियाम् । कुर्वता भूविलासाद्यमकामाया वितन्वता ॥ ५ ॥
नेत्रामयो महाघोरः प्राप्ते वातविपर्ययः । प्रसादाद्द्वै च विप्राणां स मे नश्यत् दुर्ग्रहः ” ॥ ६ ॥
इति विज्ञाप्य तान्नत्वा विसृजेद्दिनयान्वितः । अग्रे नयेति मन्त्रेण स्वांचितान् कुसुमादिभिः ॥ ७ ॥
ततः स्वबन्धुभिः सर्वैः कुर्याद्द्वै पारणाविधिम् ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पुरा हरते तैलं लोभोपहतचेतसा । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र पापरुक्पीडितोऽधुना ॥ १ ॥
आ यसस्य घटं तैलं पूर्णं दद्याद्दिजन्मने ॥ २ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मयाऽपहृतं तैलमद्भवेत्कृतमुल्बणम् । प्राप्तं पापाभिधं तस्मान्मुच्येयं दर्शनाच्च वः ” ॥ ३ ॥
एवमस्त्विति तैरुक्तः स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायः पञ्चविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२५ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्गर्णोत्तरे जातो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । कृपिकर्म प्रकुर्वाणो वातरक्तादिदर्शनम् ॥ १ ॥
हस्तयोर्वामपार्श्वे तु कुक्षिभागे ब्रह्माऽङ्गुलः । भार्या प्रीतिकरी नित्यमुमे वा तिष्ठ एव च ॥ २ ॥
परस्परं महाभीतिर्त्रैतानामपि कांक्षिणी । प्रदरातिवशात्तस्या गर्भो याति विलीयते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं फल्य भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्त्रीकृतं कर्मणां हेतुः पुंस्कृतं नैव सारथे । पूर्वं वर्णोत्तरे जातो बहुवित्तमाकुलः ॥ ५ ॥
कामुकः कृपणश्चैव परदाररतः सदा । कदाचित्कालयोगेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ६ ॥
एका स्त्री ब्राह्मणी पूर्वं बाल्ये वैधव्यतां गता । चपला रूपसम्पन्ना नारीणामपि मोहिनी ॥ ७ ॥
सा चकार महाभीतिमनेन कामुकेन च । चिरकालं काश्यपे वै बहुगर्भनिहन्तनम् ॥ ८ ॥
लोकापवादभीत्या च औपंधीभिः कृतं पुरा । मासत्रये ह्यतिक्रान्ते गर्भपातनतत्परः ॥ ९ ॥
चतुर्षु कालं काश्यपेऽज्ञावक्त्रीडत्तु ययेप्सितम् । पश्चान्मूर्तिं समापन्नो दुष्टविष्टवयोगतः ॥ १० ॥
पतितो नरके घोरे वर्षायुतसहस्रशः । इदं च पञ्चमं जन्म वर्णोत्तरसमुद्भवम् ॥ ११ ॥
पूर्वपुण्योपभोगेन मानुषत्वं हि जन्मनि । तेन कर्मविपाकेन गर्भो याति विलीयते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

ग्रामश्चित्तं कथं देव येन गर्भः स्थिरो भवेत् । जन्तूनां कृपणादीनां रूपं कृत्वा दिनेश्वर ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थस्वावाहनं कृत्वा सम्बत्सरप्रमाणतः । पश्चान्नेदे समागम्य प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १४ ॥

विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा गृहदानं समापयेत् । कुर्याद्दिनायकं शान्तिं विप्राणां भोजयेच्छतम् ॥ १५ ॥
 एवं कृतविधेः सूत मोचयेद्वा यथादिताम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य पलपोडशसंख्यया ॥ १६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय षड्विंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्याश्च चेष्टितम् । बभूव यामुने देशे ब्राह्मणी लोकवन्दिता ॥ १ ॥
 पतिव्रता सदाऽऽचारा पतिभक्तिपरायणा । तथा दत्तानि दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः ॥ २ ॥
 नानाफलानि दिव्यानि सुगन्धीनि च पर्वसु । खेटयज्ञादिकं यानि ऋत्विग्भ्यः कथितानि च ॥ ३ ॥
 अन्नभूषणवस्त्राभ्यभूषाश्रियांसनानि च । अयो भाविबलात्सूत कृतं यत्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 विषं दत्त्वा जवानासौ सपत्नीवशं पतिम् । ततो बहुतिये काले सा गत्वा यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाताऽत्र हिमालये ॥ ६ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे च राजवंशे महाद्भुते । नातिहस्वा नातिदीर्घा गौरवर्णा कृशोदरी ॥ ७ ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्ता बाल्ये भ्रातृसुखान्विता । पितृमातृसुखैर्हीना किशोरे क्लेशसंयुता ॥ ८ ॥
 यूनि भ्रातृसुखैर्हीना दानशीला प्रियंवदा । देवद्विजानां पूजायां श्रद्धामक्तिसमन्विता ॥ ९ ॥
 गतागतधनैर्युक्ता व्रतानामनुकाक्षिणी । भ्रातृगे राक्षि सततं श्रेयसामनुकाक्षिणी ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्ताऽल्पपापकृता । किं कृतं विधिना मह्यमितिचिन्तासमन्विता ॥ ११ ॥
 जन्मलभ्रात्सुते यूने क्रूरग्रहविलोकिते । कीटस्येऽप्य शनौ जाता मनोदुःखैः समन्विता ॥ १२ ॥
 पूर्वं पत्युश्च हननात्सपत्नीवैरभावतः । पापादिह महाभाग घोरदस्याः खगेश्वर ॥ १३ ॥
 सहस्रोपायकैश्चापि पतिर्न घटते खग । यूनि भवेऽण्डजश्रेष्ठ प्राक्कृतात्पापतस्त्विह ॥ १४ ॥
 यूनि सा पतिदुःखार्ता मम जन्म निरर्थकम् । जल्पन्तीति च दुःखार्ता सत्कृते निजवंशजा ॥ १५ ॥
 लक्षणेरेभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं शृणु त्वय । पलत्रयेण कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यमयः ॥ १६ ॥
 षोडशैरुपचारिश्च पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय प्रदद्याद्दे गौ स्वर्णाभरणैर्युताम् ॥ १७ ॥
 तथा तन्मितिकः सोमः सुवर्णमितिको रविः । रविर्मापमितः शम्भुर्देवो भक्त्या विधानतः ॥ १८ ॥
 गायत्री दशसाहस्रं व्यम्बकं तु तथा जपेत् । जपेत्सोमादिमन्त्रांश्च पञ्चपञ्चसहस्रकम् ॥ १९ ॥
 लक्षे पार्थिवलिङ्गानां पूजयेत्सुसमाहिता । कुर्यादयुतसंख्या वै पिप्पलय प्रदक्षिणाः ॥ २० ॥
 महिने तु व्रत कुर्यान्मम भक्तिपरायणा । होमयेत्तद्दशांशेन तिलैः क्षौद्रघृतप्लुतैः ॥ २१ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् । प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं पूर्वजन्माधनाशनम् ॥ २२ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्या न दारिद्र्यभयं क्वचित् । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुरशीतिश्चतुरुत्तरम् ॥ २३ ॥
 पतिपुत्रवती चासाविहिव भवति ध्रुवम् । रिष्टं नामोति नियतं चत्वारिंशन्मितेऽन्दके ॥ २४ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते तस्या रिष्टेनैव विनाशनम् । अन्ते च निरयं प्रोक्तमपतिर्जन्मजन्मनि ॥ २५ ॥
 तीर्थं मृत्युमवाप्नोति कृते प्राक्पापशोधने । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २६ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । आसीत्सिंहलके देशे द्विजपुत्री वरानना ॥ १ ॥
 सैरन्ध्रीकर्मकुञ्जला वसन्ती राजवेश्मनि । राजराज्ञीमियकरी चारुभूषणभूषिता ॥ २ ॥

न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । कुसप्तत्यन्दमायुः स्यात्स्ववेदमितवत्सरे ॥ १८ ॥
 रिष्टं नामोति सन्तानसुखं पतिसुखं लभेत् । नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १९ ॥
 स्वपुत्रमारणोत्पन्नात्पात्पुत्रसुखं न हि । विप्राणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्द्धनम् ॥ २० ॥
 अकृतेः तु यथाशक्ति प्रायश्चित्तं मयोदिते । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तस्याश्च विनतासुत ॥ २१ ॥
 ॥ इति श्रीबृहस्पतिरूपसंवादे कर्मविपाके अष्टादश एकोनत्रिंशत्तत्तन्वशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्या विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे क्षत्रिया पतिवल्गभा ॥ १ ॥
 धनपुत्रवती चारुशीला चारुविभूषणा । पितृमातृसुखैर्युक्ता देवद्विजपरायणा ॥ २ ॥
 तथा दत्तानि दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः । विप्रेभ्यः कपिलादानमन्नदानं तु शक्तितः ॥ ३ ॥
 कार्तिके च तथा स्वर्णं शय्याभूपासनानि च । दीपाश्च मधुरायां वै वृतेनापूर्य बोधिताः ॥ ४ ॥
 यमुनायां जले चैव दीपा दत्ता विशेषतः । सहामाद्भुक्तुंनिशं तथा वै कश्यपात्मज ॥ ५ ॥
 अयो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽर्ष्यस्य वै बलात् । भर्तुराज्ञां समुल्लंघ्य व्रतोपोषणकानि च ॥ ६ ॥
 पुराणश्रवणं चैव तीर्थयात्रादि शक्तितः । भर्तृसेवां परित्यज्य विरक्ता साऽभवत्स्वग ॥ ७ ॥
 यूने भर्तुः समुल्लंघ्य शासनां युवतिस्त्वसौ । निजधर्मपरित्यागं चक्रे वैराग्यमुल्लंघनम् ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिये काले तद्दुःखेन मृतः पतिः । सा चक्रे चानुगमनं भर्तुर्वै विनतात्मज ॥ ९ ॥
 पुत्रेण च गयां गत्वा श्राद्धं दत्तं विधानतः । ततस्ते सूर्यलोके तु भुक्त्वा भोगांश्च ज्ञाश्वतान् ॥ १० ॥
 वर्षाणामयुतं सूत स जातो राजनन्दनः । आसीत्सा धर्मपत्न्यस्य स पुत्रः पुत्रतां गतः ॥ ११ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे सर्वदेवनमस्कृते । यत्र गङ्गा प्रवहते रम्ये हरिहराश्रमे ॥ १२ ॥
 सा मध्यरूपा तन्वङ्गी गौरवर्णा शुभानना । चतुरा दानशीला च व्रतानामनुकाङ्क्षिणी ॥ १३ ॥
 पतिभक्तिपरा नित्यं देवद्विजपरायणा । पितृमातृसुखैर्युक्ता बाल्ये सर्वप्रियंवदा ॥ १४ ॥
 सत्पुत्रपौत्रसंयुक्ता धनवाहनभोगनाक् । देशेदेशेऽधिकारादद्या पुत्रयुक्ता कुशोदरी ॥ १५ ॥
 भृत्यदासीधनेधान्यैः संयुक्ता चारुलक्षणा । राज्ञां हितकरी शीला सन्धिविग्रहसंयुता ॥ १६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापादल्पपापाऽल्पलोभयुक् । मनोदुःखेन संयुक्ता चिन्तायुक्ताऽभिभीतियुक् ॥ १७ ॥
 भर्तृसेवापरित्यागात्तद्दुःखात्तन्मृतेः स्वग । दुरितात्प्राक्कृतादत्र भर्तृत्यक्ता किशोरके ॥ १८ ॥
 यामवस्यां तु सम्प्राप्य प्राग्भवे सा पतिप्रिया । विरक्ताऽऽसीद्देहिवास्याः पतिवैराग्यमाप्नुयात् ॥ १९ ॥
 तं विरक्तीभवन्तं सा दृष्ट्वा क्लेशवती ह्यमूत् । धनपुत्रवती चापि भर्तुदुःखेन दुरक्षिता ॥ २० ॥
 प्राग्भवे यूनि भावे च यतस्तद्दुःखतो मृतः । प्रतिस्तयेह यून्येव जाता सा विधवाऽङ्गना ॥ २१ ॥
 जन्मसप्तमभावे च क्रूरग्रहविलोकिते । युग्मकीटकसन्धिस्थे देवाहं कश्यपात्मज ॥ २२ ॥
 युग्मसंस्थे चन्द्रमसि दुष्टवेदिविलोकिते । कुंभराशी शनी ज्ञाता वातरोगमपीडिता ॥ २३ ॥
 श्लेष्मलोदररुग्मुक्ता प्राग्जातादुरितात्स्वग । लक्षणेरेभिरादद्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ २४ ॥
 पलत्रयेण कर्तव्यो रविः स्वर्णमयः शुभः । भीमोऽपि च तथा कार्यो निष्केण च हिरण्मयः ॥ २५ ॥
 सुवर्णमितकः शम्भुमकरस्तु तथा खग । पीडशैरुपचारैस्तु पूजयित्वा विधानतः ॥ २६ ॥
 ब्राह्मणेभ्यस्तथा देया दश गावस्तिलास्तया । गायत्रीमष्टाहस्रं त्र्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ २७ ॥
 रविभीमशिवानां च वरुणस्य तथैव च । मन्त्रास्तस्तस्त्वय्या जप्याद्धोमयेत्तद्दशांशतः ॥ २८ ॥
 लक्षावै पादिवानां च रुद्राणां पूजनं चरेत् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सपिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २९ ॥

वंदार्या च सुशीला च पितृमातृसुखान्विता । पूर्वपापात्पतितयक्ता कुशला राजकर्मणि ॥ ३ ॥
 तर्था दत्तानि दानानि सुवर्णाभरणानि च । पर्वस्वपि च विप्रेभ्यो वस्त्रशय्यासनानि च ॥ ४ ॥
 अथो भाविबलात्सूत कृते यत्कर्म दारुणम् । विवाहयज्ञकर्मादौ विघ्न आचरितस्तथा ॥ ५ ॥
 गते बहुतिथे काले गत्वा तु यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 वर्णोत्तरे कुले जाता देशे पुण्यजनाश्रिते । हिमालये महाभाग नात्युच्चा न लघुस्तथा ॥ ७ ॥
 सुशीला कृष्णगौराङ्गी दानशीला मियंवदा । सन्धिविघ्नहर्त्री च राजवेश्माश्रया सदा ॥ ८ ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्ता कैशोरे तत्सुखोज्जिता । धनवाहनभोगाढ्या देवद्विजपरायणा ॥ ९ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्तातिपापकृत् । विवाहविघ्नजात्पापान्नेत्रसंज्ञाकृतात्सुत ॥ १० ॥
 केकराक्षी ह्यपतिक्ता मनोदुःखैः समन्विता । जन्मलघ्नात्सप्तमके दुष्टखेटैः समन्वितैः ॥ ११ ॥
 जाता जन्मस्थिते मन्दे किशोरे क्लेशसंयुता । रोगयुक्ता तथा यूनि क्लेशभागधनवत्यापि ॥ १२ ॥
 लक्ष्मणैरभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदामि ते । पलमात्रेण कर्तव्या रविमूर्तिर्द्विरण्मयी ॥ १३ ॥
 प्रतिष्ठापूजनं कृत्वा दद्याद्विधिविदे सुत । स्वर्णालंकरणैर्युक्तां दद्याद्वा च पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 पिप्पलस्यायुतं सूत परिक्रमणमाचरेत् । ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वपापविनाशनम् । एवं कृते महाभाग नारी सद्गतिमाप्नुयात् ॥ १६ ॥
 रिष्टं नामोति स्वाम्भोधिमिते वर्षे महाद्भुतम् । कुसप्ततिमितायुः स्यारक्लेशान् सैव न पश्यति ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते तस्या रिष्टेन मरणं ध्रुवम् । सद्गतिं नैव सामोति जन्मजन्मनि निश्चयात् ॥ १८ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अष्टमोऽष्टाविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनतेय महाभाग शृणु तस्या विचेष्टितम् । प्रागासीत्क्षत्रिया काचिदेशे यामुनसंज्ञके ॥ १ ॥
 भर्तुः प्रियरता नित्यं दानधर्मिता सती । गुरुणां देवतानां च विप्राणां पूजने रता ॥ २ ॥
 तदा दैवाच्च सुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रमददाद्विषं चैतदशानुगम् ॥ ३ ॥
 मृतस्ताद्विपयोगेन गृहीतं तद्धनं तथा । तदुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रशुचान्वितः ॥ ४ ॥
 पापमाचरितं चोभ्रं स्वपुत्रधवघातजम् । प्राप्ता यमपुरं भुक्त्वा पुण्याच्छुभफलानि सा ॥ ५ ॥
 तद्वत्पापफलानीह नरकान् घोरसंज्ञकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता पर्वतेऽधुना ॥ ६ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये राज्यनास्ति खगाधिप । सा रक्तगौरा मर्मज्ञा सदा पुण्यपरा खग ॥ ७ ॥
 मध्यस्वरूपा सिद्धार्थी सुशीला गीरवान्विता । नातिव्यययुता पुण्यात्स्वकुलेषु मियंवदा ॥ ८ ॥
 पतिप्रियरता बाल्ये सुखैर्धनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापाहोभाढ्या स्वल्पपुत्रका ॥ ९ ॥
 स्वल्पपापता बाल्ये चाधिख्याधिसमन्विता । किशोरे भर्तृसंत्यक्ता सन्तानसुखवर्जिता ॥ १० ॥
 यौवने क्लेशयुक्ता च मनोदुःखैः समन्विता । बन्धनात्पितृरुप्येवं यतस्तत्सुखवर्जिता ॥ ११ ॥
 मिथ्याभिर्गंसनघोरैरपवादिश्च संयुता । जन्मलघ्नात्सप्तमके क्रूरमद्विलोकिते ॥ १२ ॥
 जातेयं पतगश्रेष्ठ सपत्नीपुत्रमारणात् । पूर्वपापान्महाभाग किशोरे मातृवर्जिता ॥ १३ ॥
 लक्ष्मणैरभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । विष्णुः कार्यः शर्तमपिः सौवर्णो विश्वयोनिभृत् ॥ १४ ॥
 तद्धमदेशरं कुर्याद्दत्तैः पुष्पैरलंकृतम् । देया विप्रेषु पात्रेषु विधिज्ञेषु खगोत्तम ॥ १५ ॥
 अपेक्षांशं मन्त्रमयुतं होमयेत्ततः । गायत्री च जपेच्छद्दद्याद्वाश्च तथा सुत ॥ १६ ॥
 भोजयेच्छक्तिवो विमांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं कुर्यात्प्रपत्नेन पूर्वपापविशोधनम् ॥ १७ ॥

न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । कुसलस्येवमायुः स्यात्स्वैदमितवत्सरे ॥ १८ ॥
 रिष्टं नामोति सन्तानसुखं पतिमुखं लभेत् । नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १९ ॥
 स्वपुत्रमारणोत्पन्नात्पात्पुत्रसुखं न हि । विप्राणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्द्धनम् ॥ २० ॥
 अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते मयोदिते । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तस्याश्च विनतासुत ॥ २१ ॥
 ॥ इति श्रीबृहस्पत्याख्ये कर्मविपाके अप्याय एकोनत्रिंशत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाभाग शृणु तस्या विचेष्टितम् । वभूव यासुने देशे क्षत्रिया पतिवह्नुभा ॥ १ ॥
 धनपुत्रवती चारुशीला चारुविभूषणा । पितृमातृसुखैर्युक्ता देवद्विजपरायणा ॥ २ ॥
 तथा दत्तानि दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः । विप्रेभ्यः कपिलादानमन्नदानं तु शक्तितः ॥ ३ ॥
 कार्तिके च तथा स्वर्णं शय्याभूपासनानि च । दीपाश्च मथुरायां वै वृतेनापूर्य बोधिताः ॥ ४ ॥
 यमुनायां जले चैव दीपा दत्ता विशेषतः । सहायाद्भुक्तुंरनिशं तथा वै कश्यपात्मज ॥ ५ ॥
 अयो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽर्यस्य वै बलात् । भर्तुराज्ञां समुल्लंघ्य व्रतोपोषणकानि च ॥ ६ ॥
 पुराणश्रवणं चैव तीर्थयात्रादि शक्तितः । भर्तृसेवां परित्यज्य विरक्ता साऽभवत्त्वग ॥ ७ ॥
 यूना भर्तुः समुल्लंघ्य ज्ञासनां युवतिस्त्वसौ । निजधर्मपरित्यागं चक्रे वैराग्यमुल्लंघनम् ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिये काले तदुःखेन मृतः पतिः । सा चक्रे चानुगमनं भर्तुर्वै विनतात्मज ॥ ९ ॥
 पुत्रेण च गयां गत्वा श्राद्धं दत्तं विधानतः । ततस्ते सूर्यलोके तु भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् ॥ १० ॥
 वर्षाणामयुतं सुत स जातो राजनन्दनः । आसीत्सा धर्मपत्न्यस्य स पुत्रः पुत्रतो गतः ॥ ११ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे सर्वदेवनमस्कृते । यत्र गङ्गा प्रवहते रम्ये हरिहराश्रमे ॥ १२ ॥
 सा मध्यरूपा तन्वङ्गी गौरवर्णा शुभानना । चतुरा दानशीला च व्रतानामनुकाक्षिणी ॥ १३ ॥
 पतिभक्तिपरा नित्यं देवद्विजपरायणा । पितृमातृसुखैर्युक्ता बाल्ये सर्वप्रियंवदा ॥ १४ ॥
 सत्पुत्रपौत्रसंयुक्ता धनवाहनभोगनाक् । देशेदेशेऽधिकाराढ्या पुत्रयुक्ता कृशोदरी ॥ १५ ॥
 भृत्यदासीधनैर्धान्यैः संयुक्ता चारुलक्षणा । राज्ञां हितकरी शीला सन्धिविग्रहसंयुता ॥ १६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापादल्पपापाऽल्पलोभयुक् । मनोदुःखेन संयुक्ता चिन्तायुक्ताऽरिभीतियुक् ॥ १७ ॥
 भर्तृसेवापरित्यागाच्चतुःखाचन्मृतेः खग । हरितात्याक्कृतादत्र भर्तृत्यक्ता किशोरके ॥ १८ ॥
 यामवस्थां तु सम्प्राप्य प्राग्भवे सा पतिप्रिया । विरक्ताऽऽसीदिवैवास्याः पतिर्वैराग्यमाप्नुयात् ॥ १९ ॥
 तं विरक्तीभवंन्तं सा दृष्ट्वा क्लेशवती ह्यभूत् । धनपुत्रवती चापि भर्तृदुःखेन दुर्ग्विता ॥ २० ॥
 प्राग्भवे यूनि भावे च यतस्तदुःखतो मृतः । पतिस्तथेह यून्येव जाता सा विधवाऽङ्गना ॥ २१ ॥
 जन्मसप्तमभावे च क्रूरग्रहविलोकिते । युग्मकीटकतन्धिस्ये देवाहं कश्यपात्मज ॥ २२ ॥
 युग्मसंस्थे चन्द्रमसि दृष्टसर्वैर्विलोकिते । कुंभराशौ शनीं ज्ञाता वातरोगप्रपीडिता ॥ २३ ॥
 क्षेमलोदररुमयुक्ता प्राग्जातादुरितात्त्वग । लक्षणैरेभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ २४ ॥
 पलत्रयेण कर्तव्यो रविः स्वर्णमयः शुभः । भीमोऽपि च तथा कार्थो निष्केण च हिरण्मयः ॥ २५ ॥
 सुवर्णमितकः शम्भुर्मकरस्तु तथा खग । षोडशैरुपचारैस्तु पूजयित्वा विधानतः ॥ २६ ॥
 ब्राह्मणेभ्यस्तथा देया दश गावस्तिलास्तया । गायत्रीमष्टताहस्रं ज्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ २७ ॥
 रुविभीमशिवानां च वरुणस्य तथैव च । मन्त्रांस्तत्संख्यया जप्याद्भोगयेत्तदशंशतः ॥ २८ ॥
 ह्यर्धाथैः पार्थिवानां च रुद्राणां पूजनं चरेत् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तर्पिष्यात्पानमीक्षयेत् ॥ २९ ॥

महिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्ता मत्परायणा । प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ ३० ॥
 एवं निष्कृतिमासाद्य सद्गतं लभतेऽङ्गना । शत्रुभीतिं न चामोति दुःखं नाप्नोति रोगजम् ॥ ३१ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येषते सम्पदन्वहम् । तस्यारिष्टभयं नास्ति मुनिभूतमिताब्दके ॥ ३२ ॥
 अशीतिमितवर्षाणि जीवनं समुदाहृतम् । अन्ते सद्गतमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥ ३३ ॥
 नैवं करोति या मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् । रिष्टेनैव विनाशः स्यादन्ते च निरयं व्रजेत् ॥ ३४ ॥
 भर्तृप्रयुक्तदुःखं सा जन्मजन्मनि चाप्नुयात् । चतुर्विधं महारिष्टं मुनिभूतमिताब्दके ॥ ३५ ॥
 प्राग्भवाद्दुरितादत्र प्राप्नुयाद्दिनतात्मज । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३६ ॥
 पृथदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । षभूव वृद्धदेशे तु ब्राह्मणो वित्तसंयुतः ॥ १ ॥
 राजमान्यो धनैश्वर्यदासदासीजनान्वितः । दत्तानि तेन दानानि तीर्थे स्नानानि पर्वसु ॥ २ ॥
 कृतानि स्वर्णमंत्रं च विप्रेभ्यः श्रद्धयाऽन्वितः । अयो भाविवचलात्सूत कृतं यत्कर्म दारुणम् ॥ ३ ॥
 कुसीदत्वेन यदत्तं द्रव्यं तद्याचपसूहुः । लंघनानि ततश्चक्रे पञ्चपदसप्तकानि च ॥ ४ ॥
 वृद्धिं प्राप्तं तु दास्यामि द्रव्यं दत्तं दिनान्तरे । इदानीं न च दास्यामीत्युत्तरं निष्ठुरं वचः ॥ ५ ॥
 ऋणिना चैव यदत्तं तेन क्रोधेन स द्विजः । कृतवान्स्वशिरःस्फोटं ततः पञ्चत्वमाप वै ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्तं पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ७ ॥
 देशे फौकणसंज्ञे तु कीटस्थेऽथ बृहस्पती । नात्युच्चो नातिदीर्घश्च गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 बाल्ये पितृसुखैर्युक्तो गुरुबन्धुजनैर्युतः । पुण्यादिदं तथा पापाह्लोभी पापरतः क्वचित् ॥ ९ ॥
 प्राग्भवे स्वात्मघाताच्च स्वजनान्भ्रातृबान्धवान् । सन्त्यज्य सञ्चरन्देशेदेशेऽप्राप्तमनोरथः ॥ १० ॥
 हठी मानी सुखैर्युक्तः केशोरे क्लेशमाग्रतु । न लेभे स्त्रीसुखं कापि कदाचिद्भोगभोगः ॥ ११ ॥
 नैकविधो नैकवासो विरक्तो रक्त एव च । स्त्रियान्तु विद्यमानायामपि तत्सुखवर्जितः ॥ १२ ॥
 मृनि भावे खगश्रेष्ठ विदेशगमने रतः । लक्षणैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १३ ॥
 शुभे मासे शुभे पक्षे शुभे सौम्यायने खग । महिने तु समारभ्य पिप्पलस्य प्रदाक्षिणाम् ॥ १४ ॥
 अष्टोत्तरशतावृत्त्या कुर्याच्छतदिनावधि । ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया दशांशेन विधानतः ॥ १५ ॥
 अथवा श्रद्धया युक्तः प्रयागे मृगगे रवी । स्त्रायोज्जपेच्च गायत्रीं लक्षार्धं च विधानतः ॥ १६ ॥
 महिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्ती मत्परायणः । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ १७ ॥
 न दारिद्र्यभयं तस्य न वियोगोऽपि बन्धुभिः । नारिष्टभयमाप्नोति पञ्चाशान्मितवत्सरे ॥ १८ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्धिः स्यादनेर्धान्यैः सुखं भवेत् । अन्धिनागमितायुः स्यादन्ते सद्गतमाप्नुयात् ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्तद्वयेऽप्येकं नाचरेहोभमोहतः । प्रोक्तं सुखं न लभते दुःखं स्याज्जन्मजन्मनि ॥ २० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३१ ॥

- श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । दाक्षिणात्ये जनपदे मलयाचलसंश्रिते ॥ १ ॥
 षभूव ब्राह्मणो विद्वान्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजमान्यो धनैर्धान्यैः संयुतो जनवल्लभः ॥ २ ॥

दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः । वस्त्रभूषणशय्यान्नधनानि च विशेषतः ॥ ३ ॥
 सत्वात्रेषु विधानेन ब्राह्मणेषु च शक्तितः । अथो भाविवलत्सूत कृतं यत्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 यज्ञविघ्नाभिर्धं घोरं पापमाचरितं खग । ततो बहुतिथे काले प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि कौंकणे ॥ ६ ॥
 कर्के जीवेश्य लग्नस्ये लग्नात्पञ्चमगे त्वगौ । वृषे क्रूरग्रहैः सर्वैर्नात्स्युच्चैर्न लघुवृष्णी ॥ ७ ॥
 स तु मध्यमरूपादयो गौरवर्णः प्रतापवान् । विद्यावाञ्छैर्यगाम्भीर्यैर्यादिगुणसंयुतः ॥ ८ ॥
 धनवाहनभोगादयो बन्धुस्त्रीजनसंयुतः । लक्षणैरेभिरादयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ९ ॥
 अग्नेर्मूर्तिश्च कर्तव्या पलद्वयमिता शुभा । हिरण्मयी प्रतिष्ठाप्य देवा विप्राय धीमते ॥ १० ॥
 पार्थिवानां शिवानां च लक्षं सम्पूजयेत्ततः । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ ११ ॥
 होमयेत्तद्दर्शनेन ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भुञ्जीत सह बन्धुभिः ॥ १२ ॥
 एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माधनाशनम् । न पुत्रमरणं तस्य न रोगभयमेव च ॥ १३ ॥
 सम्पदस्तस्य जायंते धनपुत्रयुतो भवेत् । स्वभूतमितवर्षं तु रिष्टं नामोति निश्चयात् ॥ १४ ॥
 अशीतमितवर्षाणां जीवितं समुदाहृतम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ १५ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतानिष्कृतेः ॥ १६ ॥

इति श्रीब्रह्मस्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशद्दशसप्ततशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्क्षत्री महाभागः प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धनधान्यसमायुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । क्रयविक्रयकर्ता च कृषिवाणिज्यतत्पगः ॥ २ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः । प्रयागे सृग्गे भानौ गोशय्यावसनानि च ॥ ३ ॥
 अन्नदानं च विप्रेभ्यः श्रद्धाभक्तिसमन्वितम् । पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ४ ॥
 अरुन्तुदो महानासीत्सतां वै नियतो भृशम् । मिथ्याभिर्शंसैर्वादैः पैशुन्येन नृणां सताम् ॥ ५ ॥
 वृत्तिच्छेदस्ततश्चक्रे क्षत्रियेण दुरात्मना । गते बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि मानवः ॥ ७ ॥
 वाराणस्यां महाक्षेत्रे पुण्ये शम्भुसमाश्रिते । स मध्यरूपो मतिमान्वेदविच्च प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 पित्रात्सुखैर्युक्तो बाल्ये सर्वजनप्रियः । सहाय्यान्मातुलस्यायं केशोर्यं धनवान्सुखी ॥ ९ ॥
 वाणिज्यनिरतो धीरो वैदिकैः पण्डितैर्युतः । सर्वधर्मप्रवेत्ता च गतागतधनैर्युतः ॥ १० ॥
 यौवनान्ते कलत्रेण संयुतोऽभून्महायशः । पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 मर्मच्छेदनजात्पापात्माक्सतां विनतासुत । मर्मच्छेदकृता चैव रोगेण महताऽऽकुलः ॥ १२ ॥
 प्रमेहज्वरकण्ठवादिज्वरघ्नयुतः क्वचित् । विपमज्वरसंयुक्तो मनोभयसमन्वितः ॥ १३ ॥
 पितृवाताश्रितो नित्यं पुत्रहीनः खगाधिप । लक्षणैरेभिरादयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १४ ॥
 पलमात्रेण कर्तव्या ज्वरमूर्तिर्हिरण्मयी । षोडशैरुपचारैश्च पूजयित्वा विधानतः ॥ १५ ॥
 सा देवा वै विधिज्ञाय पिप्पलस्य प्रदक्षिणाम् । अष्टोत्तरशतावृत्त्या कुर्यात्त्रिंशद्दिनावधि ॥ १६ ॥
 प्राशुकशर्कराकुम्भं दद्याद्विप्राय धीमते । ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ १७ ॥
 गायत्रीदशसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् । होमयेत्तद्दर्शनेन तद्दर्शनेन भोजयेत् ॥ १८ ॥
 एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माधनाशनम् । नाधयो व्याधयस्तरस्य न च ज्वरभयं भवेत् ॥ १९ ॥

पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते सम्पदोऽन्वहम् । सप्तपञ्चाशदब्दे तु रिष्टं नाम्नोति मानवः ॥ २० ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । ध्याधिप्रस्तो भवेन्नित्यं सुखं नाम्नोत्यहर्निशम् ॥ २१ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्यात्सत्यं सत्यं न संशयः । खनागमितवर्षान्तमायुः स्यात्कृतनिष्कृतेः ॥ २२ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्रयस्त्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीद्विश्यो महाभागो ह्यंघ्रदेशे खगोत्तम ॥ १ ॥
 क्रयविक्रयकर्ता च राजमान्यः प्रतापवान् । धनवाहनमोगाढ्यो यशस्वी सर्वधर्मवित् ॥ २ ॥
 कृतवान्पुण्यतीर्थेषु स्नानं दानं च शक्तितः । अथो भाविवलत्सूत कृतवानुग्रपातरुम् ॥ ३ ॥
 विवाहादिषु यज्ञेषु दानेषु च्छलभावतः । विघ्नं तु कृतवान्सूत - घोरं पापमुपाजितम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिये काले प्राप्तस्तु यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तया ॥ ५ ॥
 भुक्त्वा पुण्यावशेषेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । पुण्ये गोदावरीतीरे सर्वदेवनमस्कृते ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपो मतिमान् कृष्णवर्णः प्रतापवान् । नात्युच्चो न लघुः स्थूलो दक्षः सर्वक्रियासु च ॥ ७ ॥
 जनप्रियो बन्धुमित्रसंयुतोऽतिप्रियंवदः । पुण्यादिदं तया पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 विवाहविघ्नजात्पापात्पाक्कृतात्पुत्रवर्जितः । तस्य भार्या सुतन्वङ्गी पतिभक्तिपरायणा ॥ ९ ॥
 तथापि प्राग्भवे सूत कृतं यद्गर्भपातनम् । तस्मात्पापान्महाभाग स्थिरगर्भवशाच्चिवह ॥ १० ॥
 बहुकाले व्यतीते तु न प्रसूतिर्न पातनम् । लग्नात्पञ्चमके यूने क्रूरग्रहविलोकिते ॥ ११ ॥
 स जातो ब्राह्मणः सूत चिन्ताक्लेशसमन्वितः । बाल्ये कौमारके चैव सुखी यूनि खगाधिप ॥ १२ ॥
 क्लेशभाग्भ्रातृदुःखेन युक्तोऽप्राप्तमनोरथः । देशेदेशे रटञ्जनुर्न सुखं लभते क्वचित् ॥ १३ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । रुद्रैकादशनीभिश्च रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १४ ॥
 पूजयेच्च महारुद्रं सर्वाङ्कामानिहाप्नुयात् । अथवा शृणुयाद्भक्त्या हरिवंशं विधानतः ॥ १५ ॥
 गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं जपेत् । महिने तु घृतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः ॥ १६ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्वेष्व्यात्मानमीक्षयेत् । एवं कृते महाभाग विधिवत्पापशोधने ॥ १७ ॥
 पुत्रवान् धनवर्षैश्च जायतेऽस्ती सुनिश्चयात् । पञ्चपष्टिमिते वर्षे रिष्टं नाम्नोति मानवः ॥ १८ ॥
 आयुस्तस्य तु वर्षाणामशीतिश्चतुरश्रम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ १९ ॥
 अपुत्रः क्लेशभाक्स स्याद्दरिद्रो जन्मजन्मिने ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्रयस्त्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभृव चार्जुदे देशे पादजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 कृषिवाणिज्यकर्ता च किञ्चिद्विदितसमन्वितः । राजसेवापरो धीरो मन्त्री शूरो महायशः ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहकर्ता च दाता भोक्ता प्रियंवदः । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे गरुडाग्रजः ॥ ३ ॥
 गोभृशाय्यासनान्नाश्ववसनाभरणानि च । प्रयागे मृगगे भानी सत्पानेषु विधानतः ॥ ४ ॥
 अथो भाविवलत्सूत कृतं यत्कर्म दारुणम् । ब्राह्मणी धर्पिता तेन कामाद्वै कश्यपात्मजः ॥ ५ ॥
 तत्पतिं घातयामास विपदानेन यततः । तद्रव्यं लुण्ठयामास कामलोभेन पाप्मना ॥ ६ ॥

ततो बहुतिथे काले प्रातस्तु यममन्दिरम् । भुक्त्वा पुण्यफलं पुण्यात्पापात्पापफलं तथा ॥ ७ ॥
 मुक्त्वा पुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये । कृष्णो गौरो मध्यरूपो वर्णोत्तरकुले नरः ॥ ८ ॥
 जन्मलग्नात्सुते शुक्रो मित्रस्ये भास्करे तथा । देवाहोस्तगतः पुत्रे दृष्टग्रहविलोकिते ॥ ९ ॥
 राजतेवापरो मन्त्री शूरो गाम्भीर्यसंयुतः । नात्युच्चो न लघुर्धरः कृशाङ्गः स्निग्धलोचनः ॥ १० ॥
 सेनापतिर्धनैर्धान्यैर्भृत्यैश्चापि सुसंयुतः । बहुग्रामाधिपो राजप्रियो वाहनसंयुतः ॥ ११ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी खड्गजीवनतस्परः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ १२ ॥
 चिन्ताक्लेशसमायुक्तस्तथाऽप्राप्तमनोरथः । बाल्ये पित्रोः सुखैर्युक्तः कैशोर्च्यं तत्सुखोऽजितः ॥ १३ ॥
 गतागतधनैर्युक्तस्तथाऽऽदमितवत्तरात् । सुखदुःखसमाक्रान्तो रिपुभीत्य विशङ्कितः ॥ १४ ॥
 प्राग्भवे ब्राह्मणीसङ्गात्तथा तत्पतिशतनात् । स्ववंशच्छेदको दूनं जातपुत्रविनाशकः ॥ १५ ॥
 अशो देवमहो देवमिति चिन्तापरोऽनिशम् । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं शृणु त्वथ ॥ १६ ॥
 पञ्चमात्रेण कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यमयः । ब्राह्मणी च तथा सोमस्तथा नारायणस्तथा ॥ १७ ॥
 पौडशैरुपचारिस्तु पूजापित्वा विधानतः । ब्राह्मणेभ्यः प्रदेया वै पञ्च गावस्तथा दिशोत् ॥ १८ ॥
 गायत्रीमण्डसाहस्रं त्र्यम्बकस्तु तथा जपेत् । सोममन्त्रं तथा जप्त्वा तद्देशांशेन होमयेत् ॥ १९ ॥
 पार्यैवानां तथा लक्षं शिवानां पूजनं चरेत् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २० ॥
 एवं कृतविधेः सूतं पूर्वंजन्माघनाशनम् । न पुत्रमरणं तस्य न रोगभयमेव च ॥ २१ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्धया च ह्येधन्ते सम्पदोऽस्य तु । सप्तविंशो तथा वर्षे रिष्टं नैव प्रपद्यते ॥ २२ ॥
 आयुस्तस्य त्रिसप्तसहस्रं तथा चाकृतनिष्कृतेः । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्सत्यं सत्यं न संशयः ॥ २३ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूतं तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २४ ॥
 ॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२९ ॥

॥ ० ॥ ॥ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सांपात्रिकाणां यो वित्तभागाद्भयधिकं धनम् । पुरा जग्राह दन्तोत्यकीलितोद्विजते सुत ॥ १ ॥
 नौतिशास्त्रोपनिर्णीतव्यवहारपरिच्युतः । दन्तपुष्पाढको नाम तं चाधेत सुखामयः ॥ २ ॥
 स गुच्छेदुदधेः कूलं सोमपर्वणि च द्विजः । तत्र स्नात्वा च विधिवत्सन्तर्प्यं पितृदेवताः ॥ ३ ॥
 त्र्यम्बुर्च्यं विधिना विप्रांस्तेभ्यो दद्याद्विधानतः । फलान्युच्चावचाप्यन्तः स्मरन् विष्णु शिवं च मामुष्ट ॥ ४ ॥
 प्रत्येकं शतशो वापि वित्तव्याधिवलेच्छया । क्रमुकांशोदखर्जूरनारिकेलिकादिकानि च ॥ ५ ॥
 एलामरिचमुख्यानि खड्गधैर्यानि यानि च । तथाऽन्यद्जनधान्यादि श्रद्धया परयाऽन्वितः ॥ ६ ॥
 शिवस्यायतने विष्णोर्मम वापि मृद्देशे वा । कुर्याच्च विधिना सम्पद् निजपापापनुत्तये ॥ ७ ॥
 एवं कृतविधिः सूत मुच्यते सुखरोगतः ॥ ८ ॥

॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रिदशानामप्रकाश्यानां मर्मणां यः प्रकाशकः । विद्वेषणाच्च पैशुन्यास्ताधूनामकृतागसाम् ॥ १ ॥
 शोषिरस्तं प्रवाधेत वदनव्याधिरुल्लवणः । माघमासे चतुर्दश्यां शुक्लार्यां नियतः शुचिः ॥ २ ॥
 शिवस्यायतने कुर्याज्जपहोमादिसत्कियाम् । ते गामिति च मन्त्रेण मर्माणीति च मन्त्रतः ॥ ३ ॥
 गव्येन सर्पिषा हुत्वा शतमष्टोत्तरं ततः । निषेध देवताभ्यां तां जपहोमादिसत्कियाम् ॥ ४ ॥
 सुखामयी पुरः स्थित्वा तथा च विहिताञ्जलिः ॥ ५ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया शोषिरो व्याधिः सम्प्राप्तो मुखदूषणः । स मे नश्यतु विश्वेशी युवयोश्च प्रसादतः” ॥ ६ ॥
 एवमुक्त्वा तयोरग्रे दण्डवत्प्रणमेद्भुवि । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्विष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परैरकृतदोषाणां महतां यः प्रकाशकः । दन्तरक्तं स्रवेत्तस्य मुखदौर्गन्ध्यकारकम् ॥ १ ॥
 कुर्यात्प्रतिकृतिं सम्यगादिष्टां देववेदिना । भोजयेच्च शतं विप्रान्सर्वोपस्करकेण च ॥ २ ॥
 अभ्यर्च्य विधिवत्तांस्तु पुरः स्थित्वेति कीर्तयेत् ॥ ३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया मूढभावेन दौरात्म्यादसतां स्तुतेः । सतां गुणवतां दोषाः संसत्स्वपि पुरस्कृताः ॥ ४ ॥
 मया प्राप्तो महारोगो मुखदन्तक्षताभिधः । सम्प्रणश्यतु युष्मार्कं प्रसादाद्दो नमाम्यहम् ” ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भेपजस्यापहर्ता यः शिरोरोगी भवेत्तु सः । पलमात्रेण कर्तव्यं सूर्यविम्बं हिरण्मयम् ॥ १ ॥
 सम्पूज्य विधिवद्भक्त्या देवज्ञाय निवेदयेत् ॥ २ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया भेपजं ब्रह्मन् हरता पूर्वजन्मनि । सूर्यापराधजं पापं सूर्यावर्तगदाह्वयम् ॥ ३ ॥
 तद्विनाशाय तद्विम्बं सौवर्णं प्रददेऽत्र ते । सूर्यापराधतो व्याधिदंनिनानेन नश्यतु ” ॥ ४ ॥
 एवमुक्त्वा ततो दद्याद्ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवन्धुभिः ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अनिच्छया प्रमादेन प्राणिनेत्रोपघातजः । गम्भीरो जायते व्याधिरव्यथो नेत्रनाशकः ॥ १ ॥
 सुवर्णद्वयमात्रेण विष्णुमूर्तिं च निर्मिताम् । दद्याद्देदविधिज्ञाय नेत्ररोगप्रशान्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसहन्तुश्च पक्षीन्द्र श्वेतकुष्ठं प्रसर्पति । तेन यत्नेन कर्तव्यो राजतो हंस उत्तमः ॥ १ ॥
 त्रिंशत्पलमितः राम्यकपूजितो ब्रह्मदैवतः । दद्यात्तं च विधिज्ञाय श्वेतकुष्ठस्य शान्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

श्वेतवस्त्रापहर्ता च श्वेतमण्डलवान् भवेत् । राजतं च रथं दद्यात्पलपोडगसम्मितम् ॥ १ ॥
 श्वेतमण्डलनाशाय देवज्ञाय कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे कांस्यहारी यः पुरुषोऽप्यत्र जन्मनि । पुण्डरीकारूपकुप्रेन पीडयते बहुपीडया ॥ १॥
 स हि दद्याद्विधानेन स्थूलं वै कांस्यभाजनम् । द्विपञ्चाशत्फलमितं पुण्डरीकस्य शान्तये ॥ २॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ताम्बूलानि बहून्येव वैष्णवेभ्यः प्रदापयेत् । विष्णुप्रीत्यै खगश्रेष्ठ श्वेतकुण्डस्य शान्तये ॥ १ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४४ ॥

अरुण उवाच ।

आधिव्याधिर्महादुःखं येन येन च कर्मणा । तत्सर्वं विस्तराद् ब्रूहि देवानामग्रणीर्मम ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधुसङ्गसमायुक्तो देवब्राह्मणपूजकः । मन्यते सर्वदा सम्भग्यैः कैरादेशकारिभिः ॥ २ ॥
 तदाऽन्यो गीतकीर्तिश्च सततं राजपूजितः । यत्किञ्चिद् दृश्यते बह्विष्यत्प्रोक्तमिव जायते ॥ ३ ॥
 नानादुःखसमायुक्ता दृश्यन्ते विविधा रुजः । क्षात्रवंशसमुद्भूतः स्वप्रामाद्यधिपो भवेत् ॥ ४ ॥
 न लभ्यते क्वचिद्दासं क्षत्रियो धर्मसाधनैः । ग्रामः प्रज्वलितस्तस्य ज्वलिता बालगोमुताः ॥ ५ ॥
 तस्यापि ज्वलनाद्गोरान्नरकं प्राप्य दारुणम् । किञ्चित्कालक्रमेणैव भुवि स प्राप्स्यति क्रमात् ॥ ६ ॥
 सुक्तशेषावसाने तु भुवि जातो विहङ्गमः । त्रिषु जन्मस्वपुत्रः स कुष्ठभागव्रणवान्सदा ॥ ७ ॥
 चतुर्थं काकवन्ध्याया मृतापत्यं भविष्यति । पञ्चमे जनुपि प्राप्ते जायते विकृतिः प्रजा ॥ ८ ॥
 ज्वलिताग्निरेदं चिह्नं मन्दाग्निस्तस्य जायते । शोथमन्दाग्निशूलादि कुष्ठं गोवधतो भवेत् ॥ ९ ॥
 बातोऽग्निना च जायेत नानाबाधुविधायकः । शिशूनां तस्य जायन्ते ह्यतीसारादिकां गदाः ॥ १० ॥
 जायते यौवने पुत्रः परं पुत्रो न दृश्यते । मातुलान्याः स्वगोत्राणां पतिताचारवर्तेनम् ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

एवं च कर्मणां तेषां निष्कृतिं चाञ्जसा प्रभो । समस्तपापशान्त्यर्थं ब्रूहि विस्तरतो मम ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्नो लोके हि दुर्लभः । तेन तेन त्वियं कार्या निष्कृतियाऽधुनोच्यते ॥ १३ ॥
 हिरण्यां प्रददेद्रेतुं वत्सं तं च तुरीयकम् । श्रवणं हरिवंशस्य पुस्तकं वा दिजन्मने ॥ १४ ॥
 पूर्वकर्मविनाशाय पूजयेच्च यथाविधि । भोजयेच्च शतं विप्रान्नानान्नरसपापसैः ॥ १५ ॥
 एवं यः कुरुते वत्स धर्म्यं कर्म स सिद्धयति । न करोति यदा मोहान्न सिद्धयन्ति तदाशयाः ॥ १६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय. पञ्चत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । देशे प्रयागसंज्ञे तु ब्राह्मणो धर्मवित्तमः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि गोभून्पश्वासनानि च । प्रयागे मृगगे भानी ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः ॥ २ ॥
 अयो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । अर्थलुब्धेन मनसा मारितः स्वसहोदरः ॥ ३ ॥
 ततो बहुत्विये काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ४ ॥
 काश्यां जातो दिजश्रेष्ठो मेघे लग्ने खगाधिप । लग्नात्पञ्चमभावस्ये दुष्टखेटैर्विलोकिते ॥ ५ ॥

स मध्यरूपो मतिमान्किञ्चिद्वाचापारसंयुतः । नात्युच्चो नातिदीर्घश्च गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 पुण्यादिदं तथा, पापाहोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे मातृहननात्तथा तद्द्रव्यहारणात् ॥ ७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन गृहवत्सोऽत्र जन्मनि । स स्वकर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् ॥ ८ ॥
 पलेन तु सुवर्णेन धेनुं कुर्याद्विरण्मयीम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ ९ ॥
 भूमिदानं ततः कुर्याद्विश्वेदांगपारगे । वल्लैकविधिना स्नायाद् गृहं दत्त्वा द्विजातये ॥ १० ॥
 शतं च भोजयेद्विप्रान् गां दद्यात्स पयस्विनीम् । एवं यः कुरुते पक्षिस्तस्य पापं व्यपोहति ॥ ११ ॥
 जीवत्पुत्रः सुदीर्घायुः पितृभक्तिपरायणः । कुसप्ततिमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते सूत मुनिभूतमितेऽब्देक । रिष्टेनैव विनाशः स्याद् ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्चत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्क्षत्री महाभाग प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे स्वी ॥ २ ॥
 सुवर्णाभरणानाञ्च गोशय्यावसनानि च । अयो भाविवलात्सुतं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 अमात्प्रतामदेनैव राजाऽनेनापमानितः । पुत्रैः सार्धं मत्तं कृत्वा स राजा विनिपातितः ॥ ४ ॥
 विशेषेण प्रपञ्चेन घोरं पापमुपाजितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पुण्यापापफलं भुक्त्वा स जातोऽत्रापि बाहुजः । वृषे लग्ने सुतस्थाने क्रूरग्रहविलोकिते ॥ ६ ॥
 क्रूरयुक्ते च पक्षिन्द्र वाराणस्यां प्रतापवान् । स तु मध्यमरूपाढ्यो धनवान् भ्रातृसंयुतः ॥ ७ ॥
 नात्युच्चो न लघुः स्थूलो गौरवर्णोऽतियुद्धिमान् । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 चिन्ताह्वेऽसमायुक्तस्तथाऽप्राप्तमनोरथः । प्राग्जावताज्जात्पापात्सन्तानसुखवर्जितः ॥ ९ ॥
 क्षयरोगान्वितो दुःखी धीरोऽपि धनवानपि । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 निष्कत्रयं सुवर्णस्य दशनिष्कं च राजतम् । देयं यत्नाह्विजातिभ्यस्तस्य पापं विनश्यति ॥ ११ ॥
 वल्लैकविधिना स्नायान्महारुद्रजपादिकम् । कारयेद्दोमयेद्भक्त्या शतं विप्रान्श्च भोजयेत् ॥ १२ ॥
 प्रदद्याद्दक्षिणां तेभ्यो गां दद्यात्स पयस्विनीम् । य एवं कुरुते तार्क्ष्य सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ १३ ॥
 सूतं च लभते तत्र गुणयुक्तं चिरायुषम् । नैवं करोति यो मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् ॥ १४ ॥
 अपुत्रो रोगमाह नित्यं पश्चाद्भ्रमन्वत्सरे । रिष्टेनैव विनाशः स्याद्दुःखी स्याज्जन्मजन्मनि ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते ह्यायुस्त्रिसप्तत्यब्दसम्मितम् ॥ १६ ॥

॥ इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव वैश्यो धनवान् प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तः कृपिवाणिज्यतत्परः । प्रयागे मृगगे भानौ स्नानं दानं च शक्तितः ॥ २ ॥
 कृतवान् स व्यतीते तु किञ्चित्काले खगोत्तम । कृतवान् दारुणं कर्म जघान द्विजवालकम् ॥ ३ ॥
 ययोवर्षाणि चत्वारि सप्त मासा दिनत्रयम् । लीभमोहवशाद्भक्त्या कृता जग्राह भूषणम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिथे काले स गतो यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ५ ॥
 जातो वाराणसीक्षेत्रे वैश्यो धनसमन्वितः । स तु मध्यमरूपाढ्यो गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ६ ॥

श्लेष्मलोऽप्यनिलव्याधिसंयुतो बुद्धिमान् खग । जातोऽत्र मिथुने लग्ने लग्नीत्यश्वमसतमे ॥ ७ ॥
 कर्मस्थाने क्रूरखेटदृष्टे वायुसंयुते । पितृमातृसुखैर्युक्तो भ्रातृबन्धुसुहृद्युतः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । विप्रपुत्रवधात्पापात्प्राग्भवे कश्यपात्मज ॥ ९ ॥
 तद्रव्यहरणात्सूत मृतवत्सोऽत्र जन्मनि । चिन्ताक्लेशसमायुक्तस्तथाऽप्राप्तमनोरथः ॥ १० ॥
 लक्ष्मीरेभिराद्वयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । महारुद्रजपं कुर्याद्वायव्यां त्र्यम्बकं तथा ॥ ११ ॥
 श्रवणं हरिवंशस्य कुर्यात्पुष्करिणीं ततः । प्रतिष्ठाप्य विधानेन होमयेत्तद्दशांशतः ॥ १२ ॥
 हेमनिष्कचतुष्कं तु दद्याद्देवदिविटे खग । शतं च भोजयेद्दिप्रान्त्वां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १३ ॥
 एवं कृत्वा खगाधीश स्वस्य पापं व्यपोहति । लभते च मुतास्तादृश्यं सुखं प्राप्नोति वाञ्छितम् ॥ १४ ॥
 खनागमितवर्षान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ १५ ॥
 खभूतमितवर्षे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १६ ॥

इति श्रीद्वन्द्वसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अन्वयापोऽष्टवर्षांशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वसूत पादजः सूत प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तो गवां पालनतत्परः । कृषिवाणिज्यकर्ता च किञ्चिद्विजसमन्वितः ॥ २ ॥
 प्रयागे मृगगे भानी स्नानं दानं च शक्तितः । कृतवान् भाविनोऽर्थस्य वैभवात्कर्म दारुणम् ॥ ३ ॥
 कृतवान् पक्षिराजेन्द्र गवा घातकरो भवेत् । सन्ध्याकाले तु सम्प्राप्ते स्वागतं गोघनं गृहे ॥ ४ ॥
 गावस्ता आश्रमं प्राप्ता एका कण्ठे बन्धव ह । खुराग्रैश्चूर्णिते पादे स्वपादेनाहनत्तदा ॥ ५ ॥
 रोपयुक्तेन मनसा भृशमापीडिता खग । मुमलेन तु पक्षीन्द्र पुनरेवापि सा हता ॥ ६ ॥
 तत्काले सा मृता गौश्च पापमुग्रमुपांजितम् । ततो बहुतिये काले प्राप्य धर्मपुरं नरः ॥ ७ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं मुक्त्वा पापात्पापफलं तथा । भुज्ज्वा पुण्यावशेषेण स जातोऽत्रापि पादजः ॥ ८ ॥
 वाराणस्यां महाक्षेत्रे पुण्ये शम्भुसमाश्रिते । कर्कलक्ष्मे मुतस्थाने दुष्टखेटावलीकिते ॥ ९ ॥
 स मध्यरूपो मतिमान्पितृमातृसुखान्वितः । गौरीं घनसमायुक्तो भृत्यवाहनसंयुतः ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । पूर्वं गोघातजात्यापान्मृतापत्योऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 चिन्ताक्लेशसमायुक्तस्तथाऽप्राप्तमनोरथः । लक्ष्मीरेभिराद्वयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 चतुर्निष्कसुवर्णेन धेनुं वै कारयेद्दृढदाम् । तुर्यांशवत्ससंयुक्ता बल्लालंकारभूषिताम् ॥ १३ ॥
 दद्याद्देवदिविधाय दरिद्राय कुडुम्बिने । बल्लैकविधिना स्नायाद्देवोक्तविधिकाम्यया ॥ १४ ॥
 शतं च भोजयेद्दिप्रान्त्वां दद्यात्स पयस्विनीम् । य एवं कुरुते वरत तस्य पापं व्यपोहति ॥ १५ ॥

इति श्रीद्वन्द्वसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अन्वया एकोनपचाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । ब्राह्मणोऽभूत्खगश्चेष्ट प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तो देवद्विजपरायणः । प्रयागे मृगगे भानी स्नानं दानं च शक्तितः ॥ २ ॥
 कृतवान् भाविनोऽर्थस्य वै बलात्कर्म दारुणम् । कृतवान्पक्षिशार्दूलं तापसो गृहमागतः ॥ ३ ॥
 जितेन्द्रियोऽपि सधनो धनं तस्मै समर्पितम् । तीर्थावगाहनान्ते च ह्यागतः पुनराश्रमम् ॥ ४ ॥
 धनं च प्रार्थितं तेन न च तत्संप्रदापितम् । चौरिण तद्भूतं सर्वं तस्याग्रे भाषितं तदा ॥ ५ ॥

विश्वासतो गतो योगी शापं दत्त्वा सुदुःसहम् । वंशच्छेदो भवेच्छीघ्रं न पुनर्जावते मिश्रुः ॥ ६ ॥
 दिनान्तरे च संप्राप्तो मम पुत्रग्रहं प्रति । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ७ ॥
 काश्यां जातो महाभागो ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् । सिंहलग्ने सुतस्थाने दुष्टखेटेः समन्विते ॥ ८ ॥
 स तु मध्यमरूपाढ्यो गौरवर्णः प्रतापवान् । धनवाहनभोगाढ्यो दासीदासजनान्वितः ॥ ९ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे तापसधनहरणोद्भवपापतः ॥ १० ॥
 तच्छापात्पतगश्रेष्ठ मृतपुत्रोऽत्र जन्मनि । लक्षणैरैभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ११ ॥
 निष्कद्रयं सुवर्णं च दत्त्वा वेदांगपारगे । ताम्रं शतपलं दद्यात्कमण्डलुनिमित्तकम् ॥ १२ ॥
 सुखैकविधिना स्नायाद्दुष्टैकादशकं जपेत् । धेनुं दद्याद्विधिज्ञाय सवत्सां च पयस्विनीम् ॥ १३ ॥
 शतं च भोजयेद्विप्राञ्छत्तया पञ्चाशदेव वा । एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ सन्तानं लभते ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 जीवत्पुत्रः सुदीर्घायुः पितृभक्तं गुणान्वितम् । त्रिसप्ततिमितान्दायुः स्यादेव विनतात्मज ॥ १५ ॥
 रिष्टेन पष्टिवर्षं तु नश्यत्यकृतनिष्कृतिः ॥ १६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीद्बाहुजवंशीयः प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तः - कृपिवाणिज्यतत्परः । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे रवी ॥ २ ॥
 गोभृशय्यासनाद्यन्नवसनाभरणानि च । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 भगिनीपतिघातार्यं चकारासी सुदुष्करम् । दन्तोच्छिष्टेन दोषेण पापाणेनाहनत्पुरा ॥ ४ ॥
 ज्ञात्वा, मृत्युवशं प्राप्तमात्मघातं चकार ह । स गत्वा धर्मसदनं भुक्त्वा पुण्यफलं तदा ॥ ५ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्यां जातो महाभागो बाहुजोऽतिप्रतापवान् ॥ ६ ॥
 कन्यालग्ने सुतस्थाने दुष्टखेटसमन्विते । स तु मध्यमरूपाढ्यो धनवाहनभोगयुक् ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । मनोदुःखैः समायुक्तस्तथाऽप्राप्तमनोरथः ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे चात्मघाताच्च भगिनीपतिघातजात् । पापादत्र खगश्रेष्ठ मृतवत्सोऽपि दुर्मनाः ॥ ९ ॥
 लक्षणैरैभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । गर्भो न वर्धते तस्य जीवन्वा म्रियते पुनः ॥ १० ॥
 तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्राजापत्यानि वै दश । श्रवणं हरिवंशस्य महारुद्रजपादिकम् ॥ ११ ॥
 ब्राह्मणोद्वाहनं कुर्यात्कन्यादानेन शुद्धयति । शतं च भोजयेद्विप्राञ्च दद्याद्गां सुपयस्विनीम् ॥ १२ ॥
 एवं कृत्वा, खगाधीश पुत्रं प्राप्नोति वाञ्छितम् । पितृभक्तं गुणाढ्यञ्च जीवंतं शतवत्सरात् ॥ १३ ॥
 अकृत्वा तु खगश्रेष्ठ विधिना पापशोधनम् । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्पञ्चाशान्मितवत्सरे ॥ १४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् ।
 चमूव पतगश्रेष्ठ प्रयागे शुभदेशके । वैश्यो धनसमृद्धस्तु भृत्यवाहनसंयुतः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । प्रयागे मृगगे भानौ गोभृशय्यासनानि च ॥ २ ॥
 अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । चौरैः सह मिलित्वा तु द्विजगोहरणं कृतम् ॥ ३ ॥
 नवमसृष्टिकालाच्च वासरे, चोर्नविशके । वनमध्यगता गाव आहारार्थं च काश्यपे ॥ ४ ॥

निर्गतो वनमध्ये च स च गोहरणं चरेत् । स्तनपानवियोगेन तस्यां वत्सो मृतस्तदा ॥ ९ ॥
 गवां वत्सवियोगेन महत्पापमुपाजितम् । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ १० ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्यां जातो बणिकश्रेष्ठस्तुलालम्ने सुते त्वगौ ॥ ११ ॥
 स तु मध्यमरूपादृचो गौरवर्णः प्रतापवान् । पितृमातृसुतैर्युक्तो भ्रातृवन्पुंसमन्वितः ॥ १२ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्तोऽल्पधर्मकृत् । गवां वत्सवियोगाख्यपापात्प्राग्भवजातस्तु ॥ १३ ॥
 मृतवत्सो रोगयुक्तः क्लेशभागधनवानपि । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १४ ॥
 पलेन तु ध्रुवणेन धेतुं कुर्याद्विरण्मयीम् । चतुर्थीशेन वत्सं वै कृत्वाऽलङ्कारभूषणैः ॥ १५ ॥
 ब्राह्मणोद्गाहनं कुर्याद्विद्वैकादशकं जपेत् । पर्यस्विनीं च गां दद्यात्पश्चाद्द्विजभोजनम् ॥ १६ ॥
 वस्त्रैकविधिना स्नानं यथोक्तविधिना चरेत् । एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ सन्तानं लभते ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः सुखसन्तानवान् भवेत् । खवेदमितके वर्षे रिष्टं नामोति तस्य तु ॥ १८ ॥
 त्रिसप्ततिमितायुः स्यात् कृते पापविशोधने । रिष्टेनैव विनाशः स्यादकृते पापशोधने ॥ १९ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्याद् दुःखी स्याज्जन्मजन्मनि ॥ २० ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्प्रयागदेशे तु पादजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे रवी । ब्रह्मभूषणशय्यान्नसुवर्णाभरणानि च ॥ २ ॥
 अथो भाविवलात्सुत पत्नीं हत्वा स गर्भिणीम् । स्त्रीहृत्येया महापापं घोरमाप विमूढधीः ॥ ३ ॥
 भ्रूणहत्याभिधं पापं कृतं कर्मातिदारुणम् । भार्याद्वयं पूर्वभवे ह्यभवत्ताम्यवर्जितम् ॥ ४ ॥
 तयोर्विरोधादेकां तु सोऽवधीद्वि सुगर्भिणीम् । अकृपां च कनिष्ठायां ज्येष्ठां च कृपयाऽन्विता ॥ ५ ॥
 कृपावत्या कृतं कूटं कनिष्ठा चैव धातिता । गर्भयुक्ता च सा नारी सहसा मरणं गता ॥ ६ ॥
 ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ७ ॥
 काश्यां जातो महाभाग पादजो धर्मकर्मवित् । लम्ने वृश्चिकसन्ने तु सुतभावे त्वगौ विधी ॥ ८ ॥
 स तु मध्यमरूपादृचः पितृमातृसुखोज्जितः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ९ ॥
 चिन्तक्लेशतमायुक्तो बाल्ये पित्रोः सुखोज्जितः । प्राग्भवे गर्भिणीघातपातकान्नास्ति तत्सुतः ॥ १० ॥
 मृतवत्सोऽज्व जनुपि दुःखभागधनवानपि । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ११ ॥
 वस्त्रैकविधिना स्नानं महारुद्रजपादिकम् । श्रवणं हरिवंशस्य कुर्याद्धेतुं हिरण्मयीम् ॥ १२ ॥
 पलमात्रं प्रदद्याच्च विधिज्ञाप खगाधिप । शतं च भोजयेद्विमान् गां दद्याच्च पर्यस्विनीम् ॥ १३ ॥
 एवं कृत्वा पाक्षिराज पुत्रं च लभते ध्रुवम् । जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः पितृभक्तो गुणान्वितः ॥ १४ ॥
 कुत्सततिमितायुः स्यात्सुखी भवति मानवः । नैवं करोति यो मोहाहोभादा पापशोधनम् ॥ १५ ॥
 खमृतामितवर्षं तु रिष्टेनैव विनश्यति । प्रायश्चित्ते कृते सूत रिष्टं नामोति निश्चितम् ॥ १६ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव ब्राह्मणो विद्वान् प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धनधान्यसमायुक्तो ज्ञानवान् धर्मकर्मवित् । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे रवी ॥ २ ॥

पर्वस्वपि च विप्रेभ्यः स्वर्णाञ्जवसनानि च । अयो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणी विधवाप्येका वसन्ती प्रतिवेशके । वृद्धा तस्यास्तु गौरिका हता तेन तु मानद ॥ ४ ॥
 अपमृता च पुष्टाङ्गी एकाऽन्या नैव विद्यते । तस्या धेनोर्वियोगेन मृता शोकप्रपीडिता ॥ ५ ॥
 ततो बहुतिथे काले प्राप्तस्तु यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 वाराणसीमहाक्षेत्रे धनुर्लंघ्रे सुते त्वगौ । ब्राह्मणो मध्यरूपाढ्यो नात्युच्चो न लघुर्गुणी ॥ ७ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो गौरवर्णः प्रतापवान् । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 चिन्ताह्वेशसमायुक्तो हरणात्तत्र गौरिह । मृतवत्सोऽग्निमान्धारुण्युक्तोऽभूत्स्वगेश्वर ॥ ९ ॥
 जातमात्रास्तु नश्यन्ति द्वित्रिमासगतास्तथा ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

वृथा गृहं धनं धान्यं पुत्रजन्म विनाऽखिलम् । प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्राजापत्यानि वै दश । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्द्वैकादशकं जपेत् ॥ १२ ॥
 सद्गुग्धां चैव गां दद्यात् पश्चाद्विजभोजनम् । एवं कृते तु पक्षीन्द्र पुत्रवान् धनवान् भवेत् ॥ १३ ॥
 जीवत्पुत्रः सुदीर्घायुरशीतिमितवत्सरम् । अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते यथोदिते ॥ १४ ॥
 रिष्टेन निधनं याति पश्चादग्निमतवत्सरे ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके षष्ठाध्यायश्चतुःपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्क्षत्री महाबाहो प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तः कृपिवाणिज्यतत्परः । प्रयागे मृगगे भानी गोशय्यावसनानि च ॥ २ ॥
 दत्तवान् ब्राह्मणेभ्यश्च ह्यन्नदानं स्वशक्तितः । ततो भाविबलात्सूत मृगां हत्वा तु गर्भिणीम् ॥ ३ ॥
 कान्तया प्रेरितस्तेन ह्यामिपार्थं च काश्यपे । स्त्रिया च प्रेयमाणेन ह्यामिपार्थं धृता संती ॥ ४ ॥
 सगर्भा च सुपुष्टाङ्गी द्वौ गर्भावुदरे स्थितौ । शरं मुमोच रोपेण बाणो लग्नश्च तत्क्षणात् ॥ ५ ॥
 शरीरे भिद्यमाने च सहसा मरणं गता । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्या जातो महाक्षेत्रे मृगलभ्रे च बाहुजः ॥ ७ ॥
 लग्नात्पञ्चमभावे च सप्तमे क्रूरखेटकैः । विलोकिते गौरकृष्णो मध्यरूपः प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे गर्भिणीघातात्तस्या मांसस्य भक्षणात् ॥ ९ ॥
 तद्रस्तमक्षणात्पापात्म जातो गर्भनाशयुक् । तस्य भार्यायाश्च बहु गर्भनाशस्ततोऽण्डज ॥ १० ॥
 तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् । निष्कत्रयसुवर्णेन वायुं कृत्वा तु दापयेत् ॥ ११ ॥
 विधिज्ञाय सुवर्णेन पलमात्रेण काश्यपे । मृगां कृत्वा शिशुयुतां दद्याद्देदाङ्गपारगे ॥ १२ ॥
 वस्त्रैकविधिना स्नायाद्द्वैकादशकं जपेत् । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रोद्वाहं च कारयेत् ॥ १३ ॥
 शतं च भोजयोद्विप्रान् प्राग्गां दद्यात्पयस्विनीम् । य एवं कुरुते कर्म तस्य पापं व्यपोहति ॥ १४ ॥
 लभते स मुतांस्तार्क्ष्यं निरामयसूरुपिणः । त्रिसप्ततिमितान्दायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽयुना ॥ १५ ॥
 मुनिवैदमितान्दे तु रिष्टेन निधनं व्रजेत् ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके षष्ठाध्यायः पञ्चपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैतये महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । प्रयागे देशके पुण्ये वैश्यो धनसमन्वितः ॥ १ ॥
 वभूव कृपिवाणिज्यचहुगोपालने रतः । दत्तवान् मृगगे भानौ प्रयागे गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 अन्नदानं हि विप्रैर्भ्यो गीर्णय्यावसनानि च । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदुष्करम् ॥ ३ ॥
 रोषयुक्तेन मनसा वृषभस्तेन मारितः । गावश्चापि सगर्भोश्च पालितो वृषभस्तदा ॥ ४ ॥
 पापाणेन हतस्तत्र वृषभो निघर्नं गतः । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्नो धर्मपुरं प्रति ॥ ५ ॥
 पुण्यपापफलं सुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्यां जातो वणिक्पुत्रः कुम्भलग्ने सुते ग्रहेः ॥ ६ ॥
 दृष्टैर्विलोकिते भृत्यधनवाहनसंयुतः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ७ ॥
 प्राग्भवे वृषघाताच्च सन्तानं नैव पश्यति । तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् ॥ ८ ॥
 वापीकृपतडागादि कुर्यात्पुष्करिणीं तथा । निष्कत्रयं सुवर्णस्य दत्त्वा वेदाङ्गपारगे ॥ ९ ॥
 वस्त्रैकविधितो स्नायाद्द्वैकादशकं जपेत् । वृषभं दापयेत्तत्र सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ १० ॥
 शतं च भोजयेद्विभान् गां दद्यात्स पयस्विनीम् । य एवं कुरुते सूत सन्तानं लभते ध्रुवम् ॥ ११ ॥
 जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः सुखसौभाग्यवान् भवेत् । अशीत्यब्दाद्युरुगराञ्छीराञ्च सुतिरन्वया ॥ १२ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ठाशुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैतये महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव क्षत्रियो धीरः प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे रवी ॥ २ ॥
 गोभृशय्यासनान्नाश्वसनाभरणानि च । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 तद्गृहस्य समीपे तु ब्राह्मणी विधवाऽवसत् । स च कामवशात्तस्यामकरोद्भवभिवारकम् ॥ ४ ॥
 पश्चाद्वैवशात्तस्या गर्भो जातः खगाधिप । पञ्चमासात्मको गर्भो लोके प्राकट्यमाप वै ॥ ५ ॥
 औषधस्य प्रपञ्चेन गर्भपातं चकार ह । स्वभार्यायाः प्रपञ्चेन तेन गर्भस्तु पातितः ॥ ६ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तः प्रातस्तु धनशासनम् । पुण्यपापफलं सुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ७ ॥
 काश्यां जातो सुखोद्भूतो मीनलग्ने खगाधिप । लग्नात्पञ्चमगे ध्रुवे सप्तमे क्रूरभावतः ॥ ८ ॥
 स तु मध्यमरूपाद्यो विद्वान् सर्वप्रियंवदः । धनी मानी महाप्राज्ञो गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ९ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे विधवायां तु व्यभिचारात्तु मानद् ॥ १० ॥
 तर्जनीपातजात्पापात्स गर्भं नैव पश्यति । त्रियन्ते बालकाः सर्वे वंशच्छेदः प्रजापते ॥ ११ ॥
 तस्य पापविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् । ऋषेण हरिवंशस्य महारुद्रजपादिकम् ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणोद्दानं चैव कुर्यात्पुष्करिणीं तथा । पलेन तु सुवर्णेन येषुं कुर्यात्स्वत्सकाम् ॥ १३ ॥
 दद्याद्देविधिजाय दरिद्राय कुटुम्बिने । शतं च भोजयेद्विभान् गां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 य एवं कुरुते तार्क्ष्य जीवत्पुत्रः प्रजापते । लभते स सुतान् सर्वान् सुखसौभाग्यदायकान् ॥ १५ ॥
 द्व्यशीतिमितवर्षाणि चायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । खमूते वस्तरे रिष्टीतिश्चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ठाशुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैतये महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । देशे सिंहलसंज्ञे तु वैश्यो वाणिज्यतत्परः ॥ १ ॥

धनवान् राजमान्यश्च मतिमांकृपितत्परः । कृतानि तेन दानानि सर्वाण्यपि च भक्तितः ॥ २ ॥
 सुवर्णगोमहीवस्त्रशय्यान्नयसनानि च । अयो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणो वेदपाठज्ञः सुशीलः पापवर्जितः । तस्य वृत्तिहरश्चैव द्वेषभावेन निर्दयः ॥ ४ ॥
 व्यापारी च मदान्धश्च पत्नीवचनसाधकः । स्त्रिया वाक्येन तस्यापि वृत्तिलोपं चकार ह ॥ ५ ॥
 स्त्रीणाश्चैव पितुः स्थाने द्वेषितो द्विज उत्तमः । ततो विप्रेण तस्यापि लोपितं वचनं तदा ॥ ६ ॥
 तेन द्वेषेण नारीणां भर्ता न प्रेषितस्तदा । रोपदुष्टेन मनसा ब्राह्मणश्चापमानितः ॥ ७ ॥
 ततो बहुतिथे फाले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये ॥ ८ ॥
 खशप्रान्ते महाभाग गौरकृष्णः प्रतापवान् । लग्ने सप्तमके भूतः खेटैर्दुष्टैर्विलोकिते ॥ ९ ॥
 स तु मध्यमरूपाढ्यो नात्युच्चो न लघुर्घृणी । भ्रातृपुत्रकलत्रार्थैर्युक्तः पित्तानिली क्वचित् ॥ १० ॥
 धनैश्वर्यसुखैर्युक्तो देवद्विजपरायणः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 रोगयुक्तो भ्रान्तमतिर्गतागतधनैर्युतः । स्ववंशवणिजां मध्ये श्रेष्ठोऽपि कलहाकुलः ॥ १२ ॥
 खभूतमितवर्णान्तरूपस्त्रीसुखभोगभाक् । लग्नात्सप्तमके खेटैर्दुष्टैश्चापि विलोकितः ॥ १३ ॥
 द्विधाविलोकिते चापि द्विधा स्त्रीपुत्रनाशनम् । त्रिभिविलोकिते चापि त्रिधा स्त्रीपुत्रनाशनम् ॥ १४ ॥
 स्वल्पसन्तानसुखभाक्स्वल्पस्त्रीसुखभागपि । विपद्यन्ते स्त्रिया पुत्रास्तस्य सूत सुदुर्मुहुः ॥ १५ ॥
 भार्या तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । रोगयुक्ता सदा तेन दुःखभागधनवानपि ॥ १६ ॥
 व्यापारस्तस्य फलति कदाचिन्न फलत्यपि । शत्रुतो भयमाप्नोति तद्गयेनापि शङ्कितः ॥ १७ ॥
 लक्ष्मिरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वेदाभ्यहम् । निष्कमेकं सुवर्णस्य चतुर्निष्कं तु राजसम् ॥ १८ ॥
 उमामहेश्वरं कृत्वा विधिज्ञाय प्रदापयेत् । दम्पती पूजयित्वा तु वस्त्रैश्च परिधापयेत् ॥ १९ ॥
 वस्त्रैकविधिना स्नायात्पञ्चाशद्विजभोजनम् । पयस्विनीं च गां दद्याद् ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ २० ॥
 एवं कृत्वा खगश्चेष्ट जीवत्पुत्रकलत्रभाक् । शत्रुभीतिं न चामोति पुत्रशोकं कदापि न ॥ २१ ॥
 व्यापारे फलमाप्नोति द्विगुणं त्रिगुणं सदा । त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्यादाधिग्याधिविर्जितम् ॥ २२ ॥
 न करोति यदा मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् । कलत्रपुत्रशोकं तु प्राप्नुयाज्जन्मजन्मनि ॥ २३ ॥
 त्रिपञ्चाशन्मिताब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ २४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अण्वायोऽष्टपञ्चाशदुत्तनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आत्मीद्रीडाभिधे देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥-१ ॥
 कृपिवाणिज्यवर्ता च राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः ॥ २ ॥
 वस्त्रभूषणशय्यान्नदासीदासफलानि च । अयो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 केनचित्स्यापितं द्रव्यं ब्राह्मणेन तपस्विना । दिना-तरे समागत्य याचितं तेन तद्गु ॥ ४ ॥
 तेन द्रव्यं गृहीत्वा तु ब्राह्मणश्चापलापितः । लंघनानि ततश्चक्रे द्वित्रिपञ्चाय सप्त च ॥ ५ ॥
 ततः प्राणान्मुमोचायं शापं दत्त्वा सुदारुणम् । ततो बहुतिथे फाले प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 वेदारमण्डले दिव्ये स तु मध्यमरूपकः । कृष्णारो, महात्यागी नात्युच्चो न लघुर्घृणी ॥ ८ ॥
 वणिजासन्वये, श्रेष्ठः पितृभ्रातृसुखैर्युतः । धनवाहनभोगाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् ॥ ९ ॥

सन्धिविग्रहकर्ता च बहुमित्रममाकुलः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ १० ॥
जन्मलघ्नात्सुते द्यूने क्रूरखेटसमन्वितः । कौमार्ये जननीसौख्ययुग्मयुनि तत्सुखोज्जितः ॥ ११ ॥
प्राग्भवे ब्राह्मणद्रव्यहरणाद्वातजात्सुत । पापादिह महाभाग सन्तानसुखवर्जितः ॥ १२ ॥
शत्रुभीतिधुतः सर्वलोकेषु शिष्यावागपि । श्लेष्मलो वातहृद्युक्तः कदाचित्पित्तकोपनः ॥ १३ ॥
लक्ष्मणैरभिगदयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलमात्रेण कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यः ॥ १४ ॥
गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य विधिनाय प्रदापयेत् । पलैः शतमितैः शुल्बवटै घृतसुपुरितम् ॥ १५ ॥
सुवर्णपलसंयुक्तं दद्याद्देवदेवे सुत । सोमस्य प्रतिमा कार्या सुवर्णद्वयसम्मिता ॥ १६ ॥
यया रविश्च कर्तव्यो ब्राह्मणेष्वप्यो निवेदयेत् । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ १७ ॥
श्याप्यायस्वेति मन्त्रं च सूर्यमन्त्रं तथैव च । होमयेत्तद्दशांशेन शतथा विप्रंश्च भोजयेत् ॥ १८ ॥
द्विजोद्वाहं ततः कुर्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । श्रवणं हरिवेशस्य कुर्याद्दे विनतात्मज ॥ १९ ॥
एवं निष्कृतिमापन्नः पुत्रपौत्रसुखं लभेत् । नाथयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं लभेत् ॥ २० ॥
कुनसत्पव्द्रकं चायुर्मुनिवेदमितेऽव्द्रके । रिष्टं नाप्नोति नैव च कुर्याद्यो लोभमोदतः ॥ २१ ॥
जन्मजन्मनि दुःखी स्याद्विद्वानैव विनश्यति ॥ २२ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितायां कर्मविपाके अष्टाध्याय एतेनपद्मनुरनवशताधिकतत्तम ॥ १९५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित ॥ १ ॥
कृषिवाणिज्यकर्ता च सान्धिविग्रहसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
गोभृशस्यासनात्राश्ववसनाभरणानि च । अथो भाविवलात् सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
ब्राह्मण्यां धारितो गर्भस्तत्पतिश्चैव घातितः । विषेण तु प्रपञ्चेन ततो लोकापवादतः ॥ ४ ॥
औषधैश्चेदनेश्वापि मर्दनैश्च प्रयत्नकैः । गर्भश्च पातितस्तस्याः सापि मृत्युवशा गता ॥ ५ ॥
तद्दृष्ट्वाऽनेनाण्डजश्रेष्ठ ततस्त तु दिनान्तरे । कष्टान्मृत्युवशा प्राप्तो भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ६ ॥
पापात्पुण्याच्च स्वर्गाश्च भुक्त्वा पुण्यावशेषतः । हिमालये पुण्यदेशे स जातोऽथ वाणिकसुतः ॥ ७ ॥
धनवाहनभोगाढ्यो वंशश्रेष्ठोऽतिधर्मवित । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
चिन्ताक्लेशसमायुक्तो यत्किञ्चिद्धनवानपि । जन्मलघ्नात्सुते द्यूने क्रूरग्रहविलोकिते ॥ ९ ॥
मन्दसन्धिवगते कन्यातुल्योर्जन्म तस्य तु । प्राग्भवे ब्राह्मणी या सा धर्मिता तेन काश्यपे ॥ १० ॥
सैवेह जाता ह्यस्यैव ज्येष्ठपत्नी सृति गता । तस्याश्चोपायकैः सूत यो गर्भो विनिपातितः ॥ ११ ॥
सा कन्याऽभूत्खगश्रेष्ठ गता निर्वेशतामिह । शत्रुभीतिधुतो दुःखी गतागतधनेर्द्युतः ॥ १२ ॥
व्यापारोऽस्य फलत्वेव कदाचिन्न फलत्यपि । कनिष्ठस्य महाभाग जाया या प्राग्भवे ह्यभूत् ॥ १३ ॥
ब्राह्मणी गर्भपाते तु याऽकरोन्महद्बुद्धयाम् । तेन पापेन माऽपिह रोगयुक्ता खगापि ॥ १४ ॥
तदुःखेन महादुःखी सन्तानसुखवर्जितः । स्वागवर्षमिताद्दान्तं जातसन्तानवर्जितः ॥ १५ ॥
लक्ष्मणैरभिराहयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । सुवर्णद्वयकैरेव ब्राह्मणां कारयेच्छुभाम् ॥ १६ ॥
तथा वै ब्राह्मणः कार्यो गन्धपुष्पैः समर्च्य च । विधिनाय प्रदद्याद्दे सुवर्णमितिको रविः ॥ १७ ॥
निष्कृष्टयेन सोमः स्याद्वाजतो ब्राह्मणाय वै । देवो रुद्रजपं कुर्याद्वा दद्यात्स पयास्विनीम् ॥ १८ ॥
शतं वै भोजयेद्दिमान् सर्विण्यात्मानमीक्षयेत् । एवंकृताविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ १९ ॥
। न पुत्रमरणं तस्य न जायामरणं भवेत् । जीवत्पुत्रः स दीर्घायुरशीतिमितवस्तरान् ॥ २० ॥

नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते सम्पदोऽस्य तु ॥ २१ ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । जन्मजन्मसु दुःखी स्यादन्ते च नरकं व्रजेत् ॥ २२ ॥
 खवेदसम्मिते वर्षे रिष्टेनैव विनश्यति ॥ २३ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्सिंहलके देशे वैश्यः परमधार्मिकः ॥ १ ॥
 कृषिव्यापारसंयुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । तस्य भार्या सुतन्वद्गी पापबुद्धिवशं गता ॥ २ ॥
 अयो भाविवलात्सुत तया पापमुपाजितम् । पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्रावधीढस्तयुतां शुनीम् ॥ ३ ॥
 गृहस्य पश्चिमे भागे प्रसूता शुनकी च सा । भस्मोदरं सुतीक्ष्णं वा अग्निमस्यां च साऽक्षिपत् ॥ ४ ॥
 सा शुनी च स्वभावेन घुर्चुरी चावतिष्ठते । सा भीता गृह्नारी तु पापबुद्धिवशं गता ॥ ५ ॥
 दुष्टेन मनसा तत्र तस्या उपरि निक्षिपेत् । सापि मृत्युवशं प्राप्ता शुनकी सह बालकैः ॥ ६ ॥
 भीत्या तस्यै पुनर्नोक्तं भर्त्रा चैव खगाधिप । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ७ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये । खशप्रान्ते तु सुखजः सा जाया तस्य वै स्वग ॥ ८ ॥
 गौरो मध्यमरूपाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् । नातिस्थूलो नातिह्रस्वो धनवाहनभोगभाक् ॥ ९ ॥
 बाल्ये पितृसुखैर्युक्तः कौमारे तत्सुखोज्जितः । प्राग्भवे शुनकीघातात्तद्वत्सानां च घातनात् ॥ १० ॥
 अत्र जन्मनि तस्यैव त्रियन्ते बालकास्तथा । चिन्ताक्लेशसमायुक्तो रिपुभीत्या च संयुतः ॥ ११ ॥
 लक्षणेरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलेन तु सुवर्णेन धेनुं कुर्यात्सवत्सकाम् ॥ १२ ॥
 प्रदद्यात्तां विधिज्ञायः वैष्णवं भोजयेत्तथा । वस्त्रैकविधिना स्नायान्महारुद्रजपादिकम् ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणोद्गाहनं कुर्याद्वीणां व्रतमाचरेत् । शतं च भोजयेद्विभान् गां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 एवं कुर्यात्खगत्रेष्ठ पुत्रमाप्नोति वाञ्छितम् । जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः पितृभक्तो गुणोत्तमः ॥ १५ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्यात्पञ्चाशन्मितवत्सरे ॥ १६ ॥
 रिष्टं नाप्नोति स प्राणी यथोक्ते पापशोधने । न करोति यदा मोहाल्लोभाद्वा जन्मजन्मनि ॥ १७ ॥
 दुःखी स्यान्निधनं तस्य रिष्टेनैव खगेश्वर । लभे राहुशनिभ्यां च संयुते सप्तमे सुते ॥ १८ ॥
 दृष्टे जातः पुमानत्र विनतानन्दवर्धन ॥ १९ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकषष्ट्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । गोशय्यावासनान्नानि श्रद्धाभक्तिसमन्वितम् ॥ २ ॥
 बाल्ये तेन कृतं कर्म पापमुग्रमुपाजितम् । वक्ष्यामि शृणु तत्कर्म सत्यमेव खगाधिप ॥ ३ ॥
 तत्प्रिया चैव पक्षीन्द्र कुमारी नववत्सरा । वर्षैकादशकोऽयं हि कुमारो बालयौवनः ॥ ४ ॥
 बालबुद्धी च ती द्वी तु पापं पुण्यमजानती । चटकाबालकं दृष्ट्वा प्रसूतां च विहङ्गनाम् ॥ ५ ॥
 मीढार्यं च ततो भग्नो ह्याश्रमोऽस्य खगस्य तु । शिशवोऽपि निवृत्तास्तु पतिता भूमिमण्डले ॥ ६ ॥
 अग्निमध्ये तु चुलपां व ग्यक्षिपद्गीश्च बालकान् । पश्चात्फालान्तरेणैव तेनोद्गाहः कृतस्तदा ॥ ७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन सोऽमृच्च मृतवत्सकः । त्रियन्ते जातमात्रेण वर्षद्वयप्रिवत्सराः ॥ ८ ॥

ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये ॥ ९ ॥
 लग्नस्थाने शनिश्चैव चतुर्थे च विलोकिते । जातोऽयं गौरवर्णस्तु वाल्ये पितृसुसैर्युतः ॥ १० ॥
 नातिस्थूलो नातिह्रस्वो मतिमान् सुप्रतापवान् । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 प्राग्भवे मृतवत्तोऽभूत्तयाऽत्र मृतवत्सकः ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

कर्मसाक्षिभ्रगत्राय कृपां कृत्वा ममोपरि । तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं कथं चरेत् ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि शृणु तस्य द्विजस्य च । निष्कद्वयस्य हेमस्तु कुर्याद्रेतुं हठां शुभाम् ॥ १४ ॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दैवज्ञाय प्रदापयेत् । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्वा दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १५ ॥
 लोहेन तु तदा द्रोणलवणं दापयेच्छुभम् । ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चाद्ययावित्तानुसारतः ॥ १६ ॥
 य एवं कुरुते पक्षिन् पुत्रानाम्प्रोति निश्चितम् । जीवत्पुत्रः स दीर्घायुःश्रीतिमितवत्सरान् ॥ १७ ॥
 नैवं करोति यो मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् । रिष्टेन मृतिमाम्प्रोति खवेदमितवत्सरे ॥ १८ ॥
 जन्मजन्मनि पक्षीन्द्र दुःखी स्यान्नात्र संशयः ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः ॥ १९१२ ॥

अरुण उवाच ।

लग्नस्थाने शनिश्चैव चतुर्थे वा विलोकितः । तस्य कर्मविचारं तु सत्यं कथय मे प्रभो ॥ १ ॥
 मृतवत्सा च या नारी कुतो जीवेत्कुतो मृतिः । किं कृतं तु तया पापं सत्यं वद दिवाकर ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे वैश्यपुत्री शुभानना ॥ ३ ॥
 पतिभक्तिपरा नित्यं पितृमातृसुखान्विता । तया दत्तानि दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ ४ ॥
 वस्त्रभूषणशय्यान्नान्येवं पतिसहायतः । तया भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ५ ॥
 विडालीघातिनी साऽभूद्या पृष्टा विनतात्मज । मार्जारी गर्भसंयुक्ता क्षुधार्ता चाश्रमं गता ॥ ६ ॥
 त्रींस्तु बालान् प्रसूता सा चतुर्थश्चोदरे स्थितः । तया दृष्टं गृहं शून्यं तत्र भाण्डं च दूषितम् ॥ ७ ॥
 तत्रागता गृहान्तरी ह्यासनेनापि घातिता । सा मृता गर्भसंयुक्ता मृतं बालत्रयं पुनः ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिथे काले सा गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा सा जातेह हिमालये ॥ ९ ॥
 गौरी मध्यमरूपा सा पतिभक्तिपरायणा । देवद्विजपरा नित्यं व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ १० ॥
 पितृमातृसुसैर्युक्ता सुखजा भ्रातृसंयुता । धनवाहनभोगाढ्या सर्वलोकप्रियंवदा ॥ ११ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्ताऽल्पपापकृत् । मार्जारीघातजात्पापात्तद्बालकवधादपि ॥ १२ ॥
 साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र मृतवत्साऽतिदुःखभाक् । लक्षणैरेभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १३ ॥
 कृष्णवर्णा सदुर्गधां च तरुणीं रूपसंयुताम् । दद्यात्तां विदुषे धेनुं वस्त्रालंकारसंयुताम् ॥ १४ ॥
 निष्कद्वयं सुवर्णस्य दत्त्वा वेदाङ्गपारगे । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्दुर्गैकादशकं जपेत् ॥ १५ ॥
 महादानाष्टकं दत्त्वा पश्चाद्द्विजभोजनम् । एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ तस्याः पापं व्यपोहति ॥ १६ ॥
 जीवत्पुत्रा तु सततं सुखसौभाग्यमाप्नुयात् । त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १७ ॥
 सप्तत्रिंशन्मिताब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः ॥ १९१३ ॥

अरुण उवाच ।

लभ्रे चन्द्रो बुधश्चैव सप्तमे वा विलोकितः । तस्य कर्मविचारस्तु कथ्यतां मे दिवाकर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ २ ॥

कृपिवाणिज्यकर्ता च त्रिश्चिद्विंशत्समन्वितः । अथो भाविचलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥

कुम्भकरं तु खगश्रेष्ठ ब्राह्मणो गृहमाश्रितः । समीपे तु गृहं कृत्वा कुटुम्बं परिपालयेत् ॥ ४ ॥

वर्षाकालसमायोगे रोपयित्वा लता बहु । कूष्माण्डी पालिता तत्र सुपुष्टैरुत्तमैः फलैः ॥ ५ ॥

दुष्टबुद्धिमना नारी फलं विप्रस्य साऽहरत् । प्रभातसमये तार्क्ष्यं शाकार्यं सुन्दरी-गता ॥ ६ ॥

कूष्माण्डं हारितं दृष्ट्वा तथा तस्मै निवेदितम् । घुर्घुरेण च वाक्येन ब्राह्मणी च विशेषतः ॥ ७ ॥

पश्चाद्वात्रिसर्मायोगे सर्वा उत्त्यापिता लताः । पत्न्या पत्नीमतं कृत्वा विप्रः सन्ताडितो बहु ॥ ८ ॥

तस्य विप्रो गृहं त्यक्त्वा ह्यन्यस्थाने गतस्तदा । तदा बहुतिये काले स गत्वा यमज्ञानम् ॥ ९ ॥

पुण्यपापफल भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये । ब्राह्मणो मतिमान् श्रेष्ठो राजमान्यः प्रतापवान् ॥ १० ॥

गौरी मध्यमरूपादयो धनी मानी महापशाः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥

धूर्तो दुष्टजनैर्युक्तः पितृमातृसुखोज्झितः । कदाचिद्रोगयुक्तश्च कदाचित्कलहप्रियः ॥ १२ ॥

कूष्माण्डहरणात्पापात्तथा ब्राह्मणताडनात् । त्रियन्ते बालकास्तस्य पुत्रशोकात्तरस्य च ॥ १३ ॥

तस्य कर्मविशुद्धयर्थः प्राजापत्यं च कारयेत् । गृहदानं ततः कुर्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ १४ ॥

ब्राह्मणाय । ततो दद्याद्दम्पतीं परिधापयेत् । निष्कद्रयं सुवर्णस्य चतुर्निष्कं तु राजतम् ॥ १५ ॥

गोलिका मृन्मयाश्चैव नारिकेलेन संयुताः । कूष्माण्डानि सद्गन्धाणि दत्त्वा चैवं त्रयोदश ॥ १६ ॥

शतं च भोजयेद्विप्रान् गा दद्यात्स पयस्विनीम् । य एवं कुरुते तार्क्ष्यं पुत्रपौत्रैश्च वर्धते ॥ १७ ॥

अशीत्पद्मितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तपञ्चाशदब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १८ ॥

। इति श्रीबृहस्पतिसूक्तस्यैव कर्मविपाके अर्थाप्यक्षतु षष्ठ्युत्तरनवशतान्तिकसहस्रतम ॥ १९६४ ॥

अरुण उवाच ।

लभ्यस्थाने दिवानाथे चतुर्थे वा विलोकिते । तस्यैव कीदृशं कर्म कथयस्य दिवाकर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । कदाहाटाभिधे देशे ब्राह्मणो राजपूजितः ॥ २ ॥

दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः । गोशय्यागृहवस्त्रान्नभूषणानि प्रयत्नतः ॥ ३ ॥

अथो भाविचलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । चौगाधिपस्य सद्गं तु कृतवान् युवभावतः ॥ ४ ॥

एकस्मिन्दिवसे मृत विप्रं हत्वा स्त्रिया सह । अरण्ये निर्जले देशे चौररूपेण शब्दितः ॥ ५ ॥

तेन मार्गेण विप्रः स सपत्नीकः समागतः । तेन चौरिण तस्याश्च गृहीतं बहुभूषणम् ॥ ६ ॥

पत्नी पुत्रेण संयुक्ता कोलाहलनिपीडिता । अचेतना च सा नारी तद्वस्तात्पतितः शिशुः ॥ ७ ॥

चतुर्मासस्ततो बालः सहसा मरणं गतः । सा स्त्री पुत्रस्य शोकेन सद्यः प्राणान् समत्यजत् ॥ ८ ॥

जाया पुत्रं मृतं दृष्ट्वा प्राणांश्चाघातयद्भिजः । ततो बहुतिये काले स गत्वा धर्ममन्दिरम् ॥ ९ ॥

पुण्यपापफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये । मुखजो मध्यरूपादयो गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ १० ॥

नातिस्थूलो नातिह्रस्वो राजमान्यो धनी महान् । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥

उदरे वातरोगी च गतागतधनेर्युतः । प्राग्भवे चौरवृत्त्या च ब्रह्मस्वस्य च लुण्ठनात् ॥ १२ ॥

तथा तद्रघजातस्य पुत्रपत्न्योश्च मारणात् । पापादिह महाभाग मृतवत्तः प्रजायते ॥ १३ ॥
 तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् । पलेन तु सुवर्णेन धेतुं कुर्यात्सुशोभनाम् ॥ १४ ॥
 चतुर्थांशेन वत्सं च कृत्वाऽलंकारभूषणैः । विधिज्ञाय ततो दद्याद् भूमिदानं प्रयत्नतः ॥ १५ ॥
 बल्लिकविधिना स्नायान्महाहरद्रजपादिकम् । द्रोणसंख्यानि धान्यानि सप्तापि परिदापयेत् ॥ १६ ॥
 उमामादेश्वरं दानं पलस्वर्णेन दापयेत् । दम्पती परिधाप्याय शतं विमांश्च भोजयेत् ॥ १७ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तां गां दद्यात्तु पयस्विनीम् । य एवं कुरुते तार्क्ष्य तस्य पापं व्यपोहति ॥ १८ ॥
 जीवत्पुत्रश्च दीर्घायुः सुखसौभाग्यवान्भवेत् । अशीत्यब्दमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽयुना ॥ १९ ॥
 जन्मजन्मनि दुःखी स्यान्मुनिवेदमितेऽब्देके । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्सत्यं सत्यं न संशयः ॥ २० ॥
 इति श्रीहृद्भस्वराल्गसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचषष्ट्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६५ ॥

अरुण उवाच ।

मृदगर्भा च या नारी कर्मणा केन बाध्यते । एष मे संशयो देव कथयस्व दिवाकर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्या विचेष्टितम् । चभूत् यामुने देशे ब्राह्मणी च पतिप्रिया ॥ २ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्ता पतिपुत्रवती च सा । तथा दत्तानि दानानि पर्वस्वपि विशेषतः ॥ ३ ॥
 अन्नगोमहिषीबल्लाण्येव पत्युः सहायतः । अयो भाविबलात्सूत तथा पापं महत्कृतम् ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणो वेदपाठज्ञः सुशीलः पापवर्जितः । तेन द्रव्यं तथा हेम तस्या हस्ते समर्पितम् ॥ ५ ॥
 पठनार्थं गतो विप्रो नागतः पुनराश्रमम् । तयोपजीवितं द्रव्यं पत्या पुत्रेण वै सह ॥ ६ ॥
 तद्रव्यं ब्राह्मणेभ्यश्च न दत्तं लोभमोहतः । ततो बहुतिये काले सा गत्वा यमशासनम् ॥ ७ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा सा जाताऽत्र हिमालये । गौरवर्णां सुभूपादया पतिभक्तिपरायणा ॥ ८ ॥
 धनवाहनभोगादद्या पितृमातृसुखैर्धुता । पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्ताऽल्पपापकृत् ॥ ९ ॥
 माग्भवे न्यासहरणाद्गर्भं नैव प्रमुञ्चति । न्यासापहारिणी नारी मृदगर्भा प्रजायते ॥ १० ॥
 बहुकैशयुता सा स्यादिति वेदविदो विदुः । लप्रस्थाने यदा राहुश्चतुर्थं वावलोकिते ॥ ११ ॥
 जातेषु ब्राह्मणी सूत प्राक्पाषातस्य निष्कृतिः । पाणिष्काणि सुवर्णस्य दशनिष्कं तु राजतम् ॥ १२ ॥
 विधिज्ञाय प्रदद्याद्वै दरिद्राय कुटुम्बिने । ब्राह्मणोद्वाहनं कुर्याद्ब्रह्मकादशकं जपेत् ॥ १३ ॥
 श्रवणं हरिवंशस्य कुर्यात्पुष्करिणीं तथा । शतं च भोजयेद्विप्रात्तृणां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 या ह्येवं कुरुते तार्क्ष्य मृदगर्भं विमोचयेत् । ध्रुवं च जनपेत्युत्रं चिरायुर्गपितृभक्तकम् ॥ १५ ॥
 त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽयुना । मुनिवेदमिताब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १६ ॥
 इति श्रीहृद्भस्वराल्गसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६६ ॥

अरुण उवाच ।

आद्ये स्मरे खगे वेदे नैव पश्यन्ति खेचराः । तस्याः कर्म कथं देव ब्रूहि सत्यं दिवाकर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । पूर्वजन्मनि सा वत्स नीचकर्मसमाश्रिता ॥ २ ॥
 ब्राह्मणी भर्तृसंयुक्ता करहाटाल्यदेशके । तीर्थयात्राप्रसङ्गेन प्रयागे भर्तृसंयुता ॥ ३ ॥
 बहुभिर्मिलितश्चौरस्तस्या जग्राह भूषणम् । तेन कोलाहलो जातः सा नार्यवलचेतना ॥ ४ ॥

कृशपि कटिबन्धं च लज्जिता सा न मुञ्चति । वर्णशेषोदरे हत्वा पतिता सा महीतले ॥ ५ ॥
 तस्या उदरसंस्थस्तु गर्भश्च पञ्चमासिकः । दिनत्रये महत्कष्टं तथा प्राप्तं च दुःखदम् ॥ ६ ॥
 ततो बहुतिये काले सा गत्वा यममन्दिरम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा सा जाताऽत्र महीधरे ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणी गौरकृष्णा च पतिभक्तिपरायणा । धनवाहनभोगाढ्या पितृमातृसुखान्विता ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभाढ्याऽत्यल्पपापकृत् । प्राग्भवे गर्भपाताच्च स्वगर्भस्य विनाशनम् ॥ ९ ॥
 पूर्वजन्मकृतं पापं भुज्यते चेह मानवैः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

वृथा तस्या गृहं धान्यं धनं तस्याश्च निष्फलम् । अपुत्राया वद स्वामिन्निष्कृतिं पुत्रसौख्यदाम् ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पलेन तु सुवर्णेन धेतुं कृत्वा सवत्सकाम् । प्रद्याद्दे विधिज्ञाय सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥ १२ ॥
 श्रवणं हरिवंशस्य चैकचित्तेन मानद । वस्त्रैकविधिना स्नायादुद्वैकादशकं जपेत् ॥ १३ ॥
 पञ्चरत्नसमायुक्तं घृतं कुम्भं च दापयेत् । अतं च भोजयेद्विभान् गां दद्यात्सा पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 या ह्येवं कुरुते तार्क्ष्यं सन्तानं लभते ध्रुवम् । जीवत्पुत्रा च दीर्घायुस्त्रिसप्ततिमिताब्दकम् ॥ १५ ॥
 नैवं करोति या मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् । सप्तत्रिंशन्मिताब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १६ ॥
 इति श्रीश्रद्धासूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपद्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्तो देवद्विजपरायणः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः ॥ २ ॥
 कार्तिके मथुराक्षेत्रे दीपदानानि भक्तितः । गोभृशय्यासनान्यश्ववसनाभरणानि च ॥ ३ ॥
 मातृवैराग्यदुःखेन मृतस्य पितुरादरात् । सहातुगाया मातुश्च गयाश्राद्धानि भक्तितः ॥ ४ ॥
 कृतवान् पितृभक्त्यर्थं पितृभक्तिपरायणः । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ५ ॥
 द्विजस्य यज्ञविघ्नं हि कृतवान् दर्पमोहितः । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । सुक्तपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 यमुनायाः पूर्वभागे पुण्यदेशेऽतिविश्रुते । राज्ञां वंशे खगश्रेष्ठ गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च नातिस्थूलो न सूक्ष्मकः । देवद्विजगुरूणां च भक्तः पित्रनुगस्तथा ॥ ९ ॥
 बहुभृत्यधनैश्चर्यो बहुवाहनसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराढ्यः श्रीमान् भोक्ता प्रियंवदः ॥ १० ॥
 सन्धिविप्रदसंयुक्तो बहुविद्यासमाश्रयः । राजप्रियो नीतिविच्च राजकार्येषु तत्परः ॥ ११ ॥
 राज्ञां हितकरो नित्यं देवद्विजपरायणः । राजार्येऽर्थानिसूत्र स्वस्य गणयंस्तृणवत्कृती ॥ १२ ॥
 गुरुभक्तो यशस्वी च दम्भलोभविवर्जितः । पुत्रमित्रकलत्रार्थैर्युक्तः सर्वजनप्रियः ॥ १३ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी मातुराज्ञाप्रवर्तकः । जन्माङ्गात्पञ्चमे चूने शुभम्भूरविलोकिते ॥ १४ ॥
 संयुते वा पितृस्थाने मेपसंत्ये कलाधरे । क्रूरावलोकिते सूत स जातो मानवोऽत्र च ॥ १५ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः कचिद् । यज्ञविघ्नकृतात्पापाद्बाल्ये पितृसुखोऽज्जितः ॥ १६ ॥
 मातृवैराग्यजात्यापात्राकृताद्गुरुदाप्रज । विक्षिप्तोऽभूत्पिता तस्य युवभावे मृतेऽपि च ॥ १७ ॥
 परापवादसंयुक्तः सदा चिन्तासमन्वितः । शत्रुभीशंकया युक्तो ॥ १८ ॥

मानापमानसाम्येन चित्तक्लेशसमन्वितः । चित्तस्थिरत्वरहितो गतागतधनैर्युतः ॥ १९ ॥
 वातरुक्संयुतो नित्यं कदाचिच्छूलरोगभाक् । लक्षणैरेभिराढचश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ २० ॥
 पलैस्त्रिस्त्रिमिताः कार्या ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । तदर्धमितिका वाय निजविचानुमानतः ॥ २१ ॥
 हिरण्मया ययाकाराः पत्रेषु लिखिताः क्रमात् । यजेत्तल्लिङ्गकैर्मन्त्रैस्तान् गन्धाद्युपचारतः ॥ २२ ॥
 विधिना च विधिज्ञाय भक्तिश्रद्धासमन्वितः । प्रदद्याद्दिनतापुत्र पूर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २३ ॥
 रविर्मापमितो वह्निस्तथा सूर्यो हिरण्मयः । विघ्नराजश्च कर्तव्यः पलेन च हिरण्मयः ॥ २४ ॥
 वेदविद्भ्यः प्रदेया वै कुटुम्बिभ्यो विधानतः । गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा ॥ २५ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां तथाग्नेर्भास्करस्य च । गणेशस्य च मन्त्रान् वै प्रजपेत्तद्विधानतः ॥ २६ ॥
 ब्रह्मजज्ञानमन्त्रं च विधिवत्संख्यया जपेत् । होमयेत्तद्दशांशेन दश विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २७ ॥
 गां च दद्याद्द्विधिज्ञाय स्वर्णालङ्कारसंयुताम् । सवत्सां स्वर्णसंयुक्तां युवतीं च पयस्विनीम् ॥ २८ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवन्धुभिः । एवं निष्कृतिमापन्नः पूर्वपापापनोदिनीम् ॥ २९ ॥
 आर्धं व्यार्धं रिपूणां च भयं नामोत्तिमानवः । सर्वे मनोरथाः पूर्णा भविष्यन्तीह तस्य तु ॥ ३० ॥
 चतुस्त्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं तस्य न जायते । पञ्चवेदमितेऽब्दे वा भविष्यत्यस्य निश्चयात् ॥ ३१ ॥
 उदरे वातशूलेन मृतिस्तस्य भवेद्द्रष्टुवम् । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नाधयो व्याधयोऽपि च ॥ ३२ ॥
 न चारिष्टभयं तस्य न च रोगभयं तथा । शत्रवो विलयं यान्ति सूर्येणैव तमो यथा ॥ ३३ ॥
 मद्दिने तु व्रतं कुर्यान्मद्रक्तो मत्परायणः । ग्रहदोषैर्न लिप्येत सत्यं सत्यं न संशयः ॥ ३४ ॥
 महुक्तां निष्कृतिं सूत कृत्वा सम्पत्विधानतः । अश्वत्थसेवनं कुर्यादप्रतिष्ठोपशान्तय ॥ ३५ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३६ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरूपसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ट्युत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगाम्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरूपसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतम. ॥ १९६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । करहाटाभिधे देशेऽम्बुध्वंशे खगोत्तम ॥ १ ॥
 वभूवेयमतिप्राज्ञा चतुरा गुणशालिनी । धर्मकर्मसमायुक्ता भर्तुरादरणैर्युता ॥ २ ॥
 धनवाहनभूपाठ्या दासीदाससमन्विता । प्राग्गर्भपातजाद्रोगाद्दन्वैवापुत्रिणी च सा ॥ ३ ॥
 स्वाश्रितानां द्विजानां च पालनं तत्पदार्चनम् । अकरोत्पथिकानां च प्रसादानमनुत्तमम् ॥ ४ ॥
 तद्वर्चनं च रुद्राणां पूजनं वै तथा कृतम् । दत्तं द्विजेभ्यः पांयेभ्यो वासांसि च धनादिकम् ॥ ५ ॥
 ददौ सा रुद्रपूजायै सोपस्करमत्तन्द्रिता । अथो भाविवलात्सूत तथा पापं सुदारुणम् ॥ ६ ॥
 कृतं शूद्रो महाभाग पथिको दुष्टकर्मकृत् । कश्चिदागत्य तद्हारि स्थितो दैवानियन्त्रितः ॥ ७ ॥
 मिलित्वा तेन साकं सा स्वदास्या प्रेरिता सती । विषं दत्त्वा पतिं सूत जघानाद्धानतो जले ॥ ८ ॥
 युवभावे कृतवती पापं जाराश्रिता सती । पतिश्रीयं महादुष्टैर्वैवं लोकैस्तु निन्दिता ॥ ९ ॥
 तथा रुद्रालये सूत दीपानिर्वापणं तथा । कृतं जारोक्तितः पश्चाद्भयतीति समये तदा ॥ १० ॥

कृष्टापि कटिवस्त्रं च लज्जिता सा न मुञ्चति । वर्णक्षेपोदरे हत्वा पतिता सा महीतलं ॥ ९ ॥
 तस्या उदरसंस्थस्तु गर्भश्च पञ्चमासिकः । दिनत्रये महत्कष्टं तथा प्राप्तं च दुःखदम् ॥ ६ ॥
 ततो बहुतिये काले सा गत्वा यममन्दिरम् । पुण्यपापफलं मुक्त्वा सा जाताञ्च महीधरे ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणी गौरकृष्णा च पतिभक्तिपरायणा । घनवाहनभोगाढ्या पितृमातृसुखान्विता ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभाढ्याऽत्यल्पपापकृत् । प्राग्भवे गर्भपाताच्च स्वगर्भस्य विनाशनम् ॥ ९ ॥
 पूर्वजन्मकृतं पापं भुज्यते चेह मानवैः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

वृथा तस्या गृहं धान्यं घनं तस्याश्च निष्फलम् । अपुत्रायावद् स्वामिन्निष्कृतिं पुत्रसौख्यदाम् ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पलेन तु सुवर्णेन धेनुं कृत्वा सवत्सकाम् । प्रदद्याद्वै विधिज्ञाय सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥ १२ ॥
 श्रवणं हरिवंशस्य चैकचित्तेन मानद । वस्त्रैकविधिना ज्ञायाद्दुष्टैकादशकं जपेत् ॥ १३ ॥
 पञ्चरत्नसमायुक्तं घृतं कुम्भं च दापयेत् । जतं च भोजयेद्विप्रान् गां दद्यात्सा पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 या ह्येवं कुरुते तार्क्ष्यं सन्तानं लभते ध्रुवम् । जीवत्पुत्रा च दीर्घायुस्त्रिसप्ततिमितान्दकम् ॥ १५ ॥
 नैवं करोति या मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् । सप्तत्रिंशन्मितान्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १६ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः सप्तपद्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्तो देवद्विजपरायणः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः ॥ २ ॥
 कार्तिके मथुराक्षेत्रे दीपदानानि भक्तितः । गोभूशय्यासनान्यश्ववसनाभरणानि च ॥ ३ ॥
 मातृवैराग्यदुःखेन मृतस्य पितुरादरात् । सहानुगाया मातृश्च गयाश्राद्धानि भक्तितः ॥ ४ ॥
 कृन्वान् पितृभक्तयर्थं पितृभक्तिपरायणः । अथो भाविवलात्सूतं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ५ ॥
 द्विजस्य यज्ञविघ्नं हि कृतवान् दर्पमोहितः । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं मुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । मुक्तपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 यमुनायाः पूर्वभागे पुण्यदेशेऽतिविश्रुते । राज्ञां वंशे खगश्रेष्ठ गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च नातिस्यूलो न सूक्ष्मकः । देवद्विजगुरूणां च भक्तः पित्रनुगस्तथा ॥ ९ ॥
 बहुभृत्यपनैश्वर्यो बहुवाहनसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराढ्यः श्रीमान् भोक्ता प्रियंवदः ॥ १० ॥
 सन्धिविप्रहरांयुक्तो बहुविद्यासमाश्रयः । राजप्रियो नीतिविच्च राजकार्येषु तत्परः ॥ ११ ॥
 राज्ञां हितपरो नित्यं देवद्विजपरायणः । राजार्येऽर्थानसून् स्वस्य गणयंस्तृणवत्कृती ॥ १२ ॥
 गुरुभक्तो यदास्ती च दम्भलोभविवर्जितः । पुत्रमित्रफलत्रार्थयुक्तः सर्वजनाप्रियः ॥ १३ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः फामी मातृगान्नाप्रवर्तकः । जन्माद्गातृपञ्चमे रूने शुभकूरविलोकिते ॥ १४ ॥
 संयुते वा पितृस्थाने मंसंस्ये कलाधरे । क्रूरावलोकिते सूत स जातो मानवोऽत्र च ॥ १५ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः कचित् । यज्ञविघ्नकृतात्पापाद्बाल्ये पितृसुखोऽङ्गितः ॥ १६ ॥
 मातृवैराग्यपनात्पापात्पाकृतात्पुत्रद्वयजः । विशिक्तोऽपृत्पिता तस्य युवभावे मृतेऽपि च ॥ १७ ॥
 पराववाद्संयुक्तः सदा चिन्ताममन्वितः । शत्रुभीर्शक्या युक्तो गृदचेष्टोऽतिकोपनः ॥ १८ ॥

मानापमानसाम्येन चित्तक्लेशसमन्वितः । चित्तस्थिरत्वराहितो गतागतधनैर्युतः ॥ १९ ॥
 वातरुक्संयुतो नित्यं कदाचिच्छूलरोगभाक् । लक्षणैरभिरादयश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ २० ॥
 पलैस्त्रिंशतिमिताः कार्या ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । तदर्धमिति का वाय निजविश्रानुमानतः ॥ २१ ॥
 हिरण्मया ययाकाराः पत्रेषु लिखिताः क्रमात् । यजेत्तल्लिङ्गैर्मन्त्रैस्तान् गन्धाद्युपचारतः ॥ २२ ॥
 विधिना च विधिज्ञाय भक्तिश्रद्धाममन्वितः । प्रदद्याद्विनतापुत्र पूर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २३ ॥
 रविर्मापमितो वह्निस्तथा सूर्यो हिरण्मयः । विघ्नराजश्च कर्तव्यः पलेन च हिरण्मयः ॥ २४ ॥
 वेदविद्भ्यः प्रदेया वै कुटुम्बिभ्यो विधानतः । गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा ॥ २५ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां तथाऽग्नेर्भास्करस्य च । गणेशस्य च मन्त्रान् वै प्रजपेत्तद्विधानतः ॥ २६ ॥
 ब्रह्मजज्ञानमन्त्रं च विधिवत्संख्यया जपेत् । होमयेत्तद्दशांशेन दश विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २७ ॥
 गां च दद्याद्विधिज्ञाय स्वर्णालङ्कारसंयुताम् । सवत्सां स्वर्णसंयुक्तां युवतीं च पयस्विनीम् ॥ २८ ॥
 सापिष्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवन्धुभिः । एवं निष्कृतिमापन्नः पूर्वपापापनोदिनीम् ॥ २९ ॥
 आधिं व्याधिं गिष्णुणां च भयं नामोतिमानवः । सर्वे मनोरथाः पूर्णा भविष्यन्तीह तस्य तु ॥ ३० ॥
 चतुस्त्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं तस्य न जायते । पञ्चवेदमितेऽब्दे वा भविष्यत्यस्य निश्चयात् ॥ ३१ ॥
 उदरे वातश्लेन मृतिस्तस्य भवेद्दृष्टुवम् । प्रायश्चित्ते कृते तत्र नाधयो व्याधयोऽपि च ॥ ३२ ॥
 न चारिष्टभयं तस्य न च रोगभयं तथा । शत्रवो विलयं यान्ति सूर्येणैव तमो यथा ॥ ३३ ॥
 मद्दिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः । अहदोषैर्न लिप्येत सत्यं सत्यं न संशयः ॥ ३४ ॥
 मद्भुक्तां निष्कृतिं सूत कृत्वा सम्यग्विवानतः । अश्वत्थसेवनं कुर्यादप्रतिष्ठोपशान्तये ॥ ३५ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३६ ॥
 इति श्रीष्टदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ट्युत्तरवशाताधिकसहस्रतम ॥ १९६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भविता सूत प्राग्भवे कांस्थहारिणी । साऽत्र जन्मानि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात्पलगतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीष्टदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसहस्रत्युत्तरवशाताधिकसहस्रतम ॥ १९६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । करहाटाभिधे देशेऽम्बष्ठवंशे खगोत्तम ॥ १ ॥
 भूभूवेयमतिप्राज्ञा चतुरा युगशालिनी । धर्मकर्मसमायुक्ता भर्तुरादरणीयुता ॥ २ ॥
 धनवाहनभूषाढ्या दासीदाससमन्विता । प्राग्भ्रंपातजाद्रोगाद्रन्व्येवापुत्रिणी च सा ॥ ३ ॥
 स्वाश्रितानां द्विजानां च पालनं तत्पदार्चनम् । अकरोत्पथिकानां च प्रपादानमनुत्तमम् ॥ ४ ॥
 तदर्चनं च रुद्राणां पूजनं वै तथा कृतम् । दत्तं द्विजेभ्यः पांथेभ्यो वासांसि च धनादिकम् ॥ ५ ॥
 ददौ सा रुद्रपूजायै सोपस्करमत्तन्विता । अथो भाविबलात्सूत तथा पापं सुदारुणम् ॥ ६ ॥
 कृतं शूद्रो महाभाग पथिको दुष्टकर्मकृत् । कश्चिदागत्य तद्द्वारि स्थितो दैवनियन्त्रितः ॥ ७ ॥
 मिलित्वा तेन साकं सा स्वदास्या प्रेरिता सती । विषं दत्त्वा पतिं सूत जघानाज्ञानतो जले ॥ ८ ॥
 युवभावे कृतवती पापं जाराश्रिता सती । पतिघ्नोर्यं महादुष्टेभ्यैर्लोकैस्तु निन्दिता ॥ ९ ॥
 तथा रुद्रालये सूत दीपनिर्वापणं तथा । कृतं जारोक्तितः पश्चाद्भवतीति समये तदा ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता या प्राक्साऽपि व्यभिचारिणी । एतस्या निष्कृतिं सूत नैवात्राहं वदामि ते ॥ १६ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥

राजमान्यः सदाचारः शूरो मन्त्री मदायशाः । धनवाहनभोगाढ्यो ब्राह्मणातिथिपूजकः ॥ २ ॥

सन्धिविग्रहसंयुक्तः स्त्रीपुत्रसुखसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि मथुरायां महास्थले ॥ ३ ॥

कार्तिके शुक्लपक्षे च व्रतिना नियतात्मना । विधिवत्कपिलादानं ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः ॥ ४ ॥

सुवर्णानि खगश्रेष्ठ हेकोत्तरविधानतः । प्रतिपद्दिनतो यावत्पूर्णिमा गरुडाग्रज ॥ ५ ॥

पूर्णिमायां विधानेन गोघृतेन प्रबोधिताः । समर्पिताः प्रदीपा वै यमुनायां विशेषतः ॥ ६ ॥

स्वस्थानं प्राप्य वै सूत ततः सा क्षत्रियोत्तमा । अकरोद्द रुणं कर्म भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ७ ॥

ब्राह्मणी विधवा बन्ध्या चासीत्प्रतिवेशिनी । युवती बाहुजस्यास्य मन्दिरे च गतागतम् ॥ ८ ॥

कुर्वन्ती तद्गृहे चैकब्राह्मणेन तपस्विना । एकदा दैवयोगेन राजोपद्रवभीतितः ॥ ९ ॥

घटस्य स्यापितं द्रव्यं ततः सा ब्राह्मणी खग । बाहुजं बोधयित्वा तु विषयोगप्रपञ्चतः ॥ १० ॥

ब्राह्मणं घातयामास द्रव्यलेभेन मानद । ततस्तेन क्षत्रियेण ब्राह्मण्या सह कामतः ॥ ११ ॥

भुक्तं तद्द्रव्यमखिलं घोरं पापमुपाजितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ १२ ॥

पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा । भुक्तपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ १३ ॥

गङ्गायाः पूर्वभागे च पुण्ये च वणिजां कुले । स रक्तकृष्णो मतिमान् राजमान्यः प्रतापवान् ॥ १४ ॥

नातिह्रस्वो नातिदीर्घो न स्थूलो न कृशः सुखी । सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः ॥ १५ ॥

धनवाहनभोगाढ्यो वाग्मी निजकुलाग्रणीः । पितृभ्रातृसुखैर्युक्तो बहुमित्रसुतंयुतः ॥ १६ ॥

देवब्राह्मणभक्तश्च यशस्वी धर्मनीतिमान् । प्रतिष्ठाकामुकः श्रीमान् राजकार्येषु तत्परः ॥ १७ ॥

परोपकारनरतो ब्राह्मणातिथिपूजकः । प्राग्भवे कपिलादानात्स्वर्णदानात्तथाऽण्डज ॥ १८ ॥

दीपदानान्मत्स्यतापामत्र जन्मनि वै खग । राज्ञीप्रधानवर्गेषु सुखोऽसौ पार्थिवमियः ॥ १९ ॥

पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । मनःक्लेशसमायुक्तो गतागतमनैर्युतः ॥ २० ॥

सदा गिणुभयोद्विप्रचित्तोऽप्राप्तमनोरयः । प्रतिष्ठाभङ्गसन्दिग्धो मानी कापट्यसंयुतः ॥ २१ ॥

कदाचिद्बहिर्गीरक्तो विरक्तश्च कदापि च । कीमागे सुखयुक्तोऽपि कैशोरे क्लेशसंयुतः ॥ २२ ॥

यूनि मातृसुखिर्हीनः परमर्वनि कायभित् । प्रियंवदोऽपि बहुभिः शत्रुभिश्चातिदुःखितः ॥ २३ ॥

प्राग्भवे सुखजायाश्च विधवायाश्च सङ्गतः । सर्वांगव्ययया युक्तस्तथा ब्राह्मणघातनात् ॥ २४ ॥

पापात्कफरुजा युक्तः कदाचिज्ज्वग्वानपि । ब्रह्मस्वहरणात्पापात्पुमपत्यविर्वाजितः ॥ २५ ॥

वात्पित्तकफैर्युक्तश्चोपायैश्च भिषककृतैः । कदाचिद्दुकशर्मं याति पुनरुत्पद्यते शनैः ॥ २६ ॥

कदाचित्पित्तार्श्वैव कदाचिद्दातरोगयुक् । सर्वदा श्लेष्मलः सोऽपि श्लेष्मवृद्धियुगण्डज ॥ २७ ॥

सन्दिग्धचित्तो लोकेषु नृपसभ्यसमाकुले । यशस्विताभिर्वृद्धचर्यं निजसम्पत्तिनाशकः ॥ २८ ॥

स्वजातिमध्ये श्रेष्ठोऽपि स्वजातीयविरोधभाक् । पितृभ्रातृसुखैर्युक्तोऽप्यमीभिः कलहाकुलः ॥ २९ ॥

पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽसीद्ब्रह्मस्वहरणे वधे । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र ज्येष्ठा मृत्युवशं गता ॥ ३० ॥

निधनं प्राप्य सा सूत क्रिमियुक्तव्रणेन च । पुण्यात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा ॥ ११ ॥
 पूर्वपुण्यावशेषेण सा जाताऽत्र हिमालये । पर्णविक्रायिणां वंशे पादजाता खगेश्वर ॥ १२ ॥
 तुलालग्रे तमोदेवशुरुभ्यां संयुते-सुत । द्वितीये शनिसीम्पाभ्यां संयुक्ते संस्थिते मयि ॥ १३ ॥
 तृतीये संस्थिते चन्द्रे केतौ सप्तमभावगे । मद्गृह्णात्सप्तमे भावे चाश्रिते भूमिनन्दने ॥ १४ ॥
 तमसा संवृते दैत्यपूज्ये खगकुलोत्तम । गौराङ्गी सुस्मितमुखी नात्युच्चा समकायभाक् ॥ १५ ॥
 नातिह्रस्वा प्रलम्बीष्ठी व्रतानामनुकांक्षिणी । गतप्रियोत्सवरता स्नानदानपरा सदा ॥ १६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभपापरता क्वचित् । विपं दत्त्वा पतिं सूत यतः प्राग्जारसंश्रिता ॥ १७ ॥
 निजघान महादुष्टा यूयत्र विधवा सुत । सत्यासत्यपरिज्ञानरहिता चञ्चला सदा ॥ १८ ॥
 स्वैर्यमानपरित्यक्ता दुष्टबुद्ध्युपपादिनी । गार्हस्थ्यशीलरहिता नानाक्लेशनिवासिनी ॥ १९ ॥
 यतः प्राग्गृहभवने जारोक्त्या दीपनाशकृत् । एकाक्षी दुःखसंप्राप्ता दरिद्रा दुर्मानस्ततः ॥ २० ॥
 लोकापवादनिन्दाद्यैरन्विता पिशुना तथा । संयुता वातपित्ताभ्यां क्वचिदुगणाऽथ पापकृत् ॥ २१ ॥
 हा पते हापतिरिति चिन्तयन्ती मुहुर्मुहुः । क्व यामि क्व मरिष्यामि क्व तिष्ठामीति वै सुत ॥ २२ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्या चेत्प्रायश्चित्तं वदामि ते । विष्णोराराधनादत्र व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ २३ ॥
 धर्मादत्र महाभाग गङ्गाया उपसेवनात् । प्रयागादिषु तीर्थेषु वासात्प्राप्नोति सद्गतिम् ॥ २४ ॥
 प्रयागे श्रद्धया युक्ता त्रिवर्षं निवसेद्यदि । गतिं शुभां सा प्राप्नोति परत्र च शुभां मतिम् ॥ २५ ॥
 एवं या कुरुते सूत प्रायश्चित्तमत्प्रदिता । चतुर्विंशतिवर्षान्तं सुखयुक्ताऽत्र जीवति ॥ २६ ॥
 गतिं शुभां सा प्राप्नोति यत्र देशे महेश्वरः । प्रायश्चित्तमकृत्वा तु भ्रमते यदि कीदृवत् ॥ २७ ॥
 पञ्चोनपञ्चाशद्वर्षं रिष्टेनैव विनश्यति । गतिं शुभां सा नाप्नोति विधवा सप्तजन्मसु ॥ २८ ॥
 जन्मादिमरणान्तं वै मया किञ्चित्प्रकाशितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु चास्य विचोष्टितम् । बभूव यामुने देशे शूरसेनाभिधे सुत ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्ता शुभा सा क्षत्रियाङ्गना । विप्रगोपालने युक्ता पशुधान्यधनैर्युता ॥ २ ॥
 पुत्रभ्रातृसुहृद्युक्ता दासीदाससमन्विता । प्रयागे च महातीर्थे राहुग्रस्ते निशाकरे ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणेभ्यो ददौ भूरि वासोधान्यधनादिकम् । तत आगत्य पत्या च कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ४ ॥
 सहायैर्नैककेनाय वृत्तं शृणु खगेश्वर । सपत्नीवैरभावेन विषेण पतिरेव च ॥ ५ ॥
 मारितो वै प्रयत्नेन घोरं पापं कृतं तथा । अथ काले व्यतीते तु निधनं प्राप्य साऽसती ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकानपि । पूर्वपुण्यावशेषेण सञ्जाताऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणानां कुले सा तु धर्मकर्मसमन्विता । गौराङ्गी कृष्णगात्री च नात्युच्चा गुणशालिनी ॥ ८ ॥
 देवपूजारता नित्यं व्रतानामनुकांक्षिणी । पुण्यादिदं तथा पापालोभपापरता क्वचित् ॥ ९ ॥
 विपं दत्त्वा तु भर्तारं जघान प्राग्यतस्ततः । पतिर्नीयं महादुष्टा बाल्येऽत्र विधवा सुत ॥ १० ॥
 विष्णोराराधनादत्र गङ्गाया उपसेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ ११ ॥
 धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता या प्राक्साऽत्रापि व्यभिचारिणी । एतस्या निष्कृतिं मृत नैवात्राहं वदामि ते ॥ १ ॥

इति श्रीबृहदसूरारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 राजमान्यः सदाचारः शूरो मन्त्री मदायशाः । धनवाहनभोगाढ्यो ब्राह्मणातिथिपूजकः ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तः स्त्रीपुत्रसुखसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि मथुरायां महास्यले ॥ ३ ॥
 कार्षिके शुक्रपक्षे च व्रतिना नियतात्मना । विधिवत्कपिलादानं ब्राह्मणभ्योऽतिभक्तितः ॥ ४ ॥
 सुवर्णानि खगश्रेष्ठ ह्येकोत्तंगविधानतः । प्रतिपदिनतो यावत्पूर्णिमा गरुडाग्रज ॥ ५ ॥
 पूर्णिमायां विधानेन गोघृतेन प्रबोधिताः । समर्पिताः प्रदीपा वै यमुनायां विशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वस्यानं प्राप्य वै सूत ततः सा क्षत्रियोत्तमा । अकरोद् रूपं कर्म भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणी विधवा वन्द्या चासीत्प्रतिवेशिनी । युवती बाहुजस्यास्य मन्दिरे च गतागतम् ॥ ८ ॥
 कुर्वन्ती तद्गृहे चैकब्राह्मणेन तपस्विना । एकदा देवयोगेन राज्ञोपद्रवभीतितः ॥ ९ ॥
 घटस्यं स्यापितं द्रव्यं ततः सा ब्राह्मणी खग । बाहुजं बोधयित्वा तु विषयोंगप्रवञ्चतः ॥ १० ॥
 ब्राह्मणं घातयामास द्रव्यलोभेन मानद । ततस्तेन क्षत्रियेण ब्राह्मण्या सह कामतः ॥ ११ ॥
 मुक्तं तद्द्रव्यमखिलं घोरं पापमुपाजितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशानमनम् ॥ १२ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं मुक्तवा पावात्पापफलं तथा । मुक्तपुण्यावशेषेण स जातऽत्र हिमालये ॥ १३ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे च पुण्ये च वणिजां कुत्रे । स रक्तकृष्णो मतिमान् राजमान्यः प्रतापवान् ॥ १४ ॥
 नातिह्रस्वो नातिदीर्घो न स्थूलो न कृशः सुखी । सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः ॥ १५ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो वाग्मी निजकुलाग्रणीः । पितृभ्रातृसुखैर्युक्तो बहुमित्रसुसंयुतः ॥ १६ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च यशस्वी धर्मनीतिमान् । प्रतिष्ठाकामुकः श्रीमान् राजकार्येषु तत्परः ॥ १७ ॥
 परोपकारनिरतो ब्राह्मणातिथिपूजकः । प्राग्भवे कपिलादानात्स्वर्णदानात्तथाऽऽज ॥ १८ ॥
 दीपदानान्मत्सुतायामत्र जन्मनि वै खग । राज्ञीप्रधानवर्गेषु मुख्योऽसौ पार्यवधिपः ॥ १९ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाह्नोभी पापरतः क्वचित् । मनःकेशसमायुक्तो गतागतधनैर्युतः ॥ २० ॥
 सदा शिषुभयोद्भिन्नचित्तोऽप्राप्तमनोरथः । प्रतिष्ठाभङ्गसन्दिग्धो मानी कापट्यसंयुतः ॥ २१ ॥
 कदाचिद्बहिर्गीरक्तो विरक्तश्च कदापि च । कौमारो सुखयुक्तोऽपि केशोरे ह्येकसंयुतः ॥ २२ ॥
 यूनि माटुसुखैर्नितः परमर्मनिकायभित् । प्रियंवदोऽपि बहुभिः शत्रुभिश्चातिदुःखितः ॥ २३ ॥
 प्राग्भवे मुखजायाश्च विधवायाश्च सङ्गतः । मर्वागव्ययया युक्तस्तथा ब्राह्मणघातनात् ॥ २४ ॥
 पापात्कफरुजा युक्तः कदाचिज्ज्वरवानपि । ब्रह्मस्वरणात्पापात्पुमपत्पविर्वाजितः ॥ २५ ॥
 वातपित्तकफैर्युक्तश्चोपायैश्च भिषक्कृतैः । कदाचिद्बुद्धशर्मं याति पुनरुत्पद्यते शनैः ॥ २६ ॥
 कदाचित्पित्तवांशैव कदाचिद्वातरोगयुक् । सर्वदा श्लेष्मलः सोऽपि श्लेष्मवृद्धियुगण्डज ॥ २७ ॥
 सन्दिग्धचित्तो लोकेषु नृपसम्भ्यसमाकुले । यशस्वितामिवृद्धचर्यं निजसम्पत्तिनाशकः ॥ २८ ॥
 स्वजातिमध्ये श्रेष्ठोऽपि स्वजातीयविरोधभाक् । पितृभ्रातृसुखैर्युक्तोऽप्यमीभिः कलहाकुलः ॥ २९ ॥
 पूर्वं या स्त्री तदायाऽऽसीद्ब्रह्मस्वहरणे वधे । साऽत्र जन्मनि पत्नीन्द्र ज्येष्ठा मृत्युवशं गता ॥ ३० ॥

या स्त्री प्रागस्य भार्याऽऽसीत्सा कनिष्ठाऽत्र जन्मनि । साध्वी पतिप्रिया नित्यं देवब्राह्मणपूजने ॥ ३१ ॥
 रता सुशीला सततं पतिशुश्रूषणे रता । ब्रह्मस्वभक्षणात्सा तु मनोदुःखसमन्विता ॥ ३२ ॥
 कदाचिन्निकषीडायुगुदरव्यथया युता । पुमपत्याशयाक्रान्ता परापत्यान् विलोक्य च ॥ ३३ ॥
 प्राग्भवे द्वे भगिन्यौ तु धर्मकार्ये सहायिके । जाते ते अत्र जनुपि पुत्रौ जातेऽस्य वै खग ॥ ३४ ॥
 प्राग्भवे सदसत्कर्म युवभावे यदङ्गितम् । तदत्र तेन वै सूत युवभावेऽनुभूयते ॥ ३५ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे धूने क्रूरग्रहविलोकिते । क्रूरखेटैर्युते वापि मत्सुतस्थानगे विधी ॥ ३६ ॥
 लक्षणैरिभिराढचश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलद्वयेन कर्त्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्मयः ॥ ३७ ॥
 षोडशैरुपचारैश्च पूजयित्वा विधानतः । समर्प्यो वै विधिज्ञाय ब्राह्मणाय महात्मने ॥ ३८ ॥
 पलमात्रमितः सोमस्तथा सूर्यो गणेशिता । लक्ष्मीनारायणश्चैव पलार्धेन प्रजापतिः ॥ ३९ ॥
 ब्राह्मणेभ्यः प्रदेया वै पूर्वपापपनुत्तये । तदर्धमितिका वापि निजवित्तानुमानतः ॥ ४० ॥
 गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा । सोमसूर्यगणेशानां मन्त्रानष्टाक्षरं जपेत् ॥ ४१ ॥
 ब्रह्मजज्ञानमिति च मन्त्रं तत्संख्यया जपेत् । जुहुयात्तद्दशांशेन तिलैस्त्रिमधुराप्लुतैः ॥ ४२ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छतं सार्धशतं नु वा । नियुतं पार्थिवानां च शिवानां पूजनं चरेत् ॥ ४३ ॥
 महिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः । घटं ताम्रमयं कृत्वा पलैः शतमितैः शुभम् ॥ ४४ ॥
 गोघृतेन प्रपूर्णां पलस्वर्णेन संयुतम् । वस्त्रेणाच्छाद्य संपूज्य ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ४५ ॥
 दद्यात्तं च विधानेन भक्तिश्रद्धासमन्वितः । ब्रह्मस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ४६ ॥
 एवं कृते तथा सूत प्रायश्चित्ते मयोदिते । नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ ४७ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते सम्पदोऽन्वहम् । पद्चत्वारिंशदब्दे तु रिष्टं चापि न जायते ॥ ४८ ॥
 रसनागमितायुः स्यादन्ते सद्गतिमाप्नुयात् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ ४९ ॥
 पद्चत्वारिंशदब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति । व्याधिग्रस्तो भवेन्नित्यं लभते नैव सन्ततिम् ॥ ५० ॥
 जन्मजन्मनि दुःखी स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । व्याधयस्तस्य नश्यन्ति सूर्येणैव तमो यथा ॥ ५१ ॥
 पुत्रद्वयं स लभते दीर्घायुश्चिरजीवितः । धर्मकर्मसमायुक्तं पितृभक्तं गुणाधिकम् ॥ ५२ ॥
 अथ वा शृणुयाद्भक्त्या हरिवंशं विधानतः । दशावृत्त्या खगश्रेष्ठ पूर्वपापं प्रणश्यति ॥ ५३ ॥
 प्रायश्चित्तं द्वयेऽप्येकं कुर्यात्पापपनुत्तये । प्रायश्चित्तं विधायाथ गां दोग्ध्रीं समलङ्कृताम् ॥ ५४ ॥
 सबर्तां युवतिं सूर्यमापस्वर्णस्तु संयुताम् । प्रदद्यात्तं विधानेन ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ५५ ॥
 रुद्रपूजां ततः कृत्वा सर्पात्पात्मानमीक्षयेत् । ततः शुद्धो भवेन्मर्त्यो नात्र कार्या विचारणा ॥ ५६ ॥
 मद्भुक्तां निष्कृतिं सूत यो न कुर्याच्च मानवः । तं विद्धि घोरदुरितैराक्रान्तं देवघातितम् ॥ ५७ ॥
 जन्मजन्मनि दुःखीघैराक्रान्तं निरयातिथिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ५८ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ५९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेप महाबाहो शृणु तस्य विचोष्टितम् । वभूव गौडदेशे तु ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 दद्यानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽस्तिभक्तितः । मुवर्णगोमहीशय्यावसनाभरणानि च ॥ २ ॥
 अयो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । एकदा पक्षिशार्दूल तापसो गृहमागतः ॥ ३ ॥

जितेन्द्रियोऽपि सधनो धनं तस्मै समर्पितम् । तीर्थावगाहनान्ते च ह्यागतः पुनराश्रमम् ॥ ४ ॥
 धनं च प्रार्थितं तेन न च तस्मै स दत्तवान् । चौरैण तद्घृतं सर्वं तस्याग्रे भाषितं तदा ॥ ५ ॥
 विश्वासतो गतो योगी शार्पं दत्त्वा सुदुःसहम् । वंशच्छेदो भवेच्छीघ्रं न पुनर्जीवते शिशुः ॥ ६ ॥
 जन्मजन्मानि ते विप्र वंशच्छेदो भविष्यति । इति तेन खगश्रेष्ठ शापो दत्तः सुदारुणः ॥ ७ ॥
 तेन विप्रेण तत्सर्वं ब्रह्मस्वं मुक्तमण्डज । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ८ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । मुक्तपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणो धनधान्यादियुक्तो ज्ञानी प्रतापवान् । नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च गौरवर्णः प्रियंवदः ॥ १० ॥
 राजमान्यो यशस्वी च देवब्राह्मणपूजकः । व्रतानामनुकांक्षी च भ्रातृमित्रसुसंयुतः ॥ ११ ॥
 धनवाहनभोगाढ्योऽखिललोकवशंकरः । धर्मादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ १२ ॥
 सिंहलग्रे स्थिते सोमे सुते पापसमन्विते । द्यूने पापप्रद्वैदृष्टे प्राग्भवे घटगं धनम् ॥ १३ ॥
 मुक्तं तत्पापतः सूत जायास्थाने घटोऽभवत् । सुते क्रूरयुते सूत जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना ॥ १४ ॥
 प्राग्भवे तापसद्रव्यहरणोद्भवपापतः । तच्छापात् पतगश्रेष्ठ सन्तानसुखवर्जितः ॥ १५ ॥
 कैशोरे भ्रातृजनकसुखयुक्तोऽय यौवने । एकभ्रातृसुखैर्हीनो जनकस्य सुखैस्तथा ॥ १६ ॥
 रहितोऽयान्यसहजसन्तानसुखवर्जितः । सन्दिग्धः शत्रुभीत्या च चिन्ताक्लेशसमन्वितः ॥ १७ ॥
 वातरोगेण संयुक्तः सदोदररुजाऽन्वितः । कदाचिज्ज्वरयुक्तोऽपि गतागतधनैर्युतः ॥ १८ ॥
 तस्य भ्रातापि रुग्णयुक्तो जायासुखविवर्जितः । भ्रातृपुत्रोऽपि रुग्णयुक्तो वंशस्य क्षतिरीदृशी ॥ १९ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । निष्कद्रयं सुवर्णस्य तात्रं शतपलं तथा ॥ २० ॥
 घृतं तथा शतपलं सम्पूज्य विधिवत्ततः । प्रदद्याद्द्वै विधित्ते हि ब्राह्मणे गृहडाग्रज ॥ २१ ॥
 बस्त्रैकविधिना स्नायाद्द्वैकादशिर्ना जपेत् । घेनुं दद्याद्विधिज्ञाय सवत्सां च पयस्विनीम् ॥ २२ ॥
 शतं च भोजयेद्विप्राऽशतं पञ्चाशदेव वा । एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ सन्तानं लभते ध्रुवम् ॥ २३ ॥
 जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः पितृभक्तं गुणान्वितम् । त्रिसप्ततिमिताब्दायुः स्यादेवं विनतात्मज ॥ २४ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्ध्याऽस्य ह्येधन्ते सम्पदोऽन्वहम् ॥ २५ ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्भापापशोधनम् । सन्तानं न लभेत्क्वापि जन्मजन्मनि दुःखभाक् ॥ २६ ॥
 विपदंगमितेऽन्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति । प्रायश्चित्ते कृते सूत पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ २७ ॥
 तदग्रे निधनं याति त्रिसप्ततिमिताब्दके । सौम्यायने सिते पक्षे गङ्गायां नात्र संशयः ॥ २८ ॥
 सद्गतिं समवाप्नोति यत्र देवो महेश्वरः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २९ ॥
 पद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसंस्त्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो, शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यासुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 कृपिवाणिज्ययुक्तप्राज्ञो ब्राह्मणातिथिपूजकः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभृशश्यासनास्त्राश्वसनाभरणानि च । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 भगिनीपतिघाताख्यं तेन चातिसुदुःसहम् । दन्तोच्छिष्टेन दोषेण पापाणेनाहनत्पुरा ॥ ४ ॥
 ज्ञात्वा मृत्युवशं प्राप्तमात्मघातं चकार ह । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ५ ॥

पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । जातो हि हिमवच्छैले पुण्यकेदारगण्डले ॥ ६ ॥
 ब्राह्मणो धर्मकर्मादयो भृत्यदासीसुखान्वितः । स्त्रीपुत्रसुखसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः ॥ ७ ॥
 बहुस्यापापरात्रश्रेष्ठः सन्धिविग्रहसंयुतः । देशेदेशेऽधिकारादयो बहुग्रामाधिपो धनी ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । जन्मलघ्नात्सुते यूने क्रूरग्रहविलोकिते ॥ ९ ॥
 जातोऽपमधिकाराच्च बहुदेशसमन्वितः । वातरुगुडमनोदुःखैर्युतोऽपाप्तमनोरथः ॥ १० ॥
 बाल्ये पितृसुखैर्युक्तः कौमारे सुखवर्जितः । अधिकारप्रसङ्गेन निजद्रव्यविनाशकः ॥ ११ ॥
 प्राग्योऽधर्मं सहायोऽस्य सोऽत्र ज्येष्ठसुतः खग । प्राग्भवे चात्मघाताच्च गतागतधनैर्युतः ॥ १२ ॥
 अधिकाराद्युतोऽपि स्यात्कदाचित्तत्समन्वितः । अस्थिरामात्यतायुक्तो बुद्धिमान्गूढभाववान् ॥ १३ ॥
 पूर्वं यो घातितोऽनेन भगिनीपतिरत्र च । कनिष्ठोऽस्य सुतो भूत्वा पश्चत्वं प्राप्तवान् खग ॥ १४ ॥
 लक्षणैरभिगण्डयश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलद्वयेन कर्तव्यो वाहुजस्तु हिरण्यमयः ॥ १५ ॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य विधिज्ञाय प्रदापयेत् । तथा सूर्यः प्रकर्तव्यः सुवर्णपलमात्रतः ॥ १६ ॥
 दद्याद्देविदे तश्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् ॥ १७ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तिलैराज्यपरिष्कृतैः । सुवर्णाभरणैर्युक्तां गां च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ १८ ॥
 ज्ञातं वै भोजयेद्विग्रामपिष्यात्मानमीक्षयेत् । एवं कृते खगश्रेष्ठ विधिना पापशोधने ॥ १९ ॥
 गिष्टेनैव विनाशः स्याद्दुःखी स्याज्जन्मजनि । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः शशागमितवत्सरम् ॥ २० ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् । यद्यन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय. पञ्चसत्सुत्तरनवशताविकसहस्रतमः ॥ १९७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । सौराष्ट्रे देशके पुण्ये वाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभृशय्यासनात्राश्ववसनाभरणानि च । विधिवत् कपिलादानं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ३ ॥
 अयो भाविञ्चलत्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । कुलीनां युवतीं त्यक्त्वा वेश्यासक्तो बभूव सः ॥ ४ ॥
 स्वधर्मबोधकान्प्रातृपितृवृद्धान् गुरून्पि । बन्धयित्वा तु मोहेन पतिताचारवान् स्वयम् ॥ ५ ॥
 निन्दयामास दुष्टात्मा सङ्गत्पा गरुडाग्रज । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । जातोऽत्र केरले देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ ७ ॥
 दाता भोक्ता दृढांगश्च नास्त्युचो न लघुवृणी । इषामवर्णो विशालाक्षो देवब्राह्मणपूजकः ॥ ८ ॥
 मातृभ्रातृसुखैर्युक्तो धनवाहनभोगभाक् । प्राग्भवे कपिलादानाद्भूम्यन्नप्रदानतः ॥ ९ ॥
 पुण्यानु पूजको जातो नरनारायणाश्रमे । सकलैश्वर्यसंयुक्तो दासदासीजनान्वितः ॥ १० ॥
 राजकल्पो धनाध्यक्षो बहुग्रामाधिपः सुखी । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 स्वर्त्सां पतिप्रतां त्यक्त्वा प्राग्वेश्यासङ्गजेन सः । अत्र स्त्रीपुत्रजनकसुखैर्हीनः ख ।धिप ॥ १२ ॥
 बाल्ये पितृसुखैर्हीनो दुःखमाकस्यात्किञ्चोरके । यूनि स्वदेशसन्त्यागी देशेदेशे रटन्नपि ॥ १३ ॥
 प्राग्भवे गुरुवृद्वांश्च मातृभ्रातृस्वगोत्रजान् । उल्लंघ्य पतिताचारचरणोद्भवपापतः ॥ १४ ॥
 तैर्विहीनोऽत्र जनुपि विभोऽपि क्षत्रधर्मभाक् । नैस्त्रीसंयुतः कामी सत्यवाग्रहितः सदा ॥ १५ ॥
 मनोभर्षमहाश्रेष्ठैः कपटैः क्रूरकर्मभिः । शत्रुभीत्या च संयुक्तो विशासी स्वजनेष्वपि ॥ १६ ॥

सदा शत्रुभयाक्रान्तः कदाचिद्रोगवानपि । शतहस्तसंयुतो ह्यग्निं क्लेशमाङ्गमध्ये धनी ॥ १७ ॥
 वार्धके वयसि प्राप्ते पुनः क्लेशैश्च संयुतः । विभेति निजभृत्यैश्च पैशुन्यगुणसंयुतः ॥ १८ ॥
 स्वभृत्यभेदकर्ता च क्रोधयुग्भयसंयुतः । मेघे लग्नेऽब्धिगे तोमे धूने नन्देऽस्य जन्म तु ॥ १९ ॥
 लक्षणैरेभिराढचक्षेत्रिणिकृतिं कथयाम्यहम् । पलत्रयेण कर्तव्या ब्राह्मणी च हिरण्मयी ॥ २० ॥
 षोडशैरुपचरैश्च पूजयित्वा विधानतः । देया सा च विधिज्ञाय पूर्वपापापनुत्तये ॥ २१ ॥
 पलेकेन तथा सोमस्तथा सूर्यो गणेशिता । तथा ब्रह्मा महेशश्च लक्ष्मीनारायणस्तथा ॥ २२ ॥
 देयाः सम्पूज्य विप्रेभ्यो गाश्च दद्यात्पयस्विनीः । गायत्रीमण्डसाहस्रं द्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ २३ ॥
 सोमसूर्यगणेशानां ब्रह्मेश्वरमुरद्विषाम् । मन्त्राञ्छरसहस्राणि प्रत्येकं प्रजपेत्तदा ॥ २४ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तिलैराज्यपरिप्लुतैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छतं सार्धं विधानतः ॥ २५ ॥
 सार्धेभ्यात्मानमालोक्य भोजयेदित्थञ्च्युभिः । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्मावनाशनम् ॥ २६ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । त्रिपष्टिमितके वर्षे रिष्टं नाप्नोति तस्य तु ॥ २७ ॥
 गजनागामितान्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ २८ ॥
 न तस्य गतिरुक्ताऽत्र स्वाधिकारच्युतिर्भवेत् । शत्रुभीत्या समायुक्तो जन्मजन्मनि दुःखभाक् ॥ २९ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मन्यतिकोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतदुनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
 शूद्रकन्या त्वनेनैव हृद्या षोडशवार्षिकी । भुक्ताऽतिकामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
 स चात्र धर्मपुत्रस्य भुक्त्वा भैरवशासनाः । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्राग्त्रापि च सद्गुरः ॥ ३ ॥
 मथुरामण्डले दिव्ये जातोऽसौ धर्मकर्मवित् । पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः ॥ ४ ॥
 महोत्साहो महामानी महाविभवविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्यादत्र शिवार्चनात् ॥ ५ ॥
 भविष्यति महाभाग पापान्ते चास्य सद्गतिः । खनागमितवर्षान्तपायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ ६ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । वभूव यासुने देशे बाहुजा पतिवल्गभा ॥ १ ॥
 तथा दत्तानि दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः । कार्त्तिक्यां पौर्णमास्यां वै शशाङ्कग्रहणेऽपि च ॥ २ ॥
 भक्ष्यभोज्यानि वस्तूनि मथुरायां खगाधिप । दीपा दत्ता महाभाग घृतेन परिपूरिताः ॥ ३ ॥
 मत्पुत्र्यां श्रद्धया सूत लोकोत्तरशतं खग । अथो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽर्थस्य वैभवात् ॥ ४ ॥
 देवद्रव्यं द्विजद्रव्यं हवैकादशभिः सह । पूजकस्य स्त्रियो द्वे च तत्कुमारी सहोदरी ॥ ५ ॥
 स्वभ्रातरी पतिश्चैव ह्यन्यौ द्वौ प्रतिवेशिनौ । सर्वमिलित्वा तद्भुक्तं देवद्रव्यं खगाधिप ॥ ६ ॥
 घटसंस्थं पादद्रव्यं मुक्तं तत्केवलं तथा । स्वामिद्रोहात्मकं पापं दारुणं समुपाजितम् ॥ ७ ॥
 ततो बहुतिथे काले गत्वा तु यमशासनम् । पुण्यात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा ॥ ८ ॥
 भुक्त्वा पुण्यावशेषेण सा जाताऽत्र हिमालये । गौराङ्गी पतिभक्ता च राजकार्येषु तत्परा ॥ ९ ॥
 नातिस्थूला नातिकृशा नातिहस्ता प्रियंवदा । राज्ञां हितकरी नित्यं व्रतानामनुकृतिणी ॥ १० ॥
 प्राग्भवे मथुरायां तु कार्त्तिक्यां पूर्णिमातिथौ । दीपदानात्खगश्चेद् राजमान्ययुता त्विह ॥ ११ ॥

धनवाहनभोगाढ्या भृत्यदासीमहीयुता । बाहुजा स्वर्णभूपाङ्गी बहुग्रामाधिपा तया ॥ १२ ॥
 प्राग्भवे यः पतिश्चास्याः सोऽत्रापि पतिरीरितः । सुतबन्धुसमायुक्ता राजपत्नी कृपान्विता ॥ १३ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभाढ्या स्वल्पपापकृत् । चिन्ताह्लेशसमायुक्ता गतागतधनैर्युता ॥ १४ ॥
 प्राग्देवद्रव्यहरणात्क्षुद्रकार्ये नियोजिता । तथा नृपैर्नियुक्तोऽस्ति तत्पापादेव तत्प्रियः ॥ १५ ॥
 प्राग्भवे या सहायाऽऽसीद्देवद्रव्यापहारणे । साऽस्या ज्येष्ठा मूर्तिं प्राप्ता विनतानन्दवर्धन ॥ १६ ॥
 तथैव ये सहायाः स्युः पुरुषाः पापकर्मणि । ते पुत्रा निघनं प्राप्ता ये च धर्मं सहायकाः ॥ १७ ॥
 ते पुत्रा अत्र जीवन्ति तत्पत्युः पतगेश्वर । वातापितात्मिका नित्यं त्रिकपीडा सुसंयुता ॥ १८ ॥
 कदाचिद्रोगयुक्ता च कदाचित्कलहाकुला । कापट्येन समायुक्ता शत्रुभीत्या च दुःखिता ॥ १९ ॥
 मानापमानसाम्प्येन दुःखिता प्रसुवेश्मनि । घटस्थं यत्परद्रव्यं भुक्तं प्रागनया सुत ॥ २० ॥
 घटलग्ने त्विजं जाता तत्पापात्पुत्रदुःखिता । पञ्चमाधिपतिस्तस्या यतोऽस्तं गतवानिह ॥ २१ ॥
 बाल्ये सुखसमायुक्ता कैशोर्ये ह्यशभागिह । युवभावे सुलैश्वर्ययुक्ताऽपि पतगेश्वर ॥ २२ ॥
 पुत्रशोकैः समायुक्ता स्वात्मानमपि नेच्छति । लग्नात्पञ्चमके द्यूने शुभेः कूरैर्विलोकिते ॥ २३ ॥
 जातेषु पतगश्रेष्ठ पूर्वपापैस्तु दुःखिता । शंकाहः सर्वकार्येषु स्वकीयेषु विशेषतः ॥ २४ ॥
 लक्षणैरोभिराढ्या चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलैः शतमितैः कार्यो घटस्ताम्रमयः शुभः ॥ २५ ॥
 गोघृतेन समापूर्वो वस्त्रद्रव्यभिभूषितः । सुवर्णादिभिर्ता कार्या महेशप्रतिमा शुभा ॥ २६ ॥
 घटोपरि सुसंस्थाप्य पूज्या सर्वोपचारकैः । विधिज्ञाय प्रदेया सा सद्यः पूजिताय वै ॥ २७ ॥
 देवस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । अग्रेस्तु प्रतिमा कार्या सुवर्णामितिका शुभा ॥ २८ ॥
 देया वेदविदे सूत पूजिताय महात्मने । इष्टसङ्गतिजात्पापाद्विमुक्ता स्यात्खगाधिप ॥ २९ ॥
 रवेस्तु प्रतिमा तद्दत्तसुवर्णामितिका शुभा । पञ्चाशत्पलमानेन कुर्यात्ताम्रमयं घटम् ॥ ३० ॥
 घृतपूर्णं तत्र सूर्यप्रतिमां स्थाप्य यत्नतः । पूजयित्वा सवस्त्रां तु दद्याद्वेदविदे सुत ॥ ३१ ॥
 परस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । महारुद्रविधानेन महारुद्रं प्रपूजयेत् ॥ ३२ ॥
 शतं च भोजयेद्विमान् गां च दद्यात्पयस्विनीम् । एवं निष्कृतिमापन्ना जीवेत्सप्ततिवर्षकम् ॥ ३३ ॥
 न तस्याः पुत्रमरणं नाधयो व्याधयो न च । न शत्रुतो भयं तस्या नापमानभयं क्वचित् ॥ ३४ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते सम्पदोऽन्वहम् । कुर्वेदमितवर्षं तु रिष्टं तस्या न जायते ॥ ३५ ॥
 पुत्रत्रयं चिरं जीवेदिहैव पतगेश्वर । नैवं करोति या मोहालोभाद्वा पापशोधनम् ॥ ३६ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्याच्चातुर्विधेन वै सुत । प्रायश्चित्ते कृते सूत महासांख्यवती भवेत् ॥ ३७ ॥
 अन्ते सन्नतिमाम्नोति यत्र देवी महेश्वरी । अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते मयोदिते ॥ ३८ ॥
 जन्मजन्मनि दुःखं स्यादन्ते च निरयंमजेत् । मडुक्तां निष्कृतिं सूत कृत्वा भक्त्या समन्विता ॥ ३९ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टबन्धुभिः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ४० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसत्सुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं विद्यया युक्तं स्वाचारं संयतेन्द्रियम् । सर्वशास्त्रप्रवक्तारं प्रतिग्रहपराङ्मुखम् ॥ १ ॥
 दान्तं कुलीनं धर्मज्ञमनुद्वेगकरं नृणाम् । अंपोलोभविहीनं च सर्वशास्त्रार्थकोविदम् ॥ २ ॥
 गृहमाहूय भक्त्या तं यथाविधि समर्चयेत् । कैःपूरैः कटकैर्वस्त्रैर्मल्यैश्चैवाद्गुलीयकैः ॥ ३ ॥

दानप्रकारमाह ।

उद्दसुखोपविशाय विष्णो रुद्रस्य सन्निधौ । माद्सुखो बोधितो दद्यान्मन्त्रेणानेन धर्मतः ॥ ४ ॥

सुरभिं च ततो दद्याद्वाह्मणानां विशेषतः । कृताभिपेकः स्वगृहं गत्वा मुञ्जीत वन्दुभिः ॥ ४० ॥
 तस्मिन् दिने स मधुरं गव्येनाज्येन संप्लुतम् । हविः शुद्धं समश्रीयात्कट्वम्ललवणीञ्जितम् ॥ ४१ ॥
 पुत्रो वा यदि वा भ्राता पिता वा सुरुरेव च । कर्मकर्तुमशक्यस्य कुर्यात्तन्नाम कीर्तयेत् ॥ ४२ ॥
 इत्येतत्कथितं सूत किमन्यत्परिपृच्छसि ॥ ४३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सम्भवन्ति निमित्तानि भाविनः कर्मणः पुरा । सुखदुःखमयान्येव दैवस्येह वशादिह ॥ १ ॥
 निमित्तशकुनस्वप्नशरीरेणाद्भुतानि च । सुरभी सौरभी नारी वडवादिमसूतयः ॥ २ ॥
 विकृते दुष्टदिष्टे वा जायन्ते दुःखसूचकाः । ग्रहाणां प्रातिकूल्यं च मनोबुद्धिविपर्ययः ॥ ३ ॥
 विविधोऽतिबलीयोऽपि विवादोचितकर्मणः । आरम्भोऽपि च कार्याणां कर्मणामयथाविधि ॥ ४ ॥
 सशिल्पे सद्ने चासौ दुष्टादिष्टाद्यशाकुनैः । कारुत्यमपि दैवज्ञमिति विभ्रमदूषिते ॥ ५ ॥
 अभिचारप्रयोगाद्यं तस्योपरि च तेन वा । सुप्रसुप्तं विपर्येति कृत्या करणमेव च ॥ ६ ॥
 इत्याद्यैरितरैश्चापि निमित्तैर्देवनोदितैः । विविधैश्च महोत्पातैः स्वस्वकाले फलप्रदैः ॥ ७ ॥
 अचेतना स पूर्वं तच्चिरकालानुबन्धयति । कर्म कतोरमन्वेति वार्षतेऽत्र न केनचित् ॥ ८ ॥
 तान्त्रिका ये न मन्यन्ते कर्म शाश्वतमीश्वरम् । कालारुण्यस्येश्वरस्यैते मायाविभ्रममोहिताः ॥ ९ ॥
 कर्मैव कारणं सूत सर्वेषां सुखदुःखयोः । अपवर्गस्य स्वर्गस्य नात्र कार्या विचारणा ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८० ॥

अरुण उवाच ।

शल्यं विधिं किमुक्तं तद्गृहस्यं गृहमेधिनः । कथमर्दयति ज्ञातुं शक्यं तत्केन तद्वद ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शल्यमष्टविधं सूत गृहमध्यगतं नृणाम् । नानाविधानि दुःखानि प्रापयेद्गृहमेधिनः ॥ २ ॥
 यथा तत्ते प्रवक्ष्यामि सद्यः प्रत्ययकारकम् । तुपपापसमङ्गारं तथा भसितसम्भवम् ॥ ३ ॥
 फपालं दारवं चास्थिशकलं चाश्मलोष्टकम् । शल्यानि दैवसंयोगाद्गृहाभ्यन्तर्गतान्यपि ॥ ४ ॥
 दैवेनोत्पत्स्यमानानां दुःखानामातिकारणम् । भवन्ति सर्वदा सूत भोगकाल उपस्थिते ॥ ५ ॥
 फलान्यपि च ते तेषां प्रवदामि पृथक्पृथक् । धनधान्यसगृहीनां नाशकुत्तुपसम्भवम् ॥ ६ ॥
 शल्यं वेदमगतं सूत तदङ्गे त्वचि दोषकृत् । कुर्यात्तदङ्गे वैकुल्यमग्निशस्त्रणादिभिः ॥ ७ ॥
 आयसं फलहं घोरं स्वजनान्यजनेः सह । अङ्गारदावो चाधिर्षं दुष्टग्रहगदादिभिः ॥ ८ ॥
 तदङ्गे कुरुते पीडां भयं वद्रेर्दुर्दुर्दुः । भस्मव्रजाङ्गदोपादि वैवर्ण्यं दारु रुग्भयम् ॥ ९ ॥
 कुरुते सततं सर्वरसानामपि शोषणम् । फपालश्च तदङ्गस्य नानारोगकरं परम् ॥ १० ॥
 कुरुते विविधां पीडां मृत्तिर्गृहपतेरिति । दारवं चार्थनाशायं भवेच्च पशुनाशनम् ॥ ११ ॥
 तदङ्गतोद्वेदाद्यं काष्ठघातनिमित्ततः । अस्थिर्जं विविधान् रोगान् करोति प्रतिहायनम् ॥ १२ ॥
 गिशूनां च महापीडां कुर्यान्मृत्तिमपि ध्रुवम् । अश्मलोष्टकजं शल्यं घृत्तमुन्नतमायतम् ॥ १३ ॥
 उदरे कुरुते ग्रन्थि प्लीहगुल्मभ्रमावहम् । अन्तर्गतानि चैतानि गृहभूमेर्गृहेऽगितुः ॥ १४ ॥
 कुर्वन्ति विविधान्दोषान्विचर्त्तारुणविनाशकान् । प्रत्यर्त्तं भूर्धृदिर्भागे नानाव्याधिप्रसूचकम् ॥ १५ ॥
 शल्यं भसति तत्रेह फययाम्यतिदुःखदम् । गृहमर्मसु सर्वेषु आस्थितं दुःखदोषकृत् ॥ १६ ॥
 कुसुलोष्टवल्गुलोद्दं लवणभाजनम् । ईपद्मशाशुचिलिङ्गभाण्डं च भ्रमकृच्च यत् ॥ १७ ॥

वीभत्सं चातिदुर्गन्धं वस्तु मर्मणि दुःखदम् । विद्धमन्तर्वाहिर्भागं कालस्तम्भप्रमादिभिः ॥ १८ ॥
 विविधान्यविदुःखानि स्त्रीणां यच्छति तद्गृहम् । अद्यथान्यपि चैतानि दैवज्ञः शास्त्रकोविदः ॥ १९ ॥
 गृहस्यस्याङ्गुलीडादिदर्शनेनैव पश्यति । उद्धृत्य तानि विधिवत्तच्छान्तिषु च तत्परः ॥ २० ॥
 प्रश्रमारेऽर्पितमतिर्द्वेषो विन्दते यशः ॥ २१ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाकं अध्याय एकाशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेयं महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूत् यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 परोपकारनिरतो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभृशस्यासनात्राश्वत्सनाभरणानि च । मथुरायां महाभाग कर्त्तिके मासि सङ्गतः ॥ ३ ॥
 पौर्णमास्यां विशेषेण दीपाश्च घृतपुरिताः । समर्पिताः खगश्रेष्ठ यमुनायां च भक्तितः ॥ ४ ॥
 अथो भाविचलात्सूत पापमुग्रसुपार्जितम् । घृनि भावे खगश्रेष्ठ सहायैः पञ्चभिर्युतः ॥ ५ ॥
 पुरुषः स्त्रीसहायेन देवद्रव्यापहारणम् । परस्वहरणं चैव कृतं तच्छृणु साम्प्रतम् ॥ ६ ॥
 भार्यात्रयं पूजकस्य तत्र द्वाभ्यां समायुतः । देवद्रव्यमशेषं च गृहीतं मुक्तमप्यय ॥ ७ ॥
 तिसृणां भ्रातृभिः सार्धं त्रिभिस्तेन दुरात्मना । परद्रव्यं गृहीतं वै लोभमोहसमाकुलम् ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिये काले गत्वा तु यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं मुक्त्वा पापात्पापफलं तथा ॥ ९ ॥
 पूर्वपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये । गौरो मध्यमरूपाड्यो नात्युच्चो न लघुवृष्णी ॥ १० ॥
 राजमान्यः प्रतापी च शूरो भव्योऽत्र बाहुजः । सन्धिविप्रहंसयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः ॥ ११ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो राजकार्येषु तत्परः । भ्रातृपुत्रसुखैर्युक्तो राज्ञां हीनकरः सदा ॥ १२ ॥
 प्राग्भवे दीपदानाच्च यमुनायां तु भक्तितः । अत्र राजकृपायुक्तो बहुस्त्रीसुखभोगभाक् ॥ १३ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाङ्गोभी पापरतः क्वचित् । तथा कापट्यसंयुक्तो वातपित्ताश्रयः सदा ॥ १४ ॥
 गतागतधनैर्युक्तः क्वचिद्बन्धुवियोगवान् । देवस्वहरणात् पापात् क्षुद्रकर्मनियोजितः ॥ १५ ॥
 शङ्काङ्गः सर्वकार्येषु स्वस्त्रीषु च विशेषतः । प्राग्भवे ये स्त्रियो तस्य देवस्वहरणे खग ॥ १६ ॥
 जाते सहाये ते त्वत्र द्वे भार्ये निधनं गते । सहायाः पुरुषा आसन् येऽस्य प्राग्जन्मनि ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 परद्रव्यापहरणे तेऽत्र पुत्रा मूर्तिं गताः । प्राग्भवे धर्मकार्ये तु येऽस्य साहाय्यमादरात् ॥ १८ ॥
 कृतवन्तोऽत्र ते सूत पुत्रा जीवन्ति तस्य तु । चिन्ताङ्केशसमायुक्तो रोगार्तः क्वचिदेव हि ॥ १९ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे द्यूने शुभैः क्रूरैर्विलोकिते । सप्तमे भावके क्रूरे द्वित्रैर्दृष्टे खगाधिप ॥ २० ॥
 युते वा स्त्रीद्वयं नष्टं शुभेनैकेन संयुते । दृष्टेनैवात्र जनुपि जीवत्येव न संशयः ॥ २१ ॥
 पुत्रभावे शुभैरेव दृष्टे पञ्चभिरादरात् । जीवेयुः पञ्च पुत्रास्तु यावद्भिः क्रूरखेचरैः ॥ २२ ॥
 तावन्तो निधनं याता विनतानन्दवर्धन । लक्षणैरेभिराढ्यश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ २३ ॥
 पलैः शतमितैः कार्यो घटस्ताम्रमयः शुभः । गोघृतेन समापूर्यो वस्त्रद्वयविभूषितः ॥ २४ ॥
 सुवर्णद्विमिता कार्या महेशप्रतिमा शुभा । घटोपरि सुसंस्थाप्य पूज्या सर्वोपचारकैः ॥ २५ ॥
 विधिज्ञाय प्रदेया सा सवटा पूजिताय वै । देवस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २६ ॥
 अत्रेस्तु प्रतिमा कार्या सुवर्णमितिका शुभा । देया वेदविदे सूत पूजिताय महात्मने ॥ २७ ॥
 दुष्टसङ्गतिजात्पापाद्भिमुक्तः स्यात्सखाधिप । रवेस्तु प्रतिमा तद्भुवर्णमितिका शुभा ॥ २८ ॥
 देया वेदविदे सूत-पूजिताय महात्मने । दुष्टसङ्गतिजात्पापाद्भिमुक्तः स्यात्सखाधिप ॥ २९ ॥
 पञ्चाशत्पलमानेन कुर्यात्ताम्रमयं घटम् । घृतपूर्णं तत्र सूर्यप्रतिमां स्थाप्य यत्नतः ॥ ३० ॥

पूजयित्वा सवस्त्रं तु दद्याद्देवविदे सुत । परस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ३१ ॥
 महारुद्रविधानेन महादेवं प्रपूजयेत् । शतं च भोजयेद्विप्रान् गां च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ ३२ ॥
 एवं निष्कृतिमापन्नो जीवेच्चाशीतिवर्षकम् । न तस्य पुत्रमरणं न स्त्रीमरणमेव च ॥ ३३ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते सम्पदोऽन्वहम् ॥ ३४ ॥
 त्रिपष्टिमितिके वर्षे रिष्टं तस्य न जायते । नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ ३५ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्याच्चातुर्विधयेन वै सुत ॥ ३६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव वर्षे देशे पादजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 कृषिवाणिज्यनिरतो ब्राह्मणातिथिपूजकः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 युवभावे खगश्रेष्ठ ब्राह्मणानां सहायतः । अयो भाविवलत्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 वनन्तु ज्वालितं तेन क्षेत्रीकरणहेतवे । वनजीवास्तया दग्धाः पापमुग्रमुपार्जितम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुवित्ये काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ५ ॥
 जातो गोदावरीदेशे ह्यष्टयोजनसम्मिते । स तु मध्यमरूपाढ्यः श्यामवर्णः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 नात्युच्चो नातिदीर्घश्च पितृमातृमुखैर्युतः । प्रियवाग्बहुमित्रश्च ब्राह्मणातिथिपूजकः ॥ ७ ॥
 प्रतानामनुकांक्षी च तीर्थयात्रापरो नरः । पुण्यादिदं तथा पापाह्लोभी पापरतः कश्चित् ॥ ८ ॥
 निर्धनो बन्धुहीनश्च स्त्रीपुत्रमुखवर्जितः । देशेदेशे रटन् भ्रान्तः पूर्वपापात्खगाधिप ॥ ९ ॥
 लक्षणैरिभिराढ्यश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । वनदेवी तथा कार्या सुवर्णमितिका शुभा ॥ १० ॥
 तदर्धमितिका वापि निजवित्तानुसारतः । सम्पूज्य भक्तियुक्तेन मनसा ह्युपचारकैः ॥ ११ ॥
 विधिज्ञाय प्रदेया सा पूर्वपापापनुत्तये । गोदावर्या ततः स्नायान्मृगगेर्धर्मिण भक्तितः ॥ १२ ॥
 एवं कृते भवेत्सूत पूर्वपापप्रणाशनम् । धनधान्यमुखैर्युक्तः पुत्रवानिह जायते ॥ १३ ॥
 नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् । चतुर्दशशतिते वर्षे रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १४ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुरशीतिमितवत्सरम् । कर्कं रादावयं जातो मीनस्ये निधनं भवेत् ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 राजमान्यः प्रतापी च धनपुत्रमुखैर्युतः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभृश्रयसासनान्नानि मयुरायां विशेषतः । अयो भाविवलत्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणी धर्षिता तेन कामलोभेन मोहिता । पतिव्रता स्वभार्या वै त्यक्त्वा पापधिया खग ॥ ४ ॥
 ततो बहुवित्ये काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ५ ॥
 दिमालये पुण्यदेशे जातोऽत्र सुतजोऽनुना । नात्युच्चो नातिदीर्घश्च गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च विद्याभ्यासरतः सुखी । राजमान्यः सुवाक्मत्यमतिः सर्वप्रियंवदः ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाह्लोभी पापरतः कश्चित् । चिन्ताहेतुशतमायुक्तः स्वल्पविचेन संयुतः ॥ ८ ॥
 पाल्पे पितुः सुवैर्दीनो दुःखमाक्स किशोरकैः । प्राग्भये स्वग्रियास्त्यागादत्र स्त्रीपुत्रवर्जितः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणीधर्षणात्पूर्वं वातामयमुपीदितः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

लक्षणं वद विश्वात्मन् ब्राह्मणस्त्रीनिषेविणः । सर्वाङ्गवेदनार्तस्य जन्तोस्तुजिवृक्षया ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत सर्वक्ष्यामि द्विजस्त्रीमभिजग्मुषः । लक्षणं निष्कृतिं चापि ययावद्विधिनोदिताम् ॥ १२ ॥

ययापया स वै कामान् कुमतिर्द्विजयोपितम् । अकामयत्तदस्य स्यादिह बुद्धिविपर्ययः ॥ १३ ॥

विविधो लिङ्गजो व्याधिर्महाम्नातिर्पूर्वकः । आलिङ्गयेद्यथा बुद्ध्या वाहुभ्यां तद्भुजान्तरम् ॥ १४ ॥

तदस्य बाहुहस्तकोटस्तम्बयुक्तीववेदना । जानुजंवांग्रियुह्येषु विविधा वातजा रुजः ॥ १५ ॥

मिथ्यापवादानाच्छंका नानाश्रेण्वरुचिर्भवेत् । धनस्योपचितस्यापि भवेदथ व्ययो मृषा ॥ १६ ॥

अङ्गेष्वस्पृश्यता दुःखात्तोदभेदादिकार्तयः । अङ्गनामप्रसारित्वं श्रीवापृष्टत्रिकग्रहः ॥ १७ ॥

दवथुश्च शिरस्तापः शूलः शोफः कश्चित्कचित् । अङ्गशोषोऽप्य वैनिर्द्यं कुक्षितोदोहस्यक्च्युतिः ॥ १८ ॥

वातान्मूत्रविडुत्सर्गो वैषम्यमातिकोपिता । लक्षणैरभिरादयश्चेत्प्रमायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १९ ॥

सर्वाङ्गवेदनार्तिश्च देवज्ञोक्तविधिं चरेत् । सुदिष्टे समनुप्राप्ते विधिपाताद्यङ्गपिते ॥ २० ॥

निष्क्रेण शुद्धवर्णस्य सुवर्णस्याथ कल्पयेत् । तदर्धमितकेनापि निजवित्तानुसारतः ॥ २१ ॥

स्त्रियाः प्रतिकृतिं रम्यां सुरूपां गुणशालिनीम् । अलंकृतां स्वर्णमयैर्भूषणैर्मणिमौक्तिकैः ॥ २२ ॥

दुकूलवासिनीं पुष्पलम्बिभः संभूषितां शुभाम् । तिलद्रोणाचले शुक्लशयने स्वासने न्यसेत् ॥ २३ ॥

ततः प्रतिष्ठितप्राणां तस्मै तां प्रतिपादयेत् । तदभ्रेऽञ्जलिमाधाय तिष्ठन्मन्त्रमिमं वदेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया गच्छतो बालां प्रचलेनाङ्गपीडया । श्रद्धया ज्ञानतः सम्यङ्महापापमनुष्ठितम् ॥ २५ ॥

तेन पापेन गात्रेषु वातपीडा सुदुस्तरा । जाता तत्पापनाशाय सौवर्णां योपिदाकृतम् ॥ २६ ॥

प्रयच्छामि च तां तुभ्यं मम पापं व्यपोहतु ” । त्रिवेदेच्च ततो विप्रस्तथैवास्त्विति त्रिवेदेत् ॥ २७ ॥

प्रणिपत्य पुनर्भक्त्या प्रादक्षिण्यं परीत्य च । श्वप्ने नथेति मन्त्रेण विसृज्यैर्न खगाधिप ॥ २८ ॥

ततोऽन्यानापि विप्रान् स भूरिद्राविणदानतः । सन्तोष्य विविधैर्दानैर्भोजयेत्सुसमाहितः ॥ २९ ॥

एवं निष्कृतिमापन्नः पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न तस्य वातजा पीडा नाधयो व्याधयो न च ॥ ३० ॥

न शङ्कतो भयं तस्य न दारिद्र्यभयं क्वचित् । चतुस्त्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं तस्य न जायते ॥ ३१ ॥

स्त्रीपुत्रसुखयुक्तः संश्विरं जीवेत् खगाधिप । त्रिसप्तत्यवदमायुः स्यात्प्रायाश्चित् कृतेऽधुना ॥ ३२ ॥

नैवं करोति यो मोहाङ्गोभाद्रा पापशोधनम् । रिष्टेनैव विनाशः स्याज्जन्मजन्मनि दुःखभाक् ॥ ३३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरशीत्युत्तरत्रयशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव गौडदेशे तु ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥

दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । अथो भाविवलत्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥

क्षेत्रीकरणहेत्वर्थं ज्वालितं वनमद्भुतम् । वनजीवास्तथा दग्धा भूयांसोऽपि विहङ्गमाः ॥ ३ ॥

पञ्चभिर्मिलितस्तद्द्रवपापमुग्रमुपार्जितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ४ ॥

पुण्यात्स्वर्गकलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ५ ॥

गौरैर्भक्ष्यो महाज्ञानी नास्तुष्टो न लघुधृष्णी । सन्धिविप्रहंसंयुक्तः सर्वलोकप्रियङ्करः ॥ ६ ॥

देवब्राह्मणभक्तश्च राजकार्येषु तत्परः । स्त्रीपुत्रसुखसंयुक्तो बुद्धिमान् मियदर्शनः ॥ ७ ॥

पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । मिथ्याभिर्शंसनैर्युक्तो बाल्ये पितृमुखोऽञ्जितः ॥ ८ ॥
 कापट्येन सुसंयुक्तो निर्धनो नीतिमानपि । प्राग्भवे वनदाहे तु ये स्युस्तस्य सहायकाः ॥ ९ ॥
 तेऽत्र जन्मानि भोः सूत पुत्राश्च निर्धने गताः । कदाचिद्रोगसंयुक्तो वातपित्तात्मकः सदा ॥ १० ॥
 कीटलघ्ने तु सञ्जातो लग्नात्पञ्चमगो ज्ञपः । तस्य प्रिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ११ ॥
 विनीता सच्चसम्पन्ना देवद्विजपराऽभवत् । परं सन्तानदुःखार्ता न रतिं हिलभेत वै ॥ १२ ॥
 कदाचिद्द्वैवयोगेन मतिस्तस्याः शुभाऽभवत् । जगत्कारणमीशानं पुत्रकामा ह्यपूजयत् ॥ १३ ॥
 अनन्यभावेन जपं गिरिजायाश्चकार वै । कालेनाल्पेन सा सुभूः पुत्रयुक्ता वभूव हि ॥ १४ ॥
 ईश्वरस्मरणं सर्वसिद्धिदं परिकीर्तितम् ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव यामुने देशे क्षत्रियोऽतिविचक्षणः । घनाढ्यः सुन्दरः सौम्यः पुत्रपौत्रादिसंयुतः ॥ १ ॥
 जलधेनुप्रदानं हि कृतवान् भक्तितत्परः । शिवस्य देवदेवस्य पूजाकर्मणि तत्परः ॥ २ ॥
 अयो भावित्रलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । परस्त्रीसुरतं चक्रे परनिन्दां च दुःखदाम् ॥ ३ ॥
 ततो वृद्धतिये काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा ॥ ४ ॥
 शिवपूजनजात्पुण्यात्स जातोऽत्र हिमालये । पुण्यदेशे च गङ्गायां पादजो धनवान् सुखी ॥ ५ ॥
 नात्युच्चो नातिदुस्वश्च लोभी पापरतः क्वचित् । स रक्तगौरो मतिमान् धान्यवैः संयुतस्तथा ॥ ६ ॥
 व्यभिचाररतश्चैव निन्दकः पापयुद्धिमान् । बहुपुत्रैश्च संयुक्तः कुण्डजातिस्त्वती खग ॥ ७ ॥
 कदाचिद्रात्ररोगेण जाठरेण च पीडितः । लक्षणैरोभिराढचश्चेत्प्रायश्चित्तं वदामि ते ॥ ८ ॥
 द्रोणद्वयप्रमाणं हि लवणं विदुषे ददेत् । सालद्वारां सवस्तां च गां च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ ९ ॥
 न फगेति नरो मोहात्प्रायश्चित्तं खगेश्वर । चत्वारिंशन्मिते वर्षे प्राप्नोति निषण्णं ध्रुवम् ॥ १० ॥
 जन्मादिमरणान्तं च स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ११ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षान्ने कुलेऽभवत्पूर्वं मरुदेशे खगेश्वर । पुण्यात्मा सुखसंयुक्तः पुत्रस्त्रीसुखवान् धनी ॥ १ ॥
 दशधेनुप्रदानं हि चकार प्राग्भवे खग । मत्पूजने रतो नित्यमधुना सोऽभवद्विज ॥ २ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गा वहति यत्र वै । स रक्तगौरो मतिमान् बलाढ्योऽतिप्रियंवदः ॥ ३ ॥
 राजमान्यः प्रतापी च पित्तरोगेण पीडितः । पित्तरोगस्य नाशाय दश गावः सदक्षिणाः ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणेभ्यः प्रदातव्या भक्तिभावेन चाण्डज ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८७ ॥

समाप्तश्चार्य ग्रन्थः ।